

הקדמה הקדמת והתנצלות המחבר בשפת אמת מדבר לפני צורב וחרב אשר עליו עבר: תברך הבורא וישתבח האדון כל אשר הוא יתן העוז לעמו ***(ומה שאמר הכתוב בלשון עתיד כי אמרו במכילתא פ' יתרו בשעה שנתנה תורה לישראל זעו כל מלכי האדמה בהיכליהם שנא' ובהיכלו פולו אנמר כבוד באותה שעה נתקבצו כל מלכי אוה"ע אצל בלעם הרשע אמרו לו בלעם שמא המעשה זו עושה לנו כמו שעשה לדור המבול שנאמר ה' למבול ישב, אמר להם שוטים שבעולם כבר נשבע הקב"ה לנח שאינו מביא מבול לעולם, אמרו לו שמא מבול של מים אינו מביא מבול של אש מביא, אמר להם אינו מביא לא מבול של אש ולא מבול של מים אלא תורה נותן הקב"ה לעמו ולידידיו שנאמר ה' עוז לעמו יתן, פינן ששמעו מפיו הדבר הזה, ענו כולם ואמרו אח"כ ה' יברך את עמו בשלום ופנו כולם והלכו להם פי חשבו אוה"ע שהקב"ה יחריב העולם הטבעי כמו שהחריב ע"י המבול לשנות טבע הארץ כן חשבו שבקבלת התורה יתקן כל העולם ע"פ הנהגת התורה ויתחדש העולם בטובו, ע"ד שאמרו רז"ל שימא אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב, היינו שיחריב הנהגות הטבע ויאיר אח"כ נתיב הנהגה אלהית אשר עין בעין נראה השגחתו והנהגתו הנפלאה לכן אמרו שמא מבול של אש מביא ע"ד כה דברי פאש נאם ה' שיאיר אור התורה על חשכת העולם ויושביה כולם, ובלעם השיב שלא כן הוא אלא תורה נותן הקב"ה לעמו ולידידיו ורק להעם אשר בחר בו פי קוב"ה ואורייתא וישאל סד ויעקב חבל נחלתו שהמה מסוגלים לקבל התורה אבל הוא רק נותן וצריך הכנה לקבל שנאמר ה' עוז שהוא הפח בלתי מוגבל המכונה בשם עוז לעמו יתן על העתיד ועוז הוא פנימיות חכמת התורה כמבואר זוהר יתרו חמינא בחלקא סד ספרא דאגדתא דאחיזו קמאי הנה פתיב ביה חכמה ותפארת במקדשו חכמה לעילא ותפארת לתתא ופירש הגר"א ז"ל עו הוא חכמה כמ"ש ברקיע עוזו שהוא ממ"ס כו' החכמה תעוז לחכם גם חכמה עם ד' אותיות גי' עז.

וענו ואמרו פי צריך לזה שה' יברך את עמו בשלום ולא מצא הקב"ה פלי מחזיק ברכה אלא השלום, ויש לנו עוד זמן להמתין עד שיקבלו ברכה הזאת שישלימו יחד בכל עת ופנו כולם והלכו להם פי אין להם לדאוג עד פי יתיחדו וישלימו כולם יחד בתמידות, ובזוהר נאמתחנן דרש כל קרא במאמר יעקב לרועים הן עוד היום גדול לא עת האסוף המקנה על קבוץ גליות השקו הצאן ולכו רעו השתדלו באורייתא ותשובת הרועים ניאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים, היינו שיתאחדו ויחברו יחד באחדות גמור ואז וגללו את האבן הוא יצה"ר [שיחזקאל קראו אבן] מעל פי הבאר שהתורה פיה פתוחה להשפיע לכ"א מישראל רק האבן צריך לגלול: ** ילמד אותם הוד דרכיו ותפארת נצח הנחילים תגדל ויתקדש שמו הגדול מרומם על כל ברכה ותהלה, פי תורה צוה לנו משה מורשה אף לקהלת יעקב חבל נחלתו, ונתן לנו את תורתו כמאמר פי לקח טוב נתתי לכם, וסיי עולם נטע בתוכנו ***(פי כל חיות העולמות עליונים ותחתונים יתנהגו ע"פ תוה"ק והיא המיישרת לאדם הדרך לילה בו לקרב אל ה' כמו שאמר מרע"ה נאמם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולם היום ואמרו ז"ל (אבות פ"ו) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר נזם זהב וכו' ואומר והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות שאין לה בן

חורין אלא מי שעוסק בת"ת וכל מי שעוסק בת"ת ה"ז מתעלה ונאמר וממדבר מתנה כו'.

הבת קול הוא ההתעוררות אשר תמיד מתעורר מקולות אשר שמענו בסיני ודבר אלהינו יקום לעולם ומכרות ואומרת ללמדם כי אוי להם לבריות מעלבונה כמאמר הזה"ק פ' ניקרא ע"פ או הודע אליו חטאתו הודע אליו מסטרא דמאן או ידע חטאתו מבעי ליה מהו הודע אליו אלא קוב"ה פקיד לכנסת ישראל לאודעא לי' לב"נ ההוא חובא דהוא חב ובמאי אודע ליה בדינ' כו' בשעתא דב"נ חב קמי קוב"ה ולא אשגח בחטאיה לאהדרא בתיובתא קמי מאריה ואשדי ליה בתר כתפיה נשמתיה ממש סלקא ואסהידת קמי קוב"ה כדין פקיד מלפא לכנס"י ואמר או הודע אליו חטאתו אושיט דינא עליה ואודע ליה חנפיה כו' ומאן דקאים בליגה למלעי באורייתא אורייתא קא מודעה ליה חנפיה ולא באנרח דינא אלא כאמא דאודעה לברא במלה רפיה והוא לא אנשי ליה ותב בתיובתא קמי מאריה, הרי דע"י עמל התורה מרויח שהתעוררות לתשובה לתמן חטאיו הוא ע"י התורה"ק במלה רפיה ולא ע"י הושטת הדינים לכך אמר אוי להם לבריות מעלבונה פיון שאינו עוסק בה נקרא גזוף ומרוחק מהתעוררות ע"י התורה ובהכרח לאודע לי' בדינא ואמר שאין לה בן חורין אלא מי שעוסק בתורה שיסורין גדלין ממנו וכמו שכתבו המפרשים.

ע"פ ונהלוחות מעשה אלהים המה שלוחות הלב היצה"ר יושב בין שני מפתחי לב האדם והוא מעשי אלהים. והמכתב הוא תורה"ק מכתב אלהים הוא שרק זאת היא הרפאות תעלה כמ"ש המס"י בראתי יצה"ר בראתי תבלין שהרופא המסבב החולי יודע בעליל הרפואה לכך אין בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ויש לומר שעסק התורה הוא רק לתשלום החסרון אבל לזכות ע"י"ז למעלה יתירה לא ינפה רק בפעולת המצות ומעשי האברים בלבד אמר שלא כן הוא וכל העוסק בתורה ה"ז מתעלה שזוכה ע"י"ז לחיי עולם הנצחי ובזה יוכל להשלים חוקו ויגד מעלה מעלה.

וכמאמר ירושלמי וכל חפציה לא ישוו בה אפילו חפצי שמים:**) וכל אחד מישראל קבל חלקו מסיני איש איש כפי ברכתו אשר ברו אותו האל הטוב כפי תכונת נשמתו שע"י יתחדש חדשים לבקרים בכל דור ודור חידושין דאורייתא, **) (פי אמרו חז"ל בסנהדרין במחשפים הושבני זה תלמוד בבלי והפננה פי קרה לתורה"ק בלוחות הראשונות כאשר הי' בבריאת העולמות שנשברו הכלים והאורות הלכו למעלה ואח"כ נתקנו ורשימת האורות שנשארו בהכלים יתלקטו בכל דור ודור, וזאת עיקר העבודה להעלות הברורים ולברור האוכל מן הפסולת וישראל המה סגולה מפל העמים שע"י יתבררו ויתלבנו כל הניצוצות הקדושות ולא גלו ישראל אלא לספח אליהם גרים כנודע מהאר"י ז"ל, בן הלוחות הראשונות נחצבו ממקום גבוה כמבואר בזוהר פ' יתרו ממה איתעבידו, תאנא מההוא טלא עילאה דנגיד מעתיקא קדישא וכד נגיד ואתמשך כו' נטל קוב"ה תרין כפורי מנייהו ואתגלידו ואתעבידו תרין אבגין יקירין נשב בהו ואתפשטו לתרין לוחין, הה"ד מעשי אלהים המה והמכתב כו' כמ"ד כתובים באצבע אלהים, ואח"כ קשיד מרע"ה האותיות פרחו באויר ועלו למעלה ומרע"ה שפרם תחת הקר ונשארו אורות עליונות אשר בכל דור ודור יתלקטו ויצטרפו ויתלבנו להנות מזיונם ונגזר בכל

דור ודור מאת ה' את אשר כל צורב ות"ח יזכה כפי תכונתו להעלות במצודתו ולהקריב לפני ה'.

וע"ז אמר המקונן במחשפים הושיבני פ' במה שאין הלכה ברוך שנה הוא בפלפולא דתלמוד בבלי. הסיבה לזה הוא כמתי עולם שפמו שקרה למתי עולם אשר הקב"ה מסייה המתים ובכל יום ויום ע"י עבודת עמו ונחלתו מעלים הברורים פן הוא לאורות תוה"ק** רוח הוא באנוש והבוית"ש הטביע עניו אלהי תשוקה נמרצה לכל איש במלאכתו אשר הוא עושה לבל יטמין בחובו ולא לו לבדו יהי ולא לזרים אתו ונתן לו תשוקה ענה להודיע קבל כל אחיו מחשבותיו ותחבולותיו ק"ו ב"ב של ק"ו בלמודי ה' התוה"ק הארובה מארץ מידה ורחבה מיני ים וכל ההוגה בה ימצא בה טעם חדש ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו לברר הברורים, וכל הרוצה ליטול ולזפות יבא ויטול וימצא חלקו אשר קבל מסיני כמאמר רז"ל יגעתי מצאת תאמין, ואין בזה שום התפארות כי חידוש איזה דבר מדעתו, כי אין כל חדש תחת השמש ורק מה שהיה הוא שיהי, [ויכבר המליצו במאמר דהע"ה באמרו שש אנכי על אמרתיך כמוצא שלל רב כי הנשאל והנאבד מן האדם את אשר הי' לו ואחרי השתדלותו ויגיעתו אם יחפש וימצא הוא שמח וזה נדר ששון אם נחזר לו מה שנשאל ממנו וע"ז נאמר קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה כי אצל החתן הוא גדר מציאה ע"ד מצא אשה כי מאיש לנקה זאת ומקבל בהחזרה אבידתו כמאמרם ז"ל משל לבעל האבידה, והאשה בית בעלה זכתה בדבר חדש אליה הוא גדר שמחה, פן ה' ישיש עלינו כאשר נשוב אליו וימצא אבידתו ע"ד מאמרם ז"ל ג' מציאות מצא הקב"ה אברהם דוד ישראל כמוכן, ועמו ונחלתו הוא אה"ק כ"כ ימצא בהחזרה הנשאל מאתם בחזרת הקדושה ועוד שבועתים: תוסף כי יעשה ה' חדשות וע"ז אמר מהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון שיקבלו בהחזרה הנשאל והנאבד מאתם, וקול שמחה בהחדשות אשר יעשה ה' בארץ כמו קול חתן וקול כלה] ובהמצאו אבידתו אינולשמו כ"כ כי מי פתי יסור הנה לאמר כי מצא חיל בכחו ועוצם ידו לולא ה' הזמינו לפניו, כ"כ בלמודי ה' אם מצא אחרי יגיעתו אף אם ידמה בנפשו כי קלע אל מטרת האמת והשיג איזה דבר על מתכונתו לחדש, כולה היא ואולי אין זה רק מתת אלהים להמציא לפניו הברורים השייכים לפי ערכו אם דל אם עשיר, ועליו להקריב זבחי תודה לה' על פי יצא לישע לשפל ערף לשמחה: ***(ע"ד שאמר דהע"ה קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין ה' עושה חיל ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל והמה כפולים והפונה ע"ד שפתבו המפרשים ע"פ זבוח תודה יכבדני ושם דרף אראנו בישע אלהים כי בזמן שהמקבל הטובה מכיר ונותן תודה על טובו והחסד אשר קבל ואינו כפוי טובה בזה נפתח הצינור שהמטיב יטיב לו בכפלים לכן אמר זבוח תודה יכבדני שמכבד לה' ומכיר טובו וישועתו והשגחתו וכוזה שם דרף שאראנו לעתיד בכל עת בישע אלהים ואמרו ז"ל באלהים נעשה חיל בזמן שישאל עושי רצונו של מקום מוסיפין פח בגבורה של מעלה ובזוהר הק' תנו עוז לאלהים שהקב"ה כביכול מבקש לתת לו העוז דהיינו הפח שאנחנו נקבל הטוב ונהי' מוכנים לקבל הטוב ואמר דהע"ה קול רנה וישועה באהלי צדיקים אינם שמחים על קבלת ישועתם רק כי ימין ה' עושה חיל שמתוסף שפע ע"י הטוב שהמה מקבלים ומפירים בהשגחתו ויכולתו ויתקדש שמו

הגדול וכאשר ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל להשפיע בלי הפסק ע"ד שְׁכַר מְצוּה מְצוּה.

ובמ"ר (ויקרא פ"ט) יְכַבְּדֵנִי אֵין פְּתִיב פֶּאן אֵלֶּא יְכַבְּדֵנִי פְּבֹד אַחַר פְּבֹד וּמִבֶּן ע"פ הַנִּל שַׁע"י שְׁמִפִּיר טֹבַת הַבּוֹיַת"ש מִשְׁפִּיעַ לוֹ רַב טוֹב וְשׁוֹב מִפִּיר וּמְקַבֵּל אֶף הַטּוֹב. וְאָמְרוּ שָׁם וְשָׁם דְּרָף אֵלֹו שְׁהוּ מְדַלִּיקִין גְּרוֹת פְּדִי לְהָאִיר בְּהֶם לְרַבִּים וּי"ל דְּקָאֵי עַל תּוֹרָה אֹור וְזֵהוּ וְשָׁם דְּרָף לְהָאִיר דְּרָף הַתּוֹרָ' אֶרְאֵנוּ בְּיַשַׁע אֱלֹהִים שֶׁהַקֵּב"ה יוֹשִׁיעֵהוּ וַיִּפְקֵ (רצון:)* * ולוֹלֵא הַתְּשׁוּקָה הַעֲזָה אֲשֶׁר שָׁם ה' הַטּוֹב לְכָל בְּרוּאֵיו לְהַטִּיב לְזוּלְתָם וְלְהוֹצִיא מִפֶּחַ אֵל הַפּוֹעֵל מְחַשְׁבוֹתָיו בְּפֶרֶט בְּמִלִּין דְּאוֹרֵיִתָא לְבַדְרָם בְּעֶלְמָא הִ' פֶּל מְשָׁפִיל בּוֹרַח מְזָה מְבַלִּי לְהוֹצִיא הַחוּצָה דְּבָרָיו, וְכַבּוֹד לְאִישׁ שְׁבַת בֵּית בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים אֲשֶׁר בַּעוּה"ר הַנְּשַׁפֵּל קֶרֶן הַתּוֹרָה עַד לַעֲפָר וְאֶף אוֹהֲבֵיהָ וּמְכַבְּדֵיהָ יַעֲנוּ וַיֵּאמְרוּ הַמַּעֲט לָנוּ חַבּוּרֵי טְהָרָה מְגִדּוּלֵי הַתּוֹרָה מְדוֹרוֹת שְׁלַפְנָנוּ לְהָאִיר פְּנֵי תְּבֵל מִמָּאוֹר תּוֹרַתָם וְרַב תְּבוֹאוֹת בְּכַחַם חֲרָשׁוֹ וְזָרְעוֹ וְדָשׁוֹ וְטָחְנוּ דַק דַּק וְעָרְכוּ שְׁוֹלְחָנוֹת מְלֵא מְגִדְנוֹת וְנוֹפֶת צוּפִים וְאָנוּ אֵין לָנוּ פֶחַ לְאֶכּוֹל, וּמֵהֶם עוֹמְדִים ג"כ לְפּוֹשׁ בַּחֲדָרֵי שְׁפִיּוֹתָם בְּעַמְדָם יַעֲמֹדוּ וְאָבֵק יְלַבִּישֶׁם וַיִּכְהֶה זָהָרָם אֶף אִם בְּהִירִים הֵמָּה בְּשַׁחֲקִים לֹא לְכָל יֵשׁ זְמַן וְלֹא לָנוּ עֵינַיִם לְרֵאוֹת בְּכָל עַת בְּזָהָרָם וּמָה יוֹסִיפוּ עוֹד הַמְּחַבְּרִים חֲדָשִׁים לְהַעֲמִיס מִשָּׂא לַעֲיִיפָה לְפָנוֹת מְקוֹם גַּם לְחִיבּוּרֵיהֶם, וְגַם אִם יְבַקְרוּ וַיִּמְצְאוּ הַטּוֹב הֵלֵא גַם הֶרַע מְעוֹרָב וַיִּקְבְּלוּ וַיִּשְׁיִמוּ תְּהִלָּה בְּמַפְעֵלוֹתָם לְבַקֵּר מוֹמָם וְלְהוֹצִיא הַשְּׂגִיאוֹת אֲשֶׁר לֹא יִמְלֹט וְכָל מְשָׁפִיל יוֹדַע פִּי רַב פְּבֹד יִנְחַל בְּשַׁבְתּוֹ הַבֵּית וַיִּהְיֶ' לוֹ אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא יוֹצִיא דְּבָרָיו הַחוּצָה, בְּלַעֲדֵי ה' אָמַר וַתְּהִי צוּנָה וַיַּעֲמֹד וְרוּחַ אֱלֹהִים מִי יְכִילָנוּ, וַיַּעֲרַב וַיְבַשְׁשֶׁם לְקַבֵּל הַחֲצִים אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ וְלְהִלָּאָה אֲשֶׁר הָרוּבִים יִרְבּוּ, פִּי גַם יֵשׁ תְּקוּנָה אוֹלֵי בְּעֵבּוֹר קִנְאָתָם וַיָּמִים יַצּוּרוּ וְלוֹ אַחַד בְּהֶם אֲשֶׁר יִמְצָא טַעַם בְּמַחְבְּרָתוֹ וַיִּהְיֶ' לוֹ לְהוֹעִיל יִרְאָה הַטּוֹב בְּעַמְלוֹ: פֶּן אֲנָכִי הַיּוֹם מוֹרֵי נְרַבּוּתִי אַחֲזִי וְרַעֲי מִפִּיר אֲנִי עֶרְף קֶטֶן אֲשֶׁר לִי, בַּכ"ז יִצְאָתִי הַיּוֹם לְהוֹצִיא לְאוֹר מַחֲיבּוּרֵי אֲשֶׁר חִידְשָׁתִי וְחִיבְרָתִי בְּחַמְלַת ה' עָלַי בְּהַגִּיתִי בַּתּוֹה"ק, וְזָכוֹת אַבּוּתִי נ"ע עֲמָדָה לִי אֲשֶׁר מִימֵי עֲלוּמֵי בְּחַרְתִּי לִי לִיקַח גּוֹרְלִי בְּעִיּוּנֵי תּוֹה"ק פֶּאֲשֶׁר הוֹרוּנִי מוֹרֵי אַבּוּתִי הַגְּאוּנִים זִיע"א שְׁלֹא לְלַכֵּת מִן הַמְּסִלָּה ח"ו בְּפִלְפוּלִים שֶׁל הַבָּל, פִּי בְּזָה לֹא יִמְצָא מִיָּדוֹתָו וְאֵין לְהַקֵּב"ה בְּעוֹלְמוֹ אֵלֶּא ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה הֵינּוּ לְחַפְשׁ וְלְחַקּוֹר אַחַר מְקוֹר הַהֲלָכָה לֹא בְּפִלְפוּל שֶׁל מָה בְּכָף [מִמְאֵר הִירוּשְׁלָמִי סְנֵהֲדָרִין (פ"ז ה"א) אָמַר רַבִּי תַלְמִיד וְתִיק הֵיזָה לַר"מ וְהֵזָה מְטַהֵר אֵת הַשְּׂרָץ וּמְטַמְּאוֹ מֵאָה פְּעַמִּים אֶמְרִין הֵהוּא תַלְמִידָא לֹא הֵנָּה יָדַע מוֹרֵיִיהוּ אָמַר ר' יַעֲקֹב בַּר דְּמַאי הֵהוּא תַלְמִידָא קֹטִיעַ מְטוֹרָא דְּסִינֵי הֵנָּה, וּבַש"ס דִּילָן מַס' עִירוּבִין (דף י"ג) לֹא הִבִּיאוּ סוּף הַמֵּאֶמֶר וּבַתּוֹס' שָׁם הִקְשׁוּ מַאי חֲרִיפּוֹת הוּא לְטַהֵר אֵת הַשְּׂרָץ שֶׁהַתּוֹרָ' טַמְּאָתוֹ וּמִתְרַצּוֹ מִשְׁמוֹ דַּר"ת וְכַנְרָאָה מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי לְאוֹ לְשַׁבְּחֵיהָ דְּהֵאֵי תַלְמִידָא אֶמְרוּ] וְאֲנָכִי בְּעֵנֵי תַרְגְּלַתִּי בַּעֲזָה"י לְהַצִּיב לִי יָד בְּעִיּוּנֵי רַק לְהַבִּין הָאֲמַת לְאֲמַתוֹ כְּפִי דְלוֹת שְׁפִלֵי וּבְכָל הָעִיּוֹן לְהַבִּין וְלְהַשְׁפִּיל שְׂיַצָּא מִמֶּנּוּ אֵיזָה דְּבַר לְהַלְכָה, וְלֹא לְמַעֲשֶׂה פִּי לֹא בְּאֲתִי לִיָּדִי מְדָה הַזֹּאת לְהַעֲמִיד עַל דַּעֲתִי רַק לְהַתְּעוֹרֵר, וַיִּדְעַתִּי בִּי פִּי לֹא יִצְאָתִי י"ח גַּם בְּזָה הַמַּעֲט אֲשֶׁר לְפָנַי מְעוֹמֵק הַפּוֹשֵׁג וּמְקוֹנָצָר הַשְּׂגָתִי וְדְלוֹת שְׁפִלֵי וְרוּב טְרַדוּתִי אֲשֶׁר בַּעוּ"ה תְּמִיד הַנּוֹצְגָתִי לְמַטְרַתָּם, אִם פִּי לֹא פִלִּיתִי ח"ו לְהַבָּל וְרִיק כְּחֻנְתִּי פִּי בְּהִיּוֹתִי בַּחוּ"ל הֵיָתִי עֶבֶד לְעַבְדֵי ה' לְשַׁרְתָּם בְּקוֹדֶשׁ וְצוֹרְכֵי הַצִּיבּוֹר עֲמוּסִים עָלַי מִימֵי עֲלוּמֵי וְאִם פִּי בַּכ"ז אֲחַזְתִּיו וְלֹא אֶרְפְּנוּ לְהִיּוֹת תְּמִיד גּוֹרְלִי בְּלַמוּדֵי תּוֹה"ק בַּכ"ז לֹא יְכֻלְתִּי לְשַׁקּוֹל כָּל

דָּבַר בָּקוּ הַמְשַׁקְוֶלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֶּדֶשׁ לְהַעֲמִיק בְּיוֹתֵר, וְזֶה לִי יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה שָׁנִים אֲשֶׁר חֲשַׁבְתִּי דָרְכֵי לְפָרוֹק מֵעֲלֵי עֲבוֹדָתִי בְּצִוְרֵי צִיבּוֹר וְחֲשָׁקָה נִפְשִׁי אֶף לְחַבֵּק חֵיק תוֹה"ק וּלְהִשְׁבִּיעַ נִפְשִׁי בְּצַחְצַחוֹת אוֹרוֹת הַתּוֹרָה וְתַקְעֵתִי אֶהְלִי בְּקֶדֶשׁ, לְשִׁבְתָּ בְּעִיר אֲשֶׁר בְּחַר בָּהּ ה', לְלַמֹּד וּלְלַמֵּד כְּמֵאֲמָרָם ו"ל וְזֶה־בְּהָאֲרֶץ הַהִיא טוֹב אֵין תּוֹרָה כְּתוֹרַת אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִקְרַבְתִּי עַל מִזְבֵּחַ אֶהְבֵּת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַם כֹּל מִחֲמַדִּי, עֲזַבְתִּי אֶת בְּנֵי הַיְקָרִים הַמְּנֹפְלָגִים שְׂיִחְיוּ, וְאַחֵי וְרַעֲי וּבְחֻרְתִּי לְשִׁבְתָּ גְלִמּוֹד בְּד"א שֶׁל הֶלְכָה בְּקֶדֶשׁ, וְהִ' הִיא וְיִהְיֶה לִי בְּעוֹזְרִי, אִם כִּי גַם הַלּוֹם מְלַבֵּד אֲשֶׁר בְּעו"ה בְּחֻרְבָּנָה שֶׁל אֶה"ק הַעַם הַיּוֹשְׁבִים עָלֶיהָ יְדוּעִים חוֹלֵי וּמִכְאוּב, וּבִירוּשָׁלַם בְּפֶרֶט כּוֹתְבִים שְׁעוֹת לְרַגְעִים יִפְקְדָנָה עַל יוֹשְׁבֵיהָ וְאָדָם נִגְדוֹן בְּכָל יוֹם, וּבִמ"ר בְּרֵאשִׁית (פמ"ג) מְלָכִי צָדֵק מְלֹךְ שֶׁלֵם הַמְּקוֹם הַזֶּה מְצַדִּיק אֶת יוֹשְׁבָיו מְלָכִי צָדֵק אֲדוֹנֵי צָדֵק, צָדֵק נִקְרָאת יְרוּשָׁלַם שְׁנֵאֲמַר צָדֵק יְלִין בָּהּ, וּבִשׁו"ט תְּהִלִּים (פ"ה) אֲשֶׁר־יִהְיֶה יוֹשְׁבֵי א"י שְׂאִין לָהֶם לֹא חֲטָא וְלֹא עוֹן לֹא בְּחַיִּיהֶם וְלֹא בְּמוֹתָם, וְהִינֵנו כִּי הִקְב"ה מְעוֹרֵר יוֹשְׁבֵיהָ בְּכָל עֵת וְעוֹנָה שְׁלֹא יִישְׁנוּ בִּשְׁנַת הָאֵנוֹלֶת לְכֹן יוֹשְׁבֵיהָ בְּהִכְרַח הַמָּה מְסוֹבְלֵי יְסוּרִין ר"ל** (וְהַפְּנִינָה כִּי הִקְב"ה אֲשֶׁר עֵינָיו בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה שׁוֹלֵחַ רִשְׁפֵי הַתְּעוֹרְרוֹת לְשׁוֹב אֶל ה' וּלְתַקֵּן חֲטָאֵיו.

וּשְׁלֵשָׁה מִתְּנוֹת טוֹבוֹת אֲשֶׁר זָכוּ בָּהֶן יִשְׂרָאֵל וְאַחַת מֵהֶן אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַרְגִישׁ קְדוּשָׁתָהּ וְכַוֵּן ע"י יְסוּרִין וְהַתְּעוֹרְרוֹת וְהַכְּנוּת טוֹבוֹת וּבְלֹא זֶה סִדְנָא דְאַרְעָא חַד הוּא וְכָל הָאוֹמֵר הִקְב"ה וְתָרַן כּו' וְאָמְרוּ ו"ל (עִירוּבִין דָּף י"ט) שְׁלֵשָׁה פְּתוּחִים יֵשׁ לְגַהֲיֵנָם אֶחָד בְּמִדְבָר וְאֶחָד בַּיָם וְאֶחָד בִּירוּשָׁלַם דְּכָתִיב נֹאֵם ה' אֲשֶׁר)** עוֹד זֹאת גַּם הַלּוֹם לֹא מְצַאֲתִי מְנוּחַ וְתוֹרַח הַצַּבּוֹר מְנוּחַ עָלֵי, בְּפֶרֶט כִּי מִי יוּכַל לְרֵאוֹת הַעֲנִיּוֹת וְהַדְּלוּת אֲשֶׁר רֹבֵץ יוֹשְׁבֵיהָ מְעוֹנִים** (וְאֵנְחָנוּ מְבָרְכִים לֵה' הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר מְלַמֵּד לְעַמּוֹ וְכֹן גּוֹמֵן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּהוֹנֵה בְּלִי הַפֶּסֶק כִּי אֵין קִץ וְסוֹף לְתוֹה"ק וְכָל אָדָם צָרִיף לִיגַע א"ע לְמִצּוֹא חֵלְקוֹ וְע"ז אָמְרוּ ו"ל אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הַרְבֵּה אֵל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעֲצֻמָּה כִּי לְכַף נּוֹצְרֵת לְבָרֵר הַבְּרוּרִים הָאוֹרוֹת הַשְּׂיִיכִים לְנִשְׁמָתוֹ וְע"ז אָמְרוּ אִם בְּחֻקוֹתֵי תִלְכוּ וְאֵת מְצוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אוֹתָם יְכוּל זֶה קִיּוֹם הַמְּצוֹת כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וְאֵת מְצוֹתֵי תִשְׁמְרוּ הֵרִי קִיּוֹם הַמְּצוֹת אֲמוֹר הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים אִם בְּחֻקוֹתֵי תִלְכוּ שְׁתַּהֲיוּ עֲמִלִים בְּתוֹרָה כִּי אָדָם לְעַמֵּל יוֹלֵד.

כְּמֵאֲמָרָם ו"ל סְנֵהֲדֵרִין (דָּף צ"ט) וְעֲדִיין אֵינִי יוֹדַע אִם לְעַמֵּל תּוֹרָה אִם לְעַמֵּל שִׁיחָה כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר לֹא יְמוּשׁ כּו' הֵנִי אוֹמֵר לְעַמֵּל תּוֹרָה נִבְרָא וְהִינֵנו לְהוֹצִיא פְּחוּתֵינוּ אֶל הַפּוֹעֵל לִיִּיגַע אֶת עֲצָמוֹ וְלְמִצּוֹא חֵלְקֵינוּ וְלְלַמֹּד ע"מ לְלַמֵּד, וְאָמַר ר"א אָמַר ר"ח ת"ח מְרַבִּין שְׁלוֹם בְּעוֹלָם שְׁנֵאֲמַר וְכָל בְּנֵיָה לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיָה אֵל תִּקְרִי בְּנֵיָה אֵלָא בּוֹנֵיָה.

וְהַפְּנִינָה שְׁלֹא תֵאֵמַר מַה שְׂמוּסִיפִין בְּכָל דּוֹר וְדוֹר לְחַדֵּשׁ חִידוּשֵׁין דְּאוֹרֵיִיתָא וּלְהוֹסִיף סְפִיקוֹת וּמְבוּכוֹת בְּכָל עֲנִינֵים עַד שְׂכַמְעַט אֵין הֶלְכָה בְּרוּרָה וְאֵין זֶה שְׁלִימוֹת ח"ו וּכְבָר כ' בַּעַ"ק (שַׁע"ד) שְׁלֵשָׁלוֹם יֵאֲמְרוּ הַמוֹנִים שֶׁהוּא הַסְּפָמָה בֵּין הַכְּתוּבֵי הַמְּתַקוּטְטוֹת תְּחִלָּה וְלֹא הִפִּירוּ אֶת יְנֻפֵי שֶׁ"כ יוֹרָה עַל קִטְטָה וּמְרִיבָה הַקּוֹדֶמֶת וְכָל שֶׁהִעֲדָר הוּא חֶסְרוֹן אֵין הַמְּצִיאוֹת לְחֲשִׁיבוֹת וּמַעֲלָה רַק עֲנִינֵנו שֶׁהַשְּׁלוֹם הוּא טוֹב מִשְׁוֹתָף הַכְּרַחֲזִי בֵּין הָאִישִׁים הַצָּרִיכִים חִיבּוֹר וְדִיבּוֹק וְהוּא כְּחוּט אֲשֶׁר בּוֹ תִתְּחַרְזוּ הַרְבֵּה מֵאַבְנֵי אֶקְדַח לְהַעֲמִיד מִצַּב כֹּל הַחֲלָקִים וְתִקְוֹן צוּרְתוֹ וְצַבִּיוֹנוֹ כִּי ע"כ נִקְרָא ה' שְׁלוֹם שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁלוֹ כִּי הוּא ית"ש

הקושר העולמות כולן ומקיימם על צורתן ומצבן בצביוןן ובקומתן פי ע"כ נקרא חיי העולם וכאשר הי' ענין העולם בכללו על שלמותו הנה הי' בשלום ובמישור והאריה בנה וא"כ נאמר ח"ו פי כמעט כל פרטי תוה"ק ישנו דעות שונות ומבנות רבות ואחרי העמל והגיעה יתחדש עוד בכל דור ודור שנה ח"ו העדר השלמות אמר שלא כן הוא רק ת"ח מרבין שלום בעולם שבכל דור ודור מאספים חדשות שונות בתוה"ק לבררם ולחברם אל חוט החורז פי מיום שנשברו הלווחות נגזר פה על ישראל שיחלקטו אחד לאחד.

ואמר וכל בנייה למודי הי' פי כולם לומדים תורת הי' ורב שלום בנייה שעי"ז משלימות בנין קיים לאסוף ולחבר יחד כל האורות אשר התפרדו יתלכדו יחד באהל אחד אע"פ שנה בונה ונה סותר.

ועיקרי תרני"ג מצות יסודי תוה"ק חזקים פראי מוצק והמה חוטי החורזים כמ"ש הגר"א ז"ל פי אין קץ למצות כמו"ש רחבה מצותה מאד ותני"ג הנה השרשים והענפים והסעיפים בכל פרטי מצות אשר יתחדשו ספקות בכל דור ודור להשלים הבנין כמאמר חדשים גם ישנים דודי צפנתי עד פי יבא המורה לצדקה ויאסף הכל הביטה ויברר הלכה ברורה:**) ומדונפאים ומנכרח אני לפקס בעסקי צבור, ולכן קשה מאד ללמוד בדיבור חברים ולשדד עמקים בצותא חדא, אם פי מציון תצא תורה וח"ו שבא"י נעמיים זה לזה בהלכה ואין חצר ובית אשר לא ישמע בו קול התורה, בכ"ז להעמיק שאלה וללמוד בחבורה יחד לפלפל ולסלסל קשה בעוה"ר לכן ידעתי פי בל"ם שגיתי בכמה דברים, אף פי יגעתי כפי העת והזמן להבין ולהשפיל אני עמוס התלאות ומנוחה ומרגוע לא ידעתי וכשאני לעצמי מה אני, ומהראוי הי' להטמין דברי בחקי עד פי יערה הי' רחמי עלי להפק רצון מאתו ויענגני בנפש, אולם אחרי פי חלפו ועברו מבחר ימי וידעתי מכאובים ואני רפוי המזג חסתי על עמלי: ונה שנתים ימים אשר התחלתי לסדר הדברים להביאם לדפוס וגם בעבודה הזאת עלי הי' כל דבר הן ההעמקה, ולכן פעמים באתי בארנפה פעמים בקצרה הכל כפי העת הנדרש ממני אשר הייתי מעוטר בטרדות שונות, וכמו כן ההגה"ה, וגם לאט לאט הולכים הפועלים בעבודתם מחולשת גופם, לכן נתעכב עד היום, אשר זכיתי לראות יוצא לאור חלק הראשון מחיבורי אשר אקנה אחרי כ"ז עבור זכות אבותי וזכותא דעיר עז לנו קרתא קדישתא דירושלם ת"ו פי ימצא המעיין אם יאהב התסקות על שרשי האמת בכמה מקומות דברים נאותים אינם יוצאים ממרפז נקודת האמת אחרי שיקול הדעת בשקל הקדש, וימצא בעזה"י הערות חדשות בכמה וכמה ענינים שונים הראויים לאמרום, ואקוד ואשתחנה לפני הי' ואברכהו בכל לבי אשר זכיתי לגמור זה המעט אשר לפני בחלק ראשון, ומקרב לב עמוק אודה לה' על הטוב אשר גמלני, ומתנת חנם חנני, ואתפלל על העתיד פה יגמור הי' בעדי להפק רצוני לטובה לסדר ולהדפיס חלק ב' בח"מ ואה"ע אשר אקנה פי נכבדות מדובר בו וע"ז הי' מחשבותי תחלה, ותוה"ק לא ימוש מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם, ואשוב בתשובה שלמה לתקן את אשר קלקלתי ואזפה ללמוד וללמד עד זקנה ושיבה לשמור ולעשות ולהבין עמקי פנימיות התורה:**) (פי ידענו הנגלות לנו מתוה"ק הוא רק לבושי התורה כמו שכ' המר"ל ז"ל כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום פי כמו שהנשמה מלובשת בלבוש נפש ורוח ונעצמות וגידין ובשר ואור הנשמה מזהיר עליהם להחיותם ושיוכלו לעשות פעולותיהם ואם אחד מחזיק בגוף חבירו אינו יכול לומר שיחזיק בעצם חיות האדם רק

בלבושיו כמו כן תוה"ק יש בה בחינות שונות בחינת נשמה לנשמה פנימיותה רזין דאורייתא המאירה באור הבהיר ממקור החיים בלבושיה המלבישים אותה עד הגלות לנו במצוה המעשיות ותורת ה' תמימה אשר מלאכים בצלה חיים ומשם ישאבון זהרם.

ולכן אמרו תנה הודך על השמים, והוד הוא פנימיותיה אורות התורה וזיוה. ובכ"ז הלבישה הקב"ה והשתלשלה בעוז ותפארת עד כי גם מחכימת פתי שאף שונכי בתי חומר ישלמו ע"י.

וכמאמר דהע"ה ה' אלהים גדלת מאד הוד והדר לבשת עוטה אור פשלמה שהלביש הקב"ה פנימיותה בחיצוניותה ואמרו המלאכים אח"כ ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ ששלמות התורה אשר פולה שמוותיו של הקב"ה התלבשה באופן יקר אשר בהודה וזיוה יתגלו וישלמו ע"י אף הסתתונים וסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

ובמ"ר שמות (פי"א) שני לוחות העדות פנגד שמים וארץ וכנגד עוה"ב ועוה"ז כי שלמות התורה מעוטפות באופן שהוא חיים לכל מוצאיהם לעליונים ותחתונים ובמדרש שו"ט (ק"ד) גדולים מעשי ה' דרושים לכל תפציהם ואין מעשי אלא הלוחות שנאמר והלוחות מעשי אלהים המה ומה שכתרו הוד והדר פעלו שהמיגע א"ע להבין חיצוניות התורה ולבושיה הקב"ה מלמדו אף בפנימיות המכונה בשם הוד: ובמ"ר (פ' וזה"ב) אר"א אי זו היא הברכה שפירך משה בתורה תחלה בא"י כו' אשר בחר בתורה הזאת וקדשה ורצה בעושיה ולא אמר בעמליה ולא אמר בהוגיה אלא בעושיה באלו שהן עושין את ד'ת ויש להבין מאין לר"א שמרע"ה לא פירך הברכה כמו שאנחנו מברכים אולם נודע מאמרם ז"ל הלוחות ה' ארפן ו' טפחים כב"י ה' ביד מי שאמר וה' העולם שני טפחים וביד משה ב' טפחים וב' טפחים היו מפרישין בין יד ליד כי מרע"ה אף כי נאמר בו ותחסרהו מעט מאלהים והשיג כל שיש בכח האדם להשיג נשאר עוד גם אליו ללכת מחיל אל חיל מהנשאר ביד הקב"ה אשר אין בכח האדם אף כי יעלה לשמים להשיג רק לאט לאט אחרי הפירוד ואמרו ז"ל ל טוב עין הוא יבורך זה משה שלא נתן הקב"ה התורה אלא למשה ונהג בה טובת עין ללמד לישראל והיינו לפי ערך נשמת משה זכה לקבל פנימיות התורה וקבלה בהתלבשות הרבה עד הפשטות מעשה המצות שאף פחותי הערך ושוכני בתי חומר המקיימים מצות התורה בשלמים ע"י פעולותיהם במעשה המצות לשם מצות הבוית"ש ונשלמו רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו של הנר"נ ע"י מחשבה דיבור ומעשה ונאנחנו מברכים ונתן לנו את תורתו במתנה להיותנו טפלים אל התורה ולקבל** ואת אחי אנכי מבקש חנוני חנוני נא מורי ורבותי ורעים הטובים, אם תמצאו השגיאות בכ"ז אל נא תרחיקו הלאה כל מאמרי כי אם תבקשו למצוא גם הטוב לא ימלט שגם הטוב תקבלו קראתי לחיבורי הזה אמרי בינה כי אבותי הגאונים האייתנים אבירי התורה ז"ע נקבו את ספריהם בשמות, אאזמ"ו הגאון קדוש ה' ז"ל קרא לספרו על ה"מ ח"ר וח"ש דברי מ'ש משפט ובנו אחריו אאמ"ו הגאון החרוף ז"ל קרא לספרו בשם דברי חיים אשר זכיתי זה עשרים שנה להוציאו לאור, וזר זה סביב עשיתי לו בהגהותי והערותי, אשר ת"ל שמעתי מכו"כ מופלגים כי יערב ויבושם להם] המה ה' בכחם לשדד עמקים ולדבר קשות לפרק הרים ליישר ההדורים בעונמק רוחם ושכלם הבהיר בשחקים, ואנכי רק

בדברים קלים ורבים דלים ורזים פטפוטי דאורייתא באתי, גם לזכר שמי קאאתי א'מ'ר'י וזה חלקי מפל עמלי, ושם אאמ"ו ז"ל ושם אמי מורת הצידיקת [אשר לא הפרתי אותה רק מעשיה הטובים שמעתי] מ' הענא ז"ל גרמזים בר"ת בינ"ה בן יצחק הענא, כי כל אשר לפני למדתי מאמ"ו ז"ל הדריכני במעגל התורה ומלמדי להועיל, [עד כי באתי לבית חמי הפנות מוקיר רבנו הנגיד יר"א ** (אור לו בציון).

וי"ל המליצה כי אמרו ז"ל במ"ר קהלת כי גם את זה לעומת זה גהינם וגו עזן פמה ביניהם טפח ר"י אומר פנתל והפונה כי בקל יכול היצה"ר להוליך להאדם שולל ולפסוע פסיעה קלה מג"ע לגהינם ואף אם מוכן במעשיו הטובים לנחול ג"ע בכח היצה"ר ח"ו להסיתו שפסע ח"ו פסיעה קלה להוריש לו גהינם ע"ד שאמרו ז"ל יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ולולא הקב"ה עזרו לא הי יכול לו.

וכן אף אם ח"ו גרם במעשיו להנחיל לו גהינם יכול בפסיעה קטנה לפסוע לג"ע ע"י תשובה. ומכנה ההבדל בשם טפח מדה קטנה.

ור"י אמר שיש פנתל המפסיק כי הקב"ה עוזר למקיימי מצותיו ורגלי חסידיו ישמור. ומצינו שלשה מקומות אשר מוכנים ליראי ה' וחושבי שמו לזכות לתורה ועבודה תמה האחד הוא מדבר ואמרו רז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כמדבר והיינו בחינת עונה שיכנה א"ע כמדבר ארץ לא זרועה ואינו מוכן רק לדוש עליו ואאע"ה אמר ואנכי עפר ואפר אמר שני בחינות כי בחינת עפר היא מדה גבוהה קצת אף כי הכל דשין עליה יש לה מעלה שמחה לכל הברואים ומאמה בא המזון.

וגם סופה לבלות הכל כמאמר ז"ל ע"פ והי' זרעה כעפר הארץ מה עפר הכל דשין עליה כף ישראל נידושין מאוה"ע ומה עפר מחה את כל כן ישראל בשבילם בא חיות כל העולמות ומה עפר סופה לבלות את הכל כף ישראל ונהרו אליו כל הגוים.

ואאע"ה הרגיש בעצמו שבשכילו ובא שפע לכל העולם ומוכן הוא להתגדר בבחינת עפר אבל כעת ראה שהוא אפר שאינו מצמיח והתורה מתקיימת במי שמשים עצמו כמדבר בבחינת עפר שאינו מוציא פח הצמיחה כף משפיל א"ע.

ועוד יש בחינת מדבר שיתבודד האדם א"ע ודבר לא יהי לו עם אדם אז יכול לזכות ליראת ה' ותורתו. מקום השני הוא ים יורדי הים באניות המה ראו מעשי ה'.

וגם לעסוק בתורה ולבא בעומק ים התורה ע"ד רחבה מני ים וכמו שדרשו רז"ל יורדי ים התורה המה ראו מעשי ה' והמקום הזה מביא האדם להצלחה האמיתית. ומקום השלישי אם מצטרף אליו עוד גם השני מקומות הראשונים הוא רישלם העיר הקדושה ואמרו ז"ל (ילקוט תהלים) ע"פ אנהב ה' שערי ציון מפל משפנות יעקב אמר הקב"ה מחבב אני בתי כנסיות ובתי מדרשות ולמי אני מחבב יותר שערי ציון שהוא פלטרין שלי א"כ יוכל האדם ח"ו לדמות בנפשו שאם יזכה לא' מאלו המקומות או אף לשלשה ביחד וחוט המשולש בודאי לא במהרה ינתק שאו אז ילך בטח ומושל על היצה"ר אמרו ז"ל שלא כן הוא כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו כי גם זה לעומת זה עשה אלהים והאדם רק לעמל יולד ואינו נושלים כל ימיו ובכל מקום ובנקל יכול ח"ו לפסוע פסיעה קלה ולבא אל הפתח הפתוח ר"ל לכן אמרו שלשה פתחים יש לגהינם אף בכל אלה

המדרגות אֶחָד בַּמִּדְבָּר אֶף אִם יָשִׁים עֲצָמוֹ כְּמִדְבָּר שׁוֹמֵמָה וְאִם בְּיָם אֶף אִם הוּא מִיּוֹרְדֵי הַיָּם בְּכ"ז יֵשׁ פֶּתַח פְּתוּחַ לִפְנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר הִיצֵהוּ יָכוֹל בְּקֹל ח"ו לִפְתּוֹתוֹ לְהַתְגַּאוֹת וְכַדוּמָה וְאִם בִּירוּשָׁלַם אֶף אִם מוֹשְׁבוֹ בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ כְּזֶה ג"כ הַפֶּתַח פְּתוּחַ וְצָרִיף הַתְחַזְקוֹת בְּיוֹתֵר לְלַחֹם מִלְחָמַת הִיצֵהוּ לְבַל יָבֹא בְּפִתְחוֹ ח"ו.

רַק קְדוּשַׁת הָאָרֶץ מְסִייעַ מְאֹד לְעִבּוּדַת ה' וְשׁוֹלֵחַ לוֹ הַקַּב"ה רִשְׁפֵי הַתְעוֹרְרוֹת לְחֻשׁוֹב עִם קוֹנּוֹ וְהַקַּב"ה מְסַבֵּב לְהַשִּׁיב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְהַמָּקוֹם מְצַדִּיק אֶת יוֹשְׁבָיו וְכֹפֵר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ:)* הַמְּנַפְלֵא מו"ה שְׂרָגָא פִּיבּוּשׁ ז"ל בַּק"ק לֹוֹנְטְשֵׁיץ יַע"א לְקַחַת אֶת בְּתוֹ לִי לְאִשָּׁה הִיא אִשְׁתִּי הֶרְאִשׁוּנָה הַצְּנוּעָה וּמְאֻנְשָׁרָה מ' פְּרִידָא ז"ל, וְחָמִי ז"ל הַחֲזִיק בְּיָדִי לְפָרְנָסְנִי וְכָל מַחְסוּרֵי עָלְיוֹ הִי זָכְרָה לוֹ אֱלֹהִים לְטוֹבָה, וּמְאֻשְׁתִּי הֶרְאִשׁוּנָה זְכִיתִי לְהַבְנוֹת בְּכִנִּי הַזְּכָרִים הַמְּנַפְלָגִים וּבְרוּכִים שְׂיִחְיוֹ, וּבְבַת יְקָרָה וּמְאֻנְשָׁרָה תַחִי ה' יִגַן עָלֵיהֶם וְעַל נְשׁוֹתֵיהֶם וִי"ח שְׂיִחְיוֹ וְעַל חֲתָנֵי הַיָּקָר וִי"ח שְׂיִחְיוֹ וְדוֹר יִשְׂרָאֵל מֵהֶם יְבָרְכֶה, וְאִשְׁתִּי הֶרְאִשׁוּנָה נִגְדַע לְעֹפֵר קֶרְנֶה בַע"ה רַב בִּימֵי עֲצוּמָה, וְגַם אֲחֻתָּהּ הַצְּנוּעָה וּמְאֻנְשָׁרָה מ' עֲלָא ז"ל אֲשֶׁר הִיָּתָה לִי לְאִשָּׁה אַחֲרֵיהָ לֹא הֶאֱרִיכָה יְמֵיהָ תַהִי נְשָׁמְתָם צְרוּרָה בְּצָרוֹר הַחַיִּים, וְזִכִּיתִי לְהַבְנוֹת גַּם מְאֻתָּה ז"ל בְּבֶן יָקָר לִי ה' יִגַן עָלְיוֹ וְעַל יו"ח וּבִיתוֹ שְׂיִחְיוֹ וְיִפְתַּח לָבָם בְּתוֹרָה וְעִבּוּדַת ה', וּמְאֻז בְּאִתִּי לְבֵית חָמִי ז"ל זְכִיתִי לְהַסְתוֹפֵף תַּחַת צֶל קְדָשׁוֹ שֶׁל אָבִי אָבָא אֹר הַחַיִּים הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק בַּעַל דְּבָרֵי מְשֻׁפֵּט זצ"ל, וְהֶאֱצִיל עָלַי מִתּוֹה"ק לְחַכְמָנִי וְלְהַדְרִיכָנִי בַּמַּעֲגָל הַתּוֹרָה וְהִירָאָה בְּיוֹתֵר] זְכוּתָם יַעֲמוּד לָנוּ עַד עוֹלָם וְלֹא יִמוּשׁ הַתּוֹרָה הַזֹּאת מִפִּינוּ וּזְרַעֲנוּ וְצִאֲצִיאֵיהֶם, וְעוֹד נִזְכָּה לְרֵאוֹת בְּנִשׁוּא נִס דְּגַל הַתּוֹרָה וְקָרַן עִמָּנוּ וְנִחַלְתָּנוּ וְאַרְצָנוּ וְהָאֵל הַטוֹב יִרְנֶן לֵב הָאֱלֹהִים בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה' וְנִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס וְיִקְבְּצֵם פְּרוּעָה עֲדָרוּ בְּזָרוּעַ עָוָזוֹ לְחַבְרָם יַחַד וְשָׁבוּ בְּנִים לְגְבוּלָם לְעִלּוֹת אֵל הַר הַקְּדוֹשׁ וְהַמְּקַדָּשׁ כַּעֲתִירַת עֶבֶד לְעַבְדֵי ה' הַמְּשַׁתְחָוִה נִגְדַח זַח"ק בְּבִרְכֵים פּוֹשְׁלוֹת וְרַגְלִים רוֹעֵדוֹת וְעֵינַים מְלֹאוֹת דְּמָעָה אֵל מְקוֹם אֲשֶׁר שְׁעָרֵי שְׁמַיִם פְּתוּחוֹת בְּרַב תּוֹדוֹת עַל הַעֲבָר וּבְלֵב מְלֹא רַגֵּשׁ וְתַחֲנוּנִים עַל הַעֲתִיד כִּי ה' יֵאִיר עֵינֵינוּ בְּמֵאוֹר תּוֹרָתוֹ כְּמֵאֶמֶר דַּה"ע"ה שְׁלַח אֹרֶךְ וְאַמִּיתָה הַמָּה יִנְחֻנֵי יְבִיאוּנִי אֵל הַר קְדוֹשְׁךָ וְיָשׁוּב אֵל נְוָהוּ מְקוֹם אֲשֶׁר אֶהְיוֹ בְּתַחֲלָה הַחֻתָּם פֶּה קֶרְתָּא קְדִישָׁתָא יְרוּשָׁלַם תּוֹבֵב"א יוֹם שְׁהַנְכַפֵּל בּוֹ כִּי טוֹב א' דר"ח אֶדְר יוֹם שְׁנוֹלְדָתִי בּוֹ מְצַפֶּה לִישׁוּעָה לִפ"ק: הַצֵּעִיר מְאִיר בְּלֵאָמ"ו הֶרֶב הַגָּאוֹן הַמְּנוּחַ מו"ה יִצְחָק ז"ל בַּעַה"מ"ס דְּבָרֵי חַיִּים ** (מְאֻרָה הַמְּאִירָה לָנוּ בְּהַמְעֻשָּׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וְגַם יַדְעֵנוּ כִּי לֹא הִשְׁלַמְנוּ עַד יְיוֹן וּמְבָרְכִים לֵה' כִּי נוֹתֵן הַתּוֹרָה בְּהִנֵּה וְלַעוֹלָם נוֹתֵן לָנוּ פֶת וְעָוָז לְהֵאִיר לָנוּ אֲשֶׁר לְאוֹרָה נִסַע וְנִגְלָה ע"ד מְאֻמָּרָם ז"ל אֲמַר הַקַּב"ה נְרִי בְּיָדְךָ וְנִרְךָ בְּיָדֵי אִם אִתָּה מְשַׁמֵּר אֶת נְרִי אֲנִי מְשַׁמֵּר נְרִי אִוְלָם מֵרַע"ה שְׁקִבֵּל הַתּוֹרָה חֲלָקוֹ בְּשִׁלְמוֹת מֵהַ בְּרָכָה בְּיָרְךָ וְאַצֵּל כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עַנְיָן קַבְּלַת הַתּוֹרָה עַל שֵׁם הַנוֹתֵן כִּי הַקַּב"ה בְּחָר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ לֹא שְׁהֵמָה הָיוּ הַמְּסַבְּבִים לָזֶה רַק בְּגִדְרַת מִתְנָה.

אוֹלָם מֵרַע"ה שְׁעָרְכוּ הִי רְאוּי לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּהַכְרַח שְׁלֹא בְרַף עַל הַנְּתִינָה רַק עַל הַקַּבְּלָה. וְאֲמַר שְׁבִירָךְ לְהַקַּב"ה שְׁהַלְבִּישָׁה וּבְחָר בְּתוֹרָה הַזֹּאת לְהַלְבִּישׁ בְּמַעֲטָה תַהֲלָה וְרָצָה בְּעוֹשִׂיהָ שְׁנַתְנָה בְּאוֹפֵן שְׁכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁלַם עַל יָדֵי בְּכָל הַבְּחִינּוֹת בְּאוֹפֵן שְׁאֵף מַחְכִּימַת פְּתִי שְׁקֻטְנֵי הַשְּׁכָל יוֹשְׁלָמוּ ג"כ וְיִבּוּאוּ לְחַיֵּי עוֹלָם ע"י מַעֲשֵׂה הַמְּצוֹת אִם יַעֲשֵׂה לְשֵׁם פְּעֻלָּתוֹ וּמִתְקַן הַנ"ר שְׁלוֹ.

וע"י הגיון התורה בנודאי ינפה ביותר כמאמר הירושלמי וכל חפציה לא ישוו בה אפי' חפציה שמים ויתקו נשמתו להאירה וכל חלקיה ונענפיה ולעלות מעלה מעלה ולהבין אפס קצהו מזינה בפנימיות והאוחזו ס"ת ערום כי ידמה שהגיע לעצמותה של התורה נקבר ערום לא נשלם רק גופו וחלקי נ"ר ונשמתו ישתלם בהגיון התורה ולהבין דבר מתוך דבר וזה מהשאלות הראשונות בעולם העליון פלפלת בחכמה ועיקר החכמה להבין כי אחר כל הפלפול ומשא ומתן של הלכ' לא באנו אל קצהו ואף בחיצוניות התורה כי עמק עמק הוא מי ימצאנו ארנף מארץ מדה ק"ו בפנימיות בכל דבר ודבר אשר הנפינו בסגורים ועינינו לא ראו באור הבהיר: והרמ"ע כ' סוף ס' יונת אלם שבכ"מ שנאמר שמתק רב הי' לו לשוב ע"פ הסוד ולא רצה לגלות [ועיין תשובת חות יאיר (סי' קנ"ב) שהעיר מדברי תוס' ב"ק (דף י"א) מדשמתק רב לאו דינא הוא דיש לומר אין ה"נ דלא פסקינן הלכות ע"פ הסודות רק ע"פ הנגלות וברמב"ן ב"ב (דף ס"ב) כתב משם הר"ח דכל היכא דשתיק להו לרב פהנא ורב אסי מודי להו ולא אמרינן משום דלא חש לה פיון דהם לגמרא דרב צריכי לסברין ל"ה צריכיני מניחש הוא חניש להו וכי שמתק אודויי מודי להו והרמב"ן מסיק דספקא הוא ובדיני ממונות קולא לנתבע ובאיסורא לחומרא ומ"מ מצינו דאף באיסורי דרבנן לא אזלינן לקולא כמו ביצה (דף ל"ז) ובש"ע או"ח (סי' שצ"ד) ועי"ש בס' קרבן נתנאל ובל"ס הרב רמ"ע ז"ל ידע דלא פסקינן הלכ' ע"פ סודות רק ע"פ הנגלות.

רק מצינו שאמרו רז"ל הקלו מטמאים והקלו מטהרין הקלו אוסרין והקלו מתירין אלו ואלו דברי אלהים חיים וכתב הרמ"ע דמה דשתיק הוא שע"פ הפנימיות הי' רב קולע אל השערה ורב הוא ר' אבא תלמיד הגדול מתלמידי רשב"י מבעלי פנימיות וסודות התורה ולא רצה לגלות ואני בעניי הבנתי בזה אשר כמה פעמים מצינו שרב ששת אמר על רב פי ניים ושכב אמר רב להא שמעמא והח"י שם חרה לו על מליצה הזאת באי כבוד וי"ל שר"ש ידע כי כל דברי רב היו בפלס שקל הקדש לומר ע"פ פנימיות התורה גם הנגלות וידוע מ"ש האר"י ז"ל שענין השינה ברא הקב"ה שיצא ממנו נשמתו ומנוח רק קיסטא דחינתא.

אז ישיג האדם רזין עיקרין אשר אי אפשר לו להשיג בעוד נשמתו פלואה פולה בגופו ור"ש השפיל לדבר ואמר אחרי שאין לו הבנה בזה בלי ספק פי ניים ושכב רב ואז השיג דברים אשר אין ביכולת להשיג כשהוא נעור ונשמתו בגופו ואדרבא זה הי' כבודו של רב פי שאין ושקלו עלה ברוממות השגות אשר נעלה הוא להשיג ולהבין בעוד נשמתו היא בעב הענין מעוטף בגופה לא ח"ו לזלזל בכבודו: **סי' א' חיוב הכרחה על טלית של ציצית אם קודם שמתעטף או בעת שמתעטף.

כתב בתשובת בית יעקב (סי' ס"ה) דלדעת הר"י בתוספות מסכ' יבמות (דף צ' ע"ב) דלא מתחייב בציצית עד אחר שנתעטף ומה"ט הא דעקרו חז"ל מסדין הציצית דהני שב ואל תעשה א"כ אין לברך קודם העיטוף וכ"כ השאר (סי' ל"ב) ולענ"ד אף לדעת הר"י מ"מ יש לברך קודם העיטוף דהנה השאר הקש' שם הא מה שאינו פושט א"כ הטלית בלא ציצית אף דלא מתחייב בשעת העיטוף מ"מ א"כ הני קו"ע הואיל דתחלתו א"א

אָלאַ ע"י מעעשה נאָר תּחלת מעעשה של הַתּיראַ גורם לאַיסור של אַחר שְׁעָה לֵהיוֹת נֶחֱשֵׁב פֻּעוּשָׁה מעעשה בְּיָדִים.

כְּמוֹ בְּנִזִּיר שְׁנֹכְנֵס בְּשִׁינָה תִּיבָה וּמַגְדֵּל וּבֹא חֲבִירוֹ וּפָרַע עָלָיו אֶת הַמַּעֲזִיבָה דַּאֲף דְּבִשְׁעַת כְּנִיסָה שֶׁל הַתּירַת לֹא עֵבִידָא הַאֲיסוּר דַּאֲתִי אַח"כּ אַפ"ה חֲשָׁבִינָן לֵיהּ אַח"כּ פֻּעוּשָׁה מעעשה מִחֲמַת תּחלת הַמַּעֲשֵׂי שֶׁל כְּנִיסַת הַתּירַת מִכ"ש הֵכָא מֵהֲרָאוּי שְׁיִחְשָׁב הָא דְּעוֹמֵד מְלֻבָּשׁ בְּלֹא צִיצִית ע"י תּחלת הַמַּעֲשָׂה דְּעִיטוּף פִּינּוֹן דְּבִשְׁעַת הַעִיטוּף יוֹדַע שְׁבּוֹדָאֵי אֲתִי עָלָיו הַחִיּוּב דְּמַצְנַת צִיצִית ע"ש וּבְאַמַּת בְּתוֹסְפוֹת שְׁבוּעוֹת (דָּף י"ז) כְּתָבוּ דְּכֹה"ג בְּטוֹמָא' הָוִי אִין בּוֹ מעעשה עי"ש וְכֵן פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְבַעַל חוֹת יָאִיר (ס' צ"ה) וּמַה"ט תָּמָה שֵׁם עַל הַתּה"ד הַמוֹבָא בְּרַמ"א יו"ד (ס' ש"ע"ב) שְׁאָם הַגִּידוּ לְכַהֵן שְׁמַת בְּבֵיתוֹ וְהוּא עָרוֹם שְׁצָרִיף לְרוּי מִיָּד אֲף בְּלֹא לְבוּשׁ שְׁאִין מְצֻנָה דְּאוֹרֵייתָא נִדְחִית מִפְּנֵי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וְאַמַּאי הָא הָוִי שָׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה וְרַמְזֵה שֶׁם לְדַבְּרֵי תוֹס' יְבָמוֹת הַנָּ"ל ג"כ.

אוּלָם בְּרַמְבַּ"ם הַל' נִזִּיר (פָּרָק ו') מְבֹאָר דְּהַשְׁהִיָּה חָשׁוּב כְּמַעֲשָׂה. וְעֵינָן בְּזֶה בַמַּל"מ הַלְכוֹת בִּיאַת הַמְּקַדָּשׁ.

עוֹד הַקְּשָׁה לְדַבְּרֵי הַר"י אַמַּאי אָמְרוּ בְּש"ס דְּכִלְאִים בְּצִיצִית דְּהָוִי בְּעִידָנָא דְּמַעְקָר הַלְּאוּ מְקַיִּים הַעֲשֶׂה הָא אֲדַרְבָּא הַלְּאוּ הוּא בִּשְׁעַת הַעִיטוּף וְהַמְצֻנָה מִתְקַיִּים רַק אַח"כּ עי"ש: וְהִנֵּה לְכַאֲרֵיהּ י"ל בְּקוֹנְשֵׁיָא הַרְאִישׁוֹנָה בְּשִׁלְמָא שֵׁם מְצַטְרֵפִין הַמַּעֲשָׂה הַרְאִישׁוֹנָה לְשִׁהִיָּה דְּעַכְשָׁיו פִּינּוֹן דָּאֵם הִיָּה אִזְ הַמַּעֲזִיבָה נִפְרַע הִי חֲזִיב לְכַף מַה שְׁשִׁהִיָּה עַכְשָׁיו חֲזִיב מִשָּׂא"כ הָא דְּעוֹמֵד מְלֻבָּשׁ בְּלֹא צִיצִית בְּלַתִּי בְּאַפְשָׁרוֹת לַעֲשׂוֹת הַאֲיסוּר ע"י מעעשה שֶׁל הַאֲיסוּר וְלֹא נוֹכַל לְצַרְף הַלְבִישָׁה לְמַה שְׁשִׁהִיָּה פִּינּוֹן דְּמַעוֹלָם בְּלַתִּי אֲפָשָׁר שְׁמַעֲשָׂה הַלְבִישָׁה יֵהִי אִסוּר מִשָּׂא"כ בְּנִזִּיר מַה שֶׁהוּא שׁוֹהָה מְצַרְפִּינּוֹ לְהַמַּעֲשָׂה דְּמַעֲיָקְרָא פִּינּוֹן דְּגַם אִם הִי' אִזְ הַמַּעֲזִיבָה פְּתוּחַ הִיָּה חֲזִיב וְעֵינָן רִיטְב"א מְכוֹת דָּף כ"א) וְרָאִיָּה לְזֶה מֵהָא דְּמְבֹאָר בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ס"ה) ר"ל אָמַר דְּעוֹנֵי לְפִי שְׁאִין בּוֹ מעעשה וּפְרַש"י דְּהַכְּנָסַת הַעֲצָם לְתוֹף פִּינּוֹן שְׁאִינוֹ מְדַבֵּר בְּשַׁעַת מעעשה אֲלֵא לְאַחַר הַמַּעֲשֵׂי שֶׁהוּא בְּפִי מְדַבֵּר הַעֲצָם מֵאֲלִיו לֹא חָשִׁיב מעעשה וְחֻזִּינּוֹ אֲף דַּאֲח"כּ עוֹשֶׂה קֶצֶת מעעשה שְׁמְדַבֵּר וְאִינוֹ מְסַלֵּק הַעֲצָם מִתּוֹף פִּינּוֹן מְכַל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה אִזְ מעעשה לֹא הָוִי כְּמַעֲשָׂה וְלֹא מְצַרְפִּינּוֹ הַתּחַלְתָּה בְּמַה שְׁמְכַנִּיס הַעֲצָם לְתוֹף פִּינּוֹן לְמַעֲשָׂה וּמ"ש מֵהָא דְּפָרַע אַח"כּ אַחַר אֶת הַמַּעֲזִיבָה אֲלֵא נִדְאִי הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבַרְנוּ דְּהִיכָא דַּא"א לְחַבֵּר יַחַד הַתּחַלְתָּה עִם הַסּוּף אֲף דְּהַתּחַלְתָּה הַמַּעֲשֵׂי גוֹרֵם לְהַאֲיסוּר לֹא חָשִׁיב כְּמַעֲשָׂה מִשָּׂא"כ בְּנִזִּיר דְּאַפְשָׁר הִנֵּה לְחַבֵּר שְׁנֵיהֶם יַחַד מְצַרְפִּינּוֹ הַכְּנָסָה עִם מַה שְׁשִׁהִיָּה לְבִסּוּף: אוּלָם בְּלַחֵם מִשְׁנָה (פ"ו מֵהַלְכוֹת ע"ז) הַכְּרִיחַ בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם דְּכָתַב דִּידְעוֹנֵי בְּמַעֲשָׂה חֲזִיב קָרְבָן דַּס"ל דְּתַרִּי מִינֵי יְדְעוֹנֵי הֵן.

יַחַד בְּכִישׁוּף בְּלֹא שִׁמַּת עֲצָם בְּפִינּוֹ וְזֶה אִין בּוֹ מעעשה אֲבָל אִם הֵנִיחַ עֲצָם בְּפִי חֲזִיב וְלֹא ס"ל לְחַלֵּק בֵּין עֲשֶׂה מעעשה בִּשְׁעַת הַאֲיסוּר לְאֵם עֲשֶׂה מעעשה קוֹדֵם וְעֵי"ש אוּלָם י"ל שֵׁם מִתְחִיל בְּעֵבִירַת הַלְּאוּ בְּעַת שִׁמַּת הַעֲצָם בְּפִינּוֹ דַּא"א בְּלֹא"ה וְאַפְשָׁר דְּזֶה גּוֹפּוֹ חֵלֵק מִן הַאֲיסוּר שְׁאַסְר' הַתּוֹרָה וְאִם הֵנִיחַ הַעֲצָם וְסִלְקוּ אַע"ג דַּאֲיִנוֹ נִסְקַל מ"מ עֵבֶר בְּאֲיסוּר תּוֹרָה כְּמוֹ חֲצִי שְׁעִיּוֹר דְּאִסוּר אֲף בְּמִיּוֹדֵי דְּלֹא מְאָכַל כְּמוֹ כֵּן כָּאֵן הַתּחַלְתָּה הַעֲבִירָה הוּא לְכַף כֹּל שְׁעֲשֶׂה מעעשה בְּהַתּחַלְתָּה חָשִׁיב כְּפִישׁ בּוֹ מעעשה מִשָּׂא"כ בְּצִיצִית פִּינּוֹן דְּעִיָּקָר הַמְצֻנָה

הוא לאחר שִׁמְכֹסֶה בְּהַבְגָד אִף דַּא לְבוֹא לְיַדֵי חַיִּיב עַד שְׁיִלְפֹנֵשׁ בְּגוּפוֹ הַבְּגָד מִ"מ אֵינוֹ חֵלֶק מִן הַמְצָנָה וְהוּי שְׁפִיר שׁוֹא"ת.

והש"א פתב הא דְסָדִין בְּצִיצִית חָשׁוּב שׁוֹא"ת פִּינֵן דְּאֵין הִלְבִּישָׁה אֲסוּרָה מִצַּד עֲצָמָה רַק מִחֲמַת חֲסָרוֹן הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מְצֻנֹת צִיצִית דְּרָמֵי רַחֲמָנָא עֲלֵי' וְהִבִּיא רְאִיָּה מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ם (הַלְכוֹת חֲגִיגָה) דְּהָבָא בְּעִזָּרָה בְּיוֹם א' וְלֹא הִבִּיא עוֹלָה עֵבֶר עַל ל"ת דְּלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם וְאֵינוֹ לוֹקֵה שְׁהָרֵי לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה הָרֵי דְּאֵין הַמַּעֲשֶׂה הַגּוֹרֵם לְחַיִּיב צוּוּי שֶׁל תּוֹרָה הִיא הָעֵבֶרָה אֲלֹא חֲסָרוֹן הַקִּיּוּם הִיא הָעֵבֶרָה וְלֹא הוּי קו"ע רַק שׁוֹא"ת וְעִי"ש וְהַבָּאִים אֲחֵרֵי הַשְּׂיִגוֹ עֲלָיו דְּהָא בְּשַׁחַט הַפֶּסַח וְעוֹד הַחֲמִיץ קֵיִים לוֹקֵה וְכֵן בְּהַקְרִיב קָרְבָן בְּלֹא מֶלֶח לוֹקֵה וְכֵן בְּשִׁלַּח עֲבָדוֹ בְּלֹא הַעֲנָקָה פְּתַב הַרְמַבַּ"ם (פ"ג מֵהַלְכוֹת עֲבָדִים) דְּאֵינוֹ לוֹקֵה דְּהוּי נל"ע וּבְאֲמַת אֵין מְפָל אֲלוֹ סְתִירָה דְּבַהֲלָכוֹת עֲבָדִים לֹא פְתַב דְּלִכְפֹּד אֵינוֹ לוֹקֵה מִשּׁוּם דְּהוּי נל"ע רַק פְּתַב סְתֵם דְּלֹאוּ זֶה הוּי נל"ע דְּנִפְקָא מִינַ' דְּחַיִּיב עוֹד בְּהָעֲנָק'.

וגם בְּלֹא דְבָרֵי הַש"א מֵהַ מַעֲשֵׂה שְׁיִיף בְּהָעֲנָק' וְעִי"ש בַּמַּל"מ וְגַם בְּהָעֲנָקָה הַזְּהִירָה הַתּוֹרָה עַל הַשְּׂיִלוּחַ בְּלֹאוּ דְּלֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם וְכֵן בְּשׁוֹחַט הַפֶּסַח עַל הַחֲמִיץ הַקַּפִּידָה הַתּוֹרָה עַל הַמַּעֲשֵׂה דְּכַתִּיב לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמִיץ דָּם זִבְחֵי מִשְׁא"כ בְּרִאִית פְּנִים רִיקָם לֹא כְּתִיב רַק וְלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם וְלֹא הַקַּפִּידָה תּוֹרָה עַל הַמַּעֲשֶׂה דְּבִיאָתוֹ לְעִזָּרָה וְכ"כ בְּצִיצִית אִף אִם נֹאמֵר דְּהַחַיִּיב חַל עַל שְׁעַת לְבִישָׁה וְכִמוֹ שְׁפָתָבוּ לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ם (פ"ג מֵהַלְכוֹת צִיצִית) שְׁפָתָב אִם יִתְפָּסֶה בְּכִסּוֹת הָרְאוּי לְצִיצִית יִטִּיל לָהּ צִיצִית וְאִם יִתְפָּסֶה בָּהּ וְאִם נִתְפָּסֶה בָּהּ בְּלֹא צִיצִית הָרֵי בְּטַל מ"ע עכ"ל אַעפ"כ פִּינֵן דְּלֹא כְּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִלְפֹנֵשׁ בְּגָד בְּלֹא צִיצִית רַק כְּשִׁילְפֹנֵשׁ יַעֲשֶׂה אֵין הִלְבִּישׁ חָשׁוּב כְּמַעֲשֵׂה וּמִהַקְרִיב' קָרְבָן בְּלֹא מֶלֶח נָמִי אֵין רִאִי' דְּשֵׁם פִּינֵן דְּלֹא נַעֲשֵׂה הַהַקְרָבָה פְּתִיקוֹן לֹאוּ שֵׁם קָרְבָן עֲלָיו [וְעִינֵן טוֹר ח"מ (ס' ש"ח) בְּאִם הִיָּתָה בְּהֵמָה חֲסוּמָה מְכַבֵּר וְכֹא וְדָשׁ בָּהּ דְּלוֹקֵה וְכֵן אִם חֲסוּמָה אַחֵר וְכֹא אֲחָד וְדָשׁ בָּהּ דְּלוֹקֵה דְּשֵׁם כְּתִיב לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ וְהִיָּנוּ שֶׁלֹּא תַהֲיֶה חֲסוּמָה בְּשַׁעַת הַדִּישָׁה כְּמַבְנֹאֵר בַּב"מ (דף צ') וְהֵא דְּחֲסוּמָה בְּקוֹל אֵי עֲקִימַת שְׁפָתָיו ל"ה מַעֲשֵׂה אֵינוֹ לוֹקֵה נִימָא עכ"פ דְּהַדִּישָׁה הוּי מַעֲשֶׂה זֶה אֵינוֹ דְּבָקוּל לֹאוּ חֲסִימָה הִיא וְהַתּוֹרָה גְּזָרָה עַל הַחֲסִימָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשַׁעַת דִּישָׁה.

וע"ש בש"מ דְּהוּהוּ לִיהַ לְהַש"ס לְמַנְקֵט דָּשׁ בְּקוֹל בְּשַׁעַת חֲסִימָה וי"ל דְּבָנָה חַיִּיב עַל הַחֲסִימָה וְאִם בְּזֶה]: אִף בְּאֲמַת קֶשֶׁה לְדַמּוֹת שְׁיִהְיֵה חָשׁוּב שׁוֹא"ת אִם נֹאמֵר דְּהַלְבִּישָׁה ג"כ אֲסוּר בְּלֹא צִיצִית לְהַדְּרֵי דְּרִאִית פְּנִים דְּשֵׁם י"ל פִּינֵן דְּגִזְזִירַת הַכְּתוּב דְּלֹאוּנֵן שְׁיִתְחַיִּיב מִלְּקוּת בְּעִינֵן שְׁיִהְיֵה דְּוִמְיָא דְּחֲסִימָה כְּמַבְנֹאֵר בְּמַסְכַּת מַכּוֹת בְּעִי שְׁיִהְיֵה דְּוִמָּה מִמֶּשׁ לְחֲסִימָה שְׁמַעֲשֶׂה שַׁעֲשֵׂה יִהְיֵה גּוּף הָאֵיִסוּר אֲבָל לְעִנְיֵן שְׁיִהְיֵה כַּח בְּיַד חֲכָמִים לְעַקּוֹר הַמְצָנָה בְּקו"ע אִם הַמַּעֲשֶׂה אֲסוּר מֵה"ת יִהְיֵה בְּאִיזָה אֲנִפֵן שְׁיִהְיֵה מִצַּד הַסְּבָרָא חֲשִׁיב קו"ע וּמְדַבְּרֵי הַרְז"ה וְהַרְשָׁב"א וְהַר"ן פְּרָק ר"א דְּמִילָה דְּסָבְרֵי אֵי אִישְׁתַּפֵּף הַחֲמִין שֶׁל אַחֵר הַמִּילָה קוֹדֵם הַמִּילָה דְּאֵינוֹ רִשְׁאֵי לְמוּל אִף דְּמַעֲשֶׂה הַמִּילָה רְמִיָּא עֲלָיו לְעִשׂוֹת וְאִם כ"פ יִהְיֵה פְּקו"נ וְיִהְיֵה נְדָחָה שְׁבַת וְרִשְׁאֵי לְהַחֵם, מ"מ אֲסוּר לְגָרוֹם שְׁיִבֵּא לְיַדֵי דְּחִיָּית שְׁבַת בְּפְנֵי פְּקו"נ וְדַעַת רַמְבַּ"ן דְּאֵינוֹ לְמַצָּנָה אֲלֹא שְׁעַתָּה וְדַעַתָּם דְּאֲסוּר וְהִבִּיא הַר"ן רְאִיָּה מְרִישׁ בִּיצָה דָּאִם שַׁחַט יַחְפּוֹר בְּדִקְרָה וְיִכְסֶה מ"מ לְכַתְחֵל' אֲסוּר לְשַׁחֲנוֹת וְעִי"ש וְכ"כ הַש"ף לְהַלְכָה בִּיּו"ד (ס' רס"ו) וְעִינֵן בַּש"מ בִּיצָה (דף ח') דְּכַתְּבַת דְּכָל שְׁעוֹשָׂה ע"ד שְׁיִדְחָה הִלְאוּ לְבַסּוּף וְא"א לוֹ

בלא"ה ה"ז כדוחה אותו בתחלה ע"ש ומשמע דזה איסור דאורייתא א"כ ה"נ אם נימא דחייב ציצית הוא אף בעת שלובש איה יהי זה שוא"ת פ"נן שיעבור איסור שלא יקניס העשה דציצית החייב עליו שלא יעשה מעשה לגרום לבטל עשה והוי כקו"ע.

ובאמת גם לדעת התוס' יקשה דכתבו דאח"כ פ' פשמתכסה בא החייב ולכך הוי שוא"ת הא מ"מ מה"ת אסור ללבנש בגד בלא ציצית פדי שלא יעבור אח"כ על עשה וכ"כ דאסור מן התורה ללבנש איה עקרו בקו"ע: לכן יש לומר דבאמת רבנן עקרו בשוא"ת בסדין בציצית היינו שיהיה מותר להשהות הבגד עליו בלא ציצית וממילא פ"נן שאין עליו חייב מצוה בשעת לבישה רשאי להשהות עליו אח"כ שזה עיקר האיסור שלא לבטל מ"ע דציצית ועי"ז באמת האיסור חל עליו ג"כ בשעת לבישה שלא לגרום לבטל עשה אבל פ"נן שעקרו העשה של אח"כ להיות מלובש בו ממילא ליפא שום איסור בשעת לבישה ולפי"ז הא מבורא בתוספות מפות (דף כ"א ע"ב) הא דאפי' לא שקה אלא להפשיט וללבנש חייב ובלא שקה לא מחייב פ"נן דאין שהות לפשוט וללבנש אין פ"נן עבירה אחרת דעדיין הלבישה הראשונה קנימת ועי"ש.

א"כ פ"נן כן בלובש בגד בלא ציצית אם לובש ופושט אינו חייב בציצית דאשר תכסה בה פתיב פשאתה מכוסה בו רק אימתי חל החייב עליו פשאינו פושטו ופחו' מפדי שיעור פשיט' ליכ' איסור בקו"ע אף אם נצטרף מעש' הלביש' פ"נן בנזיר שונכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו המעזיבה מ"מ גם שם חייב רק אם שוהה שם אח"כ פדי שיעור וא"כ בציצית ג"כ התירו חז"ל בשוא"ת שלא יתחיל לפשוט ובפחות מפדי שיעור פשיטה אינו מתחיל החייב וכ"כ דזה מותר ממילא אינו צריך לפשוט מעליו מעולם דתמיד הוי עד"ז שב וא"ת דמיד פשלוובש רשאי להשהות עליו פחות מפדי שיעור פשיטה דזה הוי שוא"ת וא"כ לא נצטרף זה לשיעור פשיטה וכן לעולם ולפי"ז מוכן דברי תוס' בכמות שם דהקשו ע"ז הרי מדמברכין להתעטף משמע דחייב מיד וכו' ובה"ג הביא גמי ראיה מדמברכין להתעטף דציצית חובת גברא כו' ואין בזה שייכות לדבריהם הקודמין ולהנ"ל יש לומר דבלא הוכחת הבה"ג נוכל לומר דלכך מברכין להתעטף דהיינו דהחייב שיהיו הציצית ג"כ עליו בשעת העיטוף דזה נמי חשוב למצוה פ"נן דבלא ציצית אף שלא צותה התור' רק אשר תכס' בה אחר שתהי' מכוסה בה חל החייב מ"מ אם אין בהבגד ציצית אסור להלביש א"ע בהבג' בלי ציצית פ"נן ד"גרו' איסור בטול עש' לכך פ"נן התו' פ"נן שבה"ג הביא ראיה מזה דציצית חובת גברא אף דיש לומר דלכך מברכין להתעטף להראות דעכ"פ חייב רמ"א ממיל' עליו שהציצית יהיו קודם העיטוף רק שהי' קשה לו הלשון אשר קדשנו במצותיו וצ"ננו להתעטף בציצית דמשמע דעיקר המצוה היא ע"ז דוקא שיהיו הציצית בבגד של ד' פנפות פ"נן קשה על דעת הר"י דמלשון הברכה משמע דעיקר מ"ע היא על שעת לבישה אף מ"מ דעת הר"י דאף דעיקר המצוה היא אחר הלבישה מ"מ פ"נן דאח"כ יהי' חל עליו החייב ממילא אסור ג"כ ללבנש שלא יגרום לעבור העשה ולפי"ז אין ראיה מרמב"ם הלכות ציצית הנ"ל שחולק על הר"י דבאמת עיקר העשה וקיום המצוה הוא פשמלובש בהבגד רק ממיל' החייב עליו להטיל ציצית קודם שמכס' בה פדי שלא יגרום אח"כ לבטל העש' ולפי"ז י"ל אף לדעת הר"י שפיריכול לברך קודם העיטוף אף דלא מקניס העש' עד אחר שמלובש בהבג' מ"מ פ"נן שאסור לו ללבנש בלא ציצית שלא יגרום אח"כ פ"נן עשה ממילא גם מה שהציצית

בהפגד בשעת העיטוף הוא חלק מן המצוה: ומה שהקשה הש"א על הר"י דאיך נדחה הל"ת דכלאים הא לאו הוא בעידנא ועמימ"ש בט"א ריש חגיגה ומ"ש אאמ"ו ז"ל בספרו ד"ח דיני יו"ט ונלע"ד דכיון דכלאים לא אסרה תורה רק בלבישה והיינו ההנאות לבישה וכמ"ש הרשב"א מס' יבמות ואסרה התורה ללבוש בגד של פלאים שיהי' מלבוש בו אבל הלביש' לבד לא נאסר רק שיהי' מלבוש וא"כ פיון שמיד שהוא מלבוש חייב בציצית שפיר הוי בעידנ' פיון דעיק' האיסור פשמלבוש ויהי' מלבוש הוא ובמה שהוא מלבוש מקיים על ידי הפלאים מצות ציצית שפיר הוי בעידנא ואף דאם לובש בגד של פלאים ופושט מיד נדאי דחייב מ"מ עיקר האיסור הוא הנאת הלבישה ועל זה הקפידה התורה וכשהוא מלבוש מיד באותה רגע חייב בציצית: ולמ"ש דהלבישה בלא ציצית הוי איסור אבל לא מצרפינו מעש' של היתר להשוא"ת של אח"כ למיחשב קו"ע א"ש דברי המג"א שפכתב (סי' י"ג ס"ק ח') דאם נפסק לו בט"ק פשהוא בשוק דהוי גנאי גדול לפושטו א"צ לפושטו אף בחול דגדול כבוד הבריות והיינו דהוי שוא"ת ולכאורה הא הוי קו"ע ע"י הלבישה דמקודם אלא נדאי דלא מצרפינו אולם אם נודע לו אח"כ שמתחלה בשעת לבישה הי' נפסק בזה למ"ש דאף הלבישה לבד אסור י"ל דלא ידחה כה"ב דהוי בקו"ע.

ויש בזה לישב דברי הר"ש מדרוויש המוכא בפרדכי הלכו' ציצית דאוסר ללבוש בשבת בגד בלא ציצית והקשה המרדכי מהא דסוף פרק הקומץ בהא דמר ב"א דאיפסק ליה קרנא דחוטאי בשבת ולא הסיר ממנו דהוי בכרמלית דרבנן וגדול כבוד הבריות הא עובר על דאורייתא עכ"פ במה דלובש בד' פנפות בלא ציצית א"ו דבשבת הואיל דא"א להטיל בו ציצית ליכא איסור ע"ש ולהנ"ל אתי שפיר דשם איפסק לו אח"כ לא מצרפינו המעשה דמעיקרא להשתא והוי שוא"ת משא"כ להתלבש בו לכתחלה בלא ציצית אסור דהוי קו"ע עכ"פ במה שעושה מעשה לגרום שיידחה מצות עשה בשב ואל תעשה: ויש שכתבו דלשיטת תוס' ברכות (דף כ"א) דבעשה שאינו שונה בפל או מה דינשו בשאלה נדחה מפני כה"ב אף בקו"ע כמו נזיר שמתמא למ"מ וכן פהן אם פן ציצית נמי דהוי מצוה שאינו שונה בכל דנשים פטורין מהראוי שיהי' נדחה מפני כה"ב ועיין או"ת (סימן כ"ח ס"ק י"ב).

ולי נראה דכונת התוס' למ"ש הרשב"א שם דמ"מ הוי מצות עשה לטפל בו והיינו דכיון שיש מ"ע דוחה לל"ת רק דהי' קשה הא פהן ונזיר הוי ל"ת ועשה ואין עשה דוחה לל"ת ועשה לכך פתבו התוס' פיון דאינו שונה בכל או דינשו בשאל' נדח' מפני העש' הקמור אף עש' ול"ת פמבואר יבמות (דף ה') להדיא אבל היכא דליכא עשה לא מציינו שיהי' נדחה מפני כה"ב עשה בקו"ע אף היכא דאינו שונה בכל ובס' ח"מ פתב דדוקא היכא דלא יעבור רק פ"א באיסור שוא"ת כמו נזיר לטמא את עצמו מותר מפני כה"ב אבל בהולך בלא ציצית דכל שעשה ושעשה עוש' איסור אינו מותר בחול מפני כה"ב ולא נהירא דהא בגמ' הקשה על ר"י דאמר המוצא פלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק דאמאי לא אמרינן גדול כה"ב ומה קושיא הא בכלאים עושה איסור ג"כ בכל רגע וחיוב פמה מלקות בהרב' התראות משא"כ במ"מ.

א"ו דאין סבר' לחלק אם לא מטעם דהוי קו"ע הי' נדח' אף דעושה כמ"פ האיסור מ"מ פיון דתמיד שיהי' כה"ב נדחה ועיין רש"י ברכות שם שוא"ת שאני כמו שהיה פח בידי

חכמים לעקור סדין בציצית פיון דהוי שוא"ת הרי אף דבסדין בלא ציצית עובר כמה פעמים מ"מ פיון דהוי שוא"ת יש פח ביז חכמים לעקור כמו כן מפני כה"ב נדחה וכן מבואר מדברי תוס' מס' שבועות (דף ל') שכתבו דכשעושים איסור ע"י לא מקרי שוא"ת פגון שבאתה אשה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבבבילה חי ועי"ש הרי דדוקא מה שעושים ע"י ועוברים בקו"ע חשיב לקו"ע אבל אם האיסור הוא שב ואל תעשה אף לזמן מרובה וכמה פעמים ג"כ נדח' מפני כה"ב פיון דבכל פעם ופעם הוי כה"ב ותימ' על הנו"ב מהד"ק חלק או"ח (סי' ל"ה) שהע"ל ג"כ דהנדה' מפני כה"ב אינו נדח' אלא לשעה אבל לא לכל הימים ולא לזמן מרובה ועי"ש ומדברי התוס' מבואר דאף לז"מ אם לא דחשיב קו"ע ומה"ת נעשה מחלוקת בזה בין הרא"ש ותוס' ובלאו הכי יש לדון דמצנת עשה שהז"ג דלא נתחייבו נשים לא חשיב עש' שאינו שנה בפל פיון דמצד עיקר העש' הית' נוהג' בכל רק שהזמן גרמ' לפטור נשים ול"ח קל כמה דאינו שנה בכל רק מה דאין כל אנשים מחויבים כמו פהו ונזיר דכיון דבכל מ"ע אנשים חייבים ובהו אינם חייבים הוי קל אבל כמה דנשים פטורין מכל מ"ע שהז"ג אין העשה קל עי"ז שיהי' נדחה מפני כה"ב ועיין ט"א מס' ר"ה (דף כ"ח) שכת' לתרץ קושית התוס' בהא דנתערב מתן א' במתן ד' דידחה העשה לל"ת וכ' כמו דמצינו דעשה דוחה לל"ת נעשה שישנם בשאלה כמו כן אמרינו להיפך דעשה שישנה בשאלה אינה יכולה לדחות לל"ת שאינה בשאלה עי"ש ולכאור' לדבריו נימא נמי כמו דעשה דוחה לל"ת נעשה שאינם שנים בכל כ"כ עשה שאינו שנה בכל לא תדח' לל"ת השנה בכל וא"כ איך נדחה פלאים בציצית הא הל"ת דכלאים שנה בכל דגם נשים חייבים והעשה דציצית נשים פטורין א"ו דמה דנשים פטורין לא חשיב קל פיון דבכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות ועיין תוס' יבמות (דף ד') ד"ה דכתיב ובמהרש"א שם בתירוץ השני שכתב דלכך אינו מוכח דנשים חייבות בכלאים דאל"כ הו"ל לאו דכלאים אינו שו' בכל וכ' דגם העשה דציצית אינו שנה בכל דנשים פטורות מציצית עי"ש ויקש' לפי האמת דנשים חייבות בכלאים ואעפ"כ ילפינו דעשה דוחה לל"ת אף דהעשה אינו שנה בכל והלאו שנה בכל וק"ל על המהרש"א הא מ"מ מוכיח דנשים חייבות בכלאים דאל"כ מנ"ל לענין יבום דעשה דוחה לל"ת למ"ש הכפ"ת מסכת יומא דעיקר מצנת יבום רק על אחי המת והיבמה אינה מצוה רק אגודה ביה א"כ העשה אינה שנה בכל והל"ת שנה בכל ומנ"ל דל"ת השנה בכל נדחה מפני עשה א"ו דנשים מצוות על פלאי' א"כ חזינו דעש' דציצית אף דאינו שו' בכל דוחה ללאו דכלאים השנה בכל ואכ"מ להאריך בזה: והתנאים (סי' כ"ח) כתב למ"ש הרמב"ם וש"ע ח"מ סי' רס"ג) בזמן ואינו לפי פבדו דאינו חייב להשיבו אבל מ"מ יות' טוב שימחול על פבדו לכן דוקא הנוגע לממון חבירו רק יותר טוב אבל הנוגע לכבוד שמים חייב לבטל פבדו ואף אם הוא בזיון גדול בפושטו חייב להסירו אולם דעת המג"א פדעת הראשונים דלהדיא מבואר בריטב"א שבועות שם מדקאמ' לא ליזיל משמ' שאפ' רצה לילך אין לו לילך ואין לו למחול פבדו בכך לבזות תורתו ואע"ג דאיכ' פסיד' דהא באבידה איכא נמי פסידא ואע"ג דהתם אם רצה להשיב משיב שאני התם דאיכא כמה ת"ח שעושים פן בשלקהם אבל להתבזות לפני ב"ד דזוטר מניה לא עכ"ד א"כ אף דשם נוגע ג"כ לכבוד שמים להציל עשוק מעושקו וגם להסיר הגזיל' של החייב ע"י עדותו מ"מ אינו רשאי למיזל ואף דהוי רק בזיון קטן כמ"ש התוס' וכמו כן בבזיון גדול לפשט

בשוק דג"כ אינו רשאי לבזות א"ע פניו דמוטר מצד הדין וכן משמע קצת מסוף פרק הקומץ לאיפא דאמרי דהו' בכרמלית ומקתם אמר לי' וא"ל מה דעתיך למשדינה והאמר מר גדול פבוד הבריות וכו' ואם הנה רשאי להחמיר ע"ע בודאי אף דבאמת לא הו"ל לרבינא להודיע מ"מ פניו שפבר הודיעו ודאי הנה מר בר רב אשי מחמיר ע"ע לחלוק פבוד לשמים א"ו דאינו רשאי כמ"ש הריטב"א בבבזיון קטן לגבי ממון פן בבזיון גדול לפשוט בשוק אף מ"מ י"ל דרק בדרבנן דאיסור לבישה בלא ציצית ליפא שם דהי' בשבת אבל בחול אינו ראיה לגבי איסור דאוריית' דלא יהיה רשאי להחמיר ע"ע ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בספרו דברי חיים דיני אבידה (סי' ט'): והנה דעת הט"ז דבשבת אף בדליפא כה"ב מ"מ פניו שאינו יכול לעשות ציצית ליפא שום איסור בהלפשה ודעת מג"א דעכ"פ מדרבנן אסור ולכאורה לדעת הטו"ז א"כ אף מברכין ברפת להתעטר בשבת פניו דאינו עושה שום מצוה דאף אם לא הי' בו ציצית הי' רשאי ללבושו וצריף לומר דמ"מ מוד' הט"ז לדעת מג"א דחל עליו חיוב קוד' שבת להטיל בו ציצית כדי שלא ילך בשבת בבגד בלא ציצית ואף דהמ"א עיקר ראיתו דאם ידע מאתמול שהוא פסול דאסור ללבושו בשבת דהו"ל לתקנו מאתמול הוא משבת (דף פ"ב) ושם הוא רק מה דמוטר מטעם כה"ב תליא באם ידע מאתמול אבל לדעת הט"ז דלא צריכין לבוא לטעם דכה"ב רק דליפא איסור פלל וכן הוא דעת הע"ת המובא במג"א א"כ על מה מברך בשבת ואולי דומה להא דמבואר (סי' י"ד) בטלית שאולה כשהיא מצויינת דמברך מייד ואם אינו מצויינת פטור מלהטיל כל ל' יום ואם הטיל בה ציצית כתב המג"א בשם תוס' והרא"ש דהמברך לא הפסיד כמו נשים דמברכות על מ"ע שהז"ג ובראש חולין כתב דל"ד לנשים דטלית זה שאינו שלו כל אדם פטור בו וכתב מ"מ המברך לא הפסיד פן נמי בזה אף מ"מ יש לחלק דשם עכ"פ הואיל דהטלית הנה בעליו חייבים בו וכ"כ בהגהות הגר"ע ז"ל טעם זה.

[ומה"ט יש לומר אם שאל טלית שאינ' מצויינת מאש' או מאינו פן חיוב אף בהטיל בו ציצית לא יברך וצ"ע] משא"כ בשבת דלדעת הט"ז והע"ת ליפא שום מצוה אם אין בו ציצית וכיצד יברך וע"כ נראה דהם ג"כ מודים דאם פשע ולא עשה בהטלית ציצית קודם שבת דאסור להביא א"ע לידי זה שילך בטלית בל"צ רק בנפסק בשבת בזה סברו דמוטר אף בלא כה"ב.

ובימי ילדותי היתי סובר להביא ראיה לדעת המג"א ממתני' דריש ביצ' דלא ישחן אא"כ יש לו עפר מוכן ואם שחט אם יש לו דקר נעוץ מבע"י מכסה ואם אין לו דקר נעוץ מבע"י לא יכסה ואסור לו לשחוט ואמאי לא נימא דישחוט לכתחלה ואח"כ אנוס בתקנתא דרבנן.

הרי דאסור להביא א"ע לידי זה פן נמי ללבוש בלא ציצית אסור וראיתי אח"כ שפך כתב אאזמ"ו ז"ל בקונטרס מים חיים שבס' דברי חיים אולם הדרנא פי דשם גם ביו"ט חל עליו מצנת פסוי ואם יש לו עפר חייב לכסות רק אם אין לו אנוס הוא לכה אינו רשאי להביא א"ע לידי זה שידחה מצנת פסוי אף דהשחיטה אין פאן איסור מ"מ גורם בזה שידחה מצנת פסוי הדם משא"כ ללבוש בגד בלא ציצית בשבת דלא אסרה תורה הליבשה רק מצוה שיהי' בו ציצית ובשבת אין שום אופן לקיים מצוה הזאת אם נפקו לכה סברו דאף בלא כה"ב רשאי ללבושו והדברים מוכרחים מדעת ריב"א תוס' חולין)

דף קמ"א) דבשחט ביו"ט ועבר וכסה אינולוקה דעשה דוחה לל"ת ול"ג רק עשה דיו"ט
ואם נאמר דלא חל עליו המצוה ביו"ט אמאי אינו לוקה א"ו דעכ"פ חל עליו המצוה וכמו
שכתב אאז"מו ז"ל שם בקונטרס מים חיים (סי' א') ולפ"ז מ"ש המג"א אם אין ציצית
בעיר דינו כמו בשבת בזה אף הטו"ז והע"ת מודים דרק משום כה"ב מותר ללפנש ובלא
זה עכ"פ אסור פיון שמבטל אח"כ מ"ע שחל עליו החיוב באם ינדמן ודומה להא דכסוי
הדם: ועוד י"ל ולחלק דדוקא בכסוי דם דהוא מ"ע על כל ישראל דכל הרואה דם שחיטת
עוף והשוחט לא פסה הדם החיוב על כל אחד מיישראל לקיים המצוה בזה אינו רשאי
לשחוט אם אין לו עפר מוכן פיון דהמצוה תהיה מוטלת אח"כ על כל אדם מיישראל
לכסות ואף דאח"כ יהיו אנוסים במה שאין עפר מוכן מ"מ לאו כל כמינה לשחוט ולהטיל
חיוב מצוה על כל אדם מיישראל שלא יהי' בידם לקיימה משא"כ לעגן ציצית שאין
המצוה מוטלת רק עליו לבד כשלוכש הטלית ואם אין ביזו להטיל ציצית בשבת או שאין
לו ציצית לא אסרו עליו חז"ל הלבישה פיון דאנוס הוא ואין החיוב רק עליו לבד ולא
אסר' התור' ללפנש רק הטיל' עליו החיוב לעשות ציצית וכיון דאנוס הוא לא אסרו חז"ל
הלבישה ואין לדמות גזירות חז"ל זה לזה ועיין פ"ח יו"ד (סי' כ"ח ס"ק ט') דעיקר מה
שחששו חז"ל שלא ישחטו דכיון דאינו יכול לכסות מיד יש לחוש דילמא אישחטלי ולא
יכסנו בליה ויבטל מ"ע עי"ש א"כ ודאי אינו דומה לציצית דשם יש לחוש שתבטל
מ"ע אף בעת שחייב לקיימה דישכח אחר כך מלקיימה משא"כ בציצית כשיעבור שבת
יראה יודע שלא יש ציצית בהטלית ואסור ללבוש ומ"מ יש לומר דמודים דאם פשע ולא
הטיל קודם שבת דאסור ללבוש רק היכ' דאיכ' כה"ב ובזה היכא דהי' אפשר מקודם לא
התירו מפני כה"ב וכמ"ש הט"ז ועוד מצינו בריטב"א חולין (דף קל"ו) טלית שאול' כל
ל' יום פטור וז"ל ודעת ר"ש ז"ל דהה"ד פשהיא מצויצת כל ל' יום אין מברכין עליה
ולי נראה דלא פטר הכתוב מטעם פסוקה אלא בשאינה מצויצת דכתיב גדילים תעשה
לה על ארבע כנפות פסוקה וכן עמא דבר וצ"ע עכ"ל מבואר דסובר דלא ממעטינו דטלית
שאולה פטור רק דלא נתחייב להטיל בו ציצית אבל פשיש בו ציצית חייב לברך וע"כ
דסובר אף דפטור להטיל בו ציצית אעפ"כ מקיים מצוה אם יש בו ציצית מכ"ש בטלית
שלו שיש בו ציצית בשבת דמקיים המצוה ושפיר יכול לברך ואם נאמר דליכא שום
מצו' מדאוריית' בשבת הואיל ואי אפשר להטיל בו ציצית הנה מנושב מה שהקשה חכם
אחד לרבינו הגדול מר"ן עק"א ז"ל דהש"ס הוכיח דקשר עליון דאוריית' מדאצטריך
למשרי פלא' בציצית ודילמא לעולם לאו דאורייתא רק דאם נודמן שנעשה מאליו
הקשירה בציצית בשבת דאינו יכול להתיר הי' צריך לפשוט הטלית קמ"ל דעשה דוח'
לל"ת ואם נאמר דבשבת הואיל דאינו רשאי להטיל בו ציצית ליכא חיוב ל"ש ביה עשה
דוחה לל"ת פיון דליכא עשה פלל בשבת.

ואף דאם נאמר קשר עליון לאו דאורייתא ליכא עשיית מלאכה בהטלת ציצית מ"מ שנייך
בו מלאכ' דאורייתא שיתחייב משום מכה בפטיש כמו בהדס שענביו מרובין מעליו דאין
ממעטין ביו"ט משום תיקון מנא ולדעת המרדכי הוא חייב משום מכ' בפטיש ועי' פפות
תמרים סוכ' (דף ל"ג) וא"כ אף אם היו חסרים הציצית הנה רשאי לילך בהבגד בשבת
ולהטיל א"א דמתקן לחול וממילא אנוס הוא ושוב ל"ש בכה"ג עשה דוחה לל"ת ואף
לדעת הריטב"א הנ"ל דיש קיום מצו' אם ישנם על הבגד מ"מ ל"ש בזה עשה דוחה לל"ת

כמוכן ובפּרט אַם נעש' ע"י פּשיע' דנקשער מאַליו: נראַיטי בפ"מ או"ח (סי' י"ג) שכת' שְׁמִסּוֹפֵק אַם הַיִּנְצָא בְּטִלְיַת שְׁל כְּלָאִים בְּשֵׁב' אַם חֲזִיב חֲטָאת שְׂאִין זֶה דְּרַף מְלַבּוּשׁ דְּאָסוּר הוּא וּמ"ש רש"י בְּשֵׁבַת (דף קל"ט) דְּאִינָה מְצַוֵּינֵצַת כָּל לְבִישָׁה הִיא וְהִנְכַּרְח לְזֶה דַּא"כ דִּילְמָא חֲזִיב מִשׁוּם הַטְּלִית אֲלָא מְדַאֲמַר ר"ה שְׂאִינָה מְצַוֵּינֵצַת כְּהִלְכְּתָהּ הָא שְׂאִינָה מְצַוֵּינֵצַת כָּל פְּטוּר וְהָתָם הַטְּעַם דְּבִשְׁבַת הַנּוֹתַר עַכ"פ מֵה"ת מִשָּׂא"כ כְּכִלְאִים וְלְכַאוּר' פִּינּוּ דַעכ"פ מְדַרְבְּנָן אָסוּר לִילְיָ בְּטִלְיַת בְּלִיתִי מְצַוֵּינֵצַת אִינוּ רְאוּי לְלַבְּשׁוּ וְיִתְחַזֵּיב מְדַאוּרֵינֵצַת וְכֵה"ג מְצִינוּ כְּמָה פְּעָמִים דְּמָה שְׂאִינוּ רְאוּי אַף מְדַרְבְּנָן מְקַרֵי אִינוּ רְאוּי אַף מְדַאוּרֵינֵצַת וְאִם נֶאֱמַר דְּמָה שְׂאִינוּ רְאוּי לְלַבְּשׁוּ מִטְּעַם אִסוּר כְּלָאִים אִינוּ דְּרַף מְלַבּוּשׁ וְאִסוּרָא מְשׁוּי לִיה לְהוֹצִיא מְדַרְבְּנָן מְלַבּוּשׁ נֶאֱמַר דְּאִם אִין בּוּ רַק כְּלָאִים מְדַרְבְּנָן גַּם כֵּן עַכ"פ אִינוּ דְּרַף מְלַבּוּשׁ וְיִתְחַזֵּיב מְדַאוּרֵינֵצַת וּמְמִילָא אִם אָסוּר לְלַבְּשׁוּ בְּלֵא צִיצִית ג"כ אִינוּ דְּרַף מְלַבּוּשׁ וְיִתְחַזֵּיב אַף מְדַאוּרֵינֵצַת עַל אִסוּר הוֹצָאָה אוּלָם זֶה אִינוּ דְּהָא מְצִינוּ דְּהַדְּבָרִים שְׂאָסְרוּ חו"ל לְצִאָת בְּהֵם בְּשֵׁבַת וְאָסְרוּ גַם בְּבִיתוֹ דִּילְמָא יֵצֵא בְּהֵם לְחוּץ וּבכ"ז אִם יֵצֵא אִינוּ חֲזִיב חֲטָאת הוּאִיל וְהוּי דְּרַף מְלַבּוּשׁ בְּחוּל וְעֵינּוּ רש"י מ"ס סְנֵהֲדָרִין (דף ס"ח) בְּהָא דְּאִמַר ר"א לְבָנוּ הָאִיף מְנִיחִין אִסוּר סְקִילָה וְעוֹסְקִין בְּאִסוּר שְׁבוּת דְּלֵהֲנִיחַ תְּפִילִין בְּשֵׁבַת אִינוּ אִסוּר מְלַאכָה וְאִפְּלִ יֵצֵא בְּהֵם לְרַה"ר.

דְּהָא דְּרַף מְלַבּוּשׁ הוּא וְתַכְשִׁיטִין הוּא לּוּ בְּחוּל הָרִי אַף מָה דְּאָסוּר לְלַבּוּשׁ בְּשֵׁבַת מ"מ אִין דְּרַף הוֹצָאָה בְּזֶה הוּאִיל דְּהוּי דְּרַף מְלַבּוּשׁ וְדוּחַק לְחַלֵּק פִּינּוּ דַעכ"פ בְּחוּל מְוֹתַר לְלַבּוּשׁ הוּי דְּרַף מְלַבּוּשׁ אַף בְּשֵׁבַת מִשָּׂא"כ כְּלָאִים דְּאָסוּר אַף בְּחוּל ל"ה דְּרַף מְלַבּוּשׁ דְּזֶה אִינוּ דְּהָא סכ"ס בְּשֵׁבַת אָסוּר לְלַבּוּשׁ מ"מ וּמָה מוֹעִיל מָה דְּבְּחוּל הוּא דְּרַף מְלַבּוּשׁ הָא מ"מ הַיּוֹם אָסוּר הוּא וּבכ"ז פְּטוּר בְּשֵׁבַת אַף דְּגַם בְּחוּל אִינוּ דְּרַף מְלַבּוּשׁ רַק תַּכְשִׁיטִין הֵן לּוּ וּבְשִׁבִיל זֶה אֲמַרִּינוּ דְּכָל לְבִישׁוֹת תְּפִילִין הֵן תַּכְשִׁיטִין אַף בְּזִמְנֵי הָאָסוּר לּוּ וְע"כ הוּי הַטְּעַם פִּינּוּ דְּהוּי דְּרַף מְלַבּוּשׁ אִין דְּרַף הוֹצָאָה בְּכָף וְא"כ אַף בְּהָאָסוּר גַּם בְּחוּל לְלַבּוּשׁ ג"כ אִין דְּרַף הוֹצָאָה בְּכָף וּקְצַת מְשִׁמֵּעַ מְדַבְּרֵי רש"י ז"ל מְדַכְּתֵב תַּכְשִׁיטִין הֵן לּוּ בְּחוּל דְּאִם הַנִּיחַ שְׁלֵא בְּמִקּוּם תְּפִילִין דְּאִינוּ דְּרַף מְלַבּוּשׁ כֵּה"ג בְּחוּל חֲזִיב דְּהוּי דְּרַף הוֹצָאָה אוּלָם מְדַבְּרֵי רש"י עִירוּבִין (דף צ"ה) ד"ה בְּמִקּוּם תְּפִילִין דְּכ' וּבְשֵׁבַת נְמִי בְּאַתְרָא דְּלֵא חֲזִי לִיה לֵאוּ תַכְשִׁיט הוּא שְׁבוּלְטִין יוֹתַר מְדַאי וְהוּי כְּמִשְׁאוּי וּבְתוֹסְפוֹ שְׁם כְּתָבוּ מְשִׁם רש"י וְנִרְאָה מִשְׁאוּי וּלְכָף אָסוּר וְאִין זֶה סְבָרָא אֲלָא הַטְּעַם מְשׁוּם דְּלֵא מְקַרֵי מְלַבּוּשׁ אֲלָא בְּמִקּוּם שְׁרָגִיל לְהַנִּיחוּ בְּחוּל וְדַבְּרֵי רש"י בְּסִנְהֵדְרִין נִרְאָה כְּמוֹ שְׁכָתְבוּ הַתּוֹס' דְּבְּמִקּוּם דְּאִינוּ רְגִיל לְהַנִּיחוּ בְּחוּל הוּי מִשְׁאוּי מְשִׁם וְחֲזִיב חֲטָאת הַיִּנְצָא בְּהֵן בְּשֵׁבַת וְרַק מָה דְּתַכְשִׁיט הוּא לּוּ בְּחוּל פְּטוּר אַף בְּשֵׁבַת אוּלָם זֶה דוּקָא תְּפִילִין בְּמִקּוּם דְּאִינוּ רְגִיל לְהַנִּיחֵם דַּל"ה תַּכְשִׁיט וְאִין זֶה דְּרַף לְבִישָׁה אֲבָל בְּבג' דְּהוּי דְּרַף לְבִישָׁה רַק דְּאִסוּר כְּלָאִי גְרַם לּוּ הוּי תַכְשִׁיט וְאִין דְּרַף הוֹצָאָה בְּכָף וְעֵינּוּ תוֹס' שְׁבַת (דף ס"ב) ד"ה כָּל דְּהַקְשׁוּ אַף בְּאַשְׁה דְּפִטוּרָה מִתְּפִילִין וְהוּי מִשְׁאוּי מ"מ הוּי הוֹצָאָה כְּלָאֲחַר יָד וְכָתְבוּ פִּינּוּ דְּמִשְׁאוּי הוּא וְיָכוּל לְבוּא לְיַדֵי חֲזִיב חֲטָאת הִיכָא דְּמוֹצִיא בְּלִי שׁוּם שְׁנוּי מְשׁוּם בְּזִיוֹן לֵא שְׁרִינּוּ לִיה וְע"ש בְּרִשְׁב"א.

עכ"פ מְבִנְיָר דְּרַף מְלַבּוּשׁ לֵאוּ דְּרַף הוֹצָאָה בְּכָף וְעֵינּוּ מַג"א (סי' ש"א ס"ק נ"ד) דְּכ' דְּנִשְׁי שְׁהֵם עַם בַּפ"ע אִם יֵצֵא בְּטִלְיַת הַמְצַוֵּינֵצַת חֲזִיבַת חֲטָאת וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִין הָא אַף מָה דְּאָסוּר לֵאש' לְהַכְנִיס תְּפִילִין פִּינּוּ דְּאִינוּ רְגִילִין לְהַכְנִיס בְּחוּל וְכְמוֹ שְׁכ' הַמַּג"א שְׁם

מבואר בתוס' דבמקום הנחת תפילין הוי פלאחר יד א"כ בטלית נמי הוי הוצאה פלאחר יד ולמה כתב חייבת חטאת וראיתי בתוס' יי שבת שם דתמה על המג"א דהא בטבעת חייבת משום דלפעמים דרף הליכת' מניחתה באצבעה והוי דרף הוצאה הא לאו הכי מקרי הוצאה פלאח' יד ה"ה בטלית נמי הוי הוצא' כלא"י דדרף מלבוש הוא שוב ראיתי בפ"מ שם שכ' דהוי דרף הוצאה בכף להוציא משאוי על כתפו או דרף לבוש בו משא"כ טבעת עי"ש וזה דוחק גדול דנאמר תפילין לאשה הוי פלאחר יד דאין דרף הוצאה בכף ומלבוש גמור יהיה דרף הוצאה ובנדאי פנראה דרף מלבוש אינו דרף הוצאה ועיין במ"ז שם (ס"ק כ"ו) שכתב דאף בכלאים דרבנן יש לומר דחייב ובטלית שאינה מצוניצת פלל שרי מה"ת לילה בלא ציצית ובכ"ז י"ל דמותר לרה"ר מפני כה"ב וזה נדאי אינו נראה דמי הותר לו להלביש א"ע בו ולילה לרה"ר דזה נדאי אסור מדרבנן עכ"פ לדעת המ"א א"ו אף דהאסור הוא מצד הבגד מ"מ כל שהוא דרף מלבוש אין דרף הוצאה בכף משא"כ הציצית אם אינם פשרים ואינם נוי הבגד הוי דרף הוצא' בכף וממילא נמי בגד פלא' דרף מלבוש אינו דרף הוצא' ובשבת (דף קמ"ב) בבריית' המוציא פלים מקופלים ומנזחים על פתיפו וכו' וטבעותיו בידי חייב ואם היה מלבוש בהן פטור ומדקתני פטור משמ' אבל אסור כאשר הוכיח הרמב"ן בחידושי שם (דף ס"ב) מדלא קתני מותר ובאיש ש"מ אפי' איש אסור עי"ש ולשאר פוסקים דבאיש לא גזרו י"ל הא דלא קתני מותר דקתני מלבוש בהן פטור כל שהוא דרף מלבוש אף אם הוא לבוש האסור לו מ"מ לאו דרף הוצאה בכף ופטור מצד אסור הוצאה דשבת אולם למה שכ' הרשב"א ריש שבת דלאו בכ"מ פטורי דשבת פטור אבל אסור רק בפטור דתנן במתני' בלבד א"ש בלא"ה: ומ"מ היכא דנפסק בשבת בביתו קודם שהלך לבה"כ יש לומר דרשאי לילה לבה"כ כדי להתפלל עם הצבור דהליכה ליכא שום אסור ואח"כ שמתבייש לישוב בלא טלית רשאי ללבוש מטעם כה"ב אף לדעת מג"א דאין למצוה אלא מקומה ושעתה ולא מבעי להסוברים באשתפף חמימי דלאחר המילה דרשאי למול ה"נ דכנותה פינון דמוטל עליו להתפלל עם הצבור חייב לילה אף דאח"כ ידח' אסור דרבנן שילבש בשבת טלית בלא ציצית אלא אף להסוברים דאסור למול היינו דשם יהי' נדח' אח"כ שבת מפני פקו"נ ויעשה חילול שבת דאורייתא משא"כ כאן אף דנאמר דאסרו בשבת ללבוש טלית בד' כנפות בלא ציצית מ"מ במקום ביטול תפלה בצבור לא העמידו דבריהם ורשאי ללכת ואח"כ מותר לו ללבוש בלא ציצית מפני כה"ב שוב ראיתי שהגר"ע ז"ל בגליון או"ח גסתפק בזה ולא אדע למה לא נסמך בזה על הט"ז והע"ת דעכ"פ פינון דיש כה"ב למה יבטל תפלה בצבור ולקדש בריבים לקיים מ"ע בשביל שלא ידחה אח"כ אסור דרבנן מפני כה"ב וצ"ע: סי' ב'.

יש לחקור במי שאוסר על עצמו בקונם בגד של ארבע כנפות ועשה בו ציצית ואח"כ נשאל על נדרו אם יוצא בציצית שהטיל בו קונם לכה: לכאורה י"ל אף דאסור ללבוש הבגד מ"מ מצד הבגד חייב בציצית א"כ נעשו בהכשר או דילמא פינון דבעת עשיית הציצית אסור ללבוש לא קרינו ביה אשר תכסה בה והוי אח"כ מן העשוי וקרינו ביה מעשה ולא מן העשוי דהא מבואר (סי' י"ט) בעשה טלית לצורך תכריכין אע"פ שלובשו לפעמים בחייו פטור מן הציצית ועי"ש במג"א משם הנ"י דכיון דאין עיקר עשייתה לאפסווי בחייו הו"ל פסות לילה שפטורה מן הציצית אפי' ביום והמג"א שם חולק דרק

לשמואל דחובת טלית הוא בזה קאמר הש"ס דמודה דאם עשויה לתכריכין ואינו לובש' בחייו פטור אבל למ"ד חובת גברא פשלו בשהיה אם לובשה בחייו חייב אולם באמת דעת הטור וש"ע מדקאמר ומודה שמואל היינו לא מבעיא להסובר דחובת גברא פשלו בשהיה ודאי פטור באם אינה עשויה ללבישה אלא אף לשמואל הי' ס"ד פיון דחובת טלי' הוא אף דאין עשויה ללביש' דיתייב קמ"ל דמ"מ נמי מודה דבעינו אשר תכסה בה שותה' עשויה ללבישה וא"כ אם אסור ללבישה י"ל ג"כ דלא קרינו ביה אשר תכסה בה אף י"ל מ"מ פיון דהבגד בעצם ראוי לכסות בו ועומד לכסות יום רק הוא אסור עליו בלבישה ומ"מ אחרים רשאים לכסות בו קרינו ביה אשר תכסה אולם אם הבגד עשויה באיסור לכל העולם פגון שמעורב בו בבגד צמר ופשתן ואסור ללובשה משום פלאים בזה הבגד לא מקרי בת חיוב ואם הטיל בה הציצית ואח"כ סלק הפשתן מן הבגד הוי הציצית מן העשוי פיון דאז ל"ה הבגד ב"ח: וראיתי בגליון המג"א מרבינו הגדול מר"ן עקיב' איגור ז"ל (סי' י) שהביא בשם הגור"ר שחקר בזה והוא כתב דלא הוי בזה מן העשוי בפסול פיון שגוף הציצית נעשו בהכשר ואם לובשו אף דעובר על איסור פלאים מ"מ קיים מצות ציצית וכנסתלק האיסור פלאים א"צ להתירם עי"ש ומלבד דיש להעיר בדבריו דודאי אם לובשה לא קיים המצו' דהא הוי מהב"ע ואף דגוף קיום המצו' הציצית אינו בעביד' פיון דהבג' פבר מעור' בצמר ופשתן מ"מ פיון דהבגד אסור ללבוש משום פלאי' וכשאינו לובשו ליכא מצו' בזה היכא דהעביד' מסבב לו חיוב מצו' בודאי לא קיים מצוה וקאן אם אינו עושה העביד' דהיינו הלביש' ליכא שום חיוב מצוה רק אם עוש' עביד' ומלביש א"ע בבגד זה יחול חיוב זה י"ל לכ"ע חשבינו למהב"ע דלא קיים שום מצוה והארכתי בסברא זו במ"א לגבי חיוב חלה בהא דהרי שגזול סאה חיטים כו' אין זה מברך אלא מנאץ דאף דכבר קנאו בשיוני וילדעת ר"ת לא שייך בזה מהב"ע ונדחקו התוס' בסופה (דף ל') דמ"מ אינו רשאי לברך ולהסברא הנ"ל היכא דהמצוה אינה חובת הגוף ואם אינו עושה העביד' אין עליו חיוב המצוה בכל גוני הוי מהב"ע א"ש בפשיטות דחיוב הפרשת חלה הוא רק פשיש לו עיסה וכן ראיתי סברא הזאת בחיבור א' וה"נ דכותה אם אין לובש הבגד אינו חייב בציצית והלבישה בעביד' מסבב המצוה הוי מצוה הב"ע ואולי פונת הגאון ז"ל בנדון דהגור"ר דלא נודע לו מקודם שיש בו איסור פלאים ומהב"ע לא הוי היכא דשגג וכתבתי בפרט זה במ"א דאין ללמוד מקושית תוס' סוכה שם במצה של טבל דלמה לי קרא תפ"ל משום מהב"ע ומאי קשיא להו דילמ' צריך קרא להיכא דאכל בשוגג וכן הוכיח מזה בס' חמדת שלמה דגם בעביד' בשוגג לא הוי מצוה מטעם מהב"ע אולם אינו ראוי דשאני אכילת איסור דאף מתעסק חייב שפן נהנה בזה אולם העבידה בשוגג משא"כ בשאר עבירות אף דכלאים הוי גם כן הנאת הגוף מ"מ במתעסק פטור ואינו בכלל מתעסק בחלבים ועריות דחייב שפן נהנה דדוקא באכילה וביאת איסור קאי כמ"ש בזה לקמן דיני שבת ואם כן יש לומר דבאמת קיים מצו' ציצית פיון דהי' שוגג לא אמרינו בזה מהב"ע אולם למ"ש דהיכא דגוף הבגד אסור בלבישה ליכא שום חיוב מצות ציצית דאשר תכסה בה פתיב ומה לי אם אינו עשוי לכסוי בעצם או מטע' איסור' דארז' רביע עלי' מ"מ אינו ראוי ללביש' ואף דלא ידע מ"מ כלפי שמיא גליא דאינו בכסוי בבגד זה ואינו חייב בציצית ועשוי בפטור וקרינו בי' תעשה ולא מן העשוי.

שוב ראיתי בפ"מ במ"ז (סי' ח"י) שכ' אם הי' בכסות בת ד' פנפות שהי' פלאי' בשפ' ש'לו ועש' ציצית ואח"כ חתף הפלאים ממנו י"ל הוי תולמ"ה פיון דבשעת עשייתו ל"ק ביה אשר תכסה בה עתה שאין לנו פלאים ואפ"י נאמר מה"ת מות' פלאי' מ"מ מדרבנן הוי תולמ"ה הרי כמ"ש אולם לא אבין מ"ש דהוי רק מדרבנן תול"מה הא אף דמה"ת מותר פלאים בציצית היינו ע"י ציצית אבל אם בלעדי הציצית יש בגוף הפסול מעור' פלאי' ודאי אסור לקבשו דהא כתיב אשר תכסה בה בעינו שיהי' ראוי לכסות בו גם בלעדי מצות ציצית אבל אם יש בו פלאים אינו רשאי לכסות בו ואף אם נאמר דכלאים בציצית הותר היינו אם גורמים הציצית שיהיה פלאים אבל לא אם יש בהפגד פלאים בלעדי הציצית בזה לא שמענו שיהי' מותר לא מפעמי' עכשיו שאין לנו תכלת ול"ש לקיים בביגד פשתן מצות תכלת וכן בביגד של צמר אסור להטיל בו ציצית של פשתן פיון דאפשר לקיים בשל צמר או פשתן ואף בזמן התכל' דא"א לקיים בפשתן רק תכלת עמרא ואז אף חוטי לבן מותר בפשתן הפל פיון דהציצית גרמו לאיסור פלאים בזה אמרין דהתיירה התורה אבל לא בהיות הפלאים בגוף הביגד זה לכ"ע אסור וחייב משום פלאים וראיתי בפ"מ גם בפתיחה להלכות ציצית ב' ביושב בבה"כ כנ' בחול ומצא פלאים בבגדו אם הוא פלאים מד"ת מפעמי' לי אם חייב לפשוט פי לפי הנראה מרמב"ם ו"ל פלאים בציצית האידנ' רק מדרבנן ובכה"ב לא גזרו ולמ"ש באם יש בהבג' פלאי' לא שרי מה"ת לכ"ע גם מה שהוצי' מדברי רמב"ם דאם לובש פלאים בציצית בזמה"ז אינו לוקה פיון דמה"ת מותר ולא מטעם דחייבה דפוסק דצמר ופשתים חייבין מה"ת לא שאר בגדים ובלא סמיכות מוכח דמצותו בכף דתכלת עמרא לא מטע' דחיי' ומדכ' הרמב"ם (פ"ג ה"ו) ומהו לעשות כו' בדין שיהיה מותר דכלאים בציצית מותר שהרי אמרה תורה לפשתן עשה תכלת ע"ש ובאמת מתחלה על' ע"ד הכ"מ והב"י לפרש דברי רמב"ם דלא קי"ל כשמואל דאמר חוטי צמר פוטר בשל פשתן וגם פשתן בשל צמר אלא כדר"ל דאמ' כ"מ שאת' מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב וסובר דבזמן דאיכא תכלת נמי מיירי ר"ל ואף מדאורייתא קאמר שאע"פ שהותרה פלאים בציצית לא הותר' אלא היכא דאי אפשר בענין אחר דהיינו תכל' בפשתן אבל לבן שבו פיון דאפשר להטיל במינו לא דחי ל"ת דכלאים אע"פ שפכר יש פלאים פל מאי דאפשר למעוטי באיסורא ממעטינו רק שהכ"מ הוכרח דרמב"ם במטיל לבן לבד מיירי מדכ"ת מקודם בשאר בגדי' אם רצ' לעשות מצמ' ופשתן עוש' ושמ' ע"כ איירי בלבן לבד דעם תכלת הוי פלאים ואיך יתירו חכמים פלאים שלא במקום מצנה דשאר מינים אינם חייבין מה"ת לכן פתב להטיל חוטי צמר בביגד פשתן או חוטי פשתן בביגד צמר במקום דליכא תכלת אסור דיכול לקיים שתייהם אבל בגד פשתן שהטיל בה התכלת מותר לעשות לבן פיון דבלא"ה הוא פלאים ע"י תכלת דאי אפשר וסני' דחוטי לבן של פשתן בשל צמר אע"פ שמטיל תכלת פיון דלא הוצרך לדחות לאו דכלאים מפני תכל' גם מפני לבן לא ידחה שהרי אפשר לקיים שניהם ושלא פדעת ר"י דאי הוי ס"ל לרבינו הכי לא הו' שתיק מני' ובאמת המעיין ברמב"ם ירא' דקאי בין בזמן תכל' בין בזמה"ז ומשום דר"ל אס' גם חוטי צמר בפשתן דכמו דכתב הכ"מ דחוטי פשתן אסור בשל צמר מדשתיק מניה מנה מוכח ג"כ דאסור לעשות חוטי לבן של צמר בביגד פשתן דמוסיף פלאי' שלא לצורך מדשתיק מניה והדיוק ממה דמקודם בשאר מינים ע"כ מיירי בלבן לבד פן ג"כ סוף דבריו אינו מוכרח

דלרמב"ם אין חילוק בין עם תכלת או לבן לבד ורק חוטי תכלת וכל הנתר' ולא להוסיף אף חוטי לבן של צמר בפשתים דמוסיף פלאים וזה אסור מה"ת ולא מצינו רק לתירו' אהוד לדעת התוס' דהא דר"ל הוא רק מדרבנן אסור בליפא תכלת ויעיין רש"י ריש יבמות בזה וכנראה דעת רוב פוסקים דלכ"ע בליפא תכלת אסור מה"ת פלאים בציצית דאף דהותרה במקום פלאים הוא אם מוכרח בזמן התכלת גם אף אם נאמר פסברת תוס' דהותרה ממש מ"מ י"ל פיון דעכשיו דליפא תכלת ואסור פלאים אף אם נאמר דרק מדרבנן פיון דאפשר לקיים במינו יש לומר' אם הוטל פלאים בציצית פיון דרבנן אמרו דאסור לעשות פן לא נתקיים אף מצו' דאורייתא ועבר על לאו דכלאים פדרה שפיתבו תוס' ריש סוכ' בזה דלא קיימת מצות סוכ' מימיה דכיון שגזרו חז"ל אף מדאורייתא לא קיים ע"ש וה"נ דכנות' פיון דאסרו חז"ל מטעם דאפשר לקיים שניהם דלא יטיל פלאים בציצית אם עבר לא קיים המצוה אף מדאורייתא ולוקה על לאו דכלאים ומנפסל לעדות וגם הא הוי מצוה הפאה בעבירה דעבר על דברי רבנן ואף אם העבירה רק מדרבנן מפל מקום עבירה יחשב ומנפסל המצוה אף מדאורייתא לכמה פוסקים וזה רק לתירו' אהוד בתוספות מנחו' דהא דר"ל הוא מדרבנן ומדברי רמב"ם לא משמע פלל רק פדעת פל הפוסקים דהוא גם מדאורייתא באפשר לקיים שניהם וכמ"ש הרש"י א"ש פדעת הרי"ף וממילא אף בכלאים על ידי הציצית עובר על הלאו דכלאים מה"ת ומכ"ש ביש פלאים בגוף הפגד דבזה ליפא שום דיעה שיהיה מותר בו פלאים מה"ת דהא אינו ראוי לכסות בו והלובש אותו בלא ציצית אינו מבטל העשה דציצית פיון דאינו ראוי לכסות בו והציצית הנעשין בעוד פלאים בו פסולין אף אחר שסילק האיסור פלאים משום תעשה ולא מן העשוי: ובזה יש ליישב דברי הרמב"ם בש"ע (סי' ט') בהטיל ציצית על ציצית אם נתפזין לבטל את הראשונות מתיר את הראשונ' או חותכה וכשרה ואם נתפזין להוסיף אע"פ שחתך אחת משתיהן ה"ז פסול' שהרי פשהוסיף פסל את הפל וכשהיתיר וכו' נמצא הנשאר נעשה מן העשוי שעשיתו הראשונה פסולה היתה והקשו עליו דלשיטתו נשאר קושית התוס' ר"פ התכלת דלמה לא מוקי הש"ס סנהדרין (דף פ"ח) גבי זמן ממרא דצריף להיות עיקרו מד"ת ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע דמשפחת בציצית בהטיל למוטלת וכתבו תוס' דדילמא לא מיפסלא בכה אע"ג דעובר על פל תוסיף ולדעת הרמב"ם דמפסלא בכה שפיר משפחת עוד הקשה בש"א (סי' ל') מ"ט לדבר דאם נתפזין לבטל את הראשונות נפסלו דכיון שנעשו בהכשר האיה אפשר לבטלן ולפוסלן פיון שאין בהם שום פסול פי מבטלן איהו מאי הוי וכי ס"ת או תו"מ שנכתבו בהכשר פדינם וכי אפשר להוציאם מהכשרן על ידי ביטול שיהיו נפסלין מפאן ולהבא וכתב דרמב"ם לטעמי' דס"ל גבי גט ג"כ אם מבטלו קודם שנתנו ליד האש אינו מגרש בו לעולם ע"ש ובאמת זה ל"נ דדוק' לגבי גט יכול לבטל הפתיבה מה שנכתב בצוואת הפעל או כמו שכתבו שם המחברים דהוי מפי כתב' דעדי' החתומי' בשליחותו דבעל מה דלא שייך גבי ציצית וגם הא דעת רמב"ם דל"ב בציצית עשיתן לשמה ובדאי ל"ש ענין ביטול ולמ"ש נראה דהא פבר כתב הטו"ז בבבאור שיטת הש"ע והרמב"ם דמפרש הסוגי' דמנחות (דף מ"ב) דרבא בא באמת לחלוק על ר' זירא במטיל על מוטלת דכיון דעובר על ב"ת הוי מעשה בזה הוספה בפסול ור"פ אמר דלבטל מכיון ותיכף שיהתחיל

באחרונים נתפנין לבטל הראשונים והנין פאלו אינם וע"כ פשר באחרוני אחר שיחתן הראשונים ואין פאן מן העשוי בפסול אלא מעשה הני להכשיר.

ואין זה דומה להוטל על בעלת ג' דפסול ששם עשוי בפסול דאין שם שייכות תיקון על הפסול כמו הכא ובמטיל על מוטלת פשר פנין שיש תיקון בביטול ולכאורה עדיין יקשה הא הרמב"ם לא ס"ל סברת תוספות דע"י שחותר הראשונים יהי פמעשה להכשיר וא"כ פנין דכ"ז שאינו חותר חותר הראשונים לא מתפשר למה ל"ה פנעש' בפסול וגם למ"ש פנין דאסור ללפוש הפגד יהי מאינן צד שיהי' לא מקרי חיוב לענני ציצי' דלא קרינון בי' תכס' פנין דאינו ראוי לכסוי וכיצד יכשרו האחרונים ע"י שחותר הראשונים או למ נראה דכוננת הטו"ז הוא דבשלמא במטיל לבעלת ג' דעדיין לא יש חיוב בעולם ודאי הני נעשו בפסול דעדיין לא חל החיוב ואף דעושה במכנין שיהי' לציצית אחרי שיהי' קרן הד' ויתחייב בציצית מ"מ פנין דעכשיו לא יש חיוב בעולם על הפגד מבעל שלש קרינון בי' אח"כ כשחל החיוב מן העשוי ואף דבידו להבי' א"ע לידי חיוב מ"מ כל זמן שלא יש חיוב על הפגד הני פנעש' בפסול משא"כ במטיל למוטלת ונתפנין לבטל הראשונים דהטלית עכשיו בחיוב ציצית ומטיל האחרונים שיוציאו מידי חיובו אחר שיחתן הראשונים פנין דחושב הראשונים פרוצות בעלמ' ובידו להסיר מהני עשיית האחרוני בהכשר על זמן שיחתן הראשונים ואף דכ"ז שהראשונים ישנם אסור ללפוש הפגד מ"מ פנין דגם עכשיו בטורם שעושי' האחרונים נתחייב בציצית רק שפכר יש לו הראשונים יכול להחליף שישארו האחרוני ויסיר הראשונים ונעשו בהכשר על זמן שיהי' רשאי ללפוש הפגד דהיינו כשסיר הראשונים וממילא מוכן דונק' אם חותר הראשונים מתפשר בהאחרונים הנעשין בהכשר על זמן חיוב אבל אם חותר האחרונים לא מתפשר בהראשונים דהן נעשין על שעת חיוב ובעוד שהאחרונים תלויים בהפגד אסור ללבוש מטעם דהני כב"ת וא"כ הפגד נפקע מחיוב ציצית פנין דאינו רשאי לכסות בו ממילא אחר כף כשחותר האחרונים הני מן העשוי ואף דבכל זמן שישנם הציצית מפקי' החיוב מ"מ פנין דנעשו מן הסתם על כל עת חיוב ואף להסוכרי' דכסו' יום פטור בליקה וא"ח רק כשלוכשו ביום ול"א דכיון דבנתיים הי' זמן פטור הני מן העשוי ז"א דמיד נעשו הציצית על כל זמן חיוב משא"כ בנדון זה דנפקע החי' ע"י מעשיו שתלה בו את האחרונים ואינו ראוי לכסות בו בתרונוהו חזרו הראשונים להיות פנעשו אח"כ ממילא בפסול ולא מטעם ביטול הוא דנימא דכבר נתבטלו דנדאי ל"ש ביטול בזה רק פנין שנתוסף ונאסר בלבישה נתבטלו ממילא רק אם חותר הראשונים פשרים האחרונים הנעשין לצורך זה ולפ"ז ג"כ אתי שפיר באם נתפנין להוסיף דכתב הרמב"ם דבטל את הכל היינו פנין שנעשו לצורך חיוב דהשתא נפקע הפגד בכלל מחיובו פנין דאינו ראוי להתפסות בו מצד עבירת ב"ת וכשחתה ונתחייב בציצית הני פנעש' ממילא וא"ש בזה נמי הא דלא מוקי בש"ס סנהדרין בהטיל למוטלת דבזה ל"ש אם הוסיף גורע פנין דמפל וכל נפקע החיוב ע"י התוספות וזמן מרא א"ח רק אם הוסיף גורע המצנה המוטלת עליו כמו בתפילין דמוקי שם הש"ס מה שאין פן אם הוסיף ד' ציצית נפסל הטלית להלביש בו נפקע המצנ' דלא קרינון ביה אשר תכסה מצד האיסור אף קצת יש לגמגם בזה הא אף דנתפנין להוסיף מ"מ הפגד ראוי להתפסות בו באם יכנין שלא לצאת ידי מצנה דאף אם נאמר מצות א"צ פונה או מדאורייתא לכ"ע א"צ פונה פדעת כמה אחרונים ואינו ראוי להלביש בו הא מ"מ אם

יתפונן רק לצא' בא' משניה' ונחשב השני' כמו רצועות א"כ ראוי להתפסות בו וחיוב
בציצית ואולי דעת רמב"ם דאף במקוון שלא לצאת לא סגי אם נאמר מצות א"צ כונה
ואף אם דעת רמב"ם לדין דמצות צריכות פונה מלבד באכילת מצה פדעת מפרשי דבריו
מ"מ י"ל דסובר דרק מדרבנן בעי פונה ומדאורייתא א"צ כונ' וממילא בזמנו עבר מד"ת
על בל תוסיף אף בלא פונה א"כ אינו ראוי לכסות בו גם י"ל אף דלא נתפונן להוסי' מ"מ
על בחינ' הזאת שהיטיל בו להוסיף אסור להתפסות בו א"כ לא מקרי אפר תכס' בה
דכינן דעומד על דעתו להתפסות באופן זה שאסר' תור' אולם בנתפונן לבטל הראשונים
אם נאמר דביטל ל"מ רק מטעם הואיל דאסור להתפסות בו בעודן שישנן שניהם בזה
ונאי צ"ל דעיקר הפסול הוא מדרבנן דמד"ת כינן דנתפונן לבטל פשיה' כמו רצועות
ליכ' ב"ת א"כ ראוי להתפסות בו רק מפל מקום כינן דמדרבנן אסו' להלביש בשניהן לא
מקרי בי' אפר תכסה בה כינן דעכ"פ ארי' דאסור דרבנן רמא עליו אינו ראוי להתפסות
בו ואינו עומד להתפסות בו בעוד שניהן על הגד ממילא נעשו בפסול ומינשב קושית
השא"ר שם על הרמב"ם בהא דאמר ר"ז תכלת א"ב משום פלאים ואפילו בטלית פטור'
ומפרש הש"ס בהיטל למוטלת דמה רבות' יש דלדברי רמב"ם ע"כ איירי בכתב
הראשונים ובעודן על הגד כינן דהראשונים אינם ראויים יש בהן משום פלאים.

ולמ"ש י"ל דקמ"ל רבותא דמ"מ כינן דאף הראשונים לא נתבטלו רק מדרבנן
דמדאורייתא ראוי לכסות בהן בעודן עליהן ול"ש ביטול רק כינן דאסור מדרבנן
להתפסות בעוד ששניהם קיימים מקרי א"כ נעשו בפסול אף באם חתף האחרונים לא
חזרו להכשרן אבל זה ל"ה רק מדרבנן ומדאורייתא לא מפסל' לכה אין בו משום פלאים
ללקות עליהן כינן דכ"א ראוי אם חתף האחרים כמו שכ' רש"י שם לפירושו.

וא"ש הלשון אף בטלית פטורה היינו פשלא חל עליו חיוב פנ"ל דאינו ראוי להתפסות
בו: סי' ג'. בדין פלאים בציצית דשרי: הנה דעת ר"ת מובא בתו' חולין (דף דק"י ע"ב)
דשרי לגמרי אפילו שלא במקום מצו' כגון טלית שאול' או אש' דאינ' חייבת בציצית
ובתחלה רצה ר"ת לומר דכלאים בבגדי פהונ' לא שרי אלא במקום מצו' ובשעת עבודה
לחוד משום דבציצית כתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך לומר שבמקום גדילים
תלבש שעטנז משמע דכל לבישה שרי רחמנא ובתוס' מנחות (דף מ"א) כתבו ועוד
דבטלית שעשויה להנאתו חייב הכתוב פלא' אבל בגדי פהונ' לא לבוש אלא בעידן עבוד'
ובחולין כ' לשון אחר קצת בטלית כל עיקר לבישתו לצורך הנאתו ובבגדי פהונ' עיקר
לבישתו לצורך עבודה ובשא"ר (סי' ל') כתב דבריהם סתומים והרא"ש העתיק דבריהם
בביאור דכלאים בציצית הותר בטלית המיוחד ללבישה שעיקרו עשוי להנאתו הלכך
כ"ז לבישתו הותר בין ביום ובין בליל' אבל לגבי פהני' לא הותר אלא במיוחדן לעבוד'
לכך דוקא בעידן עבודה שרי ועדיין הדברים צריכים ביאור: ויש לומר בכונתן דהא כבר
התעורר בס' ב"א להקשות לדעת רשב"א נדרים דסובר דאמרינן מצות לאו ליהנות
ניתנו אפי' היכא דיש הנאת הגוף והא דמותר הנאה ממעין דאסור לטבול בימות החמה
הוא משום דנהנה לאחר קיום המצוה ובכלאים עיקר האיסור הוא דומיא דלבישה דאית
בה הנאה וכשאינו נהנה ליכא איסור וכשמקיים המצוה לא נחשב הנאת הגוף והוי כמי
שאינו נהנה וליכא עבירה והאיה גילף מזה בכ"מ דעשה דוחה לל"ת וכתב לתרץ למ"ש
רשב"א נדרים בהא דתשמישו עלי דאפשר באחרת כמו בזו ואינו מותר ההנאת הגוף

וה"נ אֶפְשָׁר בְּשָׁל צָמַר רַק מִטַּעַם דְּהוּא חֶפֶץ בְּפִשְׁתָּן ע"כ מִטַּעַם דְּעֵשָׂה דוֹחָה לל"ת ולפ"ז
א"ש לחלק בין פְּלִיאִים בְּצִיצִית לְכִלְאִים דְּבִגְדֵי פְהוֹנָ' דְּבִשְׁלֵמ' בְּצִיצִית אֲתַעֲבֹד אִיסוּר אַף
דְּמִצּוֹת לְאוֹ לִיהֲנוֹת נִתְּנוּ מ"מ פִּינּוֹן דִּישׁ הֵנָּה וְאֶפְשָׁר בְּאַחַר בְּשָׁל צָמַר וְאֵעִפ"כ
הַתִּירָה הַתּוֹרָה לְכֹן כָּל לְבִישָׁה שְׂרִי רַחֲמָנָא מִשָּׂא"כ בְּבִגְדֵי פְהוֹנָה דְּאִי אֶפְשָׁר בְּאַחַר
וּמִצּוֹתוֹ בְּכָף נוֹכַל לֹמַר דְּלֹא הִתִּיר' הַתּוֹרָה שְׂיִתְעַבֵּד אִיסוּר פְּלִא' רַק בְּשַׁעַת וְצוֹרָף
עֲבוּד' דְּהוּי לְמִצְוָה וּמִצּוֹת לְאוֹ לִיהֲנוֹת נִתְּנוּ לְכָף מוֹתֵר רַק בְּמִקּוּם מִצְוָה בְּשַׁעַת עֲבוּדָה
וּבְאַמַּת בְּקוֹנֵשִׁית הַבְּרִית אֲבָרְהֵם ל"צ לְהֵאִי טַעַמ' הוּאִיל דְּאֶפְשָׁ' בְּצָמַר דְּבִלֵּא"ה י"ל ע"כ
לֹא קֵאֵמ' הַרְשָׁב"א דְּהֵנָּה הַגּוֹף מוֹתֵר לְגַבֵּי מִצְוָה רַק הֵיכָא דְּגוֹף הַמִּצְוָה לְאוֹ לִיהֲנוֹת נִתְּנָה
וְאֶפְשָׁר לְקַנְיִים הַמִּצְוָה אַף אִם אֵינּוּ נִהְנָה כְּמוֹ בְּתַשְׁמִישׁ דְּתַכְלִית הַמִּצְוָה שֶׁל פְּרִיָּה וּרְבִינ' י
יְכוּל לְהַתְקַנְיִים אַף בְּלַעֲדֵי הַנְּאִת תַּשְׁמִישׁ ע"ז שְׁפִיר הַקֶּשֶׁה הַרְשָׁב"א דְּאֵף בְּאוֹמֵר הַנְּאִת
תַּשְׁמִישָׁךְ עָלֵי מ"מ הָא אֵיכָא מִצְוָה וְהַמִּצְוָה לֹא לְהַנְּאָה נִתְּנָה יְהִי רִשְׁאֵי לְשִׁמְשׁ פִּינּוֹן
דְּאֵינּוּ מְכוּוֹן לְהַנְּא' וּבְטָלָה לְגַבֵּי מִצְו' מִשָּׂא"כ בְּכִלְאֵי בְּצִיצִית עֵינְךָ חַיִּיב שֶׁל צִיצִית הוּא
עַל בְּגָד אֲשֶׁר מְכֹסָה בָּהּ וּכְשֶׁהוּא דָּרָף הַנְּאִת לְבִישָׁה א"כ הָעֵינְךָ הוּא לְצוֹרָף הַנְּאִתוֹ
שְׁרוּצָה לִילָף בְּמַלְבוּשׁ שֶׁל ד' כְּנָפוֹת וְחַיִּיב רַמְיָא עָלָיו לְהַטִּיל בּוֹ צִיצִית וְע"י הַצִּיצִית שֶׁל
צָמַר אִיתְעַבֵּד הַבְּגָד שֶׁל אִיסוּר בְּזָה ל"ש מִצּוֹת לְאוֹ לִיהֲנוֹת נִתְּנוּ פִּינּוֹן דְּנַעֲשׂוּ שֶׁל אִיסוּר
וְהוּא רוּצָה לְכִסּוֹת א"ע בְּהַבְּגָד לֹא נוֹכַל לֹמַר דְּהַנְּאִת הַגּוֹף בְּטַל לְגַבֵּי מִצְוָה וְזָה פְּשׁוּט
וּבְרוּר וְכִינּוֹן דְּאֵעִפ"כ הַתִּירָה הַתּוֹר' מִטַּעַם דְּעַשׂ דוֹחָה לל"ת שְׁפִיר כְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּבַטְלִית
כָּל עֵינְךָ לְבִישָׁתוֹ לְצוֹרָף הַנְּאִתוֹ וְל"ש לְגַבֵּי לֹמַר מִצְוָה לְאוֹ לִיהֲנוֹת נִתְּנוּ וְע"כ דְּהַתִּיר'
הַתּוֹרָה לְכָף כָּל לְבִישָׁתוֹ מוֹתֵר מִשָּׂא"כ בְּבִגְדֵי פְהוֹנָה עֵינְךָ לְבִישָׁתוֹ לְצוֹרָף עֲבוּד' וּבְזָה
אִין הָעֵינְךָ הַנְּאִת הַלְבוּשׁ וְאֶמְרִינּוּ מִצּוֹת לְאוֹ לִיהֲנוֹת נִתְּנוּ וְאֵינּוּ מוֹתֵר רַק לְצוֹרָף עֲבוּד'
וְאִם מַלְבִּישׁ אַח"כ לְכִסּוֹת בּוֹ עוֹבֵר עַל ל"ת דְּכִלְאִים וְרֵאִיתִי בַּס' מְשַׁפְּנוֹת יַעֲקֹב שֶׁהִבִּיא
רֵאִיָּה לְהַסּוֹבְרִים דְּכִלְאִים דְּבִגְדֵי פְהוֹנָה מוֹתֵרִים אַף שְׁלֹא בְּשַׁעַת עֲבוּד' מִיְּבָמוֹת (דָּף ל"ב)
בְּעַל מוּם שְׁשִׁימְשׁ בְּטוֹמָא ר"ח אָמַר חַיִּיב שְׁתִּיב בְּרַחֲמֵי בְּרַחֲמֵי אֱוִיב אֱוִיב אֱוִיב אֱוִיב אֱוִיב אֱוִיב
קַפְצֵי ב"ק וְנִשְׁב' כָּף שְׁמַעְתִּי מְרַבֵּי וּפְלִיגֵי הֵתֵם בְּאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְלָמָּה לֹא יִלְקָה ג'
דַּע"כ בְּבִגְדֵי פְהוֹנָה שְׁיִמְשׁ דַּא"כ הו"ל זָר ג"כ דְּאִין בְּגִדִּיהוֹן עָלִיהוֹן א"ו שְׁשִׁימְשׁ בְּבִגְדֵי
פְהוֹנָ' וְכִינּוֹן דְּעֲבוּדָתוֹ לְאוֹ מִצְו' לִיְחַיִּיב מְשׁוּם פְּלִא' דְּאֲבָנֵט דַּר' ס"ל דְּאֲבָנֵט שֶׁל הַדְּיוּט
הִי פְּלִא' אַע"כ מִשְׁמ' דְּכִלְאֵי דְּבִגְדֵי פְהוֹנָ' הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי לְפָהֲגִים אַף שְׁלֹא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה
נְאֵף בְּבַע"מ דְּאֵינּוּ בְּעָלֵי עֲבוּדָה.

וְזָה וְדָאֵי דְּבַר תִּימָא שְׁיִהֵי מוֹתֵר אַף לְבַע"מ שְׁזָה הוּא לְעַנְנֵי בְּגִדֵי פְהוֹנָה כְּמוֹ זָר אוּלָם
י"ל פִּינּוֹן דְּזָה רוּצָה לְעֲבוּד עֲבוּדָה הַכְּשִׁירָה בְּכַהֵן שְׂאֵינּוּ בַע"מ וְחֹק הַתּוֹרָה הוּא דְּאֵינּוּ
יְכוּל לְעֲבוּד רַק בְּבִגְדֵי פְהוֹנָ' א"כ הוּי לְבִישׁ' זֹו דְּכִלְאִים כְּדָבָר שְׂאֵינּוּ מִתְּפִינּוֹן פִּינּוֹן דְּאֵינּוּ
מִתְּפִינּוֹן לְשׁוּם הַנְּאִת לְבִישָׁה רַק כְּדִי לְעֲבוּד עֲבוּד' נְאֵף דְּמַמִּילָא נִהְנָה מ"מ דוֹמָה לְלוּבֵשׁ
פְּלִיאִים כְּדִי לְהַעֲבִיר עַל הַמְּכֹס וְנְאֵף לְדַעַת רַמְב"ם דְּאִיסוּר כְּכָר כְּתַב הַשֵּׁ"ף יו"ד (ס' ט')
הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּהַלְבִּישָׁה הוּא לְצוֹרָף הַנְּאָה עַכ"פ כְּדִי לְהַרְוִיחַ אֲבָל בְּזָה לֹא יֵשׁ לוֹ שׁוּם הַנְּאָה
אֲדַרְבָּא יְתַחַיִּיב מְלָקוֹת רַק יִצְרָף אֶלְבָּשֵׁי שְׁרוּצָה לְעֲבוּר וְלְעֲבוּד עֲבוּד' מ"מ אֵינּוּ חַיִּיב
מְשׁוּם לְבִישָׁת פְּלִא' פִּינּוֹן דְּעֵינְךָ פּוֹנֵת הַלְבִּישָׁה הוּא לְצוֹרָף דְּבַר אַחַר וּבִלֵּא"ה יֵשׁ לְדַחּוֹת
רֵאִי הַזֹּאת דִּי"ל דְּלֹא אֵינְרִי בְּלֵאוֹנֵן שְׂאֵינּוּ בְּשָׁבִיל עֲבוּדָה וְהֵם רַק פְּלִיגֵי עַל שְׁיִמוּשׁ
עֲבוּדָה אִם חַיִּיב אַחַת אוֹ שְׁתֵּים וְע"כ צ"ל כֹּן דְּהָא רַבֵּי ס"ל דְּהַזִּיד בְּמַעֲלָה בְּמִיתָה וּמְלָקוֹת

לכ"ע חייב א"כ מועיל דלובש בגדי פהונה ואף די"ל בשלמ' מלאו דכלאים יקש' שפיר דחייב גם על שע'עבודה אם התרו בו שיפשוט הבגדים משא"כ מטעם מעילה דהקדש חייב מיד בשעת הלבישה בטרם שעבד עבודתו ונצא לחולין מ"מ יקשה לדעת תוס' קידושין (דף נ"ד) דבגדי פהונה יש להם דין קדושת הגוף וכמו פלי שרת ויש בהן מועל אחר מועל א"כ יתחייב מלקו' בשביל מעיל' אף על שעת עבודה אם התרו בו בשעת עבודה שיפשוט ושהה שיעור פשיטה כמו בכלאים ואף דבגדי פהונה ניתנו ליקנות היינו לפהנים בעלי עבודה ולא לזרים א"ו דהם לא איירו מלאונן אחרים שאינן בשביל מעשה עבודה: סי' ד.

בש"ע (סי' יו"ד ס"ז) ואם חציה סתום וחציה פתוח מטילין אותו לחומרא וחייב בציצית ואין יוצאין בו בשבת לכאורה יש להבין אמאי פיון דמצד הספק אסור ללבוש בלא ציצית וחייב להטיל בו א"כ הוי נוי הבגד ועי' רמב"ם (פר' י"ט משבת) דבמצוניצת פהלקת' מותר לצאת בין ביום בין בלילה שאין ציצית גמורים משאוי אלא מנוי הבגד ותכסיסיו כמו האומרא ואילו הוי חוטי הציצית משאוי הי' חייב היוצא בה אפי' ביום השבת שאין מ"ע שא"ב פרת דוח' שבת עכ"ל [ויש להבין מאי קאמר שאין בו פרת הא אף עשה שיש בו פרת אינו דוח' רק בקרבנות דכתיב במועדו ומילה מרבינן מקר' ובלאו רבוי דקרא אינו דוח' לשבת דהוי עשה ול"ת ויש ליישב] א"כ כמו דהוא מתכסיסיו של הבגד ונוי בבגד החייב בנדאי פן נמי אף החייב מספק דספק דאוריית' לחומרא' מה"ת ואף אם רק מדרבנן חייב מ"מ שרי לצא' בו בשבת דאף בציצית שבבגד של שאר מינים חוץ מצמר ופשתים דא"ח רק מדרבנן לדעת רמב"ם מ"מ מותר לצאת בשבת פיון דעכ"פ החיוב הוא מדרבנן הוי מנוי הבגד פן נמי החייב מספק ועיין בבעה"מ פ"ק ב"מ דסובר דהשתא דליפא תכלת אין חיוב ציצית רק מדרבנן וברמב"ן שם במלחמות כתב דאם תכלת מעכב ללבן אין אנו צריכים להטיל לכן ואם נאמר שחייב מדברי סופרים יראנו היכ' תקנו חכמים זו התקנה שלא אמרו אלא בטלית של דבריהם אבל בטלית שחייב מה"ת צריף תכלת ובמקומות הללו א"צ להטיל לכן לבדו וכ"ש שאסור בשבת וחייב חטאת כמו טלית שאינה מצוניצת פהלקתה ובטלית של דבריהם פיון דמצוניצת בחיובא בטלה לגבה אבל בטלית דאורייתא מקצת ציצית הן חשיבי ולא בטלי ותינו דסובר דאם תכלת מעכב אין פאן חיוב אף מדרבנן ולא בטלי אבל החיוב מדרבנן בטלי ועי' בפ"מ בפתי' דהק' על רמב"ן הוואיל ומדרבנן חייב בלבן שלא תשתפ' תור' ציצית' הניין נוי בגד פשאר בגדים דמחונייבין מדרבנן ויוצאין בהן בשבת ולא אדע מאי ק"ל הא להד' מבואר פן בדברי רמב"ן דהחייב מדרבנן יוצאין בהן רק דאם תכלת מעכב אינו מסכים לדברי בעה"מ דחייב מדרבנן דהיכ' תקנו חכמים זו התקנה' עכ"פ לדעת פולם החיוב מדרבנן הוי מנוי הבגד א"כ אמאי החייב מספק גרע ולא אמרינן דהוי מנוי הבגד ואולי י"ל פיון דנדאי צריף שיתפנון שאינו עושה לשם חיוב רק אם הדין הוא דהבגד מחונייב בציצית ואם אינו חייב אינו עוש' לשם מצוה כדי שלא יעבור על ב"ת וא"כ אף דלנו הוא ספק וחייב להטיל בו ציצית מ"מ פיון די"ל דכלפי שמאי גלייא דאינו חייב והוי משאוי ואינן בטלית לגבי הבגד פיון דיש לו ספק דילמא חייב בציצית ודחוק הוא: והנה המג"א כתב דאפי' לכרמלית אסור לצאת דאסור לעשות ספק איסור דרבנן לכתחל'.

ובאמת פן מבואר במ"מ (פ"ו מעירובין) דהטעם דבספק חשקה אין מערבין עירובי תחומין שאין לו לבא לבית הספק שיהי' התחלת העירוב בספק אולם יש לחלק משם דשם הי' לו לערב מקודם אבל בבגד שהוא רוצה ללפוש פמו שהוא נאות בעיניו ורוצה לצאת בו בכרמלית י"ל דמותר מטעם ספק דרבנן להקל וראיתי בס' חיי אדם שהשיג על המג"א שיקרי (סי' ש"ג ס' כ"ג) פסק הש"ע בצריכ' להוציא אגוז לבנ' וכרכ' עליו כדי להוציא לו ר"ה אסור ולכרמלית מותר הרי פינון דהיא בעיא דלא איפשטא מותר בכרמלית ואין זה השגה דאף דכתב באמת שם הרי"ף וקרא"ש דכל תיקו דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא ע"כ הא דבר"הר אסור אף דלא הוי רק אסור דרבנן שלא להערים ומדאורייתא פינון דהוא דרוך מלבוש מותר א"כ הוי הספק רק בדרבנן ואמאי אמרינן לחומרא וע"כ הטעם פינון דהאיבעיא הוא דדילמא אסור להערים מחשש שמא יבא לידי אסור דאורייתא בזה אזלינן לחומרא דומ' למ"ש הב"י (סי' רנ"ז) בהטמנ' באיבעיא דש"ס גפת של זיתים או דשנמשמין דאמרינן לחומרא מפני שהוא קרוב לבא לידי אסור תור' הקמירו בספקו וה"נ דכונת' ולכך בכרמלית דהוי גזיר' רחוק' מאסור תורה מותר וקעד לזה דהא סי' ש"נ) פסקינן דלא יעמוד אדם ברה"ר וישתין וירוק בכרמלית אפי' אם הוציא פיו ואמתו לחוץ אף דהוי בעיא דלא איפשטא וע"כ פינון דהספק נולד על אסור תורה ודרבנן ביחד מחמרינן או כדי שלא יעשה לכתחלה ספק דרבנן שוב ראיתי בס' ח"א שם שכת' פן ומהא דפסקינן (סימן של"ד ס"כ) בגליונם דאין מצילין אותם יש לומר אף דשם ג"כ לא איפשט' האיבעיא ועיקר הטעם דאין מצילין הוא משום שלא יבא לכבות ובכ"ז מחמרינן אף דל"ה רק אסור מדרבנן כפר מבואר בר"ן פ"ק כל פתבי די"ל דאפשט' האיבעיא לחומרא ועיין (סי' רמ"ו) בישאל ונקרי שיש להם שדה בשנותפות אם לא התנו מתחלה אסור להישאל ליקח שכר שבת.

והע"ת תמו' שם הא לא איפשט' האיבעיא ואמאי אסור בדרבנן ולכאור' משמע משם דבאסור שבת אזלינן לחומרא אף בדרבנן אולם פנרא' מדברי הר"ן מסכת ע"ז איפשטא האיבעיא ותמהני על המרי"ט (ח"ב ס"ב) שהעיר על דברי רמב"ם דפסק לחומרא ואמאי הא סד"ר לקולא ואינו ראי' פלל למ"ש הר"ן שם ובמ"א הארכתי בענין זה היכא דספק נולד על דאורייתא ודרבנן ביחד עיין מה שכתבתי ע"ז בהגהותי בדברי חיים חיו"ד (סי' י"א) ועוד יבואר א"ה במ"א ואכ"מ סי' ה'.

אם גזל צמר ועשאן חוטין אם פשרים לציצית: עיין מג"א (סי' י"א ס"ק י') ובט"ז שם כ' בדעת רמב"ם דמטעם מהב"ע פסול וכ' בא"ר אף דהיכ' דאיכא יאוש ושינוי ל"ה מה"ב בעביר' פינון דהשינוי הוא ע"י שנעשה חוטין וקי"ל דבעינן טוונ' לשמ' א"כ הוי השינוי בסיוע המצנה והוי דומיא למקדיש בהמתו שכ' תוס' ב"ק (דף ס"ו) ודבריו תמוהין דשם ההקדש גורם הקנין או שינוי השם או שינוי רשות שפיר הוי מהב"ע דע"י חלות שם הקדש נגמר' העבירה היינו קנין הגזילה משא"כ כאן אף דאם ל"ה פנונתו בטווי' לשם מצות ציצית הי' נגמר הקנין א"כ אין המצנה מסייע לעביר' וראיתי במ"ז שהוסיף וז"ל דאימת קנה בטווי' וקודם טוונ' לאו דידי' תו לאו טוניה לשמן מיקרי דלאו דידי' ולא ברשותי' עכ"ד וזה ג"כ תימא דמבואר מש"ס ב"ק שם ורמב"ן מלקחיות דהקדש מהני דבא בב"א פינון דע"י ההקדש יצא מרשות הבועלים יכול להקדיש והוי ש"ר ושיניהם באות פאחד א"כ פמו כן הוי לשמה וכן מבואר באה"ע (סי' ק"ד) בגזל נגיר וכ' עליו גט

דקנ' בְּשִׁינוּי מַעַשׂ אֶף דְּבַעֲיָנָן פְּתִיב' לַשֵּׁמ' מ"מ בָּא בְּבַת אַחַת הַקְּנָנָן וְהַכְּתִיב' לַשֵּׁמ' וְה"נ
דְּכֹוֹתָנָן וְבַר מִדִּין לֹא אֲדַע מַנ"ל דְּבַעֲיָנָן שְׂיִהְיָנָא שְׁלוֹ בְּשַׁעַת טְוֹנָנָא וּמִי לֹא סָגִי לַעֲשׂוֹת הַטְּוֹנָנָא
לַשֵּׁמ' אֶף אִם אֵינוֹ שְׁלוֹ.

וְרֵאִיתִי בַמַּח"א דִּינֵי גְזוּלָא (ס"י כ"ט) שִׁכ' בְּגִזּוּל צָמֵר וְעֲשֵׂהוּ חוּטִין וְאַח"כּ נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים
וּמְכַר לְאַחַר אֶף דְּקִנְאוּ בְּיֵאוּשׁ וּש"ר מ"מ י"ל לְעִנְיָן צִיצִית פְּסוּל שְׁבִשְׁעַת הַטְּוֹנָנָא הִי גְזוּל
וּבְמִס' סוּפָה ס"ל לְשִׁמּוּאֵל דְּגִדְלִים תַּעֲשׂ לָהּ אֵינִירִי גַם עַל שַׁעַת הַטְּוֹנָנָא לָהּ לְשֵׁם חוּבָה
וּפְרִיָה וְדִלְמָא לְמַעוּטֵי גְזוּל אֲתָא וּמִשְׁנֵי הָא כְּתִי קָרָא אַחֲרֵינָא וְעֲשׂוּ לְהֵם מְשָׁלְהֵם מְשַׁמַּע
לְכַאוּר' דְּבִשְׁעַת הַטְּוֹנָנָא בְּעִינָן שְׁלֵא יִהְיָ גְזוּל.

וּבְנֻדָּא אֵין פְּנוּנְתוֹ דְּבַעֲיָנָא בְּשַׁעַת הַטְּוֹנָנָא שְׂיִהְיָנָא שְׁלוֹ דַּא"כ מַנ"ל לְמַדְרַשׁ תַּעֲשֵׂה לָהּ לְשֵׁם
חוּבָה דְּלִמָּא לָהּ שְׂיִהְיָנָא בְּשַׁעַת טוֹי שְׁלוֹ וּמְלָהֵם בְּשַׁעַת עֲשִׂי א"ו דְּבִשְׁעַת טוֹי לֹא בַעֲיָ
דְּנָקָא שְׂיִהְיָנָא שְׁלוֹ רַק שְׂיִטְנָה לְשֵׁם צִיצִית וּבְנֻדָּא אִם הַבְּעָלִים מְתַרְצִים שְׂיִטְוּ אַחֲרֵים לְהֵם
הַצִּיצִית לְעַצְמָן אֶף דְּלֹא הִקְנוּ לְהֵם עַדִּין עַד שַׁעַת עֲשִׂי ג"כ פְּשָׁרִין דַּל"ב שְׂיִהְיָנָא דְּנָקָא
שְׁלוֹ בְּשַׁעַת טוֹי רַק שְׂיִהְיָנָא טוֹי לְשִׁמּוֹן וְכֹוֹנְנָתוֹ ע"כ דְּצָמֵר גְזוּל לֹא חָשׁוּב לְשִׁמּוֹן פִּינּוֹן דְּאֵינוֹ
שְׁלוֹ וּמ"מ אֵינִי יוֹדַע מַנִּיין לְזֵה דַּל"ב הַטְּוֹנָנָא לְשִׁמּוֹן בָּאִם אֵינוֹ שְׁלוֹ וּמ"מ אֶף לַדַּע' הַמַּח"א
זֵה דְּנָקָא אִם הַטְּוֹנָנָא הֵוִי הַשִּׁינוּי הַחוּזָר וְאֵינוֹ קוֹנָה רַק הָאֲחַר יִקְנָה ע"י ש"ר בְּזֵה יֵשׁ לוֹמַר
דַּל"ה לְשִׁמּוֹן אָבֵל אִם הַטְּוֹנָנָא וְהַקְּנָנָן בָּא פְּאַחַת וְדַאִי כ"ע מוֹדִים דְּהֵוִי לְשִׁמּוֹן כְּמוֹ לְגַבִּי
הַקְּדוּשׁ וְגַט הַכְּתוּב עַל גְּזוּל כְּמוֹ שׁ עֵינָן כ"מ (פ"א מְצִיצִית) דַּכ' הָא דְּצָמֵר עֵיר
הַנְּדַחַת פְּסוּל לָאוּ מְטַעַם אִסּוּר הַנָּא דְּמַצְנָן לָאוּ לַה"נ אֶלָּא פְּתוּתֵי שְׂיַעוּרָנָא.

וּבַס' קְרִיַת סֵפֶר מִבְּעַל מַבִּי"ט כ' הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּאִסּוּר לִיקְהוֹת מֵהֵם לָאוּ שְׁלָהֵם הֵוִי וּקְצַת
י"ל דְּלִכְּה' כ' הַכ"מ מְטַעַם פְּתוּתֵי מִיְכַתְּתֵי שְׂיַעוּרָנָא דַּנ"מ אִם הַטִּיל אוֹתָם בְּטִלִית דְּהֵדִין
דְּאִסּוּר לְאַחַר לְהַתִּירָן רַק אִם רוּצָה לְהַנִּיחָם בְּטִלִית אַחַר פְּמִבְּוֹאָר (ס"י ט"ו) וְכַאֵן לְכַתְּחִיל'
אִסּוּר לְהַנִּיחָם בְּבִגְד אַחַר א"כ הִי מְקוּם לוֹמַר דְּהֵוִי לְכֵם פִּינּוֹן דְּהַבְּגָד הוּא שְׁלוֹ וְשׁוּם אָדָם
אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהַתִּירָם לְכָה נְקִט מְטַעַם פְּתוּתֵי מִיְכַתְּתֵי שְׂיַעוּרָנָא וְעֵינָן שִׁא"ר (ס"י צ"ז) דַּכ'
דְּכִלְאֵי פְּרָם אֶף דְּאִסּוּר בְּהִנָּא אִם א"ל מְצָה אַחֲרַת דוּח' הַעֲשׂ לַל"ת וְהֵוִי מְצַתְכֵם
וּבְהַגְהוּתֵי בַד"ח דִּינֵי לוּלָב פְּקַפְקֵי ע"ז דַּמ"מ פִּינּוֹן דְּבִלְעָדֵי הַמְצָנָה לִית לִי בְּגוּנָא שׁוּם
זַכִּי וְדִין מְמוֹן וְגַם אִם אַחַר חֲטָף מְמַנּוּ לֹא יִצְטָרֵף לְשִׁלְמָן לוֹ מַה שְׁהַפְּסִידוֹ דְּלֹא יְכוּל לְקַיִּים
הַמְצָנָא א"כ ל"ה לְכֵם עֵי"ש.

וּמ"מ פֶּאָן י"ל עַכ"פּ פִּינּוֹן דְּאִסּוּר לְהַתִּירָן מִן הַבְּגָד הֵוִי שׁוּב לְכֵם לְכָה נְקִט הַטַּעַם דְּכְתוּתֵי.
וְרֵאִיתִי בַק"ס שְׁם שַׁכְת' בְּמִשְׁתַּחֲוֵה לְבַהֲמָ' דְּצָמֵרָה פְּסוּל לְצִיצִית הוּא רַק מְדַרְבְּנָן פִּינּוֹן
דְּאֵינָה נְאָסֶר' לְהַדְיוּט וְאֶפִּילוּ עֲשֵׂה בָּהּ מַעַשׂ דְּאָסֶר' לְהַדְיוּט לֹא הֵוִי צִיצִית פְּסוּל
מְדַאוּרֵינָא דְּמַצְנָן לָאוּ לִיקְהוֹת נִיחְנוּ פְּדַרְבָּא בְּלוּלָב שְׁל ע"ז דְּאָמַר דִּיִּצָּא בְּדִיעְבַד וְלֹא
אֲבִין הָא פִּינּוֹן דְּאָסֶר' לְהַדְיוּט וּבָא לִיד יִשְׂרָאֵל אֵינִי בְּטִיל' עוֹלָמִית פְּסוּל מְטַעַם דְּלָאוּ שְׁלוֹ
הוּא כְּמוֹ בְּצִיצִית שְׁל עֵיר הַנְּדַחַת וּדְרָבָא ע"כ בִּיו"ט שְׁנֵי דַּל"ב לְכֵם פְּמִבְּוֹאָר בְּתוּס'
וּפּוֹסְקִים ס"ו.

בַּש"ע (ס"י י"א) הַחוּטִין צָרִיף שְׂיִהְיָנָא טוֹוִין לְשִׁמּוֹן טְוֹנָנָא נְכָרִי וְיִשְׂרָאֵל ע"ג נְאוּמַר שְׂיִטְוּוֹ
לַשֵּׁמ' לְהֵרָא"ש כְּשֵׁר וְהַקְּשׁוּ הָאֲחֲרוּנִים הָא לֹא נִזְכָּר בְּרָא"ש רַק הַב"י לְמַד זֵה מִדִּין עֲבוּד
דַּסְתוּ"ת וּבְאַמַּת יֵשׁ לְדַמוֹת לְגַט דַּל"ב ע"ג פִּינּוֹן דְּבַעֲיָנָא שְׂיַכְתָּב כָּל הַתּוֹרָה לַשֵּׁמ' לֹא יַעֲשׂ

עפ"ם משא"כ עיבוד ל"ב רק תחילת העיבוד פשישים העור תוף הסיד וזה יאמר אז אני עושה לשם ס"ת ואז יעשה העפ"ם לדעת ישאל פשיאמר לו עשה כה וכמו במיל' דנעש' בב"א א"כ טוי דמי לגט דכל מעט ומעט טוי צריה לשמ' כמו בגט כל אות ואות עיין נו"ב תנינא ודג"מ ובגליון רע"א ו"ל ונראה דדעת רבינו ב"י דהא הרא"ש כ' שם הל' ס"ת הטעם דבעי עבוד לשמ' משום דקיי"ל פרכא דהזמנ' לאו מילתא וקרא"ש סובר בפירושו ר"ת משום דלא סגי בהזמנ' לכה בעי עיבוד לשמ' דעדיף ממעש' וע"כ הא דסגי בהתחל' פשישים תוף הסיד לשם ס"ת הטעם ע"כ פנין דהתחיל לשם קדושת ס"ת שוב סתמא לשמ' כמו שכ' שם גבי מיל' דמהני סתמא לשמ' פן נמי לעיבוד פנין דסתמא לאו לשמ' צריה שהתחל' יהי לשם קדוש' במעש' ואח"כ פל העוש' ע"ד ראשון עוש' ולכה בעפ"ם פנין דהתחל' עביד ע"ד ישאל אח"כ סתמא ג"כ הוי לשם ס"ת פנין דלא גלי לן קרא דבעי להדיא לשמ' רק להוציא מסתמא ומסברא בעינן עיבוד לשמ' סגי אם עושה התחל' ואח"כ ע"ד הראשון עוש' משא"כ בגט דגזר' התור' וכתב לה לשמ' ובעינן שיכתוב כל התורה להדיא לשמ' לכה ל"מ סתמא ע"ד הראשון משא"כ בעיבוד ועיין טו"ז יו"ד (סי' רע"א ס"ק ג') ולפי"ז בציצית ג"כ לענין טוי' הא מדמי הש"ס מנחות (דף מ"ב) לעיבוד לשמ' וממילא לא בעינן טפי מעיבוד וסגי בהתחל' ואח"כ סתמא לשמ' ואף לכמ' פוסקים דל"ב עיבוד לשמ' אעפ"כ בציצית בעי לשמ' מטעם דמדחינן סוגיא דמנחות מקמי סוגי' דסוף דיליף לשמואל טוי' לשמ' מדכתי' גדילים תעש' לה לשם חובה עיין רמב"ן מלקחות ור"ן שם מ"מ מסתברא לי' לב"י מדלא הביא הרא"ש בהלכות ציצית פן דקיי"ל פשמואל מגזה"כ רק בסתם הלכתא פשמואל ע"כ מדמ' לעיבוד ולא מגז"ה דהא בכ"מ קי"ל פ"ב באיסורא ובש"ס לא קאמר בזה דהלכתא פשמואל ועי"ש במעיי"ט פנין דאמרינן בש"ס כתנאי ושמואל פ"ג תו לא צריה למימר דהלכת' פשמואל דסמיה לי' אדקיי"ל בעלמא דבעינן עיבוד לשמה ומה דכתיב גדילים תעש' לה לא דרשינן פשמואל לשם חובה רק על התל' ולא על הטוי' ובתוספות מנחות שם הקשו למה הסוגיא דסופה הקש' על ב"ה משמואל מטוי' הא לרב נמי קשה דעכ"פ מודה דהתל' בעינן לשמה ולמ"ש באמת המקשה ידע דגזה"כ הוא גדילים תעש' לה לשם חובה וסובר דקאי על התל' דבל"ש והקש' רק משמואל דסובר דבעינן טוי' ומתרץ דקאי גם על הטוי' וזה הפל לס"ד דל"ב עיבוד לשמה אבל למאי דפוסק הרא"ש דבעינן על"ש ולכה בעינן טונית הציצית ג"כ לשמה וגדילים תעשה לה קאי על התל' וטוי' בעינן לשמה כמו עיבוד הואיל הזמנה לאו מלתא היא א"כ ממילא סגי רק בהתחל' כמו גבי עיבוד ואח"כ אמרינן דע"ד הראשון עביד ונמשך ממילא עליו איכות הקדושה לצורך מצוה ושמואל דדריש גדילים תעש' לה על הטוי' י"ל דאזיל לשיטתו דסובר פלי קופס' חייבים בציצית דהוי חובת מנא א"כ קראי קאי על טוי' דבשעת תלי' ל"צ קרא דסובר דמצות צריכות פונה ועיקר המצוה לדידנ' התל' אף בלא הלפ"ש אבל לדידנ' דחובת גברא הוא אינו ראי' דקאי על הטוי' וי"ל דקאי על התל' וא"כ הא דבעינן טוי' לשמ' הוא רק מסבר' כמו עיבוד' אולם על המג"א (סימן ת"ס) שכתב לדמות מצה שנילושה ע"י עכו"מ וישאל ע"ג דכשר כמו לענין עיבוד וטוי' קש' באמת במצ' פנין דבעי לשמה בפ"י דומ' לכתובת גט דל"מ אולם פנראה דשם ל"ב לשמ' רק מדרבנן כמ"ש שם הח"י מדברי רמב"ם וי"ל דסגי בהתחל' ואח"כ סתמ' לשמ' ועי"ש בס' חקד משה]: ולפי"ז הי' נראה דמה שכתב הרא"ש דבעינן

שזורין לשמה היינו בלא עבד תיכף אולם אם עבד בהמשך א' אדעת הראשון סגי כמו בעיבוד דל"ב רק בהתחלה ואולי י"ל פינו דשזירה הוא ענין אחר דומה יותר לתלי' וקאי ע"ז הגזי"הכ דגדילים תעש' לה לשם חובה וקא דצריה לרא"ש הדרש דבני ישראל ולא עכו"מ פבר פתבו האחרונים דיש פמה נ"מ דנכרי פסול בבירור לא מטעם לשמ' דוק' פגון בנתגזיר וכדו' ויודע דעש' לשמה מ"מ פסול גם נ"מ דלכאור' נרא' הא דאמרין נכרי אדעת' דנפשי' עביד הוא דוקא גדול שיש לו דעת ואינו שומע למה שמצווהו משא"כ קטן אינו בן דעת אלא למה שזה מצווהו כמו שכת' רש"י עי"ש וא"כ בגוי קטן הי' מהני התלי' בישראל עע"ג דזה עוש' ע"ד מצווהו והוי הקשירה לשמ' ולהכי ממעטינן מבני ישראל ועשו דפסילי ועיין ספר ב"מ אה"ע (סי' קכ"ג) שכ' לדעת רמב"ם הל' גירושין לגבי פתיבת הגט דכלל גוי ועבד ומומר בחד סוג דכל שאינו בתורת גיטין הוי לענין זה פגוי שכותב שלל"ש מפני שאינו בתורה זו אינו חש לאזהרתו ולכך חלק דין חש"ו מגוי ועבד לענין פתיבת הטופס בגעע"ג דל"ש לגבייהו אדעתא דנפשי' עביד ומומר שנה לכל פרטיו לעכו"מ דנמי אדעת' עביד עי"ש באור' ולמ"ש הי' נרא' דנכרי קטן ועבד קטן דמהני בהו עע"ג דבהם ל"ש לומר אדעת' עביד.

וגם יש להעיר שם למה לא יהי עבד נאמן אם הו' צועק שחש לאזהרתו וכותב לשמה ואף דהוי דבר שבערן' מ"מ לכמה פוסקים בלא אפחזק נאמן גם הא אשה כותבת גט אף שאינה בתורת גיטין לגרש וע"כ לדבריו פינו דהיא בתורת גיטין לקבל גט סגי שתשמע לאזהרתו אם בן עבד נמי אית' בתורת גט שחרור לקבל ולהתירו בב"י ותורת פתיב' לשמ' שייך בו ומה לי תורת גט להתיר א"א לשוק ומה לי תורת שחרור ואכ"מ בזה: ולמה דמבואר פמעט מפל הפוסקים דצורה עיבוד לשמה הוא רק משום חיבת מצוה ונוכל לומר שהוא רק מדרבנן כמו שיבואר לקמן (סי' י"א) י"ל באמת דקרא גדילים תעש' לה לשם חובה הוא רק על הקשיר' ותלי' אבל בטוי' ושזירה י"ל דהוא רק מדרבנן כמו עיבוד העור לסתו"מ בן נמי בציצית עיקר עשי' לשמה קאי על התלי' וקשיר' אולם בלבד פתב מוכא בפ"מ דהוא דומיא דלא תלבש שעטנז משמע דהוא מדאורייתא וכן משמע מן תמיתה תוס' מנחות הנ"ל דגזיה"כ דעשי' לשמה קאי על הטוני' ג"כ אולם דעת הרא"ש י"ל כמו שפתיבתי וידעת רמב"ם פתב הפ"מ במ"ז (סי' י"ד) דבעש' ישראל בלא כונ' אפי' כל הקשירות והתליות פשר ואינו יודע למה דהא גדילים תעש' לה לשם חובה קאי אטוי' ושזיר' משעטנז וכ"ש קשיר' ותלי' מלשון גדילים כמ"ש הלבוש (סי' י"א) דמנה שמעינן תעש' ולא מן העשוי קאי אקשיר' א"כ כ"ש דקאי נמי לה לשם חובה אקשיר' ותחיב' שלא בכונה הוא להקשיר בלבד והניח בצ"ע וצ"ל שאף דכתיב לה לשם חובה היינו מה דלא שייך בי' סתמא לשמה בטוי' דיכול לעשות החוטין לצורה דבר אחר משא"כ התלי' בהבגד י"ל דמקשרין מטעם דסתמא לשמה ולא ממעטינן מבני ישראל רק פרט לעכו"מ דזה ל"מ אבל ישראל אף דדרשינן גדילים תעש' לה לשם חובה קאי אטוי' והקשיר' פשר מטעם דסתמ' לשמה אולם אם נאמר בן א"כ חש"ו דאין להם מחשבה ובקדשים אף דסתמא לשמה מ"מ מעש' קטן הוי פמתעסק בעלמא ופסיל פמבואר רמב"ם (פ"א מפה"מ) כמו כן מהראוי שאם עשה וקש' הציצית שיהי' פסול מה"ט ולא משמ' בן מדברי הש"ע ומדברי המ"א מבואר להדיא להקפיד ומשוי' קטן לאש' וע"כ צ"ל שסובר בדעת רמב"ם דמדכתיב בני ישראל ע"כ גלי קר' למעט עכו"מ דלא

בְּעֵינֵי כְּוִנָּה בְּעֵשְׂיִיתוֹן מִמִּילָא אַף כְּוִנַּת מַעֲשֵׂה ל"ב וְכֵן מִשְׁמַ' מְדַבְּרֵי ב"י וְכ"מ דְּכ' מְדַאֲמַר
שְׁעֵשְׂא' גּוֹי פְּסוּלָה מֵאֵי אִירְיָא גּוֹי אֲפִילוּ עֵשָׂא' יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לִשְׁמ' נְמִי א"ו דְּלָא מִמַּע'
אֵלָא גּוֹי אֲבָל עֵשָׂא' יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא בְּכֻוֹנָה כְּשֵׁר וְאִם נֶאֱמַר דְּהִטְעַם מְשׁוּם דְּסִתְמָא לִשְׁמ'
בְּיִשְׂרָאֵל וְלִכְּהָ פְּשֵׁר בְּלֵא כְּוִנָּה א"כ אֲפִתִי יִקְש' מֵאֵי אִירְיָא גּוֹי אַף קִטְוֹן שְׁאִינוּ ב"ח וְיִמָּה
שְׁפִתְבַּהּ הַפ"מ דְּתַחֲיָבָה שְׁלֵא בְּכֻוֹנַת הִי לְהַכְשִׁיר לְכֹאזְרָה הָא כְּתִיב בְּנִי יִשְׂרָאֵל וְעֵשׂוֹ וְעֵשְׂי'
הִיא הַקְּשִׁיר' בְּהַכְרַח וְגַלִּי קַר' לְדַעַת רַמְבַּ"ם דְּקִשְׁיִר' ל"ב לִשְׁמ' וְתַחֲיָב' לְבַד לֹא מְקַרִי
עֵשְׂיִית צִיצִית אוֹלָם בְּאֶמֶת מְצִינוּ דְּאִף תַּחֲיָב' לְבַד מְקַרִי מַעַש' דְּהָא אִם הִטִּיל לְשֵׁם קְרִנּוֹת
וְאִח"כ פֶּסֶק דְּפִסּוּל מִטְעַם תּוֹלַמ"ה מְבֹאָר בְּסִפְמ"ג דְּאִף תַּחֲב לְבַד יֵשׁ לְהַחֲמִיר וּבְסִפְר
רַבִּיד הַזֶּהָב פַּר' שְׁלַח הִבִּיא לְזֶה רֵאִי דְּהָא מִמָּה דְּגַלִּי לָן קְרֵא דְּכִלְאִים מְוֹתֵר בְּצִיצִית
קְאָמַר בְּש"ס ש"מ קְשֵׁר עֲלִיוֹן דְּאוֹרִיָּתָא דְּאִי בְּלֵא קְשֵׁר לִיפֵא פְּלֵאִים א"כ מְוֹכְרַח לְפִי
ס"ד זֶה דְּתַחֲיָב' מְקַרִי עֵשִׂי ע"ש וְאִינוּ רֵאִי דְּהָא לְעֵשׂוֹת עַכ"פ חֻלְיָא אַחַת לְכ"ע מְחֻוּיָב
מְדַאוֹרִיָּתָא וְלְעֵשׂוֹת קִיּוּם שְׁיִתְקַיֵּי עַכ"פ בְּלִי קְשֵׁר יוֹם אוֹ יוֹמִים וְעִי' רִשְׁ"י מְנַחֵת (ר"ד
ל"ט) א"כ אִם לֹא יִדְעֵנוּ מִסְמוּכִין וּל"ה צְרִיף קֵש' עֲלִיוֹן ג"כ שְׁיִיף עֵשִׂי וְלַעוֹל' תַּחֲיָבָה
לְחוּד ל"ק וְעֵשׂוֹ וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַסִּפְמ"ק שְׁהִבִּיא הַרְבִּיד הַזֶּהָב שֵׁם בְּהִטִּיל וְאִח"כ פֶּסֶק
בְּתַחֲב לְבַד דִּישׁ לְהַחֲמִיר מִשְׁמַ' דְּרַק מְצַד חוּמְר' הוּא דְּקַרִי ע"י תַּחֲיָב' לְבַד מִן הַעֲשׂוֹי וְלֹא
מִן הַדִּין דְּמָה"ד תַּחֲיָבָה לֹא בְּכָלֵל וְעֵשׂוֹ הוּא וְע"כ מְדַגְלִי קְרֵא בְּנִי יִשְׂרָאֵל וְעֵשׂוֹ וְלֹא
נְכָרִי ע"כ דל"ב כְּוִנָּה לְעֵשְׂי': וְלִמ"ש דְּלְרַמְבַּ"ם הָא דל"ב כְּוִנָּה בְּעֵשְׂי' הוּא מְשׁוּם דְּסִתְמָא
לְשִׁמָּה הוּא נִרְאָה דָּאם כְּוִנּוֹן לְהִיפֵף שְׁלֵא לְשִׁמָּה וְדֵאִי פְּסוּל כְּמוֹ בְּקַדְשִׁים וְנִרְאָה דְּאִף
בְּקִטְוֹן אִם אוֹמַר לְהִיפֵף שְׁאִינוּ מִטִּיל לְצִוְרָף מְצִוָּה רַק שְׁכָף רוּצָה אַף דְּקִטְוֹן מַעֲשֵׂה יֵשׁ לוֹ
וּמְחֻשְׁבָּה אִין לוֹ כְּמִבְּוֹאָר בְּחֻלִּין (דָּף י"ג) מ"מ אַף דְּגַם לְקוֹלָא אִין לוֹ מְחֻשְׁבָּה הִיָּינוּ
לְבַטֵּל מַעַש' אֲבָל לְהוֹצִיא מִיַּדִּי סִתְמָא בְּדָבָר דְּצְרִיף לִשְׁמ' וְדֵאִי מוֹצִיא מִיַּדִּי מְחֻשְׁב' דְּסִתְמָ'
וְהוּי מַעַש' לְעַנְיָן חַיִּיב צִיצִי כְּמוֹ מְתַעַס' בְּעֵלְמ' וְרֵאִיתִי בַּפ"מ בְּפִתְיָה' כּוֹלֶלֶת (ח"ב אוֹת
י"ג) שְׁכ' קִטְוֹן שְׁשַׁחַט חֻלִּין לְשֵׁם נַחֲרִ' אַף דְּבַגְדוֹל לִיכ' שְׁחִיט' לְדַעַת רִש"ל מ"מ בְּקִטְוֹן
כְּשֵׁר דְּהוּי כְּמַעֲש' שְׁחִיט' בְּלֵא כּוֹנ' לְנַחֲרִ' וְכֵן בְּצִיצִית לְדַעַת רַמְבַּ"ם דִּי"ל אִם עֵש' שְׁלֵא
לְשָׁמֹן פְּסוּל וּבְקִטְוֹן כַּה"ג י"ל דְּכִשֵׁר עִי"ש וְלִמ"ש כִּיּוֹן דְּבִאֶמֶת קְרֵא דְּתַעֲש' לָהּ הִיא עֵשְׂי'
לְשָׁמֹן רַק סִתְמָא לְשָׁמֹן הוּא נִרְא' עַכ"פ דְּגַם קִטְוֹן יְכוֹל לְהוֹצִיא מִיַּדִּי סִתְמָא שׁוֹב רֵאִיתִי
בַּס' מְשַׁפְּנוֹת יַעֲקֹב שְׁכַת' ג"כ בְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּמִטְעַם סִתְמָא לְשָׁמֹן קֵאִי כִּיּוֹן שְׁכָפֵר עֵשׂוֹיִין
לְשֵׁם צִיצִית וּמ"מ בְּקִטְוֹן פְּסוּל לְדַעַתוֹ דְּהָא בְּקַדְשִׁי קִי"ל דְּסִתְמָן פְּלִשְׁמָן וְאִפ"ה פְּסוּל קִטְוֹן
מְשׁוּם דְּלֹא בֵּר כּוֹנ' הוּא הָרִי אַף מֵה דְּבַגְדוֹל סִתְמָא כְּשֵׁר מ"מ גְּרַע קִטְוֹן וְהַה"ד בְּצִיצִית
דְּמַעֲשָׂה קִטְוֹן כְּמַתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא הוּא אֵלּוּ דְּבָרֵי וְתַמְהַנִּי הָא בְּאֶמֶת זֶה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' רִישׁ
זְבָחִים וְחֻלִּין שֵׁם וְכַתְּבוּ דְּסִתְמָא דְּקִטְוֹן גְּרַע דֵּאִין לוֹ דַּעַת לְהַבִּין שְׁהֵם קַדְשִׁים וְסָבֵר שְׁהֵם
חֻלִּין וְהו"ל מְתַעַסֵּק וּפְסוּל בְּדִקְאֲמַר מְשׁוּם חֻלִּין פְּסוּל' וְקִטְוֹן אִפִּי' אוֹמַר יוֹדַע אֲנִי שְׁהֵם
קַדְשִׁים וְלְשָׁמֹן אֲנִי מְתַפְּוִן י"ל דל"מ אִם אִין מַעֲשִׂיהֶן מוֹכַחִין עִי"ש וְא"כ זֶה דְּוִקָּא
בְּקַדְשִׁים דְּמַתְעַסֵּק פְּסוּל מְדַכְּתִיב וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר וְכֵן לְרַצוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ וְעִי' תו' חֻלִּין
שֵׁם ד"ה מִנִּין וּבְרִשְׁב"א שֵׁם דְּכַתְּבוּ אִם מְתַפְּוִן לְחַתִּיכַת סִימָנִים וְלֹא לְשֵׁם זְבִיחָ' דְּכִשֵׁר
בְּחֻלִּין וּבְקַדְשִׁים פְּסוּל וְא"כ אַף דְּסִתְמָן לְשָׁמֹן מ"מ גַּלִּי קְרֵא בְּקַדְשִׁים דַּע"כ פ' צְרִיף
שְׁיִכּוּוֹן לְשֵׁם שְׁחִיט' מְעַלְיָא שְׁיִוְדַע שְׁנַצְטוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַשְׁחִיט' וּלְפִיכָף הוּא שׁוֹחֲט וְקִטְוֹן
אִין לוֹ מְחֻשְׁבָּה וְטַעַם זֶה נִדְּכֵן הוּא דַּעַת רַמְבַּ"ם דַּע"כ פ' צְרִיף שְׁיִדַע וְיִתְפְּוִן לְשַׁחִיטָה

מַעֲלֵיא וּלְכָה קָטָן פְּסוּל מְדַסְתֵּם רַמְבַּ"ם ה"ל פס"ה מ' דְּשַׁחֲיִטַּת קָטָן בְּקַדְשִׁים פְּסוּל וְאִם
בְּעוֹמֵד גְּדוֹל ע"ג וּמִשְׁמַע כָּל קָטָן בְּכָלֵל וְאִם בְּמִנְפָּלָא סְמוּךְ לְאִישׁ וּלְדַבְּרֵי תוֹס' דְּלְכָה קָטָן
פְּסוּל בְּקַדְשִׁים שְׂאִין לוֹ דַּעַת לְהִבִּין שְׁהֵם קַדְשִׁים וְסָבַר שְׁהֵם חֻלְיִין י"ל דְּמִנְפָּלָא סְמוּךְ
לְאִישׁ דְּנִדְרֻוּ נִדְרֵי בְּיֻדַע לְשֵׁם מִי נִדְרֵי א"כ הַתּוֹרָה אָמַר דְּיֵישׁ לוֹ דַּעַת וּמִחֻשְׁבָּה לְזָה וְנִדְרֻוּ
נִדְרֵי וְהַקְדָּשׁוֹ הַקְדָּשׁ לְמָה נִאֲמַר דְּאִין לוֹ דַּעַת לְהִבִּין שְׁזָה קַדְשִׁים פִּינּוּ דְאִם לְהַתְפִּיס חֻלְיִין
לְשֵׁם קַדְשִׁים יֵישׁ לוֹ דַּעַת אוֹלָם לְהַטְעֵם דְּצָרִיף בְּקַדְשִׁים שְׂיִכְנוּן לֹא לְחַתִּיכַת סִימְנֵי בְּלִבָּד
רַק לְשֵׁם זְבִיחַ' שְׁנֶצֶטוּי ע"ז וְקָטָן אִין לוֹ מִחֻשְׁבָּה אִם בְּמִנְפָּלָא סְמוּךְ לְאִישׁ שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה
עכ"פ יְהִי אִיף שְׂיִהְיֵי גְלִי לֹן קָרָא בְּקַדְשִׁים דְּבַעֲי עכ"פ פְּנוֹת זְבִיחַ' וְקָטָן אִין לוֹ כוֹנֵן
וּמִחֻשְׁבָּה וּלְכָה פְּסוּל אֲבָל בְּצִיצֵי ל"ב רַק פְּנוֹת עֲשִׂייתָן שְׂיִהְיֵי מִפְּתַח גַּבְר' דְּבַעֲינּוּ תַעֲשׂוּ
וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי זֶה קָאִי גַם עַל עֲשִׂייתָן וּבְלֹא שׁוּם פְּנוּה סְגִי פִינּוּ דְסַתְמָן לְשִׁמּוֹן מִמִּילָא אִם
קָטָן פְּשֵׁר וּמ"מ לְהַמְבַּרְאָר בְּש"ס חֻלְיִין שְׁם וּבְש"ח (ס' א) דְּקָטָן שֵׁא"י לְאִמָּן יָדוּ לִיפֹא
פֶּתַח גַּבְרָא וּמַעֲשִׂיו פְּמַעֲשֵׁי קוּף בְּעֵלְמָ' הַה"ד אִם קָטָן פְּזוֹ תְּלָה הַצִּיצִית לְכ"ע פְּסוּל דַּעַכ"פ
תַּעֲשֵׂי פְּתִיב בְּהוּ וּבַעֲינּוּ פֶּתַח גַּבְרָא וְכוֹנֵן מַעֲשֵׂי בַעֲינּוּ יְהִי בְּאִיזָה אֲנֹפֶן סְגִי פִינּוּ דְסַתְמָן
לְשִׁמּוֹן אֲבָל תַּעֲשֵׂי וְלֹא מִן הָעֲשׂוּי בַעֲינּוּ וְעֲשִׂיתָ קָטָן פְּזוֹ הַיּוֹי פְּנַעֲשֵׁי מִמִּילָא: אִם מִטַּעַם
אַחַר יֵישׁ לֹמַר דְּאִם לְדַעַת רַמְבַּ"ם פְּסוּל בְּקָטָן דִּי"ל דְּמוֹדָה רַמְבַּ"ם דְּלְכַתְּחִלָּה בַעֲינּוּ מַה"ת
לְשִׁמּוֹה אִם בַּעֲשִׂיתָן מִדְּכַתִּיב גְּדִילֵי תַעֲשֵׂי לָהּ קָאִי אִם עַל הַתְּלִי' רַק מְדַגְלֵי רַחֲמָנָא דְּבַר
אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעֲשׂוּ גְמָרִינּוּ דִּישְׂרָאֵל שַׁעֲשֵׂי אוֹתָן שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן פְּשֵׁר אֲבָל מְכַל מְקוֹם
לְכַתְּחִלָּה אִם עֲשִׂיתָן צָרִיף שְׂיִהְיֵי לְשִׁמּוֹן וְכוֹן נִרָא שְׁזָה דַּעַת ס' הַחִינוּף פ' שְׁלַח שְׁכ' אֲבָל
עֲשִׂאָה יִשְׂרָאֵל בְּלֹא כוֹנֵן דִּיעֲבַד פְּשִׁיר' וְהִינּוּ דְּנֻדָּי קִי"ל כְּשִׁמוּאֵל דְּדָרַשׁ תַּעֲשֵׂי לָהּ לְשֵׁם
חוֹבָה רַק מְדַגְלֵי קָרָא דְּנִכְרֵי פְּסוּל מִמִּילָא יִדְעֵנוּ דְּאִינוּ מְעַכְבַּ הַלְשִׁמָה בַּעֲשִׂיתָן בְּדִיעֲבַד
וְאִם כֹּן י"ל דְּקָטָן פְּסוּל דְּבַעֲינּוּ עכ"פ שְׂיִהְיֵי רֵאוּי לְעֲשׂוֹ לְשִׁמּוֹן וְאִז אִינוּ מְעַכְבַ ע"ד שְׂאִמְרוּ
חז"ל ב"ב מ' כָּל הָרֵאוּי לְבִינָה אִין בִּינָה מְעַכְבַת וּבְאִינוּ רֵאוּי מְעַכְבַת ה"נ דְּכֹת' בְּגְדוֹל דְּבַר
פְּנוּה הוּא וְרֵאוּי הוּא שְׂיַעֲשֵׂי הַדְּבַר לְשִׁמּוֹן גְּלִי לֹן קָרָא דְּאִינוּ מְעַכְבַ וּבְקָטָן דְּאִינוּ רֵאוּי
לְעֲשׂוֹת לְשִׁמּוֹן וּלְקַיֵּים תַּעֲשֵׂה לָהּ לְשֵׁם חוֹבָה מְעַכְבַ וּפְסוּל וְכוּ' ג' מְצַאֲתֵי בְּסִפְרֵי טְהַרַת
קָדָשׁ רֵישׁ זְבָחִים שְׁפַתְבּ בְּדַעַת רַש"י דַּמַּה"ט קָטָן פְּסוּל לְשַׁחֲיִטַּת קַדְשִׁים דְּגַהֵי דְּסַתְמָא
פְּשֵׁר הִינּוּ דִיעֲבַד וּלְכַתְּחִלָּה מְדַאוּרֵייתָא בַעֲינּוּ שְׂיִחְשׁוּב בְּפִי לְשִׁמּוֹן וְרֵאוּי לְכָה מִיֵּהַת בַּעֲינּוּ
אִם בְּדִיעֲבַד וּבְאִינוּ רֵאוּי לְחֻשׁוֹב לְשִׁמּוֹן אִם בְּדִיעֲבַד פְּסוּל וְה"נ דְּכֹתוֹת' וּבְסִפְרֵי א"ר הוֹלִיד
מְדַבְּרֵי הַחִינוּף הַנֶּ"ל דְּדַעַת רַמְבַּ"ם לְפִסְקוֹק פְּרַב דַּל"ב טוֹי לְשִׁמּוֹה וּמַש"ה מְכַשֵׁר הַחִינוּף
בְּדִיעֲבַד וְלֹא מִשְׁמַע כֹּן מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ם דְּכַתְבַ צְרִיכָה טוֹי לְשֵׁם צִיצִית וְכוּ' וְסִינּוּ וְאִם עֲשֵׂי
פְּסוּל מִשְׁמַע דְּקָאִי גַם עַל כָּל מַה שְׁמַזְכִּיר שְׁם וּבְס' הַחִינוּף לֹא נִזְכָּר טוֹי רַק עֲשִׂיתָ
יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן דְּבִיעֲבַד פְּשֵׁר וּבְגִלֵי סִפְקָ פְּנוּתוֹ דְּכָל מַה דְּנוּכַל לְמַעֲט מְלַרְבּוֹת
מִדְּכַתִּיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא דְּשִׁלָּא לְשִׁמּוֹן פְּשֵׁר מְמַעֲטִינּוּ כְּדִי דְּנוּכַל לְקַיֵּים הַדְּרָשׁ תַּעֲשֵׂי
לָהּ לְשֵׁם חוֹבָה בְּכָל מַאי דְּאִפְשֵׁר לְכוֹן מְמַעֲטִינּוּ הָעֲשִׂי' דְּבִיעֲבַד פְּשֵׁר שְׁלֹא בְּכוֹנֵן בַּעֲשִׂאָן
יִשְׂרָאֵל וּמִמִּילָא קָטָן פְּסוּל מִטַּעַם דְּאִינוּ רֵאוּי לְכוֹנֵן לְשִׁמּוֹן כַּמ"ש: וְדַע דְּיֵישׁ לְהִבִּין בְּהֵא
דְּאִיבַעֲי' לְהוּ חֻלְיִין שְׁם קָטָן יֵישׁ לוֹ מִחֻשְׁבָּה וּמִסְקֵי דְּאִין לוֹ מִחֻשְׁבָּה מְדַאוּרֵייתָא אִם
בְּמִחֻשְׁבָּתוֹ נִיפְרַת מִתּוֹף מַעֲשִׂיו הָא מְבַרְאָר מַס' פְּרָה (פ"ב) הַפֶּל פְּשִׁירִין לְהַזוֹת חוּץ כו'
וְתִינוּק שְׂאִין בּוֹ דַּעַת וְאִם דְּהִזְנִי צְרִיכָה כוֹנֵן מ"מ מְרַבִּינּוּ מַגְזָה"כ מְטָהוּר דְּקָטָן יְכוֹל
לְהַזוֹת וּל"ל לְרַבּוּנֵי אֵלָא פְּשִׁישׁ בּוֹ דַּעַת וְקָטָן דְּמַמַּעֲטִינּוּ בְּקִדּוּשׁ אֲפִילוּ פְּשִׁישׁ בּוֹ דַּעַת

ועי"ש ברע"ב ותוי"ט וכן מבואר רמב"ם (פ' יו"ד מפ"ה) דקטן שיש בו דעת פשר להזות
והרמב"ם שם סובר דכונה להזות דבעינו הוא שצריך לכונן להזות על הטמ' לטהרו
וראב"ד סובר דלא בעי פונה לחולין רק שיכונן לו עכ"פ מבואר משם דלהזות מהני
כוננתו של קטן שיש בו דעת ולקדש ל"מ ולא ידעתי למה לא הביא הש"ס חולין שם
משם וצריך ישוב: והנה הרמ"א (סי' י"ד) כת' להחמיר לכתחל' שיעשו אנשים הציצית
פדעת ר"ת וכתב שם המג"א דקטן דינו פאשה ולכאור' י"ל למ"ש תוס' גיטין (דף כ"ב)
דקטן הוי בר פרישות הואיל ויהי' לכשיגדיל וכן שוטה אם נשפ' והא דקתני בבריית'
גיטין (דף מ"ה) דקטן פסול לכתובת סת"מ משום דכתוב וכתבתם וקשרתם ובעינו שיהי'
בר קשיר' נימא ג"כ דהא יהי' בר קשיר' להשיגדיל י"ל מדכתוב וקשרתם וכתבתם
קשיר' קודם פתיב' ילפינו דבעינו שיהי' בר חיוב לקשיר' בשעת פתיב' אבל בציצית דלא
פתיב בהדיא רק ר"ת יליף זאת דבעינו שיהי' ב"ח י"ל דחשו"ק פ"ן דיבואו לידי חיוב
סגי ודומה לשחיטה דשחיטתו פשיטה באחרים רואים אותם שלא קלקלו ולא אמרינו
מדכתוב ונבחת ואכלת ונכרי דלית' בחיוב זביח' פסול שחיטתו וע"כ דחשו"ו דכשר
שחיטתו דבני זביח' ניהו פשיגדיל או פשישפ' אולם משחיט' אין ראי' דשם עיק' הטעם
כמ"ש הש"ך יו"ד (סי' א') דחשו"ו הווי בני זביח' דאסור להאכיל אותן נבילה וכמ"ש
מהרי"ל (בתשובה) סימן קנ"ו) דקטן בר מצות הוא ופקחים מוזהרים עליו ועי' ת"ש שם
(ס"ק מ"ט) משא"כ לענין מצו' דלא מוזהרים עליו חשיב אינו בר קשיר' אף שיבא לידי
חיוב פשיגדיל אף י"ל דוקא לענין פתיב' סת"מ שפיר לא מקרי חשו"ו בני קשיר' פ"ן
דאין מוזהרין עליו אלא אביו לבד לחנכו ומדרבנן אבל שלא לעבור ולילף בבגד של ד'
פנפות בלא ציצית דאסור מדאורייתא פולם מוזהרים עליו שלא למספי לי' ביזים א"כ
מקרי ב"ח כמו גבי זביחה ולדעת הרשב"א וסייעתו דאסור דרבנן יכול למספי לי'
לתינוק ביזים י"ל דעכשיו דלא יש לנו תכלת וכל חיוב ציצית ע"כ בעוה"ר האידנא לא
הוי רק מדרבנן לכמה פוסקים ולילף בהבגד רשאי אף מד"ת דלא ציונה התורה שלא
לילף בד' פנפות בלא ציצית רק לעשות ואם א"א שרי א"כ לגבי קטן לא מוזהרים עליו
אולם מ"מ יש לומר פ"ן דעכ"פ אם הי' לנו תכל' היינו מוזהרים עליו מקרי שפיר בר
חיוב אף י"ל דדוק' לענין שלא להאכילו נבילה שהוא אסור לאו וכדומה מה שהן אסורי
לאונן אחרים מוזהרין עליו דילפינו מביניהו דשרצים ודם וטומאת פהגים פמבואר
במות (דף קי"ד) אבל באיסורי עש' דקיל לא ידענו אם מוזהרין עליהן מה"ת ואף
דמש"ס יבמות מבואר שם דגם על איסורי עשה מוזהרין עליהן שלא למספי ביזים י"ל
דל"ה רק מדרבנן ויבואר א"ה לקמן דיני שבת א"כ ל"ח ב"ח לענין ציצית ולכאור' יש
קצת ראי' לזה דהא בברייתא דגיטין שם קתני ג"כ מזוזה שכתב' קטן דפסול מטעם
וקשרתם וכתבתם ואם נאמר דמקרי ב"ח הואיל וגדולים מוזהרין עליו שלא להניח אותו
לעבור בעש' א"כ נימא לגבי מזוזה נמי דמקרי ב"ח מטעם זה אף זה טעות דהא קתני
שם ג"כ אשה אף דאשה ג"כ חייבת במזוזה ואעפ"כ פסולה לכתוב' וע"כ הטעם
דוכתבתם קאי ג"כ על מי דהוי ב"ח לגבי תפילין ומי שאינו בוקשרתם אינו בוכתבתם
אף לענין מה דמחוייב ועיין ש"ך יו"ד (סי' רפ"א ס"ק ו') משם הדריש'.

גם בלא"ה הא דנקט בפרייטא קטן נקט אגב אחרוני כמו שכתבו תוס' מנחות (דף מ"ב) להקשות ל"ל למעוטי נכרי הא בלא"ה פסול דסתמא לאו לשמו קאי וכתבו דאיצטריך משום עבד ואשה משמ' דאף לקטן לא אצטריך פניו דלאו ב"כ הוא.

אולם בתוס' ע"ז (דף כ"ז) ד"ה וכי כתבו להדיא דנקיט עכו"מ אגב אש' וקטן וקצת י"ל למ"ש לעיל במנפלא סמוך לאיש הואיל דהקדשו הקדש יכול להתפסס ג"כ קדושת דלשמה י"ל שפיר דלקה קתני קטן דפסול משום דאינו בקשיר' דמטעם זה אף מנפלא סמוך לאיש פסול.

עכ"פ י"ל דאינו דומה לשחיטה דכשר בקטן ולר"ת דילפינו מתפילין דבעי שיהי' עכשיו ב"ח ל"מ מה שייבא לידי חיוב וכמ"ש המ"א ועי' תוס' ע"ז (דכ"ו ע"ב) ד"ה סמי דמומר לתאבון פסול לכתובת סת"מ דלא מקרי בר קשיר' ועי' מג"א (סי' ל"ט): ורבינו עקיבא אייגור ז"ל (סי' ס"ט) בתשובותיו פתב דהוא מדרבנן דאל"כ מ"ש דכשר לשחיטה ומקרי בר זביחה ולא אדע הא בר זביח' הוא שפיר מטעם דאסור להאכילו אינו זבוח ודומ' לחש"ו דמקרי מה"ט בר זביח' משא"כ לענין סת"מ מדכתיב וקשרתם וכתבתם ל"ש זה וכן"ל: ולדעת ר"ת דיליף מסת"מ לציצית דכל שאינו בחיוב ציצית פסול לעשותן משמע דהוא מדאוריית' דאם לא הוי ילפות' משם מנין לנו להחמיר מדרבנן ולפ"ז נראה דלמ"ש המג"א דגם קטן דינו כאשה צריף שיהי' בן י"ג ויו"א ושידענו שהביא שתי שערות ולא סמכינן בזה על חזקה דרבא וכמו שכ' המג"א (סי' ל"ט) וראיתי בפ"מ במ"ז (סי' י"ד) דכ' דלר"ת טומטום מ"מ פשר לעשותן דכיון דספק תורה לחומרא מה"ת וינשנו בחיוב ודבריו נסתרי מדברי המ"א הנ"ל דמבואר אף דהוי ב"ח מה"ת מספק מ"מ פניו דכלפי שמיא גליי'א אם הוא קטן ואינו ב"ח לכה פסול מספק לכתוב לאחרי' ונהכי נמי דכונת' דאף דחייב מספק במבואר ש"ע (סי' י"ז) מ"מ אין ספק מוציא מידי ודאי בר חיוב ואולי יש לחלק דבבן י"ג ויו"א ולא ידענו אם הביא ב' שערות י"ל דיש לו חזקת קטנות וגם אם הוא קטן לא שייך גבי' לחייבו מספק דאם לא בא לכלל גדלות ל"ש בו חיי' דספקא דאורייתא לחומ' ואף חיוב דרבנן ל"ש לגבי קטן כמ"ש רש"י נדה (דף מ"ו ע"ב) דקטן לאו בר קבולי טלי' תקנתא דרבנן וכמו כן לגבי דאורייתא ל"ש לגבי עצמו לומר ספק' דאורי' לחומרא פניו דספק הוא בגוף חיובא במצות משא"כ בטומטום שהגיע לכלל גדלות ורק ספק אשה לו וכיון דחייב מספק י"ל דמקרי ב"ח אולם פנא דמ"מ אין ספק מוציא מידי ודאי.

ועיין פ"מ בא"א (סי' ל"ט) שם סתר משנתו וכת' לגבי תפילין שכתבו טומטום פסולים לזכר ודאי אפי' למ"ד ספקא דאורייתא מה"ת לחומרא וינשנו בקשירה פניו דל"ה רק מחמת ספק ונראה דלגבי ציצית גרע ביותר להסוברים דכלאי' בציצית לא שרא רחמנא אלא במקום מצוה וטומטום אע"ג דחייב מה"ת פניו דמספק הוא אסור לגבי' פלאים ואפילו להסוברים דסדין בציצית חייב לעשות לכן של מינו מ"מ בטומטום אין להטיל אפילו לכן בבגד פשתן הואיל ואינו ראוי לביקה דתכלת מה"ת וכמו שכ' הש"א (סי' ל"א) עכ"פ בבגד פשתן אי אפשר בתכל' א"כ לא מקרי ב"ח פניו דמספ' הוא דמחוייב ואסור בכלאים דדילמא נקבה הוא ופסול לדעת ר"ת כמו אשה ואף דלדעת ר"ת פלאים בציצית לגמרי הותרה מ"מ לא הותר רק אש' אם לבש' טלית של איש פניו דאישתרי

בכלאי' לאיש אכל לא בטלי' של אשה וכן בטלית של טנמטום דכתב הראב"ד דדוקא
בציצית שאין בו פלאים אף דלדעתו לגבי בגדי פהונ' לגמרי הותר' ע"כ דסובר דהבגד
של אשה או טנמטום ל"ש בו הואיל דאשתרי אשתרי וכ"כ המכתרים להשיג על הש"א
בזה וא"כ לא מקרי טנמטום ודאי ב"ח: סי' ז'.

שאל טלית מצוניצת מברך עליו מיד (ש"ע סי' י"ד) ובט"ז שם הביא דברי הרא"ש
דאדעתא דהכי השאלה לו שייברך ואם א"א לברך אא"כ יהי' שלו אמרינו דהוי פנתנו
לו במתנה ע"מ להחזיר ומה"ט מותר ליקח טלית ש"ח שלמ"ד דמסתמ' ניחא לי ודאי
פאלו הקנה לו במעמ"לה.

ותמה ע"ז מ"ש מאתרוג דלא מכשירי התה"ד והרמ"א (סי' תרמ"ט) אלא מיום ראשון
ואילך ולא ביום א' ומ"ש ציצית שהוא ג"כ דאורייתא ומ"ש אתרוג וכן הקש' המ"א (סי'
תרנ"ח סק"ג) ובנ"ח מחלק דציצית הוי כמתנה ע"מלה דאינו מקפיד על הזמן דהא לא
קבע לו זמן ובאתרוג אם לא אמר לו ולא קבע לו זמן אפי' רשאי להחזיר לו אף לאחר
החג ואינו סהדי דלא נתן לו אדעתא דהכי מש"ה אמרינו לגבי אתרוג דלא נתן לו במתנ'
ודבריו תמוהין הא מ"מ נוכל לומר אנו סהדי דנתן לו במתנה ע"מ להחזיר מיד כמו אילו
אמר ע"מ שתחזירהו לי כמו דמהני בציצית לברך וכן בקידושין בשאל טבעת דאנו סהדי
דנתן לו במעמ"לה וכאינו מקפיד על הזמן פן באתרוג נימא דהוי פאלו אמר ע"מ להחזיר
בעוד שצריך לו וצריך להחזיר מיד: וקצת יש ליישב קושיות הט"ז והמ"א ע"פ מה שיש
לומ' בדעת או"ח המובא ב"י (סימן תרמ"ט) ונ"ל לולב הגזול והגנוב יש פוסלין אותו
מיהו דוקא לגזול עצמו אבל לאחרים פשר בשאר הימים ותמה ע"ז בכפ"ת דלאחרים
אף ביו"ט הראשון פשר דהוי יאוש ושינוי רשות ועי"ש במג"א (ס"ק ג') וי"ל דאיירי
גם לאחר יאוש רק בסתם גזיל' דהוי יאוש בעלים ונראה אף דסתם גזילה הוי יאוש
בעלים ודאי לא יחלקו ר"ש ורבנו אי סתמא יאוש מהיכף להיכף דזה יאמר בבירור
דהוי יאוש וזה יאמר בבירור דל"ה יאוש רק דזה סובר סתם גזילה וזה סובר סתם גזיל'
על פי הרוב מייאשין הבעלים אבל ודאי יש מיעוט דאינו מייאשין רק דמסתמ' אינו יכול
להוציא מיד הגנב וגזול פניו דע"פ רוב הוא דמייאשין והא דחייב ד' וה' למאן דסובר
דחויבא הוא קודם יאוש ולא לאחר יאוש דשלו טובח ושליו מוכר ובסתמא דלא ידענו אי
נתייאשו בעלים איה נוציא ממון מספק יש לומ' פניו דע"פ הרוב אמרינו דלא מייאשי
הבעלי' למאן דס"ל דלא אמרינו סתמא אייאוש ואנו דנין על הבהמה פשהיית' קנימת הי'
מחוייב להחזיר לבעלי' ממיל' חייב בד' וה' דעל הבהמ' הוי מוקמינו על חזקת מר"ק והי'
חייב להחזיר ממיל' חייב בד' וה' דלאו דידיה טבח ומכר ודומה להא דמבואר ב"מ (דף
ק"ב) דקרקע בחזקת בעלים ואף בבא בסוף החודש פולו למשכיר.

ואף למ"ש הנ"י שם משם הר"ן דזה דוקא בקרקע דבמשכיר מטלטלין באם בא בתחלת
החודש פולו למשכיר ובסוף החודש פולו לשוכר ואינו צריך לשלם ומוד' ר"נ בזה
לשמואל היינו שם מטע' דהוי פתפו' ברשות אבל היכא דל"מ תפיסה בטענת שמה אף
אם הנ"מ על החפץ ואח"כ נאבד או אכל חייב לשלם פניו דהספק נולד על החפץ של מי
הוא ומספק מוקמינו על חזקת מר"ק שוב נגדר אחריו כל הנדונים ומוציאים ממון ואף
למ"ש הרשב"א בתשובה מובא באורים (סי' ע"ב ס"ק פ"ז) דבדברים העשויין להשאיל

וּלְהַשְׁפִּיר וַיֵּשׁ עַד רְאִיָּה דְאַף דַּא"נ לְטַעוֹן לְקוּחַ מ"מ אֵין מוֹצִיאִין מְמוֹן עִי"ז דל"מ הַחֲזָקָה מר"ק רַק שְׁיֵהָנִי הַחֲפֵץ בְּרִשּׁוֹתוֹ אֲבָל בְּאֵם נֶאֱבַד אַח"כּ וְנִדְּנִין רַק לְהוֹצִיא מְמוֹן אֵין מוֹצִיאִין י"ל דְּשָׁם הוּא בְּטַעֲנַת בְּרִי אֲבָל בְּטַעֲנוֹת שְׁמָא יֵשׁ לוֹמ' דְּנִגְרָר הַפֶּל עַל חֲזָקַת מר"ק וְעִי' מ"ש בְּהַגְהוֹתִי בַד"ח דִּינֵי תַפְיֹס' (ס"ג) וּלְכֹף חֲזִיב בַּד' וְה' בְּסַתְּם גְּזִילָה וְכֹן לְמֵאן דְּסוּבְר דְּבַעֲיָנוּ שְׁיֵהָנוּ מַעֲשִׂיו וְחִיּוּב דו"ה הוּא אִם מְכַר אַחַר יְאוּשׁ דְּנֻקָּא מ"מ אִם ע"פ רֹב הָוֵי יְאוּשׁ בְּעָלִים לֹא אֲמַרְיָנוּ דִּילְמָא לֹא הִי יְאוּשׁ בְּעָלִים וְלֹא אַהֲנֵי מַעֲשִׂיו ז"א פִּינּוּ דַעֲכ"פ לֹא יִגִּיעַ הַחֲפֵץ לְבַעֲלִים בְּהַחֲזָרָה יֵהִי מְאִיזָה טַעַם שְׁיֵהָנִי אַהֲנֵי מַעֲשִׂיו וְחֲזִיב בַּדו"ה וְלַעֲזוֹלָם י"ל דְּלֹא וְדַאי הוּא דְמִינְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים רַק ע"פ רֹב וְעִינֵן בֵּית שְׁמוּאֵל אַה"ע (ס"ד) כ"ח ס"ק א') מְשֵׁם הַב"ח דְּלִגְבֵי קִידוּשִׁין חֲזִינְשִׁינּוּ לְחוּמְרָא דְלֹא נֹאמַר סְתָמָא הָוֵי יְאוּשׁ וִי"ל דְּהוּא מְטַעַם הַנ"ל פִּינּוּ דְלֹא וְדַאי הוּא רַק ע"פ רֹב וְאַף דַּמ"מ הָא הִמְתַּקְדָּשְׁתָּ אֵינְהָ חֲזִיבָת לְהַחֲזִיר י"ל דַּמ"מ נ"מ אִם תַּפְס הַנִּגְזָל שְׁלֹא בְּעַדִּים וְאֹמַר בְּבָרִיא דְלֹא אֵינְיְאוּשׁ דַּאִין מוֹצִיאִין מְמוֹן וּמְהִימֵן בְּמִיגוּ דְלֹא תַפְסִיתִי וִי"ל הָא דְחֲזִינֵי ר"ה סוֹפָה (דָּף ל') וְאֹמַר לְהַנְהוּ אֲוֹנִיבְרִי דְלֹא לְגִזְזוֹנָה אֵינְהוּ פִי הִכִּי דְלִהָוֵי יְאוּשׁ בְּעָלִים וְאַח"כּ שְׁיִנְוֵי רִשּׁוֹת בִּידֵיהוּ אַף דְלֹא יִדְעָנוּ אִם אֵינְיְאוּשׁ מ"מ י"ל פִּינּוּ דַר"ה חֲזִינֵי רַק מְסַפְק' כַּמ"ש הַש"מ ב"ק (דָּף כ"ז) דְּהֵינּוּ דְאוּלֵי יִתְבָּרַר אַח"כּ דְּהִי גְזֵל וְלֹא יֵהִי שְׁלוֹ לְמַפְרַע וְכִינּוּ דְלֹא הָוֵי רַק סְפַק גְזִילָה כְּשֵׁיֵשׁ עוֹד סְפַק דִּילְמָא אֵינְיְאוּשׁ הַבְּעָלִים אַף אִם סְתָם גְזִילָה ל"ה יְאוּשׁ מ"מ מִיָּדִי סְפַק לֹא נִפְיֵק וְהָוֵי ס"ס אֲבָל הַאו"ח אֵינְרִי בּוֹדַאי גְזֵל וְלֹא יִדְעָנוּ אִי אֵינְיְאוּשִׁי הַבְּעָלִים אוֹ לֹא רַק דְנִימ' מְסַתְמ' הָוֵי יְאוּשׁ מ"מ לְעַנְנֵן לְצִאֲת יָדֵי חוֹבַת מְצוּהָ לֹא נִפְיֵק בִּי דְבַעֲיָנוּ שְׁיֵהָנִי בְּבִירוֹר שְׁלוֹ וְלָכֵם בְּעִינּוּ שְׁלֹא יִשְׁאַר עוֹד שׁוּם זְכוּת לְאַחֲרִים אֲזֵ הָוֵי לָכֵם וְכִינּוּ דַאִם תַּפְסוּ הַבְּעָלִים שְׁלֹא בְּעַדִּים נֶאֱמָנִים בְּמִיגוּ דְלֹא תַפְסִיתִי וְאֵין מוֹצִיאִין מְמוֹן אֵינוּ יוֹצֵא בּוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּבַעֲיָנוּ שְׁיֵהָנִי לָכֵם לְגַמְרֵי פְלִי שׁוּם גְרַעוֹן זְכוּת מְשֻׁלוֹ וְכִיּוֹם ב' יוֹצֵאִין בּוֹ אַחֲרִים דְּהָוֵי יְאוּשׁ וְש"ר דְּהָוֵי סְפַק דְּרַבְּנּוּ וְאֲמַרְיָנוּ דְּסַתְמָא הָוֵי יְאוּשׁ אֲבָל מ"מ הוּא עַצְמוֹ אֵינוּ יוֹצֵא דְהָוֵי מַהב"ע: אַף יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה אִם נֹאמַר כֹּן מֵאֵי פְרִיָּה אֲבִינֵי לְרַבָּא ב"ק (דַּס"ו ע"ב) קְרַבְנוּ וְלֹא הַגְזוּל ה"ד אֵי לְפָנֵי יְאוּשׁ לְמָה לִי קְרָא פְשִׁטָּא אֲלֵא לֹא לְאַחַר יְאוּשׁ ש"מ יְאוּשׁ ל"ק וְדִילְמָא אֲשַׁמוּעִינּוּ בְּבִרְיִיתָא מְדַכְתִּיב קְרַבְנוּ הֵינּוּ דְצָרִיָּה שְׁיֵהָנִי בְּבִירוֹר קְרַבְנוּ וְאִם הִי סְתָמָא וְלֹא שְׁמַעְנוּ בְּפִי דְאֵינְיְאוּשׁוּ הַבְּעָלִים אַף דְּסַתְמָא גְזִילָה הָוֵי יְאוּשׁ בְּעָלִים מ"מ זֶה דוֹק' לְעַנְנֵן שְׁלֹא יֵהִי חֲזִיב לְהַחֲזִיר וּמְהִינֵי הַקְדָּשׁוֹ דְשְׁלוֹ הוּא אֲבָל מ"מ פִּינּוּ דַל"ה בְּירוֹר גְּמוּר לֹא קְרִינּוּ בֵּיהָ קְרַבְנוּ וְכ"ז שְׁנַשְׂאָר אֵינְי זְכוּת לְבַעֲלִים הַרְאִשׁוֹנִים לֹא מְתַפְשֵׁר לְקְרַבְנוּ וְכֹאֵן יֵשׁ זְכוּת לְתַפְיֹסָה כַּנ"ל וַיֵּשׁ לִינְשִׁיב לְמָה שְׁפַתְבוּ תוּס' שָׁם ד"ה ש"מ דַּע"כּ אֲשַׁמוּעִינּוּ הַבְּרִייתָא אַף בְּמִקוּם דְּהַקְדָּשׁ חַל וּמ"מ מִיָּפְסֵל וּבַכַּה"ג אַף גוּף הַהַקְדָּשׁ אֵינוּ חַל: וּלפ"ז י"ל אַף דְּהָרָא"ש סוּבְר דְּלִגְבֵי צִיצִית חֲזִיב לְבָרָה הֵינּוּ דְאַמְדִּינּוּ דַּעֲתוֹ דְנוֹתֵן לוֹ לְבָרָה עֲלִיו וּמִקְנֵי לוֹ בַּמַּעֲמֵלָה"ח וּמ"מ אֵינוּ בְּירוֹר גְּמוּר וְאַף דְּבָהָא דְמַצִּינוּ דְאַמְרוּ חז"ל וְאֲמִידָהּ דְכָף דַּעֲת בְּנֵי אָדָם אֵינוּ נֶאֱמָן לוֹמַר דְּדַעֲתוֹ הִי לְהִיָּפֹף כְּמוֹ דְמְבַרְאָר בַּתַּה"ד (ס"ד ר"ז) מְשֵׁם הַא"ז דַּכ"מ שְׁהַכְרִיעוּ חַכְמֵי אֶת דַּעֲתוֹ שְׁלִכְהָ נְתַפְוִין א"נ לוֹמַר לֹא נְתַפְוִנְתִי לְכָף עִי"ש הֵינּוּ בְּמִקוּ' דְמַצִּינוּ דַּחז"ל פְּסָקוּ לְמִילְתָּא בְּבִירוֹר כְּמוֹ אֵין אָדָם עוֹשׂ בְּעִילְתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וְכַדוּמ' אֲבָל בְּמִקוּם דְלֹא מַצִּינוּ בְּבִירוֹר דַּחְכְמֵי פְּסָקוּ לְמִילְתָּא דְכָף דַּעֲת בְּנֵי אָדָם י"ל דַּמ"מ אִם טוֹעֵן בְּרִי לְהִיָּפֹף אִם תַּפְס אֵין

מוציאין מידו בכפרט במקום דיש לו מגו כמו אם תפס שלא בעדים נאמן לומר דלא פך
הי דעתו.

ולכה אינו יוצא באתרוג ביום א' דבעי שיהי' שלו בבירור וכ"ז שלא הקנ' לו בפירוש
במעמלה"ח יש לנו ספק אם דעתו הי' לצאת בו והקנ' לו במעמלה"ח משא"כ גבי ציצית
דחייב לברך אף על טלית שאול' לאחר שלשים יום מטעם דנרא' פשלו א"כ סגי במה
דנרא' שלו לענין ברכ' ממילא פינו דאנו מחזקינן דדעתו הי' להקנות לו במעמלה"ח לו
יהי דכלפי שמיא גליא דאיש זה לא הקנ' לו במתנ' מ"מ פינו דלגבי דידן מחזקינן לאומד
דעת דניחא לו שיהי' במעמלה"ח חייב לברך והא דגבי קדושין בטבעת שאול' הוי נדאי
קדושין עפ"י אומדן דעת דהקנ' לו באופן המועיל דיהני לגבי קדושין י"ל שם פינו דידוע
שקדוש בזה אשה אנו סהדי בבירור דנדאי רוצ' שתיהי' מקודשת בבירור ומקנ' לו
במעמלה"ח ואף דהרא"ש קדושין (פ"א) הביא ראי' לדבריו מפ' י"נ באומר אתרוג זה
ניתן לה במתנ' ואחריה לפלוני דאי מפיק לא נפיק בו למאי יתבלי' ניהל' הרי שאנו אומדין
דעתו שלצאת נתנו לו דאל"כ למאי יתבלי' ניהל' כ"ש בקדושין שפירשו לקדוש בו אשה
עי"ש וא"כ חזינן דגם לענין אתרוג לצאת בו מהני האומדן דעת י"ל דשם הנותן פכר
איסתלק לגמרי פינו דאמר אחריה לפלוני מהני שפיר האומדנא דאי לא למיפק יתבלי'
ניהל' להראשון למאי יתבלי' ותפיסתו בטענת פרי מן הראשון ל"מ לא לגבי נותן דכבר
סיל' נפש' מן המתנ' והאחרי אינו יכול לטעון טענ' פרי דלאו למיפק יתבלי' הנותן לכה
יוצא בו הראשון דתו ליכא שום ספק הוי שלו והרא"ש למד משם בק"ו לגבי קדושין
פינו דאומר לו שרצ' לקדוש בו בנדאי אומדנא מעליא הוא דנותן לו במתנ' ע"מ להחזיר
ומ"מ אף דלגבי קדושין הוי בירור גמור ומקודשת בנדאי בכ"ז באומר לשון שאל' לגבי
אתרוג י"ל דלאו בירור גמור הוא רק עפ"י רוב ולגבי אתרוג ל"מ שיהי' נחשב לכם פינו
די"ל דמהני תפיסת הנותן פנ"ל משא"כ לגבי ציצית לענין ברכ' דאף על מה דנרא' פשלו
כמו אחר ל' יום חייב לברך והנה נרא' אף דאנו סהדי דהקנ' לו במתנ' ע"מ להחזיר מ"מ
אם נאנס מידיו הטלית חייב לשלם פעין שואל ואף דבכ"מ במע"מ להחזיר פטור מאונסין
מ"מ פינו דלא נתן לו בפירוש ע"מ להחזיר דלא יהי' שם שומר אומדין דעתו דלא נתן
לו רק לצאת אבל לענין אונסין רוצ' שיהי' פדין שואל וכ"כ הנתיבות (סי' רמ"א ס"ק
ח) באם שאל טבעת לקדוש אף דתלינן שנתן במעמלה"ח או הן או דמיהן מ"מ פינו
דהזכיר ל' שאל' מה"ת לא נאמר דהתנאי הוא שבאם יחזיר הן או דמיהן יהי' מתנ' ובאם
לא יהי' בתורת שאל' עי"ש ואף די"ל דנאק בטבעת דמהני חזרת דמים א"כ בידו לקיים
התנאי ולתת דמיהן וכשאינו רוצ' לקיים התנאי יהי' בתורת שאל' וגם י"ל דאם אינו
מחזיר הדמים ביטל התנאי בידים ונעש' גזלן למפרע וכמו שכ' הרא"ש מ' סוכ' ועיין
מ"ש אאמ"ו ז"ל בס' ד"ח דיני מתנ' (סי' ג') עי"ש דברי טעם.

ונ"מ אם הוזל החפץ אח"כ טרם שנאנס דאם נאמר פינו שבידו לקיים התנאי בנתינת
דמים ואינו מקיים נעש' גזלן למפרע וחייב לשלם כשעת הגזיל' כמו שהי' שו' בשע'
שלקח ממנו ואם נאמר דהוי שואל אינו חייב רק כשעת אונסין וזה בטבע' אבל בטלית
דומ' לאתרוג דל"מ החזרת דמים לקיום התנאי פינו דצריף לו ול"מ קיום התנאי בנתינת
דמים רק בגוף האתרוג וכמו שפיאר שם אאמ"ו ז"ל וטלית דומה לאתרוג דנמי צריף לו
ול"מ קיום התנאי בנתינת דמי' מ"מ אומדין דעתו דאם יאבד אף באונס מ"מ פינו דנתבטל

המתנה' דלא נתקנים התנאי יהי' שואל למפרע ולזה מהני לשון שאלה ותייב באונסין כמו ששנה בשעת האונס הו' ליקרא הו' לזולא וכ"כ רבינו הג' מרן עקיבא ז"ל בגליון הש"ע אולם כ' לדון דיש לפוטרו ע"פ מ"ש הר"ן בתשובה מובא בסמ"ע ונ"ש"ה ח"מ (סי' ע"ב) בשואל ספר מחבירו דא"ח באונסין פינו דאין פל הנאה שלו דהמשאיל מצוה קעביד ונהנה פרוטה דר"י וה"נ אף דיש עליו שם שואל לגמרי מ"מ פינו דנתנו לו במתנה לצאת בו פדי לברך עליו מצוה קעביד ואף דעכשיו גאנס ולא הקזיר נתבטלה המתנה למפרע ולא עביד מצו' לא השואל ולא המשאיל מ"מ פינו דבעידן שאלה הי' עליו שם מצו' והי' פטור מלתת פת לעני הרי נהנה המשאיל בשאל' זו ויכול המשאיל לומר קים לי כר"י דשומר אבדה כש"ש ונהנה גם המשאיל והוי אין פל הנאה שלו ועיין קצוה"ח (סי' ע"ב) די"ל לכ"ע אף לרבה מ"מ הנאה קצת יש להמשאיל שנפטר השואל אולם קצו"ח שם פקפק לומר דבלא"ה פטור מאונסין דהוי כמו שאלה לראות בב"מ (דף צ"ו) די"ל ממונא דאית ליה הנאה מניה בעיניו וליכא ולא אפשרטא וא"כ ללמוד נמי לית לי' לשואל הנאת ממון דמצות לאו ליהנות ניתנו וכ"כ בס' מחנה אפרים דיני שאלה (סי' ג') וע"ש בנתיבות למ"ש הט"ז יו"ד (סי' רכ"א) דלימוד תורה הוי שמחה פקודי ה' ישרים משמחי לב ל"א לגב' מצות ללה"נ שפיר חייב בשואל ספר ועוד מטעמים אחרים.

ובמח"א הלכות נדרים (סי' כ"ד) פתב דספרים עשוין להשפיר משום דמפסדי בלמודייהו וכי השאילו לו מטי לי' הנא' שמחל לו שכירתו ואם השאילו שופר שאינו עשוי להשאיל לא מטי לי' שום הנאת ממון אולם ממה דמבואר באתרוג אם השאילו דחייב באונסים נראה דנה עדיף משאלה לראות אף דכנראה מפסק הש"ע ח"מ (סי' שמ"ו) דלענין חייב אונסין הוי בעיניו ולא כמ"ש הרמב"ם דלענין שאול' בבבלי הי' האיבעי' מ"מ י"ל דדוקא בשאלה לראות דלא נהנה מבהמ' עצמה אף דעי"ז נרא' עשיר חשוב ולא ימנע בעה"ב למוזפיה כמ"ש רש"י שם מ"מ לאו הנאה מבוררת היא ואף הגרם הנאה אינה מבוררת אבל בשואל חפץ למצוה כמו אתרוג ושופר הנאה מבוררת היא ע"י גרמת החפץ וכמו שכ' הר"ן וריטב"א סוכ' בטעמ' דמצות ללה"נ אע"ג דמתהני בעשיית מצו' שמקבל שפר בעוה"ז ובעוה"ב ל"ח איסור באיסורי הנאה אלא אם נהנה בגופו ולא בגרם הנאה ממקום אחר עי"ש אבל עכ"פ הנאה הוי שמקבל שפר א"כ במשמש עם החפץ שהשאילו ותשמיש זה מביא לו הנא' ורינוח ממ"א הו' ליה דין שואל וכמו כן בתקיעת שופר ונטילת אתרוג דעכ"פ ע"י שימוש גורם לו הנאה מבוררת הוי לי' דין שואל ורק בשאלה לראות דאינו עושה עם החפץ שום שימוש וגם אין הנאה מבוררת בזה הוא בש"ס אבעיא דלא אפשרטא וכ"כ בטלית נראה ג"כ דהוי שואל ממש להתחייב באונסים דיש לו הנאה במה דלובש בגד עם ציצית והשימוש מביא לו לידי שפר ואין לנו לפטרו רק מטעם שכ' הר"ן דל"ה פל הנא' שלו דהמשאיל נהנה.

אף מ"מ אף לדברי הר"ן י"ל דהא נדאי אף אם משאיל חפץ לעשיר מצוה עבד לגמול חסד דהוא בין לעניים בין לעשירים ובפרט אם משאיל איז' דבר לעני ואעפ"כ פל שואל חיי' באונסין שחייבתו התורה בשביל שפל הנאה שלו ונהנה שפעם השאל' גורם ג"כ להמשאיל דעוסק במצוה לא מגרע כח חיובו רק בשואל ספר דהוא מצוה אחרת שעוש' מצוה אחרת מלבד מצות גמ"ח שהוא בכלל עושי צדקה בכל עת שמשאיל לו ספר ללמוד בזה דעת ר"ן דהוי פנה' השואל ג"כ מתשמישו דבשלקמא שואל דעלקמא אף אם אינו

משמש עם החפץ מ"מ מצנה שלו שמקלא רצונו ונגמל חסדו עמו כבד נגמר ואף אם אינו עושה תשמישו בהחפץ לא נגרע להמשאיל מהנאתו וכן במה שמשמש השואל עם החפץ לא נתוסף בזה מצות המשאיל משא"כ בהשאיל לו ספר המצנה מיוחדת בזה הוא ע"י תשמישו של השואל ובה דו ה"ר"ן לפטרו מטעם דהמשאיל נהנה ועי' קצוה"ח שם שיהקש' מהא דמבואר (פ"ב דקידושין) דאף אם מלנה ברשות בעלים לחזר' מ"מ לענין אונסין כ"ע ל"פ דלא גרע משואל ואמאי הא מ"מ גם המלנה נהנה במה דהלנה לו ולא אדע למה לא הקש' מכל שואל דעלמא דג"כ מצנה קעביד ואעפ"כ חייב באונסין וע"כ דכף גזרה התורה דלא למחשב הנאה זו של עצם השאלה דיש להמשאיל במה דעושה מצנה ומרויח פרוטה דר"י רק היכא דיש הנאה פרטית מלבד זה כמו שמשאיל ספר דהו' מצנה פרטית בפ"ע מלבד הג"ח שעושה א"כ בהלנאה ג"כ כן הוא עכ"פ דוקא אם השאל' גרמ' להמשאיל ההנא' מלבד עצם השאלה וכן במשאיל טליתו אם השואל הי' חייב בציצית י"ל דכונתיה הוא אכל באמת שואל פטור מציצית וזה הקנ' לו שיהי' שלו רק על תנאי שאם לא יקיים התנאי יתבטל המתנה ויהי' שואל א"כ אין השאלה גורם לו שום מצנה ושכר וגם אף עצם הקנייה לא אדע אם נכלל זה בכל מצנה להרויח פרוטה דר"י דמה מצנה עושה פינון דחבירו אינו חייב בציצית רק אם הוא שלו ואף דנאמר גם בזה ניח' ליה לאינש למעבד מצנה בממוני' לגרום לחבירו שיכרה על ציצית מ"מ זה אין שם שאלה גרים לו וא"כ למה יהי' פטור מאונסין פינון דמ"מ כל הנאה של השואל דלובשו: וראיתי בס' אורחות חיים הלכות לולב (אות י"ט) שפכת והבעה"ת פכת אפי' למ"ד גזול פסול כל שבעה אם נטל אדם לולבו של חבירו בע"כ פדי לצאת בו ולא נתפנון לגזולו אלא להחזירו לו מיד לאחר שיצא בו יוצא בו ביום ב' דשואל שלא מדעת כה"ג לא הוי גזלן ול"ה חייב באונסין דל"ד לשואל דעלמא דיש בו הנאת ממון עכ"ל הרי זה דבר חדש דאף בע"כ יכול ליקח חפץ חבירו לעשות בו מצנה במקום דליכא פסידא ואף באונסין פטור ועיין ספר פני יהושע ר"פ לולב הגזול בהא דקאמר בש"ס אר"י בר נחמני אמר שמואל ל"ש אלא ביו"ט ראשון אכל ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצ' נמי בגזול ומפרש הפנ"י דנדאי סובר מצנה הבאה בעבירה פוסל אף בדרכן אלא היכא דא"א לעשות המצנה בלא בעבירה והיינו ביו"ט ראשון דצריך שיתפנון לקנות דשואל פסול משא"כ ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול וא"כ א"צ לכונן לשם קנייה דאפי' אם הי' נוטלה ע"מ להחזיר' לאלתר יוצא א"כ אין המצנה בא ע"י העבירה שמתפנון לקנותה משום הכי יוצא נמי בגזול עכ"ד ולכאורה הדברים מתמיהין הא אף אם אינו מתפנון לקנייה רק ליקח בע"כ שלא מדעת ורצון הבעלים הוי ג"כ גזלן ועובר עבירה אולם למ"ש הבעה"ת הנז' דשואל שלמ"ד כה"ג לאו גזלן דאין פאן הנאות ממון א"ש דברי הפנ"י אף מ"מ לא משמע פן מכל הפוסקים דאף דליכא הנאת ממון מ"מ אם חבירו מקפיד חשוב כגזלן וחייב באונסין ג"כ וכנראה מדברי תשובת ה"ר"ן וברא"ש סנפה במתנה עמל"ה וברבינו ישע'י שם ועיין ש"ס סנפה פ' לולב הגזול מחלוקת פשתוקא את חבירו והוציא מן סנפתו ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסנפתו של חבירו וקרקע אינ' נגזלת וסנפה שאול' היא ותמה שם בס' כפ"ת דמ"מ שואל שלא מדע' גזלן הוא והיכי מכשרינן מטעם סנפה שאולה הא בעל הסנפה אינו רוצ' להשאיל הסנפה והא כתיב תעש' לה וממעטינן גזול' ושואל' אלא משום דאשכחו רבנן רבוייא דכל האזרח בישראל

הכשירו שאולה נימא תפסת מועט תפסת ע"כ לא הכשיר הפתוב אלא שאול' מדע' אבל שלמ"ד מנ"ל להכשיר ולדעת ס' התרום' י"ל דכה"ג ל"ה גזלן ולא חייב באונסין דל"ד לשואל דעלמא שיש בו הנאת ממון וה"נ אף דישיבה הני הנא' מ"מ פינו דאינו עושה רק למצנה לאו שם גזלן עליו ואף דעושה עבירה שהוציא חבירו מסנפתו פבר פתב שם הריטב"א דכינון דל"ק לה פלל וברשותיה דמריה איתא ואין המצנה מוציאתה מרשות הפעלים לא חשיבא מצנה הבב"ע ה"ה פאלו היתה שדה דעלמא גזולה ברשותו שאע"פ שהעבירה בידו אין הסופה נפסלת בכך ע"ש ולא ממעטינו מלה רק גזולה ממש ומפל האזרח מרבינו שאולה שוב ל"ב פלל שיהי' שלו רק גזולה ממש דמפקיע מרשות הפעלים פסלה התורה וצ"ע: סי' ח' בש"ע ק (סי' י"א) טלית של שותפין חייבת בציצית דכתיב על כנפי בגדיהם.

ובתשובת רבינו עקיבא איגר ז"ל (סוף סי' ס"ו) חקר בשותפות נכרי אם חייבת ובפשטא דמלתא הי' נרא' דפטור פינון דממעטינו מקרא פסותה שאול' ה"נ שותפות גוי דלא מקרי פסותה מיוחד לה פכל הני דפרק ראשית הגז אולם צ"ע דבכל הני לענין פכור וראשית הגז שיהי' לחלק בין שותפות נכרי לשותפות ישראל דנכרי לאו בר חיוב וישראל ב"ח וכמ"ש רש"י דכל ישראל נקראו בלשון יחיד וכחד דמי והיינו בראשית הגז החיוב על הפעלים ושניהם פאחד חייבין בראשית הגז מאלו הצאן ולגבי שניהם יחד מיקרי צאנה וכן בפכור אבל לענין ציצית אף בשותף ישראל ל"ש הסברא דישאל' ב"ח ונהחייב על שניהם פאחד דהא קיי"ל ציצית חובת גברא הוא ובשעה שאינו מתעטף א"ח להטיל וכשמעט' בי' אחד מהשותפים לפטור דמשום שותפו אין פאן חיוב ומשום דידיה לחוד לא מיקרי פסות מיוחד לה וכינון דמ"מ חייב דכנפי בגדיהם פתיב וא"כ החיוב מפח חלק זה שמתעטף בו לבד ה"נ בשותפות עם נכרי דמ"ל שותף נכרי או ישראל ועוד יש לדון פינון דאין בהטלית דין חלק' יש לחוש לדעת הר"ן דבכה"ג אמרינו יש פרי' ובשע' שהישאל מתעטף בו הני פכולו שלו לגמרי ושוב הביא שבבאה"ט הביא משם הדמשק אליעזר דשותפות נכרי פטור מציצית ובנעימתו הבליע קושיא דמנ"ל למדרש מבגדיהם לחייב אף בשותף ישראל דלמא קרא דבגדיהם היינו פששניהם מתפסים יחד דבכה"ג דהחייב על שניה' הם פחד ומקרי פסותה והניח בצ"ע.

והנה לכאור' יש הוכח' לסברתו דצרי' לרבו דבגדיה' לגבי ציצית מטע' דלאו חובת מנא הוא רק חובת גברא דאל"כ למ' להו לרמב"ם וש"ע להביא פלל הדרש דבגדיהם הא אף דכן הוא בש"ס ר"פ ראשית שם קאי לר' אלעאי דדרש מלשון יחיד דשותפות ישראל פטור ג"כ היכ' דכתוב בלשון יחיד פמו בראשית הגז דכתוב גז צאנה וסובר שותפו' ישר' לא מקרי מיוחד לה קאמר בש"ס דמוד' לגבי ציצית אף דכתיב פסותה טלית של שותפות חייב מדכתיב בגדיהם וכסותה אתי למעט טלית שאול' אבל לדין דפסקינון פרבנון דשותפות ישראל חייב בראשית הגז וצאנה אתי למעט טלית שאול' אבל לדין דפסקינון פרבנון שו"י ואם נאמר דבגדיהם אתי לרבות לחייב אף שותפות גוי הי' לו להרמב"ם לבאר זאת.

ולסברתו הנז' א"ש דא"ד לראשית הגז דשותפות ישראל חייב אף דכתיב צאנה דשניהם פאחד מחייבים ומקרי צאנה משא"כ לגבי ציצית דלאו חובת מנא הוא רק חובת גברא

שמתעטף וכינן דכתיב פסוקה מיוחד לו בעיני צריה לרבות מבגדיהם לחייבו בשותפ' וכן ראיתי בס' קהלת יעקב מהג' מהרי"ט אלגאזי זי"ע (דמ"ד) דעמד על דעת רמב"ם בזה וכתב דסוגיא דחולין דקאמר מוד' ר"א בציצית הוא לומר אפי' למ"ד ציצית חובת מנ' ואז נכלל גם ציצית בפלוגתיהו דרבנן ור"א דשניהם יכולים לעשות המצו' אבל לדידן דחובת גברא ולא חל החיוב רק על מי שמתפסה צריה לרבויה' דבגדיהם.

אולם מלבד דזה דוחק לומר דהש"ס חולין קאמר שלא אליבא דהל' הא קושיא הזאת יקש' על הרמב"ם בכמ' מקומות דנקט הדרש דש"ס לרבות שותפות אף דקי"ל כרבנן דל"צ לרבות שותף ישראל אף במקום דנאמר לשון יחיד כמו לגבי ראשית הגז (א) בהל' מתנת עני' (פ"ב) קרקע כ"ש חייבת בפא' אפי' הית' של שותפין שנאמר קציר ארצכם אפילו של רבים וע"כ משום דכתיב שדה משמע של יחיד צריה לרבות שותפות וכ"כ הר"י קורקוס שם (ב) הלכות תרומות פ"ז) פירות השותפין חייבת בתרומ' ומעשרות שנאמר מעשרותיכם אפילו של שנים וכתב הרי"ק אע"ג דכתיב דגנה דידך הא שותפות לא הא כתב רחמנא תרומות אפילו של שנים ודגנה למעוטי שותפות גוי.

ולכאור' דבריו מקושי הבנה הא שותפות גוי קיי"ל דחייב בתרומ' כמבואר רמב"ם (פ"א) מתרומות והטעם אע"ג דכתיב דגנה ולא דיגון גוי היינו כשלקח שדה מישראל ומרחו או דגנה ולא דגן גוי אשמעינן דיש קנין לגוי בא"י להפקיע מידי מעשר וחקו של גוי פטור וחקו ישראל חייב וכמ"ש רש"י חולין שם עכ"פ צריה להבין לאיזה תכלית הביא הרמב"ם לרבות לחייב פירות השותפין מדכתיב מעשרותיכם דא"צ לגבי שותפות ישראל (ג) בהלכות בכורים (פ"ב ה"ח) פירות של שותפים חייבים בכורים שנאמר בכורי כל אשר בארצה והביא הרי"ק סוגית הש"ס אע"ג דכתיב מארצה צריה לרבות לחייב של שותפים מאשר בארצכם וארצה למעוטי חו"ל יקשה למה לרבויה' כלל לשותפות ישראל למה דקי"ל כרבנן דשותפות ישראל חייב בראשי' הגז ול"ב מיוחד לה אע"ג דכתי' צאנה.

וראיתי ביש"ש חולין שם שכתב מדקאמר בש"ס ארצה למעוטי חו"ל שותפות גוי ג"כ חייב מדליכא מעוטי וכמו דחייב בשותפות גוי בתרומ' ומכ"ש בכורים דהא הפירות ראויין לחלק ותמה על רמב"ם דהא מדכתיב בראשית הגז סתם דשותפות חייב ע"כ הפונ' על שותפות ישראל דשם ליכא רבויה' על שותפות ולמה סתים לגבי בכורים דשם אף שותפות נכרי מהראוי לחייבו כמו גבי תרומ': (ד) בכורים (פ"ט ה"ז) לענין מתנות דזרוע ולחיים כתב בהמות השותפים חייבת שנאמר זובחי הזבח ובסוגיא שם מבואר לר"א אע"ג דכתיב ונתן כ' מאת זובחי הזבח ופריה טעמא דכ' רחמנא הא לא"ה ה"א גיליף מראשית הגז אדרבא גיליף מתרומ' ומשני אה"נ ומאת זובחי הזבח לכדרבא הדין עם הטבח וא"כ לדידן דגם רה"ג של שותפים חייבין ול"ב כלל לרבות למה להרמב"ם להביא הקרא דזובחי הזבח ועיי"ש ברי"ק ובפ"ח (סי' ס"א) כתב דדרה' הרמב"ם ליקח הדרש' פשוט' ביותר אולם בכ"ז קשה ל"ל כלל להביא דרש' פיון דאף בראה"ג חייב בשותפות איה' יעלה עה"ד מדכתיב ונתן לומר שותפים לא (ה) בהלכות בכורות (פ"ד) כ' בהמות השותפים חייבת בבכור' ל"נ בקרה וצאנה אלא למעט שותפות גוי ובש"ס שם לר"א דפותר שותפות ישראל מדכתיב בקרה פריה הא כתיב בקרכם וצאנכם ומשני

דכולהו ישראל משמע דלרבנן משמע בקרה למעט שנתפוח גוי ובקרבם לרבות שנתפוח ישראל וכי"מ דפסק כתיב וקשה ל"ל כלל הריבוי לרבות שנתפוח פניו דלרבנן חייבים שנתפוחים בראשית הגז אף דלית להו ריבוי כלל ואמרין דצאנה הוא רק למעט שנתפוח גוי לכה נרא דהכל מנושב בדבור א' שהוסיף הרמב"ם (פ"ו מבפורים גבי ראשית הגז דב' השנתפין חייבין והוא שיהי' בחלק כ"א מהו פשיעור אבל חמש צאן בלבד של שנתפין פטורין וכי"מ שגלמד מדין חלה והניח בצ"ע ופסק בן פיו"ד בש"ע (סי' של"ג) דחמש צאן בלבד של שני שנתפין פטורין בלי שום חלק ולכאור' למ"ש רש"י חולין שם הטעם לרבנן דממעטין מן צאנה שנתפוח גוי ולא שנתפוח ישראל דלגבי ישראל מיוחד לה קרינן ביה הואיל ושניהם ב"ח וכל ישראל קרוין בלשון יחיד מפשטות הדברים נרא דמצטרף שיעור אחד לחייבו אף דלא יש לכל א' די חייבי מ"מ פניו דבצרוף הצאן של שניהם יש בהם שיעור החיוב חייבין: אף י"ל דמה"ת לנו לחייבו בזה די"ל דלגבי ישראל מיוחד לה קרינן אף דאינו מבורר אינהו של כל אחד מ"מ פניו דשניהם ב"ח גינהו חייבין לקיים המצנה דרואין אותן כאלו היו נפרדין ואינו מעפב מה שאין הצאן מיוחדין אבל באם אין לכ"א פדי שיעור לחייבו באם היו נפרדים ולא היו משנתפוחים אינו מוסיף השנתפוח שנסתתפו לחייבו ולכאורה יש להוכיח דעת רש"י דאף באין שיעור החיוב לכ"א נמי חייבין דהא צריף להבין דמאי פריף הש"ס לרבא דלא איצטרף צאנה למעט הקדש אלא צאנה למאי אתי ומשני לכדתניא בהמות השנתפין כו' והא קתני שם במתניתין הלוקח גז צאנו של נכרי פטור מראשית הגז ופירש רש"י דגז צאנה פתיב והאי צאן לאו דידהו הוא ואצאן דידהו קפיד קרא ולא אגזין דידהו הרי דלמדו דין זה דלוקח גז מחובר מן הצאן לפטור מדכתיב צאנה בשלמא לר' מני בר פטיש י"ל אף דקאמר צאנה למעוטי הקדש בחד מעוט ממעט ג"כ של גוי כמו דמצינו פמה פעמים ולרבא י"ל אף דל"צ למעט הקדש מ"מ של גוי נפקי שפיר מצאנה ולדעת רמב"ם דדוקא בלוקח גז צאן של גוי אחר שגזו הגוי פטור י"ל דלא יליף מצאנה וכמ"ש הכ"מ (פ"י) מבכורות אבל לפירש רש"י קשה וע"כ צריף לומר דקושית הש"ס הי' אלא צאנה למאי אתי חיינו דקתני לשון יחיד למה לא נכתב צאנכם ואם אתא למעט הקדש א"ש דקתני צאנה דאם הי' פתוב צאנכם חיינו סוכר' לחייבו לר"ש דקדשים שחייב באחריותו פדידי' דמי לכה כתב צאנה מיוחד לה אבל לרבא דהקדש ל"צ קרא רק למעט בלוקח מגוי הגזין במחבר לכתוב צאנכם ולמה קאמר מיוחד לה ומשני לכדתניא ולרבנן למעוטי שנתפוח עכו"ם.

ואם נאמר דשנתפוח ישראל א"ח רק פשיש לכל אחד פשיעור הי' לו להש"ס לומר דצאנה אצטרף למעט אף שנתפוח ישראל דא"ח רק פשיש לכל אחד הי' צאן ואם הי' כ' צאנכם חיינו מרב' לחייבם אף ע"י צירוף יחד משא"כ מדכתיב צאנה חיינו שיעור לכל אחד לחייבו אולם אינו מוכרח די"ל זה ל"ה קש' דלכתב צאנכם רק דפריף צאנה למאי אתי חיינו רבא לשיטתו דפוסק כר"ל דקנן פירו' לאו פקנן הגוף ואף הקונה הגוף לזמן ל"ה רק פקנן פירות פמבן ר"ן נדרים (ד' כ"ט) דכל קנן לזמן ל"ה רק ק"פ ובראשית הגז כשקנה הצאן לגז חייב כמו דמבואר בש"ס (ד' קל"ח) הא צאנו לגז חייב וקאמר פגון שהקנן לו כל ל' יום והיינו שיהיו כל הגופים קנוין לו עד תשלום כל הגזים כמו שכ' רש"י שם וכן קיי"ל וע"כ דדרשו גז צאנה שפסי שבשעת הגיז' יהי קנוי' לו

אף בקנינו לזמן ופריה שפיר פינו דלמעט הקדש ל"צ לרְבָא צאנָה למאי אַתָּא לְמָה כתב' תור' צאנָה דמשמע שְׂיֵהָיָה שְׁלוֹ לְעוֹלָם כְּכֹל קִנְיָן הַגּוֹף דְּבַעֲיָנוּ שְׂיֵהָיָה שְׁלוֹ לְעוֹלָם וּמִשְׁנֵי דְלְעוֹלָם קָאֵי רַק עַל שְׁעַת גִּיזָה רַק אַתָּא לְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת עֲפוּ"ם דְּאִין צִאָן מִיְחֻד לֹו אָף בְּשַׁעַת גִּיזָה.

וְעוֹד יֵשׁ לִישׁב בְּאַנְפֵּן אַחַר דְּבָרֵי רִש"י עכ"פ יהי' אִיךָ שְׂיֵהָיָה בִּש"ע לֹא הִבִּיא רַק דַּעַת הֶרְמֵב"ם דְּשְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל אִינוּ חֲיִיב עַד שְׂיֵהָיָה לְאַחַד שְׂיַעוֹר שְׁלָם. וְאָם נֹאמַר כֶּה דַּעַת רִש"י דְּסוֹבֵר ג"כ דְּאָף דִּישְׂרָאֵל ב"ח הוּא מ"מ פִּינֵן דְּכַתִּיב לְשׁוֹן יְחִיד צָרִיךְ שְׂיֵהָיָה שְׂיַעוֹר לְכָל א' מִיְשׁוֹב מַה דִּישׁ לְהַעִיר בְּמַעֲשֵׁר בַּהֲמ' דְּדַרְשִׁינָן לְפִטוֹר אָף שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל בִּש"ס בְּכוֹרוֹת (דָּף נ"ו) מְדַכְתִּיב יֵהִי לָהּ וְאָם אִינוּ עֲנִין לְבַכּוֹר תְּנַהוּ עֲנִין לְמַעֲשֵׁשׁ בַּהֲמ' וּלְדַעַת רִש"י אָף הִטְלָאִים שְׁנוֹלְדוּ בְּרִשׁוֹת הַשְׁוֹתְפִין פְּטוּרִין אָף דְּשְׂנִיָּהֶם ב"ח וְאִמַּאי לֹא נִימָא דְרַק לְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת גּוֹי אֲתִי וְלֹא שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִילִי בְּאַמַּת פְּטוּרִין דְּנֹקָא פְּשִׁלָּא יֵשׁ שְׂיַעוֹר לְכֹאוּ"א אוֹלָם זֶה דְּחֻק וּמְצַאֲתִי בְּחִידוּשֵׁי מַהֲרִי"ט אֶלְגְּזֵי הִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת (פ"א) דְּהַקְשׁ' ע"ד רִש"י כֵּן וְכ' דְּלְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת גּוֹי לֹא אֶצְטְרִיךְ קָרָא דִּישׁ לְלַמּוֹד מַגּוֹז' שׁ דְּהַבְעֵר' הַבְעֵר' מְבַכּוֹר פְּמִבּוֹא' בִּש"ס בְּכוֹרוֹת (דָּף ל"ב) ג"ש הַזֹּאת וִי"ל דְּמַטְע' זֶה הֶרְמֵב"ם הִל' בְּכוֹרוֹת (פ"ו) דְּדַעַתוֹ פְּשַׁנְשַׁתְפוּ פְּטוּרִין מְמַעֲשֵׁר אֲבָל הַנּוֹלְדֵי לְהֵם בְּשְׁוֹתְפוֹת לְאַחַר מִכֵּן מֵאלוֹ הַבְּהֵמוֹת בֵּין לְשְׁוֹתְפִין בֵּין לְאַחִין חֲיִיבִין בְּמַעֲשֵׁר וְלֹא כְּתַב דְּצָרִיךְ שְׂיֵהָיָה לְכ"א מִן הַשְׁוֹתְפִין כְּשְׂיַעוֹר חֲיִיב לְעַשֵׂר הוּא מַה"ט דְּרַק לְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל אֲתִי קָרָא דִּיהָיָה לָהּ מַגּוֹף הַבְּהֵמוֹת שְׁנַשְׁתְּפוּ אֲבָל הַנּוֹלְדוֹת אָף דְּהֵם בְּשְׁוֹתְפוֹת חֲיִיבִין אָף בְּשְׂיַעוֹר אַח' דְּנִלְמַד מַגּוֹז' שׁ דְּהַבְעֵרָה מְבַכּוֹר דְּשְׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל חֲיִיב וְסָגִי בְּשְׂיַעוֹר אַחַד מְדַכְתִּיב בְּקַרְם: וְהִר"י קוֹרְקוֹס שְׁם כְּתַב אָף דְּלִגְבֵי חֲיִיב חֲלָה א"צ שְׂיַעוֹר לְכ"א דְּהָא אָף בִּישְׂרָאֵל הַשְׁוֹתְפֵי עִם הַגּוֹי אִם יֵשׁ בְּחֻלְק הַיִּשְׂרָאֵל כְּשְׂיַעוֹר חֲיִיב בְּחֻלְקָה שְׁם לֹא כְּתִיב מִיַּעוֹט לְמַעַט גּוֹי אֲדַרְבָּה כְּתִיב עֲרִיסוֹתְכֶם דְּמִרְבָּ' שֶׁל שְׁוֹתְפוֹת הַיִּלְכָּה מְרַבִּינָן לִי אֶפְיִל' אִם יֵשׁ בְּכּוֹלוֹ כְּשְׂיַעוֹר וְעִסַת הַגּוֹי לֹא מְמַעֲטִינָא לִיהָ אֲלֵא בְּשִׂאִין בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשְׂיַעוֹר הָא עִם יִשְׂרָאֵל אָף אִם אִין בְּחֻלְקָה כ"א כְּשְׂיַעוֹר מְצַטְרַף אֲבָל בְּרֵאשִׁית הַגּוֹז כְּתִיב צִאנָה לְמַעַט שְׁוֹתְפוֹת גּוֹי בְּנֹדָאֵי כְּשִׂישׁ בְּחֻלְק יִשְׂרָאֵל כְּשְׂיַעוֹר הוּא דְּאִיֶּצְטְרַף קָרָא דְּאִם כְּשִׂאִין בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשְׂיַעוֹר פְּשִׂיטָא דְּשֶׁל גּוֹי לֹא צָרִיךְ קָרָא לְמַעוֹטִי דְּמַתְרוּמָה יִלְפִינָן א"ו קָרָא כְּשִׂישׁ בְּחֻלְק יִשְׂרָאֵל כְּשְׂיַעוֹר הוּא וּמִינָן דְּשְׁוֹתְפ' יִשְׂרָאֵל מְרַבִּינָן בַּכּה"ג וְהוֹסִיף לֹאמַר טַעַם בְּדַבֵּר דְּבַעֲיָסָה כְּשִׂישׁ בְּחֻלְק יִשְׂרָאֵל כְּשְׂיַעוֹר יְכוֹל לְיַקַּח חֻלְקוֹ וְכִמָּאן דְּמַפְלְגָא דְּמִי וְעֲרִיסוֹתִיכֶם קָרִינָן בִּי אֲבָל צִאָן פִּינֵן דְּבַכָּל אַחַת יֵשׁ לְגוֹי חֻלְקָה לֹא צִאנָה הוּא שְׂאִינוּ מִיְחֻד לֹו וְנֹקָא בְּשְׁוֹתְפֵי יִשְׂרָאֵל אֲבָל בְּשְׁוֹתְפֵי גּוֹי פְּטוּר וְהַנִּיחַ בְּצ"ע לְמָה סַתֵּם הֶרְמֵב"ם וְלְכֹאוּרָה מְצִינָנוּ גַם לְעֲנִין רֵאשִׁית הַגּוֹז רַבּוּי לְרַבּוֹת שְׁוֹתְפוֹת דְּבַסְפְּרֵי פִר' קָרַח דְּרִישׁ פִּל חֻלְב' יֶצְהָר וְכָל חֻלְב' תִּירוּשׁ וְנִדְּגָן זֶה תִּירוּמָה וְתִירוּמַת מַעֲשֵׁר רֵאשִׁיתָם זֶה רֵאשִׁית הַגּוֹז אֲשֶׁר יִתְנוּ זֶה הַזְרוּעַ וְהַלְחִיִּים וְהַקִּיבָה ע"כ אוֹלָם ע"כ דְּלֹא חָשׁ הֶרְמֵב"ם לְדַרְשָׁה הַזֹּאת פִּינֵן דְּבִש"ס דִּילָן קְאָמַר לְמַעַט מְצִאנָה וְכֵן לְגַבֵּי זְרוּעַ וְלַחֲיִים לֹא הִבִּיא הַש"ס אָף לִר"א לְחֲיִיב בְּשְׁוֹתְפוֹת מְרַבּוּי דִּיִּתְנוּ וְעִינָן בַּהֲרֵא"ם פִּרְש' קָרַח דְּכ' עַל דְּרִשָׁה הַזֹּאת דְּהוּא רַחוּק מְדַרְכֵי הַפְּשִׁט וְלִכְהָּ לֹא חָשׁ הֶרְמֵב"ם לְדַרְשָׁה הַזֹּאת וְלָכֵן הַבְּדִיל בֵּין חֲיִיב חֻלְקָה דְּכַתִּיב עֲרִיסוֹתִיכֶם לְרַבּוֹת דְּבִישְׂרָאֵל חֲיִיבִין אָף כְּשִׂאִין לְכָל אַחַד פְּדִי שְׂיַעוֹר הַחֲיִיב וּבְשֶׁל נְכָרֵי לֹא מִיְפְטֵר רַק אִם אִין בְּחֻלְק יִשְׂרָאֵל פְּדִי שְׂיַעוֹר וּבְרֵאשִׁית הַגּוֹז אָף בִּישְׂרָאֵל

המשותפים לא חייבו התורה רק אם יש לכל אחד פשיעור ולא בפשיעור ע"י צירוף שניהם יחד ו"ל דסתם אף שותפות גוי דספוקי מספקא לי' אם לסמוך על הדרש דספרי דדרש ראשיתם על ראשי הגז וכ"ז כיון דלא נמצא דרש מפניש לרבות פוטר בבירור בשותפות ישראל אם אין לכ"א פדי שיעור החיוב.

ולפי"ז א"ש ע"נ כל המקומות הנ"ז דלגבי פאה צריף לרבות מארציקם דשותפים חייבין והיינו אף מדכתוב שדה לא ממעטינן שותפות ישראל מ"מ היינו אם יש פדי חיוב לכל אחד מהן אבל אם ליפא לכל א' שיעור חשיב לחייבו רק בצירוף שניהם יחד נמצא השיעור לא ידענו אם חייבין לכה הביא הריבוי מן ובקונצרקם קציר ארציקם לחייבו אף בצירוף שיעור בחלקי שניהם יחד וכמו לגבי חלה ואף דכתב קרקע כ"ש חייבת בפאה פבר כתבו הרי"ק ורדב"ז דברי ירושלמי דמקשי עד שלא קצראין פאן חיוב משקצר אין פאן פאה ומשני תפתר קלח א' ובה חמשה שבליים הרי דעכ"פ צריף שיקצר וישאר דבר מה אחר הקציר ובכה"ג צריף לרבות לחייבו באם יש השיעור ע"י צירוף שניהם ובשותפות נכרי י"ל אם יש בחלק הישראל פשיעור דחייב ועיין (פ"ד הכ"ה) מהלכות מתנות עניים ישראל וגוי שהיו שותפים בפרם חלקו של ישראל חייב בעוללות וחלקו ש"נ פטור וע"ש בהרי"ק דכל מה שיש בחלק ישראל עוללות יתן לעניים ולקט ופרט ושכחה אפטר דחצי לעניים וחצי להנכרי הרי אף דבכרם לא יש רבוי אדרבא פתיב רק פרמה וע"כ צ"ל דנלמד מפאה דכתובי' יחד בפ' קדושים ק"ו לפאה דאם יש בחלק הישראל פשיעור דחייב אף בשותפות גוי והפ"ח בספר מים חיים עמד ע"ד הרמב"ם למה לא כתב הדין דשותפות גוי ג"כ מחיוב ולמ"ש בחיוב פאה בא ללמד דסגי בשיעור א' בשותפות ישראל דלזה מהני הריבוי דקצירכם ובשנת' גוי בכה"ג ליפא חיוב ובאם יש בחלקו של ישראל לבד פשיעור ודאי דחייב וסמך עצמו על מה שכתב לגבי פרם דחייב בעוללות.

וכן לגבי תו"מ הביא הרמב"ם הריבוי לחייב בשותפות להורות ששיעור א' עולה לחייב שני ישראלים ואף בתרומה דחל החיוב להפריש אף מחיטה אח' מ"מ לנתני' יש שיעור מה"ת אף דכל שהוא מוצי' מידי טבלו מ"מ נתני' צריף שיהי' דבר חשוב לקיים מצוות נתני' ובמ"א בררתי שפן דעת רמב"ם וכמו שפמבואר בתוס' רי"ד קדושין סופ"ב וכמ"כ בבפורי' שותפים חייבי' משום שפנא' בפורי' כל דמארצה אף דידענו דשותפין ישראל' חייבין מ"מ י"ל דהיינו אם יש בכל חלק עכ"פ פרי שלם אבל לצרף בין שניהם לחייבם פשיעור אחד לא היינו יודעים לכה הביא קרא דבכורי' כל להורות דבישראל מצטרפין שניהם לחיוב ובשל נכרי אם יש בשל ישראל פשיעור סתם הרמב"ם.

ואתי נמי שפיר הא דהביא לענין זרוע ולחיים הקרא מאת זוכחי הגזח די"ל דרבנן לית להו ג"ש דנתנה מתרומה ואדרבא מראשית הגז נוכל ללמוד דבעינן שיעור חיוב לכ"א לכה הבי' קר' דמאת זוכחי הגזח דשותפין ישראל חייבין אף שאין פאן רק שיעור א' לשניהן: ואף דהרמב"ם פוסק כר"א דראה"ג אינו נוהג בחו"ל וע"כ דייליף הג"ש נתנה נתנה מ"מ לא לכל ענין היא הג"ש הזאת וכמו שכ' הרי"ק שם דהא פוסק האומר כל גזותי ראשית דבריו קיימין וזה דלא כר"א וגם הא בש"ס קאמר אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשי' הגז נמי ובכ"ז פוסק הרמב"ם דהלוקח צאן

לגינתו חייב כו' הואיל והגזוז ישראל שאין החיוב אלא בשעת הגזיזה ותמהני על רבינו הגדול מרן עקיבא איגר ז"ל בגליון משניות פי"א שכ' מסתפקנא אם גם בא"י בלוקח צאן מנכרי דפטור פינו דנהגינן כר"א ומלבד דגם בש"ס אינו מבואר בבירור דכה הוא רק בתורת שאלה שאל אי מה תרומה וגם היא הרמב"ם וש"ע פסקו להדיא דאף הגדל בפטור חייב בראשי הגז בלוקח צאן לגיזה וע"כ דפסק פרבנו דאין לדמות ראשית הגז לדגן לכ"ד דאע"ג דאמרינן נהוג עלמא כר"א בראשית הגז היינו לענין שלא יהי נוהג אל' בארץ ולכל שאר דינים קי"ל כר"א עי"ש וביקר תפארת מרדכי"ז וכן לענין זרוע ולחיים פוסק פרבנו דנוהג אף בחו"ל וכינון דג"ש דנתנו אינו מבואר כל פה ולא ידענו אם גלמוד מתרומה לחייב שותפין לכה הביא הרמב"ם קרא דמאת זוכחי הזבח]: ולפי"ז א"ש דצריף הרמב"ם וש"ע לרבות לגבי ציצית לחייב טלית של שותפין מן בגדיהם דהיינו אף אם אין בו בהטלי' בחלק של כל א' פשיעור לכסות בו וע"י שיעורו לבד לא יתחייב בציצית ונמצ' מתפס' בחלקו של חבירו וכתוב פסותה אשר תכס' בה וטלית שאולה פטור לכה מרבינו מן בגדיהם דחייבו התורה פשיש לו חלק בו ושוב לא יקשה דילמא קרא דבגדיהם בא להורות היכא שהחייב חל על שניהם באם שניהם מתפסים בו פקושית רע"א ז"ל דממ"נ אם אין בו לכ"א פשיעור להתפסות בו ממיל' אם מתפסים יחד ליכא חיוב כלל דאשר תכס' בה פתיב ואם אינו ראוי לכסות שניהם ליכא חיוב ואם יש לכ"א פשיעור לכסות בו לזה ל"צ לרבות מן בגדיהם דאף דכתיב פסותה ל"ב מיוחד לו לבדו כמו גבי ראשית הגז לדין דקי"ל פרבנו אף דכתיב צאנה סגי פיש שיעור לכ"א אף דאין הצאן מיוחד פן נמי לענין ציצית פסותה הוא א"ו בגדיהם אתי לרבות דאף אם אין בו לכ"א פדי שיעור לכסות מ"מ כשא' מתפס' בו חייב בציצית.

ובזה מוכן דברי תוספות ור"ן סנפה (דף כ"ז) בהא דאמרינן שם דאדם יוצא ידי חובתו בסנפתו ש"ח דכתיב כל האזרח בישאל מלמד שכל ישראל ראויים לישוב בסנפה אחת ופירוש רש"י דא"א שתהי' של פולם דלא מטי ש"פ לכ"א אלא ע"י שאלה וכתבו תוס' דעל חנם דחק פינו דכתיב לה למעוטי משמע למעט אף שותפות כמו כל הני דפ' ראשית הגז ואפילו באתרוג דכתיב ביה לכם משמע לשון רבים בעינו שיהי' כולו שלו ולא מקצתו ול"ד לבגדיכם דשל שותפין בכלל משום דצריף לכתוב בלשון רבים ולקחתם וכתבו אה"כ וכן כתב הר"ן לישוב דברי רש"י דצריף לפרש פן פי היכי דלא נוקי רבויא דכל האזרח לרבות של שותפות ומיעוטי' דלה למעוטי שאול' כמו דמרבינו גבי ציצית טלי' של שותפין מדכתי' לכם [היינו בגדיהם לשון רבים] וממעטינן שאולה מדכתיב פסותה ובתשובת ריב"ש (סימן שמ"ז) כתב וז"ל נאני אומר דאין מן טלית קוש' דהתם רחמנ' אמר שלא ישתמש אדם בטלי' שהוא שלו אלא בהטיל בו ציצית ואפשר שנתחייבהו בשל שותפות פינו שקצתה שלו שהרי הוא משתמש בשלו בלא ציצית ויפטר בהו בשאולה שאין לו בה פלום אבל בסנפה א"א לומר פן דכיון דחייבה אותו התורה לישוב בסנפה שהיא שלו איה נאמר שתפטר בהו בחציה שלו ואין כאן אלא חצי סנפה ואנן סנפה שלמה בעינו וכן נמי באתרוג עכ"ל ולמ"ש א"ש דהא בלא"ה צריף להבין דברי התוס' שכתבו פינו דכתיב לה למעוטי שותפין כמו בפירק ראשית הגז הא זה הוא לר' אלעאי אבל לרבנו לא ממעטינן מלש"י וצ"ל דעכ"פ גם לרבנו בעינו שיהי' שיעור לכ"א שביא אותו לידי חיוב וכן"ל וכינון דסוף נמי בעינו שיעור ממיל' מדכתיב לה הי' החיוב שיהי' לכ"א פשיעור

וע"ז פתבו שפיר דמ"מ מכל האזרח היינו אומרי דשנתפין יוצאין הואיל דעכ"פ יש לו חלק כמו גבי ציצית דחייב אף שאין לו בה פדי שיעור לכסות בחלקו חייב פשמיכה בחלקו ונחלק חבירו אף דשאולה לא חייבה התורה ונחלקו אין בו שיעור לכסות ומ"ש הריב"ש דרחמנא אמר שלא ישתמש אדם בטלית שלו אלא בהטיל בו ציצית ז"א דכבר פתב המרדכי דלא ציונה התורה שלא ישתמש בו בלא ציצית רק חייב רמא עליו לקיים המצוה ואף אם נאמר דדעת ריב"ש דחייבה התורה שלא להשתמש בטלית שלו מ"מ היינו אם ראוי לכסות בו וכיון דבחלקו אינו ראוי ועכ"ז מרבינו מן בגדיהם לחייבו בשל שנתפוח הואיל דקצתו שלו אף דאם הי' משתמש בשלו לבד ליפא שיעור חייב מ"מ חייב התורה בשל שנתפוח כן נמי הי' מקום לומר לגבי חייב לקיים מצות סוכ' אף דכתיב לה מכל האזרח לא הוי מרבינו רק שנתפוח ועיין תשובת הרשב"ש (סי' ח') דהעלה לדינא אף לדין דקי"ל סוכה שאולה פשרה דלה למעט גזולה אעפ"כ סופת השנתפין דקפדי אהדדי פסול' דמדכתי' לה ולא פתיב לך ממעטינו שנתפין והביא שם שפן דעת כמה גדולים והריב"ש שם כ' מצד הסברא טפי עדיפא של שנתפין משאול' ועכ"ז כ' דאפשר לומר כן בדעת תו' מדלא פתיב לך לשון רבים ומהרי"ט אלגזי שם תמה ע"ז דכיון דקי"ל שאולה פשרה מנ"ל למעט מלה של שנתפין הא לרבנו אין למעט מזה כ"א שנתפוח גוי ולא שנתפוח ישראל ולמ"ש אחי ע"נ דעכ"פ מדלא פתיב לשון רבי' לא ידענו אם אין פשיעור בחלקו לבד שיוצא וכיון דלהנה רבנותא עדיף שאולה דכל ימי שאולה כולה שלו משא"כ שנתפין אין כולה שלו ובמקום שיושב יש לחבירו חלק בו וקפדי אהדדי לכה סברו דממעטינו מלה: ועתה נחזור לחקירות הגר"ע ז"ל בשנתפוח עכו"מ ונאמר אם אין בחלקו ש"י לבד פדי חייבו שראוי לכסות בו י"ל דפטור דחלק הגוי אינו מוסיף החייב פיון דכתיב פסותה ושאוולה פטור ודומ' לחייב דמזונה להכרעות הרמ"א (יו"ד סי' רפ"ו) דשנתפוח גוי פטור ממזונה דמזונה הוא ג"כ חובת הדר ואם אין ישראל דר בביתו א"ח ובכ"ז מרבי' מלמען ירבו ימיכם דשנתפוח ישראל חייבין במזונה כמבואר יומא (די"א) והיינו אף אם אין דר בו רק ישראל א' ונחלקו אין בו ש"ח בכ"ז חייב מרבוי' דימיכם.

ועכ"ז אינו חייב בשנתפוח נכרי וע"כ דמרבינו רק להוסיף דל"ב לכ"א מישראל שיעור אבל בשנתפוח גוי לא מרבינו כן נמי לענין ציצית דשקולין הן בחיובן. הן אמת הגר"ע ז"ל שם בתשובה פתב לדון דהא דכ' הרמ"א בפשיטות דפטור בשנתפוח גוי אף דהב"י שם הביא דברי רשב"א חידושי חולין דחייב וכתב דהרשב"א דמחייב היא משום דס"ל פהסוכרים דשוכר בית אחר ל' חייב מדאורייתא במזונה דחובת הדר הוא ול"ב ביתה משמש לכה שנתפוח חייב לגמרי מיד ולמסקנ' תוס' ורא"ש דשוכר אף לאחר ל' פטור מן התורה דבעינו ביתה דידך ממילא שנתפוח נכרי פטור לכה הכריע הרמ"א פדעת המרדכי פיון דכן דעת תוספות ורא"ש ותמהני הא לפנינו מבואר רשב"א חידושי שפת (דף קל"א) דהא דחייב לאחר ל' בין בטלית בין במזונה הוא מדרבנן דמדאורייתא אין חילוק בין תוף ל' ובין לאחר ל' וע"כ הא דכ' הרשב"א חולין דלכה ל"א ביתה למעוטי שנתפוח נכרי דמזונה חובת הדר היא ולשמירה עשויה ואפילו שנתפוח נכרי ישראל הדר בה צריף שמי' היינו אף דשוכר פטור מה"ת מ"מ פיון שיש להישאל חלק ויושב בבית חייב ועי"ש לשון הריטב"א דכ' דא"י למעט שנתפוח פיון דאף אם הי' הבית כולו של גוי

וישראל דר בו חייב במזון' דקי"ל מזון' חובת הדר היא וישראל בכ"מ צריף שימור ע"כ צריף לפרש דבריו פינן דהוא מצד שימור אין סברא למעט שותפות גוי שדרי חכמים הוסיפו לחייבו אף בבית פולו של גוי לכו אין סברא למעט שותפות גוי אפילו מדאורייתא והעד לזה דברי הר"ן בחידושי שם פתב לתרץ פן משם רשפ"א והוסיף דברים מה דלא נזכר בדברי רשפ"א וכ' דאטו מי גרע בית של שותפות מבית של גוי שהישראל הדר בו חייב במזונה וברי בדברי רשפ"א מסכ' שפת מבואר דליכא חיוב מה"ת בבית שאינו שלו וע"כ הפונה פינן דחזינו דחכמים חייבו אף השוכר לא ממעטינן של שותפות אף מדאורייתא ועיין חידושי ריטב"א יומא שם דכ' דשיטת ר"י בעל התוס' דסוף ימיו היא הנכונה דזקנותו דר' קי"ל דשוכר פטור מה"ת ובש"מ ב"מ (דף ק"א) מבי' ג"כ רק דעת הר"טב"א עכ"פ דעת רשפ"א וריטב"א דחייבה התורה במזונה בשו"ג אף אם בעינן ביה שוכר מה"ת פטור ומ"מ הרמ"א הכריע פדעת המרדכי לפטור שותפות גוי והיננו אם משתמשים ביחד או אף בלא דרו יחד מ"מ נ"מ קנדם ל' הרי דשותפות גוי גרע וכמו כן י"ל בציצית ואף די"ל לחלק דמרדכי מבוא' הטעם פינן דמרבין שותפו מדכתיב למען ירבו ימיכ' ואין סברא דקאי על גוי מ"מ בציצית ג"כ דמרבין מדכתי' בגדיהם פתיב דבר אל בניי ועשו י"ל דלא קאי על שותפות גוי ועיין ב"י דמביא בשם רבינו ירוחם הטעם דשל שותפות חייבת בציצית משום דכתיב ועשו לשון רבים ולא כתיב שם לה פמו גבי סוכה ומעשר והב"י תמה עליו הא בש"ס למדו מדכתיב בגדיהם ובס' א"ר מפרש דברי ר"י דודאי ידע מהש"ס אלא דקשיא ליה על הש"ס דלמא פתב קרא בגדיהם לשון רבים משום דקאי ארישא דקרא דכתיב לשון רבים לזה מפרש דמזה באמת נמי למד דה"ל לכתוב נמי רישא דקרא לשון יחיד אלא משום דרצה למעט מכסותה נקט הש"ס על בגדיהם.

א"כ לדבריו נדאי מדכתיב דבר אל בני ישראל ועשו קאי רק על שותפות ישראל ולא שותפ"ג וק"ו הוא ממזונה דהא לכה"פ לא ממעטינן מביתה דכתיב גבי מזונה שוכר בית אחרים מטעם דלא מסתבר למעוטי בית אחרים פינן דלשימור עביד וכמו שכתבו תו' מנחו' (דף מ"ד) ד"ה טלית ובכ"ז שותפות נכרי פטור ק"ו לגבי ציצית דלכ"ע טלית שאולה פטור מה"ת לעולם ומן פסותה ממעטינן לא מרבין מבגדי' רק שותפות ישראל.

וכן נראה ג"כ שיטת רש"י דשוכר בית חייב מה"ת דכ' במ' ב"מ שם מזונה חובת הדר היא דדרשינן ביה דרף ביאתה למי שנכנס ויצא לה זה הדר בה ועיין רש"י ע"ז (דף כ"א) ובספר יראים (סי' ח"י) כ' דרף ביאתה ל' יצא ונכנס הקפיד הפתוב וסברו אף דכתי' ב"פ ביה"מ לא הקפידה התורה רק על הדר בו ול"ב שיהי' שלו פינן דלא מצינו בש"ס דדרשו לגבי מזונה מקרא דביתה דבעינן שיהי' שלו וע' בהגהות מיימני (פ"ה) הלכות מזונה דהביא דברי הר"י דשכירת בתים מגוי פטור ממזונה דכ' ביה"ת ולא בית אחרים כדאמרינן גבי טלית שאו' וכ' אף קשה אמאי לא דרשינן ביה"ת ולא בית אחרים ויפטור פשעו ישראל מישראל כמו דדרשינן פסותה ולא פסות אחר' ואם תתיר דחשבי' ליה ביתו דשכירות קניא כמו כן שאלה קניא וכ' ודעת רבינו המחבר דחייב אפילו בבית גוי כ"ז שהוא בתוכו עכ"ל.

ובתשובת רע"א ז"ל שם העיר בזה דלהסוברים שכירות קניא קצת למה ממעטינו מן פסותה ולא שאולה נימא דקני קצת דשואל לא גרע משוכר ומקרי פסותה וזה ממש קושית הגה"מ. ויש לומר דהא עכ"פ פתיב בגדיהם לרבות שותפות ואם שאלה קניא למחשב פסותה בגדיהם למה לי.

ובאמת י"ל אם מקני ליה קנין לזמן ממש מקרי פסותה ול"ב קנין עולם וכמו לגבי ראשית הגז דמהני אם קונה הצאן לזמן וע"כ מדכתוב גז צאנה היינו שבשעת הגיזה יהיה קרי צאנה פן נמי לגבי פסות פיון דכתיב אשר תכסה בה סגי שיהי' שלו בקנין לזמן ול"מ לדעת רבינו אביגדור שבתשובת רא"ש (פלל ל"ה) דגם גבי אתרוג סגי בקנין לזמן דולקחתם לכם משלכם משעת לקיחה קפיד רחמנא שיהיה משלו והא איכא וה"נ דרשינו מלפם לרבות השותפ' וה"מ שותפיו שלקחיהו לשם מצוה דהא בלקיחה דמצוה הכ' מדבר ועלה קאי לכם אבל לקיחתו לסחורה לא מקרי לכם אלא א"כ יכול לאכלו עי"ש וה"נ לגבי ציצית אף דממעטינו מן פסותה טלית שאולה היינו שאלה בלבד אבל קנין הגוף לזמן מקרי פסותה דכאן עדיף דמרבין מן בגדיהם שות' אלא אף לדעת הרא"ש והעומדים בשיטתו וכן קי"ל (סי' תרנ"ח) דמתנ' עמל"ה צריף הקנאה בהחזרה דאל"כ הוי פשאלה בעלמא היינו באתרוג דבעינו לכם ממש לכל דרכי הנאות ולקחתם פתיב לקיחה תמה ולכם שיהיה לקיחה לכ"א וכמו שכ' תוס' סנפה הנ"ל אבל לגבי ציצית סגי אם הוא קנין לזמן בשעה שמכסה בו וכנ"ל ולו יהי שהוא של שותפות מרבין מן בגדיהם אבל שאלה לבד ע"כ גרע פיון דאין לו בה קנין כ"כ ממעטי ומדגלי קרא בגדיהם ולא פתיב פסותכם לשון רבים: וכבר כתבתי בהגהותי בד"ח דיני מתנות (סי' א') לבאר דברי הרא"ש דסובר מעמלה"ח בעינו הקנאה בהחזרה דל"ש לומר דמקנה לו לחבירו הגוף לזמן ולא שייר לו לעצמו פלום דא"כ במה ינקה בו הנותן את"כ הא שייך לומר בו פיון דפסקו פסקא כמו"ש חידושי ר"ן פ' המגרש משם הרא"ה דמי שנותן קרקע לחבירו גוף ופירות לזמן זוכה בו לעול' דכיון דפסקו פסקה כמו באומר לאשתו היום אי את אשתי ולמחר את אשתי דאמרינו פיון דפסקה פסקה ואף הטוש"ע ח"מ (סי' רי"ב) דכתבו הקונה לזמן בונה והורם היינו מה שהוא לצרכו ואם מכר חוזר המוכר ולוקח מן הלוקח פשפלה הזמן היינו שייר לו זכות זה מעכשיו אבל אם לא שייר לו לעצמו שום זכות אמרינו פיון דפסקה פסקה וא"כ בנותן ע"מ להחזיר אם לא שייר לו הנותן זכות פלל פיצד יחזור את"כ להנותן הא פיון דפסקה פסקה ואם שיירו להם הפעלים איזה זכות מעכשיו שוב ל"ה לכם לגבי אתרוג ולא עדיף מאתרוג השותפין דל"ה לכם לצאת בו ביו"ט הראשון לכה ע"כ צ"ל דלא שייר לו ובמה ינקה את"כ ע"כ דצריף הקנאה בהחזר' ובזה מנושב קושית הקצה"ח (סי' רנ"ז) דהא בלוקח קרקע לזמן לרל"ק דק"פ לאו כקה"ג מביא בפורים ואינו קורא וכ' הרשב"ם ב"ב דקרינו ביה מארצה הרי דקנין הגוף לשעה קרינו ביה ארצה ולמ"ש אינו דומה פלל לבפורים דשם מרבין לחייב שותפין להביא וכיון דקונה לזמן הגוף אף דנשתייר מעכשיו זכות של המוכר דאל"כ נאמר פיון דפסקה פסקה מ"מ ל"ג מאם היו שניהם משותפים בהקרקע דג"כ חייב בפורים משא"כ לענין אתרוג בעינו שיהיה שלו לגמרי לבדו בלי שום שותפות וזכות אחרים לכה א"י בקנין הגוף לזמן פיון דע"כ נשתייר פח הנותן מהשתא כדי שלא נאמר פיון דפסקה פסקה והארכתי שם עוד ליישב בזה כל קושיות הקצה"ח וממילא לענין ציצית פיון דטלית של

שְׁוֹתְפִין חֵיב בְּצִיצִית גַּם קִנְיָן לְזִמְן סָגִי לְחֵיבוֹ כִּינּוּן דָּאָרְף בְּגָד שֶׁל שְׁוֹתְפִים יִשְׂרָאֵלִים חֵיב בְּצִיצִית.

אוּלַם מִמָּה דַּכּ' הָרָא"שׁ בְּשָׂאל טְלִית מְצוּיִצָת מְחִבְרוֹ דְּמִבְרַךְ מִיַּד דְּאִדְעָתָא דְּהָכִי הַשְׂאִילָה לּוֹ שְׂיִבְרַךְ עָלֶיהָ וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְבְרַךְ אַא"כ תִּיְהִי שְׁלוֹ אֲמַרִינּוּ דְּהוּי כְּנֻתָנוּ לּוֹ בְּמִתְנָה ע"מ לְהַחְזִיר וְעֵינֵי ט"ז (ס' י"ד ס"ק ד') פְּנִרְאָה דְּבִהֲקֵנָה לּוֹ לְזִמְן לָא סָגִי וְלֹא אִדְעָ לְמָה הָא ל"צ לֹאמַר שְׂהֲקֵנָה לּוֹ בְּמַעֲמֵלָה" ח רַק דְּהֲקֵנָה לּוֹ לְשַׁעָה וְקִנְיָן לְזִמְן סָגִי בְּזֵה אָרְף דְּלִשְׂאָר בְּשִׁיּוֹר זְכוּתוֹ דְּנוֹתָן מ"מ לָא גָרַע מְטִלִית שֶׁל שְׁוֹתְפִין.

וְאוּלַי נ"מ בְּאִם שָׂאל מִן מִי שְׂאִינוּ בַר חֵיּוֹב כְּמוֹ אִשָּׁה לְכָרָה נִקְטָ מִלְתָּא דְּפִסְיָקָא לּוֹ דְּבַכְלָ עֲנִינּוּ שְׂיִהִיָה צָרִיף לְהִיּוֹת שְׁלוֹ נוֹתָנוּ לּוֹ. וְלִגְבִי מִי שְׂבָר חֵיּוֹב הוּא הַנוֹתָן בְּאִמְתָּ סָגִי אִם נִתְנוּ לּוֹ בְּקִנְיָן הַגּוֹרף לְזִמְן וְלִגְבִי מִי שְׂאִינוּ בַר חֵיּוֹב דְּבִזָּה לָא סָגִי קִנְיָן לְזִמְן כִּינּוּן דָּאָז יְהִיָה ע"י שִׁיּוֹר זְכוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁל שְׁוֹתְפּוֹת עִם אִינוּ בַר חֵיּוֹב בְּזֵה אֲמַרִינּוּ דְּמִקְנָה לּוֹ בְּמַעֲמֵלָה" ח עכ"פ לְהַכְרֵעַת הָרַמְ"א יו"ד לְגַבִּי מְזוּזָה דְּשְׁוֹתְפּוֹת נְכָרִי פְטוֹר ק"ו לְגַבִּי צִיצִית וְאָרְף לְדַעַת הָר"ן נְדָרִים דְּבָאִין בּוֹ דִּין חֲלֻקָה אֲמַרִינּוּ יֵשׁ בְּרִירָה וּבְשָׁלוֹ מְשַׁמֵּשׁ מ"מ זֶה דְּנוֹקָא לְעֲנִינּוּ מְוֹדֵר הַנָּאָה אֲבָל הֵיכָא דְּכָתִיב מְעוּטָא י"ל דְּגָרַע מְקִנְיָן לְזִמְן כִּינּוּן דְּלָא נִסְתַּלַּק שֵׁם בְּעֵלְיָ וְעֵינֵי תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"ש שֵׁם בְּנִידוֹן סְוִכּוֹת הַשְׁוֹתְפִין וְדוּק מִיְנִיָה וְאוּקִי בְּאַתְרוּ: אָרְף מ"מ זֶה דוּק' בָּאִין בְּחֻלְקוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל הַמְשַׁתַּמ' בְּהַבְג' כְּדִי שְׂעוּ' חֵיּוֹב צִיצִית אֲבָל אִם יֵשׁ בְּחֻלְקוֹ כְּדִי לְכַסּוֹת בּוֹ חֵיּוֹב בְּצִיצִית וִי"ל דְּהַרְמ"א סְמָרְף עֲצָמוֹ ע"ד הַמְרָדְכִי (פ' ח' דְּחֻלְיִין) שְׂהִשִּׁיב ר"ח לְרַבִּינוּ אֲבִיגְדוֹר דְּכָמוֹ לְעֲנִינּוּ נְגַעִים בֵּית הַשְׁוֹתְפִין מִטְמ' בְּנִגְעֵי' וּמְרַבִּינוּ שְׁוֹתְפּוֹ יִשְׂרָאֵל וְלֹא מְמַעַט שְׁוֹתְפּוֹת גּוֹי וְאִפ"ה שְׁוֹתְפּוֹת דְּגּוֹי לֹא מְטַמָּא וְהַטַּעַם כִּינּוּן דִּישׁ לְהַגּוֹי חֲלָק בּוֹ וְלֹא בַר טְמוּיִי בְּנִגְעִים הוּא אִין כָּאִן בֵּית שְׁלָם לְגַבִּי טְנוּמָא' דְּבַעֲיִנּוּ בֵּית שְׁלָם בְּזוּנוּיָתוֹ וְכֵן לְגַבִּי מְזוּז' אִין כָּאִן בֵּית שְׁלָם לְהַתְחִיב בְּמְזוּז' וְאִנּוּ בְּעֵינֵי בֵּית שְׁלָם דְּהָא מְמַעַט בֵּית שְׂאִין בּוֹ ד' אִמו' וְכֵן שַׁעַר שְׁלָם בְּעֵינֵי וְכִי שְׂקִלְתָּ לְחֻלְקָא גּוֹי הוּי חֲצִי בֵּית וְכָל פּוֹרְת' וּפּוֹרְת' יֵשׁ בּוֹ חֲלָק דְּגּוֹי ל"צ קָרָא לְמַעוּטִי וְהֵיכָא שֶׁל שְׁלָמָה חֻלְיִין שֵׁם מְחֻלָּק בֵּין נְגַעִים לְמְזוּזָה דְּשֵׁם תְּלוּי הַעֲנִינּוּ בְּקִירוֹת הַבֵּית וְכִינּוּן דְּלֹא אֲמַרִינּוּ בְּרִירָה בְּדֹאֲרִיָּתָא ל"ה הַנִּגְעָה בְּקִירוֹתָיו אֲבָל בְּמְזוּזָה חוֹבַת הַדָּר כָּל הֵיכָא שְׂיֵשׁ בֵּית דִּירָה לְזֵה וּבֵית דִּירָה לְזֵה חֵיּוֹב וּמָה בְּזֵה שְׂהַחְצִי הוּא שֶׁל גּוֹי מ"מ אַחַר שְׂיַכְנִס דְּרָף הַשַּׁעַר חֵיּוֹב בְּמְזוּזָה וְא"ד לְסַתֵּר חֲצִיָּה דְּאִין שֵׁם שַׁעַר עָלְיוֹ וְתַדַּע דְּלֹא יִלְפִינּוּ מְזוּז' מְנַגְעִים דַּא"כ יְמִיכָם שְׂבָא לְרַבּוֹת שְׁוֹתְפּוֹת נִילַף נְמִי מְנַגְעִים וְלְרַבְּנָן דְּלֹא דְרָשׁוּ מִיְעוּטָא אֲלָא לְשְׁוֹתְפּוֹת גּוֹי אֲפִילוּ הֵיכָא דְּלִיכ' רַבּוּיָא כְּמוֹ גַבִּי רַאשִׁית הַגֹּז דְּכָתִיב צֹאנָה דְּלֹא מְמַעַטִי רַבְּנָן אֲלָא שְׁוֹתְפּוֹת דְּגּוֹי וְא"כ יְמִיכָם לְמָה לִי וְא"ל דְּרַבְּנָן לֹא דְרָשִׁי הָאִי רַבּוּי' דְּהָא בְּיוֹמָא מְשַׁמַּע דְּלִכ"ע דְּרָשִׁינוּ יְמִיכָם לְרַבּוֹת שְׁוֹתְפּוֹת א"כ מְרַבִּינוּ כָּל שְׁוֹתְפּוֹת אִפִּי' דְּגּוֹי וְדוּחַק לֹאמַר דְּמַש"ה כְּתִיב יְמִיכָם לְרַבּוֹת שְׁוֹתְפּוֹת כִּי הֵיכִי דְּתִדּוּק מִיְנִיָה דְּשְׁוֹתְפּוֹת דְּגּוֹי פְטוֹר א"כ בֵּיתָךְ אֵינִיפֵר לְדְרָף בִּיאָתָךְ חֲדָא דְּלָמָה לָנוּ לְדוּחַק כְּוָלִי הָאִי אִמָּאִי לָא נִימָא דִּימִיכָם מְרַבָּה שֶׁל שְׁוֹתְפּוֹ וּבֵיתָךְ אִתִּי לְדְרָף בִּיאָתָךְ עוֹד לִיכְתוּב מִיְעוּטִי אַחַר־יָנִי לְמַעַט שְׁוֹתְפּוֹת דְּגּוֹי וְל"צ רַבּוּיָא דִּימִיכָם כְּמוֹ בְּרַאשִׁית הַגֹּז ע"ש עוֹד בְּדְבָרָיו.

וְהַרְמ"א דְּפוֹסֵק כְּדַבְרֵי הַמְרָדְכִי סוֹבֵר דְּדוּמ' לְנִגְעִים וּבּוֹדָאִי אִם יֵשׁ בֵּית דִּירָה לְזֵה בַּפ"ע וְלָזֵה בַּפ"ע י"ל דְּחֵיּוֹב וְכָמוֹ שׁוֹכֵר וְאָרְף עֲדִיף מְנִי' לְחֵיבוֹ תוֹף ל' אֲבָל אִם דְּרִים בִּיחַד כִּינּוּן

דחצי שם גוי עליו פטור אף דיש שם שער עליו ומ"ש היש"ש דגילף שנתפוח ישראל לחייב מנגעים ולא צריה לימיקם ודאי אין פונתו דמיתור ימיקם דהא ביומא שם דריש מימיקם לבה"כנ ולנשים גם פן רק דקשה לו למה הביא הברייתא פלל לדרוש שנתפוח ישראל מימיקם אולם הא צריה לדרוש מימיקם ג"כ לשנתפוח דמביתיה נאמר עכ"פ באין בו רק ד' על ד' בשנתפוח ובחלק פל א' אין בו שיעור חיוב צריה לדרוש דמ"מ שני ישראלים חייבים אף דא"ב רק שיעור אח' דלגבי ראשית הגז ממעטינו ג"כ מצאנה אף שנתפוח ישראל אם אין לכ"א שיעור חיוב הואיל דלא יש שם לרבות ומזה שפיר ממעטינו לשנתפוח גוי אף אם יש בכל אח' פשיעור וראיתי בס' דמשק אליעזר חולין שם אף הוא הולך בשיטת היש"ש לחייב במזונ' ורצה לחלק מנגעי' דשם ממעטינו שנתפוח דהאיך נתצו ביתו של הגוי בלי רשותו משא"כ במזונה מה איכפת לגוי שנתפוח שזה עושה מזונה כיון שאינו מפסיד פלום בביתו ומה"ט כ' דטלית דשנתפוח גוי אינו חייב בציצית שיפסיד פסות הגוי בלא רשותו ואם הגוי נותן לו רשות שישמש בהבגד אף לפי שעה והשנתפוח קנימת כיון שיודע בטוב יהודי חייב בציצית עיי"ש ולפי"ז י"ל לדבריו אף דאין בו פדי שיעור' לכסו' בחלקו של ישראל חייב אולם להפר' הרמ"א לגבי מזונה דלעולם פטור וכנראה אף אם יש חלק ושיעור החיוב בחלקו של ישראל פן נמי בטלי' י"ל דפטור אף אם יש בו כשיעור דלעולם פל מאי דמצינו למעט מן פסותה ממעטינו ומרבינו מבגדיהם רק שנתפוח ישראל ואמרין תפסת מועט תפסת וכמו לגבי סופה דמעטינו מלה גזולה ומרבינו שאול' ובכ"ז פמה קולמוסין נשתברו לדע' אם כשר' בשנתפוח ישראל ואף דשם כ' הריב"ש דאין סבר' להכשיר שאול' ולפסול שנתפוח דעדיף מ"מ היכא דשאולה פטורה אף דמרבינו שנתפוח ישראל אין לרבות אף שנתפוח נכרי ולענן הדין ודאי אין לברך על טלי' כזה ואף אם הוא בשנתפוח עם אשה י"ל דפטור כיון דאינה ב"ח: ודע דכמו דמעטינו מן פסותה טלית שאולה לאו דוקא הואיל דיש קנין להמשאיל בו ל"מ פסותה רק אף פסות של הפקר אם אינו מתכוין לזכות בו פטור' ג"כ מן הציצית פל שלשים יום וכן כ' הרשב"א בחידושו שבת שם דטלית של הפקר לא עדיף מטלית שאולה וכן בית של הפקר פטור ממזונה עיי"ש ועיי"ש ברמב"ן.

וכנראה מדבריהם דאף מדרבנן פטור פל ל' יום אף דמעיקרא הי' שלו ועכשיו נרא' כשלו ורק שמפקיר להפקיע ממצוה מ"מ פטורה מציצית וממזונה פל ל' יום וזה דלא כמ"ש המ"א (סוף סי' י"ג) דאף פשנותן לאחר ומשאיל לו דחייב מדרבנן דנרא' כשלו כמו בטלית שאולה לאחר ל' וכ"ש הכא שבאמת הוא שלו ומדברי רמב"ן ורשב"א משמע דבכל אנפי פטור תוה שלשים פשאינו שלו ולכאורה י"ל הואיל דאי בעי לזכות בו הוי פדיד' בפרט כשלו בש בו ויש לו זכות שאין אחר יכול לעכב עליו מלזכות בו מ"מ מפסותה ממעטינו פל זמן שאין לו בו קנין וכן מבית' לגבי מזונה דכ"ז שלא זכ' בו אינו שלו ולא מהני הואיל דבידו לזכות לחייבו ויש ראי' לזה מנגעי' בתים דמבואר בש"ס יומא (דף י"א) דאף דכתיב אשר לו הבית מרבינו לבית השותפין מדכתיב בבית ארץ אחרותכם וקאמר בש"ס אלא לו למה לי מי שמייחד ביתו לו ואעפ"כ מבואר בתו"כ מדכתי' אשר לו פרט לבית של הפקר ומשמע אף שיושב בו מ"מ כיון דלא קרינו בי' אשר לו הבית אינו מטמא ועיי"ש בריטב"א דפשטי' דקרא אתא למעוטי בית דהפקר והש"ס חדא מנייהו נקיט דאיך פשיט ובלא"ה ידעינו לה ועיינו ס' פפות תמרים פ' לולב

הגזול (דף ל"א) דחקר בזה לענן אתרוג ביום ראשון אם נטלו מן הפקר ע"מ שלא לזפות בו די"ל דקרא לא אתי אלא למעוטי גזל עי"ש ומתו"כ הנז' מבואר דהפקר דלאו לו קרינו ביה ה"נ לענן לכם וכן לענן ציצית: סי' ט' בש"ע (סי' כ"ז) דאם יש לו שתיקה ויש לו איזה אונס שאינו יכול להניח אלא אחת מניח אותה שיכול ובמג"א שם דאף באונס קצת וכתב ב"י משום דאם יש לו שתיקה אסור להניח של ראש קונדם של יד ומ"מ נראה שאם לא הניח אלא אחת מהם אעפ"י ששתיקה בידו ול"ה לו שום אונס יצא ידי אותה מצוה משקנים ולכאורה יש לעיין למה יצא ידי תפילה של ראש אם הזיד ולא הניח מקונדם של יד שיש לו הא עבר על עשה מה"ת לאות על ידה ונהדר ולטוטפות בין עיניו וכ"ז שבין עיניו יהיו שמים הא הוי מצוה הבאה בעבירה דבשעת עשיית המצוה עבר על עבירה ובכה"ג לכ"ע הוי מצוה"ע אף דהעביר' לא גרם למצוה כמבואר מדברי תוס' סנפה (דף ל') במצוה של טבל וכדומה.

וה"נ דכונתו' ומתראוי לומר דלא יצא ידי מצות של ראש עד שיסלק ויניח מתחילה של יד. וראיתי בפ"מ שהעיר למה לא נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד ל"מ דאפילו במ"ע כמו תורם מרעה על היפה פריה בש"ס תמורה דנימא אי עביד ל"מ.

אולם זה יש ליישב למ"ש המהרי"ט דאם לא יתקן האיסור כמה דנאמר לא מהני בזה לא אמרינו דל"מ וה"נ דכונתו' הא מ"מ הי' בין עיניו השל ראש ועבר על כ"ז שבין עיניו יהיו שמים ודחוק לומר דאם נאמר ל"מ ונהוי כמנוח בלא פונה על ראשו דבזה אינו עובר גם למ"ש תוס' תמורה בצורם אונן בכור דל"ש לומר ל"מ במידי דאף נעשה ממילא סגי וה"נ י"ל דאף אם נעשה מאליו קיים המצוה דל"נ וקשרתם רק על של יד ובשל ראש אם נפל ממילא על ראשו לכאורה ג"כ סגי וא"כ ל"ש בזה לומר דלא מהני ועיין פ"מ במ"ז (סי' י"ט) שפכת בהא דאם קרא כ"ש במקום צואה דחוזר וקורא דאינו מטעם אי עביד ל"מ למ"ש סמ"ע (סי' ר"ח) דוקא אם לא יצויר באופן אחר משא"כ כאן שהמקום גורם ונראה דהוי דרבנן עי"ש והכי נמי דכונתה פיון דאפשר לקיים מצות של ראש ואין החסרון בגוף המצוה רק מצד אחר דאין עליו של יד ובכה"ג לא שייך לומר אי עביד לא מהני.

אולם מטעם מצוה הבאה בעבירה יש להתבונן דהא נדאי אף בעבר על עשה שייך לומר מהבב"ע כמו איסור גזל דפסול למצוה אף דכבר עבר על העבירה מ"מ חשיב מהבב"ע כמה דעושה בשעת המצוה דעובר על מ"ע והשיב את הגזילה ונהיה מאז נתקשיתי בדברי השו"ע דפסק (סי' תרמ"ט) דבמצוה דרבנן לא פסלינו מהבב"ע וביו"ד (סי' ש"מ) פסק בקורע חלוק הגזול דל"מ כמבואר מדברי ירושלמי פ' האורג ואמאי הא לקרוע על מתו ל"ה רק מצוה דרבנן ורציתי לומר דע"כ לא פסק המחב' דבעבירה דרבנן לא איכפת לן במהבב"ע רק היכא דכבר עבר העבירה קונדם קיום המצוה אבל במקום דעושה עבירה בשעת קיום המצוה כמו בקורע בחלוק הגזול דמזיק לתבירו ביזים בזה מפסיד העבירה את המצוה במצוה דרבנן.

אף י"ל דגם בגזילה אף דאין מפסידו בקיום המצוה מ"מ בשעת המצוה עובר עבירה כמה דלא מקיים העשה והשיב ומעכב של תבירו ת"י בגזילה. אולם למ"ש הריטב"א סנפה שם להקשות למה בגזל קרקע יוצא דקרקע אינה נגזלת הא מ"מ עובר עבירה כמה

דיושב בסופת חבירו שלא ברצונו ומתרגז פניו דאין המצנ' מוציא' מרשו' הבעלי' הוי כאלו גזל קרקע אחרת ובחמדת שלמה (סי' ל) ביאר הדבר בשלמ' בקרקע פניו דאינו חל על הקרקע שם גזל דכל היכא דאיתא ברשותא דמרא איתא מה איכפת לן במה שעבר עבירה בשעת קיום המצנה אבל במטלטלין פניו דנגזלים ומפקיע בגזילתו מרשות הבעלים וחל על גוף החפץ שם גזל פסול משום מהב"ע ע"ש ואף לצנועין דיכול להקדיש דבר שאינו ברשותו מ"מ יצא מרשות בעלים והוי שם קנין גזל על החפץ דאם משתמש בו הגזלן אינו חייב לשלם דכל הגזלנים משלמים בשעת הגזילה ויצא מרשות הבעלים דנקנה ע"י יאוש ושינוי רשות כמו שפיתבו תוס' ב"ק (דף ס"ז ע"ב) בסוף דבריהם וא"כ לדברי ריטב"א הא דגזל הוי מהב"ע הוא משום דעשה העבירה מקודם וחל על החפץ שם גזל אבל במה דעוש' איסור בשעת קיום המצנ' דמשמש ואינו מקיים והשיב לא פסל את המצנה דהוי כאלו עושה עבירה אחרת וכמו בקרקע פניו דאינו הפקיע מרשות הבעלים כמו כן במטלטלין נימא פניו דכבר נפקע מרשות הבעלים לא איכפת בהעבירה שעושה בשעת המצנה ועיקר הפסול הוא בשביל עבירה הראשונה וכיון דדעת המחבר דבמצנה דרבנן לא איכפת לן א"כ אף בקורע בחלוק הגזול אף דעושה עבירה בשעת המצנה מ"מ אינו מפקיע בזה יותר מרשו' בעלי' דנדאי לא נשתנ' ע"י קריע' הזא' ואף דעוש' עבירה דמזיק לו לבעלים ודעת תו' מדהקשו בלולב של אשיך' דנימא מהבב"ע מבואר דדעתם אף בעבירה שאינה חל על החפץ ג"כ פסלינן מהב"ע י"ל בגזילה הוי עביר' אף בשעת מצנה במה דאינו מקיים והשיב ומדברי רמב"ן מלחמות שם דכתב באונגפרי דחייש ר"ה לגזל מנכרי אף דאסור מ"מ פניו דאינו חייב בזה השיב ל"ה מהב"ע נרא' דסובר ג"כ דעיקר פסול מהב"ע בשביל שעושה עבירה בשעת המצנה ובאמת יש להבין מה הקשו תוס' מלולב של אשרה דילמא רק פסול מהב"ע הוא כשעושה העבירה בשעת המצנה כמו בגזל ואי כמו"ש הריטב"א א"כ לא התחילו כלל להקשות מאשרה ואם נאמר דלולב של אשרה גם כן הוי העביר' בשעת קיום המצנה דרוצה אז בקיום של ע"ז אף בזה לא מתרגז תוס' מידי ובאמת י"ל דזה פננת היש מפרשים שהבי' תוס' שם דגרסי על מתנייתן דאתרוג של אשרה מ"ט משום דהו"ל מהב"ע והתוס' פתבו דגרסא משונבשת היא ולהג"ל י"ל דשפיר הוי מהב"ע דבשעת המצנ' עש' עבירה דרוצה בקיומו של ע"ז וקצת י"ל בדברי הש"ע למ"ש הט"א ר"ה בטעמא דר"י בשופר של שלמים דלא יצא הטעם דהיכא דאם נאמר דלא יצא יתקן האיסור ולא יעבור אף אמיקרא דרחמנא בזה לכ"ע אמרינן דלא יצא ועיין רמב"ן ורשב"א יבמות (דף ק"ג) ובכה"ג י"ל אף במצנה דרבנן פסלינן פדי לתקן האיסור וכיון דמבואר יו"ד שם דאסור לאחות הקרע שקרע על מתו ואף הלוקח אסור לאחותו וכיון דעוש' איסור חדש במה דקורע חלוקו של חבירו דבכה"ג אדם אוסר דבר שאינו שלו ואם נאמר דיצא ידי חובת מצות קריע' אוסר על הבעלי' לאחותו ואם נאמר דלא יצא יתקן עכ"פ קצת איסור זה שיהיה רשאי לאחותו לכה אמרינן בזה לכ"ע דלא יצא משום מהב"ע פדי לתקן קצת האיסור דאם יתקיים המצנה יתוסף האיסור עכ"פ במצנה דאורייתא אף דלא נקרא האיסור על שם החפץ פסלינן לדעת תוס' ורמב"ן מטעם מהב"ע ויקש' למה יצא ידי חובת תפילין של ראש בהזיד והניח קודם של יד: אף נראה הא דמבואר מדברי תוס' סנפה מדהקשה על מצה של טבל דהוי מהב"ע וע"כ קרא איירי היכ' דהוי כזית בלי המעשרות כמו שפיתבו

תוס' פסחים וא"כ לא תשיב מצו' הב"ע דהא קניי' המצוה בלא העבירה ומזה הוכיח בספר חמדת שלמה חלק או"ח (סי' כ"ז) דדוקא היכא דהעבירה והמצוה נעשים בשני זמנים נפרדים פגון לולב הגזול אז יש חילוק אם יכול לעשו' המצוה בלא העביר' או לא אבל היכא דהמצוה והעבירה נעשים בעשייה אחת אין לחלק פלל ותמיד הוי מהב"ע וכן מדוקדק לשון התוספות שפתבו דקאכיל איסורא וקנפיק ידי מצה דהיינו שנעש' בעשי' א' ובזה גם פאן שיני' מהב"ע אולם נרא' דדוקא במצה של טבל דגוף החתיכה הוא חתיכה דאיסורא כל זמן שלא הפריש ממנו את המעשרות בזה פיון דעושה העביר' בשעת עשיית המצוה מןפסל משום מהב"ע אבל בהניח של ראש קודם של יד אף דעובר בזה על כ"ז שפיון עיני' יהיו שמים מ"מ אין החסרון והרעיוותא בגוף התפילה של ראש רק בשביל שאין עליו של יד והי' באפשרות לקניי' המצוה של ראש בלעדי העביר' באם הי' קושר מקודם של יד בזה הוי פאלו עושה עביר' אחר' בלעדי קיום המצו' ואינו מגרעו קיום המצו' פיון דה"ל באפשרות לקניי' המצוה בשלמות ודוקא גבי מצה כ"ז שלא הפריש ונשאר בטבלו הוי כל חתיכה של איסור ואינו מבנר איז' הוא של היתר אף דהי' יותר מפני' והי' יכול להפריש ושישאר שיעור פני' מ"מ כ"ז שלא הפריש המצו' הוא העבירה משא"כ היכא דהעבירה הוא מצד אחר שגורם להמצוה שיהי' עביר' כמו תפילה ש"ר דבעצמותו הוא מצו' רק העדר תפילה ש"י שלא הניח מתחלה גורם להעבירה בזה יוצא ידי מצוה: וכן נראה ראי' מהא דמבואר ר"ה (דף כ"ח) דהמנדר הנאה ממעין דטובל בימות הגשמים ולא בימות החמה וכן מחבירו דאינו מזה עליו בימות החמה והטעם כמו שכ' הר"ן נדרים משום דיש לו הנאת הגוף בהדי מצוה ולא אמרינו בדיעבד אם טבל או היזה עליו דלא יצא פמבואר שם אם מצות להנות ניתנו דאף בדיעב' לא יצא והטע' משום דהוי מהב"ע ואף למ"ש רמב"ן ורשב"א יבמות (דף ק"ג) ובספ' טורי אבן שם דלאו משום מהב"ע לחוד אמרינו דלא יצא רק משום דיתקון בזה העביר' דאם נאמר דלא יצא לא עבר פלל מ"מ גם טעם מהב"ע שיני' ובזה נימא אף דהעבירה הוא בלעדי המצוה בהנאת הגוף מ"מ פיון דעשה עבירה בשעת המצוה נימאלגרוע המצוה מטעם מהב"ע אלא ודאי פיון דמשפחת המצוה בלתי עבירה ואין המצוה העבירה רק מצד אחר דנתפנון ליהנות או אף דלא נתפנון מ"מ הוי פס"ר וכמ"ש ריטב"א שם ואף לדעת הר"ן חולין דלגבי הנאה לא איכפת לן בפס"ר פתבתי במ"א לבאר דבאיסור נדרים דהוי איסור חפצה מודה הר"ן דאסור בפס"ר מ"מ אסור רק לכתחלה אבל בדיעבד אם עבר לא מפסל מטעם מהב"ע פיון דהי' יכול לעשות המצו' בלעדי הנאת הגוף הוי כדבר אחר גרם ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני ר"ה (סי' ג') בדברי הפלפו דכ' במנדר הנאה משופר דאסור הוא בעצמו לתקוע דיש הרבה נהנין פשתוקעים ובדיעבד יצא ולא הוי מהב"ע וכ' משום דבידו לעשות המצו' ושלא ליהנות ודומה לדברי תוס' סוכה ה"ל ואנכי העירותי שם בהגהותי דהיכא דהעבירה והמצוה נעשין פאחד אין לחלק בזה פמבואר מדברי תוס' במצה של טבל ולמ"ש דברי אאמ"ו ז"ל נכונים וברורים דבכה"ג אף דנעשה העבירה והמצוה פאחד לא מפסל המצוה משום העבירה פיון דאין העבירה על המצוה.

וא"ש נמי בתפילין וכנ"ל: סי' י' ראיתי בספר שא"ר (סי' ל"ז) שחקר במי שאין לו זרוע דפטור מן התפילין אם חייב בשל ראש דאף דשל יד אינו מעכב את של ראש י"ל דדוקא אם נתחייב בשניהם דראוי לקניי' בו וקשרתם ונהדר ולטוטפות בין עיני' כ"ז שפיון עיני' ד

יהיו שתיים ואם אין לו של יד מ"מ ראוי לביקלה הוא אבל היכא דפטור משל יד ואינו ראוי לביקלה דכ"ז שפין עיניה י"ל דהביקלה כ"ז שפין עיניה מעפכת בו ופטור אף מש"ר והביא ראיה מש"ס ערכין הפל חייבין בתפילין פהנים אצטרף ל"א סד"א הואיל וכו' וקשרתם כו' כ"ד במצנה דיד איתא במצנה דראש ונהני פהנים הואיל וליתנהו במצנה דיד דכתיב ילפש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו אימא במצנה דראש נמי לא לחייבו קמ"ל דלא מעפכי אהדדי הרי דכהנים בשעת עבודה אע"ג דפטורים בש"י משום חציצה ואינו ראוי לביקלה דכ"ז שפין עיניה אפ"ה חייבין בשל ראש והה"ד לאין לו זרוע דחייב בשל ראש.

ולכאורה יש להשיב על ראיה זאת דשם עכ"פ שייך בו ראוי לביקלה דכ"ז שפין עיניה דיש לו זרוע ויכול להניח של יד ג"כ רק ארי' דרביע עלי' מחמת שלא יהי' חציצה בין בשרו לבגדי פהונה והש"א בעצמו (סי' ו') הביא דברי שפולי לקט במתפלל ושמע קדיש או קדושה דרבינו אברהם פתב היכא אמרינו שומע פעונה במקום שיכול לענות אבל העומד בתפילה דא"י לענות לא יצא בשמיעה ודמי לדר"ז כל שאינו ראוי לביקלה ביקלה מעפכת בו ומרבנות' ס"ל דישתוק וישמע וכו' דעת ר"ת ור"י בתוס' סופה (דף ל"ח) וכו' בעצמו הטעם פיון דראוי הוא לענות אלא דארני' דרביע עלי' מחמת איסור הפסקה חשיב ראוי לביקלה וה"נ דכונותי' דיכול לקיים בו כ"ז שפין עיניה דיש לו זרוע רק אריה דרביע עלי' איסור הנחת של יד למען שלא יהי' דבר חוצץ לגבי בגדי פהונה.

ועיין טו"ז (סי' ל"ב) משם הב"ח במנוח דבר בס"ת על האות או דבוק דאף בשבת דאסור להסירו מ"מ חשיב ראוי לביקלה הואיל דאינו מעפכ רק איסור דרביע עלי' ובאמת מדברי ר"ן וריטב"א סופה שם מבואר דאף מניעת העונה מטעם איסור הפסקה חשיב אינו ראוי לביקלה.

ולכאורה יש להוכיח פן מש"ס חולין ר"פ פסוי הדם מוקדשין מ"ט לא אילימא כו' צריף שיתן עפר למטה ועפר למעלה והכא לא אפשר היכי לעבד ליתב וליבטלי' קמוסיף אבנן לא לבטלי' קא הוי חציצה נהי דלמטה ל"א למעלה אפשר כו' כדר' זירא כל הראוי לביקלה הרי דאף דראוי לתן עפר למטה רק ארי' רביע עלי' מטעם איסור דא"י לבטליה דמוסף אבנן ואם לא לבטליה יהי' חציצה אבל בעצם ראוי ליתן עפר למטה מ"מ פיון דמטעם איסור לגבי קרבן אין ראוי ליתן עפר למטה מצנת עפר למטה מעפכת בו וה"נ דכונותי' ודחוק לחלק בין אם אינו ראוי לביקלה מדאורייתא דאז מעפכ אף אם אינו ראוי מטעם ארי' דרב' עליה והכא דאינו ראוי רק מדרבנן כמו בגידון דב"ח דמדאורייתא ראוי לביקלה רק מדרבנן אינו ראוי בזה היכא דהוא רק מטעם דארני' דרב' עליו חשיב ראוי לביקלה וכן באם באמצע התפלה שומע קדיש הוי שומ' פעונה דראוי לענות רק מדרבנן ארי' רביע עליה ועיין ס' בני יעקב דף קנ"ג ע"ד) דכ' אלא שאני מספק אם בעי ראוי לביקלה במידי דרבנן דדילמא ל"ב אלא בתליצה והת"נ דהוי דאורייתא אבל במגילה דרבנן יש פנים לכאן ולכאן ומדברי הש"ל ור"ן וריטב"א הנז' בשמע קדיש וקדושה והוא באמצע התפלה דלא אמרינו בי' שומע פעונה מטעם דאינו ראוי לביקלה מבואר דגם במצנה דרבנן פן הוא וטעם החולקים משום דרק אריה דרביע עלי' וכמ"ש השאר וזה מהני בדרבנן משא"כ בהה' דכסוי דם פיון דמדאוריית' לאו ראוי לביקלה אף שהוא מטעם

ארי' דרבי' עלי' וא"כ א"ש ראיות השא"ר מש"ס ערכין: אף בתוס' חולין שם פתבו וקא דאמרינו דטמאין משלחין קרבנותיהן אע"ג דאינו סומך וקא אמרינו דנבעי ראוי לסמיך' שפא יש שום יתור דלא בעינן אפי' ראוי א"נ הא חזי בימי טהר' ויש להבין הא מ"מ עכשיו אין הקרבן ראוי לסמיכה ומה מהני מה דחזי בימי טהרה הא בכסוי הדם ג"כ חזי לעפר רק לצורך קרבן דעכשיו לא חזי לעפר למטה לא הוי ראוי וצ"ל דשם מ"מ באותו אופן שיהי' קרבן פשר לא חזי לעפר למטה הוי ארי' רביע משא"כ בקרבן שמשלחין טמאין גברא וקרבן חזו לסמיכה רק השתא בימי טומאתו לא חזי וכיון דבעצם ראוי רק מחמת ארי' דרבי' עליו השת' אינו ראוי וכשיטה' יהי' ראוי אף קרבן זה לסמיך' חשיב ראוי לביקה וא"כ פהגים בשעת עבודתן נמי י"ל אף אם בעינן שיהי' ראוי לתפלה של יד מ"מ חשיב ראוי דגברא חזי דיש לו זרוע רק בשעת עבודה לא חזי מטעם דארני' דרביע עליו מקרי ראוי לתפילין ש"י אבל מי שאין לו זרוע לעולם י"ל פיון דלעולם לא חזי לשל יד פטור אף מש"ר וכמו דמשמע מפשטות לשון הש"ס אין לו זרוע פטור מן התפילין ומאי קמ"ל אלא נדאי דאשמועינן דפטור אף מש"ר וכן ראיתי בספר בשמים ראש (סי' ק') וכתב והיינו דבעי לאשמועינן וטעמא רבה איפא דכל שאינו בוקשרתם ואינו בוקה' לאות על ידיה אינו בוקהו לטוטפות בין עיניה וכו' עוד דבין בחסר יד ימין ובין בחסר יד שמאל שהתורה לא אמרה שיהי' לו שלים לקשור לו תפילין ולא חייבתו בזה וכתב אמנם אפשר שיקשור בשמאל דאל"כ בנקטע יד ימין והזרוע קנימת נמי פטור ומדבריו למדנו במי שאין לו כח בידי לקשור התפילין ולהגיש של ראש דהיינו אם הוא (געלעהמט) פטור מתפילין ואם אחר מניח על ידו וקושר ועל ראשו אינו יכול לקרף דלא חייבתו התורה שיהי' לו שלים לקשור לו תפילין ובאמת מה שכ' דהיינו דבעי לאשמועינן אינו ראי' למה שפי' רש"י מנחות אין לו זרוע שמאל דהי' ס"ד שייגית בימין קמ"ל דפטור דבעי ידכה וכן משמע מסדר הברייתות בש"ס שם אבל לעולם י"ל דבשל ראש חייב פיון דתרי מצות הן כמבואר בש"ס שם (דף מ"ד) תפילה ש"י אינה מעפכת ש"ר אמר ר"ח ל"ש אלא שיש לו אבל אין לו מעפכת אמרו לו אמרת כו' אמר להו לא אלא מאן דלית ליה תרי מצות חז מצוה נמי לא לייעבד ומעיקר' מאי סבר גזיר' שפא יפשע הרי אף דכתיב וקשרתם לאות על ידיה והיו לטוטפות ב"ע כ"ז שפין עיניה יהיו שמים ופי' רש"י והיו משמע שמים א"כ נימא דשניהם יחד צריף להיות כמו דכתיב והיו ולמה אינן מעפכות זו את זו וע"כ מדכתיב במקום אחר והיה לאות ע"י ועוד והיה לה לאות ע"י ולזכרון בין עיניה הרי דכל חז באפי נפשין מצו' היא ולכך אינן מעפכות זו את זו ומה דכתיב וקשרתם לאות ע"י והיו לטוטפות ב"ע קבלו חז"ל שהוא שבזמן ששל יד בידי תן של ראש בראש כמו שפכת בספרי והיינו שלא לחלוץ אבל אם אינו רוצה להגיש רק אחד אינה מעפכת ולא בעינן שמים וכמו שכתבו תוס' מס' ערכין שם אם כן מנ"ל לחדש ולומר דבעינן שיהי' ראוי לביקה פיון דאיצטריף קרא לכ"ז שפין עיניה יהיו שמים ובקראי אחרני' כתיב דכל חז מצוה באפי נפש' היא ועיין תו' חולין שם דלענין פיסוי ובקריא' דחליצה ובפורים וראוי לשמוע דהפרת בעל סברא הוא בכל הני דיש שום דרשה בהן דלאו דוק' ולא מעפכא מ"מ ראוי בעינן וזה הפל מה שהוא חלק ממצוה אחת הוא סברא אבל פיון דשני מצות הן ולא מצינו בש"ס דבעינן שיהי' דוק' ראוי לשמים מנ"ל לומר דבעינן שיהי' דוקא ראוי לשמים וכן נראה מרמב"ם ורי"ף דלא

הביאו כָּלֵל הָא דָּאִין לֹו זְרוּע דְּפִטוּר וּע"כ דְּסִמְכוּ עֲצָמָם ע"ז דְּבַעֲיָנָן שְׁיָנִיחַ שָׁל יָד עַל יָד כְּפָה דְּהוּא שְׁמַאל וּמַמִּילָא אִם אִין לֹו זְרוּע פִּטוּר אָבֵל אִם נֹאמֵר דְּפִטוּר גַּם בְּשָׁל רֹאשׁ לָמָּה לֹא הִבִּיאוּ דִין זֶה דָּאִין לֹו זְרוּע שְׁמַאלִית פִּטוּר אָף מְשָׁל רֹאשׁ אָלָא וּדְאִי דְלַעוּלָם לֹא הִי"ס"ד לְפִטְרוּ מְשָׁל רֹאשׁ וּכְדַעַת הַש"ג שֶׁהִבִּיא הַש"א שָׁם וּבְאַמְתַּי יֵשׁ לְהַתְּבַוּוֹן בְּדַבְּרֵי רַמְבַּ"ם שֶׁלֹא הִבִּיא כָּלֵל הַדִּין דְּכִשְׁהוּא חוֹלֵץ חוֹלֵץ שָׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה דְכ"ז שְׁבִין עֵינֵיהּ יִהְיוּ שְׁתֵּימִם רַק בְּכ"ד מִתְּפִילִין (הֶלְכָה ח) מְרַמֵּז בְּשְׁחוֹלֵץ אָדָם תְּפִילֵיו לְהַצְנִיעֵן בְּכָלֵי לֹא יִנִּיחַ שָׁל יָד מִלְמַטָּה וְשָׁל רֹאשׁ מִלְמַעְלָה בְּשִׁבִיל שֶׁלֹא יִפְגַּע בְּשָׁל רֹאשׁ תְּחִל' לְפִי שְׁאִין לֹוּבְשִׁין שָׁל רֹאשׁ קוֹדֵם שָׁל יָד אָבֵל זֶה דְכ"ז שְׁבִין עֵינֵיהּ יִהְיוּ שְׁתֵּימִם לֹא הִבִּיא כָּלֵל וּכְנִרְאָה דְכָל דְרָשׁוֹת אֵלּוּ הֵווּ רַק אֶסְמִקְתָּא וּבְאַמְתַּי הָא דְקָאֵמֵר בְּש"ס בְּשִׁלְמָא כְּשֶׁהוּא מְנִיחַ מְנִיחַ שָׁל יָד וְאַח"כ שָׁל רֹאשׁ דְּכַתְּי' וּקְשַׁרְתִּי לְאוֹת ע"י וְהִדְר וְהִיו לְטוֹטְפִין בֵּין עֵינֵיהּ הָא דְלֹא הִבִּיא הַש"ס קְרָאֵי דְפְרָשַׁת בָּא דְכַתִּיב וְהִי לָהּ לְאוֹת ע"י וּלְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֵיהּ וְכֵן וּלְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינֵיהּ ע"כ דְשָׁם מַה שֶׁהִקְדִּים בְּכַסּוּק שָׁל יָד לְשָׁל רֹאשׁ אִינוּ רֹאִי רַק עֵינֵיהּ הִרְאָה מְדַכְתִּיב וְהִיו מִשְׁמ' שְׁתֵּימִם וּכְמ"ש רַש"י אֵלּוּם בְּבַעַה"מ סוּף ר"ה בְּהָא דְסָח בֵּין שָׁל יָד לְש"ר מְבַרַךְ שְׁתֵּימִם נִרְאָה דְהִי לֹו גִינְסָא אֶחָרַת בְּש"ס דְגִילֵף מְדַכְתִּיב וְהִי לְאוֹת עַל יְדָכָה וּלְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֵיהּ וְכֵן נִרְאָה בְּשִׁאֲלֵתוֹת דְר"א גָּאוֹן פ' בָּא וְעֵינֵין א"ר (סִימָן כ"ז) [וְהָא דְכַתֵּב בְּבַעַה"מ וְהִיו לְאוֹת עַל יְדָכָה וּלְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֵיהּ ע"כ ט"ס דְשָׁם לֹא כְּתִיב וְהִיו לְשׁוֹן רַבִּים רַק וְהִי] עַכ"פ יֵשׁ לְעֵינֵין לָמָּה לֹא הִבִּיא הֶרְמַב"ם זֶה וְע"כ דְזֶה הָנִי אֶסְמִקְתָּא בְּעִלְמָא וּשְׁתֵּי מְצוֹת הֵן וְאִינוּ מְעַכְבֵּי אָף אִם אִינוּ רֹאִי לְשָׁל יָד וְעֵדִינֵין צ"ע אִם יְבַרַךְ בָּאִין לֹו זְרוּע עַל שָׁל רֹאשׁ: עוֹד כ' שָׁם הַש"ר לְמִידָק אֲשַׁמְעָתָא דְעֵרְכִין דְמִשְׁמַע דְכִהְנִים בְּשַׁעַת עֲבוּדָה חֲיִיבִין בְּשָׁל רֹאשׁ וּבְזַבְחִים (דָּף י"ט) מְבַוְּאָר דְּפִטוּרִין אָף מְשָׁל רֹאשׁ וּמִטְעָם עוֹסֵק בְּמִצְוָה פִּטוּר מִן הַמִּצְוָה וּלְדַעַת תּוֹס' וְרֹא"ש הָא דְעוֹסֵק בְּמִצְוָה פִּטוּר ה"מ בְּאִינוּ יָכוֹל לְקַיֵּים אֶת שְׁנֵיהֶם א"כ י"ל הָאֵי דְעֵרְכִין בְּיָכוֹל אֵינִירִי כְּגוֹן שֶׁהִנִּיחַ כְּבָר תְּפִילִין קוֹדֵם שֶׁהִתְחִיל בְּעֲבוּדָה וְעִי"ז שֶׁהִתְפִּילִין בְּרֹאשׁוֹ אִינוּ מְבַטֵּל מִן הָעֲבוּדָה וּבְזַבְחִים אֵינִירִי שֶׁלֹא הִנִּיחַ עֲדִינֵין וְאִם יִתְעַסֵּק בְּהַנְחַת תְּפִילִין עִי"ז יִתְאַחַר מִלְעַבּוֹד עֲבוּדָה מִש"ה פִּטוּר אָבֵל לְהִרְ"ן סוּכָה וּשְׁאָר פּוֹסְקִים דְס"ל דְעוֹסֵק בְּמִצְוָה פִּטוּר מִן הַמִּצְוָה אֲפִילוּ בְּיָכוֹל לְקַיֵּים אֶת שְׁנֵיהֶם יְקַשֶּׁה.

וְהִנֵּה כְּדַבְּרֵי רֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן הַש"ס עֵרְכִין שָׁם בְּכ"י רַבִּינוּ בְּצִלְאֵל אֲשַׁכְּנִזִי שֶׁהֶעֱתִיק כֵּן מִשָּׁם תּוֹס' וְז"ל מִשְׁמַע שֶׁהִפְהִנִּים חֲיִיבִין בְּתְּפִילִין בְּעֵינֵין עֲבוּדָה וְתִמָּא דְאִמְרִינוּ זַבְחִים כְּהִנִּים בְּעֲבוּדָתָן כו' פִּטוּרִים מִתְּפִילִין וְאוֹמֵר הַר"ם דְהִתָּם כְּשֶׁמְבַטְלִין מַעֲשׂוֹת הָעֲבוּדָה פִּטוּרִין מִטְעָם דְכָל הָעוֹסֵק בְּמִצְוָה פִּטוּר מִן הַמִּצְוָה אָבֵל כְּשֵׁיִשׁ שֶׁהוּא לְהִנִּיחַ קוֹדֵם עֲבוּדָה חֲיִיבִין לְהִנִּיחָם וְשִׁיְהִיו עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת עֲבוּדָה עַכ"ל וּבְכַה"ג אָף הִרְ"ן מוֹדָה כְּמְבַוְּאָר בְּדַבְּרֵי מִס' סוּכָה דְדוֹקָא עוֹסֵק בְּמִצְוָה פִּטוּר וְלֹא בְּמִקְוֵי' מִצְו' וְחִתָּן אַע"ג דְאֶפְשָׁר לִי לִיתְּוִבִי דְעֵתִי וְלְקַיֵּים אֶת שְׁתֵּיהֶם מ"מ כָּל שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִלְאֲכָתוֹ שָׁל מְקוּם לֹא חֲיִיבִיתוּ תוֹרָה לְטָרוּחַ וְלְקַיֵּים מִצְוָה אֶחָרַת אַע"פ שֶׁאֶפְשָׁר אָבֵל הַלּוֹבֵשׁ בְּטִלִית וְתְּפִילִין מוֹדָה הִרְ"ן כֵּינֵן דְאִינוּ עוֹסֵק בְּמִצְוָה חֲיִיב בְּכָל הַמִּצְוֹת וְלִהְדִּיא כַּת' שָׁם דְכָל שֶׁא"צ לְטָרוּחַ כָּלֵל אָלָא כְּדַרְכּוֹ בְּמִצְוָה רִאשׁוֹנָה יָכוֹל לְצַאת יְדֵי שְׁנֵיהּ בְכַה"ג וְדְאִי יֵצֵא יְדֵי שְׁתֵּיהֶם וּמִהְיוֹת טוֹב אֵל תְּקַרָּא רַע עִי"ש בְּדַבְּרֵי וְכֵן רַמ"א או"ח (ס' ל"ח) הֶעֱתִיק דְבַרִי הִרְ"ן דָּאִם יָכוֹל לְעַשׂוֹת שְׁתֵּיהֶם בְּלֹא טָרוּחַ כְּאַחַת יַעֲשֶׂה שְׁתֵּיהֶם וְעִי"ש בְּבִיאוּרֵי הַגֵּר"א וְא"כ וְדְאִי בְכַהֵן

שְׁכָר מְלוּבָשׁ בְּתַפְּלִין שֶׁל רֹאשׁ וְצָרִיף לְעִבּוּד עֲבוּדָה אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהִסְרֵי הַשֶּׁל רֹאשׁ פִּינּוֹן דִּיכּוּל לְקַיִּים שְׁתִּיָּהוּ בְּלִי טוֹרַח וְנֹה פְּשׁוּט אַף לְדַעַת הָרִ"ן וְעֵינָיו בְּרַע"ב זְבָחִים (פ"ב מ"א) שֶׁכֵּן הַלְפָה כִּהֵן בְּשַׁעַת עֲבוּדָה ל"ה מִנִּיחַ תַּפְּלִין שֶׁל יָד לְפִי שֶׁהֵן חוֹצְצִים בֵּין הַבְּגָד לְבִשְׁרוֹ אֲבָל תַּפְּלִין שֶׁל רֹאשׁ הֵי מִנִּיחַ וְקָשָׁה הֵא בִּש"ס שֶׁם מְבֹאָר דְּפִטוּרֵין אַף בְּשֶׁל רֹאשׁ מִטַּעַם עוֹסֵק בְּמַצְוָה פְּטוּר מִן הַמַּצְוָה וְכִף פֶּסֶק הַרְמַב"ם (פ"ד מִתַּפְּלִין) אוּלַם בְּהַלְכוֹ' כְּלִי מְקַדָּשׁ כ' רַמְב"ם אֵין הַפֶּהוּ יְכוּל לְעִבּוּד בְּתַפְּלִין שֶׁל יָד אֲבָל שֶׁל רֹאשׁ אֵינָה חוֹצְצַת וְאִם רָצָה לְהַנִּיחָם בְּשַׁעַת עֲבוּדָה מִנִּיחַ הָרִי דְּתַלְיָא בְּרַצוֹנוֹ וְאוּלַם גַּם כְּפִנְתַּת הַרַע"ב כֵּן הֵי מִנִּיחַ אִם רוֹצֶה וּמ"ש הַשֵּׁא"ר דְּבַעֲרָכִין אֵינְרִי דְּמְקַרְבֵי חֲטָאֵת הָעוֹף עַל סְפֵק לִיָּדָה לְכֹף חֲזִיב בְּשֶׁל רֹאשׁ דְּדִילְמָא לָאו קַרְבָּן הוּא וְאֵין פְּאֵן מְשׁוּם עוֹסֵק בְּמַצְוָה וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַעֲרִיר לַמ"ש הָרִ"ן בְּתַשׁוּבָ' גַּבֵּי אֵין מִתִּירִין אֵת הַגָּדָר עַד שְׁיַחְוֹל דְּאִם סְפִיקָ' דְּאוּרִינְיָ' מַה"ת לְחוּמְרָא וְחֲזִיב שְׁלֵא יֵהִי בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת בְּתוֹף הָעִיר יְכוּל אֲזִי לְהַתִּיר הַגָּדָר דְּכִינּוֹן דְּחַל מְסַפִּיקָא מְקַרֵי חַל הַגָּדָר וְה"נ פִּינּוֹן דַּעַכ"פ מְסַפִּיקָא חֲזִיב לְהַקְרִיב הַקְרָבָן מְקַרֵי שְׁפִיר עוֹסֵק בְּמַצְוָה שְׁיִהְיֵ' פְּטוּר מִן הַמַּצְוָה אוּלַם כְּבָר קָהוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַבְרֵי הָרִ"ן בְּתַשׁוּבָ' הַנּוֹז' דְּהָא מְבֹאָר בְּכַמ' מְקוֹמוֹת בִּש"ס דְּאִם דְּסְפִיקָא דְּאוּרִינְיָתָא לְחוּמְרָא מ"מ לָא נוּכַל לְמִינּוֹל לְהַקְלֵ עֵי"ז כְּמוֹ ב"ב (דף פ"א) דְּפָרִיף וְלִיחֻוֹשׁ דִּילְמָא לָאו בְּפוּרִים נִיגְהוּ וְקָא מְעִייל חוֹלִין לְעִזְרָה דְּמַקְדִּישׁ לְהוּ הָרִי אַף דְּאִם דְּגִין אִם קָנָה קַרְקַע אוֹ לָא מוֹקְמִינּוּ קַרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעָלִים מ"מ הַמְסַתְעָף מִזָּה אִם חֲזִיב בְּכַפּוּרִים אוֹ לָא דְּגִין לְהַקְלֵ וּבִס' קָהֵלַת יַעֲקֹב מִמַּהֲרִי"ט אֶלְגָּזִי הַקֵּשׁ מְש"ס חוֹלִין פ' כְּסוּי הַדָּם חֲש"ו שְׁשֻׁחְטוּ בֵּינּוּ לְבִין עֲצָמָן לְרַבָּנּוּן אַף דְּמְסַפִּיקָא אֲסוּר בְּאֲכִילָה וּמִדְּאוּרִינְיָתָא לָא קָרִינּוּ בֵּיהּ אֲשֶׁר יֵאָכַל מ"מ חֲזִיב בְּכַסּוּי דְּשִׁמְא כְּלָפִי שְׁמִיָּא גְּלִיָּא דְּשִׁפִּיר שְׁחַט וְרֵאוּי לְאֲכִילָה צָרִיף לְחוּשׁ לְחוּמְרָא וְלָמָּה בְּגָדָר לָא נִימָא ג"כ דִּילְמָא קוּשְׁטָא דְּמִלְתָּא דְּלֵא חַל הַגָּדָר וְנִמְצָא דְּהַתֵּר הַגָּדָר קוּדָם שְׁיַחְוֹל וְנֹה יֵשׁ לִיִּשְׁבַע ע"פ מ"ש תוֹס' חוֹלִין (דף פ"ו) מְשֶׁם ר"ש דְּמְסַפִּיקָא לְהוּ לְרַבָּנּוּן אֵי רֹב מְעַשִּׂיהוּ מְקוּלְקָלִין אוֹ מְתוּקָנִים א"כ אִם רֹב מְעַשִּׂיהוּ מְקוּלְקָלִין הָוִי וְדֵאֵי טְרִיפָה וְאֵי רֹב מְעַשִּׂיהוּ מְתוּקָנִים וְדֵאֵי כְּשֶׁרָה לְכֹף אֲזֵלִינּוּ לְחוּמְרָא לְחֲזִיב בְּכַסּוּי מִשְׁא"כ בְּגִידוֹן דְּר"ן פִּינּוֹן דַּעַכ"פ מְפֹחַ הַגָּדָר חֲזִיב לְצֵאת קוּדָם שְׁבַת מְקַרֵי שְׁפִיר חַל הַגָּדָר אוּלַם זֶה אֵינוֹ דְּלֵהָף צַד דְּדַעַת הַנּוֹדָר הִיָּה רַק שְׁלֵא יֵהִי שְׁבַת בְּעִיר אֲבָל לָא שְׁיַצֵּא מְקוּדָם אַף דְּמְסַפִּיקָא חֲזִיב לְצֵאת מ"מ לְהָף צַד דַּל"ה זֶה דַּעַת הַנּוֹדָר לָא חַל עֲדִינּוּ הַגָּדָר וְאֵיף נִתִּיר לוֹ קוּדָם שְׁיַחְוֹל דְּגַם מַה שְׁאֲסוּר מְהַסְפֵּק לְצֵאת א"ז חֲלוֹת הַגָּדָר וְדֵאֵי דַּל"כ נִימָא פִּינּוֹן דְּדַעַת הַנּוֹדָר הֵי ע"פ חֲזִיב הַתּוֹרָה וְכִינּוֹן דְּחִיּוּב הַתּוֹרָה מְסַפִּיקָא שְׁחֲזִיב לְצֵאת קוּדָם שְׁבַת א"כ גַּם דַּעַת הַנּוֹדָר הֵי כֵּן וְנִימָא דְּחַל הַגָּדָר בְּוִדָּאֵי דְּלֵא נוּכַל לֹאמֵר דְּכִנְתַּת הַנּוֹדָר הֵי שְׁיִהְיֵ' אֲסוּר מְסַפִּיקָא וְלָא יִתְחַזִּיב אִם יַעֲבֹר דְּזֶה בְּלִמֵי בְּאֲפִשְׁרוּת לְהַתְּנוּת ע"מ שְׁפָתוֹב בְּתוֹרָה שְׁהַגָּדָר יַחּוּל וְלָא יִתְחַזִּיב זֶה א"א וְע"כ פִּינּוֹן דְּאֵינוֹ חֲזִיב מְלָקוֹת הוּא מְצַד הַסְפֵּק דְּלֵא יַדְעִנוּ הַדִּין אוֹ כְּפִנְתַּת הַנּוֹדָר אִם כֵּן אִם כְּלָפִי שְׁמִיָּא גְּלִיָּא דְּלֵא חַל עֲדִינּוּ מֵאֵי מְהַנִּי בְּמַה דְּחֲזִיב מִן הַסְפֵּק שְׁיִהְיֵ' נִקְר' חַל הַגָּדָר פִּינּוֹן דְּהָא דְּאֵין מִתִּירִין אֵת הַגָּדָר עַד שְׁיַחְוֹל הוּא מַה"ת כְּמוֹ דְּמְבֹאָר מְדַבְרֵי הָרִ"ן שֶׁם וּבִשְׁאָר הָרֵאשׁוֹנִים וְדַלָּא כַּדְע' הַר"ם חֲבִיב בְּתַשׁוּבַת גו"ר וּיְבֹאָר אֵי"ה בְּמְקוֹמוֹ וַאֲכ"מ: ס' י"א.

הַפ"מ בְּפִתְיָה מְסַתְפֵּק אִם כְּתֹב סַת"מ עַל עוֹר אֵיפּוּרֵי הַנְּאָה ע"ז אִם יוֹצֵא בְּזֶה דְּהָנִי מִין הַמְּנוֹתָר בְּפִיף וּמְצַד הַנְּאָה מְצוֹת לָאו לִיְהִנּוֹת נִתְּנוּ וּמְדַכְתִּיב כְּתָבוּ לְכֶם לֹאמֵר מְשַׁלְכֶם לָא

מִצְאָתִי פָעַת וּבְנֵעֶבֶד הָעוֹר הָנִי שִׁנּוּי שֵׁא"ח לְבָרִיָּתוֹ יְהִי מִן־תֵּר אֶף לְכַתְחֻלָּה וְצ"ע עכ"ד
אוּלָם בַּסֵּפ' תּוֹרַת חַיִּים סְנֵה־דְרִין (דָּף כ"א) בְּהָא דְאָף אִם הֵנִיחַ לוֹ אָבִיו ס"ת מִצְנָה לְכַתְּבוּ
מִשְׁלוֹ שְׁנָאֵמֵר פְּתָבוּ לָכֶם פְּתַב דְּמִיתוּרָא דְלָכֶם קְדָרִישׁ דְּמִשְׁמַע מִשְׁלָכֶם בְּעֵינֵי וְכַתְּב
מִטַּעֵם זֶה דְּהַכּוֹתֵב ס"ת לְעַצְמוֹ וְנוֹתְנָה לְבַה"כֵּן וּמִקְדִּישָׁה לְאוֹ שְׁפִיר עֵבִיד דְּכִינּוֹן דְּלָאו
שְׁלוֹ הוּא שׁוֹב אֵינּוּ יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבְתוֹ דְּלָכֶם פְּתִיב שְׁלָכֶם בְּעֵינֵי פְּמוֹ בְּאַרְבַּע' מִינֵינּוּ שְׁאִין
אָדָם יוֹצֵא בְּשָׁל חֲבִירוֹ מִדְּכִתִּי וּלְקַחְתֶּם לָכֶם ע"ש אֶף פְּנֵרָא' הַדִּין עִם הַפ"מ פִּינּוֹן דַּל"מ
שְׁדָרְשׁוּ חַו"ל דְּרוֹשׁ זֶה מִכְּתָבוֹ לָכֶם וְאֶדְרָבָא מְבֹנָאָר בְּרַמְבַּ"ן מְלַחְמוֹת פ"א דְּסוֹפָה דְּכַתְּב
בְּכַתִּיבָה וְעֵיבּוֹד לְשִׁמָּה לְגַבִּי תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת לֹא מִיִּתֵּר בְּהוּ קָרָא לְכַתְּבוּ לְשִׁמָּה וְאִילוּ
בַּס"ת פְּתִיב פְּתָבוּ לָכֶם וְהִינּוּ לְשֵׁם חוֹבְתָכֶם וְהִיא דְּאָמֵר רַבָּה מִצְנָה לְכַתְּבוּ מִשְׁלוֹ דְּכִתִּי
פְּתָבוּ לָכֶם הִיא מִפְּתָבוֹ נִפְק' וְגַבִּי מְלָךְ כִּתִּי וְכַתְּב לוֹ לְשִׁמּוֹ שְׁלֹא יִתְנָאָה בְּשָׁל אֲחָרִים
וְכ"כ חִידוּשֵׁי הַר"ן סְנֵה־דְרִין (דָּף מ"ז) וְאִם נֹאמֵר דְּמִלְפָם דְּרָשִׁינוּ דְּשְׁלָכֶם בְּעֵינֵי עֲדִינּוּ
מִנ"ל לְדָרוּשׁ עַל לְשִׁמ' וּמְבֹנָאָר בְּש"ס סוֹפָה (דָּף ט"ו) בְּהָא דְּרָשִׁינוּ גְּדִילִים תְּעַשֶּׂה לָךְ
לְשֵׁם חוֹבָךְ הוּא מִשׁוּם דְּלִמְעַט גְּזוּלָה פְּתִיב קָרָא אֲחָרִינָא וְעַשׂוּ לָהֶם מִשְׁלָהֶם וּבְסוֹכ' חַג
הַסִּפּוּן תְּעַשֶּׂה לָךְ מִבְּעֵי לְמַעוּטֵי גְּזוּלָה לְכָךְ לֹא דְרָשִׁינוּ לָךְ לְשֵׁם חוֹבָךְ וְא"כ אִם נְדָרוּשׁ
פְּתָבוּ לָכֶם מִשְׁלָכֶם לֹא נוֹכַל לְדָרוּשׁ עַל לְשִׁמ' אֲלֵא וְדָאִי דְלֹא דְרָשִׁינוּ לְזֶה רַק לְשֵׁם
חֻבְתָּכֶם וְאוּלֵי י"ל פְּמוֹ שִׁכ' בִּירוּשְׁלָמִי הַמּוֹבָא ב"י או"ח (סִי' תַּקפ"ו) דְּשׁוֹפֵר הַגְּזוּל פְּשָׁר
מִדְּכִתִּי יוֹם תְּרוּעָה יְהִי לָכֶם מִכָּל מְקוֹם דְּלָכֶם לֹא קָאִי עַל הַשׁוֹפֵר וְה"נ עַל הַפְּתִיב' לֹא
קָאִי לָכֶם דְּאָף דִּי"ל דְּקָאִי עַל הַפְּתִיב הַדִּין וְהַקְּלָף מ"מ אוּלֵי יַדַּע רַמְבַּ"ן מ"ט דְּלֹא דְרָשׁוּ
חֻכְמִים בְּכַתְּבוּ לָכֶם דְּבַעֲי שְׁיִהְיִ מִשְׁלָכֶם וְדָרְשׁוּ עַל לְשֵׁם חֻבְתָּכֶם אוּלָם בַּרמ"ה סְנֵה־דְרִין
שָׁם כ' וְז"ל אִפִּי הַדִּיּוּט נְמִי שְׁהֵנִיחוּ לוֹ אָבוֹתָיו ס"ת מְחוּיִיב לְמַכְתָּב ס"ת לְנִפְשָׁיָהּ מִדִּילָן
שְׁנָאֵמֵר פְּתָבוּ לָכֶם מִשְׁלָכֶם עכ"ל מְבֹנָאָר דְּמִלְפָם דְּרָשִׁינוּ וְכַמ"ש הַתּוֹ"ח וְלְכַאוּרָה יֵשׁ
קִצָּת לְהוֹכִיחַ דְּלָאו מִכְּתָבוֹ דְּרָשִׁינוּ שְׁיִכְתְּבוּ לְנִפְשָׁי' רַק מִלְפָם דְּהָא גַבִּי מְזוּנָה פְּתִיב
וְכַתְּבָתֶם א"כ נֹאמֵר ג"כ אִפִּי הֵנִיחַ לוֹ אָבִיו בְּתִים עִם מְזוּזוֹת שְׁיִתְחַיִּיב לְכַתְּבוּ מִחֲדָשׁ
וְרֵאִיתִי בְּפָנִים יְפוֹת עַל הַתּוֹרָה פ' וְאֶתְחַנּוּן דְּעַמֵּד ע"ז וְכ' לְתַרְץ דְּהָא סת"מ שְׁפַתְבָּה אִשָּׁה
פְּסוּלָה אֶף דְּגַם אִשָּׁה חַיִּיבָת בְּמְזוּזָה מִדְּכִתִּיב לְמַעַן יִרְבוּ מִיכָם מ"מ לְכָל עֵגוֹן פְּתִיבָה
פְּסוּלָה פְּמוֹ שְׁפַתְבַּה הַש"ף יו"ד דְּלֹא פְּדָרִישָׁה וְא"כ מוֹכַח דְּחִיּוּב מְזוּזָה לָאו חוֹבַת גְּבָרָא
הוּא אִם דָּר בְּהֵבִית שְׁיִצְטָרַךְ לְכַתְּבוּ מִחֲדָשׁ וְדִי אִם יֵשׁ שָׁם מְזוּזָה דְּהָא אִשָּׁה אֵינָה יְכוּלָה
לְכַתְּבוּ וְכָל מִצְוֹ דְּלֹא מְצִי עֵבִיד בְּעַצְמוֹ ל"מ לְמַעַבֵּד ע"י שְׁלוּחוֹ וּבְדַבְרֵיו מִיּוֹשֵׁב ג"כ מַה
דְּהַקְשָׁה הַשֵּׁא"ר ע"ד הַרְמַב"ם דְּכ' דְּנִשְׁיִם אֵינּוּ חַיִּיבוֹת בְּמִצְוָה דְּכַתִּיבַת ס"ת וְאִמָּאִי הָא
לָאו בַּת"ת תְּלִיא וְתָרִי מִיְלִי נִינְהוּ עִי"ש (סִימָן ל"ה) וּלְפִי הַנ"ל א"ש פִּינּוֹן דְּהַמִּצְוָה הוּא
שְׁיִכְתְּבוּ לְנִפְשָׁי' אוּ בְּעַצְמוֹ אוּ עַל יְדֵי שְׁלוּחוֹ וְכִינּוֹן דְּלִיתָא בְּנִפְשָׁה דְּאִשָּׁה פְּסוּלָה לְכַתְּבוּ
וְזֶה יְלִפִּינוּ מִן־כְּתָבַת' וּקְשָׁרְתֶם דְּכָל מִיָּדֵי דְּמִצְוֹת פְּתִיבָה אִשָּׁה פְּסוּלָה הוּאִיל דְּאֵינָה
בְּקִשְׁרָה א"כ בְּהַכְרַח דְּפִטוּרָה מִמִּצְוֹת פְּתָבוּ לָכֶם דְּכָל מִיָּדֵי דַל"מ לְמַעַבֵּד בְּעַצְמָה אֵינָה
יְכוּלָה לְמַעַבֵּד ע"י שְׁלִיחַ.

אוּלָם מַה דְּפָשִׁטָא לִי לְבַעַל הַפְּלָאָה דְּמִצְוֹת פְּתִיבַת ס"ת לְעַצְמוֹ בְּעֵי שְׁלִיחוֹת הַדְּבָר צָרִיף
תְּלִמוּד דְּהִנֵּה הַרְמַב"ם בְּמִנְיָן הַמִּצְוֹת מִצְוָה ח"י פְּתַב וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַתְּבוּ צָרִיף
שְׁיִקְנֵהוּ אוּ יִשְׁפּוֹר מִי שְׁיִכְתְּבֵהוּ לוֹ וְהוּא אָמְרוּ פְּתָבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת מְבֹנָאָר
מְדַבְּרֵיו אֶף דְּלֹא יִצָּא יְדֵי חוֹבַת הַמִּצְוָה בְּמַה שְׁהֵנִיחוּ לוֹ אָבוֹתָיו וְעַדִּין רַמְיָא עָלֵיו הַמִּצְוָה

מ"מ יוצא אף אם כָּבֵר פָּתְבוּ הַסּוֹפֵר שֶׁלֹּא לְחֹבְתוֹ וְבֵא זֶה וְקִנְיָה ג"כ יוֹצֵא יְדֵי חֹבֵת שְׁלִיחוֹת אוֹלָם הַדְּבָרִים צָרִיכִים טַעַם מֵה נ"מ לְבִין בָּא לוֹ בִּירוּשׁ' מֵאֲבוֹתָיו אוֹ אִם קָנְהוּ וְצָרִיף לֹמֵר דִּירוּשָׁה בָּא מִמִּילָא בְּלֹא מַעֲשִׂיו וְאִם הָאֵב מְנַחִיל לְבָנָיו דּוֹר אַחַר דּוֹר וְיִהְיֶה' סְגִי בְּזֶה לֹא יִתְרַבּוּ סְפָרֵי תוֹרָה וְכִינּוֹן דְּהַפְתּוּב אוֹמֵר פָּתְבוּ לְכֶם הַקְפִּידָה שְׂיִהְיֶה' לְכָל א' וְא' ס"ת מִשְׁלוֹ אֲבָל לֹא דְהַחֲיוּב רַמְיָא עָלָיו שְׂיִכְתְּבֵהוּ בְּשְׁלִיחוֹתוֹ הֵן אֶמֶת דְּבַרְמַב"ם רִישׁ הַלְכוֹת ס"ת כ' מְצוּה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְכַתּוֹב ס"ת לְעַצְמוֹ כו' וְאֵע"פ שֶׁהִנִּיחוּ לוֹ אֲבוֹתָיו ס"ת מְצוּה לְכַתּוֹב מִשְׁלוֹ וְאִם א"י לְכַתּוֹב אַחֲרֵים כּוֹתְבִים לוֹ וְלֹא כ' שְׂיִקְנְהוּ וּמְזוּה מוֹכִיחַ הַהֶפְלָאָה דְדוֹקָא בְּשְׁלִיחוֹתוֹ צָרִיף שְׂיִכְתְּבֵהוּ אוֹלָם אִינוּ נִרְאֶה שְׂיִצְטָרֵף דּוֹקָא שְׁלִיחוֹת רַק שְׂיִשְׁתַּדֵּל שְׂיִהְיֶה' לוֹ ס"ת ע"י מַעֲשִׂיו וְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּמַגְנֵן הַמְצוֹת הֵם לְעַד נֶאֱמָן דְסָגִי אִם קָנְהוּ וְא"כ ע"כ הָא דְבַמְזוּזָה לֹא מְצִינּוּ שְׂיִהְיֶה חַיִּיב לְקַנּוֹת וּלְהִנִּיחַ הוּא מְטַעַם דּוֹכְתְּבָתָם לֹא מִשְׁמַע שְׂיִהְיֶה חַיִּיב לְצַוֹת לְכַתּוֹב רַק שְׂתִּהְיֶה הַפְתִּיבָה עַל הַמְזוּזָה מִשְׁא"כ בַּס"ת דְּכַתִּיב פָּתְבוּ לְכֶם מִמִּילַת לְכֶם יִלְפִינּוּ שְׂיִהְיֶה' לְכ"א חֲיוּב אוֹ לְכַתּוֹב לוֹ אוֹ שְׂיִקְנְהוּ וְא"כ מִמִּיל' יִדְעֵנוּ מִלְכָּם דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִהְיֶה' שְׁלוֹ וְנִרְאִיתִי בְּרַמְב"ן גִּיטִין ר"פ כָּל הַגֵּט בְּגֵט דְּכַתִּיב וְכַתֵּב לֵה סֵפֶר פְּרִיטוֹת אִי פֶתַח רַחֲמָנָ' וְכַתֵּב לְחוּד ה"א לֹא מִשׁוּם לִשְׁמ' אֲלֵא בְּעִינֵי פְתִיבַת בַּעַל אוֹ שְׁלוּחוֹ אֲבָל הַשְּׁתֵּא דְכַתִּיב לֵה גְלִי עַל וְכַתֵּב דְלֹא מִשׁוּם פְּתִיבַתוֹ קָפִיד אֲלֵא מִשׁוּם דְאִינוּ פְרוּת לְשִׁמָּה אִא"כ פִּשְׁפִּתְבוּ בַעַל אוֹ אַחַר בְּרִשׁוֹתוֹ אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ שְׁלִיחַ מִמֶּשׁ עִי"ש וְה"נ לְשִׁיטָתוֹ דְדָרַשׁ לְכֶם עַל לְשִׁמָּה לְשֵׁם חֹבְתְכֶם גְּלִי עַל וְכַתְבוּ דְלֹא בְּעִי שְׁלִיחוֹת דּוֹקָא וְאִי לֹא הֵוִי פֶתַח לְכֶם רַק פָּתְבוּ בְּלַחוּד ה"א דְקָפִיד רַחֲמָנָ' עַל פְּתִיבַתוֹ אוֹ שְׁלִיחוֹתוֹ א"כ בְּמְזוּזָ' דְלֹא פְתִיב רַק וְכַתְבָתָם קִשָּׁה אִמְאִי יוֹצֵא אִם הִנִּיחַ לוֹ אָבִיו פְתִיב עִם מְזוּזוֹת וְגַם אִף אִם קָנְהוּ מְזוּזָה נִימָא דְלֹא יֵצֵא דְבַעֲיָנוּ שְׂיִכְתְּבוּ הוּא אוֹ שְׁלוּחוֹ כְּמִשְׁמַעוֹת וְכַתְבָתָם וּבְפָנִים יְפוֹת שֵׁם תִּירָץ עוֹד עַל קוֹשְׁיָתוֹ מְדַכְתִּיב וְכַתְבָתָם עַל מְזוּזוֹת בִּינְיָה וּבִשְׁעָרֵי בְלִשׁוֹן יְחִיד וְאִם נִימָא דְצָרִיף לְכַתּוֹב כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ אוֹ ע"י שְׁלוּחוֹ א"כ יִצְטָרֵף אוֹתוֹ בֵּית כְּפָה מְזוּזוֹת וְכ"ש בְּשְׁעָרֵי שְׁעַר הָעִיר צָרִיף כ"א מְעִיר לְכַתּוֹב מְזוּזָה וְקָרָא מִשְׁמַע פְּתִיבָה אַחַת עַל מְזוּזָה ע"כ דְלֹא חֹבֵת גְּבָרָא הוּא אֲלֵא חֹבֵת הַדִּירָה הִיא וְלֹא אִדַּע אִיזָה מִשְׁמַעוֹת מְזוּהָ הָא מ"מ י"ל חֹבֵת דִּירָה הוּא לְאֵלָה שְׁדָרִים שְׂיִכְתְּבוּ בְּשְׁלִיחוֹתָם בְּשׁוֹתְפוֹת מְזוּזָה אַחַת וְאִף דְלֹא בְּעִינֵי מְזוּזָה לְכָל א' מ"מ אֵלוֹ שְׁחַיִּיבִי בְּמְזוּזָה יְכַתְבוּ מְזוּזָה אַחַת ע"י שְׁלִיחַ וְאִף בַּס"ת אִסְלָא הִי פְתוּב לְכֶם וְדֹאִי יוֹצֵאִים שְׁוֹתְפִין אִם אֶחָד כּוֹתֵב לְעַצְמוֹ וּלְשׁוֹתְפִיו בְּשְׁלִיחוֹתָם אוֹ אַחַר כּוֹתֵב בְּשְׁלִיחוֹת פְּנֵלָם וְגַם הַשְּׁתֵּא דְכַתִּיב לְכֶם חֲקֵרוּ הַמְּחַבְרִים דִּי"ל דִּיּוֹצֵאִים אִם קָנוּ בְּשׁוֹתְפוֹת דְּגַבִּי אֶתְרוּג פָּתְבוּ תוּס' סוֹפָה אִף דְכַתִּיב לְכֶם לְשׁוֹן רַבִּים הִינּוּ מִשׁוּם דְצָרִיף לְכַתּוֹב וּלְקַחְתָּם לְקִיחָה תְּמָה אֲבָל לְעַנּוֹן ס"ת י"ל מְדַכְתִּיב לְכֶם לְשׁוֹן רַבִּים יוֹצֵאִין שְׁוֹתְפִין וְכִמוֹ כֵּן לְגַבִּי מְזוּזָה אִף אִם נֹאמֵר דְהַחֲיוּב לְכַתּוֹב בְּעַצְמוֹ אוֹ בְּשְׁלִיחוֹתוֹ נוֹכַח לְקַיִם בְּשְׁעָרֵי ג"כ אִף רַבִּים יוֹצֵאִים בְּמְזוּזָה א' שֶׁל שְׁוֹתְפִין הַנְּכַתֵּב בְּשְׁלִיחוֹתָם וּבִיּוֹתֵר יִקְשָׁה לֵהָא דְמְבַאָר בְּש"ס מְנַחוֹת (דָּף ל"ד) יְכוֹל יְכַתְּבָנָה עַל אֲבָנִים נֹאמֵר כָּאֵן פְּתִיבָה וְנֹאמֵר לְהִלָּן פְּתִיבָה מֵה לְהִלָּן עַל הַסֵּפֶר אִף כָּאֵן עַל הַסֵּפֶר וּבְרִש"י פִי דְהַגִּז"ש מְגַט דְכַתִּיב וְכַתֵּב לֵה סֵפֶר וּבְתוּס' פָּתְבוּ דְדָרַשׁ מְכַתִּיבָה דְמִשְׁנָה תוֹרָה שְׁמֵלָף כּוֹתֵב אוֹ מְכַתִּיב דְפ' סוּטָה וּלְדַעַת רַמְב"ן דְכ' דְמְזוּזָה וּתְפִילִין לֹא בְּעִינֵי לְשִׁמָּה מְדָלָא פְתוּב לְכֶם יִקְשָׁה אִם הַגִּז"ש מְכַתִּיב' דְמִשְׁנָה תוֹר' א"כ אִין גִּז"ש לְמַחְצָה וְנִבְעִי ג"כ כְּתִיב' לִשְׁמ' וְכֵן שֶׁלֹּא יִתְנַאֶה בְּשֶׁל אֲבוֹתָיו כְּמוֹ ס"ת דְמִלָּף

ואי הג"ש הוא מפתיה דפרשת סוטה הא קי"ל מגילת סוטה שכתבה שלא לשמה פסול
כמבואר רמב"ם (פ"ג מסוטה) והוא מדכתיב ועשה לה הפה את כל התורה הזאת שיהיו
כל מעשיה לשמה.

א"כ גילף משם לגבי מזוזה דבעי לשמה וגם אם נאמר הגז"ש מגט לבעי לשמה ודאיתין
עלי' אם בעינו שיהי' על קלף שלו דוקא אם נאמר הגז"ש מגט א"כ כמו דלגבי גט קי"ל
כתבו על איסורי הנאה ונתן לה וכשר פן נמי י"ל לענן מזוזה והדברים צריכים ביאור
רחב: והת"ש בחלק בכור שור שבת (דף ק"ח) כ' ע"פ שבארנו בשאל' א' אם מותר
לכתוב תפילין ע"ג עור בהמה טהורה שנעבדה ונעשית ע"ז והעלינו לא מבעי למ"ש פאן
לפנינו דבעינו מן המותר בפיה פשיט' דאסור אלא אפי' לפי התוס' דהפנ' על מין המותר
בפיה וא"כ לעבד ג"כ מין המותר הוא ואי משום דאסור בהנאה מצות לאו להנות ניתנו
אבל מ"מ יש לאסור משום דע"ז איתקש למת איכא למימר דלכולי מילתא פמת
דבדאורייתא לחומרא מקשינן ומת פשיטא דאין כותבין על עורו תפילין דלאו מין המותר
הוא ונכדו בשערי תשובה (סי' ל"ב ס"ק י"ו) העתיק דבריו דר"ל בתשובה הוכיח דבעינו
מותר בפיה ממש ודלא כמו"ש תוס' דקאי על מין ותמהני הא דברי תוס' מבוארים
בירושלמי מס' מגילה דפריה והא קתני כותבין ע"ג נבילות וטרפות מינא דאת נותן
בפיה ומ"ש דאיתקש למת קשה חדא א"כ בתמורה (דף כ"ט) דקאמר בש"ס מנ"ל דנעבד
מותר להדיוט אמר ר"ה דאמר קרא ממשק' ישאל מן המותר לישאל ואי ס"ד איסורו
להדיוט ל"ל קרא למעטינהו מגבוה ושקיל וטרי בש"ס שם ולמה לא קאמר דאי ס"ד
דאסור להדיוט א"כ איתקש למת ולא הני מין המותר בפיה ואם פסול למצנ' ק"ו לקרבן
אולם באמת הו' הקישא למת הוא רק מדרבנן כמבואר בשבת (דפ"ג ע"ב) וכרמב"ם
הלכות אבות הטומאה.

אכן אם נאמר דבעינו מותר בפיה ממש למה לקרא ממשקה ישאל אלא ודאי דסגי מינא
דהתיירא ועוד למ"ש הר"ן (פ"ב דר"ה) דשופר בעי ג"כ להיות מין המותר בפיה הואיל
דהוי פלפנים והמג"א (סי' תקפ"ו) כ' דילפינן מן תפילין דאיתקש כל התורה לתפילין
וא"כ למה לן הטעם בלולב ושופר דלא יצא בשל ע"ז מטעם פתומי מיכתת שיעורין'
ולגבי שופר נראה מדברי הרא"ש מסכת ר"ה דהא דבעי שיעור' הוא רק מדרבנן וכמ"ש
הפ"מ (סי' תקפ"ו) וא"כ לא הני רק פסול דרבנן תפ"ל בלא"ה של ע"ז פסול דאיתקש
למת ול"ה מין המותר בפיה א"ו אף דאיתקש למת הוא רק לענן טומאה ואיסור הנאה
אבל לא לשוני' מין אחר אשר לא כן הוא והוא מין המותר בפיה: ולענ"ד נראה מטעם
אחר לאסור קלף דאיסור הנאה אף אם נאמר דלא בעינו שיהי' שלו דהנה נראה אם אסור
לקח עורות של חבירו ועיבדם לדין דבעי עיבוד לשמה דל"מ דכמו דאין אדם אוסר
דבר שאינו שלו פן אינו מועיל הפונה דעושה מעשה עיבוד לשמה וכמו באזמני' וצר בי'
דמבואר במג"א סי' מ"ב) דאין אדם אוסר דשא"ש פן נמי לענן עיבוד פיון דצריף שיעבד
לשמה ולהמשיך על כל עשייתו קדושה אינו מועיל הפונה והדיבור לשמה על דבר שאינו
שלו ואף אם מתרצה אח"כ הבעלים של העור מ"מ פיון דהעיבוד הי' שלא מדעתו לא
חשיב העיבוד לשמן אף דהוי פעשה מעשה העיבוד מ"מ בזה דומה למקדיש דבר שאינו
שלו וא"כ ממיל' באיסורי הנא' להסוברים דל"ה לכם וכהפקר הוא ממילא לא מהני
העיבוד למחשב כלשמן אולם י"ל דדוקא מה שהוא של חבירו דכח אחר מעבב אינו יכול

לְאֶסוֹר מִשָּׂא"כ שֶׁל הַפֶּקֶר וְהָאֲרָכָתִי בְּפֶרֶט זֶה בְּמִקּוֹם אַחֵר וַיִּבְנוּ אֶת הַבְּחֵלֶק יו"ד וּמ"מ אַף אִם נֶאֱמַר דִּיכוּל אָדָם לְאֶסוֹר דְּבַר שֶׁל הַפֶּקֶר אָבָל לְהַקְדִּישׁ דְּבַר שֶׁל הַפֶּקֶר אֵינוֹ יְכוּל דָּאִישׁ כִּי יִקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ כְּתִיב מֵהַ בֵּיתוֹ שְׁלוֹ מִמֶּשׁ וּמִמִּילָא אַף בְּעֵשָׂה מַעֲשֵׂה אֵינוֹ מוֹעִיל וְהַ"נ עֲנִין עֵיבוֹד לְשִׁמָּה הֵנִי כְּמוֹ דְּמִשְׁיָה עַל הָעוֹר אֵיכוֹת קַדְוִשָׁה שְׂיִתְקַדֵּשׁ לְצִוְרָה זֶה וְלֹא מְצִי בַדְּשָׁא"ש.

וְכִמוֹ כֵּן לְהַסְבִּיר דְּאִיסוֹר הַנָּאָה אֵינוֹ שְׁלוֹ וְלִגְבֵי אֲתָרוּג לֹא קָרִינוּ בִּי לְכֶם הַ"נ ל"מ הָעֵיבוֹד לְשִׁמָּה וְעֵינֵן מ"ש לְעִיל לְעֵינֵן צִיצִית כְּנֶרְאָה מְדַבְּרֵי הַפ"מ שֶׁם דְּטוֹנָה לְשִׁמָּה בְּעֵי שְׂיִהָנִי שְׁלוֹ בְּשַׁעַת טוֹי' וּמ"מ י"ל דְּבִאִיסוֹר הַנָּאָה הִי מְהֵנִי הַטּוֹנִי לְשִׁמָּה פִּינּוֹ דְּאֵין פֶּח אַחֵר מְעַפֵּב וְלִכְפָּה פֶּתַח הַכ"מ פ"א מְצִיצִית) הַטַּעַם דְּשֶׁל עִיר הַנְּדַחַת פֶּסוּל דְּכַתוּמֵי מִקְּתַת שְׂיַעוּרָנִי וְלִילָא זֹאת הִי מְהֵנִי הַטּוֹנָה לְשִׁמָּה וְצ"ע בְּזֶה: וְנַע דְּגוּף הַדְּבַר דְּצָרִיף עֵיבוֹד לְשִׁמָּה בַּס"ת וְתַפְּסִילִין כְּנֶרְאָה הוּא רַק מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׁכַת' הַפ"מ וְכֵן כ' הַמְבִי"ט בְּקָרְיַת סֶפֶר וְכֵן נֶרְאָה מְדַבְּרֵי רַמְבַּ"ן מִלְחָמוֹת (פ"א דְּסוּפָה) וְחִידוּשֵׁי הַר"ן סְנֵהֲדָרִין (דָּף מ"ד) דְּכַתְּבוּ דַּבְּס"ת בְּעֵי לְשִׁמָּה מִשּׁוּם דְּכְתִיב פֶּתְחוּ לְכֶם דְּרָשִׁינוּ לְכֶם עֲשִׂיָה לְשִׁמָּה וּבְתַפְּסִילִין וּמְזוּזָה דְּלֹא רַבִּי קָרָא לֹא בְּעֵינֵן עֵיבוֹד לְשִׁמָּה וְא"כ בַּס"ת לֹא כְּתִיב לְכֶם רַק בְּכַתְּבוּ וּמִנֵּין לְעֵיבוֹד רַק פִּינּוֹ דְּבְעֵי כְּתִיבָה לְשִׁמָּה כ"כ הַחֲמִירוּ רז"ל אַף עַל עֵיבוֹד וְכְנֶרְאָה מְדַבְּרֵי הַר"ן שֶׁם שְׁכ' לְחִיבוּב הַמְצָנָה וְכֶבֶר כ' בַּש"ג מִשֶּׁם הַא"ז א"י מֵאֵין לְנוּ דְּתַפְּסִילִין בְּעוֹ לְשִׁמָּה הָעֵיבוֹד בֵּין לְמַצָּנָה וּבֵין לְעַפֵּב וְאֵינוֹ דוּמָה לְמַצָּה וְסוּפָה שֶׁהֵם גּוּף הַמְצָנָה אָבָל עֵיבוֹד עוֹר א"י מְהִיכָא תִּיתִי מְדֹאֲרֵיָתָא דְּגַבֵּי צִיצִית דְּרָשִׁינוּ לָהּ לְשֶׁם חוּבָה וְאֵי דְּתַפְּסִילִין אֵינְתָּקֵשׁ לְמְזוּזָה וּס"ת וּמְזוּזָה יִלְפִינוּ כְּתִיבָה כְּתִיבָה מֵגֵט דְּכְתִיב וְכַתְּבָה לָהּ לְשֶׁם הָא בְּגֵט גּוּפִי לֹא בְּעֵי עֵיבוֹד לְשִׁמָּה וְעֵינֵן תּוֹס' מְנַחֲת (דַּמ"א) וְכְנֶרְאָה דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן מִטַּעַם חִיבוּב מִצּוֹ' וּנ"מ לְמָה שְׁפִירְכּוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְחוּשׁ לֹאֵם עֵיבְדוּ הָעוֹר לְסַתּוּ"מ דְּלֹא מְצִי לְבָרֵר אַח"כ דְּאֵין בְּרִירָה מְדֹאֲרֵיָתָא וְאֵם לֹא הֵנִי רַק מְדַרְבְּנָן אֲמַרִּינוּ יֵשׁ בְּרִירָה וּבְאַמַּת מְבוֹאָר בְּדַבְּרֵי קָרְיַת סֶפֶר הַנְּדָפְסִי מְחַדֵּשׁ מִבְּעַל הַמְאִירֵי דְּאֵין צָרִיף לְפָרֵט שְׁנוֹתָן לְשֶׁם ס"ת אוֹ תַפְּסִילִין רַק דְּרָף כָּלֵל לְשֶׁם כְּתִיבַת דְּבַר שְׂבָקְדוּשָׁה: סִי' י"ב כְּתַב בַּש"ע (סִימָן מ"ב) אֶסוֹר לְשְׁנוֹת תַּפְּסִילִין שֶׁל רֹאשׁ לְעֵשׂוֹתָן שֶׁל יָד לְפִי שְׂאִין מוֹרִידִין מְקַדְוִשָׁה חֲמוּרָה לְקַדְוִשָׁה קְלָה וְאֵם הֵיוּ חֲדָשִׁים שְׂעֵדִינֵן לֹא הֵנִיחֵם מוֹתֵר לְשְׁנוֹת וְכֵן הוּא בְּרַמְבַּ"ם (פ"ג מְתַפְּסִילִין) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה מִנ"ל דְּמוֹתֵר אַף לְכַתְּחֵלָה לְשְׁנוֹת כְּגוֹן בִּישׁ לוֹ שֶׁל יָד אַף אִם לֹא יִטְלָה מְכַסֶּה עוֹר עַל שֶׁל רֹאשׁ הָא בַּש"ס מְנַחֲת (דָּף ל"ד ע"ב) וּמוֹדָה לִי ר"י בְּרַבֵּי שְׂאֵם אֵין לוֹ תַפְּסִילִין ש"י וַיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי תַפְּסִילִין ש"ר שְׁטוּלָה עוֹר עַל אַחַת מֵהֶן וּמְנִיחָה וּפְרִיף הַש"ס אֵינִי וְהָא שְׁלַח ר"ח מְשַׁמֵּי דַר"י שֶׁל רֹאשׁ אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ ש"י לְפִי שְׂאִין מוֹרִידִין מְקַדְוִשָׁה חֲמוּרָה לְקַדְוִשָׁה קְלָה וּמְשַׁנֵּי לֹא קָשִׁי הָא בְּעַתִּיקָא הָא בְּחַדְתָּא וְא"כ פִּינּוֹ דְּקָאֵמֵר שְׂאֵם אֵין לוֹ תַפְּסִילִין ש"י גִּימָא אַף בְּחַדְתָּא דְּנֹקָא מִי שְׂאִין לוֹ מוֹתֵר לְשְׁנוֹת אָבָל מִנ"ל דְּאַף בִּישׁ לוֹ מוֹתֵר וְנֶרְאָה דְּהִי לְרַמְבַּ"ם הוֹכְחָה דְּבַחְדָּתָא אַף אִם יֵשׁ לוֹ רִשְׁאֵי לְשְׁנוֹת וְהָא דְּקָאֵמֵר שְׂאֵם אֵין לוֹ תַפְּסִילִין ש"י וַיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי תַפְּסִילִין ש"ר שְׁטוּלָה ע"כ לֹא דְּנֹקָא בְּאֵם אֵין לוֹ וּבִישׁ לוֹ יְהִי אֶסוֹר רַק אוֹרְחָ' דְּמִקְלָת' נִקְט מִי שְׂאִין לוֹ דְּבִישׁ לוֹ טוֹרַח זֶה לְמָה דְּאֵי ס"ד דְּדוּקָ' מִי שְׂאִין לוֹ רִשְׁאֵי לְשְׁנוֹת וּבִישׁ לוֹ אֶסוֹ' מֵאֵי מְקַשָּׁה הַש"ס אֵינִי מְהָא דְּשְׁלַח ר"ח מְשַׁמֵּי דַר"י שֶׁל רֹאשׁ אֵין עוֹשִׂין ש"י הָא קָאֵמֵר הַטַּעַם לְפִי שְׂאִין מוֹרִידִין דִּילְמָא רַק לְכַתְּחֵל' אֵין מוֹרִידִין אָבָל אִם אֵין לוֹ שֶׁל יָד גִּימָא פִּינּוֹ דְּמַצָּנָה דְּאוֹרֵיָתָא מוּטָל

עליו להניח ש"י ועושה על צד ההכרח רשאי להוריד לא מבעיא אם נאמר דהא דאין מורידין הוא רק מדרבנן כמו שעלה ע"ד הפ"מ במ"ז (סי' מ"ב) י"ל לא העמידו דבריהם במקום שצריך לקיים מצוה דאורייתא כגון באין לו ש"י אתי עשה דמצות תפילין ודוח' לאיסור דאין מורידין אלא אף אם נאמ' דאסור מדאוריית' להוריד כמו דמסיק שם הפ"מ וכו' כ' להדיא המבי"ט בס' קרית ספר מ"מ אינו בגדר עשה או ל"ת נעשה דתפילין חמור' ודחי לאיסור זה דאין מורידין אף דלא הוי בעידנא וגם יכול לעשות שיהי' בעידנא אלא ודאי דע"כ סתמא דש"ס סברה דמאי דקאמר מי שאין לו תפילין ש"י לאו דוקא רק אורחא דמילתא נקט ולכך פריף מהא דשלח ר"ח משמין' דר"י וכיון דמשני דבחדתא רשאי להוריד ממילא אף אם יש לו רשאי ואלו דוקא נקט מי שאין לו שוב מצאתי בס' אור זרוע הגדול הלכות תפילין (סי' תקע"א) שכ' אף בחדתא נראה בעיני דדוקא על ידי הדחק התירו לעשות כן פדקתני מי שאין לו תפילין של יד ומדהשמיט הרמב"ם לשון זה ע"כ לאו דוקא ואף ביני לביני רשאי לשנות וכמ"ש: עוד ראיתי שם בא"ז שהביא משם מורו רבינו שמחה דהא דקאמר בש"ס ולמ"ד הזמן' מילתא היא דאתני עליהו מעיקר' דזה דוק' בלא לבשן מעולם אבל לבשן לא מהני תנאה דמעיקרא דאמרינו ביומא (פ"א) ילבש להביא בגדי כה"ג שפשרים לכהן הדיוט א"ר שתי תשובות בדבר חדא בגדים שנשתמשו בהם קדושה חמורה ישתמשו בהם קדושה קלה ואי תנאה דמעיקרא מהני היכא דמשתמש בהם קדושה חמורה להורידה אין לה תנאי גדול מזה דמעיקרא להני איתקין אחר עבודתו של כה"ג שישתמש בהן פהו הדיוט אלא כי מהני תנאה דוקא להוציא מתורת הזמנה אבל להוציא מתורת מעשה לא מהני והא דמהני תנאה כמבואר מס' מגילה דוקא בתשמישי קדושה דאין בהם אלא כמו קדושת דמים בעלמ' אבל בקדושה גופא דיש בהם קדושת הגוף לא מהני תנא' דמעיקרא בטר דנשתמשו בהם עכ"ל ובש"ע כ' בפשיטות דמהני תנא' אף אם לבשן ובב"י הביא זאת בשם הר"יא.

ובפ"מ במ"ז התעורר בזה והביא משם הצ"צ עי"ש ולכאורה יש ראי' דמהני תנאי מהא דמבואר קידושין (דף נ"ד) דכתנות כהונ' ניתנו ליהנות בהן לפי שלא ניתנ' תורה למלאכי השרת וע"ש ברש"י דלכך הקדישו תחלה ליהנות בהן שוגגין ובתוס' מבואר שם דבגדי כהונה פלי שרת הן ויש בהן מועל אחר מועל אחר שנתחנכו לעבודה הרי דקדושת הגוף הן ואעפ"כ מהני בהם תנאי וטעמ' דלב ב"ד מתנ' עליהם והם קדושת הגוף לחצאין ובאמת בריטב"א שם חולק על דברי תוס' והביא דבריהם במל"מ (פ"ח) מקלי המקדש ועי' תו"י יומא (דף ס"ט) ד"ה ותפ"ל משום פלא' דהקשו מ"ש דאיסור פלאים פשיטא לי' דאיכא וגבי מעילה מספקא לי' אם ניתנו ליהנות בהן או לא וטעמא דלב ב"ד מתנה עליהם לא שייף הכא לומר שיהי' קידושין לחצאין וכתבו דלאו קדשי ה' נקראים לענין מעיל' פינון שנתנו ליהנות בהן והנה לי' בלא דמעילה דומיא דקדשים קלים וקדשי מזבח דלא חזו להקרבה לא הן ולא דמיהן הרי עכ"פ אף דקדושת הגוף הן מ"מ פינון דלא ניתנה תורה למלאכי השרת מהני התנאי אף בקדושת הגוף דומיא דקדשים קלים דאין בהם מעילה ואף דשם עכ"פ אסור מה"ת ליהנות מ"מ תנאה מהני בבגדי כהונה וכדברי תוס' ישנים כ' שם הריטב"א ודבריו סותרין למ"ש בקידושין דבגדי כהונ' מכשירי עבוד' הם ודינם בקדושת דמים שיוצאין לחולין בשוגג וביומא פתב דדינם כקדשים שאין בהם מעילה עכ"פ דעת התוספות דהוי כקדושת הגוף ותנאי מהני דלב ב"ד מתנה מהני ומכ"ש

דמהני תנאי בקדושה דתפילין: סי' י"ג א) כתב בש"ע (סי' פ"ט) אם טעה או עבר והתפלל אחר ד"ש עד תצות אעפ"י שאין לו שְׁכָר תפילה בזמנה שְׁכָר תפילה מיהא איכא ויש להסתפק אם חייב לבטל מלמודו או אם עוסק במצנה אחרת ולהתפלל אחר ד' שעות די"ל פיון דעבר זמן תפילה לאו מצנה החובה עליו הוא ויש למצנה אחרת דין קדימה ובש"ס ברכות (דף כ"ו) בהא דר"י אומר עד ד"ש איבעיא להו עד ועד בפלל א"ד עד ולא עד בכלל והקשה בתו' הא פל שיעורי חכמים להחמיר אלמא עד ולא עד בכלל וכתבו דאי אמרינו עד ועד בכלל יש בו גם חומרא שיתפלל ולא אמרינו עבר זמנו בטל קרבנו ואפילו במזיד והתעורר הצל"ח שם דמה חומר' יש אם אמרינו עד ועד בכלל הא גם בתר פן מצוי להתפלל ולענגן שְׁכָרו דינו לשמים איזה שְׁכָר יתן לו וכתב דבמזיד ל"מ מצלי פלל וְהָא דכ' רמב"ם אם עבר והתפלל אחר ד' שעות יצא ידי חובת תפילה בדיעבד קאמר שהתפלל אחר ד' שעות אבל לכתחלה אסור לו להתפלל אולם מדברי הש"ע מבואר דאף לכתחלה מותר לו להתפלל ושְׁכָר תפילה מיהא איכא דאם לכתחלה יהי אסור להתפלל אחר ד"ש איזה שְׁכָר יקבל עוד בדיעבד וכן מבואר מדברי רמ"א דכ' אחר תצות אסור מבואר דקודם תצות מותר אף לכתחלה אם עבר במזי' ולא התפלל קודם ד"ש וכ"כ בס' א"ר ברם אם נאמר דאינו חובה עליו שִׁיבטל מלמודו וממצנה אחרת כמו קודם ד"ש אתי שפיר דברי תוס' דאם נאמר עד ועד בכלל יש בו חומרא דרמ"א עליו החיוב עדיין ואם נאמר עד ולא עד בכלל אף דמצוי מצלי מ"מ אינו בתור' חוב ואינו יכול לבטל ממצנה אחרת ועוד יש למצוא כמה נ"מ בזה ואחר תצות דאסור להתפלל כתב המג"א עד שיגיע זמן מנחה ויתפלל מנחה שתים דבאמת זמן מנחה מתחיל אחר תצות וְהָא דזמנה חצי שעה אחר תצות הוא משום שמא יטעה והא"ר העלה פדעת הב"ח אם שגג: וקאמת לא אבין הטעם דהמג"א הא הא דצריך לאקדומי תפלת שעתא ברישא הוא משום דאין מעבירין על המצות וכבר חל עליו וכיון דתקנו חז"ל שלא יתפלל מנחה עד עבור שש ומחצה ובנדאי אם התפלל מנחה מיד אחר תצות לא יצא דאף במצו' דאוריית' אם גזרו חז"ל בדבר ועבר ולא עשה פתקנתם לא קיים אף מצנה דאורייתא כמבואר בתוס' סוכה (דף ג') בהא דאמרינו שם אם עשית פן לא קיימת מצות סוכה מימיה א"כ עכ"פ לא חל עליו עדיין החיוב של מנח' ולמה לא יתפלל אז שחרי' אם נאמר דזמנה עד זמן מנחה גדולה ויש ליישב: ב) בש"ע (סי' ע"ב ס"ב) אין מוציאין את המת סמוך לק"ש כו' וכתב המג"א מדסתם פאן ש"מ דס"ל דאף סמוך לק"ש של ערבית אסור ומ"מ נ"ל דיש להקל בשל ערבית כמ"ש תלמידי רבינו יונה דאם לא יקברנו היום יעבור על לא תלין לכאורה משמע מדבריו דאף אם יש שהות בלילה לקברו אחר ק"ש מ"מ פיון שגכנס מקצת לילה עובר ג"כ על לא תלין וכן כ' לדינ' הסכמת אדם בקונטרס מצבת משה (ס"ק י"ב) דאף אם מת קודם שקיעת החמה ומלינים עד הלילה אפי' קוברים בלילה עוברים על עש' פי קבור תקברנו ביום שהוא ואפשר דגם עוברים על לא תלין מלבד העשה דדוקא בשְׁכָר שְׁכִיר דכתיב לא תלין עד בוקר וכן לא ילין חלב חגי עד בוקר ולכן זמנו פל הלילה אבל הָא דלא פתיב עד בוקר פל שעה ושעה בלילה עובר עליו וכן ראיתי בס' רביד הזהב על התורה פ' כי תצא דכת' דא"נ לומר דהוצרך הכתוב לומר ביום שהוא דאי לא תלין הו"א דכל הלילה עד קרוב לאור הבוקר ילין הא ליתא מדדרשינו מס' פסחים לא ילין חלב חגי עד בוקר עד בוקר הוא דלא ילין הא פל הלילה ילין ש"מ דאי לא הו' פתיב עד

בן־קור ל"ה ס"ד דמקצת לילה ילין אולם תמהני הא מבואר ברש"י מס' ב"מ (נ"ד ק"י ע"ב) ד"ה ממשמע שניאמר שאין לינה קרויה עד הבוקר שניאמר ולא ילין לבוקר וכל לינה שבמקרא לינת לילה הוא הרי להדיא דמשם ילפינו דכל לינה שבמקרא לינת לילה הוא ומדכתיב גבי לא תלין פועלת שכיר אתה עד בוקר דרשינו דאינו עובר אלא עד בוקר ראשון ובלאו הכי אף אם לא היה כתיב עד בוקר היינו יודעים דכל הלילה קרויה לינה וממילא לעגנו לאו דלא תלין לגבי מת אף דלא כתיב עד בוקר בעי לינת ליל' שוב ראיתי בתשובת רדב"ז (ח"א סי' שי"א) דנשאל ע"ז על מה סמכו שימות המת בתצי היום ואין קוברין אותו עד תצי הלילה והשיב דכל לינה האמורה בתורה אינה אלא כל הלילה והביא דברי ש"ס ב"מ ה"ל ומ"מ מצות עשה לקבור כל הרוגי ב"ד ביום ההריגה אבל במקצת הלילה אינו עובר וכו' דדוקא בהרוגי ב"ד איפא לאו ועשה אבל גבי מלין את מתו אין שם אלא לאו לבד וכתב ולכן לא הזכירו התלמוד והפוסקים אלא כל המלין את מתו עובר בלאו והי' להם לומר ומ"ע לקברו ביום המיתה והאריף שם בטעם הדבר הואיל דיש אנפי אם מת סמוך לשקיעת החמה דלא שייך לקיים העשה דאי אפשר מש"ה לא הזכירו בו עשה כלל ותמהני הא להדיא מבואר בס' מגן המצות לרמב"ם (מצוה רל"א) משם הספרי כי קבור תקברנו מצות עשה והה"ד בשאר מתים ר"ל שיקבור כל מתי ישראל ביום מותם ואף דהרמב"ם ביד החזקה הלכות אבל (פ"ד) כת' רק המלין את מתו עובר בל"ת כבר כתב שם הלח"מ דנמשך אחר לשון המשנה אבל לעולם דעובר גם בעשה ודברי רמב"ם במגן המצות הם לעד נאמן וקגירסת הילקוט וקצת יש לדקדק הא נ"מ רבתי למ"ש דעל ל"ת אינו עובר רק במלין כל הלילה ועל עשה עובר אם לא קברו ביומו אם באפשרות עכ"פ פנראה דעל לאו אינו עובר רק במלין כל הלילה ועל עשה עובר מיד ואולי גם דעת המג"א דמ"ש יעבור על לא תלין היינו אם אינו קוברו בלילה וכן צריף לומר בדברי הרמ"ה חידושי סנהדרין (נ"ד מ"ז) דמפרש בהא דקאמר בש"ס משהין אותו עד סמוך לשקיעת החמה וגומרין את דינו וממיתין אותו ואח"כ תולין אותו ופי' רש"י דאין תולין אותו שחרית שמא יתרשלו בקבורתו ויבא לידי שכחה אלא סמוך לשקיעת החמה כדי שיקברוהו מיד והיינו לקיים העשה דתקברנו ביום שהוא דאם יתלו אותו בשחרית הואיל ויש פנאי כל היום חיישינו לשכחה ויתבטל העשה וכנראה דאם הי' הדין דאם מלין אותו עד מקצת הלילה עוברים בלאו לא הו' חיישינו להתרשלות דנדאי לא יעברו על לאו דל"ת וברמ"ה מפרש דלכך תולין אותו סמוך לשקיעת החמה שפינון שאין שהות ביום ממהרין להורידו שלא יעברו עליו בלא תלין גבלתו ואין הפננה אם יקברוהו בלילה שיעברו דנדאי אם אינו מלין כל הלילה אינו עובר רק אם לא יקברוהו בלילה ויעבור עליו כל הלילה דהיינו שלא יהי' בידם לקבורו בלילה ואף דמצינו דאין ב"ד מתעצלין ולכך לגבי חדש הרחוקים מותרין מחצות היום ואילף ולמה חיישינו פאן שיתרשלו ויעברו על עשה ע"כ צריף לומר דחיישינו פינון דיש שהות כל היום ושם מותרין לפי שיודעים שהרחוקים סומכין עליהם פמבואר במס' עירובין (נ"ד ל"ב) ותוס' שם: ג).

בש"ע (סי' ס"ד) וחרו האבלים לקבל תנחומין כו' אם יש שהות ביום לקרוא אח"כ וכו' המג"א ואם לאו יקרא ק"ש קודם פינון שעדיין לא התחילו במצו' תנחומין משמע דאם התחילו אף שאין שהות אח"כ הוי פעוסק במצוה וזה אתי שפיר לדעת רבינו יונה מובא

בתוי"ט ריש פ' מי שמתו דתנחומי אבלים מדאורייתא דבכלל ג"ח הוי וג"ח מה"ת מדכתיב והודעת להם הדרך אבל לדעת רמב"ם דמבואר מדבריו (פי"ד) הלכות אבל מצות עשה של דבריהם לבקר חולי ולנחם אבלים ולהוציא המת ולהכניס פלה כו' וכבר כתב הרמ"א (סוף סי' תרפ"ז) דאין שום מצוה דאורייתא לדחות מפני מקרא מגיל' ואמאי נדחית מ"ע דק"ש אולם באמת הא מצונו בש"ס דחולים ומשמשיהו וחתן ושושביניו פטורין מן הסנפה הרי דאף דלא הוי רק דרבנן מ"מ חשיב עוסק במצוה לפטרו אף במצוה דאורייתא וע"כ הטעם כמו שכ' הרמב"ם שם דאע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעה פמוד ועי' ש"ס סוכ' (דף כ"ו) משום ר' שילא אמרו חתן פטור ושושבינים וכל בני החופה חייבין וברש"י ותוס' שם דע"כ סבר דעוסק במצוה אינו פטור במצוה ואם נאמר לחלק הואיל דהשושבינין אינן עוסקין במצוה דאורייתא הנה להו למימר דחתן פטור מטעם דעוסק במצוה דאורייתא משא"כ אינך אלא ודאי משמע דגם אינך הוי כעוסקין במצוה דאורייתא ואולי משום דת"ק קאמר דפטורים מן התפלה ומן התפילין ור' שילא קאמר על תפלה ג"כ דהשושבינין חייבין ע"כ דליפא הכא עוסק במצוה דתפלה הוא רק מדרבנן ג"כ.

ובאמת לא ראיתי ברמב"ם לענן תפילין ותפלה דשושבינין פטורין רק בהלכות סוכ' (פ"ו) כתב חולין ומשמשיהו פטורין וכן חתן וכל השושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסנף כל ז' ימי המשפת' וי"ל דרק לענן סנפה דתשבו כעין תדורו כתיב.

ועיין פני הושע מס' סנפה שם דכתב דהתנא אשמועינן לענן סנפה רבותא טפי דאע"ג דכל שעה ושעה עובר על מ"ע דסנפה ועוד דבסנפה איפא נמי איסורא בקום ועשה כשאוכל ושותה וישן חוץ לסנפה עי"ש ודבריו תמוהין ונדאי לא הוי רק שב ואל תעשה ודעת רמב"ם י"ל דהואיל דלא הוי רק מצוה דרבנן אינו פטור אותו ממצוה דאורייתא רק לענן סנפה דאף מצטער פטור דתשבו כעין תדורו אף מ"מ ממ"ש הרמב"ם (פ"ד מק"ש) דהמשמר את המת אע"פ שאינו מתו וכן החופר קבר למת פטור מק"ש מבואר דאף דלא הוי רק דרבנן ג"כ כפטור הואיל דאסמכוה אקרא ודחוק לומר פיון דגוף הקבורה הוא מ"ע מה"ת דמ"מ אם אינו מתו ויש לו קוברין אינו מוטל עליו ואעפ"כ פטור ויש להסתפק היכא דעוסק בספק מ"ע דחייב לעשות מן הספק אם פטור ג"כ מן המצוה או די"ל אין ספק מוציא מידי ודאי ולכאור' לא מבעי אם ספק דאורייתא לקולא מה"ת ורק מדרבנן לחומר' י"ל דלא אלים לפטרו מצוה דאורייתא אלא אף אם ספקא דאורייתא לחומר' מה"ת מ"מ י"ל אין ספק מוציא מידי ודאי וכה"ג מצונו פמה פעמים אולם מהא דדעת הפוסקים לפסוק כרב יוסף דשומר אביד' פשומר שחר בההוא הנא דפטור למיתב רפתא לענן וכמבואר ש"ע ח"מ (סי' רס"ז) ולא אישתמיט אהד מהפוסקים לומר דזה הוא דוקא בידע בבירור שהוא אבידת ישראל ובעיר שמחצה עכו"מ ומחצה ישראל חייב להכריז אפי' אם אינו יודע שמישראל נפלה כמבואר ח"מ (סי' רנ"ט) דבכה"ג פיון דאינו יודע שהוא של ישראל לא יהי פשומר שחר פיון דעוסק בספק מצוה ונימא אף דאיתברר אח"כ שהוא של ישראל מ"מ פיון דבשעת שטיח וניעור לא ידע אם הוא עוסק במצוה ודאי לא הו' פטור למיתב ריפתא לענן ממילא יהי כש"ש אלא ודאי פיון דמ"מ מספק רמיא עליו המצוה דלמא של ישראל הוא ממילא פטור מצוה וכן משמע קצת בש"ס (ב"ק (דף נ"ו) בפלוגתא דשומר אבידה דאיפא דמפרשי הכי ר"י אמר כש"ש דמי פיון

דַּרְחֵמָנָא שְׁעֵבְדֵיהּ בַּע"כ וּמִשְׁמַע דְּלִיפָא נ"מ בֵּין הֵנָּה טְעָמִים לְעַנְנֵי שׁוּמְרֵי אַבְיָדָה וְעִי"ש בִּיש"ש וְאִם נֶאֱמַר דֵּהֲטַעַם דְּפִטוֹר מְלִמִּיתִיב רִיפְתָּא לְעַנְיָא הָוִי כַּש"ש הוּא דְּנֹקָא בְּיֹדְעָא שְׁהוּא אַבְיָד' יִשְׂרָאֵל בְּנֹדָאֵי וְלֹא כְּשֵׁהוּ' ס' הִי' נ"מ בֵּין הַטְּעָמִי דְּלֹא"ד אַף בַּס' אַבְיָד' יִשְׂרָאֵל ג"כ רַחֲמָנָא שְׁעֵבְדֵיהּ בַּע"כ וְהָוִי כַּש"ש אֱלָא מִשְׁמַע דְּגַם לְטַעְמָא דְּפִטוֹר מְלִמִּיתִיב רִיפְתָּא ג"כ הָוִי ש"ש אַף בְּסַפְקֵי אַבְיָדָת יִשְׂרָאֵל וְעִינֵי רִשְׁבִּי"א בְּחִידוּשֵׁי רִישׁ פ' מִי שְׁמַתוּ דִּהְבִּיא דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּמַקְוִי עַל הָא דְּקַתְּנֵי בְּמַתְנֵי' מִי שְׁמַתוּ מְוֹטֵל לְפָנָיו פִּטוֹר מִק"ש וּמִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין דְּמֵאֵי אַרְיָא מְוֹטֵל לְפָנָיו הָא אִפִּי' כָּל יוֹם הִרְאִישׁוֹן וְכ' דַּתְּפִלִּין אַגַּב ק"ש וְתַפְלָה נֶקַט וְאִם נֶאֱמַר דָּאִם עוֹסֵק בְּסַפְקֵי מַצְנָה ג"כ פִּטוֹר מִן הַמַּצְנָה א"כ אִם מְוֹטֵל לְפָנָיו לְקַבְּרוּ מְסַפֵּק י"ל דָּאֵף דְּאַבְיָלוֹת אֵינּוּ חָל מְסַפֵּק מ"מ אַנְיָנוּת חָל וְהֵן מְפָנִי שְׂאִין לוֹ מִי שְׂיִשָּׂא מִשָּׂא אוֹ מְפָנִי כְּבוֹדוֹ י"ל דְּפִטוֹר מִן הַתְּפִלִּין אַף דְּלֹאֲחַר קְבוּרָה חֲזִיב בַּתְּפִלִּין דָּאֵינּוּ מִתְּאַבֵּל עָלָיו וּמִשְׁכַּחַת לָן בְּסַפְקֵי בְּנֵי תַשְׁע' לְרִאשׁוֹן אוֹ בְּנֵי ז' לְאַחֲרוֹן דָּאֵף דְּמִבְּנֹאֲרָא בִּיּו"ד דְּשְׁנֵיהֶם מִתְּאַבְּלִים עָלָיו מִשׁוּם גְּנָאֵי כְּבָר כ' בַּעַל פְּרִי מְגָדִים בַּס' תִּיבַת גְּמָא דֵּהוּא דְּנֹקָא בְּשִׁשְׁנֵיהֶם חֲזִיין אַבְל בִּשְׂא' מֵהֶם כְּבָר מֵת פִּטוֹר זֶה לְהַתְּאַבֵּל דְּהָוִי סְפָקָא דְּרַבְּנָן וְלִקְנוֹלָא וְגַנָּאֵי לִיפָא דְּאִמְרֵינָן שְׁהוּא בְּנֵי הַמֵּת וְגַם אִם אֵינּוּ לְפָנֵינוּ הֶאֱחָד י"ל ג"כ דֵּהִישׁ לְפָנֵינוּ פִּטוֹר מִלְּהַתְּאַבֵּל וּבְקְבוּרָה חֲזִיב וּא"כ נ"מ טוֹבָא בְּמָה דְּנֶקַט בְּמַתְנֵיתִין לְפִטְרוֹ מִתְּפִלִּין מִטַּעַם דְּמְוֹטֵל לְפָנָיו לְקַבְּרוּ וְיֵשׁ לְדַחוּת רֵאִי זֹו וְלִדְיָנָא צ"ע: וְדַע דֵּהָא דִּילְפִינָן דְּעוֹסֵק בְּמַצְנֵי' פִּטוֹר מִן הַמַּצְנֵי' הוּא לֹא דוּק' בְּעוֹסֵק בְּמַצְנָה הַמְּוֹטֵל עָלָיו בְּחִיּוֹב וְאִסוּר לוֹ לְקַבֵּל עָלָיו שְׂכָר אֱלָא אַף מַצְנָה דָּאֵינָה מְוֹטֵלָת עָלָיו דְּנֹקָא מ"מ הָעוֹסֵק בְּהָ פִּטוֹר מִמַּצְנָה אַחֲרָת.

וְכֹן מְבִנְיָא מִש"ס סְנִיפָה כּוֹתְבֵי תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת הֵן וְתַגְרִיחֵן כּו' פִּטוֹרִים מִן הַתְּפִלִּין וְאֵף לְדַעַת הַב"י דְּפּוֹסֵק כִּירוּשְׁלָמִי דְּנֹקָא מְפָל הַיּוֹם פִּטוֹרִין כְּמִבְּנֹאֲרָא (ס' ל"ח) מ"מ לֵאֲיָנָה פּוֹסְקִים דְּפִטוֹרִין מִמֶּשׁ אִם צָרִיךְ לְטָרוּחַ אַחַר אַחֲרָת וְכַמ"ש הֶרְמִ"א שָׁם וְהָא א"ז מִצּוֹ' הַמְּוֹטֵל עָלָיו וּבַכ"ז הָעוֹסֵ' בְּהָ פִּטוֹר וְכֹן הַמְּשַׁמֵּר הַמֵּת אוֹ הַחוֹצֵב קְבֵר לְמַת אִפִּי' אֵינּוּ מֵת הַמְּוֹטֵל עָלָיו וּבַכ"ז פִּטוֹר מִמַּצְנָה וּבְסַפְרֵי נְתִיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט (ס' ע"ב ס"ק י"ט) בְּגַבְאֵי צְדָקָה שְׁנִטֵּל מִשְׁכּוֹן אַף לְמֵאֵן דַּס"ל דֵּהַמְּלִיחָה עַל מִשְׁכּוֹן הָוִי ש"ש מִשׁוֹ' פְּרוּט' דַּר"י הֵכָא אֵין חִיּוֹב וּמ"ע עַל שׁוּם אָדָם לְהִיּוֹת גַּבְאֵי צְדָקָה רַק חִיּוֹב עַל בֵּית דִּין לְכַוֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל עַל הַצְּדָקָה וְלְמַצְוֹתָן שֶׁל מְקוֹם לְהַעֲמִיד מְמוֹנִים ע"ז וְהַמְּמוֹנִים רִשְׁאִים לְקַבֵּל שְׂכָר ע"ז וְל"ש בְּזֶה פְּרוּט' דַּר"י וְהִבִּיא רֵאִי מַב"מ (דָּף נ"ח) בְּשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְשִׁמּוֹר אֶת הַפְּרָה דָּאִם א"נ ש"ש לֹא הָוִי אֱלָא ש"ח וְל"ה ש"ש מִשׁוּם פַּדְר"י וְע"כ כִּינּוּן דָּאֵין עָלָיו מ"ע וְיָכוֹל לְקַח שְׂכָר ע"ז וּכְבָר הַשְּׂגָתִי עָלָיו בְּהַגְהוֹתִי בַּס' דְּבָרֵי חֲזִיִּים דִּינֵי שׁוּמְרִים (ס' י"ט) מִדְּבָרֵי תו' (שְׁבוּעוֹת) (דָּף מ"ב) ד"ה שו"ח דֵּהוּכִיחוּ דְּלֹא דְּנֹקָא ש"ח מֵהָא דַּב"ק בְּאַרְנָקִי שֶׁל צְדָקָה דְּאַפְקֵדְיָה רַב יוֹסֵף גַּבִּי הָהוּא גְּבָרָא פֶּשַׁע בִּי אֶתִי גּוֹבִי' וּבְעֵי לְמַפְטָרִי' מִשׁוּם לְשִׁמּוֹר וְלֹא לְחַלֵּק לְעַנְיִים וְהֵתֵם ש"ש הָוִי לַר"י דָּאֵית לֵיהּ דְּשׁוּמְרֵי אַבְיָדָה כַּש"ש מִשׁוּם דַּל"ב לְמִיתִיב רִיפְתָּא לְעַנְיָא הָרִי מְבִנְיָא הָרִי גַבְאֵי צְדָקָה הָוִי ש"ש מִטַּעַם פַּדְר"י וּמֵהָרֵךְ דְּלְשִׁמּוֹר אֶת הַפְּרָה אֵינּוּ רֵאִיָּה דֵּהוּי הִיזְק שְׂאֵינּוּ נִיפְרָ וְרַק אִם מְחִיִּיב אֶת עַצְמוֹ וּמִתְרַצָּ' לְשִׁמּוֹר מִשׁוּם הִיזְק שְׂאֵינּוּ נִיפְרָ אִז חֲזִיב א"כ לֹא נַעַשׂ' ש"ש בַּע"כ אַף דְּמְרוּיַח פַּדְר"י מ"מ לֹא מִתְחִיִּיב לְשִׁמּוֹר מִהִיזְק שְׂאֵינּוּ נִיפְרָ עַד דְּמְחִיִּיב א"ע לְשִׁלֵּם וְלְשִׁמּוֹר עַכ"פ הַפְּרוּר דְּבָכָל אֲנָפִי עוֹסֵק בְּמַצְנָה פִּטוֹר מִן הַמַּצְנָה וְרֵאִיתִי בְּסַפְרֵי נַחֲלַת יַעֲקֹב מְבַעַל הַנְּתִיבוֹת פ'

ראה דהקש' הא בצדקה יש תרי לאוין לא תאמין ולא תקפין וקעוסק במצנה אינו דוחה לל"ת ועי"ש ולא קשה להמבואר ברמב"ן וריטב"א קידושין (דף ל"ג) ב'הא דאצטרף קרא לחייב נשים באבידה ומעקה ושלוחם הקן הא אית בכללם לל"ת ונשים חייבות בל"ת וכתבו דהנה אין העיקר אלא העשה שבהם ולא אתי לל"ת אלא לקיומה דעשה עי"ש.

וה"נ בצדקה אע"ג דכתיב הל"ת קודם לעשה דפתוח תפתח את ידך לו מ"מ העיקר הוא תועלת העשה ואם עוסק במצנה דפטור ממצנות פתוח תפתח ממילא ליפא לאו דלא תאמין ולא תקפין ובלאו הכי י"ל דהלאו לא קאי רק אם צריף לדי מחסרו אשר יחסר לו ואינו מתבזה לחזור על הפתחים ליקח מכל א' דבר מועט רק מעשיר הצריף למלאות מחסרו בזה יש לאו דלא תאמין ולא תקפין אבל עני המחזיר על הפתחים זה א"צ לתת מתנה מרובה במבואר ש"ף יו"ד (סי' ר"נ סק"ד) אפשר בזה ליפא לאו דלא תקפין פינו דאם לא יקבל מזה יסבב אצל אחרים ומש"ה קאמר בש"ס פרוט' דר"י דמצדק' פזאת פטור דליפא גביה לאוין אבל באנפי דיש לאוין דאין לו לפנות אצל אחרים באמת חייב בו ולא מפטר מטעם עוסק במצנה וצ"ע: ד) ראיתי לרבני קשישאי דהחמירו ע"ע אף בימי זמנה ונחלשה לעמוד כל עת קריאת התורה היום ראיתי בספר קול אליהו שכתב לדינא דאינו רשאי להחמיר הואיל דכל הצבור יושבים יראו ח"ו כמזלזלין בכבוד התורה והביא ראיה מדברי הר"ן סוף פ"א דקדושין מכאן אמרו אין בעלי אוננות רשאים לעמוד מפני ת"ח בשעה שעוסקין במלאכתם דכ' דאפשר עוד לומר דאף בשל עצמו אינו רשאי ממש קאמר פינו דמדינ' פטור דמקשינן קימ' להדור ורוב בעלי אוננות אינו עומדין אם זה עומד יראו הללו כמזלזלין בכבוד ת"ח וה"נ דכונתיה פינו דרוב הצבור יושבין אם זה עומד יראה הללו כמזלזלין בכבוד התורה.

ולא נהירא דכבר כ' הטו"ז (סי' קמ"ו) דלדעת מהר"ם מה"ד חייב לעמוד מדכתיב ובפתחו עמדו כל העם ועמידה הוא כפשוטו ראוי לנהוג פן וכן מבואר ברמ"א שם ויש מחמירין ועומדין ואינו דומה להא דאונגין דכאן פינו דלדעת מהר"ם וכפי פסק ר' עובדיה ספורנו מן הדין צריף לעמוד רשאי כל אחד להחמיר ולחוש לעצמו.

ומלבד זה הא הר"ן לא ברירא לי סברא זו ובשו"ע יו"ד (סי' רמ"ד ס"ה) פסק להדיא דלא פנותי מדכ' ואם עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר ע"ע ולעמוד מפניו אינו רשאי מבואר דבמלאכת עצמו רשאי ולכך כ' ברישא אין בעלי אוננות חייבים וכמו כן בשעת קריאת התורה המכבדה לעמוד ממש כבוד יחשב ואינו זקלזול ח"ו ה) כתב המג"א (סי' קנ"ו) בשבת (דף ל"ג) אמרינו נשים דעתן קלות דלמא מצערי להו ומגלי לן אזלו טשו במערתא משמע שמוטר לו לברוח פשיש סכנת נפשות אעפ"י שמתוך זה גורם צער לחבירו ומשמע שהוא מחויב לסבול צער פדי שלא יתרג חבירו בחנם.

ולכאורה מדבא להוכיח משם דרשאי לברוח משמע מדבריו דרק אם גורם צער לחבירו אבל אם יגרום בזה סכנות נפשות לחבירו הי' אסור לברוח. ולא משמע פן פינו דהוא מציל את עצמו מה לו בזה שיגרום לחבירו איהו נפשיה מציל ומה איכפת לו בזה אם יתגלגל עי"ז סכנות נפשות לחבירו.

ואף בהיזק מוזן מבואר ברמ"א ח"מ (סי' שפ"ח ס"ב) הי' רואה נזק בא עליו מותר להציל עצמו אעפ"י שעי"ז בא הנזק לאחר והוא מנ"י פ"א דב"ב משם הירושלמי ראה

אמת המים שוטפת ובאה לתוף שדיהו עד שלא נכנסו רשאי לפנותן למ"א לסתום גדר שדיהו שלא יכנסו שם אעפ"י שנכנסין לשדה חבירו אבל אם נכנסו המים לתוף שדיהו אינו רשאי לפנותן למ"א דכיון דמוטל הנזק ע"ז לאו כל כמיניה לסלקו מעליו ולהטילו על חבירו והיינו אם עושה מעשה בגוף המזיק לסלקו אסור פשגורם בזה היזק לחבירו אבל אם אינו עושה מעשה בדבר המזיק רק להציל את שלו ודאי דרשאי ומכ"ש להציל נפשו ולברוח מנין לנו לאסור אף אם ע"ז גורם סכנת נפשות לאחרים.

ובפרט כמו בעובדא דרשב"י שמיבי המג"א דלא הני ברור שיגרום לאחרים מדקאמר דלקמא מצערי להו ומגלי לן ובכה"ג אף אם יש ס' שיגרום סכנות נפשות לאחרים ג"כ אין ספק מוציא מידי ודאי ורשאי לברוח ומ"ש המג"א דמשמע דמחויב לסבול צער כדי שלא יהרג חבירו וכוננתו מדקאמר נשים דעתן קלות משמע מצד קלות יעשו שלא כדין לגלות.

יותר מזה מובא ב"י סוף ח"מ משם ירושלמי דלהציל חבירו מסכנת נפשות אפ"י להכניס א"ע בספק סכנה חייב וכ' הטעם מפני שהלה ודאי והוא ספק ק"ו דחייב לסבול ושללא לגלות. ובאמת יש להבין אמאי יתחייב להכניס עצמו בספק סכנה כיון דאסור לאדם להכניס א"ע בספק סכנה ואיך יתחייב בשביל להציל חבירו ואף למיטרח ומיגר אגורי ברואה חבירו טובע בנהר דחייב ילפינו בש"ס סנהדרין (דף ע"ג) מקרא דלא תעמוד על דם רעיך וברשב"י שם לא תעמיד ע"ע משמע אלא חזור על כל צדדין שלא יאבד דם רעיך ועיין במהר"ם לובלין מ"מ זה דוקא במקום דליכא ספק ס"נ אבל באיפ"ל מנ"ל דחייב להכניס א"ע בס' ס"נ להציל חבירו בפועל כיון דאם יניח מלהציל אינו עושה שום דבר.

אבל ודאי שלא יעשה מעשה בקו"ע לגלות אף אם יסבב עי"ז שלא יגל' ס' ס"נ חייב בדבר מן הדין וראיתי בפ"מ במשפצות (סי' שכ"ח) שהבי' דברי רדב"ז דנשאל באם שולטן אמר לאח' הנה לקצוץ לה אבר שאינה מת בו או אמית ישראל חבירה ש"ל ק"ו אם סכנת אבר א' אין דוחה שבת ושבת נדחה מפני פ"נ א"ד דסכנת אבר א' נדחה מפני פק"נ והשיב דאין עונשין מה"ד ועוד בשבת משמיא הוא אבל שיבא הוא אונס א"א מפני פק"נ לא שמענו וגם לפעמים יש"ס"נ באבר א' ושיוצא רוב דם וספק דידיה ודאי עדיף מודאי דחבירה וכתב הפ"מ דאם אמר אתה תמית לחבירה או אקוץ לה אבר י"ל דחייב מיתה בכה"ג ורוצח הוא והדברים פשוטים דהא מחויב לסבול צער אף שלא לגלות ק"ו דאם להסר צערו וס' ס"נ שלו במיתת חבירו בודאי דהוי רוצח.

אולם מה דפשיטא לי' לרדב"ז שיבא הוא אונס א"א לא שמענו תמהני הא בירושלמי הנ"ז בב"י ח"מ מבואר דחייב להכניס א"ע בספק ס"נ היכא דחבירו הוא ודאי ונדאי דחבירו עדיף מספ' דידי' וצ"ע לדיון (ו) כתב הפ"מ בא"א נסתפקתי עבד פנעני אם בכלל ואהבת לרעיך כמוה ובהרא"ם פ' שמות רעיהו ולא עפוי"ם הא עבד דחייב במצות בכלל רעהו הנה וברמב"ם (פ"ה) מרוצח ובמפות (דף ח' ע"ב) ישראל גולה ע"י עבד פנעני דהוי בכלל רעהו וצ"ע בש"מ ב"מ (דף צ"ו) בדברי הר"ש די וידש דכ' בהא דקאמר שם בש"ס האומר לעבדו צא והשאיל עם פרתיה מהו תבעי למ"ד שולוחו של אדם כמותו ה"מ שליח דבר מצוה הוא אבל עבד דלאו בר מצוה לא ופירש דמעטי קרא משאלה בכי ישאל

איש מעם רעהו דעבד לאו ריע הוא לגמרי וכמו שדדרשו ז"ל ברעף רשע פמותה מפלל דדרשינו רעה להשנואה ע"כ וקשה הא אף דכתיב וכי יזיד איש על רעהו בכ"ז עבד בכלל וכמ"ש הרא"ם הנז' וברש"י בחנומש ובמכילתא שם והא ראי' דישאל גולה על ידו אלמא דבכלל רעהו ולא דרשינו בכל מקום רעה פמותה להשנוא ומלבד זה שם לענון שאלה אם עבד שאל מן עבד ישנו דין שאלה בלי ספק וא"כ מאי קאמר דמיטטי קרא משאל, ועיין פ"מ בפתיח' פוללת (ח"ב אות ה"י) ויש להעיר בדברי רמב"ם (פ"ב הי"א) הלכות ר"נ שכת' ישראל שרג גר תושב אינו נהרג בב"ד שנאמר וכי יזיד איש על רעהו ובפ"ד הי"א כ' אבל עפ"ם שאין בינינו ובינם מלחמה כו' אין מסבבים להם המית' ואסור להצילן אם נטו למות כו' שנאמר לא תעמד על דם רעה ואין זה רעה ואם בשביל דא"ז רעה א"כ הה"ד גר תושב ג"כ לאו בכלל רעה הוא ולמה כ' עכו"מ ובאמת בהכרח לומר דבדקדוק נקט עכו"מ ולא גר תושב דבהלכות מלכים (סוף פ"י) כתב דנוהגין עם גר תושב בדרך ארץ ובג"ח פישאל שגרי אנו מצווין להחיותו ומ"מ זה רק מפני דרכי שלום אבל מ"מ לאו רעה הוא ואין ישראל נהרג ולא גולה ע"י א"כ למה כ' רמב"ם הטעם דאין מעלין לעכו"מ משום דנאמר לא תעמד על דם רעה ואין זה רעה הא מטעם זה אינו מחוייב לא לטרוחי ולא לאגורי אף לגר תושב גם מניין דאסור להצילן: סי' י"ד.

יש לחקור בהא דקי"ל מצות צריכות פונה לצאת בעשיית המצנה מאין הוציאו חז"ל דבר זה: ראיתי בפ"מ שכתב דלא הוי מדאוריית' רק מדרבנן וכמה מחברים השיגו עליו מש"ס דר"ה דפריה אלא מעתה הישן בשמיני בסנפה ילקה ומבואר דאי מצות צריכות פונה אחי שפיר ואי אמרת דמדאורייתא יוצא אף בלא פונה יקשה לכ"ע הא עובר על כל תוס' מדאורייתא וכן מש"ס עירובין פ' המוצא תפילין דרשב"ג סובר מכניס שנים הואיל דמצות צריכות פונה אינו עובר על ב"ת אם עושה בהעדר פונה מוכח ג"כ דמדאוריית' בעי פונה דאל"כ הא עובר מדאוריית' על ב"ת אולם י"ל דאין פאן הוכחה למ"ש תוס' סנפה (דף ג') בהא דלא קיימת מצות סנפה מימיה דהיכא דיתב אפתחא דמטללת' דגזרינו שמ' ימשך אחר שולחנו וקאמ' לא קיימת מצות סוכ' מימיה דאפי' מדאוריית' לא קיים והמתבאר משם דכל מקום שלא עש' המצו' פתיקון חז"ל וחסרו תנאי שלקחם בהמצנה כפי אשר גזרו לא קיים שום מצנה אף מדאוריית' א"כ אף אם נאמר דהפונה לצאת ידי חובת מצנה הוא רק מדרבנן מ"מ ממילא בהעדר הפונה לא קיים המצנה אף מדאורייתא וממילא אינו עובר אף מדאורייתא על ב"ת אם עושה בלא פונה לצאת ידי מצנה דב"ת לא נאמר רק היכא דאם הי' מצוה ועומד לעשות פן הי' מקיים המצו' אבל היכא דחייב חז"ל רמייא לעשות המצנה בכונה לצאת ממיל' אם מוסיף ואינו מכוין לצאת אינו עובר ועיין ריטב"א סנפה (דף י"ד) ואף דעכ"פ היכא דאי אפשר לקיים המצנה כפי תנאיו וחיובו דרבנן יוצא עכ"פ המצנה מדאורייתא זה דוקא באם אז לא הנה באפשרות לעשות כפי אשר תקנו חז"ל אבל היכא דאפשר לו לעשות כפי תקנות וחיוב חז"ל ולא עשה לא קיים אף מצנה דאורייתא ולא נפקע מחיובו ולית ליה שכר מצנה פלל ונהו מיושב הערות הט"א מס' חגיגה דאם מצות צריכות פונה למה תיקנו חכמים מצות חינוך לקטן הא בלא פונה אין פאן מצנה לצאת ידי חובתו והא ודאי קטן לאו בר פונה הוא ולהנ"ל אחי שפיר כיון דמדאורייתא יוצא אף בלא כונ' רמו חז"ל חיוב מצות

חִינוּךְ דַּעֲכ"פּ יְהִי יוֹצֵא הַמִּצְוָה מִדְּאוֹרְיִתָּא פִּינּוּן דְּאִי אֶפְשָׁר לִי בְּכֹנְנָה אֵינָה מְעַכְבֵּת הוֹאִיל
דְּמִדְּאוֹרְיִתָּא סְגִי בְּלֹא כֹּנְנָה וּבִפְרִיט לְדַעַת הַלְבוּשׁ (ס"א קפ"ז) דְּקִטּוֹן שְׁהֵגִיעַ לְחִינוּךְ אַם
לֹא אָכַל רַק פְּזִיזָת אֵין אָבִיו מְחַנּוּיָב לְחַנּוּכוֹ הוֹאִיל דְּלִיכָא חֵיּוּב דְּאוֹרְיִתָּא וְעִי"ש בֵּא"ר
וּבִפ"מ וּבִתְשׁוּבַת מְנַחֵם עֲזַרְיָה שְׁפָתַב דְּקו"ל פְּרַבְּנּוּ דְר"י (פ"ב דְּמַגִּילָה) דְּסַבְרִי אֵין חִינוּךְ
לְקִטּוֹן בְּדַרְבְּנּוּ וּדְבָרֵיו תְּמוּהִים הָא רַבְּנּוּ לֹא פְּלִיגִי עַל ר"י רַק דֵּא"י לְהוֹצִיא גְדוּל אָבִל
בְּחִינוּךְ דִּידְוָה אַף רַבְּנּוּ מוֹדִים דְּחִיּוּבִים וְעִי"ש תוּס' וּבִש"ע (ס"א תר"צ) וּבְאַמַּת מִש"ס
חִגִּיגָה שָׁם דְּקִאָמַר כֹּל הֵיכָא דְּגְדוּל מְחַנּוּיָב מִדְּאוֹרְיִתָּא קִטּוֹן נְמִי מְחַנּוּכִין לִיה מְדַרְבְּנּוּ
מִשְׁמַע דְּרַק בְּמִצְוָה דְּאוֹרְיִתָּא מְחַנּוּכִין לִיה וְלֹא בְּמִצְוָה דְּרַבְּנּוּ א"כ אֲתִי שְׁפִיר טְפִי פִּינּוּ
דְּהָא דְּבַעֲי כוּנ' מִצְוָה הוּא מְדַרְבְּנּוּ וְכִינּוּן דְּמִדְּאוֹרְיִתָּא ל"ה בְּעֵי פְּנֵה לְכֹף מְחַנּוּכִין לִיה
אוּלָם בְּמִצְוֹת קְרִיאַת מְגִילָה דְּמְחַנּוּכִין ג"כ לְקִטּוֹן לִכ"ע הוֹאִיל דְּאָף הֵם הָיוּ בְּאוֹתוֹן נִס
כְּמִבְּנֹאֵר בְּלְבוּשׁ וּבְמַגִּילָה לִכ"ע בְּעֵי פְּנֵה כְּמוֹ שִׁכ' הַפ"ח הַלְכוֹת מְגִילָה וּבִט"א וְאַמַּאי
יְתַחֲיִיב הַקִּטּוֹן פִּינּוּן דַּעֲכ"פּ מְדַרְבְּנּוּ בְּעֵינּוּ פְּנֵה וְהֵם אָמְרוּ דְּבְּלֹא פְּנֵה אֵינּוּ יוֹצֵא מַה מוֹעִיל
קְרִיאַת הַמְּגִילָה לְקִטּוֹן וְיֵשׁ לוֹמַר אַף אַם נֶאֱמַר מִצְוֹת צְרִיכוֹת פְּנֵה מִדְּאוֹרְיִתָּא בִּכ"ז בְּקִטּוֹן
אֲתִי שְׁפִיר דְּנִתְקַיִּים הַמִּצְוָה בְּפוֹעֵל אַף בְּהַעֲדָר הַפְּנֵה דְּהֵנָּה רְאִיתִי בִּס' זְפָרוֹן תּוֹרַת מִשְׁה
מִבְּעַל חֵי אָדָם זצ"ל שִׁכ' שָׁם בְּקִיּוּר ס' חֲרָדִים לְדוֹן דְּאָף מ"ד מִצְוֹת א"צ פְּנֵה מוֹדָה
דְּמ"ע הוּא וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וְזֶה נֶאֱמַר עַל כָּל הַמִּצְוֹת רַק דְּאֵינּוּ מְבַטֵּל הַמִּצְוָה בְּבִיטוּל
מ"ע הַזֹּאת בְּכָלְלוֹת אָבִל מ"מ אַם עֲשֵׂה בְּלֹא פְּנֵה אַף דְּקִיּוּם הַמִּצְוָה הַפְּרִטִית מ"מ בִּיטֵל
הָעֲשֵׂה הַפְּלִיט דְּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וְיֵשׁ לְהַעִיר ע"ז דָּאָם נֶאֱמַר כֵּן א"כ הָיוּ מִצְוָה הַבָּאָה
בְּעֵבְרָה וְנִימָא דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבַת מִצְוָה וּמִמִּילָא לֹא בִיטֵל הָעֵשׂ דְּאָף בְּבִיטֵל מ"ע בְּשֵׁב
וְאֵל תַּעֲשׂ אֲמַרִּינוּ דְּמִצְוֵי הַבָּאָה בְּעֵבְרָה לֹא הָיוּ מִצְוָה כְּדִמּוּכַח מַגְזֵל דְּהָיוּ מֵהַב"ע אַף
דְּהַעֲבִיר' כְּפָר נַעֲשִׂית מ"מ בְּמָה דְּאֵינּוּ מְקַיִּים וְהַשִּׁיב אֶת הַגְּזִילָה הָיוּ מֵהַב"ע וְאַף
לְהַסוּבְרִים דְּמֵהַב"ע אֵינּוּ מְפַסִּיד הַמִּצְוָה מ"מ הֵיכָא דָּאָם נֶאֱמַר דְּלֹא נִתְקַיִּים הַמִּצְוָה לֹא
עָבַר עֲבִירָה כָּלָל כ"ע מוֹדִים כְּמִבְּנֹאֵר מְדַבְּרִי רַבְּמַן וְרַשְׁבֵּי"א יְבָמוֹת (דָּף ק"ג) וּט"א
מְסַכַּת ר"ה דְּמַה"ט אַם מִצְוֹת לִיקְהוֹת נִיתְּנוּ לֹא יֵצֵא כְּדִי שְׁלֵא יַעֲבֹר עֲבִירָה וְעֵינּוּ בְּרַבְּמַן
(פ"ה ה"ט) מֵאִיסוּרֵי מְזִבַּח וּבְנו"ב מֵהַד"ת או"ח (ס"א קל"ד) וְאִכ"מ בְּזֶה וְהָכִי נְמִי דְּכֹוֹת'
אַם נֶאֱמַר הָעוֹשׂ מִצְוֵי בְּלֹא כוּנ' בִּיטֵל הָעֵשׂ וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם דְּעוֹשֵׂה עֲבוּדָה בְּלֹא
פְּנִינַת מִצְוָה נֶאֱמַר דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי הַמִּצְוָה כְּדִי לְתַקּוֹן הָעֲבִירָה דְּאֵז לֹא יַעֲבֹר עַל הָעֲשֵׂה גַם
מִלְּשׁוֹן הַש"ס מִצְוֹת צְרִיכוֹת כוּנ' וְא"צ פְּנֵה מִשְׁמַע דְּחוֹלְקִים עַל עֲצָם פְּנִינַת הַמִּצְוָה אַם
צְרִיכָה אוּ לֹא לְכֹף י"ל בְּאַמַּת דְּבִזָּה פְּלִיגִי אַם הַפְּתוּב וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם הוּא עֲשֵׂה
הַפּוֹלְלָת עַל כָּל פְּרִטֵי מִצְוֹת א"ל מֵאֵן דְּסוּבְר דְּבַעֲי פְּנֵה סוּבְר דְּקִאִי עַל כָּל פְּרִטֵי מִצְוֹת
ה' דְּבַעֲינּוּ שְׁיַעֲשֵׂה בְּכֹנְנַת חֵיּוּב מִצְוֹת ה' וְהוּא מִתְּנָאִי שְׁהֵטִילָה הַתּוֹר' וְאַם חִיָּסַר הַפְּנִינ'
מִמִּיל' בִּיטֵל הָעֲשֵׂה הַזֹּאת לְכֹף אֲמַרִּינוּ דְּלֹא יֵצֵא כְּדִי שְׁלֵא יַעֲבֹר עַל הָעֲשֵׂה הַזֹּאת וּמֵאֵן
דְּסוּבְר א"צ פְּנֵה סוּבְר דְּהַפְּתוּב וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם אֵינּוּ מִצְוָה פְּלִיט עַל כָּל פְּרִטֵי
מִצְוֹת וּלְכֹף אֵין הַפְּנֵה מְעַכְבֵּת וּלְפ"ז בְּקִטּוֹן אֲתִי שְׁפִיר הַחֵיּוּב לְחַנּוּכוֹ אַף לְמ"ד מִצְוֹת
צְרִיכוֹת פְּנֵה הָא מ"מ עֲצָם הַמִּצְוָה נֶצְטוּיִנוּ אַף בְּהַעֲדָר הַפְּנִינ' דְּבְּכָל זֹאת פְּעוּלַת הַמִּצְוֵי
בְּעֲצָמ' הוּא סוּלָם מוֹצֵב אַרְצָה וְרֵאשׁוּ מַגִּיעַ הַשְּׁמִימָה וְיַעֲקֹב חָבֵל נִחְלָתוֹ בְּפַעּוּלַת הַמִּצְוָה
אוּחְזוּ בְּהַחֲבֵל לְעוֹרֵר לְמַעְלָה רַק נוֹסִיף ע"כ מִצְוֵי וּמִצְוֵי בְּפִרְט' צִינּוּ לְנוּ הַשִּׁי"ת שְׁיִהְי'
בְּכֹנְנ' הָרְאוּי לְצֵא י"ח הַמִּצְוֵי מֵן הַמִּצְוָה וְא"כ אַף קִטּוֹן שְׁאִין לוֹ מִחֲשָׁבָה מְחַנּוּיָב אָבִיו

פמתעסקין רק שיעשו מעשים אלו לשמן בלבד ועיין ריטב"א גיטין (דף כ"ג) דכ' דבתליצ' לא מהני ע"ג פמו בכתיבת הגט מטעם דבעי פונה לדעת עצמן שיהיה להם פונה בתליצתן ע"מ לפטור ומשום הכי לא סגי בגדול ע"ג ומשמ' דלאו פונת מצנה הוא ולא פונת הקנא' רק שעושה מעשה זה לפטור ושיפוננו שפנה נפקע הזיקה ועיין רש"א חולין שם דמשמע ג"כ דכוננת חליצה הוא איננו ע"ד פונת מצנה דכ' אע"ג דלגבי מצות קרש פשוטה הכא דכונה מועטת הוא שאני ע"ש: וראיתי בב"מ שם שהאריה לבאר דעת רמב"ם דמה"ת סגי בכונה של אחד מהם בתליצה או פונתו או פונתה ורק מדרבנן בעינן שיתפוננו שניהם וראייתו ממ"ש הרמב"ם וכל חליצה פסולה עברה ונישאת לזר קודם שתחלוץ חולץ לה חליצה פשירה והיא תחת בעלה וביבמה הנישאת לזר בלא חליצה אפי' בשוגג תצא מזה ומזה ואם נאמר בתליצ' בהעדר פונת א' מהן ד"ת אינה פלום רק מדרבנן פוסלת אמאי לא תצא הא מד"ת זקוקה היא ע"ש וכדבריו מבואר בס' קרית ספר מבעל המבי"ט דמה"ת סגי בכוננת א' מהן אולם יקשה לפ"ז הא קי"ל אין תנאי בתליצ' מטעם דהוי תנאי שאי אפשר לקיים המעש' ע"י שליח וכבר פתבו הראשונים הא דמהני תנאי בנזיר ונדירים הוא מטעם דרק אם התנאי פא לבטל מעשה אמרינן דלא אתי דיבור התנאי ומבטל מעשה עד שיהי' בכח התנאי פדיני תנאי בני גז ובני ראובן דאל"כ לא אלים לבטל מעש' אבל היכי דליכא מעש' אלא דיבור אתי דיבור התנאי ומבטל הדיבור ועיין מג"א (סי' תפ"ט סק"ז) גבי ספירת העומר דאם סופר עם הקהל קודם צאת הכוכבים פיון דמצות צריכות פונה יכוין בלבדו אם אזפור בליל' אין אני מכוין לצאת בספיר' זו.

ויקשה איך מהני תנאי לסלק הפונה הא צריף שיכוין א"ע וזה אי אפשר לקיים ע"י שליח וצ"ל פיון דליכא מעשה לבטל רק הפונה בזה יכול להטיל תנאי וכוננת התנאי מבטל פונת המצות אולם שם י"ל בלא"ה פמו שכת' רמב"ן ב"ב דדבר הנעשה בינו לבין עצמו שלא עם אחרים לא בעינן דיני תנאים לכה יכול להטיל תנאי על פונת המצנה אף דאי אפשר לקיים ע"י שליח] ולפ"ז אם נאמר דמד"ת ל"ב פונת תרנויהו וסגי בכוננתה ומדרבנן בעינן גם פונתו ולא עקרו החליצה לגמרי אם לא הי' פונתו רק הוי חליצה פסולה מדרבנן ומד"ת נפקע הזיקה א"כ אם מטיל תנאי על מנת שתתן מאתיים וזו אמאי התנאי בטל לגמרי ומעשה קיים הואיל דאי אפשר לקיים המעש' ע"י שליח הא פל התנאי הוא על פונתו ולא לבטל המעש' דהמעשה קיים בכל אנפי מה"ת פיון שפיונה היא רק חז"ל אמרו דצריף ג"כ פונתו ואם לא נתפונן אף דמה"ת נפקע זיקתה מ"מ הם אמרו שתהי' החליצה פסולה מדבריהם א"כ עיקר התנאי הוא על הפונה שלו ובזה אינו צריף לדיני תנאי דאתי דיבור התנאי ומבטל הפונה וכמעט הסכמת פל הפוסקים דאין תנאי בתליצה מטעם דהוי אי אפשר לקיים ע"י שליח וע"כ מוכח דדעתם דמד"ת בעינן המעש' שלו עם פונתו ואם נעשה בלא פונה לא מהני פלל מד"ת רק מדרבנן נקראת חליצה פסולה שתהי' אסורה עליו ומד"ת לא הוי חליצה פלל ועיקר התנאי הי' לבטל המעשה לכה ל"מ מטעם דא"א לקיים המעשה ע"י שליח ועיין כ"מ (פ"ו מאישות) דדעת רמב"ם דלא בעינן תנאי דאפשר לקיים ע"י שליח והא דל"מ תנאי בתליצה הוא משום פיון דלא אתני בשעת מעשה אחרולי אחרלי לתנאי ובלח"מ הקש' דהרי דעת רמב"ם במקדש על תנאי ובעל צריכה גט מספק שמא ביטל התנאי ואם הטעם דחליצ' מוטעית פשייר' מה"ט

דאחיל אמאי פְּשִׁירָה בְּנֻדָּאֵי הָא הָוֵי סְפֵק חֵלְיָצָה דְּוֹמְיָא דְּקִיְדוּשִׁין וְכַמוּ כֵּן הִקְשׁ' בִּס' דְּוִ"ח
בְּדַבְרֵי הָר"ן פְּתוּבוֹת בְּסוּגְיָא דְּקִדְשֵׁי ע"ת בְּהָא דְּאִמְרִינוּ פִּינוּן שְׁפָנְסָה סְתָם אַחֲוֵלֵי אַחֲלִיָּה
דְּלֹא שְׁיִיף לִוְמֵר וְדָאֵי אַחֲוֵל לְתַנְאֵי אֲלָא דְּהָוֵי סְפֵק שְׁמָא אַחֲוֵל וְלִית לָהּ פְּתוּבָה וְהִקְשׁ'
מְהָא דְּאִמְר' בְּש"ס שְׁם חֵלְיָצָה מְוֹטְעִית דְּכְשָׁרָה אֲלֵמָא פִּינוּן דְּעֵבֵד מַעֲשָׂה אַחֲוֵלֵי אַחֲוֵל הָא
לְפִי רֵאִי' זֹו אִמְרִינוּ דְּנֻדָּאֵי אַחֲלִיָּה דְּמַה"ט פְּשִׁירָה עִי"ש וְלֵהֲנַ"ל פִּינוּן דְּמַד"ת ל"מ שׁוּם
תְּנָאֵי דְּמַעֲשָׂה חֵלְיָצָה אַף בְּלֹא פְּנֻנָה שְׁלוֹ מְפָקִיעַ הַזִּיקָה וְרַק מְדַרְבְּנָן בְּעִינוּן הַפְּנֻנָה הָוֵי סְפֵק
דְּרַבְּנָן לְכָף פְּשִׁירָה שׁוּב מְצָאֵתִי בִּשְׁעָה"מ הִלְכוֹת אִישׁוֹת שִׁכ' פֶּן לְתַרְץ קְוֹשְׁתִּית הִלַּח"מ
אוּלָּם יֵשׁ לְגַמְגָּם לַמ"ש הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּסַד"ר בְּמַקּוּם דְּאֲתַחְזֵק אִיסוּרָא אֲזֵלִינוּ
לְחוּמְרָא רַק בְּוֹלַד הַטְּוֹמָאָה דְּרַבְּנָן וְלִגְבֵי סְפֵק עֵירוּב מְקוּלִין וְלֹא בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵי דְּרַבְּנָן
א"כ פִּינוּן דְּהָוֵי סְפֵק אִם אַחֲוֵל לְתַנְאֵי אִמְאֵי פְּשִׁירָה בְּנֻדָּאֵי וְעִי"ש עוֹד בִּשְׁעָה"מ מַה
שְׁמַתְרִץ קְוֹשְׁתִּית הִלַּח"מ וּבְדַבְרֵי מְתוּרְץ תְּמִיחַת הַדְּוִ"ח הַנָּ"ל וְאִכ"מ בְּזָה שׁוּב רְאִיתִי
בְּסִפְר' שְׁמֵשׁ צְדָקָה שְׁהָאֲרִיף הִרְבֵּה לְהוֹכִיחַ דְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּמַה"ת בְּעִינוּן פְּנֻנָת שְׁנִיָּה
בְּחֵלְיָצָה וַיֵּשׁ לְהָאֲרִיף בְּדַבְרֵי שְׁם טוֹבָא וְאִכ"מ בְּזָה וַיְבַרְרָא עוֹד בְּמַקּוּמוֹ בְּרַצוֹת ה': וְהִנֵּה
הַיּוֹם תְּרוּעָה הִקְשָׁה בְּהָא דְּאִמְר' כְּפָאוּ וְאֲכַל מְצָה יֵצָא בְּכַפָּאוּ פְּרִסִּיִים הָא אַף בִּישְׂרָאֵל
דְּתַנּוּ הָאוּמֵר סוֹפָה וְאִינוּ עוֹשִׁי לִוְלֵב וְאִינוּ נוֹטֵל מִפִּין אוֹתוֹ עַד שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ מִבְּנֵי דְּיֵצָא
אַף דְּעוֹשָׂה בְּאִנְסָה וְאִמְאֵי וְהַעֲלָה דְּכֻנְתָּ אַחֲרֵים ג"כ מְהֵנִי כְּמוֹ בְּנֻדָּה שְׁנֵאֲנָסָה וְטַבְּל' דְּפִלִּיג'
רַב וְר"י אִם עָלְתָה טְבִילְתָּה וְקָאֵמֵר בְּש"ס חוֹלִין דְּוֹקָא אִם נִפְלָה שְׁלֹא בְּמַתְכוּן אֲבָל
אֲנָסוּהָ חֲבֵרוֹתֶיהָ מְהֵנִי וְכ"כ בְּכֻנְתָּ מְצוּהָ וְכ' דְּמַטְעֵם זֶה כ' הַרְמַבַּ"ם בְּכַפָּאוּ וְאֲכַל מְצָה
יֵצָא דְּרַמְבַּ"ם לְשִׁיטְתוֹ דְּסוֹבֵר נְכָרִים בְּנֵי עֲשִׂיָּה נִיגְהוּ לְעַנְן גִּט עִי"ש וְכָל דְּבָרֵי נִפְלָאִים
חֵדָא עִכּו"מ לֹא בְּנֵי חֵיבָא נִיגְהוּ וְמַה מְהֵנִי פְּנֻנְתָּן דְּוֹקָא לְעַנְן נְתִינָת הַגִּט וְעֲשִׂיָּת חֵלְיָצָה
שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ עוֹשָׂה הַמַּעֲשָׂה אַף שְׁהוּא ע"י כְּפִיָּה מְהֵנִי אֲבָל אִם מְצוֹת צְרִיכוֹת פְּנֻנָה מַה
מְהֵנִי פְּנֻנְתָּן שְׁל עִכּו"מ וְגוֹף דְּבָרֵי דְּכֻנְתָּ לְצִאת מְהֵנִי ע"י אַחֲרֵים וְאַף אִם הוּא אִינוּ אוּמֵר
רוֹצֵה אֲנִי מְהֵנִי לְדַבְרֵי הָא זֶה הָוֵי מְצוּהָ שְׁבָגוּפוֹ וְלֹא מְבַעֲי לְשִׁיטְתָּ רַבִּינוּ יוֹנָה שְׁפַרְשֵׁב"א
חוֹלִין הַנ"ז דְּלִכְף ל"מ בְּחֵלְיָצָה וְשַׁחֲטָה לְמ"ד דְּבַעֲי פְּנֻנָה בְּאַחֲרֵי עוֹמְדִים ע"ג מְשׁוּם
דְּדוֹקָא הִיכָא דְּמְהֵנִי שְׁלִיחוֹת כְּמוֹ בְּגַט דְּיִכּוֹל לְעֲשׂוֹת ע"י שְׁלִיחַ מְהֵנִי נְמִי הַפְּנֻנָה שְׁל
הַעוֹמֵד ע"ג אֲבָל בְּחֵלְיָצָה דְּל"מ ע"י שְׁלִיחַ ל"מ פְּנֻנָת הַעוֹמֵד ע"ג וְכֵן בְּשַׁחֲטָה בְּעֵי פְּנֻנָת
הַשׁוֹחֵט מִכ"ש בְּמְצוּהָ שְׁבָגוּפוֹ כְּמוֹ לִוְלֵב וְסו' צְרִיף שְׁיִכּוּן שְׁעוֹשָׂה לְשֵׁם מְצוּהָ א"כ מַה
מְהֵנִי פְּנֻנָת אַחֲרֵים וְהָא דְּלִגְבֵי טְבִילַת גְּדָה דְּמְהֵנִי פְּנֻנָת חֲבֵרְתָּה מְשׁוּם דְּמֵאן דְּסוֹבֵר דְּבַעֲי
פְּנֻנָה הוּא כְּר"י בְּן יוֹסֵף בְּחוֹלִין שְׁם וְכַוְבַּס מַת"ל שְׁנִית מַה רֵאשׁוּנָה לְדַעַת אַף שְׁנִיָּה
לְדַעַת.

א"כ א"ד לְשַׁחֲטָה דְּלִפְיָנוּ מְדַכְתִּיב וְזַבְחַת הַיָּינוּ מִי שְׁזוּבַח צְרִיף שְׁיִהָי' לוֹ פְּנֻנָה וְל"מ
פְּנֻנָת אַחֲרֵים הַעֲע"ג אֲבָל בְּטְבִילָה אַף דְּבַעֲי פְּנֻנָה הַיָּינוּ מִי שְׁטוּבֵל בְּעֵי פְּנֻנָה וְלֹא דְּבָר
הַנְּטָבֵל וְכַמוֹ הַטוּבֵל פְּלִים אוֹ בְּגָדֵי דְּלִפְיָנוּ דְּבַעֲי פְּנֻנָה הַיָּינוּ מִי שְׁטוּבֵל הַדְּבָר צְרִיף
שְׁיִטְבּוּל בְּכֻנְתָּ פֶן נְמִי אַף אִם אֲנָסוּהָ חֲבֵרוֹתֶיהָ וְטַבְּל' אַף שְׁהִי בַע"כ מ"מ גְּדוֹן הַנְּטָבֵל'
כְּמוֹ פְּלִי וְמְהֵנִי כוֹנ' חֲבֵרוֹתֵי וְכַמוֹ בְּשׁוֹט' פְּקַחַת מְתַקְנָן אוֹת' וְאוֹכְל' בְּתַרוּמָ' פֶן אַף בְּפַקְחַת
אַף דְּבַע"כ נְטָבֵלָה מ"מ פִּינוּן דְּמַטְבִּיל' לְדַעַת מְהֵנִי אֲבָל הִיכ' דְּבַעֲי פְּנֻנָת הַעוֹשָׂה מַה מְהֵנִי
פְּנֻנָת אַחֲרֵים.

וכן אף לשיטת תוס' דסברו אף בשחיט' ונחליצה הי' מהני פננת העע"ג היינו מטעם דהעוש' עוש' ע"ד העע"ג אבל בכפאו לקיים המצוה מה מהני פננת הב"ד פיון שיהוא מחוץ לעשות המצוה בכונה וא"כ יש להבין הא הנ"מ בפשיטו' בין אם מצו' צריכות כונ' או לא בכפאו ישראל ואינו אומר רוצה אני: אולם י"ל כמו שכתב הרמב"ם בטעם דמהני כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דמהני הרצון ע"י כפייה משום דאין זה אנוס אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה וכיון שרוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ויצרו שתקפו וכיון שהוקפה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו עיין (פ"ב) מגרושין.

א"כ אף אם נאמר דשם בעי שיאמר רוצה אני מ"מ בקיום מצוה דבגופו סגי אף אם אינו אומר רוצה אני פיון דכפאו שיקיים המצוה סגי בכונה הזאת פיון שתש יצרו ורוצה להיות מישראל עוש' ע"ד המצוה והש"ס נקט רביותא יותר אף בכפאו פרסי' דהא ד' הרא"ה דדוק' אם ידע שזה מצוה והיום פסח דאל"כ ודאי לא יצא ורא' ממה דלא נקט הש"ס חד מהנה גונני ודעת ר"י דדוקא בלא ידע שזה מצוה דאל"כ הוי כמו מכונן שלא לצאת.

ובי"ת כתב ממה דלא קאמר רבא ש"מ כפאו לתקוע יצא ודאי הא דכפאו פרס' לאכול מצוה איירי דהיו סבורים שזה חמץ וכפאוהו לאכול ואח"כ נתנדע לו שזה מצוה והפרסיים סברו להעבירו על הדת ואין דרוך לכופו לקיים המצוה לכוף לא נקט רק התוקע לשיר ולדעת הרא"ה י"ל דאיירי בידע שהוא מצוה והם חשבו שזה חמץ וכפאוהו לאכול חמץ והטעם אותם ואכל מצוה ואשמועינו רבותא דאף בכה"ג דהתפנון לעשות מצוה אחרת להציל א"ע ע"י אכילה זאת מאכילת איסור מ"מ יוצא ונהרי דעת הר"ן ביה דתנון אבל מתעסקין עם התינוקת והמתעסק לא יצא וכתב הר"ן אף למ"ד דסובר מצות אין צריכות פונה מ"מ פאן גרע פיון שהתפנון למצוה אחרת דומיא דהשוחט לשם קרבן אחר כדאמרין בת מינו מחריב וה"נ הי' ס"ד פיון דכפאוהו לאכול חמץ ומתפנון להציל א"ע מן האיסור שלא יאכל חמץ ובשביל זה אוכל מצוה דלא יצא ידי חובת מצוה דהוי כמתפנון למצו' אחרת קמ"ל דמ"מ יצא פיון דעכ"פ אוכל מצוה ובט"א כתב דמהא דפרי' הש"ס מן הנה קורא בתורה והגיע זמן ק"ש אם פיון לבו יצא ושמ הי' פננתו למצוה אחרת ואעפ"כ אם מצות א"צ פונה הי' יוצא וע"כ דא"ד לשוחט לשם קרבן אחר דשם א"י לעלות רק לקרבן אחד אבל פאן באותו תקיעה יכול לעשות שני המצות.

ובנדאי י"ל דנקט לרביותא כפאו ואכל מצוה בכה"ג שיודע שלא פיון לשם קיום מצות אכילת מצוה רק להציל א"ע ע"י אכילה זאת מן אכילת חמץ ואעפ"כ יצא ואם פן לאו אורחא למינקט כפאו לתקוע.

ברם י"ל בכפאו לתקוע דלא יצא דניהו דאין צריף פונה אבל מ"מ מעש' בעינן ובעי שיעש' המעשה ברצון המנוחלט וכ"ז שעושה מעש' באונס לא מקרי שעש' מעש' ומצאתי בח"ש שכ' פן והבי' ראי' ממס' ע"ז (דנ"ד) דמעשה ע"י אונס הוי פלא עשה מעשה.

וא"כ י"ל דוקא בכפאו ואכל מצוה היינו לדעת הרא"ה שידע שהוא מצוה אז אמרינן אף שאינו רוצה לאכול מ"מ כמו בתלו' וזבין אמרינן אגב אונסי וזווי גמיר ומקנה פן גמי לענין פננת מעשה פיון דנהנה מאכילת היתר אגב אונסו והנאתו גומר ועושה ברצון ואף אם אינו מכונן לשם מצוה פיון דזה אינו מסבב לו ההנאה מ"מ לעשות מעשה

האכילה מתרצה משא"כ אם תוקע בשופר באונס הני כמו תלו' ויהיב ואף שדבר זה תלוי בדעתו ויודע בנפשו אם עשה ברצון המוןחלט או לא מ"מ י"ל במצה אנו סהדי דהתרצה לעשות המעשה אגב אונסו והנאתו משא"כ בתקיעת שופר פינו דאנו חזינו שתקע באונס הני פונתו למעשה דברים שבלב דאין מחשבתו נפרת מתוך המעשה ובכה"ג לכ"ע בעי פונה שיהי' נפר דעושה המעשה ברצונו ודע דנראה היכא דעיקר פעולת המצוה הוא על התכלית פועל היוצא בזה לכ"ע ל"ב פונה ומה"ט נראה דפלוגתת אבא שאול ורבנן יבמות (דף ל"ט) דאבא שאול אומר הכונס יבמתו לשם נוי ולשם אישות (בתוספתא קתני לשם נכסים) ולשום דבר אחר כאלו פוגע בערונה וקרוב להיות הנלד ממזר וקאמר בגמ' דפליגא בהא דקתני יבמה יבא עליה מצוה וא"ש קאמ' למצוה וק' היכי פליגא אם מצות צריכות פונה או לא א"ו פינו דתכלי' היבוי' הוא להקים שם אחיו בישראל ותכלית הזאת נעשה ע"י הבעילה לא בעי דוקא שיתפנין לשם מצוה ופליגא רק בקרא דא"ש ס' למצוה דהתורה חייבוהו דוקא שייבא עליה לשם מצוה ורבנן סברו דלא קפד הקרא שיהי' דוקא למצוה ואף אם אינו מתפנין למצוה מ"מ פינו ששהתכלית יתקיים אף בלא פונה לא איכפת בהפונה.

והא דפריי' שם הש"ס מהבריית' דקתני מצות יאכל במקום קדוש מצו' למ"ד אבא שאול היא מאי תרי גונוי איכא ופירשו התוס' דליכא למימר רצה לשם סעוד' אוכל רצה לשם מצו' דא"צ שיתפנין לשם מצו' אלא שלא יהי' אוכל אכיל' גסה ואמאי לא נימא דקפיד רחמנ' שייאכל לשם מצו' דוקא כמו באכיל' מצוה להסוברים דגם במצות אכילה בעי פונה ואף להסוברים דכפאו ואכל מצוה יצא מ"מ כמו דדריש יבמה יבא עלי' למצו' שיהי' צריי' שייבא עלי' לשם מצוה כמו כן באכילת המנח' נימא דקפיד קרא דצריי' שייכנון בפירוש לשם מצוה כמו דדריש אליבא דא"ש יבמה יבא עליה למצוה.

וראיתי בנו"ב מהד"ק (סי' נ"ד) שכ' להוכיח מזה דגם לא"ש לא בעינון שייכנון בפ' לשם מצוה רק שלא יכנון בפ' ההיפך דהיינו שבוועל ומכנון לשם נוי או לשם אישות ומכנון בפ' שלא לקנות או מפני שאינו רוצה להקים לאחיו שם כמו שנאמר באונן אבל בבוועל סתם קונה דסתמא לשמה אבל באכילה לא משפחת ההיפוך רק אכילה גסה וזה לא שמי' אכיל' עי"ש ומלבד דמפשטות הש"ס וראשונים נרא' דלא"ש בעי דוק' שייכנון לשם מצוה דמה"ט קאמר ועכשיו שאין מכנונין לשם מצוה אפרו מצנת חליצה קודמת למצנת יבום ובראשונה שהיו מתפנין לשם מצוה מצנת יבום קודמת ואם נאמר דסתמא לשמה ולא בעי א"ש שייכנון בפ' לשמה רק שלא יכנון ההיפך אף דלא אפשורי דרי מ"מ וכי היו חשודים שיתכנונו שלא להקים או שלא לקנות וגם משמעות הלשון לשם נוי או לשם אישות או כמו שכ' בתוספת' לשם נכסים מבואר דמכנון לקנות רק הואיל דאינו מתפנין לשם מצוה כאילו נגע בערונה ובלא"ה אף לדבריו יקשה דהא משפחת שני הפכים או דמכנון לאכול סתם או דמכנון בפ' שלא לצאת ואינו אוכל לשם מצוה ומכנון ההיפך ואף דלדעת הפוסקים דבדבר אכילה לא בעינון פונת מצוה משמע אף אם מתפנין להיפך בפ' שלא לצאת ג"כ יוצא ועיין מג"א (סי' תע"ה ס"ק י"ד) ובפ"מ שם שכ' פן וגם למ"ש הח"ש דדוקא במצוה דאין צריי' לקיים רק פעם א' כמו אכילת מצוה או לולב דיש לו זמן עדיין לקיים מהני פונתו שלא לצאת אף אם מצות א"צ פונה אבל במצוה דחייב בה תדיר ולא יש זמן לאחרי' כמו תפילין בזה אם מצות א"צ כונ' לא מצי לבטל' ע"י פונה שלא

לצאת וְהָכִי נָמִי בְּאֲכִילַת מִצֵּה דְמִנְחָה ג"כ אם א"צ כּוֹנֵה וְיִכּוּל לְאָכּוּל אֶף לְשֵׁם סְעוּדָה
לֹא מְצִי לְבַטֵּל הַמִּצְוָה אֶף אִם מְכַוֵּן שְׁלֵא לְצֵאת פִּינּוֹן דְּעִי"ז יִתְבַּטֵּל הַמִּצְוָה.

מ"מ סוף סוף יקשה דילמא קמ"ל דמצנות יאכל למצנה שיכונין דוקא ואם אינו מתכוון
הוי פאוכל קדשים אולם נראה דהא דכתבו תוס' בפשיטות דא"צ שיכונין לשם מצו' היינו
אף אם בעלמא אף במידי דאכיל' נאמר דצריף שיכתונון מ"מ במתנות פהונ' פינן דכתי'
בהו למשח' ודרשו פדרף שהמלכים אוכלים גלי רחמנא בזה דיכול לאכול פאוכל את
שלו וא"צ בזה פונה שוב הראוני שכ"כ ג"כ בס' קרן אורה וזה פרוור: סי' ט"ו.

יש לחקור בחיוב ברכת המזון מה"ת להסוברים דואכלת דכתיב בתורה הוא על שיעור
כזית כמו כל אכילה דקרא אם אכל כחצי זית ונהקיא וחסר ואכל אם דומה לאכילת
איסור דחייב בכה"ג שהרי נהנה גרונו בכזית כמבואר סוף פרק גיד הנשה ורמב"ם (פי"ד
ממ"א) או נאמר דיש לחלק: ונראה דא"ח בבה"מ עד שיהנה מעיו בכזית בין להסוברים
דחייב מדאורייתא ובין להסוברים דמדאורייתא א"ח עד שיהי' שבע מאכילה רק מדרבנן
חייב על אכילת כזית מ"מ מודים דא"ח עד שיהנו מעיו בכזית מדכתיב ואכלת ושבעת
וברכת הרי גילתה לנו התורה דעל שם אכילה בלבד א"ח בבה"מ"ז עד שיבא למעיו היינו
שיהי' שבע ואף דחו"ל החמירו לברף אף על כזית היינו דזה הוי לפעמים שיעור שביע'
מ"מ בעינן שיבא לתוף מעיו כזית ועיין רא"ש ברכות (פ"ב סי' ו') שכ' בטועם ופולט
טפי מרביעית חשיבא הנאה לענין תענית ומ"מ ברכה לא צריף פינן שאינו נהנה בתוף
מעיו עיי"ש הרי דדקדק אף לענין ברכה קודם המזון דבעי דוקא הנאת מעיו והיינו דלא
עדיף מברכה שלאחר המזון דבעי ג"כ דוקא הנאת מעיו מדכתיב ואכלת ושבעת וכן
מצאתי מפבר בפ"מ (ח"א סי' כ"ז) דכ' דנהי באכילה של איסורים חייב בכזית מצומצם
ומצטרף של בין החניכים כמבואר ס"פ גה"נ שם מ"מ בבה"מ אינו מצטרף דבעי שישבעו
מעיו והביא ראיה מדברי הרא"ש הנז' וכ"כ בפ"מ בא"א (סי' ר"י סק"א): ולפ"ז יש
ליישב דברי הרוקח שכתב לענין בהמ"ז דכזית גדול בעינן ותמה עליו בס' א"ר (סי'
קפ"ד ס"ק ח') דהא מבואר ברכות (דף ל"ט) כזית שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני
ולחנ"ל אתי שפיר דר' יוחנן שבירף על זית א' גדול בלא גרעינתו ודאי הי' מצמצם שירד
כל הזית לתוף מעיו ולא יהי' נשאר לבין החניכים אבל סתם בני אדם אם לא ידקדקו
ויהי' נשאר מה שבין החניכים יהי' ברכה לבטלה לכה"כ הרוקח דא"ח עד שיאכל כזית
גדול דבזה אף אם יהי' נשאר מעט בין החניכים מ"מ יהי' עכ"פ מילוי פריס מכזית בינוני
משא"כ כשאינו אוכל רק כזית בינוני מצומצם לא יבא להפרם כזית: וכן נראה ג"כ אם
אכל או שתה ונהקיא דא"ח לברף בהמ"ז פינן דלא שבע מזה וראיתי בס' קול אליהו (ס'
ט) שחקר בזה והעלה פינן דמתבאר מסוגיא דסוף פרק גה"נ שאע"ג דנהקיא חייב לענין
איסורי מאכלות דכונתה נמי לענין ברכה איפא למימר בטר הנאת גרונו אזלינן ואע"ג
דקי"ל כל שנתעפל המזון שבמעיו שוב לא יברף וה"נ אין לה עכול גדול מזה שהרי
נהקיא ה' ליתא דלא יבצר אם לא נשאר לו תמצית מן המאכל במעיו אמנם במי שאכל
כזית ממש ונהקיא שיעור כזית ממש בהא ודאי לא יברף לאחריו שהרי נתעפל עכ"ד
ולמ"ש דאינו דומה אכילת איסורין לענין אכיל' דבהמ"ז דבזה לכ"ע בעי אכילת שביע'
היינו הנאת מעיו א"כ אף באכל יותר מכזית כל שהקיא אף אם נשאר מעט במעיו א"ח
לברף בהמ"ז: אולם היכא דיש הנאת מעיו מ"מ נראה דבעי עכ"פ ג"כ הנאת גרון שיהנה

גְרוֹנוֹ בְּכַדֵי שִׁיעוֹר אֲכִיל' מְדַכְתִּי וְאֲכַלְתָּ וְשָׁבַעְתָּ וּבְרַכַּת בְּעֵי עַכ"פ שִׁיְהִי אֲכִיל' ג"כ כְּמוֹ
כָּל עֲנִינֵי אֲכִילָה דְכַתִּיב בַּתּוֹרָה וְאִם עֵינֵי דְבָר מֵרַע עַד שְׂאִינוֹ רְאוּי לְאֲכִיל' וְאָכַל אֶף
דִּהְנָא מְעִיּוֹ יֵשׁ כְּפֶן שְׁנַתְמַל' הַפָּרֶס מ"מ כְּמוֹ לְעַנְנֵי אִיסוּר א"ח עַל אֲכִילָה שְׂאִין בְּהוֹ
הַנְּאָה לַחֲיוֹת כְּמִבְּנֵי רַמְבַּ"ם הַל' יִסֵּה"ת (פ"ה) כֵּן נִמְי לְעַנְנֵי בַהֲמ"ז לֹא מְצִינוּ שְׁחִיבֵי
הַתּוֹרָה עַל הַנְּאָת מְלוֹי הַפָּרֶס בְּלִבְד רַק אִם הִי הַנְּאָת אֲכִילָה שֶׁהִיא הַנְּאָת הַחֲיוֹת וְכֵן נִרְאֶה
מִמָּה דְמִבְּנֵי (ס' ר"ד) בְּאֲוֹכְלִין וּמְשַׁקִּין שְׂאֵדָם אוֹכְלֵי וְשׁוֹמְהֵי לְרַפּוּאָה אִם הֵם רְעִים
וּל"ל הַנְּאָה דֹא"צ לְבָרָה וְעִי"ש בַּמ"א (ס"ק י"ט) כֵּן נִמְי לְאֲחֵרֵי אִינוּ חֲיוֹב לְבָרָה וְרִאִיתִי
בַּפ"מ בַּא"א שְׂפַתְבּוֹ וְז"ל וּמ"מ י"ל בְּרַכָּה עַל הַנְּאָת מְעִיּוֹ מְצַטְרֵף וּמִיָּהוּ אִם אָכַל עַד
שְׂשֻׁבַע חֲיוֹב בַּבַּהֲמ"ז מֵה"ת אֶף שְׂאֵכֵל מְעַט וְרַק אִם אָכַל כְּפִיּוֹת דְמִבְּנֵי בַהֲמ"ז דַּכ' וְאֲכַלְתָּ
אֲז אֲמַרְיֵנּוּ דְיוֹתֵר מְפָדֵי אֲכִילַת פָּרֶס אִין מְצַטְרֵף וְצ"ע ע"כ וְקֹאֵי שָׁם עַל דְבָרֵי הַמַּג"א
דֹא"ח בַּבַּהֲמ"ז עַד שְׂיֵאֲכַל בְּכַדֵי א"פ וְסוּבֵר הַפ"מ דַּמ"מ כְּשִׁשְׁבַע מְאֲכִילָה זֹו חֲיוֹב לְבָרָה
מְדַכְתִּיב וְשָׁבַעְתָּ וְלֹא אֲדַע מִנֵּין לְנוּ לְדַרְוֵשׁ מְדַעַתְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִטִּילָה שְׁנֵי חֲיוֹבִים עַל אֲכִילָה
אוֹ עַל שְׂבִיעַ' לְבַד לֹא מְבַעֲיָא לְרֹוב הַפּוֹסְקִים דֹא"ח מֵה"ת בַּבַּהֲמ"ז עַד שְׂיֵאֲכַל אֲכִילָה
שִׁישׁ בָּהּ שְׂבִיעַ' וְעַל כְּפִיּוֹת אוֹ כְּפִיּוֹת א"ח מֵה"ת וְדֹאֵי וְאֲכַלְתָּ דְכַתִּיב הוּא לְהוֹרוֹת דְבְּעֵי
הַנְּאָת אֲכִילָה שֶׁהוּא הַנְּאָת חֲיוֹת וְגַם שִׁיְהִי הַנְּאָת מְלוֹי פָּרֶס הֵינּוּ שְׂבִיעֵה וְאִם חֲסֵר אֲחַד
אִינוּ חֲיוֹב לְבָרָה וְאֶף לְהַסּוּבְרִים דְקִי"ל כַּר"מ וְחֲיוֹב מְדֹאוּרֵייתָא לְבָרָה עַל כְּפִיּוֹת מ"מ
וְשָׁבַעְתָּ דְכַתִּיב קֹאֵי עַל שְׂתִיָּה שְׂאִם אִינוּ תֵּאֵב לְשִׁתוֹת אֲז חֲיוֹב כְּמִבְּנֵי בַּא"ר (ס' קפ"ז)
מִשָּׁם ס' הִיִּרְאִים אָבֵל שִׁיְהִי חֲיוֹב לְבָרָה עַל הַשְּׂבִיעֵה בְּלִבְד בְּאִם ל"ה אֲכִילָה הֵינּוּ אֶף
שְׂאֵכֵל הַרְבֵּה כְּדֵי שְׂבִיעֵה וְנִתְמַלֵּא הַפָּרֶס מ"מ כ"ז שְׂלֵא אָכַל בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס שִׁיעוֹר
אֲכִילָה וְלֹא נִהְיָה גְרוֹנוֹ כְּפִיּוֹת בְּכַדֵי שִׁיעוֹר אֲכִילָה מִנֵּין לְנוּ שִׁיְתַחֲיוֹב בַּבַּהֲמ"ז.

וְרִאִיָּה לְזֵה מֵהָא דְמִבְּנֵי רַמְ"א (ס' רע"א) דְאִם גָּמַר סְעוּדָתוֹ וְקִדְשׁ הַיּוֹם קוֹדֵם שְׂבַרְבָּר
בַּהֲמ"ז דְאִינוּ מְזַכִּיר שֶׁל שְׁבַת דְאֲזַלִּין בְּתַר תְּחִילַת הַסְּעוּדָה וְהֵינּוּ אִם לֹא אָכַל מִשְׁחִשְׂיָהּ
כַּמ"ש הַמ"א שָׁם וְאִם נֶאֱמַר דְעַל שְׂבִיעֵה בְּלֹא אֲכִילָה ג"כ חִיִּי לְבָרָה בַּהֲמ"ז א"כ כ"ז
שְׂשֻׁבַע מְאוֹתוֹ אֲכִילָה חָל עָלָיו כָּל רַגַע וְרַגַע הַחֲיוֹב שֶׁל בַּהֲמ"ז וְאִמְאֵי אִינוּ מְזַכִּיר שֶׁל
שְׁבַת כִּיּוֹן דְעַדִּין לֹא נִתְעַפֵּל הַמְּזוֹן וְחָל עָלָיו מֵהַשְּׂתָא ג"כ הַחֲיוֹב שֶׁל בַּהֲמ"ז וְדוּמָה לַמ"ש
תּוֹס' בְּכוֹרוֹת (ד"ט) לְגַבֵּי פְדִיּוֹן הַבֵּן דְכָל שְׂעֵתָא וְשְׂעֵתָא רַכֵּב עָלָיו חֲיוֹבָא דְפְדִיּוֹן הַבֵּן
וּא"ד לְשַׁאֲרֵי חוֹב דְמְאוֹתוֹ שְׂעָה נִשְׁתַּעְבְּדוּ נְכֻסֵי וְאַחַר הַלְוָאָה תּוֹ לִיכָא עָלָיו חֲיוֹב רַק
לְפָרוֹעַ מֵהַ שְׁנַתְחֲיוֹב מְאוֹתוֹ שְׂעָה וְהַנְּכֻסִים שְׂקִנְהָ אַח"כ הוּוּ דְאֶקְנֵי אָבֵל מְצַנֵּת פְדִיּוֹן כָּל
שְׂעָה וְשְׂעָה רַכֵּב עָלָיו חֲיוֹבָא עַד שְׁנוֹתָן עִי"ש וּבְקִצּוֹ הַחֲוֹשֵׁן (ס' מ"ג) וְה"נ דְכּוֹנְתִי אִם
נֶאֱמַר דְעַל שְׂבִיעֵה לְחוּד חָל ג"כ חֲיוֹבֵשׁל בַּהֲמ"ז כָּל שְׂעֵתָא וְשְׂעֵתָא דְשָׁבַע חָל עָלָיו וְרַכֵּב
עָלָיו הַחֲיוֹב לְבָרָה עַל הַשְּׁוֹבַע וְלִמָּה לֹא יִזְכִּיר שֶׁל שְׁבַת אֶלָּא וְדֹאֵי דְאִינוּ חָל עַל מֵהַ דְשָׁבַע
לְחוּד רַק אִם שָׁבַע מְאֲכִילָה שְׁנַקְרָא בַּתּוֹרָה שָׁם אֲכִילָה וְכִיּוֹן דְבְּאֲכִילָה לֹא הִי חָל עָלָיו
לְהַזְכִּיר שֶׁל שְׁבַת אֲזַלִּין בְּתַר הַתְּחִלָּה הַסְּעוּדָה וְכִמוֹ כֵּן אִם אָכַל יוֹתֵר מְפָדֵי שִׁיעוֹר א"פ
כִּיּוֹן שְׂלֵא נִקְרָא בַּתּוֹרָה שָׁם אֲכִילָה לֹא חֲיוֹבֵתוֹ הַתּוֹרָה בַּבַּהֲמ"ז עַל מֵהַ שְׂשֻׁבַע וְאֶף לְדַעַת
הַמְּחַבֵּר שָׁם וְהוּא דַעַת הָרֵא"ש פְּסָחִים דְמְזַכִּיר שֶׁל שְׁבַת מ"מ לֹא אֲתִי עֲלָה מְטַעַם זֵה רַק
מְטַעַם מִיָּדֵי דְהוּוּ אֲמִי שְׂלֵא הַתְּפַלֵּל מְנַחֵה בַּע"ש שְׂמַתְפַּלֵּל שְׂתִים שֶׁל שְׁבַת עִי"ש אָבֵל
מ"מ מוֹדָה דְחֲיוֹב חֲדָשׁ אִינוּ חָל וְע"כ דְרַק עַל שְׂבִיעֵה שַׁע"י שָׁם אֲכִילָה חֲיוֹבָה הַתּוֹרָה
בַּבַּהֲמ"ז וְכַמ"ש: וְרִאִיתִי בְּגִלְיוֹן רַבִּינוּ הַג' עֶקֶיבָא אִיגְר וְז"ל (ס' קפ"ו) שְׂכ' לְהַסְתַּפֵּק

בְּאֶחָד בַּשָּׁנָה י"ד לַעֲתָר עָרַב הֵינּוּ יוֹם הָאֲחֵרוֹן מִי"ג קוֹנֵדִים לִילָה וּבִתְחִלַּת הַלַּיְלָה שְׁנַעֲשֹׂה דָּוִל לֹא נִתְעַפֵּל הַמְּזוֹן אִם חֵיִב מִדְּאוֹרֵייתָ לְבָרֶךְ וְגַם י"ל אֶף אִם בָּרֶךְ קוֹנֵדִים הַלַּיְלָה פִּינּוֹ דָּאֻז לֹא הוּא חֵיִב מִה"ת כְּשֶׁהִחֲשִׂיהָ צָרִיף לְחֹזֵר וּלְבָרֶךְ דְּחִיּוּבָא דְרַבְּנָן אֵינּוּ יָכוֹל לְפָטוֹר חֵיּוּבָא תוֹרָה לִמ"ש הַמַּג"א (ס"א רס"ז).

וְאֶף לְמֵאֵי דְכ"ה ח"א אִם אָכַל כְּשֶׁהוּא אוֹנֵן וְנִקְבַּר הֵמָּת קוֹנֵדִים שְׁנַתְּעַפֵּל הַמְּזוֹן דְּצָרִיף לְבָרֶךְ יֵשׁ לְחֻלְק דְּהֵתָם חֵיּוּב נִמְשָׁף מִהִתְחַלַּת אֲכִילָה עַד אַחַר הָעֵיפוֹל אֲלֵא דְבְּעִידְנָא דְעוֹסֵק בְּמַצָּנָה פָּטוֹר בְּזֶה י"ל דְּחֵיִבָּהּ כְּשֶׁגָּמַר הַמַּצָּנָה צָרִיף לַעֲשׂוֹת מַצָּנָתוֹ דְּבַהֲמ"ז אָבֵל בְּנִידוֹן דִּידוֹן בְּעִידוֹן אֲכִילָה גְּבָרָא בְּעַצְמוֹתוֹ אֵינּוּ בַר חֵיּוּב י"ל דְּלַעוֹלָם לֹא מִתְחֵיִב מִדְּאוֹרֵייתָא וְצ"ע לְדִינָא עַכ"ל וְלִמ"ש נִרְאֶה דְּאֵינּוּ מִתְחֵיִב פִּינּוֹ דְּעִיקָר חֵיּוּבָא דְּבַהֲמ"ז הוּא רַק עַל אֲכִילָה וְשְׂבִיעָה וְכִמּוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי נְעוּד יֵשׁ לְהֵבִיא רֵאִי לְזֶה מְפִלּוּגָתָא דְּר"מ וְר"י דְּר"מ סוֹבֵר וְאֲכַלְתָּ בְּכֹזֵית וְשְׂבַעְתָּ זֶה שְׂתִי וְר"י סוֹבֵר אֲכִילָה שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׂבִיעָה וְלַדְעָת הַרְשָׁבָא וְס' יִרְאִים הוּא מִדְּאוֹרֵייתָא וְכ' בַּס' יִרְאִים דְּקִי"ל כְּר"מ וְדָרְשִׁינּוּ וְשְׂבַעְתָּ זֶה שְׂתִיָּה דְּכ"ז שְׂתַאֵב לְשִׁתוֹת א"ח מִדְּאוֹרֵייתָא בְּבַהֲמ"ז וְעֵינּוּ מַג"א (ס"א רי"ב) וּמִנ"ל לְמַדְרַשׁ וְשְׂבַעְתָּ עַל שְׂתִיָּה דִּילְמָא גִּילְתָּה לְנוּ הַתּוֹרָה דְּחֵיִב בֵּין עַל אֲכִילָה וּבֵין עַל שְׂבִיעָה וְאִם אָכַל כְּזִית חֵיִב לְבָרֶךְ וְאֶף אִם עִירַב דְּבָר מֵר דְּלֹא הָיָה אֲכִילָה מ"מ חֵיִב ג"כ עַל הַשְּׂבִיעָה הֵינּוּ עַל מְלוֹי הַפָּרֶס וּבְזֶה בְּעֵינּוּ שְׂבִיעוֹר שְׂבִיעָה הוֹאִיל דְּלֹא הָיָה הַנְּאֻת גְּרוֹן וְכֵן נ"מ אִם אָכַל יוֹתֵר מִכְּדִי שְׂבִיעוֹר א"פ מ"מ חֵיִב עַל הַשְּׂבִיעָה אוֹ אִם אָכַל לַעֲתָר עָרַב וּמִשְׁחָשְׁכָה נַעֲשֶׂה ב"ח דְּחֵיִב לְבָרֶךְ עַל הַשְּׂבִיעָה אֲלֵא נִדְּאִי דְּעִיקָר חֵיּוּבָא דְּבַהֲמ"ז הוּא עַל אֲכִילָה דְּהֵינּוּ הַנְּאֻת הַחֵיִב וּמ"מ מִדְּכַתֵּב קָרָא וְשְׂבַעְתָּ יִלְפִינּוּ דְּבַעֲי ג"כ הַנְּאֻת מְלוֹי פָּרֶס וְכִמ"ש הַפְּנִים מְאִירוֹת פִּנ"ל וּבְפָרֶט לַדְעָת רַבֵּי הַפּוֹסְקִים מִדְּאוֹרֵייתָא א"ח רַק עַל שְׂבִיעָה הֵינּוּ אֲכִילָה שְׂיֵשׁ בָּהּ שְׂבִיעָה וְר"מ וְר"י פְּלִיגִי בְּאַסְמַכְתָּא דְּקָרָא וְכִמּוֹ שְׂפָתָבוּ תוֹסְפוֹת בְּרִכּוֹת (דף מ"ט): וְדַע דְּדַעַת רַא"ם בַּס' יִרְאִים שֶׁם דְּתוֹלְדָה דְּבַהֲמ"ז הוּא אֶף עַל שְׂבִיעוֹר פְּחוֹת מְכֹזֵית אוֹ אוֹכֵל וְלֹא שוֹתֵה וְהוּא נִצְרָף לְשִׁתִּיהָ וְהוֹכִיחַ דְּאִיפָּא שְׂבִיעוֹרָא דְּרַבְּנָן מֵהָא דְּאִמְרִינּוּ בַּש"ס בְּרִכּוֹת פְּגוֹן דְּאָכַל שְׂבִיעוֹרָא דְּרַבְּנָן וְכִי מְחֵיִבִּינָא מְדַרְבְּנָן פְּגוֹן כְּחֵצִי זִית שְׂנֵהֲנָה מִמֶּנָּה קָצַת אָבֵל פְּחוֹת מְחֵצִי זִית לֹא כְּלוּם הוּא עַכ"ל וְבַס' א"ר שֶׁם תִּמָּה עָלָיו דְּהָא פְּרִיף בַּש"ס (דף ט"ל) ר' יוֹחָנָן הֵיכִי מְבָרֶךְ אַחַר זִית מְלִיחַ פִּינּוֹ דְּשְׂקִילָא לְגַרְעִין בְּצַר לִי שְׂבִיעוֹר' הָא מ"מ שְׂבִיעוֹר' דְּרַבְּנָן הוּא וּבְעֵי בְּרִכָּה אַחֲרָיו מְדַרְבְּנָן וְנִרְאֶה דְּעֵתוֹ דְּנוֹקָא בְּמָה דְּחֵיִב לְבָרֶךְ אַחֲרָיו מִדְּאוֹרֵייתָא הֵינּוּ עַל פֶּת בְּזֶה יִתְּבוּ רַבְּנָן שְׂבִיעוֹרָא לְהַחֲמִיר לְבָרֶךְ אַחֲרָיו אֶף עַל חֵצִי זִית אָבֵל בְּשָׂאָר דְּבָרִים דְּעִיקָר חֵיּוּבָא דְּבְרִכָּה דְּלֹאֲחֲרָיו הוּא רַק מְדַרְבְּנָן סוֹבֵר דְּלֹא הִחֲמִירוּ לְבָרֶךְ רַק עַל שְׂבִיעוֹרָא מִה דְּחֵיִב לְבָרֶךְ עַל פֶּת מִדְּאוֹרֵייתָא הֵינּוּ כְּזִית וְלִכְּה מִתְּמָה הַש"ס עַל ר"י פִּינּוֹ דְּאָכַל זִית מְלִיחַ בְּזֶה בְּעֵי שְׂבִיעוֹרָא מִה שְׂחֵיִב עַל פֶּת מִדְּאוֹרֵייתָא וְעֵינּוּ רַשָׁבָא בְּרִכּוֹת (דף ל"ז) דְּהֵבִיא מִשֶׁם הָרָאב"ד דְּסוֹבֵר עַל פְּחוֹת מְכֹזֵית פֶּת בְּתַחֲלָה מְבָרֶךְ בִּמ"מ וְלִבְסוּף מְעִין ג' וְהוּא פֶּת דְּלֹאֲחֲרָיו אֵינּוּ מְבָרֶךְ בְּפְחוֹת מְכֹזֵית דְּמ"ש מְאָכַל עֲנָבִים כו' כְּדִמּוֹכַח מֵהָא דְּר"י הָרִי דְּאֶף עַל שְׂבַעְתָּ הַמֵּינִים אֵין מְבָרְכִין לְאַחֲרָיו עַל פְּחוֹת מְכֹזֵית עֵי"ש וְלִמ"ש י"ל בְּפֶת דְּנוֹקָא הִחֲמִירוּ אֶף קִשָּׁה עַל הֵיִרְאִים לְשִׁיטָתוֹ דְּסוֹבֵר דְּעַל כְּזִית אוֹ כְּבִיעָה חֵיִב מִדְּאוֹרֵייתָא וְכַת' הָא דְּקָאֵמַר הַש"ס (דף כ') וְהֵם דְּקִדְקוּ עַד כְּזִית וְכְבִיעָה פִּי דוֹרְשִׁין וּמְדַקְדְּקִין וְלָמָּה לֹא פִי דְּעַד וְלֹא עַד בְּכָל הֵינּוּ בְּשִׁבִיל שְׂלֵא יָבִאוּ לִידֵי סָפֵק אִם אָכַל כְּזִית מְדַקְדְּקִין דְּאֶף עַל חֵצִי שְׂבִיעוֹר מְבָרְכִין לְאַחֲרָיו

ועוד לימא הקב"ה להדלי' והמה דקדקו על עצמן אף על חצי זית או חצי ביצה אלא ודאי דלהסוכרים דכזית וכביצ' הוי שיעור דאורייתא ליפא פלל שיעורא דרבנן וכמו שכ' ה'רשב"א (דף כ') משם הראב"ד דליפא שיעורא דרבנן ועיין רשב"א (דף ל"ט) באנרף: עוד יש להוכיח מדברי ראב"ד ורשב"א דכ' דליפא פלל שיעור דרבנן לבהמ"ז דלא חייבו רבנן בבהמ"ז אם אכל פחות מפיזת דנתפח דמבואר מנחות (דף נ"ד) פל היכא דמעיקרא הנה בי' והשתא לית בי' הא לית בי' פל היכא דמעיקרא ל"ה בי' והשתא אית בי' מדרבנן ובגור"ר בס' גן המלך (סי' קכ"ב) חקר כה"ג בברכת בנ"ר וכ' פיון דל"ח באית לי' שיעור כ"א מדרבנן חומרא זו אינו ראוי להחמיר במלתא שעיקרו אינו אלא מדרבנן והוי פתרי חומרא ונתקנתא לתקנתא שהרי עיקר ברכת ב"נ אינו אלא תקנתא דרבנן עי"ש וכבר עמד עליו בס' קול אליהו שהרי מבואר בש"ס שם וכן פיגול וכן נותר כו' דמדרבנן מי איפא ומשני אימא וכן בטומאת פיגול כו' מ"ד הואיל וטומאת פיגול ונותר דרבנן הוא פולי האי בדרבנן לא עביד רבנן קמ"ל.

הרי דגם במילתא דרבנן אמרינו הכי וגם לפי אוקימתא דרבא מוכרח לפרש הברייתא בהכי והכי פשיט לי' היפך הסוגיא. אולם מן שיטת הראב"ד ורשב"א וס' יראים מבואר עוד ביותר דאף דסברו דשיעור פיזת חייב מה"ת בבהמ"ז מ"מ פתבו דליפא שיעור דרבנן פלל וראב"ד ורשב"א ס' דהף דבו מברך לאביו לא משפחת בשיעורא דרבנן דליפא פלל ואמאי הא אפתי משפחת בנתפח וכן הס' יראים אף דהוכיח מזה דמשפחת שיעורא דרבנן הוליד חדשות דעל פתצי זית חייב מדרבנן ולמה לזה הא משפחת באכל שיעור זית היינו דהשתא איפא שיעורא ומעיקרא ל"ה בי' שיעורא רק בנתפח א"ו דפשיטא להו דלענין זה לא החמירו רבנן פיון דעיקר החיוב על הנאות גרון ומעיו וכיון דלית בי' שיעורא לא החמירו בזה והטעם י"ל דוקא לענין איסורין וטומאה החמירו דלא למיחלף בכזית פיון דאם יבא תקלה בכזית יהי עובר בקו"ע משא"כ לענין בהמ"ז אף אם יבא תקלה כשיאכל פיזת ממש ולא יברך לא יעבור בקו"ע רק בשב ואת לא מצינו בזה שיעשו רבנן הרחק' שיברך בשביל זה על פחות מפיזת שנתפח הואיל דנראה ככזית לכה סברו ראב"ד ורשב"א דליפא פלל שיעורא דרבנן ועי' בר"י ריש ברכות בכה"ג לענין ק"ש של ערבית ובגליון שם והיראים סובר דאם לא נאמר דעשו רבנן הרחק' שיברך אף על חצי זית לא נוכל למילף משם ההרחק' שיברך על הנרא' ככזית בשביל דנתפח: ומה שהשיגו על הגור"ר דהא מש"ס מבואר אף לענין טומאת פיגול ונותר עבדו רבנן דמשתערין פמות שהוא עכשיו א"כ אף להפוסקים הסוכרים דא"ח מה"ת רק כשאכל כדי שביעה ועל פיזת אין חייב רק מדרבנן וממילא נימא דמשתערין פמות שהוא עכשיו ועיין ס' מנחה טהורה מנחות שם שהביא דברי ס' קול אליהו הנז' ונראה ליישב דבריו דהא מבואר ברמב"ם (פי"ד ממ"א) באכל נבילה או חלב או פיגול ונותר שהניחה בחמה ונתמעט פטור חזר והניחה בגשמים ונתפח חייבין עליו פרת או מלקות הי' פחות מפיזת מבתחלה ונתפח ועמד על פיזת אסור ואין לוקין עליו ובס' מ"ט הנז' עמד בזה פיון דכשלא היה שיעור מתחלה אף דנתפח ונראה פיזת אינו אלא מד"ס מאי אתא הרמב"ם לאשמענין פיון דמטעם התפיחה אינו אסור כ"א מדרבנן ולענין חלב ונבילה וכיוצא בו היינו לענין אכילת איסור אפילו לא נתפח אסור מה"ת מטעם חצי שיעור וכמ"ש ריש הפרק וא"כ מאי מהניא תפיחה זו פיון דאף בלא נתפח אסור מה"ת

עי"ש ולפי ענ"ד הרמב"ם אתא לאשמיעינן דחל חומרא זאת מה דעשו חכמים להרחקה לדין פזית דנתפח כמו אילו הי' שיעור פזית שלם ואף דאין לוקין מ"מ נ"מ טובא בזה דכבר נודע דעת הרמב"ם דעל ח"ש גבילה או חלב אף דאסור מה"ת מ"מ לא הוי מןשפיע ועומד מהר סיני על זה פנין דלא הוי דבר המפורש בתורה וחל עליו שבועה משא"כ דבר האסור מדרבנן חמור פנין דאוקמיה על לאו דלא תסור הוי פמןשפיע ועומד מה"ס ואין חל עליו שבועה ועיין ש"ך יו"ד (סי' רל"ט סק"כ) ולפ"ז סובר רמב"ם אף דחצי שיעור אסור מה"ת מ"מ פנין דהשתא הוי ביה מדרבנן אסור ולמחשב פאליו הי' פזית לא פלוג רבנן וגזרו על כל דבר ואף דלענין אכילת אסור בלא"ה אף כל שהיא אסור מה"ת מ"מ מה דנתפח ונראה פכזית חל עליו האסור דרבנן למחשביה פכזית ונ"מ לענין שבועה דאינו חל עליו דהוי המושפע ועומד ויליף זאת אף דבלא"ה אסור מה"ת ולמה הוי צריכים חז"ל להוסיף החומרא לשערו פדהשתא פנין דלא ניתוסף בזה אסור מ"מ פנין דמציינו לענין פיגול ונותר דלענין טומאת פיגול ונותר דרבנן הוא מ"מ עבדי רבנן והיינו טעמא פנין דלענין אסור אכילה שהיא אסור דאורייתא מטעם ח"ש לא חילקו רבנן ועבדי לשער פדהשתא אחר דנתפח ממילא עבדי ג"כ לענין טומאה פנין דעכ"פ יש בזה סרף אסור דאורייתא לענין אכילה דאף ח"ש אסור מה"ת ושיעור הוא לענין מלקות ואמרו לשער פדהשת' עכ"פ לענין כל מה דנ"מ בין שיעור שלם לח"ש מלבד לענין עונש מלקות וכרת עבדי רבנן הרחקה שיהי' זה חשוב כמו אם הי' בו שיעור לכן פנין דנ"מ לענין אסור הנוגע מה"ת לעשות הרחק' לשער פדהשתא לכה ממילא אף לענין טומאה דהיא רק מדרבנן עבדי רבנן לשער פדהשתא אבל היכא דליכ' שום נ"מ לענין אסור דאוריית' י"ל דלענין דרבנן לבד לא משערינן פדהשתא ולכה א"ח לברה בהמ"ז על חצי זית דנתפח אף להסוכרים דעל פזית חייב מדאורייתא לברה בהמ"ז מ"מ א"ח בלית בי' פזית רק אחר דנתפח פמבואר מדברי הראב"ד ורשב"א דליכא פלל שיעורא דרבנן: סי' ט"ז אם אכל פחצי זית ושתה כח"ז מבואר במ"א (סי' ר"י) דאין מצטרפין לענין ברכה אחרונה כמו ביוה"כ.

ובפ"מ שם מגמגם די"ל ביוה"כ תליא פיתובי דעת' משא"כ לענין ברכה נהנה מקרי דהא באיסורין אינו מצטרף משני שמות ובברכת הנהנין מצטרפין וכו' מיהו למ"ד משקה רביעית דוקא ל"ש צירוף חצי זית אנוכל ונחצירביעית משקה איף יצטרפו עכ"ד.

ולפי"ז הנה נראה אם אכל חצי זית בעינא נחצי זית הנימוח למשקה דבזה פנראה מדברי הרמב"ם (פ' י"ד) ממ"א ה"ט דשיעורו ג"כ פכזית דכ' בהמחה חמץ בפסח או חלב וגמעו מעט מעט או ששתה מן הדם מעט מעט אם שטה מתחלה ועד סוף פדי שתית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין וכבר ביאר הרדב"ז (סי' קל"ה) בלשונות הרמב"ם דאע"ג דהוי אנוכל ושיעורו פכזית מ"מ לענין צירוף אזלינן פתר פעולתו וכיון דפעולתו הוא שתיה צירופו תלי' בשיעור צירוף שתיה שהיא לדעת הרמב"ם פכל מקום פדי שיעור שתית רביעית אבל לענין עיקר שיעורו בכמות אזלינן פתר הדבר עצמו ונהרי הוא אוכל ושיעורו פכזית ועיין ס' חמדת שלמה (ח' י"וד סי' ט"ז) דכ' ג"כ פך פכונת הרמב"ם פנין דכ' נמי דם ודם מבואר להדיא ברמב"ם דשיעורו הוא פכזית ע"כ דרק לענין שיעור צירוף הוא פרכייעית אבל לענין שיעור הכמות י"ל דגם פנמחה שיעורו פכזית דהוי פאנוכל ולפ"ז גם לענין ברכה אחרונה הי' מהראוי לצרף.

אולם באמת לא מצינו אף בדבר דלא תליא רק בהנאה שיצטרף אכילה ושתיה אף היכא דשיעורן שוין כמו באם אכל תרום' בשוגג דחייב בקרן וחומש על שנהג' מתרום' ומבואר ברמב"ם (פ"י דתרומות) דכשם שאכילת תרומה הוא בכזית כן שתייתה בכזית ולענין שיעור צירוף ושתיה הוא ג"כ כמו בכל שתייה שיעורו לצרף בכדי שתיית רביעית והפמות הוא בכזית ובכ"ז לא פתב רק אכל וחסר ואכל או שתייה וחסר ושתיה ומזכיר שיעור הצירוף ולא כת' דאכילה ושתיה יצטרף כיון דשיעורן שוין ומשמע דלעולם אינו מצטרף לשיעור אכילה ושתיה ואף דשתיה בכלל אכילה הוא מה"ת מ"מ לענין צירוף בדבר דבעינו שיהג' בעינו שיהג' שיעור חשוב משם א' או מכזית ע"י הנאת אכילה או שיעור כזית ע"י שתי' ואינו חייב חומש עד דאכל כשיעור או שתייה כשיעור ולפ"ז לענין ברכה אחרונה ג"כ א"ח ע"י צירוף אכילה ושתיה אף בדבר דשיעורן שוין: וקצת ראי' לזה דאף בתרומה אינו מצטרף אכילה ושתיה מתוספתא (פ"א דפסחים) ונ"ל אחד האוכל ואחד ממחה ושותה אכל וחסר ואכל וחסר ואכל אם יש מתחלת אכילה הראשונה ועד סוף אכילה האחרונה כדי אכילת פרוס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין שתייה וחסר ושתיה אם יש מתחלת שתי' הראשונה עד סוף שתי' האחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין וא"ל אין מצטרפין כשם שאכיל' בכזית כף שתי' ואכיל' ושתיה אין מצטרפין ע"כ הרי מבואר דהממחה ושותה שיעורו גם כן בכזית לענין הפמות ועל זה קאי כשם שאכילה בכזית כף שתייה היינו דשיערו בשתייה כזה הבא מאוכל שנגמח' הוא בכזית רק לענין שיעור זמן צירוף אינו שונה לאכילה וכן מבואר בדברי הרמב"ם ריש הלכות חמץ דשיעור חמץ הנמחה ושותה הוא בכזית ובלי ספק פונתו ע"ד תוספתא הנ"ל שוב מצאתי בתשובת זרע אברהם דהביא דברי תוספתא פסחים הנז' וכן תוספת' דכריתות פ"ב וביאר ג"כ פנ"ל דבממחה ושותה שיעור הפמות בכזית ושיעור צירוף בכדי שתיית רביעית וכמ"ש ובכ"ז אמרינן בתוספתא ואכילה ושתיה אין מצטרפין הרי להדיא דאף ששיעורן שוין אינו מצטרף בין באיסורי אכילה ונהנאה לחייבו אף דלא תלי בניתובי דעתה' וכמו כן לענין בהמ"ז אינו מצטרף לחייבו בברכה אחרונה וכן מבואר בתוספתא תרומות (פ"ו) כשם שאכילה בכזית כף שתייה בכזית אכילה ושתיה אין מצטרפין ע"י הרי אף במה דשיעורו שונה ותליא בהנאה מ"מ אין מצטרפין: ולכאורה משמע מדברי תוספות חולין (דף ק"כ) דחמץ הנמחה שיעורו כמו שתי' היינו לענין רביעית דהקשו למה צריף קרא דנפש לרבות השותה הא קי"ל בכל מקום שתי' בכלל אכילה ותירצו דזוקא במידי דשתיה' כגון יין ושמן והכא במידי דבר אכילה דממח' להו ושתיה להו ועי"ש ברשפ"א ובר"ן דהנה"ד דאינו חייב אלא על אונקל כברייתו וכשנשתנה מאונקל למשקה הי' ס"ד דלא חייבתו התורה וצריף קרא לרבות אף שותה כזה ומאי קשיא להו הא נ"מ טובא דאף דיבענו דשתיה' בכלל אכילה מ"מ יש שיעור אחר לשתיה מאכילה דאכילה בכזית ושתיה' ברביעית אבל אם המחה חלב או חמץ וגמעו שיעורו בכזית ולזה אתי קרא דנפש אלא ודאי סברו דבאמת שיעורו ג"כ כמו בשאר שתייה אם שיעור שתייה הוא רביעית גם כזה שיעורו ברביעית אולם אחרי דמבואר בתוספתא להדיא דשיעורו בכזית וכן משמע בש"ס חולין שם ע"כ צ"ל דקושיתם הי' או למאן דסובר במס' שבת פ' המוציא יין דכזית הננימוח הוא רביעית או למאי דמשמע שם דהיכא דלא יש לנו רבוי דקרא אין סופגין פלל על דבר הינצא כמו בערלה וע"ז קאי קושיתם דעכ"פ יהי' אסור מצד דשתיה' בכלל אכילה ויהי'.

שיעורו בריבועית אבל עכ"פ למה אין סופגין כלל וע"ז תירצו דשתייה בכלל אכילה הוא במידי דשתייה ולא במידי דבר אכילה דממחי הואיל דנשתנה מברייתו וכמ"ש הרשב"א שם אבל מ"מ י"ל דגם התוספות סוברים דשיעורו של שתייה מאוכל הנמקה הוא בכזית וממילא גם לענין ברכה אחרונה שיעורו פן הוא אמנם לענין צירוף שיעורו בכדי שתיית רביעית לדעת הסוברים פן בכל שתייה: [ואגב עיוני בזה ראיתי בתשובת רע"א ז"ל (סי' קנ"ד) דתמה ע"ד תוס' חולין הנז' מש"ס שבועות (דף כ"ג) דפרכינן פיון שאמר שלא אוכל אתסר בשתי' הא בזה לא אתסר באוכלים שנימוחו לשותותו ומצד שלא אשת' חייב גם במשקים פאלו והאריף שם בזה וכו' דעדיין קשה מאי משני פיון שאמר אח"כ שלא אשתה גלי דעתייה דשלא אוכל דקאמר אכילה גרידא הוא מאי גלי דעתי' איפא הא מעיקרא פשאמר לא אוכל לא הנה בכלל שתיית משקים מאוכלים ממנוחיים ומש"ה אמר עוד שלא אשתה ליטבע גם על משקים פאלו עי"ש ולדבריו הי' הדין באם נטבע שלא אוכל דקי"ל שתי' בכלל אכילה וחייב פמבואר ש"ע (סי' רל"ח) אם גימוחו אוכלים ושתייה אינו חייב וזה דבר תימא דדוקא גבי חלב וחמץ אם לא מדכתיב נפש לרבות השות' הי' ס"ד פיון דאיסור זה שאסרה התור' עליו נשתנה מברייתו לא אסרה התורה וכשכתב התור' לא יאכל אף דשתייה בכלל היינו מיילי דשתייה בעצם אבל אם המחה המאכל פיון דנשתנה לא אסרה התורה אם לא דכתיב הנפש וכמו שכ' הרשב"א שם להדיא אבל הנטבע שלא יאכל והוא איסור אשר אסר על נפשו שלא לאכול ושלא לשותות בכלל ממילא אף אם ממחה ושותה פיון דעכשיו הוא שם משקה אסור דהא שתי' בכלל אכילה פל מאי דראוי לאכול ולא לשותות וכיון דאסר על עצמו שלא לאכול ושתייה בכלל נדאי אף המאכל ומשקה דלא הו' אז בעולם בשעה שאסר ע"ע בשבועה ג"כ אסור בו דגברא אסור לאכול ולשותות א"כ מאי איכפת לן אם נשתנה המאכל מברייתו ונעש' משקה הא פל אופני אכיל' ושתי' אסר עליו אם אף מאכל ומשקה ראוי הוא משא"כ במה דאסרה תורה הי' ס"ד אם נשתנה הדבר מברייתו פקע מני' האיסור ומשקה הבא ממאכל שממחה לא אסר' התור' פיון דנשתנ' ממה שהוא בתחלת ברייתו ולכך צריף קר' לרבות אבל האוסר עצמו לאכול דשתי' בכלל אימתי שנעשה משקה חנייל עלי' ג"כ האיסור פן נראה פשוט]: וראיתי בס' מים חיים מבעל פ"ח (סי' ז) שכ' במי שמוצץ לימון"ס ושאר פירות פינצא בהן דמציצה פאכילה דמיא ומברך בורא פרי העץ וכתב ומסתברא שפדי לברך ברכה אחרונה צריף שיהיה במי הפירות שמוצץ שיעור פזית פיון דאותה המציצה פאכילה דיינינו לה שיעורה נמי פשיעור אכילה עכ"ד ומהתימא שלא ביאר דצריף שימצוץ פזית בכדי שיעור שתיית רביעית דאף דיינינו לה פאכיל' לענין ברכה ראשונה מ"מ לא עדיף מאם ממחה גוף האוכל דג"כ דיינינו פאכילה באיסורין דשיעורו בכזית ומפל מקום לענין צירוף דין שתי' יש לו דאינו מצטרף עד שישתה שיעור פזית בכדי שיעור שתיית רביעית וכמבואר.

ונה פמעט אין לו מציאות במציצת לימון"ס או פארטגא"לין ופאמראנ"צין וכדומה למצוץ שיעור פזית בכדי שיעור שתיית רביעית ובגוף הדין דהעלה דמציצה הוא פאכיל' לברך בפה"ע הנה מדברי המג"א (סי' ר"ג) מבואר להיקף שכתב אף במין אדומים הנמצאים ואין בהם אלא שרף בעלמא פנוס בתוך התרצנים ומוצצים אותם דראוי לברך שהכל פמו (סי' ר"ב ס"ח) במשקין היוצאין מהפירות וכן (סעיף ט"ו) במוצץ קנים

מתוקים ואף שיש בולעין אותן עם הקליפות והגרעינים עינינו רואות שהקליפ' והגרעין אינו ראוי לאכיל' פלל א"כ אין לברך אלא על המשק' שבתוכו עכ"ד הרי מבואר דאף בפירות שאינן ראויים לאכילה פלל רק למצוץ השרף מ"מ אינו מברך רק שהפלל ומכ"ש בלימונ"ס מתוקות דראוין לאכילה פשמוצץ לא הוי רק פשוטה ממשקה היוצא וכן משמע מפשטות דברי תוס' ב"מ (דף פ"ז) שהביא הפ"ח שם דמציצה הוי פשתיה הן אמת דכבר תמהו על דברי המג"א שם דבשלמ' בדבש תמרים או משק' היוצא מהפירות פיון דהפרי ראוי לאכיל' הוי זה דבר היוצא וכמו דאין סופגין את הארבעים בערלה על משקה היוצא חוץ מענבים וזיתים פו נמי לענין ברכה לאו פרי הוא אבל בהנה מנינים שהביא המג"א פיון דשרף זה עיקר הפרי הוא למה לא יברך בפה"ע עי"ש בפ"מ ובספר מ"נ מהגאון בעל חנות דעת הקשה ביותר הא בש"ס מדמ' ברכת פירות לערלה ושביעית ומבואר בש"ס נדה (דף ח) דשרף פגין אסור וכן לענין שביעית קטפו זהו פריו ואפ' רבנו לא פליגי בשרף הפגין ובפרט היכ' דליכא פרי אחר אלא זה ותירץ דהש"ס לא מדמה ברכה לערלה אלא במקום שסופגין מ' משום ערלה ועל הקטף אין לוקין רק אסור אית ביה כמו דנבשא דתמרי דהא פללא פניל רבי יהושע בחולין שם דאין סופגין מ' רק על היוצא מזיתים וענבים ומשמע דהה"ד לקטף עכ"ד.

ולענ"ד תמוהין דבריו אם נאמר להלכה דקטפו זהו פריו הוא אף לגבי ערלה למה אין סופגין על זה ואין זה בכלל דבר היוצא דצריך קרא לזה דדוק' התם אמרינו דאין סופגין רק על היוצא מזיתים וענבים דגמרינו פרי פרי מבפורים פמבואר שם בש"ס והטעם אף דבערל' כתי' ונטעתם פל עץ מאכל וגלי לן התור' דשתי' בכלל אכיל' מ"מ פיון דנשתנ' מברייתו לא ידענו דאסרה התורה וכמו"ש תוס' נרשפ"א דלכד צריך קרא דנפש לגבי חמץ וחלב ואינה וזה א"ש בדבר דנשתנה אבל בדבר שאין בו אלא שרף ובפרט באילן סרק דאין לו פרי אחר רק קטפו ואמרינו קטפו זהו פריו זה לא הוי דבר היוצא פיון דעץ של ערלה לא נאסר ומהיכא תית' יהי' הקטף אסור רק ע"כ האיסור הוא משום דזהו פריו ממילא לוקין עליו דשתי' בכלל אכיל' הוא וכשאסר' התור' פרי עץ מאכל שתי' בכלל הוא וקטף דלא נשתנ' מברייתו וזה פריו הוא בכלל עץ מאכל דהוי מילי דשתי' וא"כ בהנה פירות דכ' המ"א דהקליפ' והגרעין אינו ראוי לאכיל' ואין לברך אלא על המשקה שבתוכו מהראוי שייברך בפה"ע פיון דזה עיקר פריו ושרף זה לא נשתנה מכמות שהי' פנוס בתוך הקליפה: ובאמת אף דהרמב"ם פוסק בהלכות שמקטה ויובל דנרד וקטף יש להן שביעית ופוסק דלא פהאי סבא דאמר משמיה דר"י דרבנו סברי אף באילן שאינו עוש' פירות לא אמרינו קטפו זהו פריו רק פסתמא דתירצה הש"ס נדה שם דבאינו עושה פירות גם רבנו מודים דקטפו זהו פריו ועי' כ"מ שם (פ"ז הי"ט).

מ"מ לענין ערלה לא הנפיר הרמב"ם בהל' מ"ב ונט"ר דקטף יהי' אסור ואדרבא בהל' מ"א (פט"ז הכ"ו) כ' העמיד גבינה בשרף פגי ערלה ה"ז אסורה בהנאה ולא הנפיר היוצא מן העליון והעיקרון באילן סרק כמו דהנפיר בהלכות שביעית שם לענין שביעית משמע קצת דלענין ערלה אינו פוסק בזה דלא פההוא סבא שנאמר קטפו זהו פריו ועי' ירושלמי (סוף פ"ז דשביעית) דמשמ' דיש לחלק בין ערלה לשביעית בשרף דאנכלי בהמה קדושת שביעית חל עליהם ואין ערלה חל עליהם ועי"ש היטב וברדב"ז (סי' מ"ד) ואכ"מ בזה.

דקטף או שרף מפגין ודאי חל עליהם איסור ערלה וכנ"ל דהוי משקה ואין זה דבר הינצא ועוד דדוק' בדבר הינצא מפרי ע"י סחיט' זה לא הוי כמו הפרי משום דאין יוצא טעם הפרי והוי רק זיעה בעלמ' דהמשקה אין לו טעם פרי אבל אם בשל הפרי ונכנס טעם הפרי במים מברך עליהם בפה"ע לדעת הרא"ש וכמבואר בדבריו פ"ק פיצד מברכין (סי' ח"י) ועיין טו"ז (סי' ר"ב ס"ק ה) דבדבר העומד לכה כמו פלוימ"ן העלה דיש לברך בפה"ע על המרק וכן במידי דנרפו לסחוט מימיו הוי מימיו כמוהו א"כ בהנה פירות שהקליפה והגרעין אינם ראויים לאכילה כלל רק למצוץ השרף למה לא יברך בפה"ע ועי' רא"ש פ' כ"מ (סי' ג) דכ' דאי לא הוי פתיב אכיל' גבי ערל' ממילא הייתי חושב משק' פאנכל משמע מדבריו דלענן בפה"ע לא נ"מ בין אכילה ושתי' רק בפסחט ע"כ הטעם דלא הוי רק זיעה בעלמא ובמעדני יו"ט שם הביא קושני תו' דשתי' בכלל אכיל' וכ' לתרץ דאכיל' דערלה יתורא דתסגי לי' בוערלתם א"ו דקרא שינה בלשון אכילה לעפב דתהוי דוקא אכילה ולא שתי' ואינו מוכן הא צריך קרא דאכילה דבעינו שיאכל בדרך אכילה ללקות ולשיעורו אולם פנראה בדעת הרא"ש עיקר הטעם דע"י סחיטה אינו יוצא עיקר הפרי רק זיעה והיא דיןצא עיקר הפרי פגון על ידי בישול ודאי אסור מה"ת וא"כ בשרף דזה עיקר הפרי מהראוי לברך בפה"ע.

ועי' רשפ"א ברכות (דף ט"ל) דכ' ולא דמי למיני דשלקי ומיני דשיבת' דהנהו פיון דרוב אכילתן על ידי שליטה מי שליטתן כמותן הא כל מידי דלית דרכי' למשלקי' ולא למסחטי' אלא למיכלי' בעיני' בהני לא אמרינון שיהיו מימיהו כמותן כו' ע"ש עוד דמשמ' בהנה פירות דנרפן למיסחט מהראוי לברך בפה"ע וצ"ע: ומ"מ בהנה לימונ"ס המתוקים ופאמראנצ"ן נראה דכיון דלענן ערל' ודאי המוצץ לתוף פיו המשקה אינו סופג ארבעים פיצד יברך בפה"ע ולדעתי הוי ספק ברכה מהראוי לפטור בגוף הפרי שיאכל קצת ולענן ברכ' אחרונה אף דשיעורו בכזית מ"מ אם אינו מוצץ שיעור כזית בכדי שתי' רביעית הוי ספק ברכה וכמו"ש ודלא כפ"ח ותמהני על מאורינו רבינו עק"א ז"ל בגליון או"ח שהעתיק פעמים דברי הפ"ח הנ"ל (סי' ר"ב) לענן ברפת בפה"ע (וסי' ר"י) לענן ברכה אחרונה: ולענ"ד צ"ע למעשה: סי' י"ז.

אם שותה שמן זית מעורב עם דבר אחר שאינו מזיק לו וחושש בגרונו דהו"ל שמן עיקר ומברך בפה"ע כמבואר סימן ר"ב) יש להסתפק אם שתה כשיעור כזית משמן זית אם יברך ברכה אחרונה דאפשר כיון דעומד לאכילה דין אנוכל יש לו ושיעורו בכזית לא ברביעית כמו באכילת איסור דמבואר בס' החינוך פ' ראה במצנות ל"ת באכילת מעשר שני חוץ לירושלם פתב (סי' תנ"ז) דשיעור אכילת השמן לחייב עליו הוא בכזית לפי מה ששמע ממורו וכתב וז"ל ואע"פ שהוא משקה לאכילה הוא עומד לכל בני אדם ואם כי ידענו כי מקצת מן הישמעאלים ישתוהו בטל' דעתם אצל כל אדם עכ"ד ומשמע דאף אם שותה בענן ששותה משק' היינו אם מעורב באניגרון או דבר אחר וחושש בגרונו דהוי השמן זית עיקר מ"מ לאו שם שתי' ע"ז כיון דלאכילה הוא עומד וכן משמע קצת מדברי הרמב"ם (פ"ב ה"ה) דהל' מעשר שני ונ"ר שכ' כל האוכל כזית מ"ש או שתה ממנו רביעית יין חוץ לחומת ירושלים לוקה ע"כ דקדק לומר בשתי' רביעית יין והניח שמן משיעור שתי' ואף דלגבי אכילת זר בתרומה כ' כשם שאכילה בכזית כ' שתי' מ"מ לענן מ"ש בלי ספק למד ממקום אחר דשיעור שתי' הוא ברביעית ודקדק לומר

בשונה רק ינו משמע בשנות' שמן וית אף במקום דהו"ל שתיה מ"מ פיון דלאכילה עומד
דין שיעור אכילה יש לו לחיבו ע"ז מלקות ממילא לעגנו ברכה אחרונה' י"ל דיש לו דין
אכיל' ועל שיעור פזית ראוי לברך ברכה אחרונה וצ"ע: והנה בש"ס ברכות (דף ל"ה)
דפריה על הא דאמר ר"י אמר שמואל שמן וית מברכין עליו בפה"ע ה"ד אי לימא דקשתי
ליה אזורי מזיק ליה דתנא השונה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את
החומש הסף שמן של תרומ' כו' משלם את החומש כו' ומסיק הב"ע בחושב בגרוננו
וראיתי בס' דו"ח לרבינו הגדול מרן עק"א ו"ל שם שכ' לפרש בהוכחת הש"ס דאם שתי
בעיניה דאינו מברך היינו דסברא הוא דעל מה שמזיק לגופו לא תיקנו לברך עליו ולתת
הודיה להש"י והראיה מתרומה הוא על יסוד דשתית שמן מזיק ורש"י דמפרש דהש"ס
מדמי כי היכי דמזיק לגופו אינו בכלל כי יאכל קדש ה"נ אינו בכלל ואכלת וברכת קשה
לי הא בש"ס פסחים (דף כ"ד) מבואר דמשקין היוצאין מן הפרי הוי שלא פדרך אכילתו
וכיון דחזינו דמברכין על מי פירות שהפלו ע"כ דאף על שלא פדרך אכילתו מברך עכ"פ
א"כ י"ל באוכל דבר המזיק לו הוי בכלל שלכ"ד אכילתו ובתרומה דבעי פדרך אכילתו
כמ"ש תוס' פסחים (דף כ"ו) מש"ה פטור מחומש אבל עכ"פ ברוכי מברכין עליו כמו
על מי פירות עכ"ד.

ולא אדע לכלפל הדברים הא אף לפירושו יקשה מה ראיה מתרומה דש"ז מזיק דילמא
לכך פטור מחומש משום דשתית שמן הוי שלכד"א אבל לעולם דאינו מזיק בשתי' ולכך
מברך ועוד דזה דוחק שיצטרך להביא ראיה על דבר הנודע במוחש דשתית שמן מזיק.

ומה דק"ל על פירש"י י"ל דהא בלאו הכי דקדקו המפרשים למה צריה הש"ס להבי'
סיפא דבריית' הסף שמן של תרומ' משלם את הקרן ומשל' את החומש לכך נראה דהא
פבר פתבו פל הראשונים אף דאין לוקין על אכילת איסור שלכד"א מ"מ איסורא איפא
ומדרבנן לכ"ע אסור הרי דרבנן אחשבו לאכילת איסור אף אם נהנה שלכד"א אסרו
הנאת אכילה ונהנה דעת תוס' בכמה מקומות בפרט במס' נדה (דף ל"ב) דהא דסיכ' בשמן
הוא כשתי' לא הוי רק איסור דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא ובדעת רמב"ם פירושו
דהוא מדאוריית' ובס' תוספות יוה"כ (דף ע"ז) הביא ראי' לדעת זה מש"ס ב"מ (דף נ"ה)
דפריה הש"ס על הא דשנינו שם האוכל תרומת מעשר של דמאי משלם חומש ומתמה
עלה בגמרא וכי עשו חיזוק לדבריהם ומדלא מתמהינן על מתניתין (פ"ו דתרומות) דסוף
משלם חומש משמע דסוף הוא מדאורייתא עי"ש אולם מלבד מה שכ' בש"מ שם משם
הריטב"א לפרש דרק על דמאי מתמה הש"ס פיון דרוב ע"ה מעשרין הן רק חכמים גזרו
ע"ז מתמה הש"ס וכי עשו חיזוק אם פן אינו הוכחה דעל הנאת סיכה דאסרו חז"ל ואמרו
סיכה כשתי' שיתמה הש"ס וכי עשו חיזוק לדבריהם דודאי י"ל פל דתיקון רבנן פועין
דאורייתא תיקנו.

ועוד י"ל דדוקא על דמאי מתמה דאף דחשו חכמים שלא לנגוע בס' איסור דאוריית' מ"מ
מצינו בכמה ענינים שהקילו חז"ל באיסור דמאי וגם בלתי באפשרות שיעבור על
דאוריית' באכיל' תרומת מעשר של דמאי משא"כ בסוף בשמן של תרומ' דאמרו חז"ל
דסיכ' כשתי' ויש מציאות להתחייב בתרומה הזאת בלאו דאוריית' בשתי' לכן פיון
דאסרו חז"ל גם הנאת הסיכה ולמחשב כשתי' אין תימא שיתחייב חומש ולפ"ז גם

כַּשְׂאוֹכֵל שֶׁלכּוֹד"א פְּגוֹן בְּשׁוֹתָהּ ש"ז אִף דְּהוּי שֶׁלכּוֹד"א הָא מ"מ פִּינּוֹן דְּאָסוּר לְאָכּוֹל מְדַרְבְּנָן יְתַחֲיִיב בְּחֻמְשׁ עַל הַנְּאֻת אֲכִילָה שֶׁלכּוֹד"א.

ובכ"ז לא חֲיִיבו חו"ל בְּחֻמְשׁ מִטְעַם דְּבִתְרוּמָה פְּתִיב וְאִישׁ כִּי יֹאכֵל קִדְשׁ וְכַשְׂאוֹכֵל שֶׁלכּוֹד"א אֵינוֹ חֲיִיב חֲזִינָן הֵיכָא דְּאֹכֵל שֶׁלכּוֹד"א גְּרַע מְסִיכ' אִף דְּזָה כְּמוֹ זֶה אָסוּר מְדַרְבְּנָן כּכ"ז לֹא עָשׂוּ חֲכָמִים אֲכִילָה שֶׁלכּוֹד"א לְשֵׁם הַנְּאֻת אֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ לְסִיכָה כְּשֵׁם שְׁתִּי וְלִכְּהָ אֵין לְבַרְהָ עַל הַנָּא' פְּזוּ כְּמוֹ דְּמְבַרְהָ עַל הַנְּאֻת אֲכִילָה וְהָא דְּמְבַרְהָ בְּש"ס פְּסָחִים הַנְּ"ל לר"ז דְּדָבָר הַיּוֹצֵא מִן הַפִּירוֹת הוּי שֶׁלכּוֹד"א וּבכ"ז מְבַרְהָ עַל דְּבָר הַיּוֹצֵא שֶׁהַפֵּל אֵינוֹ דוֹמָה דְּשֵׁם בְּעֵינָן בְּאֲכִילַת אִסוּר דְּאָסָר' הַתּוֹרָה דְּנֻקָּא פְּדָרְהָ אֲכִיל' וְדָבָר הַיּוֹצֵא מִפִּירוֹת פִּינּוֹן דְּאֵינוֹ עוֹמֵד לְזָה רַק לְדָבָר שִׂיאֲכֵל פְּדָרְהָ אֲכִיל' לְכֹן אֵינוֹ חֲיִיב עַל דְּבָר הַיּוֹצֵא דְּזָה לֹא אָסָרָה הַתּוֹרָה אֲבָל מ"מ הַנְּאֻת שְׁלִימָה הִיא וְאָסוּר לְהִנּוּת מִן הַעוּה"ז בְּלֹא בְּרָכָה.

רק לְעַנְיָן עֲרָלָה פִּינּוֹן דְּכִתִּיב לֹא יֹאכֵל אָסָרָה הַתּוֹרָה רַק שְׁלֹא יֹאכֵל בְּדָרְהָ אֲכִילָה אוֹ שְׁשׁוֹתָהּ דְּבָר שֶׁדָּרְכוֹ לְשִׁתּוֹת אֲבָל הַיּוֹצֵא מִפִּירוֹת אִף דְּהַנְּאֻת טוֹבָא אֵיפָא מ"מ לֹא נִכְלָל בְּכָלֵל אֲכִילָה דְּעֲרָלָה מִשָּׂא"כ לְעַנְיָן בְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁהוּא הַשְּׁתָא אִף דְּלֹא שֵׁם פְּרִי אֵית לִי מ"מ שֵׁם אֲכִילָה אוֹ שְׁתִּיָּה הוּא וְהַנְּאֻת אֵית לִיהּ יְהִיָּה מְאִיזָה מְאָכֵל שִׂיָּהִיָּה אִף שֶׁנִּשְׁתַּנְּהָ מְאִשֵּׁר הִיָּה מְקוּדָם מ"מ אָסוּר לְהִנּוּת מַעוּה"ז בְּלֹא בְּרָכָה וְשֵׁם אֲכִילָה אוֹ שְׁתִּיָּה הוּא מִשָּׂא"כ כְּשֶׁשְׁשׁוֹתָהּ שְׁמֹן בְּעֵינָי' פִּינּוֹן דְּאֵינוֹ דָּרְהָ לְאָכּוֹל כֹּף אֲכִילָה זֹאת לֹא הוּי לֹא אֲכִיל' וְלֹא שְׁתִּיָּה כְּמוֹ דְּחִזִּינָן דל"ג הַנְּאֻת אֲכִיל' לְחֲיִיבו בְּחֻמְשׁ בְּאֲכִיל' דְּתְרוּמָ' וּז"פ וּמְלֻבֵּד זֶה הָא אֲבִי שֵׁם מְסִיק דְּלֹא כר"ז וי"ל דְּדָבָר הַיּוֹצֵא הוּי פְּדָרְהָ אֲכִילָה רַק מִטְעַם דְּהוּי זִיעָה בְּעֻלְמָא וי"ל פִּינּוֹן דְּכְמוֹ שֶׁהוּא עֲכָשְׁיוֹ אֵינוֹ עוֹמֵד לְדָבָר אַחַר רַק לְשִׁתּוֹת הוּי פְּדָרְהָ אֲכִילָתוֹ וְעִי"ש בַּצ"ח פְּסָחִים.

ומ"מ אֵין מְבַרְכִין עֲלֵיהֶם רַק שֶׁהַפֵּל כְּמְבַרְהָ בְּרָכוֹת (דף ל"ח) בְּדוּבָשָׁא דְּתַמְרֵי דְּאֵין מְבַרְכִין רַק שֶׁהַפֵּל דְּזִיעָה בְּעֻלְמָא הוּא וּמְבִיא רֵאִי מְרַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ דְּפוֹטֵר מִחֻמְשׁ בְּאֹכֵל דְּבִשׁ תְּמָרִים וְיֵין תְּפוּחִים וְרֵאִיתִי בַּצ"ח שֵׁם שֶׁכ' הָא דְּאֵינוֹ מְבִיא רֵאִי מְעַרְלָה דְּאֵין סוֹפְגִין אַרְבָּעִים אֲלָא עַל הַיּוֹצֵא מְזִיתִי וְעַנְבִּים בְּלֻבֵּד מְשׁוּם דְּהֵינּוּ יְכוּלִים לְפָרֵשׁ הַטְעַם מְשׁוּם דְּהוּי שֶׁלכּוֹד"א וְכַדְבְּרֵי ר"ז וְלִכְּהָ הִבִּיא מְתְרוּמָ' דְּבִזְרָה הָאֹכֵל תְּרוּמָ' בְּשׁוּגַג חֲיִיב בְּחֻמְשׁ אִף בְּאֹכֵל שֶׁלכּוֹד"א וְדַקְדַּק פֶּן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם (פֶּרֶק יו"ד דְּתְרוּמוֹת) שֶׁכ' הִי שְׂבַע וְחָז בְּאֲכִילָתוֹ וְהוֹסִיף עַל שְׂבַעוֹ בְּאֲכִילַת תְּרוּמָ' אֵינוֹ מְשַׁלֵּם חֻמְשׁ שְׁנָאָמֵר כִּי יֹאכֵל וְלֹא שְׂבַע יְזִיק אֶת עֲצָמוֹ וּמְדִיָּהִיב טַעְמָא שֶׁהִזִּיק א"ע מְכָלֵל אִם לֹא הִזִּיק א"ע אִף שְׂבַע נִהְנֶה פָּלֵל וּכ"ש אִם נִהְנֶה שֶׁלכּוֹד"א דְּמַקְרִי אֲכִילָה וְחֲיִיב בְּחֻמְשׁ וְלִכְּהָ הִבִּיא מְר"י דְּפוֹטֵר מִחֻמְשׁ ע"כ מִטְעַם דְּחֲשִׁיב זִיעָה עִי"ש וְלִכְּהָ מְבַרְהָ מְבַרְכִין לְהִפְּךָ מְדַבְּרֵי ר"ז עֲצָמוֹ דְּסוּבֵר הַטְעַם דְּאֵין סוֹפְגִין ע"ד הַיּוֹצֵא מְשׁוּם דְּהוּי שֶׁלכּוֹד"א: א"כ ע"כ ר"י דְּפוֹטֵר מִחֻמְשׁ בְּאֹכֵל דְּבִשׁ תְּמָרִים וְיֵין תְּפוּחִים סוּבֵר דְּאֹכֵל תְּרוּמָה שֶׁלכּוֹד"א פְּטוּר מִחֻמְשׁ א"כ אִף דְּאֲבִי סוּבֵר הַטְעַם מְשׁוּם דְּהוּי זִיעָה מ"מ לֹא מְצִינּוּ דְּחוּלְקָא עַל ר"ז בְּזָה דְּפִשְׁיטָא לִי דְּגַם בְּאֲכִילַת תְּרוּמָה לְחֲיִיבו בְּחֻמְשׁ בְּעֵינָן שִׂיאֲכֵל פְּדָרְהָ אֲכִילָה וְדוּחַק לְחַלְקָא דְּדוּחַקָא בְּדָבָר הַיּוֹצֵא דְּאֵי אֲפִשֵּׁר עוֹד לְחֲיִיבו ע"ז חֻמְשׁ דְּתַמִּיד הוּי שֶׁלכּוֹד"א אֲבָל כְּשֶׁאֹכֵל אֲכִילָה גְּסָה פִּינּוֹן דְּמִשְׁפַּחַת לְחֲיִיב עַל תְּרוּמָה הַזֹּאת בְּחֻמְשׁ אִם אוֹכֵל פְּדָרְהָ אֲכִילָה כְּמוֹ כֹן חֲיִיב אִף בְּאֹכֵל שֶׁלכּוֹד"א וְעוֹד הָא לְהַדְיָא מְבַרְהָ בְּרַמְב"ם שֵׁם (ה"ב) אַחַד הָאֹכֵל דְּבָר שֶׁדָּרְכוֹ

לְאָכּוּל וְאֶחָד הַשְּׁוֹת' דָּבָר שְׂדַרְכּוֹ לְשִׁתּוֹת הָרִי מְבֹאָר אִם אוֹכֵל דָּבָר שְׂאִין דָּרְכּוֹ לְאָכּוּל אַף דָּאִינוּ מְזִיקוּ מ"מ פִּינּוּן דְּלָאוּ שְׁם אֲכִיל' הוּא פְטוּר מִחֻמְשׁ וְעִי"ש בַּכ"מ שְׂכ' וּמ"ש דָּבָר שְׂדַרְכּוֹ לְאָכּוּל גְּלַמַּד מִרַפ"ב דְּמַעְשָׁר שְׁנֵי וְאִינוּ מוֹבָן אִיךָ גְּלַמַּד מִשְׁם דִּי"ל אַף דְּהַחֵיב לְאָכּוּל מ"ש הוּא לְאָכּוּל דָּבָר שְׂדַרְכּוֹ לְאָכּוּל מ"מ בְּזַר הָאוֹכֵל תְּרוּמָ' י"ל דְּחֵיב בְּחֻמְשׁ אַף בְּאוֹכֵל דָּבָר שֶׁא"ד לְאָכּוּל גַּם לְמָה רָמַז לְלַמּוּד בְּזֵה תְּרוּמָה מִמ"ש הָא גַּם בְּחֵיב אֲכִילָה דְּתְרוּמָה לְפָהֳגִים מְבֹאָר בְּתוֹסְפָתָא (פ"ח דְּתְרוּמוֹת) תְּרוּמָה נִתְּנָה לְאֲכִילָה כּו' לְאָכּוּל דָּבָר שְׂדַרְכּוֹ לְאָכּוּל וְלִשְׁתּוֹת דָּבָר שְׂדַרְכּוֹ לְשִׁתּוֹת עִי"ש וּמְבֹאָר בְּרַמְב"ם שְׁם (פִּי"א) וּמ"מ י"ל דְּזֵה קָאִי לְעֵנִן חֵיב לְקַיֵּים מִצְוֹת אֲכִיל' דְּכֵהוּ דְּדָבָר שְׂאִין דָּרְכּוֹ לְאָכּוּל לֹא חֻשׁב דְּהוּי כְּמַפְסִידוֹ אֲבָל מ"מ י"ל בְּזַר הָאוֹכֵל דְּחֵיב אַף שְׁלַכְד"א רַק בְּאַמַּת פִּינּוּן דְּקִי"ל בְּכָל אֲכִילַת אִיסוּרִין דָּאִינוּ חֵיב עַד שְׂיֵאכֵל כְּדָרְךָ אֲכִילְתָּן פֶּן נִמִּי לְעֵנִן חֵיב חֻמְשׁ נְיוֹתָר גְּרַע דְּק"ו הוּא מְאֲכִילָה דְּמִזִּיד דִּי"ל דְּאַחֲשָׁבִיהָ לְאֲכִילָה דִּידְךָ וּמ"מ א"ח וְלֹא אֲזַלִּין בְּתַר מַחֲשָׁב' דִּידְךָ מַכ"ש כְּשֶׁאוֹכֵל בְּשׁוּגָג דְּלֹא שְׂיֵיךָ בִּי לֹמַר כ"כ דְּאַחֲשָׁב' דוּמ' לַמ"ש הָרִיטְב"א מַס' מַכּוֹת מִשְׁם הַרַמ"ה בְּטַעַמ' דַּר"ש דְּסוּבָר כ"ש לְמַכּוֹת וְלֹא אֲמַרִּין פְּזִית רַק לְעֵנִן קָרְבָן מִטַּעַם פִּינּוּן דְּהוּי בְּשׁוּגָג ל"ש אַחֲשָׁבִי וְה"נ דְּכָוֹנֹת'.

גַּם לַמ"ש מוֹכַח מִדְּבָרֵי ר"ז וְלֹא מְצִינוּ דְּאַבְיֵי חוֹלַק עָלָיו בְּזֵה וְאַפּוֹשֵׁי פְּלֹגְתָא לֹא מַפְשִׁינּוּ וְלַר"ז דְּסוּבָר דְּטַעַמ' דָּאִין סוֹפְגִין עַל דָּבָר הֵינְצָא הוּא מְשׁוּם דְּהוּי שְׁלַכְד"א מוֹכַח מִר"י דְּסַבֵּר דַּא"ח חֻמְשׁ עַל דָּבָר הֵינְצָא ע"כ דְּעַל שְׁלַכְד"א א"ח חֻמְשׁ וְכֵן מְבֹאָר מִדְּבָרֵי הַרַמְב"ם שְׁם (פִּי"ה כ"ו) וְאִם שָׁחָה וְאָכַל בְּפִיו מִן הָאֲרִיז בְּטֵלָה דְּעַתּוֹ אֲצֵל פֶּל אָדָם שְׂאִין דָּרְךָ בְּגִי אָדָם בְּכָרְךָ לְפִיכְךָ פְטוּר מִן הַמִּיתָה וּמִן הַחֻמְשׁ אִם הִי' שׁוּגָג הָרִי דָּאִף בְּאִם רַק הָאֲכִילָה שְׁבַתוֹךָ פִּיּוּ בָּא שְׁלֹא כְּדָרְךָ ב"א לֹא הוּי אֲכִיל' לְחֵיבּוֹ חֻמְשׁ וּמַכ"ש אִם עָצָם הָאֲכִיל' הִי' שְׁלֹא כְּדָרְךָ אֲכִילָה דַּא"ח חֻמְשׁ וּמִזֵּה נִרְאָה דְּהַבּוֹלַע דָּבָר שְׂאָכֵל הוּי כְּדָרְךָ אֲכִיל' וְחֵיב דְּהָא מְצִינוּ לְגַבֵּי אֲכִיל' דְּתְרוּמָ' אַף בְּתַחַב לוֹ לְתוֹךְ פִּיּוּ וּבּוֹלַע ג"כ חֵיב בְּחֻמְשׁ כְּמְבֹאָר מִכְּמָה מְקוּמוֹת בַּמַּס' תְּרוּמוֹת וּבְכַתּוּבוֹת (דָּרְךָ ל') וְאִי נִימָא דְּהוּי שְׁלַכְד"א אַמְאִי חֵיב בְּחֻמְשׁ.

אֵלָּא וְדָאִי דְּבוֹלַע הוּי כְּדָרְךָ אֲכִילָה וְדִלָּא כַּמ"ש בַּת"ח חוֹלִין (דָּרְךָ ק"כ). וְעֵינִן נו"ב מֵהַד"ק חֲלָק או"ח (סִי' ל"ה) דְּהַשִּׁיג עָלָיו מַש"ס חוֹלִין סוֹף פ' גַּה"נ בְּגַרְמִיית' זוֹטְרַת' עִי"ש אוֹלָם בְּרַש"י שְׁם כְּתַב דְּבִזָּה הוּי כְּדָרְךָ אֲכִילָה לְבָלוֹעַ וְאִין אָדָם לֹוְעִסוֹ אֵלָּא בּוֹלַעוֹ אוֹלָם מִחֵיב חֻמְשׁ לְגַבֵּי זַר הָאוֹכֵל תְּרוּמָ' נִרְאָה דְּזֵה הוּי כְּדָרְךָ אֲכִיל' וְעִי' מְזַרְחִי פ' פִּי תִשָּׂא ע"פ לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בַח"א דְּנִרְאָ' מִדְּבָרֵי ג"כ דְּסוּבָר דְּבוֹלַע הוּי שְׁלַכְד"א אוֹלָם הַמְעֵינִן בְּסַפֵּר הַמְצִוֹת לְהַרְמַב"ם (סִי' קפ"ז) יִרְאָה דְּבוֹלַע הוּי כַּד"א רַק אִם בּוֹלַע וְהוּא חַם עַד שְׁנִכְנָה גְּרוֹנוֹ וְעִי"ש וַאֲכ"מ לְהַאֲרִיךָ בְּזֵה: דִּינֵי שְׁבַת סִי' א.

מְצוֹת שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבַּת מְבֹאָר בְּתוֹסְפוֹת מַס' שְׁבַת (דָּרְךָ נ') דְּלֹא הוּי רַק בְּעֵשֶׂה מַדְכ' בַּפ' מְשַׁפְּטִים לְמַעַן יָבוֹחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְיִנְפֹשׁ בֶּן אִמְתָּךְ וְהַגֵּר וּבַס' הַחֲזִינוּךָ פ' יִתְרוֹ כ' דְּמִן הָרַע עַל זֵה בְּלָאוּ מַדְכ' שְׁם לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אִתָּהּ וּבִנְךָ כּו' וּבְהֶמְתָּךְ וּבְדַעַת רַמְב"ם כ' שְׁם דְּסוּבָר דְּקָאִי עַל מַחֲמַר אַחַר בְּהֶמְתּוֹ עִי"ש וְעֵינִן שַׁע"מ (פ"ה מִי"ט) דַּכ' לְהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי רַש"י ע"ז (דָּרְךָ ט"ו) וְהַר"ן שְׁם דְּסַבְּרֵי דְּקָאִי בְּלָאוּ וּבְמֵאִירֵי ר"פ בְּמָה בְּהֶמָה כ' שֶׁא"ב אִיסוּ' לָאוּ וּבַדְנ"ח כ' שְׂאִין הָאֲדוֹן חֵיב בְּשִׁמִּירַת עֲבָדוֹ אֵלָּא

הם בני עוֹשֵׁי לַעֲצָמוֹן פְּנִישִׁים וְלֹא הִזְהִירָה הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל הַתּוֹשְׁבִים שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מְלֹאכֶת רֶבֶן אוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נֹאמַר שְׁבוּת בְּעֵלְמָא הוּא בְּאַמִּירָה לְגוּי אֶלָּא בְּעֵלִים בְּאַיִסוֹר לְאוֹ אַע"פ שֶׁעֲשָׂאָה מַעֲצָמוֹ אֲבָל לְצוֹרֶךְ עֲצָמוֹן עוֹשֵׁי עַכ"ל וְקוֹשֶׁה עָלָיו לָמָּה דְסוֹבֵר דְּבִבְהִמְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא קָאִי בְּלָאוּ וְע"כ קָרָא דַּפ' יִתְרוֹ קָאִי עַל מְחַמֵּר לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה אַתָּה וּבְהִמְתָּהּ בְּנֵה וּבְהִמְתָּהּ עַבְדָּהּ וּבְהִמְתָּהּ הִיָּינוּ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מְלֹאכָה בְּשִׁיתוּף הַבְּהֵמָה וְע"ז קָאִי בְּלָאוּ וְשִׁבִיתָת בְּהֵמָה שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה מְלֹאכָה אַף בְּלֹא שִׁיתוּף אָדָם זֶה יִלְפִינוּ מִקְרָא דְּמִשְׁפָּטִים מְלֻמְעוּ יְנוּחַ שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה וְשֵׁם פְּתִיב וַיִּנְפֹּשׁ בֶּן אֲמָתָהּ וְהִגֵּר וְהֵם ג"כ רַק בַּעֲשֵׂה וְלֹא מָאן דְּכַר שְׁמִיהַּ פִּינוּ דְּבִחְדָּא קָרָא פְּתִיב דְּהִזְהִיר לְאַסְנוֹר מְלֹאכֶת הַתּוֹשְׁבִים לְאַדוֹן וּכְמוֹ בְּבִהֶמְתּוֹ דְּלִיכָא רַק עֲשֵׂה כְּמוֹ כֵּן לְגַבֵּי תוֹשְׁבֵי וְלֹא מְצִינוּ בְּהוּ ל"ת בְּפִרְטוֹת וְרֵאִיתִי בִּירוּשָׁלַיִם פ' בְּמָה בְּהֵמָה וּבְמִס' בִּיצָה פ' מִשִּׁילִין דַּכ' וְז"ל הוּא מְצַנּוּהָ עַל שְׁבִיתָת בְּהִמְתּוֹ כְּמוֹהוּ שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן יְנוּחַ שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה כְּמוֹהוּ עַכ"ל וְתִימָא דְּלִשׁוֹן זֶה לֹא מְצִינוּ בַּתּוֹרָה לְגַבֵּי בְּהֵמָה רַק בַּפ' וְאַתְחַנּוּ פְּתִיב לְמַעַן יְנוּחַ עַבְדָּהּ וְאַמְתָּהּ כְּמוֹהוּ וּבְהִכְרַח צָרִיךְ לִזְמַר דְּסוֹבֵר דְּמִדְּכִתִּיב שֵׁם ל"ת כ"מ כו' וְשׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה וְכָל בְּהִמְתָּהּ כו' וְאַח"כ כְּתִיב לְמַעַן יְנוּחַ עַבְדָּהּ וְאַמְתָּהּ כְּמוֹהוּ זֶה קָאִי עַל בְּהֵמָה שֶׁתְּנוּחַ כְּמוֹהוּ וּמְבֹאָר דְּהוּי בְּלָאוּ אוּלַם יֵשׁ לְהַתְּבַנּוּן לְמָה דְּכָתַב הַר"ן עַל זֶה שֵׁם דְּמַחְמֵר הוּא בְּלָאוּ אַף עַל בְּהֵמַת אַחֲרִים וְאַף אִם מְחַמֵּר אַחַר בְּהֵמַת גוֹי ג"כ הוּא בְּלָאוּ וְכ"כ הַרְשֵׁב"א שֶׁב' ר"פ מִי שֶׁהִחֲשִׁיף דְּלִכְרָה פְּרִיף שֵׁם וְהֵלֵא מְחַמֵּר וְרַחֲמֵנָא אָמַר ל"ת כ"מ כו' וְלֹא פְּרִיף מְטַעַם שְׁבִיתָת בְּהִמְתּוֹ דְּהִי יָכוֹל לְתַרְץ דְּמַנִּיחַ עַל הַחֲמוֹר שֶׁאִינוּ שָׁלוֹ וְאִם נֹאמַר דְּמִשֵּׁם לְמַדְנֵי אִיסוֹר לָאו עַל שְׁבִיתָת בְּהִמְתּוֹ מַנִּין לָנוּ לְחַלֵּק דְּמַחְמֵר יְהִי חֲזִיב אַף עַל בְּהֵמַת אַחֲרִים פִּינוּ דְּמַחְזֵד קָרָא יִלְפִינוּ שׁוֹב רֵאִיתִי בְּתוֹרָה פְּסָחִים (פ"ד מ"א) שֶׁעֲמַד ע"ז אֶלָּא שֶׁכ' בְּפִשִׁטוֹת דְּאַיִסוֹר דְּמַחְמֵר מֵהָהוּ קָרָא דְּשְׁבִיתָת הוּא דְּנִפְקָא לִי וְכִתִּיב בִּי וּבְהִמְתָּהּ וּבְאַמְתָּהּ לְרֹב הַפּוֹסְקִים לֹא יִלְפִינוּ לְהוּ מַחְזֵד קָרָא רַק מְחַמֵּר מִקְרָא דַּפ' יִתְרוֹ וְשִׁבִיתָהּ מִקְרָא דַּפ' מִשְׁפָּטִים וְשֵׁם פְּתִיב שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה וְהָא דְּלִגְבֵי מְחַמֵּר סָבְרוּ דְּחֲזִיב אַף בְּמַחְמֵר אַחַר שֶׁאִינוּ שָׁלוֹ הִיָּינוּ פִּינוּ דְּמְבֹאָר מִס' ב"ק (דף נ"ד) הַשְּׁתָא דְּאַמְרַת פֶּל רַבּוּיָא הוּא בְּהִמְתָּהּ דְּדַבְּרוֹת רַאשׁוֹנוֹת וְשׁו"ח דְּדַבְּרוֹת אַחֲרוֹנוֹת ל"ל אֲמָרִי שׁוֹר לְאַגְמוֹרִי שׁוֹר לְחִסְיָהּ חֲמוֹר לְאַגְמוֹרִי חֲמוֹר חֲמוֹר לְפָרִיקָה בְּהִמְתָּהּ לְאַגְמוֹרִי בְּהִמְתָּהּ לְכֹלָאִים א"כ ע"כ דְּבִהֶמְתָּהּ וְשׁו"ח לָאו דְּוָקָא פִּינוּ דְּבִפְרִיקָה וְחִסְיָהּ לֹא פְּתִיב שׁו"ח וְאִין גַּז"ש לְמַחְצָה כְּמְבֹאָר מִש"ס קִידוּשֵׁין (דף ה) דְּגַם יִלְפִינוּ שׁוֹב לְהִיפּוֹף ג"כ כְּמוֹ וַיִּצְאָה וְהִתְהַמְּקִישׁ הוּי לִיצִיאָה פְּרִיף וְלִקִּישׁ נְמִי יִצִיאָה לְהִנּוֹי וּמ"ש בְּצַל"ח פְּסָחִים דְּלִהִיפּוֹף לֹא יִלְפִינוּ כְּבָר תְּמָה עָלָיו בִּס' מְלֹא הַרְוָעִים עִי"ש מִמִּילָא כְּמוֹ דְּשֵׁם מְוֹזְהַר אַף עַל שֶׁל חֲבִירוֹ וְאִינוּ שָׁלוֹ כֵּן נְמִי לְגַבֵּי לָאו דְּמַחְמֵר מְוֹזְהַר אַף עַל שֶׁאִינוּ שָׁלוֹ וּבַעֲשֵׂה דְּשְׁבִיתָהּ דִּילְפִינוּ מִדְּכ' לְמַעַן יְנוּחַ שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה דַּפ' מִשְׁפָּטִים בְּזֶה דְּרִשִׁינוּ מִדְּכ' שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה אִינוּ מְוֹזְהַר עַל שֶׁאִינוּ שָׁלוֹ וְזֶה אֲתִי שְׁפִיר לְהַסּוֹבְרִים דְּשְׁבִיתָת בְּהֵמָה הוּא בַּעֲשֵׂה אֲבָל לְהַסּוֹבְרִים דְּקָאִי בְּלָאוּ מַנִּין לְחַלֵּק וְצ"ל פִּינוּ דְּלִגְבֵי עֲשֵׂה עַכ"כ פְּתִיב שׁוֹרָה וְחֲמוֹרָה דְּאִינוּ חֲזִיב עַל שֶׁל אַחֲרִים מִמִּילָא אַף דְּסָבְרִי דְּמַצְנּוּהָ ע"ז גַּם בְּלָאוּ מ"מ כְּשֶׁאִינוּ מְחַמֵּר אִינוּ מְצַנּוּהָ עַל שֶׁל אַחֲרִי רַק בְּמַחְמֵר וּבְשָׁלוֹ מְצַנּוּהָ גַּם עַל עֲשֵׂה וְדו"ק: וְאִם בְּהִמְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּשִׁבְתָּהּ מַעֲצָמָה אוֹ הַנְּכָרִי עוֹשֶׂה עֲמָה מְלֹאכָה אִם מְחַוֵּיב הַיִּשְׂרָאֵל לְמַחְזוֹת בְּהֵם לְכַאוֹרָה נִרְאָה מְדַבְּרִי תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א (ח"א ס' נ"ט) שֶׁכ' לְעַנְיָן אִם נְצַטוּיְנוּ עַל עַבְדָּ עָרַל כְּגַר תּוֹשֵׁב וְכ' וְז"ל וְעוֹד דְּלֹא אֶסְרָה הַתּוֹרָה

אֵלָא מְשׁוּם שְׁשִׁבִיתָתוֹ עָלֵינוּ בְּמִלְאָכְתָּנוּ דְּוּמְיָא דְשׁוּר וְחִמּוּר דְּמַחֲד קְרָא נְפָקִי דְכַתִּי לְמַעַן יְבוּחַ שׁוּרָה וְחִמּוּרָה וַיִּנְפֹּשׁ בֶּן אֲמָתָהּ וּמָה שׁו"ח אָנוּ מְצֻוּיִן עָלֵינוּ אַף עֲבָדְנוּ אָנוּ מְצֻוּיִן עָלֵינוּ שׁוּב כ' שָׂאֵם הָעֶבֶד וְהַשְׁפָּחָה עוֹשִׂין מְלָאכְתָּ רַבָּן שְׂלֵא מַדְעָתוֹ וְנִיכְרָ שְׂאִין עוֹשִׂין לְדַעְתוֹ שְׂהוּא מְוַתֵּר וְאִינוּ מְצֻוּיִן לְהַפְרִישׁוּ.

דְּוּמְיָא דְקָטָן שְׂאִין ב"ד מְצֻוּיִן לְהַפְרִישׁוּ בְּעוֹשָׂה ע"ד עֲצָמוּ רַק בְּעוֹשָׂה ע"ד אָבִיו כּו' וְלֹא אִסֵּר תוֹרָה בְּעֶבֶד וְאִמָּה בְּמִלְאכְתָּ יִשְׂרָאֵל אֵלָא כְּשֵׁישׁ אֲמִירָה דְּיִשְׂרָאֵל אוֹ שְׁעוֹשִׂין ע"ד יִשְׂרָאֵל כּו' וְאֶפְשָׁר עוֹד שְׂאִין גַּר תּוֹשֵׁב אֲסוּר בְּמִלְאכְתָּ יִשְׂרָאֵל אֵלָא כְּשֵׁישׁ שָׂם אֲמִירָה דְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל בְּלֹא אֲמִירָה מְוַתֵּר אִפִּי בְּעוֹשֵׂי ע"ד יִשְׂרָאֵל דְּאָף הוּא אִינוּ עוֹשֵׂי אֵלָא אֲדַעְתָּ דְּנִפְשֵׁי פִּינּוּן שְׂאִינוּ כְּבוֹשׁ תַּחַת יְדוֹ וְהוּא ד' לְעֶבֶד וְאִמָּה בְּמִלְאכְתָּ יִשְׂרָאֵל שְׂאִינוּ אֲדוֹנוּ לְפִי שְׂאֵף הֵם בְּמִלְאכְתָּ יִשְׂרָאֵל דְּעֵלְמָא מַדְעַת עֲצָמָן הֵן עוֹשִׂין אֲבָל בְּשָׂל אֲדוֹן פִּינּוּן שְׂהֵן כְּבוֹשִׂין תַּחַת הָאֲדוֹן ע"ד הָאֲדוֹן הֵם עוֹשִׂים עכ"ל.

וְהִי נִרְאָה דְּגַם בְּבִהְמָתוֹ אִם מַעְצָמָה עוֹשָׂה מְלָאכָה אִינוּ מְצֻוּיִן לְמַחֲוֹת וְרַק מְצֻוּיִן שְׂיִתּוֹן לָהּ מְנוּחָה שְׂלֵא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְּסִיבָתוֹ וְכִמוּ בְּעֶבֶד שְׂלֵא מֶל גַּר תּוֹשֵׁב דְּמְוַתֵּר בְּמִלְאכְתָּ עֲצָמוּ כְּמַבְנָאָר כְּרִיתוֹת (דָּף ט) כֵּן נִמְי בְּהִמְתַּנּוּ דְּמַחֲד קְרָא נְפָקִי אֲבָל אִם גּוֹי עוֹשָׂה עֲמָה מְלָאכְתּוֹ מְחֻוּיָיב לְמַחֲוֹת אוּלָם מְהָא דְּאִיתָא בְּמַכִּילֵתָּ פְרָשַׁת מְשֻׁפְטִים מוּבָא בְּרַש"י שָׂם הוֹסִיף לוֹ הַפְּתוּב גְּיִיח אַחַר לְהִיּוֹת תּוֹלֵשׁ מִן הַקְּרָקַע וְאוּכַל אוֹ אִינוּ אֵלָא יַחְבְּשָׁנוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֲמַרְתָּ אִין זֶה גְּיִיח אֵלָא צַעַר וְעִי שְׂבַת (דָּף קכ"ב) וְתו' שָׂם וַיִּקְשֶׁה אִיף הִי ס"ד שְׂיִחְבְּשָׁנוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כְּדִי שְׂתַנּוּחַ הָא דְּוּמְיָא דְּכֵן אֲמַתָּה כְּתִיב וּבְכֵן אֲמַתָּה אִינוּ מְצֻוּיִן עָלֵינוּ אֵלָא שְׂלֵא יַעֲשֶׂה מְלָאכְתָּ רַבּוֹ אֲבָל לְעֲצָמוּ יְכוּל לְעַשׂוֹת כְּמוֹ כֵּן בְּבִהְמָה וְאוּלִי הִנֵּה ס"ד דַּמ"מ אֲסוּר לְהַעֲמִידָה עַל הַמְּחֻוּבָר דְּאָף שְׂתַתְּלוּשׁ מִן הַמְּחֻוּבָר לְדַעְתָּהּ וְלִיכָא אִיסוּר מ"מ פִּינּוּן שְׂגָרָם לָהּ לְעַשׂוֹת מְלָאכָה וְהַבְּעֵלִים נִהְגִּים מְמִלְאכְתָּהּ אֲסוּר קמ"ל דְּאִין זֶה גְּיִיח וְאִינוּ מְצֻוּיִן ע"ז וְלַעוֹלָם י"ל בְּשָׂאָר מְלָאכּוֹת ג"כ אִם עוֹשָׂה הַבְּהִמָּה מְלָאכָה מַעְצָמָה וְאִין הַבְּעֵלִים נִהְגִּים מְזֶה לִיכָא אִיסוּר כְּמוֹ בְּכֵן אִמָּה גַּר תּוֹשֵׁב וְעִינּוּ מַג"א (ס' ש"ה ס"ק ט"ו) שְׂכ' מְשֵׁם הַרְלַב"ח אִם הַבְּהִמָּה מַעְצָמָה יִצְאָה לְחוּץ וּמִשָּׂא עָלֶיהָ שְׂלֵא עַל יְדֵי אָדָם אִין הַבְּעֵלִים צְרִיכִים לְמוֹנְעָה וְהַקְּשָׁה עָלֵינוּ הַמַּג"א דְּכּוֹלִי פ' בְּמָה בְּהִמָּה יוֹצֵאָה הִיא מַעְצָמָה וְאֲסוּר וְעִי"ש בַּא"ר דְּכ' דַּרְלַב"ח לֹא כ' כְּשֵׁישׁ מִשָּׂא עָלֶיהָ אֵלָא כְּשִׁיּוּצָאָה חוּץ לְתַחוּם בְּלֹא מִשָּׂא אֲבָל כְּשִׁמְשָׂא עָלֵי נְדָאי צְרִיף לְמִנּוּעַ עִי"ש אוּלָם מְדַבְרֵי רַשְׁבָּ"א נִרְאָה דְּאִינוּ צְרִיף לְמִנּוּעַ וּבַפ"מ בַּא"א (ס' ד"ש ס"ק ו) כ' לְהַקְשׁוֹת עַל הַרַשְׁבָּ"א דְּכ' דְּהוֹקֵשׁ לְחַמּוּרוֹ א"כ הִי רַבּוֹ מְוַתֵּר עָלֵינוּ אַף עַל מְלָאכְתָּ עֲצָמוּ כְּבִהְמָה וִי"ל דַּא"כ ל"ל קַר' לְמַעַן יְבוּחַ עֲבָדָה ש"מ חַד בְּעֶבֶד שְׂמָל וְטַבַּל רַבּוֹ מְוַתֵּר עָלֵינוּ כְּשִׁבִיתָתָהּ וְעֶבֶד עָרַל וְתוֹשֵׁב אִין רַבּוֹ מְוַתֵּר עָלֵינוּ כ"א בְּמִלְאכְתָּ רַבּוֹ שְׁעוֹשֵׂי לְדַעְתוֹ עכ"ל וְהַמְעִינּוּ בְּרַשְׁבָּ"א יִרְאָה שְׂהוּא כְּבִהְמָתוֹ מְשֵׁם גַּם בְּבִהְמָה אִינוּ מְוַתֵּר כְּשִׂאִינוּ נַהֲנֵי מְמִלְאכְתָּ וְאִין עוֹשָׂה עַל דַּעְתוֹ וְאֶפְשָׁר בְּעֶבֶד זֶה נִיח' לִי כְּשִׂאֲחָרִים אִינָם עוֹשִׂים עִמּוֹ מְלָאכָה וְעוֹשָׂה אֲדַעְתָּ דְּנִפְשֵׁי מִשָּׂא כ' בְּבִהְמָה אִם אַחָרִים עוֹשִׂים עִמָּה בַּע"כ אַף אִם נְכָרֵי עוֹשֵׂי עִמָּה מְלָאכָה פִּינּוּן שְׂבַע"כ שְׂל הַבְּהִמָּה עוֹשֵׂי מְוַתֵּר עַל גְּיִיחוֹ שְׂלֵא תַעֲשֵׂי מְלָאכָה שְׂלֵא לְרַצּוֹנָהּ אֲבָל ע"ד עֲצָמָה כְּשִׁעוֹשָׂה לִיכָא אִיסוּר וְרַא' לְזֶה דְּבִקְטָן כְּשִׁעוֹשָׂה ע"ד אַחַר ג"כ אֲסוּר כְּדַמְבָּנָאָר בַּב"י (ס' ש"ל"ד) מְשֵׁם רַבִּינוּ יְרוּחָם וְאִמָּאי בְּעֶבֶד בְּעוֹשָׂה ע"ד אַחַר מְוַתֵּר כְּמוֹ שְׂפַתְבָּ הַרַשְׁבָּ"א הִיא בְּחַד קְרָא כְּתִיב וְע"כ צ"ל בְּעֶבֶד שְׂהוּא גְּדוּל וְבַר דַּעַת עוֹשָׂה אֲדַעְתָּא דְּנִפְשָׁיָהּ וְרַק

ע"ד רבו אסרה תורה משא"כ קטן שאינו בר דעת עושה ע"ד אחר אסור וכן עבד פשע אחר מצווה לו אסור כמ"ש רש"ב א"ש ועי' רש"ב א"ח"ג (סי' רע"ב) דכ' בעבד דאסור לכל ישראל משמע קצת אף באינו מצווה וא"כ ממיל' פשע אחרים עושים מלאכה עם בהמת ישראל אסרה התורה פנין דבע"כ עבדה אין זה נייח רק פשהבהמ' עושה ע"ד עצמה אז מהראוי לומר שלא ציונה התור' ע"ז פמו בקטן ובעבד שלא מל ובמ"מ (פ"כ) משמע דעבד העושה מלאכה ע"ד גדול אע"פ שאינו רבו אסור וכן מבואר מדברי תוספות פריטות שם שכתבו סתם דוקא לעצמן ולא לאחרים ואפשר דכוננתם דוקא פשיש אמירה דישאל פמו שכתב הרש"ב"א דמלאכת ישראל שאינו אדונו על דעת עצמו עושה.

[ועיין בספר פנים יפות פרשת משפטים דכתב דלכך פתיב לגבי בן האמה וגר תושב לשון וינפש ולא פתיב לשון מנוחה משום דהם רשאים לעשות מלאכה לעצמן א"כ אין להם מנוח' אלא שלא יעשו מלאכה לרבו וזהו לשון וינפש עושה מלאכה לעצמו כנפשו ורצונו ע"כ ומשמע שם מדבריו דבהמ' מדכ' ינוח שורף וחמורף היינו שינוחו מפל אף ממלאכה' עצמן ובאמת זה אינו כמבואר מדברי הרש"ב"א וכמו עבד ערל יכול לעשות כנפשו ורצונו פן בהמה עושה מעצמה כרצונה אולם מדברי ריטב"א מס' ע"ז (דף ט"ו) משמע באמת דצריף למנוע הבהמ' ממלאכה' אף פשעושה מעצמה שכת' וז"ל ויש לו ליהדר שמירה מעולה בהמתו שלא לעשות מלאכה אפילו ע"י אחרים ואפילו בשנטלוה ממנו למידי דהתירא פמו שהוא מנוחה על עצמו עכ"ל ומדסיים פמו שהוא מנוחה ט"ע משמע קצת דאף למנוע מחוייב ואולי סובר פמו שכתבתי לעיל דכמוהו קאי אף אבהמ' פמו דנרא' מדברי הירושלמי הנ"ל ואף דבעבד אינו מצווה להפרישו כמ"ש הרש"ב"א אולי משום דכתיב בי' וינפש תלי הכתוב המלאכה כנפשו ורצונו וכמ"ש הפנים יפות אבל בהמה דכתי' בה מנוחה וגם כמוהו קאי עליה ממילא אף שעושה מדעתה ומרצונה מחוייב למנועה פמו שאדם עצמו אסור במלאכה אף אם מתענג ונייח לו המלאכה ומה"ט הי' ס"ד דמכילתא אף למנוע' להעמיד על המחנך] אולם נראה לפ"ז עבד קטן שאין לו דעת אסור לעשות ע"ד אחר דלכל ישראל אסרה תורה ובמאירי ר"פ מי שהחשיף כת' וז"ל למדנו מכאן שהמוציא משא על בהמתו בשבת או מניח לאדם אחר לעשות כה ואינו מחמיר אחריה עובר בעשה של שביתת בהמתו ר"ל למען ינוח והמחמיר אפילו בהמת חבירו עובר בלאו עכ"ל מבואר דאם מניח לאדם אחר לעשות פן עובר ג"כ בעשה: וראיתי בפ"מ במ"ז (סי' רס"ו) שכתב אף אם הוי בלאו מ"מ אינו מחוייב לבזבז הון רב דדוקא שלא יעבור בקום ועשה אבל בשוא"ת לא והביא משם הת"ש שכתב בפשיטות שצריף לתת פל ממונו ולא יעבור על לאו של בל יראה וכ' ואיני יודע מניין לו עי"ש ובאמת זה דעתו של הפ"מ בכמה מקומות דלאו דוקא חומר דל"ת חייב לבזבז רק שלא לעבור בקו"ע והיא דעובר בקו"ע בעשה מחוייב ג"כ לבזבז פל אשר לו והיא דעובר בשוא"ת בל"ת ג"כ אינו מחוייב אולם כפר הוכחתי במ"א דרק בחומר ל"ת תליא ומצאתי בגליון יו"ד מרבינו הג' מרן עקיבא איגר ז"ל שכ' פן (סי' קנ"ז) שהביא פן משם תשובת ריב"ש ועיין ב"ח ח"מ (סי' י"ב) דאינו מחוייב להפסיד ממונו שיגמור הדיון.

ובחומים שם ובתשוב' שבות יעקב (ח"ג סי' קמ"ג) שכ' שאין לו להסתלק ולעבור על מצוות ל"ת דלא תגורו והמהרי"ו שכתב שנהגו שלא למחות היינו דוקא במצוות עשה דהוכח תוכיח ועיין הגר"א יו"ד שם (ס"ק ה) וכתבתי על הגליון ש"י מדברי רש"י

סנהדרין (דף ע"ג) שכ' לא תעמוד ע"ע משמ' אלא חזר על כל צדדין שלא יאבד דם רעיף ועי"ש ב"מ ה"ח לויבלין וב"מ ה"ש"א דמש"ם נרא' דאף על ל"ת אינו מחוייב להפסיד ממונו רק שם מיתורא דקראי וע"כ צריף לחלק אף דכתיב בכל מאנדף היינו חובת הגוף שכל פעם שפא החיוב עליו חיובא דגופו הטילה התורה על בר ישראל לבזבז כל ממונו שלא יעבור ועד שליש בקיום עשה אבל דבר שאין קבוע לו זמן ויכול להזדמן בכל עת ורגע כמו מ"ע דתוכחה ול"ת דלא תגורו ע"ז אינו מחוייב להפסיד ממונו ועיין היטב במהרי"ו (סי' קנ"ז) דכן נראה דעתו עי"ש ומעתה להמבואר מדברי ריב"ש וכן מב"ח יו"ד (סי' רל"ב) המובא במג"א (סי' תרנ"ו) דאף שלא לעבור בלא תעשה בשוא"ת מחוייב לבזבז כל ממונו וכן נראה ראיה מדברי רמב"ן עה"ת בפ' משפטים דכ' בפסוק מכשפה לא תחי' ולא אמר מכשפ' מות תמות כי החמיר בה להזהיר אותנו בלאו שלא נחי' אותה וכמו שאמר במסית לא תחמול ולא תכסה עליו וכן ברוצח אמר ולא תקחו כופר ולקאורה מה נ"מ בחומר לאו מחומר דעשה כיון דאין בו מעשה ואף די"ל במכשפ' נ"מ לעבור בלאו באם מעל' אות' מן הבור וכדומ' שעוש' מעשה להחיותה מ"מ ממה דלא מנה הרמב"ם הלכו' סנהדרין ללאו זה שיהי' בו מלקות משמע כיון דעיקר הכונה הוא להמית אות' והמסייע להחיותה אף שהוא במעשה מ"מ אין לוקין א"כ מה יש חומר ללאו זה יותר ממה שיהי' נאמר בעשה אלא ודאי דאף ל"ת בשוא"ת חמור מן עשה לחייב לבזבז כל ממונו ואתי שפיר דברי הב"ש לענין שלא יעבור על לא יראה אבל מ"מ למנוע שלא לעשות נכרי מלאכ' בהמתו בשבת דנה מצנה המזדמן עליו שהוא מחוייב שתשבות בהמתו בשבת ומעלמא אתי עליו הנכרי בעקיפין לעשות מלאכתו עם בהמתו בשבת אינו חייב לבזבז ממונו ע"ז אשר בכל עת ורגע יכול להזדמן וכל מה שהוא על צד המקרה וההזדמנות אינו חייב לבזבז ממונו כמו דנרא' מדברי המהרי"ו הנז' ועיין ב"ח (סי' רמ"ו) שכ' פדעת רוקח ותשובת ר"ה גאון ושכ"ל דהיכא דשלא בשכירות גומנן לו מותר ואם עושה בהן הגוי צרכיו אין עליו פלוג' דשלא מדעתו הוא עוש' ואם רואה אותו מוחה בידו והיינו במקור קודם שבת אבל בשבת אסור עי"ש ובשי"ר כנה"ג (סי' ש"ה) ומכולם עכ"פ מבואר דברוא' שעוש' מוחה בידו אבל מ"מ לבזבז ממונו יש לומר דאינו מחוייב: וראיתי בהתם סופר חלק או"ח (סי' ס"ב) שכ' מש"ם הגאון מו"ה זלמן מרגליות ז"ל דאינו מצווה על שבימת בהמתו אלא לעשות מלאכת ישראל אבל מלאכת גוי ואין ישראל נהנה ממנו כלל לא נאסר ומסתייעא מלשון הרשב"א בתשובה ומדברי רוקח ודברי ר"ה גאון המובא ב"י הנז' עי"ש וכבר הוכחתי מדברי רשב"א אינו ראי' רק אם הבהמ' עושה מעצמה אבל אם אחרים עושים עמה מלאכה אין זה גניח ומצווה עליה וכמ"ש המאירי וגם ברוקח פתב אם רואה אותו מוחה בידו רק אם עושה מעצמה בזה יש ראי' מדברי רשב"א דמותר אולם המג"א והא"ר גם בזה מחמירין וכן נראה מדברי מהרש"ל ביש"ש ביצה (פ"ה סי' ו') לכן פנרא' דאין להקל גם בזה לכתחל' אולם בעבד מבואר בש"ע (סי' ד"ש) דמותר ואף כשעוש' מלאכת רבו שלא מדעתו ולישראל אחר שאינו רבו אפילו עושה ע"ד ישראל מותר כל שאין שם אמירה וכבר פתבתי דמ"מ בהמה לא שייף אדעתא דנפשה כשאחרים עושים עמה וחיוב למחות ואפשר דמה דהמג"א אוסר אף אם עושה בהמה מעצמ' היינו לצאת כיון שכבר מונח המשא עלי' והבהמ' רוצ' לצאת לרה"ר בזה לא הוי גניח כיון דע"כ המשא עלי' אבל אם

הבהמה עושה לדעתה שאר מלאכות כמו דישה או טחינה וכדומה אינו מחוייב למחות כמו לגבי עבד ערל וראיתי בס' קרמ"ר (פ"ו משפ"ת) שהביא פסק אביו בעל ס' מחנה אפרים על ענין השפחות של עכשיו דכ' דאף לסברת הרשב"א דאף דאינו עבד תושב מצווה עליו מ"מ מותר לשפחות של חבירו לעשות מלאכה לחולה ויתן לה שכרה דאז נדאי נכרי אדעת' דנפשי' עביד וכה"ג שרי כמ"ש הרשב"א וכ' איברא דגבי מתני' דנכרי שפא לכבות אין אומרים לו אל תכבה מפני שאין שביתתו עליהם פי' רש"י שאינו עבדו שיהא מנוקה על שביתתו והיא אינרי בעושה הנכרי ע"ד עצמו ואפ"ה משמע דטעמא שאינו מנוקה עליו הא אם הוא עבדו שמונהר עליו אסור אע"ג דאדעת' דידי' עביד עכ"ל ותמהני הא בעבד העושה מלאכת רבו מבואר להדי' ברשב"א פ"ן שפבוש תחת האדון ע"ד האדון הוא עושה ומבואר דתמיד אסור מלאכת רבו דבכ"מ אמרינן אדעתא דרבו ואדונו עושה משא"כ לאחרים מותר במבואר בש"ע הנ"ל ונשפיר כ' רש"י שאינו עבדו המנוקה עליו דבעבדו אף דנראה דעושה ע"ד עצמו לא מהני דלעולם אמרינן דעושה ע"ד רבו: סי' ב'.

בהא דמבואר בש"ס ע"ז (נ"ד ט"ו) הטעם דאין מוכרין להם בהמה גסה גזיר' משום נסיוני זימנין דזבנ' סמוך לשקיעת החמה דמעלי שבתא ואמר לי' תא נסייה ניהלני' ושמע' לקליה ואזלה מחמת' וניחא לי' דתזיל והו"ל מחמר אחר בהמתו בשבת וכתבו שם התוס' דמשום שביתת בהמתו לחוד לא הו' אסרינן מכירה דלית ביה איסור כ"א לפי שעה משום נסיוני אי' לאו טעמא דמחמר דחמיר טפי עי"ש ויש להבין א"כ פ"ן דכבר אסרו למפנן למה שרא שם רב אדא לזבוני אידא דספסירא פ"ן דלא ידעה לקליה עי"ש נ"מ עכ"פ פ"ן דגזרו למפנן משום שאלה ושכירות ונסיוני מניין לו להתיר עכ"פ במקום דעוד יש חשש שביתת בהמתו ואף דתחלת הגזירה ל"ה במקום דלית בי' איסור כ"א לפי שעה מ"מ אחר שגזרו נימ' דגם אידא דספסירא יהיה אסור משום נסיוני ויעברו הבעלים משום שביתת בהמתן ואפשר להוכיח מזה דכל שעושה שלא מדע' ישראל ליכ' איסור וכדעת רב האי וא"כ פ"ן דהבעלי אינם בכאן אף דמוסר לו הספסיר' מ"מ כל שעושה שלא מדעת בעלים אינו מצווה על שביתת בהמתו.

וראיתי בספר קרמ"ר שם שהביא משם אביו בעל מח"א שכתב להתיר להפקיד בהמתו אצל גוי ואינו חושש אם עושה בה מלאכה בשבת וכדע' רה"ג וסיים דבריו והכי משמע פר"ק דע"ז ובנו בעל קרמ"ר פתבודבריו סתומים ולא פי' לנו דבריו מהיכן היא ראיתו עי"ש.

ולמ"ש י"ל דמזה פונתו במה דמותר למפנן אידא דספסירא ולא חשש רב אדא לשביתת בהמתו עכ"פ: ובר"ן שם כ' לתרץ קושית תוס' דבנסיוני ליכא שביתת בהמתו פלל לפי שדרפן של בני אדם שקוצצין לבהמה דמים ואח"כ מנסין אותה אם מוצא לוקח מקח טעות במקחו מחזירו ואם רוצה בה הרי היא ברשותו וכל כה"ג ברשות לוקח הוא דהו' ליה פי' שהיא דהלוקח פלים לשגר לבית חמיו כו' ונאנסה בהליכה חייב וטעמא פ"ן דהדבר תלוי ברשות לוקח הרי היא שלו עד שיגלה דעתו שאינו חפץ במקחו עי"ש באורו דמתורת מקח נגועו בה שברשות לוקח הוא עד שיתזיר מקחו, הלכך בכה"ג בשביתת בהמתו אין כאן ספק שאין בהמה זו שלו אלא של לוקח אבל מ"מ איסור מחמר

יש פאן דאין הפּרש בּוּזָה בּין בּהמָתוּ לְבִהמָת חֲבִירוֹ עי"ש ומלכּוּד דִּיש לְהִבִּין לְמָה אִין פּאן סִפּק הָא עכ"פ אַם יִמְצָא הַלּוֹקֵחַ מוּם בְּמִקְחוֹ מִחֲזִירוֹ א"כ עכ"פ מִסְפֵּק מִצְנוּהָ עַל שְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ דְּלִכּי מִחֲזִירוֹ וְאִינוּ רוֹצֵה בְּמִקְחוֹ מִתְבַּטֵּל לְמַפְרַע וְהוּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעֵבִיד מְלֹאכָה בְּבִהמָת יִשְׂרָאֵל וְעֵינן מַג"א (סי' תמ"ח) מִשֵּׁם הֶרְדֵּב"ו דְּמִדִּינָא אָסוּר לְתַת לְנִכְרֵי חֲמִץ קוֹדֵם פְּסַח בְּמִתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר אֶף דְּבָכָל מְקוּם מְהֵנִי מִתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר מ"מ דְּלִמָּא לֹא יִקְיִים הַנִּכְרֵי הַתְּנָאי וְיִתְבַטֵּל הַמִּתְנָה לְמַפְרַע וְהוּי חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עי"ש וְה"נ דְּכֹונֹת' פִּינן דְּאִיסוּר דְּאוֹרֵיית' הוּא יֵשׁ לְחֹוֹשׁ דְּלִמ' יִתְבַטֵּל הַמִּקְחָ וְיִעֲבֹר לְמַפְרַע עַל מִצְוֹת שְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ וּמְלִכּוּד זֶה אֶף אִם נִרְצָה לְדַחֹק פִּינן דְּהַחֲשֵׁשׁ רְחוּק הוּא שְׁיִמְכּוֹר סְמוּךְ לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה דְּמַעְלֵי שְׁבִיתָא וְהוּי כְּמוֹ סִפּק סִפּקָא דְּאֶף אִם יִנְדַּמְן שְׁיִמְכּוֹר סְמוּךְ לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה מִסְתַּמָּא הַמּוֹכֵר יוֹדֵעַ וּבָקִי בְּבִהמָתוֹ וְאִם נוֹתֵן לוֹ לְנִסּוֹת אַחַר שְׁנַגְמַר הַמִּקְחָ מִסְתַּמָּא מְכִיר בֵּה שֶׁלֹּא יִמְצָא הַלּוֹקֵחַ טְעוֹת בְּמִקְחוֹ וְכֹאשֶׁר יִנְסֶה אוֹתָהּ יִקְיִים מִקְחוֹ וְיִהְיֶה חַל הַמִּקְחָ לְמַפְרַע מ"מ פִּינן שְׁבִידוֹ לְבַטֵּל הַמִּקְחָ לְמָה לֹא יִהְיֶה הַיִּשְׂרָאֵל מִצְנוּהָ עַל שְׁבִיתַת הַבְּהִמָּה פִּינן דְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא וְעוֹד רְאִיתִי בִירוּשְׁלַיִם מ"ס ע"ז שֵׁם וְז"ל רַבִּי אֲמַאי בְּבִלְיָא בְּשֵׁם רַבִּנּוּן דְּתַמְן פְּעָמִים שְׁמוּכְרָה לוֹ לְנִסּוֹן וְהוּא מִחֲזִיר' לְאַחַר שְׁלִישֵׁי יָמִים וְנִמְצָא עֶבֶד עֲבוּדָה בְּבִהמָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה לְנִסּוֹן אָסוּר שֶׁלֹּא לְנִסּוֹן מוֹתֵר זֶה מְפִנֵי זֶה הָרִי מְבֹנָאָר דְּחִיִּישֵׁינן לְזֶה שְׁיִתְבַטֵּל הַמִּקְחָ וְרְאִיתִי בְּפִנֵי מִשׁ' שֵׁם שֶׁכ' דַּע"כ לֹא כַת' הָר"ן רַק בְּקִצְצֵי דְּמִיָּה וְהִירוּשְׁלַיִם אֵינִי בְּלֹא קִצְצֵי דְּמִיָּה וְכִבְהִמָּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא וְלֹא נִרְאֶה דְּבָרֵינוּ דַּע"כ דְּהַחֲשֵׁשׁ הוּא בְּלֹא קִצְצֵי דְּמִיָּה לְמָה נִקְיֵט הַיִּירוּשְׁלַיִם וְהוּא מִחֲזִירָה לְאַחַר ג' יָמִים הָא אֶף כְּשֶׁאִינוּ מִחֲזִירוֹ וְנִתְקַיֵּים הַמִּקְחָ מ"מ לֹא חַל הַמִּקְחָ רַק מֵעַתָּה קִצְצֵי דְּמִים וְכ"ז שֶׁלֹּא קִצְצוּ דְּמִים לֹא חַל הַקִּנְיָן וְכִבְהִמָּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא א"ו דְּכֹונֹת הַיִּירוּשְׁלַיִם בְּאַמַּת אֶף אִם קִצְצוּ דְּמֵי הַבְּהִמָּה מ"מ פִּינן שְׁבִיד הַלּוֹקֵחַ לְהַחֲזִירָה לְהַמּוֹכֵר הַיִּשְׂרָאֵל הוּי כְּעוֹבֵד עֲבוּד' בְּבִהמָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְקִש' עַל הָר"ן וִי"ל דְּהָר"ן כְּתִב זֹאת רַק לִס"ד דְּקֹאמֵר בְּש"ס שְׁאַלָה קִנְיָא וְאַגְרָא קִנְיָא וּפִי' רִש"י דְּכִינּוּן דְּחִיבֵי בְּאַוֹנְסִין ה"ה כְּשֶׁלוֹ וְחִזִּינוּ דְּחִיבֵי בְּאַוֹנְסִין גּוֹרֵם לְמַחֲשֵׁב כְּשֶׁלוֹ וְאִינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ כֵּן בְּלוֹקֵחַ וְקִצְצֵי דְּמֵי הַבְּהִמָּה דְּאִין הַפְּרִירָה עוֹד בִּיד הַמּוֹכֵר לְבַטֵּל הַמִּקְחָ רַק בִּיד הַלּוֹקֵחַ לְכֵן הוּי כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְלוֹקֵחַ בּוֹ קִנְיָן הַגּוֹף הוּאִיל דִּיכּוֹל לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּחִפְצוֹ לְכַף לֹא קֹאמֵר בְּש"ס לְגַבֵּי גְזִיר' מִשׁוּם נִסּוֹנֵי דְּאָסוּר מִטְעַם שְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ רַק מִטְעַם מִחֲמַר אֲכָל אֲלִיכָ' דְּאַמַּת דְּמַסִּיק הַש"ס הַשֶּׁת' דְּאַמֵּר' שְׁכִירוֹת לֹא קִנְיָא גְזִירָה מִשׁוּם שְׁכִירוֹת גְזִירָה מִשׁוּם שְׁאַלָה וּמִשׁוּם נִסּוֹנֵי וְאִז בְּאַמַּת י"ל דְּגַם מִשׁוּם שְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ הוּא אֶף שְׁקִצְצֵי לוֹ דְּמֵי הַבְּהִמָּה וְאִין בִּיד הַמּוֹכֵר לְבַטֵּל הַמִּקְחָ רַק בִּיד הַלּוֹקֵחַ וְהוּי כְּמוֹ דִּיצָא לְגַמְרֵי מְרֻשׁוֹת הַמּוֹכֵר מ"מ פִּינן דִּיכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁיִתְבַטֵּל הַמִּקְחָ וְאִז הוּי לְמַפְרַע בְּהִמָּתוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל וְהוּי עוֹבֵד עֲבוּד' בְּשִׁבְתַּת בְּבִהמָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְכְמוֹ דְּמְבֹנָאָר בִירוּשְׁלַיִם הַנ"ל וְהָא דְּמוֹתֵר אִידָא דְּסַפְסִירָא וְלֹא חִיִּישֵׁינן עכ"פ שְׁיִתְבַטֵּל הַמִּקְחָ הֵינּוּ דְּשֵׁם לִיכָא שְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ פֶּלֶל פִּינן דְּאִין הַבְּעָלִים שֵׁם וְאִינָם מוֹסְרִים לְהַנְּכָרֵי שְׁיִעֲבֹוד עֲבוּדָה בְּשִׁבְתַּת וְאֶף שְׁהִישְׂרָאֵל הַסַּפְסִירָא מוֹסֵר הַבְּהִמָּה לֹא אִיכְפַת לוֹ וְאֶף בִּישְׂרָאֵל הָאוּמֵר לְעֶבֶד תּוֹשֵׁב שֶׁל יִשְׂרָאֵל חֲבִירוֹ שְׁיִעֲשֶׂה לוֹ מְלֹאכָה דַּעַת הַעו"ת הַמּוֹבָא בַּמַּג"א (סי' ד"ש סק"ד) דְּאִינוּ אָסוּר מֵה"ת וְאֶף לְדַעַת הַמַּג"א שֵׁם שֶׁכ' דְּאָסוּר מְדַאוֹרֵיית' וְכְמוֹ דְּמִשְׁמַע ג"כ מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַת רִשְׁבָּ"א שֵׁם מ"מ גְזִיר' דְּנִסּוֹנֵי וְדַאי מִשְׁמַע דְּלֹא חִיִּישֵׁינן שְׁיִמְסוֹר לוֹ בְּשִׁבְתַּת וְיִאמֵר לוֹ תָּא נִסְיָה רַק בְּמַעְלֵי שְׁבִיתָא כְּמְבֹנָאָר בְּגַמְרָא וְהַנְּכָרֵי ע"כ

של הספסירא יעשה בה מלאכתו בזה לא תישינו פן י"ל פדי להשוות דברי הירושלמי לדברי הש"ס דידן דמוטר למפור ע"י ספסירא ולכאור' לטעם דשבייתת בהמתו הי מהראוי שיהי' אסור גם איך דספסיר' וגם להשוות דברי הר"ן לדברי הירושלמי שלא יחלוק לדינא ועדיין צ"ע בדברי הר"ן בזה ועיין בירושלמי שם דמשמע ג"כ דע"י סרסור מוטר למפור וע"כ דסובר דלא שיהי' התפשט של שבייתת בהמתו ג"כ בכה"ג ומטעם שפתי פיון דאין הבצלים שם: ובאמת בלא"ה יש להבין מנ"ל דישאל אסור לעשות מלאכה ע"י עבד ערל של ישראל חבירו פיון דכ' למען ינוח עבדך ומנ"ל דמצווה על של חבירו.

ועיין מהרי"ל בתשוב' (סי' קס"א) דחקר אם רשאי להאכיל בהמות של ישראל חבירו איסור הנא' וכ' דאיסור הנאה דכתי' לא יאכל בציר"י אסור כמו דאיתא בירושלמי רפ"ב דפסחים דאף של הפקר אסור להאכיל מבואר דמבלעדי זאת אינו מצווה על של ישראל חבירו ומנ"ל דלענין שבייתת בהמתו ועבדו ערל כל ישראל מצווין ואולי מדכתיב פמוה כמו שפירשתי לעיל (סי' הקדום) דברי הירושלמי מסכת שבת ממילא מחוייבים כל ישראל על של חבירו כמו דחייב על חבירו ואסור להכשילו במלאכ' כמו כן לעבד של ישראל חבירו או אף דכתי' שורף מ"מ ממילא כל ישראל מצווין כמו דכתב רש"י בחולין (דף קל"ה ע"ב) לענין ראשית הגז ישראל בר חיובא הוא וכל ישראל נקראין בלשון יחיד עי"ש וה"נ דכנות' פיון דכתיב למען ינוח שורף וחמורף כל ישראל מצווין על שור של ישראל שישפוט וכן על עבדו ודלא כמו שכ' העו"ש ומ"מ י"ל דאם אחר מוסר לנכרי קודם שבת והנכרי עושה בה מלאכה דאינו חייב למחות: סי' ג אם יש לישראל ולנכרי בהמ' בשותפות אם הישראל מצווה על שבייתתה ביום השבת לכאורה נראה כמו דמעטין בש"ס חולין (דף קל"ה) לענין ראשית הגז מדכ' צאנה ולא שותפות נכרי ה"נ מדכתיב למען ינוח שורף וחמורף ממעטין שותפות נכרי ובב"י (סי' רמ"ה) כ' ואם ישראל ונכרי שותפים בבהמה כ' בשבולי לקט דיש לו להתנות תחלה עם הנכרי הימים שיבואו לי לא תתנם לי אלא ביום ב' או ג' אבל מדברי תשובת ריצב"א נרא' דלא מהני תנאי משום דסוף סוף חלק הישראל עושה מלאכ' בשבת ואסור משום שבייתת בהמה והאריה בזה וע"ש משם הריב"ש ובש"ע (סי' רמ"ו) ומג"א (ס"ק י"ג) ולכאור' י"ל דגם הריצב"א וריב"ש אינם חולקים על השב"ל דהוא לא איירי רק בבהמ' אחת דאין בה דין חלוק' א"כ הוי שותפות ממש ולא קרינו בי' שורף המיוחד לה וגם למ"ש הר"ן מס' נדרים ריש פ' השותפין בדבר שאין בו דין חלוקה קנאו ע"ד פן שפך זמן שא' ישתמש ינהי פולו שלו ואינו יכול לאסור האחד על חבירו דע"ד פן נשתתפו ואמרינו בזה יש ברירה א"כ פאן נמי פשתנכרי משתמש עם הבהמ' בשבת הוי פולה של הנכרי ואין הישראל יכול לאסור עליו ועי' מ"ש בהגהותי לדברי ר חיו"ד (סי' כ"א) לדון בזה אם דוקא לענין נדר אמר הר"ן פן או אף באיסור הבא ממילא מ"מ י"ל דלענין שבייתת בהמ' אין זכות הישראל אסור פיון דאינו משמש בשל הישראל רק שלו נעשה אז מטעם בריר' ובפרט פשתתפו בהדיא ע"ד פן.

משא"כ הריצב"א והריב"ש דאירו ביש להם ביחד לישראל עם הנכרי שותפות שוורים הרב' ויש בהם דין חלוקה א"כ שיהי' החצי לישראל קנין הגוף ואין להנכרי בשבת רק קנין פירות והוי כמו שאלה ושכירות דלא קנייא וגם פשיבואו אח"כ לידי

חלוקה אולי יש בריירה לחומרא ויבנרר למפרע הבהמ' שעשה בה הגוי מלאכה בשבת של ישראל היתה ולכה אסור: אמנם בש"ס ע"ז (דף ט"ו) דקאמר הטעם דאין מוכרין להם בהמ' גסה גזירה משום שאלה גזירה משום שכירות ופריה שאלה קנייא אגרא קנייא ואתקיף לה ר"ש בריה דרב אידי ושכירות מי קנייא והא תנן אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דיר' אמרו מפני שמכניס לתוכה ע"ז ואי ס"ד שכירות קנייא הא פי קא מעייל לבית' קא מעייל שאני ע"ז דחמיר וקדר מתקיף לה ר"י בריה דרב משרשיא והא תנן ישראל ששכר פרה מפקחן יאכילנ' פרשיני תרומ' וכהן ששכר פר' מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנ' פרשיני תרומ' ואי ס"ד שכירות קניין אמאי לא יאכילנ' פרה דידי' הוא אלא ש"מ שכירות ל"ק ע"כ ולכאור' קשה מה פריה מהא דתרומה הא מבואר בש"ס ב"ק (דף צ') וב"ב (דף נ') במוכר עבדו לשלשים יום דשניהם אינם בדין יום או יומים מדכ' פי כספו הוא בעינן כספו המיוחד לו.

א"כ לענין תרומה הא דכהן מאכיל לבהמתו תרומ' הוא מדכ' קנין כספו דכתיב וכהן פי יקנה נפש קנין כספו ואפי' נפש בהמ' במשמע עיין ר"ש סוף מס' תרומות וא"כ לכהן בכהן ששכר פרה מישראל אף דשכירות קניין מ"מ אין לו בו אלא קנין פירות וקנין הגוף להישראל ואינו קנין כספו המיוחד לו ואף אם יש לישראל ולכהן בשותפות ממש הבהמה הגוף והפירות אינו מאכילה בתרומה כמו בעבד של שני שותפים כהן וישראל שאינו אוכל במבואר ברמב"ם (פ"ז ה' י"ז) מתרומות והוא מתו"כ פרשת אמור [ושם מבואר אוציא אני של שותפים תלמוד לומר כספו הוא פרט לחציו עבד וחציו ב"ח ועיין תוס' גיטין (דף מ"ב ע"ב) ובמהרש"ל ובמהרש"א שם ובס' אבני מלואים ח"ב (סי' י"ד) כ' דדוק' בעבד של ב' שותפים אינו אוכל דיש בו חלק זרות אבל בחציו עבד וחציו ב"ח הוי קנין שקנה קנין ותמהני הא להדי' מבואר בתו"כ להיפה' וא"כ כמו כן בהמ' של שותפו כהן וישראל ג"כ אינו מאכיל' ואף די"ל דוקא בעבד דהוא בעצמו חייב במצות ל"ת דנכל זר לא יאכל ולכהן דוקא אם הוא של כהן וקנין כספו מותר אבל באם יש לישראל שותפות בו אסור להאכיל בשביל שחלק הגזרות אסור לאכול אבל להאכיל לבהמה דליכא אסור להבהמה רק או משום דהישראל אסור ליהנות מתרומה בהנאה של כלוי לשיטת ר"ת ובזה כיון דהכהן רוצה להאכילה והוא מותר להאכיל ולהנות בהנא' של כלוי ולא איכפת לי' במה שהישראל נהנה.

גם דלגבי ישראל הוי פלא אפשר ולא מפניו. אף זה אינו דהא אף אם שכירות ל"ק הא מ"מ נימ' כיון דמזונותיה על הפהן ומה הנאה יש לישראל במה שמאכילה פרשיניתרומה וע"כ צ"ל כיון דכרשיני תרומה בזול ומאכילה הרבה ומתפטמה הבהמה הרבה ויש הנאה לישראל ולכהן אסור לכהן להאכיל' אף דלצורך עצמו עושה מ"מ כיון שיש בזה הנאה של כלוי לישראל אסור כן נמי בשל שותפים אסור ואף דהוי לא אפשר ולא מפניו כבר פתבתי ובארתי במ"א דאף למה שנסתפק השואל בתשובת מהרי"ל אם מותר להאכיל אסור הנאה לבהמת חבירו שלמ"ד חבירו דהוי לא אפשר ולא מפניו זה דוקא באיסורין דהוי איסור גבר' אבל באיסור חפץ כמו תרומ' וכדומ' לכ"ע אסור כמו שהארכתי שם ויבואר אי"ה ביו"ד וכן לטעם של פי' המשניות מסכת תרומות שם ור' משה בר' אברהם המובא בר"ש שם דגזה"כ הוא דרק קנין כספו של הפהן אוכל ולהאכיל לבהמת ישראל אסור כמו שאסור להאכיל לזר.

וכן מבואר בירושלמי תרומות שם בנדאי אסור להאכיל אף בהמה של שנתפות פהו וישראל וכן מבואר מדברי ירושלמי שם דקאמר לית פאן תלתן ד"ת לא כן תני מניין לכהן שקנה עבד ולישראל בו שנתפות אפילו אחד ממאה בו שאינו מאכילו בתרומה ת"ל וכהן פי יקנה עי"ש הרי דמדמ' שנתפות עבד לשנתפות בהמ' כמו דאינו מאכיל לעבד כ"כ אינו מאכיל לבהמ' של שנתפות פהו וישראל [ובתשובת פנים מאירות (סי' יו"ד) כ' בפשיטות להיפך וסובר דאם ישראל וכהו קנו בהמה בשנתפות דאותן ימים שיהא בבית פהו מותר להאכילה בתרומ' ואף שחלק הישראל ג"כ נהנ' עי"ש ודבריו תמוהין מאד דלפנינו מבואר להיפך] וא"כ מאי פריה הש"ס מפהו ששכר דילמ' לעולם שכירות קניי' אבל מ"מ אינו קנוי לו לגמרי דהא היא רק קנין לזמן ואחר ימי שכירות תהדר לבעלים וגם היום הגוף הוא של הבעלים וא"כ לענין תרומה דרשינן מדכתוב קנין כספו דבעי דוק' המינוחד לו ואם יש בה שנתפות פהו וישראל אינו מאכיל' ושכירות אף דקנייא לא עדיף משנתפות ולכן אסור להאכילה פרשיני תרומה אבל לענין שביתת בהמתו מדכת' שורף וחמורף ממעטינן שנתפות ישראל וגוי לכך קאמר שאלה ושכירות קניי' פיון דיש להצרכי עכשיו זכות השמיוש של הבהמה לא קרינן ביה שורף המינוחד לישראל והוי כמו שיש לישראל והגוי שנתפות בה ואינו מצנוה על שביתתה.

וראיתי בס' מח"א הל' שכירות (סי' ו') שכ' דשכירות ממפר הוא והא דכהו ששכר פרה מישראל לא יאכילנה פרשיני תרומה משום דשכירות ל"ק איכ' למדחי ולומר דלעולם ממפר הוא לקנין פירו' וביתו קרינן לי' כל זמן ששכורה אצלו ומצי להקדישו כדאית' בתוספתא המובא בתוס' עירובין (דף כ') אעפ"כ לענין תרומה לא מצי להאכילו משום דכספו המינוחד לו בעינן כדאיתא פרק החובל עכ"ד ודבריו מוקשים א"כ מאי פריה הש"ס דילמא לענין שביתת בהמתו לא קרינן בהמתה מינוחד לה ולענין תרומה לא הוי כספו מינוחד: ונראה דהא רש"י פירש שאלה קנייא לימי שאלתה דכיון דחייב באונסין ה"ה שלו.

חזינו דחייב אונסין גורם שיהיה בגדר קנייה שקנה השואל דאל"כ אמאי חייב באונסין גימא מלאה המנות מה לי הכא מה לי התם אלא משום דהוי כמו לוקח ומזלו גרם ועי' רמב"ן ב"ב (דף קס"ח) דהקש' שומרין דחייב רחמנא היכי משפחת לה הא הוי אסמכתא לגבי שואל דלאו בידו היא וכתב וכ"ת התם רחמנא חייביה וכלוקח דמי עד שייחזירו א"כ איך שו"ח מתנ' להיות כשואל עי"ש הרי דסובר דחייבו של שואל באונסין אף דלא עביד מידי ומה"מ מ"ל הכא ומ"ל התם מ"מ חשיב פלוקח וכן מבואר בש"מ ב"מ (דף ל"ו) משם הראב"ד וז"ל דאמר משאיל א"נ שבקה מה"מ בביתך הנות קנימא והי משועבד לה כל ימי שאלה הלכך כי מתה לדידה מתה וכי קנימא לדידה קנימא הרי מבואר דחייב אונסין הוא משום דנחשב כשלו והוי כאילו מזלו גרם ששלו נאבד.

אולם בריטב"א קידושין (דף מ"ז) מביא משם רבו סברא להיפוך דלהכי לא מקני פלי בשאלה במשיכה פיון דלא מקני ליה גוף הפלי פלל אלא לתשמיש שבו ואינו ראוי לקנות במשיכ' כמו אותיות וכיון שאין התשמיש דבר היוצא מגופו לא שמענו שיהי' נקנה במשיכה ואפי' את"ל דנותן פלי לפירות ותשמיש קונה במשיכ' התם גופא ממש מקנה לפירותיו לאותו זמן ואין המקבל מתנה חייב באונסין מן הסתם תוך הזמן שהוא

אא"כ מתחייב בכה דהוי בחיובא אחרינא נאפי' בנותן על מנת פן חיובא הוא דרמי נותן אמקבל אבל גופא אקני לי' משא"כ בשואל דלא מקני ליה גופא דהא מתחייב בסתמא באונסין ואילו הוי קני לי' היכי מחייב סתמא באונסי ממונו אלא נדאי דל"ק גופא ולכה אינו נקנה במשיכה והגבחה והא דמקני בבקוע לאו דינא הוא אלא תקנתא דרבנן עיי"ש ולמסקנ' דתקנו משיכ' בשומרין הוי ג"כ רק דרבנן דמד"ת לא מהני משיכ' לענין תשמיש ומבואר מדבריו דאי אפשר לומ' דמקני גופא של השאלה לתשמיש מדחייב באונסי הספץ הרי דבשביל דחייב באונסין מוכרח לומר דל"ק גופ' וכן מבואר מדברי רבינו ישע'י ברא"ש סנפה (דף מ"א) דלכה יוצא באתרוג במתנה ע"מ להחזיר וחייב שלו הואיל דאינו חייב באונסין ובשאלה אינו יוצא דלא הוי שלו הואיל דחייב באונסין ולדבריהם ע"כ צריה לומר דלה"ד דהש"ס דשכירות קנייא היינו דסברו דקונה הגוף לתשמישו והא דחייב באונסין דהוי פלוקח ממש וכאילו הותנה שיתחייב אם לא יחזיר לו הפלי וכל שואל שחייב באונסין הוא משום דהתורה ירדה לסוף דעתו של אדם דרוצה להתחייב א"ע בכה וכמ"ש תוס' פתובות (דף נ"ו) דמטעם זה כל שומ' חייב בחיובו עיי"ש והיה ס"ד דשאלה ושכירות קנייא והוי כמו לוקח ממש לזמן השאל' ושכירות גוף לפירות לזמן והוכחה לזה משאל' דחייב באונסין והי' ס"ד דהש"ס דכמו כן שוכר אף דאינו חייב באונסין מ"מ מדמהני משיכה ע"כ דקונ' הגוף לתשמישו ולכה א"ח הבועלים בשביתת בהמתו דלאו שורו הוא פינן דהוי קונה לזמן וראי' דע"כ ה"ה ס"ד דקונה הגוף לזמן דהא לדעת ריטב"א שם דמשיכ' ל"מ אף במקנה הגוף לתשמיש הואיל דאינו דבר הינצא מגופו רק תקנתא דרבנן הוא אם פן נכרי אף דקונה במשיכ' היינו אם קונה גוף הדבר אבל לתשמישו פינן דמה"ד ל"מ משיכה רק מתקנתא דרבנן ובנכרי לא מצינו שעשו תקנה וכ"כ בתומים (סי' ע"ב ס"ק נ"ד) א"כ מאי קאמר שאלה קניי' הא מ"מ לא קנה הנכרי במשיכתו ואף בהתחלת השימוש ג"כ ל"ק א"כ בטרם שמשמש הוי של ישראל ודוחק לומר דהי' ס"ד פינן דעכ"פ בעת שמשמש עם הבהמה קנה הנכרי השימוש פינן דמשמש ברשות דזה נדאי לא ה"ה ס"ד שיהי' חשוב כקונה הגוף פינן דלא קנה כלל בעוד שאינו משמש רק שהישראל הרש' לו לשמש וכ"ז שאינו משמש יכול הישראל לחזור בו ולא הוי אף פקנן פירות בשלמא להנראה מדברי ריטב"א שבש"מ ב"מ (דף צ"ט) דהא דאינו קוני' המשיכ' להשימוש משום דמד"ת לגבי ישראל משיכ' ל"ה קנין רק מעות י"ל דנכרי פינן דקונ' במשיכה מהני המשיכ' אף לתשמיש אבל למ"ש בקידושין משם רבו דאף אם הי' מהני משיכה לקנות מד"ת היינו גוף הדבר אבל לא לענין תשמישו ול"מ רק מתקנת' דרבנן יקשה הא לנכרי לא מצינו דעבדו רבנן תקנת' אלא נדאי הי' ס"ד דהוי כקונה הגוף ממש לזמן והראי' ממה דשואל חייב באונסין וכמ"ש רש"י ולכה מהני המשיכה לקנות הגוף לזמן ולא מקרי שורו דישאל ועיין רשב"א פתובות בקונטרס אחרון שהעלה דשאלה ושכירות גופא קני לי' למילתא ויכול למפור זכותו וקונין ממנו בכסף ושטר ונזק' דהא קרינן בי' ביתו שלו לענין הקדש כו' והא דמסקינן בע"ז דשכירות לא קני' לומר דאע"ג שהיא שוכר' ביתו דמשפיר הוא וקרינן בי' לא תביא תועבה אל ביתה ומיהו שוכר נמי פינן דקני ליה גוף לפירותיו יש לו בקרקע כו' עיי"ש ולדברים האלה פינן ג"כ המקו"ח (סי' ת"מ) ליישב קושית המג"א על הג"א דסובר דהשוכר בית מנכרי אסור להניח להביא ע"ז תוך ביתו וכן בבהמ' של נכרי השוכר'

לישראל לענן מחמר והקש' הא שכירות ל"ק וכת' לתרץ דאף דל"ק היינו דלא אלים קנן השכירות להפקיע קה"ג של המשפיר ומקרי בית המשפיר ג"כ מ"מ מקרי ג"כ בי השוכר דשכירות ליומא ממפר לענן קנן פירות ומבואר מדבריהם דלס"ד דשכירות קנייא להפקיע ג"כ הגוף של השוכר והא דפריה הש"ס מלא לבית דיר' דלמא באמת אינו מפקיע לגמרי רק הואיל דיש להשוכר קה"ג לפירות לא מקרי שורה לענן שבית' בשבת היינו טעמ' דאם קני' הגוף לא מקרי ביתו דישאל ועי' ח"מ (סי' ר"ס) בטור משם הרא"ש דשכירות ליומ' ממפר ונחשיב פתצר השותפין.

ויקש' אמאי אסור באמת להשפיר לבית דירה הא לא קרינו ביה ולא תביא תועבה אל ביתה דלא תשיב ביתו אולם הא מתרץ הש"ס שאני ע"ז דחמיר דכתיב בי' ולא תביא תועב' ומדברי ריטב"א נרא' דגרס דכתיב בי' ולא ידבק בידה מאומה מן החרם דהא לרוב הפוסקים הלוא דלא תביא תועבה לא איירי באיסור הכנסה רק באיסור הנאה ולהכניס ע"ז בתוך ביתו אינו אסור מדאורייתא רק מדרבנן וקרא אסמכתא כמ"ש תוס' ורא"ש סוף פ"ק דע"ז והא דפריה פי קא מעייל לביתו' דנקרי קא מעייל פירש הריטב"א דלא הוי לרבנן למיסר בהא ומזה מוכח דשכירות ל"ק לגוף ומקרי ביתו דישאל ומתרץ הש"ס דע"ז חמור ואף דשכירות קניא מ"מ שמו עליו וביתה קרינו.

ועי' תשובת רע"א ז"ל (סי' ס"ו) שהקש' בקר' דלא תביא תועבה אל ביתה נמעט שותפות נכרי וממילא שוכר מנכרי אי שכירות קניא הוי פשותפות נכרי ולמ"ש הריטב"א ל"ק פמוכן: ולפ"ז אף לדין דאף דשכירות ל"ק מ"מ ליומא ממפר הוא ונחשיב פשותפין מ"מ מדרבנן אסור להכניס ע"ז פיון דשמו עליו ופריה הש"ס מהא דלא יאכילנה פרשיני תרומה דאי שכירות קנייא אמאי לא יאכילנה פרה דידיה הוא היינו דעיקר האיסור להאכיל לבהמה של זר פרשיני תרומה מדכ' וכהן פי יקנה נפש קנן פספו ודרשינו נפש ואפי' נפש בהמ' כמ"ש פי' הר"ש פי"א דתרומות וכיון דהנפש מושפך לו וקני' הגוף אם שכירות קנייא אף דאינו פספו מיוחד לו מ"מ שם הפי' קנן פספו בעד פספו כמו דדרשינו דארוסה לכהן אוכלת בתרומה אף דלאו קנן פספו ממש הוא דלא קני' לגוף דאש' פמבואר רשב"א קידושין (דף ג') והפ"י קנן פספו בעד פספו פמבואר פתובות (דף נ"ז) עי"ש ברש"י ובש"מ ואף דבהמה של שותפות פהו וישאל אל אסור להאכילה פרשיני תרומה פנ"ל מ"מ אי שכירות קנייא ע"כ עדיף משותפות דנפש של קנן שאלה ושכירות לזמן של פהו לבדו הוא אלא ש"מ שכירות ל"ק והינו אף דקני' גוף לפירות מ"מ לא הוי פלוקח לזמן דל"ק הגוף ממש וממיל' לדעת ריטב"א סתם שואל אינו קוני' אף הגוף לפירות דאל"כ ל"ה חייב באונסין ואסור מטעם פיון דאף הגוף לפירות לא אקני' הוי כל גופה של ישראל ולא מקרי נפש בהמה דכהן וכן לענן שביתת בהמה מקרי שורה פיון דהגוף של ישראל ולעולם שותפות דגוי וישאל מקרי שורה מיוחד לה וצ"ע: ונהנה הפ"ח (סי' שי"ג) בח"מ העלה דמדברי סופרים שכירות ליומ' ממפר הוא רק פיון דמדאוריית' שכירות ל"ק לכהן החמירו שלא להשפיר לבית דירה וכן שלא יאכילנה פרשיני תרומה אבל מדרבנן קני' וכ"כ בתשובתו (סי' ח"י) באורח וקש' לכאור' להפוסקים דהא דאסור להפיהו להאכילה פרשיני תרומה מטעם דאסור תרומה לישראל בהנאה של פלוי וכל איסור זה אינו אלא מדרבנן לדעת רמב"ם ור"ש פמבואר במל"מ וכ"כ הריטב"א ע"ז שם א"כ אמאי אסור להאכיל' פיון דלישראל ל"ה רק איסור דרבנן ולגבי פהו הוי פלא

אפשר והישראל אינו מכונן ואף דהוי איסור מ"מ מדרבנן שְכירות קניי' נימא הם אמרו והם אמרו ויהי' מועיל הקנן מדרבנן למחשב קנן פספו דכהו וצ"ל דמ"מ פנין דמד"ת לית לי' קנן אסרו רבנן להאכילה וכפי הנרא' מירושלמי מס' תרומות בְּהא דכהו נשם פרה מישראל דדוקא פְרשיני תרומ' דל"ה רק תרומה מדרבנן שרי ואעפ"כ בשכירות אסור הרי דהחמירו רבנן בזה ובדברי הפ"ח שם יש להבין דיליף מהא דשכירות קרקע נקנה בכסף ובשטר דמשמ' מדבריו דקנן זה לשכירות ל"ה רק דרבנן ומדברי רשפ"א פתובות הנ"ל מבואר דהוי מד"ת וכן נראה מדברי הראשונים: ולהמתבאר לעיל מדברי ריטב"א קידושין דקנן משיכה בשאל' ושכירות לא מהני מדינא דל"ק הגוף רק מתקנתא דרבנן ובנכרי לא מצינו תקנה זו וכמ"ש התנאים (סי' ע"ב) יש להעיר בדברי המג"א (ס"ק ח') שהביא משם הג"א דלחומרא שכירות קניא ובאמת בהג"א פתב דחייב חטאת ומשמע דנדאי הוא ולא ספק ודברי הג"א אינם מובנים קצת אולם הא"ר הביא דברי הגהות מרדכי (פ' א' דערובין) דסובר לחומרא שכירות קונה] וכת' המג"א דאם שְכר ישראל בְּהמה מגוי אף דישראל מצווה על שביטת' דלחומר' שכירות קני' מ"מ אם שוב השפירה לגוי אחר אינו מצווה עליה דממה נפשך אם שכירות קנייא לישראל שוב קנייא ג"כ לנכרי.

ולמ"ש יש לדון דלישראל שפיר קנייא במשיכתה משא"כ לגוי לא קנייא במשיכתה פנין דאינו קונה הגוף רק לענן שימוש ותקנת' לגוי לא מצינו דעבדו חז"ל א"כ משמש הגוי בקנינו של ישראל: וראיתי בס' תוספות שפ"ת שכתב קצת קשה על הרמ"א שכ' ביו"ד (סי' קנ"א) לענן להקניס ע"ז לאסור בבית גוי ששכר ישראל ולמה לא הביא באו"ח לענן שפ"ת ולענ"ד דוק' לענן ע"ז החמיר חז"א כמו שמבואר בש"ס אף לס"ד דשכירות קנייא מ"מ בע"ז הואיל דכ' לא ידבק בידה אסור להשפיר לו פן נמי להיפך ג"כ ועוד למה דכ' הרא"ש סוף פ"א דע"ז הואיל דבדתייהם פמכר הוא חשיב כביתו של נכרי לכך מקילינן האידנ' ממיל' מטעם זה להיפך בשכר ישראל מגוי חשיב כביתו של ישראל ומחמירין הואיל דבדיניהם שכירות קני' אף יש להבין דברי הרא"ש מה מהני להקל מטעם דבדיניהם חשוב פמכר הא חזינן לס"ד דש"ס אף דשכירות קני' וחשוב לענן שביטת בהמתו כאילו הוא של גוי ממש ומ"מ אסור להשפיר לו בית דירה אף דקא מעייל בדנפשי' מ"מ משום חומר' דע"ז אסור ומה יוסיף הא דבדיניהם שכירות ליומ' ממכר הוא וצ"ל דוקא לס"ד דש"ס דקנן' היינו צריכים לדחוק דע"ז חמיר אבל למסקנא דשכירות ל"ק הגוף רק הפירות אמרינן דלאו מצד חומר' דע"ז אסרו רק מן הדין דשכירות ל"ק ולכך פנין דבדיניהם הוי פמכר לזמן מותר להשפיר וממילא להיפך בשכר ישראל ג"כ אסור וביתו קרינן בי' ודוקא בשכירות בית שייך זה דאלים משא"כ בשוכר בהמה י"ל דלא אלים ואף בדיניהם לא חשיב פלוקח לזמן ועוד למ"ש י"ל דבית עכ"פ קונה מה"ד אבל במשיכת בהמה אף ישראל מנכרי אינו קונה במשיכתו רק מתקנתא דרבנן ולכך לא כ' הרמ"א לאסור אם שְכר בהמה מן הנכרי שלא תעשה מלאכה בשפ"ת: והרב חיד"א ז"ל בס' מחזיק ברכה מביא משם ס' הפתים וז"ל ויש מי שכתב פד"ר שאדם מצווה על הפלאים ועל החסימה ואפ"ל בבהמה שאינה שלו פן הדין בשביטת בהמ' ונראה לי שאין לנו בענינים אלו אלא מה שפיארו בה רבותינו אבל מה שלא דקדקו בו לא נדקדק אנחנו כש"כ שגדקדק להקל ואולי הם יהיו מעמידין מיעוט של בהמתו בענין

אחר שלא ידענו לפיכך יראה לי שאין לנו למעט לא שאולה ולא שנתפות שהם היו דורשין לפעמים המיעוטין לשנתפוי ולפעמים לשאול ולשכורה עכ"ל ויש להתבונן בדבריו הא תינח בכלאים מצינו אף דכ' בהמתה לא תרביע פלאים ואעפ"כ אסור אף בבהמה שאינה שלו אבל בהסימה פתיב לא תחסום שור בדישו ולא יש שום מיעוט דהאיסור רק על האדם לעשות מעש' וכן פלאי האיסור הוא שלא להרביע ובזה י"ל פיון דאסרה התורה מעשה שהישראל עושה אין חילוק לבין אם עושה בשלו או בשל אחרים אבל בשביתת בהמתו עיקר המצוה הוא למען ינוח שורו של ישראל ולא משפחת בשל אחרים רק אם יש נכות בו להישראל מה"ת לא נמעט שאול ועוד הא בכלאים ג"כ דרשו בתו"כ פ' קדושים אין לי אלא בהמתה בהמת אחרים על בהמת אחרים מנין תלמוד לומר את חוקותי תשמורו הרי דלולא הרבוי דאת חוקותי היינו ממעטים מבהמתה של אחרים וא"כ בשביתת בהמ' דכ' בהמתה מנין לנו להחמיר אף בשאולה וגם למה לא נימא דומיא דבן אמתה דקאי על עבד ערל דדוקא בעבד תושב וקנוי לו קנין עולם כמבואר (סוף סי' ד"ש) כן נמי על בהמ' אינו מונה רק אם קנוי לו קנין עולם כמבואר מפל הפוסקים דרק לחומרא מדרבנן שכירות קני' לענין זה: והיכא דישראל קנה בהמ' מנכרי במשיכה ולא נתן הפעות דלדין יש ספק אם ישראל מנכרי קונה במשיכה א"ל כמבואר ביו"ד סימן ש"כ) א"כ מונה עליו הישראל מספק שלא לעשות בה מלאכה דספקא דאורייתא הוא דילמא קנה הישראל במשיכה.

אולם אם שכרה מגוי די"ל דאף דבישראל נקנה במשיכה מתקנות חכמים היינו פיון דכל קניני ישראל הוא במשיכה אבל אם משכה מנכרי דהוא ספק לנו אם קונה במשיכה י"ל אף דמספק צריף לזהר היינו כשקונה לחלוטין אבל אם שכר מגוי דמה"ת אינו מונה רק מדרבנן לחומרא אמרינן שכירות קנייא י"ל דהוי ספקא דרבנן ולקולא אולם י"ל דכיון דאם יבא הנכרי לדין עם הישראל ע"פ דתוה"ק הי' הדין דאינו יכול להוציא מן הישראל להמבואר ברמב"ן והרא"ה סוף פ"א דכתובות ובמ"מ הל' א"ב (פט"ו) דהא דאם רוב נכרי מחזקינו לתינוק הנמצא לנכרי ואם שורו הזיק לשור של ישראל חייב לשלם נזק שלם אף דאין הולכין במזון אחר הרוב היינו בישראל דיש לו חזקה דמזונא אבל לא בנכרי דכיון דנכרי הוא לית לי חזקה דמזונא עי"ש ובקצוה"ח (סי' רנ"ו) ובקה"ס א"כ היכא דנכרי בא לדון עם ישראל והישראל הוא מוחזק עדיף חזקה ממונ' של הישראל מחזקת מרא קמא של נכרי לדבריהם דגבי נכרי ליכא חז"מ א"כ מכ"ש דלא נוציא מן הישראל ע"י חזקת מר"ק של הנכרי ונפסוק דזכ' הישראל השוכר בקנין משיכה א"כ שוב מונה הישראל על שביתתה דקנין מוזן גורם לחייבו במצות שביתת'.

אף מ"מ י"ל פיון דמד"ת אף אם הי' ברור לנו דישראל מנכרי קונ' במשיכה מ"מ דוק' במקר אבל לתשמיש לדברי הריטב"א קידושין הנ"ל משיכה לא הוי קנין מדאורייתא י"ל דל"ה רק ספק דרבנן ובכה"ג הנה אולינן בתר דין תורה דקנין משיכה ל"ה קנין לתשמיש וממילא נאמר דילמא אף מדרבנן לא מהני לקנות מנכרי דרק בכסף קונה מן הנכרי וצ"ע: ובספר תו"ש כ' בפשיטות אם ישראל קנה בהמ' מגוי בקנין משיכה לחוד ומקרו שוב לגוי ג"כ במשיכה אמרינן ממה נפשך אם משיכה הוי קנין המועיל לישראל לקנות מן הנכרי א"כ קונה ג"כ נכרי מהישראל במשיכה ולא הוי בהמתו ואם נאמר דילמא אינו קונה נכרי מישראל במשיכה א"כ גם הישראל לא קנה מן הנכרי וממנ"פ לא

הוּי בְּהִמָּתוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל וּלמ"ש יֵשׁ לְדוֹן בְּזֶה דְּהָא אַף דְּהוּי סִפְק אִם קָנָה הַיִּשְׂרָאֵל מִהַנְּכָרִי בְּמִשְׁיכ' מ"מ אִם הַנְּכָרִי הֶרְאִשׁוֹן יָבֵא לְדוֹן עִם הַיִּשְׂרָאֵל הַקּוֹנָה לֹא נּוֹצִיא מִמּוֹן מִן הַיִּשְׂרָאֵל דְּחֻזְקָת מר"ק דְּנְכָרִי לֹא אֵלִים מִק"ו דְּחזו"מ דְּנְכָרִי לֹא אֵלִים כִּמ"ש וּמִסְפֵּק לֹא נּוֹצִיא מִיַּד הַיִּשְׂרָאֵל וְאִם יָבֵא הַיִּשְׂרָאֵל לְדִין עִם הַנְּכָרִי הַלּוֹקֵחַ מְמוֹנָו נּוֹצִיא מִיַּד הַנְּכָרִי מִטַּעַם חִמְר"ק וְחזו"מ שֶׁל הַנְּכָרִי לֹא מְהַיֵּי וְאִף דִּיכּוֹל לֹא מְמוֹנָו פ' אִם תֹּאמַר דְּמִשְׁיכָה אֵינּוּ קוֹנָה גַם הַיִּשְׂרָאֵל ל"ק מִן הַנְּכָרִי הַמוֹכֵר זֶה אֵינּוּ דִּמ"מ בְּשִׁבִיל זֶה אֵין בְּיַד הַנְּכָרִי לְהַחְזִיק מִסְפֵּק וְיִכּוֹל הַיִּשְׂרָאֵל לֹא מְהַיֵּי לֹא אֵיכְפֵּת לֵה בְּמָה שֵׁישׁ בִּינֵי לְבִין הַנְּכָרִי הֶרְאִשׁוֹן מ"מ מִסְפֵּק אִתָּהּ חַיִּיב לְהַחְזִיר לִי וּמִמִּיל' הַבְּהִמָּה בְּחֻזְקָת יִשְׂרָאֵל וּי"ל דְּמִצְוֹנָה עַל שְׂבִיתָתָהּ וצ"ע: וְיֵשׁ לְדוֹן בְּמָה דְּנִרְאָה מִפְּשֻׁטוֹת דְּבָרֵי הֶר"ן ע"ז שֶׁהִבֵּאתִי לְעֵיל בְּנְכָרִי הַלּוֹקֵחַ בְּהִמָּה לְנִסּוֹת פִּינּוֹן דָּאֵין עוֹד הַבְּרִירָה בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל לְבַטֵּל הַמְּקַח רַק בְּיַד הַלּוֹקֵחַ אֵין הַיִּשְׂרָאֵל מְנוֹזֵהר עַל שְׂבִיתָתָהּ הֵינּוּ אִם יִשְׂרָאֵל מְנְכָרִי קוֹנָה בְּמִשְׁיכ' וְכֵן נְכָרִי מִיִּשְׂרָאֵל אֲבָל לְדִידוֹ דְּמִסְפֵּקָא לָן אִם קוֹנ' בְּמִשְׁיכ' א"כ פֶּל זְמַן שֶׁלֹּא נָתַן מְעוֹת בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל לְבַטֵּל הַמְּקַח מִמִּיל' מְנוֹזֵהר עַל שְׂבִיתָת' וְהַש"ס דְּנִקְט מִשׁוּם שֶׁאֵל' וּשְׂכִירוֹת הַה"ד דִּישׁ לְגִזְרוֹר דִּילָמָּא יִקָּנָה בְּמִשְׁיכ' וְלֹא יִתֵּן הַמְּעוֹת דְּעִדְיָן ל"ק רַק זֶה תִּלְיָא בְּפִלּוּגָת' אִם בְּיִשְׂרָאֵל מְעוֹת קוֹנָה בְּנְכָרִי קוֹנָה מְשִׁיכָה לְכַף נִקְט הַש"ס מִילְתָּא פְּסִיקְתָּא הַנ"מ לִכ"ע דִּישׁ לְגִזְרוֹר דְּשֶׁאֵלָה וּשְׂכִירוֹת לֹא קִנִּי וְהָא דְשָׂרָא רַב אֲדָא לְזַבּוּנֵי אֵידָא דְּסַפְסִיר' וְעַל זֶה כ' הֶר"ן דְּמַצֵּד שְׂבִיתָת בְּהִמָּת יִשְׂרָאֵל לִיכָּא פִּינּוֹן דְּבְחֻזְקָת וּבְרִשׁוֹת לּוֹקֵחַ הוּא הֵינּוּ אִם נְכָרִי מִיִּשְׂרָאֵל קוֹנָה בְּמִשְׁיכָה אֲבָל לְדִידוֹ דְּהוּא סְפִיקָא דְּדִינָא פְּנ"ל וּבִיד הַמוֹכֵר לְבַטֵּל הַמְּקַח בְּפִרְט נְגֵד נְכָרִי דִּל"ל חזו"מ וְלִיִּשְׂרָאֵל חִמְר"ק א"כ מְנוֹזֵהר עֲלֵיהָ וְקָשָׁה עַל רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מְרִן עַק"א ז"ל שֶׁהָעֵתִיק בְּגִלּוֹן הַש"ע דְּבָרֵי הֶר"ן לְדִינָא: וְלְדַעֲתֵי צ"ע מְלַבֵּד מ"ש לְעֵיל (ס' ב') לְדוֹן בְּזֶה מְדַבְּרֵי רַבְּב"ז הַמוֹבָּא בִּמְג"א (סִימָן תִּמ"ח) דְּהִיכָּא דִּישׁ סִפְק קָנָן אִם יִתְקַיֵּים הַמְּקַח בְּרִשׁוֹת הַמוֹכֵר הוּא עִי"ש: ס' ד.

אִם הַשְּׁפִיר בְּהִמָּתוֹ לְגוּי וְהַתְּנָה עִמּוֹ שְׂיִחְזִיר לוֹ קוֹדֵם שְׂבִיתָת וְעַפְכָּה כֵּת' בִּש"ע יִפְקִירָנָה כו' וְאִפ"ה אֵין שׁוּם אָדָם יִכּוֹל לְזַכּוֹת בָּהּ דְּנִדְאֵי אֵין פְּנוּתוֹ רַק כְּדִי לְהַפְקִיעַ מְעַלְיוֹ אִיסוּר שְׂבִיתָת וְכֵתֵב הַמְּג"א דְּאִפִּילוּ בְּשְׂבִיתָת אֵין אָדָם יִכּוֹל לְזַכּוֹת וּמ"מ אֵינּוּ עוֹבֵר פִּינּוֹן שֶׁהַפְּקִירָה דְּלֹא כִּע"ש עִי"ש דְּהַע"ש הַשִּׁיג עַל הַלְּבוּשׁ דְּסוּבֵר דְּמַה"ד א"י לְזַכּוֹת וְע"ז תְּמָה דְּמָה הַפְּקִיר שְׂיִיף אִם אֵין אָדָם יִכּוֹל לְזַכּוֹת עִכ"פ בְּשְׂבִיתָת וּבִב"י שֶׁכ' פִּינּוֹן דְּבִיּוֹם הַשְּׂבִיתָת רִשׁוֹת הַגּוּי עֲלֵי אֵין אַחַר יִכּוֹל לְזַכּוֹת הֵינּוּ אוֹ מִשׁוּם דְּהַגּוּי לֹא יִנִּיחַ אוֹתוֹ לְמִשְׁנֵה אוֹ מִשׁוּם דְּהַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִזְכֶּה שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אִיסוּר שֶׁהַגּוּי יַעֲשֶׂה מְלָאכָה בְּבִהִמָּתוֹ שֶׁל הַיִּשְׂרָאֵל אֲבָל בְּנִדְאֵי אִם עֲבַר וְזָכָה בּוֹ מְהַיֵּי וְדַבְּרֵי הַמְּג"א אֵינָם מוֹכְנִים דָּאִם מַה"ד א"י לְזַכּוֹת לְהוּי הַפְּקִיר וּבִלֵּא"ה הָא מְבִנְיָר מִס' נְדָרִים דְּהַפְּקִיר לְזַמַּן ל"ה הַפְּקִיר עַד דְּאִתִּי לְרִשׁוֹת זֹכָה וְע"כ צְרִיף לֹא מְשִׁיכָה הַטַּעַם מִשׁוּם פִּינּוֹן דָּאֵינוּ עוֹשֵׂה הַפְּקִיר רַק עַל זְמַן לֹא גָמַר וּמִפְּקִיר לְכַף ל"ה הַפְּקִיר רַק כְּמוֹ מִתְּנָה וְלֹא יִצָּא מִרְשׁוֹת בְּעֵלִים עַד דְּאִתִּי לְרִשׁוֹת זֹכ' מִשֶּׁא"כ לְעַנְיָן שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל שְׂבִיתָת בְּהִמָּתוֹ אוֹמְדִין דְּעַתָּה דְּגָמַר וּמִפְּקִיר בְּלֵב שְׁלָם שְׁאוֹתוֹ יוֹם יְהִי הַפְּקִיר יִצָּא מִרְשׁוֹתוֹ וְאִם זֹכ' בּוֹ אָדָם שׁוֹב הוּי שְׁלוֹ לְעוֹלָם כְּדִמְבִּנְיָר מְדַבְּרֵי הַסִּמ"ע חו"מ (ס' רע"ג ס"ק י"ד) וְעֵינּוּ מְקו"ח (ס' תִּמ"ח) וְאִם נֶאֱמַר דָּאֵין שׁוּם אָדָם יִכּוֹל לְזַכּוֹת בְּשְׂבִיתָת בְּמָה יִצָּא מִרְשׁוֹתוֹ וְעֵינּוּ מַח"א דִּינֵי זְכִיָּה מְהַפְּקִיר (ס' ב') וּבִתְשׁוּבַת רַעַק"א ז"ל (ס' קמ"ה) א"ו דָּאִם זָכָה הוּי שְׁלוֹ וּבִפ"מ בְּמִשְׁבָּצוֹת (ס"ק ה) כ' וְז"ל שׁוֹב רְאִיתִי

דאף הדיא דריב"ש א"ש דאף דעפכה הגוי שלא כדין ומדינא אין רשות גוי עליה מ"מ ל"ה הפקר דגוי חייב באונסין כ"ז שלא החזירה ורשות גוי עליה ואין אחר יכול לזכות בה בשבת ולאחר שבת אה"נ רשות בעלים עליה אלא דא"כ לאחר שבת נמי חייב באונסין עכ"ל ואינו מוכן הא הפקר הוא קודם שבת ובמה שלא החזירה הנכרי ליד בעליו לא אדע היכי בשביל זה יהיה הנכרי חייב באונסין אם אינו משמש בה שלא ברשות ואם פן אז פשישראל מפקירה נפטר הנכרי מפל וכל ואם נאמר דחייב באונסין א"כ הוי פאינו ברשותו דישאל ול"מ הפקר כלל ואם ברשותו היא ומנהי הפקר נפקע החיוב אונסין: וראיתי בגליון רבינו עק"א ז"ל שהקש' בהפקיר שלא בפני הגוי או באומר שיקנה שלא בפניו דזוכה לו חצרו שלא מדעתו א"כ כשהנכרי מחזיר לו הבהמה אחר שבת איך רשאי ללקחו הא הנכרי אינו נותן לו בדרך מתנה אלא בדרך חזרה דלא ידע דקנה הבהמה וא"כ הוי כמו גזל נכרי דישאל יודע האמת שהוא דנכרי עכ"ל ופלא בעיני דברים הללו וכי גרע זה מטעות גוי כיון דנותן לו מדעתו ורצונו וחושב שהוא של ישראל איזהו איסור עושה הישראל וגם בלא"ה לא זכה הגוי בכה"ג שלא מדעתו כיון דאינו רגיל ומצוי ויודע שהוא בתצרו ואינו מכוין לזכות בה ומחזיר לישאל מרצונו אין זה בכלל איסור גזל וכדומ' והנה בתשובת רע"א ז"ל שם חוכה בזה דהא בהפקר פתבו להוכיח מדברי ירושלמי גיטין דל"ש לומר גופא מהיום ופרי לאח"מ דהפקר ילפינו משמיטה בעיניו שיהיה מופקר לגמרי ולא שיהיה קרקע משועבדת לבעלים ליניקת פירות וע"כ בהפקר לזמן גם פן אי אפשר שהזוכה יזכה רק לזמן ובשעה מופקרת לזמן היינו שאח"כ חוזר לבעלים אם לא זכה בו אחר אבל אם זכה בו אחר הוי שלו לעולם א"כ גם בלא זוכה אחר איך הוי הפקר לאותו זמן לחוד ולאחר שבת יפקע ההפקר וצ"ל דהוי כמו תנאי דאם יזכה אחר תוך זמן יהי הפקר ואם לא יזכה אחר תוך זמן לא יהי הפקר כלל ואם פן איך מהני בשבת הפקר ליום שבת הא באם לא יזכה בו אחר בשבת בטל ההפקר למפרע ועבר על שבימת בהמתו ובדברי ר"אש נדרים דאם זוכה אחר הוי שלו לעולם רק בלא זכה אחר חוזר לבעליו י"ל דהוי כמו תנאי אבל לענין שבימת בהמתו יקשה פנ"ל עכ"ד.

ונראה דנדאי לא משמע דהוי כמו תנאי כיון דלא פירש רק אומר שיהי' הפקר ליום זה וגם כבר פקפקו אחרונים אם יכול להפקיר על תנאי הואיל דהפקר ע"י שליח ל"מ ומעש' דאי אפשר להתקיים ע"י שליח אינו יכול להתנות תנאי להסוברים דאף בדיבור בעי דיני תנאים.

וכן יש להעיר לדעת הראב"ד ברשב"א קדושין (דף כ"ג) במקנה לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו דל"מ משום דיד עבד פיד רבו והוי כמתנה שלא בפניו דל"מ ועיין ספר אבני מלואים (סי' ל"ח ס"ק כ"ב) ובמה שכתבתי בהגהותי בדברי חיים דיני גטין (סי' כ"ג) וכמו כן י"ל בהפקר כיון דבדיבור יוציא מרשותו שיהי' רשות לכל העולם לזכות אין מי לפניו שייטיל עליו התנאי והוי כמתנה שלא עם הבעלים ובמ"א פתבתי בזה די"ל דכיון דליכא שום בעלים עדיף והוי פזקין לאדם שלא בפניו שייפקיר ע"ת ואם לא יהי' קיום להתנאי לא יפקיר בזה יכול להטיל תנאי אף שלא בפני בעלים מטעם זכיה ואכ"מ בזה ובנדאי פשטות דברי רא"ש אינו נראה דאתי עלה מפח תנאי רק דמשייר לעצמו זכות זה ומוציא מרשותו לגמרי שיהי' רשות לכל מי שישנה שיהי' שלו לעולם רק אם לא

ינפה בו אחר יהי חוזר אליו וכמו המוכר לזמן קרקע דהוי קנין הגוף ויכול הלוקח לבנות ולהרס פמבואר רמב"ם (פכ"ג) ממכירה וח"מ (סי' רי"ב) ואחר הזמן חוזר ממילא לבעלים ולא אמרינו פיו דכבר יצא מרשות בעלים במה חוזר אליו בלא קנין אף דכן דעת הרא"ה המובא בחידושי הר"ן גטין (דף פ"ג) בנותן קרקע לתבירו גוף ופירות ליום א' זוכה לעולם דאמרינו פיו דפסקה פסקה עי"ש והרמב"ם פנראה חולק על זה וסובר דיכול לשייר לעצמו שאחר זמן יהיה חוזר הגוף לבעלים ראשונים בלא קנין ובהפקר לזמן בלתי אפשר דבעינו שיהי' הפקר לגמרי דומיא דשמיתא דהזוכה זוכה לעולם לכן פשקבר זוכה בו אחר נפקע לגמרי זכותו של הבעלים אולם אם לא זכה בו אדם ביום זה ממילא חוזר לבעלים ראשונים דומיא דמוכר לזמן ומ"מ יצא לגמרי מרשות בעלים ולא קרינו בי בהמתו של ישראל פיו דיד כל בו לזכות בו והזוכה זוכה לעולם והוי הפקר דומיא דשמיתא שיד כל בו לזכות לחלוטין לצמיתות עולם ול"מ בהמתו ש"י רק אם לא זכה בו אדם חוזר ממילא לבעלים דיכול לשייר לעצמו זכות זה ואף דיש לו זכות זה עדיף משותפות נכרי וישראל דאף אם נאמר דמצנוה גם על שותפות בהמה של ישראל ונכרי שם עכ"פ חלק הישראל לא יצא פלל מרשותו אבל בהפקר על יום שבת יצא לגמרי מרשותו דיש ביד כל אדם לזכות והזוכה זוכה בו קנין עולם רק אם לא יזכ' באותו יום חוזר ממילא לבעלים ועי' ס' אבני מלואים (סי' כ"ח ס"ק נ"ג) ומ"ש אאמ"ו ו"ל בספרו דיני מתנות (סי' ו') ומ"ש בחלק חו"מ להעיר דאמאי לא נלמוד דיכול להפקיר לזמן ממש משמית' דהי' השדה ג"כ הפקר לכנוס כל מי שיצאה ללקוט פמבואר נדרים (דף מ"ב וכן מדברי תוס' פרייתות (דף כ"ז) ואכ"מ בזה: סי' ה).

בש"ע (סי' רמ"ו ס"ד) ישראל שהשפיר שוורים לנכרי לחרוש בהם יש מתירים אם קבל הנכרי אחריות מיתה וגניבה ונוקרא זול' וי"א דכיון דאין הנכרי יכול למכרה אם ירצ' נקראת בהמת ישראל ע"כ ודעת המתיר הוא רש"י ו"ל וש"ג פ"ז דיבמות ונלמד ממתני' פ"א דתרומות כהן ששם פרה מישראל דמאכילה פרשיני תרומה ומבואר בש"ס יבמות שם דהואיל דהכהן חייב באחריותה וגם אם פחתה פחת לו הרי הוא פשלו פן נמי אין ישראל מצנוה על שביתת' דכמו דחשיב ש'לו לענין להאכילה תרומה פן נמי חשיב של הנכרי לענין שבת וכ"כ הסמ"ג משם רש"י דבאופן זה הוי כמו צאן ברזל לישראל וכ' דיש אוסרין בכל ענין דכיון דאין הנכרי יכול למכרה נקראת בהמתו של ישראל בכל מקום שהוא וישראל מצנוה על שביתתה ולא נתבאר טעם של האוסרים למה לא גילף מתרומה וגם הא מבואר בש"ס יבמות שם דקי"ל כר' יהוד' דהמכנסת שום לבעל' היא אומרת פלי אני נוטל הדין עמה וע"כ הא דקתני שם במשנה באלמנה לכה"ג וגרושה לכהן הדיוט עבדי צאן ברזל אוכלין בתרומה הואיל דחייב באחריותו הטעם פמבואר שם אף דאינו ש'לו שאינו יכול למכרן מ"מ הואיל דאם נאנסו או פחתו הפל באחריות הבעל חשיב ש'לו לענין תרומה וקנין פספו קרינו בי א"כ לענין שבת נמי למה יהיה אסור לנכרי לעבוד בה פיו דהוי פבהמתו וע"כ אף דבכ"מ אינו חשוב פממונו מצד קבלת אחריות רק לגבי חמץ גלי לן קרא דגורם לממו' פממון דמי ויבדבר אחר אף אחריות אונסין לא חשיב ש'לו אולם אחריות פחישא ופחיתת דמים שונו' לי' פשלו וכמו שכ' שם הרשב"א ודוחק לומר דהאוסרים לא אסרו מן הדין רק מדרבנן הואיל דמקרי בהמתו של ישראל וכמ"ש בתשובת תודת שלמים דמלשון דעת האוסרים נראה הואיל דאין

יכול למפור נקראת בהמתו של ישראל ומצווה על שביתתה משמע דמה"ד מצווה: ונראה דהנה בסוגיא יבמות שם מסיק דהלכה כר"י דהדין עמה ואע"ג דתנא פנותי דרב אמי מסתברא טעמי דרב יהודי משום שבח בית אביה ואח"כ מביא הש"ס דהיתומים יכולים להפקיע שעבודי ולאסור הפלי צאן ברזל דמי לא מוד' רב יהודי דמחוסר גובינא וכיון דמחוסר גובינא ברשותיה קאי ועי"ש ברש"י אע"ג דהדין עמה מ"מ כל כמה דלא גבתינהו לאו ברשותה קיימא אלא שעבודא בעלמא אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או אבדו חייבין באחריותו וכיון דברשו יתמי גינהו אתי הקדש ומפקע לשעבודייהו ויגבי דמי.

וברי"ף וברא"ש מבואר דכו גרסו בש"ס פיון דאילו מגנב בעי לשלומי ברשותיהו קיימ' ובריטב"א ביאר שם הטעם אע"ג דלר"י הדין עמה מ"מ דידה חשיבי פיון שקבל עליו פונקסי צאן ברזל רק משום שבח בית אביה אלמויה רבנן לשעבודי דידה שיהי' לה פאילו הם אפותקי גמור בע"מ שלא יוכל למפור ולסלקה בידים ועשו פן משום שבח בית אביה ומ"מ פיון דידה גינהו אתי איסור שלו ומפקיע אפי' מידי שעבוד זה ור"נ אסבר' גיהל' לרבא וא"ל מסתברא מילתה דר"י משום שבח בית אביה ואפי' לר"י לא חשיב שלא אלא מדין שעבוד והשתא א"ש מתני' דתרומי' עי"ש מבואר דלאו מטעם אחריות בלבד חשיב פשלו דבאמת אף אם יתחייב בכל מיני אחריות שבעולם מ"מ כ"ז שלא קנה קנין הגוף לא הוי פשלו ונשאר של בעלים הראשונים ומתחלה דסברו דטעמא דר"י משום שבח בית אביה דידה הוי הוכרח הש"ס לומר דלכך אוכלין בתרומי' משום דהוי ברשותי לכל אחריות אף לענין פיתשה דאחריות פנה לא מצינו דשומרי חייבין לשלם כמו ששנה בשעת שנאבד' מן העולם וגזלן אף דמשלם בשעת גזיל' מ"מ יכול לומר הרי שלח לפניה פל זמן דקרינן בי' פעין שגזל משא"כ אחריות דבעל על נכסי צ"ב דכל מיני אחריות שבעולם חייב בו דומה לפרה של ישראל השומה ביד פהו ופי' רש"י פשערה הימנו שפאה לו והתנה להחזירה לו בידים הללו אע"פ שחזרה בעינא אם לא יפחתו דמיה פל כמה דלא הדרה דידה הוי ומאכיל' וכנראה דדעתו דאין בידו למכרה וגם פשמחזירה חזרה ממילא ואינו צריף לעשות בה הישראל קנין חדש ואף דהפכה ל"ה כי אם שוכר מ"מ פיון דברשותיה הוא לכל אפני אחריות מאכילה וזה הפל לס"ד אבל אחרי דמסיק ר"נ מסתברא טעמא דר"י משום שבח בית אביה ולא קאמר דידה הוי דאפי' לר"י לא חשיב דידה אלא מדין שעבוד והא ראיה דיש ביד הבעל להפקיע מידי שעבוד בהקדש לדעת רש"י ור"י קדושת הגוף ולדעת ר"ת אף קדושת ביד הבעל הפית א"כ הא דנצ"ב אוכלין בתרומי' הוא משום דשל בעל הוא רק חכמי' אלמויה לשעבודא דידה שיהיה לה פאילו הם אפותקי גמור בע"מ שלא יוכל למפור ולא יוכל לסלק' בידים ואין הפונה בגדר תנאי בע"מ דא"כ אם מכר הבעל הי' נתבטל קנינו מעיקרא וזה לא נראה רק שיוור זכות שלא יוכל למפור וכשתבא האש' לידי גובינא תצטרף לקנות מחדש והוי פמוכר ע"מ להחזיר שאחר זמן ימפור לו בהחזרה והעדיפה פח האשה שתוכל לבטל המכר אף בחיי הבעל ועי' ריטב"א ב"מ (דף ס"ג) בריבית ע"מ להחזיר ובמח"א דיני מלוה (סי' י"ג) ואף אחר מימת הבעל לאו דידה הוי כ"ז שלא גבתה בגובינא ואם נשאר עבדי צ"ב אף של גרוש' לכהן אף דהיא אינה אוכלת עבדיה אוכלין בשביל יורשי הבעל כ"ז שלא גבתה ואחר שגבתה הוי פאילו קנתה עבדים לאחר מימת בעלה פנרא' מדברי תוס' יבמות (דף ס"ו

ע"א) ד"ה גזירה ואף דהרי"ף והרא"ש כ' הטעם משום דהקדש מפקיע מידי שעבוד פיון דאילו מגנב בעי לשלומי ומחוסר גנבנינא ברשותי קאי ע"כ לאו מטעם אחריות חשיב כשלקהו דא"כ הוי של האש ואיך יכולים לאסור עלי' וגם הי' נ"מ דלאחר מיתת הבעל אם לא נשאר נכסים לשלם לה אם מגנב ולא הוי לשום אחריות ברשותיהו דיתמי היכי ס"ד דלא יהי' בינדם לאסרון או שעבדי' לא יאכלו בתרומה אלא ודאי דלמסקנא לאו דידה הוי רק של בעל ובשיור לאש' שלא יקה' ביזו למפור ולסלק בדמים כשתבא לידי גנבנינא ואז תגבה בגובנינא דב"ד ובקנין חדש.

ויש ראי' ברורה לזה דלאו מטעם אחריות נחשבו של בעל רק קה"ג יש לו ובשיור שלא יוכל למפור ולסלק בדמים דהא לפי המנהג ש'לנו המבואר אה"ע (סי' פ"ח ס"ב) אין אחריות זול' על הבעל רק אונסין ונדקא כשפלו לגמרי א"כ שוב ל"ה בכל אנפי אחריות ברשותיה דבעל ובכ"ז פסק הטור וש"ע יו"ד (סימן רס"ז) דעבדי צ"ב יוצאים בשן ועין לאיש וכן הטור יו"ד (סי' של"א) פתב דאוכלין בתרומה ואמאי ה'א שוב דמי לשוכר ולא דמי לשם פרה מתבירו וכן אמאי אין מכירתו מכירה וכבר העיר בזה הגאון מליסא ז"ל בספרו בית יעקב אה"ע (סי' צ) א"ו דלמסקנ' דר"נ לאו מטעם אחריות הוא ברשותי' דבעל להאכיל בתרומה ולצאת בשן ועין דבאמת אף כל אחריות ל"מ אם לא קנה קנין הגוף רק ודאי דיד' הוי וה'א ראי' דקדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד' וגם צריכ' לקנות אח"כ בקנין כשתבא לגבות ולא איכפת לו בחיוב אחריות ומתני' דתרומות דכהן ששם פרה מישראל יאכילנ' פרשיני תרומ' פנראה מפ' הרמב"ם שם דלאו שם שוכר הוא רק קונה הפרה מן הישראל בדמים ידועים ואח"כ ימכרו הפרה ויחלקו ברנח ואין לבעלים הראשונים חלק בגו' הפרה רק מן השבח וכן מבואר ברמב"ם (פ"ט ה"ח) מתרומות וז"ל אבל פהו ששם פרה מישראל לפטמה אע"פ שיש לו לישראל חלק בשבח הואיל וגופה לפהו שהרי שמאה ע"ע ה"ז מאכילה בתרומה עכ"ל הרי דגוף הבהמה הוא של המקבילה בשומא ואולי גם ביזו למכרה ואף אם משייר לו שכל זמן שאינו מסלקו לא יקה' ביזו למפור י"ל דג"כ מאכילו דמ"מ הגוף שלו והבעלים הראשונים מצד שעבוד נשאר זכותן אבל לא קה"ג ולכך אינו מעכב על הפהו ל' אכיל' אבל לעולם אם אינו מוכר' לו רק משפירה אף דשם בדמים ומקבל כל אופני אחריות שבעולם מ"מ לאו דידה הוי לכו לענין שביתתה בשבת מצווה עליה הישראל לדעת האוסרים פיון דלא מכר הבהמה להנכרי רק השפירה לו אינו מועיל כל אחריות שבעולם פיון דלא קנה גופה וכשמחזירה להישראל אינו צריף לעשות קנין חדש וכשמוחל להנכרי לקבל מעות צריף שיעשה בה קנין חדש לקנות הגוף מאז א"כ הוי בהמתו של ישראל אולם אם מקנ' אף הגוף לנכרי רק בתנאי שלא יוכל למכרו ושיחזיר אח"כ להקנות לו בהחזר' זה מכירה ממש אף דמשייר לו זכות זה מ"מ לא איכפת לו ולא מקרי בהמה של ישראל פיון דצריף שיעשה אח"כ קנין חדש: וראיתי בבבאורי הגר"א שכ' דפלוגת' של אלו ב' הדעו' תליא בספק' הרי"ף יבמות ויתורץ מה שקשה על הרמב"ם דפסק כר"י ופסק כברייתא דתניא פנותי' דרב אמי עבדי צ"ב יוצאין בשן ועין לאיש והענין פי הרי"ף נסתפק שם כבריית' דהמכנסת לא בריר לו כו' והיינו כי אמרו שם א"ל רבא לר"נ וה'א תניא פנותי' דרב אמי וקשה ופנותי' דר"י לא תניא וי"ל בב' אופנים או דאינו דומה לר"י דאף דא"י למפור מ"מ שלו הוא וכמ"ש שם ה'א לא דמ'א כו' או דהברייתא יחידאה הוא דרשב"ג אזור

לטעמ'ן גיטין (דף מ"א) וְלֹא קִי"ל שֵׁם כְּנוֹתָן וּמִשְׁנֵי אַע"ג דְּתַנְיָן מִסְתַּבֵּר טַעְמָא דר"י וְדִינָא דְבְּרִייתָא דְעֵבְדֵי צ"ב אָמַת דמ"מ פֶּאן מִסְתַּבֵּר טַעְמִין דר"י וְלֹא לֹב' הָאוֹפְנִים שְׁפִיר פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם כְּבִרְיִית' דְעֵבְדֵי צ"ב רַק נ"מ בֵּין ב' אוֹפְנִים אֵלּוּ לַעֲנִן הַמְכַנְסֵת אִם יֵשׁ לַפְסוֹק כְּבִרְיִיתָא אוֹ לֹא וְזֵהוּ שֵׁכ' הֶרִי"ף לֹא בְרִיר לֹן וְגַם פֶּאן תְּלִיא הַפְּלוּגְתָא בְּאֵלּוּ ב' אוֹפְנִים דְּלֹאנְפֹן הָרֵאשׁוֹן דְּהַגְמָרָא לֹא ס"ל הַתְּנִיא כְּנוֹתִיה דר"י דַּאע"ג דַּא"י לְמַכְרוֹ מ"מ הֶרִי הוּא שְׁלוֹ וְלֹאנְפֹן הַב' מִשׁוּם דִּיחִידָאָה הוּא אָבֵל הַדִּין אָמַת דְּכָל שַׁא"י לְמַכְרוֹ אִינוּ שְׁלוֹ וּמְפָרְשִׁים הַגְּאוּנִים אוֹתָהּ בְּרִיית' דְּמַכְנֵסֵת לַעֲנִן מִטְּלִטְלִין כְּפִלְוֹגְתִּיָּהוּ דְּהִיא אוֹמַרְת פְּלִי אָנִי נוֹטֵל וְכֹן בְּרִייתָא דְשׁוֹכֵר פֶּרָה וְשֵׁם וּבְזֵה מִתְנַרְץ מ"ש הֶרְמֵב"ם וּש"ע אה"ע (סִימָן צ') דָּאָם מְכַר מִטְּלִטְלִין בְּדִיעֵבַד מְהֵנִי מִשׁוּם דְּלֹא בְרִיר לֹן הִיא בְּרִייתָא דְנַעֲבִיד עֹבְדָא כמ"ש הֶרִי"ף וְלִכְךָ לְכַתְחֵלָה לֹא יִמְכֹּר וְאִם מְכַר מַה שְׁעֵשֶׂה עֲשׂוּי עכ"ד הַקְּדוּשִׁים וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין חֲדָא פִּינוּ דְּהוּי לְדִין סְפֵק אִם מַה דְּאִינוּ יְכוּל לְמַכּוֹר הֶרִי הוּא שְׁלוֹ אִמְאֵי עֵבְדֵי צ"ב יֵאָכְלוּ בְּתְרוּמָ' בְּגְרוּשָׁ' לְכַהֵן דְעֵבְדֵי מְלוּג אִינָם אוֹכְלִים וְעֵבְדֵי צ"ב יֵאָכְלוּ מִפְּנֵי שְׁהֵם שְׁל בַּעַל כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּרֵמֵב"ם הַל' תְּרוּמוֹת (פ"ז ה"ט) וְכִינוּ דְלֵהֲלָכָה מְסַפְקָא לִי לְרֵמֵב"ם אִם יְכוּל לְמַכּוֹר אִמְאֵי יֵאָכְלוּ מְסַפִּיק' וְאִף דְּתְרוּמָ' בְּזֵמַן זֵהוּ דְרַבְּנֵן מ"מ בְּכָל מְקוֹם מְבֹאֵר בְּרֵמֵב"ם שֵׁם דְּבִסְפָקָא אֲזֵלִינוּ לְחוּמְרָא וּכמ"ש הַמַּל"מ הַלְכוֹת תְּרוּמוֹת וְאִין לֹמַר פִּינוּ דָּאָם עֵבֵר וּמְכַר מְהֵנִי הַמְכִירָה אוֹכְלִין זֵה אִינוּ פִּינוּ דְּהֵא דְמְהֵנִי בְּדִיעֵבַד הוּא רַק מְסַפֵּק אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ א"כ נִשְׁאֵר הַסְּפֵק לְנוּ דְדִלְמָ' כְּלַפִּי שְׁמִיָּא גְּלִיא דְהִדִּין הוּא דל"מ הַמְכִיר' וְאִם ל"מ הַמְכִיר' לֹא הוּי שְׁלוֹ וְאִמְאֵי יֵאָכְלוּ וּבְאָמַת לְגַבִּי פֵּהוּ שְׁשֵׁם פֶּרָה מִיִּשְׂרָאֵל דִּיאָכְלוּ דִּיִּיק הֶרְמֵב"ם אַע"פ שְׁיֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל חֵלֶק בְּשִׁבְחַ מִשְׁמ' דְּבְּאָמַת אִיִּירִי דְּהוּי שְׁלוֹ לְגַמְרִי אִף לַעֲנִן מְכִיר' דָּאָם אִינוּ שְׁלוֹ לַעֲנִן מְכִירָה לֹא יֵאָכֵל א"כ אִם נֹאמַר דְּמְכִיר' מְהֵנִי רַק מְסַפֵּק אִמְאֵי יֵאָכְלוּ וְאִף דְּלַעֲנִן גְּבוּבִינָא מְבֹאֵר בְּרֵמֵב"ם (פִּי"א מְמַלּוּה) דְעֵבְדֵי כְּמִטְּלִטְלִין וְא"כ מְהֵנִי הַמְכִירָה מ"מ אִם נֹאמַר דְּלֹא הוּי רַק סְפֵק אִמְאֵי יֵאָכְלוּ וְדוּחַק לֹמַר דְּהוּי סְפֵק סְפֵקָא חֲדָא דְלֵמָּא אִף אִם א"י לְמַכּוֹר הוּי ג"כ כְּשְׁלוֹ וְאִף אִם תֹּאמַר דְּכַשֵּׁא"י לְמַכּוֹר ל"ה כְּשְׁלוֹ מ"מ דְלֵמָּא הַדִּין הוּא דְמְהֵנִי מְכִיר' דְּזֵה דוּחַק מְכַמָּה טַעְמִים גַּם אִם נֹאמַר דְּהוּי סְפֵק דְדִלְמָא ל"מ הַמְכִירָה אִמְאֵי עֵבְדֵי צ"ב יוֹצְאִין בְּשֵׁן וְעִין לֵאִישׁ פִּינוּ דְּהוּי סְפֵק מוֹקְמִינוּ לְהַעֲבֵד בְּחֻזְקַת מַר"ק וְלֹא אִמְרִינוּ דְּהַעֲבֵד מוֹחֲזֵק בְּעֲצָמוֹ כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּמַהֲרִי"ט בְּתִשׁוּבָה וּבִס' בְּנֵי יַעֲקֹב דְּדוֹק' הִיא דְּהַסְּפֵק בְּעִיָּקֵר קְנִין הַעֲבֵד כְּתִבוּ תוֹס' גִּיטִין (דף י"ז) דְּהַעֲבֵד מוֹחֲזֵק בְּעֲצָמוֹ אָבֵל הִיכ' דְּהוֹחֲזֵק וְדַאי מְעִיקְרָא בְּעֵבְדוֹ ל"מ תְּפִיסַת הַעֲבֵד לְהִיּוֹת מוֹחֲזֵק בְּעֲצָמוֹ וְעִיָּין קְצוּה"ח (ס' פ"ח) וְכֹן הוֹכִיחַ (ס' רנ"ח) מִן הַיְּרוּשְׁלָמִי וְכֹן מְדַבְּרִי הֶרֶא"ש פ' הַשּׁוֹלֵחַ וְאִכ"מ בְּזֵה וִיבֹאֵר אִי"ה בְּמַקּוֹמוֹ עכ"פ פִּינוּ דל"ה מוֹחֲזֵק בְּעֲצָמוֹ אִמְאֵי יוֹצֵא בְּשֵׁן וְעִין וְאִף סְפֵק סְפֵקָא אִין מוֹצִיא מִמַּר"ק כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחוּ הָאֲחֵרוּנִים וְעוֹד אִיף יִתְכֵן לֹמַר דְּרַק מְסַפֵּק סוּבֵר רֵמֵב"ם דְּמְהֵנִי בְּדִיעֵבַד הַמְכִירָה כְּמִטְּלִטְלִין הֵא כְּתִב (פ' כ"ב מְאִישׁוֹת) מְכַר מִטְּלִטְלִין שְׁל נַצ"ב אַע"פ שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי אִם מְכַר מְמַכְרוֹ מְמַכֵּר וּמִשְׁמַע דְּמְהֵנִי בְּבִירוֹר דָּאָם הִי רַק מְסַפֵּק הֵא דַּעַת רֵמֵב"ם בְּכָל מְקוֹם דְּמְהֵנִי תְּפִיסָה בְּסְפָקָא דְּדִינָ' וְהוּ"ל לְמִימַר דְּאִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וּבְסוּף הַלְכוֹת מְכִירָה כְּתִב הֶרְמֵב"ם אִם עֵבֵר וּמְכַר קְנִין הַלְקוּחוֹת וְאִין הָאִשָּׁה יְכוּלָה לְהוֹצִיא מִיָּדָם.

מִשְׁמַע בְּשׁוּם אֲנֹפֶן אִינָה יְכוּלָה לְהוֹצִיא וְאִף תְּפִיסָה ל"מ וְאִם הִי סְפָקָא דְּדִינָא מְהִרָאִי לֹמַר דְּמְהֵנִי תְּפִיסַת הָאִשָּׁה וְלֵמָּה כְּתִב קְנִין הַלְקוּחוֹת הִי לוֹ לֹמַר אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ כְּמוֹ

שדקדק הרמב"ם בכל מקום היכא דהוי ספקא דדינא לכתוב דאין מוציאין א"ו דסובר דמהני המכירה במטלטלין בבירור: סי' ו במג"א סי' ש"ה ס"ק ו) דכל הנה דאמרין בבהמה דאסור לצאת בו ברה"ר דהוי משאוי שרי בכרמלית פדאמרין ר"פ מי שהחשיף כל שבתכירו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחילה ותמה בס' תו"ש הא במחמר לא הותר שם כ"א מצד דוחק לתת פיסו משום דאדם בהול על ממונו ואי לא שרית ליה אתי לאתוי ד"א ברה"ר ורא' לזה דהא אם יש עמו נכרי יתן לנכרי ולא יתננה על החמור עי"ש וכתב דאף דהמרדכי מובא בב"י כ' דהיכא דהחי נושא א"ע דליכא רק שבות מותר בבהמה י"ל דשבות גבי מחמר חמור דהמלאכה נעשית בשיתוף האדם אבל המג"א דכ' דגם שבות דמחמר מותר לגבי בהמה קשה.

והנה בש"ג ר"פ מ"ש פתב באמת להקשות בזה דמשמע בגמרא דאיכא איסור קל טפי לתת פיסו לנכרי ממה שישים אותו ע"ג בהמתו ולפי המסקנא נראה דכשמשים פיסו ע"ג בהמתו בשעה שהיא הולכת נוטלה ממנה פשהיא נחה דשרי לכתחיל' דכל שבאדם פטור אבל אסור בבהמה מותר לכתחילה וא"כ הי' יותר טוב לתת פיסו על החמור ממה שיתננו לנכרי ועוד קש' הא דקאמר בחמורו שרי לכתחיל' והאיך מותר לכתחילה בכיסו לתת על החמור וליתול ממנו בשבת והא אסור לטלטל פיס המעות בשבת עכ"ל ולא ידעתי הא חדא מתרצה בחברת' דבאמת כל שבאדם פטור אבל אסור בבהמתו שרי לכתחילה היינו מצד איסור מחמר אבל מצד איסור טלטול הכיס בכל פעם ופעם הי' אסור וגם הא עכ"פ משתמש בבעלי חיים דעוש' ג"כ איסור דרבנן וידעת רש"י ותוס' כמו דאין רוכבין ע"ג בהמה משום שמא יחתוך זמורה כמו כן אסור נמי להשתמש בבע"ח מטעם זה שמא יחתוך זמור' ועי' מג"א (סי' ש"ה סק"ט) א"כ אף דמצד מחמר ליכא איסור מ"מ אסור מטעם שמא יחתוך זמורה פינון שמנהיגה.

ואף למ"ש בהגהות מרדכי פרק א' דעירובין דמשמש בבע"ח הוי שבות לא מטעם דאין רוכבין [ודכריו שם צריך להבין דכ' וז"ל וא"ת ומה צריך לטעם דאין עולין ואין רוכבין תפ"ל דמשתמש בבע"ח וי"ל דל"ה כ"א איסור דרבנן פדאית' פרק אין דורשין עי"ש והא דאין עולין ואין רוכבין ג"כ ל"ה רק דרבנן וצ"ל פונתו דהוי חשש איסור תורה שמא יחתוך אבל משתמש בבע"ח לבד הוי איסור שבות בפני עצמו אף במקום דליכא חשש זה אבל נדאי אף אם נתנו פשהוא מהלך יש איסור דמשתמש בבע"ח וגם דג"כ שייך חשש דשמא יחתוך כמו באין רוכבין אע"ג דליכא שום מלאכה דחי נושא א"ע ומ"מ אסור כמו כן במנהיגה אף בליכא איסור דמחמר] ובכל פעם ופעם רק איסורין האלה הותרו משום דאי לא שרית ליה אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר ויעשה מלאכה דאוריית' וא"כ נדאי שפיר עדיף ליתולנכרי דיעשה רק פעם א' איסור דרבנן משיתן על החמור ויעשה כמה פעמים איסורי טלטול וישתמש בבע"ח וי"ל מה דמבואר שם בגמרא הא יש עמו נכרי לנכרי יהיב ליה מ"ט חמור אתה מצנוה על שבתתו ונכרי אי אתה מצנוה על שבתתו ומדקדק שם הר"ן הא ליכא משום שבתתו דאמרין בסמוך פשהיא מהלכת מניחו עליה וכשעומדת נוטלו ממנה וכו' דאפ"ה פינון דבמלאכה גמורה הוא מצנוה על שבתתה לנכרי יהיב לי' ולא לחמור עכ"ל ואינו מבאר הטעם ולמ"ש י"ל דכונת הש"ס פינון דחמור אתה מצנוה על שבתתו יהי צריך אח"כ ליתול כשעומדת ולהניח ויעשה בכל פעם איסור טלטול וגם מה שמשתמש בבע"ח להכי עדיף טפי שיתן לנכרי

אָבֵל מ"מ הָא דְקָאָמֵר בְּש"ס כָּל שְׁבָאָדָם פְּטוֹר אָבֵל אָסוּר בְּבִהְמָתוֹ מִן תּוֹרַת אֶרֶץ לְכַתְּחִילָה מִצַּד אִיסוּר מְלֹאכֶת מְחַמֵּר רַק מִצַּד אַחֵר אָסוּר מִדְּרַבָּנָן טְלִטוּל מְוֹקָצָה בַּכ"פ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַע"ח: וַיֵּשׁ לְהִתְבַּוֵּן בְּהָא דְמְבֹנָאָר שֶׁשׁ חֲמוֹר וַחֲשׂו"ק אַחֲמוֹר מֵיֵיח לְיָה לְחֲשׂו"ק לֹא יִהְיֶה לְיָה מ"ט הֵנִי אָדָם הָאֵי לֹאֹ אָדָם וּפִי רִש"י הֵנִי אָדָם וַיֵּשׁ בְּמִינוֹ שְׁחֵיב בְּמִצּוֹת וְאַתִּי לְאַחֲלוּפִי וְלָמָּה לִּי לְרִש"י לְזָה הָא אֶרֶץ אִם נוֹתֵן לְחֲשׂו"ק צָרִיף לִיטוּל פְּשְׁעוֹמֵד וּלְהִנִּיחַ פְּשִׁיחָהּ מְהֵלָה כַּמ"ש תוֹס' שֶׁשׁ וּבְרִשְׁבָּ"א שֶׁשׁ כ' דָּאָף דָּאָסוּר לְמִסְפִּי אֶרֶץ אִיסוּר דְּרַבָּנָן לְקַטֵּן מַה שְּׂאִינוּ לְצַרְפּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵד מְמוֹן שְׂרִי וּלְדַעַת הֶרְמֵב"ם בַּכ"מ אֶרֶץ לְצַרְפּוֹ קָטוֹן אָסוּר לְמִסְפִּי אִיסוּר בְּיָדִים וְכ"כ הַמַּל"מ דְּכֵן דַּעַת רִש"י וְע"כ פֶּאֶן מִשּׁוּם הֶפְסֵד מְמוֹן הוֹתֵר א"כ עַכ"פ פִּינּוֹן דְּבָכָל פְּעַם שְׁעוֹמֵד צָרִיף לְיָקַח מִמֶּנּוּ וּלְהַחְזִירוֹ עוֹשֶׂה ג"כ טְלִטוּל מְוֹקָצָה וְגַם שְׁנוֹתֵן לוֹ אִיסוּר בְּיָדִים דָּאָסוּר בַּכ"מ א"כ פִּינּוֹן דְּהֵנִי אָדָם וְאָסוּר לְמִסְפִּי לִי בְּיָדִים עֲדִיף טְפִי לְתַת עַל הַחֲמוֹר דְּלֹאֹ אָדָם רַק מִצַּד שְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ וּמְחַמֵּר אָסוּר אָבֵל עַל שְׁבוֹת אִינוּ מְוֹנָהּ.

וְצ"ל דַּמ"מ מוֹסִיף אִיסוּר בְּמַה שְּׁמִנִּיחַ עַל הַחֲמוֹר כָּל פְּעַם דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַע"ח וְהִי ס"ד דְּטוֹב יוֹתֵר לְמַעַט בְּאִיסוּר מְלֹאכֶת עַל הַחֲמוֹר וַיִּתֵּן לְחֲשׂו"ק לְכָף פִּי רִש"י דְּהֵנִי אָדָם וְאַתִּי לְאַחֲלוּפִי וְעֵינָן מַג"א (סִי רַס"ו ס"ק א) וּבַח"ש שֶׁשׁ וּבַמַּג"א שֶׁשׁ (ס"ק ב) דָּאִם הַמִּשְׁאָ פְּכֵד יִתֵּן הַחֲמוֹר לְנִכְרִי אוֹ יִפְקִירָנוּ וּבִלְבַד שְׁלֹא יִחַמֵּר וְקָשָׁה א"כ לָמָּה הִתִּירָה לְתַת עַל הַחֲמוֹר וְשִׁיחְזוֹר וַיִּטְלָנוּ בְּכָל פְּעַם יִפְקִיר לְהַחֲמוֹר וְלֹא יִצְטָרֵף לְטִלְטֵל בְּכָל פְּעַם וּלְחַזְרוֹר לְמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַע"ח וְצ"ל דַּמ"מ חִיָּשִׁינָן וְשִׁיחְזוֹר מְחַמֵּר וְעִי"ש בְּרִשְׁבָּ"א.

עַכ"פ מְבֹנָאָר גַּם מְדַבְּרֵי הַש"ג דְּשְׁבוֹת לְגַבִּי בַּהֵמ' מִצַּד מְחַמֵּר מִן תּוֹרַת לְכַתְּחִילָה וְכַמ"ש הַמַּג"א. עוֹד הִקְשָׁה בְּתוֹרַת מִש"ס פְּסָחִים (דָּף ס"ו) בְּהָא דְּבַנִּי בְּתִירָה דְּלִמְחַר מִי שְׁפָסְחוּ טָלָה תוֹחֵב לוֹ בְּצַמְרוֹ גְּדִי תוֹחֵב לוֹ בֵּין קַרְנָיו וּפְרִיף נִהְלֵא מְחַמֵּר וּמִשְׁנֵי מְחַמֵּר פְּלֹאֲחֵר יָד וְשׁוֹב פְּרִיף פְּלֹאֲחֵר יָד נָמִי נִהְי דָּאִיסוּר דְּאוֹרִיָּתָא לִיכָא אִיסוּרָא דְּרַבָּנָן מִיָּהָ אִיכָא הֵינּוּ דְּקָבְעֵי מִנִּי דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ הֵתֵר מִן הַתּוֹרָה וְדָבָר שְׁבוֹת עוֹמֵד לְפָנָיו לְעַקְרוֹ פְּלֹאֲחֵר יָד בְּמִקּוֹם מְצוּה מֵאֵי הָרִי דְּשְׁבוֹת בְּבִהְמָה אָסוּר וּבְמִחְצִית הַשְּׁקָל כ' לִיִּשְׁב דְּבָרֵי הַמַּג"א דְּבִאָמַת שְׁבוֹת דְּמְחַמֵּר לֹא הוֹתֵר' לְגַבִּי בְּהִמָּה דְּחֲמוֹר פְּנ"ל רַק פְּנוֹת הַמַּג"א עַל שְׁאָר שְׁבוֹתִים עִי"ש אוֹלָם עֲדִינָן לֹא נִתְיָשְׁב בְּזָה מְהָא דְּפְסָחִים דָּאִם נֹאמֵר דְּרַק מִצַּד מְחַמֵּר לְבַד אָסוּר וּשְׁבִיתַת בְּהִמָּתוֹ לֹא שְׁיָיף בְּזָה דְּמַה שְּׁנַעֲשֶׂה בְּשִׁיתוּף אָדָם בְּזָה גְּזָרוּ חֲכָמִים ג"כ לְגַבִּי מְחַמֵּר אָבֵל בְּמַה שְּׁהִבְהִמָּה עוֹשִׂית מְלֹאכָה דְּרַבָּנָן לֹא אִיכְפַת לָן א"כ עֲדִינָן מֵאֵי בְּעִי מִינִי' לַמ"ש הָרִיטְב"א מְסַכֵּת יְבָמוֹת (דָּף ו) מִשְׁם רַבִּינוּ יוֹנ' דַּעֲשֶׂה דְּשְׁבִתוֹן לֹא קָאֵי רַק עַל אֲבוֹת מְלֹאכּוֹת הַפְּתוּבִים בְּתוֹרָה אָבֵל עַל מְחַמֵּר לֹא קָאֵי וְעִי"ש בְּהָא דְּקָאָמֵר לֹא לֹא דְּמְחַמֵּר בִּי מְבֹנָאָר דַּעַל לֹא דְּמְחַמֵּר לֹא קָאֵי בַּעֲשֶׂה א"כ אִמָּאֵי לֹא יִהִי עֲשֶׂה דְּפָסַח דּוֹחָה הַל"ת דְּכָל הַטַּעַם דַּעֲשֶׂה אִינוּ דוֹח' לְשְׁבוֹתִין דְּדַבְּרִיָּהֶם הוּא מִשּׁוּם דְּהֵנִי עֲשֶׂה וְל"ת דְּכָל דְּתִיקוֹן רַבָּנָן פְּעִין דְּאוֹרִיָּתָא וְכַמוֹ דְּמְבֹנָאָר בְּש"ס ר"ה בְּהָא דְּשׁוֹפָר שְׁל ר"ה אִין עוֹלִין בְּאִילוֹן וְאֶרֶץ לַמ"ש הָר"ן שֶׁשׁ דְּהֵנִי מְצִי לְמִימֵר דְּלֹא הֵנִי בְּעִידָנָא מ"מ עֲשֶׂה דְּפָסַח חֲמוֹר וְלֹא בְּעִינָן בְּעִידָנָא פְּמְבֹנָאָר מְדַבְּרֵי תוֹס' פְּסָחִים (דָּף נ"ט) דְּדוֹחָה אֶרֶץ לְעֲשֶׂה דְּהַשְּׁלָמָה מַה"ט הוֹאִיל דְּחֲמוֹר דְּהֵנִי בְּכַרְתָּ.

א"כ מאי מספקא להו אם מחמר כלא"י אסור במקום מצנה או לא פיון דל"ה מחמר רק בחומר ל"ת אף מחמר בשלא כלא"י ממילא אם המשא הוא כלא"י גם כן לא חמור ועשה דוחה לל"ת אף דל"ה בעידנא אלא ודאי דאף בחומר עשה הוא ג"כ מצד עשה דלמען ינוח ונשם איגרי דלא הקדישו עדיין עד דמייתי להו לעזרה ועדיין חל על הבצלים ג"כ מצנה דשבייתת בהמתן ונשפיר קבעי אם מותר כלא"י או מטעם שפכת רש"י דכלא"י לא שכיחא או מטעם שכ' תוס' נשם דשבות דבהמתו קיל משבות דעצמו.

לכן ע"כ צ"ל דבמחמר ממש אף דהוי כלא"י מ"מ פיון שמוצא משא עליה י"ל דבזה אסור אף לגבי בהמה הן מטעם מחמר הן מטעם שבייתתה בחומר עשה. אבל כמה דנוטל כשהי' עומד' דלא עשת' הבהמה שום מלאכה בזה מותר אף לכתחלה וכמבואר גם מדברי תוס' נשם דהוי מצי לשנויי פשהיא מהלכת מניחו וכשהיא עומדת נוטלו הימנו דכה"ג שרי ועיין מג"א (סי' רס"ו ס"ק ד') דאף לחמר בכה"ג שרי דבטלה צריד לחמר כמ"ש המפרשים שם ועיקר ראית המג"א דכמו דלא גזרו שבות זה לגבי בהמה כן נמי לא גזרו בכרמלית משא"כ בכלא"י מבואר בגמרא דאסור לכתחלה רק במקום מצנה לא גזרו ועיין תוס' פסחים שם ד"ה תוחב ובמהרש"א שם שכ' להדיא דאף מחמר לא שריד אלא באיסור רה"ר ולא בכרמלית כדמוכח פ' המוצא תפילין עי"ש הרי להדי' דאף לכתחל' מותר לחמר בכרמלית וע"כ דברה"ר פלאחר יד גרע ואסור הן מצד מחמר והן מצד שבייתת בהמ' כמו שהוכחתי מדעת רבינו יונה דלא שריד עשה דשבתון רק לגבי אב מלאכה ואיד' ס"ד דלא ידח' עשה דפסח ללאו דמחמר כמ"ש לעיל: וקצת קשה למ"ש בהגהות מרדכי סוף קידושין דנהי שאדם מצנוה על שבייתת בהמתו מלמען ינוח היינו שלא יעשה בה מלאכה לא הוא ולא אחר אבל דבר שאין בו מצד איסור מלאכה אינו מחוייב על בהמתו ואיסור תחומין אפ"ל למ"ד דאוריית' אין בו סקילה אלא מלקות לבד דלא מנה ליה בכלל מ' מלאכות שהם אבות ולא מונהר רק מקרא דאל יצא איש ממקומו ולא מונהר על בהמתו בזה ועי"ש באורד' וא"כ ממיל' אף אם תחומין דאוריית' לא קאי ע"ז העש' דשבתון לדעת ר"י וא"כ אמאי אמרינן במתני' הרפכתו והבאתו מחוץ לתחום אין דוחין את השבת ומוקי לה במס' עירובין (דף ק"ג) דאיגרי בעובר מדאורייתא דחתיכת יבלתו איגרי בכלי והרפיבו דלא כר"נ דאמר חי נושא א"ע הבאתו מחוץ לתחום כר"ע דאמר תחומין דאוריית' ואמאי אין הבאתו מחוץ לתחום דוחה שבת הא מ"ע דפסח יש בו פרת ולמה לא ידח' לל"ת דאל יצא אף דל"ה בעידנא פיון דעשה חמור דוחה לקל ואף די"ל דשאני לאו דשבת דחמור ואין עשה החמור שיש בו פרת דוחה לל"ת של לאוי דשבת הא מבואר מש"ס יבמות שם והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריד משמע דחומרא דשבת אף לגבי לאו דנמי הוי כעובד ע"ז כמ"ש רש"י שם מ"מ לענין שלא יהיה נדחה מפני עשה ל"ה פירכא חומרא זו ממילא מהראוי שעשה החמור דקרפן פסח שיש בו פרת ידחה לל"ת דתחומין ואף דל"ה בעידנא ויש לישוב [ובפ"מ בפתיחה להלכות שבת כ' להסתפק בזה אם דנקא בדבר שיש סקילה וחיוב חטאת הוא דהוי מומר לכל התורה הא בלאו דמחמר דליכ' כ"א לאו או תחומין י"ב מיל למ"ד דלוקין עליהם אם הוי ג"כ מומר לכה"ת עי"ש וכנראה מש"ס יבמות הנ"ל דקאמר לאוי דשבת דחמורי וכרש"י דמחלל שבת כעובד ע"ז ונשם קאי על לאו דמחמר ודחוק לומר הואיל דלאוי דשבת שבתאבות מלאכות חמירי וכן מוכח מדברי רש"י יבמות (דף מ"ה ע"ב) דכת' הטעם דגר

תושב אסור לעשות מלאכה משום דהוי כעובד ע"ז ומסתמא דאסור לדעת רש"י בכל עניני שבת הן בתחומין הן במחמר וחקם א' מגדולי רבני פולין כתב אלי להוכיח דל"ה פכופר בכה"ת מדברי תוס' יבמות (דף ל"ג ע"ב) ד"ה א"ר יוסי שכ' דאסור שבת קיל לפי שהותר במקדש אבל אי הוי מית' בהבב' הוי חשיב אסור חמור אע"ג דהותר במקדש הרי דלאו דשבת במקום דליכא חיוב מיתה חשיב קל דלא קל על חמור ולדעתו נדאי בעצם חומר הלאו דשבת מקרי חמור רק שם כ' תוס' על קושית הר"י דאורליינש דאמאי לא מוקי בהצמת האילת' דעבודה הוא ובעי כהונה ואין בה מיתה אלא לאו גרידא לפי שאינה עבודה תמה דתרונייהו לאווי ניהו דלא הוי קל על חמור וע"ז תירץ ר"י דמ"מ אסור שבת קיל לפי שהותר במקדש היינו דחילול זה מה שעושה הדר בהצמת אילת' זה ממש הותר במקדש ע"י פה"א כ' לאו זה דהוצאת הדר קיל טפי לפי שפעשה הנה ממש הותר במקדש וכיון דאין בו מיתה מקרי קל נגד לאו דזרות פיון דחילול זה ממש שעושה בהצמתו מותר במקום זה שעושה אבל עצם חילול שבת אף בלאו י"ל דחמור וחשיב מותר לכה"ת אף בחילול ע"י לאו דמחמר כדמשמע בפשיטות דברי ש"ס ורש"י יבמות ה"ל ואכ"מ להאריך בזה]: וראיתי בגליון משניות תוס' רבינו עק"א ז"ל (פ"א) שהוכיח מדברי תוס' שבת דכתבו ולר"י דס"ל דטעמא דב"ש משום שבימת פלים לא תקשה טוענים קורות בית הבד משום דאזיל טפי ממילא מכל הנה דמתני' ואם נאמר כמ"ש המג"א בפשיטות דבכרמלית ליכא משום שבימת בהמה דכל שבתבירו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה א"כ ניחא לר"י בפשיטות דכמו לדין במילי דרבנן ליכא משום שבימת בהמתו ה"נ לב"ש לענין שבימת פלים משום הכי בטעינת קורה דהוי רק דרבנן אין בו משום שבימת פלים והר"ן שם נרא' באמת דהטעם פיון דהוי דרבנן אין בו משום שבימת פלים ה"נ לדין לענין שבימת בהמתו ע"י ש ולי נראה לכאור' די"ל לענין שבימת בהמתו דל"ה רק עשה לבד בזה גם התוס' מודים דמלאכה דרבנן לית ביה משום שבימת בהמתו משא"כ לב"ש בשבימת פלים דיליף בש"ס שבת (דף י"ז) מדכתיב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ופי' רש"י דקאי אדלעיל דכתיב למען ינוח שורך ומרבה בזה אף שבימת פלים ולדידך י"ל דהוי בחומר ל"ת גם כן דכל מקום שנאמר השמר ואל אינו אלא ל"ת בזה לא מצינו בש"ס לומר דכל שבתבירו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה רק לדין דלית' רק בעשה לרוב הפוסקים בזה דרבנן מותר בבהמתו לכתחלה אבל לב"ש דהוי בחומר לאו פנ"ל י"ל דמספקא להו לתוס' אם גם בזה מותר בבהמתו ובפלים לכתחלה לכה כתבו משום דאזיל טפי ממילא מכל הנה דמתניתין: סי' ז פמו דמונז'ה אדם על שבימת בהמתו מדכתיב למען ינוח שורך כן נמי מונז'ה אדם על שבימת בנו ובתו שלא יעשו מלאכה בשבת ע"ד אביהם כמבואר שבת (דף קכ"א) קטן שפאלכבות אין שומעים לו מפני ששבימתו עליהן ומבואר בש"ס שם בקטן עושה ע"ד אביו שיודע להבחין שזה נוח לאביו ועושה בשבילו וזה ל"ה פאוקל גבילות מדנפשי' דאין ב"ד מצווין להפרישו רק כמיסוף לי' בגידים וכמבואר בנ"י יבמות סוף פרק החרש דאף בשאר איסורין בעושה ע"ד אביו הוי כמו דספי לי' בגידים וכ"כ הש"ג פ' כל כתבי ועי' רשב"א שבת ר"פ מי שהחשיף דזה אסור מה"ת בעושה ע"ד אביו וא"כ ממילא הא דכתוב בתורה לא תעשה כל מלאכה אתה ובנה היינו בעושה ע"ד אביו וכ"כ הרמב"ן פ' יתרו הנהירנו בשבת שלא יעשו הבנים קטנים

מְלֹאכָה לְדַעַתְיָנוּ וּבְרִצוֹנֵינוּ: וְלִכְאוּרָה קָשָׁה הָא יִלְפִינּוּ מִשְׁרָצִים וְדָם וְטוֹמְאָת פְּהָגִים דְּאִזְהִיר רַחֲמָנָא גְדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים שְׁלֵא לְהֶאֱכִיל אוֹתָם בְּיַדִּים אִיסוּרִין כְּמִבְּנֹאֵר סוּף פ' הַחֲרֵשׁ וּכְמ"ש הַב"י או"ח (סי' ש"מ"ג) דְּמִשְׁם יִלְפִינּוּ לְכָל אִיסוּרִין וְא"כ לְמָה צָרִיךְ קְרֵא בְּאִיסוּרֵי שְׁבֵת שְׁלֵא לְצוּוֹת לְקַטֵּן לְעֲשׂוֹת מְלֹאכָ' הָא יִלְפִינּוּ כְּבָר מְכַל אִיסוּרִין וְא"ל דְּמִזְהָ יִלְפִינּוּ בְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו חֵיִב אָבִיו לְהַפְרִישׁוֹ א"כ לֹא גִילַף בְּכָל אִיסוּרִין מִשְׁבֵּת דְּחִמּוּר וְאִיסוּר סְקִילָה בְּזֵה הַחֲמִירָה הַתּוֹרָה לְהַפְרִישׁוֹ אִף בְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו מִשְׁא"כ בְּשֹׂאֵר אִיסוּרִין וְע"כ הַסְּבָרָא פְּשׁוּטָה בְּעוֹשֶׂ' עַל דַּעַת אָבִיו הָנִי כְּמֶאֱכִילוֹ בְּיַדִּים א"כ לְמָה צָרִיךְ קְרֵא כְּלָל בְּשֵׁבֵת וְרֵאִיתִי בַס' מְנֻצֵל מֵאִשׁ שְׁעֵמֵד ע"ז וְהַעֲלָה בַצ"ע וּבַס' חַק"ל מִקֵּשׁ עוֹד לְמֵאֵן דְּסוּבֵר דִּישׁ לֹמֵר דְּהִנֵּה קְרֵאֵי דְדָם וּשְׁרָצִים הוּא אִף אִם מְעַצְמֵן עוֹשִׂים בֵּית דִּין מְצוּוִין לְאַפְרוּשִׁינְהוּ וּמְנִיְהוּ יִלְפִינּוּ לְכָל הַתּוֹרָ' יִקְשָׁה דְנִפְשׁוּט מִמָּה דְצָרִיךְ קְרֵא לְגַבֵּי שְׁבֵת דְּאִי ב"ד מְצוּוִין לְהַפְרִישׁוֹן בְּכָל אִיסוּרִין מִכ"ש שְׁבֵת דְּחִמּוּר: וְנִרְאָה הָא יָדוּעַ דְּקַטֵּן מְעַשֶׂה יֵשׁ לוֹ וּמִחֲשָׁבָה אִין לוֹ וְאִף מִחֲשָׁבָתוֹ נִיפְרַת מִתּוֹךְ מְעַשִׂיו לִית לִיה מְדֹאֲרֵינִיָּתָא כְּמִבְּנֹאֵר בְּחֻלִּין (דָּף י"ג) וְיָדוּעַ דְּבִשְׁבֵת מְלֹאכֶת מִחֲשָׁבָת אֶסְרָה הַתּוֹרָה וּמִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָ' פְּטוּר וְלֹא שֵׁם מְלֹאכָ' הוּא רַק כְּשִׁמְכּוֹנִין אֶל הַמְּלֹאכָ' לְכֹן אִי לֹא דְגִלִּי לֹן קְרֵא בְּשֵׁבֵת לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים לֹא הֵיִינוּ יְכוֹלִים לְמִילַף מְדָם וּשְׁרָצִים דְּשֵׁם אֶתְעַבְד אִיסוּרֵ' אִף אִם אוֹכֵל הַקְּטָן בְּלֹא כּוֹנֵה בְּדִקְוִיָּמ' לֹן מִתְעַסֵּק בְּחֻלְבִּים חֵיִב שְׁכּוֹן נִהְגָה וְכֹן בְּטוֹמְאָה אִף בְּהַעֲדָר שׁוּם כּוֹנֵה מ"מ נְטֵמָא גּוֹפּוֹ לְכָף הַזְּהִיר' הַתּוֹרָ' הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטָנִים מִשְׁא"כ בְּשֵׁבֵת הֵיִינוּ אוֹמְרִים דְּלֹא אֶתְעַבְד שׁוּם אִיסוּר בְּמַעֲשֶׂה הַקְּטָן כִּינּוּ דְכָל מְעַשִׂיו הֵם בְּלֹא דַעַת וְכּוֹנֵה וּכְמַעֲשֶׂה בְּהֵמָה א"כ כְּמוֹ דְּהַזְהִירָה הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל שְׁבִיתַת בְּהֵמָתוֹ כְּמוֹ כֹן הַזְּהִיר' עַל מְלֹאכֶת חֲשׁו"ק וּבְעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו דְּאָז דַּעַת וּמִחֲשָׁבָת אָבִיו מְצָרְפִינּוּ לְמַעֲשִׂיו שֶׁל הַחֲשׁו"ק וְהָנִי כְּאִילוֹ עוֹשִׂין מְעַשֶׂה מְלֹאכֶת מִחֲשָׁבָת וְאִף אִם עוֹשֶׂה ע"ד אַחַר שְׁאִינוּ אָבִיו ג"כ אֶסוּר דְּכִינּוּ דְעוֹשֶׂה ע"ד אַחַר מְצָרְפִינּוּ מְעַשֶׂה שְׁלֹו לְמִחֲשָׁבָה שֶׁל הַאֲחַר וְאֶסוּר דְּאֶתְעַבְד מְלֹאכָה ע"י וְאִף דְּבַעֲבַד הָעוֹשֶׂה ע"ד אַחַר מְוִתָּר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַת רַשָּׁב"א הֵיִינוּ עֲבָד דִּישׁ לוֹ דַּעַת וּמִחֲשָׁבָה אֶמְרִינּוּ אֲדַעַתָּא דְנִפְשִׁי עֲבַד מִשְׁא"כ קָטָן וְכָבֵד פְּתַבְתִּי לְעִיל דְּעֲבָד קָטָן י"ל דְּאֶסוּר וְכְּמִבְּנֹאֵר מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ יְרוּחָם מוּבָא בַב"י (סי' ש"ל"ד) דְּלֹא דוֹקָא בְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו רַק שְׁדַבְּרוּ בַּהוּנָה אָבֵל גַּם בְּעוֹשֶׂ' ע"ד אַחַר ג"כ בְּכֻלָּל אִזְהִירָה דְּלֹא תַעֲשֶׂה כ"מ וְכֹן נִרְאָה מְרִישׁ פ' מִי שֶׁהֲחִשִּׁיף חִמּוּר חֲשׁו"ק דְּכ' תוֹס' אַע"ג דְּעוֹשֶׂה ע"ד אָבִיו אֶסוּר וּמֵאִי קָשִׂיא לְהוּ אִימָא דְאִיְרִי בַחֲשׁו"ק שְׁאִינוּ אָבִיו אֶלָּא מְשַׁמַּע דְּסַבְּרוּ דְּאִין חִילּוּק בֵּין עוֹשֶׂה עַל דַּעַת אָבִיו אוֹ אַחַר רַק אִם עוֹשֶׂה ע"ד גְּדוֹל הָנִי כְּמוֹ דְּנַעֲשֶׂה מְלֹאכֶת מִחֲשָׁבָת דְּמְצָרְפִינּוּ מְעַשֶׂה הַקְּטָן לְמִחֲשָׁבָתוֹ דְּיִשְׂרָאֵל הַגְּדוֹל וְכֹן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי רַשָּׁי יְבָמוֹת (דָּף קי"ד) שְׁכ' אָבֵל הִנֵּה מִפְּתַחוֹת דְּר"י לֹא הוֹדִיעוּ שְׁנֵאֲבָדוּ שֵׁם וְלֹא הִפִּיר בְּדַעַתוֹ שְׁנוּחַ לֹו וְלָמָּה לִי לָזֶה דִּילְמָא א"ל ר"פ דְּבַר טְלִי וְטְלִיא וְלִיטְיִילוּ שֵׁם שְׁאִינוּ בְּנוּ אֶלָּא וְדֵאִי דְּבַכ"מ שְׁעוֹשֶׂה ע"ד הַגְּדוֹל שְׁבִיתַתָּן עַל הַגְּדוֹל.

וְגִילְתָּה לְנוּ הַתּוֹרָה לְמַחֲשָׁב מְלֹאכֶתוֹ שֶׁל הַקְּטָן בְּצִירּוּף מִחֲשָׁבָת הַגְּדוֹל וְאִם עוֹשֶׂה ע"ד עֲצָמוֹ לֹא שֵׁם מְלֹאכָ' הִיא כְּלָל מְדֹאֲרֵינִיָּתָא דְּלֹא בַר כּוֹנֵה הוּא וְלֹא הָנִי מְלֹאכֶת מִחֲשָׁבָת רַק כְּמִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָ' וּמ"מ מְדַרְבְּנָן מִצַּד מְצוּת חִינּוּף אֶסוּר לְהַרְגִּילָן בְּחִילּוּל שְׁבֵת אִפִּי בְּדַבְּרִים שְׁהֵם מְשׁוּם שְׁבוּת כְּמִבְּנֹאֵר בְּרַמְב"ם וְש"ע (סימָן ש"מ"ג) דְּאִף דְּל"ה שֵׁם מְלֹאכָה

כָּלֵל מ"מ אף מתעסק פטור אבל אסור פֶּאֶשֶׁר הֶעֱלָה רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל עק"א ז"ל בַּתְּשׁוּבָה (סימן ח) וּמִמַּעֲטִינָן מִחֻטָּאת מִדְּכֹתִיב אֲשֶׁר חֻטָּא בֵּה אָבֵל עֲבִיר' נַעֲשִׂית וּמָה דְּמִמַּעֲטִינָן מִטַּעַם מְלָאכֶת מִחֻשְׁב' אֶסְרָה תוֹרָה הֵיכָא דְּלִיפָא מְלָאכֶת מִחֻשְׁבָּת אִינוּ בְּכֻלָּל מְלָאכָה וְלֹא נַעֲשִׂי עֲבִירָה כָּלֵל וְהִינּוּ אִם נִתְפָּוּי לְחֻתְפוּי מְחֻנְפָּר זֶה וְחֻתְפוּי מְחֻנְפָּר אַחַר זֶה רַק בְּשִׁבְת פֶּטוּר מִטַּעַם מְלָאכֶת מִחֻשְׁבָּת אָבֵל אִם הִי סוּבְרָ שֶׁהוּא תְלוּשׁ וְהִיא מְחֻנְפָּר מְקַרֵי נַעֲשִׂי מִחֻשְׁבָּתוֹ רַק דְּפֶטוּר מִחֻטָּאת מִטַּעַם דְּלִגְבֵי מְלָאכ' הוּי מִתְעַסֵּק עי"ש וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמְלָאכֶת קָטָן לֹא חֻשִׁיב מְכַוֵּינָן לְמְלָאכ' אִף דְּנַעֲשִׂי מִחֻשְׁבָּתוֹ מ"מ פִּינּוּ דְּלִית לֵי מִחֻשְׁב' הוּי רַק מִתְעַסֵּק בְּעֻלְמָא וְעכ"פ נַעֲשִׂי מְלָאכֶת אִיסוּר לְכַד חֻיֵיב לְחַנְכּוֹ וּמְלַבֵּד זֶה אִף אִם נֶאֱמַר דְּאִף מִתְעַסֵּק לֹא אֶתְעַבֵּד אִיסוּר כָּלֵל כְּדִמְשַׁמַּע קֶצֶת מִדְּבַרֵי תוּס' סְנֵהֲדַרִּין (דף ס"ב ע"ב) ד"ה לְהַגְבִּיָה מְדַהֲקָשׁוּ עַל שְׁמוּאֵל דְּלָמָּה לֵי בְּמִתְעַסֵּק בְּשִׁבְת טַעֲמָא דְּמְלָאכֶת מִחֻשְׁבָּת וְדִילְמָא לְהַכֵּי נְקִיט טַעֲמָא דְּמְלָאכֶת מִחֻשְׁבָּת דְּלֹא אִיתְעַבֵּד אִיסוּר מְלָאכָה כָּלֵל אֲלֵא מִשְׁמַע דְּגַם מִתְעַסֵּק ל"ה אִיסוּר וְשֵׁם מְלָאכ' וְעִינָן לְח"מ (פ"א ה' ח"י מִשְׁבָּת) אוֹ אִם נֶאֱמַר דְּמְלָאכֶת קָטָן שְׁאִינוּ עוֹשִׂי ע"ד אֲבִיו לֹא מְקַרֵי מְלָאכֶת מִחֻשְׁב' כָּלֵל וְלִיפָא אִיסוּר מְלָאכֶת חִילוּל שְׁבָת מ"מ מְדַרְבְּנָן מְצֻנָּה אֲבִיו לְמַנְעוֹ דְּלֹא לִיתֵי וְלִיִּסְרָד לְמַעַן יִרְגִּיל אוֹתוֹ שְׁלֹא יַחֲלַל שְׁבָת כְּשִׁיגְדֵל: אֲגַב רְאִיתִי שֵׁם בַּתְּשׁוּבָת רַעֲק"א ז"ל שֶׁרָצָה לְהַבִּיא רְאִיָּה דְּמִתְעַסֵּק מְקַרֵי עֲבִיר' מְהָא דְּהַמוּצָא כְּלָאִים בְּבַגְדוֹ פּוֹשְׁטוֹ אִפִּי בְּשׁוּק וְאִם הוּא אִינוּ יוֹדַע שְׂיֵשׁ בּוֹ כְּלָאִים וְאַחַר רּוֹאֵהוּ צָרִיף לְהַגִּיד לוֹ אֲפִילוּ בְּשׁוּק אִי מִתְעַסֵּק ל"ה אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא הָא פִּינּוּ דֵּא"י שְׁבַבְגְּדוֹ כְּלָאִים הוּי מִתְעַסֵּק וְכַתֵּב לְדַחוֹת דְּכְלָאִים דְּהָאִיסוּר הִנָּאת חִימוּם הוּי כְּמוֹ חֲלָבִים וְעַרְיוֹת דְּמִתְעַסֵּק חֻיֵיב וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵיו הָא פִּינּוּ דְּשְׁמוּאֵל נְקִיט רַק חֲלָבִים וְעַרְיוֹת מִשְׁמַע דְּדוֹקָא בְּאֵלוּ דְּהוּי אֲכִילַת אִיסוּר דְּנִכְנַס תוֹף הַגּוֹף וְעַרְיוֹת שְׁפֻנְעַל כָּל הַגּוֹף בְּזֶה חֻיֵיב שְׁכֵן נִהְגָּה וְלֹא בְּשָׂאֵר הִנָּאות וְרְאִיָּה לְזֶה מִש"ס פְּסָחִים (דף ל"ג) תֵּאֵמַר בְּמַעֲיֵלָה שְׁכֵן אִם נִתְפָּוּי לְהַתְחַמֵּם בְּגִיזֵי חוֹלִין וְנִתְחַמֵּם בְּגִיזֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁמַעַל וְעי"ש בְּרַש"י הַטַּעַם דְּבַמַּעֲיֵלָה וְחֻטָּאָה בְּשִׁגְגָה כ"ד כְּתִיב וְלֹא כְּתִיב בֵּה מִיעוּטָא כַּדכ' בְּשִׁבְת מְלָאכֶת מִחֻשְׁבָּת וְכַתִּיב בְּשָׂאֵר מְצוֹת אֲשֶׁר חֻטָּא בֵּה פֶּרֶט לְמִתְעַסֵּק וְכֵן אִיתָא שֵׁם דְּחֻיֵיב בְּמַעֲיֵלָה מִתְעַסֵּק כְּאִינוּ מִתְעַסֵּק בְּהוֹשִׁיט יָדוֹ לְכִלֵי לִיטוּל חֲפִץ וְסָד יָדוֹ בְּשִׁמּוֹן שְׁל קֹדֶשׁ דְּמַעַל וְהַפֵּל מִטַּעַם דְּלֹא יֵשׁ מִיעוּט' וּמָה צָרִיף זֶה הָא חֻיֵיב מִטַּעַם שְׁכֵן נִהְגָּה א"ו דְּהִנָּאת סִיכָה וְחִימוּם לֹא חֻשְׁבִּינוּ לְחֻיֵיבוֹ מִתְעַסֵּק כְּאִינוּ מִתְעַסֵּק אִי לֹא דְּנֻחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה כָּל דְּהוּ כְּתִי'.

וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי רַמְב"ם פ"א מְשַׁגְּגוֹת דְּלֹא הוֹצִיא לְחֻיֵיב מִתְעַסֵּק רַק חֲלָבִים וְעַרְיוֹת מְבֹנָאֵר דְּהַמְכַפְּטִים וְסָד בְּשִׁמּוֹן הַמְשַׁחָה אִף דְּנִהְגָּה מ"מ פֶּטוּר בּוֹ מִתְעַסֵּק [וּמָה שֶׁצ"ע בְּדְבַרֵי רַמְב"ם (פ"ו ה"א) מְמַעֲיֵלָה שְׁכַת' לֹא מַעַל עַד שִׁיפְגֹּם בְּהַקֹּדֶשׁ שְׁנֵה פְּרוּט' בְּאוֹתוֹ דְּבַר עֲצָמוֹ שְׁנֵהנָּה וְיִכְוֵינָן לְהִנּוֹת וְיִפְגֹּם וְיִהְיֶה כְּאִתָּה עכ"ל הָא מִש"ס פְּסָחִים הַנָּל מְבֹנָאֵר דְּבַמַּעֲיֵל' אִף אִינוּ מִתְפָּוּי כְּמִתְפָּוּי כְּבָר עֲמַדְתִּי בְּזֶה בַמ"א] הָרִי מְבֹנָאֵר דְּהִנָּאת סִיכָה וְחִימוּם יֵצָא מִן הַכָּלֵל וּמִתְעַסֵּק פֶּטוּר וְכֵן מְבֹנָאֵר מִדְּבַרֵי הָר"ן פ' גִּיד הַנֶּשֶׁה דְּמִפְּרִשׁ פְּלוּגְמִיָּהוּ דְּאֲבִי וְרַבָּא בַע"ז בְּבַת תִּיהִי אִם רִיחוּ מִקְלֵתָא אוֹ לֹא מִקְלֵתָא דְּאֲבִי סוּבְרָ דְּהוּי כְּשִׁתִּיהָ מִמֶּשׁ וְלְכַד אִיסוּר דְּהוּי כְּמִתְעַסֵּק בְּחֲלָבִים דְּחֻיֵיב וְרַב' סוּבְרָ דַל"ה כְּשִׁתִּיהָ רַק כְּהִנָּאתָה בְּלַבֵּד וּבְאִינוּ מִתְפָּוּי מוֹתֵר הָרִי דְּמַצֵּד הִנָּא מִתְעַסֵּק פֶּטוּר רַק בְּחֲלָבִים וְעַרְיוֹת בְּלַבֵּד חֻיֵיב וּבַמ"ש עוֹד שֵׁם לְדוֹן אִם מִתְעַסֵּק הוּי שְׁגָגַת עֲבִירָה יֵשׁ בְּזֶה מִשׁוּם שְׁבִיתַת

עבדו אם עבדו אמר שרוצה לקצור זה התלויש והרב ידע שהוא מחובר ע"ש יש להתבונן דאף אם נאמר דלא נעשה איסור מלאכה במתעסק מ"מ הא עבד דוקא מלאכת רבו אסור ולא על מלאכת עצמו מןההר רבו א"כ י"ל לענין מלאכת רבו הוי דומי' דבהמתו או קטן שפצנוה עליו ומצרכינו מחשבתו למלאכתו פן נמי בעבד ויש לקרר בזה א"ה: סי' ח.

הא דלא ספינו לקטן איסור בידים וילפינו מדם ושרצים וטומאה לכל התור' פולה יש להתבונן לכאור' באיסור עשה מנ"ל דלא נוכל למילף מבינייהו דלאנין חמור ובש"ס יבמות (דף קי"ד) דהביא הש"ס מהא דאין חוששין שמה נאכילנו תרומה טמאה אף דל"ה רק איסור עשה כמ"ש רש"י שם נראה דהש"ס מדמה איסור עשה לאיסור וחומר לאו וכן דהביא שם מהא דאין חוששין ביונק שקץ דל"ה ג"כ רק בעשה דהיוצא מן הטמא] וראיתי בדו"ח שם שעמד בזה בהא דיונק שקץ ולא אדע למה לא הקדים להעיר מהא דתרומה טמאה].

וראיתי בתה"ד (סי' קכ"ה) שהבי' דברי מהר"ם דביטול מ"ע ספינו לי' והקשה מפרכת הש"ס מתרומה טמאה דליכא רק עשה וכת' לחלק בין איסור הבא מפלל עשה לבין ביטול פגם מ"ע עי"ש ומ"מ יקשה מנ"ל לאסור מדאוריית' איסור הבא מפלל עשה פיון דאין בו מלקות ובפ"מ או"ח באשל אברהם (סי' שמ"ג) כת' ונ"ל ובמ"ע אם מןההר י"ל דתליא בפלוגתא לרמב"ם דמינייהו ילפינו יש לומר עשה דקיל אין למדין ולטור דמדרבנן י"ל דאין לחלק בין עשה לל"ת עכ"ל ותמהני הא עכ"פ מבואר בסוגיא לפנינו דאף בעש' מןההר אולם נרא' דיש מקום לומר דבעש' אינו מןההר עליהו מדאוריית' רק מדרבנן פיון דלא נוכל למילף מבינייהו דג' קראי ובש"ס דפרי' למ"ד דמצווין להפרישו היינו דאם מדאוריית' מצווין להפרישו באיסור ל"ת מ"מ באיסור עשה עכ"פ מדרבנן מצווה להפרישו ומשני בתרומה דרבנן היינו פיון דגוף האיסור ליתא כ"א בעשה לא החמירו בו בדרבנן: ובה מיןשב דברי תוס' פסחים (דף פ"ח) בהא דשה לבית מפל מקום שהקשו איך מאכילין לקטן פסח שלא למנוייו וכתבו דלא אסור כ"א בגבלה ושרץ אבל כה"ג דאיכא חינוף מצנה שרי וקשה הא חינוף לא הוי כ"א מדרבנן ומנ"ל להתיר בשביל חינוף דרבנן איסור תורה למספי להו איסור בידים ועיין במל"מ (סוף פ' ט"ו) ממאכלות אסורות שפכתב ודבריהם צריכים תלמוד ובאמת הר"ן נדרים (דף ל"ו) פתב טעם אחר דכל שלא שייך למנוייו ליכא איסור ובמג"א (סי' שמ"ג) הביא דברי תוס' בלי חולק [וחידוש הוא שבס' דו"ח מערכה ח' במס' חגיגה הביא דברי המג"א שפונתו על קושית תוס' פסחים (דף פ"ט) שהקשו דליתי פהו קטן ועל זה קשה הא אין מאכילין איסור לקטן בידים וע"ז סובב דברי המג"א דבמקום חינוף מצנה שרי פמו דמחנכין בתקיעת שופר.

והקשה הא תק"ש ל"ה כ"א איסור דרבנן משא"כ איסור שלא למנוייו. באמת המג"א לא רמז רק על דברי תוס' (דף פ"ח) דמבואר להדיאלענין איסור שלא למנוייו דמותר מטעם חינוף ויסוב הקושיא על תוס' פנ"ל וכאשר רמז המל"מ ועוד הא מבואר בגדרים (דף ל"ד) במודר קטן אסור ללמוד עמו ועי"ש בר"ן ורשב"א דאסור למספי ליה איסור בידים הרי דאף במצנה לחנכו בלימוד אסור וזה י"ל דדוקא באכילת פסח מותר לחנכו פיון דאם נאסר להאכיל לו משום שלא למנוייו לא יתחנף במצו' זו פלל לכה שרי משא"כ שם בגדרים יכול אחר ללמוד עמו: ולמה שפכתבתי דבאיסור עשה ליכא איסור דאוריית'

פינון דלא נוכל למילף מבינייהו דשרצים ודם ואין בו איסור למספי בינדים רק מדרבנן ממילא מותר במקום מצוה דחינוף דאתי מצוה דחינוף דרבנן ומדחי האיסור דרבנן למספי בינדים איסור עש' ואכילת ק"פ שלא למנוייו לית בי' אזהרה רק לכל היותר עשה דאיש לפי אכלו תכנסו פמבואר למענין ברמב"ם הלכות ק"פ וזה שכתבו דלא אסור כ"א בשרץ ונבל' אף דנבל' לא ידענו מקרא מ"מ ילפינו מבינייהו דשרצ' ודם ובאיסור עשה דליפ' אזהרה אינו רק איסור דרבנן ובמקום חינוף מותר וענין מג"א (סי' י"ד ס"ק ג) שכ' לענין תלות ציצית דקטן דינו פאשה ולכאורה הא כמו דלענין שחיטה מקרי קטן בר זביח' הואיל דגדול אסור למספי ליה בינדים שאינו זבוח וכמ"ש טעם זה במהרי"ל וענין ת"ש (סי' ב ס"ק ל"ט) כמו כן יהי' מקרי בר חיוב לענין תלות ציצית פינון דאסור למספי ליה בינדים להלבישו בגד בד' פנפות בלא ציצית א"ו פינון דאיסור הלבישה לא הוי רק עשה אינו אסור מדאוריית' למספי לי' ולכך לא מקרי בר חיוב בזה לדעת ר"ת שם פינון דרק מדרבנן אסור למספי ליה איסור עשה וענין ס' חמד משה (סי' י"ג) שכתב שם על קושית המג"א שם בשבת (דף קל"א) דקאמר הואיל ובגידו להפקירן ולא אמרינו הואיל ובגידו ליתן לקטן דשם איירי למ"ד ציצית חובת טלית הוא הי' נראה דאסור ליתן לקטן דהוי פמאכילו נבלה בינדים ולמ"ש ל"ה רק איסור דרבנן למספי לקטן איסור עשה א"כ הדר יקשה כמ"ש שם דאין לדחות איסור תורה בשביל דרבנן כמו כן אין לדחות בשביל איסור דרבנן דלא למספי איסור עשה לקטן איסור דאוריית' לעשות ציצית אף מ"מ י"ל דהא עכ"פ אף בקטן תקלה הוא בעושה עבירה רק רחמנא חס עלי' שלא לענוש אותו פמבואר ש"ס סנהדרין (דף נ"ד) כמ"ש הת"ה דמה"ט אסרה תורה דלא למספי לי' בינדים א"כ אף אם לא נוכל למילף איסור עשה ואסור רק מדרבנן למספי מ"מ פינון דהקטן יעשה איסור במה שיקנה שוב לא הוי זכות לו ולא קנה רק בדעת אחרת מקנה וכבר כתבו דדא"מ הוא מצד זכייה וא"כ פאן דהוי חוב שיעש' איסור ע"י מה שיקנה לא שייך זכייה ולא מהני דא"מ ושוב לא יקנה הקטן ואכ"מ בזה אף אם גיחות בזה דקל מחמור לא גילף לי' מבינייהו דשרצים ודם יש להתבונן לכאורה א"כ חלב אף דחמור באיסור פרת מנ"ל לאסור פינון דחלב קיל דהותר מפללו אצל חיה פמבואר פסחים (דף כ"ג) כה"ג וזה לא שמענו וכן יש להתבונן באיסור נדר שהדירו גדול לקטן מליהנות הנה מותר מה"ת למספי ליה דקיל הואיל דיש היתר לאיסורא דישינו בשאלה וראיתי בס' קה"י ממהרי"ט אלגזי ז"ל (דף ס') שכ' פן באמת דאיסור הבא מעצמו פגון נדר ושבועה לא ילפינו מבינייהו פמבואר בחולין (דף ק"כ) בהא דתנן' בהקדש היצא ממנו פמותו דמנ"ל דלא נוכל למילף מחלב וחקמץ ונבל' עי"ש וכ"כ בס' ח"ס או"ח (סי' פ"ג) וברשב"א ור"ן נדרים (דל"ז) הנ"ל מבואר דאף איסור נדר אסור למספי בינדים דדוחק לומר דרק מדרבנן יהיה אסור ללמוד עמו ועוד אם יהי' רק מדרבנן יש מקום לפלפל אם דבר שאינו מתכוין בפסיק ריש' אף בדרבנן אסור אמנם י"ל הא תרומה ג"כ הוי פאיסור הבא מאליו דיש היתר לאיסורו דמצוי לאיתשולי' ואיסור הבא מאליו ותרומה לזר דאסור להאכיל לקטן נוכל למילף מטבל דהוי איסור הבא מאליו וילפינו טבל מבינייהו ודם ושרצים ושוב ילפינו חילול חילול תרומה מטבל עי' תוס' חולין שם ד"ה היכא וא"ל אף טבל לא גילף מבינייהו דקיל דיש היתר לאיסורא דיכול להפריש ממ"א על טבל זה וזה יהי' מותר נוכ' לומר תרומה הבא ליד פהן דליתא שוב בשאלה נוכל למילף מדם ושרצים

ושוב ילפינו טבל מגז"ש דחילול חילול וכינון דטבל אף דיש היתר לאיסור אסור למספי
לי' בידים שוב ילפינו מגז"ש הנז' אף תרום' דלא בא לנד פהו וממילא ידענו דאף איסור
דישנו בשאלה אסור להאכילן בידים ועינין תוס' קידושין (נף ל"ח) ד"ה והוא ובפנ"י
ובמקנה שם ומבואר שם דטבל פיון דאיסורו אינו אלא מחמת תרומה ומעשר לא חמירי
מנייהו ותרומה ומעשר לא נוכל למילף מקדש שהו בשאלה ולכאורה למ"ש אף דישנו
בשאלה היינו טרם שפא לנד פהו דאתי דיבור ומבטל דיבור אבל אחר שפא לנד פהו
דלא אתי דיבור דהתרה ומבטל מעשה א"כ שפיר נוכל למילף אף אתי שפיר דשם בעינו
למילף מקדש שיהי' נוהג בחו"ל והיינו חיוב להפריש על זה שפיר יש למפרה מה לחדש
שפן אינו בשאל' אבל לענו חומר האיסור תרומה ליפא למפרה פיון דעכ"פ יש תרומה
דליתא בשאלה ואסור להאכיל לקטן שוב ילפינו טבל מנייהו ושוב ילפינו אף תרומה
שלא בא לנד פהו אף דקיל ואיתא בשאלה מ"מ מגז"ש דחילול וממיל' אף נדר דקיל
אסור למספי בידים ומכ"ש חלב אף דהותר מקללו ואם חייב מלקות המאכיל לקטן איסור
דאורייתא כתב הפ"מ במ"ז (סי' שמ"ג) ומשמע דלקי עלה אם האכילו בידים ומפסל
לעדות בהו אולם בא"א שם פשיטא לי' דלא לקי וכן נראה מדלא כ' הרמב"ם הלכות
סנהדרין למנות לאו זה למלקות ורש"י פרשת שמיני כ' לחייב המאכילין לקטנים ועי"ש
במזרחי דדעת רמב"ם דאין עוברים בלאו ודעת ר' ישעי' דלוקה.

ובאמת נראה דלרמב"ם עובר בלאו אף דאינו לוקה והטעם דאף בלאו המפורש בתוך'
כמו במאכיל מן הפסח למומר או לגר תושב כת' הרמב"ם (פ"ט מק"פ) דאינו לוקה
ועי"ש בכ"מ פיון דלא פתיב בהדיא לא תאכילום אין לוקין עליו ובאמת יש להתבונן הא
בנזיר שגילח אחד המגלח ואחד המתגלח לוקה כמ"ש רמב"ם פ"ה מנזירות דכתיב תער
לא יעבור על ראשו קרי ביה לא יעביר הוא ולא לא יעביר לאחר והיינו נדאי פשמייע
למגלח דאל"כ הוי לאו שאין בו מ"מ וכמ"ש הרמב"ם (פי"ב מע"ז) וע"כ צריך לחלק ממה
דכ' פל בן נכר לא יאכל בו דהמאכיל אינו לוקה ובס' החינוך (סי' י"ג) כ' הטעם דא"ש
מלקות לפי שא"ב מעשה עי"ש ואולי גם הרמב"ם מטעם זה כת' דאינו לוקה אף
דמשפחת מעשה אם האכילו לתוך פיו מ"מ עיקר הקלאו הוא שפן נכר אוכל בו הוי פאין
בו מעשה וכמו כן במאכיל נבלה לקטן ג"כ י"ל דלכך לא הזכיר הרמב"ם ללקות דהוי
לאו שאב"מ וצ"ע: עוד כתב שם הפ"מ להסתפק אם אנס לגדול שיאכל נבלה או איסור
כדומ' ילקה המאגיס דמ"ש להזהיר גדולים על הקטנים או אונס לגדול והאכילו בידים
שהניח לפיו והפיהו עד שבלע וי"ל דלקטן הזהירה התורה כדי שלא ירגיל עצמו לאכול
פשיגדיל משא"כ פשאנס לגדול עבר על לפני עור אלא דלא לקי עכ"ד ולמ"ש מדברי
הרמב"ם נראה דל"מ במאכיל יש ב"מ אולם לדברי הפ"מ מנ"ל דאזהור הקר' על הקטני'
דלמא על הגדולים ואם נאמר דא"ב מלקות א"כ לא צריך להזהיר על גדולים שלא
להאכילם דקאי מכבר בלאו דלפ"ע אולם ראיתי בתו"כ פ' אהרי להדיא דגם על הגדול
הזהירה התורה ועי"ש בקרבן אהרון דב' דרשות הן ומבואר דעל הגדולים חייב מלקות
רק מפרת ממעטינו ועי' עוד בתו"כ פ' שמיני ובק"א שם ועי' רמב"ם (פ"י מפלאים)
במלביש פלאים לחבירו אם לא ידע הלובש המלביש לוק' וכן לענו טומאת פהגים וכבר
תמהו הראשונים מנ"ל לרמב"ם פן.

וְרֵאִיתִי יֵשׁ מִי שֶׁכִּי דִלְמַד מִמֵּי דְמַרְבָּי דְלָא לְהַאכִיל לְקַטְוִן בְּיַדִּים מִכֵּ"שׁ לְגָדוּל הַשּׁוּגָג.
אוּלַם אִ"כ הִי לֹו לְרַמְבַּ"ם לְהַזְפִּיר זֶה הַדִּין גַּם בְּמַאכִיל נִבְלָה אוֹ חֲמִץ בְּפֶסַח דְלוּקָה אוֹ
בְּשִׁרְצִים דְמַרְבִּינֵן לְהַדְנָי בְּתוֹ"כ וּלְמִ"שׁ י"ל בְּמַאכִיל לֹא מְשַׁכַּחַת מְלָקוֹת דְהוּי לֹא
שֶׁאֵב"מ כְּמוֹ בְּמַאכִיל ק"פ לְבֹן נִכְר רַק בְּמַלְבִּישׁ לְחַבְרֹו הַגָּדוּל אוֹ שְׁמַטָּה לְכַהֵן מְשַׁכַּחַת
ע"י מַעַשׂ.

אִךְ עַכְפִּי אִ"כ הִי"ל לְרַמְבַּ"ם לְמַנּוֹת ג"כ הַמְלָקוֹ בְּמַטְמָא לְקַטְוִן אוֹ מְלַבִּישׁוּ פְּלֵאִים דְלוּקָה
אִם נֹאמַר דְסוּבֵר דְהוּי דְרִשָּׁה גְמוּרָה לְהַזְהִיר גְדוּלִים עַל הַקְטָנִים מִזֶּה נִרְאֶה קֶצֶת כְּמִ"שׁ
הִרָא"מ שָׁם: ס' ט. דַּעַת הַרְשֵׁב"א וְהַרְ"ן דְאִיסוּר דְרַבְּנָן מוֹתֵר לְהַאכִיל בְּיַדִּים לְקַטְוִן הִיא
דְהוּא לְצַרְפּוֹ דְקַטְוִן לְדִינּוֹ דְקַטְוִן לֹו קַטְוִן אוֹכַל נִבְלוֹת אִין ב"ד מְצוּנִין לְהַפְרִישׁוֹ נְחִית
דְרָגָא דְאִיסוּר דְרַבְּנָן מוֹתֵר לְהַאכִילוֹ בְּיַדִּים וְהַקְשָׁה בְשַׁעַה"מ (פ"א מְשַׁבִּיתַת עֲשׂוֹר)
מְשַׁבֵּת (דָּף קכ"ח) מְפַנֵּין כּו' אֲבָל לֹא הִטְבֵּל וּפְרִיף הַש"ס פְּשִׁיטָא לֹא צְרִיכָא בְּטָבֵל טְבוּל
מְדַרְבְּנָן וּלְדַעַת הַרְשֵׁב"א אִמָּאִי אִין מְפַנֵּין הָא רָאוּי וְחִזְוִי לְקַטְנִים וְאִף דְחִזְוִי לְבַהֲמָה מְפַנֵּין
ק"ו דְחִזְוִי לְקַטְנִים עוֹד נִתְקַשְׁתִּי מִהָא דְמַבְנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי מִס' דְמָאִי (פ"ב) הַחֲנּוּנִים אִינַם
רְשָׁאִים לְמַפְּוֹר אֵת הַדְמָאִי חַבְרִיָא בְּשֵׁם ר"י מְפַנֵּי הַתִּינּוּקַת דְלָא יִיכְלוּן טָבֵל וְקַשָּׁה הָא
הַרְשֵׁב"א סוּבֵר לְקוֹס אַחַר מִירוּחַ פְּטוּר מֵה"ת א"כ ל"ה רַק סְפַק אִיסוּר דְרַבְּנָן.

וְזֶה לֹא קַשְׁיָא עַל הִירוּשְׁלַמִי דְבַש"ס דִּילֵן יְבָמוֹת (דָּף קי"ד) פְּרִיף הַש"ס מְבַרְיָת' בּוֹן
חֶבֶר שְׂרָגִיל לִילָף אֲצֵל אָבִי אִמּוֹ ע"ה אִינּוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יֵאָכִילוּ דְבָרִים שְׂאִינַם מְתוּקָנִים
מְצָא בְּיָדוֹ פִּירוֹת אִינּוֹ זְקוּק לֹו אִר"י בְּדְמָאִי הַקְּלוֹ הַרִי דְאִף לְמ"ד דְב"ד מְצוּנִין לְהַפְרִישׁוֹ
מ"מ הַקְּלוֹ בְּדְמָאִי דִישׁ לְחַלֵּק אוֹ דִישׁ אִינְרִי בְּפִירוֹת דְל"ה גּוּף הִטְבֵּל רַק מְדַרְבְּנָן מִשָּׂא"כ
בְּדָבָר שְׁעֵיקֵר חִיּוּבוֹ מְדְאוּרִיָּת' לֹא הַקְּלוֹ אוֹ דִי"ל וּלְחַלֵּק בֵּין דְבָר הַבָּא בְּמַקְרָה פְּגוּן
מְצָא בְּיָדוֹ פִּירוֹת לְכַף אִינּוֹ זְקוּק לֹו וְסָמְכִינּוֹ עַל רֹוב ע"ה מְעַשְׂרִין הֵן בֵּינּוֹ דְדָנִין עַל אֲדָם
יְדוּעַ אֲמַרִינּוֹ דְזֶהוּ מִהֲרֹוב רַק רַבְּנָן הִתְמַרִּירוֹ לְכַף הַקְּלוֹ בְּזֶה דָא"צ לְהַפְרִישׁוֹ אֲבָל בְּגִידוֹן
דִירוּשְׁלַמִי דְהוּא דְבָר הַרְגִיל וְהַהוּנָה שְׁמוּכָר הַחֲנּוּנִי לְכָל מִי שְׁבָא לְקַנּוֹת וְהַקְטָנִים בָּאִים
לְקַנּוֹת וּמוֹסֵר בְּיַדִּים לְקַטְנִים בְּזֶה אִיסוּר לְהַאכִיל אִף אִיסוּרִי דְרַבְּנָן אֲבָל לְדַעַת רְשֵׁב"א
דְבָכָל אִיסוּרִי דְרַבְּנָן לְצַרְפּוֹ דְקַטְוִן מַאכִילוֹ בְּיַדִּים לְדִינּוֹ דְאִף בְּדְאוּרִיָּתָא אִין מְצוּנִין
לְהַפְרִישׁוֹ יְקַשָּׁה אִמָּאִי צְרִיף לְעַשֵּׂר בְּשַׁבִּיל הַתִּינּוּקַת וְדוּסַק לּוֹמַר דְהַרְשֵׁב"א ג"כ לֹא
הִתִּיר רַק בְּמַקְרָה וְלֹא בְּהַהוּנָה וְרָגִיל דְמִשְׁמַע מִפְּמָה דּוּכְתִי בְּרַשֵׁב"א דְלַעוּלָם מוֹתֵר
לְהַאכִיל לְקַטְוִן: וִי"ל דְהָא הַרְשֵׁב"א יְבָמוֹת שָׁם הַקַּשׁ לְשִׁיטָתוֹ אִמָּאִי אִין מְעַרְבִין בְּטָבֵל
דְרַבְּנָן הָא הָנִי סְעוּד' רָאוּי לְקַטְנִים כְּמוֹ דְמְעַרְבִין מֵה"ט בִּיוֵה"כ וְתִירֵץ דְבִיה"כ הַמַּאכֵל
בְּעַצְמוֹתוֹ מוֹתֵר אִף לְגָדוּלִים רַק אִיסוּרָא דִיּוֹמָא גְרַם מִשָּׂא"כ טָבֵל דְרַבְּנָן דְבַעֲצָמוֹתוֹ לֹא
חִזִי לְגָדוּלִים אִין מְעַרְבִין בְּשַׁבִּיל דְחִזְוִי לְקַטְנִים וְלְכְאוּרָה מָאִי ק"ל לְרַשֵׁב"א הָא טָבֵל
אִיסוּר בְּהַנָּאָה שֶׁל כְּלוּי א"כ אִיסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַאכִיל בְּיַדִּים לְקַטְוִן דְאִיסוּר עָלִיו הִנָּא' שֶׁל
כְּלוּי דוּמָה לְזֶה כְּתִב בְּחִזְדוּשׁוֹ הַרְ"ן נְדָה (דָּף ל"ב) בְּהָא דְאִיסוּר לְסוּכָה בְּשָׁמֵן שֶׁל תְּרוּמָה
אִף דְסִיכָה כְּשִׁתִּי' ל"ה רַק מְדַרְבְּנָן מ"מ מִשׁוּם הַסְפִין אוֹתוֹהִי הֵם כְּמַטְמָאִין תְּרוּמָה
בְּיַדִּים עִי"ש וְה"נ מ"מ אִיסוּר לְהַאכִילוֹ טָבֵל מִשׁוּם אִיסוּר הַנָּאָה שֶׁל כְּלוּי שְׁהַמַּאכִיל אִיסוּר
בוֹ וְרֵאִיתִי בְּאַחַרֹנִים שְׁכַתְּבוּ דְדַעַת הַרְשֵׁב"א שַׁבֵּת (דָּף כ"ו) דְבְטָבֵל טְהוּר מוֹתֵר לְהַדְלִיק
כִּינּוֹ דְשִׁיכָא בוֹ אֲכִילָה אִין אִיסוּר אֲלָא אֲכִילָה מִמֶּשׁ וּז"א דְהַמְעִינּוּ בְּרַשֵׁב"א שָׁם יִרְאֶה
מְבוּנָר דְהַנָּאָה שֶׁל כְּלוּי דְאֲכִילָה אִיסוּר אִף בְּטָבֵל טְהוּר וְהָא דְקָאֵמַר מֵהַ תְּרוּמָה טְהוּרָה

אין לך אכילה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אכילה דהיינו שריפתה אלא משעת הרמה ואילך ולעולם טבל טהור מותר להדליק בו דכיון דשייך בו אכיל' ממש אין אסור בו אלא אכילה ממש והיינו אף הנאה של פלוי דאכיל' אסור בטבל טהור רק להדליק מותר פינו דההרמה מתיר באכיל' אסור אכיל' והנאה של פלוי דאכילה קודם הרמה וטבל טמא דאין ההרמה מתיר האכיל' אסור קודם ההרמ' ההדלקה אבל לעולם הנאה של פלוי דאכיל' מודה הרשב"א לתוס' ורש"י דאסור אף טבל טהור וא"כ יקשה שוב מה קש' לו מהא דאין מערבין בטבל דרבנן הא חזי לקטנים הא מ"מ אסור להאכיל לקטן מטעם דאסור בהנאה של פלוי דאכיל' ובס' בית אפרים הוסיף עוד לומר דדוקא בטבל טבול מדאוריית' אסור בהנאה של פלוי אבל בטבל מדרבנן לא גזרו רק על אכילה ממש אבל להאכיל לבהמתו שרי כמו דמאי דשרי ליתן לבהמה כדאיתא בחולין וא"כ אף הנאה של פלוי שרי ושפיר הקשה הרשב"א אלו דבריו וזה אינו דכל דתיקון רבנן פועי דאוריית' תיקון ומנ"ל למילף מדמאי דשאני דמאי דהקילו בו רבנן ואף דמאי ג"כ בלוקח לאדם אסור להאכיל לבהמה רק הלוקח לבהמה ולריעה בזה לא גזרו רבנן מידי כמבואר ברמב"ם (פי"ג ממעשר) ומס' חולין (דף ז') ומכ"ש טבל טבול מדרבנן בנדאי דאסור בהנאה של פלוי דאכילה לד"ה: אולם לא כל טבל ילפינו דאסור בהנאה של פלוי רק הטבול לתרומ' גדולה או לתרומת מעשר דחייב מיתה ילפינו מתרומה טהור' דאין לפהו בו אלא משעת הרמה ואילך אבל הטבול רק למעשר עני לא נוכל למילף מזה פינו דאינו במיתה רק בלאו כמבואר ברמב"ם (פ' יו"ד ממ"א) וכן ראיתי הדבר מבואר בצ"ח מס' ברכות (דף מ"ז) בהא שכ' התוס' שם דדוקא דמאי מאכילין את אכסניא אבל לא טבל דא"כ פורע חובו ממון של פהו ולמה לא מטעם הנא' של פלוי וכ' דנקטו טעם זה משום הטבול למעשר עני דלא נאסר בהנאה של פלוי ועיין תוספות עירובין (דף י"ז ע"ב) שכתבו באמת הטעם דאין מאכילין טבל דאסור בהנאה ואינו ראי' אבל מ"מ הסבא בעצמותה נכונה דלא גילף איסור לאו מאיסור מיתה וכ"כ בס' נתיבות המשפט ח"מ (סי' ר') עי"ש וא"כ י"ל דעיקר קושית הרשב"א הוא לשיטתו דמותר ליתן בידיים איסור דרבנן לקטן אמאי אין מערבין בטבל דרבנן דסתם בכל מיני טבל אף דל"ה טבל רק ממעשר עני ג"כ אין מערבין בו פינו דמ"מ אסור באכיל' לו ועל זה הקש' הא מותר להאכיל לקטן דטבל ממעשר עני אינו אסור בהנאה של פלוי וע"ז הוצרך לחדש כל דלא חזי לגדולים ואיסור עצמותו הוא אין מערבין בו אבל טבל הטבול לתרומה או לתרומת מעשר בלאו הכי אסור להאכיל לקטן מטעם איסור הנאה של פלוי שהמאכיל אסור בו וא"ש דברי הירושלמי דמאי דקאמר מפני התינוקות דלא ייכלון טבל והיינו אף דליכא איסור למספי להן בידיים באיסור דרבנן מ"מ החנווני אסור להאכיל מטעם הנא' של פלוי דאכילת טבל ובש"ס שכת פרק מפני דפריה פשיטא היינו דלמ"ד דמצווה להפרישן מאיסור דאורייתא אז אף איסור דרבנן אסור ליתן בידיים ולא חזי ומשני בטבל טבול מדרבנן סתם טבל הטבול לתרומה ולת"מ ל"ח אף להאכיל לקטני מטעם איסור הנאה של פלוי והטבול למעשר עני באמת מותר הואיל דליכא איסור הנאה של פלוי ורק למספי איסורא בידיים זה תליא אם בדאוריית' מצווה להפרישו אז אסור אף איסור דרבנן להאכילו בידיים ואי אין מצווה באמת חזי לקטנים להאכילם: וראיתי להגר"ע ז"ל בתשוב' (סי' ה) שהקשה בהא דמבואר בתוס' סוכה (דף י') ראי' דלא

אמרין מיגו דאתקצאי מחמת יום שעבר מעירובין (דף ל"ו) לגין של טבול יום שמלאו מן הקבית של מעשר טבל ואמר ה"ז תרומת מעשר לכשתחשוף דבריו קיימין ואם אמר ערבו לי בזה לא אמר פלום מטעם דבעינן סעודה הראוי מבעוד יום אבל אם לא הנה בעי סעודה הראוי מבעו"י הי' מותר לערב בו פנין דמותר משתחשוף הרי דלא נאסר משום מוקצ' דהוי מחמת יום שעבר וכן הבי' הר"ן ראי' זו והקש' הא לדעת רשב"א י"ל דבאמת אסור אף כשתחשוף רק הואיל דלא הוי רק איסור מוקצה דיומא גרם לאסרו וחוזי להאכיל לקטנים משום הכי מערבין בו אם לא מטעם דבעינן סעודה הראוי מבעוד יום ואז הוי טבל איסור עצמותו ולא מהני מה דחוזי לקטנים והניח בצ"ע וכתב דאפשר דמוקצה הוי גוף חתיכה דאיסורא משא"כ ביוה"כ עצמות המאכל א"ב איסור אף מ"מ ביוה"כ ע"י איסור יוה"כ ממילא הוי פל מאכל מוקצ' ולא אדע הא מבואר (סי' תרי"ב) דמותר בטלטול רק אסור בנגיעה מטעם דלמא אחי למיכל ממנו אבל איסור מוקצה א"ב משום דעצם המאכל לית בי' איסור ומותר להאכיל לקטני' בדרהו היתר גמור דלא נאסר להם פלל והוי דבר המותר רק לישראל אסור באכילה ולהדיא מבואר בש"ס שבת (דף קי"ד) דמותר לקנב ירק ולפצוץ אגוזים ועיין (סי' תרי"א) ובמג"א שם (ס"ק כ) משא"כ איסורי דרבנן אסורים משום מוקצה ולא אמרינן דיהיו מותרים בטלטול מטעם דחוזי לקטנים וע"כ מה דאסור בעצם דגופי' אסור אף דמותר להאכיל לקטנים מ"מ חל על זה שם איסור ואסור לגדול בטלטול מטעם מוקצה דאינו עומד לזה להאכיל לקטנים ודומה למ"ש רשב"א שבת (דף קכ"ח) דלכך קאמר מפנין דמאי משום מגו דאי בעי מפקר לנכסי' ולא קאמר הואיל דחוזי לעניי' דדוקא תרומה דלא חזי אלא לכהנים וזכויות דל"ח אלא לנעמית ולוף לעורבים לכך שרי פנין דחוזי להכי אבל דמאי שמצניע עד למחר לתקנו לאכילתו והשתא ל"ח לי' לא מטלטל לי' רק פנין דא"ב חזי לי' וראוי הוא לו עי"ש ועיין מה שכ' שעה"מ שם דלגבי קטן פנין דמזונותיו עליו כחוזי לדידיה דמי ולכך הקשה דטבל טבול מדרבנן חזי לקטנים וכבר תירצתי דמ"מ אסור בהנאה של פלוי דאכילה ושאר איסורים דרבנן דאסורים בטלטול לדידן ע"כ צ"ל אף דרשאי להאכיל לקטן מ"מ שם איסור עליו ומקצה מדעתו לתתו לקטן ועי' מג"א (סי' שכ"ח ס"ק ט"ו) דמותר להאכיל בידים לקטן איסור מוקצ' אם אי אפשר בענין אחר עי"ש והיינו דבשביל זה לא אמרינן דרשאי לטלטלו הואיל דחוזי לקטן באם א"א בע"א ובאמת קצת משמע בדברי רשב"א יבמות דאף באפשר בע"א מותר להאכילו וכבר העירותי בזה בס' דברי חיים בקונטרס מים חיים (סי' ז').

עכ"פ בלגין של טבול יום אם הנה אסור מטעם מוקצה מחמת יום שעבר אז אפי' ל"ה בעי סעודה הראוי מבעו"י ל"ה מערבין בו דלגדול אסור מטעם מוקצה ואף בטלטול אסור ולא מהני מה דחוזי לקטן הואיל דאף הקטן כשאוכל אוכל איסור דרבנן דחל עליו מוקצה הואיל דבין השמשות ל"ה חזי אף לקטן דהוי טבל או דאוריית' או מטעם איסור להאכילו דאסור בהנא' דאכיל' של פלוי לכ"ע וא"כ פנין דבה"ש ל"ה ראוי אף להאכיל לקטן אי אמרינן מגו דאתקצאי מחמת יום שעבר אף דחוזי לקטן לאכלו מ"מ בטלטול אסור לגדול פנין דבה"ש ל"ה חזי ובזה נדאי אין מערבין פנין דאסור בטלטול לגדול ונפיר מוכיח דל"א מגו דאתקצאי מחמת יום שעבר: ודע דכמו דאסור להאכיל בידים איסור תורה לקטן לכ"ע פן נמי אסור אף לחרש ושוטה אף דבהני ל"ש הטעם שכ'

התה"ד (סי' ס"ב) דְּכַשְׁיַגְדִּיל יִבְקֶשׁ לְיַמּוּדוּ וְכֵן הוֹכִיחַ הַפ"מ או"ח בְּפִתְיָהּ הַכּוֹלֶלֶת ח"ב) מִמָּה דְשָׁחִיטָת חֲשׁו"ק פְּשִׁירָה פְּשִׁיגְדוֹל עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ וְע"כ דְּבַר זְבִיחָה הוּא מְטַעַם שֶׁכ' הַמְרִי"ל הוֹאִיל דְאָסוּר לְהַאֲכִילוּ בְּיָדַיִם גְּבֻלָּה וְכֵן מְבִנְיָא רַשְׁבָּ"א גִּיטִין (דף נ"ה ע"ב) וְהָא דְמְבִנְיָא ר"פ מ"ש חֲמור וְחֲש"ו אֲחִמּוֹר מִנַּח לִי לְחֲש"ו לֹא יִהְיֶה לִי מ"ט הֲנִי אָדָם הָאֵי לֹא אָדָם וּפְרִש"י הֲנִי אָדָם וַיֵּשׁ בְּמִינוֹ שְׁחִיב בְּמִצּוֹת וְאֲתִי לְאַחֲלוּפִי וְלֹא פִי מְטַעַם דְאָסוּר לְמַסְפֵי לִיה בְּיָדַיִם הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְשָׁם אֵינְרִי כְמוֹ בְּחֲמור שְׁמַנִּיחַ עֲלֵיהָ פְּשִׁיחָה מְהַלְכָת כֵּן נָמִי בְּחֲש"ו עַל אוֹתָהּ פְּנִיחָה הִיא שְׁיַנִּיחַ עֲלֵיהֶם פְּשִׁיחָה מְהַלְכִין וְכַמ"ש שָׁם הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א דְבַכְלָל חֲמור הֵם שְׂאִינָן מְצוּנִין עַל שְׁמִירַת שְׁבֵת אֲלֵא שְׂאֵתָה מְצוּנָן עַל שְׁבִיתָתָן שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתוֹ ע"י וְאִסוּר דְרַבְּנָן סְפִינָן לִיה בְּיָדַיִם כַּמ"ש הַרְשָׁב"א שָׁם וְלִכְפֹּר לִיכָא מַעְלָה בְּהוּ רַק דְהֲנִי אָדָם וְאֲתִי לְאַחֲלוּפִי וְכַדְאִיתָא שָׁם חֲרַשׁ וְקָטָן מֵאֵי לְחַרְשׁ יִהְיֶה לִיה דְקָטָן אֲתִי לְכָלֵל דַּעַת א"ד לְקָטָן יִהְיֶה לִיה דְחַרְשׁ אֲתִי לְאַחֲלוּפִי בְּגִדוֹל פְּקֻחַ הָרִי דְשְׁנִיחָה שְׁוִינָן לְגַבֵי אִסוּר רַק לְקָטָן יֵשׁ מַעְלָה דְאֲתִי לְכָלֵל דַּעַת וְרֵאוּי לְמַנְעוּ יוֹתֵר מְחַרְשׁ וּבְחַרְשׁ יֵשׁ מַעַל' דְאֲתִי לְאַחֲלוּפִי אֲבָל מ"מ פִּינָן דְשְׁנִיחָה שְׁיַיִכִים בְּשְׁבִיתָה יֵשׁ סְבָרָא לְכָאן וְלְכָאן אֲבָל בְּעֵצָם חֲרַשׁ הִיא כְמוֹ קָטָן דְאָסוּר לְמַסְפֵי לִי אִסוּר וְאַף דִּי"ל לְמָה שְׁפַתְבְּתִי (סי' הַקְדוּם) הָא דְצָרִיף קָרָא מְנוּחָד לְגַבֵי שְׁבֵת מְשׁוּם דַּא"ל כ' הִיָּה ס"ד דְמַתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא הוּא וְצָרִיף קָרָא לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלֹאכָה אֲתָה וּבִנְיָ וְא"כ י"ל דְהֲנִי כְּבִהְמָה דְאָסוּר מְטַעַם מְחַמֵּר כֵּן נָמִי חֲרַשׁ פְּשַׁעוּשׁ' ע"ד פְּקֻחַ אֲבָל שְׂאָר אִסוּרִין שְׁהוּא מְשׁוּם דְלֹא לְמַסְפֵי לִיהוּ בְּיָדַיִם שְׁתַּקַּל' הוּא י"ל דְדוֹק' לְקָטָן אָסוּר וְלֹא לְחַרְשׁ מ"מ הָא גַם בְּמְלֹאכְתָ שְׁבֵת מְבִנְיָא שָׁם בְּרַשְׁבָּ"א שָׁם דִּישׁ בְּהוּ אִסוּר לְמַסְפֵי לִיהוּ בְּיָדַיִם דְקָרִינָן בְּהוּ לֹא תַאֲכִילוּם וְאִם נֹאמֵר דְלְגַבֵי קָטָן יֵשׁ בּוּ אִסוּר דְלֹא תַאֲכִילוּם וְלֹא בְּחַרְשׁ א"כ וְדֹאֵי מְהָרְאוּי דְלֹא לִיתָן לְקָטָן רַק לְחַרְשׁ דְבַקָטָן מְלַבֵּד דְמַצְנוּהָ עַל שְׁבִיתָתוֹ יֵשׁ אִסוּר דְלֹא תַאֲכִילוּם אֲלֵא וְדֹאֵי דְאִסוּר זֶה שְׁיַיִף נָמִי לְגַבֵי חֲרַשׁ וְעִי"ש בְּר"ן בְּחִזְדוּשׁוֹ הָא דְלְשׁוּטָה יִהְיֶינָן וְלֹא לְקָטָן מְשׁוּם דְשׁוּטָה לֹא ב"ד הוּא וְאַפְּיֵלוּ אִם יִבְרִיא לֹא יִזְכּוֹר כָּלֵל מָה שְׁעַשֶׂה בִּימֵי שְׁטוּתוֹ אֲבָל הַקָטָן יִזְכּוֹר וְאֲתִי לְמַסְרָה הָרִי דִּיּוֹתֵר חֲמור קָטָן מְשׁוּטָה מְשׁוּם דְאֲתִי לְמַסְרָה וּמָה דְלֹא אֲמַרִינָן גַם בְּזֶה דְאֲתִי לְאַחֲלוּפִי וְנַעֲדִיף לְשׁוּטָה מְקָטָן כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוּ שָׁם הַתּוֹס' בְּתִימָא אֲמַאי לֹא אֲמַרִינָן גַּבֵי שׁוּטָה דְאֲתִי לְאַחֲלוּפִי לְגַבֵי גְדוֹל פְּקֻחַ לְדַבְרֵי הָר"ן אֲתִי שְׁפִיר דְהָא ע"כ גַם שׁוּטָה וְחַרְשׁ י"ל דְאֲתִי לְכָלֵל דַּעַת כְּמְבִנְיָא בְּתוֹס' גִּיטִין (דף כ"ב ע"ב) דְחֲש"ו חֲשִׁיבֵי בְּנֵי פְרִיתוֹת הוֹאִיל וְאִם הִגְדִּיל הַקָטָן וְנִשְׁתַּפָּה הַשׁוּטָה וְע"כ חֲרַשׁ ג"כ בְּכָלֵל דְהֲנִי בְּנֵי פְרִיתוֹת וְכֵן מְבִנְיָא מְדַעַת רַמְב"ם ה' גִּירוּשִׁין (פ' ג') דְפָסוּל דְחֲש"ו לְכַתּוּב גִּט הוּא מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי דִיע' הֵן וְעָבַד פָּסוּל מְשׁוּם דְלֹא בְּנֵי פְרִיתוֹת הֵן וְכֵן מְבִנְיָא בְּש"ע ח"מ (סי' רמ"ג) דְמַהְנֵי זְכִינָה לְשׁוּטָה וְחַרְשׁ וְעִי"ש בְּקֻצָה ח"ח (ס"ק ו') שְׁהַעִיר ע"ז דְדַלְמָא דְנֹקָא לְקָטָן מַהְנֵי זְכִינָ' מְשׁוּם דְאֲתִי לְכָלֵל שְׁלִיחוֹת אֲבָל חֲרַשׁ וְשׁוּטָה דְלֹא אֲתוּ לְכָלֵל שְׁלִיחוֹת אֵינּוּ דוּמ' לְקָטָן וְא"ל מְשׁוּם דְאֲתִי לְכָלֵל שְׁלִיחוֹת לְכַשְׁיִשְׁתַּפְּדָא"כ נְכָרִי נָמִי לְכַשְׁיִתְגַּיִיר וְדַבְרֵיו תְּמוּהִין דְנְכָרִי מַעֲיָקָר' בְּהִמָּה וְהַשְׁתָּ' דַּעַת אַחֲרֵת וְכַתְבְּתִי בַמ"א דְהַדְבָרִים מוֹכִיחִים דְמַהְנֵי זְכִינָ' לְחַרְשׁ וְשׁוּטָ' לְהַסוּבְרִים דְזְכִינָה מְדַאוּרִינָתָא מְקָרָא דְנִשְׂיָא אַחַד לְמַטָּה וְכַמוֹ דְמַהְנֵי זְכִינָה לְקָטָנִים שְׁהִיוּ בִּישְׂרָאֵל אֲזַ כְּמוֹ כֵּן הִיוּ חֲרַשִׁין וְשׁוּטִין לְאַחַר שְׁנַרְדָּם נָתַן רִיחַ בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל וְכֵן מְבִנְיָא מְש"ס ב"מ (דף ח) חֲרַשׁ קָנָה דְקָא מְגַבֵי לִי כֵּן דַּעַת הָרִי דְמַהְנֵי זְכִינָה לְחַרְשׁ וְהֲנִי בְּכָלֵל אֲתִי לְדַעַת וְכֵן

ממה דחרישת מתגרשת בקידושי אביה אף דבעינו ויצאה וקית' כמבואר בגיטין (דף פ"ה) וקטנ' משום דאמי לכלל הוי' וע"כ חרש ג"כ הוי בכלל זה וכן כתב הגתיות (סי' רמ"ג) וע"כ הא דקטן עדיף דלגביה אמי בבירור לכלל דעת דזמן ממילא אמי משא"כ חרש ושוט' מחוסר מעש' ואינו בבירור ומ"מ בהכרח שיש מציאות שישתפו ולכה בני זכ' הן ובני פרישות וי"ל דלגבי שוטה אף דשייך אמי לאחלופי לגבי גדול פקח מ"מ טפי עדיף קטן דנדאי אמי לכלל דעת ושייך אמי למסרה דזנפור מה שעשה משא"כ שוטה אף די"ל דיבא ג"כ לכלל דעת מ"מ לא יזפור אבל לגבי חרש י"ל פיון דשייך בו ג"כ שייבא לכלל דעת וגם יזפור מה שעשה לכן בצירוף הסברא דאמי לאחלופי יש לומר דלקטן יקבינו עכ"פ לענין למיספא איסור ביזים חרש הוא בכלל קטן: ותמהני על ס' הלכות קטנות (סי' ל"ח) דנסתפק אם מחללין שבת על חרש ושוטה והבי' מדברי רש"י הג"ל שכ' על מה דקאמר בש"ס הני אדם משום דאמי לאחלופי הרי דרק בצורת אדם הן וכמו קוף וי"ל דאין מחללין שבת עליהן וזה נדאי אינו פיון דבני זביחה ובני פרישות הן ובנדאי ההורגן חייב כמ"ש הרמב"ם ריש הל' רוצח כל ההורג נפש אדם מישראל עובר בל"ת דלא תרצח ומיתתו בסייף וחרש ושוט' נפש אדם מישראל נקראין פיון דאסור למספא להו איסור ביזים ובני פרישות הן ובני זביחה כשגדול ע"ג וגם הנולדים מהם ישראלים הם וכן פשר הוא למפטר מיבום וחז"ל תקנו להם נישואין וכדומה לכמה ענינים ישראלים הן ובנדאי מחללין עליהם שבת במקום פ"נ: [נדבר תימא מה שחקר הפ"מ בפתיחה שם (אות ז) וז"ל ומה שיש מהספק בשוט' שפא על אשת איש אי הנולד ממזר א"ל דנקרי ועבד אין הנולד ממזר דאין להם קידושין פלל והה"ד שוטה וחרש ועיין יבמות (דף מ"ה ע"ב) או דילמא שאני חרש ושוטה דבני מצות ניהו אלא שאין להם דעת לקנות ומ"מ אפשר דדוקא נכרי ועבד שאין במינו בני קידושין משא"כ הני עכ"ל והדברים מבוארים ברשב"א יבמות שם משם ר"ה גאון דהטעם משום דאינו קרוי בנו ואין זרעו מיוחס אחריו א"כ זרע של חרש ושוטה נדאי מיוחס אחריו וממזר הוא גם אם פא על יבמה קונה אותה א"כ בני אישות ניהו אף דלא תפסו קידושין שלקהן אבל בני הוי' הן במה דמשמא זכו להון אשת אחיו רק דעתו קלישתא לקנות א"כ נדאי הנולד ממזר אם פאו על א"א ואכ"מ בזה סי' י.

בש"ע (רס"א) י"א שצריך להוסיף מחול על הקדש והוא מ"ע מה"ת ואחר שקבלו שבת אין מערבין ואין טומנין ובסי' שצ"ג משמע דעת הש"ע אף אם קבל עליו תוספת שבת מערבין עירובי חצרות ובסי' רס"א סתם וכתב בדג"מ דוקא אם אמר בפ"י שמקבל עליו תוספת שבת לא קבל רק איסור עשה מש"ה יש להקל בשבות אבל אחר עניינת ברכו מהסתם קבל קדושת שבת ממש.

ובא"ר מחלק בין צבור ליחיד ובסדר דרף חיים כ' אף אם צבור קבלו עליהם חצי שעה קודם לילה לא חמיר מבין השמשות שלא הנה פונתן רק לתוס' שבת ויש להוכיח קצת דבתוס' שבת אסור שבות ע"י עצמו דהא מבואר במתני' (פ"ה דביצה) פל שחיבין עליו משום שבות בשבת חייבין ביו"ט וקחשיב בהני דרשות לא מייבמין וקתני פל אלו ביו"ט אמרו ק"ו לשבת ולמה צריף ולא מייבמין משום רשות ביו"ט הא מה"ת אסור אף בחוה"מ דיבום היינו נשואין פדתנן מועד קטן (דף ה) וישם מבואר דאין נושאים נשים בחוה"מ משום דכתיב ושמת בחגיף ולא באשתף וכ"ש ביו"ט דאין מערבין שמחה

בשמחה ומה"ת הוא נראיתי בטורי אבן מס' חגיגה שעמד ע"ז וכתב לדחוק דהא דגזרו על היבום כיו"ט משום שבות נ"מ ליו"ט של או משום ליל יו"ט ראשון דאין שמחה נוהגת ויש לגמגם בזה הא עכ"פ מדרבנן חייב גם בליל יו"ט כמו שהוכיח הוא בעצמו בשאגת אריה וא"כ בלא"ה פל דתיקון רבנן פצין דאורייתא תקון ולמה צריך לאסור מטעם שבות אולם י"ל למ"ש תוס' פתובות (דף מ"ז) בהא דקאמר שם בש"ס דמסר לה בשבתות וי"ט אף דאסור מדאורייתא דאין מערבין שמחה בשמחה מ"מ שעה אחת קודם יו"ט דהוא כיו"ט לענין מלאכה דתוספת דאורייתא ולענין שמחה ל"ש אין מערבין אולם זה מצד אסור דאורייתא דאין מערבין ושם קאי הש"ס על דיני תורה אבל מטעם שבות אסור כמו שאסור בכל מלאכה כ"כ אין נושאים נשים וכ"כ המג"א (סי' תקמ"ו) אף לתירוצ' השני שבתוס' שם דבלא סעודה מותר מדאוריית' י"ל דע"ז גזרו משום שבות ועיין מג"א (סי' תקכ"ד): וכתב בלבוש דתוס' שבת הוי קבלתו כמו נדר ויכול להתיר קבלתו כמו נדר וכדבריו נרא' מדברי רבינו יונה פ"ד דברכות משם ר"י מאורליינ"ש שכ' אע"ג דתוס' שבת די בכ"ש אפ"ה אם הוא מוסיף הרבה בכלל תוס' הוי וחיוב עליו וכתב וכיוצא בזה אמרו לענין תרומה שאע"פ שחטא אחת פוטרת כל הפרי אפ"ה אם תרם הרבה דין תרומ' יש לו עי"ש וכמו בתרומה מהני התרה ושאלה כ"כ תוס' שבת אולם מ"מ פנין דנדר הקדש הוא וכמו תרומה אין מתירין לו רק בפתח ולא בחרטא כמו פל נדרי הקדש וכמ"ש הרמב"ם (פ"ז מערכין וסוף נדרים) דנדרי הקדש אין נשאלין אלא מדוחק דמצוה לקיימן שנאמר נדרי לה' אשלם וכ"כ הטור הלכות צדקה דנדר צדקה יש לו שאלה ע"י פתח ולא ע"י חרטא וה"נ דכונתה ואף דמצונו בתרומה וחלה דמהני שאלה ע"י חרטא ג"כ כבר כ' המח"א דיני צדקה דשם פנין דיפריש דבר אחר ולא יפסיד ההקדש יכול להשאיל אף ע"י חרטא משא"כ בצדקה וא"כ תוס' שבת נמי דכונת' אף דדומה לתרומה מ"מ אם ישאל ע"י חרטא יפסיד זמן מקדושת שבת אין מתירין ע"י חרטא רק ע"י פתח והלבוש כתב דבריו על מי שקבל עליו שבת קודם שחשק' דמותר לומר לישאל חבירו לעשות לו מלאכה וכ' ב"י הטעם דאי בעי ל"ה מקבל שבת והקשו הא פנין שפבר קבל אין לו היתר וע"ז כת' דהוי יש לו היתר לעשות בעצמו להתיר קבלתו ועיין א"ר (סי' רס"ג ס"ק ל"ח) ולמ"ש אין בידו שיבא לידי היתר פנין דבחרטה לא מהני התרה ושיהיה לו פתח אין בידו ועיין בס' מקו"ח בהגהותיו לטו"ז (סי' ת"ר) שתמה על הטו"ז דמדמה קבלת שבת לשבועה דהא לא מועיל היתר לזה עי"ש ומה דפשיטא ליה מבואר בלבוש להיפך: והנה בד"מ (סי' רס"ג ס"ק ח) כ' לחקור לדעת הר"ן דאסור לעשות לו אחר מלאכה אם שרי להנות ממה שאחרים עושים לו דהא בעירובי תבשילין אסור אם אינו מקנה קמחו עי"ש ולא אבין בשלמא בע"ת שפיר אם אינו מקנה לו קמחו אסור לעשות לו אחרים כמו"ש תוס' ביצה דף י"ז) שיהביא הד"מ וכי אחרים יכולים לעשות בשבילו מה שהוא עצמו אינו יכול לעשות בשביל עצמו והיינו אף דלהעושה לא נאסר לבשל ולאפות לצורך שבת היינו טעמא דבשלו מותר לו דמה"ת סמכינן על הואיל אי מקלאי לי' אורחין ומדרבנן מועיל ע"ת אבל בשל חבירו ל"ש הואיל דלאו דידי' הוא ואף דנדאי פל א' יכול לעשות מלאכת אנוך נפש ביו"ט בעד חבירו דמה נ"מ אם הפעלים בעצמם עושים או אחרים מ"מ פנין דמלאכת אנוך נפש הותרה יכול פל אחד לעשות גם בעד חבירו אבל להכין על שבת בדנפשיה מותר מטעם הואיל ומ"מ

אסור מדרבנן לעשות לצורך שבת וכיון דהבעלים אסורי לעשות מלאכה זאת להכין לצורך שבת גם אחרים אסורים לעשות בשבילו לצורך שבת הוי מלאכה האסור פיון דלא הניחו הבעלים ע"ת ולא נשאר רק הואיל ואסור לעשות מלאכה א"כ אף אחרים עושים אסור משא"כ פאן האחר מותר לעשות פכל אנת נפשו דעדיין לא קבל ע"ע שבת ואמאי יאסור חבירו ליהנות ממלאכתו רק לבעלים אסור מצד אמירה שיהיה אסור אבל אינו דומה פכל לדברי תוס' ביצה ה"ל ודברי ד"מ צ"ע ועי"ש בר"ן והקנאה מיהא בעי דבלא"ה אי אפשר משום דשלוחו של אדם פמותו: ובשעה"מ העיר לומר אש"לד"ע ובאמת פונת הר"ן אף לעשות בעד חבירו אף בלא שליחות ג"כ אסור פיון דגוף מלאכת בישול ואפי' אסור ביו"ט שלא לצורך יו"ט ואם הבעלים אסורים לבשל לצורך שבת ממילא אחרים אסורים לעשות לצרכו עושים אסור מלאכה ויש להתבונן אמאי יהי ס"ד לאסור אמירה לישראל בתוס' שבת הא ל"ה רק אסור עשה ומנ"ל דגזרו על שבות דאמר' באסור עשה הא אף באסור לאו איבעיא לן בש"ס ב"מ (דף צ') ועי"ש בתוספות אף דבחוה"מ אסור אמירה לנכרי התם שבת ויו"ט חדא מילתא היא וגזרו אטו שבת.

וי"ל דגם תוס' שבת חדא מלת' הוא וגזרו וזה הפל אמר' לנכרי אבל אמר' לישראל דזה ל"ש פכל בשבת רק בזה שקבל עליו שבת ול"ש למגור אטו שבת מניין לנו פכל לאסור אמר' לישראל פיון דשליחות ל"ש הואיל דלא נעשה פכל אסור מלאכה דהזמן לא נתקדש עדיין בקדושת שבת רק זה קבל על עצמו א"כ לא נעשה פכל אסור רק אמירתו של זה שקבל עליו שמצווה לעשות ומניין לאסור זה ועיין תשובת פנ"י ח' יו"ד (סי' ג) ובמ"ש בס' בית מאיר (סי' ה) ואכ"מ בזה: סי' י"א.

המג"א סי' רס"ד) הביא בשם המרדכי מגילה דמ"ד תוס' שבת דרבנן אפ"ה יוצא בקידוש זה פיון דבשעה שמקדש יבא אח"כ לחיוב דאוריית' והקשה הא קטן אינו מוציא הגדול אע"ג שייבא אח"כ לחיוב דאורייתא ונראה דהמענין במרדכי ימצא דסובר רבינו טוביא מווינא דחיוב דרבנן מוציא חיוב דאורייתא וסובר אף אם סומא פטור ממצות מ"מ מדרבנן חייב ומוציא בקידוש את אשתו דחיוב דרבנן מפיק חיוב דאורייתא כמו מי שאכל פזית מוציא בבה"מז את מי שאכל פדי שביעה הואיל דיכול לבא לידי חיוב דאורייתא פן נמי בזה אף דעכשיו אין בידו משא"כ נשים אם אינם חייבות בבה"מז מדאוריית' אינה מוציאה לאיש משום דלעולם לא תבא לידי חיוב עי"ש וכן דעת רש"י ברכות (דף מ"ח) דחיוב דרבנן מפיק לחיוב דאורייתא וקטן אף מדרבנן אינו חייב דעיקר החיוב הוא רק על אביו לחנכו וכן דעת הרמב"ן מ"ד מס' ברכות ור"ן קידושין (דף ל"ו) דאף מי שאכל פביצה אין קטן מוציא אותו בבה"מז דאף חיוב דרבנן ליכא.

ולא גרס בברכות (דף כ') ולטעמיה קטן ב"ח דבן מברך ע"כ איירי בגדול כמ"ש שם במלחמות ובר"ן מגילה (פ"ב) [וקצת קשה דשם מסכים הר"ן עם שיטת התוספות דקטן מוציא דרבנן ובקידושין נראה דמסכים עם רמב"ן] ורש"י סובר דבן מברך איירי בקטן שהגיע לחינוך וחשיב ב"ח להוציא דרבנן ולא דאורייתא וגדול המחוויב מדרבנן מוציא אף דאוריית' פמבואר (דף מ"ח) וע"כ הא דאם אשה א"ח בבה"מ מה"ת אינה מוציאה לגדול וכבר עמד ע"ז בטורי אבן ר"ה (סוף פ"ג) ולדברי המרדכי א"ש דגדול יש לו מעלה דיכול להביא א"ע לידי חיוב דאוריית' וכן קטן אף דאינו מוציא לב"ח דאוריית'.

משום דלגבי זה לא חשיב ב"ח כלל דעיקר מטעם חינוך אכל גדול הואיל דיכול להביא א"ע לידי חיוב דאורייתא מוציא דרבנן לדאורייתא משא"כ אשה לעולם לא תבא לידי חיוב בהמ"ז דאורייתא לכן אינה יכולה להוציא ב"ח דאורייתא וקטן אף שיבא לידי חיוב דאורייתא מ"מ אינו מוציא עכשיו חיוב דאורייתא פנין דכל חיובו השתא הוא רק משום חינוך משא"כ מי שחייב עכשיו מדרבנן יכול להוציא אף זמן דאורייתא כמו קידוש פנין דיבא לידי חיוב דאורייתא וזה פשוט בדעת המרדכי: ובמ"ש מן שכתב דברי היש"ש ב"ק מובא במג"א (סי' קצ"ט) שכתב דמה"ת גדול יוצא בברכת הקטן רק חכמים אסרוהו לכן סמכינן אחרונה והמ"א הקש' מדפסקו האיבעיא דנשים בבה"מ לחומרא ע"כ דהוי דאורייתא ועוד פנין דכל הטעם דכל ישראל ערבים ורקטן לא שייך ערבות ע"ש.

ולמ"ש י"ל דוקא קטן הואיל דיבא לידי חיוב עדיף משא"כ אשה לא תבא לידי חיוב מה"ת לעולם לקח אם נשים בבה"מ דרבנן אינה מוציאה לאיש משא"כ קטן רק מ"מ פנין דגם השתא אינו בחיוב רק בחינוך דאביו אינו מוציא רק חיוב דרבנן וזה הפל מדרבנן משא"כ אם הגיע ל"ג בזה פנין דמה"ת לעולם מוציא הואיל דיבא לידי חיוב רק מדרבנן אינו מוציא בזה סמכינן על חזקה דהביא ב' שערות.

ומ"ש המג"א דאינו בערבות י"ל הא באמת מוציא אם אכל פזית וע"כ צ"ל אף דאינו בערבות מ"מ ע"כ לא צריך רש"י בר"ה בטעמא דערבות רק אם כבר יצא דמוציא ולא אמרינן דהוי ברכה לבטלה אף דזה יוצא בברכה זו מטעם שומע פעונה מ"מ מי הותר לו לברך ברכה שא"צ לו לזה כ' מטעם ערבות לזכות חבירו הוי כמו צריך לו אבל היכא דצריך המברך הברכה לעצמו ג"כ אז אף בקטן דל"ש ערבות שומע הוא פעונה' רק דלא חשיב ב"ח וזה לדעת יש"ש ל"ה רק מדרבנן: ובספר ח"א כ' וז"ל וצ"ע דאינו דומה להתם דאינו מברך בעצמו והקטן אינו מחוייב ולכך אינו מוציא אותו אבל הכא שפיר פנין שהוא עצמו מברך אע"פ שעדיין לא הגיע זמן חיוב דאורייתא יוצא בו ודומה לסי' תרמ"א כשברך שהחיינו בשעת עשיית הסנפה א"צ לברך זמן על יו"ט אע"פ שעדיין לא הגיע הזמן פנין שהסנף היא מחמת החג עכ"ל ותמהני עליו הא המג"א שפיר הקשה ע"ד המרדכי דלא אתי עלה מטעם זה וליף מזה כמו דיוצא בקידוש דזמן דרבנן על דאורייתא כמו כן לר"י סומא מוציא בני ביתו בקידוש וסובר דחיוב דרבנן מפיק לדאורייתא וע"ז העמיד המג"א קושיתו ובלא"ה גם שם דעת רמב"ם ורמב"ן וריטב"א וסמ"ג דיברך אח"כ וקמ"א שכת' שם שלא יברך הוא משום דספק ברכות להקל אבל שיקדש לכתחלה ביום זמן תוספת שבת לצאת בו החיוב דאורייתא של אח"כ ע"ז נשאר קושית המרדכי ועוד אף לדעת תוס' ורא"ש שם גבי סוכ' דפוטר ברכת עשייה לזמן של אח"כ היינו יו"ט שהוא טפל לסנפה עיין פל בו סוף הלכות לולב ובא"ר (סי' תרמ"א) משא"כ בקידוש פנין דמדאורייתא עדיין לא חל עליו שום חיוב כיצד יפטור בקידוש דהשתא של אח"כ וע"ז מוכרח פתרוצו דהמרדכי דבכה"ג חיוב דרבנן מפיק לדאורייתא פנין דיבא אח"כ לחיוב דאורייתא: והנה לדעת רמב"ן הנ"ל קטן לא מקרי ב"ח דרבנן ואינו מוציא אף לחיוב דרבנן דחינוך מצנה דאביו הוא ואיהו לאו ב"ח הוא כלל ממילא קטן שלא הגיע ל"ג שנים אינו יכול להוציא אף לאשה שכתב התפלה דבכה"ג קידוש על היין הוא דרבנן מ"מ קטן לאו ב"ח וע"י מ"א (סי' רע"א ס"ק ב') דקטן אף בן י"ג שנה אינו מוציא האשה כ"ז דלא ידענו אם הביא שתי שערות דבמילי דאורייתא לא

סמכינן אחזקה וכ' בא"ר דאם התפללה האשה ערבית או סמכינן ובדגול מרובה הוסיף דאפי' פחות מי"ג מוציא אשה אם התפללה ערבית דאתו דרבנן ומפיק לרבנן כמו בבהמ"ז (סי' קפ"ו) ולענ"ד יש להחמיר בזה דל"מ לדעת רמב"ן וסייעתו ל"ח קטן פלל ב"ח ואף דבהמ"ז סתם המחבר פשלא אכל האב פדי שביעה דבנו הקטן מוציא י"ל דאף דמקרי ב"ח דרבנן יכול להוציא דוקא דבר שעיקר חיובו ליחא רק מטעם סיג כמו בהמ"ז דמדאורייתא בעינן שיאכל פדי שביע' ורמו רבנן חיובא לברא אף פשאכל פביע' מטעם סיג שלא יבא להקל אף אם יאכל פדי שביע' וכן חיובא דקטן הוא דוגמתו דמדאורייתא א"ח עד שבייא שערות ויהי' י"ג שנה ומשום פדי לחנכו להרגיל אותו במצות חיבוהו חכמים פשהגיע לחינוך מצא מין את מינו משא"כ דבר שקבעו חכמים למצוה בפ"ע כמו קידוש אף שהתפלל ויצא מדאורייתא חיבוהו חז"ל לקדש על הכוס בזה אין קטן יכול להוציא לגדול וסברא זו כ' להדיא בחידושי הרשב"א מגילה (דף י"ט) דחכמים סברי דקטן אינו מוציא לגדול בקריאת המגילה וכן התוס' הטעם דהוי תרי דרבנן ולרשב"א דחיקא ליה פ"י זה נכתב דכל שעיקר המצוה דרבנן פמגילה וסלל חמירא ומצות חינוך קילא טפי לקח לא מפיק אבל בהמ"ז דעיקרו דאורייתא אלא שהחמירו לפחות משיעורו אטו שיעורו אף קטן שהגיע לחינוך שהוא לחומרא להרגילו קודם זמנו שיהי' רגיל במצות פשיגיע זמנו דינא דמפיק לי' דחד גונא ניהו עי"ש וא"כ קידוש על הכוס דכונות' לא אתי מצות חינוך דקיל' ומפיק לעיקר מצוה דרבנן ועוד י"ל הא דסתם בש"ע לענין בהמ"ז דקטן מוציא הוא משום דעוד תירצו התוס' ברכות (דף ט"ו) דשאני בהמ"ז דהוא חומך' יתירתא יותר מד"ת ובקל נפטר ממנו פדאיתא והם החמירו על עצמן עי"ש וא"כ לתירוץ זה כמו במגילה אין קטן מוציא כמו כן בקידוש על הכוס וכ"כ בתוס' ר"י העסיד ובתוס' הרא"ש לחלק בין בהמ"ז על שיעור' דרבנן למגיל' ועוד י"ל דבדקדוק קתני בן מברך לאביו דבאמת דעת רש"י דקטן לא מקרי בר חיוב אף מדרבנן דעל אפנה הוא דרמי לחנוכה ואינו מוציא לדאורייתא אבל לחיוב דרבנן מוציא ואמאי הא שפיר כ' רמב"ן דמה"ט אף לרבנן אינו מוציא אולם י"ל דוקא לאביו יכול להוציא דזה מצותו דאביו לחנכו ורמא חיוב על אביו שיעוה לבנו הקטן שהגיע לחינוך שיברך על המזון אגב זה מוציא נמי חיובו של בהמ"ז פינו דעכ"פ הקטן עושה ע"ד אביו ויש זכיה לאביו בזה לחנכו מוציא נמי ידי חיובו של דרבנן אבל לאיש אחר שאינו חייב לחנכו י"ל דאינו יכול להוציא וכן אמו דאינה מצוה בחינוך כמו שכתב המג"א סי' שמ"ג) בשם ת"ה ומס' נזיר (דף כ"ט) א"כ לא משפחת קטן להוציא האשה ידי קידוש: ועיין בס' יום תרועה ר"ה (דף כ"ח) שכ' לדעת הסוברים די"ג שנה ויום א' דקטן בעינן מעל"ע א"כ מי שנוולד ר"ה בחצות ושמע תקיעת שופר קודם חצות צריך שישמע אחר חצות דקודם חצות הי' קטן ופטור כמו בכפאו ואכל מצה פשהוא שוטה הוא שוטה לכל דבר עי"ש ואף די"ל דאינו דומ' לשוטה דכאן מ"מ קודם חצות הי' חייב מדרבנן וזמן חיובו של תורה ממילא קאתי היום מ"מ סובר דחיובא דרבנן לא מפיק לחיובא דאורייתא או דקטן גרע דאף מדרבנן אין עליו החיוב רק על אביו לחנכו וא"כ אף לדין דקי"ל דלא בעינן י"ג שנים וי"א מעל"ע מ"מ אם נשלם בשבת הי"ג שנים וקידש קודם צאת הכוכבי' ודאי חייב לקדש שוב שנית בלילה ממש דאז חל חיובו של תורה ואף אם תוס' שבת דאורייתא וקבלת שבת מהני מטעם נדר ונדרו נדר אף קודם י"ג דמנפלא סמוך לאיש דאורייתא מ"מ לגבי

קטן דאינו ב"ח ובר עונשין א"ח מדאורייתא פמבואר מס' נדה (דף מ"ו): ודע אף למ"ש הרמב"ן מלחמות שם דמה דאמר ר"י להוציא רבים ידי חובתו עד שיאכל פזית דגן דסובר דעל פזית תיב מדאורייתא דאי ל"ה רק דרבנן ל"ה יכול להוציא ב"ח דאורייתא דכלל גדול אמרו פל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתו ומדאורייתא הוא דאין מוציאין מן הפטור על החיוב ואם א"ח בכזית מה"ת היכי אתי דרבנן ומפיק דאורייתא עי"ש.

לא תידיק מניה דסובר דמי שאינו מחויב בדבר השתא אינו מוציא לחבירו בשאר מצות פגון קידוש היום דהני לדידן דאורייתא אם פבר קידוש תאמר דא"י להוציא לחבירו ב"ח דזה אינו דהא מבואר בפסחים (דף ק"א) ולרב למה לי לקדושי בביתו להוציא פניו וב"ב מבואר אף דכבר יצא מוציא הרי דל"ב שיהיה פעת ב"ח ממש רק אם הוא ב"ח מוציא וע"כ מטעם ערבות מוציא כמו שכ' רש"י ר"ה (דף כ"ט) בהא דאמרינן שם פל הברכות פולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכ' היין שאם יצא אינו מוציא רק שאר פוסקי סברי דדוקא בברכה שלפני דאינו חובה לאכול לא לתהני ולא ליבריה משא"כ פשפבר אכל דכבר נתחייב יש פאן ערבות ומה"ד יכול להוציא אף בלא אכל פלל רק מטעם דאיתא בירושלמי ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך וזה רק מדרבנן לקח די באכל שיעורא דרבנן וכמ"ש הרא"ש ברכות (דף מ"ד) ויש סוברים דוקא להוציא רבים צריף שיאכל משום דאומר שאכלנו משלו אבל להוציא יחיד אף פשלא אכל פלל יכול להוציא וכן דעת הגהות הסמ"ק פפי שהביא הטור (סי' קפ"ו) עי"ש בב"ח וכ"כ בש"ג מס' ברכות אולם דעת הטור דאף להוציא יחיד צריף שיאכל פזית.

וכף פתב הפ"ח שם וכן מבואר בריטב"א ר"ה שם נאמי עלה מטעם אחר עי"ש. אולם הרמב"ן סובר או דמי שאכל יברך הוא מה"ת או פינון דלא רמי עליו חיוב לאכול ולהביא עצמו לידי חיוב בהמ"ז ל"ש בזה ערבות והוא בכלל דאמר בש"ס חוץ מברכת הלחם וברכת היין ואם יצא אינו מוציא דאף ברכה דלאחריה ג"כ אינו בכלל זה דערבות וכן מבואר ברבינו ירוחם (נתיב יו"ד) וז"ל בהמ"ז אם לא יצא מוציא אחריו ואם יצא אינו מוציא פן מוכח בר"ה ובנתיב י"ג ח"ג פתב וז"ל במצות אם יצא הוא בעצמו אם יכול לחזור לעשותה פעם אחרת יש חולקים בבהמ"ז ובכל שאר ברכות הננהנין אם יצא אינו מוציא ובקידוש היום של שבת וכן בברכת מצה אע"פ שיצא מוציא עכ"ל.

הרי מבואר דבה"מ נכלל בברכות הננהנין ומ"מ ידי קידוש מודה הרמב"ן דיוכל להוציא ואף בברכת היין פינון דחובת הגוף הוא וכן מבואר בש"ג ר"ה שם לשון ריא"ז וז"ל ונרא' בעיני שפין על ברפת המוציא ובין על בה"מ הוא אומר עי"ש.

ובש"א (סי' י"ג) פתב לפרש דברי בה"ג דהא דכל הברכותאע"פ שיצא מוציא חוץ מברכות הלחם הוא דוקא חיוב ברכות דרבנן אבל חיוב דאורייתא כמו בהמ"ז ובה"ת וכן שאר מצות דאורייתא אם יצא אינו מוציא והאריף בזה לבאר שפן דעת רש"י וכן דעת רמב"ן מ"ד ולדבריו ע"כ הא דאמרינן בפסחים (דף ק"א) לרב מקדש בביתו להוציא פניו וב"ב ע"כ צריף לדחוק דהיינו להוציא עכ"פ ידי חובת קידוש על הפוס דהוא דרבנן בזה אע"פ שיצא מוציא והיינו או דבני ביתו התפללו ויצאו ידי חובת קידוש דאורייתא ועל הפוס הוא דרבנן או אף דלא התפללו מ"מ עכ"פ מוציא החיוב דרבנן אולם דעת

הַרְמַבּוֹן גְּרָאָה בְּרוּר דְּלֵא ס"ל רַק בְּבַהֲמ"ז לְבַד דְּנִכְלָל בְּבִרְכַּת הַנְּהַנִּין אֲבָל שְׁאָר חֻבּוֹת דְּאוֹרְיִיתָ' ל"ב שְׁיִהְיֶה מְחֻנְיָב מִמֶּשׁ הַשְּׂתֵא וּכְמוֹ שְׁנִרְאָה מְדַבְּרֵי ר"י הַנֶּ"ל וְהַש"ג וְמָה שְׁהוֹכִיחַ שֵׁם הַש"א וְבַט"א ר"ה שֵׁם מְדַנְקֵט וּבְהַלֵּל וּבְמַגִּיל' אַע"פ שְׁיִצְאָ מוֹצֵי לָמָּה לֹא נִקְטַר רְבוּתָא טְפִי אַף בְּשֵׁל תוֹרָה אַע"פ דב"ח הוּא מ"מ פִּינּוֹן דְּכִבְרַ יִצְאָ פְּקַע חַיּוּבָא מִנִּיהּ אִינוּ רְאָיָה דִּי"ל דְּנִקְטַר לְרְבוּתָא אַף בְּמַצְנָה דְּרַבְּנּוֹן דְּהִי' ס"ד דְּלֵא שְׁיִיָּדָּ בִי עֲרֻבוֹת כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַמְּחַבְּרִים לְכַף אִם יִצְאָ אִינוּ מוֹצֵי קמ"ל הַבְּרִיִּיתָא דְּלֵא כֵּן הוּא וּמכ"ש חַיּוּב דְּאוֹרְיִיתָא דְּוֹדַי שְׁיִיָּדָּ עֲרֻבוֹת דְּמוֹצֵי אִי וְתַמְהַנִּי עַל הַצֵּל"ח בְּרִכּוֹת (דָּף מ"ח) שֵׁכ' בְּפִשְׁטוּת בְּדְרַבְּנּוֹן לֹא אֲמַרִּינוּ יִצְאָ מוֹצֵי' הָא לְהַדְּנָי' מְבֻנָּאָר בְּהַלֵּל וּמַגִּילָהּ וְגַם הָא דְּאֲמַרִּינוּ כֹּל הַבְּרִכּוֹת אַע"פ שְׁיִצְאָ מוֹצֵי אִי וְעִיקַר הַבְּרִכּוֹת חוּץ מִבְּהֲמ"ז וּבְרִכַּת הַתּוֹרָ' הֵמָּה דְּרַבְּנּוֹן חֲזִינוּ דְּאַף דְּרַבְּנּוֹן מוֹצֵי מִטַּעַם עֲרֻבוֹת] וְכֵן גְּרָאָה מִמָּה דְּחַיּוּב פְּרִשְׁתָּ זְכוֹר דְּהוּא דְּאוֹרְיִיתָ' וְכֹל יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין בְּקִרְיַת הַתּוֹרָה הָרִי דְּאַף חַיּוּב דְּאוֹרְיִיתָא יָכוֹל לְהוֹצֵי אִי הַמְּחַנְיָב בְּדְבָר: עוֹד פָּתַח שֵׁם הַט"א דְּדַעַת רַש"י דְּהָא דְּמִי שְׁאִינוּ מְחַנְיָב בְּדְבָר א"מ אֲחֵרִים אִינוּ רַק מְדְרַבְּנּוֹן דַּאל"כ פִּי מְחַנְיָב בְּדְבָר מְדְרַבְּנּוֹן אֲמַאי מוֹצֵי לְמַחְנְיָב מַה"ת וְדֵלֵא פְּדַעַת רַמְבַּ"ן וְהִבִּיא רַאי' לְדַעַת רַמְבַּ"ן מְהָא דְּטוֹמְטוּם א"מ לֹא אֵת מִינוּ וְלֹא אֵת שְׁאִינוּ מִינוּ מִשּׁוּם דְּאִין סְפַק מוֹצֵי לְוֹדַי וְאִי אֲמַרְתָּ דְּרַק מְדְרַבְּנּוֹן א"מ אֲמַאי א"מ זְכָר וְדַאי הָא הו"ל סְפַק' דְּרַבְּנּוֹן וְלִקְוֹלָא וְעִי"ש שֵׁכַת' אַף דְּלִגְבֵי מִינוּ הָיִי סְפַק סְפַקָא מ"מ זִמְנִין מְהַפְּדָּ הַס"ס לְהַקְלֵ אֲבָל אִי ל"ה רַק דְּרַבְּנּוֹן בְּחַד סְפַק סָגִי לְמִיזֵל לְקוֹלָא וְלֹא מִשְׁפַּחַת לְעוֹלָם שְׁתַּהַפְּדָּ הַסְּפַק עִי"ש וְהִנֵּה לְדְבָרֵינוּ אֲפַתִּי יִקְשָׁה לָמָּה בְּמַגִּילָהּ טוֹמְטוּם א"מ הָא שֵׁם הָיִי עִיקַר הַמַּצְנָה דְּרַבְּנּוֹן גִּימָא סְפַק דְּרַבְּנּוֹן לְהַקְלֵ וְזֶה מוֹסְכָם מְכַל הַפּוֹסְקִים דְּטוֹמְטוּם א"מ וְהוּא מִתּוֹסְפַת' פ"ב דְּמַגִּיל' אוּלָם י"ל דְּאֲזִיל לְטַעְמוֹ וְשִׁיטְתוֹ בְּמַס' מַגִּיל' (דָּף ה' ע"ב) דְּדְבָרֵי קַבֵּל' כְּדְבָרֵי תוֹר' וְסְפִיק' לְהַחְמִיר וְשֵׁם כ' דְּמִטְּוֹמְטוּם אִינוּ רַאי' דִּיכּוֹל הַסְּפַק לְהַתְּהַפְּדָּ לְאִידָּ גִיטָא דְּאֲשָׁה תּוֹצֵי אֵת הַטְּוֹמְטוּם וְאַף בְּדְרַבְּנּוֹן פֶּל הֵיכ' דְּהַסְּפַק יָכוֹל לְהַתְּהַפְּדָּ לְאִידָּ גִיט' לֹא סְפַק מְקַרִּי עִי"ש וַא"כ אִינוּ רַאי' בְּרַם דְּבָרֵינוּ שֵׁם מְקוֹשִׁים הָא מְצִינוּ בְּכַה"ג סְפַק דְּרַבְּנּוֹן לְהַקְלֵ אַף דִּיכּוֹל פְּעַם לְהַתְּהַפְּדָּ לְקוֹלָא לְאִידָּ גִיטָא כְּמוֹ בְּבִין הַשְּׂמִשּׁוֹת דְּשִׁבְתָּ בְּדְרַבְּנּוֹן אֲמַרִּינוּ סְפַקוֹ לְהַקְלֵ וְאֲמַרִּינוּ דִּיּוֹם הוּא וְלְדְבָר אַחַר אִם יִזְדַּמֵּן דְּבָר שְׁנֵאֲמַר לְהַקְלֵ דְּהוּא לְיָלָה מְחַזְקִינוּ לְהַקְלֵ וְדוֹק' הֵיכ' דְּבִבְרִירָה יְהִי תְּרַתִּי דְּסִתְרִי ל"א לְהַקְלֵ וְעִינֵינוּ בְּזָה בְּשַׁע"מ סוּף הַלְכוֹת מְקַנְאוֹת וְכַתְּבֵתִי בְּזָה בְּמַ"א מִשָּׂא"כ בְּזָה דְּלֹא בְּוֹדַי שְׁיִזְדַּמֵּן לְהִיפְּדָּ שְׁפִיר נוֹכַל לֹאמַר סְפַק דְּרַבְּנּוֹן לְהַקְלֵ אוּלָם בְּלֹא"ה לֹא קִש' דְּהָא לְדַעַת רַש"י בְּמַגִּיל' דְּנָשִׁים מוֹצֵי אִין אֲנָשִׁים וּבְכ"ז טוֹמְטוּם א"מ וְכִבְרַ כ' הַב"י (סִי' תְּרַפ"ט) דְּהַמְּוֹרְכָב וְאִין יָדוּעַ אִם זְכָר אִם נִקְב' גְּרַע א"כ גַּם בְּתַקִּיעַת שׁוּפָר י"ל הִיָּינוּ טַעְמָא וּמְלַבַּד זֶה כְּבָר כ' הַמ"מ בַּהֲל' עִירוּבִין (פ"ו הִי"ג) דְּאִין לְעֲשׂוֹת סְפַק דְּרַבְּנּוֹן לְכַתְּחֵלָה עִי"ש וַאֲכ"מ בְּזָה בְּרַם לַמ"ש לְעִיל מִיּוֹשֵׁב דַּעַת הַיִּש"ש ב"ק דְּסוֹבֵר בְּאַמֵּת דְּהָא דְּמִי שְׁאִינוּ ב"ח אִינוּ מוֹצֵי אִי הוּא רַק מְדְרַבְּנּוֹן דְּהוּא רַק בְּקִטְוֵן הוֹאִיל דַּעכ"פ יָבֵא לְיַדִּי חַיּוּב בְּזָה י"ל דִּיכּוֹל לְהוֹצֵי אִי מְדְאוֹרְיִיתָ' מִטַּעַם שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה וְכֵן לְעַנְנֵן תְּקִיעַת שׁוּפָר י"ל ג"כ מַה"ת הָיִי הַקּוֹל שׁוּפָר שְׁשׁוֹמֵעַ לֹא פְּקוֹל חֲמוּר בְּעֵלְמָא פִּינּוֹן דב"ח הוּא גוּף זֶה רַק עֲדִינוּ לֹא בָּא זְמַנּוֹ מִשָּׂא"כ אֲשָׁה לְעוֹלָם לֹא תָבֵא לְיַדִּי חַיּוּב לְכַף אִם נָשִׁים בְּבַהֲמ"ז דְּרַבְּנּוֹן א"מ אֲנָשִׁים דְּלֹא נוֹכַל לֹאמַר שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה פִּינּוֹן דְּהַדְּבוּר זֶה שְׁשׁוֹמֵעַ קִיל וְלְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה בְּרַ חַיּוּבָא וּבְזָה אַף מְדְאוֹרְיִיתָ' א"מ וְל"א לְגַבֵּי זֶה שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה וְלפ"ז א"ש הָא דְּטוֹמְטוּם א"מ אַף בְּדִיעְבַּד

לשאינו מינו פינן דהוי ספק דאורייתא דאם הוא אשה לעולם לא יהי ב"ח ואינו מוציא מדאורייתא: ובענין אם איש שהתפלל יכול להוציא בקידוש לאשה שלא התפללה דעת הד"מ דכמו דכתב הרא"ש דאשה אינה בערבות דאיש כמו כן איש על אשה ורע"א ו"ל השיג עליו דעיקר מה דיצא מוציא הוא תלמיא אם הוא ב"ח בזה והביא ראיות בזה ואחת הוא מעובדא דנאי ושמעון בן שטח דאם הי' אוכל היה מוציא אף למלפתא ובזה פבר הרגיש הד"מ בעצמו מובא בצל"ח (דף כ') וכתב פינן דעכ"פ חייב שמעון בן שטח בערבות דנאי הוי פחייב בדבר עינין שם.

ולפי זה היכא דמוציא גם לאיש גדול שלא התפלל יכול להוציא גם לאשה אבל באינו ב"ח להוציא רק לאשה אינו מוציא לדעתו ובאמת דברי הרא"ש ברכות דמוסיף טעמא דערבות משמע קצת פדברי הד"מ דאם נאמר דעיקר תלוי אם הוא ב"ח א"ל למה ליה להרא"ש לאריכות דברים ולא די לו במ"ש תוס' ברכות (דף מ"ח) אולם ממה דמבואר בש"ס דאם נשים בבהמ"ז דאורייתא מוציאין לאנשים מבואר דלא תלוי בערבות וכבר נתחבטו בדברי הרא"ש קמאי בס' מנצל מאש דעתו פדעת הצל"ח דאיש אינו ערב בעד אשה והבאים אחריו נסתבכו הרבה בזה בתשובת זרע אברהם ובתשובת סמא דחיי ופוק חזי מאי עמא דבר דרוב נשים ספרדיות אינם יכולות להתפלל ואנשים מוציאין אותם אף שפבר התפללו: אגב ראיתי שם בס' סמא דחיי שהקשה על הטור ש"ע (סי' רצ"ד) דמי שאינו מריח דדעת ר"א שאין לו לברך על הבשמים במ"ש אף להוציא ב"ב ודעת הטור ש"ע דיכול לברך להוציא פינן שחכמים קבעו הו"ל מצנה ודמי לקידוש והבדלה והקשה היכי מצי מפיק אחרוני הא אינו מחנניב בדבר וכתב דמוכח מזה כמ"ש שם בשם מהר"ם בן חביב דלדעת רש"י דבן עיר מוציא לכן פפר במגילה וע"כ הא דתנן פל שאינו מחנניב בדבר א"מ ע"כ הך פללא הוא היכא דלא שנייך במצות אבל אדם דשנייך במצות אע"ג דיום זה א"ח מקרי ב"ח וה"נ לענין ברפת הריח פן הוא ודבריו לא נהירא דנדאי אף לדעת הירושלמי דבן פרוך א"מ לכן פפר פינן דהיום לאו ב"ח הוא מ"מ לענין ברפת בשמים יכול להוציא וגוף דברי מהר"ם חביב מוקשים דהא חרש דקתני לגבי מגילה איירי בפדבר ואינו שומע דחניב בכל המצות רק לגבי מגיל' פטור הרי דצליך שיהי' ב"ח באותה מצו' אולם לדעת רש"י פינן דאף במצנה הזאת ב"ח הוא רק היום א"ח מוציא ודעת הירושלמי דצריך שיהי' ב"ח דוקא היום ולמחר חיובא אחרני' הוא דמ"מ היום לאו ב"ח הוא וזה לגבי חיוב גוף המצנה אבל בברפת בשמים אם נאמר דחיוב מצנה הוא להריח אלא שאינו יכול להריח דאסו' להנז' מעוה"ז בלא ברכ' וכינן דל"ש לא לתהני ולא לברך דרמניא עלי' להריח לקיים מצות חכמים ממילא פל ישראל ערבים זב"ז ויכול זה שאין לו חוש הריח להוציא או בברכתו דעל ברכות הנהנין ב"ח הוא פמוהו דאסור לו להנזות בעוה"ז בלא ברכ' ולא אכפת לן במה שאין לו חוש הריח ואינו ב"ח בברכה זו פינן דאצלו ל"ש הנאה זו דאין לו הנאה אבל מ"מ ב"ח מקרי דאסור לו להנזות בעוה"ז בל"ב בדרך פלל ולא משגחינו בזה על הפרט פינן דגוף המצנה עושה זה שמריח רק בברכ' מוציא אותו ובדרך פלל מקרי ב"ח על ברכות הנהנין הגע עצמה הרי בקידוש והבדלה דמוציא לאחרים אם זה אי אפשר לו לשתות יין דאינו נהנה פלל ומזיק לו הכי לא יהי יכול להוציא לחבירו בברפת היין זה נדאי אינו פינן דב"ח הוא עכ"פ שלא להנזות מעוה"ז בל"ב ובמצי' זו אף ברפת הנהנין אע"פ שיצא מוציא ממילא יכול להוציא וכן

לדעת הטוש"ע בברכת בשמים ועי"ש בטו"ז ומג"א וז"פ וברור: ואם בן ארץ ישראל שיצא לחו"ל ונדעתו לחזור יכול להוציא לכן חו"ל בקידוש ביו"ט שני לכאור' יש מקום לומר דאף לשיטת הירושלמי דבן כרף א"מ לכן כפר דהוי פאינו מחוייב בדבר מ"מ שם אין ביזו להביא א"ע לידי חיוב כ"ז שהוא בכרף עד שיצא לשם משא"כ בן א"י אף שדעתו לחזור מ"מ ביזו להביא א"ע לידי חיוב אם יקבע בדעתו שלא לחזור עוד וי"ל דבזה כ"ע מודים דהוי ב"ח במצנה הזאת ומקרי"ם חביב ו"ל דתולה הדין אם בן א"י יכול להוציא לכן חו"ל תפלת יו"ט שני של גלויות בדין דבן כרף אם יכול להוציא לכן כפר לדעת הר"ן ותוס' דאינו יכול להוציא דהוי א"ח בדבר פן נמי בזה י"ל דוקא בא"י כמבואר בדבריו דנשאל על בני חו"ל שפאו לירושלם וא"י להתפלל דשם שפיר כל זמן ששוכן תוככי ירושלם ולא יצא לחו"ל לא מקרי ב"ח ביו"ט שני דמחוסר מעשה לצאת ולהכניס א"ע בחיוב משא"כ בחו"ל דביזו לחשוב ולקבוע בדעתו שלא לחזור אף במקום שהוא נגד הדין ובאיסור מ"מ ביזו מקרי שיכניס א"ע מיד לידי חיוב דיו"ט שני י"ל דלכ"ע מקרי מחוייב בדבר ואף באמצע היום מיד פשקבע בדעתו להשתקע בחו"ל חל עליו חיוב מיו"ט שני דכ"ש הוי חיוב בפ"ע וראיתי בגליון רבינו הג' עק"א ו"ל או"ח (סי' רס"ז) שחקר ב"מ שיעדיין לא קבל עליו שבת ואינו רוצה לקבל עדיין אם יכול להוציא ידי קידוש למי שפבר קבל עליו שבת וכו' פנ"ל די"ל פיון דביזו לקבל שבת מקרי ב"ח בדבר ועדיף מכן כרף לגבי בן כפר: סי' י"ב.

כתב הרמב"ם (רפ"ו משבת) אסור לומר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת ואע"פ שאינו מצווה על השבת ואע"פ שאומר לו קודם שבת כו' ודבר זה אסור מדברי סופרים כדי שלא תהי' שבת קלה בעיניהן ויבואו לעשות בעצמן.

מבואר מדבריו דאיסור אמירה לגוי וכן שלא להנות ממלאכת גוי שעשה בשביל ישראל הפתוב שם (ה"ב) הפל חד טעמא הוא כדי שלא יבא לעשות בעצמו ולכאורה קשה א"כ למה אסרו שבות במקום מצנה גם פן כמבואר שם ה"ט) דעת רמב"ם דלא כבה"ג דמתיר אמירה לנכרי במקום מצנה אף לעשות מלאכה דאוריית' רק בדעת הרי"ף והגאונים דרק שבות דשבות במקום מצו' התירו ואמאי פיון דהוי לדבר מצנה לא נחוש כמו דמצונו בדבר הבא מחוץ לתחום לצורך ישראל דאסור מ"מ בלולב מבואר בטור (סי' תרנ"ה) דאף למי שהובא בשבילו מותר פיון דלית לי' הנא' דמצות לאו להנות נתנו ולא חיישינו שיעשה אדם מצנה הבאה בעבירה.

וכן פסקינו (סי' תקפ"ו) לענין שופר והא דבא מחוץ לתחום אסור הוא ג"כ לשיטת תוס' ורוב ראשונים מטעם שלא יאמר לעשות ועיין שבת (דף קכ"ב) וב"ן ורשב"א שם וכיון דבמקום מצנה לא חיישינו שיעשה מצנה הבאה בעבירה למה יהי' אסור שיאמר לנכרי אף לעשות מלאכה דאורייתא במקום צורך מצנה דלאו להנות ניתנו וגם ל"ח שיעשה בעצמו דלא יעשה מהב"ע ובמדרכי פרק לולב הגזול ובעירובין פ' הדר פתב בהבא מחוץ לתחום לצורך ישראל אף למ"ד מצות להנות ניתנו שרי דלא שניף שיעשה אדם מהב"ע עי"ש ולמה לא נאמר דיהי' רשאי לומר לנכרי שיעשה מלאכה לצורך מצו' בפרט במצנה דליכא הנאת הגוף פיון דגם זה לדברי רמב"ם עיקר שאסרו חכמים מטעם שלא יבואו לעשות בעצמן ובהכרח צ"ל פיון דלהחולקים על הבה"ג הוא משום דגרסו בש"ס

עירובין (נ"ח ס"ח) דהא לא אמר לי זיל אחים לי ומבואר בש"ס דבשבות שיש בו מעשה היינו שהנכרי עושה מלאכה אסור אף במקום מצנה וצ"ל לרמב"ם דלאו משום אמירה הוא האיסור רק אף באומר לו קודם שבת פינו דעושה על ידי צוואת ישראל החמירו ביותר משא"כ בעושה מלאכה בעצמו אף שעושה בשביל ישראל ואסרו חז"ל מטעם שלא יאמר לו מ"מ לצורך מצנה דללה"נ מותר ובעושה נכרי שופר ביו"ט דמותר לתקוע בו מבואר (סי' תקפ"ו) איירי בעושה מעצמו לא ע"י צוואת ישראל ואף דעושה מלאכה דאורייתא בזה לא גזרו במקום מצו' דללה"נ ול"ש שיעשה מהב"ע: ובספר תשובת פני אריה (סי' מ"ז) כתב להתיר להתפלל וללמוד מתוך הספר לאור הגר שהדליק הנכרי לצורך ישראל בשבת מה"ט דמצות ללה"נ ובמילי דמצנה לא גזרינון שמה יאמר להדליק עי"ש.

וע"כ אף לדבריו היינו אם נזדמן במקרה שעשה הנכרי לצורך ישראל ושל"א ע"פ צוואת ישראל אבל ע"פ צוואת ישראל אף שצנה אותו קודם שבת מוכרח מדברי רמב"ם דאף במקום מצנה אסרוהו וגזרוהו כמ"ש ומה"ט הרעישו כל גדולי הדור לבטל שלא ידליק נכרי הגרות ביו"ט כ"לעת נעילה והנה לדברי טו"ז יו"ד (סי' רכ"א) שהלימוד נחשב הנאה לאדם דמשמחת לב חשיב כהנאה הגוף ואסור להנות אף במקום מצנה ובס' הג"ל כ' דרא' ברורה שלא כדבריו מהא דמס' ברכות (נ"ח כ"א) אמר ר"י למדנו ברפת התורה לאחריה מבהמ"ז מק"ו כו' איכא למכרו מה למזון שכן נהנה הרי דלימוד תור' לא חשיב נהנה ושמחת נפש לחוד ונהנת הגוף לחוד ולענין איסור הנאה כל שאין גופו נהנה ל"ח הנאה עכ"ד ולדעתי אינו ראי' כלל דמה דקאמר בש"ס מה למזון שכן נהנה' אין הכנה דלימוד ל"ח הנאה דזה נגד המוחש רק הכנה שכן נהנה הנאת הגוף ממש הבא תוך הגוף אבל על הנאה שחוצ' לגוף אינו מכרו פמו הרוחץ והסוף דהוי הנאת הגוף ומה"ט המוחר הנאה ממעין אסור לטבול בימות החמה דגופו נהנה וכן הסוף ודאי חשיב הנאה גמורה האסור' באיסור הנא' ומ"מ אינו מכרו על הנאות אלו והטעם מבואר ברוקח דעיקרון לא לזה עומד לכוף לא נתקן ברכה על זה פן נמי לימוד התורה אף דבאמת הנאה גמורה היא מ"מ עיקרה לא לשמחת הגוף ניתנה לכוף אין ללמוד ברכ' לאחרי' מבהמ"ז אבל מ"מ הנאת הגוף הוא וזה פשוט [וענין מג"א (סי' רכ"ג ס"ק ה) בקונה ספרים חדשים אין לברו דמצות ללה"נ בזה באמת י"ל למ"ש הט"ז דמשמח וכיון דעל הזכיה נתקנה הברכה י"ל דאף קניית ספרים שמחה הוא לגופו ועי"ש בא"ר ובתשובת רדב"ז (ח"ג) כ' ג"כ דמכרו].

אולם מ"מ יש לדון אף להסוברים דנהנת הגוף בהדי מצנה אסור מ"מ למ"ש במ"א בקושית האחרונים על הר"ן דסובר דלא אפשר ולא קמכנין לגבי הנאה שרי אף היכא דהוי פסיק ריש' כמבואר בדבריו פ' גיד הנשה בהד' דבת תיהי דאי ריחו לאו מלתא ולא הוי כאכילה מותר ההנאה הואיל דלא מכנין והקשו אמאי המוחר הנאה ממעין אסור לטבול הא ל"א ולא קא מכנין והעליתי דשאני איסור נדר וקונם דהוי איסור חפצא ואף מתעסק חייב בו לכוף אף דלא מכנין אסור ויבואר אי"ה בחיו"ד א"כ י"ל אף דאסור ליהנות ממלאכה שעשה הנכרי בשביל ישראל בשבת מ"מ דומה לשאר איסורי הנאה דהיכא דלא אפשר ולא מכנין מותר והכי נמי פינו דאינו מכנין להנאת הגוף רק ללמוד או להתפלל וזה אינו אסור ממילא לא אכפת לן בהנאת הגוף שיש לו ובפרט באיסור

דַּרְבָּנָן י"ל דַּאָף תּוֹסְפוֹת פְּסָחִים הַסּוֹבְרִים דְּהִיכָא דְהוּי פּס"ר אָסוּר אַף בּל"א וְלֹא מְכַוֵּן מוֹדִים דְּבִאִסוּר דְּרַבְּנָן מְוֹתֵר וְה"נ פִּינּוּן דְּאִין כּוֹנְנָתוּ לְהִנָּאֵת הַגּוּף לְהַנּוּחַ מִהַנּוּחַ רַק לְצוּרְךָ הַלְיָמוּד אַף דְּמִשְׁמַח לּוֹ ג"כ מְוֹתֵר פִּינּוּן דַּא"צ לְצֵאת מִבֵּיתוֹ רַק אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ וּמִצּוֹת לְלַה"נ: אוּלָם אִם נֹאמֵר כֵּן א"כ לְדַעַת הַרְשֵׁב"א מַס' נְדָרִים דְּסוֹבֵר בּכ"מ מִצּוֹת לְלַה"נ אַף הִיכָא דִּישׁ הִנָּאֵת הַגּוּף וּמְוֹדֵר הַנְּאָה מִמַּעֲיָן הַטַּעַם הוּאִיל דְּאֶפְשָׁר בְּאַחַר וְעַמ"ש בְּהִגָּהוּתִי לְד"ח דִּינִי ר"ה (ס' ד') יְהִי מְוֹתֵר לְהַנּוּחַ מִמְּלֵאכָת נְכָרִי שַׁע"ש בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל בְּמִקּוּם שִׁישׁ מִצּוֹ' וְעוֹנֵג שִׁבְתָּ אַף בְּמִקּוּם שִׁישׁ הִנָּאֵת הַגּוּף וְלֹא מִשְׁמַע כֵּן בְּש"ס שִׁבְתָּ (דָּף קכ"ב) דְּפָרְיָךְ הָא ר"ג מְכִירוֹ הוּהָ הָא בְּלִי סָפֵק ר"ג שְׂיֵרֵד בְּכַבֵּשׁ שַׁע"ש הַנְּכָרִי לֹא יֵרֵד לְהִנָּאֵת הַגּוּף בְּלִבְד רַק מִצַּד מִצּוֹת עוֹנֵג שִׁבְתָּ וְנִימָ' מִצּוֹת לְלַה"נ אֲלֵא וְדַאי פִּינּוּן דְּגוּף הַתְּשֻׁמִּישׁ הוּא גַם לְצוּרְךָ הִנָּאֵת הַגּוּף לֹא פְלוּג רַבְּנָן בְּגִזְרֹתָם וְאָסְרוּ שְׁלֵא לְהַנּוּחַ מִמְּלֵאכָת נְכָרִי שַׁע"ש בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל אַף דְּפִתִּיחַ בְּגוּיָהּ מִצְוָה וְדוּקָא בְּעֵשֶׂה שׁוֹפֵר אוֹ שְׁהִבִּיא עֲרֵבָה מְחוּץ לְתַחוּם אוֹ שְׁתַּלְשֵׁה הַנְּכָרִי דְּהִנְךָ לֹא קִיָּימָא לְהִנָּאֵת הַגּוּף רַק לְמִצְוָה בְּזָה כ' הַרְשֵׁב"א דל"ח שִׁיאֵמֵר לְנְכָרִי לַעֲשׂוֹת מִהַב"ע וּמִצַּד הַנְּאָה לִית לָן בִּי דְּמִצּוֹת לְלַה"נ מִשְׁא"כ בְּדְכָרִי דְּשִׁינְךָ בְּהֵם גַם הִנָּאֵת הַגּוּף לֹא פְלוּג רז"ל בְּגִזְרֹתָם וְאָסְרוּ אַף לְצוּרְךָ מִצְוָה וְעִינֵי רִיב"ש (ס' שפ"ז) לְדַעַת בַּעַל הָעֵיטוּר שְׁכַת' לְהַתִּיר לוֹמֵר לְנְכָרִי שְׂיֵדְלִיק הַנּוּחַ לְסַעֲוֹדַת שִׁבְתָּ וְכ' בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דַּאָף לְדַעַת בַּה"ג הַמַּתִּיר מְלֵאכָה ע"י נְכָרִי מִשׁוּם מִצְוָה ה"מ עֲשִׂיתָ שׁוֹפֵר וְלוּלָב וְאִזְמַל אֲבָל לְהַנּוּחַ אָסוּר וְכו' שְׂאֵם אֵתָה אוֹמֵר כֵּן נִתִּיר הַתְּבָשִׁיל שְׁנִתְבָּשִׁיל בְּשִׁבְתָּ ע"י גוֹי אִפִּי לְצוּרְךָ יִשְׂרָאֵל לְסַעֲוֹדַת מִצְוָה כו' כ"כ נֵר שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ נִהְגָה לֹא הִתֵּר ע"י ש"ש וְבִלִּי סָפֵק הַרְשֵׁב"א דְּמַתִּיר בְּעֲרֵבָה וְשׁוֹפֵר מִטַּעַם דְּמִצּוֹת לְלַה"נ לֹא פְלִיג עַל הַרְמַב"ן וְע"כ צָרִיךְ לְחַלֵּק אַף דְּדַעַתוֹ בּכ"מ דְּמִצּוֹת לְלַה"נ אַף בְּמִקּוּם הִנָּאֵת הַגּוּף מ"מ בְּמַעֲשֵׂה שִׁבְתָּ לֹא פְלוּג רַבְּנָן בְּגִזְרֹתָם בְּמִקּוּם שִׁישׁ בְּמִלְאכָה הִנָּאֵת הַגּוּף וּבְדַאי כְּמוֹ דַּאָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהַנּוּחַ כְּמוֹ כֵּן אָסוּר לְלַמּוּד וְזָה פְּשׁוּט.

וְאַף בְּהִבָּאֵת סְפָרִים אָסְרוּ ע"י נְכָרִי אַף אִם נֹאמֵר דל"ה הִנָּאֵת הַגּוּף. וּבְאֵמַת יֵשׁ לְהַבִּין בְּהָא דְּמִבְּנֹאֵר בְּשִׁבְתָּ (דָּף קנ"א) נְכָרִי שְׁהִבִּיא חֲלִילִין בְּשִׁבְתָּ לֹא יִסְפּוּד בְּהֵן יִשְׂרָאֵל וְדַעַת הַתּוֹס' וְרוּב רֵאשׁוּנִים דְּסָגִי בְּכַדִּי שִׁיעֲשֵׂה פְּמִבְּנֹאֵר (ס' שכ"ה) וְלָמָּה יִגְרַע מִהִבִּיא עֲרֵבָה וְלוּלָב דְּמְוֹתֵר מִיֵּד הוּאִיל דְּמִצּוֹת לְלַה"נ וְהִסְפֵּד ג"כ צְוֹרְכֵי מִצְוָה הוּא וּבִבְקָר י"ל שֶׁהוּא גַם הִנָּאֵת הַגּוּף לְחַיִּים שְׁמַדְח' מְטוֹתוֹ וּפּוֹטֵר אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ י"ל דְּלָכָךְ אָסוּר אֲבָל הִסְפֵּד שֶׁהוּא רַק מִצְוָה וְאִמָּאִי אָסוּר וְאוּלַי פִּינּוּן דְּהִסְפֵּד הוּא ג"כ יִקְרָא דְּחִיִּי הוּי כְּמוֹ הִנָּאֵה לְהַגּוּפִים הַחַיִּים לְכָךְ בְּעֵי בְּכַדִּי שִׁיעֲשֵׂה שׁוּב רְאִיתִי בַּמַּג"ש שִׁבְתָּ שְׁם שְׁעָמֵד ע"ז דַּאָף לְדַעַת ר"ת דְּטַעַם הַמַּתְּלָת פְּדִי שִׁיעֲשֵׂה דְּחִיִּישִׁינּוּ שְׁמָא יֵאמֵר לְגוֹי לְהִבִּיאָם שִׁיעֲשֵׂה מוֹכְנֵי לּוֹ הָכָא ל"ש דְּאִין אָדָם עוֹשֶׂה מִהַב"ע אֲלֵא שֶׁהַפּוֹסְקִים לֹא כְּתָבוּ כֵּן וְצָרִיךְ טַעַם דְּמָה בֵּין זֶה לְלוּלָב ע"ש: וְלְדַעַת בַּה"ג וּבַה"ע ט שֶׁהִתִּירוּ שְׁבוּת דְּאִמִּירָה לְנְכָרִי בְּמִקּוּם מִצְוָה וְהִמָּה לֹא גָרְסוּ בְּש"ס עִירוּבִין שְׁם דְּהָא ל"א לִי זֵיל אַחִים פְּמִבְּנֹאֵר בְּרִיטְב"א שְׁם וּבְרִי"ף סוּף פ' ר"א דְּמִילָה נִרְאָה דְּהֵם סוֹבְרִים דְּהָא דְּאָסְרוּ חז"ל שְׁלֵא לוֹמֵר לְנְכָרִי לַעֲשׂוֹת מְלֵאכָה לֹא גָזְרוּ מִשׁוּם סָרְךָ שְׁלֵא יְבֵא לַעֲשׂוֹת בְּעֵצְמוֹ רַק דְּאִסוּר אִמִּירָה בְּעֵצְם אָסְרוּ וּמִמִּילָא שְׁלֵא יִהְנֶה אִם עֲשֵׂה בְּעֵצְמוֹ דְּאִי לֹא הָא יְבֵא אַף לְצוּוֹת לוֹ אֲבָל גּוּף הָאִסוּר הוּא אִמִּירָה וּמִמִּילָא אִין בּוֹ אֲלֵא חוֹמֵר עֲשֵׂה וּמִפְּנֵי מִצְוָה דְּחִינּוּ לְאִסוּר זֶה דְּהָא דְּלֹא דְּחִינּוּ שְׁבוּת דְּאִין עוֹלִין בְּאִילָן מְקָמִי מ"ע דְּשׁוֹפֵר מְבֹנָאֵר בַּר"ה (דָּף ל"ב) דִּיו"ט הוּי עֲשֵׂה וּל"ת וּפִי

הָרִ"ן דְּחֻכְמִים עָשׂוּ חִיזוּק לְדַבְרֵיהֶם שִׁיְהִי כַעֲשֵׂה וּל"ת וְהִיָּינוּ שְׁבוּת דְּאִית בִּי מַעֲשֵׂה אֲבָל שְׁבוּת דְּלִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה לֹא הִתְמִירוּ שִׁיְהִי בְּחֻמְרָא עֲשֵׂה וּל"ת.

וְהַטַּעַם לַמ"ש הַר"י בְּרִיטְבֹּ"א יְבָמוֹת (דָּף ה') דַּעֲשֵׂה דְשַׁבְּתוֹן לֹא קָאִי רַק עַל אַבוֹת מְלָאכוֹת הַפְּתוּבִים וְלֹא עַל ל"ת כְּמוֹ מְחַמֵּר וּא"כ חֻכְמִים לֹא הִתְמִירוּ יוֹתֵר בְּמַצְנֻתָן וְאִסּוּרֵי דְרַבְּנָן מִמָּה שֶׁמַּצְיֵנוּ בְּחֻמְרָא אִסּוּרֵי תוֹרָה.

וְכִינּוּן דְּמַצְיֵנוּ בְּשַׁבַּת שִׁישׁ אִסּוּרֵי ל"ת לְבַד אֵין בְּיַד חַו"ל לְהַתְּמִיר בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן כְּחֻמְרָא אִסּוּרֵי תוֹרָה רַק פְּקַל שְׁבָאִיסּוּרֵי תוֹרָה וְעֵינָן בַּמַּל"מ (פִּי"א מְאִישׁוֹת) בְּשֵׁם הַר"י בְּאִסּוּן בְּאֵשֶׁת חֲרַשׁ שְׁוִינְתָּה דְּמוֹתֶרֶת דְּלֹא יְהִי קִידּוּשִׁי דְּרַבְּנָן חֲמוּרָה מְזִיקָה דְּאוֹרֵייתָא עִי"ש וְה"נ דְּכּוֹנֵתָה לֹא יְהִי שְׁבוּת דְּרַבְּנָן חֲמוּר מְאִיסּוּר לֹא דְּאוֹרֵייתָא וְאִף דִּישׁ לְהַתְּבוּנָה בְּש"ס סוֹפָה (דָּף י"ו) וְעִירוּבִין (דָּף פ"ו) ע"כ לֹא קָאֵמַר ר"י אֲלֵא בְּסוֹפָה דַּמ"ע אֲבָל שַׁבַּת דְּאִיסּוּר סְקִילָה לֹא וּבְרַש"י בְּמְלָאכָה דְּאוֹרֵייתָא מְחַמְרֵינוּ אִף בְּמִקְלֵי דְּרַבְּנָן דְּאִית בֵּיהּ הָרִי דְּאִף לְעַנְיָן סוֹפָה דְּאוֹרֵייתָא הוּי' מְחִיצָה מ"מ פִּינּוּ דְּלַגְבֵי שַׁבַּת בְּדְאוֹרֵייתָא ל"ה מְחִיצָה ל"ה מְחִיצָה אִף לְעַנְיָן דְּרַבְּנָן וְעִי"ש בְּרִיטְבֹּ"א מ"מ י"ל לְעַנְיָן שַׁבַּת דְּנוֹקָא אֲבָל לֹא הִתְמִירוּ יוֹתֵר לְעַנְיָן שַׁבַּת בְּדְרַבְּנָן שִׁיְהִי בְּחֻמְרָא עֲשֵׂה וּל"ת שְׁלֹא יְהִי גְדַחָה מְפִנֵי מְצוֹ פִּינּוּ דְּמַצְיֵנוּ שְׁהַתוֹרָה ג"כ לֹא הִתְמִירָה בְּעַנְיָן רַק בְּחֻמְרָא ל"ת כְּמוֹ מְחַמֵּר וְלֹא הִטִּיל בְּחֻמְרָא עֲשֵׂה וּל"ת כֵּן חֻמְרָא דְּרַבְּנָן הוּא ג"כ פְּקַל שְׁבָאִיסּוּרֵי תוֹרָה לְגַבֵי שַׁבַּת וּלְכַף בְּמִקּוּם מְצוּנָה לֹא גָזְרוּ דַּעֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת דְּרַבְּנָן מִשְׁא"כ הֵיכ' דְּחַו"ל גָּזְרוּ מִטַּעַם גָּדַר שְׁלֹא יְבֵא לְעֵשׂוֹת הַמְּלָאכָה בְּעַצְמוֹ כְּמוֹ אֵין עוֹלִין בְּאֵילָן וְכַדּוּמָה הַמְּבּוֹאֵר שֶׁם עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּחֻמְרָא גּוּף הָאִיסּוּר וּבְעֵשׂוֹת וּל"ת הוּא וְשִׁטַּת רַמְב"ם הוּא דְּאִסּוּר אִף אֲמִיר' לְנִכְרֵי בְּמִקּוּם מְצוֹ לְדִידֵי פִּינּוּ דְּגָזְרוּ שְׁלֹא יְבֵא לְעֵשׂוֹת בְּעַצְמוֹ הִתְמִירוּ בְּחֻמְרָא עֲשֵׂה וּל"ת וְלִכְּנֵן אִף בְּמִקּוּם מְצוֹ דְּאוֹרֵייתָא אִסּוּר לִזְמַר לְנִכְרֵי שִׁיעֲשֵׂה מְלָאכָה וּכְבָר כְּתַבְתִּי בְּזֶה בְּהַגְהוֹתִי בְּקוֹנוֹטְרַס מִים חִיִּים שְׁבַס' ד"ח (ס"ס כ"ב) אִף שֶׁם נִכְתַּב בְּגַמְגוּם וְשִׁבּוּשׁ לְכֵן הַעִירוֹתִי בְּכָאן ע"ז: וְהִנֵּה מַצְיֵנוּ דַּעַת שְׁלִישִׁית מוּבָא בְּב"י (ס' ש"ז) בְּשֵׁם הַגָּמ"ר מְשֵׁם רַאבְּנָ"ה דְּאֲמִירָה לְנִכְרֵי אִף בְּדְאוֹרֵייתָא לֹא אִסּוּרָא אֲלֵא בְּדָבָר שְׂאִי אֲפָשֶׁר לְמַצּוֹא תְּקֻנָּה ע"י יִשְׂרָאֵל לְעֵשׂוֹת כְּגוֹן לְהַחֵם חֲמִין אֲבָל אִם אֲפָשֶׁר לְעֵשׂוֹת כְּגוֹן בְּרַה"ר דִּיכּוֹל לְהִבְיָא ע"י מְחִיצוֹת ב"א מוֹתֵר אֲמִירָה לְנִכְרֵי וּבְב"ח שֶׁם כַּת' דְּהִיָּינוּ מְדַאֲמַר שְׁמוּאֵל מוֹתֵר אָדָם לִזְמַר לְחַבְּרוֹ לְכַרְף פְּלוּנֵי אֲנִי הוֹלְךָ לְמַחַר שְׂאֵם יֵשׁ בְּוִרְגָּנִין הוֹלְךָ וְכִינּוּן שֶׁהוּא דָּבָר שִׁישׁ לוֹ הִתְמִיר ע"י תְּקֻנָּה בְּשַׁבַּת מוֹתֵר לְאֲמָרוֹ אִף בְּמִקּוּם שְׂאִין שֶׁם הִתְמִיר עִי"ש וּבַט"ז שֶׁם כ' דְּדוֹקָא אִם מוֹכֵן לוֹ לְעֵשׂוֹת מְחִיצָה ע"י ב"א.

וּבַמ"א שֶׁם (ס"ק י"ב) הִבִּיא רַאִי (מַסִּי שְׁכ"ה ס"ח וס"י) דְּאִסּוּר וּלְדַבְרֵי טו"ז אֵינוֹ רַאִי דְּשֵׁם אֵינִי בְּאִי אֲפָשֶׁר לוֹ לְעֵשׂוֹת בְּהִתְמִיר אוּלָם הַמַּג"א כְּתַב דְּדַבְרֵי הַב"ח צַע"ג דְּשֵׁם מוֹתֵר לִזְמַר לְנִכְרֵי לְעֵשׂוֹת לְמַחַר בְּמִקּוּם שִׁישׁ לוֹהִיתֵר אֲבָל שִׁיעֲשֵׂה הַנִּכְרֵי הַמְּלָאכָה בְּשַׁבַּת מְנִינָן לְנוֹ לְהַתִּיר בְּשִׁבְלֵי שִׁישׁ לוֹ תְּקֻנָּה לְעֵשׂוֹת בְּהִתְמִיר וּבַש"ע (ס' שְׁכ"ה ס"י) כְּתַב הַרְמ"א דָּאֵם מִקְלָא גוֹי מִים מְבוּר שֶׁהוּא רְשׁוּת הִיחִיד לְרַה"ר דַּעַת ר"ת דְּדוֹקָא לְבַהֲמַתּוֹ אִסּוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַשְׁקוֹת דְּלֹא תוּכַל לִירַד לְבוּר אֲבָל לְאָדָם אֲפִילוּ הִבִּיא דְּרַף רַה"ר מוֹתֵר מִטַּעַם דְּאֲפָשֶׁר לִילְךָ שֶׁם הוֹסִיף הַרְמ"א וַיֵּשׁ מִתִּירִין אִף לְכַתְּחֻלָּה וְהַמַּג"א שֶׁם כ' חֲפֵשֶׁתִי בְּכָל בּוֹ וְלֹא מַצְאֵתִי זֶה וְגַם בַּד"מ לֹא כְּתַב מְקוּם מוּצָאוֹ עִי"ש דַּר"ת לֹא

התיר אלא דייעבד אבל לכתחלה אסור אוילם מצאתי בס' ראב"ן (דף ס"ט ע"ג) וז"ל בור
ברה"ר אסור לישראל למלאות מים ממנו ולהעלותו ולשתות שהבור רה"י ומייתי מרה"י
לרה"ר אבל אם מילא גוי לצרכו ומצאו ישראל שותה ואם בשביל ישראל מילא אסור
ויש מתירין אפילו לומר לנכרי מלא לי מדאמרין פ' שואל אר"י אמר שמואל מותר אדם
לומר לכהן פלוני אני הולך למחר הואיל ואם הי' בן רגנין הי' הולך ה"נ הואיל דיכול
ליסע ולירד ולשתות יכול לומר לגוי דלה לי עכ"ל הרי לפנינו דיש מתירין אפילו
לכתחלה הואיל דאפשר לעשות בהיתר וי"ל דהטעם הוא פיון דעיקר מה שאסרו חז"ל
אמיר' לנכרי ושללא להנות ממלאכת שבת שעשה נכרי בשביל ישראל הוא מטעם שכת'
הרמב"ם ו"ל שלא יבא הישראל לעשות בעצמו סברו הנה רבנותא דזה דוקא היכא דאי
אפשר לעשות בהיתר ואין תקנה לזה רק לעשות באיסור בזה חששו חכמים וגזרו שלא
יעשה בעצמו ואז יעשה ע"כ באיסור פיון דליכא תקנה אחרת אבל היכא דיש לו תקנה
ויכול להשיג חפצו ולהנות בהיתר כמו להביא מרה"ר על ידי מחיצות ב"א או לרדת
לבור ולשתות מים בזה אף דהגוי עושה באופן שנעשה באיסור מ"מ פיון דאינו מצננה
על חילול שבת ל"ל בה וגזיר' שלא יבא הישראל לעשות בעצמו ל"ש בזה דמה"ת יעשה
מלאכה במקום דאפשר בהיתר ורק בכל זה פיון דהגוי עושה באופן האסור לישראל
לעשו' הי' מ"מ ראוי לאסור לומר לו שיעשה מטעם דאמיר' בעצמ' היא שבות דכתי'
ממצוא חפציה ודבר דבר דיבור אסור לזה הביאו ראיה מהא דפ' שואל דדבר שיש לו
היתר על ידי תקנה לא נאסר האמירה וה"ל לא אסרו האמיר' ומטעם דלא יבא לעשות
בעצמו זה סברו מצד הסברא דבמקום שיש תקנה ל"ש גזירה זו לכן התירו אף לומר
לגוי לעשות בשבת אף באופן שעושה מלאכה האסור' לישראל ועי' תשובת חות יאיר
שדקדק למה הוצרכו חז"ל לאסור אמירה לנכרי תיפוק לי' דאסור משום ודבר דבר
ויכבר פתבו המפרשים דאף לומר קודם שבת שיעשה בשבת אסור אף דל"ש איסורא
דודבר דבר או להסוברים דאף במקום מצו' אסור ע"כ לאו מטעם ודבר דבר עיין ת"ש
(סי' רמ"ג אות י"א) וכיון דיש תקנה לעשות בהיתר ל"ש בו ודבר דבר ממילא מותר
האמירה ולהנות מותר דלא שייך החשש שלא יבא לעשות בעצמו כן נראה דעת הגה'
רבנותא.

והחולקים ס"ל דמ"מ פיון שהנכרי עושה עכשיו באופן האסור לישראל אסרו חכמים:
אוילם זאת נראה פשוט באם הנכרי עושה באופן האסור לישראל אחר ולזה הישראל
שרי פגון ישראל שהנזים עירוב ביום טוב דרשאי לילה לצד העירוב ד' אלפים שרי
לומר לנכרי שילך שם אף דלגבי ישראל אחר הוי כנעשה איסור תחומין מ"מ פיון דלגבי
ישראל המצנה שילך לצרכו הוי היתר גמור ואם עושה בעצמו אינו עושה שום איסור
מהיכא תיתי שיהי' אסור דלגבי נכרי לא נעשה שום איסור ומה איכפת לן מה דלישראל
אחר הוי איסור ועי' רש"י שבת (דף קנ"ג) מ"ט שרי לי למיתב לנכרי ונהרי הוא שלוחו
לישאנו בשבת משמע מדבריו דסובר דל"ש אמיר' שבות אלא בשבת לכן שם האיסור
מצד שליחות ולחומרא יש שליחות ועי' בית מאיר (סי' ה' ס"ד) בזה וא"כ ודאי בגידון
זה המותר לישראל זה לעשות ולילה שם א"כ ליכא איסור באמירתו להנכרי שילך
ומטעם שליחות לא שייך בדבר המותר למשלח ולשליח ולא מבעי לדעת הראב"ה
והראב"ן הנ"ל דאף במקום שיש רק תקנה להישראל לעשות באופן ההיתר מותר לומר

לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה בְּאֶנְפֵן הָאָסוּר פְּשִׁיט' בְּנִידוֹן זֶה הוּא ק"ו פִּינּוֹן דְּגַם לְיִשְׂרָאֵל בְּעֶצְמוֹ מִן מוֹתָר לַעֲשׂוֹת בְּאֶנְפֵן זֶה שְׂעֻשָׁה הַנִּכְרֵי אֲלָא אֵף לְהַחֲלִיקִים הֵינּוּ פִּינּוֹן דַּמ"מ הַנִּכְרֵי עוֹשֵׁי בְּאוֹתוֹ אֶנְפֵן הָאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת אֲבָל בְּנִידוֹן הַנְּ"ל דְּמוֹת' לְיִשְׂרָאֵל לַכ"ע שְׂרֵי לִי לְיִשְׂרָאֵל לּוֹמֵר לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה וְרֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן רַעַק"א וְ"ל (ס'י שַׁצ"ו) שְׂנִסְתַּפֵּק בְּזֶה וְכ' וּלְפִי שְׂעֻשָׁה אִין הִכְרַע וּלְדַעֲתִי הֶעֱנִינִי דְמַהֲנִזְכָּר מוֹכַח לְהִיתָר בְּפִשְׁיטוֹת וּבְפִרְט דְּהַרְמָ"א (ס'י שַׁכ"ה) הַנְּ"ל כ' דְּנִהְגוּ הִיתָר אֵף לְכַתְחָל' לְשַׁלּוֹחַ לְנִכְרֵי לְהַבִּיא דְרָף ר"ה וְאֵף לְהַמְחִמִּירִי שְׁם בְּזֶה וְדַאי יֵשׁ לְהַקְל: עוֹד חָקַר שְׁם הַח"י דְּאֵם אוֹמֵר לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה אַחַר שְׂעֻשָׁה אֵף מְלֵאכָה דְּאוֹרְיִתָא דְּאוֹלֵי יֵשׁ לְהַקְל וּבְעַל עֵבֶה"ג הַשִּׁיב לוֹ לְאַסּוֹר וְשׁוּב הַשִּׁיב לוֹ הַח"י עַל רְאִיּוֹתָיו אוֹלָם הַעֵה"ג כ' גַּם מִצַּד הַסְּבָרָא אָסוּר לְמ"ד יֵשׁ שְׁלִיחוֹת לְנִכְרֵי לְחוּמְרָא וְכֵן נִרְאֶה דְּכִינּוֹן דְּאָסְרוּ חַו"ל לְצִוּוֹת לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה מְלֵאכָה וְאֵף לְרַמְזוֹ לוֹ כְּמַבְנֵאָר (ס'י שַׁצ"ז) וּבַמַּג"א שְׁם (ס"ק ל"א) וְאֵף לּוֹמֵר קוֹדֵם שְׁבֵת שְׂעֻשָׁה בְּשַׁבָּת וְעֵיקַר הָאִיסוּר אֲסֻמְכוּהוּ ג"כ אֲקָרָא דְּכַתִּיב לֹא יַעֲשֶׂה כָּל מְלֵאכָה כְּמוֹ שְׁהַבִּיא הַסְּמ"ג מִהַמְּכִילְתָא וּבַס' יִרְאִים (ס'י קי"ג) מְמִילָא אָסוּר ג"כ לּוֹמֵר לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה אֵף אֵם בְּאִמְרָה שְׂאוּמֵר לְנִכְרֵי ל"ש שְׁלִיחוֹת דְּמִקְלֵי הוּא מ"מ לֹא גָרַע מְמַרְמֵז וְכֵן יֵשׁ קִצָּת רֵאִי מְדַבְּרֵי תוֹס' ר"ה (דָּף כ"ד ע"ב) ד"ה שְׂאֵנִי ר"ג דְּאֲחֵרִים עִמּוֹ שְׁפַתְבוּ אַע"ג דְּבַכ"מ אִמְרָה לְנִכְרֵי שְׁבוֹת הִכָּא ל"ג מְשׁוּם מְצֻנָה וּמֵאִי קִשְׂיָא לְהוּ וּמַנ"ל דְּשָׁם לֹא גִזְרוּ מְשׁוּם מְצֻנָה דְּלִמָּא לֹא אָמַר ר"ג לְנִכְרֵי רַק שְׂעֻשָׁה אַחַר לְעֲשׂוֹת.

א"ו דְּאֵף זֶה אָסוּר וְאֵם הִנֵּה אָסוּר לּוֹמֵר לוֹ שְׂעֻשָׁה הִי אָסוּר ג"כ לּוֹמֵר לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה לְנִכְרֵי אַחַר לַעֲשׂוֹת: וְהַמַּג"א ס"ק יו"ד) הַבִּיא דְּבַרֵי הַג"א פ"ק דַּע"ז דְּאֵף דְּמִן מוֹתָר אֲדָם לּוֹמֵר לְחַבְרֵי הַנִּרְאָה שְׂתַעֲמִיד עִמִּי לְעַרְב מ"מ לְנִכְרֵי אָסוּר וּכְדַעַת י"א בְּתוֹס' שְׁבֵת (דָּף ק"ג) וְהַדְּבָרִים מִתְמַיְהִין דְּמַהִּיבָא תִּיתִי לְאַסּוֹר יוֹמֵר בְּנִכְרֵי בְּמָה שְׂמִוֵת לְיִשְׂרָאֵל פִּינּוֹן דְּאִמְרָה זֶה מִן מוֹתָר דְּנִדְבָר דְּבָר פְּתִיב דְּבוּר מְפֻנָּשׁ וְהַמּוֹכֵן מִתּוֹף דְּבָרֵי ל"ה רַק כְּהַרְהוּר וּמִן מוֹתָר אִיז' אִיסוּר יְהִי שְׂלֵא לּוֹמֵר זֹאת לְנִכְרֵי.

וּבְאַמַּת עֵינֵינִי בַּא"ז הַגְּדוֹל וְלֹא מְצֻאֵי כֹזָא' רַק בְּהַלְכוֹת שְׁבֵת (ס'י פ"ה) פְּתַב דְּרַמְיָה לְנִכְרֵי בְּשַׁבָּת ג"כ שְׁבוּ מְדַאֲמֵרִינּוּ בְּדִלִיק' הַתִּירוּ לּוֹמֵר כָּל הַמְּכַב' אִינּוּ מְפָסִיד וְהָא דְּקִי"ל כַּר"י בְּזוֹ קְרוּחָה דְּמִן מוֹתָר לּוֹמֵר הַנִּרְאָה שְׂתַעֲמִיד עִמִּי לְעַרְב הַתָּם הַרְמִיז' לְצוֹרֵף מוֹצְאֵי שְׁבֵת אֲבָל רְמִיזָה לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה בְּשַׁבָּת וְדַאי אָסוּר עַכ"ד.

וְכַנְרָא דְּזֶהוּ ג"כ פְּנִינָת הַג"א בְּמָה שַׁכ' וְלֹא לְנִכְרֵי הֵינּוּ מְשַׁמְעוֹת וְרַמְזוּ לְנִכְרֵי שְׂעֻשָׁה מְלֵאכָה בְּשַׁבָּת אָסוּר אֲבָל לְרַמְזוּ לְנִכְרֵי מְשַׁמְעוֹת שְׂבִיבָא לְעַרְב לֹא עָלָה ע"ד הַא"ז לְאַסּוֹר וְעִי' תוֹס' רַע"א וְ"ל מַס' שְׁבֵת (אוֹת קַע"ד) שְׂפַתְבּוּ וְיִרְאָה לִי פְּדַעַת הַג"א מְדַמוּקֵי ר"א בְּחִבְרָא יִשְׂרָאֵל וּלְדִיּוּקָא לְוִקִי בְּחִבְרָא נִכְרֵי עִי"ש וְאִין זֶה דִּיּוּק דְּהָא מְבִנְאָר בְּדַבְּרֵי רַב אֲשִׁי שְׁם אִפִּי' תִּימָא חֲבִירוֹ יִשְׂרָאֵל הָא קַמ"ל כו' וּמְבִנְאָר דְּלֹא מְבַעֲנִי לְנִכְרֵי וְדַאי מִן מוֹתָר לּוֹמֵר הַנִּרְאָה שְׂתַעֲמִיד דְּהַנִּכְרֵי אִינּוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם אֲלָא אִפִּי' תִּימָא חֲבִירוֹ יִשְׂרָאֵל דְּשַׁנִּיחָם מְהַדְרִין בְּחִפְצֵיהֶם וְהִי' ס"ד לְאַסּוֹר פִּינּוֹן דְּאִינָם יְכוּלִים לְחַזוֹר מִצַּד וְדוּבְרָא אִמַּת בְּלָבְבוּ וְהִי' כְּהַבְטִיחוּ שְׁנִיחָם זֶה לְזֶה.

דְּהָא ע"כ הָא דְּקַתְנִי לֹא יִשְׁפּוֹר אֲדָם פּוֹעֲלִים אִיִּירִי אֲפִילוּ בְּלֹא פִּסּוּק דְּמִים וּבְלֹא גְמַר קִנְיָן כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר בְּחוֹת יְאִיר שְׁם בְּתֻשׁוֹב' בְּעַל עֵבֶה"ג וְרֵאֵן' דְּהָא הִי' נְכוּן עִמּוֹ

לערב אסור וע"כ דזה בכלל לא ישפור ואי הו' מוקי בקבר נכרי הי' ס"ד דלישראל אסור לומר אף הנרא' פיו דנגמר הענין של ההרהור של שניה' קמ"ל ר"א אפי' תימ' חבירו ישראל בכ"ז מותר לומר הנרא' דהרהור אף בכה"ג מותר אבל להחמיר בנכרי יותר מבישראל זה דבר תימא: והא דהתירו לומר בדליקה פל המכה אינו מפסיד כ' בתוס' רע"א ו"ל שם (אות קמ"ח) אם מותר לומר אם תקכה לא תפסיד לא נתבאר בפוסקים עי"ש ותמהני הא מבואר בש"ג פ' המדיר שנסתפק בזה ובפ' כל כתבי כתב בשם מהרי"ח להתיר עי"ש: ואם נתקלקל העירוב בשבת הביא בתו"ש (סי' רמ"ג) משם הפ"מ דמותר לומר לנכרי לתקן והו' לי מחיצה הנעשה בשבת דשמה מחיצה ושרי לטלטל עי"ז דאין מצוה גדולה מזו להציל רבים וכן העלה התו"ש להלכה ויש לראות אם נתקלקל ביו"ט שהוא ערב שבת אם מותר די"ל דונק' יש להקל בשבות זה לצורך שבת זה אבל להקל בשבות דאמירה לנכרי ביו"ט שהוא לצורך שבת הפא ובפרט ביו"ט ראשון י"ל דאינו מותר וכה"ג כ' הטו"ז (סי' תרנ"ה) דאף דיש להקל לשלוח נכרי בשביל אחרוג ולולב ביו"ט אפילו אחר יום א' שהוא דרבנן הואיל דהוי עשה דרבים מ"מ בשבת אין לשלוח בשביל יו"ט שלאחריו והפננ' דשבות רחוקה לא התירו וה"נ דקנותה ואולי יש לחלק דשם הוא בשביל מצו' דרבנן לכה אין להקל בשבת בשביל יו"ט אולם מפשט דבריו לא משמע פן דהא שם אף המלאכה שהנכרי עושה הוא רק דרבנן ומ"מ י"ל דכאן עושה נכרי מלאכה דאוריית' בתיקון העירוב והלחי וכדומה ואף אם נקל לצורך אותו שבת מ"מ לא נקל שבות דאמירה ביו"ט לצורך שבת הפא דהוי שבות רחוקה דומיא דאמרינן בש"ס פסחים (דף מ"ז) שבות רחוקה לא התירו אף י"ל דכאן עדיף דהא אם לא יאמר לנכרי ביו"ט שיעשה ויתקן פשיבא שבת יהיה מותר לומר לנכרי לתקן כמו שהתירו האחרונים הנ"ל שבות דאמיר' לצורך רבים להצילם מן האסור א"כ לא ירויח אם ימתין עד הלילה דעכ"פ בליקה יהיה נדחה השבות דאמירה טוב יותר לומר ביו"ט דקיל משבת בפרט ביו"ט שני דאז הוי תרי דרבנן פעין שבות דשבות אף דיו"ט שני כדי דלא אתו לזלוולי ביה מחמרינן בי' פכל חומר יו"ט ראשון וסליל' לומר דביו"ט שני יהי' מותר אמירה לנכרי במלאכה דאורייתא מטעם שבות דשבות מ"מ בזה עדיף פיו דיהי' מותר בשבת האמירה לא מחמרינן לאסור ביו"ט וכן הורתי הלכה למעשה בהיותי בחו"ל שוב ראיתי בנו"ב תנ"ינא (סי' מ"ד) שכ' לאסור מטעם הנז' פיו דא"צ לבו ביום לא התירו היום שבות דשבות כמו שאמרו שבות קרובה התירו ולא שבות רחוק ומ"מ לענ"ד הסבר' נכונה כמ"ש וגם דהכנות שבת מוטל לעשות בערב שבת ובכגון זה יו"ט מכין לשבת: סי' י"ג ברמ"א סי' ש"ו ס"א) וי"א דאין הכנה שיהי' בשל גוי ובמג"א משם הר"ן דאין הגוי מקצה מדעתו פלום וכיון דמוכן הוא לאיש אחד מוכן לכל אין לומר הטעם בשביל דהוי מוכן לא' הוי מוכן לכל אבל בדבר שאינו מוכן אף לא פגון דברשל הפקר דלית להו פלל בעלים הוי מוקצ' זה אינו דהא מבואר מדברי הש"ס עירובין (דף מ"ה) למאן דאמר חפצי הפקר קונים שבייתה אם ירדו גשמים מעיו"ט חוץ לעיר יש להם אלפים אמה לכל רוח ומבואר דשרי לטלטל ול"ה מוקצה ושם איירי דאינם סמוכים לעיר ואין דעת אנשי העיר עליהן דאל"כ הוי פרגלי אנשי העיר ולא קנו שביית' במקומן וכן מבואר במג"א (סוף סי' תקט"ו) דפירות הפקר שבאו מחוץ לתחום מותר לאכלן אע"פ שלא הי' דעתו עלי' והבי' ראי' מש"ס הנ"ל ומדברי ר"ן ביצה (דף ל"ח) עי"ש

ותמהני על בעל הצל"ח שכ' בביצה (נף י') במתני' דזימן שחורים דשל הפקר הוי מוקצה והביא ראי' מדברי הר"ן ומג"א פאן מדכ' דאין הגוי מקצה מדעתו פלום משמע דשל הפקר הוי מוקצה ולא פן מבואר מהנ"ל והר"ן קאמר דלא תימא דהבעלים אקצו מדעתו בפירוש קמ"ל דלגבי גוי אמרינן מסתמא בכל דבר דלא הקצה מדעתו אבל באמת גם של הפקר אין צריך הכנ' ולית בי' משום מוקצ' ועי' ב"י (סי' ש"ח) ובדרישה: פל מוקצה מותר בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו כמבואר רמ"א (סי' ש"ח ס"ג) ועיין רמ"א (סי' תקי"ג) ובמג"א שם דדוקא בביצה שנולדה ביו"ט מבואר בפירושלמי דביצה ובלבד שלא יגע בביצה ובמ"מ (פכ"ו משבת) כ' דכל שאינו מנענע ליכא איסור אלא שפא ינענע ע"י הפלי והסכימו האחרונים דרק בביצה שהוא דבר עגול חזישינו שיתנדנד ולא בדבר אחר וקשה מירושלמי ר"פ משילין מצדמא הוין פריסין והוין משתפין גו שמש' אתון שאילון לרב מהו מטלטלתון אמר לון אסור ליגע בהון.

הרי דאף בשאר דברים שאינם מתגלגלים כמו מצודות ג"כ אסור בנגיעה ועי"ש במגדל עוז דס"ל דנגיע' מותרת דאף אם יטלטל הוי טלטול מן הצד והירושלמי ס"ל כמ"ד דטלטול מן הצד שמי' טלטול ועי' מג"א (סי' שכ"א סק"ד) שכ' לאסור בפשר שחל יום ג' להיות בשבת להדיח כדי שלא יאסור לבישול וכ' שם פמה טעמים ועוד פיון דבשר חי אסור לטלטולה הוא הדין דאסור ליתן מים עליו.

ולכאורה הא ל"ה רק בנגיעה במוקצה של הבשר דאין קי"ל פלי נישל אף לצורך דבר שאינו נישל וליכא איסור בנטילת המים והבשר אינו מטלטל רק שנגע ע"י דבר אחר וראיתי בנו"ב מהד"ת או"ח (סי' כ"ז) שעמד ע"ז וצ"ל דזה נדאי דעל ידי שפיכת המים נדח הבשר או י"ל דדעת המג"א דהוי כמשמש במוקצה ועי' מג"א (סי' תק"ט) שהאריך לבאר דאף דטלטול מוקצה לצורך אנוכל נפש מותר ביו"ט מ"מ אסור להשתמש בו כמו שכ' תוס' ביצה (נף ל"א) ובמהרש"א (נף ל"ג) ואף דמוקצה אינו אסור בהנאה ובלא שימוש מותר מ"מ השימוש אסור ויבואר אי"ה בדיני יו"ט א"כ י"ל אף דמוקצה מותר בנגיע' מ"מ לשמש בו אסור וכאן משמש במוקצה ע"י נגיעת מים שמרפד הבשר אולם למ"ש בבבאורי הגר"א (סי' ש"ח) להוכיח דמוקצה מותר בנגיע' ממתני' דשבת (סוף פכ"ג) סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזיז בו אבר משמע דאף לשמש במוקצה ע"י נגיעתו מותר ויש לחלק קצת: סי' י"ד אסור לבטל פלי מהיכנו בשבת כמבואר שבת (נף מ"ג) וש"ע (סי' ש"י ס"ו) אולם לבטל הפלי על מקצת שבת מבואר מש"ע (סי' רס"ו ס"ט) דמותר ועי' ר"ן ר"פ מי שהחשיף שהקשה מהא דפריה הש"ס שבת (נף מ"ג) נותנין פלי תחת הנר לקבל בו ניצוצות והא שאני ניצוצות דאפשר לנערם ועוד הקש' מפרכת הש"ס מדלף עי"ש.

והמג"א (סי' רס"ה) כ' וז"ל וקושית הניצוצות נ"ל דלק"מ דעכ"פ אי אפשר לנערם מידי עד שייכבו ומשני אין בהם ממש ומידי הם פכים גם שאר קושיות הר"ן יש ליישב עכ"ל ובנדאי פונתו על הקוש' מדלף וכונתו ליישב דעכ"פ פשעממיד הפלי רוצה שיתמלא ואינו רוצה להוציאה לחוץ ולשפוך דביני וביני דלן הגשם ואם ירדנה לכלי אחר יבטל על שעה הפלי האחרת וכמ"ש מהרש"א שם בשיטת תוס' הטעם לגבי שמן המנטף עי"ש ותמהני שרבינו עק"א ז"ל בגליון משניות שבת (אות ס"ב) תמה על המג"א דמה

יתרץ על קושיא זו וכן בגליון המג"א פתב פזאת הא קושיא זו היא קושית הר"ן ורמז אליה המג"א והיינו דבמקום דרוצה לבטל הפלי אף רגע אחת שישאר הוי תורת ביטול פלי מהיכנו רק פונת הג"א מה שאינו רוצה להשהות אף רגע אחת דומה להא (דסי' רס"ו ס"ט) עוד הקשה רבינו עק"א ו"ל על הג"א המוכא במג"א שם דאם יש בכלי דבר היתר דאי אפשר לנערו מותר להניחו תחת הנר לקבל השמן דיכול לטלטלו אגב היתר א"כ איך משפחת דאין נותנים פלי תחת הנר הא ל"ה ביטול פלי דכשירצה לטלטל הכלי ניח בו ההיתר ומשום דהוי בסיס שעה א' ליכא דהא קי"ל אין מוקצ' לחצי שבת וכמ"ש בזה הטו"ז (סוף סי' ש"י) ונראה ליישב דהא התוס' בשבת (דף מ"ג) הקשו במה דקאמר הש"ס טבל מוכן הוא דאם עבר ותקנו מתוקן ה"נ פשמניח פלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה נימא שאם עבר והסיר הביצ' מותר הפלי לטלטל וא"כ בטלת תורת ביטול פלי מהיכנו ומתקצי דהא כמו שהפלי עם הביצה אין לה היתר אבל טבל י"ל היתר על ידי תיקון א"כ י"ל אף היכא דיכול להסיר האיסור מהיתר ג"כ הוי ביטול פלי מהיכנו פיון דמ"מ כמו שהוא עכשיו עם הביצה א"א לטלטלו רק עד שייסיר האיסור ולא דמי לטבל פיון דאינו מסיר האיסור רק שהאיסור יכול להיות היתר בזה אף דלכתחלה אסור לתקן הטבל מ"מ פיון דליכ' רק איסור דרבנן מהני אם עבר אבל היכ' דבידו להסיר האיסור מ"מ פיון שרגע אחת מבטלו בידיים אסור וכן נמי אף דבידו להניח דבר היתר מ"מ פיון דצריף לעשות מעשה מצד אחר בגוף הפלי להחזירו להיתר חשיב ב"כ ואינו דומה לטבל דבזה אינו עוש' מעש' בגוף הפלי וראיתי בקרבן עדה ירושלמי פ' משילין שעמד ע"ד ד"מ ומג"א (סי' של"ה) שכ' דמותר לתת פלי עם מים תחת עביט של ענבים שיתבטל היין במים ראשון ראשון דא"כ אף עביט של ענבים יש היתר הא יש לו תקנה ע"י ביטול דומיא דטבל ע"ש.

ודבריו תמוהין דא"כ תהדר קושית התוס' דלעולם יש היתר לאיסורו וע"כ פיון דכמו שהוא עכשיו אין לה היתר פן נמי לתת פלי בלא מים כמו שהוא עכשיו אין לה היתר ואם יתן שם מים צריף לעשות מעש' בגוף הפלי ומלבד זה אם יש מים יתבטל שם היין ממנו ויחזור גוף היין להיתר א"כ אין תיקון לשם יין שייחזור להיתר ולכך אסור וא"ד לטבל פלל נאף למ"ש המג"א דאף כשיערב רוב יין ג"כ אמרינו ראשון ראשון בטיל מ"מ הפל הוא מטעם דכבר נתבטל קמא קמא דנפל ורק לענין בכמ"ה נסמך על זה אבל לא כשמקבל היין בהפלי אין בידו שוב לבטל וכבר נעשה הבכמ"ה: והנה בטעמא דאין מבטלין פלי מהיכנו כ' רש"י מס' שבת שם דהוא משום בונה דהוי פועל בגין פיון דאסור לטלטל הפלי הוי כמתברו במקום שהוא ובשבת (דף קנ"ד) כתב רש"י כשמניח הפרים וכסותות תחת דבר שאינו ניטל שוב לא יטלם משם ודמי לסותר וכתב הפנ"י דבכלי פיון דגם השתא יכול להשתמש בה ולהניח בה איזה דבר ואין פאן סתירה רק פיון דאינו יכול לטלטל ממקומו הוי פבונ' משא"כ בכרים וכסותות דאין דרוך בגין בהם לכך פי' רש"י הטעם משום סותר דאינם ראויים לתשמישן הראשון ע"ש ולפי זה נראה אם מניח דבר האסור תוך פלי המחנכת לקרע אף דל"ה פבונה פיון דבלא זה פבר מחנכת הוא מ"מ חשיב פסותר פיון דמבטל הפלי המחנכת מתשמישה הראשון ע"י שפניח בו דבר אסור בשלמא בכל פלי אם משים בו דבר היתר אינו פסותר פיון דיכול ליתול משם ג"כ אבל כשמניח דבר האסור לטול משם וצריף שישאר שם על כל שבת

הָיוּ פְּסוּתָר וְעִי' מַג"א (סִי' שְׁל"ה סַק"ד) שֶׁכ' וְאַפְשָׁר דְּמִינְרֵי שֶׁא"א לְהַעֲמִידוֹ פָּאן פְּגוֹן
שֶׁהוּא מְחַנְפֵּר שָׁם בְּמִקְוֵמָה וּבְגִלְיוֹן רַע"א ו"ל שֶׁם הַנִּיחַ דְּבָרָיו בְּצ"ע דְּכִשְׁשׁוּפָה תוֹף כְּלִי
מְחַנְפֵּר מֵה שִׁיכּוֹת לְבַכְמ"ה הָא בְּלֹא"ה אִי אֶפְשָׁר לְטַלְטְלוֹ עַכ"ד וְלַעֲד"נ בְּפִשְׁיטוֹת דְּאָף
בְּמְחַנְפֵּר שִׁינְיָה אִסוּר בְּיִטּוּל כְּלִי מֵהִיכְנוּ מִטַּעַם דְּהָיוּ פְּסוּתָר וְכַמְבֹּאֵר מְדַבְּרֵי רַש"י הַגָּל
וְעִי' מ"ז (סִי' רַס"ה סַק"א) וְלֹא אָבִין דְּבָרָיו שֶׁפֶתַב דְּלַטַעַם סוּתָר אִם נוֹתֵן בְּכִלֵי הַיְתָר
דְּבָר הָאִסוּר בְּאַכִּילָה וְשָׂרֵי בְּטַלְטוּל כְּמוֹ נוֹדָר הֵנָּה מִשְׁמֵן לְאַכִּיל' אִסוּר לִיתֵן תוֹף כְּלִי
בְּשִׁבְתָּ פִינּוֹן דְּשׁוּב לֹא יִשְׁמַשׁ בְּהַפְלֵי הַיְתָר אַכִּילָה שְׁלֹא תִעָרַב עִם זֶה וְלֹא אֲדַע פִּינּוֹן דְּמִתָּר
לְטַלְטֵל הָיוּ כְּמוֹ שְׁמַנִּיחַ דְּבָר הַמְּוֹתָר בְּהַפְלֵי דְּאִין בְּזֶה מְחֻזֵּי פְּסוּתָר פִּינּוֹן דִּיכּוֹל לְטָלוֹ מִשְׁם
וְאִינוּ מְוַכְרַח שְׁיִנוּחַ שָׁם כָּל הַיּוֹם: עוֹד רְאִיתִי בְּגִלְיוֹן רַע"א ו"ל (סִי' שֶׁל"ה) שֶׁהִקְשָׁה עַל
הַש"ע (ס"ד) אִם יָזוּב תִּירוּשׁ כּו' וְאִינוּ רַשָּׁאי לְתַת כְּלִי תַחֲתוֹ מִפְּנֵי שֶׁמְבַטְלוֹ מֵהִיכְנוּ
לְמַה דְּפָסַק בַּש"ע (סִי' רַס"ו ס"ט) לְשִׁתְּרֵי לְהַנִּיחַ כְּלִי תַחֲתוֹ ע"ד כְּשִׁיתְּמַלֵּא לְחִזּוֹר
וְלִשְׁפֹּכּוֹ אֶל הַגִּיגִית דְּכִינּוֹן דַּל"ה עֲלֵי' בַּה"ש וְגַם אִין דַּעֲתוֹ לְהַנִּיחַ שָׁם כָּל הַשִּׁבְתָּ וְצ"ע
עַכ"ל.

וְלֹא אָבִין קוֹשְׁיָא זֶה מְלַבֵּד דַּא"ד לְהַף דְּסִי' רַס"ו דְּשָׁם יְכוֹל לְנַעֲרוֹ מִיָּד וְאִינוּ מְבַטֵּל כְּלִי
מֵהִיכְנוּ מִשֶּׁא"כ לְהַנִּיחַ כְּלִי תַחַת הַגִּיגִית מְבַטְלוֹ עַכ"פ לְשַׁעֲה דְּרוּצָה שִׁיִּקְבֵּל הַפְּלִי וְיִתְּמַלֵּא
כְּדִי שְׁלֹא יִפְסִיד וְכַמּו"ש לְעֵיל לְעַנְיָן דְּלָף בְּלֹא"ה לֹא אֲדַע הָא אִינוּ רַשָּׁאי לְטַלְטְלוֹ וְעִי'
תוּס' בִּיצָה (דַּל"ה ע"ב) ד"ה שׁוּפָה שֶׁהִקְשָׁ' לַס"ד דְּאִינְרֵי בְּדָלָף שֶׁאִינוּ רַאוי הִיכִי מְטַלְטֵל
לִי הָא הָיוּ כְּכִלְפָּה וְאָבִין בְּתוֹכּוֹ וְכַתְּבוּ דְּשָׂרֵי מִשׁוּם דְּהָיוּ פְּגֵרָף שֶׁל רַעִי וַא"כ אִם לֹא
יִכְנֹס שָׁם מִטָּתוֹ ל"ה פְּגֵרָף שֶׁל רַעִי יְהִי אִסוּר לוֹ לְטַלְטֵל הַפְּלִי וְלִשְׁפֹּךְ הַיִּין לְגִיגִית רַק
שִׁישְׂאָר בְּתוֹף הַפְּלִי וְהָיוּ שְׁפִיר מְבַטֵּל כְּלִי מֵהִיכְנוּ: וְרַאִיתִי בַּא"א (רַס"ה ס"ק ג) שֶׁכ'
וְאִנִּי עֲנִי מְסוּפֵק אִם נָתַן כְּלִי שִׁישׁ בּוֹ יי"ש וְכַדּוּמָה לְקַבֵּל שְׁמֵן הַנוֹטָף אִם אִסוּר לְטַלְטֵל
הַפְּלִי אִם לֹא כּו' וְהַסְפֵּק הוּא אִם בְּעִינּוֹ ס' כְּכֹל מַבַּא"מ א"ד דְּוָקָא בְּאַכִּילָה כִּי חִיָּף אֲנִי
יְטַעַם וְהָיוּ פְּגֵרָף מִשֶּׁא"כ טַלְטוּל מְוַקְצָה י"ל בְּרוּב' בְּטַל כַּה"ג א"ד אִין בְּיִטּוּל לְחַצְאִין
עִי"ש.

וְלַעֲנ"ד יֵשׁ מְקוֹם לְהוֹכִיחַ דְּבַטֵּל לְעַנְיָן טַלְטוּל מְדַבְּרֵי תוּס' בְּכוּרוֹת (דָּף כ"ב) ד"ה הַנָּךְ
דְּלֹא אֲתַמַּר טַעַם כְּעֵינְךָ לְעַנְיָן טוֹמְאָה וְכֹן נִבְלָה בְּטִילֵי בְּשַׁחֲטָה לְעַנְיָן טוֹמְאָה אֶפְּלִי חִזּוֹר
וְנִתְּבַטֵּל הַפֵּל בְּיַחַד עַכ"ל הָרִי אָף מֵה דְּלַעֲנָן אִסוּר לֹא נִתְּבַטֵּל מִטַּעַם טַעַם כְּעֵינְךָ אוֹ
מִטַּעַם דְּחֻשִׁיב מִיָּן בְּמִינוֹ כְּמוֹ נִבְלָה שְׁנַתְּעָרַב בְּשַׁחֲטָה דְּלַעֲנָן אַכִּילָה הָיוּ כְּמִין בְּמִינוֹ דְּלֹא
נִתְּבַטֵּל לִר' יְהוּדָא מ"מ לְעַנְיָן טוֹמְאָ' נִתְּבַטֵּל מִטַּעַם הוֹאִיל דְּאַפְשָׁר לְנִבְלָה שְׁתַּהֲנֶה
כְּשַׁחֲטָה חֻשִׁיב לְעַנְיָן זֶה מַבַּא"מ וְכ"כ הָרַא"ה סוּף מַס' בִּיצָה דְּהָף דְּנִבְלָה בְּטָלָה בְּשַׁחֲטָה
רַק לְעַנְיָן טוֹמְאָה אֲתַמַּר דַּל"ח מַב"מ וְכ"ז חִזּוֹנֵן אָף דְּבָר דְּלֹא נִתְּבַטֵּל לְעַנְיָן אַכִּילָה מ"מ
לְעַנְיָן טוֹמְאָה נִתְּבַטֵּל וְכֹן מְבֹאֵר בַּר"ש (פ"ב מ"ג) דְּטַבּוּל יוֹם דְּהָא דְּאִין כָּל הַמְּקַפָּה
נִפְסָלָת דְּתַחֲשֵׁב כְּתַרוּמָה מִחֻמַּת טַעַם כְּעֵינְךָ מִשׁוּם דְּעֵינְךָ חוּלִין הִיא וּבְחֻלִין קִנְגַע
וְלַעֲנָן אִסוּר אַכִּילָה דְּוָקָא הוּא דְּהָיוּ כְּעֵינְךָ וּמִבִּיא רַאִי' מֵהָא דְּאִין טַע"כ לִיחֻשֵׁב שַׁחֲטָה
כְּנִבְלָה לְעַנְיָן טוֹמְאָה"נ דְּכַנּוּתָהּ אִם נִתְּבַטֵּל בְּאֲוֶן שֶׁאִין הָאִסוּר נִיכָר רַק דְּטַעֲמָא קִנְיָהּ
אָף דְּלַעֲנָן אַכִּילָה הָיוּ פְּגֵרָף הָאִסוּר דְּחִיָּף אֲנִי לְעַנְיָן טַלְטוּל אֲזַלִּינּוּ בְּתַר
רוּב וּמוֹתָר בְּטַלְטוּל וְעִי' ר"ן ע"ז (פ"ה) דְּאָף לְעַנְיָן אִסוּר הֵנָּה אִינוּ אִסוּר ע"י הַטַּעַם
דְּרַק לְעַנְיָן אַכִּילָה דְּשִׁינְיָה בִּי טַעַמ' אֲבָל לֹא לְעַנְיָן הֵנָּה פִּינּוֹן דַּל"ש בִּי טַעֲמָא וְאָף דַּכ'

שם למה לא נאמר דהנאה מממש לענין הנאה פטעמו מממש לענין אכילה עי"ש היינו פיון דמ"מ נהנה מן האיסור אבל לענין טלטול המיעוט נגרר בתר רוב וגם י"ל דכיון דעיקר מה שמטלטל הוא ההיתר הוי האיסור לגבי' כמו טלטול מן הצד והא דמבואר (סי' של"ה) במג"א בשם ד"מ דדוק' לתת פלי עם מים תחתיו שיתבטל היין אבל למב"מ אסור הואיל דלא יתבטל דהוי דבר שיש לו מתירין נימא ג"כ פיון דלענין טלטול הוי כמו איסור אחר יתבטל וניזיל בתר רוב זה אינו דשם פיון דהוי חומר מב"מ במקום שיש לו מתירין כמ"ש הר"ן נדרים אינו בטל לשום דבר אף לענין טלטול ורא' לזה דלענין טלטול מהני מה שנתבטל ממה שכתב שם המג"א להקשות דהא אין מבטלין איסור לכתחלה וכ' דשאני הקא דאין פונתו לאכול האיסור רק להציל היין ולכאורה הא מ"מ פיון שמבטל בידים ודאי אסור לשתות וא"כ שוב מבטל פלי מהיכנו ואין לומר פיון דאינו מכונן לבטל האיסור רק להציל היין הוי כמו דאינו מכונן לבטל כמו בדבש ביו"ד (סי' פ"ד) ז"א פיון דא"א להציל בענין אחר הוי פמתכנין להתיר היין שיפול וע"כ צ"ל הטעם פיון דאינו מבטל לאכול רק לטלט' שרי ואף דעצים שנשרו מן הדקל א"ל דמקלי קלי איסורא אין מבטלין שם ע"כ הטעם משום דהוי שימוש במקצה ובאסור דהא בלא"ה טלטו' מוקצה לצורף אןכל נפש שרי רק שם פשמהפך הוי כמו שמשמש עם המוקצה דאסור כמ"ש המג"א (סי' תק"ט) אבל לענין בטול פלי מהיכנו דלא יצטרף לשמש עם המוקצה רק לטלטל הפלי ממקומו פיון דנתבטל ברובא אף דאסור באכילה מ"מ לענין טלטול בלבד יהי' רשאי לטלטל ומותר אף לבטל פיון שאין פונתו לשתות אף מ"ש המג"א עוד דאפי' נתרבה האיסור לית לן בה דיש לסמוך על המקילין ביו"ד (סי' קל"ד) יש להבין דהא פיון דלהלכה קי"ל דחוזר וניעור אף אם נתערב מב"מ ומכ"ש באינו מינו פיון דנתרבה האיסור ואסור ונקרא ע"ש הרוב היין שנתערב בו אמאי יהי' שרי בטלטול ואולי פונתו דרק היכא דנשאר עכ"פ רובא דהתירא אוילם בזה י"ל לכ"ע מותר בטלטול פנ"ל וצ"ע: וגם לכאורה מבואר מש"ס ביצה (דף ט"ל) בהא דפריף שם ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה ומתירין רבא תבלין לטעמא עבידי ואי נימא דטעם פיעקר לא נאמר רק לענין אכילה ולא לענין טלטול א"כ מה חומר בזה דלטעמ' עבידא הא מ"מ מה שמוליה העיס' לתחו' של בעל עיס' עיקר מה שמוליה הוא העיס' אלא מוכח פיון דלא מבטל התערובות לענין אכילה מטעם דחיקה אןכל יטעם וחשיבת האןכל הוא בטעמא חשי' פאילו ניקר האיסור ועומד במקומו מבלי תערובות לכן אף לענין תחומין דלא תליא בטעמא מ"מ פיון דניקר התערובות ע"י טעמא הוי פמוליה בעינא הדבר חוץ לתחומו וה"נ לענין טלטול.

אף י"ל דהא מצינו דדבר דעבידי לטעמא עדיף משאר נתינות טעם פמבואר חולין (דף ו) דאף דלא גזרו על תערובות דמאי מ"מ בשאור ותבלין דלטעמא עבידי וטעמא לא בטל גזרו ועיי"ש ברש"י לפי שהוא מתקן הפל והוא עיקרי הרי דאף במקום דבטל ברוב ולא חיישינו על הפרות הטעם מ"מ בדבר דלטעמא עבידי גרע ונקרא העיקר פן נמי לענין תחומין י"ל באמת דנתינת טעם אינו אוסר התערובות דלא אמרינו טעם פיעקר רק לענין אכילה ולא לשאר דברים ומ"מ דבר דלטעמא עבידי עדיף יותר וחשיב פאלו הוא בעינא ועיקר הדבר לאסור התערובות להוליכו חוץ לתחומו.

ולא בטעמ' לבד. אולם בכ"ז מוקשים דברי המג"א דאם נתרבה היין ומתהפך המים ליין שוב מה שנפל מן היין אח"כ הוי פניו פניו והוי דבר שיל"מ במב"מ דאפי' באלף לא בטיל וע"כ דהג"א איירי רק באם עכ"פ נשאר רוב מים אז מותר אבל לא אם הרוב יין דבזה הוי כמבטל פלי מהיכנו וראיתי בפ"מ או"ח בפתיחה להלכות יו"ט ח"ב (פ"ב אות י"ד) שכ' להניח בספק אם מוֹדֵר הנא' מדבר ונתבטל די"ל דל"א דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל רק באכילה ולא בהנאה וטלטול.

ולכאור' יקשה עליו מש"ס ביצה הנז' בהא דאשה שישאלה מחברת' מים ומלח לעיסה דשם לא יש איסור אכילה ואף לא איסור הנאה רק לענין להוציא לתחום בית בעל העיסה ואעפ"כ לא בטיל מטעם דהוי דשיל"מ ולמ"ש י"ל דלטעמא עבידי וכן מים לגבי עיסה חשיב יותר בעין ולא נתבטל אף לענין טלטול ועוד למ"ש תוס' שם בתירוץ הראשון אף בלטעמא עבידא הוי מבא"מ רק גבי תחומין שאני דחמירי פאילו הוי מב"מ בעלמא פניו דממונא הוא ועי' מג"א (סי' תקי"ג) דלגבי איסור מוקצה בטלים מים ומלח לגבי עיסה ורמז ע"ז (סי' שצ"ז ס"ק ט') דרק לגבי תחומין מחמירינן ודוק' בדבר דלטעמ' עביד' ועי"ש בד"מ בבבאור הדברים דאזלינן לקולא בקל הנ"מ לבין שני תירוצי התוס' וכן נראה מירושלמי ביצה שם דקאמר תחומין עשו אותן פמדת הדין והקרפן עדה מדחיק שם בבבאורו וכנרא' דפירושו הוא כמ"ש תוס' פניו דממונ' הוא וכן משמ' מדקאמר שם תדע לה שפן תמן אמרין בשם ר"ח ואפי' עצים וסברין מימר עצים אין בהם ממש עי"ש והדברים מתמיהין הא פבר פתבו התוס' וכל הראשונים דאף דאמרין יש שבח עצים בפת היינו באיסורי הנאה הוי פניקר האיסור ואסור אף בזה וזה גורם אבל באיסורי אכילה לכ"ע ל"א יש שבח עצים בפת דאף דניקר מ"מ לית בי' איסור אכילה רק מטעם הנאה אסרינן לומר יש שבח עצים בפת ועיין תוס' פסחים (דף כ"ו) ובר"ן ע"ז (דף ס"ו).

וכמו דמבטל בשבת מותר א"כ אמאי נאסור אם השאיל עצים שיהיו פרגלי שתייהן אלא ודאי לגבי תחומין פניו דממונא הוא חמור רק לדין לא מחמירין כ"כ לגבי עצים כדמשמע שם מדברי הירושלמי ומסתמת הפוסקים שלא הביאו להלכה וא"כ י"ל דלעולם ל"א דשיל"מ בהנאה רק באכיל' ובתחומין הטעם דהוי ממונא כמ"ש התוס': סי' ט"ו בש"ע (סי' ש"י ס"א) עץ כו' אע"פ שהוא מאוס מותר לטלטלו דקי"ל במוקצ' מחמת מיאוס כר"ש דשרי וסתם הש"ע בלי בבאור אם אף מחמה לצל שרי או דוקא לצורף גופו ומקומו ולעיל (סי' ש"ח ס"ג) בכלי שמלאכתו לאיסור מבואר דמחמה לצל אסור אבל במוקצה מחמת מיאוס אינו מבאר ובסי' (רע"ט ס"ז) בנר של חרס דמאוס אפילו של גפט דמסריח מותר לטלטלו דמוקצה מחמת מיאוס מותר וכ' שם המג"א במסריח דוקא לצורף גופו ומקומו ומחמת מיאוס דמותר דוקא פשיש תורת פלי עליה רשב"א (סי' תר"ו) עכ"ל ולכאורה המעיין ברשב"א שם יראה דקאי אליבא דר"י דסובר מוקצה מחמת מיאוס אסור בזה כתב הרשב"א דהיא שיש תורת פלי עליו מותר לטלטלו לצורף גופו ומקומו והשואל שם הקשה על דבריו שכ' בחידושיו ביצה פ' אין צדין בהא דשפוד שצלו בו בפשר רבינא אמר אע"פ שאין עליו בפשר מותר לטלטלו מ"ד אקוץ ברה"ר והקשו התוס' הא רבינא סובר בשבת כר"ש דלית ליה מוקצה וכ' הרשב"א אף דשפוד תורת פלי עליו אעפ"כ אסור מטעם מוקצ' מחמת מיאוס וכר"נ דבי"ט קי"ל כר"י וכ'

דאף קערוות שאכל בָּהֶן אָסור לטלטלן בי"ט אַלאַ לְצוֹנְרֵךְ גּוּפֵן וּמְקוֹמָן וְעַל זֶה הִקְשָׁה לֹו
הַשּׁוֹאֵל לְרֵשֶׁב־אָ הָא מְוִקֶצֶ' מְחַמַּת מִיָּאוֹס אַף לְצַגּוּ"מ אָסוֹר לְטַלְטֵל וְהַשִּׁיב כֹּל שְׂיֵשׁ תּוֹרַת
כְּלֵי מוֹתֵר לְטַלְטֵל לְצַגּוּ"מ וְאִין הֶפְרֵשׁ בֵּין מְוִקֶצֶה מְחַמַּת מִיָּאוֹס לְמְחַמַּת אִיסוֹר וְלֹא
הוֹצִיָּאוּ מִכָּלֵל זֶה אַלָּא מִסֵּר הַגְּדוֹל וְכַדוּמָ' הַמְיַחֵד לוֹ מְקוֹם עֵי"ש וְהִינּוּ לר"י דְסוֹבֵר
מְוִקֶצֶה מְחַמַּת מִיָּאוֹס בְּכ"ז סוֹבֵר דְלְצַגּוּ"מ מוֹתֵר אַבָּל לר"ש דל"ל מ"מ אַפְשָׁר דְאָף
מְחַמָּה לְצַל שְׂרֵי אוּלָם הַדְּבָר מְבֹאָר מְדַבְרֵי הַג"א פ' פִּירָה דלר"ש דְסוֹבֵר כֹּל הַנְּרוֹת
מְטַלְטֵלִין הוּא דְוִקָא לְצַגּוּ"מ וְעֵי' בַּעַה"מ וְר"ן פ' מִי שֶׁהִחֲשִׂיף בָּהָא דְמְבֹאָר שֵׁם הַיְתָה
בְּהַמְתּוֹ טְעוּנָה זְכוּכִית וּבְקִרְנָא דְאִנְמָנָא דְמֵאוּסִין וְאִינּוּ רֵאוּיִים בְּשִׁבְתָּ לְכֻלּוּם וְאָסוֹר
לְטַלְטֵלן אַף לר"ש דְבִשְׂרָגָא דְנַפְטָא חֲזִי לְכַסּוּיֵי בִי מְנָא אַבָּל הֵנִי לֹא חֲזִי דְאִי נָפַל מִתְּבַר
וְלֹא עֲבִידָא לְכַסּוּיֵי בִי מְנָא וְהַמַּג"א (ס' רס"ו ס"ק י"ג) מְעַתִּיק דְבָרֵי הַר"ן וּבפ"מ בא"א
(סוף ס' רע"ט) הִקְשָׁה הָא שֵׁם ל"ה לְצַגּוּ"מ וְרָצָה לְלַמּוֹד מְדַבְרֵי בַּעַה"מ וְהַר"ן דְסִבְרוּ
דְאָף מְחַמָּה לְצַל שְׂרֵי וּמִפְּחַ זֶה תְּמָה עַל הַמַּג"א עֵי"ש וְתַמְהַנִּי הָא לְהַדְיָא מְבֹאָר בַּבַּעַה"מ
שֵׁם דְכִינּוּ דְלֹא חֲזוּ לְצוֹנְרֵךְ גּוּפֵן לְשׁוּם דְבָר אַף לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמָן אִינָם רֵאוּיִים וְאִם הָיוּ שְׁלִיפֵי
רְבָרְבֵי וְהִי תַחֲתֵיו פְּרִים וְכִסְתוֹת ל"ה מוֹתֵר לְטַלְטֵלוּ מִשֵּׁם וְהִינּוּ דְהִי קוּשִׁיא לְהוּ וְהָא
אַפְשָׁר לְהַנִּיחַ תַּחֲתֵיהֶן פְּרִים וְכִסְתוֹת דְכְּשִׁיפְלוּ לְשֵׁם יְהִי מוֹתֵר לְטַלְטֵלוּ מִשֵּׁם לְצוֹנְרֵךְ
מְקוֹמוֹ הִינּוּ הַכּוּ"ה וְלֹא יְהִי מְבַטֵּל כְּלֵי מַהִיכְנוּ פִּינּוּ דִיכּוֹל לְטַלְטֵלן מִשֵּׁם בְּיַדִּים לְצוֹנְרֵךְ
מְקוֹמוֹ וְע"ז מְתַרְץ פִּינּוּ דְלֹא חֲזוּ לְמִיַּדִּי אָסוֹר אַף לְצַגּוּ"מ וְעֵי"ש בְּרֵשֶׁב־אָ שְׁכ"כ לְהַדְיָא
אַבָּל אִם הָיָה רֵאוּי לְשׁוּם דְבָר תַּשְׁמִישׁ הָיָה מוֹתֵר לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמוֹ בְּלַבַּד אַבָּל לֹא מְחַמָּה
לְצַל וְהַרֵשֶׁב־אָ שֵׁם כ' לְחֻלּוֹק ע"ז וְסוֹבֵר אַף דל"ח לְמִיַּדִּי מ"מ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיָּהֶן וְשְׂרֵי
לְטַלְטֵלן לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמָן רַק פִּינּוּ דְאָסוֹר לְטַלְטֵלן וְלִיטְלָן מִן הַבְּהֵמָ' אָסוֹר לְסַבֵּב שְׂיַנִּיחַ
פְּרִים וְכִסְתוֹת עֲלִיָּהֶן כְּדִי שְׂיִטְלְטֵלן אַח"כ לְצָרְכָן דְגַם נִרְאָה כְּחוּקָא עֵי"ש וּמְבֹאָר מְדַבְרֵיו
שֵׁם ג"כ דְאָף שְׂיֵשׁ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיָּהֶן מ"מ אַף לר"ש אָסוֹר לְטַלְטֵלן רַק לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמָן.

וְהָא דְאִינּוּ רֵשָׁאֵי לְטֵלָן בְּיַד לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמָן אַף דְאָסוֹר לְשַׁמֵּשׁ בְּמְקוֹמָן דְגַב בְּהַמָּה הוּא
וְאָסוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַעֲלֵי חַיִּים מ"מ צוֹנְרֵךְ מְקוֹמוֹ הוּא שְׁלֹא תְמוֹת בְּהַמְתּוֹ כ' שֵׁם בְּחִידוּשֵׁי
הַרְבַּ הַפְּאִירֵי הַטַּעַם שְׂאִין צוֹנְרֵךְ מְקוֹמוֹ נִחְשָׁב אַלָּא שְׂצָרִיף לְמְקוֹמוֹ מִמֵּשׁ לִישֵׁב בּוֹ
וְלְכַאוּרָה יוֹתֵר מִזֶּה נְלַמּוֹד מְדַבְרֵי הַרֵשֶׁב־אָ בְּהָא דְשְׁפוּד שְׁכַתְבָּ דְהָיוּ מְוִקֶצֶה מְחַמַּת מִיָּאוֹס
וּלְכַד קְאָמֵר רַבִּינָא מ"ד אַקוּץ וּבִלְא"ה אָסוֹר וְהָא כְּתַב בְּעַצְמוֹ לְעַנְן קַעְרוֹת דְלְצוֹנְרֵךְ
מְקוֹמָן שְׂרֵי לְטַלְטֵלן פִּינּוּ דְהָיוּ כְּלֵי וְהַשְׁפוּד כ' ג"כ דְהָיוּ תּוֹרַת כְּלֵי וּא"כ פִּינּוּ דִישׁ לְחוּשׁ
שְׁלֹא יִזְקוּ בּוֹ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ הָיוּ כְּצָרִיף לְמְקוֹמוֹ וְלָמָּה צָרִיף לְמִילָף מְקוּץ בְּרַה"ר הָא פִּינּוּ
דְהָיוּ תּוֹרַת כְּלֵי וּמְתִיבָא שְׁלֹא יִזְקוּ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ הָיוּ כְּמְטַלְטֵל לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמוֹ דְמוֹתֵר וְצ"ל
דְלְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמוֹ הָיוּ דְוִקָא כְּשְׂצָרִיף לְשַׁמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם מִמֵּשׁ אַבָּל כְּשִׂאִינוּ צָרִיף רַק לְפָן
יִזְקוּ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ זֶה ל"ה צוֹנְרֵךְ מְקוֹמוֹ וְצ"ע בְּזֵה: וּבְר"ן מ"ס' בִּיצָה שֵׁם כ' דְשְׁפוּד פִּינּוּ
דְחֲזִי הִי בֵין הַשְׁתַּמְשׁוֹת וְנִדְחָה בּוֹ"ט כֹּל שְׂרוּצָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ מוֹתֵר רַק הַטַּעַם דְלֹא חֲזִי
לְכָלֵל כְּאִילוּ אִין תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיו וְהַרוּצָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּטֵלָה דְעַתּוֹ וּבְכַה"ג ל"ש
פְּלוּגְתִּיָּהוּ דר"י ור"ש בְּמְוִקֶצֶה כָּלֵל עֵי"ש וְלְטַעַמִּיהָ אֲזִיל בְּמ"ס' שְׁבַת בְּקִרְנָא דְאִנְמָנָא
דְלֹא חֲזוּ לְשׁוּם דְבָר וְאִיסִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְכַד אָסוֹר אַף לְצוֹנְרֵךְ מְקוֹמָן וְלְעוֹלָם י"ל דְזֵה
חֲשׁוּב צוֹנְרֵךְ מְקוֹמָן שְׁלֹא יִזְקֵה הַבְּנֵי בֵית וְהָא דְכַתַּב שֵׁם הַר"ן דלר"ש בְּהַוִּקֶצֶה בַּה"ש
מְחַמַּת מִיָּאוֹס אַע"פ שְׂרוּצָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ מִמְּנוּ בְּאִמְצַע שְׁבַת וְאִינוּ חוּשֵׁשׁ לְמִיָּאוֹסוֹ מ"מ

אסור אף דנסתלק הקצאתו מ"מ פינון שהוקצה בה"ש אסור ולר"ש דל"ל מוקצה פינון דהשתא חזי לי' אין הקצאתו של בה"ש אוסרתה ולאו דוקא דצריה שי'רצה להשתמש בו לר"ש דנדאי אף אם אינו רוצה להשתמש בו מותר לטלטלו לצורך מקומו רק רצה להשמיענו דלר"י אסור אף פשוט' לשמש בו ומ"מ צריה להתבונן בדבריו אם לר"י לצורך מקומו מותר וכן אם לר"ש היכא דחזי להשתמש אם ירצה כמו בנר ישן אם מותר אף מחמה לצל ובקרני דאמנא לא חזי כלל כמ"ש.

וברמב"ן מ"ה ריש ביצה כ' בהא דשפוד להוכיח מזה דאף לצורך מקומו אסור דרבינא לא שקרא אלא להניחו בקרן זוית מ"ד אקוץ ברה"ר ולא מפני צורך מקומו מזה מבואר דביו"ט קי"ל כר"י עי"ש מבואר מדבריו דלר"י אף לצורך מקומו אסור דלא כמ"ש הרשב"א וממילא י"ל במוקצה מחמת מיאוס דקי"ל כר"ש בשבת היינו רק לצורך מקומו ולא מחמה לצל: סי' ט"ז.

המג"א (סי' שי"ח ס"ק ב') הביא דברי הרמ"א ביו"ד סי' ק"ב) אם נתערב דבר שבישול בשבת לאחרים בטיל ול"ה דשיל"מ דומיא דתרומה ותמה ע"ז דתרומה לא הוי אצל שום אדם דשיל"מ דלכהן גם היום מותר ולישראל לעולם אסור אבל הכא פינון שחל עליו שם דשיל"מ לאחרים אף לדידך' לא בטיל כמו (פ"ב דבכורים) אם נתערבו הבכורים אסור אף לזרים אע"ג דלגבייהו הוי דשאל"מ פינון דלכהנים הוי דשיל"מ לאכול בירושלם אף לזרים אסור והאריה עוד בזה ובאחרונים השיגו עליו דהא הרמב"ם בפיה"מ שם הביא הירושלמי עשו ירושלם כדשיל"מ וחומר הוא שהחמירו בירושלם וזולתו לא וא"כ פאן לאותו איש ל"ה דשיל"מ ועי' כו"פ (סי' ק"ב) ובפ"מ שם, ובס' ח"ד כ' שם דלגבי בכורים יש לזר שני איסורים פשוט כל חוץ לירושלם איסור זרות ואיסור חוץ לירושלם לכהן לא נתבטל אף לזרים לענין לאכול חוץ לירושלם דנהי דאיסור זרות נתבטל הואיל דאין לו מתירין מ"מ איסור דחוץ לירושלם לא נתבטל דזה יש לו מתירין משא"כ פאן פינון דלדידיה אין לו מתירין מפל וכל מותר עי"ש ודבריו צריכין תבלין דהא גם שם אין לו מתירין פינון דאסור לזרי' לאכול אף בירושלם כמ"ש הרמב"ם בפה"מ שם וגם פ"ד דבכורים אולם י"ל פונתו דהא ע"כ עיקר הוכחת המג"א כהן הוא אף דשם מצד חומר שהחמירו בירושלם הוא היינו דאף מה שאסרו לפניהם שלא לאכול חוץ לירושלם ואף באלף ל"ב מטעם דשיל"מ זהו רק חומר דמדינא ל"ה דשיל"מ סוג זה פינון דאינו מתיר למה שהי' אסור כמו דפסקינן ביו"ד (סי' ס"ט ס"ד) בבשר ששטה ג' ימים בלא מליחה שנתערבה באחרות דמותרים בבישול דלצלי לא נאסר מעולם ודומה להא דיבמות (דף פ"ב) דתרומה ל"ה דשיל"מ דלכהנים לא נאסר מעולם וכן פסקינן דפת שנואפה בתנור עם צלי דמותר לאכול בחלב דלא פשיטת הרי"ף פינון דעם בשר לא נאסר לעולם לא הוי בסוג חומר דשיל"מ וה"נ דכונתה דלאכול בירושלם לא נאסר מעולם וא"כ מה"ד הי' ראוי לומר שיתבטל פינון דלאכול בירושלם דוק' זה לא נכנס בגדר דשיל"מ לכהן אמרו בירושלמי דעשו ירושלם כדשיל"מ אולם לזרים אינו מותר כלל אף לאכול בירושלם בקדושת בכורים א"כ לגבי דידהו ל"ה כלל דשיל"מ והי' מהראוי לומר דנתבטל ומותרין לאכול אף חוץ לירושלם אולם פינון דלכהנים החמירו חז"ל לעשות כדשיל"מ וצריכין לאכול בירושלם דוקא ממילא חל על כל התערבות קדושת בכורים ושוב אסור לזר דגם לא נוכל לעשות מילי דרבנן פחוקא

לומר דַּיֵּשׁ על התַּעַרְוֶבֶת קַדְוֶשֶׁת בַּפּוּרִים לְחַיְבוֹ לְהַפְהוּ לְאֶכּוֹל בִּירוּשָׁלַם וְזַרְיָ יִהְיֶה מוֹתְרִין לְאֶכּוֹל אַף חוּץ לִירוּשָׁלַם וְדוּמָה לְהָא דְעִירוּבִין (דף ע"ו) אִי לְגַבֵּי דְהָאֵי בֵּית לְגַבֵּי דְהָאֵי בֵּית וּבְרַשׁ"י שָׁם אִי מְשׁוּיָנָן לְהָכָא הָכִי וְלַהָכ' הָכִי הָוֵנוּן מִלֵּי דְרַבְּנָן פְּחוּכָא וְאֶטְלוּלָא וְלֹא גִיתָן פ"פ לְרִדוֹת עִי"ש וְעִי"מ מ"ש בְּהֶגְהוֹתִי לַד"א ח' יו"ד (ס"א כ"ד) וְעִי' תִּדְוִישֵׁי רַשְׁבֵּ"א רִישׁ גְּדָה.

וה"נ דְּכּוֹנְתָהּ פִּינּוֹן דְּמַצַּד קַדְוֶשֶׁת יְרוּשָׁלַם עָשׂוּ אוֹת' לְגַבֵּי פְּהֵגִים פְּדָבָר שִׁיל"מ וְאַסְרוּהוּ לְפַהֲגִים לְאֶכּוֹל חוּץ לִירוּשָׁלַם רַק בְּקַדְוֶשֶׁת בַּפּוּרִים אִיךָ נוֹכַל לומר דְּלְגַבֵּי זָרִים לֹא יֵשׁ עַל תַּעַרְוֶבוֹת זֶה קַדְוֶשֶׁת בַּפּוּרִים וְלַהֲתִיר לְהֵם לְאֶכּוֹל וְאַף אִם נַחְמִיר לְאֶכּוֹל בִּירוּשָׁלַם לֹא יִצְאָנוּ מִיַּד חוֹבָה כַּמ"ש בִּירוּשָׁלַם שָׁם וְיֵשׁ מְחִיצָה לְאֶכִּילַת זָרִים לְכָף הַנְּקָרְחוּ חֲכָמִים לְאַחֲזוֹן צַד הַחֲנוּמָר וְלְאַסוֹר לְזָרִים וְלַהֲחַזִּיק לְתַעַרְוֶבֶת הַזֶּה בְּקַדְוֶשֶׁת בַּפּוּרִים שְׁפַהֲגִי לְבַד יֵאָכְלוּ בִירוּשָׁלַם וּמַזָּה לְמַד הַמַּג"א ג"כ לְגִידוֹן הַרְמ"א הַנ"ל פִּינּוֹן דְּלְגַבֵּי כָּל הָעוֹלָם הָוֵי דְשִׁיל"מ מְדִינָא דְלֹא חָסַר מְסוּגָה זֶה הַתְּנָאֵי הַשְּׂיִיךָ לְחוּמְרָא דְדָבָר שִׁיל"מ פִּינּוֹן דְּהַיּוֹם אָסוּר לְכ"ע וְלִמְחַר יִהְיֶה מוֹתְרָא צָרִיכִין לְהַחְמִיר וְלוֹמַר שְׁהֵם אָסוּרִים לְאֶכּוֹל בְּשַׁבָּת וְצָרִיכִים לְהַמְתִּין עַד לְמַחַר לְאֶכּוֹל בְּהִיתָר וְא"כ מְחַזְקִין לְתַעַרְבוֹת זֶה שְׁהוּא בָּא מִמְעַשָּׂה שַׁבָּת לְאַסְרוֹ עַל כּוֹלָם מְלַאֲכוֹל בְּשַׁבָּת מִמִּילָא שׁוּב בְּהַכְרַח לְאַסוֹר עַל זֶה שְׁבַשְׁלוּ פִּינּוֹן דְּהַדִּין לְקַנּוּס אוֹתוֹ וְלְאַסוֹר עָלָיו לְעוֹלָם דְּאִי לְהָכָא מְחַזְקִין לְתַעַרְוֶבוֹת לְמַעַשָּׂה שַׁבָּת לְאַסְרוֹ עַל כּוֹלָם מְלַאֲכוֹל בְּשַׁבָּת אִיךָ נַחְזִיק לְגַבֵּי הַמְּבַשֵּׁל כְּאִילוּ נַתְּבַטַּל וְיִהְיֶה מִלֵּי דְרַבְּנָן פְּחוּכָא לְכֹן מְהִרָאֵי לְהַחְמִיר בְּכָל אַנְפֵי וְלְאַסוֹר עַל הַמְּבַשֵּׁל ג"כ וְהַח"ד רָצָה לְחַלֵּק דְשָׁם לְגַבֵּי בַפּוּרִי' פִּינּוֹן דְּאִסוּר זֶה שְׁלֹא לְאֶכּוֹל חוּץ לִירוּשָׁלַם חַל ג"כ עַל הַזֶּה שׁוּב בְּאֲנוּ לְדוֹן גַּם לְגַבֵּיִיהוּ דְזָרִים לְדְשִׁיל"מ מְבַלֵּי לְאֶכּוֹל חוּץ לִירוּשָׁלַם פִּינּוֹן דְּלַעֲנָן זֶה יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּמִמִּילָא חַל גַּם לְגַבֵּיִיהוּ חוּמְרָא דְשִׁיל"מ וְכִינּוֹן דְּהַנְּקָרְחוּ לְדוֹן לְגַבֵּיִיהוּ בְּחוּמְרָא בַּפּוּרִים שׁוּב הַהַכְרַח לְאַסוֹר לְזָרִים דְזָר אָסוּר לְאֶכּוֹל אַף בִּירוּשָׁלַם קַדְוֶשֶׁת בַּפּוּרִים מִשָּׂא"כ פִּינּוֹן דְּלִדְיָדָה אִין לוֹ מִתִּירִין מְכַל וְכַל מוֹתְרָא אוֹלָם דַּעַת הַמַּג"א לֹא כֵן הוּא רַק דִּן בְּמָה מְצִינוּ שְׁכִינּוֹן שְׁנַחְזִיק לְצַד הַחֲנוּמָר לְאַסוֹר לְפַהֲגִי רַק שְׂיֵאָכְלוּ בְּחוּמְרָא קַדְוֶשֶׁת בַּפּוּרִים שׁוּב נְאַסְרוֹ לְזָרִים כֵּן בְּזֶה פִּינּוֹן דְּלְגַבֵּיִיהוּ כ"ע מְחַזְקִין לְמַעַשָּׂה שַׁבָּת שׁוּב אָסוּר לְדִידִי' דְלֹא יִהְיֶה מִלֵּי דְרַבְּנָן פְּחוּכָא גַם י"ל כְּמוֹ שְׁדָן הַח"ד שָׁם הַדָּבָר לְב' מִינֵי אִסוּרִין א' אִסוּר אֶכִּילַת חוּץ לִירוּשָׁלַם אַף לְזָר ב' אִסוּר זָרוֹת.

כֵּן נָמִי בְּזֶה פִּינּוֹן דְּאַסְרוּהוּ חַז"ל לְמַעַשָּׂה שַׁבָּת שְׁלֹא לְהַנּוֹ' מִמְעַשָּׂה שַׁבָּת בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת וְכֵן קַנְסוּ לְהַמְּבַשֵּׁל לְאַסוֹר עָלָיו לְעוֹלָם א"כ בְּנַתְעָרַב פִּינּוֹן דְּלַכ"ע אָנוּ דְנִין הַתַּעַרְוֶבֶת לְדְשִׁיל"מ מְבַלֵּי לְהַנּוֹת הַיּוֹם מִן מַעַשׂ שַׁבָּת כֵּן לְגַבֵּי הַמְּבַשֵּׁל הָוֵי ג"כ בְּסוּגָה זֶה דְשִׁיל"מ עַכ"פ שְׁלֹא לְהַנּוֹת בְּיּוֹם הַשַּׁבָּת מִן מַעַשָּׂה שַׁבָּת וְכִינּוֹן דְּבְהַכְרַח אָנוּ צָרִיכִים לְדוֹן גַּם לְגַבֵּיִיהוּ דְהַמְּבַשֵּׁל לְדְשִׁיל"מ וְלְאַסוֹר עָלָיו מְלַאֲכוֹל בְּשַׁבָּת שׁוּב מְחַזְקִין הַתַּעַרְוֶבֶת לְמַעַשָּׂה שַׁבָּת וּבְהַכְרַח לְאַסוֹר עָלָיו לְעוֹלָם רַק אִם נַתְעָרַב אַחַר הַשַּׁבָּת בְּזֶה מוֹתְרָא אַף לְדִידָה אָבָל בְּנַתְעָרַב בְּשַׁבָּת אִין לומר דְּמִתְחִיל הַבְּטוּל לְאַחַר שַׁבָּת פִּינּוֹן דְּהַחְזִקְנוּ לְאַסְרוֹ בְּשַׁבָּת לֹא נוֹכַל לְהַתִּירוֹ דֹּא"כ גִּימָא גַם לְגַבֵּי בַפּוּרִים כֵּן: וְיֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה לְדַעַת הַמַּג"א מְדַבְרֵי הָרֵא"ש בְּפִירוּשׁוֹ לְגְדָרִים (דף נ"ט) בְּמָה דְקָאָמַר שָׁם הַש"ס דְלַכְּף סָאָה תְרוּמָה טְמֵאָה שְׁנַפְלָה בְּמֵאָה חוּלִין תַּעֲלָה וּס"ד דְהַש"ס שָׁם דְלֹא הָוֵי דְשִׁיל"מ דְאִי בְעֵי מִתְשִׁיל עָלֶיהָ דְאִיִּרִי בְתִירוּמָה שְׁבָא לִיד כְּהֵן וְהַבִּיא מִשָּׁם רַבִּינוּ אֱלִיעֶזֶר מִמִּי"ץ י' שְׁפִי דל"מ לְמַתְשִׁיל

עליה שְהרי לא קרא עליה הוא שם תְרוּמָה ומִשְׁמַע דְּאַכְהֵן קאי אַבְל יִשְׂרָאֵל שְהַפְרִישׁ מְצִי לְמַתְשֵׁל וְכ' הָרָא"ש וצ"ל לְפִירוּשׁוֹ דַּאֲע"ג דְּיִכּוּל הַיִּשְׂרָאֵל לְהַחְזִירוֹ לְחֻלְיִן הו"ל דְּבַר שְׂאֵל"מ דְּלֹא שְׂכִיחַ פְּלִל שְׂיִשְׂאֵל עֲלֶיהָ אַבְל כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל זִמְנִין דְּצָרִיף לִי וְאַכִּיל לִי עי"ש ומִשְׁמַע דְּכֻנְנַת הָרָא"ש לְהַקְשׁוֹת פִּינָן דְּלִגְבֵי יִשְׂרָאֵל זֶה שְהַפְרִישׁ הו"ל דְּשִׁיל"מ א"כ בְּהַכְרַח לְאַסּוֹר עֲלָיו וּא"כ מְחֻזְקִינָן לְגַבְיָהּ לְתַעְרוֹבַת תְּרוּמָה שׁוּב יְהִי אַסּוֹר לְכַהֵן לְאַכּוֹל תַּעְרוֹבַת תְּרוּמָה טמא וע"ז מְתַרְץ דַּאֲף לְיִשְׂרָאֵל ל"ה בְּגִדְרָא דְּשִׁיל"מ וְדוֹחֵק לֹמַר דְּכֻנְנַתוֹ הִי לְהַקְשׁוֹת דְּלִגְבֵי פֶהֶן שְׂבָא תְּרוּמָה לִידּוֹ יְהִי כַּדְּשִׁיל"מ הוֹאִיל דְּהַיִּשְׂרָאֵל יְכוּל לְהַחְזִירוֹ לְחֻלְיִן פִּינָן דַּאֲיוֹן זֶה בְּיַד פֶּהֶן א"ו פּוֹנְתוֹ הִי פִּינָן דַּעֲכ"פ לְגַבֵי הַיִּשְׂרָאֵל הָיוּ דְּשִׁיל"מ מְהַרְאוּי לְהַחְמִיר אֲף לְכַהֵן דַּאֲיוֹן חִלּוּק בֵּין הַבְּעָלִים לְאַחֲרֵי כַּמ"ש הַמַּג"א וע"ז מְתַרְץ פּנ"ל עכ"פ מוֹכַח מְדַבְּרִיו דַּאֲם לְגַבֵי א' הָיוּ בְּגִדְרָא דְּשִׁיל"מ אַסּוֹר לְכ"ע אֲף לְזֶה שְׂאֵל"מ: אוּלָם דַּעַת הַר"ש שֶׁם דַּאֲיוֹרֵי אִם נִתְעַרְבּ בְּכוּרִים בְּתְרוּמָה דַּאֲיוֹן פֶּהֶן נְמִי לְזָרִים רַק לְפִתְהֵי לְכַהֵן הָיוּ דְּשִׁיל"מ וְהָא דַּתְּנָן דְּבַפּוּרִים עוֹלִים בְּאַחַד וּמֵאָה אֲיוֹרֵי פְּשֻׁנְתַּעְרְבוּ בְּחֻלְיִן דְּלַעֲנִין זָרִים לָאו דְּשִׁיל"מ הוּא עי"ש ומִשְׁמַע מְדַבְּרִיו שְׂאֵם נִתְעַרְבּ בְּחֻלְיִן אֲף לְגַבֵי פִתְהֵי לָא הָיוּ כַּדְּשִׁיל"מ אוּ אֲפֹשֶׁר דַּאֲיוֹקֵי כָּל חַד אַדִּינוּ לְגַבֵי זָרִים מְוֹתֵר וְלְפִתְהֵי הָיוּ דְּשִׁיל"מ אַבְל לָא נִרְאָה כֵּן שֶׁם מְדַבְּרִיו וְתַמְהֵי עַל הַיִּש"ש מַס' יְבָמוֹת (פ"ח ס' ז') שְׂפַתְבַּ עַל פִּירוּשׁ הַר"ש דַּאֲפִילוּ נִתְעַרְבוּ בְּחֻלְיִן אִין עוֹלִין לְהַחְזִירוֹ לְאַכּוֹל חוּץ לִירוּשָׁלַם רַק דְּשֶׁם בְּבַפּוּרִים עֲלֶיהָ לְאַכּוֹל בְּתוֹרַת בְּכוּרִים בִּירוּשָׁלַם וְעוֹלִין בַּא' וּמֵאָה לְאַכּוֹל לְזָרִים וְכ' וְכֵן יִרְאָה מִפִּי הַרְמַב"ם וְדוֹקָא בְּדְשִׁיל"מ אַבְל אִם נִתְעַרְבּ בְּחֻלְיִן בִּירוּשָׁלַם וּבַתָּא לְאַסּוֹר לְעַרְל וּלְטַמָּא וּלְאוּנָן בְּטַל בְּרוּב עַכ"ד וצ"ע חַדָּא דְּבַרֵי הַר"ש וְהַרְמַב"ם מְחֻזְקִים מִן הַקְּצָה אֵל הַקְּצָה לְדַעַת הַר"ש בְּטַל שֶׁם בְּכוּרִים מְכַל וְכַל פְּשֻׁנְתַּעְרְבוּ בְּחֻלְיִן בַּא' וּמֵאָה דְּלֹא מְצִינוּ מְחֻצּוֹת בִּירוּשָׁלַם וְלְדַעַת הַרְמַב"ם אַסּוֹר לְזָרִים דְּשֶׁם בְּכוּרִים נִשְׂאָר עַל הַתַּעְרוּבוֹת וְכִינָן דַּאֲסוֹר לְזָרִים מְנִין לוֹ לְהַתִּיר לְכַהֵן עַרְל אוּ טַמָּא וְאוּנָן לְאַכּוֹל קְדוּשַׁת בְּכוּרִים בִּירוּשָׁלַם וְדַבְּרִיו צ"ע: ס' י"ז.

הַשּׁוֹחֵט בְּשִׁבְתָּ לְחוּלָה כו' מְוֹתֵר הַבְּרִיא לְאַכּוֹל מִמֶּנּוּ אַבְל הַמְּבַשֵּׁל אוּ שְׂעֻשָׁה שְׂאָר מְלֹאכּוֹת לְחוּלָה אַסּוֹר לְבְרִיא דְּחִיּוּשִׁינָן שְׂמָא יִרְבֵּה בְּשִׁבִילוֹ וְהִנֵּה מְבוֹאָר בְּב"י דִּישׁ בְּזֶה פְּלוּגְתָּא בֵּין הַרְשָׁב"א וְהַר"ן דְּדַעַת הַרְשָׁב"א חֻלְיִן (דף י"ד) דַּאֲם מְרָבָה בְּחַתִּיכוֹת קוֹדֵם שְׂיִתָּן עַל הָאֵשׁ לִכְּאֵי אִסּוּר' דַּאֲוֹרֵי'ת' אֵלָא דְּרַבְּנָן בְּלַבַּד וּבְשִׁבִיל זֶה לָא גְזַרְיָנָן דְּהָיוּ גְזַרְיָה לְגַזְרָה רַק שְׂמָא יִרְבֵּה אַח"כ וְדַעַת הַר"ן (פ"ב דְּבִיצָה) דְּרַבּוּי בְּשִׁיעוּרָא הָיוּ אִסּוּר דַּאֲוֹרֵי'ת' בְּשִׁבְתָּ דְּדַחוּי' הִיא לְגַבֵי חוּל' וְלֹא הַתְּרָא לְכַהֵן תּוֹסַפְתּוֹ מִתְּסַר מְדַאֲוֹרֵי'ת' ע"ש וְלְכַאֲוֹר' א"כ לְדַעַת הַרְשָׁב"א אִמָּאי בְּשׁוֹחֵט בְּשִׁבְתָּ לְחוּל' מְוֹתֵר לְבְרִיא נְגִזוֹר שְׂמָא יִרְבֵּה אַח"כ לְשַׁחֲט דְּהִינּוּ שְׂיִשְׁחֻט שְׂתִים בְּעַד הַחוּלָה וצ"ל דְּלִזְהָ לָא חִיּוּשִׁינָן שְׂיִעֻשָׁה שְׂתִי מְלֹאכּוֹת פְּרֻטִיּוֹת הִיכָא דְּדִי לְצוּרָה אַכִּילָה בַּא' רַק שְׂיִוְסִיף לְקַדְרָה עוֹד חַתִּיכָה וְיָקַל לוֹ דִּסְפּוֹר פִּינָן דְּהַפֵּל שֶׁם בִּישׁוּל אַחַד הוּא וְעִי' ת"ש (ס"ק ה) אוּלָם לְהַיְכָף יִקְשָׁה לְדַעַת הַר"ן דְּסוּבֵר דְּרַבּוּי בְּשִׁיעוּרָא אַסּוֹר מְדַאֲוֹרֵי'ת' וְאֲף לְזֶה חִיּוּשִׁינָן שְׂיִוְסִיף בְּקַדְרָא קוֹדֵם שְׂיִתָּן אוּתוֹ עַל הָאֵשׁ א"כ בְּשִׁחִטָּה נְמִי גִימָא הָכִי דַּאֲם דִּי לְחוּלָה בְּעוּף קֶטֶן וְזֶה נִימָן לְדַחוּת אַצֵּל הַחוּלָה מְהַרְאוּי לֹמַר דַּאֲסוֹר לְשַׁחֲט עוּף גְּדוֹל כְּמוֹדְהוּכִיחַ מִמַּס' מְנַחוּת אִם יֵשׁ שְׂתִים בְּעוּקָא א' וְשִׁלֵּשׁ בְּעוּקָא א' דַּאֲסוֹר מְדַאֲוֹרֵי'תָא לְהַבִּיא הַעוּקָא שְׂיֵשׁ בּוֹ שְׁלֵשׁ וְמַה"ט הִי' ס"ד דַּאֲיַבְעֵי דַּאֲף אִם יֵשׁ ב' בְּשְׁנֵי עוּקָצִים וּג' בַּא' דְּשְׂתִים מְיִינֵי דְּחֻזְיָן לִיה

רק דמסיק דמעוטי בבצירה עדיף אבל היכא דליכא מעוטי בבצירה איסור דאורי' להביא עונקין שיש בו ג' אם די לו בעונקין של א' או שיש בו ב' דרבוניי בשיעורא אסור מדאורייתא אף דהכל מלאכה אחת היא א"כ כמו כן אם די לו בעורף קטן ושחט גדול מהראוי ג"כ לומר דאסור מדאורייתא וא"כ למה לא גזרינו בשוחט ג"כ לשמא ירבה בשבילו וצריף לחלק דדוקא שם פינו דהענבים נפרדים על העונקין נקראת הבצירה על כל א' וא' בפ"ע אף דעושה ע"י שתולש העונקין ביחד מ"מ פינו דנפרדים זה מזה אסור מדאורייתא רבוניי בשיעורא וכן אם מוסיף חתיכות בקורה אף דליכא רק בישול אחד מ"מ נקרא שם מלאכה על כל פרט ופרט אבל בשחיטה לא איכפת לן אם מרבה בשיעורא אף אם די לו בעורף קטן ושחט גדול אינו עושה איסור דאורייתא ברבוניי.

ועי' ריטב"א עירובין (דף ס"ח) בהא דאמרין שם נשיילו לאימני' אי צריכא נחים ליה אגב אימני' שלדעת בה"ג הוא ע"י ישראל והקשה הא כל שמוסיף במלאכת חולה לצורך הבריא איסור תורה הוא ומורי ז"ל הנה אומר כי אולי שאני חמום מים שהכל גוף אחד וענין א' כמו דביו"ט ממלא נחתום חבית של מים אף דאין שבח במרובים וכתב הריטב"א ואין זה מחנור דאתוספות בישול ואתוס' מלאכ' קפדינו מה לי אם הפל גוף א' או ב' גופים וכי יש הפרש בין מבשל חתיכה אחת גדולה למבשל ב' קטנות ועוד הא ב' בעונקין א' וג' בעונקין א' פשיטא לן דשתיים מנייתנו דאסור להרבות כלל ממה שצריף לחולה ואע"פ שהכל קצירה א' עכ"ד מבואר דלית לי סברא זו לחלק דשאני גבי ג' בעונקין א' אף דהכל קצירה א' מ"מ נקרא הקציר' ע"כ פרט ופרט משא"כ לגבי מים דהכל גוף א' וצריף לחלק בין שחיטה דלא איכפת לן בין גדול לקטן ובאמת מה שהקשה הריטב"א על מורו מצאתי בחידושי הרא"ה ביצה (דף י"ז) לנישב שכ' בממלא נחתום הא נדאי פשיטא שהוא בגוף א' ממש ועדיפא משתיים בעונקין א' ומיהו אפ"ה בחמין של חולה אסור לבריא דלא פלוג רבנן א"נ שמה ירבה בשבילו בשתי קדרות עכ"ד ואפשר פונתו מ"ש עדיפא משתיים בעונקין אחד הוא מטעם שכתבתי דשם עכ"פ ניקר הפרטים ועל כל פרי ופרי חל שם קציר' משא"כ במים ואף די"ל בהך דג' בעונקין א' איירי בפרי א' שהיא גדולה פשיעור ג' גרוגרות דנדאי אין הגרוגרות נגדלין באילן דאחר שנתניבשו מיקרי גרוגרות ואז אין שם בצירה עליהם אלא נדאי דנקט שיעורא דגרוגרות ואיירי בפרי א' ששיעורא כג' גרוגרות ואף דהוי בצירה א' מ"מ אסור אף דאינו נפרד מ"מ פינו דפתית בי' שיעור שא"צ לו לחולה ויש לפנינו עונקין אחד שיש בו שיעור שתי גרוגרות הצריכין לחולה אסור לדעת הר"ן מדאורייתא ומ"ש מים.

מ"מ ע"כ צריף לחלק דהא מבואר בר"ן מס' שבת (סוף פי"ג) דלענין פקוח נפש אפי' מתכוין למלאכת הרשות עם אותה מלאכה של פ"נ מותר וכיזא בזה ביומא (דף פ"ד) והטעם מפני שהוא מלאכת מצוה וחובה היא עליו לפיכך אע"פ שמתכוין עם אותה מלאכ' למלאכ' אחרת האסורה בשבת התירו חכמים כדי שלא ימנע בשום ענין מפ"נ המוטלת חוב' עליו אבל מלאכת הרשות ח"ו ועי"ש עוד משם ירושלמי בפורס מצודה ונתפונן להעלות תינוק ולהעלות דגים דמותר ג"כ וקש' לכאורה הא למ"ש הר"ן ביצה הנ"ל דרבוניי שיעורים ביו"ט מותר הואיל דהותר' משא"כ בפ"נ דדחוי הוא אסור אף מדאורייתא להרבות בשיעור' ואם שנים בעונקין א' וצריף לב' וג' בעונקין א' אסור מדאורייתא לקוץ העונקין של שלש ומאי שנא דמותר לצוד אף דגים בהדיה ומ"ש הר"ן

דהתירו חז"ל כְּדֵי שְׁלֵא יִמְנַע מִפִּנּוּי ע"כ דְּסוּבַר דְּל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּאִיסוּר דְּאִוּרֵי תַּא
לֹא יִתִּירוּ חֻמְמִים מֵה שְׁאִינוּ לְצוּרָה פ"נ וע"כ צָרִיךְ לְחַלֵּק דְּשָׁם אִינְרֵי דִישׁ שִׁיעוּרֵי
גְּרוּגְרוֹת נִפְרָדִים וְכִינּוּ דִישׁ לְפָנָיו לְתַלְוֵשׁ הָעוֹקֵץ שֶׁל ב' אִם קוֹצֵץ שֶׁל ג' נִרְאֶה כְּאִילוּ
עוֹשֶׂה מְלֹאכֶת אִיסוּר לְבַד מִשָּׂא"כ בְּפֹרֶס מְצוּדָה דַּע"כ צָרִיךְ לְפָרוֹס הַמְצוּדָה וּמַעֲשֵׂה זֶה
שֶׁל פְּרִיסַת הַמְצוּדָה הַתָּמֵר לַעֲנִין פ"נ לֹא אִיכְפַת לָן אִם נִתְכַּוֵּן ג"כ לְצוּד דְּגִים פִּינוּ דְּאָף
אִם לֹא יִתְפַּוּן לְצוּד דְּגִים בְּהַכְרַח לְפָרוֹס הַמְצוּדָה הֵוֹי הַמְחַשְׁבָּה לְצִידַת דְּגִים כְּמַחְשְׁבָה
כְּלִי מַעֲשֶׂה מִשָּׂא"כ כְּשֶׁלֶשׁ בְּעוֹקֵץ א' דְּכִינּוּ דִישׁ א' שָׂא"צ לְחוּל' צָרִיךְ לְהַנִּיחַ מַעֲשֶׂה
הַתְּלִישָׁה מִן עוֹקֵץ הַלְזָה שֶׁל שְׁלֵשׁ וְיִקוּץ שֶׁל ב' וְעִדְיִין צ"ע וּמ"מ נִרְאֶה אִם דִּי לוּ בְּעוֹף
וְשׁוֹחֵט בַּהֲמ' אֲפֹשֶׁר דְּהֵוֹי אִיסוּר דְּאִוּרֵי תַּא וּמ"מ בְּשִׁבִיל זֶה לֹא גְזָרוּ לְאַסוּר לְכָרִיא כְּדֵי
שְׁלֵא יִרְבֶּה לְשַׁחוּט בַּהֲמ' דְּלֹא טָעוּ אִינְשֵׁי בְּזֶה וְצ"ע: [נְעִינּוּ נְתִיבוֹת הַמְשַׁפֵּט (ס' צ"ז)
שְׁכ' לְדוֹן בְּלָאוּ דְּלֹא תְּבֵא אֶל בֵּיתוֹ לַעֲבוֹט אִם חֲיִיב לוֹ שְׁנֵי חוֹבוֹת וְעַל חוֹב א' מוֹתֵר
לַעֲבוֹט כְּמוֹ עֵיִסְקָא דְּמוֹתֵר לַעֲבוֹט עַל פְּלֶגָא פְּקֻדוֹן וְכִשְׁתּוֹפֶס חֲפֵץ אֶחָד שֶׁשְׁנוֹה בְּעַד הַפֶּל
אִין בּוֹ אִיסוּר דְּעֵיקֵר הַתְּפִיסָה הוּא מְשׁוּם פֶּלֶג' פְּקֻדוֹן אָף דְּאֲפֹשֶׁר לוֹ לְתַפְּנוֹס חֲפֵץ קָטָן
בְּעַד הַפְּלֶגָא פְּקֻדוֹן וְתוֹפֶס בְּכוֹנֶה חֲפֵץ גְּדוֹל כְּדֵי שִׁיִּהְיֶה בְּיָדוֹ גַּם נֶגֶד הַפְּלֶגָא מְלוּה, וְרָא'י
מב"מ (דף ל') בְּהָא דְּבַעֲי שָׁם שְׁטַחָה לְצָרְכוֹ וּלְצָרְכָה מְאִי וּפְשִׁט מְהָא דְּכַנְסָה לְרַבְּקָה
וְדָשָׁה כְּשִׁירָה כו' וּמְשַׁנֵּי שְׁאִנֵּי הַתָּם דְּכַתִּיב אֲשֶׁר לֹא עֶבֶד בָּהּ מ"מ הָרִי מוֹכַח בְּמִקּוֹם
דְּלִיכָא גִזְה"כ מוֹתֵר כְּשִׁמְכּוֹנִין בְּשִׁבִיל דְּבַר הַמוֹתֵר וּבְשִׁבִיל דְּבַר הָאִיסוּר וְע"כ פְּנִינְתוּ אָף
דְּאִנּוּ פְּסֻקִין שָׁם בְּלְצָרְכוֹ וּלְצָרְכָה דְּאִיסוּר כְּמַבְנֵאָר בַּח"מ (ס' רס"ז) הוּא מְשׁוּם דְּחִיִּישִׁינוּ
שְׁמָא יִשְׁכַּח עֵי"ש סמ"ע (ס"ק כ"א).

וְלִכְאוּרָה יִקְשֶׁה מְדַבְּרֵי ש"ס מְנַחוֹת הַנָּ"ל דְּאִיסוּר לְתַלְוֵשׁ שְׁלֵשׁ בְּעוֹקֵץ א' אָף מְדַאֲוּרֵי תַּא
וּכְמ"ש הָר"ן הָרִי דְּקִצִּירָה אַחַת אִיסוּר בְּמִקּוֹם שִׁיּוֹסִיף מְכַדֵּי הַצּוּרָה אוֹלָם י"ל דְּשָׁם מְשׁוּם
דַּפ"נ לֹא הוֹתֵרָה רַק דְּחוּיָה הִיא אֲצֵל שְׁבַת לְכַף אִיסוּר לְהוֹסִיף מְכַדֵּי צוּרָה הַחוּלָה דְּזֶה לֹא
הוֹתֵר לוֹ מִשָּׂא"כ לַעֲנִין לְכַוֵּן לְבֵיתוֹ לַעֲבוֹט דְּהוֹתֵר לוֹ לְגַמְרֵי לִיקַח בְּעַד הַפְּלֶגָא פְּקֻדוֹן
יְכוֹל לִיקַח מֵה שְׁחַפֵּץ וּלְכַף יְכוֹל לִיקַח חֲפֵץ גְּדוֹל וּלְהַסוּבְרִים דְּהוֹתֵרָה וּרְבוּיָה בְּשִׁיעוּרֵין
ל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן מְשׁוּם גְּזִירָה י"ל דְּכִינּוּ דְּלֹא מְצִינוּ הַגְּזִירָה בְּאִיסוּר אַחַר מְלַבַּד
בְּאִיסוּר שְׁבַת לֹא נוֹכַל לְדַמּוֹת גְּזִירוֹת חז"ל זֶה לְזֶה וּלְכַף רִשְׁאֵי לִיקַח הַחֲפֵץ הַגְּדוֹל]: ס'י
ח"י אִם עֲשֶׂה מְלֹאכָה הָאִיסוּרָה מְדַרְבְּנָן לְחוּלָה בְּשִׁבַת.

אִם מוֹתֵר לְכָרִי, לְכְאוּרָה לִמ"ש רִשְׁבָ"א חוֹלִין שָׁם דַּל"ג שְׁמָא יִרְבֶּה חֲתִיכוֹת קוֹדֵם שְׁיִתָּן
עַל הָאֵשׁ דְּבַכָּה"ג לִיכָא אֲלֵא אִיסוּר דְּרַבְּנָן א"כ לְדַבְּרֵי בְּמִלְאכָה דְּרַבְּנָן מוֹתֵר לְכָרִיא
אוֹלָם מְדַכ' הָרַמ"א דְּאֲפִילוּ בִישׁוּל ע"י נְכָרֵי אִיסוּר בְּשִׁבַת וְהוּא מְדַבְּרֵי תו"ס גִּיטִין (ד"ח)
דְּמָה דְּאִמְרִינּוּ בְּעִירוּבֵין שָׁם לִיחּוּם אַגַּב אִימָא דְּוִקָא בְּמִילָה הַתִּירוּ וּבְאַמַּת בְּתוֹס' שָׁם לֹא
כְּרוּר לְהֵם כְּפֹד רַק כְּתָבוּ וְשָׁמָּה דְּוִקָא לְצוּרָה הַמִּילָה אֲבָל לְצוּרָה דְּבַר אַחַר אֲפִילוּ ע"י
עַכּו"מ אִיסוּר לְהַרְבּוֹת מְשַׁמַּע קִצַּת דְּרַק שְׁיִאמַר לַעֲכו"מ לְהַרְבּוֹת בְּשַׁפְעָה בְּזֶה אִסְרוּ וְסָבְרוּ
דְּמָה דְּאִמַר נִיחּוּם אַגַּב אִימָא הִינּוּ שְׁיִאמַר לַעֲכו"מ לְהַרְבּוֹת וְזֶה הִי אִיסוּר אִם לֹא לְצוּרָה
מִילָה אֲבָל אִם אִמַר סְתָם לַעֲכו"מ שְׁיִעֲשֶׂה מְלֹאכָה לְצוּרָה הַחוּלָה וְנִתְנַתֵּר דָּאָף בְּזֶה הִי
אִיסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְאַכּוֹל בְּשִׁבַת מִטְעַם שְׁמָא יִרְבֶּה בְּשִׁבִילוּ אִינוּ מְבֹאָר מְדַבְּרֵי תו"ס וְרִאִיתִי
בַּע"ש דְּמְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַמ"א דְּכִינּוּ דְּאִיסוּר לְרַבּוֹת בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל לְכַף אִיסוּר דְּחִיִּישִׁינוּ
שְׁיִרְבֶּה הַנְּכָרֵי בְּשִׁבִילוּ.

והקשה הא לדעת רש"א דהיכא דאם ירבה לא יעבור רק על איסור דרבנן לא גזרינו וביומר יקשה על הר"ן שהביא הב"י דמדבריו במס' ט"ז מבואר דאוסר לאכול בשבת מה שבישל הנכרי וגם הוא אינו חולק על הרש"א אדרבא מדבריו מס' ביצה מבואר דאף בקדירה אחת ריבוי שיעורין אסור מה"ת ומש"ה גזרינו שמה ירבה בשבילו וכתב דהאי דעירובין דוקא ע"י עכו"מ הוא ומשמע דע"י עכו"מ פינו דליכא איסור דאורייתא לא גזרינו.

אולם ראיתי למרן עק"א ו"ל בדו"ח מס' ערובין שם דעמד ע"ד הר"ן דלדבריו פינו דריבוי הוי ג"כ מלאכה דאורייתא מה הפרש בין עם עושה בריבוי שיעור או אם נתיר לכתחילה להחם לצורך המילה אולם המעניין בר"ן שם יראה דביו"ט דמותר בריבוי שיעורין הוא משום דצורך יו"ט הותרה ולא דחוייה וכינון שהוא בטורח אחת הותר אף תוספתו משא"כ אצל חולה דשבת דחוייה הוא ולא הותרה לכו תוספתו כמוהו ומיתסר מה"ת ולא ניתן לדחות אצל חולה ולפי"ז זה דוקא מה שישראל עושה מלאכה לצורך חולה דזה לא הותרה רק דחוייה אבל מה שהנכרי עושה לצורך החולה דזה ליכא איסור תורה רק חז"ל אסרו אמירה מטעם שבות וכן שלא להנות ממלאכתו אף דלא נעשה שום איסור מלאכה בשבת דהנכרי אינו מצווה לשבות רק חז"ל גזרו מטעם גזירה שלא יאמרו לנכרי כמבן' שבת (דף קכ"ב) (סי' רע"ו) וכו' פינו דהוא צורכי חולה לא גזרו והותר' בשבת ממילא ליכא איסור במה שהנכרי הרבה בשיעורו לכו אף דגם לצורך מצוה דמילה אסור לאמר לעכו"מ שיחם מ"מ אגב אימא דהוי צורכי חול' דהוא מות' גם הנתוסף לא נאסר וז"פ אולם למה יהי אסור לבריא פינו דליכא בזה גזירה שלא יעבור על איסור דאורייתא בריבוי וצ"ל דמ"מ החמירו שלא להנות דשמה ירבה בשבילו בפירוט וקמו דמבואר (סי' ר"עו) די"א במדורה משום דגזרינו שמה ירבה בשבילו וה"נ דכותלי ועיינו ברבינו יהונתן עירובין שם דפי' בהא דליחום אגב אימא היינו דמותר לחולה שא"ב סכנה וליחום ונרחוץ התינוק עם אמו לפני המילה ודלא כמו שפירש"י שם דצריכה חמין לשמות.

ויש להתבונן מה ראה על פכה דהי' צורך האם לרחיצה וי"ל דהא ע"כ אזיל שם בדבריו לשיטת הר"ף דע"י נכרי אסור במלאכה דאורייתא ואף דלעיל מינ' שם בפ"י ול"ש לכו בין שבות דאי"ב מעשה מפרש לדע' ושיט' בה"ג דאף מלאכה דאורייתא שרי ע"י נכרי מ"מ בהך דגזירות אגב אימיה מפרש אליכא דשיטת רי"ף והי' קשה לי' מה מועיל דגזירות אגב אימיה הא ריבוי שיעורא ג"כ אסור מה"ת והוי מלאכה דאורייתא וקמו שגייגם רע"א ו"ל על הר"ן לכו מפרש דאורי' דאימיה הי' צריכה לרחוץ בחמין ונרחוץ התינוק עם אמו דליכא אף ריבוי שיעורא ועיינו תוס' שבת (דף ל"ט ע"ב) ד"ה אא"כ שכתבו ונראה לר"י דיכול לחמם אף יותר מפדי שתי' כדאמרינו עירובין גישעילה לאימיה כו' מדבריהם מבואר דפירשו ע"כ כמו שפי' רש"י דאימיה הי' צריכה לשתייה וע"י נכרי מותר המותר משום מצות מילה כמ"ש תוס' גיטין והם סברו דריבוי שיעורא ל"ה רק איסור דרבנן ומותר אף להרבות בפירוש בפועל ממש.

וְרֵאִיתִי בְּדוֹ"חַ שֶׁם דְּהַקְשָׁה לָמָּה לֵּהוּ לְרֵאִל' זֹו דְּאֶפְשֵׁר לְדַחֲוֹתָהּ דְּמַדְרַבְּנֵן אֲסוּר וְהֵתָם מִשׁוּם מַצְנַת מִיֵּלָה הַקְּלוּ וְאֵמָאֵי לֹא הִבִּיאוּ רֵאִל מִבִּיזָה (דָּף י"ז) מְמַלֵּא נְחֻתוֹם חֲבִיּוֹת הָרִי דְבִיּוֹ"ט לְכַתְחִילָה מְוֹתֵר בְּכֻזָּה.

וְנִרְאֶה דְלִכְּהָ לֹא הִבִּיאוּ מִשָּׁם דִּי"ל שֶׁם אֵינוֹמִתְפַּוּוֹן לְצַוְרָה דְּבָר הָאֲסוּר רַק מִשׁוּם עֵין יָפָה וְכִמוּ שֶׁפֶתַח הָרֵאִל שֶׁם וְעֵי"ש בִּש"מ וְכֵן הָר"ן בִּיזָה פֶּתַח הַטַּעַם שְׁלֵא הִצְרִיכוּ חֲכָמִים לְדַקְדָּק וְלִשְׁקוֹל שְׁלֵא יִבְשַׁל אֲלֵא הַמַּצְטָרָה אֲלִיו בְּלִבָּד אָבָל אִם מִתְפַּוּוֹן בְּפִירוּשׁ לְצַוְרָה הָאֲסוּר אֵינוֹ רִשְׁאֵי אִף בְּרוּב טְרַחָא כְּמוֹ דְּמוּכַח מִבִּיזָה (דָּף כ"א) בְּהֵמָה חֲצִיָּה הִי כו' דְּאֵי אֶפְשֵׁר לְכַוֵּינָת בְּשֵׁר בְּלֵא שְׁחִיטָה וְלָמָּה לָּהּ זֶה הָא הֵוֵי חַד טְרַחָא וְאִף בְּאֶפְשֵׁר לְמַפְלְגָה שְׁרִי כְּמוֹ מְמַלֵּא חֲבִיּוֹת א"ו פִּינֵן דְּל"ש מְכַוֵּינָן לְעֵין יָפָה אִם הִי אֶפְשֵׁר לְמַפְלְגָה הִי אֲסוּר וְעֵינָן תּוֹס' ד"ה עֵיפָה וְלָכֵן ל"ה לר"י רֵאִל מִשָּׁם דְּמְוֹתֵר בְּמַכְוֵינָן לְהוֹסִיף לְדַבֵּר הָאֲסוּר כְּמוֹ לְב"ש לְרַחוּץ פְּנֵיו וְהִבִּיא רֵאִל מְהָא דְנִיחָוּם אֲגַב אֵימָיָה דְשָׁם אֵינִירִי אִף בְּמַכְוֵינָן לְצַוְרָה הַתִּינּוּק ג"כ וְכִמוֹ דְּלֵא הִחְמִירוּ שֶׁם בְּאִסוּר שְׁבֵת הַנְּעֻשָׁה ע"י נְכָרִי אִף דְּמִשׁוּם צַוְרָה מִיֵּלָה לֹא הִתְתַּרְהָ אֲמִירָה רַק מִשׁוּם דְּהֵוֵי חַד טְרַחָא כֵּן נִמִּי בִיּוֹ"ט מְוֹתֵר אִף בְּמַכְוֵינָן לְצַוְרָה רַחֲצִית פְּנֵיו: סִי י"ט.

פֶּתַח הָרֵמ"א שֶׁם אִם קָצַץ פִּירוֹת מִן הַמְּחַנְבֵּר לְחוּלָה בְּשֵׁבֶת אִפִּיל הִי חוּלָה מִבְּעוֹ"י אֲסוּר לְבָרִיא בְּשֵׁבֶת מִשׁוּם שְׁגָדֵל וְהוּלָה בְּשֵׁבֶת וַיֵּשׁ בּוֹ מוֹקָצ' וְהֵינּוּ אִם לֹא נִגְמַר בִּישׁוּלוֹ כְּמוֹ שֶׁכ' הַמַּג"א וְקָשָׁה הָא בְּלֵא"ה אֲסוּר מִטַּעַם שְׁמָא יִרְבֵּה בְּשִׁבִילוֹ וַיִּלְקוּט הַרְבֵּה בְּשִׁלְמָא לְדַעַת הָרֵשֶׁפ"א לֹא חֵיִשִּׁינָן שְׁיִתְלַןשׁ ב' פְּעָמִים רַק שְׁיַעֲשֵׂ' בְּצוּרָה אַחַת וּבְזָה לֹא עֲשֵׂה אִסוּר דְּאוֹרֵייתָא אָבָל לְדַעַת הָר"ן דְּרַבּוּיֵי בְּשִׁיעוּרָא הֵוֵי אִסוּר תוֹר' נִיחָוּשׁ שְׁיִקְצוּר עוֹקָץ א' שְׁיֵשׁ בּוֹ יוֹתֵר מִכְּפִי מַה שְׁצָרִיף לוֹ לְחוּלָה וְרֵאִיתִי אַח"כ בְּמִשְׁבָּצוֹת שְׁנִירָה שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה אוֹלָם לְעַנ"ד ע"כ כְּפִנְתַּת הָרֵמ"א לֹא עַל פִּירוֹת נִפְרָדִים רַק אִם נִשְׁאָר מִמָּה שְׁאָכַל הַחוּלָה מְאוּתוֹ פְּרִי דְּאִם קָצַר עוֹקָץ א' שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁנַיִם וְא"צ לְחוּלָה רַק לֹא בְּזָה אִף לְדַעַת הָרֵשֶׁפ"א דְּלִיכָא כְּאֵן אִסוּר תוֹר' בְּרַבּוּיֵי שְׁיַעוּר' מ"מ אֲסוּר מִצַּד מוֹקָצָה לְהַמְבַּוֵּר בְּרֵשֶׁפ"א חוֹלִין שֶׁם דְּדוֹקָא בְּשׁוֹחַט דְּבַחֲיָה אֵינוֹ רֵאִיו לְכוֹס וְאֲגַב הַכְּנָתוֹ שֶׁל חוּלָה נִתְקַנָּה לוֹ לְבָרִיא דַּע"כ אֵימְתַּקְנָה כְּפִילֵי בְּהֵמָה עַל יְדֵי הַחוּלָה דֵּא"א לְכַוֵּינָת בְּשֵׁר בְּלֵא שְׁחִיטָה אָבָל לְדַעַת אֶפְשֵׁר לְהַכִּין מִמֶּנָּה מַה שְׁצָרִיף לְחוּל' לְבַד וְהַשְׁאָר אִסוּר הַקְּצָאָתוֹ רַבִּיעַ עֲלֵיהָ וְהוּא מוֹקָצָה לְבָרִיא עֵי"ש וְה"נ דְּכַוֵּינָתָה דְּהָא מְחַנְבֵּר הוּא אִסוּר מוֹקָצָה רַק מַה שְׁצָרִיף לְחוּלָה לֹא אֵימְתַּקְנָה וְמַה שֶׁל"צ נִשְׁאָר עֲלָיו שֶׁם מוֹקָצָה וְאֲסוּר רַק אוֹתוֹ הַפְּרִי שְׁצָרִיף מִמֶּנּוּ לְחוּל' אֲגַב הַכְּנָתוֹ אֵימְתַּקְנָה כְּפִילֵי דֵּא"א בְּלֵא תְּלִישָׁה וְזֶה מְוֹתֵר אִי לֹאוּ מִשׁוּם שְׁגָדֵל וְהוּלָה וּמִמִּילָא אִף לְדַעַת ר"ן דְּרַבּוּיֵי בְּשִׁיעוּרָא הֵוֵי אִסוּר דְּאוֹרֵייתָא דְּלִיכָא לְמַגְזֵר פִּינֵן דְּפָרִי פְּרִטִית הַנְּקָצָר בְּבַצִּירָה אַחַת לֹא אֵימְתַּקְנָן לְחוּלָה וְנִשְׁאָר בְּהַקְּצָאָתוֹ א"כ לָמָּה יִרְבֵּה בְּשִׁיעוּרָא וְאִם לְחוּשׁ שְׁיִבְצוֹר פְּרִי גָדוֹל שְׁהַנְּשָׁאָר יִהְיֶה לְצַוְרָה בְּרִי' בְּזָה אֵינוֹ עוֹשֵׂ' אִסוּר תוֹר' כְּמוֹ שְׁמֻנְכָרַח לֹמֵר לְגַבִּי שְׁחִיטָה אִף אִם דֵּי בְּקַטְנָה וְשׁוֹחַט גְּדוּלָה אֵינוֹ עוֹשֵׂה אִסוּר תוֹר' וְכִמ"ש לְעֵיל (סִי י"ז): וְהֵנָּה הַמַּג"א הַקַּשׁ' עַל הָרֵמ"א לָמָּה יֵהִי אֲסוּר בְּפִירוֹת בְּשִׁבִיל שְׁגָדֵל וְהוּלָה בְּשֵׁבֶת הָא מִתְבַּטֵּל וְאִף דְּהֵוֵי דְשִׁיל"מ הָא פִּינֵן שְׁנוּלֵד בְּתַעֲרוּבוֹת מִתְבַּטֵּל כְּמַבְוֵר יו"ד (סִי' ש"כ ס"ב) וּבְתוֹס' ב"ק (דָּף ס"ט) וּבְקָאֵת בִּש"מ ב"ק שֶׁם פֶּתַח כֵּן דְּכִינֵן כְּשֵׁלֵא הִי נִיפְרָר מִעוֹלָם נִתְבַּטֵּל אִף בְּדְשִׁיל"מ וְלְכַאוּרָה י"ל דַּעַד כְּאֵן לֹא

כתבו להקל ולומר דאף דשיל"מ מתבטל בלא גיכר האיסור מעולם רק באיסור דרבנן כמו לגבי יין הינצא מן ענבים (סי' ש"כ).

אבל באיסור תורה כמו שם בב"ק לא מתבטל מדרבנן בדשיל"מ אף דלא הי' גיכר האיסור מעולם ולכך כתבו התוס' שם דמה דהיינו יכולים לתקן איסור דאורייתא היינו מתקנים שוב מצאתי פן בשעה"מ הל' יו"ט (פ"ה) ושם הקשה עוד מגדרים (דף נ"ח) אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם ופירש"י וקר"ן דהוי דשיל"מ פיון דבידו לאכלו קודם הביעור ושם לא הנכר האיסור אלא מעט שיוצא ונתגדל הוא מתערב עם ההיתר והוכיח מזה דבאיסור דאורייתא מתמרינן לומר דשיל"מ אף בלא גיכר האיסור ובאמת למ"ש הר"ן גדרים דבדבר שהוא מותר עכשיו עדיף ואף בשא"מ לא נתבטל פיון דיכול לאכול בהיתר עכשיו כמו פת שאפו עם הצלי דאסור לאכול בכוח וקא דבשביעית בעי דוק' מין במינו ע"כ משום דיבא לזמן איסור וכמ"ש השעה"מ הל' מ"א (פ"א ה"ד) עי"ש וכתבתי בזה במקום אחר א"כ י"ל דמב"מ והוא מותר עכשיו עדיף טפי להחמיר ממה שאינו בטל מצד שיש לו מתירין למחר ואף בגולד בתערובות לא מתבטל היכא דיש לו היתר עכשיו ולפ"ז י"ל הא דהקש' השעה"מ וכן יתר האחרוני' עי' צ"ח ביצה (דף ל"ז) בהא דשנים שלקחו חבית בשותפות דאנן קי"ל (סי' שצ"ז) לענין תחומין דמותרין מטעם דיש בריה בדרבנן ובהמה אסורה מטעם דינקי תחומין אהדדי ולמה לא מתבטל כל אחד בחלק חבירו אף דהוי דשיל"מ מ"מ הא נולד האיסור בתערובות ודחקו עצמם השעה"מ והצ"ח דשם עכ"פ האיסור בעולם משא"כ בענבים עי"ש.

ולמ"ש י"ל דלגבי תחומין דיש לו מתירין עכשיו ללכת במקום ששניהם יכולים ללכת חמור טפי ואף בלא גיכר אינו בטל אולם זה דוחק א"כ היכא דזה עירב למזרח אלפים וזה למערב ולא נשאר לא' כלום להוליה לצד חבירו אז יתבטל וא"כ עיקר דשיל"מ שייך שם בהיתר למחר ובזה יתבטל פיון דנולד בתערובות וגם הדבר מוכרח דבכה"ג מה שגדל בטל ממה דמותר לשחוט ביו"ט וכמ"ש המג"א כאן ברם נראה קצת לומר דשם לגבי תחומין לא נקרא שגולד האיסור בתערובות רק דומה קצת להיכא דשניהם ההיתר והאיסור באו בתערובות דזה גרע ולא מתבטל כלל אף בלא דשיל"מ כמ"ש המרדכי מהא דיבמה שרקקה דם וכמ"ש השעה"מ שם ועיין פלתי יו"ד (סי' ק"ב) ושם בלקחו בהמה בשותפות כ"ז שלא חלקו חלק זה אוסר ע"ז פיון דלא נתברר של מי הוא ואימתי מותר רק אחר שחלקו אז סמכינן על בריה לומר הוכבר שזה חלקו מאתמול אבל מ"מ קודם שנתברר לא הי' גיכר לפניו חלק ההיתר ואין לו חשיבות יותר ממה שנתערב בו היינו היניקה והגידול מחלק חבירו שיבטל אף היכא דיש לו מתירין פיון דעכ"פ ההיתר לא הי' גיכר לפניו אדרבא דומה קצת לבאו ההיתר והאיסור לעולם בתערובות ועכ"פ אף אם אינו דומה מ"מ בדשיל"מ שפיר לא בטיל בכה"ג עוד י"ל דהא בלא"ה שם בתחומין פיון דמוליה הפל ביחד דומה לטומאת משא דלא מתבטל כמבואר בבכורות (דף כ"ג) פיון דנושא הפל ביחד אף י"ל פיון דזה ל"ה רק מדרבנן י"ל בגולד בתערובות ג"כ מתבטל אף דנושא ביחד אולם י"ל דמ"מ בדשיל"מ אז אף היכא דלא הי' גיכר האיסור בלתי תערובות דנתבטל היינו לענין אכילה ושתיה דאזלינן בתר רוב אבל לא היכא דנושא ביחד ועיין מג"א (סי' תצ"ח ס"ק כ"ח) והעירותי בזה בהגהותי בקונטרס

מים חיים שבס' ד"ח (סי' כ"א) די"ל אף אם צריך לכל האפר לכסות ג"כ מתבטל מטעם דנולד בתערובות מתבטל אף בנושא הפל ביחד אולם אינו מוכרח להקל בתרנוניהו הו לענן משא שנושא ביחד והו דהוי דשיל"מ ובכ"ז לא נחמיר דלא יתבטל די"ל דבזה מהני חומר דשיל"מ הואיל דנושא הפל ביחד וכונת המג"א שם לקחת האפר לאחדים חלק אחר חלק דכיון דאינו נושא הפל ביחד בכל פעם אמרינן דזה רוב וכמ"ש תוס' בכורות שם ובשנים שלקחו בהמה פיון דהוי פנושא ביחד הפל מה שמושה חוץ לתחמו ש של חבירו מה דנתערב אף דלא הי' ניפר מקודם מ"מ לא מתבטל בדשיל"מ: ובזה יש ליישב דברי תוס' עירובין (דף מ"ה) ד"ה אפיעית אימ' שכ' אע"ג דהוי דשיל"מ ואמר ר"א ריש ביצה דאפי' באלף ל"ב אפי' בספק דבריהם בעירוב הקילו ועמד ע"ז בשעה"מ ובתשובת רע"א ז"ל כיון דר"א מדמה ספק דבריהם כמו דלא בטיל בדשיל"מ ה"נ ספקו אסור' ודרי גם בעירוב אמרינן סוף ביצה גבי אשה ששאלה מים ומלח דשיל"מ ל"ב א"כ גם ספקו ליתסר ולמ"ש י"ל דהא דפריה הש"ס וליבטיל מים ומלח לגבי עיפה היינו אף דדומה לטומאת משא דלא מתבטל כיון דנושא הפל ביחד לא שייך לומר אחרי רבים להטות וה"נ כשמוליף העיפה בהכרח מוליף המים ומלח מ"מ פסיקא לי' להמקשה דלא החמירו כ"כ לענן תחומין ולכך מתרץ שפיר דהוי דשיל"מ דתירתי קולי לא מקילינו בתחומין דיתבטל אף דנושא הפל ביחד ואף במקום דהוי דשיל"מ אבל לדון בי' ספקו להחמיר בספקא דרבנן דתחומין ס"ל לתוס' דבעירוב הקילו ולפי זה י"ל דזה ג"כ סברת תוס' ב"ק ה"ג"ל והרמ"א בשם האו"ח דמה שגדל לא מתבטל הואיל דהיניקה ומה שגדל ונצמח מתפשט בכל הפרי דומה לטומאת משא וכיון דהוי דשיל"מ ג"כ לא מתבטל והא דמותר לשחוט בהמ' ביו"ט ואמרינן דנתבטל מה שגדל אף דהוי דשיל"מ וגם דמתפשט בכל אבר ואבר היינו כיון דבלעדי ביטול לא יהי' באפשרות לשחוט שום דבר ביו"ט לא רצו חכמי' להחמיר משום שמחת יו"ט כיון דלא סגי בלא"ה לא נכנס בסוג דשיל"מ דא"כ לא יהי' באפשרות לאכול רק מה שנשחט מאתמול בשלמא בתערובות כמו ביצ' שנולדה ביו"ט וכדומה אף אם אין לו דבר אחר לאכול ביו"ט מ"מ לא נתבטל מטעם חומר דשיל"מ דזה הוי דבר המזדמן על צד המקרה לא משגיחין על מה שיתבטל משמחת יו"ט משא"כ לענן מה שגדל בבע"ח ביו"ט אם נאמר להחמיר שלא יתבטל מטעם דשיל"מ להמתין עד למחר לעולם יתבטל משמחת יו"ט והתורה התירה להדיא אף אשר אכל לכל נפש יעשה לכם ואדרבא מצינו דהתירה לענן שחיטה ביו"ט דהתירה סופן משום תחלתו ונותניו העור לפני הדורסן וכדומה מצינו שהקילו משום שמחת יו"ט ק"ו דלא לחמיר מצד מה שגדל משא"כ בקוצץ מן המחובר בשפת לחולה דהוא דבר המקרה ומזדמן אסור לבריא בשביל מה שגדל דלא מתבטל מטעם דהוי דשיל"מ וכמו שפתי דנתוסף עוד טעמא דהוי כטומאת משא: אף להמבואר מדברי הכ"מ (סוף פ"א) מהל' אבות הטומאות משם הר"י קורקוס דדוקא בגבל' דנתערבה בשחיטה דבאפי נפש' קאי אלא שאינה ניכרת אמרינן לענן טומאת משא דטומאה כמאן דאיתה דמי משא"כ בנתערב לח בלח הוי הפל כמו המתבטל עי"ש ולדבריו לא אתי שפיר מ"ש אולם המל"מ הל' משפב ומושב הרבה להקשות ע"ז דמש"ס בכורות שם מבואר דאף בלח בלח אמרינן טומאה כמאן דאיתה דמי ודברי רמב"ם שפסק דבהמ' ששפעה חררת דם אינו מטמאת במשא יש ליישב כמ"ש האחרונים ואכ"מ בזה: ועוד נראה קצת ראי' דבדרבנן המתבטל

ברוב אף פמו בטומאת מש' דעושה הכל ביחד עם הרוב והמיעוט מ"מ מתבטל ולא תקמירו בזה רק באיסור דאוריית' ממתני' דכלים (פי"א מ"ד) ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטהור טהור ואם רוב מן הטמא טמא דחזור לטומאתו כדין שברי כלי מתכות שגזרו חכמים שיתחזרו לטומאתן הישנה ונימא אף דרוב מן הטהור יהי חוזר לטומאתו עכ"פ דמשמש בכל הפלי ביחד והוי דומיא דטומאת משא שנושא הכל ביחד.

א"ו פיון דל"ה רק גזיר' דרבנן אין דנין בו חומרא זו דטומאת משא אולם י"ל שם פיון דכבר הי' טהור רק פשחזר ונעשה פלי חוזר לטומאתו וכיון שקודם שעשה הפלי כבר נתערב ברוב אין חל אף על הטמא שם טומא' פיון דשם פלי הוא ע"ש הרוב שהוא מן הטהור ועי"ש עוד במשנה וכן מן החלמא ומן הגללים וע"כ צ"ל כן ואכ"מ והעיקר נרא' ליישב דברי רמ"א ע"פ דרף הראשון שכתבתי לעיל דדוק' היכא דההיתר ניכר ונחשיב במקומו פמו בגיגית יין בזה פיון שאין האיסור נולד רק בתערובות אין בכחו לאסור דבר שהיה ניכר בהתירו במקומו משא"כ בשנים שלקחו בהמה בשנותפות אף דניכר ההיתר במקומו מ"מ בעוד שלא נתחלק אין ניכר במקומו דצריף לתנאי שיתחלק ואז אמרינן דיש ברי' והנכר הדבר למפרע שזה חלקו ומ"מ אין בכחו לבטל הפח שגדל ביו"ט מטעם דהוי דשיל"מ אף דהאיסור ג"כ לא הי' ניכר מ"מ גם ההיתר לא הי' ניכר וזה ג"כ בפירות הנתלשין בשפת לצורף חולה דהא הפירות בעצם הם מוקצה דהוי מחנפר רק פיון דהי' לו חול' מבעוד יום ונדע שיצטרף לתלוש לא אתקצאי ומ"מ חל שם מוקצה על כל פירותיו דמחנפר הוא פדחוי בידיים רק מה שנתלש אמרינן דאתברר לו השתא דזה הי' מוכן לצורף חול' אם באנו להתיר לבריא הנשאר ממה שהי' לצורף החולה אמרינן שפיר פיון שגדל בשפת ג"כ לא מתבטל קודם שתלשם דאזי היה הכל אסור רק שיתברר עכשיו דפרי זה לא אתקצאי מ"מ בטרים שהנכר הי' שם איסור מוקצה על כל הפרי משא"כ בבהמה שנשחטה בשפת לחולה דל"ה מוקצה לעולם כמ"ש המג"א (ס"ק ד') רק מחמת איסור שחיטה ואינו מוקצה מחמת איסור פיון דרק אריה הוא דרביע עליה דהיא אסורה לשחטה וכיון דנסתלק האיסור נשארה בהיתרה ומה שגדלה והוסיפה שמנינותה שפיר נתבטל פיון דהי' ההיתר נחשיב וניכר במקומו והאיסור נולד בתערובות וזה ברור ובאמת לא אבין דברי המג"א שהוכיח מדברי תוס' ביצה (דף ל"ז) דמה שגדל ל"ה מוקצה אף לר"י דבהמה נמי גדלה ונהלכה ומותר לשחטה ביו"ט ולמה לא הוכיח מדין זה בעצמו בשוחט לחול' בשפת דמותר לבריא אולם למ"ש אתי שפיר דבבהמ' הי' ההיתר ניכר במקומו ורק אריה רביע עלי' שלא לשחוט וכשנסתלק איסור זה מותר היה אף בחיה ונתבטל אז מה שגדל משא"כ בפרי שהיה בעצם מוקצה דמחנפר רק שיתברר עכשיו דזאת שנתלשה לחולה לא אתקצאי מ"מ מקודם ל"ה בכלל היתר שנאמר שיתבטל מה שגדל ובדברי תוס' עירובין (דף מ"ה) הנ"ל שכ' בעירובי הקילו ליישב קושית השעה מ"מ י"ל דהא כבר כתב המרדכי לדון בספק ביצה שנולדה ביו"ט דאסור מטעם דשיל"מ הוא משום דיש לצרף חזקה דהשתא נולדה עיין צ"ח ביצה (דף ג') ומ"מ בביתול לעולם לא נתבטל פיון דמערב ודאי איסור רק בספק דרבנן בצירוף חזקת מעוברת מדמה ר"א לביתול דספק אסור משא"כ שם בעירובין אין חזקה לאיסור אדברא י"ל כאן נמצאו העבים מאתמול וכאן היו ומהיכא תיתי לחוש לומר הנך אזלו והנה אחרוני וזה פשוט: וראיתי למי שכ' דגם לענין תערובות הקילו בע"ת רק

היכא דיש לו מתירין עכשיו עדיף בזה מחמירנו גם בע"ת ולי נראה דמבואר מירושלמי סוף ביצה ב"ב א"ר יודין ה"חמירו בדבריהם יותר מדברי תורה אר"ח ולא מב"מ הוא אלא ה"חמירו בדבריהם כד"ת ונהפ"י הפשוט הוא דאף דמב"מ בטל מ"מ בדשיל"מ ה"חמירו ולא כמו שפי' הק"ע דלא יתכן שיקשה ולא מב"מ הוא אליבא דר"י דלא בטל פ"י דר"ב פליגי וסברו דבטל אלא ודאי דהפ"ה פ"י דה"י מב"מ ל"ב בדשיל"מ.

הרי דאף היכא דאין היתר עכשיו מ"מ בכלל דשיל"מ הוא או שישתה סמוך לבאר או ימתין למחר ורק בספק אם יש פ"אן איסור הקילו בתחומין או מטעם שכת' דמסייע כ"נ וכ"ה או דה"י ג"כ פ"עין ס"ס ספק דלמא ה"ה ואף אם אחריו ניהו דלמא ש"אבו מאתמול המים: עוד י"ל בקושית השעה מ"ה ה"ל על ה"ה פ"ללא דנולד איסור בתערובות דבטיל אף בדשיל"מ מ"ש"ס דנדרים בגדולין דנגדל מעט מעט לא מבע"א אם נאמר כמ"ש בש"מ שם וברא"ב"ן) (דף קמ"ג ע"ב) דהא דאמר ר"י ילדה שסיבכה בזקנה והי' פירות של ערלה בילדה אע"פ שהוסיפה מאתים של היתר אסור אף דר"י סובר דמב"מ בטיל שני ליה לר"י בין איסור המתערב יפה בהיתר לאיסור שאינו מתערב יפה בהיתר דמה שגדל בערלה במקומו עומד ואינו מתערב בגידולין של אח"כ וגם אינו נ"כר האיסור ש"יזקנו ולהכי אסור ומה שאמר מב"מ בנו"ט בדבר המתערב יפה שאין בו אלא נו"ט כגון דם וחלב מהותף שנימס כו' אבל איסור שאינו נ"מס אם מכירו זורקו ובטיל בנו"ט ואם אינו מכירו אינו בטל עי"ש עוד ובש"מ היטב דכפי דבריהם לא אמרינו דמה שגדל אח"כ הוא ע"י שמתבלבל ומתערב יחד הניקה רק כ"א עומד בפני עצמו וא"כ ה"י כמו יב"ש ביב"ש דכ"ר בארנו במ"א להוכיח דה"ה פ"ללא לא נאמר רק בלח בלח כמו י"ן בגיגית דאין עוד מציאות לאיסור בפ"ע משא"כ יב"ש ביב"ש פ"י דכ"א עומד בפ"ע ויש עוד מציאות לאיסור רק מטעם ב"טול באנו להתיר ובדשיל"מ לא נתבטל אף דל"ה נ"כר האיסור בפ"ע ועי"ן מ"ש בהגהותי בד"ח יו"ד (סי' ט"ו) ובד"י פ"ס לקמן אלא אף להמבואר בדברי הרא"ש נדרים (דף נ"ז ע"ב) שם דבגידולין יש בילה פי הניקה ולחלוחית הקרקע מבלבל ומערב יחד וה"י שאין עוד מציאות בפ"ע למה שגדל אח"כ מ"מ אתי שפיר למ"ש שם בש"מ ב"הא דבצל שעקרו בשביעית שכ' ואי קשי' נ"מא קמא קמא בטיל פי ה"הא דהמער' י"ן נ"ס' לבור דאפילו איסור פ"ולו בטיל ולקולא וכש"כ ה"כא לגבי בצל דלחומרא תרי"ן ל"א קמא קמא בטיל בדבר שדרכו להוסיף מאליו דכ"ן שדרכו בכ"ה ה"י כמו ש"בא הפ"ל ביחד עי"ש עוד וא"כ בזמן שעדיין יונק מהקרק' לא נוכל לומר שיתבטל מה שגדל בהעיקר פ"י דאם ינוח יתוסף מאליו ויתרבה פ"ח הצמיחה ד"ה המחה את העיקר ג"כ וא"ז לא נוכל לומר דיתבטל מה שגדל פ"י דמתרבה בשפע אם לא יעקור ואימתי יחול הב"טול אחר ששעקרו ב"ה שפיר לא מתבטל ב"ש לו מתירין פ"י דה"י להאיסור כ"ר חשיבות וכאילו נ"כר בעוד ה"י מחובר לארץ משא"כ ב"י ה"ב מענבים דמ"ד נתבטל וז"פ: סי' כ' ה"ה שבישיל בשפת במזיד אסור לעולם לו ולאחרים מותר מ"ד כמ"ש הטור והר"מ"א או שעשה א"חד משאר מלאכו' וי"ל דוקא דומיא דמבטל דע"י המלאכה הכין לו האוכל אבל המוציא מרה"י לר"ה או המעביר ד"א בר"ה דלא עשה המלאכה בגוף הדבר לא קנסינו לי' ו"ה דעת רבו של הרשב"א בחידושו ר"פ ר"א דמילה דאף לר"י הסנדלר מעשה שבת אסור מדאורייתא לא קרי מעשה אלא כגון אפ"ה

וביטול וכינצא אָבֵל הַבָּאָת פְּלִי וְאוֹכְלִין מְרֻשּׁוֹת לְרֻשּׁוֹת וְדַאי לָא מִתְסַרֵי אַף לַר"י
הַסְנֵדְלָר בְּהַבְאָתוֹ פִּינּוֹ דְלֵא נִתְחַדֵּשׁ בְּהוֹ הַכְּנָה בְּשַׁבַּת ע"ש וְכֵן פֶּתַח רִיטְבָא עִירוּבִין (דף
מ"א) בְּפִירוֹת שְׂיָצָאוּ חוּץ לַתְּחוּם אַף בְּמִזִּיד דְלֵא הַפְּסִידוּ אֶת מְקוֹמָן וְהֵם פְּרָגְלֵי בְּעֵלִים
דְלִדְעַת רַבִּינוּ יוֹנָה אַף בְּשַׁבַּת מוֹתֵר אוֹלָם תּוֹס' שָׁם פֶּתְבוּ דְשָׂרֵי אַף לְהַאי דְנִפְקָא וּל"ד
לְמַבְשָׁל בְּשַׁבַּת בְּמִזִּיד דְלֵא יֵאָכֵל דְהֵתָם הָוֵי אִיסוּר דְאוֹרִינְיָא וּבמ"א ס' (ת"ה) דְהָא
הַמְטָבִיל פְּלִי וְהַמְעָשָׂר דְאִיסוּרֵי דְרַבְּנָן הוּא וְקִנְסִינּוּ וְכַתְּבֵי דְאִינְרֵי בְּלִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי
וּבְמַעְשָׂר אִיסוּר בְּאִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי: וְהֵנָּה אִם נֹאמֵר דְתוֹס' אִינְרֵי בְּשַׁבַּת ע"כ צ"ל
דְאִינְרֵי דְלֵא הַעֲבִיר ד"א בר"ה וְגַם לֵא הוֹצִיא מֵרַה"י לַר"ה וְלֵא נַעֲשֶׂה רַק אִיסוּר הוֹצֵאָתָן
חוּץ לְמְקוֹמָן וְכַגּוֹן שְׁלֵא הַעֲבִיר רַק פְּחוֹת פְּחוֹת מִד"א אוֹ שְׁלֵא עָשָׂה עֲקִירָה וְהִנְחָה וְלֵא
הוֹצִיא בְּדֶרֶךְ הוֹצֵאָה דַּל"כ הָוֵי עכ"פ בְּזַה אִיסוּר שַׁבַּת מֵה"ת וְכֵן נִרְאֶה לְהִדְיָא דַעַת
הַטּוֹר וּש"ע שָׁם מְדַכְתְּבוּ דִין זֶה בְּהִלְכוֹת שַׁבַּת וְדַאי דְבָאוּ לְלַמֵּד דִּינֵי שַׁבַּת וּע"כ צ"ל אִם
נֹאמֵר דְכָל שָׁם מְלֵאכָה הַנַּעֲשֶׂה אַף שְׂאִין בּוֹ הַכְּנָה בְּגוֹף הַדְּבָר מ"מ נֹאסֵר אִינְרֵי בְּמְקוֹם
דְלֵא נַעֲשֶׂה בּוֹ אִיסוּר דְאוֹרִינְיָא וְגַם צ"ל אַף דְמַצִּינוּ כַּמָּה פְּעָמִים בְּשַׁבַּת דְאִיסוּר
מְלֵאכָה דְרַבְּנָן קִנְסִינּוּ לִי וְגַם לֵא מַצִּינוּ דְבְּמַבְשָׁל בְּשַׁבַּת בְּלִית לִי דְבָר אַחֵר שְׂיֵהֵי מוֹתֵר
וְכֵן דַּעַת רַמְבַּ"ם בְּמַבְשָׁל בְּשַׁבַּת אוֹ בְּמַעְשָׂר בְּשַׁבַּת דְלֵא מְחַלֵּק בֵּין אִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי
אוֹ ל"ל וּבּוֹדַאי דַּעַתוֹ כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הָרֵא"ה שָׁם מ"ס' בִּיצָה (ד"י"ז) דְשָׁם בְּעֵינֵי לְמַפְשֵׁט בְּאִם
עָבַר וְאָפָה וּבִישׁוּל בְּלֵא ע"ת אִם קִנְסִינּוּ לִי אוֹ לֵא מִמַּעְשָׂר פִּירוֹתָיו וּמְתַרְץ דְאִית לִי פְרִי
אַחֲרֵינִי הִינְנוּ דְשָׁם אַף אִם אִין לִי זִקְמִינֵי דְאִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי אָבֵל הַכָּא אִי אִסְרָה לִי
לֵא סְגִי אֵלָא דְלֵא יֵאָכֵל כָּלֵל וְהַכְּנָה דְבִיו"ט אִם לֵא יֵהִי מוֹתֵר לְאָכּוֹל בְּשַׁבַּת מֵה שְׂבִיטָל
בִּיו"ט לֵא יֵהִי לוֹ לְאָכּוֹל תְּבַשִּׁיל וְכָל הַכְּבוֹת שַׁבַּת צְרִיף לוֹ בִּיו"ט לְכֵן לֵא קִנְסִינּוּ אִם עָבַר
מִשָּׂא"כ בְּשַׁבַּת לֵא יֵשׁ סֹדֵר הַהַכְּנָה בְּשַׁבַּת כָּלֵל רַק בְּעֶרְב שַׁבַּת וְאִם עִישָׂר בְּשַׁבַּת אוֹ טָבֵל
קִנְסִינּוּ לִי וְאִסֵּר לְאָכּוֹל מִזֶּה אַף אִם לִית לִיהָ פְרִי אַחֲרֵינִי פִינּוֹ דְזִקְמִינֵי דְאִית לִיהָ וְעוֹד כ'
הָאֲחֵרוֹנִים דַּעַת הַרְמַבַּ"ם אַחֲרֵי דְתַרִּיץ שָׁם עוֹד בְּש"ס אִיסוּרָא דְשַׁבַּת שְׂאִנֵי חִזּוֹר הַש"ס
מִמָּה דְקָאֵמֵר מְקוֹדֵם וּבְשַׁבַּת מַחְמֵרִינּוּ אַף דְלִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי וְעֵינֵי תְּשׁוּבַת רַשְׁבַּ"א
מוֹבָא בְּב"י (ס' ת"ק"ד) וְא"כ מִמִּילָא אִם נֹאמֵר דְאִיסוּרָא אִם נַעֲשֶׂה מְלֵאכָה שְׂחוּץ לְגוֹפּוֹ ג"כ
קִנְסִינּוּ לִי כְּמוֹ בְּהוֹצִיא חוּץ לַתְּחוּם שׁוּב ל"מ מֵה דְלִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי וְאוּלַי דַּעַת הַמַּג"א
דַּע"כ"פ בְּהַחֲזִירוֹ לְמְקוֹמָן פִּינּוֹ דְלֵא נַעֲשֶׂה בְּגוֹפּוֹ לֵא קִנְסִינּוּ לִי בְּלִית לִי פְרִי אַחֲרֵינִי וְדַעַת
הַרְשֵׁב"א מוֹבָא בְּמ"מ (פ"ו) מְשַׁבַּת דְהַעֲמִיד דְבָרֵי ר"פ בְּעִירוּבִין שָׁם דְּנֹקָא בִּיו"ט אָבֵל
בְּשַׁבַּת פִּינּוֹ שְׁהַעֲבִירָן יִשְׂרָאֵל ד"א בְּרַה"ר אוֹ שְׁהַחֲזִירוּ מְרֻשּׁוֹת הַרְבִּים לְרֻשּׁוֹת הַיְחִיד לֵא
יֵאָכְלוּ וְכַנְרָאָה דְאִינוּ מְסַפִּים לְדְבָרֵי מוֹרוֹ ר"י שְׁהַבִּיא בְּחִידוּשֵׁי ר"פ ר"א דְמִילָה וְאִין
חוֹלֵק בֵּין מַע"ש בְּעֵבִירָה בֵּין אִם עוֹשֶׂה מְלֵאכָת הַכְּנָה בְּגוֹפּוֹ אוֹ חוּץ לְגוֹפּוֹ וְרֵאִיתִי בְּפ"ח
(ס' תנ"ד) שְׁהַבִּיא יֵשׁ מִי שְׁפָסַק שְׂאִם הוֹצִיא מִצָּה מֵרַה"י לַר"ה א"י בְּהָ י"ח בְּפָסַח כִּי
לֵא יִמָּצָא חִילּוּק בֵּין זוֹ לְמִצָּה גְּזוּלָה.

כֵּן מ"כ מִשָּׁם סֶפֶר בֵּית מוֹעֵד וְטַעוֹת הוּא בְּיָדוֹ דְמָה עֲנִין זל"ז דל"ה מְצוּהַ הַב"ע דְלֵא
מִחֲמַת הַעֲבִירָה נַעֲשִׂית הַמְצוּהַ וְכְמוֹ בְּקוֹרַע בְּשַׁבַּת וְכַמְבּוֹאֵר יְרוּשְׁלָמִי פ' הָאוֹרֵג ע"ש
וְכַנְרָאָה סֶפֶר בִּי"מ הוּא מְרַשְׁבַּ"א ז"ל וְלִשְׁיטָתוֹ אֲזִיל דְסוֹב' אִם נַעֲשֶׂה אִיסוּר קִנְסִינּוּ לִיהָ
וְאִיסוּר בְּאִכְלָה א"כ מִמִּילָא שׁוּב הָוֵי מֵהַב"ע דְאִיסוּר דְכְּתוּבוֹ תּוֹס' דְהִיכָא דְאִין בָּא מִפְּחַ
הַעֲבִירָה כְּמוֹ בְּלוּלָב שֶׁל אֲשִׁירָה אִין זֶה בְּגִדֵּר מֵהַב"ע מ"מ זֶה דְּנֹקָא הִיכָא דַּעֲבִירָה נַעֲשֶׂה

מקנדם לא בשעת עשיות המצוה אבל אם העבירה נעשית בעת עשיות המצוה מיקרי מהב"ע פדמוכח מדברי תוס' שם ר"פ לולב הגזול וא"כ פיון דדעת רש"י א דאם הוציא מרה"י לרה"ר דאסור באכילה ממילא אינו יוצא בו ידי מצוה וברמב"ן בלקוטים למס' עירובין שם העלה דדברי ר"פ מתפרשיואף בשבת ואף דמעשה שבת אסורין אם מדברי תורה אם מדרבנן פגון מבשל ומעשר וכיוצא בו אבל מי שהי' לו פירות בביתו והוציאן לרה"ר והחזירן לביתו למה יאסרו וכי באיסורי שבת פאו לידו ונהלא בביתו הי' עמו ואינו נהנה במעשה שבת כלל אבל לאוכלן ברה"ר פיון שבאסור שבת פאו לידו אסור זו היא ששנינו מילא מים כו' ואם בשביל ישראל אסור ועי"ש עוד באנרף למדנו מדבריו ג"כ דאין חילוק בין אם נעשה מלאכה בגוף הדבר או אם בא באיסור רק דנקא אם הוציא חוץ לתחום שבא לשם לאכילה ע"י איסור ובלעדי האיסור ל"ה אפשר לאכול שם וכן אם הוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י אם החזירן מותרין פיון דאף אם ל"ה נעשה בהם האיסור הי' בידו לאוכלן אבל אם הוציא מרה"י לרה"ר דל"ה בידו לאוכלן ברה"י בלעדי מלאכת איסור או שהכניסן מרה"ר לרה"י דל"ה בידו לאוכלן בלעדי האיסור או שהעביר ד"א ברה"ר בכ"מ שבא באיסורין אסורין באכילה ולדבריו הא דקאמר בירושלמי פ' האורג דמחלק בין גזולה דא"י בה לבין קורע בשבת תמן גופה עבירה ברה"ר הקא הוא עבר עבירה כה אני אומר הוציא מצוה מרה"י לרה"ר אינו יוצא בה יד"ח בפסח ומפרשי בלשון בתמיה פמבואר ביו"ד (סי' ש"מ) ובלבוש כמו"ש הפ"ח היינו דיוצא אם החזירן אבל לאכול ברה"ר פיון דאסור באכילה ממילא שוב הני מהב"ע בשעת המצוה [וע"ש בק"ע מ"ש מדברי תוס' סופה ה"ל ודבריו תמוהין כמו שתמה עליו בתשובת רע"א ז"ל] וע"כ הפירוש דמה דנעשה באיסור שבת דהיום גורם לא נכנס בגדר מהבב"ע כמ"ש האחרונים אולם בכ"ז אם אסור באכילה אף כי מעש' שבת מותר מדאורייתא מ"מ פיון דאסור באכילה לו לעולם מדרבנן אין לו בו עכ"פ היתר אכילה.

ובירושלמי עירובין (פ"ד) הגירסא לפינו וכן הוא ברוקח (סי' קפ"ד) פירות שייצאו לרה"ר וחקרו שוגג יאכלו מזיד לא יאכל ר"נ אומר בין שוגג בין מזיד לא יאכלו עד שייחזרו למקומן שוגג ר"נ כר"מ ועי"ש בק"ע ובאר"ר (סי' ת"ה) ולכאורה משמע משם כמו שכ' הרשב"א בעבודת הקודש דאף אם החזירו מרה"ר לרה"י לא יאכלו וקשה א"כ איך אפשר שיוצא בו ידי חובת מצוה פיון דאסור לו באכילה שוב ראיתי למי שהביא משם שבלי לקט שכ' בערבה שקצצה ע"י גוי בשבת וכ' דל"ש מהב"ע פי אם בגזל ואע"ג דבירושלמי פ' האורג מצוה שהוציאה מרה"י לרה"ר בשבת אינו יוצא בה י"ח בפסח מטעם מצו' הבא בעבירה ה"מ פשהעבירה נעשית ע"י ישראל אבל הקא שהעבירה נעשית ע"י גוי ל"ה מהב"ע עכ"ל שראיתי בהעתק וכנראה דמפרש דירושלמי בגיחותא דאינו יוצא בה.

ועיין בשמחת יו"ט ג"כ שפירש פן ודברי ירושלמי עירובין לעד נאמן ע"ז וצ"ע על הפ"ח. וכן משמע מדברי רש"י א שבת (דף ק"ו) שהביא שם דברי ירושלמי ה"ל והנה לדעת רמב"ם דהמעשר בשבת אסור לו לעולם אף בלית ליה פרי אחרוני וקשה קושית תוס' שבת (דף מ"ג) בהא דקאמר שם טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן דאף שאם תקנו בשבת לא יאכל מ"מ אם לית לי' פרי אחרוני מותר ולדעת דאסור אף אם לית לי' פרי אחרוני לאכול בשבת א"כ אמאי מוכן הוא וראיתי במגיני שלמה שכ'

דמ"מ בה"ש ל"ה מוקצה דאף לרבנו דגזרו על שבות בה"ש מ"מ מאן לימא לן דגזרו פוליה היא דאפילו בדיעבד לא יאכל בשבת דאפשר פיון דבה"ש ספקא הוא והאיסור דרבנו במזיד מתוקן דלא מצינו אלא אין מעשרין לכתחילה ונשפיר מקרי מוכן בה"ש רק שדחו דמ"מ פשוטנס שבת אידיחי ליה ואח"כ פשוטור ועשו בשובג אחזי וה"ל מוקצה לחצי שבת עי"ש.

והנה אם באנו לזה דבה"ש הי' אפשר לתמן אם עבר יקשה למה צריך הש"ס למימר אם עבר ותקנו הא יש אופן אף לכתחילה לתמן בה"ש למ"ש תוס' סנפה (דף כ"ג) דע"כ הא דלוקח יין אומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש איברי בין השמשות בע"ש דאחר שקדש יום אף לקרות שם אסור פדמוכח בכמה דוכתי דאין תקנה לטבל בשבת אלא באיסור דאמרינו טבל מוכן שאם עבר כו' ופרק מי שהחשיף (דף קנ"ד) [ויש להבין למה לא הקדימו תוס' מפ' המפנין דקתני אבל לא את הטבל ובש"ס שם פשיטא אלא אף בטבל טבול מדרבנו וי"ל ואין פאן מקומו] אלא בה"ש הואיל דאז מותר למיכל בתנאי שאני עתיד להפריש וא"כ שוב ל"ש מבטל פלי מהכינו פיון דבה"ש לא איתקצי דהי' יכול להפריש בתנאי שאני עתיד להפריש ונשאי אף לכתחילה ולמה נקט בש"ס שאם עבר ואולי י"ל דמשמענו דאף אם עבר והפריש וקרא שם לגמרי בה"ש ג"כ מותר פיון דנשאי בתנאי שאני עתיד להפריש לא קנסינו אם עבר ותקנו כמו שכתבו תוס' סנפה שם ולכך שפיר הני מוכן וממילא אף אם נאמר אם מבטל בשבת וכדומה או אף במלאכה דרבנו קנסינו לי' אף אם עשה בה"ש מ"מ א"ש קושית תוס'.

דעכ"פ לענין מעשר הוא דוקא בשבת ממש דבה"ש פיון דשרי למיכל בתנאי שאני עתיד להפריש לא קנסינו בעבר עוד י"ל דהא בלא"ה קשה למ"ש תוס' גיטין (דף ל"א) דאסור לתמן דמאי בשבת אע"ג דשרי לתמן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר מ"מ להפריש אסור וכן בטבל גמור מתרומה דשרי במחשבה מ"מ תחילת תקונו של טבל לא שרינו משום דאפשר במחשבה עיי"ש וברשב"א מבורר דנשאי בשבת לתת עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר וא"כ אמאי הני טבל בשבת מוקצה נימא מיגו דאי בעי נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ונחזי לי' וכן הקשה בשעה"מ הלכות תרומה וקצת י"ל למ"ש הב"י או"ח הל' פסח משם בעה"ט דלכך לא נתקן ברכה על ביטול חמץ דביטול הוא בלב ולא נתקן ברכה על מחשבה.

והקשה הגאון מ' ישע' פיק ז"ל מובא בתשובת רע"א ז"ל (סי' למד) למה מברכין על הפירות תרומ' אף דניטל' במחשב' ועיי"ש בתרוצם בדוחק ולדעתי אם קור' שם על תרומה אף במחשבה זו כמעשה פיון דחל ע"ז שם תרומה ויצא מרשותו וחל עליו שם אחר משא"כ בביתול דבלא"ה אינו ברשותו רק עשאו הכ' פאלו ברשותו ועיקר הביטול דמסלק מחשבתו ממנו ומחשיבו כעפר כמו שאמרה התורה ע"ז לא תקנו ברכה דל"ה שום מעשה משא"כ בתרומה דבמחשבתו נתקדש להיות תרומה וממונו של פהנים או של גבוה הוא אין מעשה גדול מזה ולפי"ז י"ל דאם נוטל במחשבה שנותן בצד זה ואוכל פיון דבזה עדיין אינו מבורר על מה הוא חל הני רק במחשבה בלבד באמת אינו מברך עד שיפריש וא"כ באמת לכתחילה אם אפשר לו אינו מותר לאכול באופן זה פיון דעדיין אינו מברך על ההפרישה רק אם עבר מתוקן לכך קאמר בש"ס אם עבר ואם חשו"ק עשו

מְלֹאכֶת שֶׁבֶת אִם רִשְׁאֵי אַחֲרִים לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת מְבוֹנָר מְדַבְּרֵי תוֹס' שֶׁבֶת (דָּף קכ"ב) דְּעוֹשִׂין אֲדַעְתָּא דְּנִפְשֵׁיהוּ וְעֵינֵין מַג"א (ס'י ש"כ"ה ס"ק כ"ב) וְרֵאִיתִי שֵׁם בַּפ"מ בַּא"א דְּכ' וְנ"ל וְאָף בַּחו"ש יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם בְּשָׁלוֹ בְּשֶׁבֶת לְצוֹרָה עֲצָמֵן י"ל דְּאָסוּר בְּשׁוֹגֵג לְכ"י דְּנַעֲשֶׂה בְּחִלּוּל שֶׁבֶת וּל"ד לְקַטֵּן פ' הַחֲרַשׁ לְדַבֵּר טְלִיא וּמִן תֵּר הַמִּפְתַּח בְּתִשְׁמִישׁ קֶטֶן לְאוּ בֵּן מְצוֹת הוּא מִשָּׂא"כ חֲרַשׁ וְשׁוֹטֵה בְּנֵי מְצוֹת נִינְהוּ אֱלָא דְלֹא בְּנֵי דִיעָה נִינְהוּ וּי"ל הַמְּאָכִילִם אִיסוּר בְּיָדִים עוֹבֵר עַל לְפָנֵי עוֹר מ"ה בְּכֻלָּל וְנִבְחַתְתָּ הֵם אִם יִשְׂרָאֵל עַע"ג וְקֶטֶן יָבֵא לְכֻלָּל דַּעַת וְלֹא עוֹד אֱלָא בַּמ"ש אִם בְּשָׁלוֹ לְצוֹרָה יִשְׂרָאֵל אָסוּר לוֹ לְמִי שְׁנִתְבַּשֵּׁל בְּשִׁבְלֵוֹ לְעוֹלָם אִם הִי הַמְּצוֹה מְזִיד עַכ"ד.

וְכָל דְּבָרֵי תְמוֹהֵין מ"ש דְּחֲרַשׁ וְשׁוֹטֵה בְּנֵי מְצוֹה נִינְהוּ אֱלָא דְלֹא בְּנֵי דִיעָה לֹא יִדְעִיתִי מֵה קֶאֱמֵר פִּינּוֹן דְּלֹא ב"ד נִינְהוּ מִמִּיל' אִינָם בְּנֵי מְצוֹ וּבְנִדְאֵי אִם מְאָכִילוֹ אִיסוּר אִינּוּ עוֹבֵר עַל לַפ"ע דְּהָא מְבוֹנָר יְבָמוֹת שֵׁם דְּמַדְמֵי הַש"ס חו"ש לְקַטֵּן דְּקֶאֱמֵר תּוֹתִיב גְּבִי קֶטֶן אֲכֻל וְנִבְלוֹת הוּא וְעֵי"ש דְּמְבוֹנָר דְּלִיכָא שׁוֹם מְעֻלִית' לְחו"ש נֶגֶד קֶטֶן דַּא"כ נִימָא אָף דְּקֶטֶן אֲכֻל וְנִבְלוֹת אִינּוּ מְצוֹנָה לְהַפְרִישׁוּ מ"מ חֲרַשׁ עֲדִיף פִּינּוֹן דְּעוֹבֵר אָף עַל לַפ"ע אִם נוֹתֵן לוֹ בְּיָדִים א"ו דְּלִיתָא וְכֵן מְצִינוּ בַר"פ מִי שְׁהִחְשִׂיף דְּאֲדַרְבָּא קֶטֶן עֲדִיף מְחו"ש דְּאִתִּי לְכֻלָּל דַּעַת וְעֵינֵין ש"ע (ס'י רס"ו) חֲרַשׁ וְקֶטֶן יִתְנַנְּה לְמִי שְׁיִרְצָה וְלְדַבְּרֵי דְּחֲרַשׁ עֲדִיף אִמָּאֵי א"ו דְּאִינוּ וְהָא דְּשִׁחִיטְתוֹ מְהֵי כְּשֶׁאֲחֲרִים עַע"ג הוּא ג"כ מְטַעַם דְּאָסוּר לְהַאֲכִילוֹ בְּיָדִים כְּמְבוֹנָר ש"ף וַא"ש יו"ד (ס'י א') וַא"כ אִם עוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּשֶׁבֶת דּוֹמָה מְמַשׁ לְעַכּוּ"ם וְלֹא נָאֶסֶר וּמְצִאתִי הַדְּבָרִי מְבוֹנָרִים לְהִדְיָא בְּתוֹסְפָתָא שֶׁבֶת (פ' ח"י) פִּירוֹת שְׁיִצְאָה חוּץ לְתַחֲוֹם וְחִזֵּר בְּשׁוֹגֵג יֵאָכְלוּ בְּמִזִּיד לֹא יֵאָכְלוּ ר"נ אוֹמֵר חֲזָרוּ לְמִקּוּמָן יֵאָכְלוּ לְמ"א לֹא יֵאָכְלוּ הִחְזִירוּ חֲשׁו"ק בֵּין לְמִקּוּמָן בֵּין לְמ"א יֵאָכְלוּ עֲרִיקָה שְׁהִבִּיא הַגּוֹי חוּץ לְתַחֲוֹם לֹא יִזְיֵם מְמִקּוּמָן וְהִבִּיא וְהַרְבֵּי"ן שֵׁם הָרִי דְּחֲשׁו"ק הוּי כְּלֵא נַעֲשֶׂה אִיסוּר שֶׁבֶת פִּינּוֹן דְּאֲדַעְתָּן עֲבָדֵי וְלֹא ע"ד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּן הֵן חו"ש לְקַטֵּן וְדַבְּרֵי הַפ"מ תְּמוֹהֵין.

וְעֵינֵין עוֹד בְּדַבְּרֵי בְּפִתְיָה הַכּוֹלְלָת (ח"ב אוֹת א') וּבַמ"ש לְעִיל (ס'י ט). ס'י כ"א פְּתַב הַרְמ"א (ס'י ש"ח ס"ד) וְהַה"ד כָּל דְּבָר קָשָׁה שְׁאִינוּ רְאוּי לְאָכְלוּ כָּלָל בְּלֹא שְׂרִי דְּאָסוּר לְשִׁירוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת דְּהוּי גְּמַר מְלֹאכָ' וְכ' הַמַּג"א הַה"ד דְּבָר מְלוּחַ שְׁאִין יְכוּלִין לְאָכְלוּ כָּלָל בְּלֹא הִדְחָה וְאִיתָא בְּגַמְרָא דָּאִם הַדִּים חֲזִיב וּמְבוֹנָר בְּלָבוּשׁ אַע"ג שְׁאִינוּ מְבַשֵּׁל חֲזִיב מְשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִשׁ וְעִי' פ"מ יו"ד בַּמ"ז (ס'י ס"ח) בְּהָא דְּהַקְשָׁה הַק"ע עַל הִירוּשְׁלָמִי דְּסוֹבֵר דְּמְבַשֵּׁל בְּשֶׁבֶת אִינוּ חֲזִיב רַק אִם מְהַלֵּף הָאֵשׁ תַּחְתּוּי מְש"ס שֶׁבֶת (דָּף קמ"ה) הַנּוֹז הַדִּים חֲזִיב חֲטָאֵת וְכַת' דְּשֵׁם חֲזִיב מְשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִשׁ מְבוֹנָר מְזַה דְּדַבֵּר מְאָכֵל שְׁאִינוּ רְאוּי לְאָכְלוּ בְּלֹא תִיקוּן הַמְתַּקְנוּ חֲזִיב מְשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִשׁ וּבְאֶמְתָּ מְבוֹנָר בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁבֶת מוּבָא בְּהַגְהוֹת מְרַדְכִי (פ' י"א) וּבְמֵאִירֵי שֶׁבֶת (דָּף ע"ד) דְּגַם בְּאֶנְכְּלִין שְׁיִיף מְכָה בְּפִטְיִשׁ וְלְכַאוּרָה יְקָשָׁה א"כ כָּל מְבַשֵּׁל בְּשֶׁבֶת יִתְחַזֵּיב שְׁתִּים מְשׁוּם מְבַשֵּׁל וּמְשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִשׁ וּמְצִאתִי בַּס' הַמֵּאִירֵי סוּף פִּי"ב מְשֶׁבֶת דְּהִבִּיא מְשֵׁם חֲכָמֵי דוֹרוֹת לְהַקְשׁוֹת בְּהָא דָּאִם אָרְגַּ חוּט אֶחָד וְהַשְׁלִים לְבַגְד דְּחֲזִיב וְכֵן בְּכַתְבֵּי אוֹת אַחַת וְהַשְׁלִים הַסְפֵּר דְּחֲשִׁיב כְּכּוֹתֵב שְׁתִּים וְחֲזִיב יִתְחַזֵּיב בְּהַ מְשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִשׁ ג"כ כְּמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ הָאֵי מֵאֵן דְּשִׁקֵּל אַקוּפִי מִגְלִימָה חֲזִיב מְשׁוּם מְכָה בְּפִטְיִשׁ וְכַתְבֵּי דוּקָא בְּמְלֹאכָה שְׁנִשְׁלֵמָה כְּנֻלָּה כְּגוֹן שְׁחֻצְב אֶבֶן בְּהַר וְנִתְפָּרְקָה כְּנֻלָּה וְנִשְׁלֵמָה מְלֹאכֶת אֶבֶן אֱלָא שְׁלֵא נְפֻלָּה וְנָה הַכָּה בְּפִטְיִשׁ וְהַפִּילָה שְׁנִמְצָא הַמְּלֹאכָה כְּגוּף אוֹתוֹ דְּבָר שְׁפָר נְשִׁלְמָה וְכֵן בְּשִׁקֵּל אַקוּפִי שְׁהָרִי כְּנֻלָּה עֲשׂוּיָה אֶבֶל בְּאֵלוֹ

לא נשלם הספר והבגד עדיין וכל שהוא עושה לצורך השלמה לא מקרי מכה בפטיש
שאל"כ אף המלאכות שתחילתן וסופן בא פאחד כגון קציר וכיוצא בו הי' ראוי להתחייב
בו משום מכה בפטיש עכ"ל וכנראה מדבריו דחייב מלאכת מכה בפטיש הוא דוק כשעושה
דבר אחר ההשלמה אבל בעושה לצורך ההשלמה ל"ש מכה בפטיש אולם זה לשיטתו
דפוסק כרב (דף מ"ב ע"ב) בעושה נקב בלול של תרנגולים וכן בעייל שוקפתא בקופינא
דמרא דיש בנין בעשיית פלי מתחלתו וממילא ליכא בו מכה בפטיש ולשמואל דסובר
דחייב משום מכה בפטיש וכ"כ הרמב"ם (פכ"ג) משבת ועי' לח"מ (פ"י משבת) שכתב
דחייב שתיים משום בונה ומשום מכה בפטיש הרי מבואר אף שעושה לצורך השלמה יש
בו ג"כ מכה בפטיש ובהגהות מרדכי פרק הבונה סובר דדעת רב דאמר משום בונה היינו
כינון שעוד מחוסר בנין אין בו מכה בפטיש וכינון דאין בנין בכלים אינו חייב כלל דאין
נקרא מכה בפטיש אלא בדבר שאינו חסר בנין ובחסרון בנין לא תהא מלאכת מכה
בפטיש אולם שמואל דסובר דחייב משום מלאכת מכה בפטיש ולדעת הרמב"ם יש בו
תרתיה בונה ומכה בפטיש הרי אף במה דיש חסרון מלאכה יש בו ג"כ מכה בפטיש ויקשה
כל מבשל יתחייב משום מכה בפטיש ג"כ ואף להסוברים דאין חייב משום מכה בפטיש
כשיש חייב מלאכה אחרת מ"מ יקשה במבשל בחמי טבריא ובדבר שאינו תולדות האור
דפטור יקשה דמ"מ יתחייב משום מב"פ: אף במבשל לא קש' להמבוא' ברש"י (דע"ד
ע"ב) בהא דמאן דעביד חבית חייב משום שבע חטאות תנורא משום שמונה וכתב רש"י
דגבי חבית ליכא משום מכה בפטיש דמאליה נגמרת מלאכתו בתנור הרי דמכה בפטיש
אינו מלאכה רק אם עוש' בידיים אבל הנגמר בסידתו ע"י דבר אחר אין כאן מלאכת מכה
בפטיש והה"ד בישול דנגמר הדבר מאליו וקולייס האיספנין שהדחתן הוא גמר מלאכתן
ע"כ דמיד על ידי הדחה נגמר מלאכתן שראויין לאכילה שלא ע"י שרייה וכן בהא דאין
עיבוד באוקלין בשבת (דף ע"ה ע"ב) א"ח משום מכה בפטיש משום דאח"כ נעשה
ממילא ובזה י"ל בהא דהקשה המל"מ (פי"א משבת) הא דצריך לדרוש תקרב במלח אף
בשבת הא ליכא איסור דאוריית' במליחת בשר ולהנ"ל י"ל משום מלאכת מכה בפטיש
והוי כמו תיקון מנא פינו דאין צריך שישתהה הרבה רק מיד אולם מש"ס יבמות (דף ל"ג)
בזר ששימש בשבת במה מבואר דזה ל"ה כמלאכת מכה בפטיש ואף בהדס שענביו
מרובין מעליו אם לקטן דהוי תיקון מנא כמבואר סוכ' (דף צ"ג) כתבו התו' דל"ה מלאכ'
דאוריית' עכ"פ מבישול לא קשה פינו דמאליו נגמר ל"ה מכה בפטיש וכמ"ש רש"י
בחביתא אולם ברא"ש מס' ביצה (פ"ד אות ט"ו) כתב בקדירה חדשה ומשום ליבון
רעפים נגעו בה והיינו משום חיסום דאיכא חייב חטאת משום מכה בפטיש.

הרי אף דמלאכת מכה בפטיש נעשית מאליה מ"מ חייב ודוחק לומר דשם נעשה החיסום
מיד וצ"ע בזה: ויש להתבונן אם נאמר דמלאכת מכה בפטיש שייך באוקלין א"כ יהי'
אסור למזוג י"ש חזק אם אי אפשר לשתותו מחמת חורפו וחקונו אם לא יתערב עם מים
המעורבו בשבת במים יתחייב משום מכ' בפטיש ולא כן משמע מש"ס דבימייהם היינו
חזק דאינו ראוי לשתות בלא מזיגה והיו מזיגין אותו גם בשבת.

ובמסכת שבת (דף מ"א) מוליאר הגרוף שותין הימנו בשבת אנטיכי אע"פ שגרופה אין
שותין הימנה. ופי' התוס' משם הר"ר פורת שמוזגין המים חמין ביין לפי שהמים אינו
כ"כ חמין במוליאר שיתבשל היין מן המים שמוזגים לתוכו אבל אנטיכי אע"פ שגרופ'

אין שותתין הימנ' לפי שאנטיכי יש בה קבל יותר ומתבשל היין מן המים בשעת מזיגה ועי"ש רשב"א משם רבינו יונה שהקשה ע"ז אפי' באנטיכי הא חמין לתוף צונן מותר ובפנ"י כ' דבמזיגת מים ביינן אסור אפי' ע"י עירוי חמין לתוף צונן פיון דהוי גמר מלאכתו בקד' לפי שאין היין ראוי לשותות בלא מזיגה דמי קצת למליח ינשן וקולייס האיספנין דאפי' ע"י הדקה אסור משום דהוי גמר מלאכתו עי"ש ויקש' דאם אינו ראוי לשותות בלא מזיגה אף בצונן יהיה אסור למזוג משום חיוב מלאכה דמכה בפטיש וכמ"ש הלבוש: סי' כ"ב.

ברמ"א שם אם עבר ונתן מלח בכ"ר מותר המאכל דהמלח בטל לגבי מאכל ועיין מ"א ובטו"ז דמסתמא נמלח גם מקודם והוי זוז"ג והט"ז פתב דע"כ לא מציינו זוז"ג רק אם הי' מתערבין טרם שבאו לקדירה דאז נותנים טעם ביחד כמו בשאור משא"כ בנתבשל במלח היתר ולא הספיק לטעמא ואח"כ ע"י מלח איסור בא לו טוב טעם האיסור גרם לחוד ובא"ר השיג עליו ממתנייתו דערלה בין שנפל שאור של האיסור בתחילה בין בסוף אינו אוסר עד שיהי' באיסור כדי לחמץ ע"ש.

ונראה בדעת הט"ז דאינו דומה יבש שנתערב ונשאר במקומו ואף ניכר הוא במקומו כמו במתנייתין שם שנפלו לתוף העיסה ונשאר שם אז אף דנפל האיסור לבסוף מ"מ פיון דאין בו כדי לחמץ בלעדי השאור הראשון ועדין לא נתבטל הראשון אף אם אינו ניכר מ"מ בכ"מ שהוא שמו עליו וסייעו בפעולתו שפיר הוי זוז"ג משא"כ במלח אף דע"י המלח שנותן עכשיו ל"ה מוטעם כ"כ אם ל"ה מלח הראשון מ"מ מה שנתן כבר מתבטל ונתהפך למה שבקדירה מנ"ל שנאמר שיהי' עתה חו"נ ולצרפו להמלח של עכשיו פיון שבכר נתהפך ועיין תשובת מהרי"ל (סי' קס"ו) בשיטת הסוברים דחמץ שנתערב קודם פסח דחו"נ בפסח אף דאחר שיש בע"פ צריך לבטל ואז הוי איסור בהיתר פתב הטעם דלקולא ל"א חו"נ עיי"ש ובמ"ש לקמן דיני פסח (סי' י"ג) וה"נ דכונתו פיון דהמלח ראשון כבר נאבד תוף הקדירה רק שהטעים מעט התבשיל ומ"מ פיון לא נתן בו טעם גמור חשוב כמו האוכל שבקדירה והמלח האחרון המטעים הקדירה גורם האיסור: ועיין יו"ד (סי' קמ"ב ס"ז) דאם אין הגורמין בב"א ל"ח זוז"ג ובאבני מלואים (ח"ב סי' ח) הקשה מהא דשאור של תרומה דאף אם נפל האיסור בתחילה הוי זוז"ג וכו' לחלק דבשאור שאין בו כדי להחמיץ ואינו ניכר אף מקצת חמיוץ רק אח"כ מתעורר השאור הראשון להחמיץ ביחד עם ההיתר והו"ל כאלו באו בב"א.

[ובאמת יש להבין בדברי רמב"ם (פט"ז) הלכות מ"א שלא הביא פלל סיום המשנה בין שנפל איסור בתחילה בין בסוף דלעולם אינו אסור עד שיהי' בו כדי לחמץ ולא הביא פלל המתנייתו דשאור של חולין ושל תרומה רק הדין של מתנייתו דשאור של כ"כ ושל תרומה ובה"ל דיש חילוק בין תחילה לסוף דאם נפל של פלאי פרום תחילה אסור משום דהוי איסור הנאה וכיון דלא באו הגורמים בב"א אסור מטעם דכבר נהנה מן האיסור וכמ"ש הא"מ שם משא"כ בתרומה דמותר בהנאה אף אם נפל האיסור בתחילה מותר מטעם זוז"ג ומ"ש הא"מ שם דבשאור של כ"כ משמע אפילו נפל תחילה שאור של כ"כ לא אדע מהיכן הוכיח זה אדרבא פיון שלא הביא הרמב"ם רק צירוף זה וקאמר סתם שנפלו לתוף עיסה לא בזה פח לחמץ ולא בזה ולא חילק מזה י"ל דרק אם נפלו

בב"א ולא כְּשֶׁנֶפֶל הָאִסוּר מִקְוֶה וְעַיִן סֵפֶר יַד יְהוּדָא פְּסָחִים (דף כ"ח) ומ"מ הַנְּרָאָה
אִינוּ דוֹמָה שְׂאוֹר לְהָא דְנִתְבַּשְׁל מְעַט מִקְוֶה דְשֵׁם נִיפֵר מִקְצַת הַבִּישׁוּל מִשְׂא"כ בְּשְׂאוֹר
וְכִמוּ שֶׁכָּתַב הָא"מ שֵׁם וְכֵן מִבְּנֵי רִש"י פְּסָחִים (דכ"ז) דכ' שֵׁם אָף לְמַאי דס"ד דר"א
סוֹבֵר זוּז"ג אָסוּר מ"מ אִם קָדִי וְסִלְקוּ אֶת הָאִסוּר מִפִּינֵן שֶׁנֶּפֶל בְּהִקְיָתָר מִיָּד הוֹאִיל
שֶׁעֲדִינֵן לֹא הִתְחַמֵּיץ בְּטוֹל וְאֵע"ג דְּהוֹאִיל בּוֹ קָצַת שִׁיכּוֹל זֶה הָאֲחֵרוֹן לִיגְמוֹר הַחִימוּץ ע"י
אֵעפ"כ כִּבְר בְּטָל לֹו וְשׁוֹב אַחוּ"נ וּמכ"ש לְדִידֵן דוּזוּ"ג מוֹתֵר דְּבַכָּה"ג ל"צ שִׁיבְאוּ
הַגּוֹרְמִים בְּב"א] וְזֶה א"ש בְּשְׂאוֹר מִשְׂא"כ בְּמִלַּח לֹא נוֹכַל לֹאמֵר דְּמִתְעוֹרֵר הָרֵאשׁוֹן שֶׁכִּבְר
פְּלָה וְנִבְרָב וְכִינֵן דְּאִין הַגּוֹרְמִים בָּא בְּב"א ל"ח זוּז"ג וְאֲזַלְיֵן אַחֲרֵי אַחֲרוֹן וְכִינֵן
לְהַמְתַּבָּאָר בְּפ"ח יו"ד (סי' צ"ט) דְּאָף בְּשִׁישׁ בּוֹ בְּשְׂאוֹר פְּדִי לְחִמּוּץ דְּאוֹסֵר הֵינּוּ אִם לֹא
נִתְבַּטַּל מִקְוֶה שֶׁהִתְחַמֵּיץ פְּגוֹן דְּנִיכָר אוֹ בְּתֵרוּמָה כ"ז דְּלֹא הִגְבִּיהוּ אֲבָל אִם נִתְבַּטַּל וְנִתְעַרַב
בְּטָרִם שֶׁהִתְחַמֵּיץ בְּזֶה שׁוֹב אִינוּ חו"נ דְּחִימוּץ ל"ה כְּמִרְגִּישׁ הַטַּעַם רַק לְפָרְסוּם פְּעוּלְתוֹ
אָסְרוּ חו"ל וְאָמְרוּ דְּלֹא נִתְבַּטַּל וְזֶה דְּנִקָּא אִם לֹא נִתְבַּטַּל מִקְוֶה אֲבָל אִם נִתְבַּטַּל מִקְוֶה
שֶׁהִתְחַמֵּיץ א"ח וְנִינְעוֹר.

ועמ"ש בְּזֶה בְּדִינֵי פְּסַח א"כ מכ"ש דְּאִם הִקְיָתָר כִּבְר נִתְבַּטַּל דְּאֲזַלְיֵן אַחַר אַחֲרוֹן הָאוֹסֵר:
סי' כג בְּנוֹתָן בְּשִׁבְתָּ לְקַעֲרָה רוֹתְחוֹת שִׁישׁ בּוֹ חוֹמֵץ וְצִיר מִבְּנֵי רִש"י פְּסָחִים
(דף מ') דְּלֵר"י אָסוּר וְלִחְכְּמִים מוֹתֵר וְעִי"ש בְּפנ"י בְּבִיאוֹר הַסּוּגִיָּא דְשֵׁם דַּע"כ הָא
דְּקָאָמֵר ר"י לְפַל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שִׁישׁ בּוֹ חוֹמֵץ וְצִיר אָף דְּמִבְּנֵי דְּלֵר"י
לְקוֹלָא וְאֵרִישָׁא קָאִי מ"מ גַּם לְחוּמְרָא הוּא בָּיֵשׁ בּוֹ חוֹמֵץ וְצִיר מִבְּשֵׁל אָף בְּכָלִי שְׁנֵי וְרַבְּנֵן
בְּזֶה לְקוֹלָא לְכֹף הַת"ק דְּשֵׁם דְּסוֹבֵר אִין מוֹלְלִין הוּא כַּת"ק דְּר"י עִי"ש אוֹלָם קָשָׁה דִּי"ל
דְּכִמוּ דְּכָתְבוּ תוֹס' דְּר"י מוֹדָה בְּשְׂאָר דְּבָרִים הַרְפִּים דְּמִתְבַּשְׁלִין אָף בְּהַעֲבִירוֹ מִן הָאוֹר
רַק תְּבַלִּין דְּקָשִׁין אִינֵן מִתְבַּשְׁלִין רַק אֲצֵל הָאוֹר כְּשֶׁעוֹמֵד אֲצֵל הָאֵשׁ דְּלָמָּא כ"כ רַבְּנֵן
דְּסָבְרוּ אֲבָל נוֹתֵן לְתוֹךְ הַקַּעֲרָה דְּהֵינּוּ אָף שִׁישׁ בְּהַ חוֹמֵץ וְצִיר מ"מ דְּלָמָּא דְּנִקָּא תְּבַלִּין
אִינֵן מִתְבַּשְׁלִין בְּכ"ש אָף שִׁישׁ בְּהַ חוֹמֵץ וְצִיר אֲבָל קִמַּח דְּלָמָּא מִתְבַּשְׁל וְצ"ל דְּרַבְּנֵן סָבְרוּ
דְּאִין חוֹלֵק בְּזֶה וּמְצָאֵתִי בְּכו"פ (סי' ס"ט) שֶׁכָּתַב פֶּן לְדַעַת הָאו"ה דְּסוֹבֵר דְּכ"ש עִם צִיר
מִתְבַּשְׁל וְכ' הָא דְּמוֹלְלִין אֵינִי בְּתַבְלִין וְלֹא אֲבִין הָא מִבְּנֵי רִש"י שֵׁם לְהִדְיָא דְּאֵינִי
בְּקִמַּח וּמִבְּנֵי בְּגִמְרָא דְּה"נ לְעַנְיֵן חוֹמֵץ וְאֵיךְ כ' דְּאֵינִי בְּתַבְלִין וְכֵן נִרְאָה מִדְּבַרִי
רַמְב"ם הַלְכוֹת מַעֲשֵׂר פָּרָק ה') שֶׁכָּתַב דְּנוֹתָן לְתוֹךְ הַקַּעֲרָה ל"ה כְּבִישׁוּל לְעַנְיֵן חִיּוּב
מַעֲשֵׂר וְלֹא כְּתַב דְּאִם יֵשׁ בּוֹ חוֹמֵץ וְצִיר קוֹבַע לְמַעֲשֵׂר מִבְּנֵי דְּסוֹבֵר דְּר"י פְּלִיג בְּזֶה עַל
הַחֲכָמִי דְּאִם נֹאמֵר דְּחֲכָמִים מוֹדִים בְּזֶה לְר"י דַּע"כ מוֹדָה שֵׁם לַת"ק דְּשִׁמּוֹן מִתְבַּשְׁל
בְּקִדְרָה וְיֵמָּה שְׂאָמֵר שֵׁם חוֹמֵץ וְיֵשׁ בּוֹ חוֹמֵץ וְצִיר הֵינּוּ דְּמוֹסִיף דְּכ"ש מִבְּשֵׁל כְּשִׁישׁ בּוֹ
חוֹמֵץ וְצִיר א"כ אִם נֹאמֵר דְּגַם הַת"ק מוֹדָה דְּכ"ש מִבְּשֵׁל דְּבָרִים רַפִּים כְּשִׁישׁ בּוֹ חוֹמֵץ
וְצִיר כְּמ"ש בְּכו"פ ע"כ דְּר"י אִינוּ רַק מוֹסִיף וְאֵמַאי לֹא כ' פֶּן הִרְמַב"ם א"ו דַּלְת"ק בְּאַמַּת
כ"ש אִינוּ מִבְּשֵׁל שׁוּם דְּבַר אָף כְּשִׁישׁ בּוֹ חוֹמֵץ וְצִיר וְלֵר"י אָף תְּבַלִּין מִבְּשֵׁל בְּכָה"ג,
וְרֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן מְשֻׁנֵּי לְרַע"א ז"ל (פ"ב) דְּשִׁבְתָּ שֶׁכ' לְדוֹן דְּאָף לְרַבְּנֵן בְּקִדְרָה אִינוּ
מִבְּשֵׁל מִמֶּשׁ רַק מִדְּרַבְּנֵן אָסוּר פִּינֵן דְּלֵר"י מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה ע"כ דְּלֹא פְּלִיגֵי דְּלְרַבְּנֵן יְהִי
חֵיִיב וְלֵר"י יְהִי מוֹתֵר לְכַתְּחִילָה כְּמִבְּנֵי שִׁבְתָּ (דף קל"ח) דְּל"מ תִּנָּא דִּיחֵיִיב וְאֵינִי
יֹאמֵר דְּמוֹתֵר וְהוֹלִיד מְזֶה דְּבַה"ש מוֹתֵר לְרַבְּנֵן דְּלֹא גְזַרְיֵנָּן עַל שְׁבוּת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת וְקָשָׁה
הָא בְּכ"ש כְּשִׁישׁ בּוֹ חוֹמֵץ דְּאוֹסֵר ר"י ע"כ צְרִיף לֹאמֵר דְּמִדְּאוֹרֵינֵי אִוֵּסֵר וְחֵיִיב חֲטָאֵת

דאם נאמר דר"י אוסר רק מדרבנן א"כ שוב יקשה בברייתא דפסחים דאין מולין מאן י"א דשם ע"כ צ"ל דהוי מבשל ממש שלא יניח להחמיץ דשם היא לקולא מה דנאמר דמבשל וא"כ ע"כ דהוי מבשל דאורייתא ותייב סטאת ולרבנן דאמרו אבל נותן לתוך הקערה היינו אף ביש בו חומץ וציר ג"כ שרי אף לכתחילה ועיין חידושי רשב"א שבת שם דהיכא דניחיד מחייב סטאת ורבים שרו לכתחילה ל"ק לי' אלא היכא דניחיד מחייב סטאת וניחיד אחר מתיר לכתחילה ק"ל וכ"ש פשרבים מחייבי סטאת וניחיד מתיר לכתחילה הוא"ש עיין תוס' שבת (דף מ"ה ע"ב) ד"ה רשב"ג ובק"ע ירושלמי פ' הבונה ועיין רש"י שבת במתניתן דהאילפס שכ' מרנותחין בין השמשות וברש"י פסחים (דף מ' ע"ב) פירוש עם חשיקה.

סי' כ"ד.

הרמ"א סי' שכ"ג ס"ז) אם הוא פלי שראוי למלאות בו מים ימלאנו מים מן המקנה ועלתה לו טבילה וכתב המג"א (ס"ק י"ג) ונ"ל שלא יברך דאז אינו מוכח שעושה לשם טבילה ולכאורה קשה אם פן אשה נדה דטובלת בשבת ואמרינן בגמרא הטעם דאדם נראה פמיקר ולא פמתקן גברא וכיצד תברך.

נראיתי בס' אבני מלואים ח"ב בשו"ת (סי' יו"ד) שעמד ע"ז ובהג"ה שם פתב ליישב דמברכת אחר הטבילה פמבואר ביו"ד (סי' ר') דבכל טבילה מברכין אח"כ כמו טבילת גר משא"כ בטבילת פלי דצריך לברך עובר לעשייתו קודם טבילה מחזי פמתקן מנא.

ויש להשיב על זה חדא א"כ לדעת המחבר שם דמשמע דעיקר חיוב הברכה הוא קודם לעשייתו שכ' לברך אחר הפשטת מלבושי' ואם לא ברכה אז תברך לאחר שתפנס עד צוארה במים א"כ הכי נאמר לדעת הג"ה פוסקים דלא תברך ועוד א"כ גם בטבילת פלים יברך תוך כדי דיבור לטבילה ועי' יו"ד (סי"ט) ברמ"א שם שכ' דיכול לברך אחר השחיטה ובלבד שיהא סמוך לשחיטה ובש"ה שם האריך דהיכא דיכול לברך קודם השחיטה ולא בירך דלא יברך דהואיל נאדחי אדחי ועי"ש בפ"ח דתוכד"ד אחר השחיטה יברך וא"כ פאן פיון שאינו יכול לברך מטעם שלא יהי פמתקן א"כ גברא לא חזי מהראוי לומר שייברך ג"כ אף אחר כדי דיבור ונראיתי בפ"מ שכ' ולאחר שבת ג"כ לא יברך ובחול אם טבל פלי ולא בירך קודם הטבילה צ"ע אם יברך אחר הטבילה מיד ועי' תוס' פסחים (דף ז') ויו"ד עכ"ד, וע"כ פונתו אף דבכ"מ אם לא בירך אמרינן הואיל דאדחי אדחי מ"מ בטביל' הואיל דמצינו טבילת גר דמברך אח"כ לא חילקו בין טבילת גר לטביל' אחרת וכמו כן י"ל לגבי טבילת פלים א"כ נדאי יקש' למה לא יברך אח"כ אם נאמר דאחר הטבילה לא מחזי פמתקן מנא: ועוד י"ל דמהראוי שייברך בלחש למה שכ' הצ"ח ביצה (דף י"ז) הא דמותר באדם מטעם דנראה פמיקר אף דהוא בעצמו יודע שאין פונתו להקיר רק לטהר מטומאתו הוא משום דבאמת הטבילה אינו מתקן רק שנראה פמתקן פלי וגזרו שלא יבאו לתקן פלי ועל הטובל בעצמו אין פאן גזיר' רק חכמים גזרו בשביל הרואה שיראה שזה טובל מטומאתו יסבור שהטבילה הוא תיקון ממש ויבא לתקן פלי ולכך פיון שנראה פמיקר אין פאן גזירת הרואים שייחשבו שעושה להקיר ע"ש.

וא"כ נדאי ראוי לומר שיברך בלחש שלא ישמעו אחרים וכיון דמותר להערים ולמלאות בהפלי מים וממילא עלתה לו טבילה למה לא יברך בלחש: ברם נראה דסברת המג"א דנדאי עיקר הטעם דנראה כמתקן כלי שינה לאסור גם ע"ע וגם מפני הרואין והא דאדם מותר מטע' דנראה כמיקר אף דהוא בעצמו יודע שאין פונתו להקיר רק לטהר א"ע מ"מ בשביל זה לא יבא לתקן כלי כי יאמר הא דמותר לטהר א"ע משום דרוחץ א"ע ג"כ ועושה דבר המותר ומיקר נמי בטבילתו לא איכפת לו במה דמתקן גברא ג"כ שלא יבא מזה קלקול לתקן מנא פיו דעושי' ג"כ דבר המותר להקיר ואף בתיקון ממש אם יש בזה מלאכת הדין ג"כ דעת הרשב"א המוכח במג"א סי' שט"ו ס"ק י"א) בנידה אם מכונן לשמור הבית אף דמכונן לצוד הצבי דמותר ואף להחולקים מ"מ פאן עדיף דאף גוף התיקון אינו רק דמטהר א"ע רק דנימי' לגזור אטו תיקון כלי לא גזרו חכמים בשביל דטבילת אדם העיקר הוא להקיר ולא נקרא מלאכת הטהרה ע"ז ועי' מ"ש בהגהותי לד"ח דיני ר"ה (סי' ד') ויבואר אי"ה עוד לקמן בדיני יו"ט אבל הפלי פיון דא"צ לטבול לשום דבר רק לשם טבילה חששו חכמים למחשב כמתקן מנא וא"כ אף אם מערים לשאוב מים מ"מ פיון דאסור להשתמש בכלי חדש כלי טבילה אף לשאוב מים רק דיעשה הטבילה עם השאיבה בבת אחת רשאי להערים ומ"מ פיון דאינו עושה שום מלאכת היתר בפני עצמו מה שמותר מבלי שיעשה הטבילה ואין לו שום צורך דבלעדי שיעשה הטבילה אין לו לשמש בהפלי שום שימוש לכה לא יברך דאל"כ הוי כמתקן ממש משא"כ באדם פיון דעושה מלאכת היתר ג"כ רשאי אף לברך דאין מעשה זה לתיקון בלבד: סי' כ"ה במס' שבת (דף מ') ובלבד שלא ישטוף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו וכתבו בתוס' אף דשרי להפשיר מים לשתי' מ"מ אסור דדומה פרוחץ בחמים ויבא להחם חמין לרחוץ גופו וע"ש ברא"ש ומג"א (סי' שכ"ו סק"ו) דאף שהוחם בהיתר מ"מ אסור לרחוץ בהם ידיו.

ונראה דזה דוקא אם ל"ה לו חמין שהוחם בע"ש רק שמפשיר בשבת בזה אסור וכמ"ש תוס' כדי שלא יבא להחם חמין אבל אם הי' לו חמין רשאי לערב בהם צונן אף שמפשיר בזה הצונן מ"מ פיון דרשאי להפשיר הצונן מותר לרחוץ בהן דל"ש לחוש ולמגזר שיבא להחם חמין פיון שיש לו חמין שהוחמו בע"ש ורשאי לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו רק פיון שחם אצלו ורוצה לקררו ולערב בהן צונן בזה לא גזרינו ולא שינה לאמר שיבאו עי"ז להחם חמין בשבת לרחוץ פיון דיש לו חמין רק שרוצה לקררו והוי כאלו נאסר לערב צונן כדי שלא יחם בשבת ומיושב מה שהקשה רע"א ז"ל בדו"ח שם מהא דמבואר בש"ס שם (די"ב) אלא רחיצה בשבת בחמין ליכא וע"ש ברש"י דאף בהוחמו מע"ש אי אפטר שלא יהי' צורך להפיג רותחין בצונן הרי דרשאי לרחוץ במים שנפשוו בשבת עיי"ש ולמ"ש אתי שפיר פיון שיש לו חמין לא ראו חז"ל לאסור לו להפשיר דאיהו נאמר אם יתיר לו להפשיר יחום בשבת פיון שיש לו חמין ודומה למה שמבואר בש"ס שם (דנ"א) השתא אקורי קא מקיר לה ארתוחי קא מירתח לה עיי"ש אבל אם מפשיר בשבת נגד המדורה י"ל דאסור ועוד נראה למ"ש הנו"ב תנינא חלק יו"ד (סי' כ"ד) דרשאי לרחוץ כל גופו בשבת בפושרין דע"ז ל"ה הגזירה רק שלא לרחוץ בחמין גזרו וכן הא דמבואר תוס' הנ"ל דגם בפושרים אסור הוא דוקא ביושב ומתחמם כנגד המדורה שם אסרו אפי' בפושרין דדומה פרוחץ בחמין והיינו כמו דלא נאסר לרחוץ כל

גופו בפוזרין כ"כ לא נאסר לרחוץ פניו ורגליו בפוזרין שנתפשוּרוּ בְּהִיתָר בְּשַׁבַּת
רק כַּנְגֵד הַמְדוּרָה אָסוּר וּלְפִי"ז א"ש בְּפִשְׁיטַת דְּשִׁפּוּר יָכוֹל לְהַפְשִׁיר וְלִרְחוֹץ רַק כַּנְגֵד
הַמְדוּרָה אָסוּר דְּהוּי פְּרוּחֵץ בְּחַמִּין.

אָמְנָם מִדְּבַרֵי הַרְשָׁבָ"א בְּחִידוּשָׁיו שֶׁם שֶׁכ' וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שְׁאִינוּ מְשׁוּם אִיסוּר שֶׁל הַפְּשִׁיר
אֲלָא בְּרוּחֵץ בְּמִים פּוֹשְׁרִים וְנִכּוֹן הוּא עַכ"ל מִשְׁמַע דְּאָף בְּפּוֹשְׁרִין בְּלִבְד שֶׁהַפְּשִׁירוּ בְּשַׁבַּת
אָסוּר לִרְחוֹץ פְּנָיו וְרַגְלָיו וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי הַמַּג"א שֶׁם שֶׁכ' וּכ"נ מִיָּדֵי דְּהוּי בִּיּו"ט
שְׁמוֹתָר לְהַחֵם מִים לְשִׁתוֹת וְאִפ"ה אָסוּר לִרְחוֹץ בְּהֵן כַּמ"ש ס' תְּקִי"א מִשְׁמַע דְּלֹא מִטְעַם
שְׁיֹשֵׁב כַּנְגֵד הַמְדוּרָה אֲתִי עֲלֵה רַק אָף בְּפּוֹשְׁרִין אָסְרוּ אוֹלָם הַרְאָנִי מִיּו"ט לֹא אָבִין הָא
י"ל שֶׁם ג"כ רַק בְּחַמִּים גָּזְרוּ חֲזו"ל דְּהָא לְשִׁיטוֹת תּוֹס' דְּלִרְחוֹץ כָּל גּוֹפּוֹ אָסוּר דַּל"ה שְׁנֵה
לְכָל נֶפֶשׁ גָּזְרוּ ג"כ כְּדִי שְׁלֵא יָבֵא לְהַחֵם לְצַנֵּרָה רַחֲצָה וּלְשִׁיטוֹת הַסּוֹבְרִים דְּאָף לִרְחוֹץ
כ"ג מוֹתָר לְהַחֵם מֵה"ת דְּהוּי שְׁנֵה לַכ"נ מ"מ הָא דְּאָסְרוּ בִּיּו"ט ע"כ צ"ל מִטְעַם גְּזִירָה
יּו"ט אֲטוּ שַׁבַּת וְעֵינֵן רִשְׁבָ"א (דַּל"ט) א"כ י"ל דְּרַק בְּחַמִּין גָּזְרוּ וְלֹא בְּפּוֹשְׁרִין וְכַמ"ש
הַנּו"ב.

סי' כו.

יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּחוֹלָה שְׁנִפְל לְמִשְׁכָּב וְאִין בּוֹ סַכְּנָה שְׁדַבְּרִים שֶׁא"ב סַמָּךְ מְלֹאכָה עוֹשִׂים
אֲפִילוּ אִין בּוֹ סַכְּנַת אֲבָר כַּמ"ש הַש"ע (סי' שֶׁכ"ח ס' ז') אִם יָכוֹל הַחוֹלָה בְּעַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת
הַשְּׁבוּת וְכַדּוּמָה אִם רִשְׁאֵי יִשְׂרָאֵל אַחַר לַעֲשׂוֹתוֹ דְּאָף דַּכ' בְּרַמ"א שֶׁם דְּכָל שְׁאָסוּר
לַעֲשׂוֹתוֹ ע"י יִשְׂרָאֵל אֲפִילוּ ע"י הַחוֹלָה בְּעַצְמוֹ אָסוּר וְלֹא יֵשׁ שׁוּם קְוָלָא אִם הַחוֹלָה בְּעַצְמוֹ
עוֹשֶׂה מִיִּשְׂרָאֵל אַחַר מ"מ י"ל דְּנוֹקָא לְאִיסוּר שְׁקוּלִין הֵן אֲבָל בְּמָה דְּמוֹתָר לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבִיל
חוֹלָה בְּאִם אִין בּוֹ סַכְּנָה רַק מְשׁוּם צַעֲרָא ל"ג חֲזו"ל י"ל דְּאִם הַחוֹלָה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת
לְמָה יִחַלֵּל אַחַר בְּשִׁבִילוֹ אוֹ דִּי"ל פִּינּוֹן דְּמוֹתָר לְגַבֵּי חוֹלָה שְׁבוּת זֶה שׁוּב אִין חִילּוּק בֵּין
אִם הַחוֹלָה בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה אוֹ יִשְׂרָאֵל אַחַר.

וַיֵּשׁ לְכַאוּרָה רֵא"י לְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל אַחַר מִדְּבַרֵי מְהַרְשֵׁ"א מַס' עִירוּבִין (דַּק"ג) בְּהָא
דְּמִבְּנֹאֵר בְּש"ס שֶׁם לְהוֹכִיחַ דְּאָף לַר"א דְּאָמַר מְכַשִּׁירֵי מְצוּה דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבַּת מוֹדָה בְּמָה
דְּאֲפִשֵׁר לְשִׁנּוּי מְשִׁנֵּין דְּתַנְיָא כְּהֵן שְׁעֵלְתָה בּוֹ יִבְלַת חֲבִירוֹ חוֹתְכָה לוֹ בְּשִׁנּוּי בְּשִׁנּוּי אִין
בְּכָלִי לֹא חֲבִירוֹ אִין אִיהוּ לֹא מִנֵּי אִילִמָּא לְרַבְּנָן וּבְמַקְדָּשׁ פִּינּוֹן דְּבַעֲלָמָא מְשׁוּם שְׁבוּת
הָכָא מַה לִּי הוּא מַה לִּי חֲבִירוֹ אֲלָא לֹא ר"א דְּאָמַר בְּעֵלְמָא חֲזִיב חֲטָאת וְהָכָא אַע"ג
דְּמְכַשִּׁירֵי מְצוּה דּוֹחִין בְּמָה דְּאֲפִשֵׁר לְשִׁנּוּי מְשִׁנֵּין לֹא רַבְּנָן וְאִי עֲלֵתָה בְּכַרְסוֹ ה"נ וְכַגּוֹן
שְׁעֵלְתָה בּוֹ נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ דְּאִיהוּ ל"מ שְׁקִיל לִי וְהַקְשׁוּ תּוֹס' לְשִׁמְעֵינּוּ רַבּוּתָא טְפִי שְׁעֵלְתָה
בְּמַקּוּם שְׁיָכוֹל לִיטֵל וְאִפ"ה שְׁרִי אַע"ג דְּלֹא הוּי פְּלֹאחַר יָד וְתַרְצוֹ דְּאִי לֹא אֲשַׁמְעֵינּוּ
בְּחֲבִירוֹ הוּי ס"ד דְּלֹא שְׁרִינּוּ לְחֲבִירוֹ לִיטֵל כְּדִי שְׁיַעֲבֹד חֲבִירוֹ וּמְדַקְדַּק הַמְהַרְשֵׁ"א דַּא"כ
לְמָה צְרִיף לְאוּקְמָא שְׁעֵלְתָה נְשִׁיכָה בְּגַבּוֹ דַּא"נ אִיירִי בְּמַקּוּם דְּבַעֲצָמוֹ מְצִי שְׁקִיל לִי מ"מ
אֲשַׁמְעֵינּוּ רַבּוּת' דְּהוּ ס"ד דְּלֹא שְׁרִינּוּ לְחֲבִירוֹ לִיטֵל כְּדִי שְׁיַעֲבֹד חֲבִירוֹ וְכַתֵּב דְּאִי אִיהוּ
הוּי מְצִי שְׁקִיל לִי קוּשְׁט' הִיא דַּל"ה שְׁרִינּוּ לְחֲבִירוֹ לִיטֵל וְלַעֲבֹר עַל שְׁבוּת כְּדִי שְׁיַקְיִים
חֲבִירוֹ מְצַנֵּת עֲבוּדָה פִּינּוֹן דְּאִיהוּ גּוֹפִיָּה מְצִי לַעֲשׂוֹת פִּן שְׁיַקְיִים מְצַנֵּת עֲבוּדָה וְהִכָּא דְּאִיהוּ
לֹא מְצִי שְׁקִיל לִיָּה מוֹתָר לְחֲבִירוֹ לַעֲבֹר עַל שְׁבוּת כְּדִי שְׁיַקְיִים הוּא מְצַנֵּת עֲבוּדָה הָרִי אָף
דְּשְׁבוּת בְּמַקְדָּשׁ שְׁרִי בַכ"ז אִם זֶה שְׁרוּצָה לַעֲבֹד עֲבוּדָה יָכוֹל בְּעַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת הַשְּׁבוּת לֹא

שְׁרִינן לְאַחַר שְׁיַעֲבֹר בְּשִׁבִיל שְׁיִזְנֶף חֲבִירוֹ כֹּן נְמִי י"ל בְּחֹלָה פִּינֵן דְּבַעֲצָמוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת הַשְּׁבוּת לְמָה יַעֲשֶׂה חֲבִירוֹ הַשְּׁבוּת וְאַף דְּמָה נ"מ אִם יִשְׂרָאֵל זֶה עוֹשֶׂה אוֹ זֶה פִּינֵן דְּשָׂרִי לַעֲבֹר עַל הַשְּׁבוּת בְּמָקוֹם צַעַר נֹאמֵר דְּלֹא אָסְרוּ כָּלֵל הַשְּׁבוּת וְאִין חִילּוּק בֵּין אִם הַחֹלָה בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה אוֹ חֲבִירוֹ מ"מ הָא גַם שָׁם לֹא גָזְרוּ עַל שְׁבוּת בְּמָקוֹדֵשׁ וּלְדַעַת כַּמָּה פּוֹסְקִים לֹא גָזְרוּ אִף בְּאֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת בְּלַעֲדֵי הַשְּׁבוּת עֵינֵן מ"מ ה"ל יוה"כ וּבְכָל זֹאת לֹא שְׁרִינן לַעֲבֹר בְּשִׁבִיל שְׁיִזְנֶף חֲבִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ שָׂרִי אִף דְּגַם בְּלַעֲדֵי יִתְעַבֵּיד עֲבוּדָה רַק כְּדִי שְׁיַעֲבֹד הוּא שְׁרִינן לוֹ הַשְּׁבוּת וְלֹאחַר אָסוּר כֹּן נְמִי בְּחֹלָה לֹא שְׁרִינן לְאַחֲרִים לַעֲשׂוֹת בְּמָקוֹם דְּיְכוּל לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ.

אִף בַּס' תּוֹרַת חַיִּים שָׁם מְפָרֵשׁ הָא דְּמַקְדִּים הַש"ס הֵךְ דְּיוֹקָא בְּשָׁמִין אִין דְּל"ת דְּנִקְיֵט חֲבִירוֹ לְרַבּוּתָא דְּשָׂרִי ג"כ הוֹכִיחַ דְּנֹדָאֵי חֲבִירוֹ דְּוּמְיָא דְּשִׁנְיָו קְתַנִּי וְכִי הֵיכִי דְּבִשְׁיָנְיוֹ אֲתִי לְאַשְׁמַעֲיָנּוּ דְּבְכָלֵי לֹא חֲבִירוֹ נְמִי דְּנֹקָא וְלֹא אִיהוּ וְלִמְסַקְנָא דְּעֵלְתָהּ בְּגַבּוֹ דְּאִיהוּ ל"מ שְׁקִיל ע"כ לֹא דְּיִקְיָנּוּ מִחֲבִירוֹ מְדִי וְע"כ דְּרַבּוּתָא הוּא דְּאַף חֲבִירוֹ מְוֹתֵר וְאִם הוּא בְּכַרְיָסוֹ מְסַתְּבַר טְפִי לְמִימַר דְּחֲבִירוֹ נְמִי לְדְּיוֹקָא קְתַנִּי לִי דְּוּמְיָא דְּשִׁנְיָו עֵי"ש: וְלְדַכְרִיו מְשַׁמַּע דְּלִיכָא לְחֵלֵק בֵּינוֹ לְבֵין חֲבִירוֹ וְאִם הוּא בְּכַרְיָסוֹ אִף דְּיְכוּל לְחַתְנָךְ בְּעַצְמוֹ מ"מ רְשָׁאֵי גַם חֲבִירוֹ לַעֲשׂוֹת הַשְּׁבוּת דְּאִין חִילּוּק בֵּין יִשְׂרָאֵל זֶה לְיִשְׂרָאֵל אַחַר פִּינֵן דְּלֹא סְגִי רַק שְׁיַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל הַשְּׁבוּת לֹא אִיכְפַת לָן אִם עוֹשֵׁי בְּעַצְמוֹ לְצֹנְרָךְ עֲבוּדָה אוֹ חֲבִירוֹ וְלְדַכְרִיו י"ל כ"כ שְׁבוּתֵין הַמְּוֹתֵרִים לְצֹנְרָךְ חוֹלָה אִף אִם הַחֹלָה בְּעַצְמוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת רְשָׁאֵי אִף יִשְׂרָאֵל אַחַר לַעֲשׂוֹת דְּכָל יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד דְּמִי וְעֵינֵן רְש"י חֲוֹלִין (דָּף קל"ה ע"ב) כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בְּלִשׁוֹן יְחִיד דְּוּגְמָא לְזֶה פִּינֵן דְּבַעֲצָמוֹ רְשָׁאֵי לַעֲשׂוֹת הַשְּׁבוּת לְצַרְפּוֹ אִף חֲבִירוֹ רְשָׁאֵי סִי כ"ז.

רְאִיתִי בְּתַשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב (ח"ב ס' מ"ה) לְאַסּוּר לְהַעֲמִיד סַם הַמָּוֶת לְזַבּוּבִים בְּשַׁבַּת וְאַף דְּלִגְבֵי הַיִּזְק מְמוֹן בְּכַה"ג פְּטוּר מִשׁוּם דְּלֹא הוּי רַק גְּרָמָא כָּל הֵיכָא שְׁאִינוּ בְּאֵי הַיִּזְק מִיָּד מ"מ בְּאִסּוּר שַׁבַּת דְּחִמּוּר אָסוּר לְגָרוּם נְטִילַת נְשָׁמָה וְכַעַת אִין הַסְּפָר ת"י וְלְכַאוּרָה דְּכְרִיו מְוֹקָשִׁים הָא מְבֹנָאָר בְּשַׁבַּת (דָּף ק"כ) בְּגָרָם כְּבוּי מְוֹתֵר מְדַכְתֵּיב וְכָל מְלֹאכָה לֹא יַעֲשׂוּ עֲשִׂי אָסוּר גְּרָמָא שָׂרִי וְעֵינֵן ש"ע (ס'י ש"ל"ד סכ"ג וכו"ד) כ"ז שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כְּבוּי בְּיָדִים לִיכָא אִיסּוּר וְאַף דְּפְתִיחַת הַדְּלַת אָסוּר כְּנִגְדַּת הַיָּר דְּשָׁמָא יְכַפְּנוּ הַרוּחַ כְּמְבֹנָאָר (ס'י רע"ז) שָׁם הוּי כְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּיָדִים דַּע"י פְּתִיחַת הַדְּלַת מְנַשֵּׁב הַרוּחַ וְהוּי כְּמַכְב' בְּיָדִים פִּינֵן דְּבָא ע"י פָּחוּ אֲבָל גָּרָם שָׂרִי וּבְנִטִּיל נְשָׁמָה נְמִי פִּינֵן דְּאִין הַזְּבוּבִים מֵתִים מְפָחוּ רַק ע"י גְּרָמָתוֹ וְסִיבָה רַחוּקָא שְׁמַנִּים הַסַּם ל"ה רַק גְּרָמָא וְשָׂרִי וְאַף לְהַאֲסוּרִים (ס'י ש"ל"ד) גָּרָם כְּבוּי לְתַת מִים מְמַשׁ הַיִּינוּ פִּינֵן שְׁבֹנְדָאֵי יָבֵא הָאֵשׁ שְׁכַבְרָה דוֹלֵק גַּם לְשָׁם וְיִתְכַב' מִשָּׂא"כ בְּהַעֲמִיד הַסַּם אִינוּ נֹדָאֵי שְׁיָבֵאוּ הַזְּבוּבִים וְאַדְעָתָא דְּנִפְשִׁיָּהּ אוֹכְלִים וְגַם מָה שְׁאוּכְלִים אִין זֶה מְמִיתָן מִיָּד בְּכַה"ג ל"כ ע"י ל' דְּגְרָמָא לֹא נֶאֱסַר וְעִי' מַג"א (ס'י ש"כ"ח ס"ק נ"ג) ש"כ' לְאַסּוּר לְהַעֲמִיד עֲלוּקָה לְמַצּוֹץ הַדָּם (שְׁקוּרִין אִיגְלִי"ן) מָהֵא דְּמְבֹנָאָר בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ע"ח) הַשִּׁיף בּוֹ הַנְּחַשׁ דְּחִיִּיב דְּלֹאֹ גְרַמ' הוּא רַק כְּתוּקַע סְכִין בְּבִטְנוֹ וְרַבְּנָן לֹא פְּטָרִי רַק מִשׁוּם דַּס"ל דְּאָרְס מַעֲצָמוֹ מְקִיא אֲבָל גְּבִי עֲלוּקָה הוּי כְּעוֹשֶׂה בִּידָי' וְהַיִּינוּ שָׁם שְׁמֵבִי עֲלוּק' וְהַעֲמִיד' לְהוֹצִיא הַדָּם אֲבָל הֵיכָא דְּאִינוּ מַעֲמִידוֹ מְמַשׁ רַק גְּרָמָא בְּעֵלְמָא מְוֹתֵר: וּבְסִפְרָא אֲבָן עוֹזֵר שָׁם כְּתִב דְּאֲדַרְבָּא מְשִׁם יֵשׁ רְאִיָּה לְהִיכְפָּד דְּלִיכָא אִיסּוּר תּוֹרָה דְּהָא כְּתִבוּ הַתּוֹס' ב"ק (דָּף כ"ג) דְּהַשִּׁיף בּוֹ נְחַשׁ דָּאִם נָטַל יָד חֲבִירוֹ וְתַחַב לְתוֹךְ פִּי

הנחש לכ"ע פטור כי פליגי פשדחק שיני הנחש תוף בשר חבירו מר סבר ארס בין שיניו עומד והוי פהורגו בינדים ומ"ס מעצמו מקיא הרי מבואר דלכ"ע בעלוקה לא עביד פלום ולענ"ד דברי המג"א נכונים דהא התוס' ב"ק (דף נ"ו) כ' דהא דכפתו במקום שסוף חמה או צינה לבא וכן כפתו לפני ארי דפטור היינו אם כפתו במקום שהי' אבל אם כפתו והביאו חייב וכתבו הא דהשיף בו את הנחש דפטור למ"ד מעצמו הוא דמפיש אמאי פטור לפי מה שפי' ששם ידו לתוף פיו והשיף לחייב משום אשו דנדאי הנחש יזיק האדם וכ' דשאני התם דאין הארס עדיין בעולם ולכאורה עדיין יקש' למ"ד ארס בין שיניו עומד למ"ש התו' דדוק' פשתחב ודחק שיני הנחש בבשר חבירו אז חייב אבל אם הכניס יד חבירו בפני הנחש מקרי שיסוי ופטור ואמאי הא לא גרע מכפתו והביאו לפני הארי דחייב ותירצו התוס' דאין הארס עדיין בעולם ל"ש למ"ד ארס בין שיניו עומד וע"כ צ"ל דכ"ז שלא תחב ודחק שיני הנחש אינו ודאי שיזיק ולפי זה בהנהגה עליוקות שטבען למצוץ דם אדם ודרכן פשעומדין על בשר אדם מוצצין דמו הוי כעושה מעשה בינדים ובכה"ג כשהזיקו בכף ודאי חייב וממילא הוי לענין שבת כעושה מלאכה בינדים ועי' רמב"ן בדיני דגרימי שכתב הטעם דשיסה בו את הנחש דפטור משום דלא גרם גוף ההיזק אלא מעצמו הוא ול"ד למסור כו' אבל הכא הא קאי גברא וקאי הנחש ודומ' לממון המוטל לפני המסיקין וביא אחר ואמר טלו ונטלו שהיא פטור אף ע"פ שאין רצונם לטלו אלא מחמת עצה זו שהשיאם זה לטלו עי"ש בדבריו עוד מבואר מדבריו דהיכא דל"ה פאן הנחש והוא הביא הנחש ושיסה בו חייב גם נראה דחולק בזה ע"ד התוס' וסובר דהיכא דעושה מעש' בינדים פגון שנותן יד חבירו בפני הנחש חייב רק שיסה נחש דפטור איירי ע"ד שנותן עצה לשוה.

אולם למ"ש הרמב"ן אה"כ לדחות אותן המתרצים דשיסה בו נחש איירי היכא דיש ספק אם מטי לי' וכתב דבריא הוא ומשיף נמי פטור מבואר דבכה"ג פטור לדידן דקי"ל פחכמים ובאמת קשה מאי קש' לי' מהשיף לרבנן הא מבואר בש"ס הטעם דנחש מעצמו מקיאו וצריף לומר דאעפ"כ הקשה פינו דנדאי בריא הזיקו יתחייב לכן מתרץ פינו שהנהגה פאן הנחש לכף פטור אבל אם הביא הנחש י"ל אף בשיסה בו חייב אם פן בהנהגה איגלי"ן דמביאן ונותנן על בשר אדם לאו גרמא הוי רק כמעשה בינדים ודברי המג"א נכונים: ומה"ט לא קשה נמי מה שהקש' שם הא"ע ממה דמבואר ח"מ (סי' שצ"ד) דהמעמיד בהמה ע"ג קמת חבירו חייב מדין מזיק ובהשיף הנחש פטור ותיגרץ דלגבי נחש לא בעינן הזיקא ודבריו מוקשים דמ"מ בתחב ודחק שיני הנחש אמאי פטור לחכמים ושם בריא הזיקא כמ"ש תוס' ב"ק (דף נ"ו) אולם על זה שפיר מתרצי התוס' פינו דאין הארס עדיין בעולם לכף פטור משא"כ במעמיד בהמה ע"ג קמת חבירו ולמ"ש בלא"ה א"ש במעמיד בהמה עושה מעשה בינדים משא"כ בהשיף הנחש איירי דכבר הי' פאן הנחש וכמ"ש הרמב"ן: עוד כתב הא"ע לרא' דליכא איסור דאורייתא מהא דקי"ל מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת ובהמתו תולשת מן הקרקע והא לענין מזיק חשיב בכה"ג מזיק בינדי' ומבואר בש"ס ב"ק (דף ס') בליבה וליבתה הרוח ואין בלבוי' כדי ללבות פטור ופריף הש"ס מ"ש מזורה ורוח מסייעתו דחייב ומשני רב אנשי לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא הוא הרי אף מה דלענין היזק פטור לענין שבת הוי כעושה מלאכה א"כ ק"ו במעמיד בהמתו דלענין מזיק חייב אמאי מותר בשבת וע"כ

הטעם דלענגן שבת תלוי במלאכת מחשבה ובזורה ורוח מסייעתו מחשבתו לזה אבל במעמיד בהמתו אין מחשבתו על המלאכה כלל רק שתאכל והוא אינו עושה כלום וגם מחשבתו ל"ה על המלאכה ולפי זה באיגלי"ן דעיקר פונתו על המציצה נלמוד מק"ו מזור' ורוח מסייעתו דבנזקין פטור ואעפ"כ חייב בשבת ק"ו במה דחייב בנזקין דהוי מלאכה בשבת ולענ"ד המעיין שם ב"ק ברא"ש מבואר הטעם מזורה ורוח מסייעתו דחייב בשבת דבהכי חייבתו התורה פינן דמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י הרוח ולעולם ל"ה אלא גרמא לכה פטור בנזקין ולפ"ז אף היכא דחייב בנזקין כמו במעמיד בהמתו ע"ג קמת חבירו מ"מ לענגן מלאכת שבת לא תעשה מלאכה כתיב עשייה אסור גרמא שרי וכמו כן אשפתן דלענגן מזיק הואיל דחייבה התורה שוגג כמזיד מחייבין יותר ממה דחייב לגבי רוצח פמבואר בבבאור חידושי הר"ן סנהדרין (דף ע"ז) וז"ל לפיכך אני אומר שאין לדמות נזקי ממון לרוצח לענגן חייב מיתה משום דרוצח אקיל רחמנא גביה דלא עשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון וכיון שכן בעינן שיעשה מעשה ממש ובריא הויקא לנדם שיתחייב מיתה כהיא דכפתו לחבירו ואשקיל עלי' בדקא דמיקא דבכח שני פטור משום דל"ה גיריה אלא בכח ראשון ובכח שני אע"ג דבריא הויקא פינן דלא עביד מעשה ממש אלא בגרמא פטור ואלו דכונסה לענגן נזקין אילו הניח חפצי חבירו בקרקע ואשקיל עלי' בדקא דמיקא ונאבדו אפי' בכח שני משמע דחייב דכח שני בריא הויקא והוי דינא דגרמא ממש ע"ש באורח ומזה מפרש הק"ו דהא"ע שדן מה דחייב בנזקי ממון יתחייב בשבת דאיכ' למפרש רציחה יוכיח וכמו ברוצח דלא עשה שוגג כמזיד ואונס כרצון פטור בגרמא אף בבריא הויקא כ"כ לענגן מלאכת שבת פינן דלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון פטור בגרמא וכמבואר בש"ס שבת (דף ק"כ) עשייה אסור גרמא שרי וממיל' אף דלענגן נזקין חייב המעמיד בהמתו ע"ג קמת חבירו מדין מזיק מ"מ לענגן מלאכת שבת לא הוי מלאכה ועי"ש עוד בהר"ן בשם רבינו דוד שאין חייב נזקין אלא בכח ובפועל לא במה שנעשה ורוח מצוייה פועלת היא וראין אותם כאילו היא בכח אדם ע"י שהיא מצוייה ובכפתו חבירו לפני ארי דפטור משום דארי אדעתא דנפש' קאכיל ומש"ה פטור אבל הרוח המצוייה היא בטבע וכיון שהיא בטבע רואין אותה כאילו הנה פועל המבעיר האש ועי' ש"מ ב"ק ר"פ הפונס משם הרא"ה פדברי הר"ן הנז' דהפרש יש בין חייב מיתה לחייב נזקין וכ' דמשיח דפטרין לעיל לרבנן דוקא מיתה אבל בנזקין חייב רק משסה פטור אף לענגן נזקין דהתם אינו מקריב אצלו כלל ומבואר מדבריו דחולק ג"כ ע"ד תוס' ב"ק (דף כ"ג) הנ"ל עכ"פ מבואר אף מה דחייב לענגן נזקין מ"מ לענגן מיתה לא הוי פעולה מעשה כן נמי לענגן חייב מלאכת שבת אינו חייב ואינו דומה לזורה ורוח מסייעתו דשם עיקר המעשה בא מכחו וגם עיקר מלאכה זו כה נעשה כמו שכ' הרא"ש או כמ"ש הר"ן פינן דהוא בטבע הוי כאילו פועל הוא משא"כ בכפתו לפני ארי דארי אדעתיה דנפש' קאכיל כן נמי מותר להעמיד הבהמה דאדעתא דנפש' אכלה ולענגן ממון חשיב מזיק ולענגן חייב מיתה ל"ה פעולה מעשה ממש כן נמי לענגן שבת ל"ה פעולה מלאכה: ומ"ש האה"ע מה"ט להשיג על המג"א (סי' רנ"ב) דכ' לתת חטים ברחיים של מים בשבת ליכא חייב חטאת וכתב הוא דהא בנזקין כה"ג בזורק ש"ח לרחים של מים והזיק חייב דהוי כזורק לתוך האש וק"ו בשבת למ"ש ק"ו פריכה היא דרוצח יוכיח.

ולמ"ש הר"נ בשם ר"ד דבכפתי לפני הארי דפטור הוא מטעם דארני' אדעתיה דנפשי' אכיל רוח מצויה הוא בטבע רואין אותו כאלו הוא פועל א"כ בנותן ברחיקים אף שעדיין ל"ה טוחן מ"מ פיון שטבע המים לבא הוי כמו רוח מצויה לחייב אף לגבי רוצח וי"ל דגם לענין שבת הוי מלאכה אולם בכ"ז י"ל דעכ"פ לא הוי פועל ממש ולא נקרא עשיות המלאכה ע"י המים דבשבת מלאכת מחשבת אסרה התורה כמו שהי' בפושפון ומלאכת הטחינה הי' ברחיקים של יד לכן י"ל דע"י רחיקים של מים ל"ה פעושה מלאכה בידיים וזה דעת המג"א ועוד הא גם לענין רציחה מסקי התוס' בסנהדרין (דף ע"ד) ד"ה סוף דכל הני דסוף תמה וצינה נארי כו' דדמי לכת פחו ואש נמי שלא המיתה אלא ברוח מצויה פטור ממית' אלא דלענין ממון חייב נזק שלם ועי"ש במהרש"א דנדאי למ"ד אשו משום ממון אינו חייב במיתה אלא בהצית גופו של עבד כמבואר בב"ק ולמ"ד אשו משום חציו יש לחייבו אפילו באינו מצית בגופו וכגון שהצית במקום אחר אם יכול האש לבא בלא רוח מצויה חייב כמו שפיתוב פי תצא אש מעצמה כו' אבל באם אינו יכול האש לבא אלא ברוח מצויה ובלא רוח כלל ל"ה יכול לבא לשם פטור ממיתה ואינו חייב אלא נזק משום דלענין חיוב מיתה דלא נתחייבה אלא משום חיציו הו"ל ככת פחו פיון דלא יכול להגיע שם רק ע"י רוח מצויה משא"כ לענין נזקי ממון דיש לחייב בו דאשו נמי משום ממון מבואר מדבריו דאף מה דמסייעו רוח מצויה ל"ח רק כת פחו לענין מית' וע"כ הא דמצינו במלאכת שבת בזורה ורוח מסייעו דחייב הוא משום דאותה מלאכה פה נעשית בסיוע כת אחר אבל מה דדרף עשיית המלאכה הוא לעשות בלא כת אחר ל"ח פעושה בגופו ועי"ש בחידושי הר"ן שכתב בלשון אחר וז"ל ולענין אשו נמי אע"ג דמשום חיציו הוא וכדקי"ל הכי דחייב בד' דברים מ"מ לא מתחייב מית' אלא א"כ נפל תוף האור וכבשו שם או שדחפו לאור ואינו יכול לעלות משם דעביד מעשה ממש וכדאיתא להדיא במתניתין הלכך בדין הו' דכשהמית האבן דרף ירידה שיהי' פטור דלא עביד מעש' דגירי' דדומי' דכת ראשון דבדקא דמייא בעינו ולפיכך אין להשוות ענין אש דחייבו אינו אלא בממונות ובד' דברים ולענין חיוב מיתה אא"כ עושה מעשה ממש עכ"ל ומבואר מדבריו דאף אם הוא משום חיציו וחיוב בד' דברים מ"מ לענין חיוב מית' א"ח אולם קשה הא מבואר בש"ס ב"ק (דף כ"ג) דאם אשו משום חיציו במדליק הגדיש ועבד כפות לו ונשרף דפטור מטעם קים לי' בדרבה מניה וכמו שהוכיחו תוס' סנהדרין והמהרש"א משם רק דדעת מהרש"א דהוא דוקא ביכול להלך אף בלא רוח מצויה ובאינו יכול להלך רק ברוח מצויה דפטור ממיתה דל"ה רק ככת פחו אז פטור גם מארבע דברים אבל לומר דחיציו הוא וחיוב בד' דברים ושיהי' פטור ממית' זה מבואר לכאור' מש"ס ב"ק הנז' דאין לחלק וצ"ע.

ודעת הטור ח"מ (סי' תי"ח) דאשו משום חיציו נאפלי' הדליק בתוף שלו והלכה והזיקה ברוח מצויה חשוב כאילו ירה חץ בידיים ואם שרף אדם נהרג על ידו וכ"כ הסמ"ע שם דבריו להלכה וזה חולק ע"ד התוס' כפי ביאור דבריהם במהרש"א וממילא אם הזיק ונשרף אדם ג"כ ע"י אשו ברוח מצויה אם תפס הנזק אין מוציאין מידו אולם לדינא אין נ"מ דגם אם יתחייב מיתה מ"מ לענין פטור דממון מהני תפיסה בקים ליה בדרב"מ אולם יש נ"מ אם רשאי לתפוס למ"ש נתיבות המשפט (סי' כ"ח) דלכתחלה אינו רשאי לתפוס בקלבד"מ נ"מ דכיון דהוי ספקא דדינ' אם חייב מיתה אם לא רשאי לתפוס ואכ"מ בזה

עכ"פ הרי מבואר דלעגן רציחה בעי שיעשה מעשה ממש ול"מ מה שנעשה ע"י פחו אף
 דלעגן גזק חייב לשלם ממיל' הה"ד לעגן מלאכת שבת דכתי' ל"ת מלאכ' עשי' אסור
 גרמא שרי והה"ד מה שנעשה בסיוע רוח מצוי' או ע"י מים נרק בזורה ורוח מסייעתו
 דדר' מלאכה הזאת הוא בכה: ומ"ש ראיה מצידה דאם הבהיל אדם את הצבי ועמד בפניו
 עד שהגיעו הפלב ותפסו דהוי צידה וחיוב למ"ש ג"כ אינו ראיה דשם פן הוא דר' מלאכה
 זו לעשות על ידי פחו משא"כ מלאכת הטחינה האסור' הוא רק בעוש' בידיים וכן מלאכת
 חובל אין דרכו בכה רק חובל בעצמו ילפינו ממלאכת המשכן אבל ע"י העמדת העלוקה
 הוי ממש כמעמיד בהמתו ע"ג מחנפר ועיין רש"י שבת (דף ע"ד) במאן דעביד חביתא
 דחייב ז' חטאות כת' רש"י דמשום מכה בפטיש ליכא דמאליה נגמרת בתנור הרי דבעינו
 שיתעבד מלאכ' בידיים והנגמר מאליו ע"י סיבתו אין תורת מלאכה עליו ומ"ש הא"ע
 לחלק בין אם פונתו למלאכה א"ל אינו מוכן הא לדבריו אם פונתו למלאכה חייב א"כ
 אף באינו מתכוין יתחייב דהוי פסיק ריש' דניחא ליה ומכוין שתאכל הבהמה העשבים
 ובנדאי הוי פס"ר כמו שכת' דהוי בריא הדיקא ולכה חייב במזון לשלם א"כ פיון דמכונין
 עכ"פ שתאכל הבהמה אף דאינו מתכוין על המלאכה יתחייב א"ו עיקר הטעם דלעגן
 מלאכת שבת בעינו מעשה ממש כמו לעגן רוצח ועוד בלא"ה אין דר' קצירה בכה ודר' קצירה
 בעינו במלאכת שבת ובמה שהבהמה תאכל אין זה מלאכה לגבי אדם המעמיד'
 רק לעגן שבימת בהמתו הוצר' להשמיענו דעכ"פ הבהמ' עושית מלאכ' ולגבי הבהמה
 דרפה בכה לק' אשמועינו דזה נייחא שלה ול"ה מלאכה שתתחייב הבהמה לשפנות ממנה
 אבל לגבי אדם אין זה מלאכה ומ"ש הא"ע לאסור בעלוקה של ישראל מטעם שבימת
 בהמתו ונדוקא להעמיד על המחנפר רחמנא שרייא בהדיא מדכתי' למען ינוח ואין זה נייח
 אלא צער אם לא תאכל אבל לעלוקה לית לה צער אם לא יעמידנה לא אדע לכלפל
 דבריו הא ביז בעל הבהמ' להכין לבהמתו עשבים תלושי' מבעוד יום ולמה יעמידנה על
 המחנפר שיהי' לה צער א"ו פיון דדר' אכילה דנייח הוא לה לא אסרה התורה ורשאי
 להעמידה כמו כן בעלוקה פיון דזה טבעה ונייח לה למצוץ הדם לא אסר' תורה שתשפנות
 ממלאכה פזו ובמכילתא פ' יתרו כ' להדיא הוסיף לה הכתוב נייח אחר להיות תולש מן
 הקרקע ואוכל ואין חילוק בין בהמה לבע"ח אחרים ואף אם אינו מצטער מ"מ מה שדרכו
 בכה לאכול ולמצוץ אינו קרוי מלאכה אצל בע"ח: סי' כ"ח.

חולה שיש בו סכנה וצריך לבשר בשבת ויש לפניו בשר נבל' שוחטים לו כמבואר ש"ע
 (סי' שכ"ח) ודבר זה נשאל מן הראב"ד למה נעבד על איסור סקילה ולא נאכיל לו
 גבלה שהוא איסור לאו ומדברי רא"ש מס' יומא מבואר דמטעם דשבת הותרה אצל פקוח
 גפשות כמו ביו"ט מלאכת אונקל נפש ואף איסור דבריהם אין מאכילין אותו רק הותרה
 לעשות לצורך מלאכה דאורייתא ולכאורה יש להבין הא אמרינו דמאכילין אותו הקל
 הקל תחילה הרי דלא הותרה לו רק הצרי' לו וצרי' לדקדק עליו שלא לתת התמור א"כ
 נימא דגבלה שהוא לפני הותרה לו אולם הרא"ש הוסיף דברים דשחיטה המאכל מותר
 אבל הגבלה המאכל עצמו אסור ואריה רביע עליה והפונה ע"כ פנון דאם הי' חול לא
 היינו רשאים להאכיל אותו נבל' כשיש שהות לשחוט ושבת הותרה עומד איסור זה בפניו
 וזה הותרה והרשב"א בתשובה פתב ג"כ דנידון זה תליה אם הותרה שבת אצל פ"נ או
 דחוייה דאם הותרה שחטינו ליה ואם דחוייה לא שחטינו וקשה לכאורה הא אף אם הותרו

איסורין אצל פ"נ מ"מ מאכילין השל דאיסור השל הותר ואינו דומה לטומאה בציבור דאף פשיש טהורים לא מהדרין אחריהם לחד לשנא בש"ס יומא ע"כ שם הטעם הואיל דבית אב הזה זכו והותרה להם לא מהדרין אחרים משא"כ לגבי פ"נ הותר לו השל פינו שדי לו בזה ולא התמור הן אמת דקצת י"ל דהא דהרי"ף בהלכותיו לא הביא פלל הברייתא דמאכילין אותו השל השל משום דס"ל דהברייתא אתינא כמ"ד טומאה דחוייה בציבור והוא סובר אליבא דידן דהותרה ולכך אין צריף לדקדק אמנם שאר הפוסקים פנראה סוברים דלא תליגי בזה הא דמאכילין השל השל בין הותרה לדחוייה משום דאף אם הותרה לא הותר' רק השל והר"ן סוף יומא חוכף ג"כ בדברי הרמב"ד דלמה לא נאכיל לאיסור השל ביותר לכך פתב ונ"ל אבל נ"ל דלגבי חולה אין איסור גבלה קל מאיסור שבת דנהי דנבלה איסור לאו ושבת איסור סקילה איכא חומרא אחרנא בנבלה לפי שהאונקלה עובר בלאו על כל זית וזית שפה כמו לגבי נזיר שהי' שותה יין אמרו לו אל תשתה ושטה חייב על כל אחת ואחת אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה וחד לאו הוא דאיכא דמעשה שבת מותרין דהיא קדש ואין מעשי' קדש מש"ה לאנן הרבה דנבלה לא מקרי איסור קל לגבי חד לאו דשבת אע"ג דהוי איסור סקילה עכ"ד והמג"א הוסיף דאף אם א"צ רק לפחות מפזית איכא נמי איסור דאורייתא אע"פ שאין בו מלקות והעו"ש פתב להיפך בדעת הר"ן דדוקא אם צריף לכמה זיתים אז חמור נבלה אבל אם א"צ רק לכזית א' עדיף להאכיל לו נבלה וכן מבואר להדיא ברדב"ז בתשובה (ח"ג) ונחזי אנו הנה כפר עמדו ע"ז כל גדולי האחרונים דא"כ מה נחלקו הת"ק עם בן תימא אם תרומה חמורה או טבל הא אם אוכל טבל יעבור על כל זית וזית משא"כ בתרומ' שיפריש מן הטבל לא יעבור רק על חלק התרומה ושניהם במיתה ביד"ש ואף דקי"ל כב"ת מ"מ בש"ס לא קאמר רק מטעם טבל חמור דחזי לכהן.

וי"ל דהנה פנראה יש ראי' לסברת הר"ן מירושלמי יומא שם דקאמר נבלה ותרומה מאכילין אותו תרומה טבל ושביעית ושביעית חלה וערלה צריכה ואסיק שם הא דתרומה קל מנבלה כמ"ד מאליהן קבלו עליהן את המעשרות וע"כ הא דקאמר חלה וערלה צריכה היינו דסובר כמ"ד תרומה דרבנן וחלה דאורייתא דאי סובר גם חלה דרבנן מהו הספק לגבי ערל' דערלת ארץ ישראל דאוריית' לדעת רוב הפוסקים דלא פתוס' יבמות (דף פ"א) שכתבו דכלאי הפךם בזמן הזה אף בא"י הוא דרבנן אליבא דמאן דאית ליה דתרומה בזה"ז דרבנן דקדושה ראשונה לא קדשה לע"ל וס"ל דעזרא לא קדש לעתיד וכי היכא דבטלה קדושת ארץ לגבי תרומה ה"נ בטלה לגבי כ"כ וכתב המל"מ (פ"י הי"א ממ"א) דכמו כן ערלה דקי"ל בחו"ל ספיקו מותר דכך נאמר הלכה למשה מסגי בזה"ז אף בא"י ספקו מותר עי"ש ובאמת אינו מוכרח די"ל אף דהוא מדרבנן מ"מ פינו דגם בחו"ל נדאי ערלה אסור מהלממ"ס ואף דספקו מותר מ"מ בא"י חמור לאסור אף בספקא וכן נראה דעת הרמב"ם בכ"מ שם לענין שבטלה קדושת ארץ פתב לענין שביעית ומעשרות ובהל' בית הבחירה שכ' בכ"מ שנתקדש בקדוש' שני' שהחזיקו בו עולי בבל הוא מקודש היום אף על פי שגלקח הארץ ממנו וחיוב בשביעית ומעשרות ע"ד שביארנו בהלכו' תרומה ולא הנפיר פלל ערלה וכמו כן משמע דהנה אף אחר חורבן בית ראשון לא נתבטל לענין זה ועי' מהרי"ט (סי' כ"ד) שהעמיק בדעת רמב"ם לענין תו"מ בימי עזרא והביא התעוררות חכם א' וכת' תוף דבריו ונ"ל עוד הקשה נהרי ערלה דכתיב ביה פי תבאו

ונוהגת בזה"ז מה"ת וכו' דערלעה נוהג מ'יד פ'שנכנסו לארץ ונוהגת בין בארץ בין בחו"ל בפני הבית ושללא בפני הבית אלא פי תבאו דערלעה דרשינו בספרי פ'רט לשנ'טעו נכרים עד שלא בא.

לארץ דאי לא כ' פי תבאו הו' מרבינו מרבוניא דכל עין וקרא דונטעתם דרשינו לי' ה'תם לשעלה מאליו כו' ונטע אע"פ שלא כבשו חייב וסברא הוא לאוקמי הדרשא בהכי ולא לומר דבעי ביאת פולם דהא קים לן הל'מ"ס דערלעה בחו"ל ואם אינו תלוי בארץ איך יהי תלוי בביאת פולם עכ"ל והיינו אף דיש הפרש בין חו"ל לא"י לענין ספק מ"מ פיון דהל'מ"ס הוא בנדאי גם בחו"ל אין סברא לומר דבא"י תלוייה דוקא בביאת פולם וממילא גם אחר חורבן הבית נוהג ערלה בא"י מה"ת ולא בטלה קדוש' א"י לענין זה [נענין ספר המקנה קידושין (דף ל"ו ע"ב) בזה אמאי לא דרשינו לגבי ערלה ג"כ פי תבאו בביאת פולם עי"ש].

ואי ערלת חו"ל לחלת חו"ל ג"כ נראה דחלת חו"ל קיל מערלת חו"ל דמותר לכהן ואף דערלת חו"ל קיל דיכול לספק ולהאכיל לחבירו מ"מ הלמ"ס הוא גם לא משמע דאירי בערלת וחלת חו"ל וכנראה הפונה על חלת וערלת א"י ואי סובר דחלת א"י בזה"ז ג"כ דרבנו צ"ל דסובר ערלה ג"כ דרבנו ואי מה"ת שנייה מה"ת ומאי קאמר צריכה הא חלה חמורה דהיא במיתה ביד"ש וערלה הוא רק בלאו א"ו משום די"ל ערלה חמור נגד חלה דחלה אינה אסורה בהנאה וערלה אסורה בהנאה ואף אם נאמר דגם למ"ד מאליהן קבלו עליהן המעשרות וגם חלה היא בכלל מ"מ אף דהרמב"ם פוסק ג"כ כפ' דאף בימי עזרא אינה מה"ת אלא מדבריהם מ"מ מדברי קבלה הן וכמבואר במדרש רות מוכא בר"ש (פ"ו דשביעי') שלש דברים גזרו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעל' על שאלת שלום בשם ועל מגילת אסתר ועל המעשרות ובמ"ר בראשית פ' ויחי בימי עזר' בשעשה שעלו מבבל וביקש להם הקב"ה להתיר המעשרות מה עשו ה'לכו וגזרו על עצמן שיהיו מעשרין שנאמר ואת ראשית עריסותיכם כו' והר"ש שם והתוס' יבמות (דף פ"א) כתבו דתימא הוא לומר שיאמר שום אדם דבבית שני לא נהגי מדאורייתא בתו"מ והשיאו דבריהם על מעשר פירות והרמב"ם סובר דקאי על כל תו"מ דביקש הקב"ה להתיר הואיל דלא הי' ביאת פולם והסכים הקב"ה ע"י ומ"מ הוי דברי קבלה דחמור ולכפ' כל הספקות אף לדין לחומך' ומ"מ גם ערל' הוא במשקל א' עם תו"מ ומה קאמר צריכה משום דערלה חמור יותר מתו"מ וחלה הואיל דאסור בהנא' ג"כ הרי דחומר רבוי אסורין הם חומר כמו איכות אסור ובאמת בירושלמי מס' ערלה (פ"א) קאמר מודה ר' ישמעאל דאמר כל ביאות האמורות בתורה לאסור י"ד שנה נאמרו מודה בחלה ובערלה משמע דאף אם תרומה דרבנו מ"מ חלה וערל' דאוריית' וכיון דשניהם ד"ת ע"כ דחומר רבוי אסורין שוין כמו איכות אסור: אולם כנראה דאין דעת ה'ר"ן דרבוי לאוין הקלין חמורין מן אסור חמור כמו סקיל' רק י"ל דשנה פמות אסורין כמו איכות דהא כ' להביא ראי' מנזיר דעובר על כל זית וזית וכי צריף להביא ראי' לזה לו יהי' דאינו לוקה רק פעם א' מ"מ אסור יש על כל פורתא ופורתא דאל תרשע הרב' כתיב ומי שאכל שום וריחו נודף יאכל עוד שום וע"כ דה'ר"ן לא מחשב לחומר רבוי אסורין רק כשלוקה ויש אסור לאו על כל זית וזית וא"כ מאי קאמר דכשנשחט לא יעשה רק חד אסור דקי"ל מעשה שבת מותר הא אף אם מעש' שבת אסור לר"י הסנדלר מ"מ אינו בלאו

וּנְבִיל' הוּא בְּלֹאוּ עַל כָּל פְּזִית א"ו פְּנֹת הָר"ן דְּזָה וְדֵאֵי דְרַבּוּי לְאֹנָן אֵינָם חֲמוּרִים יוֹתֵר מִן אֵיכוֹת חוֹמֵר דְּאִיסוּר סְקִילָה דְשַׁבַּת רַק שְׁוִיָּין הֵן וְהִנֵּה הַמְּרָדְכִי כ' הַטַּעַם דְּשׁוֹחֲטִין דְּאָכִילַת אִיסוּר הוּא גְּנָאֵי וְהָרָא"ש כ' דְּהַחֹל' יְקוּץ בְּאָכִילַת אִיסוּר וְסִבְרוֹת אֱלוֹ דְּחִיק' לִי לְהָר"ן לְעֵבֹר בְּשִׁבִיל זֶה עַל אִיסוּר סְקִילָה לְכַף כ' דְּבִנְבִילָה יֵשׁ חוֹמֵר רַבּוּי אִיסוּרִין וְשְׁקוּלִים הֵם בְּקוֹ הַשְּׁנָה לְאִיסוּר סְקִילָה לְכַף שׁוֹחֲטִים לִיהַ דְּשׁוּב נוּטָה הַסִּבְרָא דְּאָכִילַת אִיסוּר הוּא גְּנָאֵי אוֹ שְׁמָא יְקוּץ הַחֹלָה בְּאָכִילַת אִיסוּר פִּינּוֹן דְּעַל כָּל פְּנִים שְׁוִיָּין הֵן רַבּוּי אִיסוּרִין לְחוֹמֵר אִיסוּר סְקִיל' לְכַף כ' פִּינּוֹן דְּמַעֲשֵׂה שַׁבַּת מוֹתֵר דְּאֵם הִי אִיסוּר שׁוּב הִנֵּה אֲמַרִינּוּ פִּינּוֹן דְּבִין כָּף וּבִין כָּף יֵאָכֵל אִיסוּר וְיֵשׁ הַחֲשֵׁשׁ דְּיְקוּץ הַחֹלָה בּוֹ יוֹתֵר טוֹב לְהִיּוֹת שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְלֹא נִשְׁחֹט לּוֹ אֲבָל פִּינּוֹן דְּקִי"ל מַעֲשֵׂה שַׁבַּת מוֹתֵר וְהוּי אָכִילַת הַיֵּתֵר לְכַף שְׁחֲטִינּוּ כְּדֵי שְׁלֹא יְקוּץ פִּינּוֹן דְּרַבּוּי אִיסוּרֵי לְאֹנָן שְׁקִילֵי לְגַבֵּי חוֹמֵר דְּאִיסוּר סְקִיל' וּלְפ"ז פִּינּוֹן דְּכֻמוֹת וְהָאֵיכוֹת שְׁקוּלִין הֵן הָא דְּפִלְגִי בְּתַרוּמָה וְטָבֵל דְּמ"ד תַּרוּמָה חֲמוּרָה אַף דְּבִטְבֵּל יֵשׁ רַבּוּי אִיסוּרִין מ"מ אֵם יִתְרוֹם יְבַטֵּל מְצוֹת נְתִיבָה ג"כ וְעוֹבֵר עַל עֲשֵׂה וּל"ת דְּרַבְּנָן שָׁבוֹת דְּמַתְקֵן לְכַף אֲמַר תַּרוּמָה חֲמוּרָה וּבְפִרְט לְמֵאֵי דְּמוּקֵי בְּש"ס דְּאִיִּירֵי בְּשַׁבַּת וְאִף אֵם מְחַלְקוֹתָן שָׁל כּוֹן תִּימָא וְחֻכְמִים הִיא בְּחוּל ג"כ מ"מ נְקֻט הַש"ס הַסִּבְרָא דְּטָבֵל מְצַד עֲצָמוֹ חֲמוּר שְׁיִהְי' נ"מ אַף לְשַׁבַּת: וּבְזֶה מִיְנֻשָׁב קוֹשִׁית הַשְּׁעָה"מ עַל הָר"ן מִמַּתְנֵי דְּנִזִּיר נִזִּיר וְכִהֵן שְׁפָגַע בְּמַת מְצוּהָ יִטְמָא נִזִּיר וְאֵל יִטְמָא פִּהֵן שְׁנָה קַדוּשְׁתוֹ קַדוּשַׁת עוֹלָם וְאֵם נֶאֱמַר דְּרַבּוּי הִלְאִינּוּ חֲשִׁיב אִיסוּר חֲמוּר לּוֹ יְהִי דְּכִהֵן קַדוּשְׁתוֹ קַדוּשַׁת עוֹלָם וְחֲמוּר מ"מ נִזִּיר חֲמוּר טְפִי דְּאִיפָא לְאֹנָן הַרְבֵּה וּלְמ"ש א"ש פִּינּוֹן דַּעַכ"פ פִּהֵן חֲמוּר דְּהוּי קַדוּשַׁת עוֹלָם וּבְאֵיכוֹתוֹ שְׁנָה לְכֻמוֹת דְּלְאֹנָן הַרְבֵּה דְּנִזִּיר שׁוּב יֵשׁ מַעֲלָה יִתִּירָה לְכִהֵן מְנִזִּיר דְּנִזִּיר יִשְׁנוּ בְּשִׁאֵל' וְהִלְאִינּוּ קִילֵי וְכַמְבֹּאֵר רִישׁ יְבֻמוֹת דְּמַה"ט דְּנִזִּיר אִיתִי' בְּשִׁאֵלָה דּוּחָה עֲשֵׂה לְל"ת וְעֲשֵׂה דְּנִזִּיר דְּקִיל הוּאִיל דְּיִשְׁנוּ בְּשִׁאֵלָה אַף זֹאת קֹשֶׁה עַל הָר"ן מְרַבֵּי בְּמַעֲשֵׂר יִרַק דַּא"צ לְעֲשֹׂר הָא אֵם יַעֲשֹׂר לֹא יַעֲבֹר רַק פַּעַם א' עַל שָׁבוֹת דְּמַתְקֵן וְכַשְׁמַאֲכִילוֹ עוֹשֵׂה אִיסוּרִין הַרְבֵּה עַל כָּל זֵית וְזֵית וְכֵן הַקֹּשֶׁה הַתְּשַׁב"ץ ז' בְּתַשׁוּבָה (ח"ג ס' ל"ז) וְכַתֵּב וְכ"ש שְׁהֵם שְׁוִיָּין שְׁהֵרֵי תִיקוֹן מַעֲשֵׂר הוּא שָׁבוֹת מְדַרְבְּנָן וְאָכִילַת טָבֵל שָׁל כְּרִישִׁין הוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְנוֹסֵף בְּזֶה רַבּוּי זְתִים א"ו מְשַׁמַּע שְׁאִין רַבּוּי זְתִים נוֹתֵן חוּמְרָא כְּלָל עַכ"ד אוֹלָם י"ל לְמ"ש דְּהַכְּמוֹת וְהָאֵיכוֹת שְׁוִיָּין הֵן רַק לְגַבֵּי גְבִילָה טוֹב יוֹתֵר שְׁנִשְׁחֹט מְלַהֲאָכִילוֹ אָכִילַת אִיסוּר דְּגְנָאֵי הוּא לְאֵדָם וְגַם שְׁמָא יְקוּץ בּוֹ הַחֹלָה וְכַמ"ש הָרָא"ש וְזֶה שְׁיִיף גְּבִי אִיסוּרֵי דְּאוֹרֵייתָא אֲבָל בְּמַעֲשֵׂר יִרַק דְּרַבְּנָן דְּקִיל ל"ה גְּנָאֵי וְגַם אֵינוּ קָץ בּוֹ כְּמִבְּאוּרָא בְּרַמְב"ם הַל' מְכִירָה וּש"ע ח"מ (ס' רל"ד) כְּשִׁמוּכֵר אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְאָכִילָה דְּאֵינוּ חֲזִיב לְהַחֲזִיר הַמָּמוֹן דְּאֵין הַנְּפֶשׁ קֶצֶה בְּהֵן וּבְפִרְט לְמ"ש נְתִיבוֹת הַמְּשַׁפֵּט שְׁם דְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּשִׁאוּכֵל בְּשׁוּגַג א"צ לְכַפְּרָה כְּלָל דְּכַף הִי גְּדֵר הָאִיסוּר א"כ גַּם חוּלָה דְּהוּי כְּאֹנָס אַף דְּאִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא גְּנָאֵי הוּא לּוֹ וְצָרִיף כְּפָרָה אַח"כ ע"ז מ"מ אִיסוּר דְּרַבְּנָן לִיכָא שׁוּם אִיסוּר בְּמָקוֹם חוּלָה וְאִף לְמ"ש בְּמ"א לְהַשְׁיֵג ע"ז וְהוֹכַחְתִּי בְּרָאִיוֹת בְּרוּרוֹת דְּגַם אִיסוּר דְּרַבְּנָן בְּשׁוּגַג צָרִיף כְּפֹר' מ"מ גְּנָאֵי לִיכָא כְּלָל כְּשִׁנְאָנְס לְכַף אֵין צָרִיף לְעֲשֹׂר פִּינּוֹן דְּהַכְּמוֹת וְהָאֵיכוֹת שְׁוִיָּין הֵן אֲמַרִינּוּ שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה עֲדִיף וּבְאַמַּת מ"ש הַתְּשַׁב"ץ דְּשְׁוִיָּין הֵן יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה הָא שַׁבַּת הוּי חוֹמֵר אִיסוּר לְאוֹ וְעֲשֵׂה וְלְעֲשֹׂר בְּשַׁבַּת אַף דְּל"ה רַק שָׁבוֹת דְּרַבְּנָן מ"מ בְּחוֹמֵר עֲשֵׂה וּל"ת הוּא כְּמִבְּאוּרָא בְּש"ס ר"ה) (דָּף ל"ב) יו"ט עֲשֵׂה וּל"ת אַף בְּדְרַבְּנָן וּמ"מ אַף דְּשַׁבַּת קִיל בְּזֶה פִּינּוֹן דְּכַבֵּר נִתְּמַן שַׁבַּת לְחַלֵּל בְּאִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא בְּתַלְיִשַׁת

הפרישין ומצינו קולא בזה בש"ס מנחות (דף ע"ב) במקום דכבר ניתן שבת לדחות מ"מ פינון דל"ש קץ בו במעשר ירק דרבנן שב ואל תעשה עדיף ועיין ד"מ (סי' שכ"ח ס"ק ט"ו) שכ' פו להדיא בדברי ראב"ה שם דיתחם הגוי הינו אף שיתנסה א"ד לנבלה דשחטינו ל"א דלגבי יין נסך לא אמרינו שיקוץ החולה ועי"ש בב"ח שלא כ' פו ולדעתיה מהא דמעשר ירק רא"י לדברי הד"מ דל"א שיקוץ לגבי איסור דרבנן: והנה המג"א (סי' תרי"א סק"ט) פתב תרומה חמורה מטביל וטבל מנבלה ונבלה משביעית, ובס' דברי אמת קונטרס ו' (דף נ"ז) תמה ע"ד המג"א דמש"ס משמע דנבלה ושביעית מאכילין אותו נבלה דאל"כ למה קתני בפרייתא טבל ושביעית מאכילין אותו ושביעית ולא קתני רבותא נבלה ושביעית מאכילין אותו שביעית וכ"ש טבל ושביעית והתוספות יוה"כ תמה באמת ע"ז איך יהי איסור עשה חמור מאיסור לאו והביא דברי הרמב"ן עה"ת פ' יתרו דמ"ע גדולה ממצות ל"ת ולקח עשה דוחה לל"ת פי בעש' מקיים ועוש' רצון אדוניו וגדול יותר מהנשמר מעשות הרע בעיניו ולקח איסור לאו ואיסור עשה נדחה הלאו מפני עשה עי"ש ודבריו תמוהין מאד דנדאי בערף לקיים רצון הבורא ית"ש בקיום מצותיו בקום ועשה גדול מאד שפרו בקיימו וערף העונף בקו"ע בל"ת ועושה נגד רצון הבורא ית"ש נדאי עונשו גדול ורב יותר מאם אינו מקיים מ"ע בקו"ע ובקיום עשה בפועל לקח דוחה לל"ת הואיל דערף גדול לקיים עשה בקו"ע ולקח בלאו הפא מפלל עשה דעת הרשב"א דלית לי חומר כ"כ לענין דחיה ולא דבעילה ומצרי נאדומי פינון דלאו מפלל עש' דקו"ע הן נדחין מפני עשה דלו תהיה לאשה פינון דבזה מקיים ועושה רצון אדוניו ולגבי קיום עשה לא איכפת לן בדחיית הל"ת אף דחמור פינון דאינו ממרה רצון אדוניו מרצונו רק לעשות רצון הש"י מצד אחר וזה א"ש היכא דמקיים העש' בקו"ע אבל לגבי חולה נדאי איסור נבל' חמור ולא שייך לומר דהלאו נדחה מפני העשה דעשה דשביעית אינו מקיים בקו"ע וז"פ וברור עכ"פ נדאי יותר טוב שלא לאכול נבלה ממה שיאכל שביעית דזה בלאו וזה בעשה וכן מבואר להדיא ברא"ש יומא שם שכ' טבל ונבילה נבילה ושביעית ושביעית וכנראה דכף הי' לו גרסתו בש"ס ובתוספתא סוף מס' יומא איתא בזה"ל טבל ושביעית שביעית טבל ונבלה נבלה ותרומה תרומה ושביעית ושביעית הרי מבואר דלעולם שביעית קיל מכ"ש נגד נבלה פינון דקיל מתרומה דקיל נגד נבלה.

אולם צריך להבין אמאי נבלה קיל לגבי תרומה פינון דקתני דטבל חמור מנבלה וע"כ הטעם דטבל הוא במיתה ביד"ש ולמה לגבי תרומה קתני דקיל תרומה מנבלה ואי דתרומה בזה"ז דרבנן לקח קיל מנבלה דאורייתא א"כ לגבי טבל נימא ג"כ דנבלה חמור א"ו דהוא סובר דטבל חמור דהוא מה"ת או משום דהוא מיתא ביד"ש בטבל דאורייתא א"כ תרומה ג"כ אולם נראה דהא בלא"ה יש להבין להסוברים דנבלה היא בחומר עשה ול"ת דהוא ג"כ עשה דנזבחה ואכלת א"כ חמור וכיון דאעפ"כ קתני דטבל חמור וע"כ פינון דהוא במיתה מה צורך עוד להשמיענו טבל ושביעית דמאכילין שביעית השתא נבלה דאית בה עשה ול"ת ואף על פי כן טבל חמור ושביעית דליכא אלא עשה מבעיא וכבר עמד על זה בדברי אמת שם והוכיח מזה דליכא עשה דזבוח וכתב דנבלה וטרופה מאכילין אותו נבלה דטרופה היא בעשה ול"ת ולקח נקט טבל ונבלה ולא קתני טרופה או חזיר עי"ש והדבר תימא הא דעת הרמב"ם באמת דנבלה הוא בעשה ג"כ ואעפ"כ פנראה מדבריו דשביעית חמור מדקתני (פי"ד ממ"א) נבלה וספיחי שביעית מאכילין אותו

ספיחי שביעית ששם מדברי סופרים טבל ושביעית שביעית משמע דנבלה ושביעית מאכילין נבלה והדבר תימא וכמו שתמה ע"ז מהר"ם חביב ז"ל ביום תרועה.

ונראה דנדאי בהכרח דנבלה יש לו מדרגה פחותה מאיסור טבל מלבד דטבל הוא במיתה ביד"ש יש ע"כ חנוך לטבל דאסור בהנאה של כלוי פמבואר בשבת (דף כ"ה) והוא איסור תורה ועי' מ"מ (פ"ב מתרומה) וב' מיני איסורין נפרדים יש בזה קדא איסור אכילה ומלבד זה הנאה של כלוי ואינם באים ביחד דאכיל' הוא פשפא לגרון והנאת החיך פשפא במקום דלא מצי עוד לאהדורי ואח"כ פשנתמלא פריסו ממנו יש עוד איסור הנאה של כלוי.

ועי' מ"מ (פ"ה מיסה"ת) שכתב אף להסופרים דלוקה על איסורי הנאה פשנהנה הוא דוקא אם הי' הנאה בלא אכילה אבל אם אוכל בב"ח ל"א דילקה שתיים אחת משום אוכל וא' משום נהנה עי"ש אבל מ"מ ב' איסורין נפרדים הם ולכך טבל חמור ולא משום חנוך מיתה ביד"ש הוא דהא דעת רמב"ם דדוקא הטבול לתרומה ולתרומתמעשר אבל אם כבר הפריש תרומה ותרומת מעשר אף שהוא טבול למעשר אינו במיתה רק במלקות פמבואר (פ"י מ"מ"א) וא"כ אמאי טבל חמור מנבלה א"ו משום דיש בו שני איסורין איסור אכיל' ואיסור הנאה של כלוי משא"כ בנבלה אף מ"מ בטבל הטבול למעשר עני י"ל דאינו אסור רק באכיל' ולא בהנא' של כלוי וכ"כ בפשיטות הצ"ח ברכות ובבבבבות המשפט (סי' ר') ועי' מ"ש לעיל (סי' ט') א"כ שוב מהראוי לומר דנבל' חמור' דהוי בעשה ול"ת וע"כ צ"ל דדוקא בסתם טבל הטבול לתרומה איירי אבל טבל הטבול למעשרות כמו דליכא מיתה ביד"ש כמו כן ליכא בי' איסור הנאה של כלוי והא ראיה דהא במה דפליגי הת"ק וב"ת אי טבל חמור אי תרומה חמורה ונדאי ע"כ דאיירי בטבל הטבול לתרומה דאי טבול למעשרות בלבד ונדאי תרומ' חמורה דזה במית' בידי שמים וטבל רק במלקות אלא ונדאי דאיירי בסתם טבל וכן נגד נבלה חמורה דאי אפש' לתקוני וטבל אפש' לתקוני דמה"ט קיל נגד תרומה וכ"כ נגד נבלה קיל טבל הטבול למעשרות וע"כ בטבל הטבול לתרומה חמורה והתוספתא ע"כ סברה כרב דתרומה אינה במיתה וכמבואר בסנהדרין (דף פ"ג) דאמר רב זר שאכל תרומ' לוקה ואמר לי' רב כהנ' לימא מר במיתה וא"ל אני ה' מקדשם הפסיק הענין והא דקתני במית' קאמר מתניתא אדרב קרמית רב תנא הוא ופליגי וי"ל דהתוספתא סובר ג"כ כף ולכך נגד טבל ונבל' טבל חמור דהוא במיתה משא"כ נגד תרומ' נבלה חמור וכד אתיבן לזה דהו' תוספתא הוא אליכא דרב י"ל דאף בטבל הטבול למעשר שני או למעשר עני ג"כ חמור מן נבלה דע"כ לא ס"ל להרמב"ם דכשאינו טבול לתרומה אינו במיתה רק לדיון דתרומה הוא במיתה לכך הטבול ג"כ מתרומה הוא במיתה משא"כ הטבול למעשר עני אין הטבל חמור מן המעשר עצמו אבל לרב דסובר דאף תרומ' עצמ' אינה במיתה ואעפ"כ טבל הוא במיתה ע"כ דטבל חמור מתרומה שוב י"ל בכל גונוי טבל גזירת הכתוב הוא לחייבו מיתה ובאמת מבואר פן להדיא בירושלמי (פ"ד דדמאי) דרב סובר טבל הטבול למ"ש במיתה וכן מבואר במדרש רבה איכה על פסוק גלתה יהודה מעוני על שאכלו מעשר עני ר' ברכי ור' הונא בשם רב האוכל טבל של מעשר עני חייב מיתה ועי' שעה"מ (פ' יו"ד) מ"מ"א שיהביא משם ס' דברי אמת שעמד ע"ד הכ"מ שכת' אע"ג דקאמר רב מפות (דף י"ט) טבל הטבול למעשר עני לוקה אפש' הי' לומר אה"נ דחייב מיתה אם לא לקה והקשה

מָהָא דְסוֹנְהֶדְרִין הַנּוּ' דַּא"ל רַב פִּהְנָא לר"א וְלִימָא מַר בְּמִיתָה אֶלְמָא פֶּל שְׁאָמַר לֹקְהָ אִינוּ בְּמִיתָה וְכוּ הַקְּשָׁה הַמְרִי"ט וְקָשָׁה עֲלֵיהֶם הָא בְּמָה דְאָמַר עַל טְבָל דְלֹקְהָ ע"כ דְלָאו דְוָקְא לְרַב דְּמִבְּנֹאָר לְהֶדְיָא בִּירוּשְׁלַמִי וּבַמַּד"ר הַנ"ל דְחִיִּיב מִיתָה וְע"כ הָא דְקַתְנִי בְּש"ס דִּינָן בְּטְבָל דְלֹקְהָ לָאו דְוָקְא רַק אֶתִי לְאַשְׁמוּעִינָן דְלֹקְהָ אַף דְאִין לָאו זֶה מְפֹרָשׁ מִשָּׂא"כ בְּתְרוּמָה ע"כ דְרַב אֶתִי לְאַשְׁמוּעִינָן חִידוּשׁ דְאִינוּ בְּמִיתָה דְאִי לְחִיִּיבוּ בְּמַלְקוֹת פְּשִׁיטָא מ"ש לָאו זֶה מְשָׁאָר לְאִנְוִן וּלְקָדָה קְאָמְרוּ וְלִימָא מַר בְּמִיתָה וְעִי"ש שְׁעָה"מ.

עכ"פ לרב הואיל דתרומה הוא רק בלאו ואעפ"כ הטבל חמור ממנו לחייבו במיתה שוב אין חילוק בין אם טבול לתרומה או למעשר עני הפל במיתה וחמור מנבלה משא"כ לגבי תרומה נבלה חמורה או משום דהוי בעשה ול"ת או דתרומה מותר עכ"פ לכהן וש"ס דידן ע"כ סברה דתרומה ג"כ במיתה והא דקתני טבל ושביעית ושביעית ולא נקט רבותא אחר דנבלה ושביעית ומנה הנה ספק להרמב"ם ולא הביא רק ספחי שביעית דקיל ע"כ צ"ל אף דנבלה חמור מ"מ שייך נפשו של אדם קצה ביותר משאר איסורין ואמרין בגיטין (דף נ"ד) באתריה דר' תמירא להו שביעית דההוא דאמר לי' לתבירו דגיר בר דגירתא א"ל אגא לא אכיל פירות שביעית פנותה: סי' כ"ט.

פְּתַב הַטּוֹר (סי' רע"ח) הַמְכָּה הַנֵּר כּו' וְאִם כָּבֵהוּ מִפְּנֵי שְׁחָס עַל הַנֵּר אִו עַל הַשָּׁמֶן אִו עַל הַפְּתִילָה פְּטוֹר וְאִם כָּבֵהוּ כְּדִי לְהַבְהִיב הַפְּתִילָה חִיִּיב חֲטָאת מְבֹנָאָר מְדַבְּרִי דְבַעֲיָנָן דְוָקְא שְׂיִכְבָּה כְּדִי לְהַבְהִיב וְאִם אִין פּוֹנְתוּ כְּדִי לְהַבְהִיב אַף שֶׁהוּא פְּתִילָה שְׁצָרִיכָה לְהַבְהִיבָה שְׁלָא הוּבְהָבָה עֲדִיין אִינוּ חִיִּיב וְיֵשׁ לְהַבִּין אִמְאִי הָא ע"כ"פ פִּינָן דְהוּי פּוֹס"ר וְנַח"ל יִתְחַיִּיב וְרֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן מְשֻׁנָּיוֹת מִרְבִּינוּ עַק"א ו'ל דְעַמַּד כֵּן ע"ד רַש"י (פ"ב) דְשֶׁבֶת וְרַע"ב דְפִי מִפְּנֵי שְׁעוּשָׁה פָּחַם שֶׁהוּא מְכֻוֹן מִמֶּשׁ לְעֲשׂוֹת כְּמִין פָּחַם עַכְשָׁיו וְלָמָּה צָרִיךְ שְׂיִתְפֹּנֵן פִּינָן דְהוּא פְּתִילָה שְׁלָא הַבְהָבָה מִבְּעוֹד יוֹם א"כ אַף דְהַפְּנֹן עַכְשָׁיו עַל הַפְּתִילָה לְחוּס מ"מ פִּינָן דְרַצוֹנוּ לְהַדְלִיק אוֹתָהּ מִקְרִי צָרִיךְ לְגוֹפוֹ אַף בְּאִינוּ מִתְפֹּנֵן כְּמוֹ בְּתוֹלֵשׁ עוֹלָשִׁין לְאַכִּילָה בְּאַרְעָא דִּידָן חִיִּיב מִשׁוּם בּוֹנָה אַף לר"ש אַע"ג דְלָא מִתְפֹּנֵן לְבַגְנָן פִּינָן דְהוּי פּוֹס"ר וְהוּי מְלָאכָה שְׁצַל"ג פִּינָן דְנִיחָא לִי בְּכַף כ"ש הָכָא דְמְכֻוֹן לְמְלָאכָת כְּפִיבִי וְהִבִּיא דְבָרֵי תוֹס' שְׁבֶת (דף צ"ד) עַל הַפְּתִילָה הַמְהוּבְהָבָת כְּבָר וּמִשְׁמַע דָּאִם אִינָה מְהוּבְהָבָת וּמְכָבָה מִשׁוּם דְחָס עַל הַפְּתִילָה חִיִּיב וְהִנֵּה אַף גְּדוּחֹק דְרַש"י וְרַע"ב נְקֻטִי מִשׁוּם מִתְנִיתִין דְקַתְנִי סְתָם הַמְכָּב' אֵת הַנֵּר מִשְׁמַע אַף אַחֲרֵים דְלָא אִיכְפַּת לְהוּ לְכַף הַצָּרִיכוּ לְפָרֵשׁ דְמְכֻוֹן לְעֲשׂוֹת כְּמִין פָּחַם מ"מ בְּטוֹר דְסְתָם מִשְׁמַע דְאִינוּ חִיִּיב רַק בְּכָבֵהוּ כְּדִי לְהַבְהִיב וְלָא בְּאִנְפֹן אַחַר וְקָשָׁה אִמְאִי לָא יִתְחַיִּיב מִטַּעַם דְהוּי פּוֹס"ר דְנִיחָא לוֹ וְקִצְתָּ נְרָאָה דְאֶזְלִי בְּשִׁיטַת הַמְאִירִי מִס' שְׁבֶת שָׁם דְהָא דְכָחַס עַל הַפְּתִילָה ל"ה הַכְּפִיבִי צַל"ג אַף שֶׁהוּא לְצוֹרֵךְ פָּחַם שְׂיִתְאַחַז הָאוֹר בְּמִקוֹם הַכְּפִיבִי אִין זֶה כְּלוּם שְׁהָרִי רֵאשׁ הַפְּתִילָה שֶׁהוּא מְכָבָה לָא יוֹעִיל לוֹ כְּלוּם שְׁכַשְׁרִצָּה לְהַדְלִיקָה פ"א יְצַטְרֵךְ לְהַסִּיר רֵאשׁ הַפְּתִילָה תַּחֲתֵיהָ וְכ"כ בְּחִידוּשֵׁי הַר"ן דְאִין זֶה כְּפִיבִי פָּחַמִים דְאוֹתוֹ רֵאשׁ הַפְּתִילָה הַדְּלוּק לָא יוֹעִיל כְּלוּם לְהַדְלִיק אַח"כ אֶלָּא יִסִּיר רֵאשׁ הַפְּתִילָה וְלָכֵן כְּתַב הַמְאִירִי אֶלָּא פִּירוּשׁ הַדְּבָר בְּפְתִילָה מְהוּבְהָבָת וְהַבְהָבָה וְכִיבָה שְׁזָה כְּפִיבִי הַצָּרִיךְ לְגוֹפוֹ וְזֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פָּחַם כְּלוּמַר שְׂמִתְפֹּנֵן לְעֲשׂוֹת פָּחַם לְדָלוּק בּוֹ הָאוֹר שְׁכַל שֶׁהַדְּלִיק וּמְכָבָה ע"ד שְׂיִתְאַחַז בּוֹ הָאוֹר יָפָה הוּא נִקְרָא בְּלִשׁוֹן פָּחַם מְצַד שֶׁהוּא עֲנֵן הַפָּחַם וְל"א שֶׁהוּא נַעֲשִׂית פָּחַם וְשָׂמָא תֵּאמַר א"כ הוּא חִיִּיב גַּם כֵּן עַל הַדְּלָקָה וְדִאִי כַף הוּא אֶלָּא שְׁאִפְשָׁר שֶׁהַדְּלִיק בְּכַנִּיסַת שְׁבֶת וּבְשַׁעַת הַכְּפִיבִי קֹדֵשׁ הַיּוֹם ע"כ"ל מְבֹנָאָר

מדבריו דאם הגר דלוק מכבד אף אם מכבד פתילה שלא הובקה מתחילה א"ד לכיבוי דגחלת אף שממילא נעשית פלי דהא לא יועיל לו פלום שיצטרף להסר הפחם רק שהובקה הפתילה ולא נאחז בקל הפתילה והדליק ע"ד פן אז בכיבוי זה נעשה פתילה מהובקה דומה למכבד גחלת והוי מלאכה הצל"ג לכן כתבו רש"י ורע"ב וכ"כ בר"ן שמתפונן ממש לעשות פחם שהדליק מיד בהבדב בעלמא וע"י כיבוי נעשה פחם ול"ש בזה לאמר אף אם לא נתפונן לעשות פחם מ"מ הוי פס"ר דזה אינו דעיקר הדלקה צריך להיות להבקה למען לא יצטרף להסיר הפחם באם יתאחז האור בגוף הפתילה וזה נמי פונת הטור ואם ככה פדי להבדב דרק כפוי המועיל להבדב מחייבו חטאת ועוד נראה דהא בש"ס קאמר בפתילה שצריכה להבדב עסקינן דבהיא אף ר"ש מודה דקא מתקן מנא מזה נראה דצורף גופו הוא במה שיש תיקון אל הפתילה וכתב בס' יראים פירוש מפה בפטיש גמר מלאכת הכלי לאחר בנגין ולא משום בונה דקיל"ן אין בנגין בכלים ואין סתירה בכלים, ויש להבין הא אף אם לא הוי נאסר מלאכת מפה בפטיש ואף דאין בנגין וסתירה בכלים מ"מ יתחייב בשביל מה שכפוי דזה מלאכה בעצמה שהיתה במשפן שעשו צורפי וזה להדליק עצים ולכבותם שיהיו גחלים דזה הוי צל"ג דצורף כיבוי הוא לגוף הדבר לתקנו ע"י כף וזה תיקון יותר ממה של"ה כמו שכתבו תוס' שם א"כ מה לי אם יש בנגין וסתירה בכלים או לא וע"כ צ"ל פיון דבאמת עיקר מלאכת כיבוי הי' במשפן במה שיתקן מנא היינו הגחלים ונקראת שם מלאכה גם על הפחמים דנגמרין ע"ז וזאת הפיבוי היתה צל"ג לתקן מנא היינו הגחלת פן כל כיבוי צריך להיות באופן זה דע"י הפיבוי נתוסף תועלת יותר ממה שהי' קודם שהבעיר לכן קאמר בש"ס דבפתילה ג"כ שצריכה להבקה דקא מתקן מנא.

ולפי"ז שפיר כתבו רש"י ורע"ב והטור דצריך שיתפונן לזה דבפתילה אף אם דולקת באופן שפשיכבה יהי' נח להדליק יותר מאשר לא הי' דולקת כלל ולא יצטרף להסר הפחם מ"מ עיקור תיקון מנא בזה צריך שיתפונן דאל"כ אין זה מלאכה ודומה למ"ש המ"מ בכונת (רמב"ם פ' י"ב) משבת דכתב המכבד גחלת של מתכת פטור ואם נתפונן לצרף חייב והיא תולדת מכבד וכתב המ"מ דכל שאינו מתפונן אין ראוי לאמר בו פס"ר ולחייבו מפני שפשהוא מתפונן הוא עושה מלאכה וכשאינו מתפונן אינו מלאכה כלל שהרי אינו רוצה לעשות ממנו פלי דומה לקטימת קיסם שכל שאינו קוטמו לחצות בו שיניו אע"פ שראוי לכך בקטימתו פטור שכל שהוא מפני תיקון פלי מי שאינו מתקנו פטור ואפילו לר"י המחייב בדבר שאינו מתפונן והינו דענן מלאכה תלוי ברצונו אם אין רצונו לצרף ל"ה שם מלאכת צירוף אף דמ"מ פס"ר הוא מ"מ אם אינו מתפונן לצרף ל"ה בעצם שם מלאכה כלל וה"נ דכותי במכבד פתילה אף דלא הובקה מקודם מ"מ אם מכבד בשביל דחס עליה זה הוי אצל"ג רק להציל הפתילה ואף דממילא מתקן הפתילה בזה מ"מ אם אינו מכונן ממש לעשותה כמין פחם עכשיו לאו שם תיקון פלי הוא ובכה"ג לר"ש אינו חייב על פיבוי דאינו דומה לכיבוי דפחמים ואין לומר א"כ אם מכונן לכבות לעשות פחמים או שהפתילה תהי' מהובקה יתחייב תרתי משום כפוי ומשום תיקון מנא דהוא מפה בפטיש י"ל אה"נ דחייב שני חטאות ואף דגם אם ל"ה בידינו רק ל"ח מלאכות ולר"ש דמלאכה שאצל"ג ל"ה מלאכת מחשבת וכיבוי ל"מ רק לגחלת לתקנה או פתילה שלא הובקה ויותר לא משפחת א"כ לענן מה נתוסף עוד

מְלֹאכָה כִּיבוּי כִּינּוּן דָּאָר אַם ל"ה שָׁם מְלֹאכַת כִּיבוּי בְּעוֹלָם מ"מ חֲזִיב מְשׁוּם מְפָה בְּפִטְיִשׁ מ"מ נ"מ אַם הַתְּרָה בּוּ מְשׁוּם מְלֹאכַת כִּיבוּי דְחֲזִיב וְכֵן לְחֲזִיבוּ ב' וְעֵינּוּ לַח"מ (פ"י מְשַׁבֵּת ה"יד) בְּעוֹשֶׂה נֶקֶב בְּלוּל שֶׁל תְּרַנְגוּלִים דְּבִאָמַת חֲזִיב תְּרַתִּי מְשׁוּם בּוֹנָה וּמְשׁוּם מְפָה בְּפִטְיִשׁ וְה"נ דְּכוּתִי בְּמְלֹאכַת מְכַבָּה וּבִאָמַת לֹא אֲבִין דְּבָרֵי ס' יִרְאִים שָׁם דְּבִמְכַבָּה כְּתֹב דְּתִקּוּן מְנָא הוּא מְשׁוּם מְפָה בְּפִטְיִשׁ גָּמַר מְלֹאכָה לְאַסֵּר בְּנִינּוּ וּלְעֵיל מִיְגִי' כְּתֹב בְּהָא דְאִמְרִינּוּ פ' הַבּוֹנָה עֵיל שְׁוֹפְתָא בְּקוֹפִינָא דְמָרָה רַב אָמַר מְשׁוּם בּוֹנָה מְפָרֵשׁ דְּבִאָמַת פְּטוּר לְגַמְרֵי כִּינּוּן דִּישׁ בּוּ מְשׁוּם בּוֹנָה דְמָרָה זֹאת מְחַוְּסֶרֶת בְּנִינּוּ הֶלְכָּה א"ב אִסּוּר מְשׁוּם מְפָה בְּפִטְיִשׁ שְׂאִין אִסּוּר מְפָה בְּפִטְיִשׁ אֲלֵא בְּדָבָר שְׂאִינוּ מְחַוְּסֶרֶת בְּנִינּוּ הֶפְאוֹת פְּטִישׁ הִיא לְאַחַר גָּמַר בְּנִינּוּ וְרַב אָמַר מְשׁוּם בּוֹנָה לְהַסִּירוּ מִטַּעַם מְפָה בְּפִטְיִשׁ שְׁהוּא לְאַחַר בְּנִינּוּ וּמִטַּעַם בּוֹנָה אִינוּ חֲזִיב בְּכָלִים א"כ אַף בְּפִתִּילָה שְׂצָרִיכָה לְהַבְהִיבָה מַה גָּמַר מְלֹאכָה אִיפָּא כִּינּוּן דְּלִיפָּא בְּנִינּוּ בְּכָלִים וְצ"ל כִּינּוּן דַּע"כ"פ נְגַמְרָה הַפְתִּילָה מְכַבֵּר וְנִדְלָקָה וְע"י הַכִּיבוּי הָוִי גָּמַר מְלֹאכָה וְאַחַר בְּנִינּוּ אַף דְאִין בְּנִינּוּלְשִׁיטְתוֹ בְּכָלִים כָּלֵל מ"מ כִּינּוּן דְאִינָה מְחַוְּסֶרֶת בְּנִינּוּ חֲזִיב מְשׁוּם מְלֹאכַת מְפָה בְּפִטְיִשׁ וְע"כ מְוַכְרַח לֹאמַר דְחֲזִיב תְּרַתִּי מְשׁוּם מְכַבָּה וּמְשׁוּם מְפָה בְּפִטְיִשׁ דְזָה בל"ז לֹא מְשַׁכַּחַת לר"ש וּלְפִי"ז מ"ש שָׁם הֶרְמֵב"ם תּוֹלְדוֹת מְכַבָּה בְּגַחַל' שֶׁל מִתְּכַת פְּשֻׁנְתְּפוּיָן לְצָרָר וְהַעוֹשֶׂה אוֹת' חֲזִיב וְהוּא תּוֹלְדוֹ' מְכַבָּה י"ל ג"כ דְחֲזִיב תְּרַתִּי מְשׁוּם מְכַבָּה וּמְשׁוּם מְפָה בְּפִטְיִשׁ וְע"כ"פ אַף בְּפִתִּילָה שְׁלֵא הוֹבְהָבָה אַם אִינוּ מְתַכּוּיָן לְאוֹ שָׁם מְלֹאכָה הוּא כַּמ"ש הַמ"מ אוֹלָם דְּבָרֵי אֵלֶּה יִתְכַּנּוּ לַמ"ש הַמ"א (ס'י שִׁי"ח ס"ק ל"ו) וְבֵא"ר שָׁם דְגַם בְּמִיחָם שְׁיִישׁ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיו מ"מ כָּל שְׂאִינוּ מְתַכּוּיָן אִין בּוּ מְלֹאכָה כָּלֵל וְהִינּוּ דְסוֹבֵר דְהִיכָא שְׁיִישׁ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיו מְכַבֵּר ע"י הַמִּים וְע"י הַמִּים הַצּוֹנְגִים נְצֻטְרָרָה הָוִי מְלֹאכַת צִירוּף בְּזָה רַק מְדַרְבְּנָן לְכֵן הוּא דְוֹקָא כְּשִׁמְתְּפוּיָן לְכָף הָוִי שָׁם מְלֹאכָה וְבֵא"ר לִיפָּא בְּזָה שׁוּם מְלֹאכָה וְאִינִי שָׁם בְּמִיחָם שְׁפִינָה הִיכָא דְלֹא פִס"ר הוּא וְכַנְרָאָה דַּעַת הַמ"א אַף הִיכָא דְהוּא כְּלֵי מ"מ כְּשִׂאִינוּ מְתַכּוּיָן לְאוֹ שָׁם מְלֹאכָה דְאוֹרִינִי' עֲלִיו א"כ ה"נ בְּפִתִּילָה אַף דְחָס עֲלִיָּה וְרַצּוֹנוֹ בְּהַ וְיִישׁ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיָּה בַּכ"ז הַהֲבַהוּב הוּא מְלֹאכָה רַק אַם מְתַכּוּיָן: אֲבָל לְמַה שְׁכַּתַּב הַלַּח"מ שָׁם דְדוֹקָא בְּגַחַלְת וְעִשְׁשִׁוִּית שֶׁל בְּרִזָּל דְלֹאָו שָׁם כְּלֵי עֲלִיָּהם כָּלֵל בְּזָה אַם אִינוּ מְתַכּוּיָן לְאוֹ שָׁם מְלֹאכָה הוּא אֲבָל בְּמִיחָם שְׁהוּא כְּלֵי אֲז אַף כְּלֵי כְּוֹנַת צִירוּף אַם הָוִי פ"ר יֵישׁ בּוּ מְלֹאכָה דְאוֹרִינִי' לֹא יִתְכַּנּוּ דְבָרֵי דֵא"כ גַּם בְּפִתִּילָה דְחָס עֲלִיָּה אַף אַם אִינוּ מְתַכּוּיָן לְהַבְהִיבָה כִּינּוּן דְרַצּוֹנוֹ וְחִפְצוֹ בְּהַ לְתַכְלִית הַדְּלָקָה מִמִּילָא נְעִשִׁית גָּמַר כְּלֵי ע"י הַכִּיבוּי לְכָף צ"ל ע"ד שְׁכַתְּבִיתִי לְעֵיל ע"פ דְבָרֵי הַמְּאִירִי וְכֵן מְבֹאָר בְּאָמַת בְּרַמְבַּ"ן חִידוּשֵׁי שְׁבַת שְׁהִבִּיא הַמ"מ כְּמוֹ שְׁכַתַּב הַלַּח"מ וְרִאִיתִי בַּס' מִים חֲזִיִּים מְבַעַל פ"ח שְׁכַתַּב בְּכַנְנַת הַמ"מ דְכִינּוּן שְׂאִינוּ מְתַכּוּיָן לְצָרָר אַף דְהָוִי פִס"ר הָרִי לֹא נִתְפּוּיָן לְעִשׂוֹת מְלֹאכָה דְאוֹרִינִי' וּבְעֵינּוּ מְלֹאכַת מְחַשְׁבֵּת וְלִיפָּא מְשֵׁא"כ גַּבִּי פ"ר שְׁהָרִי מְכּוּוֹן לְמְלֹאכָה דְאוֹרִינִי' הַנְּטִילְתָּ נְשֻׁמָּה וְאַף שְׂאִין צוֹרָר לֹא אֲלֵא לְשַׁחֲוֹק בּוּ הַתִּינּוּק מ"מ ס"ס אִיפָּא מְלֹאכַת מְחַשְׁבֵּת וְזָה נוֹטָה לְסַבְרָה אַחֲרֵת וְגַם קָשָׁה עֲלִיו הָא מְצִינוּ דְמוֹדָה ר"ש בַּפִּס"ר אַף אַם אִינוּ מְכּוּיָן כָּלֵל לְעִשׂוֹת מְלֹאכָה מ"מ כִּינּוּן דְנוֹדַע לֹא דַע"י פְּעוֹלְתוֹ נִתְעַבַּד הַמְּלֹאכָה הָוִי מְלֹאכַת מְחַשְׁבֵּת וּבַש"ס בִּיצָה (דָּרָף ל"ו) פּוֹרְסִין מְחַצְלַת ע"ג כְּוֹנַת דְבוּרִים בְּשְׁבַת בַּחֲמָה מְפָנִי חֲמָה וּבְלִבְד שְׁלֵא יִתְכּוּיָן לְצוּד וְקָאָמַר בַּש"ס הָא מוֹדָה ר"ש בַּפִּס"ר הָרִי אַף דְלֹא נִתְפּוּיָן לְעִשׂוֹת מְלֹאכָה כָּלֵל רַק לְפָרוֹס הַמְּחַצְלַת מְפָנִי הַחֲמָה וּבְכָל זָה כִּינּוּן דְהָוִי פִס"ר וְיִתְעַבַּד מִמִּילָא מְלֹאכַת צִידָה אִסּוּר וּלְכ"פ שָׁם לִיפָּא אִסּוּר דְאוֹרִינִי' אַתָּא

דאין בַּמִּינָן נִיצַד כְּמוֹ דְּמַסִּיק בִּשְׁׁס מ"ד שְׁלֵא בְּמִינוּ נִיצַד מְוֹתָר קמל"ן וְסָבְרוּ דְּדְבֹרִים
אִין בְּמִינוּ נִיצַד וְלִיכָא אִיסוּר דְּאוֹרֵינְתָא ועי"ש בְּמֵאִירי [וּבְמֵהֲרָשׁ"א הַשֵּׁיג מִפְּחָ זֶה עַל
הַב"י (ס' ש"י) דְּחֹלֶק עַל סה"ת דְּאוֹסֵר לְנַעֲוֵל הַתְּבָה בְּשִׁבְתָּ מְשׁוּם הַזְּבוּבִים שְׁנִצְדוּ
דַּע"כ לֹא קֶאָסֵר ר"ש בַּפִּס"ר רַק בְּדְבֹרִים שְׁבָמִינָן נִיצַד אָבֵל זְבוּבִין לֹא וּבִשְׁׁס קֶאָמֵר
בְּהִדְיָא דְּדְבֹרִים נִקְרָא אִין בְּמִינָן נִיצַד וְעֵינָן ט"ז וּמַג"א שְׁם אוֹלָם בְּאַמַּת מְצִינוּ חֲבַר
לְרַבִּינוּ ב"י שִׁבְס' הָרֵא"ה חִידוּשֵׁי בִיצָה שְׁם פֶּתַב לְהִדְיָא בְּפִירוּשׁ הַשְׁׁס כְּלוּמַר דְּדְבֹרִים
קמ"לֵן דִּישׁ בְּמִינוּ נִיצַד] עכ"פ לְכַמָּה פּוֹסְקִים ל"ה רַק דְּרַבְּנָן וּבְכָל זֶה אִסוּר בַּפִּס"ר אָף
דְּאִינוּ מִתְּפִינָן פְּלֵל לְשֵׁם מְלֶאכֶה מַכ"ש בְּמְלֶאכֶה דְּאוֹרֵינְתָא וּבְאַמַּת פְּדָמוֹת סְבָרַת הַפ"ח
הוּא דַּעַת רִשְׁבִּי"א מוּבָא בְּר"ן סו"פ שְׁמוּנָה שְׂרָצִים הַמוּבָא בַּמַּג"א שְׁם דִּיכּוּל לְנַעֲוֵל בֵּיתוֹ
אִם יֵשׁ בְּתוֹכוֹ צְבִי פְּדִי לְשִׁמּוֹר בֵּיתוֹ אָף שְׁמִכּוּנָן שְׁיִהְיֵי הַצְּבִי נִיצַד עי"ז כִּינּוּן דְּמִתְּפִינָן
לְשִׁמּוֹר בֵּיתוֹ וְהָר"ן הַשֵּׁיג עָלָיו שְׁם וְעֵינָן בַּש"ג וּבַא"ר הַקְּשָׁה מְש"ס סוּכָה (דָּף ל"ג)
וּמְש"ס בִּיצָה הַנ"ז וְעֵינָן מ"ש בְּהַגְהוּתִי בַּד"ח דִּינֵי ר"ה (ס' ד') בְּזָה לְחֵלֶק בֵּין דְּבָרֵי
הַרְשָׁבִי"א וְל"ש פָּאן בְּמַכְבָּה גַּחְלַת שְׁלַ מִתְּכוּת כִּינּוּן דְּלַעוֹלָם אִיכָא צִירוּף לַכ"ע הָנִי פ"ר
דְּאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת הַכְּבוּי בְּלֹא מְלֶאכֶת צִירוּף וְהַפְּרוּר דְּסְבָרַת הַמ"מ כְּמוֹ שְׁבִיָּאֵר הַלַּח"מ
דְּתִיקוֹן פְּלִי אִין שְׁם מְלֶאכֶה רַק כְּשִׁמְכּוּנָן לְזֶה וְכֹן ע"כ מוּכַח דְּלֹא כַּפ"ח מַמ"ש הַרְמַב"ם
שְׁם הַנּוֹתָן שְׁמֵן לְתוֹךְ גַּר הַדּוֹלֶק חֲזִיב מְשׁוּם מְבַעֵר וְהַמְּסַתְּפֶק מִן הַשְּׁמֵן שְׁבִיָּר חֲזִיב מְשׁוּם
מְכַבָּה מְבוֹאָר מְדַבְּרֵי דְּחֲזִיב מְשׁוּם מְדַאוֹרֵינְתָא כְּמוֹ בְּמַבְעֵיר וּדְלֹא כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ תוּס' בִּיצָה
(דָּף כ"ב) וְעֵינָן שְׁבִיָּאֵר וּבַפ"י וְהָא הַמְּסַתְּפֶק אִין הַכּוּנָה פְּלֵל עַל הַפִּיבּוּי וּבַכ"ז חֲזִיב
וְע"כ דְּהָנִי פִּס"ר אוֹ כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הָרֵא"ש דְּמִמְהַרְהָה כִּיבּוּי אַח"פ אוֹ כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַפְּנ"י דְּמֵאִי
שְׁמַכְהָה אוֹרוֹ הָנִי כְּבוּי גְּמוּר עַכ"פ אִינוּ מְכוּנָן לְזֶה לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶה דְּאוֹרֵינְתָא וְאֵעִי"כ
חִי"י בַּפִּס"ר וְעִי' (רַמְבַּ"ם פ"ט ה"ו) וּבַלַּח"מ שְׁם וְשְׁם הַבְּיָשׁוּל אִינוּ מִתְּפִינָן בּוֹ מ"מ כִּינּוּן
דְּאִי אֶפְשָׁר בְּלֹא הַפִּס"ר הוּא וּכְמ"ש הָר"ן בְּחִידוּשָׁיו (דָּף ע"ד) מְבוֹאָר ג"כ דַּא"צ לְכוּנָן
פְּלֵל לְמְלֶאכֶה וּבַכ"מ בַּפִּס"ר חֲשִׁיב מְלֶאכֶה מְחַשְׁבָּת.

וּקְצַת יֵשׁ סְבָרָא לוֹמֵר דְּהִיכָא דְּמְכוּנָן עַכ"פ לְמְלֶאכֶה כְּמוֹ בְּתוֹלֵשׁ עֲוֹלָשִׁין דִּישׁ בּוֹ מְלֶאכֶת
קְצִירָה בְּזָה כִּינּוּן דַּפִּס"ר הוּא לִינִיפּוֹת בְּם אֵת הַקְּרַקַע חֲזִיב לַר"ש מִשְׁא"כ הִיכָא דְּלֹא
מִתְּפִינָן פְּלֵל לְמְלֶאכֶה אָף דְּהָנִי פִּס"ר וְאִסוּר לַר"ש מ"מ לִיכָא חֲזִיב חֲטָאֵת וּבְהָא דְּשִׁבְתָּ
(דָּף ק"כ) בְּגַר שְׁאֲחוּרֵי הַדְּלֵת דְּלִיט רַב אִם פּוֹתַח וְנוֹעֵל פְּדַרְפוּ מְשׁוּם דְּהָנִי פִּס"ר י"ל
דְּרַק מְדַרְבְּנָן אִסוּר וְלֹא מְדַאוֹרֵינְתָא מְשׁוּם דְּאִינוּ מִתְּפִינָן לְכַבוֹת רַק לְפִתּוּחַ וְלַנְּעוּל וְזֶה
מְלֶאכֶת הַהִיתָר וְא"ד לַפִּס"ר דְּנִטְיָלוֹת נְשָׁמָה דְּשָׁם עַכ"פ מְכוּנָן לַנ"ש וּכְמ"ש הַפ"ח
וּכְשִׁאִינוּ מְכוּנָן פְּלֵל רַק דְּמַמִּילָא אִיתְעַבַּד לִיכָא אֱלֵא אִיסוּרָא דְּרַבְּנָן דַּל"ה מְלֶאכֶת מְחַשְׁבָּת
וּבְזָה מִינְשֵׁב דְּבָרֵי מְהַרְשֵׁ"א שְׁבָת (דָּף צ"ה) בְּתוּס' ד"ה הַמְּכַבִּיד דְּהַקְּשׁוּ אִי הָנִי פִּס"ר
הִיכָא שְׂרִי לְקַמְן ר"ש לְכַתְּחִילָה הָא מוֹדָה ר"ש בַּפִּס"ר וְכַתְּבַ מְהַרְשֵׁ"א הָא דַּל"ק לְהוּ
מְחַכְמִים דְּפִטְרוּ מְשׁוּם דְּלֹא פְּסִיקָא לְהוּ כ"כ דַּפִּס"ר חֲזִיב לַכ"ע אָבֵל הָא וְדֵאִי פְּשִׁטָא
לְהוּ דַּבַּפִּס"ר לֹא שְׂרִי ר"ש לְכַתְּחִילָה וְהַשֵּׁיג עָלָיו בַּס' תו"ש (ס' ש"ל"ז) מְהָא דְּשִׁבְתָּ
בְּתוֹלֵשׁ עֲוֹלָשִׁין דְּמְבוֹאָר דַּבַּפִּס"ר חֲזִיב לַר"ש וְכְמוֹ שְׁפִתְבוּ תוּס' שְׁבָת (דָּף מ"א וְלַמ"ש
ל"ק דְּשָׁם עַכ"פ קְמַכּוּנָן לְמְלֶאכֶה דְּקְצִירָה וְאָף בַּכ"ש מ"מ גַּם חֲצִי שְׁעִירוֹ אִסוּר בְּמְלֶאכֶת
שְׁבָת לַדַּעַת רַב פּוֹסְקִים וּבְזָה כִּינּוּן דְּמְכוּנָן לְמְלֶאכֶת אִיסוּר וְכִינּוּן דְּלַגְבֵי לִינִיפּוֹת קְרַקַע סְגִי
בְּשִׁעוּרָא דַּכ"ש לְכַף חֲזִיב דְּהָנִי מְלֶאכֶת מְחַשְׁבָּת מִשְׁא"כ בְּמַכְבָּד דְּלֹא יֵשׁ שׁוּם מְחַשְׁבָּה

על שום מלאכה רק לכבוד בזה י"ל אף דהוי פס"ר לגבי אשוי גומות דהוא בנן מ"מ פיון דליכא שום מחשבה על המלאכה ל"ה מלאכת מחשבת וליכא חיוב דאורייתא ורק משום שבות.

גם י"ל דע"כ לא קאמר בש"ס דחייב לר"ש בפס"ר ר"ק היכא דאנו סהדי דניחא לי משום דס"ד בארעא דידן' ואז נדאי ניחא ליה ונהוי כמתפנין משא"כ במכבד דאשוי גומות ליכא אנו סהדי דניחא ליה וכל שאינו מתפנין הו"ל מלאכה שאצל"ג ועיין תוס' פסחים (דף ס"ה) ס"ל להדיא דאף במתפנין הואיל דא"צ לאשוי גומות הוי מלאכה שאצל"ג והנה בש"ע כ' מותר לכבות הנה בשביל שישיש החולה שישיש בו ספנה ויש להבין מאי אמי לאשמעינן הא פבר הלכה פסוקה דפ"נ דוח' שבת אף במלאכ' דאוריית' ק"ו בכבוי דהוי משאצ"ל ולרוב הפוסקים ל"ה רק דרבנן ונראה דבא להשמיענו כמ"ש חידושי הר"ן שם למאי דס"ד דבריייתא דקתני אם פנייה פטור אבל אסור דאירי בחולה שישיש בו ספנה מאי למימרא פשיטא דמותר וכ' משם הרא"ה משום דספקא הוא אם ישן כשהוא מכבה או לא קמ"ל דלא יוציא הנה או יכפה עליו את הכלי אלא מכבה לאלתר וזריז ומותר ומינשב בזה מה שהקש' הפנ"י שם לדעת הסוברים דגם ישראל יכול לעשות שבות בשביל חולה שא"ב ספנה ובלשון הרא"ה מובא בטור (סי' שכ"ח) משמע דאין לחלק בין שבות דמשאצ"ל לשאר שבותין א"כ לר"ש יהי' מותר לכתחלה לכבות אף בחולה שא"ב ספנה ולמ"ש הרא"ה אמי שפיר דע"כ לא התירו שבות בשביל חולה שאין בו ספנה ע"י ישראל רק אם הוא צורך בבירור אבל לא בספקא וגם דאפשר להוציא הנה או לכפות עליו כלי בזה אינו מותר רק בישיש בו ספנה: גם מבואר בר"ן פ' חבית דלקו אינו רשאי לומר לנכרי לכבות אף דהו רק משאצ"ל מ"מ פיון דגוף הכבוי במקום שצריך לגופו הוא מה"ת חמור עטי ובס' דו"ח לרבינו עק"א ז"ל שבת (דף מ"א) כתב תיובתא לר"נ דפריה למימרא דשמואל כר"ש ס"ל ונהא אומר שמואל מכבין גחלת של מתכות ברה"ר בשביל שלא יזוקו בה רבים אבל לא גחלת של עץ ואי ס"ד סבר לה אפי' של עץ נמי הא יש לחלק בשלמ' בשל מתכות דאין בו כבוי כלל בזה הותרה משום הדיקא דרבים משא"כ בשל עץ אף דהוי משאצ"ל מ"מ פיון דאם עושה לפחמים הוי מלאכה דאוריית' חמור ולא שרו בהו רבנן ולענ"ד י"ל דהא הרשב"א הקשה שם אמאי שרי בגחלת של מתכות הא מצרף וכתב דהוי דבר שאינו מתפנין אי נמי צירוף לר"י מדרבנן הוא ולא גזרו משום הדיקא דרבים ולפי תירוץ הראשון דרק מטעם דבר שאינו מתפנין מותר א"כ י"ל אף דמצד צירוף גם איסור דרבנן ליכא מ"מ פיון דמצד הכיבוי הוי איסור דרבנן גם בגחלת של מתכות אפ"כ משום הדיקא דרבים ל"ג אף דיש באותו מלאכת כבוי מלאכ' דאוריית' היכא דמכנין לצרף ומ"מ ל"ג כן גחלת של עץ יהי' מותר אף דשם מלאכה זו היא דאורייתא היכא דצריך לגופא ואף דיש לחלק דלקא דנקא בכיבוי עצם מלאכת כיבוי הוא דאורייתא היכא דצריך לגחל' משא"כ בגחלת לעולם מלאכת כיבוי כזו אינו דאורייתא רק המכנין לצרף הוא דאורייתא מצד אחר מלאכת צירוף שהוא גמר מלאכה מכה בפטיש כמ"ש רש"י והראב"ד בהשגת מ"מ פיון דע"י כיבוי זו הוא מלאכה דאוריית' באם הי' מכנין אעפ"כ ל"ג משום הדיקא דרבים כן בשל עץ נמי פיון דהוי מלאכה שאצל"ג ל"ג ובאמת למ"ש הרשב"א דצירוף דרבנן הוא משמע אף אם הצירוף הוי פס"ר ג"כ מותר ואף דהוי שני שבותין שבות דצירוף ושבות דכיבוי מ"מ ל"ג וי"ל אף

לדעת רש"י ורע"ב עירובין (פ"ג) דעל שני שבותין גזרו בין השמשות מ"מ במקום היזקא דרבים ל"ג ועיין ס' תוספת שבת (סי' ש"ח) דהקשה על הא דמותר להוליך קוץ בר"ה פחות פחות מד"א הא הוי שני שבותין שבות דטילטול הקוץ ושבות דמעביר בר"ה פחות מד"א ומה ראי' מהא דמותר לכבות גחלת של מתכת דליכא רק שבות אחד ולמ"ש מבואר מרשב"א דבכבוי גחלת הוי ג"כ שני שבותין ואעפ"כ מותר בהיזקא דרבים.

ואולי י"ל דזה פרכת הש"ס על שמואל ממה דמותר לכבות של מתכת אף דהוי שני שבותין דגזרו בה"ש ובמקום מצנה מ"מ במקום היזקא דרבים ל"ג כן נמי אף בשל עצ"ה מותר אם כר"ש ס"ל דמשאצ"ל פטור אף דעצם הכיבוי במקום שצריך לגופא הוא דאורייתא מ"מ לא עדיף משני שבותין דרבנן חזינן דל"ג ובמ"מ (פי"ב) שם פתב דמפשט הסוגיא נרא' שהצירוף הוי דבר תורה ובלח"מ שם כ' דממה דמוקי בש"ס על מתני' דמיחם שפינה הא מצרף אינו ראי' דהוא דאוריית' רק אמאי לא תירצו דאתי' אפי' כר"י רק באיסור דרבנן מודה לר"ש.

ודבריו תמוהין דהא ר"ש ור"י מחולקין בגרידה דל"ה רק חורש פלאחר יד ואעפ"כ אוסר ר"י וכמו שהוכיחו תוס' שבת שם באנרף דר"י אוסר דבר שאינו מתפונן אף בדרבנן ובדוחק י"ל דכוננתו דדילמא רב אדה בר מתנה סובר כענולא שבת (דף כ"ט) דאמ' מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה מותר וא"כ פאן הוי בגדולים דאי אפשר פיון דרוצה לפשר לכך דבר שאינו מתפונן מותר: וקצת י"ל דהא התוס' פתבו דלאו נדאי דמצרף רק שפא יבא לצירוף דאל"כ הוי פס"ר א"כ י"ל המ"מ סובר דאם הנה הצירוף רק מדרבנן לא הי' להש"ס להקשות בכח הא מצרף פיון דלא הוי רק ספק דרבנן ואף דמ"מ אינו רשאי לעשות בידים ולהקניס את עצמו בספק איסור דרבנן כמ"ש המ"מ (פ"ו הי"ג) מעירובין מ"מ למה לתרץ ור"ש היא ולאוקמי מתני' אליבא דר"ש דילמ' רבי ספוקי מספק' לי' אי כר"ש אי כר"י ולכך רשאי דהוי ספק ספקא דילמא אינו מצרף ואף אם מצרף דילמא כר"ש דדבר שאינו מתפונן מותר וכן שמואל דאמר אף שיעור לצרף מותר ופריף למימ' דכר"ש ס"ל א"כ אפי' של עצ נמי ומה פריף דילמ' באמת לשמואל ספוקי מספקא לי' אי כר"י אי כר"ש וצירוף דהוי מדרבנן לכך מתיר מטעם דהוי ס"ס חדא דילמא לא יצרף ואף אם יצרף דילמא דבר שאינו מתפונן מותר משא"כ לכבות גחלת של מתכות לא יהי' אלא ספק איסור דאוריית' לכך אסור לכבות א"ו דסובר דצירוף דאורייתא ורק משום דכר"ש ס"ל מותר א"כ של עצ נמי גם יש לומר הוכחת המ"מ מאב"י דמוקי מתני' כר"י שלא יתן כל עיקר מטעם צירוף אף דאב"י פרבה רביה ס"ל דדבר שאינו מתפונן מותר כמו שצדחקו התוס' שם דמ"מ מוקי מתני' כר"י ומזה הוכיח המ"מ דצירוף הוא דאורייתא אם כן אף דכרבה ס"ל היינו בגרידה דהוא דרבנן ועי"ש בפנ"י ועיין ב"י (סי' של"ז) דגריס בהא דשבת (דף צ"ה) אב"י שרא זילחא והנה משמע דאב"י ס"ל אף בדרבנן כר"י עי"ש בב"י ובמ"ש מן שבת מה דקשה הא לעיל (דף כ"ב) מבואר שמואל אמר הלכה כר"ש בגרידה ומבואר דסובר כר"ש והי' לו להש"ס להקשות לעיל למימרא דשמואל כר"ש ס"ל מהא דגחלת של עצ ולמה נטיר הש"ס עד פאן דרק מן משמעות דבריו שמענו דכר"ש ס"ל וכמו שכ' התוס' ולעיל מבואר להדיא.

ולמ"ש י"ל לעיל בגריה דל"ה רק איסור דרבנן חורש פלאחר יד לכה פוסק כר"ש
 משא"כ לכבות בידים אסור לכה הקשה הש"ס ממה דמתיר לצרף אף דהוי איסור
 דאורייתא ולדעת הרשב"א שפכת דאף צירוף דכלי ל"ה רק דרבנן י"ל הא דלא הקש'
 הש"ס לעיל ממה דאמר שמואל להדיא הלכה כר"ש בגריה די"ל להיפך דילמא דוקא
 בגריה דשם הוי מקלקל ג"כ כמ"ש תוס' פתובות וא"כ הוי דבר שאינו מתפנין במקלקל
 ובמלאכה פלאחר יד דהוי תרי דרבנן לכה מיכל שמואל משא"כ היכא דהוי בידים ומתקן
 ג"כ י"ל דאוסר: ועיין פנ"י מה שתמה על הטור וש"ע (סי' של"ד) שפכתבו אם מלאכה
 שאצל"ג פטור אפי' בגחלת של עץ מותר דלמה שהביאו הרשב"א ונהר"ן בשם בה"ג
 דבגחלת מותר משום ספנה ובשל עץ לא שנייה הויקא דרבים שהאש בוערת בהן הפל
 מרגישין ונזהרין ומפרש הוא דעת הגאונים דאין מתירין איסור דאורייתא בשביל הויקא
 רק דפסקו כר"ש דמלאכה שאצל"ג פטור ובשל עץ בכל זה אסור דהפל מרגישין ודבריו
 תמוהין דהא מבואר להדי' בה"ג דלשמואל מותר בשל מתכות אף דהוי איסור דאורייתא
 וסובר דשמואל סובר משא"ל חייב והקשה דשמואל אדשמואל מצידת נחש דפטור
 ומותר אלמא כר"ש ס"ל וגבי פיבוי סבר כר"י ומתירן לעולם כר"י ס"ל דמשא"ל חייב
 מיהו בפידי דאית ביה הויקא אף ר"י מודה פגון צידת נחש וכפוי גחלים בתרונן והו
 משא"ל הוא ומחייב ר"י ושמואל פנותי' ס"ל ובגחלת של עץ ליכא הויקא לרבים וכי
 היכי דשרי שמואל בגחלת של מתכות משום הויקא רבים ופליג על ר"י במקום הויקא
 רבים וה"נ בעקרב עי"ש ובס' ראי'ם הביא גם כן דבריו ודברי ראשונים ברור מילולם
 בדעת בה"ג דפוסק במשא"ל כר"י דחייב ובשל מתכת מתיר משום הויקא דרבים אף
 איסור דאוריית' ולא בשל עץ דלית בי' הויקא לרבים אבל להפוסק כר"ש דמשא"ל
 פטור לא מחלקינן בין של מתכת לשל עץ ודברי הטור וש"ע נכונים: סי' ל.

בפלוגתא דר' יהודה ור"ש במקלקל בחבורה והבערה דלר"ש חייב ולר"י פטור שבת
 (דף ק"ו) פי' רש"י דתליא אם חייב במלאכה שאצל"ג דלר"ש דפטור א"כ במילה לא
 צריף קרא שידחה שבת וכן הבער' דבת פהו דתיקון גברא במיל' ותיקון הפתילה הפל
 מלאכה שאצל"ג הוא והי' מה"ד להיות מותר ואעפ"כ גלי קרא במילה דשרי וע"כ אי
 לאו דגלי קרא לגבי מילה הי' אסור נשמע מזה דמקלקל בחבורה חייב וכן בהבערה לאו
 מלאכת מחשבת הוא דאצל"ג ומדאסרה התורה ע"כ דמקלקל חייב ור"י דסובר
 דמשא"ל ג הוי מלאכת מחשבת סובר מה לי תיקון גבר' מה לי תיקון פתילה ותיקון גברא
 דנעשה מהול ותיקון פתילה דהוי מצרף ונתקן ע"י זה ומבואר מדברי רש"י דאי לאו
 תיקון גברא ותיקון פתילה המצוה ל"ה תיקון והוי בעצם מקלקל ובתה"ד (סי' רס"ה)
 פכת דמה"ט סובר הר"א הלוי אם האב יודע למול אין לו למול בנו בשבת אם יש אחר
 דלגבי האב הוי פסיק ריש' דמכנין לתמן את בנו ולגבי אחר לא מקרי מתקן דהאחר לא
 איכפת לי' בתיקון התינוק דעיקר הפנו' למצו' ואע"ג דהוי פ"ר אינו חייב מדאורייתא
 עי"ש וקשה לכאורה בש"ס ריש יבמות דהנה ס"ד למילף ממה דצריף קרא למיסר
 הבערה דבת פהו דאי לאו קרא הי' ס"ד דעשה דוחה לל"ת דשבת ועי"ש בתוס' דהוי
 פמכשירין שאי אפשר לעשותן מע"ש ואי נימא דמה שהאבר מצרף זה הוא המלאכה
 א"כ אם האבר אינו של זה מה תיקון יש ואף דאם אינו מתפנין מ"מ הוי פ"ר מ"מ ל"נ
 לי' ומותר כמו דמבואר בש"ס בארעא דחבר' ואף לר"י דסבר דבר שאינו מתפנין אסור

הא מְבֹאֵר בְּרִשׁוֹי (דָּף קכ"א) דל"ה רק אִסּוּר דְּרַבָּנָן וא"כ אף דְּהוּי פ"ר מ"מ פִּינּוּ דל"ג
לי' פְּשָׁאֵינוּ שְׁלוּ מַה ס"ד דִּינְחָה הַעֲשֶׂה לל"ת עוֹד קָשָׁה לְרִשׁוֹי שְׁם דלר"ש אף הַבְּעָרָה
לְבַשָּׁל הוּי מְקַלְקֵל אֲצֵל הַעֲצִים וּמַה שְׁמַתְקֵן אֲצֵל דְּבָר אַחַר לֹא תִשָּׁב תִּיקוּן לר"ש דְּהוּי
מִשְׁאָצ"ל א"כ לְמַה צָּרִיף לְמִילָף מִהַבְּעָרָה דְּבַת כְּהֵן בלא"ה מוֹכַח ע"כ דְּמְקַלְקֵל חֲזִיב
בְּהַבְּעָרָה דאל"כ לֹא מִשְׁפַּחַת הַבְּעָרָה וְכֵן הַקָּשָׁה הַרְמַב"ן בְּחִידוּשָׁיו שְׁם וְעוֹד הַקָּשָׁה
הַמְּבַעֵיר עֲצִים לְבַשָּׁל קְדִירָה גּוּפוֹ שְׁל אֵשׁ צָרִיף לוֹ וְכֵן בְּמַבְעִיר לְהַתְחַמֵּם הַנְּאֻתוֹ וּבִיעוּרוֹ
שְׁוִיו וְהַחֹרֵשׁ וְכָל תּוֹלְדוֹתֵי אֵין הַנְּאֻתוֹ בְּעֲצָמָן מִמֶּשׁ אֵלָּא שְׁהוּ תִשְׁמִישָׁן שְׁל אָדָם לְהַנְּאֻת
דְּבָרִים אַחֲרִים וְכַה"ג מְלֹאכָה הַצָּרִיכִי לְגוּפָה מְקָרִי וּבַתּוֹסִי שְׁם הַקָּשׁוֹ עַל רִשׁוֹי דְּהָא
מְבֹאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּאָף בְּמְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה בְּעֵינָן מְלֹאכָה הַצֵּל"ג עוֹד צָרִיף לְהַבִּינּוּ הָא
מְבֹאֵר לְעֵיל (דָּף ל"ב) דר' יוֹסִי סָבַר כר"ש דְּמְלֹאכִי שֶׁאֵצ"ל ג פְּטוֹר וּלְדְבָרֵי רִשׁוֹי ע"כ
דְּסוּבַר מְקַלְקֵל בְּהַבְּעָרָה חֲזִיב וְאֵם כֵּן מנ"ל לר' יוֹסִי דְּהַבְּעָרָה לְלֹא יֵצֵאת הָא צָרִיף קָרָא
דְּלֹא תִבְעֵרוּ לְהוֹרוֹת דְּמְקַלְקֵל בְּהַבְּעָרָה חֲזִיב וּלְכַאוּרָה יֵשׁ לִיִּישָׁב קוֹשֵׁיָא זֹו דְּהָא בלא"ה
יֵשׁ לְרֵאוֹת מנ"ל לר' נְתָן דְּהַבְּעָרָה לְחַלֵּק יֵצֵאת וְהִינּוּ דְּהוּי דְּבָר שְׁהִי בְּפָלֵל וְיֵצֵא מִן
הַפָּלֵל וּלְלַמֵּד עַל הַפָּלֵל כֵּן לֹא יֵצֵא הָא ל"ה בְּכָלֵל שְׁאָר מְלֹאכּוֹת דְּבִשְׁאָר מְלֹאכּוֹת מְקַלְקֵל
פְּטוֹר וְגוּף הַבְּעָרָה לְעוֹלָם מְקַלְקֵל הוּא וצ"ל מְדַדְרָשֵׁינוּ מֵאֵלָּה הַדְּבָרִים דְּבָרִים הַדְּבָרִים
ל"ט מְלֹאכּוֹת שְׁהִיו בְּמִשְׁפָּן וּע"כ הַבְּעָרָה הִי בְּכָלֵל דאל"כ בְּצָרִי חֵדָא אוֹלָם ר' יוֹסִי דְּסוּבַר
לְעֵיל (דָּף ק"ג) בְּכַתְבֵי אוֹתִיּוֹת דְּחֲזִיב מִשׁוּם רִוְשָׁם וְעִי"ש בפי' הַמְּשַׁנֵּי לְרַמְב"ם דר"י
סוּבַר רִוְשָׁם הוּי מְלֹאכָה בפי"ע וְלֹא בְּכָלֵל כּוֹתֵב וְאֵם עֲשֶׂה בְּהַעֲלָמָה אַחַת כּוֹתֵב וְרוֹשָׁם
חֲזִיב שְׁתֵּים א"כ לְדִידָנִי י"ל דְּהַבְּעָרָה ל"ה בְּכָלֵל ל"ט מְלֹאכּוֹת דְּכִינּוּ דְּלְעוֹלָם הוּא מְקַלְקֵל
וּמְקַלְקֵל פְּטוֹר וּלְמִלְאוֹת מְסַפֵּר הִל"ט מְלֹאכּוֹת חוֹשֵׁב רִוְשָׁם לְמְלֹאכִי בפי"ע לְכָף אֲצָטְרִיף
קָרָא בְּהַבְּעָרָה לְהוֹרוֹת דְּחֲזִיב אף דְּהוּי מְקַלְקֵל וְלֹא כְּשֶׁאָר מְלֹאכּוֹת וְהַפִּי' הַבְּעָרָה לְלֹא
יֵצֵאת הִינּוּ שְׁיִהְיִי חֲזִיב אף דְּהוּי מְקַלְקֵל וְרַק בְּלֹא דְּלֹא נְכָלֵל בְּכָלֵל הִל"ט מְלֹאכּוֹת וְיֵצֵאת
דְּנִקְטֵי אַגְבֵי ר"ג דְּקָאֵמֵר לְחַלֵּק יֵצֵאת וְקוֹשֵׁיָא הַשְּׁנֵיָה יֵשׁ לִיִּישָׁב בְּפִשְׁיטוֹת דְּמִלְשׁוֹן דְּאֶסְרָה
רַחֲמֵנָא הַבְּעָרָה לִיכָּא לְמִילָף דְּמְקַלְקֵל בְּהַבְּעָרָה חֲזִיב דִּי"ל לְעוֹלָם מְקַלְקֵל פְּטוֹר וְהָא
דְּאֶמְרָה הַתּוֹרָה לֹא תִבְעֵרוּ הוּא מִשׁוּם דְּמִשְׁאָצ"ל חֲזִיב וּמנ"ל לר"ש לוֹמֵר דְּמְקַלְקֵל חֲזִיב
בְּהַבְּעָרָה וּמִשְׁאָצ"ל בכ"מ פְּטוֹר דִּיקְלָמָה יְלַפִּינוּ מְדַאֲמַר רַחֲמֵנָא לֹא תִבְעֵרוּ הִינּוּ אף
לְהַבְּעִיר עֲצִים לְבַשָּׁל קְדִירָתוֹ שְׁהוּא מְקַלְקֵל לְעַנְיָן עֲצִים וּמְתַקֵּן לְקְדִירָתוֹ וְהוּי מִשְׁאָצ"ל
דְּחֲזִיב אֲבָל מְקַלְקֵל גְּמוּר פְּטוֹר הִיכָּא דְּלִיכָּא תִיקוּן פָּלֵל לְכָף צָרִיף לוֹמֵר דְּיְלַפִּינוּ מְדַאֲסְרָה
הַתּוֹרָה הַבְּעֵרַת בַּת כְּהֵן דְּשָׁם לִיכָּא תִיקוּן פָּלֵל רַק מְקַלְקֵל וּמוֹכַח דְּמְקַלְקֵל בְּהַבְּעָרָה חֲזִיב:
אוֹלָם הַנְּרָאָה שִׁיטַת רִשׁוֹי לִיִּישָׁב פֶּל הַקּוֹשִׁיּוֹת הוּא כְּמוֹ שֶׁכ' הַמַּג"ש קָצַת מְזָה וּבִיְתֵר
בִּיאוֹר בְּרִשְׁבִּי"א ב"ק (דָּף ל"ד) דְּבִשְׁבַת מְלֹאכֶת מְחֻשְׁבַת אֶסְרָה הַתּוֹרָה וְכָל מְלֹאכֶת שְׁבַת
מִמֶּשְׁפָּן יְלַפִּינוּ לְהוּי וְכָל מְלֹאכּוֹת הַמִּשְׁפָּן צָרִיכְתִּיהוּ לְגוּפָן וְתִיקוּן הִי לְכָל אַחַת מִהֵן וּרְבִי
שְׁמַעוֹן סוּבַר דְּכָל מְלֹאכִי שְׁיֵשׁ קְלָקוּל בְּגוּפָה אַע"פ שְׁיֵשׁ בְּהַ תִּיקוּן בְּעֵלְמָה אפי' תִּיקוּן
חָשׁוּב כְּמַבְעִיר עֲצִים לְבַשָּׁל וּמַה"ד הִיְתָה הַבְּעֵרַת בַּת כְּהֵן מְוַתֵּרַת וְכֵן מִיְלָה אֵין הַמִּיְלָה
תִּיקוּן בְּגוּפוֹ שְׁל תִינּוּק אַע"פ שְׁיֵשׁ בּוֹ תִיקוּן בְּעֵלְמָה שְׁמַכְשֵׁרַת הַתִּינּוּק לְתִרוּמָה וְעוֹד
שְׁיֵשׁ בּוֹ תִיקוּן מְזָה מ"מ פִּינּוּ שְׁהַתִּינּוּק נִפְצָע גּוּפוֹ מְתַקְלָקֵל בְּהַ מְקַלְקֵל בְּעֵלְמָה חֲשָׁבִינוּ
לִי וּפְטוֹר לְכֵן אַחֲרֵי שְׁהַתּוֹרָה הַתִּירָה מִיְלָה בְּשְׁבַת שְׁמַעְנוּ כִּי לוֹלֵא זֹאת הִיְתָה אֶסְרָה
וּע"כ דְּמְקַלְקֵל חֲזִיב בְּזָה עִי"ש וּבְרַמְב"ן שְׁבַת מְבֹאֵר מְזָה דְּדוּקָא לְבַשָּׁל בְּעֲצִי הוּי קְלָקוּל

דבגוף העצים ליפא שום תיקון וליפא שום מלאכת מחשבת בגוף המלאכה וזה אינו דומ' למשפן אבל פשמבעיר עצים לעשות פחמין דבזה נעשה תיקון בגוף העצים ותיקון חשוב הוא לעשותם לתשמיש החשוב ופעולת המלאכה בהחפץ עצמו בזה לאו מקלקל הוא רק מתקן והמלאכה צל"ג לכה נקט רש"י דהבער' אף לבשל קדרה קלקול הוא לר"ש פיון דבעי תיקון בגופו וזה לאו תיקון בגופו הוא וכן נמי בחותף יבלת מגופו הדבק בו ומיניפה ע"י זה גופו מלאכה הצל"ג היא דבמה שנעשה המלאכה בגופו בזה מתקן ועי' ש"מ ב"ק ביתר ביאור דברי תוס' שכ' דחובל וצריף לכלבו אינו דומה לחופר גומא ואצ"ל רק לעפרה דפטור אף לר"י דשם בגוף מה שנעשה המלאכה היינו הגומא בה ליפא רק קלקול דאין חיבור פלל בין העפר הנטל למה שנשאב בגומ' ואין הבגין בעפר אלא בקרקע ע"ש ומבואר דבמה שיש חיבור ממש בגוף אחד הנטל כדי לניפות כמו שערן וצפורנו הוי מלאכה הצל"ג.

ועיין מ"ש בס' מרפכת המשנה (פ"א משבת) דחותף אצבע יתיר' הוי משאצ"ל כמו חופר גומא וא"צ רק לעפרה ודבריו תמוהין מפל דברי הראשונים הנז' ועיין היטב ברמב"ן שבת עכ"פ מודה רש"י דמלאכה הצל"ג בעינן לר"ש אף בחובל ומבעיר אף במקלקל ומשפחת לה הבערה בהבעיר עצים חשובים לעשותם גחלת ובחובל בצריף לדם דכל זה לר"ש לאו תיקון הוא ול"ה מלאכת מחשבת פיון שפמה שנעשה המלאכה בגוף זה הגוף נתקלקל ואעפ"כ חייבו רחמנא וא"כ מהבערה לבד ל"ה יכול למיליף דמשפחת הבערה פשמבעיר עצים העומדים לשרן ולעשות גחלת ובחבור' שנוטל דם מבעל החי העומד לזה והוי תיקון חשיב במה שעושה המלאכה לכה יליף מהבערה דבת פהו דבזה לאו תיקון בגוף הדבר הוא רק מעלמא ולר"ש לאו מלאכת מחשבת הוא: וראיתי למי שהקש' לרש"י דתיקון מצוה ל"ה תיקון אף לר"י א"כ ר"ע בפסחים (דף ה') דיליף השפחה מעיו"ט מדכתיב תשביתו ומצינו הבערה שהיא אב מלאכה וקאמר רבא ש"מ הבערה לחלק א"כ מדסובר הבערה לחלק ע"כ דסובר מקלקל בהבערה פטור ובהבער' דבת פהו התיקון הוא בהאבר בבישול הפתילה ולאו מטעם תיקון מצוה א"כ אם שורף החמץ ביו"ט ליפא שום תיקון רק המצוה והוי מקלקל לגבי החמץ ואי דנעשה גחלים מ"מ דלמא איירי הקרא באינו צריף לגחלת ול"ק מידי דהא ממיל' נעשה גחלי' והוי פס"ר ונח"ל בזה שנעש' גחלים ועי' רש"י (דע"ה) ובמג"ש שם דרק בארע' דחבירו סגי בלא איכפת לי' אבל בדידן' בעינן דלא ניחא ליה עיי"ש וא"כ בשורף חמץ שלו חייב לכ"ע דנעשה גחלת ומתקן גמור הוא דעכשיו אסור בהנאה וכשנעשה גחלת מותר אף זאת קשה דמבואר שבת (דף קי"ג) דר' ישמעאל סובר חלבי שבת קריבן ביוהכ"פ אבל לא של יוהכ"פ בשבת ור"ע סובר ולא של שבת ביוהכ"פ ואמאי הא בהקטרת אמורין ליפא רק מלאכה הבער' פמבואר יבמות (דל"ג) א"כ מקלקל הוא לגמרי במה ששורף ותיקון מצוה לאו תיקון הוא ולדברי רש"י אף לר"י בעי תיקון פתילה או תיקון גברא ותיקון מצוה לאו תיקון הוא ולכאור' י"ל כמו שכ' בס' ח"ש אה"ע (ס' י"ז) לישב קושיתו שם בזר ששימש בהקטרה ואמאי חייב הא הוי מקלקל וכ' אם עושה לתועלת שהוא רוצה בו לא הוי מקלקל וכמ"ש הרמב"ם בקורע בתמתו דמתקן אצל יצרו ואף החולקים מודים בזה דדוקא בקורע דאין הבגד עומד לכה וסתם קריעה הוי מקלקל ואף שהוא רוצה בכה ועושה נ"ר ליצרו מ"מ פיון שאינו רשאי בטלה דעתו הנבערה משא"כ אפרין העומדים

להקטירם ע"י פהו פינון שהוא רוצה להקטירן מחשבינו פמו הקטרת פהו דלא מקרי
מקלקל וה"נ בקלבי יוהכ"פ אסור להקריבן בשבת דהוי מתקן אולם דבריו תמוהין דהא
תוס' פתבו להדיא בבבבשול הפתילה אף דמתקן לגבי פתילה מ"מ פינון שאינו אלא
לשריפה לא חשיב תיקון אי לאו דשריפה עצמו חשיב תיקון מטעם תיקון מצנה ומנה
ידענו שאר מיתות ב"ד חשיב תיקון משום מצנה הרי אף דע"י הבבשול פתילה מתקן
בכה האבר וצורפו בכל זה פינון שאין התכלית רק לקלקל בו ל"ח תיקון חזינו אף דבר
העומד לקד מ"מ פשהוא לקלקל ל"ח תיקון אף שרוצה בכה וא"כ יקשה לדעת תוס'
מהא דנר ששימש וכן לשיטת רש"י דתיקון מצנה ל"ה תיקון אף דרוצה בכה למול בנו
ולבשל הפתיל' מ"מ ל"ח תיקון רק תיקון הפתילה במה שצורפו ותיקון התינוק הנמול
ומכש"כ במה שרוצה לעבור עבירה דהא בעשיות המצנה עומד התינוק לקד למולו
ולעשות בו המצנה ואעפ"כ אי לאו תיקון גברא ל"ח תיקון מכ"ש להקטיר מה שהוא
עבירה ועיקר קושיתו כבר ישב שם הגאון בעל ח"ד דשם הוי התיקון מה שביער קדשים
פסולין ומה שהשיג שם בעל ח"ש דהא אין שורפים קדשים ביו"ט תמהני הא בקורע על
מתו בשבת דג"כ אינו מחויב בדבר ואעפ"כ ל"ח קילקול הואיל דיוצא בזה ידי קריעה
ולר' יהודא חייב ותוס' כ' שם דאף לר"ש חשיב בכה"ג תיקון א"כ כמו כן בשורף קדשים
ביו"ט הוי תיקון ומה שכ' עוד הח"ש הואיל דקודם שהעלם עדיין לא נפסלו אין זה
תיקון.

לכאורה הי' נראה כדבריו מדברי תוס' פאן דהקשו בשוחט בשבת להוי מקלקל וכ' פינון
דתיקונו יותר על קלקולו ל"ח מקלקל ומאי ק"ל הא פינון שהתחיל לשחוט פורתא אם
לא יגמר וישחוט רוב סימנים יהי נבלה א"כ במה דגומר השחיטה הוי תיקון מעליא
וע"כ פינון דעושה הפל ביחד אזלינו בטר התחלת המעשה והוי מקלקל אי לאו דתיקונו
רבו על קילקולו אולם י"ל דתוס' כ' פן אף בשוחט עוף והיה חצי קנה פגום והוסיף כ"ש
דג"כ חייב בשוחט בכה"ג בשבת אבל לעולם י"ל כמ"ש בח"ד היכא שפכר נתקלקל
ובמה שגומר פעולתו נעשה תיקון ל"ח מקלקל וזה א"ש בנר שהקטיר בשבת אבל מהא
דחלבי יוהכ"פ אין קרבין בשבת יקשה הא הוי מקלקל לדעת רש"י דתיקון מצנה ל"ח
תיקון: ובלא"ה יש להבין אי תיקון מצנה ל"ח תיקון אמאי קורע על מתו חייב לר"י
דסובר משאצ"ל חייב הא מ"מ מקלקל הוא וצ' פינון דמתקן בהפגד שייכול ללבוש בכל
שעה חשיב תיקון ועיין מג"ש שכ' בדעת רש"י היכא דהתיקון בא בשעת המלאכה אף
לר"ש חייב פמו בנטילת נשמה דהבערה דבת פהו ושאר רוצח וצ"ל לדבריו דבקורע
עכ"פ לא בא התיקון מיד דבשבת הי' יכול ללבוש אף בלא הקריעה והתיקון בא רק על
אחר שבת לקד הוי לר"ש משאצ"ל ולר"י פינון דהתיקון בהפגד על אחר שבת שיהי'
יכול ללבוש חשיב תיקון ואף בלעדי המצנה ובמילה ל"ה תיקון המצנה רק במה דמתקן
גברא דשם אינו בא התיקון מיד כמ"ש התוס' או דתיקון מצו' ל"ח תיקון רק פשהוא
בגופה ולא מעלמא ועיין רשב"א ב"ק שם שהעל' לר"י חובל וצריף לכלבו ל"ה תיקון
שהקלקול רבה על התיקון והקש' משוחט בשבת דהוי תיקון במה שמתהרה מידי נבלה
וכ' דשם יש תיקון בגוף הבהמ' ולר"י תיקון חשיב בעלמא או תיקון פל דהו בגוף הדבר
נפקא לי' מידי מקלקל עי"ש והינו אף דחובל וצריף לכלבו אף דהוי תיקון בגוף הדם
שמכינו שיהי' ראוי לכלבו מ"מ הבע"ח נשאר מקולקל משא"כ בשוחטו ומוציאו מידי

אָבֵר מִן הַחַי חֲשִׁיב תִּיקוֹן כ"ד בְּגוֹף הַדְּבָר וּבְמַבְעֵיר וְצָרִיף לְאַפְרוֹ חֲשִׁיב קְלָקוּל ע"כ
הוֹאִיל דְּהַתִּיקוֹן בָּא אֶחָד כ"פ וְאִין הַתִּיקוֹן חֲשׁוּב בְּגוֹף הַדְּבָר עכ"פ לְשִׁיטַת רש"י דְּמַצְנָה לָא
הָוִי תִיקוֹן יְקֻשָּׁה מְהֵא דְחֻלְבֵי יוה"כ אִין קָרְבִין בְּשַׁבַּת וּא"ל דר' יִשְׁמַעְאֵל ור"ע סְבָרִי
מְקַלְקֵל בְּהַבְעָרָה חֲזִיב ז"א דְלְשִׁיטַת רש"י קִידוּשֵׁין (דל"ד) מוּכַח דר"ע אִינוּ סוֹבֵר כר"ש
דְּאִי הַבְעָר' אֲתִי לְמְקַלְקֵל דְחֲזִיב ע"כ אֲוֹקְמִי קָרָא דְמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לְאַיְסוּר שְׁרִיפָה ור"ע
פָּרִיף שֵׁם לר"י וְהָרִי שַׁבַּת שְׁנָאֲמַר בּוּ מוֹשְׁבוֹת וּפְרַש"י דְּהִינּוּ קָרָא דְלֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל
מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם א"כ ע"כ דר"ע לָא ס"ל דְקָרָא לְמִיתַת ב"ד אֲתִי וּמְמִילָא ע"כ ס"ל דְלֹא
כָר"ש: וְשִׁיטַת הַתּוֹס' דר"י ור"א פְּלִיגִי אֲלֵיבָא דר"ש דְּפִלְוִגְתָּא זֹו דְמְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה הִי
גְמִירִי לְהוּ דלר"ש חֲזִיב וּלר"י פְטוּר וּפְלִיגִי אֲלֵיבָא דר"ש דר"א סוֹבֵר פִּינּוּ דְחוֹבֵל וְצָרִיף
לְכַלְבּוֹ הָוִי קְלָקוּל דְאִין הַדְּבָר עוֹמֵד לְכַף וְכֹן מַבְעֵיר וְצָרִיף לְאַפְרוֹ הָוִי ג"כ קְלָקוּל רַק
תִּיקוֹן קֶצֶת חֲשִׁיב לָא אֵיכְפַת לָן בְּזָה לְכַף סוֹבֵר ר"א דְאֵף מְקַלְקֵל גְּמוּר חֲזִיב ור"י סוֹבֵר
פִּינּוּ דְרַק מְהַבְעָרָה דְבַת פְּהוּ וּמְמִילָה יִלְפִינּוּ זֹאת בְּעֵינּוּ שְׁיִהְי' עכ"פ תִּיקוֹן קֶצֶת אָבֵל
מְקַלְקֵל גְּמוּר פְטוּר וּלר"ש דְמַחֲזִיב אֵף בְּאִין צָרִיף לְכַלְבּוֹ וְלַעֲפָרוֹ בְּעֵינּוּ עכ"פ שְׁיִהְי'
מְלֹאכָה הַצֵּל"ג וּמְשַׁכַּחַת דְּהָוִי צֵל"ג בְּגוֹן חוֹבֵל וּמַבְעֵיר בְּאִיְסוּרֵי הַנְּאָה שְׁסָבֵר שְׁיִכּוּל לְתַת
לְכַלְבּוֹ וּלְבִשָּׁל בּוּ קִדְרָה וְאֵף דְתִיקוֹן מְצָנָה ל"ח תִּיקוֹן מ"מ צֵל"ג חֲשִׁיב וְעֵינּוּ בְּמַהְרָ"ם
שִׁיף מִס' סְנֵהֲדֵרִין דמ"מ מְקַלְקֵל הָוִי פִּינּוּ דְלֹא מְתַקֵּן פְּלוּם וְלַעֲנִין מְלֹאכָה הַצֵּל"ג אֲזֵלִינּוּ
בְּתַר מַחֲשַׁבְתּוֹ פִּינּוּ דְחוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ לְהַנּוֹת וְעוֹשֶׂה הַדְּבָר לְצ"ג חֲשִׁיב מְלֹאכָה הַצֵּל"ג ומ"מ
פִּינּוּ דְלֹא נִהְיָה מְאוּמָה חֲשִׁיב קְלָקוּל פִּינּוּ דְלֹא מְתַקֵּן פְּלוּם וּבִס' פְּתַח הַבַּיִת (ס' ד') הַקֻּשָּׁה
אֲמַאי לָא תִירְצוּ תוֹס' ג"כ אֵף אֵם יָדַע שְׁאֲסוּר וּרְצוֹנוֹ לַעֲבֹר עַל הָאִיְסוּר אִפִּי"ה הָוִי
מְקַלְקֵל כְּמוֹ בְּקוֹרְעַת בְּחֻמְתּוֹ וְהַנִּיחַ בְּצ"ע וְלֹא קֻשָּׁה דְהָא תּוֹס' הַנְּצָרְכוּ לְמַצּוֹא לר' אֲבִנָּה
דְסוֹבֵר אֵף מְקַלְקֵל גְּמוּר וְלִית לִי אֵף תִּיקוֹן קֶצֶת ג"כ מְחֲזִיב ר"ש וְאֵעִפ"כ בְּעֵינּוּ שְׁיִהְי'
צֵל"ג א"כ כְּשִׁידַע שְׁהוּא אִיְסוּר הַנְּאָה וּרְצוֹנוֹ לַעֲבֹר ל"ה מְקַלְקֵל גְּמוּר אֲדַרְבָּא הָוִי תִיקוֹן
קֶצֶת וּבַכֵּה"ג אֵף ר' יוֹחָנָן אֲלֵיבָא דר"ש מְחֲזִיב פִּינּוּ דְרוֹצָה לְהַנּוֹת מְאִיְסוּר הַנְּאָה עֲדִיף
מְחוֹבֵל וְצָרִיף לְכַלְבּוֹ וּמַבְעֵיר וְצָרִיף לְאַפְרוֹ פִּינּוּ דְבַל"ה אִינוּ עוֹמֵד רַק לְשְׁרִיפָה וּלְקַלְקֵל
וְאַצְלוֹ הָוִי תִיקוֹן קֶצֶת שְׁבַרְצוֹנוֹ לְהַנּוֹת מְהֵאֲפֵר וְהַדָּם לְכַף הַנְּצָרְכוּ תוֹס' לְמִינְקֻט רַק כְּשִׁלֵּא
יָדַע שְׁהִי אִיְסוּר בְּהַנְּאָה דְאִז כְּשִׁידַע לוֹ שְׁאֲסוּר לְהַנּוֹת מְזָה לָא יִהְיָה וְאִינוּ מְתַקֵּן פְּלוּם
ומ"מ צָרִיף לְגוֹפָה הָוִי פִּינּוּ שְׁסָבֵר וְעֹשֶׂה מְלֹאכְתּוֹ ע"ד לְהַנּוֹת וּלר"א מְחֲזִיב וּלר' יוֹחָנָן
פְטוּר וּז"פ וּבְרוּר.

אָמְנָם נִרְאָה דִּילְכָל דְל"ה מְקַלְקֵל מִפְּשׁ אֵף דְאִינוּ מְתַקֵּן חֲזִיב וְתוֹס' דְנִקְטוּ אִיְסוּר הַנְּאָה
י"ל דְמִיְיָרִי בְּהַקְדָּשׁ דְחֻבֵּל בְּבַהֲמָה שְׁהִי סְבֵר שְׁהִיא חֲוָלִין וְחֻבֵּל לְצוֹרְף פְּלָבּוֹ וּנְמַצְאָת
שְׁהִיא שְׁלֵ קִדְשִׁים וְלֹא מְצִי לְהַנּוֹת וְכֹן הַבְעֵיר עֲצִים לַעֲפָרָן שְׁהִי סְבֵר שְׁהִם חֲוָלִין וּנְמַצְאוּ
שְׁלֵ הַקְדָּשׁ וְכֹן מְצָאֵתִי בִש"מ ב"ק (דף ל"ד) מִשֵּׁם הַר"פ רַק הוּא כ' שֵׁם דְבָזָה פְּלִיגָא ר"א
וּר"י דר"א סְבֵר פִּינּוּ דְבִשְׁעָה שְׁעֻשָּׂה הַמְלֹאכָה הִי צֵל"ג אַע"ג דְבִסוּף אִיגְלָאֵי מְקִלְתָּא
שְׁאִינָה צָרִיכָה פְּלָל וְהו"ל מְקַלְקֵל מ"מ קָרִינּוּ בִּיהַ צֵל"ג וּר"י סוֹבֵר פִּינּוּ דְלְבִסוּף אִיגְלָאֵי
מְקִלְתָּא דְמְקַלְקֵל הוּא וְאִין בּוּ שׁוּם תִּיקוֹן ל"ח צֵל"ג וּמְדַבְרֵי תוֹס' פֶּאֵן מְשַׁמַּע דְאֵף לר"י
בַכֵּה"ג כְּשִׁמְחַשְׁבְּתּוֹ הִי לְהַנּוֹת בּוּ הָוִי צֵל"ג רַק מְקַלְקֵל הָוִי דְלַעֲנִין קִילְקוּל אֲזֵלִינּוּ בְּתַר
הַתְּכִלִּית וְתַלְמִידֵי הַר"פ סוֹבְרֵי דלר"י מְטַעַם מְלֹאכָה שְׁאֲצֵל"ג פְטוּר בַכֵּה"ג אָבֵל מ"מ
י"ל דְגַם כְּפִנְתַּת הַתּוֹס' בְּאִיְסוּר הַנְּאָה הִינּוּ דְהַקְדָּשׁ דְבָזָה הָוִי מְקַלְקֵל גְּמוּר שְׁהַעֲצִים שְׁלֵ

הקדש עומדים לפדותם ולהנות שאר הנאות וכן הבהמה של הקדש לצורך הקדש עומד' והוא קלקול אות' אבל היכא דלית להו שום תיקון פגון איסור הנאה ממש י"ל דלאו בכלל מקלקל הוא אף דאינו מתקן וצ"ע בזה ולר' יהודא פתבו תוס' דאף חובל וצריף לכלבו ומבעיר וצריף לאפרו בכלל מקלקל הוא שקלקולו רבו על תיקונו שוין שאינו עומד לכה אבל גבי שחיטה דרכו בכה.

אולם הרשב"א ב"ק שם פתב בזה דלר"י תיקון חשיב בעלמא או תיקון כ"ד פגוף הדבר נפקא לי' מידי מקלקל ולכה בשוחט בשבת חטאת בחוץ לעזרה דמבואר בפסחים דחשיב תיקון להוציא מידי גבילה פינון שהוא פגוף הדבר חשיב תיקון ולכאורה צריף להבן א"כ בחובל וצריף לדם הני ג"כ תיקון פגוף הדבר שמכין הדם לכלבו וצריף לומר דזה ל"ח תיקון רק מעלמא אבל גוף הדבר ל"ה רק תיקון קצת ובה פינון שקלקולו רבה על תיקונו פטור לר"י אבל במוציא מידי גבילה ואבמה"ח חשיב תיקון פגוף הדבר.

ובתוס' דכתבו לעיל בקורע על מתו דהוי תיקון שיכול ללבןש הבגד כ"ש אף דבשבת בלא"ה יכול ללבשו צ"ל דמ"מ פינון שקורע וקנים המצנה ויכול ללבשו כל שעה למחר חשיב תיקון גמור ומ"ש דלר"ת הוי תיקון בשעת קריעה קשה באמת הא לא פא התיקון בשבת רק למחר והיום הוי מקלקל ויש לדחוק בזה עכ"פ מבואר מדברי תוס' משם הר"י דבקורע פינון דיצא ידי מצנה הוי מלאכה הצל"ג.

וצריף להבן הא לעיל (דף צ"ה) פתבו תוס' משם הר"י דמלאכה שאצל"ג קרי פשעושה מלאכה ואינו צריף לאותו הצורך כעין שהי' במשפן אלא לענין אחר ובהוצאות המת אינו צריף להמת ובמשפן הי' צריף להחפצים עיי"ש א"כ אמאי צורך מצנה חשיב צל"ג: אף נראה דנדאי מודה הר"י דלאיזה צורך שעושה המלאכה לא איכפת לן אם צריף לגוף המלאכה יהיה לאיזה תועלת שיהי' חייב והוי דומיא דמלאכת המשפן אף דשם הי' צריף לגוף החפצים לצרכם מ"מ אם צריף למצן פינון שצריף לגוף החפץ הוי מלאכה הצל"ג ובמוציא מת לקברו דפוטר ר"ש אף דבאמת צריף לגוף המת לעשות בו המצנה י"ל דדומה למ"ש תוס' שם ונב בפס שלא יטנפו פליו הוי אצל"ג שאינו צריף להכיס עצמו ואפ"ל למנות ראיותיו או נקיים שצריף להכיס מ"מ א"צ להוצאה זו דהכי נמי סגי לי' אם יתיב בחד דנוכתא עי"ש.

והיינו אף דצריף לו לילך למקום אחר הצריף לו וצריף להכיס לשמושו למנות ע"י זה ראיותיו מ"מ פינון שלצורך מה שנהנה במה שעושה המלאכה היינו הכיס לא הי' צריף להוציאה דאם הי' יושב במקומו הי' לו ג"כ התועלת מן הכיס כמו אם הוציאה לכה חשיב משאצ"ל פן נמי במוציא מת לקברו אף דצריף לגוף המת לא לבד לסלק הטומאה לטהר הבית וכדומה רק לגופו שיקיים בו המצנה מ"מ התועלת שיש לו מן המת היינו המצנה לא הי' צריף להוציאה דהי' יכול לקברו במקומו וצורך ההוצא' אינו רק שהוא רוצה לקבור אותו במקום אחר לכה הוי משאצ"ל אבל גבי קורע על מתו דאינו יכול לקיים המצנה בלעדי זה היינו הקריעה וכינון שהוא לתועלת עצמו רק שהוא בשביל מצנה דומה למלאכת המשפן דשם היה ג"כ צורך החפצים לצורך מצו' וראיתי ברשב"א שהקשו על התוס' דסברי דמצן הוי מלאכה הצל"ג מן המוציא מת לקברו ולענ"ד למ"ש תוס' גבי נב בכיסו הטעם אתי שפיר והרשב"א סובר פינון דאין לו הנאה לא בהוצא' ולא בקבורה רק

ממניעת הטומאה בכלל מלאכה שאצל"ג הוא אבל מ"מ מודה לשיטת הר"י דממלאכת המשכן ילפינו דהי' התועלת וההנאה בגוף המלאכה והתוס' סברי דאף צורך מצנה פינו שצריך לעשות מלאכה הזאת לצורך מצו' חשיב צריכה לגופה ותמהני על הפפות תמרים סוכ' (דף ל"ג) שכתב בכונת תוס' בפ"י משאצ"ל דלא מקרי מלאכה אלא פשעושה אותה מעין הצורך שהי' במשכן באותה מלאכה אבל פשעושה לצורך אחר שלא הי' דכונתה במשכן מקרי משאצ"ל וכ' המשל במשכן היו צדין החלזון כדי לצבוע בדמו וא"כ הצד נחש לרפואה חייב אבל הצד נחש לשחק בו אינו דומה לצורך שהי' במשכן ולפי' ר"י בעל התוס' פטור דהוי משאצ"ל ע"ש עוד החותף ראש עוף לשחק בו הוי משאצ"ל פינו דל"ה מלאכת ההריגה מעין הצורך שהי' במשכן ודבריו נפלאים ודאי בעינן שיהי' דומה למלאכת המשכן שיהי' המלאכה צל"ג היינו לתועלת גוף הדבר אבל אם צריף לו יהי' לאיז' צורך שיהי' פינו דיש לו תועלת וצורך בגוף המלאכה דומה למלאכת המשכן והעד נאמן לזה דברי ר"י בעל התוס' לפנינו דקריעה לצורך מצנה הוי מלאכה הצריכה לגופה אף דבמשכן לא הי' דכונתה קריעה מכל מקום פינו דיש לו צורך בגוף הקריע' חשיב צל"ג פו נמי זה ומה שכתבו התוס' לעיל (דף צ"ד) דקורע על מתו או שובר פלים למרמי אימתא על אנשי ביתי א"צ לגוף המלאכה דבמשכן הייתה קריעה לצורך תיקון דבר הנקרע ע"כ טעות הדפוס הוא קורע על מתו דבהדני' מבואר (דף ק"ה) דקריעה של מצו' הוי צל"ג וצריף להיות רק קורע בחמתו וכן מצאתי בהגהות הב"ח אבל ודאי היכ' דיש לו תועלת בגוף המלאכה וכגון בצד לשחק או חותף ראש עוף לשחק מ"מ פינו דיש לו תועלת ושימוש בגוף המלאכה דומה למלאכת המשכן וראיתי בס' מרפכת המשנה (דף יו"ד ע"ג) שהקשה ע"ד תוס' דקריעה חשיב מתקן דיכול ללבשו הא נמי במוציא מת לקברו משפחת לי' דמתקן הבית שאם הי' פהו מותר לפנס בו ולא ידעתי פונתו וכי מוציא מת לקברו פוטר ר"ש מטעם דלאו מתקן הוא הא עיקר הפטור מטעם דהוי משאצ"ל דבגוף החפץ שעושה בו המלאכה אין לו תועלת רק לסלק ההיזק ואינו דומה למלאכת המשכן משא"כ בקורע על מתו צריף לו לגופה לקיים המצוה ותיקון הבגד שיוכל ללבשו: וקצת יש להבין דמוקי קורע על מתו דחייב כר"י והוי תיקון ומה תיקון הא המבשל בשבת במזיד לא יאכל עולמית וה"נ פינו דעשה מלאכה בשבת אסור לו לעולם ועי' טור וש"ע (סי' שח"י) דהה"ד בכל המלאכות.

ובאמת לר"י הסנדלר דאסור לעולם צ"ל הא דמבשל בשבת חייב ול"ה מקלקל פינו דעכ"פ בהנאה מותר וכן מצאתי בס' מהר"ם שי"ף סנהדרין (דף פ"ה). אולם בקורע על מתו דעיקר התיקון הוא בשביל מצנת קריעה או דיכול ללבשו הבגד ואם אסור ללבשו ליפא שום תיקון וצריף לומר פינו דאם נאמר דאסור ללבשו ליפא חילול שבת שוב מותר ללבשו אולם זה אינו דאם מותר ללבשו נעשה תיקון והוי חילול טוב שנאמר דאסור ללבשו ול"ה חילול דהוי מקלקל וי"ל דאיירי בשוגג דמותר במוציא שבת לרבי יהודה ובמזיד באמת י"ל פינו דאסרינו ליה ללבשו הוי שוב מקלקל ופטור דמדאורייתא בלא"ה לא הוי שום תיקון רק מצנה דרבנן ואם אסרינו לי' ליפא תיקון: והנה מדברי תוס' מבואר עכ"פ דאף תיקון של חיוב דרבנן חשיב תיקון לחייבו חטאת אף מדאורייתא דהא קריעה על מתו ל"ה רק מצנה מדרבנן וכן תיקון הבגד ללבשו הוא רק חיוב דרבנן ואעפ"כ חייב חטאת דמאי איכפת לן פינו דמ"מ חל החיוב הוי מתקן אף מדאורייתא

ול"ה מקלקל ועיין תוספות יו"ט שביאר פן ע"נ וראיתי במג"ש שכתב ליישב קושית התוס' ד"ה קא ר"י על רש"י דרש"י סובר פיון דמדאורייתא לאו מצוה קעביד חייב חטאת דאיהו יפטר והו רבנן מחטאת פיון דמדאורייתא חייב ונמצא חוטא נשפר ובלי ספק טעות הדפוס הוא כי אין לפרשו כפאשר לפנינו כי אין לו שחר כלל אדרבא מדאורייתא אינו צריף לקרוע פטור מחטאת דהוי מקלקל גמור רק מדרבנן חייב מתקן ולהפוך הי' לו לומר דאיהו יתיב והו רבנן חטאת פיון דמדאורייתא הוא מקלקל אולם באמת זה אינו פיון דחייב מדרבנן וחייב תיקון ועומד לכה נדאי חייב חטאת אף מדאורייתא דהצורה חייב דרבנן מוצי' מידי מקלקל ולא מחייב לי' כמתקן אף מדאורייתא וכן מבואר מש"ס שבת (דף ק"ד ע"ב) רבא אמר כגון שנטלו לתג של דלת ועשאו רי"ש ופירש רש"י ובדבר מועט חייב הואיל דזהו תיקון הספר דאסור לאדם להשהות ספר שאינו מוגה משום אל תשפן באהליה עולה והו"ל פכותב אות אחת והשלימו לספר דחייב הרי דחייב תיקון מעליא אף דמקלקל הדלת רק פיון שצריף לתיקון הספר.

ובאמת קשה שם למה לא יתחייב שתיים משום מוחק ומשום פכותב וכן מבואר באמת בירושלמי פ' כלל גדול דחייב שתיים. עכ"פ התיקון הוא רק מה דאסור להשהות ספר שאינו מוגה וגם היום בשבת דאי אפשר לו לתקן אנוס הוא ואינו עוש' איסור ובכ"ז כשמתקן חייב תיקון מעליא אף לחייבו מדאורייתא ועי"ש בר"ן דע"כ לא איירי בספר תורה דהוי חק תוכות ולענין שבת אף הרנשם חייב דהוי מלאכת מחשבת ובב"א הקשה קא תינח בנוטל גגו דחיי"ת אבל בנוטל תגו דדלת החייב משום דהוי פכותב אות אחת והשלימו לספר וכיון שאעפ"כ הספר פסול למה חייב ולא קשה כלל דמשום אל תשפן באהליה עולה הוי תיקון כמ"ש רש"י ונה"ר"ן כ' דכתיב' הוי לענין שבת ואיירי בשאר ספרים לא בס"ת ועיין בית מאיר (סי' קכ"ה ס"ח) שהקש' על המרדכי דמה יענה לתירוץ רבא ולא קשה דהא ה"ר"ן כתב ג"כ אף על תירוץ דרבא דלענין שבת אף רנשם חייב וע"כ אף דס"ת פסול איירי שם בשאר ספרים ומשום אל תשפן הוי תיקון וכמ"ש רש"י וא"כ הרי דכל התיקון הוא רק מדרבנן ובכל זה חייב מדאורייתא דכן מסתבר פיון דצריף לזה ועומד לכה לאו קלקול הוא רק תיקון וראיתי בש"א (סי' נ') שהביא ראי' לדברי הרמב"ם דאם פירש מן המילה דאינו חוזר על ציצין שאינו מעפבין אף בחול משום דכל מיל' בשבת הוי מקלקל רק משום מתקן גברא אסור אי לאו דגלי קרא מיל' בזמנו דדוחה שבת ואי ס"ד דאף אחר שפירש אפ"ה יש מצוה משום זה אלי ואנוהו אין פאן משום מתקן פיון דאין מעפבין הו"ל מקלקל בחבור' דפטור ואמאי אינו חוזר עליהן אף בשבת לימי מצות מילה דציצין שאין מעפבין דרבנן ולדחי מקלקל בחבורה דאין בו אלא איסור דרבנן א"ו דאף בחול א"צ לחזור ודבריו תמוהין קא אם חייב מדרבנן לחזור על שאין מעפבין משום התנאה לפניו במצות שוב הוי תיקון מעליא אף מדאורייתא דהחייב דרבנן משוי' לי' למתקן ומוציא מידי מקלקל ואיהו דחה שבת במלאכה דאורייתא לקיים המצוה דרבנן ולא עוד אלא אפ"ה אם נאמר דזה אלי ואנוהו הוי דאורייתא כדמשמע מדברי רש"י ריש פ' לולב הגזול בפשיטות דהוי דאורייתא כמ"ש המחברים להוכיח מפמה מקומות [ובאמת מרש"י אינו ראיה די"ל דעכ"פ ראוי לקיים בו זה אלי ואנוהו בעינו ומצד זה יבש פסול וכ"כ בס"ט"ק ריש זבחים אבל לעולם להתנאות ממש י"ל דל"ה רק דרבנן] מ"מ לא ניתן שבת לדחות בשביל מצוה זו דרק מילה ממש להסיר

הַעֲרָלָה וְהַצִּיצִין מְעַפְּבִין דוֹחָה שֶׁבֶת דְּגִדּוּלָה מִיֵּלָה שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ י"ג בְּרִיתוֹת וְדוֹחָה אֶף לַעֲשֵׂה וּל"ת וּכְמ"ש הַתּוֹסֵף (דָּף קל"ב ע"ב) וְכֹן צָרִיף לומר לר"א ב"י גִּיטִין (דָּף כ') דְּבָהָא פְּלִיגֵי ר"י וְרַבְּנָן דְּלר"י כְּשֶׁר אֶף לְהַעֲבִיר קוּלְמוֹס עַל הַשֵּׁם וּלְרַבְּנָן פְּסוּל אִפִּי בְּדִיעֵבֵד וּא"כ אִם לֹא חֲזַר עַל צִיצִין וְשִׂאִין מְעַפְּבִין וּמ"ט הֵא לְרַבְּנָן זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ מְעַפְּבִין וְע"כ פִּינּוֹן דְּאִינוּ מְגוּף עֲצָם הַמִּילָה לֹא נִתְּנָה שֶׁבֶת לְדַחֲוֹת בְּשִׁבִיל זֶה וּכ"ז שְׁלֵא פִּירֵשׁ חֲדָא חִילוּל הוּא וְחֻמְתָּהּ אֶף שִׂאִין מְעַפְּבִין מִטַּעַם וְאַנְהוּ וּכְשֶׁפִּירֵשׁ לֹא נִתְּנָה שֶׁבֶת לְדַחֲוֹת אֶף בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן לְקַיָּיִם מְצַנֵּת וְאַנְהוּ דְּכָל דְּתִיקוֹן רַבְּנָן כְּעִין דְּאִוְרֵיִתָּהּ תִּיקוֹן כְּמַבְּנָאָר בְּר"ה בְּהָא דְּאִין עוֹלִין לְאִילָן דִּיו"ט עֲשֵׂה וּל"ת וְעִי"ש בְּר"ן וְה"נ דְּכַנּוּתָהּ אֶף אִם נוֹדָה לְדְּכָרִיו דְּל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן אִין מְצַנֵּת מִיל' דוֹחָה וְדוֹחָה לְחַלְקָא וְלומר דְּבְמִילָה פִּינּוֹן שְׁנִיתָן שֶׁבֶת לְדַחֲוֹת עֲדִיף אוּלַם בְּאַמַּת דְּהוּי מְלֵאכָה דְּאִוְרֵיִתָּהּ פִּינּוֹן דְּעוֹמֵד לְכֹף ל"ה בְּכָלֵל מְקַלְקֵל רַק תִּיקוֹן מְעַלְיָא לְחַיִּיבוּ בְּחֻטָּאת מְדְאִוְרֵיִתָּהּ וּז"פ: עוֹד כְּתַב הַש"א שֶׁם לְהוֹכִיחַ דְּגַם בְּחוּל כְּשֶׁפִּירֵשׁ שׁוֹב לִיכָא בּוּ מְצַנֵּת וְאַנְהוּ דְּאִם נֹאמֵר דְּעַדְיִין אִיכָא הִידוּר מְצַנֵּת כְּמוֹ דְּמִילָה עֲצָמָה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת ה"נ מְשׁוּם הִידוּר מְצַנֵּת רִשְׁאֵי לְדַחֲוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת כְּמוֹ דְּאִמְרִינָן בְּמִנְחוֹת (דָּף ס"ד) הִי לְפָנָיו ב' חֻטָּאוֹת א' שְׁמִינָה וּא' כְּחוּשָׁה שְׁחַט כְּחוּשָׁה וְאַח"כ שְׁמִינָה פְּטוּר וְלֹא עוֹד אֵלֵא שְׁאוּמְרִים לוֹ הֵבֵא שְׁמִינָה לְכַתְּחִלָּה וּשְׁחַט וְה"נ אִם בְּפִירֵשׁ אִיכָא מְשׁוּם הַתְּנָאָה לְפָנָיו אַע"ג דֹּא"מ הִי מְנַתֵּר לְחֻזְרָא וְלְחַלְלָא עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת מְשׁוּם הִידוּר מְצַנֵּת א"ו פִּינּוֹן דְּכָבֵר נִגְמַר הַמְצָנָה אֶף בְּחוּל א"צ לְחֻזְרָא וְלַעֲנֵד אִין רֵאִי מִחֻטָּאת בְּשֶׁבֶת דְּשֶׁם הַהִידוּר מְצַנֵּת עִם עֲצָם הַמְצָנָה שְׁיָיָהּ הַפֵּל בְּבַת אַחַת לְהֵבִיא שְׁמִינָה וְהַחִילוּל שֶׁבֶת שְׁנֵה בְּשְׁמִינָה כְּמוֹ בְּכַחוּשָׁה וְחַל עָלָיו הַחַיִּיב לְהֵבִיא שְׁמִינָה אוּ מִטַּעַם דְּכַתִּיב הַפָּכֵשׁ הָאֶחָד הַמִּיּוּחָד שְׁבַעֲדָרוּ כְּמַבְּנָאָר מְגִיל' (דָּף כ"ח) אוּ מִטַּעַם שְׁכַתֵּב רִש"י שֶׁם הַקְּרִיבָהוּ נֹא לְפַחֲתָהּ וּמ"מ חַל עָלָיו שְׁנֵיִהֶם בְּמַעֲשֵׂה א' ב"ב א' לְכֹף אִמְרִינָן הֵבֵא שְׁמִינָה דְּאִם יֵשׁ לוֹ שְׁמִינָה לֹא נִתְּנָה שֶׁבֶת לְדַחֲוֹת בְּהַפְּחוּשָׁה מִשֵּׁא"כ בְּמִילָה בְּצִיצִין וְשִׂאִין מְעַפְּבִין דְּכָבֵר נִגְמַר מַעֲשֵׂה הַמִּילָה עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב וְהַהִידוּר בָּא בְּפָנָיו עֲצָמוֹ אַח"כ לְכֹף כ"ז שְׁלֵא פִּירֵשׁ כְּוֹלָה חֲדָא מִיֵּלָתָהּ הִיא נִתְּנָה שֶׁבֶת לְדַחֲוֹת אֶצְלָהּ וְאִם פִּירֵשׁ דְּהוּי חִילוּל אַחַר כְּהַתְּחִלָּה בַּפ"ע וְעַל אֵלוֹ לֹא נִתְּנָה לְחַלְלָא אֶת הַשֶּׁבֶת וְהַהִידוּר לְעוֹלָם הוּא מַעֲשֵׂה אַחֲרֵיתָהּ וְחִילוּל שֶׁבֶת רַק כָּל זְמַן שְׁלֵא פִּירֵשׁ כְּוֹלָה חֲדָא מִיֵּלָתָהּ הוּא וּבְנֻדָּאֵי אֶף בְּמִילָה עֲצָמָה כָּל מַעֲשֵׂה בְּפָנָיו עֲצָמוֹ מְלֵאכָה הִיא הַחִתּוּף הוּא מְלֵאכָה דְּעוֹשָׂה חֲבוּרָה וְיֵשׁ בּוֹ לְכַמָּה פּוֹסְקִים מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה אוּ מְשׁוּם גּוּזוּ כְּמ"ש בַּש"מ כְּתוּבוֹת וְהַפְּרִיעָה אַח"כ שׁוֹב מְלֵאכָה אַחֲרָת וְגַם שְׁיָיָהּ בּוֹ מְכָה בְּפִטְיֵשׁ וּמְשׁוּם בּוֹנָה דְּאִדָּם שְׁיָיָהּ בּוֹ ג"כ בְּנִין כְּמַבְּנָאָר בַּש"ס שֶׁבֶת מְדַכְּתִיב וַיְבָן ה' אֶת הַצֹּלַע וְכֹן אִם מְסִיר הַצִּיצִין וְשִׂאִין מְעַפְּבִין יֵשׁ בּוֹ בְּנִין וְתוֹלֵשׁ וּמְכָה בְּפִטְיֵשׁ גְּמַר מְלֵאכָה וְהָא דְּכ"ז שְׁעוֹסֵק בְּמִילָה חוּזַר אֶף עַל צִיצִין וְשִׂאִין מְעַפְּבִין וּכְמ"ש רִש"י (דָּף קל"ג ע"ב) הַטַּעַם דְּכֹלָה חֲדָא מִיֵּלָתָהּ הִיא וְהָרִי נִתְּנָה שֶׁבֶת לְדַחֲוֹת אֶצְלָהּ הִינּוּ לָאוּ דַחַד' חִילוּל הוּא דְּהָא אֶף דְּלֹא פִּירֵשׁ עַדְיִין וְחֲדָא מִיֵּלָתָהּ הוּא מ"מ כָּל מַה דְּעוֹשָׂה הוּא חִילוּל חֲדָשׁ וּבְנֻדָּאֵי אִם נַעַשׂ בְּאִיסוּר חֲטָיִב עַל כָּל מַעֲשֵׂה חִילוּל בַּפ"ע רַק בְּמִילָה דְּנַעֲשָׂה בְּהִיתָר לֹא מְבַעֲיָא אִם הוֹתֵרָה מִיֵּלָה בְּשֶׁבֶת וּכְמ"ש הַרְמַב"ן וְחִידוּשֵׁי הַר"ן ר"פ ר"א דְּמִילָה דְּל"ח מִיֵּלָה דְּחוּיָהּ בְּשֶׁבֶת אֵלֵא הִיתָר גְּמוּר אֶצְלוֹ שְׁהַתּוֹרָה הַתִּירָה בְּפִי לְמוֹל בְּשֶׁבֶת וְה"ה מְכַשְׁרִין לר"א דְּלִדְיָדָן בְּמִילָה הֵם וְלר"א שֶׁבֶת לַעֲנֵן מִיֵּלָה וּמְכַשְׁרֵיהָ כְּחוּל גְּמוּר הוּא וְלֹא מְשַׁנֵּינָן כָּלֵל וְכֹן הַעֲלָה הַגָּר"א ו'ל בִּיו"ד (ס'י

רס"ו) וילכו במעשה מילה יכול לתקן ולעשות כמו בחול כ"ז שלא פירש ואף להידור מצוה בציצין שאין מעכבין אלא אף אם נאמר דמילה דחוי' לשבת [ובפרט מכשירי מילה לר"א פנראה בש"ס עירובין (דף ק"ג) דכל כמה דאפשר לשנויי משנינו ועיי"ש בפי' רש"י ותוס' לגרסתם בסוף הסוגיא דהכי מסקנא דמילתא והרמב"ן חידושי שבת דכתב שם דמכשירי מילה כמילה עצמה לר"א וניתנה שבת לדחות אצלן ומסקנא נמי בפ' המוצא תפילין הכי משמע דמכשירי מצוה לר"א אף ע"ג דאפשר לשנויי לא משנינו וכ"ש מכשירי מילה ולכאורה המעיין במסקנא דסוגיא שם לפירוש וגירסת רש"י ותוס' מבואר דבאפשר לשנויי משנינו אולם פנראה הרמב"ן תופס שם גירסת הבעה"מ בבבאור הסוגיא שם וגריס אי הכי בכלי נמי ועיי"ש בבעה"מ תמצא מבואר דזאת היא הוכחת רמב"ן וחידושי רשב"א ר"פ ר"א דמילה אולם לפי רש"י ותוס' יראה דלר"א במכשירי פל דאפשר לשנויי משנינו ומ"מ אין ראי' למילה עצמה דשם אפילו אפשר בלא חילול לא מהדרין כמו שפכת חידושי ר"ן שם דלא מהדרין במילה לעשותה בשמאלו או לשנות בה אלא היתר גמור אצלן ומ"מ אף אם נאמר דדחוייה היא ולא הותרה [אעפ"כ חזר כ"ז שלא פירש דניתן לדחות לעשות המילה ככל מעשיו בחול כ"ז דהוא חדא מילתא וכיון דגילתא התורה דניתן שבת לדחות אז כ"ז דעוסק בו נגרר הטפל בטר העיקר וכמו דהעיקר דוחה פן הטפל היינו ההידור וכשפירש והוי התחלה בפ"ע וע"ז לא ניתן לחלל את השבת.

ואינו דומה כלל להא דאומרים לו הבא את השמינה דשם לגבי פחוש לא ניתן שבת לדחות כלל רק לעשות עיקר המצוה בהידור דהיא השמינה משא"כ בציצין דאין מעכבין דכ"א נעשה בפ"ע וילגבי כ"א הוא מלאכה חדשה וז"ב.

ובזה מיושב מה דהעלה השא"ר (סי' נ"ט) לאסור ע"י שני מוהלין בשבת ויו"ט משום לתא דשני דקא עביד איסורא ואף במנהל אחד צריך שלא יפרוש א"ע בין מילה לפריעה דאז הוי פולה חדא חילול מהתחלה עד גמר ואם המל הוא פורע ולא סילק ידו אין כאן אלא חילול אחד שהרי אפילו על שאין מעכבין יש רשות לחזור ואין כאן חילול חדש אלא כל שמרבה בתחלה בעוד שלא פירש א"ב משום חילול חדש אלא חילול אחד ואם אחד ימול וב' יפרע יש כאן ב' חילולין וכיון דאפשר ע"י חילול א' אין לנו לעשות ע"י ב' חילולין ואסור מה"ת ולמ"ש נדאי אף אם א' עושה ולא סילק ידיו וכולא חדא מילתא היא מ"מ כל חילול הוא בפ"ע ובנדאי אם עושה בשוגג במקום דאסור וחיוב טעם חייב על החיתוף משום תולש וכן על הפריעה משום בונה והא מצינו דחייב בלובש בגד פלאים פשהתרו בו ושהה כדי לפשוט חייב בכל פעם ופעם מלקות ובפרט אם עושה בכל פעם מעשה חדש ומרבה בחבורה ואף אם הפל הי' שם חילול במלאכה אחת הוי כשני חילולין רק הא דחזר אף על ציצין שאין מעכבין מטעם דכולה חדא מילתא היא לא מטעם דהפל חד חילול הוא רק כולא חדא מילתא הוא היינו מעשה מילה נקרא על שם אחד שעושה מלאכה למול אשר התורה או שהותרה בשבת או שנתנה שבת לדחות מ"מ הפל מעשה מילה אחד הוא ושרי לעשות בה כמה חילולין רק אחר שסילק ידו א"ח דהוי כהתחלה בפ"ע ועל אילו לא ניתן לחלל את השבת והיינו אף כשלא סלק ידו מותר לחזור אף דהוי חילול חדש מ"מ נגרר הטפל בטר העיקר ושם מילה הותרה בשבת או דשבת דחוייה לגביה ואתחלתא מחדש אסור כיון דאינו מעכב וא"כ מה לי אם נעשה ע"י

אָדָם אָחַד גּוֹף מִצְנוֹת מִילָה אוֹ אִם זֶה פּוֹרֵעַ אוֹ אַחַר פִּינוֹן דְּכָל אָחַד עוֹשֶׂה חִילוּל חִילוּל חֲדָשׁ אֶף אִם לֹא סִילַק יָדוֹ וּמַה"ט נָמִי נִרְאָה בְּמִקּוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁמִכְבְּדִין שְׁלִשָּׁה לְמִילָה וְלִפְרִיעָה וְלִמְצִיצָה יָכוֹל בִּשְׁבַע ג"כ לַעֲשׂוֹ' בֶּן אֶף לְסִבְר' הַשֵּׁא"ר דַּע"כ"פ אַחַר הַמִּילָה וְהַפְרִיעַ' תָּשִׁיב בְּנִילָה מִלְתָּא דְּמִילָה וּמְצִיצָה הִיא מִטְעַם סַפְנָה וְהוּא וְדָאִי אַתְחַלְתָּא אַחְרִינָה וְעֵינִן חִידוּשֵׁי ר"ן שַׁבָּת (דְּקָל"ג) דְּכַתְּבַת דְּלָמָּה דְּקִי"ל דְּפִירוּשׁ אֵינוֹ חוֹזֵר עַל צִיצִין שְׂאִין מְעַפְּבִין גַּשׁ לְעֵינִן בְּהַמְצִיצָה עֲצָמָה י"ל כָּל שְׁפָרַע הָרִי סִיָּים צָרְכֵי הַמִּילָה וְדַלְמָ' הַמְצִיצָה מִקְרִי רְפוּאָה וְלֹא צִוְרָה מִילָה הִיא ע"ש וְלְדַבְּרֵי דְּמִקְרִי סִילַק יָדוֹ מִן הַמִּילָה אַחַר שְׁפָרַע א"כ אֵין הַבְּדֵל בֵּין אִם מִי שְׁפָרַע מוֹצֵץ אוֹ אַחַר.

וְאֶף אִם נֹאמַר דְּלֹא מִקְרִי סִילַק יָדוֹ עֲדִינִן מ"מ לֹא חֲדָא חִילוּל הוּא וְהַמְצִיצָה הִיא מְלֹאכָה בַּפ"ע וּמִי שְׁרוּצָה לְזִכּוֹת בָּהּ לָמָּה נֶעֱכַב ע"י כְּמוֹ דְּיָכוֹל לַעֲשׂוֹת ע"י שְׁנַיִם הַחִיתוּף וְהַפְרִיעָה: וְעֵינִן עוֹד בִּשְׂא"ר (סִי' נ"א) שְׁהֶאָרִיף לְהַקְשׁוֹ' לְהַמְבַּנְאָר בַּש"ס דְּבִרְיָת' דְּפִירֵשׁ א"ח רַבְּנָן דְּר"י הוּא דְּגַבִּי לְחַם הַפְּנִים דְּכַתִּיב תָּמִיד אֱלוֹ מוֹשְׁכִין וְאֱלוֹ מְנִיחִין וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמַב"ם וְע"כ הָא דְּכַתִּיב בַּפ"א ה'ל' ק"פ דְּכַמְעֵשְׂהוּ בַּחֹל כֶּף מְעֵשְׂהוּ בַּשַּׁבָּת ע"כ אֵינְרִי דְּלֹא פִירֵשׁ וְכַמְבַּנְאָר שְׁם דְּאַחַר שֶׁהִי מְפָשִׁיט אֶת כְּפוֹל הִי מוֹצִיא אֶת אִינְרִי וְזֶה מְפָסִי בְּהוֹצָאתוֹן בְּאַמְצָע וְדָמִי לְצִיצִין שֶׁא"מ שְׁחוֹזֵר עֲלֵיהֶם כ"ז שְׁלֹא פִירֵשׁ וְא"כ כִּי פְּלִיגִי דְּר"י בְּנוֹ שֶׁל רִיב"ב וְרַבְּנָן דִּידְנָה בְּשִׁלָּא פִירֵשׁ וְאֶפ"ה לְר"י אֵינוֹ מְפָשִׁיט אֱלָא עַד הַחֲזוּה בְּלִבְד שְׁיָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הָאִינְרִין וְא"כ ה"נ בְּצִיצִין שֶׁא"מ אַעפ"י שֶׁל"פ א"ח וְלְרַבְּנָן בְּשִׁלָּא פִירֵשׁ חוֹזֵר כְּמוֹ גַּבִּי הַפְּשִׁט דְּהו"ל ל"פ א"כ מַה קָאָמַר ר' יוֹחָנָן מֵאֵן תִּנָּא פִירֵשׁ אֵינוֹ חוֹזֵר ר' יִשְׁמַעֲלֵאל הוּא הָא לֹא אֵינְרִי בְּשִׁלָּא פִירֵשׁ וְאֶפ"ה ס"ל דֹּא"ח א"כ הַבְּרִיָּתָא דְּבִלָּא פִירֵשׁ חוֹזֵר עַל שְׂאִין מְעַפְּבִין רַבְּנָן הוּא וְלֹא ר"י וּבְפִירוּשׁ לֹא יִדְעִין מֵאִי ס"ל וְאַפְתִּי אֵיכָא לְמִיבְעִיא מֵאֵן תִּנָּא פִירֵשׁ אֵינוֹ חוֹזֵר דְּהָא אֵינְהוּ לֹא מִינְרִי כְּשֶׁפִירֵשׁ אֱלָא בְּלֹא פִירֵשׁ.

וְהֶאָרִיף לְתַרְצֵי דְּרַמְב"ם סְמָף עַל סוּגְיָא דְּמִנְחוֹת דְּפְלִיג עַל סוּגְיָא דְּשַׁבָּת וּמִשְׁם מוֹכַח דְּר"י אֵינְרִי בְּלֹא פִירֵשׁ וְהַקְשָׁה תוֹ מִש"ס דְּשַׁבָּת (קִי"ז) מֵאִי אֶהְדְּרִי לִיהַ חֲבַרְיָא דְּר"י בֶּן רִיב"ב אִם מְצִילִין תִּיק הַסְּפָר כו' מִי דְּמִי הֵתָם טִילְטוּל הֶכָא מְלֹאכָה וּמֵאִי ק"ל הָא פִינוֹן דְּלֹא פִירֵשׁ מִן הַהַפְּשִׁט עַד גָּמַר כָּל הַהַפְּשִׁט אֵין כָּאֵן מִשׁוּם מְלֹאכָה לַכ"ע א"ו מִשְׁהַגִּיעַ לְחֲזוּה פִירֵשׁ מִן הַהַפְּשִׁט וְכַר"י אֵיכָא מִשׁוּם מְלֹאכָה לְרַבְּנָן דְּלְחַם הַפְּנִים וּפְרִיף הֶכָא מְלֹאכָה וְדַלְמָא ס"ל כְּרַבְּנָן דְּלְחַם הַפְּנִים.

וְלִמ"ש הַדְּבָרִי כְּפִשׁוּטָן דְּנִדְאִי בֶּן הוּא הַדְּבָרִים דְּרַבְּנָן דְּר"י בְּנוֹ שֶׁל רִיב"ב אֵינְרִי בְּלֹא פִירֵשׁ פִינוֹן דְּקִי"ל"ן כְּרַבְּנָן דְּר"י וְגַם דֹּא"ח עַל צִיצִין שְׂאִין מְעַפְּבִין וְכֵן כ' לְהֶדְיָא הֶרְמַב"ן חִידוּשֵׁי שַׁבָּת שְׁם דְּרַבְּנָן דְּפְלִיגִי בְּפֶסֶח נָמִי שְׂאֵינוֹ פּוֹרֵשׁ עַד שְׁגוּמַר וְהָא דְּק"ל פִינוֹן שְׁלֹא פִירֵשׁ אֵין כָּאֵן מִשׁוּם מְלֹאכָה זֶה אֵינוֹ דְּנִדְאִי כָּל מַה שְׁמִפְשִׁיט אֶת הָעוֹר כָּל שְׁיַעוֹר שְׁמִפְשִׁיט הֵנִי מְלֹאכָה בַּפ"ע רַק רַבְּנָן סְבָרוּ הוּאִיל דְּהוֹתֵרָה שַׁבָּת אֲצֵל פֶּסֶח כָּל מַה שְׁעוֹשֶׂה לְצוּרָף הַקְּרָבִן מְעֵשְׂהוּ בַּשַּׁבָּת כְּמִעֵשְׂהוּ בַּחֹל כ"ז שְׁלֹא פִירֵשׁ נִקְרָא הַכֵּל ע"ש צוּרָף הַקְּרָבִן כָּל שְׁלֹא לְקַח הָאִינְרִין וְר"י בְּנוֹ שֶׁל ר"י ב"ב הַשִּׁיב הֶכָא מְלֹאכָה דְּכִינוֹן דְּכָבֵר הַגִּיעַ לְחֲזוּה וּבְהִכִי סָגִי לְהוּ לְצוּרָף אִינְרִין מִינְרִי הַשְּׂאָר מְלֹאכָה וּמַה שְׁפִי רַש"י דְּמוֹצִיא הָאִינְרִין כְּבָר הַקְּשָׁה עֲלָיו הֶר"ן בְּחִידוּשֵׁי שְׁם דֹּא"כ אֶף בְּטִילְטוּל הֵנִי אֲסוּר וּבְרַמְב"ן

שם כ' ל"ה נוטל האליה עם החלבים שלא יהי גמר ניתוח קודם גמר הפשט ולר"י בפירוש א"ח.

אולם ברמב"ם לא נזכר מן האליה פלל וגם דברי רמב"ן אינם מוכנים האם מוציא האמרין עכ"פ הוי פפירש ומה זה שכתב אח"כ דכיון דקיל"ן פרבנו דר"י אינדיחי לי מאי דאמרין מעיקרא דדחני' ליה מדר"י ומדר' ישמעאל וכ"ש מדרבנו דפליגי עליהו אלא אפילו לרבנו דפליגי בפסח נמי שאינו פורש עד שגומר האם נוטל את האמרין הוי פפירש וצ"ל דסובר דלמסקנא איירי ע"כ רבנו דלא פירש.

ומדברי הר"ן דמפרש גם בדברי ר' יוחנן דקאמר מאן תנא ר"י בנו של ר"י ב"ב הוא דאיירי בלא סילק ידיו ע"כ דקאמר מפת ק"ו וכ"ש דלגבי הפשט דפסח דלא פירש ואעפ"כ אינו מפשיט אלא עד התנה פינו דהמותר לאו צורף אמורין הוא מכ"ש במילה דאף כ"ז דלא פירש חוזר אף על שאין מעפבין דהוא מטעם דהוא צורף מצנה משום זה אלי ואנוהו מ"מ כשפירש אינו חוזר ולרבנו דכ"ז שלא פירש מפשיט את כולו ע"כ דסברו אף דגם מן התנה ולמעל' נעשה מלאכה ואינו צורף גבוה ואעפ"כ מותר ע"כ פינו דהתירה התורה פסח בשבת יכול לעשות בב"א כל דבר כמו בחול וממילא י"ל דחוזר אף על ציצין שא"מ אף כשפירש משום ואנוהו דעכ"פ צורף מצנה הוא אבל ר' ישמעאל י"ל פינו דסובר דאסור לעשות מלאכת ההפשט רק מה שהוא לצורף האמרין ולא יותר אף דבמילה כ"ז שלא פירש עושה אף מצנות ואנוהו וחוזר על שא"מ מ"מ י"ל כשפירש א"ח וקאמר הש"ס ממאי פינו דע"כ צ"ל לר' ישמעאל הא דכשלא פירש חוזר הוא משום ואנוהו א"כ י"ל דלמא אף כשפירש חוזר ולמסקנא דרבנו דלחם הפנים הוא מסקינן דכ"ז שלא פירש חזר מילתא הוא וכשפירש אתמלתא אחרתא הוא ולא ניתן שבת לדחות משום ואנוהו רק כשלא פירש חזר מילתא הוא אף דמרבא המלאכה מ"מ התירה התורה וכן בהפשט דפסח כ"ז שלא פירש וז"פ.

ודעת הר"ן שם דרבנו דפסח דשרי דוקא כברי הוא דשרי דליכא אלא איסוריה דרבנו והיינו אע"ג דדעתו שם ג"כ דלא היו מוציאין את האמרין עד אחר ההפשט כולו פינו דבהכי סגי לא שרינו לעשות מלאכה תירה ואע"ג דחזר מילתא הוא פינו דלאו צורף מצנההוא ל"ש איסור דאורי' הרי מבואר דאף רבוי מלאכה בחד' מילת' הוי כמלאכה נפרדות אף בלא פירש ודעת רמב"ם ותוס' ורמב"ן דלרבנו פינו דל"פ שרינו אף מלאכה דאורייתא פינו שתחילת הפשטו הי' בהיתר דהיינו עד התנה יכול לגמור ורבנו לדבריהם דר"י בנו של ר"י ב"ב אמרו ור' ישמעאל ס"ל דאף איסור דרבנו לא שרינו כל שא"צ גבוה עכ"פ מבואר דנדאי אף בלא פירש הוי כל מעשה מלאכה בפ"ע ועכ"ז שרי א"כ מ"ש אם נעשה ע"י אחד או שנים או שלשה.

והנה בדעת הרמב"ם דסובר השאר דאף בחול כ"ז שלא פירש הוא דחוזר על ציצין שא"מ ובפירש א"ח י"ל דטעמא דמילתא כמו בשבת דלא ניתן לדחות בשביל ואנוהו רק בב"א הפל שרי פן י"ל אף בחול דהא חובל בנפש הוי איסור תורה בלאו דלא יוסיף וכל שיהא תיקון המילה חייבו התורה לאב למוול או ע"י עצמו או ע"י ב"ד נתנה תורה רשות לחפול בו כפי כל הצורף ובנדאי מה שאינו צורף תיקון המילה איסור דאורייתא הוא לחפול בגוף בר' ישראל והא דכחל לחזור אף על ציצין שא"מ אף דמצנות ואנוהו הוא רק

מדרבנן וכיצד יעקרו לעבור על לאו דאורייתא מ"מ שרי פינן דנעשה הפל בב"א ואין פונתו לתבול רק להידור מצנה וכינן דנעשה בב"א שרי אבל פשלק ידו שהוא אתחלתא אחריתא סובר הרמב"ם דאסור לתבול בו אף שפונתו להידור מצנה מ"מ אינו רשאי לתבול בו כל שאינו מה"ת.

אולם דעת כל הפוסקים דבחול לעולם חוזר וכן סוברים גם בדעת הרמב"ם דכינן דהוא משום הידור מצנה שרי הפל והטעם י"ל דהוי זכות להתינוק שפשטיגדל יהי המצנה מהודרת ועיין בר"ן שם שכתב דבשבת א"ח דהו"א מ"מ את המילה ותורת מהול עליו לכל דבריו ונהרי הוא נראה מהול לגמרי ואם הניחו פן לאחר זמן אינו צריך לתקנו אע"פ שאפשר שאין אותו דין אלא במסורבל בבשר ולא בציצין של ערלה ממש מ"מ אסור בשבת.

ולהחמיר מבואר מדבריו דבחול צריך לחזור אחריו מה דנשאר בשבת וי"ל הטעם כמו שכתבתי דכל שהוא לצורך הידור מצנה ניחא לי לקטן דכשיגדל יהי המצנה מהודרת ועיין רמב"ם (פ"ה) מחובל ומזיק דכתב אסור לאדם לתבול בין בעצמו בין בתבירו ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם פשר מישראל בין קטן בין גדול כו' דר"ף בזיון ה"ז עובר בל"ת וכן נראה דאף בחובל קאמר רק כל שהוא דר"ף בזיון עובר בלאו איברא בש"ס סנהדרין (דף פ"ה ע"ב) בהא דרב לא שביק לברוי למישקל ליה סילנא וקאמר שם אחר שגגת לאו משמע דאף לא בדר"ף בזיון להוי שגגת לאו ויש לישב להמענין שם בחידושי ר"ן עכ"פ בעצמו ודאי רשאי לתקן הידור מצנה ממילא גם אחרים יכולים ורשאים וסייבין לחזור על הציצין שא"מ בחול.

ובהאי ענינא יש להתעורר בהא דמבואר ש"ס יבמות (דע"א ע"ב) דלא ניתנה פריעת מילה לא"א והקשה בתוס' אם לא נתנה עד יהושע היכא גמרינן מיניה הא כתיב אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה וי"ל דהלמ"מ הוא ויהושע אסמכה אקרא ובריטב"א כתב שם דאף מרע"ה לא נצטנה רק דבכה"ג שהוא הכשר מצנה לא חשיב חידוש ולכסוף מסיק הנכון דמרע"ה נצטנה שיעשו פן פשיכנסו לארץ ע"ש וקשה איך יעלה עה"ד דמרע"ה לא נצטנה רק הכשר מצנה ל"ח חידוש הא הוא לעבור על לאו דלא יוסיף במה שחובל יותר ע"י הפריעה וכיצד שומעין לדורות מנביא לעבור על לאו אף דהוי הכשר מצנה א"ו דמרע"ה נצטנה ע"ז סי' ל"א, הא דלא גזרו חז"ל שלא למול בשבת דשמא יעבירנה ד' אמות בשבת להאיזמל לדין דקי"ל מכשירי מילה אינן דוחין שבת פתבו הראשונים כמה טעמים בדבר והריטב"א מס' סנכה (דף מ"ב) כתב הטעם דבמילה יום השמיני שלו ברור וכינן שמחוייב מן התור' בודאי לא גזרו בה משא"כ בלולב ושופר שאינו ברור מה"ת פינן דאין אנו בקיאים בקביעא דירחא וראיתי בספר מחנה לוי שהקשה מש"ס שבת (דף קל"ו) דפרי"ף לרשב"ג דאמר כל ששקה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שקה ספקא הוי מימיהל היכא מהלינן ומשני ר"א בר אהבה דמלין ממנ"פ אם חי הוא שפיר ואם לאו מחתף בבשר הוא ושם פינן דהוא ספק מילה שפיר איכא למגזר משום גזירה דרבה כמו בלולב ושופר ואמרתי בגילדותי ואבאר הדברים על נכון דהא גם לרשב"ג דאמר כל ששקה כו' הא לא שקה חיישינן הוא רק מדרבנן דחששו למיעוט המצוי כזה כמבואר תוס' יבמות (דף ל"ו) דחשו חז"ל כמו דחשו בנפל למים

שָׁאִין לָהֶם סוּף וְגוֹסֶס אַע"ג דְּהֵתָם מְשׁוּם עֲרוּהָ חֲשָׁשׁוּ מ"מ פִּינּוֹן דְּמִיעוּט מְצוּי הוּא מְחַמְרִינּוּ בֵּיהּ וְעִי' תוּס' בְּכוֹרוֹת (דָּף כ"א) וּבִיאָוֹר הַדְּבָרִים דְּבָכָל מְקוּם פְּשָׁאִינוּ דְּנִין עַל הַמְקָרָה אֲשֶׁר יִקְרָה רְאוּי לְמִיזַל בְּתַר רְנָבָא פְּחָק הַתּוֹרָה וּבְנֻדָּאֵי רֻב גְּמוּר הוּא דְרוּב הַנּוֹלָדֵי אֵינָם נִיפְלִים רַק בֵּין כָּל הַנּוֹלָדִים הַדְּבָר מְצוּי שְׂיִקְרָה הַמְקָרָה שְׂיִנְלָד גַּם נָפַל וְהַמְקָרָה שְׂכִיחַ שְׂבִין פְּוֹלָם יִמְצָא וְיִקְרָה גַּם שְׂנוֹלָדִים עַל הַמְּיָעוּט וְחֲשָׁשׁוּ חַו"ל לְתַמְנָן בְּדָבָר הַהוּנָה וְטַבַּע עוֹלָם לְתַמְנָן שְׂלֵא יִפְשָׁל שׁוּם אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּאִסּוּר וְאִם הֵינּוּ אוֹמְרִים לְהַתִּיר יִבְמָה לְשׁוּק בְּאִם יִזְדַּמְּן שְׂיָמוּת הַנּוֹלָד תּוֹף ל' יוֹם בֵּין כָּל הַמְּקָרִים שְׂיִזְדַּמְּן וְרָגִיל לְהִיּוֹת פֶּה שְׂיִקְרָה שְׂיָמוּת אֶחָד בְּלֵא בְּנִים וְאֲשֶׁתוֹ תְּהִיָּה מְעוֹבְרַת וְשְׂתַלַּד אַח"כ וְיָמוּת תּוֹף ל' יוֹם מְקָרִים כְּזֶה בְּכָל הָעוֹלָם תְּמִיד וְדָאֵי שְׂכִיחַ שְׂיִזְדַּמְּן אֶחָד שְׂיִהֵי' בְּאַמַּת נָפַל לְכוֹן חֲשָׁשׁוּ חַו"ל לְתַמְנָן אַף אֶת הַמְּיָעוּט שְׂלֵא יִבָּא א' לִידֵי אִסּוּר דְּאוֹרְיִי' וְכוֹן חֲשָׁשׁוּ שְׂלֵא יִשְׁחַטוּ עַגְלִים תּוֹף שְׂמוֹנָה דְּבִין כָּל עַגְלִים הַנְּשַׁחֲטִים בְּכָל הָעוֹלָם וְדָאֵי לֹא יִמְלֹט שְׂיִמְצָא גַּם כֵּן מִיעוּט מְנַפְלִים וְכִינּוֹן דְּדָבָר הַהוּנָה בְּטַבַּע וְהַמְקָרָה שְׂכִיחַ חֲשָׁשׁוּ חַו"ל כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת הַמְּיָעוּט וְלֹא נִיזַל בְּזֶה בְּתַר רְנָבָא וְכוֹן צ"ל סְבָרָא זֶה בְּדַעַת הָרָא"ש שְׂבַפ' הַחּוֹלֵץ כְּתַב דְּמִיעוּט נְפִלִים שְׂכִיחָא וְחוֹשְׁשִׁין כְּמוֹ בְּנָפַל לְמִים שְׂאֵלָה"ס וּבַפ"ק דְּחַוְלִין כ' דְּלַכְּךָ בְּנָפַל לְמִים שְׂאֵלָה"ס אִם נִשְׂאֵת לֹא תִצָּא וְלֹא אֲמָרִינוּ סְמוּךְ מִיעוּט' לְחַזְקָה מְשׁוּם דְּמִיעוּט הַנְּמַלְטִין לֹא שְׂכִיחַ וּכְבָר עֲמַד ע"ז בַּמְּרַח"ש בַּק"ע וּבְסִפְרָא בֵּית מְאִיר (סִי' י"ז סֵל"ב) וְלַהֲנַ"ל וְדָאֵי פְּשָׁאִנוּ דְּנִין עַל פְּרִט אֶחָד בְּנָפַל לְמִים שְׂאֵלָה"ס אִם נְמַלֵּט וְהַלֵּךְ לְעַלְמָא לֹא שְׂכִיחַ רַק הַמְקָרָה בְּטַבַּע בֵּין כָּל הָעוֹלָם שְׂכִיחַ וְאִם הִי' הַדִּין דְּכָל הַנּוֹפְלִים לְמִים שְׂאֵלָה"ס נְשׁוֹתִיָּהֶם מְוֹתְרוֹת לְשׁוּק לְכַתְּחֻלָּה הִי' מְזַדְּמָן לְעַתִּים רְחוּקִים וְשָׂגַם אֲשֶׁת הַנְּמַלֵּט תִּנְשָׂא לְכַף חֲשָׁשׁוּ חַו"ל לְתַמְנָן אַף הַמְּיָעוּטָא דְּמִיעוּט' וְאִסְרוּ לְכַתְּחֻלָּה וְלֹא בְּדִיעֵבַד מְטַעַם דִּישׁ צִירוּף דִּיקָא וּמְנַסְבָּא אוֹ שְׂלֵא תִתְעַגֵּן כָּל יָמֶיהָ לֹא אִסְרוּ בְּדִיעֵבַד וּבַעֲגָלִים אִסְרוּ אַף בְּדִיעֵבַד כְּמִבְּנָאָר ש"ע יו"ד (סִי' ט"ו) כְּדֵי שְׂלֵא יִפְשָׁלוּ אַף הַמְּיָעוּט וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁיַת הַשְּׂעָה"מ עַל הַש"ס יְבָמוֹת (דְּקִי"ט) דְּקָאָמַר לִימָא רֻב נְשִׁים מְתַעֲבְרוֹת וְיִוֹלְדוֹת וְהָא בְּזֶה חֲיִינְשִׁינּוּ עַל מִיעוּט הַמְּצוּי וְעִין בַּס' ח"ש שְׂנִתְלַבְּטוּ בְּזֶה הַרְבֵּה הַגָּאוֹן בְּעַל חֲנוּת דַּעַת וְהַח"ש ז"ל וְלַהֲנַ"ל וְדָאֵי חֲשָׁשׁ נִיפַל הוּא מִיעוּט שְׂאִינוּ מְצוּי רַק בְּכָל עוֹלָם מְצוּי וְשְׂכִיחַ שְׂיִזְדַּמְּן לְעַתִּים רְחוּקוֹת אַף אֵל הַמְּיָעוּט וְתַקְנוּ חַו"ל לְחוּשׁ בַּכ"מ לְמַעַן לֹא יִפְשָׁל אַף אֶחָד לְעַתִּים רְחוּקוֹת אֲבָל שְׂם יְבָמוֹת אֵין אָנוּ דְּנִין עַל דְּבָר הַהוּנָה רַק בְּמְקָרָה שְׂהֵלַךְ אֶחָד לְמַדִּינּוֹת הֵים וְלֹא יִזְעַנּוּ מַה הִיָּה לוֹ בְּזֶה שְׂפִיר אֲזַלִּינוּ בְּתַר רְנָבָא.

וְכוֹן מִיּוֹשֵׁב בְּזֶה קוֹשְׁיַת הַפְּנִי גִיטִין (דָּף כ"ח) בְּתוֹס' ד"ה אֲבָל שְׂכַתְּבוּ מ"מ לֹא שְׂכִיחַ וְהַקְּשׁ' הָא חוֹשְׁשִׁין בְּחוּמָר אֲשֶׁת אִישׁ אַף בְּנָפַל לְמִים שְׂאִין לָהֶם סוּף וְלַמ"ש א"ש דְּמְקָרָה הַנְּפִילָה לְמִים שְׂאֵלָה"ס שְׂכִיחַ לְכוֹן חֲשָׁשׁוּ לְתַמְנָן אַף הַמְּיָעוּט הַנְּמַלֵּט אֲבָל שְׂיָצָא דִּינוּ לְהַרוּג כַּב"ד זֶה וְדָאֵי לְעַתִּים רְחוּקִים שְׂיִזְדַּמְּן שְׂיָצָא דִּינוּ וְיִבְרַח לְכוֹן פְּשָׁקְרָה זֶה הַמְּקָרָה דְּנִין אֲזַר רַק עַל הַפְּרִט כְּפִי שְׂקָרָה וְלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל שְׂיִמְלֹט וְסִמְכִינוּ אַרְנוּבָא מִשָּׂא"כ דְּבָר שְׂהֵנָה וְשְׂכִיחַ שְׂיִקְרָה צִרְיָה לְתַמְנָן גַּם הַמְּיָעוּט וְכוֹן זֶה טַעַמ' דְּחֲשָׁשׁוּ חַו"ל עַל פִּירוֹת ע"ה לְתַמְנָן דְּמָאֵי אַף דְּרוּב ע"ה מְעַשְׂרִין הֵן מ"מ דְּבָר הַהוּנָה וְשְׂכִיחַ הוּא וְדָרַף הָעוֹלָם לְקִנּוּת כָּל אֶחָד מִחֲבִירוֹ חֲשָׁשׁוּ לְתַמְנָן אַף הַמְּיָעוּט שְׂאִין מְעַשְׂרִין שְׂלֵא יִפְשָׁלוּ וּמִיּוֹשֵׁב בְּזֶה קוֹשְׁיַת הַפְּנִי בְּרַכּוֹת ר"פ ג' שְׂאֲכָלוּ לְדַעַת רַמְב"ם דָּאֵף אֵין מְבָרְכִין עַל אֲכִילַת אִסּוּר אֲמָאֵי בְּאֲכָל דְּמָאֵי אֵין מְזַמְנִין וּפְרִיָּה בַּש"ס הָא לֹא חַו"ל לִי וּמְשַׁנֵּי פִינּוֹן דָּאֵי בְּעֵי מְפָקִיר לְנַכְסֵי' וְהוּי

עני נחזי ליי' הא סוף סוף לא הפקיר וְלא חזי ליה ואוכלן באיסור בשלמא לענין זימון שיניף ביה קצת צירוף פנין דאי בעי משא"כ לענין ברכה ולמ"ש א"ש דהש"ס מתרץ דחזינו שהקילו ביה חז"ל וְלא עבדו לדמאי כגוף איסור ויש מקום דחזי לדידיה פנין דרוב ע"ה מעשרין רק חיישי למיעוטא פדי לתמן שלא יפשל אף מהמיעוט לכה די שאסרו לאכול אבל אם עבר אחד על איסור זה ואכל הדמאי וְלא עישר אז אנו דנין על הפרט הזה והמקרה אשר לפנינו אזלינן בתר רובא ואמרין דאכל היתר וענין הרע"ב ר"פ ג' שאכלו שכ' באכל דמאי דל"ה מצוה הבאה בעבירה דרוב ע"ה מעשרין ועיי"ש תוי"ט דלקי מאכילין עניים דמאי וי"ל הא דנקט הש"ס הא דמאכילין היינו למחשב צירוף פנין דאי בעו פולהו בני חבורה מפקרו לנכסיהו ונחזי להו לכה הוי צירוף לזימון ולענין גוף הברכה היא מטעם דקשדנין על הפרט המקרה אזלינן בתר רובא.

וביבמות (דף צ"ט) דאין מחלקין לנשים תרומה משום חשש שמא גירשה בעלה ואמאי הא בקטנה שהלה אביה למדה"י אין חוששין שמא קדשה אביה ויכולה להנשא פאן ע"י אמה ואח"י כמו"ש הרשב"א והר"ן (סוף פ"א דגיטין) ולמ"ש א"ש דזה הוא מקרה שאינו דבר ההנה ורגיל משא"כ פהו שיגרש את אשתו זהו דבר ההנה ורגיל ועוד יתבאר בדברים האלה ליישב כמה דברים שורש הדבר דהא דאמר לרשב"ג הא לא שהה ספיקא הוי היינו פנין דהוי דבר ההנה וטבע עולם שכיח שינדמן אף נפל לכו החמיר לתמן אף המיעוט ופריה ממהל היכא מהלינו דילמא נפל הוא וחילול שבת שלא במקום מצוה ולמה לא חששו גם בזה פנין דהוא דבר רגיל וטבע העולם שבהמשך הזמן בכל העולם ינדמן שיולד נפל בשבת הי' לחז"ל לתמן שלא יפשל אף המיעוט ולא ימול בשבת עד שינדע לכל שפלו לו חדשיו ומתרץ ר"א בר אהבה מלין אותו ממנ"פ אם חי הוא שפיר ואם לאו פחותה פשר בעלמא הוא ושוב לא יקשה דנגזר שמא יעברנה ד"א ברשות הרבים פנין דינדענו ע"פ הרוב שחייב מדאורי' למול אותו ואם הנה החשש כגוף המילה לחוש על המיעוט ההנה אז היינו צריכים לחוש לתמן ע"ד פלל אולם פנין דבעצם המילה ליכא ח"ש לא ראו חכמים לעבור בכל פעם מצות מילה ולחוש לשמא יעברנו כו' דהחויב ברור מצד הרוב משא"כ בשופר ולולב דאין החיוב ברור פנין דלא היו בקיאיין בקביעא דירחא ואף דמבואר בר"ה (דף י"ז) דרוב פעמים אלול אינו מעובר ובני בביל דלא ידעו הולכין אחר הרוב וא"כ למה חששו לשמא יעברנו הא החיוב ברור על ידי הרוב כמו במילה י"ל הא בלא"ה הקשו על החשש לשמא יעברנו בשוגג הא יהי טעה בדברמצוה וכ' לתרץ דשמא אינו היום ר"ה והוי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה וא"ש דחששו על המיעוט שיתברר אח"כ דעברוהו לאלול ולא הי' חל החיוב ויעברנו ד"א בר"ה ויהי' טעה בד"מ ולא עשה מצוה אף דעכ"פ אז הי' החיוב מצד הרוב מ"מ אם יתברר אח"כ דלא הי' חייב יהי' פלא עשה מצוה לכן גזרו משא"כ במילה דאי אפשר להתברר וגוף מצות מיל' ניתנה אף בשבת למיזל תמיד בתר רוב בתורת חיוב לכן לא גזרו לשמא יעברנו דלא יתברר לעולם דעשה איסור ויהי' לעולם כמו טעה בד"מ ועש' מצוה דכן מכריע הרוב אבל מצות תקיעת שופר ולולב ניתנו על ברור הגמור לכה גזרו בבביל לשמא יעברנו ויתברר אחר כה דלא עש' מצוה ובלא"ה בהה דרוב פעמים אלול אינו מעובר יש אריכות דברים ואין פאן מקומו: והא דהקשה הש"ס ואלא הא דתניא ס' ב"ז ס' ב"ח אין מחלקין עליו את השבת אמאי נימולו ממ"נ ומשני ל"נ אלא למכשירי מילה

ואליבא דר"א יקשה הא בזה ליכא רוב ועי' רשב"א יבמות ס"פ הערל דאיירי בספק השקול ובלא נגמרו שערוותיו וצפורניו ובזה יקשה פיון דהוי ספק השקול אם חל עליו החיוב דילמא גזרינו לשמא יעבידנו ואף דכתבתי דר"ה ולולב הוי דבר ההנה ושכיח שיזדמן ומילה לא שכיח כ"כ שיזדמן ספק ב"ז ספק ב"ח בשבת מ"מ פיון דהוא תקנ' לכל העולם ולעתים רבות דילמא מש"ה לא מלין אותו בשבת מטעם שמא יעבידנה.

ג"כ א"ש דקושית הש"ס הוא מברייתא (שפדף הקדום) דקתני ערלתו ודאי דוחה שבת ולא ספק ומפרש הש"ס לאותו ספק ב"ז ס' ב"ח ושם קאי אקרא ומשמע דקאי על דין תורה ולא מצד גזירה כמו דקתני שם באינה ואף דהתוס' פתבו שם דאסמכתא בעלמא הוא מ"מ קאי על ד"ת וקושית התוס' יבואר לקמן לכוף הוכרח הש"ס לאוקמי אליבא דר"א ובמכשירי מיל'.

ובזה יש לתרץ דעת האלפסי דכ' לאסור למול בשבת ס' ב"ז ס' ב"ח והקשו כל הראשונים כמבואר בארנפה ברשב"א יבמות שם וב"י וד"מ יו"ד (סי' רס"ו) הא בש"ס קאי אליבא דר"א אבל לרבנו דמכשירי מילה א"ד שבת א"כ נמול ממ"נ וכן בדברי רש"י במתני' (דף קל"ד ע"ב) ספק אין מחללין דפי' פגון ס' בן ח' למה לרש"י לפרש אליבא דר"א ובש"ס לא מוקי רק הברייתא דקתני להדיא ס' ב"ח אבל אמתני' נוכל לפרש על ס' הנולד בין השמשות ועיין בתוס' רע"א ז"ל ולמ"ש א"ש דמדרבנו נוכל לומר באמת דגזרו לשמא יעבידנו ד"א בר"ה וגבי ס' ב"ח שלא נגמרו שערוותיו וצפורניו פיון דליכא רוב לחיוב הוי ס' מצו' כמ"ש הרשב"א הג"ל והש"ס דמתרץ אליבא דרשב"ג דמלין ממ"נ שם יש רוב גמור לחייב ולא נוכל לגזור לשמא יעבידנו וכמ"ש והברייתא קאי על הקרא דממעטינו מערלתו צריכין לאוקמי במכשירי מילה ואליבא דר"א ואליבא דיון י"ל בדעת הרי"ף ורש"י דגזרינו בס' השקול לשמא יעבידנו כן י"ל ע"ד פלפול: והנה הרמ"א ביו"ד שם כ' בדעת הרי"ף והרא"ש וטור דס' ב"ז ס' ב"ח ולא נגמרו שערוותיו וצפורניו מלין ממ"נ דמסתד בפשר בעלמ' הוא ולכאור' קש' אף דבש"ס קאמר כן לתרץ אליבא דרשב"ג מ"מ יקשה הא בנדאי צריף למצוץ הדם והוי מפרק תולדה דדש ואדם הוי גידולי קרקע כמ"ש התוס' שבת (דף ע"ד) וכמו בחולב וא"כ אף דהוי כפשר בעלמא מ"מ לענין מציצה הוי מלאכת מפרק ולא מבעיא למ"ש רש"י שבת (דף קל"ה) דהטפת דם ברית הוי מצוה א"כ הוי מלאכה הצריכה לגופה גוף חיתוף הערלה אלא אף אם נאמר דא"צ והוי מלאכ' שא"צ לגופה מ"מ הא המג"א (סי' רע"ו) העלה בדעת הטור דמספקא לי אם פסקינו כר"י במלאכ' שאצל"ג או לא א"כ פיצד מלין אותו ממ"נ ואפשר דהוי ספק ספיקא ס' א' דילמא הוא ב"ז והוי ב"ק ותייב למולו ונדחה שבת אצלו הן במילה והן במציצה ואף אם אינו ב"ז מ"מ דילמא קי"ל משאצ"ל פטור אולם בס' הפלאה סוף פ"ק דכתובות כתב לדון דכיון דמעטינו מערלתו ערלה ודאי דוחה שבת ולא ס' אמרינו דהוי כמו לגבי סוטה וס' טומאה ברשות היחיד דלא מהני ס"ס פיון דאסר' התורה בפ' הספק הרי הוא בנדאי ואינו נכנס בגדר הספק דמה לי שאסרה התור' הנדאי או הס' ולכוף כל שנוולד בו ס' הרי הוא בנדאי כן נמי בס' ב"ז הנולד בה"ש דהוי ב' ספיקות ס' ב"ח והוי מחסד בפשר ס' נולד בשבת ואי לאו קרא הי' מותר למולו בשבת וכיון דאסרה התורה הכל בפ' אפי' ס"ס אסור דכנדאי משוי' לי' עי"ש ובאמת י"ל בשלמ' בסוטה שפיר דנין פיון דהתורה אסרה בנדאי אף לנגד חזקה וכמ"ש התו' ריש גדה חזינו דלא

סמכה התורה על החזקה פן נמי ל"מ ס"ס אבל לענין מילה בשבת מנ"ל דאסרה התורה משום נדאי ואי דלמה צריף להשמיענו ממילא ידענו דס' דאוריית' לחומרא וכמ"ש תוס' שבת שם ונימא דהשמיענו דהס' אסרה תורה פנדאי שלא נצטרף עוד ספק אחר אבל מ"מ אם יש שני ספיקות לבד מס' זה הי' רשאי למולו גם בעיקר הסברא מבואר דדעת התוס' עכ"פ אינו פן מדכתבו דקרא אסמכתא בעלמא הוא א"כ יקשה איך מוהליו לדין ממ"נ הא המציצה הוי מלאכה דמפרק ודוחק לומר דמוהליו אותו בשבת סמוך לחשיכה ועושה המציצה לאחר שבת וגוף חיתוף הערל' אף דתולש מן המת ג"כ חייב כמ"ש משם הירושלמי פבר כ' המג"א (סי' קכ"ו) דמוכח דזה ל"ה מלאכה רק בגוונן וצריף לדבר הנגזז אולם ממלאכת מפרק קשה ואף בש"ס ק' למה מוקי הש"ס הבריית' דס' ב"ז ס' ב"ח למכשירי מילה וכו"א פירושא לוקי הברייתא כמאן דסובר משאצ"ל חייב והוי מלאכת מפרק וגם יש דישה אף באינו גידולי קרקע וי"ל דמה שחותר בזה הוי מפרק פלאחר יד ובמה שמוציץ י"ל דאם בשביל זה הי' יכול לחתוך סמוך לחשיכ' ולמצוץ בלילה ומדקתני אין מחללין עליו את השבת והש"ס סובר דבריית' לענין מילה קאי וכמ"ש הד"מ שם בזה וע"כ דהפננה לענין מילה גופה ולכך מוקי כו"א לענין מכשירי מילה ואין לומר דכיון דאם הוא פן ח' ומחתך בבשר בעלמא ל"ש מפרק דז"א דעכ"פ אף דאינו חייב על נטילת נשמה מ"מ מפרק שריף ועיין פ"מ או"ח מ"ז (סי' של"א סק"א) שכ' בס' ב"ז ספק ב"ח הנולד מהול שצריף להטיף ממנו דם ברית י"ל הוי מפרק מה"ת דלדם הוא צריף וכתב דהוי צריכה לגופה ובנדאי צ"ע למה לא העיר ממציצה לדעת הטור.

ובשיטת תוס' שכ' דקרא אסמכתא בעלמא הוא יש להתבונן לכאורה נימא דנ"מ לענין אם עבר ומל אם חייב טטאת די"ל פיון דאם הי' מצד ספק הי' פטור ולכך דרשינו מערלתו נדאי דוחה ולא ס' והוי ס' באיסור עשה ואהדריה קרא לאיסור קמא דומיא דכתי' בפסולי המוקדשין תזבח ולא גיזה ועי' תוס' ביצ' (דף י"ב) וחו"ליו (דף צ"ט) אף י"ל פיון דקרא אסר פל מלאכת שבת ולגבי מילה התירה התור' מביום השמיני שוב פשאסרה לא אסרה אלא שיהי' בגדר עשה ודומה למ"ש התוס' חוליו וכאשר ביאר בדברי אמת (דף נ"ח) ה"נ דכונתה.

אף אם פן צריף למדרש ממה דגילתה התורה ולא ס' ערלה שיהי' בגדר עשה ולא בגדר ס' ל"ת ונ"מ לענין אם מפסל לעדות דאם ל"ה כתיב בתורה הוי ספק פסול דדילמא עבר וחייל שבת בחינם שלא לצורך מילה ועי' מל"מ הל' עדות דמס' מפסל לעדות משא"כ אי נימא דל"ה רק גדר עשה לא מפסיל.

ועוד אף אי נימא דמס' לא מפסיל נ"מ לענין קים לי' בדרבה מניה להמבואר במג"א (סי' רע"ו) דאף בס' אם חייב מיתה נפטר מתשלומין א"כ נ"מ אם מל בשבת וחייל בו דאם לא דרשינו מערלתו ולא ערלת ס' הוי מפטר מתשלומין דדילמא הי' שבת בחיוב וגלי לן קרא דל"ה רק בגדר עשה ולא מפטר מתשלומין ועיין מ"מ הל' שבת (פי"ג הט"ו) שכתב ורבינו ז"ל כותב פטור במקום תיקו וזה דרכו באלו הספיקות ומוכרח הוא וקשה הא נ"מ אם הזיק בזריקתו דפטור מתשלומין מטעם קלבד"מ ואף דפטור מס' מיתה מ"מ לא גרע מחייבי מיתות שוגגין דפטורין ומס' פטורין ממון ועי' פנ"י ריש שבת: ומה"ט תמוהין דברי רבינו אלי' מזרחי פ' משפטים בפ' וכי ינצו אנשים כו' ולא יהי' אסון באשה

דאי בן־לדות מפה איש כתיב עד שיהי' בן קיימא הראוי להיות איש ולא הנפלים והנלדות במעי האשה כ"ז שלא יצאו לאויר העולם לא ושמא משום דכ"ז שלא יצאו לאויר העולם יש לחוש דשמא לא יכלו לו חדשיו ולא יהי' ראוי להיות איש והתראות ספק לאו שמא התראה אע"ג דרוב ענברין שבמעי אמון יכלו חדשיהן מ"מ פיון דהשתא עדיין לא פלו ה"ס הוא ול"ד לסתם אנשים דאזלינן בתר רבא ול"ח לטריפה וה"ס ל"ש התראה דיש לסלק בין רבא דהאידין' לרבא דלאחר זמן ובנדאי פונתו אף אם ידענו דכלו חדשיו ג"כ א"ח על הענבר כ"ז שלא יצא לאויר העולם היינו ג"כ זהו פלוי חדשיו שיצא לאויר העולם וכ"ז שלא יצא ל"ח ראוי להיות איש דדלקא לא יצא שלם מרחם אמו ועי"ש בס' גור ארי' דהשיג עליו דהא המקשה ללדת מחתכין הנולד ממנה שחיותה קודם לחיות הענבר ואחר שיצא לאויר העולם אין נוגעין בו דאין דוחים נפש מפני נפש ולדברי המזרחי אם אמרנו שהוא נפל אחר שיצא ג"כ נימא נפל הוא אלא הטעם הוא דכ"ז שלא יצא לאויר עולם לא נחשב כנולד.

ולא ידעתי הא כשיצא לאויר עולם כ' המזרחי ג"כ דאזלינן בתר רבא ובנדאי אף אם לא ידענו דכלו חדשיו מ"מ אין דוחה נפש מפני נפש דאז הרוב הוא על העבר לדון דב"ק הוא משא"כ קודם שיצא סובר כ"ז שלא יצא מרחם אמו צריכין אנו לדין על הרוב לעתיד והוי כשמא ימות חיישינן וכמו שכתב הרשב"א סוף יבמות.

ועין נו"ב מהד"ת ח"מ (סי' נ"ט) שם הביא דעת הגאון מ' ישע' פיק ז"ל לדון דכשיצא ראשו אין נוגעין בו הוא דוקא בקים לן ביה שפלו לו חדשיו שאז ההרגו נהרג עליו והסביר הנו"ב סברתו דאלו ל"א רוב ולדות לאו נפלים אלא בשפבר יצא לאויר העולם ונולד בלי פגע אבל קודם שיצא לאויר העולם אף שיצא ראשו חי אינו בכלל רוב וכ' אמנם לא מצינו סברה זו בשום פוסק ואין לסמוך ע"ז לשפוך דמו של הנולד עי"ש ובכלו חדשיו ליכא שום סברה לומר אחר שיצא ראשו דאינו מן הרוב וגם המזרחי מודה פיון דהרוב הוא על העבר משא"כ במעי אמו אז דנין על הרוב לעתיד אף דכלו חדשיו מ"מ כ"ז שלא יצא ראשו לאויר עולם הוי פלא פלו והוי ה"ס לדעת המזרחי אמנם למ"ש דאף בס' חייב מיתה ג"כ פטור מן הממון מטעם קלבדר"מ דאם חייב מיתה לא גרע מחייבי מיתת שוגגין דפטורין מתשלומין א"כ אמאי חייבו התור' ליתן בפלילים דמי ולדות פיון דיש ס' חייב מית' אף דל"נ הרוב דיכלו חדשיהם מ"מ דלקא כלפי שמיא גליא דיכלו חדשיו והוי חייבי מיתת שוגגין דפטור מתשלומין ובפרט דבאמת הוי רוב רק פיון דהרוב הוא על העתיד דעת המזרחי דלא אזלינן בתר' לשון' התראה ודאי והוי ה"ס ומה"ט פטור ממיתה ולמה יתחייב בפלילים התשלומין א"ו דנה הוא חק התורה כ"ז שלא יצא לאויר העולם אינו ראוי להיות איש.

וע"ש בנו"ב דהביא דברי סמ"ע ח"מ (סתכ"ה) דכ' מדמשלם דמי ולדות מכלל שאינו חייב מיתה עלי' והגאון רי"פ השיג עליו דלקא קרא איירי בלא פלו חדשיו והוי כטריפה וכ' דעדיף פיון דאם ל"ה הורגו אולי הנה משלים ימי עבורו והי' נולד פדרפו א"כ איך ישלם דמי ולדות מספק נימא דהיה עתיד להיות בן קיימא וחיוב מיתה ופטור מתשלומין א"ו שאף ב"ק ליכא חייב מיתה קודם שיצא לאויר עולם ודבריו מגומגמין דנדאי בהכרח צריף לומר דאם עדיין לא פלו חדשיו פטור בבירור מחייב מיתה פיון דעדיין ל"ה נפש

אף אם כלפי שמיא גליא שהי עתיד לצאת ב"ק מ"מ בטר השתא אזלינו ולכך חייב ממוז
אבל בכלו חדשיו שפיר י"ל דמיקרי נפש.

אולם באמת הא מבואר בש"ס סנהדרין (דף פ"ד ע"ב) דאי לא פתיב מפה איש הו"א
אפילו נפלים אפילו בן שמנה הרי דאף בן ח' מקרי נפש רק פיון דגלי לן קרא דבעינו
ראוי להיות איש שוב קים להו לחז"ל דכ"ז שלא יצא לאויר העולם אף בכלו חדשיו
מ"מ ליפא חייב מית' עליו ועין שם תוס' ד"ה הנה דמשמע מדבריהם דנפל ב"ח אף שהו
גרע מן טריפה מ"מ יותר מקרי נפש מכן ט' דכלו להו חדשיו ועדיין במעי אמו דתלוי
חיותו באמו.

ובל"ה תמהני על המזרחי דכ' דהוי ה"ס דיש לחלק בין רנבא דהאינדנא לרנבא דלאח"ז
הא מבואר בש"ס נדה (דף מ"ו ע"ב) דאי מנפלא סמוך לאיש דאורייתא הקדיש הוא
ואכלו אחריו לוקין ע"י וכתבו תוס' דל"ה ה"ס דשפא לא יביא ב' שפירו' עד ב' שנים
וכתבו דאזלינו בטר רוב שמביאים ב' שפירות בזמן עיי"ש הרי דאף על העתיד לבא
אזלינו בטר רוב ודוסק לחלק דשם אלו דגין על השתא פח הגדלות שיש לו מרוב ובנדאי
תראו הב' שפירות בזמן משא"כ בעובר דתליא במקרים והוי כשפא ימות דהדוסק מוכן
מאליו ואכ"מ בזה.

ויש להבין מה דקאמר בש"ס שבת דבן ח' הוי כמסתף בעפר בעלמא הוא הא מדברי
ש"ס סנהדרין הנ"ז מבואר דמדכתוב ואיש פי יפה כל נפש הוה אמינא אפילו נפלים
אפילו בן ח' הרי דמקרי נפש ולמה לא יתחייב החובל בו בשבת דאטו במלאכת שבת
פתיב מעוטא כמו לגבי רציחה דמיעט' רחמנ' מדכתוב מפה איש ולכך הי' ס"ד דאף
ההורג הקטן פטור ואיצטריך למכתב כל נפש להורות דבעינו שיהי' ראוי להיות איש
וכיון דאם לא הי' פתיב איש היינו מחייבים אף על ב"ח פיון דמ"מ מקרי נפש וא"כ לענין
שבת אמאי לא יהי' כחובל נפש ועיין חידושי רש"י א שבת דף (קל"ו) דכ' דנדאי ב"ח
גרע מטריפה דהא מסתף מן הטריפה בשבת חייב משום חבורה והשוחט הטריפה חייב
משום נטילת נשמה כדמוכח פסחים פ"ק א"ד רק לענין זה הוי ב"ח כטריפה לטהרה
מידי גבלה בלחוד דעיקר שחיטה אינה אלא להכשיר באכילה ואפ"ה אהני לה שחיטה
לטהרה מידי גבלה דלמאכל שיש לה רוח חיים מהני לה שחיטת סמניה לטהרה מידי
גבלה ה"נ אע"ג דמת הוא שחיטת סימניו מטהרין אותו מידי גבלה.

ואפתי צריך להבין פיון דקרי נפש ורוח חיים יש בה למה לא יתחייב השוחטו בשבת
משום נטילת נשמה והחובל בו יתחייב. וע"כ צריך לומר דמלאכת מחשבת בעינו לענין
שבת דומיא דמלאכת המשכן ושם אולי ידעו חז"ל דל"ה נטילת נשמה רק מדבר שהוא
ב"ק ולא מנפל ואף דבש"ס חולין (ד"כ) קאמר וכי מתה עומד ומולק הרי אם חשבינו
כמת' ל"ש מצות מליק' וכאן הוא כמת ממש ואיך שייך מצות שחיטה בזה צ"ל דדוקא
בחי שהי' שלם וכשנפסק רוב ב' שוב לא מתפטר בו מצות מליק' משא"כ בב"ח דיש בו
רו"ח מהני שחיט' לטהר' אף דלענין שבת חשיב כמת' וע' רמב"ן ורש"י א (דק"ז)
בהושיט ידו למעי בהמ' ודלדל עובר שבמעי' דחייב אינו משו' עוקר דבר מגדולי רק
משום נטילת נשמה דומיא דחובל דהוי נטילת נשמה מאבר אחד וא"כ פיון דחזינו דאף
במה דהוה במעי אמו חייב משום נטילת נשמה אף דלא מקרי נפש למ"ש תוס' סנהדרין

הנ"ז דקונד' שנוולד לא הי' שום הו"א לחייב ההורגו וילאחר שנוולד הי' הו"א לחייבו אף על ב"ח אי לאו דכתיב מפה איש פיון דמקרי נפש א"כ אם יתחייב לענין שבת על נטילת נשמה דעובר למה לא יתחייב על בן ח' וצריף לומר דעכ"פ הוי פניף אמו ונדלדל העובר הוי פאבר מאמו ותייב משום נטילת נשמה ועיי"ש במאירי דכ' וז"ל ומ"מ גדולי הדורו' מפרשי' אותה אף במת ואינו חייב משום נטילת נשמה שכל שלא נולד אינו ראוי לומר בו נטילת נשמה פדכתיב ולא יהיה אסון ונמצא שאם הפה את האשה והפילה אינו חייב משום נטילת נשמה עכ"ל והדברי' נפלאי' דמה ענין חיוב מיתה לחיוב' דשבת הא גם שם באמת הו"א חייב אי לאו דגלי לן קרא דמפה איש רק בתשלומין הוא חייב או כמ"ש תוס' שם פיון דעדיין לא נולד גרע אבל מ"מ נטילת נשמה הוי או למ"ש תוס' שם דהו"א דגזרת הפתוב היא לחייבו במקומו היכא דלא נתפנו לולדות.

אבל לענין נטילת נשמה דחייב שבת למה לא יתחייב. וצ"ל דסובר דבאמת כ"ז שלא נולד ל"ה נפש פלל וגרע מכן ח' חי שפכר נולד וכיון דלדין בבו ח' חי אף דמקרי נפש לית ביה חיובא דשבת בנטילת נשמה כמו כן עובר דלא נולד ועדיין במעי אמו הוא אף שדלדלו ממקומו ומת אינו ראוי לומר בו נטילת נשמה וגרע מטריפ' דכבר יצא לאויר העולם וצ"ע בזה: וקצת יש לומר דמש"ה השמיט הרי"ף ה' דרב אדא בר אבהו דלמה דמסיק הש"ס פתנאי חזינן דר"י בר"י וראבר"ש ס"ל דשחיטתה מטהרתה תו ל"ה בפשר בעלמא ורק לרשב"ג מוכרח דס"ל מחסדו בפשר בעלמא הוא אבל אנו לא קי"ל פנותיה ובסתם ולדות מהלינו משום דאזלינו בתר רובא וכו' ח' גמור אסור למולו באמת וסמך הרי"ף על סוגיא דסנהדרין הנ"ז אשר מבואר דמקרי נפש והי' ה"א דההורגו חייב לולא דגלי קרא מפה איש ולשיטת הרמב"ם באמת קשיא סוגיא דסנהדרין והנה קי"ל כר"ע בכל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינו דוחה שבת ואין עושין חלוק ואם אין לו כורף על אצבעו דרף מלבוש ומביא דרף חצר אחרת (ש"ע של"א ס"ח) וכתב המג"א דדרף רשות הרבים אסור ובגליון רע"א שבת אות קנ"ח פתב דממה שר"ן הביא דברי רמב"ן להוכיח דבנשפף המים שלאחר המילה יכול למולו ולהח' חמים ומבי' דרף רה"ר ותמהני הא המ"א סמך ע"ד הב"י שם ובי"ד סי' רס"ו דהרגיש בדברי הר"ן וכתב דדרף רה"ר דקאמר לאו רה"ר ממש אלא היינו לאמר דכי היכא דבה"ר איפא איסורא בכורף על אצבעו ה"נ איפא איסורא אפילו מחצר אחרת שלא נשתתפו.

ובס' אלי' רבא כ' בשם הב"ח הא דמצרף לעשות בשנינו היינו קודם המילה אבל לאחר המילה מותר בלא שנינו ותמהני עליו הא הב"ח סמך בדבריו עמ"ש ביו"ד שם ושם כ' רק רחיצת חמין פיון דאיפא ספנה ל"ב לשנינוי אבל בכמון מסופק בדבר ודע דהא דאמר ר"ע מכשירין שאפשר לעשותן מע"ש אינו דוחה שבת מבואר ירושלמי שבת פ' ר"א ופסחים פ' אלו דברים דאף אם הי' מקרה מאיזה סיבה שצאנס בשבת כמו בנפל מזבח בשבת דאינו ראוי לבנות מאתמול או אם נולדה יבלת בקרבן מ"מ מין יבלת ראוי' ליקרב מאתמול ומה"ט טמא שחל יום השבעי שלו בשבת שהרי אינו ראוי להזות מאתמול מ"מ מין הגזיה ראוי' להיות מאתמול ודוקא שחיטה שזמנו קבוע ביום שהוא ומנה בפשיטות אם נאבד האזמל של מילה מ"מ אסור לחלל שבת להביאו וקשה בדברי תוס' יבמות (דף ו' ב') ד"ה טעמא דהקשו הא דקממעט הבערה דשכפ ממושבתים דמה לי בישול פתילה מה לי בישול סממנים דלמא משום דל"ה רק הכשר מצוה דרציחה עצמה

כְּשֶׁנִּתְבַּשְׁלָה הַפְּתִילָה מֵאֶתְמוֹל אוֹ חֲנֹק וְסִיף תִּדְחַק שֶׁבֶת וְכו' כִּינּוּן דְּבַמּוֹשֵׁינּוּ מְכַשִּׁירֵי
מִצְוָה שֶׁאֵי לַעֲשׂוֹתָם מֵעַ"ש כְּמִצְוָה עֲצֻמָּה כְּדִתְנֵן כְּלָל אָמַר ר"ע כּו' וְהָאֵל בָּאֵי אֶפְשָׁר
לַעֲשׂוֹת הַפְּתִילָה בַּע"ש מְדַאֲצָטְרָף קָרָא לְמִיעוּטָא וְקָשָׁה הָאֵל מֵאֵי דְאָמַר ר"ע כָּל שְׁאֶפְשָׁר
לַעֲשׂוֹת בַּע"ש הוּא רַק עַל עֲצָם הַמְּלָאכָה מֵה דְאִין זְמַנּוּ קְבוּעַ בְּיוֹם הַהוּא א"כ לֹא מִשְׁכַּחַת
בָּאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּמְכַשִּׁירֵין וְכִינּוּן דְּמִין פְּתִילָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מֵעַ"ש אִינוּ דוֹחָה וְע"כ
דְּהִי ס"ד לְבַעַר הַרְעָה דוֹחָה וְכַמ"ש הַרִיטְבָא דְמַה"ט הִי ס"ד דְּדוֹחָה אָף דְּלֹא הָוִי
בְּעִידָנָא וְאֶפְתִּי יִקְשָׁה דְמַנ"ל דְּרִצִּיק' עֲצֻמָּה דְאִינוּ דוֹחָה: וְלְכַאוּר' י"ל הָאֵל דְּסוֹבֵר ר"א
בְּמְכַשִּׁירֵי מִילָה וְלוֹלֵב דְּדוֹחָה אֵת הַשֶּׁבֶת הֵינּוּ דְּנֹקָא בְּיוֹם דְּכִבְרָתָא חָל עָלֵיו הַמְּצוֹת אָבֵל
בְּלִילָה דְּעִידָנּוּ גְבַרָא לֹא חֲזִי אֲזִי אָסוּר לְהוֹצִיא הָאִינְזָמֵל אוֹ הַתִּינוּק אוֹ הַלּוֹלֵב כִּינּוּן דְּאֶפְתִּי
לֹא חָל עָלֵיו הַחַיּוּב וְדוֹמָה קִצְתָא לְהָא דְּמִבְּנֹאָר (פְּסוּחִים דָּף ס"ט) (דְּהַזָּאָה לֹא דְחִי מִשׁוּם
דְּגְבַרָא גּוֹפֵל לֹא חֲזִי לֹא רְמִי חַיּוּבָא עָלֵיו וְאָף דְּשָׁם לֹא יָבֵא לִידֵי חַיּוּב וְכַאֵן כְּשִׁיֵּאִיר הַיּוֹם
יָבֵא לִידֵי חַיּוּב וְאֲזִי יְהִי רְשָׁאֵי מ"מ הַשְּׁתָא ל"ח וְעִי"ש בְּרִש"י שְׁכַתְּבָא כְּגוֹן לְהִבְיָא אִינְזָמֵל
לְמִילָה שְׁכַבְרָה הַתִּינוּק רְאוּי לְמוֹל מִשְׁמַע דְּנֹקָא כִּינּוּן דְּכִבְרָתָא חָל עָלֵיו הַחַיּוּב אָבֵל בְּלִילָה
דְּאֶפְתִּי לֹא חָל הַחַיּוּב אָסוּר לְהִבְיָא וְאֵם הִבְיָא חֲזִיב חֲטָאֵת וּמִינְשֵׁב קְנֻשִׁית הַח"ס חֲלַק
או"ח שְׁהַקְשָׁה הָאֵל ר"א שְׁמוֹתֵי וְתַלְמִידוֹ דְּב"ש וְב"ש ס"ל בִּיצָה (דִּי"ב) דְּאִין מוֹצִיאִין
בִּי"ט קָטָן לְמִיל' וְלוֹלֵב לְר"ה עִי"ש וְלַהֲנָ"ל אֵתִי שְׁפִיר דֵּש' י"ל דְּאִינְרֵי בְּלִילָה וְעִינּוּ
תוֹס' יוֹמָא (דָּף מ"ו) דְּהָא דְּאָמַר וְלֹא עוֹנֵת חוֹל בְּשֶׁבֶת כּו' הֵינּוּ בְּלִיל שֶׁבֶת שְׁלֹא נִיטָן
שֶׁבֶת לְדַחּוֹת אֲצֵל שׁוּם קָרְבָן בְּהַהוּא שְׁעֵתָא וְהָא דְּאָמַר לְמַשְׁרֵי אֲבָרִין וּפְדָרִין סְמוּךְ לְבִנְיָן
כִּי מְסַדֵּר מְעַרְכָה דִּיּוֹמָא עִי"ש הָרִי אָף דְּנִיטָן עַכ"פ שֶׁבֶת לְדַחּוֹת בְּיוֹם מ"מ אָסוּר בְּלִילָה
כִּינּוּן דְּבַהֲהִי שַׁעַת' לֹא נִיטָן לְדַחּוֹת כֵּן נָמִי בְּמִילָה לְר"א אָף דְּמְכַשִּׁירֵין מוֹתֵר הֵינּוּ כִּינּוּן
דְּנִיטָן לְדַחּוֹת לְעַנְנֵן מִילָה בְּעֲצָמוֹ זֶה דְּנֹקָא בְּאֵם בְּשַׁעֲתָא דְּנִיטָן לְדַחּוֹת וְלֹא בְּלִילָה אוּלָם
בִּירוּשְׁלָמִי מִסְכ' ר"ה (פ"א ה"ח) אֵיתָא דְּכָר שְׁהוּא דוֹחָה אֵת הַשֶּׁבֶת בְּיוֹם מְכַשִּׁירֵין מֵהוּ
שְׁיִדְחוּ אֵת הַשֶּׁבֶת בְּלִילָה וְעִינּוּ שָׁם בְּמִפְרָשׁ דְּהֵינּוּ מְכַשִּׁירֵין שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת' מֵעַ"ש
כְּגוֹן לְהַחֵם חֲמִין לְצוֹרֵף מְנַחּוֹת וְקֹאֲמַר וְהָא תְּנִינּוּ הַעֲמִידוּ עוֹשֵׂה חֲבִיתִין לַעֲשׂוֹת חֲבִיתִין
תְּפִתֵר בְּחוֹל תְּנַא ר"ח בַּר אֲדָא זֶה סֵדֵר תְּמִיד לְעַבּוֹדַת בֵּית אֱלֹקֵינוּ בֵּין בְּחוֹל וּבֵין בְּשֶׁבֶת
הָרִי דְּמְכַשִּׁירֵין שְׁדוּחָה שֶׁבֶת דוֹחָה גַם בְּלִילָה שְׁעֵשִׂיּוֹת הַחֲבִיתִין הֵיָה קוֹדֵם עֲלוֹת הַשַּׁחַר
שֶׁאֵח"כ הֵיָה תְּרוּמַת הַדָּשָׁן וְאֵח"כ הַפִּיִס וְאֵח"כ אָמַר הַמְּוֹנָה צָאוּ וִירָאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן
שְׁחִיטָה.

סי' ל"ב.

כְּתַב הַרְמַב"ם (פ"ח מְשֶׁבֶת) כָּל זֶרַע שְׁקִצִּירְתָּה מְצֻמָּח' כְּגוֹן אֶסְפָּסְתָא וְסִילְקָא הַקּוֹצָרוֹ
חֲזִיב מִשׁוּם קוֹצֵר וּמִשׁוּם נוֹטֵעַ וְכֵן הַזּוֹמֵר וְהוּא צָרִיף לְעֲצִים חֲזִיב שְׁתִּים עַכ"ל מְבֹנָאָר
אָף דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק דְּמְלָאכָה שֶׁאֵי לְגוֹפָה חֲזִיב מ"מ בְּקוֹצֵר לֹא מְקַרֵי מְלָאכָה רַק אִם
צָרִיף לְאוֹתוֹ דְּכָר וְכַמ"ש תוֹס' שֶׁבֶת (דָּף ע"ד ע"ב) דְּלֹא מְקַרֵי בְּעֲצִים קוֹצֵר אֲלֵא בְּעַנְנֵן
זֶה מִיָּדִי דְּהוּא אֲקוֹרֵעַ עַל מְנַת לְתַפְּוֹר וּמוֹחֵק ע"מ לְכַתּוּב וְכֵן כְּבָשִׂים שְׁסַחֲטוּן לְגוֹפֵן מוֹתֵר
לְפִי שְׂאִין דְּרָף דִּישָׁה בְּכָף וּבִיאוֹר דְּבִרְיָהּ בְּמַהֲרָם מְלוּבְּלִין בַּמ"ש מִיָּדִי דְּהוּא אֲקוֹרֵעַ
ע"מ לְתַפְּוֹר דְּקוֹרֵעַ ע"מ לְתַפְּוֹר וּמוֹחֵק ע"מ לְכַתּוּב אִינוּ חֲזִיב שְׁתִּים מִשׁוּם כּוֹתֵב
וּמִשׁוּם מוֹחֵק וְה"נ כְּשֶׁקּוֹצֵץ וְזוֹמֵר לְהַצְמִיחַ אִינוּ חֲזִיב אֲלֵא מִשׁוּם צוּמַח לְחוּדְיָה עִי"ש
וְלֹא הַבְּנֵי דְּכָרִיו הָאֵל בְּקוֹרֵעַ ע"מ לְתַפְּוֹר וּמוֹחֵק ע"מ לְכַתּוּב כִּי צִד יִתְחַזֵּיב תְּרִמִּי מִשׁוּם

מוחק וכותב אם אינו כותב בשבת ובאמת אם תופר הקרע שקרע וכותב על המחיק' שעש' חייב תרתי משום מוחק ומשום כותב דקורע ע"מ לתפור ומוחק ע"מ לכתוב דקתני חייב היינו אם נמלה אח"כ ואינו תופר ואינו כותב ג"כ חייב על מה שקרע במחשבת לתפור ומחק ע"מ לתמן וחייב על מחשבתו שקשב אז לקרוע ולמחוק ע"מ לתמן כמו סותר ע"מ לבנות אף אם אינו בונה אח"כ והא דקתני ע"מ לתפור ולכתוב הוא משום דבעי למתני שיעורא דשני אותיות ושתי תפירות וכמ"ש תוס' שבת (דף ל"א) אבל אף בגמלה אח"כ שלא לתמן ג"כ חייב.

תדע דאל"כ הוי התראת ספק אם התרו בו שלא לקרוע ושלא למחוק דדילמא ימלה ולא יתמן ול"ש בזה לאוקמי אחזקה כמו בנזיר דל"ה התראת ספק פן ישאל על נזירותו דשם צריף שיעשה מעשה לישאול משא"כ פאן אדרבא צריף שיוסיף מעשה תפירה וכתוב' אלא ודאי דשם מלאכה נגמרה במחשבתו לתמן וכמדונה שראיתי פן בס"ר להוכיח דחייב אף אם לא תיקון וכן ראיתי להדיא בספר יראים במלאכת סותר שכ' במקלקל ע"מ לתמן שאע"פ שאם הניחו כמו שהוא סתור עתה הי' הדבר מקלקל אחר ע"מ לתמן הוא עושה חייב עכ"ל ובנדאי אם גמר התיקון ג"כ בשבת חייב שתיים על מה שסותר ע"מ לתמן ועל התיקון ומה ראיה לנידון דקוצר וזורע דבעינו דוקא צריף לעצים הא אף באינו צריף לעצים מ"מ שם קציר' היא והוי מלאכה שאצל"ג ויתחייב שתיים: גם במוחק אם ע"י מה שמוחק נתמן מצינו דחייב תרתי משום כותב ומשום מוחק כמבואר בירושלמי שבת (פ"ז) יש שהוא כותב נקודה אחת וחייב עליה משום כותב ומשום מוחק ויש שהוא מוחק נקוד' אחת וחייב עליה משום כותב ומשום מוחק האיה עבידא הי' ד' ועשאו ר' ר' ועשאו ד' חייב משום כותב ומשום מוחק וי"ל דאף בש"ס דידן דף ק"ד ע"ב) בבביתא דקתני הגיה אות אחת חייב ואמר ר"ש פגון שנטלו לגגו של ח' ועשאו שני זיינין ורבא אמר פגון שנטלו לתגו של ד' ועשאו ר' דבאמת מה דקתני חייב היינו משום כותב ומשום מוחק וא"כ ה"נ בקוצר ע"מ להצמיח יתחייב שתיים דל"ה מקלקל פניו דצריף לתמן כמו בד' ועשאו ר' וראיתי בס' דו"ח לרבינו עק"א ו"ל שכת' דמדברי תוס' מבואר דקורע שלא ע"מ לתפור אין הטעם משום מקלקל אלא דהקריעה בעצמותה ל"ה מלאכה אלא בע"מ לתפור והקשה הא בקורע על מתו חייב הרי פל דליכ' קלקול חייב אף שאינו ע"מ לתפור וכדקתני במתניתין הקורע בתתו וכל המקלקלין פטורים דמשמע דרק מטעם מקלקל פטור וכן מבואר ברמב"ם עכ"ד והביא דברי הכ"מ (פ"י משבת) בפותח בית הצנאר דחייב משום מכה בפטיש ואינו חייב משום קורע פניו דאינו ע"מ לתפור ובגליון משניות הביא דברי העו"ש (סי' שט"ז) שהקשה פן על הב"י דבמקום דקרע בעצמו הוי תיקון לא בעינו על מנת לתפור אולם באמת יקשה הדברים דהא פן מבואר להדיא ברש"י מס' מכות (דף ד') וברמב"ן וריטב"א דבפותח בית הצנאר החיוב רק משום מכה בפטיש ולא משום קורע ואמאי ובס' עו"ש שם פתב והכא היינו טעמא משום דכל מה שהוא לתמן הבגד וצריף בעשייתו אינו בכלל קור' ואינו מוכן עכ"פ הא מבואר פל דליכ' קלקול חייב אף באינו ע"מ לתפור וביותר יקשה על הרמב"ם דפוסק מלאכה שא"צ לגופה חייב וא"כ למה בקוצר והצמיח בעינו דוקא להיות צריף לעצים גם פנראה בס' מעשה רוקח משם ר"א בנו של הרמב"ם במלאכה זו דפותח בית הצנאר וז"ל האי מילתא פירשה אבא מארי ז"ל פירוש דמסתבר כו' דהאי פותח בית הצנאר אינו שיתתן מן הבגד מקום

שִׁיכְנוּס בּוֹ הַצְנוּאר בְּמִסְפְּרִים אוֹ בְּסִכּוּן כְּדֶרֶךְ שְׁעוּשִׁים הַחֲיִיטִים דְּהָא מְשַׁנָּה עֲרוּכָה הִיא כָּל הַמְקַלְקֵל ע"מ לְתַקֵּן שְׁעוּרוֹ בְּמִתְקֵן וְחֵיִיב וּמֵאִי אֲתָא רַב לְלַמְדֵנוּ א"ו פּי' הַדְּבָר כִּי הוּא דְדֶרֶךְ הַחֲיִיטוֹן כְּשֶׁגּוֹמְרִין הַבְּגָד וּמִתְקַנִּים בֵּית הַצְנוּאר שְׁלוֹ עַד שְׁיִהְיֶה רָאוּי לְלִבִּישׁ מְסִיר הַמְטְלִית שְׁחֹתְכ' מִמָּקוֹם בֵּית הַצְנוּאר עַל בֵּית הַצְנוּאר וְתוֹפֵר' תְּפִירַת עֲרָאִי שְׁיִהְיֶה נִיפֵר שְׁנֵה הַבְּגָד חֲדָשׁ וְכִשְׁיִרְצֶה בְּעַל הַבְּגָד לְלַפֵּןשׁ מְסִיר אוֹתָהּ הַחוּטִים שְׁתִּפֵּר בָּהֶם אוֹתָהּ הַמְטְלִית וְלוֹבְשׁוֹ סד"א שְׁאוֹתָהּ הַתְּפִירָה שֶׁהוּא עֲרָאִי יֵהִי פְטוּר עֲלֵי קמ"ל וע"ז הַקִּשָּׁה רַב פְּהֵנָּא מ"ש מְגַוּפַת חֲבִית וּמְשַׁנֵּי זֶה חִיבוּר תְּפִירַת מְטְלִית זֶה עִם בֵּית הַצְנוּאר חִיבוּר יָפֵה הוּא שְׁכּוֹן דְּרֵךְ כָּל הַחֲיִיטוֹן וְאֶפְיָלוּ הִיתָה הַתְּפִירָה דְּרֵךְ עֲרָאִי וְאִינָה מְתוּקְנַת כ"כ שְׁלֹא תִתֵּן דְּבָרֶיהָ לְשִׁיעוּרִין אֲבָל חִיבוּר הַמְגוּפָה לְחֲבִית אִין חִיבוּר כָּלֵל שְׁאִין חִיבוּר הַחֲרָס חִיבוּר אא"כ נֶצְרַף וְנִהְיֶה כְּנִלּוֹ גוֹף שְׁנֵה עכ"ל מְדַבְּרִים אֵלּוּ נִרְאֶה דֶּהֱחִיּוּב הוּא מְשׁוּם קוֹרַע הוֹאִיל דל"ה ע"מ לְקַלְקֵל רַק שְׁנֵה תִּיקוּנוֹ וְעִיקָר מֵאִי דְאֲתִי רַב לְאֲשַׁמוּעֵינוּ דְתְּפִירַת עֲרָאִי ג"כ הֵי חִיבוּר וּא"כ יִקְשׁ אֲמַאי הַתְּנָה הֶרְמֵב"ם בְּזוּמַר דְּהוּא דוּק' בְּצָרִיף לְעֵצִים נִימָא דְקִצִּירָה בְּעֵצִים הֵי מְלֹאכָה אִם אִינוּ ע"מ לְקַלְקֵל וְנִרְאֶה דְּהָא מְבֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם (פ"א ה"ח"י) מְשַׁבֵּת כָּל הַמְקַלְקֵל ע"מ לְתַקֵּן חֵיִיב כִּי צִד הָרִי שְׁפֹטֵר כְּדִי לְבָנוֹת בְּמִקְוֵמוֹ אוֹ שְׁפֹטֵק כְּדִי לְכַתּוּב בְּמִקְוֵם שְׁפֹטֵק כו' חֵיִיב מְבֹאֵר דְּסוּמַר צָרִיף שְׁיִהְיֶה כְּדִי לְבָנוֹת בְּמִקְוֵמוֹ וְכִמוֹ דְּמִתְרַץ עוֹלָא דַעַת רַבִּי יוֹסִי בְּמַכְבֵּה דְּפוּטֵר בְּכַוְנָן חוּץ מִן הַפְּתִילָה דְלַעוֹלָם כר"י ס"ל דְּמִשְׁאַצְ"ל חֵיִיב וְקִסְבֵּר סוּמַר עַל מְנַת לְבָנוֹת בְּמִקְוֵמוֹ הֵי סוּמַר ע"מ לְבָנוֹת שְׁלֹא בְּמִקְוֵמוֹ ל"ה סוּמַר, וּבְמִשְׁפָּן כִּינּוֹן דְּכֹתִיב עַל פִּי ה' יַחֲנוּ פְּסוּמַר ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקְוֵמוֹ דְּמִי כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ (דף ל"א) וְקִשָּׁה מְאֹד א"כ אֲמַאי כְּת' הֶרְמֵב"ם שֵׁם (ה"ז) בְּמַכְבֵּה מְפִי שְׁצָרִיף לְשִׁמּוֹן אוֹ לְפִתִּילָה אוֹ שְׁלֹא יִבְקַע הַנֵּר דְּחֵיִיב שֶׁהַכְּפוּי מְלֹאכָ' וְהָרִי נִתְּפֹנֵן לְכַבּוֹת הָא עכ"פ הֵי סוּמַר עַל מְנַת לְבָנוֹת שְׁלֹא בְּמִקְוֵמוֹ וּמִצְאָתִי בְּס' קרמ"ר שְׁעֵמֵד ע"ז וְכ' דס"ל לְהֶרְמֵב"ם דָּאָף ת"ק סְבֵר סוּמַר ע"מ לְבָנוֹת שְׁלֹא בְּמִקְוֵמוֹ דְּפִטוּר רַק בְּמַכְבֵּה מְתַקֵּן מִיָּד מִשְׁא"כ בְּסוּמַר שֶׁהַתִּיקוֹן יָבֵא אֲחַ"כ בְּעֵינָן עַל מְנַת לְבָנוֹת בְּמִקְוֵמוֹ וְהַפְּלֵל דס"ל בְּשִׁאֵר הַמְקַלְקֵלִין חֲדָא מְתַרְתִּי בְּעֵינָן אוֹ שְׁיִהְיֶה ע"מ לְבָנוֹת בְּמִקְוֵמוֹ כְּגוֹן קוֹרַע ע"מ לְתַפְּנֵר וּמוֹחֵק ע"מ לְכַתּוּב אוֹ שְׁבִשְׁעַת הַקְּלָקוּל בָּא הַתִּיקוֹן כְּגוֹן קוֹרַע בְּחֻמְתּוֹ וּמַכְבֵּה כְּחֵס עַל הַנֵּר אוֹ עַל הַשְּׁמוֹן דְּבֹאֵלָה הַתִּיקוֹן בָּא מִיָּד וּלפ"ז בְּקוּצָר דְּעוֹקֵר דְּבָר מְגִידוּלוֹ הֵי פְּסוּמַר ע"מ לְבָנוֹת שְׁלֹא בְּמִקְוֵמוֹ דְּהָא הַמְלֹאכָה נַעֲשִׂית בָּמָה שְׁקוּצָר וְנִבְדֵּל מִן עִיקְרוֹ דְּפִסְקָה לִינִיקְתָּה וְזֶה הֵי קְלָקוּל גְּמוּר וּבְזֶה לֹא נַעֲשֶׂה שׁוּם תִּיקוֹן אִם אִינוּ צָרִיף לְמָה שְׁקוּצָר וְאִף דְּהוּא ע"מ לְבָנוֹת שְׁיִצְמִיחַ ע"י זֶה יוֹתֵר וְהֵי פְּזוּרַע מ"מ זֶה הַתִּיקוֹן הוּא שְׁלֹא בְּמִקְוֵמוֹ וְאִינוּ נַעֲשֶׂה מִיָּד בְּשַׁעַת הַקְּלָקוּל אִף דְּלַעֲנֵן זוֹרַע חֵיִיב אִף דְּלֹא נַעֲשֶׂה מִיָּד הַתִּיקוֹן זֶה מְלֹאכְתּוֹ כִּי הוּא ע"ד זֶה אֲבָל מְלֹאכְתּוֹ הַקִּצִּירָה דְּהוּא עוֹקֵר דְּבָר מְגִידוּלוֹ אִם אִינוּ צָרִיף לְמָה שְׁקוּצָר הֵי קְלָקוּל וְהַתִּיקוֹן לֹא נַעֲשֶׂה מִיָּד רַק אֲחַ"כ שְׁיִצְמִיחַ וְאִינוּ חֵיִיב בְּזֶה בְּשִׁבִיל קוּצָר וְאִם בְּאֲמַת הַתִּיקוֹן הוּא מִיָּד ע"י הַקִּצִּירָה חֵיִיב אִף אִם א"צ לְמָה שְׁקוּצָר: וּבְזֶה מוּבָן דַּעַת הֶרְמֵב"ם דְּפּוֹסֵק דְּאֶסוּר לְמָרוֹט נּוֹצוֹת מְעוּף בִּי"ט לְפָנוֹת מְקוֹם הַשְּׁחִיטָה דְּנִמְצָא תּוֹלֵשׁ בִּי"ט כְּמִבְּנֵי בְּדָבְרֵינוּ (פ' ג' מִי"ט) וְדַעַת רַמְבַּ"ן מוּבָא בְּרֵא"ש בְּכוֹרוֹת וּבְרִשְׁבָ"א וְר"ן שְׁבַת פ' כָּלֵל גְּדוֹל דְּמוֹתֵר וְשׁוֹרֵשׁ מְחַלְקוֹתָן דְּדַעַת רַמְבַּ"ן דְּתוֹלֵשׁ כְּנֶפֶף הַעוֹף חֵיִיב מְשׁוּם גּוֹזֵז בֵּין בְּחֵי בֵּין בְּמַת וּכְיִנּוֹן דִּיצְטָרֵף לְעֵשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ תּוֹלֵשׁ עכ"פ לְצוּרֵף אֲוֹכֵל נֶפֶשׁ מָה לִי אִם יַעֲשֶׂה אַחַר שְׁחִיטָה אוֹ קוֹדֵם שְׁחִיטָה וְסוּבֵר דְּאִין לְחֵיִיב בְּחֵי אִם

תולש פּנף בְּתַרְתֵּי מְשׁוּם גּוּזוּ וּמְשׁוּם עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ דְּעוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ לֹא שְׁיִיף אֱלָא בְּגִידוּלֵי קַרְקַע וְעֵינֵן בְּרַמְבַּ"ן ה'ל' בְּכוּרוֹת דְּהָאֲרִיף בְּרֵאוּת מְסוּגִיָּא דְּבְכוּרוֹת דְּל"ש עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ רַק בְּגַד"ק וְהַתּוֹלֵשׁ מִן הַחֵי אֵינּוּ חֵיב רַק מְשׁוּם גּוּזוּ וּבְמַהֲרֵי"ט אֶלְגִּזֵּי שְׁם תְּמָה עָלֵיו דְּהָא מְפֻנְרֵשׁ שְׁם טַעְמָא דְּכַנְגְדוּ בִּי"ט מוֹתֵר וְלֹא אֶסְרִינֵן לִי מְשׁוּם עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ הוּא מְשׁוּם דְּתוֹלֵשׁ לֹא כְּגוּזוּ וְכִינֵן דְּלֹא אֹרְחֵי' פְּתִלִישָׁה פְּלֹאֶסְר יָד הוּא וּפְטוֹר וּמְשׁוּם שְׁמַחַת יו"ט הַתִּירוּ וּבְתוֹלֵשׁ מִן הַקַּרְקַ' נְמִי כָּל שְׁתִּלוּשׁ שְׁלֹא פְּדַרְכוּ חֲשִׁיב פְּלֹאֶסְר יָד.

וּבְאַמַּת רְאִיָּת רַמְבַּ"ן הוּא מְדַקְתְּנֵי הַתּוֹלֵשׁ אֶת הַפּוֹנֵף כּו' חֵי' ג' חֲטָאוֹת וּמְתַרְץ בְּש"ס בְּכוּרוֹת שְׁם שְׁאֵנִי פּוֹנֵף דְּהֵינּוּ אֹרְחִיָּה וּבכ"ז הַחֵיב הוּא רַק מְשׁוּם גּוּזוּ דַּל"כ פִּינֵן דְּפֻרְט שְׁלִישָׁה חֲטָאוֹת הֵיָּה לּוֹ לּוֹמֵר אֲרַבְּעָה א"ו דְּנֹקָא מְשׁוּם גּוּזוּ וְלֹא שְׁיִיף עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ רַק בְּג"ק וּלְס"ד דְּש"ס שְׁם הֵיָּה סוּבֵר דְּשְׁיִיף עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ אֶף בְּבַע"ח וּלְבִסּוּף דְּמַסִּיק תּוֹלֵשׁ לֹא הֵינּוּ גּוּזוּ בִּי"ט שְׁרֵי דְּהוּי פְּלֹאֶסְר יָד דְּסוּבֵר הַרְמַבַּ"ן דְּלַעֲנֵן גּוּזוּ דְּדַרְכוּ רַק בְּפִלֵי הוּי תּוֹלֵשׁ בְּיָד פְּלֹאֶסְר יָד אֲבָל לַעֲנֵן קוֹצֵר דְּדַרְכוּ לְתִלְוֵשׁ אִם נֹאמֵר דְּגַם מְבַעְלֵי חֵיִים כְּשֶׁתּוֹלֵשׁ יֵשׁ בּוֹ חֵיב תּוֹלְדוֹת קוֹצֵר בְּזָה ל"ה הַתְּלִישָׁה פְּלֹאֶסְר יָד דְּהוּי פְּאֹרְחִיָּה וְהַנְרָאָה דְּלֹא גֵרַס שְׁם בְּש"ס וּבִי"ט ה"ט דְּשְׁרֵי דְּהוּ"ל עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ פְּלֹאֶסְר יָד רַק סְתָם דְּהוּי פְּלֹאֶסְר יָד וּמִנָּה הוֹכִיחַ דְּלֹא שְׁיִיף קוֹצֵר רַק בְּגַד"ק דַּל"כ לַעֲנֵן עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ הוּ"ל פְּאֹרְחִיָּה וְכֵן מְבֹנְאֵר לְהַדְרֵי חִידוּשֵׁי ר"ן וְרַמְבַּ"ן מִס' שְׁבַת [וּבְחִידוּשֵׁי חֲמֻדַּת שְׁלֵמָה מִס' שְׁבַת (דָּף ק"ז) תְּמָה עַל הַרְשָׁפָ"א שְׁם וְלֹא הִי לְפָנָיו דְּבָרֵי חִידוּשֵׁי רַמְבַּ"ן וְר"ן שְׁבַת] וְהוֹסִיף עוֹד הַרְמַבַּ"ן דְּל"ל דְּבַעוּף מַחֲיִים אֶסוּר מְשׁוּם תּוֹלֵשׁ דְּבָר מַגִּידוּלוֹ וְהֵא דְּנִקְיֵט מְשׁוּם גּוּזוּ לְחֵיבּוֹ לְאַחַר שְׁחִטָּה נְמִי דְּחֻדָּא תּוֹלְדָה לְשְׁנֵי אַבוֹת לִיכָּא לַעוֹלָם וְעוֹד א"כ בְּבַהֲמָה לְתַסֵּר דְּהָא אֹרְחִיָּה הוּא לְתִלְוֵשׁ בְּיָד דְּבָר מַגִּידוּלוֹ וְלֹא אֹרְחִיָּה דְּגִזִּיזָה אֱלָא בְּכָלִי אֱלָא פִּינֵן דְּמִשׁוּ' גּוּזוּ הוּא פְּאֹרְחֵי' חֵיב כְּגוֹן בְּעוּף וּבְבַהֲמָה הוּי כְּלֹא"י וּפְטוֹר וּמְשׁוּם תּוֹלֵשׁ לִיכָּא דְּל"ה אֱלָא בְּגַד"ק הָא בְּבַע"ח מְשׁוּם גּוּזוּ אִיכָּא מְשׁוּם תּוֹלֵשׁ לִיכָּא וּמַעֲיָקְרָא קִס"ד דְּכָל בְּיָד תּוֹלְדָה דְּתוֹלֵשׁ הוּא וְכָל בְּכָלִי תּוֹלְדָה דְּגוּזוּ וְהַשְׁתָּ' אֶמְרִינֵן דְּרַק מְשׁוּם גּוּזוּ וְלִיכָּא לְמִסֵּר מְשׁוּם תּוֹלֵשׁ פְּלָל עכ"ד וְעֵי חִידוּשֵׁי ר"ן (דָּף צ"ד) בְּמַחְלוֹקַת חֲכָמִים וּר' אֱלִיעֶזֶר הַנוּטֵל צְפָרְנֵי זָה בְּזָה דְּבְכָלִי דְּבָרֵי הַפֵּל חֵיב דְּהוּא מְשׁוּם גּוּזוּ וִי"מ מְשׁוּם עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלוֹ וְלֹא מְחַנּוֹר דְּהֵיָּה תּוֹלְדָה דְּקוֹצֵר וְאִין קְצִירָה אֱלָא בְּגִיד"ק וְעוֹד שְׁאִין לְחֵיבּ מְשׁוּם קוֹצֵר אֱלָא כְּשֶׁהוּא צָרִיף לַעֲצִים מִשָּׂא"כ בְּזָה עכ"ד וְהֵינּוּ דְּמִלְּאֶכֶת גּוּזוּ הֵיָּה אַעפ"י שֵׁא"צ לְגִיזָה הוּאִיל וְצָרִיף לִפְתוּ עֲצָמוּ בְּגִיזָה אוֹ שְׁיִשְׁאֵר הָעוֹר בְּלֵי שְׁעַר פְּדֵי שְׁיִהֵ' רֵאוּי לַעֲיָבוֹד.

אוּלָּם דַּעַת רַמְבַּ"ם הוּא דְּבַאַמַּת בְּחֵי עוּף וּבְהֵמָה שְׁיִיף תְּרֵתֵי מְלֹאֶכֶת קוֹצֵר וְתוֹלְדָתָה עוֹקֵר דְּבָר מַגִּידוּלֵי וְגוּזוּ דְּתוֹלְדָתָה הוּא הַתּוֹלֵשׁ פְּנָפִיו בְּיָד וּכ"כ לְהַדְרֵי' בִּס' יִרְאִים בְּמִלְּאֶכֶת קוֹצֵר תּוֹלְדָה דְּרַבְּנֵן הַנוּטֵל צְפָרְנֵי זָב"ז חֲכָמִים אוֹסְרִים מְשׁוּם שְׁבוֹת מְבֹנְאֵר דְּבְכָלִי דְּחֵיב הוּא מְשׁוּם תּוֹלְדוֹת קוֹצֵר וּבְמִלְּאֶכֶת גּוּזוּ פְּתַב דְּעִיקְרוּ גּוּזוּ צְמֵר אוֹ שְׁעַר מַעַל גְּבִי בְּהֵמָה וְתוֹלְדָה דְּאֹרְיִתָּא גּוּזוּ אוֹ תּוֹלֵשׁ פּוֹנֵף שֶׁל עוּף חֵי וְתוֹלְדָה דְּרַבְּנֵן הַתּוֹלֵשׁ צְפָרְנֵי בְּיָד שְׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוֹת וּכ' וּלְמַעְלָה הַזְּכָרְנוּהוּ בְּתוֹלְדוֹת קוֹצֵר דְּהָא מִילְּתָא דְּמִיָּא לְקוֹצֵר וְגוּזוּ הַלְפָּף הוּי תּוֹלְדָה לְתַרְוּוּיָהּ עֵי"ש וּס"ל דֵּיֵשׁ שְׁנֵי אַבוֹת לְתוֹלְדָ' אַחַת.

וילך שפיר אסור לתלוש נוצות עוף במקום שחיטה ביו"ט אף דבל"ה יעשה מלאכת גוזז לצורך או"נ לאחר שחיטה מ"מ מחיים יש בה תרתי תולדה דקוצר וגוזז ולאחר שחיטה אין בו עוקר דבר מגדולו רק גוזז אולם בכל זה יקשה למה נאסור לו לתלוש לפנות מקום השחיטה ישחוט וישליכנו דאז אין בו מלאכת קוצר רק גוזז וזה בלאו הכי יצטרף לעשות גם לאחר שחיט' וי"ל דדעת ס' היראים דשיניף קוצר אף באם אינו צריף לדבר הנקצר: אולם לדעת רמב"ם שכ' להדיא דרק בצריף לעצים יש קוצר וקשה אמאי אסור לתלוש באם לא יצטרף למה שקוצר ותולד' דקוצר יצטרף לעולם לעשות אולם למה שביארנו דזה שצריף לדבר הנקצר הוא רק מטעם דאין בו התיקון מיד בפשעת הקלקול והוי פסותר ע"מ לבנות שלא במקומו אבל בקורע בחמתו או על מתו דהתיקון מיד חייב אף בסותר בלבד פינון שמייד בא התיקון ממילא בתולש הנוצות לפנות מקום השחיט' אף אם ישליף הנוצות וא"צ להם מ"מ פינון שתיקון הוא מיד ע"י התלישה לפנות מקום השחיטה שניף בו תולדה דקוצר ויעבור על תרתי תולדת קוצר וגוזז משא"כ במה שיתלוש לאחר שחיטה לא יהי' רק תולדה דגוזז בלבד: והנה בגוזז דעת רש"י ורמב"ן ור"ן וריב"ש דאף אם הוא לצורך לייפות העור הוי ג"כ מלאכ' הצל"ג והיינו פינון דמלאכת הגזיז' פשעעש' בדבר המחובר הוי פנעשה בכלה המלאכה והריב"ש (סי' שצ"ד) מובא במג"א (סוף סי' ש"ג) כת' דאף דא"צ לשער חייב דדומה לחופר גומא וצריף לגומא דחייב אע"פ שא"צ לעפרה ובס' חיי אדם בנשמת אדם תמה עליו דמה דמיון זה לזה דהתם החייב משום בגין הגומא והרי צריף לגומא אבל הכא המלאכ' הוא גוזז וכינון דא"צ לשערות הוי מלאכ' שאצל"ג ולא קשה להמבואר בדברי הר"א"ה בש"מ ב"ק (דף ל"ד) להוכיח דהיכא דהוי דבר א' פשמתקן חלק ממנו הוי דבר שנעשה בו המלאכה כמו בחופר גומא פן נמי שערות המחוברים פשגוזז ומתקן החלק מן המחובר הוי מלאכה הצל"ג לעולם ועי' חידושי רמב"ן שבת (דף ק"ו) שכת' מילה מלאכה הצל"ג היא דצריף שיהא אדם זה מהול ומתדומה לזה בנוטל צפרניו בהפלי וכן שפמו חייב משום תולדה דגוזז ואע"פ שאינו צריף לגוף הצפרנים והשער מלאכה הצל"ג נקראת וכ' עוד בנוטל שערן וצפרניו בין לתקן גופו וליפות עצמו ובין לצורך השער והגיזה פולה מלאכה הצל"ג היא מפני שהכל דבר א' והנטילה היא המלאכה עי"ש: ולכאורה הא מבואר ברמב"ן בכורות הנ"ל מובא ברא"ש שם דהתולש נוצות קודם שחיטה הוי מלאכה שאצל"ג וצריף לחלק דשם אין התועלת ליפות העור רק לצורך השחיטה אבל היכא דהוי צורך העור אף שא"צ לגיזה חייב ושם אינו ליפות העור רק לפנות מקום לשחיט' שוב ראיתי בס' ס"ט (סקצ"ח) שכ' ג"כ דרמב"ן בכורות אינו חולק על ריב"ש מטעם הנ"ל ושפת אמת בפיו כמו שכתבתי אולם מ"ש שם בגידון דידן' לומר לנכרי לחתוך צפון לצורך טבילה גם פן לאו צורך יפוי הגוף הוא אלא לצורך טבילה שלא יחוי הצנאה שתחתיו לא נהירא למ"ש דדוקא בתולש מן העוף דליכא שום יפוי להעוף במה שתולש הנוצות אבל בנוטל צפרניו פינון דבע"כ נתיפה בזה הוי פסיק רישן' ודומה להא דתולש עולשין שבת (דף ק"ג) דדוקא בארעא דחברי' דא"צ ליפוי אז הנה לי' משאצ"ל אבל בארעא דידן' אף דא"צ ליפות מ"מ הי' חייב דהוי פס"ר וכמו"ש תוס' ורמב"ן שם א"כ באש' פינון דמ"מ ע"י נטילת הצפרון יש יפוי והוי מלאכ' הצל"ג אף דאין פונת' לכך מ"מ הוי פס"ר דניחא לי' ואף דיש לומר דזה דוקא אם ישראל עושה

בְּעֶצְמוֹ הָיָה פֶסֶק דְּנִיחָא לִי מִשְׁא"כ בְּאֵם עוֹשֶׂה ע"י נְכָרִי דְלִי לֹא אִיכְפַת וְתִלְיָא בְּהָא דְרַמְ"א (סוף סי' רנ"ג) וּבִמְג"א שָׁם (ס"ק מ"א) וְדַעַת הַגְרָ"א וְ"ל שָׁם לְאַסְרֵי בְכַה"ג אִף ע"י נְכָרִי וְאִין פֶּאן מְקוּם בְּזָה: וְדַע דְּשִׁיעוּר גּוּזוּ לְחִיבּוֹ מֵה"ת שֶׁהוּא מְלֵא הַסֵּיט כְּפּוּל מְבֻנָּאָר תּוֹסְפְתָא (פ"ט) וּמִן הַתִּימָא עַל הַא"ז הַלְכוֹת שְׁבֵת (סי' ס"ג) שְׁכ' בַּפ' הָאוּרְג תָּנּוּ שִׁיעוּר הַמְלָבֵן וְהַמְנַפֵּץ כּו' וְהַטּוּהָ כְּמֵלֵא רִחֵב הַסֵּיט כְּפּוּל וְלֹא הִזְכִּיר בְּמִשְׁנֵה הַגּוּזוּ מִיְהוּ נִרְאֶה בְּעֵינֵי דְשִׁיעוּר גּוּזוּ נְמִי פְדִי לְאַרְג מְלֵא רִחֵב הַסֵּיט וְכֵן מִשְׁמַע פִּירֵש"י וְלֹא אֲדַע הָא מְבֻנָּאָר בְּתוֹסְפְתָא הַגּוּזוּ מִן הַבְּהֵמָה וּמִן הַחֲזִיָּה וּמִן הָעוֹפּוֹת אֲפִילוּ מִן הַשְּׁלַח מְלֵא הַסֵּיט כְּפּוּל ה"ז חֲזִיב אוּלָם לְשִׁיטת רַמְבַּ"ן וְהַרִיב"ש דְּגּוּזוּ הָיָה מְלֵאכָה אִף אִם אִינוּ צָרִיף לְהַגְזִיזָה ג"כ חֲזִיב כְּמוֹ בְּצַפְרָנִיִּים בְּזָה פְּנִיָּה דְל"ב שִׁיעוּר כְּמֵלֵא הַסֵּיט כְּפּוּל וְשִׁיעוּרָא בַּכ"ש כְּמוֹ בְּתוֹלֵשׁ עֲוֹלָשִׁין (דף ק"ג) דָּאֵם לִיפּוֹת הַקְּרַקַע כֹּל שֶׁהוּא וְה"נ בְּנוֹטֵל צַפְרָנִים אוּ גּוּזוּ מִן הַשְּׁלַח אִם הוּא לִיפּוֹת חֲזִיב בַּכ"ש וְאֲפֹשֶׁר דַּמְש"ה לֹא קָתְנִי גּוּזוּ בְּמִשְׁנֵה בְּהַדִּי הַמְלָבֵן וְהַמְנַפֵּץ וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוּהָ מִשּׁוּם דְּגּוּזוּ הוּא לְפַעְמִים בַּכ"ש כְּשֶׁהוּא לִיפּוֹת וְאִף דְּגַם הַטּוּהָ יֵשׁ חֲלוּקִין פְּגוּן עַל הָאוּרְג הָא קָתְנִי בְּמִתְנִיתִין ר"פ הָאוּרְג מְחַלְקוֹתָן וּבַכ"ז כָּלֵל בְּנִיחָא שִׁיעוּר כְּמֵלֵא רִחֵב סֵיט כְּפּוּל מִשּׁוּם דְּסַתָּם הַטּוּהָ הוּא בְּשִׁיעוּר זָה.

וְגַם רַבֵּי סַתָּם בְּמִתְנִיתִין (דף ק"ד ע"ב) כְּתַב אוֹת אַחַת סְמוּךְ לְכַתֵּב קְאָמַר בְּש"ס מֵאן תִּנָּא אָמַר רַב' בַּר ר"ה דְּלֵא כַר"א דְּאִי ר"א הָאָמַר אַחַת עַל אָרִיג חֲזִיב [וּבְאַמַּת יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּלָמָּה לְהַש"ס לְהוֹכִיחַ דַּר"א כְּמוֹ דְּחֲזִיב אַחַת עַל אָרִיג כֵּן מְחֲזִיב עַל אוֹת אַחַת סְמוּךְ לְכַתֵּב הָא כֵּן מְבֻנָּאָר לְהַדִּיא מַס' בִּיצָה (פ"ד) בְּתוֹסְפְתָא דַּר"א מְחֲזִיב בְּכַתֵּב אִף עַל אוֹת אַחַד וְיֵשׁ לִישׁב] אָבֵל בְּגּוּזוּ דְּלֵא נִתְנָה בְּמִתְנִיתִין פְּלוּגְתָא בְּזָה לְכַד לֹא פִּייל רַבֵּי בְּהַדִּיָּהוּ גּוּזוּ פִּינּוּ דְּלֵא דוֹקָא שִׁיעוּר סֵיט כְּפּוּל בְּעֵינֵן דָּאֵם גּוּזוּ פְדִי לִיפּוֹת חֲזִיב עַל כ"ש וּבַא"ז שָׁם הִבִּיא לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי גּוּזוּ סַתָּם מַהוּ נִשְׁמַעֲנָה מִן הַדָּא הוֹצִיא דִּיּוֹ אִם בְּקוּלָמַס פְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת אִם לְהַגִּיָּה אוֹת אַחַת וְאִין לִי לְפָרֵשׁ עַכ"ל וְכַנְרָאָה פְּנִינַת הִירוּשְׁלַמִי הוּא דְּדוֹקָא בְּגּוּזוּ לְצוּרָה הַגִּיָּה אִזִּי בְּעֵינֵן שִׁיעוּר גְּדוּל אָבֵל אִם גּוּזוּ פְדִי לִיפּוֹת שִׁיעוּרוֹ בַּכ"ש וְעֵינֵן ש"ס שָׁם הַנּוֹטֵל מְלֵא פִי הַזּוּג בְּשֵׁבֶת חֲזִיב וְכַמָּה שְׁתֵּים ר"א אוֹמַר א' וּמוֹדִים חֲכָמִי לַר"א בְּמַלְקֵט לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחוּרוֹת שְׁאֲפִי אַחַת חֲזִיב מְבֻנָּאָר לְהַדִּי' דְּלֵא בְּעֵינֵן שִׁיעוּר כְּמֵלֵא רִחֵב הַסֵּיט וּבְסַתָּם לִיפּוֹת פְּלִיגִי ר"א וְרַבֵּן ג"כ בְּשִׁיעוּרָא וּבְמַלְקֵט לְבָנוֹת מִשְׁחוּרוֹת אִף לְרַבֵּן חֲזִיב בַּכ"ש וְעֵי תוֹס' מְפּוֹת (דף כ') פִּירוּשׁ רַשִּׁב"ם דְּאַתָּא דוֹקָא כַר"י דְּמְלֵאכָה שְׁאֲצַל"ג חֲזִיב וְכ"כ הַרְשֵׁב"א שָׁם וְזָה פְּדַעַת הַתּוֹס' דְּגּוּזוּ בְּעֵי דוֹקָא לְהַגְזִיזָה לְמַ"ד דְּפִטוּר בְּמִשְׁאֲצַ"ל וְחִיּוּשׁ הוּא דְּכַנְרָאָה הַרִיטְב"א לֹא יִחְלֹק עַל הַרְמַבַּ"ן וְהַר"ן וְרִיב"ש דְּגּוּזוּ חֲזִיב אִף בְּאֲצַל"ג וְעֵינֵן מַג"א (סי' תַּקכ"ו ס"ק י"א) שְׁכ' מ"ש הַרְמַבַּ"ם דְּגּוּזוּ בֵּין מִן הַחֲזִי וּבֵין מִן הַמַּת מִיִּירֵי שְׁצָרִיף לְשַׁעַר אָבֵל בַּא"צ לְשַׁעַר כָּלֵל אִינוּ מְלֵאכָה לְכַד כ' הַת"ה דְּגּוּזוֹת שְׁעָר מוֹתֵר בִּיּו"ט לְמַת דְּאִינוּ מְלֵאכָה כָּלֵל וְכַבֵּר תְּמַה עָלִיו בַּח"מ הָא הַרְמַבַּ"ם פּוֹסֵק מִשְׁאֲצַ"ל חֲזִיב וּבִיּוֹתֵר דְּמְבֻנָּאָר בְּהַנֵּף פּוֹסְקִים דְּגּוּזוּ חֲזִיב אִף אִם א"צ לְהַגִּיָּה כְּשֶׁהוּא לִיפּוֹת וּבְמִחְצִית הַשְּׁקָל בִּיָּאָר פְּנִינַת הַמַּג"א דְּבַגּוּזוּ מִן הַמַּת דְּחֲזִיב הוּא מְלֵאכָה אִם צָרִיף לְשַׁעַר אָבֵל בַּא"צ ל"ה שָׁם מְלֵאכָ' כָּלֵל דּוּמָה לַמ"ש הַמ"מ בְּמַצְרָף וּקְטִימ' קִיסָם כֹּל שְׁאִינוּ מְתַפְּנִין אִין בּוֹ מְלֵאכָ' וְלֹא אֲדַע הָא עַכ"פ מְכּוּנִין לִיפּוֹת וּלְנִקּוֹת הַמַּת בְּתִלְשָׁתוֹ וְכַמ"ש הַרִיב"ש בְּמַסְרַק דְּהוּי פֶסֶק מֵה"ט דְּמְכּוּנִין לִיפּוֹת וְה"נ מְתַפְּנִין לִיפּוֹת וּלְנִקּוֹתוֹ וְלָמָּה ל"ה הַגִּיָּה מְלֵאכָה גַם הָא הַרְמַבַּ"ן דְּמַתִּיר לְתַלְוֵשׁ נּוֹצוֹת הָעוּף

ביו"ט לתמן מקום השחיטה פנין דבלא"ה יעשה מלאכה זו אחר שחיטה ואם נאמר דגוזז מן המת וא"צ לשער ל"ה שם מלאכה פלל א"כ אם יגוזז ויתלוש לאחר שחיטה פשאינו צריף לשער לא יעשה שום מלאכה ולמה נתיר לו לעשות קודם שחיטה א"ו דלעולם אף בתולש מן המת שם תליש' וגינה עליו אף כשא"צ לשער ודברי המג"א באמת תמוהין: ודעת תוס' שבת (דף צ"ד) דר"א דמחייב בנוטל צפרניו ושערו בפלי היינו דסובר כר"י דמחייב במשאצ"ל וקא דלא פטרינו אף לר"י פמו בקוצר אם א"צ לעצים הוא כמ"ש הר"ן דדוקא בקוצר דעוקר דבר מגידולו הוא דוק' בצריף לאותו דבר משא"כ בגוזז והטעם פמו שפכתתי דבעוקר דבר מגידולו שהוא פמו נטילת נשמה נעשה המלאכה בדבר הנקצר בעי שיהי' צריף לאותו דבר ואף דאם א"צ מ"מ התיקון בא מיד היינו פוי הגוף מ"מ זה הוי משאצ"ל ואין התיקון יותר חשוב ממה שלא הי' פלל דבזה בכפוי לר"ש פטור רק בסותר על מנת לבנות הואיל דלא אשפחן במשפן שאין מתמן בסתירה זו יותר משלא הי' שם בגין שם מעולם אבל בכפוי לא הי' כפוי במשפן כ"א לעשות פחמין ולהכי לא מחייב ר"ש אלא בכה"ג וכמ"ש תוס' שבת (דף ל"א ע"ב).

עכ"פ לר"ש אם לא יש תיקון יותר ממה שהי' אם לא הי' שם פלל אותו דבר הוי שפיר מלאכ' שאצל"ג וראיתי בגשמת אדם שם שעמד בזה דמ"ש בזומר דבעינו דוק' צריף לעצים אף לר"י ובגוזז לא כן וכ' חדשות דדוקא בעצים אבל בשאר דברים לר"י מחייב אף בא"צ לדבר הנקצר והוכיח פן מדברי רמב"ם הנ"ל דכ' רק בעצים וצריף לעצים ולא פתב פן באספסתא וסילקא מוכח דוק' בעצים לאו אורח' בא"צ להם ודבריו הם נגד דברי הר"ן הנ"ל בחידושיו דכל תולדות קוצר צריף שיהיה דוקא בדבר הנצרך וכן משמע פשוט דברי התוס' דהא גם בדישה פתבו פן ולמה נעשה בחנם מחלוקת בין הראשונים במה שמבואר בר"ן להדיא ומה שכ' מדלא נקיט הרמב"ם באספסתא וסילק' וצריף.

הרמב"ם נקט לשון הגמ' ודברים אלו מסתמ' הם צרכי מאכל בהמה שחת משא"כ בעצים צריף לפרט בזומר וצריף עצים אבל באמת בכ"מ ל"ה קוצר אלא בצריף לדבר הנקצר וכמ"ש הר"ן וכ"כ להדיא הרב המאירי שם דגם בקוצר שחת שקצירתו צריכה לו לגוף השחת ולהצמחת הנשאר מחייב ב' וכן קונב סילקא שהוא בחותם התרדין שיש שם יותר מדאי שנמצא קוצר לצרכו לאכיל' ולתמן הנשאר הרי דכל מקום לא יש קוצר רק אם צריף להנקצר: וראיתי עוד שם במלאכת קוצר דדוקא במה שעיקר פונתו לזמור פדי שיעמיח בזה לא מקרי קוצר אא"כ צריף לעצים אבל אם אין פונתו רק לחתוך עצים מן האילן אף על פי שא"צ לעצים מ"מ מחייב משום קוצר וזה ג"כ אין בו סברא וטעם ולהדיא מבואר מדברי הר"ן להקפך דהא בנוטל צפרניו ושערו ושפמו א"צ רק לחתוך ובכ"ז הוכיח הר"ן מזה דאינו מחייב משום תולדה דקוצר דג"כ הי' פטור פנין דקוצר ל"ה רק פשהוא צריף לעצים הרי אף דאין פונתו לדבר אחר מ"מ באינו צריף לדבר הנקצר ל"ה קוצר רק בגוזז לא איכפת לן אם צריף לאותו דבר או לא כמ"ש הרמב"ן והר"ן ומה שהביא ראיה ממס' עירובין (דף ק' ע"ב) דפריף הש"ס וקא נתי קינסי משמע דבלח מחייב אע"פ שא"צ אינו ראי' להמעין בש"ס שם דשייף גם בזה דתלישה אטו תלישה נגזר ושייף לומר שפא יתלוש וצריף לו עכ"פ דעת תוס' דגם מלאכת גוזז בעי דוקא שיהי' מלאכה הצל"ג ונקשה לי מהא דמבואר בתוס' סנהדרין (דף פ"ה) דכ' ממה

שְׁפָתָם ר' בְּמִתְנִי' מַחֲט לִיטוּל בּוֹ אֶת הַקּוֹץ מִשְׁמַע דְּלִיכָּ' מֵאֵן דְּפָלִיג בְּזָה וּע"כ אוֹ מִטַּעַם
דְּמִשְׁאַצְּ"ל פְּטוּר אוֹ מִטַּעַם דְּמַקְלָקֵל בְּחַבּוּרָה פְּטוּר לְמֵאֵן דְּסוֹבֵר דְּמִשְׁאַצְּ"ל חֲזִיב א"כ ר'
אַלְיָעֶזֶר דְּסוֹבֵר בְּשִׁכַח וּמָל אֶת שְׁל אַחַר הַשְּׁבֵת בְּשִׁבְתָּ דְּחֲזִיב וּמְבֹאֵר בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כ')

הַנּוֹחַ לְחַבּוּר' הוֹאִיל דְּמַקְלָקֵל בְּחַבּוּרָה חֲזִיב מִתְעַסֵּק נְמִי חֲזִיב וְכִינּוֹן דְּסוֹבֵר מְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה
חֲזִיב ע"כ דְּסוֹבֵר מִשְׁאַצְּ"ל פְּטוּר דְּזָה מְוַכְרַח לְדַבְרֵיהֶם מִמִּתְנִי' דְּמַחֲט שְׁל יָד וְהָא לְדַעַת
תּוֹס' ר"א דְּמַחֲזִיב בְּנוּטֵל צְפָרְנִיו זב"ז אוֹ בְּשִׁנְיָו וְכֵן שְׁעָרוֹ וּשְׁפָמוֹ ע"כ דְּסוֹבֵר מִשְׁאַצְּ"ל
חֲזִיב וּצ"ע: וְדַע דְּהָא דְּנִרְאָה בְּאֵם מַקְזִי דָם לְאָדָם אוֹ לְבַהֲמָה לְרַפּוּאָה בְּשִׁבְתָּ דְּחֲזִיב כְּמוֹ
דְּנִרְאָה מְדַבְרֵי הַמַּג"א (ס' ש"י"ו ס"ק ט"ו) שְׁכ' וּנ"ל דְּחוּבֵל לְרַפּוּאָה חֲזִיב לְכ"ע עֵינָן
(ס' ש"ח) וְכ"כ שָׁם (ס"ק ג') הוֹצֵאת שְׁוֹן מְלֹאכָה דְּאוֹרֵייתָא דְּהָא חוּבֵל לְרַפּוּאָה וּמִשְׁמַע
מְדַבְרֵי דְּאִין חוּלֵק בְּזָה וְלֹא אֲדַע מֵאֵי טַעְמָא ל"ה מִשְׁאַצְּ"ל לְדַעַת הַתּוֹס' הָא בְּנוּטֵל
צְפָרְנִיו פְּטוּר לְמֵאֵן דְּסוֹבֵר מִשְׁאַצְּ"ל פְּטוּר אַף דַּע"ז נְתִיפָה גּוֹפּוֹ מ"מ כִּינּוֹן דְּלֹא צְרִיךְ רַק
לְסַלֵּק הַדְּבָר וְאִינוֹ טוֹב יוֹתֵר מֵאֵם לֹא הִי מְקוֹנָדָם לְדַעַת תּוֹס' הַנִּי מִשְׁאַצְּ"ל וּפְטוּר וּמֵה לִי
חוּבֵל לְרַפּוּאָה הָא מ"מ א"צ לְדָם רַק לְסַלֵּק מֵאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְאֵמַת אַף לְדַעַת הַרִיב"ש
דְּבַגּוּזוֹת אֵם עֵי"ז מְתִיפָה הַעוֹר הַנִּי מְלֹאכָה הַצֵּל"ג י"ל דְּוִקָא בְּגוּזוֹ דְּיִלְפִינּוּ מִמִּשְׁפָּן וְשָׁם
הִי כֵן מְלֹאכַת הַגְּזִיז' מִשְׁאַצְּ"ל חוּבֵל אֵי מִשּׁוּם מְפָרַק אוֹ נְטִילַת נְשֻׁמָּה לֹא הִי ע"ד כֵּן אוּלָם
הַרְמַב"ן בְּחִידוּשֵׁי שְׁבֵת הַנִּי ל' כ' לְהַדְיָא דְּמִילָה וְדַאי מְלֹאכָה הַצֵּל"ג הוּא שְׁהוּא צְרִיךְ
שְׁיֵהָ' אָדָם זֶה מְהוּל וּמִהַדוּמָה לְזָה הַנוּטֵל צְפָרְנִיו אֵם בְּכִלֵי וְכֵן שְׁפָמוֹ חֲזִיב מִשּׁוּם תּוֹלְדָה
דְּבַגּוּזוֹת וּאֵע"פ שֶׁא"צ לְגוּף הַצְּפָרְנִים נִקְרֵאת מְלֹאכָה הַצֵּל"ג וְכֵן הַזּוֹרָה וְהַבּוֹרֵר וּמֵאֵן
דְּשָׁקִיל אַקוּפֵי מְגַלְיָמָא כְּוָלָן דּוֹמוֹת לְמִילָה מְבֹאֵר דְּלֹא דְּוִקָא גּוּזוֹת רַק כָּל דְּבָר הַמְתִּיפָה
וְנִתְקַן עַל יָדוֹ הַנִּי מְלֹאכָה הַצֵּל"ג אוּלָם לְדַעַת הַתּוֹס' מְבֹאֵר לְהַדְיָא דְּאִינוֹ כֵּן וְכֵן מְבֹאֵר
בְּבַעַל הַמְּאוּר דְּמְלֹאכַת זוֹרָה וּבּוֹרֵר עֵינָן שָׁם מְלֹאכַת הַנִּי מִשְׁאַצְּ"ל וְכֵן חֲזִיב מִשְׁאַצְּ"ל כ'
מְלֹאכַת אַחֲרוֹת וְאֵם כֵּן אַף בְּחוּבֵל לְרַפּוּאָה ל"ה מְלֹאכָה דְּאוֹרֵייתָא וּמֵאֵן דְּשָׁקִיל אַקוּפֵי
מְגַלְיָמָא שְׁהִבִּיא רְמַב"ן לֹא אָבִין הָא שָׁם הַחֲזִיב הוּא מִשּׁוּם גְּמַר מְלֹאכָה דְּהַנִּי מְלֹאכַת
מַכָּה בְּפִטְשִׁי וְעֵינָן הַתִּיּוֹק הוּא בְּגַלְיָמָא הַנִּי כְּמוֹ מְלֹאכָה הַצֵּל"ג דְּמָה דְּשָׁקִיל הָאֲקוּפֵי לֹא
הַנִּי מְלֹאכָה רַק מָה דְּנִלְקַח מִהַבְּגָד מִשְׁאַצְּ"ל כְּחוּבֵל לְרַפּוּאָה דְּלִית בֵּי גְמַר מְלֹאכָה רַק אוֹ
מִשּׁוּם מְפָרַק אוֹ מִשּׁוּם נְטִילַת נְשֻׁמָּה בְּזָה לְמֵאֵן דְּבַעֵי מְלֹאכָה הַצֵּל"ג בְּעֵינָן שְׁיֵהָ' צְרִיךְ
לְמְלֹאכָה בְּעַצְמָה וְאֵמֵאֵי חֲזִיב אַף אֵם יִתְיַפָּה הַגּוּף עֵי"ז וְעֵינָן תּוֹס' כְּתוּבּוֹת (דָּף ה') ד"ה
לְדָם הוּא צְרִיךְ שְׁכ' לְהוֹצִיא הַדָּם שְׁלֹא יִתְלַכְלַךְ פַּעַם אַחֲרַת הַנִּי מִשְׁאַצְּ"ל וּבִס' בֵּית יַעֲקֹב
שָׁם הַקַּשׁ הָא בְּמַצִּיצָה יֵהִי ג"כ מִשְׁאַצְּ"ל דֹּא"צ לְדָם רַק שְׁלֹא יִסְתַּכֵּן הַנּוֹלָד וְכַתּוּב כִּינּוֹן
דְּמִשְׁבִּיחַ בְּרִיאוֹת הַתִּיּוֹק ע"י נְטִילַת דָּם חֲזִיב כַּמ"ש הַרִיב"ש בְּנְטִילַת צְפָרְנִים שְׁנִתְיַפָּה
הַדְּבָר בְּנְטִילַתוֹ חֲזִיב וְלֹא אֲדַע מָה הוֹעִיל בְּשִׁיטַת תּוֹס' דַּס"ל בְּאֵם א"צ לְהַדְּבָר הַנְּגַזוֹ ל"ה
מְלֹאכָה הַצֵּל"ג וְיִקְשָׁה מִן מְצִיצָה וְלְרַמְב"ם דְּחוּבֵל הוּא מִשּׁוּם מְפָרַק הוּא ג"כ רַק אֵם
צְרִיךְ לְהַדָּם וְכַמ"ש הַתּוֹס' גְּבִי סוּחַט וְהַר"ן סוּף פ' שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים דָּאֵם א"צ לְמִשְׁקִין
הַנְּסוּחִטִּין לִיכָּא חֲזִיבָא וְכֵן י"ל ג"כ דַּעַת רְמַב"ם וְלִכְּוֹ שוּחַט א"ח מִשּׁוּם מְפָרַק כִּינּוֹן דֹּא"צ
לְדָם וְעֵינָן ב"י (סוּף ס' ש"ל) וּמַג"א שָׁם (ס"ק י') וּבַתּוֹס' שְׁבֵת שָׁם דְּמְפָרַק לִיכָּא אֵם
א"צ לוֹ לְהַנְּסוּחִטִּין וְא"כ חוּבֵל לְרַפּוּאָה ע"כ הַחֲזִיב הוּא רַק מִשּׁוּם נְטִילַת נְשֻׁמָּה וְכֵן הַמוֹצֵץ
הַדָּם וְהַנִּי מִשְׁאַצְּ"ל וְדַבְרֵי הַלַּח"מ (פ"ח ה"ט) שְׁכַתּוּב בְּדַעַת רְמַב"ם דְּחוּבֵל א"ח מִשּׁוּם
נ"נ דְּלִיכָּא חֲזִיב נ"נ אֵלָּא לְרַבּוֹת בְּמִיתָה בְּהַחֲלֵט תְּמוּהֵין דָּאֵם א"צ לְדָם לִיכָּא מְפָרַק וְע"כ

יש בו נ"נ וְהַרְמַב"ם אֲתִי לְאַשְׁמוּעֵינָן דְּבַחֹלֵב אוֹ חֹבֵל וְצָרִיף לְדָם דֵּינֵשׁ בּוֹ תַרְתִּי חַיּוּבָא דַּנְּנָנ וְגַם מְפָרְק וּבֵא"צ לְדָם ע"כ מוֹדָה דֵּינֵשׁ חַיּוּב נ"נ אִף דְּאִינְה מְתָה בְּהַקְלֵט עַכ"פ לְדַעַת הַתּוֹס' בְּאַמַּת מְצִיבָה דְּמִילָה ל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן לְמֵאָן דְּפוֹסֵק מְשַׁאֲצ"ל פְּטוּר: עוֹד רְאִיתִי שָׁם בַּנ"א בְּמִלְאֶכֶת קוֹצֵר שְׁהֵבִיא דְּבָרֵי מַג"א וְרַש"י דְּתוֹלֵשׁ בְּפִיּו פְּטוּר וּכ' דְּתִלְיָא בְּהָא דְּשַׁבַּת (דָּף ק"ז) בְּהוֹשִׁיט יָדוֹ לְתוֹף מְעֵי בַּהֲמ' וְדַלְדַּל עֲנַבְר דְּחַיִּיב מְשׁוּם עוֹקֵר דְּבָר מַגְיָדוּלוֹ לַפ"ז גַּם בְּתוֹלֵשׁ בְּפִיּו חַיִּיב מְשׁוּם עוֹקֵר דְּבָר מַגְיָדוּלוֹ דְּזָה דוֹמָה לְנִטְיִלַת נְשָׁמָה וְשׁוּלָה דָּג מְמִים דְּאִין חִילּוּק בֵּין אִם הוּא בְּיָד אוֹ בַּד"א אֲבָל לְדַעַת רַמְבַּ"ן דְּלֹא שְׁנִיף עוֹקֵר דְּבָר מַגְיָדוּלוֹ י"ל דְּתוֹלֵשׁ בְּפִיּו פְּטוּר וּדְבָרֵיו מְגוּמְגָמִים הָא לְשִׁיטַת הִירוֹשְׁלָמִי עוֹקֵר ד"מ הוּא תוֹלְדָה דְּקוֹצֵר וְחַיִּיב אִף בְּשִׁאֲנוֹ גַּד"ק כַּמ"ש רַמְבַּ"ן וְרַשְׁבַּ"א וְכִינּוּן דְּאִין דְּרָף קְצִירָה בְּכָף בְּפִיּו א"ח מְשׁוּם עוֹקֵר ד"מ דְּזָה לָאו אֲוֹרְחִי בְּכָף מִשָּׂא"כ הוֹשִׁיט יָדוֹ לְתוֹף מְעֵי בְּהֵמָה וְדַלְדַּל עוֹבֵר דְּרָף עוֹקֵר ד"מ בְּסוּג זָה כָּף הוּא וְאֲוֹרְחִי בְּכָף וְהַרְמַב"ן דַּכ' ש"ס דִּילָן לִית לִי עוֹקֵר ד"מ תוֹלְדָה דְּקוֹצֵר רַק בַּגַּד"ק הָא אִם הִי שְׁנִיף עוֹקֵר ד"מ אִף בְּדַלְדַּל עוֹבֵר וְשׁוּלָה דָּג וְדָאִי גַּם הַרְמַב"ן מוֹדָה דְּזָה אֲוֹרְחִי בְּכָף וּמ"ש עוֹד רֵאִי לְדַעַת רַמְבַּ"ן (מְדָף ע"ג) מֵאָן דְּשָׁקִיל פִּיֶּסָא וְנִתְר תַּמְרֵי דְּאָמַר ר"א אִין דְּרָף תְּלִישָׁה בְּכָף ש"מ אַע"ג דַּעַכ"פ עוֹקֵר דְּבָר פְּטוּר מְשׁוּם דְּקוֹצֵר אִינוּ אֲלָא בְּמָה שְׁדָרָף לְקַצֹּר וְלֹא יִדְעַתִּי לְכּוֹנִן דְּבָרֵיו וְדָאִי לְעַנְנֵן קְצִירָה אִין דְּרָף קְצִירָה בְּכָף וְגַם אִף דְּעוֹקֵר דְּבָר מַגְיָדוּלוֹ מ"מ בֵּינּוּ דְּלָאו אֲוֹרְחִי בְּכָף הָנִי פְּלֹאֲחַר יָד עַל מַה יִּתְחַיִּיב וְכִיצַד יִתְחַיִּיב עַל עוֹקֵר ד"מ דְּזָה לְדַעַת הִירוֹשְׁלָמִי תוֹלְדָה דִּידְנִי בֵּינּוּ דַּעַכ"פ לָאו אֲוֹרְחִי בְּכָף אֲבָל לְעוֹלָם י"ל בְּהוֹשִׁיט יָדוֹ לְמְעֵי בְּהֵמָה וְדַלְדַּל עֲנַבְר וְשׁוּלָה דָּג מְמִים דְּזָה אֲוֹרְחִי בְּכָף חַיִּיב מְשׁוּם עוֹקֵר ד"מ וְזָה תוֹלְדָה דְּקוֹצֵר: וְהַנָּה בְּקוֹצֵר וַא"צ לְעַצִּים אִם עַכ"פ מְדַרְבְּנָן אִיסוּר תְּלִיא לְכַאוּרָה בְּמַחְלֻקַת הַר"ן הַנָּ"ל לְגַבֵּי סְחִיטָה דְּאִם הוֹלֵף לְאִיבּוּד דַּעַכ"פ אִיסוּר מְדַרְבְּנָן אוֹלָם דַּעַת הַרְשֵׁב"א וְהַמ"מ וְהַרִיב"ש מוּבָא בַּמַּג"א (ס' ש"כ ס"ק כ"ג) מְשַׁמַּע דְּאִין בּוֹ אִיסוּר פְּלָל וְעִי"ש בַּמַּג"א (ס"ק כ"א) שַׁכ' אֲבָל חַיּוּבָא לִיכָּא לַכ"ע וּבַס' תו"ש שָׁם כ' דְּאִינוּ מְדוּקְדָק דְּלַעַת רַמְבַּ"ם דְּפִסֵּק כַּר"י וְדָאִי אִיכָּא נְמִי חַיּוּבָא בַּפִּס"ר דְּלֹא נִיחָא לִי אוֹלָם הַמ"א פְּנִנְתוּ עַל הָאֲמוּר שָׁם בַּש"ע בְּסוּתָם נִקְבַּ הַחֲבִית בְּאִם הוֹלֵף לְאִיבּוּד דְּבָזָה לַכ"ע לִיכָּא חַיּוּבָא וְאִף לַר"י דְּמִשְׁאֲצ"ל חַיִּיב מ"מ בְּאִם אִינוּ צָרִיף לְדְבָר הַנִּסְחָט אִין בּוֹ דֵּשׁ וְכַמוֹ שְׁכַתְּבוּ תוֹס' וְהַר"ן רַק דַּעַת הַש"ע שָׁם דַּעַכ"פ מְדַרְבְּנָן אִיסוּר וּבְאַמַּת לְכַאוּרָה מְשַׁמַּע מְש"ס שַׁבַּת (דָּף פ"א) דַּעַכ"פ אִיסוּר מְדַרְבְּנָן בְּהָא דְּאָמַר ר"ה אִיסוּר לְפָנוֹת בְּשָׂדָה נִיר בְּשַׁבַּת כו' וְאֲלָא מְשׁוּם עֲשָׂבִים וְהָאֲמַר ר"ל צָרוּר שְׁעָלוּ בּוֹ עֲשָׂבִים מוֹתֵר לְמַנָּח בּוֹ וְהַתּוֹלֵשׁ מְמַנּוּ בְּשַׁבַּת חַיִּיב חֲטָאֵת וּפִי רַש"י דְּמוֹתֵר לְמַנָּח דְּאִינוּ מְתַפְנִין לְתַלְוֵשׁ וּמוֹתֵר דְּהַלְכָה פֶּר"ש בְּגִרְיָה וּמָה צָרִיף לָזָה הָא אִף לַר"ש דְּדְבָר שְׁאִינוּ מְתַפְנִין אִיסוּר מ"מ קוֹצֵר לֹא הָנִי מְלַאכָה רַק אִם צָרִיף לְדְבָר הַנִּקְצֵר כְּמוֹ דְּהוֹכִיחוּ תוֹס' הַנָּ"ל וַא"כ אִף אִם יִתְלַוֵּשׁ הָעֲשָׂבִים בֵּינּוּ דַּא"צ לָהֶם ל"ה קוֹצֵר א"ו דַּעַכ"פ מְדַרְבְּנָן אִיסוּר וּפְרִיף עַל ר"ה מַר"ל דְּמַר"ל יִדְעָנוּ דַּל"ה פִּס"ר וְאַמַּי אִיסוּר לְפָנוֹת בַּשָּׂד' נִיר אֲבָל אִם נֹאמַר דְּכְשָׁאִינוּ צָרִיף לְדְבָר הַנִּקְצֵר אִין שָׁם מְלַאכָה אִף מְדַרְבְּנָן לְמָה צָרִיף לְהַש"ס לְהַקְשׁוֹת עַל ר"ה מַר"ל א"ו דַּעַכ"פ אִף בַּא"צ אִיסוּר מְדַרְבְּנָן וְכַמ"ש הַר"ן וְרֵאִיתִי שָׁם בַּדו"ח שְׁהַקְשָׁה הָא ר"ה תְּלַמִּיד דְּרַב וְרַב ס"ל כַּר"י דְּדְבָר שְׁאִינוּ מְתַפְנִין אִיסוּר וְכ' דָּאִף לַר"י בְּשַׁבַּת דְּבָר שְׁאִינוּ מְתַפְנִין לִיכָּא רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְהִי מוֹתֵר לְמַנָּח מְפָנִי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת א"ו דְּסוּבֵר דְּהָנִי פִּס"ר אוֹלָם הַקַּשׁ דִּילְמָא

בְּאֵמֶת הָיָה פֶסֶק רַק דַּרְבָּן לִי מִתִּיר דְּלֹא נִיחָא לִי בְּתַלְיֵשֶׁת הָעֵשְׂבִים וְהָיָה רַק דַּרְבָּן וּמִן מִן מִפְּנֵי כַּה־ב וְר"ה ס"ל כַּר"י בְּכֹלָה דְּמִשְׁאָצ"ל חֲזִיב וְגַם מְהָא דְּאָסֵר ר' יוֹחָנָן לְקַנְחָה בְּחֶרֶס מִשׁוּם דְּדִשְׁא"מ אָסוּר כְּדִמְבַנְאָר בִּשְׁ"ס שָׁם וְע"כ אִף דַּל"ה רַק אִסוּר דַּרְבָּן מ"מ שְׁבוּת זֶה חֲמוּר כִּינּוּן דְּשׁוֹרֵשׁ אִסוּרוֹ תְּלוּי בְּדַאֲרֵינִיתָא א"כ ר"ה דְּסוּבְר דִּשְׁא"מ אָסוּר מִשְׁ"ה אָסוּר לְקַנְחָה וְלִמ"ש אֵינוֹ דוֹמָה לְהָא דַּל"ר"י אָסוּר לְקַנְחָה בְּחֶרֶס דְּשָׁם שׁוֹרֵשׁ הָאִסוּר אִם מִתְּפִינָן תְּלוּי בְּדַאֲרֵינִיתָא דְּהָיָה הַשְׁבֵּת נִימִין דְּהוּא מִטְעֵם גּוֹזֵז וְאִף דַּל"צ לְהַשְׁעָרוֹת הָיָה שָׁם מְלֵאכָה מִשְׁא"כ בְּצָרוּר אִף אִם מְכֻוֹן אֵין בּוֹ שׁוֹרֵשׁ מְלֵאכָה דַּאֲרֵינִיתָא בְּאִם א"צ לְהַעֲשִׂבִים וְשִׁפִּיר פְּרִיָּה הַשְׁ"ס לַר"ה דַּאֲרִי אִם יִסְבּוֹר דִּשְׁא"מ אָסוּר מ"מ בְּכַה"ג דְּלֹא שָׁם מְלֵאכָה דַּאֲרֵינִיתָא הוּא אִמְאִי אָסוּר גַּם בְּלֹא"ה י"ל דְּהָא ר"ה אִסוּר אִף לְפָנוֹת בְּשֻׁדָּה נִיר וְהִי"ס דְּמִטְעֵם תְּלִישֶׁת עֵשְׂבִים דְּאִם יִקְנַח בּוֹ נִתְלָשִׁים וְע"כ מִשׁוּם דְּשָׁמָא יָבֵא לְחַיִּיב מְלֵאכָה דַּאֲרֵינִי אִסוּר וּפְרִיָּה מַר"ל לְהוֹכִיחַ דַּע"כ ל"ה פֶּסֶק דְּאִם הִי פֶסֶק הִי אִסוּר וְל"ה מִתִּירִין מִשׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וְע"כ דַּל"ה פֶּסֶק וְלָמָּה יֵהִי אָסוּר אִף לְפָנוֹת מִשׁוּם דְּשָׁמָא יִקַּח צָרוּר שְׂיֵשׁ בּוֹ עֵשְׂבִים לְקַנְחָה דְּהָא אִף אִם יִקַּח אֵינוֹ וְדַאי שְׂיִתְלַןּוּשׁ וְאִף אִם יִתְלַןּוּשׁ יֵהִי כְּלֵאחֵר יָד דַּאֲרֵינִי תוֹלֵשׁ בְּיָדִים דַּאֲרֵינִי דְּרַף קְצִירָה בְּכַף וְעֵינִין עוֹד בְּדוּ"ח מִס' עִירוּבִין (דַּף צ"ג) בְּהָא דְּכ' תוֹס' שָׁם בְּהוֹכַחַת הַשְׁ"ס עַל ר"י דְּאָסוּר לְקַנְחָה בְּחֶרֶס הָא אָמַר ר' יוֹחָנָן הֲלֹכ' כְּסֵתֵם מִשְׁנ' וְתַנּוּן נְזִיר חוֹפֵף וּמְפַסֵּס דַּאֲרִינִי דַּאֲרִינִי סְתָמָא אַחֲרֵינִי בִּיצ' (דַּף כ"ג) הוּא מְפַח מָה אֲנִלְמָא דְּהָאִי סְתָמָא וְאֵין לְרַבִּי יוֹחָנָן לְפָסוּק בְּשׁוּם אַחַת בְּלֹא רֵאִי וְהַקְשָׁה דַּמ"מ עַכ"פ מְסַפֵּק צְרִיכִים לְהַחֲמִיר דְּאָסוּר לְקַנְחָה בְּחֶרֶס וְכַתְּבָה דְּמַזְהָ רֵאִי בְּרוּרָה לַמ"ש תוֹס' שְׁבֵת (דַּף מ"א) וְרַש"י שְׁבֵת (דַּף קכ"א) דְּגַם לַר"י אֵינוֹ אָסוּר דִּשְׁא"מ רַק מִדַּרְבָּן בְּשְׁבֵת לְכַף פְּרִיָּה הַשְׁ"ס דַּמִּס' יֵהִי מִן מִן לְקַנְחָה בְּחֶרֶס דְּהָיָה סְפֵק דַּרְבָּן וְהֵינִי אִף דַּאֲרֵינִי לְעֵשׂוֹת סְפֵק דַּרְבָּן לְכַתְּחֵלָה כַּמ"ש הַמ"מ (פ"ו מְעִירוּבִין) מ"מ מִפְּנֵי כַּה־ב לֹא הִי לְאָסוּר וִי"ל אִף אִם דִּשְׁא"מ אָסוּר מַד"ת גַּם בְּאִסוּרֵי שְׁבֵת מ"מ שִׁפִּיר פְּרִיָּה הַשְׁ"ס כִּינּוּן דְּלֹא וְדַאי הוּא שְׂיִשִּׁיר שְׁעָרוֹת יֵהִי מִן מִן לְקַנְחָה בְּחֶרֶס מִטְעֵם סְפֵק סְפֵק חֲדָא דִּילְמָה לֹא יִתְעַבֵּד מְלֵאכָה כְּלָל וְלֹא יִשִּׁיר נִימִין וְעוֹד אִף אִם יִשִּׁיר דִּילְמָא כְּהָא סְתָמָא דִּשְׁא"מ מִן מִן וְכַה־ג הָיָה ס"ס מְעַלְיָא וְעוֹד הָא הַחַיִּיב דְּהַשְׁבֵּת נִימִין הוּא גּוֹזֵז וְלִדְעַת רַמְבַּ"ן וְרַשְׁבָּ"א הַג"ל בְּחַיִּים אֵין בּוֹ עוֹקֵר ד"מ רַק בְּגִידוּלֵי קַרְקַע וְאָדָם אֵינוֹ גַּד"ק וְלֹא שְׂיִיף תְּלִישָׁה מְחַיִּים רַק גּוֹזֵז וְגַם אִף הַתְּלִישׁ הָיָה כְּלֵאחֵר יָד וְשִׁפִּיר פְּרִיָּה הַשְׁ"ס עַל רַבִּי יוֹחָנָן דְּלָמָּה אִסוּר מִס' לְקַנְחָה בְּחֶרֶס.

וּבְאֵמֶת יֵשׁ לְהַבִּין לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן דְּבָאָדָם חַי לִיכָא קוֹצֵר רַק גּוֹזֵז וְאֵין אֲוִרְחִי לְתַלְוֵשׁ מְחַיִּים אִמְאִי אָמַר רַבָּא שָׁם (דַּף פ"א ע"א) אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בְּחֶרֶס בְּשְׁבֵת כְּדַרְבָּן שְׁמִשְׁמֵשׁ בְּחוּל וּפִי' רַש"י וְתוֹס' מִשׁוּם הַשְׁבֵּת נִימִין וְאִף דְּרַבָּא סוּבְר דִּשְׁא"מ מִן מִן בְּמִשְׁמֵשׁ צָרוּר הָיָה פֶסֶק וְכֵן פְּסָקִינָן בַּשְׁ"ע (ס' ש"י"ב) וְמָה אִסוּר יֵשׁ בְּהַשְׁבֵּת נִימִין כִּינּוּן דְּלֹא דְּרַף גּוֹזֵז הוּא וְצָרִיף לְדַחֲוֹק דַּמ"מ יוֹתֵר טוֹב שְׂיִעֲשֶׂה כְּלֵאחֵר יָד וּבַמַּג"א (ס' ש"י"ד) מְבִיא כְּמָה רֵאִיוֹת לְאָסוּר פֶּסֶק אִף בְּאִסוּר דַּרְבָּן וּמְכָאן מְבֹאָר לְהַדְּנָה וְעִי' רַשְׁבָּ"א שְׁבֵת (דַּף ק"כ) בְּהָא דְּנֵר שְׂאֲחוּרֵי הַדְּלֵת דְּקָאָמַר בִּשְׁ"ס בְּהָא אִפִּי' ר"ש מוֹדָה שְׁמַעֲיָנָן מְהָא דַּאֲפִי' בְּמְלֵאכָה דַּרְבָּן וּבְדִשְׁא"מ אִי פֶסֶק הוּא אָסוּר אִפִּי' לַר"ש דְּהָא הֵכָא אֵינוֹ מִתְּפִינָן וּמִשְׁאָצ"ל הוּא וְאִפִּי' הֵכָא אֲמַרִּינָן דְּמוֹד' ר"ש בַּפֶּסֶק וְזֶה לְפִי תִּירוּץ הַג"ר שְׁכ' מְקוֹדָם לְכֵן לְהַקְשׁוֹת דְּהָיָה פֶסֶק דַּל"ג לִי דְּמָה הִנָּאָה יֵשׁ לוֹ בְּכַפּוּיָו וְכ' וְשָׁמָּה בְּפִתְלָה שְׂצָרִיף

להבהבה ואי נמי דמתהני בשויר השמן והפתילה ולמ"ש בפתילה שצריף להבהבה ליפא ראי' לאסור לר"ש פס"ר במלאכה דרבנן הא מדברי רבא מוכח להדיא דאסור בפס"ר אף בדבר דל"ה רק תולדה דגוונז מדרבנן ודוחק לומר דבמקום הזה אורחין בכה: וזה זמן רב נתקשתי לדעת תוס' דלרבי יהודה בשבת דבר שאינו מתכוון ל"ה רק אסור דרבנן מהא דמבואר בכורות (דף ל"ד) אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ש הי ר"ש אילמא ר"ש דמתניתין עד השתא לא אשמעינן שמואל דש"מ מותר ור"ח בר אבין מתני בלא גברי רב אמר הלכה כר"י שמואל אמר הלכה כר"ש והיינו דלמה לי לאשמעינן תו ה"א הא דברי אמוראים הנ"ל אמורים דשמואל אמר הלכה כר"ש בגרירה כמו דמבואר שבת (דף כ"ב) וגם לא מצינו להדיא מחלוקתן דר"י ור"ש רק לגבי שבת א"כ היינו נוכל לומר דמה דאמר שמואל הלכה כר"ש הוא לגבי שבת דאף לר"י אין אסור דאורייתא אם אינו מתכוון בזה אמר הלכה כר"ש אבל בשאר אסורי תורה אפשר דס"ל כר' יהודה דדבר שאינו מתכוון אסור דהוא מד"ת ושם בבכורות הוא שאר אסורין כמו הקנה דבכור דאינו מתכוון משום הטלת מום אלא משום רפואה ושם לא בעינן מלאכת מחשבת ולר"י הוי אסור דאורייתא הנצרך לאשמעינן דגם באסור לאו הלכה כר"ש ואולי י"ל להמבואר חידושי ר"ן סנהדרין (דף פ"ה) דמבאר שיטות תוספות דס"ל באסור פרת ומיתה דחייבה התורה עונש בשוגג גלות או חטאת דבהנהך לכ"ע אינו מתכוון כמו מתכוון פי פליגי רבי שמעון ור"י בחייבי לאוין דל"מ בתורה עונש בשוגג ר"י סובר אינו מתכוון כמתכוון ור"ש מתיר מה"ת ולענן שבת דבעינן מלאכת מחשבת לכ"ע פטור אינו מתכוון רק לר"י דאסור מה"ת בחייבי לאוין אינו מתכוון גזר בשבת ג"כ עכ"פ מדרבנן ולר"ש דומה שבת לשאר חייבי לאוין לכה מותר לגמרי עיי"ש ולפי זה ממילא ממה דאמר שמואל דהלכה כר"ש לגבי שבת ידענו דהלכה כמותו דבכל חייבי לאוין ג"כ הלכה כמותו דאם היה סובר דהלכה כר"י בשאר חייבי לאוין ממיל' ל"ה פוסק כר"ש בשבת דהא בהא תליא דאם בשאר חייבי לאוין היה אסור תורה לא היה פליג על ר"ש וגזרינן בשבת אף דבעי' מלאכת מחשבת אטו שאר חייבי לאוין דבזה לא פליג ר"ש על ר' יהודה ובפרט למ"ש תוס' בכורות שם סוף ד"ה אילמא דמדאורייתא אחזו דם חשיב כמום שאינו יכול להתרפאות ורק מדרבנן אסור לשחוט עלי' דאתי לאחלופי בתם וכיון דבשבת כבר פסק כר"ש מכש"כ בשאר אסורין שהוא דרבנן דהלכה כמותו.

ועיין ריטב"א יומא (דף ל"ד) דהקשו על שיטות תוס' דלר"י בשבת הוא אסור דרבנן אינו מתכוון מהא דאמרינן המתעסק בחלבין ועריות חייב לפי שפיר נהנה טעמא דנהנה הא לא"ה פטור לר"ש משום דהוי דבר שאינו מתכוון דומיא דשבת ולמ"ש הר"ן דר"ש מודה היכא דחייבו התורה עונש בשוגג אתי שפיר דזה שאמר שפן נהנה הוא נתינת טעם דהתורה חייבו על הנאה לכה אף אינו מתכוון חייב אף יקשה לדברי הר"ן דהיכא דענשה התורה על השוגג לכ"ע אף דשא"מ חייב בשאר אסורין הא שמואל לא הוציא ממתעסק דחייב רק חלבים ועריות שפן נהנה אבל שאר חייבא מיתה לא וכן ברמב"ם (פ"א) משנגזרות לא הוציא מקללא דמתעסק פטור רק חלבין ועריות לחייבו מבואר המפטם בשמן המשחה אף מתעסק פטור אף דנהנה מן הסיכה מ"מ אין זה הנאה הקולטות כל הגוף כמו חלבין ועריות ואמאי הא כיון דענשו הכתוב על שוגג אף אינו מתכוון חייב וכן בשחוטי חוץ דמתעסק פטור הא לגבי חיוב עונש על שוגג לכ"ע דבר שאינו מתכוון

אסור לדברי ה'ר"ן וכן מס' פסחים (דף ל"ג) תאמר במעילה שאם נתפונן להתחמם בגזי חולין ונתחמם בגזי עולה שמעל ופירש רש"י דגבי מעילה וחסטאת בשגגת כ"ד פתיב ולא פתיב בה מיעוט' פדכתיב בשבת מלאכת מחשבת ובשאר מצות אשר חטא בה פרט למתעס' תפ"ל דהיכא דענשה התורה על שוגג אף אינו מתפונן אסור וצ"ל דזה דפטור בכל מתעסק הוא מחייב קרבו אבל עונש יש באמת רק מקרבו פטרה התורה מדכתיב בה ובשבת מלאכת מחשבת שלא יהי אף אסור ובשאר איסורין פטור רק מחטאת ממיעוטא דבה אבל אסור יש וכמ"ש רע"א ו"ל בתשובה (סי' ח') והוציא שמואל מזה רק חלפין ועריות שפן נהנה דבשתי אלה שהנאת כל הגוף הוא חייב אף במתעסק אבל בשאר איסורי מיתה אף דדבר שאינו מתפונן אסור בהו מ"מ מן קרבו פטור ממיעוטא דבה ולא קשה כלל קושית הריטב"א יומא ועיין תוס' סנהדרין (דף ס"ב ע"ב) ד"ה להגביה דלדברי התירויז השני שם יש מקום לקושית הריטב"א.

עוד הקשה הריטב"א שם דהא גבי מוכרי פסות בכלאים פרבנו דאוקי פרק כל שעה בפלוגתא דר"ש ור"י בדבר שאינו מתפונן דשבת אלמא דין שאר איסורין בדבר שאינו מתפונן פדין שבת וליכא למימר דר"ש דיליף משבת אבל לא ר"י דכל כה"ג הו"ל לפרושי והיכא תלי לה טעמא בכל דוכתא בפלוגתא דר"י ור"ש דשבת ולא דחי דדלמא ר"ש בשאר איסורין דאסור משום דלא פתיב בהו מלאכת מחשבת א"ו שבת בגני אב לכל התורה ולכאורא אינו מוכן הא מס' בכורות הנ"ז מתיר ר"ש דבר שאינו מתפונן לגבי בכור דהוא שאר איסורין וצ"ל דכונתו דמ"ל ל"ש"ס דר"ש במתניתין ובבבביתא תרי ענינא הם כמו שכתבו תוס' שם דלמא בקרא פליגי וס"ל מטיל מום בכעל מום שרי.

ובאמת המעיין בתוס' סנהדרין שם בסוף דבריהם יראה שיטה אחרת דמעיקר הדין אין שום חילוק בין אסור לאו לאסור מיתה רק פננת הש"ס שם דחיישינו שמא מתוך שיטול הקוץ פשמתחיל להסיר שמא יתהפך דלא סגי אי לא הוי פס"ר ולא יניח בשביל כך היינו שלא יהי זריז להפסיק באמצע מלאכתו וכתבו אבל שאר דבר שאינו מתפונן דלא פס"ר הוא שרי ולטול קוץ בשבת מודה שמואל אף על גב דמחייב במלאכה שאינה צל"ג דקסבר מקלקל בחבורה פטור ולפי"ז אין חילוק בין שבת לשאר איסורין ואין ענין אינו מתפונן למלאכת מחשבת ולר' יהודה לעולם אסור רק מה שכ' לחוש לשמא יתהפך באופן שיהי' פס"ר ושאר דבר שאינו מתפונן דלא פסיק רישא שרי לא נתבאר בדבריהם מאיזה טעם או משום דבאיסור לאו לא חשו חז"ל לזה שיזדמן אח"כ באופן דלא סגי אי לא הוי פס"ר ולא יניח בשביל כך רק באיסור שגגת חנק חשו או י"ל דבאמת מה לי איסור לאו מה לי איסור מיתה רק פאן למשקיל סילנא שכית הדבר שיתהפך וכן למפתח פנותא ובשאר מקומות היכא דלא הוי פס"ר אם יתהפך הדבר שיבא ללא סגי יניח מלאכתו אולם מכמה מקומות בתוס' לא משמע פן דהא בלא פס"ר מותר פשאינו מתפונן אף אם עושה מלאכתו במקום שאין עיניו שולטות לראות אלא נראה דבאיסור לאו לא חשו לזה שיזדמן רק באיסור מיתה.

ועיין פסחים (דף פ"ד ע"ב) גייתו גומרתא וגיחות עליה ונפקא למוח דידיה ונמנו עליה דהא תניא השורף בעצמות כו' אין בו משום שבירות עצם אלא מאי אית לן למימר אפיי אמר משום פקע ופירש רש"י שמא מחמת הגחלת יפקע במ"א ואין זה שריפה אלא

שְׁבִירָה וּמְדָכָ' רש"י שְׁמָא יִפְקַע הָרִי דְאִינוּ בְּנֻדָּאֵי שְׁיִפְקַע ע"י גוּמְרָתָא בּמ"א וּא"כ הָוִי דְבָר שְׁאִינוּ מִתְּכַוֵּינָן וְאָרְף אִם יִפְקַע לֹא יַעֲשֶׂה אִיסוּר בֵּינָן דל"ה פס"ר וְשֵׁם הָוִי שִׁגְגַת לֹא וי"ל דְחָשׂוּ לְשִׁמְאָא יַעֲשׂוּ בְּאִנְפֵי דִיְהִי' פס"ר וְאָרְף דל"נ לי' מ"מ לְרֹב הַפּוֹסְקִים עכ"פ אִיסוּר מְדַרְבְּנָן בְּפֻרְט בְּשִׁאָר אִיסוּרִין שְׁאִינוּ אִיסוּר שְׁבִת וּבִזְהָ יֵשׁ לִישָׁב קִצַּת קִנְשִׁית הָאִתְּרוּנִים בְּש"ס פְּסָחִים בְּחֻמְשָׁה שְׁנֵתְעָרְבוּ עוֹרוֹת פְּסָחִיהוֹן וְנִמְצָא יִבְלַת בְּאַחַד מֵהוֹן דְקָאָמַר נִיתוּ וְנִתְנוּ עַל שְׁלֵמִים דְמָה יַעֲשׂוּ בְּעֻצְמוֹת שְׁיֵשׁ בְּהוֹן מוֹח דְאִיסוּר לְשִׁבְרָן מְסַפֵּק פְּסַח א"כ מְבִיא סַפֵּק קְדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל וּלמ"ש אֲתִי שְׁפִיר דְהָא בְּאַמַּת הוּא חָשִׁש רְחוּק דְשְׁמָא יִפְקַע רַק בְּדַרְדָּרָה פְּלִל אִסְרוּ לְמַנּוֹת עַל מוֹח שְׁפִירָאֵשׁ דְבָאֵם יִמְנוּ עַל כֶּף לְפַעְמִים יָבֹאוּ לְאִיסוּר ע"י גוּמְרָתָא שְׁיִפְקַע אֲבָל בָּאֵם הוּא עַל תְּנַאי שְׁלֵמִים הָוִי ס"ס שְׁמָא לֹא יִפְקַע כִּי הוּא רַק עַל צַד הַקָּרִי וְהַזְדַּמָּן וְאָרְף אִם יִפְקַע הָוִי דְבָר שְׁאִינוּ מִתְּכַוֵּינָן וְעוֹד סַפֵּק דְלִמָּא שְׁלֵמִים הוּא וְאִין בּוּ אִיסוּר שְׁבִירַת עֵצִים וְאָרְף לְרַבָּא דְאָמַר מְשׁוּם הַפְּסֵד קְדָשִׁים דְמַפְסִיד בִּידֵים דְלִמָּא אֲכִיל נוֹרָא מִמּוֹחַ וּמוּטָב שְׁיִפְסֵל מְאִילֵיו הָא ג"כ אָמַר רַק דְלִמָּא וְהָוִי אִינוּ מִתְּכַוֵּינָן אָרְף אִם יִזְדַּמָּן בֵּינָן דְלֹא הָוִי פס"ר רַק אִסְרוּ לְעֲשׂוֹת תְּמִיד כֵּן כִּי אִם יֵהִי ע"ד הַהֲנָה יִקְרָה לְפַעְמִים כֵּן שְׁיִשְׁרוּף בִּידֵים לְכַף אִין נִימְנִין אֲבָל בָּאֵם ע"צ הַהֲזַדְמָנוּת קָרָה שְׁנֵתְעָרְבוּ אִם הִי תִיקוּן ע"י הַתְּנַאי דְשְׁלֵמִים ל"ה עֵיכּוּב בְּשִׁבִיל עֻצְמוֹת שְׁיֵשׁ בְּהוֹן מוֹח דִּיכּוּל לְהַנִּיחַ גוּמְרָתָא וְלִהְיוֹת זֹהִיר וְנָרִיז שְׁלֹא יִפְקַע וְלֹא יִשְׁרוּף מִמּוֹחַ בֵּינָן שֶׁהוּא ע"ד הַמְקָרָה וְהַהֲזַדְמָנוּת לֹא יַעֲקְרוּ חוּ"ל רַק אִם בְּכָל ק"פ יַעֲשׂוּ כֶּף חָשׂוּ לְזֶה שְׁיִהִי' לְפַעְמִים דְלֹא סָגִי שְׁלֹא יֵהִי פס"ר וְכַתְּבִיתִי כֹה ג' לְעִיל בְּסִי' הַקְּדוּם בְּהָא דְחָשׂוּ חוּ"ל לְמִיעוּטָא דְעַגְלִים וּבְמִים שְׂאֵלָה ס"ס.

וְיֵשׁ מְקוּם לִזְמַר דְזֶה ג"כ כּוֹנֵת הַרְמַב"ם ז"ל (פכ"א ה"ד מְשִׁבַּת) שְׁכ' וְאִיסוּר לְכַבֵּד אֶת הַקְּרָקַע שְׁמָא יִשְׁוֶה גְּנוּמוֹת וְעַמֵּד עַל זֶה הַרִיב"ש מוֹבָא בְּכ"מ שֵׁם מִדְכ' שְׁמָא מְבֹנָאָר דְלֹא אִסְרוּ הַפְּיּוּד מְשׁוּם פס"ר א"כ לְמָה אִסְרוּ הָא קו"ל כר"ש וּלמ"ש י"ל דְהָא בְּאַמַּת דְבָרֵי תוּס' שְׁבִת (דף צ"ה) הַמְכַבֵּד וְהַמְרַבֵּץ דר"א מְחַיֵּיב חֲטָאת וְחֻמְכִּים אוֹמְרִים דְאִינוּ אֱלָא שְׁבוּת וּמַסִּיק בְּגִמְרָא דלר"ש שְׁרִי לְכַתְּחִילָה וְלִדְעַת רֹב הַפּוֹסְקִים קָאִי רַק עַל מְרַבֵּץ וּכ' הַתּוֹס' בֵּינָן דע"כ לְרַבְּנָן מִיְרֵי דל"ה פס"ר שְׁיַעֲשֶׂה גוּמוֹת דְאִי פס"ר הִיכָא שְׁרִי לר"ש לְכַתְּחִיל' וְאִמָּאֵי מְחַיֵּיב ר"א חֲטָאת וּכ' דְבִהָא פְּלִיגֵי דר"א סְבַר דְהָוִי פס"ר וְרַבְּנָן סְבָרוּ דְלֹא הָוִי וְהַדּוּחַק מְבֹנָאָר דְאִיךָ יִפְלָגוּ בְּמִצִּיאוֹת אִם הָוִי פס"ר א"ל לְכַף מְפָרֵשׁ הַרְמַב"ם דְטַעֲמָא דְרַבְּנָן דְחָשִׁשׁוּ שְׁמָא יִכְבֵּד לְפַעְמִים בְּאִנְפֵי דִיְהִי' פס"ר וְהִינּוּ שְׁמָא יַעֲשׂוּ גְּנוּמוֹת אָרְף דְאִינוּ מְכּוּוֹן לְזֶה מ"מ דִּילְמָא יַעֲשׂוּ לְפַעְמִים בְּכַבְּדוֹת בְּאִנְפֵי דְלֹא סָגִי דל"ה פס"ר לְכּוֹן אִסְרוּ חֻמְכִּים וּבְאַמַּת הָא דר"א מְחַיֵּיב חֲטָאת הִינּוּ ג"כ בֵּינָן שְׁכּוֹנְתוֹ לִיפּוֹת הַקְּרָקַע אִם עוֹשֶׂה ע"ד שֶׁהוּא פס"ר אִזְ חַיֵּיב וְחֻמְכִּים דְאוֹמְרִים דְאִינוּ אֱלָא מְשׁוּם שְׁבוּת הִינּוּ דְאִסְרוּ לְעוֹלָם דְבָר הַהֲנָה דְשְׁמָא יֵהִי' בְּאִנְפֵי דְלֹא סָגִי דְלֹא הָוִי פס"ר וּבְתוֹס' פְּסָחִים (דף ס"ה) מְפָרֵשִׁים מְשֵׁם הַר"י פְּלוּגְתָא דר"א וְרַבְּנָן דר"א סְבַר סְתָם מְכַבֵּד מְכּוּוֹן לְהַשׁוֹת גְּנוּמוֹת אַע"פ שֶׁא"צ לְהַשׁוֹת מְחַיֵּיב לר"י הוֹאִיל וְהַשְׁנָן גְּנוּמוֹת לְבִסוּף וְרַבְּנָן סְבָרֵי דְאִינוּ מְכּוּוֹן אֱלָא לְכַבֵּד בְּעַלְמָא וְלִיכָא אֱלָא שְׁבוּת.

וּפִי' הַמְהַרְשֵׁ"א לְעַנְנָן מִתְּכַוֵּינָן נְמִי הִי מְחַיֵּיב ר"ש אֱלָא שְׁפוּטֵר ר"ש בִּי בֵּינָן שְׁאִין צָרִיךְ לְהַשׁוֹת גְּנוּמוֹת אַע"פ שְׁמִתְּכַוֵּינָן מְשׁוּם דְהָוִי מְשִׁאֵץ"ל וְיֵשׁ לְהַבִּין אִם מְכּוּוֹן לְהַשׁוֹת גְּנוּמוֹת אֲשׁוּוּיֵי גְּנוּמוֹת זֶה מַעֲשֶׂה הַבְּנֵן וְכִינּוֹן דְמְכּוּוֹן לְזֶה הָוִי צל"ג וְכָבֵר עַמֵּד ע"ז שֵׁם בְּדוּ"חַ אוּלָם נְרָאָה דְבִסְפָר מְרַבְּתַת הַמְשַׁנָּה חֻמְרָא בְּעוֹשֵׁי' מְלָאכָה וּא"צ רַק בְּרָצוֹן פְּשׁוּט בְּלִי שׁוּם

טעם מי נימ' דפטרור לר"ש מק"ו ממשאצ"ל ונאפער דאפי' לר"י דמחייב במשאצ"ל הוא דוקא היכא דעושה' לשום צורך אפי' שלא לצורך גופו כמו צידת נחש דמחייב אבל היכא שאצ"ל כלל פטרור או דילמא דחייב לר"י פיון דעשה מלאכה ואפי' לר"ש י"ל ע"כ לא פטר ר"ש אלא באצ"ל ג' כמו צידת נחש שלא יזיק דבפירו' פונתו פדי שלא יזיק אבל היכא דרוצה לצוד אפער אפי' בלי טעם חשיב פונה וכ' דמלאכות שהם בודאי תיקון כמו עושה פלי ותופר בגד אף לר"ש חייב דאנו סהדי דניחא לי' ולא קפטר ר' שמעון במשאצ"ל אלא במלאכה שאינו תיקון גמור כמו הוצאה וצייד' ובמלאכה שהוא מקלקל ודאי פטרור אם הוא בלא טעם ובמלאכה שאינו לא תיקון ולא קלקול י"ל כשעושה שלא לצורך כלל פטרור עי"ש באנר' ולענ"ד הדברים מבוארים בשיטת רוב ראשונים במתני' דשמנה שרצים דקתני הדין לצורך חייב שלא לצורך פטרור ופירשו דלא כפי' רש"י רק אפילו דבמינו ניצוד פטרור משום דהוי משאצ"ל וכ"כ הרמב"ם (פ"י הכ"א) בין לצורך בין שלא לצורך או לשחק בהן חייב הואיל ונתפנין לצוד וצד שמשאצ"ל חייב עלי' ולכאורה זה כ"ש וק"ו משלא לצורך כלל דחייב כ"ש כשצד לשחק בהן דחייב דרוצה לצוד ומכנין עכ"פ לצוד רק דאינו לצורך שהי' במשפן חשיב משאצ"ל וצ"ל דאדרבה כשצד ברצונו הפשוט בלי שום צורך הוי יותר מלאכת מחשבת ממה שצד לתכלית אחר היינו לשחק בהן אולם עכ"פ מבואר דאם אינו עושה לתכלית הוי משאצ"ל ולר"י דלא בעי מלאכת מחשבת ואף במאצ"ל חייב גם בשלא לצורך כלל חייב ולר"ש באמת פטרור בעושה מלאכה שלא לצורך ועי' חזת יאיר (סקפ"ח) שכ' דבשבת איסור המלאכה אסור' מצד עצמה לא מצד שנהג' ממלאכתו שאם הדליק נר ביום חייב אע"פ שאינו נהנה ודבריו תמוהין לכאור' הא אם אינו נהנה בהדליק נר ביום הוי מקלקל ופטרור לכ"ע דהוי דר' השקת' וראיתי בהשקטות שכ' דר' הוא לדעת הרמב"ם דפסק במשאצ"ל דחייב אבל רוב הפוסקים ס"ל דפטרור ובדאי פונתו דמדליק ביום שרוצה להדליק לכבודו וכדומה דאולי יהי' לו לצורך בזה לר"ש פטרור ולר"י חייב דאם אין לו שום צורך מזה ודאי פטרור דהוי מקלקל ודר' השקתה עכ"פ מבואר דדבר שאין לו לצורך ותכלית כלל אף דמתפנין מ"מ הוי משאצ"ל וזה פונת התוס' דר"א סבר סתם מכבד מכנין להשות גומות ואע"פ שאצ"ל ואין זה מלאכת מחשבת מ"מ חייב לר"י ורבנן סברי דאינו מתפנין הא אם מתפנין הי' חייב דרבנן דר"א לא פליגי במשאצ"ל פמבואר בתוס' (דף צ"ד) ד"ה אבל וכן בהא דמבואר שם ומודים חקמים לר' במלקט שחורות מתוך לבנות [והגאון מו"ה ישעיה פיק ז"ל מהפך הגירסא לבנות מתוך שחורות ובאמת בתוספתא מבואר דאף שחורות מתוך לבנות חייב] כ' התוס' מכות (דף כ') משם רשב"ם דע"כ כר"י ס"ל דמשאצ"ל חייב לכן שפיר קאמר בש"ס וקאי דק"ל כר"ש זילתא שרי דאין לומר דפליגי רבנן דר"א דיסברו דהוא מתפנין רק דס"ל כר"ש דמשאצ"ל אסור רק מדרבנן וממילא לדידן ג"כ אסור דרבנן דר"א לא פליגי בזה אי משאצ"ל חייב או לא ועוד מדקללו רבנן דר"א דבריה' לתלוק באינה דל"ה רק שבות מסתמא פולן בסוג אחד הו דליכא שם מלאכה עליהן וגם המכבד פן הוא דליכא שם מלאכה רק שבות וע"כ משום דאינו מתפנין דאי ס"ל דמתפנין רק דפטרור מטעם משאצ"ל אינו בסוג אחד עם אינה וגם נ"מ טובא למ"ש הפוסקים דשבות דמשאצ"ל חמור הואיל דשם מלאכה ע"ז אם צריכה לגופה או דחקמים סברי ג"כ דמשאצ"ל חייב רק דסברי דאינו מתפנין כלל ובמתפנין מודו לר"א

דחייב אף דא"צ להגומות להשותן פלל מ"מ שם מלאכה על זה אם בכל מקום חייב במשאצ"ל אבל לר"י דסובר משאצ"ל פטור דבעינו מלאכת מחשבת אף אשני גומות ומכנין לכה מ"מ בשא"צ להן פטור סי' ל"ג ראיתי בספר שמחת יו"ט ממהרי"ט אלגזי (דר"ט) שכ' להסתפק בדין שנים שעשו מלאכה בשבת זה יכול וזה יכול דהם פטורין אם הוא דוקא פששניהם בני חיובא אבל אם אחד אינו ב"ח נכרי או קטן דלאו בני עונשין נינהו י"ל דלא ממעט הקרא בעשותה כ"א פששניהם שנים בחיובא אבל אם אחד אינו בר עונש אפשר דלא ממעט הקרא דעליה דידיה רמיא שלא ניח שעשה המלאכה ע"י בשבת וכתב שלא מצא גלוי לזה ותמהני הא למ"ש רש"י שבת (דף צ"ב ע"ב) ד"ה ר"י פוטר דלאו אורחיה בהכי זה אינו יכול וזה אינו יכול דאורחיהו להוציא בשנים בהא ס"ל לר"י כר"מ דחייב ור"ש פוטר דיליף מקרא ואף דגם ר"י יליף מקרא ע"כ פונת רש"י דלר"ש תלתא מיעוטא פתיב חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד לזה יכול וזה יכול וחד לזה אינו יכול וזה א"י אבל לר' יהודה דחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת ב"ד וחד לזה עוקר וזה מניח וחד לזה יכול וזה יכול ממעטינן זאת הואיל דלאו אורחיה למעבדה בתרי א"כ מבואר דעיקר המיעוט הוא מטעם דלאו אורחיה ומה איכפת לן בזה מה שחבירו אינו ב"ח פנין דמ"מ גלי לן קרא דאם אתעבד דלא פאורחיה לא אתעבד פלל מלאכה וכן מבואר להדיא מדברי תוס' שם (דף צ"ד) ד"ה שהסי שהקשו למה פטור בנושא הסי דאי משום שהסי מיקל עצמו הלא אף במשא קל יותר חייב ואי משום דשנים שעשאו פטורים הא הוי זה יכול וזה אינו יכול שאין הנשוא יכול לישא עצמו בלא הנשוא והנשוא יש בו פח לנשוא אפילו הנה מת ולמה להו לזה תפ"ל אפילו אם הנשוא הנה יכול לישא עצמו בלא הנשוא והוי כזה יכול וזה יכול מ"מ פנין שהסי והעורף לאו ב"ח נינהו הנה מהראוי לחייב הכר חיוב א"ו פנין דמ"מ המלאכה הי' נעשית ע"י שנים הו"ל כאלו לא נעשה המלאכה פלל ובשבת מלאכת מחשבת בעינו.

ועיין מג"א (סי' ש"מ) מן תוספתא קטן אוחד בקולמס וגדול אוחד בידו וכותב חייב גדול אוחד בקולמס וקטן אוחד בידו פטור ושם ה"ט דידו של הנאחז הוי ביז האוחז פכלי ועיין ת"ש יו"ד (סי' ב' ס"ק נ"ה) ויש להעיר בש"ס פסחים (דנ"ט ע"ב) דפריה ר' ספרא פתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא פל הלילה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט ומאי קשיא לו הא י"ל דקרא אזהיר דלא ילין עד בוקר הא פלילה יכול להקריב ע"י שנים שיעלו למזבח דשנים שעשאו פטורים ומותר מה"ת וי"ל למ"ש רש"י ביצה (דף כ"ז) דביעורו של קדשים רחמנא אחשבה למלאכה לכה אסור לבער חלה טמאה אף להאכיל לפלב דזה הוי מלאכה שנתבער מן העולם וכינן דעיקר המלאכה הוא מה שנתבער מן העולם ע"י סיבתו ולאו משום טורח מלאכה ולכן אפשר דאפילו שנים שעשאו חייבין דהביעור בסביבת ישראל הוא המלאכה ולא איכפת לן אם נעשה ע"י אחד או שנים וצ"ע בזה.

סי' ל"ד.

הא דבהמה וכליו של אדם קנו תחומין לבעליהן כ' המ"א (סי' ת"ד) דאף להסוברים דתחומי י"ב מיל הוי דאורי' מ"מ בהמה וכלים שהם פרגלי הבעלים הוא רק מדרבנן ומנשב בזה מה שכתב הגרא"ו שם וז"ל אבל ראי' גדולה יש [היינו דאף י"ב מיל ל"ה

מה"ת] מש"ס ערובין (דף מ"ה ע"ב) דפריה על מי גשמים ואמאי לקני שביתה באוקיינוס ומוקמינן בעבים שנתקשרו בעיו"ט ופריה ודלמא הנהך אנלי והנהך אתריני ומשני ואב"א הוי ספק דבריהם ולהקיל נשם כמה מילין יש עכ"ד ולדעת הרלב"ח ל"ק דלגבי מים לא עדיף מבהמתו וכליו אלא דדעת הגרא"ו דאי י"ב מילין הוי מה"ת בתחומי אדם פן נמי בהמה וכליו הוי מה"ת וכדעת המר"מ אלשיך שהביא המג"א וכן מצאתי להדיא בחידושי רמב"ן בלקוטיו למס' עירובין (דף י"ז) דכ' אי תחומין ד"ת כר"ע אף בכלים מה"ת הוא וראיתי עוד בדבריו (דמ"ג) שם האריה בדבר להתיר המפליגים בספינה כשמגיעין ביבשה בשבת אף אם הלכו בספינה למטה מעשרה יותר מי"ב מיל בשבת מותרת היא ואין אני קורא בו אל יצא איש ממקומו כיון שלא הלה ברגליו והוא יושב בספינה שהיא רה"י ואין אמה חשש לו משום מהלה ג"פ איהו מינח נייח וספינה היא דקא מסגינא וחסר מהלה הוא ולא אדם מהלה כלל ול"א דלמא יש תחומין למעלה מעשרה וקנה שביתה בה"ש במקומו ויצא מחוץ לתחום ג"פ ואסור מן התורה לצאת חוץ לד"א דשלשה פרסאות בהלה של תורה כד"א של העברה ברה"ר כל שמעביר מתחילת ד' לסוף ד' באיסור חייב וכל שמהלה ג"פ לוקה כשהלה באיסור הא בשלא הלה ואין ביציאתו חוץ לתחום איסור אין בהלכו משום חייב תורה עד שיהלה משם שנים עשר מיל ורפנן הוא דגור שלא לצאת אפילו אמה אחת והוסיף לומר דגדולה מזו מצינו דעדים שפאו בשבת להעד בקידוש החוץ וכן חיה והבא להציל מן הגייס הרי אלו פאנשי עיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ונהרי העדים הלכו שלש פרסאות עד מקום הועד א"כ אם ילכו אח"כ יותר מד' אמות יעברו על ד"ת וכי ב"ד מתנין לעקר דבר מה"ת וזו התקנה לד"ה אפילו לר"ע דתחומין אלפים מה"ת א"ו דאין לוקין על תחומין דבר תורה אלא במהלה באיסור הא במהלה בהיתר כל היום אעפ"י שיצא לו לכמה חוץ לתחום אינו חייב עד שילך מאותו מקום כשיעור תחומי שבת כ"ש היושב בספינה בהיתר כו' ועוד אמרינן לקמן גבי ליקני שביתה באוקיינוס ואב"א ספק דבריהם להקיל אעפ"י שהגשמים הללו חוץ למקום שביתה פמה פרסאות הן ובנדאי כשמתמצא לומר תחומין דאורייתא לאדם אף לכלים תורה הם ואעפ"כ אין אומרינן בהן כיון שקנו שביתה באוקיינוס ויצאו חוץ לג' פרסאות אסורין הן מן התורה ואפילו בתוך אלפים ש"מ שאין תחומין מה"ת אלא מתחילת תחומ' לסוף באיסור עיי"ש עוד.

למדנו מדבריו דכל שלא הלה ברגליו באיסור ל"ה פניצא תוף לתחום ואם רוח הביאו שלא כדרך הלכו יש לו משם אלפים כיון שלא בא באיסור אולם י"ל דנה הוא רק מה"ת אבל מדרבנן אין לו אלא ד"א רק אם הלה בהיתר או בספינה דוקא דהוי כיושב ברה"י איהו מינח נייח וספינה היא דמסגינא וחסר מהלכת ולא אדם מהלה כלל אבל ברוח נשאו עכ"פ מדרבנן אבד תחומו וראי' לנה דהא בש"ס (דף מ"ה) פריה ולקני שביתה בעבים ומשני מ"א בעבים מינד ניידי ומאי פריה הא עכ"פ לא הלכו באיסור וכן אם לא היו עבים נתקשרו מעיו"ט לס"ד דקנו שביתה באוקיינוס הי' אסור א"ו דעכ"פ מדרבנן אבדו תחומין בכל אנפי.

אבל מה"ת דעת רמב"ן כל שהוא שלא בהלכה רגליו לא הוי הילוף כלל ויש להן עוד תחומין כל ג' פרסאות. ועיין ברוקח (סי' קע"ט) וז"ל בפ' ר"ע בשבת ניתנה תורה לישראל ואמרינן במכילתא מקול הדיבור חזרו לאתריהם י"ב מיל הרי יצאו מתחומן יש

לומר הואיל ונעננים מקיפים אותם הני כמחיצות ב"אוכאלו לא יצאו עכ"ל ויש להתעורר מש"ס עירובין (דף נ"ה ע"ב) דמשמע משם דהעננים ל"ה פמוקף חומה ואולי לדעת רוקח זה מה דקאמר בש"ס פנין דכתיב בהו על פי ה' יחנו כו' פמאן דקביע להו דמי ודלא כפירוש רש"י שם אולם לדברי רמב"ן דהא דחזרו לאחריהם ל"ה ע"י הגלוגה ברגלקהם בל"ס פנין דיוד פועמים חזרו על כל דיבור ודיבור כמבואר במכילתא ולכך ל"ה פניצאו חוץ לתחום.

עוד מבואר מדברי רמב"ן דבמים כ"ז שהולכת הספינה אף למטה מיוד ל"ק שביתה והביא ראיה משביתת אוקיינוס דמינד נייך כ"ש ספינה דניידא וכ"ז שמהלכת הספינה אין אנו קורין בו אל יצא ולא שבו איש שאין לזה מקום ולא שביתה כ"ז שמהלכת והוי כנהרות המושכין דאינן קונין שביתה במקומן וקונין שביתה ברשות הזוכה משם אלפים כן נמי היצא ליבשה מספינה ההולכת אף בפחות מיוד ומודדים רק במקום שהספינה עומדת.

ודעת ראב"ד באדם מהלך שאינו קונה שביתה אא"כ עומד משום דניד ל"י עיי"ש אולם מדברי רמב"ם וש"ע (סי' רמ"ח וסי' ת"ד) מבואר דבפחות מעשרה קונה שביתה בספינה ועיין טור ח"מ (סי' רס"ח) דדעת ראב"ד אף לענין קנין דד"א במהלך אינו קונות לו ועין ש"מ ב"מ (דף ט') והטור משם אביו הרא"ש ז"ל חולק עליו ועיי"ש בסמ"ק ובנדאי לדידהו אף במהלך קונה שביתה.

והנה מדברי רמב"ן דהקשה מהא דגשמים מאוקיינוס דהוי י"ב מיל ספק דאורייתא מבואר דעתו דתחומים י"ב מיל דהוי דאורייתא הוא אף ביו"ט דבש"ס שם איירי ביו"ט וכן מבואר מדברי רמב"ן מלחמות ביצה דכ' הא דאין מראין ספין לחכם ביו"ט משום גזירה דיצא חוץ לתחום י"ב מילין ודלא כמ"ש הפ"ח פמה פועמים דביו"ט אינו אסור אלא מדרבנן משום דלא מיקרי מלאכה ועיין תשב"ץ (ח"ב סי' רי"ג) דכתב דלכך לא גזרו על תקיעת שופר בשבת משום גזירה דיצא חוץ לתחום דאין מבטלין מצנת עשה דאורייתא משום חשש שלא יעבור על מצות ל"ת גרידא שאפילו לעבור עליו בנדים מותר דהא קייל"ן אתי עשה ודחי ל"ת ותחומין אפילו אי דאורייתא א"ב פרת אפילו בשבת אלא בלאו וכ"ש ביו"ט דכל המלאכות שבו אינן אלא בלאו ועוד דמילתא דל"ש היא שיצא אדם חוץ לשלש פרסאות ללמוד אצל בקי ואין לחוש לכ"ז אבל העברת ד"א לא מונכרא עיי"ש וע"כ הא דקאמר דלעבור בנדים מותר אף דל"ה בעידנא צריף לומר דס"ל עשה דרבנים עדיף דל"ב בעידנא וכמ"ש המג"א (סי' תמ"ה) משם הש"ל ויבואר א"ה דיני פסח אולם קשה עליו הא מבואר בש"ס דשופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום משום דיו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה והוא בעצמו פתב שם מתחילה דאי תחומים דרבנן איף נבטל מצנה דאורייתא משום גזירה שיעבור על דברי חכמים ואעפ"י שהעמידו דבריהם במקום עשה ואמרו אין מעבירין עליו את התחום זה לעבור עליו פשאין השופר בכאן אבל לבטל מפני חשש שיצא חוץ לתחום אין להחמיר כ"כ באיסורי דרבנן.

וא"כ אם הוא מדאורייתא נדאי הוי עשה ול"ת ואולי י"ל למ"ש לעיל סי' י"ב) לדעת רבינו יונה שפריטב"א יבמות (דף ה') דהעשה דשבתון לא קאי רק על אבות מלאכות

ולא על ל"ת כמו מחמר וא"כ ממילא תחומין דהוא מאל יצא אינו רק בחנומר ל"ת ולא בחנומר עשה והא דקאמר הש"ס על אין מעבירין עליו את התחום משום דהוי עשה ול"ת הוא אם תחומין דרבנן ורק משום לתא דהוצאה הוא ומשום סיג וגדר עשאו חז"ל בחנומר עשה ול"ת אבל אי תחומין די"ב מילין דאורייתא ואינו רק בחנומר ל"ת שפיר דחי העשה דשופר לל"ת.

אולם יש להתבונן ביו"ט דליפא חיוב מיתא וע"כ קאי העשה על כל איסורי מלאכה דיו"ט וצ"ל לדעת ריטב"א דאף ביו"ט לא קאי העשה רק על אבות מלאכות שהם בשבת בחיוב סקילה ולא על מה שאינו אב מלאכה ותחומין אף י"ב מיל אם הוא מה"ת אין בו אלא ל"ת.

סי' ל"ה בש"ע (סי' ת"ט ס"ט) אָחַד או רבים שאָמְרו לא' צא וערב עלינו ועירב עליהם באינן רוח שרצ' ה"ז עירוב כו' שהרי לא יחדו לו רוח ובמג"א שם כתב דבדרבנן קי"ל יש ברירה וזה דעת הרמב"ד בהשגות וכו' המ"מ דכן הוא האמת ואפ"ל לא ידעו עד שחשקה יוצאים באותו עירוב ולכאורה א"כ אם זה שאמר צא וערב אינו מברר אחר כך ואומר שרוצה להחזיק בתחום ביתו או שאמר פעם א' שאינו רוצה להחזיק בתחום זה שעירב עליו ושוב אח"כ חזר בו ל"ה רשאי לילך פניו דאז כשנודע לו לא התרצה נתבטל הדבר ואינו חוזר ונגיעור אולם צריך להבין למה לו לבריר' פניו שעש' לשליח בסתם סמך את עצמו על השליח שקמו שיעשה פן יקום ודומה למתני' דפסחים (פ"ח) האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל ושחט טלה יאכל ואע"ג דרגיל להיפך פניו דלא פריש לי' עלי' סמך הרי דהיכא דעוש' שליח בסתם ואינו מברר לו אמרינן דעל' סמך ומסכים לכל אשר יעשה וה"ל דכנתה וכיון שחל אינו יכול להתבטל ומצאתי בס' שעה"מ (הל' עירובין) שעמד על זה דאפ"ל למ"ד אין ברירה מודה כדמוכח מסוגיא דפסחים וכן בפ"מ במ"ז שם עמד ע"ז אולם לא הרגישו דנפקא מינה לדינא בין אם הטעם משום עלי' דידיה סמך או משום דיש ברירה: ונראה דיש לדקדק במתני' שם למה נקט דוק עבדו ולא נקט סתם האומר לשלוחו כמו דנקט במתני' דתרומות (פ"ד) האומר לשלוחו צא ותרם גם יש להבין למה שם במס' תרומות קאמר תורם פדעתו של בעה"ב אם אינו יודע דעתו של בעה"ב תורם פכינונית פחת עשרה או הוסיף תרומתו תרומ' ולמה בפסחי' לא קתני ג"כ דישחוט פדעת בעה"ב ואם אינו יודע שחט גדי יאכל שחט טלה יאכל ובתרומו' אם יודע דעת בעה"ב אף דלא אמר צא ותרם לדעתו אע"פ שלא אמר לו כמו שאמר לו כמו דמבואר שם בירושלמי דדייק פן מדקתני אח"כ אם אינו יודע הא אם יודע לא וא"כ למה לגבי פסח לא קתני פן אולם נראה דלכך נקט עבדו להורות דאף עבדו דרגיל לדעת דעתו של אדונו במה רוצה מ"מ פניו דא"ל סתם עלי' דיד' סמך בכל מה שיעש' ולכך אף ברגיל בגדי ושחט טלה יאכל ולא הוי שינוי מדעת רבו וע"כ הטעם אף דבתרומו' אם יודע דעת בעל הבית ועושה להיפך לא מהני תרומתו היינו אף שלא אמר לו מ"מ פניו שיודע דעתו אמרינן דנדאי רק על דעתו של בעה"ב עושה אותו שליח ואף דלא פירש לו מ"מ מה"ת נימא דסמך עליו בכל מה שיפריש פניו דיודע דעתו ואף מדלא פירש לו נימא דמסתם סמך עליו זה לא אמרינן פניו דמה יפסיד אם יפריש יותר לא יתרצה אח"כ פניו דעשה שינוי ולא יועיל הפירשתו ולא יפסיד אבל בממנה אותו לשחוט לו את הפסח בזה אף דיודע דהשליח יוד' במה רגיל מ"מ פניו דלא פירש

לו וה"ל לחוש לזרז את העבד שידע ויזכור מה לשחוט פניו דאם יעשה שינוי ממה שרגיל בו יפסיד וגם יביא חולין לעזרה ולא יהי לו פסח לצאת ידי חובתו לכה אשמועינו מתני' פניו דאם יהי לו קפידה יפסיד הרבה אמרינו פניו דלא פירש לו מה ישחוט סמך עליו והתרצה לכל אשר יעשה פדי שלא יבא לידי קלקול ולכה אף אם רגיל לדעת דעתו של רבו במה רגיל מ"מ פניו שלא פירש לו לא הוי שינוי בשליחותו משא"כ בתרומה דלא יפסיד אם יתבטל שליחותו לכה אם יודע דעת בעה"ב ועושה להיפך הוי שינוי ולפ"ז לא קשה דבאומר צא וערב עלי בסתם מה"ת נימר דסמך עליו בכ"מ שיניח העירוב יהי שילוחו וכי בשופטני עסקינו שימתו הברירה לשלוחו בכ"מ שיניח ערובו יהי מועיל אמרינו דדעתו הנה שיברר הוא אח"כ אם יתרצה יהי מהני ערובו ואם לא לא יפסיד וכיון דבדרבנן אמרינו יש ברירה אמרינו דלא סמך עלי דשליח פניו דלא פירוש לו לאיזה רוח שיערב עליו וגם אינו יודע דעתו משא"כ לגבי פסח פניו דאף בידוע דעת רבו ג"כ אם עשה להיפך מהני ע"כ הטעם משום דלא יבא לידי פסידא וגם ישחוט חולין בעזרה סמך ע"כ דעתו עליו וגם גבי תרומה פניו דידוע שא"י דעתו ולא פירש לו סמך עליו דאין אדם עוש' דבר לבטל' פניו דאם לא יסמך עליו לא יהי מועיל פלל דבדאורי' א"ב ואף בתרומ' דרבנן בדבר שעיקרו מה"ת א"ב בזה נדאי סמך דעתו על השליח בכל אשר יפירש יהי מהני בשליחותו משא"כ בעירוב דיכול לברר אח"כ דבדרבנן יש ברירה אמרינו לאנמד דעת דלא עלי דשליח סמך רק באשר יברר ולפ"ז אם אחר שזודע לו לא התרצה בערובו נתבטל מפל וכל וצ"ע: אגב ראיתי בשעה"מ שם שהתפלא על הש"ס דפסחים שם במעשה דמלך ומלכה דאמר אנו לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני הא ר"ג סובר יש ברירה כמ"ש ריטב"א קידושין (דף כ"ו) בהא דעישור שאני עתיד למוד והא דאין נקמין על ב' פסחים הטעם משום דא"ב כמ"ש תוס' ורש"י שם והניח בצ"ע ולא ידעתי קושיותו הא י"ל דדוקא בעישור שאני עתיד למוד דמברר דבריו מה שיברר בזה סובר ר"ג דיש ברירה פניו דמתנה ומפרש דבריו משא"כ בממנה עצמו על שני פסחים דאינו מברר ואף אם יברר י"ל דדוקא בתול' בדעת עצמו משא"כ בעבד דממנ' לרבו על ב' פסחים אף אם נאמר דהוי כמתנה ומפרש דבריו איז' שירצ' רבו יהי לפסח מ"מ הוי כתולה בדעת אחרים י"ל דסובר ר"ג דזה גרע ואמרינו דאין ברירה: סי' לו.

בש"ע (סי' תט"ו) אין מערבין ע"ת אלא לדבר מצוה כו' או לבית המשטה וכ' בס' תו"ש למה דקיי"ל באומר שבועה שלא אהנה מכיכר זה דיכול לערוב בו ע"ת פניו דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצוה לאו להנות ניתנו בכה"ג כשהולך לסעודת מצוה של גשואין להנות ממשטה ולשמח חתן וכלה אף דהוי מצוה פניו דאית לי הנאת הגוף ג"כ אסור כמו המנדר מן המעין דאסור לטבול בימות החמה עי"ש בדבריו ולא נראה דהא הרשב"א ונה"ן סנפה (דף ל"א) הקשו איה אמרינו מצות ללה"ג הא יש לו שפר בעוה"ז ובעוה"ב וכ' דל"ח נהנה באיסורי הנאה אלא בנהנה גופו כמו בטובל בימות החמה אבל בגרם הנא' ממ"א ליכ' איסור כמו בימות הגשמים אף דיש לו הנא' ומפשרתו הטביל' לכמה דברים לית לן בי' וכן בתליצ' בסנדל של איסור הנאה אף דגורם לה להתירה מן היבום ולזכות בנפשה ומרויחה טובא ל"ח הנאה באיסור וכ"כ ה"ן ונה"ש"א נדרים (דף ל"ה) ובריטב"א ר"ה דף כ"ח) והכי נמי דכותה אע"פ שיהי' לו הנאה שיקול לאכול ולשתות בסעודה למחר מ"מ אין זה הנאה מגופו של הכיכר הנאסר אלא גרמורק עצם

ההילוך מסבב לו הכיכר הנאסר וזה לא איכפת לן דמצות לאו לה"נ ובנתיבות המשפט (סי' רע"ו) כ' ג"כ פשמערב לדבר מצוה שיש בו הנאה או שמחוייב בדבר פגון להציל ואילו לא הי' לו כיכר זה הי' מוכרח לקנות בפרוטה שאר דברים לצורך עירוב ומערב בזה הרי נהנה במה שמשמפר פרוטה ואסור ולא אדע הא אם מערב בדבר אחר נשאר לו העירוב ואינו מכלה אותו ומה משמפר הא אף בשופר ולולב של ע"ז אי לא דכתומי מיכתת שיעורי' הי' פשר מאיסורי הנאה אף דנדאי הי' צריה לקנות ולהוציא ממון ולא עוד אלא אף בדבר הצריה להוציא מכיסו ממון פשר לדבר מצוה פמבואר בתוס' חולין (דף ק"מ) דאף לכפרה הי' פשר לקרפן מאיסור הנאה דמצות ללה"נ ועיין מ"מ (פה) מאיסורי מזבח וכן בשוקל שקלו מהקדש דמעל מבואר ברמב"ם ורע"ב (פ"ב דשקלים) דהוא משום דיש לו הנאה מה שאין ממשפנין אותו אבל משום מצוה ל"ה מועל דמצות ללה"נ ומה דצ"ע בזה בדברי ש"ס דמעיל' (דף י"ט) בחטאת דאין ממשפנין ואעפ"כ מעל יבואר אג"ה במ"א ק"ו בעירוב דגוף הנאה מהסעודה ל"ה רק גרם ואף שהי' צריה לקנות בפרוטה לא צריה לכלות הדבר מן העולם והי' נשאר לו דנדאי רשאי בכל אנפי לערב באיסור הנאה ועי' מ"ש בהגהותי בדברי חיים דיני ר"ה (סי' ד') ואג"ה יבואר עוד בזה כי הדברים צריכים גדר דאם נאמר אף היכא דמשתרשי לי' מותר במקום מצוה אמאי במקום שנוטלין ש"כ אסור לגבי מנדר הנאה פמבואר בנדריים (דף ל"ד) וגם לס"ד דאסור להחזירו משום פרוטה דר"י כתבו התוס' שם דאף דל"ה רק פמברית ארי מ"מ בידיים אסור דהוי כמו שנותן פרוטה מהמנדר להעני הרי אף דגוף הרנחה הוא משום מצוה אעפ"כ אסור ואמאי בחיוב קרפן לא נימא דפורע באיסור הנאה ובחיו"ד אבאר בזה: ודע אף דמבואר בראשונים דגרם הנאה מותר מאיסור הנאה אין הפונה דבכל אנפי מותר רינח ממ"א דהא למפנר איסורי הנאה אסור מדאוריית' ואף דהדמים מותרים בדבר שאינו תופס דמיו ומטעם שאין זה דמיו פמבואר בירושלמי (סוף פ"ב דקידושין וא"כ אינו אלא גרם הנאה ומ"מ אסור וכמו כן ליתן פמתנה לנכרי איסור הנא' אסור מה"ת אף דהחזקת טובה אינו אלא גרם הנאה הרי דאסור לגרם לו הנאה מאיסור הנאה רק עיקר הטעם במקום מצוה מותר אף שגרום לו הנאה אט"כ ואף דבהנאת הגוף אמרינן מצות לה"נ היינו פשנהנה מגוף הדבר אבל לגבי גרם אזלינן בתר עיקר המצוה ונדון לגרם הנא' פדבר דלא אפשר וקמכוין וכן מבואר מדברי רמב"ן ורשב"א יבמות שם דלא איכפת לן בהנאה שניתרת לעלמ' דמ"מ עכוב' משום המצוה דרמ"ל עליה ומצוה לאו הנאה והיינו משום דרמ"א עלי' לעשות המצוה אף בלעדי הנא' דלעול גיתנו ולכך הגרם הנא' הוי כמו לא אפשר וקמכוין.

ואף לדעת תוס' פסחים (דף כ"ה) אסור היכא דהוי פס"ר וכן בנדריים דהוא קונם ואיסור חפצא לכ"ע אסור בפס"ר כמו שיבואר אג"ה בחיו"ד היינו היכא דנהנה מגוף הדבר ולא בגרם ותמהני שראיתי בס' אבני מלואים אה"ע (ח"א סי' כ"ח ס"ק ס') שהניח בצ"ע בהא דמבואר בש"ס עירובין) (דף ל') דאם מערבין אף לדבר הרשות אסור להניח עירובו בבית הקברות ואמאי הא גוף העירוב מצוה הוא כמו בנדר ממעין אע"פ שטבילתו מכשרתו לכמה דברים וגם טבילה בזמנה אינו מצוה אפ"ה פינון שאינו נהנה מגופו של איסור הנאה מותר ומ"ש בעירוב: וכן בשוחט בספין של ע"ז דאסור בהמה מסופנת פמבואר בחולין (דף ח') ומ"ש בטביל' באיסור הנאה דג"כ בא לו הנאה אט"כ

עי"ש וְלָמָּה שִׁפְתַּבְתִּי ל"ק כָּלֵל דְּשָׁם לָאוּ מִצְוָה דְרַמְיָא עֲלִיו וּבִפְרָט עֵירוּב דְלָאוּ שָׁם מִצְוָה הוּא כָּלֵל וְכֵן שְׁחִיטָה לְהַסּוּבְרִים דְהוּי מִצְוָת עֲשֵׂה מ"מ בְּמִסְפַּנְתַּ עֵיקָר הַפְּנוּנָה הוּא שְׁלֵא לְשָׁם מִצְוָה רַק שְׁלֵא יִפְסִיד מִשָּׂא"כ לְגַבֵּי טְבִילָה אִף אִם טְבִילָה בְּזַמְנָה לָאוּ מִצְוָה מ"מ עֵיקָר הַפְּנוּנָה שְׁיִהְיִ טְהוּר וְאִף בְּלֵא הִי לְפָנָיו אֲכִילַת הַטְּהוּר ג"כ הִי טוֹבֵל פְּדָרְכוּ וּלְכַף לֹא אֵיכְפַת לֵן בְּהִנְאַתּוֹ שְׁגוּרָם לֹו הַמְצָנִי אֲבָל הֵיכָא דְעֵיקָר מְטַרַת חֲפָצוֹ הוּא הַהִנְאַ' אֲזֵלִינוּ בְּתַר עֵיקָר מִחֲשַׁבְתּוֹ וְאִף גְּרָם הַנְּאָה אֲסוּר בְּאִיסוּר הַנְּאָה וְזֵה פְּשוּט וְעֵינֵן בְּלִשׁוֹן רִיטְבָ"א ר"ה שָׁם: דִּינֵי פֶסַח ס' א.

דַּעַת הַטּוּר דְאִף אִם בְּדַק וּמְצָא אַח"כ תוֹף הַפֶּסַח חֲמִיץ עֶבֶר עַל ב"י וְעֵינֵן מַג"א (ס' תל"ד ס"ק ה) דָּאִם לֹא בִיטְלוּ אַעפ"י שְׁלֵא יַדַּע הוּי כְּאֹכֵל חֶלֶב בְּשׁוּגָג. וְהַקְּשִׁי הַב"ח מְדַפְרִיף בְּש"ס פְּסָחִים (דף ו) וְכִי מִשְׁפַּחַת לֵה לְבִטְלָהּ הָא עַכ"פ עֶבֶר מִפְּכָר א"כ מֵהֵאִי טַעֲמָא הַבּוֹדֵק צָרִיף שְׁיִבְטֵל וְלַעֲנֵד הָא הַש"ס קְאָמַר פְּרוּרִין אַע"ג דְּמִשְׁתַּמַּר אֲגַב בֵּיתוֹ מ"מ פִּינֵן דְאִינוּ הַבַּע"ב מִקְפִּיד לֹא חֲשִׁיבֵי וּלְכַף קְאָמַר שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יָפֵה וְדַעַתּוֹ עֲלֵיהּ וּפְרִיָּשׁוֹ תוּס' וְלֹא בִטֵּל מֵאֲלִיו וְהֵינּוּ פִינֵן דְחִבִּיבֵי לִי לְהַשְׁתַּמַּר אֲגַב בֵּיתוֹ עֶבֶר עֲלִיו בְּשׁוּגָג וּפְרִיָּף וְכִי מִשְׁפַּחַת לְבִטְלָהּ וְהֵינּוּ פִינֵן דְמַעֲיָקְרָא לֹא יַדַּע רַק דְּמִשְׁתַּמַּר מֵאֲלִיו אֲגַב בֵּיתוֹ א"כ פִּינֵן דְלָכִי יַדַּע מְבִטְלָהּ מֵהַנִּי נִיחֻתָא דְהַשְׁתָּא עַל מַעֲיָקְרָא בְּמָקוֹם אֲנֵן סְהַדִּי וּמִצְוָה וְאִמְרִינוּ פִינֵן דְהַשְׁתָּא נִיחָא לִי לְבִטְלָהּ וְלִמְחַשְׁבָּה כְּעַפְרָא גַם מַעֲיָקְרָא אִם הִיָּה יוֹדַע הִי מְבִטֵּל לִי וְאִף דְרָבָא סוּבַר בַּמ' ב"מ (דף כ"א) דְנִיחָתָא דְהַשְׁתָּא לֹא מֵהַנִּי מ"מ בְּמָקוֹם מִצְוָה מֵהַנִּי וְעֵינֵן קְצוּה"ח (ס' רס"ב) וּמְתַרְץ דְלָמָּא מִשְׁפַּחַת לֵה לְבַתַּר אִיסוּרָא וְלָאוּ בְרִישׁוּתֵי קִינְיָמָא וְל"מ מְבִטֵּל דְאָמַר ר"א ב' דְבָרִים אֵינָם בְּרִישׁוּתוֹ כו' וְהֵינּוּ פִינֵן דְבַל"ה א"ב וְרַחֲמֵנָא אוּקְמֵי בְרִישׁוּתוֹ וְאִחְשָׁבָה לְחֲמִיץ פְּשֵׁלוֹ אֵינּוּ מוֹעִיל הַבִּיטוּל אַח"כ אִיסוּרוֹ וְאֵינּוּ יוֹצֵא מִרִישׁוּתוֹ א"כ אִיף נֹוּכַל לֹוּמַר דְיִצְא מִרִישׁוּתוֹ מַעֲיָקְרָא מֵהַשְׁתָּא ל"מ וּבְזֵה לֹא נֹוּכַל לֹוּמַר דְנִיחֻתָא דְהַשְׁתָּא הִי מוֹעִיל עַל מַעֲיָקְרָא פִינֵן דְגַם מֵהַנִּיחָא לִי הַשְׁתָּא שְׁלֵא יֵהִי בְרִישׁוֹ אֵינּוּ מוֹעִיל דְבַע"כ אוּקְמֵי רַחֲמֵנִי בְרִישׁוּתוֹ מֵהַשְׁלֵא בִיטֵּל מַעֲיָקְרָא וְעֵינֵן מ"ש הַנְּתִיבוֹת הַמְשַׁפֵּט ס' הַנ"ז לְהַשְׁיֵג עַל הַקְצוּה"ח שָׁם א"כ שְׁפִיר עֶבֶר לְמַפְרַע ג"כ אִף דְלֹא יַדַּע מ"מ הוּי כְּעַבְרָא בְּשׁוּגָג דְבַעֲי פְּפָרָה וְעֵינֵן מַק"ח (ס' תל"א) דְבַכְּה"ג אִף מְתַעַסֵּק הוּי אִיסוּרָא: אִף דַּעַת תוּס' ר"פ כָּל שְׁעָה לְפִי מֵהַשְׁהִיבֵן הַפ"ח מְדַבְרִיָּהֶם וְכֵן מִילָא אַחְרֵיו הַמַּק"ח דְכָל זְמַן שְׁלֵא יַדַּע אֵינּוּ עוֹבֵר לְמַפְרַע אִף אִם לֹא בְּדַק פִּינֵן שֵׂא"י הֵיכֵן הַחֲמִיץ וְאֵינּוּ מִצְוִיָּה בְּיָדוֹ וְהַקְשׁוּ ע"ז מְדַקְאָמַר בְּש"ס דף ד' בְּהָא דְהַפֵּל נְאֻמָּנִים עַל בִּיעוּר חֲמִיץ מְטַעֵם דְבִדְיָקוֹת חֲמִיץ דְרַבְּנָן דְמִדְאֻרְיָי בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי הַמְנַיָּהוּ רַבְּנָן בְּדַרְבְּנָן מִשְׁמ' לְהַדְיָא דַּע"כ"פ מִדְאֻרְיָיָא בְּעֵי בִיטוּל אִף דַּא"י הֵיכֵן הוּא וְנִרְאָה אִף אִם נֹאמַר כֵּן בְּדַעַת תוּס' [וְעֵינֵן פִּנ"י רִישׁ פ' כ"ש ש"כ' בְּכּוֹנֵנַת תוּס' דְלֹא [כפ"ח הֵינּוּ דְסָבְרוּ ג"כ פִּינֵן דְחִזְיִנוּ דְהַתוּרָה לֹא הַקְפִּידָה דְוָקָא שְׁלֵא יִהְיֵה בְּבֵיתוֹ מִצִּיאַת הַחֲמִיץ דְהָא בְּאַמְתָּא אִם מְבִטֵּל וּמְחַשְׁבּוֹ כְּעַפְרָא מֵהַנִּי הַבִּיטוּל אוּ מְטַעֵם דְכִתִּיב לֹא יִרְאָה לֵה וּמֵהַנִּי בִיטוּל מְטַעֵם הַפְּקָר אוּ מְדַכְתִּיב לֵה בִטֵּל בְּלַבָּף וְכַמ"ש הַסְפָּרִי וְכַמּוֹ שְׁבִיָּאָר הַרְמַב"ן רִישׁ מ"ס פְּסָחִים דְהַתוּרָה חֲשַׁבּוֹ שְׁלֵא יַחֲשַׁב חֲמִיץ פְּדָרְבֵּר שְׁלֹו רַק לְמַחֲשַׁב כְּעַפְרָה דְאַרְעָא קוֹדֵם זְמַן אִיסוּר לְכֵן אִף מֵהַשְׁהוּא דְבָר חֲשׁוּב כְּמוֹ גְלוּסְקָא יָפֵה וּמִינְטֵר אֲגַב בֵּיתוֹ מ"מ פִּינֵן שֵׂא"י הֵיכֵן הוּא וְאֵינּוּ מִצְוִיָּה בְּזֵה לֹא צִינְתָּה הַתוּרָה לְחַפְשׁ אַחְרֵיהּ וְלֹא אוּקְמֵי רַחֲמֵנָא בְּרִישׁוּתוֹ וּלְכַף פְּרִיָּף הַש"ס רַק לְכִי מִשְׁפַּחַת לְבִטְלָהּ פִּינֵן דְאֵז מִצְוִיָּה בְּיָדוֹ וְכַמ"ש תוּס' שָׁם אֲבָל אִם לֹא

הִיָּה יִדְעִינוּ דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי וְהִיָּנוּ חוֹשְׁבִים דְּהַתּוֹרָה גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא יְהִי חֲמִץ בְּרִשּׁוֹתוֹ שְׁלֵא אָדָם כָּל יָמֵי חַג הַפֶּסַח אָף אִם הִי מְבִטְלוּ מִקְּוֹדָם א"כ אָף אִם אֵינוּ מְצוּי מ"מ כִּינּוּן דְּמִינְטָר אַגְבּ בֵּיתוֹ אָף דְּלֹא יָדַע הֵיכָן הוּא ג"כ הִיָּה עוֹבֵר וְשָׁפִיר קְאָמַר בְּש"ס כִּינּוּן דְּמִדְּאוֹרְיִי' בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי מְזַה יִדְעִנוּ דְּעֵיקָר מְצוֹת הַתּוֹרָה הוּא שְׁלֵא יַעֲבֹר בְּב"י הִיָּנוּ שְׁלֵא יִרְאֶה הַחֲמִץ כְּשִׁלּוֹ וְאוֹקֵי הַתּוֹרָה בְּרִשּׁוֹתוֹ מַה שְׁהִי שְׁלֵוֹ אִם לֹא הִיָּה חֲמִץ חִידְשָׁה הַתּוֹרָה וְאוֹקֵי בְּרִשּׁוֹתוֹ לַעֲבֹר עָלָיו בְּלֹא אֲבָל מַה שְׁהִסְפִּימָה דְּעָתוֹ לְדַעַת הַתּוֹרָה וּמְבִטְל קוֹדָם זְמַן הָאִיסוּר וּמְחַשְׁבּוֹ לְעַפְרָא לֹא אוֹקֵי רַחֲמֵנָא בְּרִשּׁוֹתוֹ וְא"כ מְמִילָא אָף מַה שְׁהוּא בְּבֵיתוֹ כִּינּוּן דְּלֹא יָדַע הֵיכָן הוּא לֹא אוֹקֵי רַחֲמֵנָא בְּרִשּׁוֹתוֹ וְנ"ל הֶרְמִב"ן שֶׁמֶּ שְׁהַתּוֹרָה עֲשָׂאתוּ כְּאֵלוֹ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ לַעֲבֹר עָלָיו בְּשִׁנֵי לְאִינָן מִפְּנֵי שְׁדַעְתּוֹ עָלָיו וְהוּא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ עֵי"ש הַרִי דוֹק' מַה שְׁדַעְתּוֹ עָלָיו וְרוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ אוֹקֵי בְּרִשּׁוֹתוֹ אֲבָל בְּמַה שְׁאֵינוּ רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ לֹא, מְמִילָא אִם אֵינוּ יוֹדַע הֵיכָן הוּא וְאֵינוּ מְצוּי ג"כ אֵינוּ עוֹבֵר וּמְמִילָא הַבְּדִיקָה אֵינוּ כ"א מְדַרְבְּנָן וְלִכְּן הִפְּל נְאֻמִּים וְכֵן בְּפִסְחִים (דָּף י') בְּשִׁנֵי צְבוּרִין קְאָמַר שְׁפִיר הַש"ס כִּינּוּן דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי לְכֹף אֵינוּ עוֹבֵר ג"כ כְּשִׁאֵינוּ יוֹדַע הֵיכָן הוּא אֲבָל אִם לֹא הִיָּה לָנוּ גְלוּי דַעַת תּוֹרָה דְּבִיטוּל מְהֵנִי וְהִיָּנוּ סוֹבְרִים דְּבַע"כ אוֹקֵי רַחֲמֵנָא בְּרִשּׁוֹתוֹ שְׁלֵא אָדָם וְדֹאֵי הִיָּה צָרִיף לְבָדוּק וּלְחַפֵּשׁ אַחֲרָיו ג"כ דָּאִם יֵשׁ בְּבֵיתוֹ אָף דְּלֹא יָדַע הֵיכָן הוּא הִיָּה עוֹבֵר וְהַתּוֹס' דְּכ' דָּאֵינוּ עוֹבֵר מְשׁוּם כֹּל יִטְמִין מְשׁוּם דֹּא"ז מְצוּי כִּינּוּן דָּאֵינוּ יוֹדַע הֵיכָן הוּא הִיָּנוּ דְּזַה יִדְעִנוּ רַק מְמַה שְׁגִילְתָּה לָנוּ הַתּוֹרָה דְּבִיטוּל מְהֵנִי וְכִמוּ שְׁכַתְבַתִּי.

וז"פ: וּבְמִקּוּר חֲיִים מְתַרְץ כִּינּוּן דְּתַשְׁבִּיתוֹ אֵינוּ אֵלָא בִּיטוּל לֹא מְחַיִּיב לְחַזֵּר אַחֲרֵי מְצוֹת עֲשֵׂה כִּינּוּן דָּאֵינוּ אֵלָא תִּיקוּן דְּב"י אֲבָל אִם הִיָּה תַשְׁבִּיתוֹ שְׁרִיפָה הִי מְחַיִּיב לְחַזֵּר אַחֲרֵיהָ כְּדִי לְקִיּוּמָה וְדְכָרִיו תְּמוּהִין אָף אִם הִי שְׁרִיפָה מִי סְגִי דְּנִקָּא לְחַיִּיבוּ לְבָדוּק בֵּית זֶה שְׁשֹׁכֵר אוֹ שְׁהִלְף בּוֹ עַכְפָּר הָא יְכוּל לְקִיּוּם הַמְצוּה בְּאִיזָה בֵּית שְׁיִרְצָה גַם מַה שְׁכַתְב לנ"מ בְּהָא דְּהִפְּל נְאֻמִּים וּבְהָא דְּשִׁנֵי צְבוּרִים אִם הִי אַח"ז אִיסוּר ל"ה נְאֻמִּים וּבְכ" צְבוּרִים הִי חַיִּיב בְּבִדִיקָה אִי לֹא מְטַעַם דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא בְּבִיטוּל בְּעֵלְמָא סְגִי יֵשׁ לוֹמַר אָף לְהַסוֹבְרִים דְּהַבְּדִיקָה הִיא מְדְאוֹרְיִיתָא בְּלֹא בִיטוּל הִיָּנוּ ע"כ הַטַּעַם כִּינּוּן דְּמְצוּי חֲמִץ בְּבֵית וּמְשַׁתְּמִשִּׁין כָּל הַשְּׁנָה וְכִמוּ שְׁכַתְב בִּפְנ"י רִישׁ פְּסוּחִים אֲבָל אִם בְּדַק כְּדֵינוּ רַק שְׁהִסְפִּק נוֹלַד בְּמַה שְׁנִטְל הַעַכְפָּר דְּדִלְמָה אֲכָלָה וְדִלְמָה לֹא יִמְצָא כָּלל בְּזַה י"ל ל"ע הַבְּדִיק' הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּבְהָא דְּהִפְּל נְאֻמִּים אָף לְהַסוֹבְרִים דְּהַבְּדִיקָה הוּא מְדְאוֹרְיִיתָא מ"מ כִּינּוּן דָּאֵינוּ מְתַפְּנִין לְזַכּוֹת בְּהַחֲמִץ שְׁבִבֵית בְּזַה לֹא אוֹקֵי רַחֲמֵנָא בְּרִשּׁוֹתוֹ בְּמַה שְׁלֵא הִיָּה מִקְּוֹדָם שְׁלֵוֹ.

ומ"ש עוֹד הַמַּק"ח בְּדִינֵי בְּדִיקָה וּבִיטוּל דְּפּוֹסְקִים הַסוֹבְרִים דְּבִדִיקָה הִיא דְּאוֹרְיִיתָא דְּדָמִי לְהָא דְּמִבְּנָאָר יו"ד (ס' פ"ד) פִּירוֹת שְׁדַרְכָּן לְהַתְּלִיעַ בְּמַחְנֹבֵר צָרִיף בְּדִיקָה מְדְאוֹרְיִיתָא כִּינּוּן שְׁהוּא דְּבַר הַמְצוּי תְּמוּהִין דְּכָרִיו הָא מְבִנָּאָר בְּמ"מ ה'ל' מ"א דְּדוּמָה לְבִדִיקָת רִיָּאָה וְשֶׁמֶּ הוּא ג"כ מְדַרְבְּנָן.

וע"כ חֲמִץ עֲנִין אַחֲרֵי מְדַכְּתִיב לֹא יִמְצָא. עוֹד כְּתַב שֶׁמֶּ בְּבִיאוּר פְּלִגְתָּת ר"י וְרַבְּנָן דְּר"י סוֹבֵר אֵין בִּיעוּר חֲמִץ אֵלָא שְׁרִיפָה הוּא אָף אַחֲרֵי שְׁבִיטְלוּ מ"מ לֹא יִצָּא מְכָלל שְׁאָר אִיסוּר הַנָּאָה וְיִלִּיף מִנּוֹתֵר דְּבַעֲי שְׁרִיפָה אָף דְּלַעֲנָן ב"י מְהֵנִי בִיטוּל מ"מ כְּמוֹ שְׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה בַּעֲי בִיעוּר מְטַעַם תְּקִלָּה יֵשׁ מְהֵם בְּשְׁרִיפָה וְיֵשׁ מְהֵם בְּקַבּוּרָה וּבְחֲמִץ בְּזַה פְּלִיגֵי ר"י

ורבנו ולכה כ' הרמב"ם דמדאורייתא בעי שריפה או פירור לחמץ ידוע פדי לקים המצות
עשה דמשביתו דאם לא יבטל יקנים מ"ע בחמץ שלו כמו שמחוייב לקנות בגד לקנים
מצות ציצית ולדעתי דאם נאמר דרק מטעם תקלה אחר הביטול פליגא ר"י ורבנו איד
גילף מנותר הא מנותר יש מצות עשה בפרטיות חיוב אקקרתתי דגברי משא"כ בחמץ
ובחמץ מועיל ביטול.

גם אם לא יבטל למה לא יברך פשוטוהי החמץ. גם הא לא מצינו מ"ע מיוחד לשרון'
פלאי פנים וערל' ובכ"כ פתיב פן תוקד אש אבל לא מצינו למוני מצות שימנו למצות
עשה פרטיות לשרוף והרמב"ם פירוש המשנה סוף תרומה כתב באמת דמקבלה היא
וא"כ איד גילף מנותר דשאני נותר דהיא מ"ע וחיוב הגוף ולנתק הלאו קאתי בפרט ר"י
דסובר דלוקים על לאו שאב"מ ע"כ שריפת נותר הוי ניתק לעשה י"ל דלכה דחמירה
התורה בשריפה דוקא משא"כ חמץ לאחר הביטול רק מטעם תקלה בעי הביטול מנ"ל
דלא די בפירור וזורה לרוח ועיין שעה"מ הל' גירושין (פ"ד) משם משאת משה דערלה
וכ"כ אינו מפורש בתורה שמצונתן בשריפה פנותר ופיגול עי"ש וא"כ לאחר ביטול פיצד
גילף מנותר גם י"ל פיון דנותר אחר שריפ' אפרו מותר הואיל דנעשה מצותו דלמא חסה
התורה שיהי' מותר האפר של הקדש מש"כ בחמץ ומכל זה נדאי נראה דכל פלוגתא ר"י
ורבנו הוא אם לא ביטל ומ"ש בפלוגתא רבה ורב יוסף פסחים (דף כ"ח) דאיירי בלי
ביטול ולאו מטעם תקלה לחוד ואינו מקנים תשביתו רק כשמשבית מן העולם לגמרי וכן
בע"ז דכתיב אבד תאבדון ורבה סובר דהשבתה מיקרי כשאי אפשר לבא לידי שום אדם
לכה אם זרקו לים אף שהיא שלם מיקרי השבתה ומיד הוי פמושבת אם אי אפשר לבא
לידי אדם ויש להתבונן בדבריו א"כ אם מבאר סוף היום זמן של פסח לר' יוסף לבעי
פירור דוקא ומה מהני מה שפסוף יהי' יומס תוף הפים פיון דאינו מושבת בשעת מעשה
ועוד א"כ מה הוכיח הש"ס ע"ז (דף מ"ה) סוגיא דזוז"ג ממה דאמרי לי' רבנו לר' יוסי
אף היא נעשה זבל והתורה אמרה לא ידבק בידה מאומה מן החרם דסובר זוז"ג אסור
דלמא לעולם זוז"ג מותר רק פיון דיכול לבא לידי הנאה לא נתקנים עדיין המצנה דאבד
תאבדון ואף דמצד עצמו שוב אינו יכול לבא לידי הנאה רק בצירוף גורם אחר מ"מ פיון
דבע"ז פתוב לא ידבק בידה מאומה כ"ז שיכול לבא לידי צורה והנאה לא נתקנים מצות
אבוד.

ואולי יש לומר דעיקר קושיות הש"ס דאי זוז"ג אסור שפיר עדיין לא נתבער הע"ז ע"י
זה ולא נתקנים מצות העשה דאבד תאבדון אבל אי זוז"ג מותר ע"כ דחשבינו פליתא
לאיסור וממילא הוי כמו דאין עוד שוב מצייאות האיסור בעולם פיון דאי אפשר להנות
בו בלא צירוף גורם דהיתר והוי פנתבער האיסור ע"י שחיקה זאת.

ובזה מיושב קושיות הפנ"י בתוס' פסחים שם דדלמא בחמץ פיון דהזבל מגדל הצמחים
אחר פסח ואז מותר לא איכפת לן במה דנעשה זבל ע"ש ולמ"ש אתי שפיר טובא דאם
זוז"ג אסור ניהו דלכשיגדלו הצמחים ע"י זבל חמץ יהי' מותר מטעם דאז פבר פרח ממנו
האיסור חמץ מ"מ פיון דיש מצייאות האיסור עוד בעולם שיכול לבא לידי הנאה הוי פלא
נתבער עדיין מן העולם ולא נתקנים המ"ע ועיין בזה.

סי' ב' הא דמדאוריזי' בביתול בעלמ' סגי מבואר בר"ן ריש פסחי' וביתר ביאור ארוך בדברי רמב"ן חידושי פסחי' דלשון ביתול אינו הפקר וכמו ענין ע"ז דשנינו נכרי מבטל ע"ז שלו ושל חבירו ואינו הפקר דאינו מפקיר דבר שא"ש וכן נמי ביתול רשות שהזכירו לענין עירוב אינו מפקר ביתו רק שעוקר דעתו ועוד דביתול מותר בשב' ולהפקיר אסור בשבת ועוד אמאי מהנ' מבטלו בלבד והאריה עוד בקושני' לכה העלה וז"ל אלא פה אני אומר שהביתול פשמועיל להוציאו מתורת חמץ ולהחשיבו כעפר שאינו ראוי לאכילה והיתר זה מדברי ר"י הוא דאמר שני דברים אינו ברשותו של אדם ועשאן הכתוב פאלו הן ברשותו לומר דכיון שלא הקפידה התורה אלא שלא יהא חמץ שלו ברשותו ואיסורי הנאה אינו ממון ולא קרינו בו להדין הוא שלא יעבור עליו בכלום אלא שהתורה עשאנו פאלו הוא ברשותו לעבר עליו בב' לאוין מפני שדעתו עליו והוא רוצה בקיומו לפיכך זה שהספימה דעתו לדעת תורה ויצא לבטלו ושלם יהי' בו דין ממון אלא שיהי' מוציא מרשותו לגמרי שוב אינו עובר עליו דלא קרינו בו להדין שהוא אסור ואינו רוצה בקיומו ול"מ לרבנן אלא אפילו לר"י (הגלילי) [גראה שהוא ט"ס וצ"ל ר"י דהבי' לעיל דסובר הפקר ל"מ עד דאתי לרשות זוכה מ"מ בכאן מודה וכבר הבאתי דברי רמב"ן בהגהותי לדברי חיים שם ולא הרגשתי שהוא ט"ס ר"י הגלילי] כיון שנתיאש הימנו מפני איסורו יצא מרשותו וא"ב דין גזל כו' והכא עדיף טפי נמי מהפקר דלא הדר איהו זכי בי' דהא שני כעפר ול"נ לי' בגויה והאריה עוד הרבה והביא דברי הספרי לא גראה לה בטל בלבד דכיון שנתיאש מחמת איסורו ומוציא מדעתו מכלל ממון ואינו בעינו כשלו אלא כעפר שאינו שנה כלום ואין בו דין ממון כלל יצא ידי חובתו ואינו צריך להוציא בשפתי' וכן לענין ע"ז כל שנתיאש מע"ז שלו בלבד הוי ביתול ומותר וכ"ז מהטעם שכתבתי שאין אדם עובר אלא על חמץ שלו שהוא רוצה בקיומו ודעתו עליו הא נתייאש ממנו ונתן דעתו עליו שאינו רוצה מחמת איסורו ולא יתנה בו לעולם אינו עובר משל ממון אבדה כיון שנתיאש ממנו בלבד יצא מרשותו וכל הזוכה בו קנאו אף חמץ בזמנו ממון אבוד הוא מבועלים ויצא מרשותו ביאוש עי"ש עוד ולכאור' מנ"ל לר' ישמעאל דהפ' לא גראה לה הוא מה שהי' שלו ודעתו עליו מעיקרא ונימא דהוא חידוש מה דהתורה קראתו לה אף דא"ב דין ממון דילמא הוא דוקא אם מוחזק כשלו ודעתו עליו כשרואה ומחשבו כדבר שלו ויש בו ממון ואינו מחשבו כעפר בעלמא אז עובר אבל אם אינו מחשבו כדבר שלו רק כעפר בעלמ' בזה אינו עובר ומהני הביתול בלבד אף אחר זמן איסורא כשמוציא חמץ בביתו אם אינו מחשיבו כשלו חידשה התורה רק לא גראה לה שלא תחשבנו כשלו ואף בזמן איסור אם אינו מחשבו כשלו אינו עובר וצריך לומר דלכה דקדק הרמב"ן שהתור' עשאנו כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בב' לאוין מפני שדעתו עליו והיינו אם דעתו מעיקרא עליו כמ"ש אח"כ על רש"י דפירש דאף כשלא ביתול אינו עובר אלא כשנתן דעתו ורוצה בקיומו לאחר זמן הבועור וכ' והפריז על המדות אלא כל שלא נתן דעתו על החמץ לבטלו עובר הוא דדעת' עלוני' מעיקרא קאמר והיינו זה ידענו ממה דכתב' התור' לא ימצא בבתיכם ושם לא כתי' לה ואף דשם חייבה התור' שלא ימצא אף שאינו שלו אם קבל עליו אחריות מ"מ מדכתוב לא ימצא משמע אם ראוי לימצא דעובר בשביל דעתו דמעיקר' אף דאינו מחשבו כשלו וממילא אין הפי' לא גראה לה שלא תחשיבנו כשלו דאף אם אינו מחשבו אחר זמן איסור כשלו ג"כ עובר

מדכתיב סתם לא ימצא וגם מדכתיב לא יראה היינו לא יהיה לה חמץ במקום הראוי לרא' אע"פ שאינו יכול ולא כתיב לא תראה חמץ רק יראה וכמ"ש הרא"ש (דף ו') וע"כ מה דכתבה התורה לה היינו למעט של אחרים וא"כ מה נ"מ בין של אחרים לשלו הא גם שלו אינו שלו הואיל דאסור בהנא' ע"כ דעשאו הכתוב פשלו ואוקמי' ברשותי' ומזה יליף בספרי פיון דדרש מקודם לא יראה לה רואה אתה לאחרים רואה אתה לגבוה אתה רואה בפלטי' ממילא דרשינו לא יראה לה בטל בלבבך דאם ביטלו קודם זמן איסור וא"ר בקיומו ומחשבו כעפר די ולא אוקמי' רחמנא ברשותי' בע"כ: והנה לטעם זה דרמב"ן נראה אף בחמץ שקבל עליו אחריות אף דגלי לן קרא מלא ימצא דעובר מ"מ לא עדיף ממה שהי' שלו ממש דגלי לן לא יראה לה היינו אם מחזיקו פשלו ורואה בקיומו אבל אם מחשבו כעפר סגי הואיל דא"ר בקיומו פן נמי אף באינו שלו דעובר מטעם קבלת אחריות היינו אם מחשיבו ורואה בקיומו ונדעתו עליו להחזיקו בשווי ממון אבל אם גומר בדעתו שא"ר בקיומו וכעפר יחשב ואף א"ר שיתקנים אף אם ע"י העדר ואיבוד החמץ יתחייב לשלם ממון לבעליו די ויוצ' בזה מצנת עשה דתשפיתו.

וכן נראה מדברי המג"א (סי' ת"מ) דכתב דאם קיבל אחריות על חמץ של נכרי רשאי להניח לו ליקח בפסח ולכאורה הא פיון דכבר עבר על בל יראה יחייב לנתק הלוא ולשרפו וגם הא כבר חל עליו המ"ע דתשפיתו ג"כ ע"י קבלת אחריות דילפינו גז"ש דשאור שאור כמ"ש האחרונים וכיצד ניח שהנכרי יקחנו ויתבטל המ"ע אלא ודאי דסובר דלא עבר על דאורייתא דמסתמא עשה הישראל פדינו וביטל חמצו ואף זה בכללו אף שאינו שלו מ"מ נכלל כל מה שיש לו שייכות וזכות אליו באיזה חמץ שיהי' פשהי' זכות בקיומה לתועלתו עשאו בביטולו כעפר וא"ר בקיומה ולכן לא עבר מדאורייתא ואף דמ"מ מדרבנו הי' צריף לבער מ"מ בזה לא קנסינו שיצטרף למחות ביד הנכרי ולשלם לו פדי לשרפו וגם פיון דילפינו שאור שאור לגז"ש כמו בלא יראה דכתיב לה ומהני ביטול פשמוחשבו כעפר וא"ר בקיומו ואין זה ענין הפקר כלל רק כמו ביטול ע"ז כמו כן בלאו דלא ימצא שהוא פקדון בקבלת אחריות הוא דוק' אם מחזיקו כממון ורואה בקיומו אבל פשמוחשבו כעפר אף דאינו שלו מ"מ מהני ביטול מציאות חמץ וכמו בע"ז דנכרי מבטל אף ע"ז של חברו וראיה מפירכת הש"ס פסחים (דף ה') לר"ש דסובר דבר הגורם לממון כממון דמי לא ימצא למה לי לימ' אי לא הו' כתי' לא ימצא הו' אמרינו מדכתי' לה גלי רחמנ' דרק על שלו ממש דמחזיק פשלו עובר הואיל דיש לו תקנ' בביטול שלא להחזיקו פשלו משא"כ בקיבל עליו אחריות דלית ליה תקנה אינו עובר אף דגול"מ כממון דמי מ"מ לא שלו הוא לכה גלי קרא דלא ימצא דעובר על של אחרים ג"כ וגול"מ גרע מחמצו שלו ממש ואף ביטול לא מהני א"ו אף אם ל"ה קרא דלא ימצא היינו יודעים דעובר אף על של אחרי' בקיבל אחריות מטעם גול"מ וביטול מהני באמת כמו שלו ממש וגם אחר דגלי קרא דלא ימצא מהני ג"כ ביטול למחשבה כעפרא וכל זכות שיש לו בקיומו של החמץ ובהעדרו יבא לו הפסד מבטל הזכות ומשוי כעפרא אף דיהי' לו ע"ז הפסד לשלם לבעליו ודי בזה כמו חמצו ממש: וכן נמי להסוברים דאף על חמץ של הפקר המונח בביתו עובר ג"כ כמ"ש הפנ"י מ"מ ביטול מהני לשונו' כעפר אע"ג דלאו דילי' הוא לא גרע משלו דכתיב לא יראה לה וקבלו חז"ל הפירוש בטל בלבבך פן נמי הפקר אף דל"ל בעלים ואינו שלו מ"מ בגומר בלבו לשונו' כעפר ושללא יזפה בו די דזכות

זה יש לכל אדם בדבר ההפקר לזכות בו וזה יכול לעשות כמו בשלו והנה ברמב"ן שם כ' מתחלה ונ"ל ועוד יש לי ספק בהפקר לפי שהצריכו בגמרא תרי קראי חד לגוי שלא כבשתו וחד לגוי שכבשתו ואילו הפקרא אתי מנייהו דכינן דל"ל בעלים ולא דאחרי' הוא אע"פ שאינן שלף אינו בכלל היתר זה דאיהו מצי זכי בי' פנפשי' טפי וטפי מגוי שכבשתו וגם זה אפשר שמוטר לפי שמצאתי בירושלמי לא יראה לה אית תנאי תני שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה בפלטאי ואית תנאי תני אפי' בפלטאי מ"ד אבל אתה רואה בפלטאי כשהפקירו קודם לביעורו עכ"ד הרי דמסתפק בזה אם עובר על של הפקר.

ולא אבין ראיות הרמב"ן מירושלמי לומר דאינו עובר הא שם כשהוא בפלטאי מוציא מרשותו אבל מ"מ י"ל דאם מונח בביתו עובר דכשמוציא מרשותו יד כל אדם בו לזכות ואין לו זכות לזה יותר מלזה משא"כ כשמונח בבית ומצוי בידו י"ל דעובר וכמ"ש הפנ"י.

וראיתי בס' מקו"ח שהשיג על הפנ"י שכ' פיון דעיקר המיעוט הוא בירושלמי בחמץ דאחרי' מטע' דאינו יכול לבערו ובהפקר הרי יכול לבערו וכתב דאי אפשר לומר פן מדאמר במתני' פסחי' (דמ"ו) לא זהו חמץ שמונזרים עליו בב"י ולדבריו לא יראה אלא חמץ של הפקר ועוד ראי' מהא דשני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הפתוב פאילו הן ברשותו ולדבריו מאי עשאן פיון דאפי' בהפקר גמור עובר ובאמת אלו הקנשיו' ל"ק פלל דאחר שיזענו דאוקמי' ברשותי' אף דאסור בהנאה ואינו כשלו פיון דלא שנה פלום ורק חיידשה התורה לקראו שם שלף ועשאן כשלו לא ממעטינן רק של אחרים של נכרים שיש לו בעלים לחמץ או של גבוה דכח אחר מעכב מלאוקמי' ברשותו אבל של הפקר דאין פח אחר מעכב ולית לי' לשום אדם זכות בו אם מניח ברשותו דומה לבור דקראו הפתוב בעל הבור אע"ג דלאו דידיה הוא וכמו כן בחמץ וכמ"ש בס' תורת חיים פסחים שם וגם אינו דומה לחלה דלאו דידי' הוא ושל גבוה הוא כל זמן שלא בא ליד פהו ועליו רק לקיים מצנת נתינ' ושל גבוה הוא כמ"ש הר"ן חולין סוגיא דמזיק מתנות פהונה ואף לדעת התוס' שם מיד כשיפריש הוי ממון פהנים רק דלית להו בעלים מבוררים לכף חייב המזי' בדיני שמי' מ"מ פיון דל"ל בעלים מבוררי' מצד הפהני' אינם עוברים על ב"י ובכ"ז פח אחר מעכב לאוקמי' ברשותיהו דבעלי' ולכף לא זהו חמץ שמונזרים עליו בב"י משא"כ דבר של הפקר המונח בביתו וזכות לו לזכות בו פיון דאין פח אחר מעכב י"ל דעובר גם י"ל דתליא אם אמרינן הואיל כמו הואיל אי בעי מתשיל עליה לכף הפקר גמי פיון דאינו מחוסר ממון שפיר אמרינן הואיל.

ור"י דאמר לא זהו חמץ שמונזרין עליו לית לי' הואיל. ומה דפשיטא לי' להשיג על הפנ"י כנראה דגם רמב"ן נבוך בזה אם עובר על של הפקר.

ומ"מ זה הפל אם לא בטלו אבל בטול ודאי מהני וכמ"ש. ומדבר תשובת רשב"א המובא בשו"ע (תמ"ח) בנכרי שהביא דורן חמץ לישראל באחרון של פסח דל"נ לי' לישראל לקנות באיסור וחצירו ג"כ א"ק לו ואף ביו"ט ראשון דאסור מד"ת כשאינו רוצה לקנות אין חצירו קונה לו בע"כ ומותר לאחר הפסח והא נכרי איסתלק מני' כשמניחו בבית ישראל ולא גרע מהנותן מתנה לחבירו ואמר אי אפשי בה דהוי הפקר פיון דהנותן אסתלק וא"כ נימא עכ"פ פיון שהוא בבית ישראל ואין פח אחר מעכב חייב הישראל

לבערו ועי"ש ברש"ב"א (סי' קע"ח) דכל שרוצה לזכות בו אע"פ שהוא איסור הנאה זכה בו לאסור בהנא' לעולם ולעבור בו כממונו עי"ש וא"כ מוכח מזה דאינו עובר כ"ז דלא זכה בו אף אם מונח הפקר בביתו: והנה מבואר מדברי רמב"ן שכ' דאם אינו עובר אלא על חמץ שלו שהוא רוצה בקיומו ונדעתו עליו הא נתיאש ממנו ונתן דעתו שאינו רוצה בו מחמת איסורו ולא יתנה בו לעולם אינו עובר מבואר דביטול מד"ת הוא לשון פ' כעפרא ושללא יתנה לעולם ואף דמד"ת לר"ש דקי"ל פותלי' מותר אחר הפסח וחזור להתיירא מ"מ לא מצד קנן הפעלי' דאל"כ שוב נשאר קנן הפעלים על אחה"פ ועי' מקו"ח (סי' תמ"ח) דכ' לאחיה"פ א"צ הפעלים לחזור ולזכות ונעש' שלו ממילא עי"ש וא"כ לעולם הוי גורם לממון ותורת בעלי' עליו ואינו חידוש ומה מהני ביטול והביטול הוא שלא יתנה לעולם וכיון דלאחר הפסח שוב להיות ממילא שלו הדר' קושית הרמב"ן לדוכת' איך יתנו במ' שמששבו לעפר א"ו דאף דאחיה"פ שוב להתיירא מ"מ יד כל אדם בו לזכות עכשיו וכן לאחיה"פ קודם שיזכו הפעלים ומ"ש המקו"ח (סי' תל"א) דלקה ל"ה תוך הפסח גורם לממון הואיל דהכל מצויין לבערו דאי אפשר להתקיים דמצנה בהשבתה והוכיח דרק מצד עשה דהשבתה הוי אינו שלו דהא דעת ריטב"א סנפה (דל"ה) דאיסורי הנאה חשיב לכם וע"כ חמץ טעם אחר הוא משום דחייב בהשבתה והנה פ' פתבתי בהגהותי לד"ח דיני חמץ (סי' א') להעיר בזה מדברי רש"י חולין (דף ד') דנראה דחמץ בפסח אין לו ריעותא משאר איסורי הנאה עי"ש ומלבד זה א"כ הא דחייבתו התור' להשבת אינו חידוש כיון דאם לא יתחייב להשבת אף דאסור בהנאה הוי שלו או מטעם דכל איסורי הנאה חשיב של הפעלים בפ' ד' דבר שהי' שלו מקודם וקנינו ונאסר אצלו עדיף יותר מאתרוג של ערלה דבתולדתו נאסר בהנאה ואעפ"כ דעת ריטב"א דמקרי לכם מכ"ש חמץ שהיה דין ממון קודם זמנו ועיקר החידוש הואיל דחייב בהשבתה א"כ מה מהני ביטול בלב דלא הוי ענין הפקר קושית הרמב"ן מה מהני לקיים בזה תשבתו ועוד יש להתעורר בזה הרבה דברים אולם פנראה מרמב"ן ור"ן סברו להדיא דכל איסורי הנאה לאו שם פעלים עליו וזה שחידשה התורה בחמץ לקה מהני ביטול.

ולדעת הסוברים דאיסור הנאה מקרי לכם ושם פעלים עליו י"ל דסברי כמ"ש התו"ח דדומה לבור בר"ה דקראו התורה בעל הבור אף דאינו שלו כן נמי חמץ שפרשותו אף של ישראל אחר או הפקר ואינו רוצה לזכות עובר ג"כ ורמ' עליו העשה דתשבתו וזה חידוש דעשאן הכתוב כאילו הוא שלו ומקרי בעלי' ובזה מהני הביטול אף דאינו שלו מ"מ אם משווי את כל זכויותיו שיכול לבא לו מזה כעפ'ר' בעלמא ואינו רוצה בקיומו להחזיקו כממון סגי בזה ממילא לא נוכל למפלג בין חמץ לחמץ ומהני ביטול בזה אף על חמץ שלו דהעש' והלאו דבל יראה ובל ימצא פולל על כל חמץ שהטילה עליו החיוב ומה שסגי בחמץ שלא הי' שלו מעולם כן סגי אף בחמץ שהיה שלו וגם עכשיו הוא שלו להסוברים דאיסור הנאה חשיב ומקרי לכם מ"מ מהני ביטול דזה הי' צווי התורה לא יראה לה רק בטל בלבבך: וראיתי בפ"מ בפתיח' להלכות פסח (פ"א אות ט') שכ' ונ"ל ולכאור' מי שאסר עליו חמצו בהנא' קודם איסורו כשפ'א פסח אינו עובר בב"י דלאו דידי' ונהי דב' דברים א"ב ש"א נעשאן הכתוב כאילו פרשותו חידית רחמנא אבל כה"ג לא נעיינ' (סי' תרמ"ט) הפנדר הנאה מלולב ל"ה שלכם וברמב"ם קנה חמץ בפסח לוקה והא לאו דידי' הוא דאסור בהנאה וקניתו לאו פלוג וכה"ג לא חידית קרא אע"כ כה"ג

נְמִי דְלִי הוּא וְע"ז שְׁהַגְבִּיהַ יִשְׂרָאֵל אֵין בְּטִילָה אַף דְאִסּוּר הַנּוֹא' וְצָרִיף לְחַלֵּק בֵּין תַּרְמ"ט לְזֶה וְחֻמֵּץ שֶׁל כִּלְאֵי הַפֶּרֶם כַּה"ג נְמִי י"ל עֹבֵר עַל ב"י עַכ"ד הִנֵּה מ"ש מְקַנָּה חֻמֵּץ בְּפֶסַח וְגַם הַנּוֹ"ב הָאֲרִיף בְּזֶה וְכִבֵּר פְּתָבוּ הָאֲחֵרוֹנִי' דְהַעֲלִימוּ עֵינֵי מְדַבְּרֵי רִשְׁבֵי"א בְּתַשׁוּבָ' הַנָּ"ל וְכִבֵּר"ן ע"ז פ' כָּל הַצְּלָמִים דְאֵף דְאֵין זְכִיָּה בְּאִסּוּר הַנְּאָה מ"מ לְקַנּוֹת וְשִׁתְּנִסְף אִסּוּר מְהֵנִי פִּינּוֹן דְרוֹצָה לְקַנּוֹת וּלְזַכּוֹת אַף דְהוּא אִסּוּר הַנְּאָה וּמ"מ גַּם הָרַמְבַּ"ם י"ל דְמוֹדָה לְהַדִּין דְתַרְמ"ט דְכִינּוֹן דְאִסּוּר עָלָיו בְּהַנְּאָה ל"ה שְׁלֹו וְכִהְפָּקֵר הוּא וּמִמֵּיל' י"ל ג"כ דְאֵינוּ עוֹבֵר בְּב"י דְזֶה לֹא חִידוּשָׁה הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת בְּרִשׁוֹתוֹ דְכִבֵּר שְׂאִין בּוֹ מְמוֹן אַף בְּלַעֲדֵי אִסּוּר חֻמֵּץ וְכִמוֹ דְאֵינוּ עוֹבֵר בְּשֶׁל הַפָּקֵר כֵּן נְמִי בְּאִסּוּר עָלָיו בְּהַנְּאָה בְּרַם בְּאִסּוּר עָלָיו בְּהַנְּאָה קוֹדֵם פֶּסַח וְדַאי עוֹבֵר לְרֹב הַפּוֹסְקִים דְאֲמַרְיָן הוּאִיל וְאִי בְּעֵי מְתַשִּׁיל עֲלֵי' פְּדִידָה דְמִי וְעוֹבֵר בְּב"י וּבְתַשׁוּבַת רִשְׁבֵי"א בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת פְּתַב דְמַטְעַם הוּאִיל לֹא הָוִי פְּדִידָ' הֵן לַעֲנִין לְוֹלֵב הֵן לַעֲנִין קִידוּשִׁין דְבִשְׁבִיל הוּאִיל ל"ה פְּדִידָה וְכִבֵּר כ' הָאֲחֵרוֹנִים דְלִגְבֵי חֻמֵּץ פִּינּוֹן דְאֵף גּוֹרֵם לְמְמוֹן דְבַכ"מ לֹאוּ כְּמוֹן דְמִי גְלִי לָן קַר' דְלֹא יִמְצָ' דְעוֹבֵר בְּזֶה אַף דְבְּאֲמַת לֹאוּ דִידָ' הוּא רַק דִּישׁ לוֹ זְכוּת שְׂיִכּוֹל לְמַשְׁאֵל עֲלֵי' עוֹבֵר א"כ אַף דְאִסּוּר עָלָיו הַחֻמֵּץ בְּהַנְּאָה מַטְעַם נִדְר מ"מ עוֹבֵר לַכ"ע דְפֶסְקִינָן הוּאִיל.

אוּלַם אִם הַחֻמֵּץ אִסּוּר בְּהַנְּאָ' מִצַּד אַחַר כְּמוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַפֶּרֶם וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה יֵשׁ מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק אִם גַּם בְּזֶה עֲשָׂאֵן הַפְּתוּב פְּאִילוּ הֵם בְּרִשׁוֹתוֹ וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי מִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְפֶסַחִים ר' יִרְמְיָה בְּעֵי פְתֵי פְּנִסְיוֹת וּבַמ"ד מַהוּ שְׂיִהִיו צָרִיכִין בְּדִיקָה כּו' ר"י בְּעֵי חֲצִירוֹת שְׁבִירוּשְׁלָם שְׂאוּכְלִין שְׁם חֲלוֹת תּוֹד' וְרַקִּיקֵי נְזִיר מַהוּ שְׂיִהִיו צָרִיכִין בְּדִיקָה בְּלֹא כֶּף אֵינּוֹן בְּדוּקוֹת מִן הַנּוֹתֵר יָבֵא פְּהֵדָא כּו' אוּף הֵכָא שְׁלֹא לְחַלֵּק בֵּין בִּיעוּר לְבִיעוּר ע"כ וְאִם נֶאֱמַר דְהִיכָא דְנֶאֱסַר בְּהַנְּאָה בְּלַעֲדֵי אִסּוּר חֻמֵּץ שׁוּב אֵינוּ עוֹבֵר א"כ לְדַעַת רִש"י דְעִיקָר הַבְּדִיקָה שְׁלֹא יַעֲבֹר בְּבַל יִרְאֶה לְמָה פְּרִיף בְּלֹא כֶּף אֵינּוֹן בְּדוּקוֹת מִן הַנּוֹתֵר הֵינּוּ שְׂצָרִיף לְהַשְׁגִּיחַ שְׁלֹא יֵאָבֵד מִמֶּנּוּ וְלֹא יֵהִי נוֹתֵר וְאִם יוֹתֵר דְכִבֵּר צָרִיף לְהַשְׁגִּיחַ לְשַׂרְפוֹ כְּמוֹ שְׁפִי הַמְּפָרֵשׁ וּבְאֲמַת בְּזֶה יֵשׁ נ"מ אִם נִשְׂאָר מְזָה מְעַט פְּחוֹת מְכַזִּית וּמְזָה מְעַט וְעַל יְדֵי צִירוּף נִשְׂאָר כְּזִית בְּזֶה לַעֲנִין שְׂרִיפַת נוֹתֵר אֶפְשָׁר דְלֹא מְצַטְרֵף וְלַעֲנִין חֻמֵּץ מְצַטְרֵף ה"ל לֹוֹמֵר פִּינּוֹן דְבָלָאוּ הֵכִי אִסּוּר מַטְעַם נוֹתֵר כְּכִר נֶאֱסַר בְּהַנְּאָה וְאֵין בּוֹ מְמוֹן לְשׁוּם אֶחָד וְאֵינוּ עוֹבֵר עָלָיו וְכֵן יֵשׁ קֶצֶת לְהוֹכִיחַ מִירוּשְׁלָמִי פ"ב שְׁם (סוּף ה"א) ר"ב בַּר לױ שְׂאֵל חֲלוֹת תּוֹדָה שְׁנַעֲשֶׂה נוֹתֵר נִימָא אִם נַעֲשׂוּ נוֹתֵר עַד שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַן בִּיעוּרוֹן אֶת מְבַעֲרֵן בְּכָל דְכִבֵּר מְשִׁהִיגֵעַ זְמַן בִּיעוּרוֹן אֶת מְבַעֲרֵן בְּשַׂרְפָּה וְעִ"ש בְּמִפְרָשׁ לְרַבְּנָן דְחֻמֵּץ עַד שְׁלֹא הִגִּיעַ ז"ב בְּשַׂרְיָפָה וּמְשִׁהִיגֵעַ הַשְּׁבַתְתוֹ בַּכ"ד מְבַעֲיָא לִי בְּחֲלוֹת תּוֹדָה שְׁנַעֲשֶׂה נוֹתֵר שְׂמַצּוֹתָן בְּשַׂרְפָּה מִי אֲמַרְיָן פִּינּוֹן שְׁהֵן חֻמֵּץ הַשְּׁבַתְתוֹן בַּכ"ד אוּ דְלִמ' בְּמִלְתִּיהוּ קִיָּיִמִי בְּשַׂרְיָפָה עִ"ש וּמְבֹאָר דְאֵף נוֹתֵר שְׁנַעֲשֶׂה חֻמֵּץ חֲלַעְלִיו חִיּוּב הַשְּׁבַתְתוֹ חֻמֵּץ אַף דְבִלֹא"ה אִסּוּר בְּהַנְּאָה מִצַּד חֻמֵּץ יֵישׁ לְדַחֲוֹק וְלְדַחֲוֹת רֵאִיוֹת הָאֵלֶּה גַּם יֵישׁ לְהוֹכִיחַ מַהָא דְכִיּוֹצֵא מְפָרִישִׁין חֲלָה בְּטוֹמָא' בִּיו"ט ר"א אוּמֵר לֹא תִקְרָא שְׁם עַד שְׂתַמְאָפָה וְקֶאֱמַר בְּגִמְרָא דְר"א סוֹבֵר טוֹבַת הַנְּאָה מְמוֹן וְאִם תַּחֲמִיץ יַעֲבֹר עָלָיו וְכִבֵּר עֲמָדוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה הָא יְכוֹל לְהַפְקִיר הַטוֹה"נ וְעֵינִין מ"ש אַאמ"ו ז"ל בַּד"ח דִּינֵי חֻמֵּץ (סִי' כ) וּבַמ"ש אֲנִי הָעֵנִי שְׁם בְּסוּף הַסִּי' דְהָא בְּאֲמַת לִית לִי בּוֹ כְּפַעַת טוֹה"נ דְמִי פְתִי יִקְבַּל מִמֶּנּוּ רַק הַטוֹה"נ יֵהִי לּוֹ אַחַר הַפֶּסַח וְלַעֲנִין ב"י דְהַגֵּל"מ כְּמוֹן דְמִי אֶבֶל לְהַפְקִיר א"י ע"ש וְאִם נֶאֱמַר דְאִם אִסּוּר עָלָיו בְּהַנְּאָה בְּלַעֲדֵי אִסּוּר חֻמֵּץ שׁוּב אֵינוּ עוֹבֵר הָא עַכ"פ יְכוֹל לְאִסּוּר עָלָיו

בְּקוֹנָם הַחֵלָה הַזֶּה שְׁמִפְרִישׁ וְשֵׁלָא יְהִי לֹו שׁוּם טוה"נ מַחֲלָה הַזֹּאת וּא"כ שׁוּב לָא אוֹקֵמִי רַחֲמָנָא בְּרִשׁוּתֵיהּ פִּינּוּ דְגַם קְוֹדֵם שְׁנַתְחַמֵּץ נְאָסֵר עָלָיו כָּל הַנְּאוֹת מַחֲלָה הַזֹּאת וְאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ וּבְזֵה לֹא חִידָשׁ רַחֲמָנָא לְאוֹקֵמִי בְּרִשׁוּתֵי א"ו מִשְׁמַע דְּבָכֵל חַמֵּץ פִּינּוּ שְׁחַל עַל זֶה שֵׁם אִיסוּר חַמֵּץ קָאִי בְּרִשׁוּתֵיהּ וְלַעֲבֹר עָלָיו בְּב"י וְעַדִּינּוּ צ"ע: וְנַע דְּכַמְה אַחֲרוֹנִים הוֹכִיחוּ מְדַבְּרֵי הַרְמָב"ם (פ"ה מְאִיסוּרֵי מִזְבַּח) דְּאִיסוּר הַנְּאָה הָנִי שְׁלוֹ מְדַכ' שֵׁם אִין מְבִיאִין מְנַחֲחוֹת וְנִסְכִּים לֹא מִן הַטָּבֵל וְלֹא מִן הַחֵדֶשׁ וְלֹא מִן הַמְזֻנָּע וְאֶצ"ל מְעַרְל' וְכִלְאֵי הַפָּרֶם מְפִנֵי שֶׁהוּא מְצוּה הַבָּאָה בְּעַבְיָה שֶׁהַקָּב"ה שׁוֹנְאָה וְאִם הִבִּיא לֹא נִתְקַדְּשׁוּ כו' אֲבָל נִתְקַדְּשׁוּ לְהַפְסֵל פְּקֻדָּשִׁים שְׁנִפְסְלוּ ע"כ.

וְסָבְרוּ דְעִיקָר הַטַּעַם מִשׁוּם מַהֲב"ע וְטַעַם זֶה קָאִי עַל פְּוֹלָם אַף עַל עַרְל' וְכִלְאֵי הַפָּרֶם וְגַם דְּנִתְקַדְּשׁוּ לְהַפְסֵל וְאִמְאֵי הָא לֹא מְהַנִּי הַקְּדוֹשׁ כָּלֵל דְּקָרְבָנוֹ כְּתִיב וְצָרִיף שְׂיִהְיֵי שְׁלוֹ א"ו דְּסוֹבֵר דְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה חֲשִׁיב שְׁלוֹ.

וְעִי"ש בַּמִּל"מ דְּהִבִּיא דְּבָרֵי תוֹס' חֻלְיִין (דָּף ק"מ) דְּבְקָרְבָנוֹת ל"ש הַנְּאָה דְּמַצּוֹת לֹא לְהַנּוֹת נִתְנוּ וְכָבֵר עֲמַדְתִּי בְּזֵה ע"ד הַרְשָׁב"א דְּשִׁפְתֵינוּ בְּרוּר מְלָלוּ דְּאִיסוּר הַנְּאָה לֹא דִידָן' הוּא וְאִמְאֵי הוּא כְּשֶׁר לְקָרְבָן הָא ל"מ הַקְּדוֹשׁ וְכַתְּבֵתִי בְּזֵה בְּהַגְהוּתִי בַד"ח דִּינֵי לוֹלֵב (סוֹף ס' א') עִי"ש וְרֵאִיתִי בְּתִשׁוּבַת חַתָּם סוֹפֵר או"ח (ס' ק"פ) שְׁכַת' דְּלָכָף הָנִי דִּידָהּ אִיסוּר הַנְּאָה כְּמִבְּנָאָר ב"ק (דָּף צ"א) שׁוּרֵי הַרְגָּת בְּשׁוּר הַעוֹמֵד לְסַקִּילָה הָרִי דְּשֵׁם בְּעָלָיו עָלָיו וְכֵן בְּעַרְלָה וְכ"כ וְחַמֵּץ מִצַּד תִּשְׁבִּיתוֹ וְהַפֵּל מְצוּיָן עָלָיו לְבַעֲרוּ לְכָף אִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְשָׂאָר אִיסוּרֵי הַנְּאָה מִיְקָרֵי שֶׁל בְּעָלִים רַק בְּאֶתְרוּג לֹא מִיְקָרֵי פָרִי וְאִף דְּבַתוֹס' סוֹכָה (דָּף ל"ה) מְבִנָּאָר דְּגַם בְּלוֹלֵב אִיסוּר הַנְּאָה לֹא מִיְקָרֵי דִידָן' הֵינּוּ מְדַכְתִּיב וְלִקְחַתֶּם לָכֶם שְׂתַקְחוּ לְעַצְמֵיכֶם וְאִין בּוֹ קִנְיָן לְעַצְמוֹ אֲבָל בְּקָרְבָן לֹא כְּתִיב שְׂיִקְחֻנּוּ לְעַצְמוֹ שְׂיִהְיֵי שְׁלוֹ אֲלֵא יִקְרִיב קָרְבָנוֹ וְלֹא שֶׁל אַחֵר וְכֵן יִקְדִּישׁ בֵּיתוֹ וְלֹא בֵּית שֶׁל אַחֵר אֲבָל כָּל שְׂאִינוֹ שֶׁל אַחֵר אַף ע"ג דְּגַם לֹו אִין בּוֹ קִנְיָן לֹא אִימְעַט אֲלֵא הִיכָא דְּכַתִּיב קִיחָה שְׂאָז צָרִיף שְׂיִקְחוּ לְעַצְמוֹ שְׂיִהְיֵה לֹו בּוֹ קִנְיָן עִי"ש בְּאֶתְרוּג: וְנִפְלְאֵתִי מְאֹד א"כ יְהִי יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ דְּבָר שֶׁל הַפָּקֵר אַף דְּלֹא דִידָן' הוּא מ"מ פִּינּוּ דְּאִין פַּח אַחֵר מְעַכֵּב לֹא אִימְעַט מִבֵּיתוֹ וְזֵה מְבִנָּאָר הַבִּיטוּל מִפְּמָה וְכַמְהָ מְקוֹמוֹת וּבְפָרֵט מְדַבְּרֵי כָּל הַרְאִשׁוֹנִים גְּדָרִים (דָּף ל"ד) בְּהִי מְנַחַח כְּפִיךְ שֶׁל הַפָּקֵר דְּאִינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ טָרֵם שְׁזוֹכָה בּוֹ וְגַם אַף אִם נְאָמַר דְּאִיסוּר הַנְּאָה שְׂיִישׁ לֹו בְּרִשׁוּתוֹ דְּאִין לֹו בּוֹ קִנְיָן מ"מ הַקְּדוֹשׁ מְהַנִּי הָא מְבִנָּאָר ב"ק (דָּף מ"ה) בְּשׁוּר הַנְּסַקֵּל לְאַחֵר שְׁנַגְמַר דִּינוֹ הַקְּדוֹשׁ אִינוּ מוֹקְדֵשׁ וְלְהַסוֹבְרֵי דְּנְאָסֵר מְחִיִּים הוּא מְטַעַם דְּכִינּוּ דְּאִיסוּר הַנְּאָה הוּא לֹא דִידָהּ הוּא לְהַקְדִּישׁוֹ וְעוֹד הָא מְבִנָּאָר מְנַחֲחוֹת (דָּף פ"ג) דְּחַטָּאת אִינוּ בָּא אֲלֵא מִן הַחֻלְיִין מְדַכְתִּיב אֵת פֵּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לֹו מְשָׁלוֹ וְלֹא מְשָׁל מְעַשֵּׂר וְעִינּוּ תוֹס' רִישׁ מְנַחֲחוֹת הָרִי מְדַכְתִּיב אֲשֶׁר לֹו בְּעֵי שְׂיִהְיֵי שְׁלוֹ מִמֶּשׁ וְשְׂיִהְיֵה בּוֹ קִנְיָן וְהָא דְּצָרִיף שֵׁם לִימוּד שְׂאִינוּ בָּא מְשָׁל מְעַשֵּׂר הָא בְּלֹא"ה מְדַכְתִּיב קָרְבָנוֹ יִדְעֻנּוּ דְּבְעֵי שְׂיִהְיֵי שְׁלוֹ וּמְעַשֵּׂר שְׁנֵי לר"מ מְמוֹן גְּבוּהָ הוּא ע"כ צָרִיף לֹו מְרַמֵּז דְּמְקָרְבָנוֹ ל"ה מְמַעֲטִינּוּ רַק וְלֹא הַגְּזוּל אֲבָל לֹא שֶׁל מַע"ש דַּעכ"פ יֵשׁ לְבַעֲלִים זְכוּת בּוֹ יוֹתֵר מְאַחֲרִים דְּאִין אַחֲרִים יָכוֹלִים לְחַטְוֵן מְמַנּוּ וְלְבַעֲלֵי נִתְנָן לְאֶכּוֹל בִּירוּשָׁלַם וְהִי שְׁפִיר מְקָרֵי קָרְבָנוֹ לְכָף יִלְפִינּוּ מְדַכְתִּיב אֲשֶׁר לֹו שְׂצָרִיף שְׂיִהְיֵי לֹו בּוֹ קִנְיָן וְעִי"כ"מ הַלְכוֹת בְּפוּרִים (פ"ו) מְשֵׁם הַר"י קוֹרְקוּס בְּטַעְמָא דְּהַרְמָב"ם דְּאִף דְּפוּסֵק כַּר"מ דַּמַּע"ש מְמוֹן גְּבוּהָ מ"מ חֲתִיב בְּחֵלָה וְעִירִסוּתֵיכֶם מְקָרֵי וְכֵן לְעַנְיָן אֶתְרוּג מְקָרֵי לָכֶם הוּאִיל דִּישׁ לֹו בּוֹ הֵיִתֵּר אֲכִילָה [וְעִינּוּ ס' אֲבָנֵי מְלוּאִים אַה"ע

(סי' כ"ח סק"ג) דלדעת זה מוכח דלא כס' יראים דסובר אף דגזל נכרי מותר מ"מ ל"ה לכם לענגן אתרוג דהא לדעת רמב"ם תליא ביהיתר אכילה וכבר השגתי על זה בהגהותי בד"ח דיני לילב (סי' ב') דשאני היתר אכילה דמע"ש דיש זכות זה רק לבצעלים משא"כ הפקר או גזל נכרי אף דשרי מ"מ יד פל אדם שוין בון] עכ"פ אף דכתיב קרבנו הי' יכול להביא ממצעות מע"ש לקד ממצטינן מדכתיב אשר לו שיהי' שלו ממש ועי' רש"י חולין (דף כ"ב) משלו ולא משל מעשר דתרי אשר לו כתובים בפרשה ואפי' לר"י דאמר מע"ש ממון הדיוט הוא להכי אתא אשר לו לממצטינן וצ"ע הא לא פתיב להדיא למעט מעשר רק מדכתיב אשר לו ומבאר בש"ס סוף פ"א דשבועות ויומא (דף נ"ה) דרשינן אשר לו ולא משל ציבור ודרשינן לתלתא אשר לו הכתובים בפרשה חד ולא משל ציבור וחד ולא משל אחר הכהנים וחד לעכב ולא יש קרא יתירא ללא משל מעשר וע"כ ולא משל ציבור ומעשר מחד קרא נפקא לי' דלאו שלו הוא וזה הפל למ"ד דמע"ש ממון גבוה הוא אבל למ"ד ממון בעלים הוא לא ממצטינן ומצאתי בטורי אבן חגיגה (דף ח') דתמה בזה על רש"י ז"ל ולמ"ש י"ל דרש"י סובר ג"כ פשיטת הר"י קורקוס בדעת רמב"ם דהיא דיש לו בו היתר אכילה חשיב שלו וע"כ הא דמצטינן לענגן קרבן מאשר לו ולא משל ציבור וגם לא משל מעשר הוא משום דאם אינו שלו לגמרי ידענו מדכתיב קרבנו דבעי שיהי' שלו וממצטינן מאשר לו אף מה דלא ידענו מקרבנו היינו משל ציבור המוסרים לו לצורך פר שלו אף דקרבנו הוא מ"מ פיון דאינו שלו לכל דבר לאו אשר לו הוא וכן נכלל בזה ולא משל מע"ש אף דיש לו בו היתר אכילה מ"מ לאו שלו ממש הוא לכן סובר רש"י אף למאן דסובר ממון הדיוט הוא מ"מ ממצטינן משום דכבר פתיב קרבנו ומאשר לו ממצטינן אם אינו שלו לכל דבר ומעשר שני אף דממון הדיוט הוא מ"מ צריך דוקא שיאכל בירושלם ויש בזה ליישב קושית תוס' שבועות שם דלעפובי מנין ועיין ריטב"א יומא ואכ"מ בזה עכ"פ לקרבן ודאי מה דלא מקרי לכם לענגן אתרוג ג"כ לא מקרי קרבנו מדכתיב לגבי' אשר לו והדרא הקושיא על הרמב"ם למה יהי' הקרבן פקדשים שנפסלו הא ל"ה בגדר קרבן פלל אולם המעיין בתוספתא סוף פ"ח דמנחות ופ"א דמעילה אשר ממנו תוצאות דברי רמב"ם הנז' יראה דטעם זה דמהב"ע לא קאי על איסור הנאה רק על איסורי אכילה דמתחלה פרט התוספתא אין מביאין כו' מן הטבל ומן התרומה וממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו ואם הביא הרי אלו פסולין ובלבסוף סיים ואצ"ל מן הערל' וכלאי הפך משמע דבזה לא נתקדשו פלל דלא חל עליו פלל שם הקדש ובתוספתא דמנחות כ' מע"ש והקדש שנפדו ובמעילה הוא שלא נפדה ובנדאי יש ט"ס וצ"ל שלא נפדו וכנראה דערלה וכ"כ בלא"ה פסול ואף אינו חל עליו ההקדש פלל דלאו דידי' הוא ולא נתקדשו אף לפסול רק טבל וחדש דאיסורי אכילה בזה כ' הרמב"ם שהיא מהב"ע ונתקדשו לפסול ומ"ש ואצ"ל ערל' וכ"כ באמת הטעם דלא חל פלל ההקדש ופלא מה שהרמב"ם הכניס זה באמצע ואצ"ל ערלה וכ"כ ואח"כ פתב טעמא דמהב"ע ויהיו פקדשים שנפסלו ובתוספתא כת' זאת טרם שכ' ואצ"ל מערלה וכ"כ ומשמע דבאמת לא נתקדשו פלל שוב מצאתי בתשובת פני ארי' דלמד ג"כ בדעת רמב"ם דבאיסורי הנא' הטעם דלא נתקדשו פלל דלאו דידי' הוא ויש להבין בדברי התוספתא דכנייל ג"כ הקדש שלא נפדו ומע"ש הא זה איסורי הנאה הוא והקדש לאו דידי' הוא והוי כגזל ממש ויש לדחוק ואכ"מ: ואם יש לו חמץ של מעשר

שני אף דממון גבוה הוא מ"מ נדאי עובר בב"י לא מפעיא לשיטת הר"י קורקו"ס דמע"ש אף דממון גבוה הוא מ"מ הואיל דיש לו היתר אכיל' הוי עריסותיכם ונלכם לענין אחרוג וכמו שביארתי לעיל הואיל דעכ"פ זכות זה שיש לו בו לאכול בירושלם אין לאחרים בו ועדיף מהפקר נדאי חשיב שקה לענין ב"י אלא אף אם נאמר דלר' מאיר דממון גבוה הוא אינו יוצא באחרוג ואינו חייב בחלה הואיל דאינו שלו ממש מ"מ לענין ב"י דחמץ נדאי עובר פניו דיש לו בו צד זכות ולא גרע מקבל עליו אחריות דמרבין מדכתיב לא ימצא נאף גול"מ כממון דמי לענין בל ירא' מכ"ש בזה דיש לו זכות בו יותר מאשר יש לאחרים נדאי חייב לבערו.

ותמהני מאד שראיתי בפנ"י פסחים (דף י"ג ע"ב) בהא דאין מביאין תודה בחג המצות ופריף פשיטא והקשה לראב"י דיליף שאור דאכילה משאור דראי' א"כ אם קדשים קלים ממון גבוה מותר באכילה ובצל"ח שם הוסיף עוד דמצנת תשביתו לא שייף ג"כ ולר"ש דאחר שיש ליתא רק בעשה דתשביתו מותר באמת לאכול וכן בשביעי של פסח למ"ד נדרים ונדבות קרבין ביו"ט הי' יכול להביא תוד' ולאכול בלילה דאינו עובר בב"י דהוי ממון גבוה וכה פתב בסוף ספר הפלאה משם בעל מחנה לוי ודבריהם תמוהין הא לא גרע מגול"מ דכממון דמי לגבי חמץ ומכ"ש בזה דעכ"פ יש לבעלים זכות זה לאכול והוי כדידהו לענין ב"י נאף אם נאמר דלענין אחרוג וסלה לא מקרי לכם מ"מ לענין ב"י נדאי עובר ומכ"ש לשיטת הרמב"ם וכפי דברי הר"י קורקו"ס דאף לענין סלה נאחרוג מקרי לכם הואיל דיש להם יותר זכות ממה שיש לאחרים מכ"ש דעובר בב"י: וקצת יש להביא ראיה לדברי הר"י קורקו"ס מפסחים (דף צ') הממנה אחרים עמו על פסחו כו' מעות שבידו חולין ומוקי פרבי שע"מ פן הקדישו ישראל את פסחיהו ועי"ש בתוס' דקמ"ל קרא דדעתו לכה ועיין רמב"ם הל' ק"פ (פ"ד ה"י) חזינו דאחרים יכולים לימנות עמו בפסח אף שהוא כבר הקדישו וכנרא' ק"פ צריף שיהי' שלו ממש מדכתיב משכו וקחו לכם ובירושלמי (פ"ק דקידושין) יליף מזה דמשיכה קונה בבהמ' דקה וכן משמע מרש"י קידושין ר"פ האיש מקדש בהא דאיש זוכה וכן ברש"י גטין (דף כ"ה ע"א) דבעי קנין וברע"ב סוף פ' איזהו מקומן א"כ איף יוצא זה הממנ' על פסח זה שפבר הוא הקדש ובמה יחשב לכם וע"כ פניו דעכ"פ יש לו זכות בו הוי לכם אולם זה לאב"י שם דסובר בפסח לא משייר אינש והפריש סתם ולדידנ' פבר חל ההקדש ואעפ"כ יוצא בו אחר הממנה עמו אחר פ' הרי דבשביל היתר אכילה הוי קרבנו ועי"ש ברש"י דלאב"י זה שהפריש לפסחו נאח"כ המנ' אחרים עמו מתנ' בעלמא הוא דיהיב לי' נאף דמבואר קידושין (דף נ"ד) דלר"מ דמעשר שני ממון גבוה אינו יכול לתת במתנה היינו שם מדכתיב מעשרו אם אינו שלו אינו מוסיף חומש אבל לענין ק"פ מקרילכם.

אבל לרב אושעז' אף בפסחו משייר אינש אינו ראיה דלדידנ' ע"כ ע"ד פן הקדישו בנ"י את פסחיהו דמי שיתמנה אח"כ על דעתו מפריש ופקע הקדושה מן המעות על החולין ועי"ש בירושלמי לכה הקדישה משעה ראשונ' אם יקבל מעות יצא לחולין בקדושה זאת ועי"ש פ' דברי הירושלמי בהלכה ג' ובהלכה ד' דע"ד רב הונא פל מה שביבאו מנויין הם מתחלה והוי הקדש שנתפיים ואינו עושה תמורה הרי דלמפרע הוא וזה שמפריש מעותיו תיכף מקדיש עד"ז אם יזכה בטלה של פסח נותן על מנויו של זה ויש להוכיח מזה דהא דיקול לחייב את עצמו ולשעבד לאינו מבנרר מהני אף מדאור' יתא כמ"ש הר"ן

ג) כ' דחמץ שאין ידוע אינו קונה לו תצירו לכה קאמר בש"ס תמירא דידיה של המשפיר
אבל ביטול שהוא מטעם שמא ימצא גלוסקא יפה ונדעתו עלי' ואז יקנה לו תצירו פיו
דנדעתו עלי' והמשפיר הפקירו מדעתו לכו צריה לבטל מקודם ודבריו תמוהין הא כ"ז
שלא מצ' אינו שלו ומה מהני הביטול ומהיכי תיתי נחוש שמא ימצא ויתפונן אז לקנות
הא דחיישינן בש"ס היינו בחמץ שלו והחצר שלו שפיר חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפה
ונדעתו עלי' היינו שפכר הי' דעתו עלי' ואינו בטל מאליו אבל פאן פיון דכ"ז שלא מצא
לא זכה ואח"כ פשידע ג"כ מסתמ' איסור' ל"נ לי' דליקני רק דניחוש שמא ימצא ונדעתו
יהי' לקנות ולזה ל"מ הביטול דהשתא ועיין מ"ש לעיל (סי' ב'): המג"א לעיל (סי' י"ד
ס"ק י') הקשה מ"ש שם דאסור לטול שלמ"ד דחיישינן שמא תקרע וכאן אמרינן נ"ל
למיעבד מצו' בממונ' וכ' דכאן הוי דבר מיעוט וזה דוחק מאן ימר דאם יעלה שכר
הבדיקה הרבה דיתחייב המשפיר ברם ההבדל מבואר דכאן הוא בעצמו עושה המצו'
ורמיא עליו אמדוהו חז"ל דנדאי ניחא לי' פיון דזוכ' בעצמו בחובת גוף המצוה אבל שם
בלוקח טליתו הוא לא עביד המצוה רק שסטייעו לחבירו דיעשה מצוה לא מצינו בזה
דעת חז"ל לומר שיירדו לסוף דעתו של בני אדם דניחא להו לאינשי שיעביד חבירו מצוה
בממונו אף שיוכל לבא לידי חסרון פיס לכה אסור לכתחלה ליקח שלא מדעתו וז"פ ואם
הוחזק שלא בקדו המשפיר ואמרו אשה כו' או קטן אנו בדקנוהו נאמנים והטעם דבדיקת
חמץ דרבנן וילדע' עו"ש וא"ר דאם נודע אחר שיש דאין ביזו לבטל וצריה בדיקה
והמקו"ח העלה דהביטול הוא רק לחומרא פנ"ל וגם מסתמא אינו רוצה שיקנה לו תצירו
אולם יורש שירש בית שחרית י"ד א"נ פשלא ביטל לאחר שיש ואף קודם שיש וביטל
צריה לבדוק פיון דהס' נולד בדאוריית' לענין ביטול ונגד זה אינו נאמן דצריה לבטל
מדאורייתא צריה ג"כ לבדוק פתקנת חכמים כמ"ש ב"י (סי' תל"ח) ולענ"ד יש לגמגם
בזה דכיון דמדרבנן נאמנים מצד עדות פעד בעלמא והוי מצד ברור הדבר רק לענין
דאוריית' א"נ א"כ אחר הביטול הוי כבירור שפכר בדיק המוריש ואינו דומה לדברי הב"י
דשם פיון נולד לנו ספק בדאורייתא נגרר הדרבנן אחריו ולא הקילו בזה בספקא דרבנן
וכאן על הביטול לא נולד לנו פלל ספק דאף אם פכר ביטל המוריש מ"מ חייב היורש
לבטל דהא פל הביטול דלהוי כעפרא דארעא הוא פיון דבלא"ה אינו ברשותו רק דעשא
הפתוב פאילו ברשותו מהני אם בלב מספם לדעת הפתוב כמ"ש הרמב"ן והר"ן ואימתי
מתחיל הביטול הוא רק כשהגיע זמן האיסור היינו משש ועד שיש עדיין ברשותו הוא
וכמ"ש הנו"ב מהד"ק (סי' י"ט) וכשמת המוריש נכנס לרשות היורש א"כ מה מועיל
הביטול של המוריש דמעיקרא על זמן שפכר נפסק פחו ובנדאי צריה לבטל מחדש א"ו
לא נולד על זה שום ספק ולא נשאר לנו הספק רק על הבדיקה וכיון דהיורש פכר ביטל
מחדש י"ל דנאמנים על הבדיקה ואף דצריה לבטל מ"מ לא מצינו דבכה"ג יצטרף דוקא
בדיקה וכמו דגדול נאמן ע"ז כמו כן קטן נאמן מצד ברור: והנה המג"א הביא דעת תוס'
עירובין (דף ל"ב) דהא דקטן נאמן הוא רק על בית שלהם ומשמע מזה קצת דביטול
מהני מקטן על חמצו פיון דמבואר בש"ס ע"ז דהפל נאמנים מטעם הואיל דמדאוריית'
בביטול בעלמא סגי והטעם נראה למ"ש רמב"ן ור"ן ענין הביטול א"כ הוי דומיא דכתבו
התוס' ב"ב (דף קמ"ג ע"ב) ד"ה ואם דהיכא דאין מפסידין ולא בא בידם הריוח מחלו
שפיר אף קטנים עי"ש ובהג"א שם והכי נמי דכונות' פיון דבאמת אינו ברשותו של אדם

ורק עשאן הפתוב לאוקמי ברשותיה מהני דעתו שלא יהיה נחשב כברשותו אולם למ"ש האחרונים להסוברים דאסור הנאה הוי שלו ולכם קרינו בי' והחידוש של חמץ דאינו שלו הוא מטעם דכיון דחייב בתשבתו והפל מצווין לבערו וכמ"ש לעיל (סי' ב) א"כ זה תינח בגדול דחייב בעשה דתשבתו אבל קטן דא"א במצות אף דאסורי הנאה הוא מ"מ חשיב שלו וליפא חידוש ומה מהני ביטול דקטן [ומה"ט יש להוכיח דאף נשים דא"ח במ"ע שהזמן גרמא מ"מ במ"ע דתשבתו חייבים ובפ"מ בפתיח' להלכות פסח (פ"ק א' אות ז) חקר בזה די"ל דאינו מצווים בעשה רק בלאו דב"י ולהנ"ל מוכרח דחייבים גם בעשה דאל"כ ל"ה מהני ביטול דנשים והתורה גילתה לנו יראה לה בטל בלבה וע"כ דגם של נשים אינו שלו וחידוש הוא וכן מבואר להדיא בחינוך מצוה ט' דנשים חייבין ג"כ בעשה דתשבתו וכן אף להסוברים דמצד אסור הנאה לאו דידן' הוא ובחמץ חידושה התורה מ"מ זה בגדול משא"כ בקטן דלאו בר מצות הוא י"ל דהוי דידן' ואינו צריך לבטלו והא דכתבו תוס' דאיירי בבית שלהם היינו בקטן שהגיע לחינוך כמ"ש דע"כ הא דקתני נאמנים איירי בהגיע לחינוך והמשפיר א"ח על זה דלא נתפנין לקנות רק הבדיקה שלא יבא לאכלו ומדרבנן בעלמא הוא לכה נאמנים והא דקאמר בש"ס מהו דתימא לא להמנוהו רבנו קמ"ל כיון דבדיקת חמץ דרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי לי' הימנוהו רבנו בדרבנן היינו דעכ"פ למשכיר לא איכפת כיון דאינו רוצה לזכות וכמו דחמץ שלו דו מה"ת וסגי בביטול כן באינו שלו אף דהוא של ישראל אינו עובר ומצד הקטן לא איכפת לן: וראיתי בפ"מ בא"א (סי' תל"ד ס"ק ט') בהא דשליח א"י לבטל כ' והה"ד יתומים קטנים ע"י אפטרופסים וחמץ של יתום קטן שעבר עליו הפסח י"ל דשרי דלמאן נקנסו' ולפ"ז אפטרופס ששכח למכור חמץ של יתום והגיע שש יסלק אחריותו מחמץ ויהי' מותר לאחר הפסח ע"כ ונראה דהוא מיירי בלא הגיע לחינוך אבל בהגיע לחינוך חייב לחנכו במ"ע דתשבתו ומ"ש דביטול של אפטרופס לא מהני הנה אף במקום דל"מ בשליח מ"מ מצינו אפטרופס עדיף כמו במקום שחב לאחרים (ח"מ סי' ק"ה).

ואף בלא הגיע לחינוך יש לגמגם אף דלא שייך קנס מ"מ כיון דחז"ל אסרו חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח לא פלוג רבנן ואף באונס ושוגג גמור אסרוהו ועיין ח"י (סי' תמ"ח) דמבואר מדבריו דאף חמץ של ישראל שגזל ממנו נכרי קודם פסח ועבר עליו הפסח אסור אחה"פ והמרי"ט אלגזי פשיטא לי' כיון דלא עבר הישראל מותר אחה"פ ודוקא גזלן ישראל האסור הוא מפת הגזלן וכן נרא' מדברי הא"ר (סי' תמ"ח) (ס"ק ב') וכבר הוכיח אאמ"ו ז"ל במישור בספרו ד"ח (סי' י"א) דהדין עם הח"י כיון דהוא של ישראל אף במקום דאינו עובר עליו הישראל כמו בהשפין אצל נכרי חמץ דג"כ א"ב ומ"מ נאסר אחה"פ עי"ש וכן מבואר להדיא מדברי רמב"ן חידושי פסחים שכ' בגזל חמץ ועבר עליו הפסח דאסור אע"פ שלא עברו עליו הבעלים בב"י מדקתני גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלח לפניה אלמ' אסור הוא בהנא' בין לו בין לאחר' [ודלא כנו"ב מהד"ק] אע"פ שלא עברו בעליו בב"י וא"ת כיון שגזלו חייב לבערו ועבר עליו מש"ה אסור ונלא אין קנס זה אלא לבעלים הראשונים והם לא עברו עליו בכלום אלא ש"מ דקנס זה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין לו בין לאחרים עי"ש (ב"דף ל"א) הרי דלא משום דעבר הגזלן נאסר רק בשביל דהוא חמץ של ישראל וממילא אף

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּזְלָה חֶמֶץ מִיִּשְׂרָאֵל מ"מ פִּינּוֹן דְּגוּף הַחֶמֶץ הוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל נֶאֱסָר בְּהִנָּאָה בְּכָל עֵינּוֹן אַף דל"ה מִי שִׁיעֵבְבוּר עָלָיו וּא"כ י"ל שֶׁל קָטָן ג"כ אֲסוּר.

אִם מ"מ אֵינוֹ מְנוּכָר דִּי"ל דְּנוֹקָא הֵיכָא דְאִם הָיָה בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל הִי חַיִּיב לְבַעֲרוֹ בְּזָה אֲסוּרוֹהוּ חז"ל לְעוֹלָם מִשֵּׁא"כ בְּשֵׁל קָטָן דְּאִין לוֹ מְעוּלָם לְמִמּוֹן זֶה בְּעָלְיָ שִׁיתְחַיִּיב לְבַעֲרוֹ בְּזָה לֹא אֲסוּרוֹהוּ חז"ל וְהַדְּבָר צָרִיף רֵא"י וְאִם בְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינוּף וְאִם נֹאמַר דְּהוּי קָטָן בְּרַחֲמֵי חַיִּיב וְדִלָּא פְדַעַת רִש"י בְּרַכּוֹ' (נ"ד מ"ז) מ"מ פִּינּוֹן דל"ה רַק מְדַרְבְּנֵי י"ל דְּדוּמָה לְחֶמֶץ נְנוֹקְשָׁה דְּאֵינוֹ אֲסוּר בְּהִנָּאָה אַחַר הַפְּסָח פִּינּוֹן דְּלֹא עֵבֵר בְּב"י פְּמִבְּנֵי אֲרָ (ס' תמ"ז) וְעִי"ש בְּמ"א (ס"ק מ"ו) דְּאֵינוֹ דוּמָה לְהַפְקִיד חֶמֶץ אֲצֵל נְכָרִי דְּנוֹקְשָׁה עֲצָם הַחֶמֶץ הוּא רַק מְדַרְבְּנֵי בְּבִיעוּר עִי"ש וְה"נ פִּינּוֹן דְּשֵׁל קָטָן אֵינוֹ צָרִיף בִּיעוּר מְדֹאֲרֵינִי אִם דְּנֶאֱמַר דְּמַצּוֹת חִינוּף חָל עַל הַקָּטָן עַכ"פ מְדַרְבְּנֵי לֹא אֲסוּרוֹהוּ חז"ל בְּשִׁבִיל זֶה אַחַר הַפְּסָח וְצ"ע: וְרֵאִיתִי בְּפ"מ בֵּא"א (ס' תמ"ז ס"ק ו') שֶׁכָּתַב דִּישׁ נ"מ בְּמִכְרַח חֶמֶץ לְגַר בְּכֶסֶף וְלֹא מִשֵּׁף וְהִי מְנוּחַ בְּרַה"ר וּמַת הַגֵּר מִן הַתּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת וּמְדַרְבְּנֵי עֵבֵר הַמוּכָר בְּב"י וְכַנְרָאָה שֶׁם מְדַרְבְּרִי דְּכִינּוֹן דְּלֹא עֵבֵר מַה"ת אֵינוֹ אֲסוּר אַחַר הַפְּסָח וְלִכְאוּרָה פִּינּוֹן דְּכִינּוֹן לְחִזוֹר מִן הַמִּקְח שֶׁפִּיר קָאִי בְּרִשׁוּתֵי דְּמוּכָר מִטַּעַם הוֹאִיל אִי בְּעֵי חוּזַר מִהַמִּקְח וּמְחַנְסֵר מְמוֹן לִיכָּא דְּכַנְרָאָה אִם חוּזַר מִהַמִּקְח וְנִשְׁאַר הַמְּעוֹת חוֹב עָלָיו זוֹכֵה מִן הַהַפְקָר א"כ אֵינוֹ מְחַנְסֵר מְמוֹן שֶׁפִּיר שִׁינֵי הוֹאִיל וְעוֹבֵר הַמוּכָר בְּב"י אִם מְדֹאֲרֵינִי דְּאִם דְּמַד"ת מְעוֹת קוֹנוֹת מ"מ פִּינּוֹן דְּחֶמֶץ עֲקָרוֹ נִתְבַּטֵּל הַקָּטָן לְגַמְרֵי וְאֵינוֹ קוֹנֵה עַד דְּמִשֵּׁף עֵינּוֹן בְּמ"ש דִּינֵי מו"מ וְא"כ הוּי כְּחֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא גֵרַע מְגוּרָם לְמִמּוֹן וְכַנְרָאָה הַקוֹנֵה חֶמֶץ בְּפֶסַח בְּקָטָן דְּרַבְּנֵי לִזְקָה מַה"ת דְּעוֹבֵר בְּב"י דְּמ"מ שֶׁלּוֹ הוּא וְכֵן רֵאִיתִי מְפֻרָשׁ בְּפ"מ בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת פְּסָח (פ"א אוֹת י"ג) וְא"כ הֵכִי נְמִי דְּקוֹנוֹת' פִּינּוֹן דְּעַכ"פ מְדַרְבְּנֵי לֹא יֵצֵא מְרִשׁוֹתוֹ דְּמוּכָר עוֹבֵר בְּב"י מַה"ת וְאִם לְהַחֲזִיקֵם עַל הַרְדֵּב"ז הַמוּכָר בְּמַג"א (ס' תמ"ח) גְּבִי מַתְנֵה עַל מְנַת לְהַחְזִיר מ"מ מוֹדִי בְּזָה וְאִם לְדַעַת הַב"ח דְּבִשְׁבִיל הוֹאִיל לֹא נֶאֱסָר אַחַר"פ מוֹדֵה בְּזָה כְּמוֹכֵן וִיבִנְאָר עוֹד לְקַמֵּן אֲנִי: ה' ס' ד.

חֶמֶץ שֶׁל נְכָרִי שֶׁבִּיד יִשְׂרָאֵל וְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי דְּעוֹבֵר כ' הַרְמ"א (ס' ת"מ) דְּאֲפִילוֹ חוּזַר וְהַפְקִידוֹ בְּיַד נְכָרִי אַחַר וְדַעַת הַמַּג"א דְּאִם קַבֵּל הַגּוֹי הַשְּׂנִי אַחֲרֵי שֶׁרִי דְּהָא י"א דְּאֲפִילוֹ חֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַפְקִידוֹ בְּיַד גּוֹי וְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי שֶׁרִי וְאִם דְּלֹא קִי"ל הֵכִי מ"מ בְּחֶמֶץ שֶׁל גּוֹי שֶׁרִי וּמִיָּהוּ צָרִיף שֶׁהַגּוֹי יְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי מַגְנָב' וְאֲבָדָה וְהַח"י חוֹלֵק עַל זֶה דְּהוּי כְּחֶמֶץ שֶׁלּוֹ שֶׁהַפְקִידוֹ אֲצֵל גּוֹי דְּעַל יִשְׂרָאֵל לְבַעֲרוֹ דְּהוּי כְּשֶׁלּוֹ וְהַמְקוּ"ח כְּתַב פְּדַעַת הַמַּג"א דְּהָא הַגְּאוּנִים מְתִירִים אִם בְּשִׁלָּא קִיבֵל עָלָיו הַגּוֹי אַחֲרֵי וְאֵנּוֹן לֹא קִי"ל מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל בְּכ"מ גּוֹל"מ לֹא כְּמוֹן דְּמִי וּבְחֶמֶץ גְּלִי לֵן קָרָא לֹא יִמְצָא וְחִדְּשָׁה הַתּוֹרָה בְּזָה דְּבַעֲיֵנּוֹ שִׁיְהִי בְּכַתִּיבְכֶם א"כ מוּכָח עַכ"פ דְּהַגְל"מ צָרִיף דְּנוֹקָא שִׁיְהִי בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְצָרִיף שִׁיְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי כְּמוֹ לְדַעַת הַגְּאוּנִים בְּחֶמֶץ שֶׁלּוֹ דְּצָרִיף שִׁיְקַבֵּל אַחֲרֵי: וְהִנֵּה מְלַבֵּד דְּכָבֵד עֲמָדוֹ עַל דְּבָרֵי הַטו"ז בְּזָה שֶׁכ' כֵּן דְּהַמְכִילְתָּ דְּדָרַשׁ מְכַתִּיבְכֶם פָּרַט לְחֶמֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַד גּוֹי אֲזַיְל אֵלֵיכָּא דְּר"ש דְּגוֹל"מ כְּמוֹן דְּמִי מִשֵּׁא"כ לְדִידוֹן קָאִי רַק עַל גּוֹל"מ הָא אֵיכָּא ג"ש שְׂאוֹר שְׂאוֹר וְיִלְפִינּוֹ לֹא יִרְאָה לָּהּ מְלֹא יִמְצָא דְּשֵׁם כְּתִיב בְּכַתִּיבְכֶם וְהַמְקוּ"ח בְּעֲצָמוֹ הַקֶּשֶׁה כָּף (ס"ק ה') עַל הַטו"ז בְּלֹא"ה הָא כ' הַמ"א דְּצָרִיף דְּנוֹקָא שִׁיְקַבֵּל עָלָיו הַגּוֹי אַחֲרֵי דְּגִיבָה וְאֲבִידָה, וְכַנְרָאָה לְדַעַת הַגְּאוּנִים אִם דְּכַתֵּב הַטוֹר בְּשִׁיטָתוֹ פִּינּוֹן שֶׁקַבֵּל הַנְּפֻקָד אַחֲרֵי מְשִׁמַע דְּסוּבֵר דְּתִלְיָא בְּטַעַם זֶה דְּקַבֵּל הַנְּפֻקָד אַחֲרֵי

מ"מ הא הב"י כ' דכן דעת רמב"ן וקר"ן ותמהו ע"ז בשא"ר ובפ"מ במ"ז דהא המעיין
בר"ן יראה דלא תליא בטעם זה רק אף בלא קבל אחריות ג"כ אינו עובר משום דגבולין
דומיא דבתיכ' בעינן והא ראי' דהא קר"ן כ' דברי רמב"ם ישראל שהפקידו אצל עפ"ם
דעובר וכתב דלא ידע מנין לו זה ואי פונת קר"ן דוקא בקבל עליו אחריות דלמ' הרמב"ם
איירי בלא אחריות ואף סתם פקדון המשמעות הוא באחריות מ"מ הא כמו דלעב"ר
הישראל על פקדון של גוי אינו עובר לדעת רמב"ם עד שיקבל עליו אחריות גו"א כן
נמי במפקיד ע"ש עוד.

אולם הא בלא"ה עמדו ע"ז מה מהני אחריות של הגוי הא גוף הממון הוא דישראל ועוד
הקשה הפ"מ להרא"ש דמסיק הואיל דהשאליל לו ביתו לשמירת ממונו ביתו קרינן בי'
א"כ חמץ של ישראל המןפקד ביד גוי וקבל אחריות ומנח ברה"ר נאמר דאינו עובר
עליו וזה לא שמענו.

אולם אם נאמר דגם לד' הגאונים כמו שסובר הטור דצריף קבלת אחריות סגי אף
באחריות דש"ח יש דרף לישב את כ"ז ונחזיק את דברי הפ"מ סתם פקדון הוא באחריות
לכה"פ להתחייב בפשיעה ואף דלענין לגרם חיוב בחמצו של גוי שהפקיד ביד ישראל
לא חשבינן לאחריות דדפשיעה ודין שו"ח למיחשב כגול"מ מ"מ לענין חמצו של ישראל
כשאינו ברשותו י"ל דסגי בקבלות אחריות דשומר חנם בלבד ובזה לא יהי' דברי רמב"ן
עה"ת פ' בא סותרין לדברי הטור ורבינו ירוחם דנקטי הטעם מן קבלות אחריות אשר
אינו מבואר ברמב"ן אולם באמת המעיין ברמב"ן יראה דכ' רק שלא נגי' חמץ שלנו
ברשותינו בין בבתינו בין בגבולינו אבל אם הפקדנו אותו ביד גוי בבית שלו אין אנו
עוברי עליו בב"י ובי"מ שא"ל תאמר כן על חמץ שלו עובר בכ"מ ואפ"י הפקידו ביד
גוי במדה"י ועל של נכרי אינו עובר עליו אפי' בביתו של ישראל א"כ למה נאמר בבתיכם
ול"נ בגבוליה אין בין בתינו וגבולינו לבתי הגוים וגבוליהם שום הפרש אלא שלא הוזהרו
פלל מה"ת אלא מרשותינו עכ"ל ומזה דן השא"ר והפ"מ דסגי בהוצא' מרשותינו מן
מיעו' דבתיכ' ול"ב פלל שיקבל עליו אחריות אולם נאמר דהטור ור"י סברו בדעת רמב"ן
דוקא אם הפקדנו ביד גוי בבית שלו בזה אינו עובר ותפסינו מיעוטו דבתיכם למעט רק
כשהוא ביד גוי בפקדון וסתם פקדון הוא בקבלת אחריות עכ"פ כשומר חנם ולא כשמןח
ברה"ר או ביד גוי כשלא קבל עליו אחריות פלל: ואבאר טעם הדברים לפי קט שפלי
הדל דהא באמת כ' הרא"ש פינן שהשאלילו הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינן בי' ביתו
וע"כ אף דשכירות ושאלה לא קני' מ"מ היינו דלא אלים קנין דשכירות להפקיע קנין
הגוף של המשפיר ומקרי בית המשפיר ג"כ אבל בית השוכר מקרי דשכירות ליומא
ממכר לענין קנין פירות וכאשר ביאר הדברים במק"א בפנים שונים והדברים מבוארים
בחידישי רמב"ן פתובות שבחמש שיטות להרשב"א בקונטרס אחרון השייף לז' נ"ט
ברם צריף להבין הא עכ"פ בלא קנין ל"ק השוכר אף לק"פ וצריף לומר כמ"ש
האחרונים בדברי רשב"ם ב"ב וטור ח"מ (סי' קפ"ט) דחצרו דנפקד אינו קוני' הפקדון
להנפקד דרשותו של המפקיד הוא להשתמש בו וקונה רשות זה בשמושו של החפץ
המנוח בו והתחלת שימוש עדיף פינן דאינו קונה הגוף רק הרשות ומנהי במקום חזקה
כמו אכילת פירות אף דל"ה קנין חזקה מ"מ לק"פ מהני ומנהי קנין כזה לדבר הקלוש
אף לגוי מישראל וישראל מגוי אף דלקנות הגוף ל"מ בהו חזקה.

וכן מוכח מש"ס פסחים ביחד לו בית דאינו זקוק לבער והקשה בש"ס למימרא דשכירות קניא ולמה לא הקשו ביותר הא אף אם שכירות קניא קנין מיהו בעינן ויחד לו בית משמע אף בלא קנין אלא נדאי דבהתחלת השימוש מה שמשמש באותו מקום שמשמר לו חפצו הוי קנין לרשות זה לצורך זה ואף בגוי מהני קנין וכן משמע בש"ס שם יכול יטמין כו' ת"ל לא ימצא ופריה הא אמרת רישא שלה אי אתה רואה ומה פריה דלמא מגוי אינו רשאי לקבל פקדון דמנח ברשותו דישאל פניו דלא קניא לי הרשות לגוי ע"י חזקה דשימוש והוי ביתו ורשותו דישאל והא דקאמר שלה אי אתה רוא' אבל אתה רואה של אחרים היינו דישאל דנקנה לי המקום להמפקיד לא קרינן ביתו דנפקד אלא נדאי דאף לגוי נקני' לי רשותו למחשב פרשותו ע"י חזקה דהתחלת השימוש [ויקצת יש לומר דלכה הקדים הש"ס לפרש הברייתא הא דנקרי שכפשותו דלרבא של אחר' קאי לשל נכרי לכה הקש' אח"כ הא אמרת שלה אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים] עכ"פ מבואר דאף נכרי מישאל קונה הרשות בהתחלת השימוש פן נמי ישאל מגוי קונה הרשות ע"י התחלות השימוש ושפיר כ' הרא"ש דקרינן ביה וכו' בס' מח"א דינו שכירות אולם הקשה שם על הרא"ש מש"ס ביצ' (דף מ' (יש ליישב להמענין ויבואר אי"ה בדינו מקח וממכר בארובה.

עכ"פ זה פשוט דטעמא דרא"ש דחשיב ביתו כ"ז שזה הרשות משמש לו ומשמר חפצו של בעלים: ולפ"ז י"ל דגם הגאונים ורמב"ן ור"ן סברו סברא הזאת לכה אם מוצא מרשותו לבד לא סגי דבכ"מ שהוא מנח חשוב פרשותו לענין זה דדוק' שיהי' בבית שלו בקה"ג וזולתו נמע' מדכ' בתיכם זה לא ס"ד למעט מדכתיב בתיכם דא"כ מי שיש לו בית רק בשכירות היעלה עה"ד דאינו עובר על חמצו המנח א"ו בתיכם הוא רשותיכם כמו דמצינו בנעוריה בית אביה קבלו חכמינו זכרונם לברכה הפירוש ברשות אביה פן נמי בתיכם הוא רשותיכם רק בא למעט אם מנח ברשות של אחרים היינו פשהפקידו אצל נכרי וסתם פקדון הוא בקבלות אחריות ולא דסיבות קבלות אחריו' גורם להוציא משל בעלים זה נדאי אינו סברא פלל דמ"מ גוף הממון הוא של בעלים רק דסיבת קבלות אחריות גורם דהנפקד משמש בזה המקום שמנח בו החמץ לצרכו פניו דצריה שישמר זה הממון דאם יאבד יתחייב באחריותו עכ"פ כשו"ח א"כ צריה שייניח במקום אשר משתמר שוב צורך השימור שהמקום עושה הוא לצורך עצמו וכל מה שטרח בעה"ב להניח במקום המשתמר הוא בשביל עצמו דאם יאבד יתחייב לשלם א"כ לא חשיב פלל רשות של המפקיד ולפ"ז אם מנח בר"ה לכ"ע לא ממעטינן מבתיכם פניו דכל היכא דמנח ברשותי' דמרי' הוא ויז בעלים עליו הוי כמנח ברשותו דאין רשות אחרים מעכב עליו רק היכא דמנח בבית גוי בתורת פקדון בזה אף דלא קבל עליו רק אחריות דפשיע' מ"מ פניו דצריה לשמור אין זה רשותו של המפקיד רק רשותי' דנפקד אבל בלא קבל עליו אחריות פלל י"ל דכ"ע מודים לסברת הרא"ש פניו דהשאיל לו ביתו לשמירת ממונו בביתו קרינן בי' ועדיף עוד יותר מאם מנח בר"ה דשם עכ"פ אינו ביתו פלל ובכ"ז קרינן ביתו.

ויבאמת המענין בדברי רמב"ן יראה דלא ממעטינן מבתיכם רק פקדון ביז גוי אבל פקדון ביז ישאל לא דדקדק אם הפקדנו ביז גוי בבית שלו ואי בלא קבל עליו אחריות פלל למה נקט דוקא ביז גוי אלא נדאי משמע פניו דעכ"פ צריה שיקבל עליו אחריות קצת

כדי שלא נאמר שרשותו דנפקד נקנ' להמפקיד בהתחלת המלאכה דהשימוש וכשקבל עליו אחריות עושה השימור לצורך עצמו שלא יתחייב בזה לא נקנ' הרשות להנפקד ולכה נקט ביד גוי בבית שלו אולם הא דעת רמב"ן דאינו חייב לבער ע"י אחריות פשיעה בלבד א"כ למה נקט דוקא ביד גוי הא מה"ת אף ביד ישראל אינו עובר ונרא' דמבתיכם לא ממעטינו בית ישראל דבכל מקום שהוא קרינו בתיכם רק בית גוי דוקא ולפי זה נדאי נראה דלא סגי במוציא מרשותו לרה"ר דלא ממעטינו רק בית גוי וכשקבל עכ"פ אחריות דלא נקנה הרשות להמפקיד וכנ"ל ובה מנושב כל הערותיו של הפ"מ ובעל שא"ר ודברי הב"י נכונים שהסיב דברי הר"ן וקרמב"ן לדברי הטור דלכולם שפה אחת דבעינו שהנפקד יקבל עליו אחריות דאל"כ הני ביתו דמפקיד והא דכ' הר"ן דיחד לו בית שרי אף בקבל עליו אחריות דהני על חמצו של גוי בביתו של גוי דשרי שאפי' חמצו של ישראל שהוא ברשות גוי אינו עובר אף דשם צריך קבלת אחריות ובחמצו של נכרי ויחד לו בית איירי דהאחריות על ישראל כונתו דהא דצריך באחריות בשל ישראל בבית גוי לא דאזלינו בטר קבלת אחריות דנדאי קבלת אחריות אינו מוציא גוף הממון מן הבעלים רק זאת הוא הגורם שלא למחשב הרשות של הגוי לרשות ישראל כיון דאינו משתמר בשביל ישראל להיות בהתחלת מלאכה רק בשביל עצמו שלא יאבד ואינו קונה הישראל את הרשות למחשב בתיכם וממעטינו כזאת מדכתיב בתיכם ויותר מסתבר למעט היכ' דגוף החמץ אינו של ישראל רק דקבלת אחריות גורם שיעבור עליו שזה דוקא בלא יחד לו בית אבל ביחד לו הבית אינו עובר אף מדרבנן אף דהא לא נקנה להגוי רשותו מ"מ הא מבואר ברמב"ן על התורה דזה נלמד מן הדיקש בתים וגבולין דמה בגבולין מות' מדכתי' לה שלח אי אתה רוא' אבל אתה רואה של אחרים אף בבתי נמי מותר ועדיף לי' זה דאף מדרבנן אינו עובר וע"כ דסובר דזה גזירת הפתוב וק"ו עוד משלו שמונח ברשות אחרים ומה שהוכיח הר"ן דעובר עכ"פ מדרבנן בשלו שהוא בפקדון ביד גוי מנכרי שהלן' לישראל על חמצו ושם איירי בלא קבל עליו אחריות למ"ש אינו ראי' דשם י"ל דלא שייך לומר שהשאייל לו ביתו לשמירת ממנו כיון דהלנה עליו ונתן עיניו על המשכון אף דאינו על אחריותו מ"מ רוצה שישתמר ושלח יאבד כדי שיהי' בטוח מעותיו וא"כ משתמר לצרכו ולא נקנה הרשות להישאר על ידי השימוש דשימור כיון דלצורך עצמו משמרו וכמו בקבל אחריות דסברו הואיל דמשמרו לצורך עצמו שלא יתחייב לשלם לא הני פהתחלת השימוש בשביל הישראל כן נמי במשכון אף שאינו באחריותו מ"מ אין הרשות משומר בשביל הישראל לבד רק בשביל עצמו ג"כ ולא הני ביתו ורשותו דישאר ואמאי עובר א"ו דמדרבנן עכ"פ עובר והא דיחד לו בית טפי שרי אף דקבל אחריות ובמה נקנה לו הרשות להגוי כיון דהשמירה הוא לתועלת הישראל י"ל כיון דמ"מ גוף החמץ הוא של הגוי ורוצ' יותר בהחמץ בעינ' מן האחריות מקנ' לו הישראל רשותו ואינו חפץ בזה שיקרא ביתו ורשותו בשביל אחריות השמירה ולפ"ז הי' מקום לומר דאף בלא קבל הגוי הב' מן הישראל הנפקד רק אחריות מפשיעה ג"כ שרי דאף דלא קי"ל כדעת הגאונים מ"מ כיון דגוף החמץ אינו שלו רק דקבל עליו אחריות הני שוב פחמצו של גוי בביתו של גוי ולא מצינו דאסרו בזה מדרבנן ואף דלא קי"ל כר"ת ויחד בית לא סגי היינו כיון דמ"מ הוא בביתו דישאר אבל פשהוציא מרשותו והשימוש מן רשותו של הגוי שמונח אצלו הפקדון לא נקנה להמפקיד הישראל

פינון דמשפמש לצנרף הגוי וגם גוף החמץ אינו שלו י"ל דלכ"ע מותר: וראיתי בס' מתנה אפרים הל' מאכלות אסורות (פ"ח) שכתב דאף בלא קבלת אחריות מותר פינון דאינו מצוי בידו וכ"ש פשקבל עליו הגוי הב' אחריות וכ' דהכי דייק לישנא דרבא דא"ל בעירו חמירא דבני חילא מפתייכו משמע שלא חייבם אלא לבערם מביתם עי"ש דהעל' דאף לדעת רש"י דייחד ל"מ בקבלת אחריות הוא משום דשכירות לא קנייא וקביתו של ישראל עומד משא"כ בפקדון אולם מדברי האלפסי נראה דשיון הו' וכמו דלגבי חמצו דנכרי ס"ל דל"מ יחד לו בית מדלא הביא כלל הדין דייחד לו בית וכמ"ש הראשונים בדעתו ובתשובת רשב"א פ' נמי אף בהפקידו אח"כ בבית הנכרי ל"מ דהביא דברי רבא על הא דאמר אי קביל עלי' אחריות אסור דהו"ל פדידן' פדאמר להו בעירו חמירא דבני חילא פינון דאילו מגנב או מתבר ברשותיכו קאי ובעיתו לשלומי פדידכו דמי מבואר דהוי ממש כמו שלו דל"מ אם מפקיד לרשות אחרים ולכן השמיט תיבת מפתים וכן דעת הח"י דייחד בית לא מהני רק תיקף ומיד שהפקידו בידו ולא כשפבר קבל בפקדון דהוי פדידן' שהפקידו ביד גוי וראיתי בפ"ח שהביא דברי הב"ח דאם קבל אחריות ולא יחד מקום אלא קבלו ממנו בסתם אינו מועיל הפסק מחיצה י"ט לד"ה דשמה הגוי לא חפץ שיהי' מונח חמצו אלא ברשות ישראל וא"כ לא זכה הגוי באותו זווית וחוזה לישאל כמו בנותן מתנה ואמר המקבל א"ר בם דל"ק וחוזה להנותן והפ"ח פתב דשאני הקא דאפקן' רחמנא בלשון לא ימצא שמצוי בידו יצא זה שאינו מצוי בידו ולכאור' משמע פ' מדברי הרא"ש דדעתו גם פ' כר"ת דייחד לו בית מהני אף בקבל עליו אחריות לכן פתב בהא דבעירו חמירא דבני חיל' מפתייכו ומשמע אף דקבלו מקודם סתם בלא יחד להם בית סגי גם אח"כ בהוצא' מרשות אולם מ"מ אינו מבואר דייחד מהני רק שאני בהוציא מרשותו לגמרי וכן נראה דעת הב"ח מדברי בעה"מ דסובר ג"כ בריש פסחים דייחד בית מהני דעת ר"ת ובסוגיא דנכר' שהלזה לישאל פתב וז"ל ודנא כשלא קבל עליו ישראל אחריות אי נמי כשייחד לו הנכרי הבית כל ימי הפסח אע"ג דקבל אחריות א"נ כגון שהחזירו הישראל לרשותו של נכרי כל ימי הפסח שאין האחריות עליו עכ"ל ודקדק כשייחד לו הנכרי הבית כל ימי הפסח משמע דכיון דלא יחד לו מעיקרא רק אח"כ ל"מ בלעדי דעת הנכרי לקב' כ' דייחד לו הנכרי הבית ומ"ש שהחזירו כו' שאין עליו אחריותו מילתא דפשיטא נקט דנדאי כשהחזירו לבעלים אין שוב אחריות עליו אבל באמת מהראוי לומר דאף אם נשאר אחריות על הישראל דג"כ שרי פינון דהני ביתו דגוי ממש וישאל מנכרי לא קני משכון שוב לא שייך לומר דהשאלו הנכרי לישאל ביתו לשמירת ממונו קרינא ביתו דישאל פינון דאין החמץ שלו והנכרי משמר את שלו דרוצה הוא בהחמץ שישאר בעינא אף דאינו על אחריותו מ"מ שלו הוא וחספ' בו והוי ממש כמקבל אחריות על חמצו של גוי בביתו של גוי ממש וכמ"ש המג"א: והנה למה שהעלה השא"ר בדעת הגאונים דבהוציא מרשותו לחוד סגי מה"ת רק בחמץ שלו עובר עליו מדרבנן ובשל נכרי וקבל אחריות עליו בהוצא' מרשותו סגי לי' ואינו עוב' עליו אפי' מדרבנן יש להבין לכאור' הא הקשה שם ממתניתין דכיצד מפרשין חלה בטומאה ביו"ט דעובר לר"א בב"י אי משום דטוה"נ ממון אי משום דאי בעי מיתשיל וכדידיה דמי ואמאי יקרא שם ויוציאו מרשותו וכתב משום דמדרבנן לא סגי בהך תקנתא קאמר דלא תיקרא שם.

והא פֿכּר בּיאור השא"ר (סי' ע"ז) דלר"א דלא תיקרא שם משום דטוה"נ ממון אף דס"ל דטוה"נ אינו ממון לְכַל מְלִי מ"מ לְעַנְן לְעַבֹר עָלָיו בּב"י חָשִׁיב מְמוֹן מְשׁוּם דְמַצִּינוּ דְהַחְמִירָה עָלָיו הַתּוֹרָה לְעַנְן בַּל יֵרָאָה בְקַבּוּל עָלָיו אַחֲרֵי אַע"ג דְדַהַגְל"מ בְּכַה"ג לְכ"ע לְאוּ פְּמֻמֹן דְּמִי מְשׁוּם דְּאִיתָא בְּעֵינָא חִידוּשׁ לֶן קָרָא דְלְעַנְנוּ ב"י פְּמֻמֹן דְּמִי ה"נ לְעַנְנוּ טוה"נ אף דבכ"מ לֹא פְּמֻמֹן לְעַנְנוּ חֻמְזָא לְעַבֹר בּב"י פְּמֻמֹן דְּמִי עֵי"ש א"כ דִּי לְבָא מִן הַדִּין פְּנֻדוֹן וְכַמוּ בְּמָה דְחִידוּשָׁה הַתּוֹרָה מְלֵא יִמְצָא בְּקַבְלוֹת אַחֲרֵי דְעוֹבֵר מ"מ סְגִי בְּהוֹצִיאֵו מְרֻשׁוֹתוֹ אִף מְדַרְבְּנָן אוּ מְטַעֵם דְּאִינוּ מְצוּי בְּיָדוֹ וְכַמ"ש הַר"ת אוּ מְטַעֵם ג"ש דְּשָׂאוֹר וְכַתִּיב בְּתִיכֶם וְכַמ"ש רַמְבַּ"ן א"כ גַּם אִף בְּטוה"נ נֹאמַר כֵּן פִּינֵן דְּלֹא פְּמֻמֹן דְּמִי בְּכ"מ רַק לְגַבֵּי חֻמְזָא הָיִי כְּגוֹל"מ יְהִי דִּי פְּשִׁמוֹצִיאֵו מְרֻשׁוֹתוֹ וּבְהַגְהוֹתִי בְּס' ד"ח דִּינֵי חֻמְזָא (סי' כ') פְּתַבְתִּי בְּמ"ש הַשֵּׁא"ר דִּיהֵנִי בִּישׁוּל וְהִפְקֵר לְטוה"נ דִּי"ל דְּהָא בְּאַמַּת פְּעַת לִית לְהוּ לְבַעְלֵי שׁוּם טוֹבַת הַנְּאָה כִּי מִי יִקְבַּל מִמֶּנּוּ דִּיתְחַמְזָא רַק הַטוה"נ יְהִי לוֹ עַל אַחַר הַפְּסַח לְכֹף עוֹבֵר עָלָיו דְּבַחְמֵן דְּבַר הַגּוֹרֵם לְמֻמֹן פְּמֻמֹן דְּמִי אֲבָל לְהַפְקִיר אִינוּ יְכוֹל דְּאִף אִם טוה"נ מְמוֹן וַיֵּשׁ לוֹ לְבַעְלִים חֶלֶק בְּגוֹף הַחֶלֶה מ"מ פִּינֵן דְּכַעַת אִינוּ שְׁנָה פְּלוּם אֲצִלוֹ תְּלִיא בְּגוֹל"מ כְּמַבְנֵאָר פְּסָחִים (דף כ"ט) לְכֹף א"י לְהַפְקִיר פְּעַת עֵי"ש וְאִם כֵּן פִּינֵן דְּכַעַת אִינוּ שְׁנָה וְחִידוּשָׁה הַתּוֹרָה מְלֵא יִמְצָא דְּג"כ עוֹבֵר יְהִי סְגִי פְּשִׁיּוֹצִיאֵו מִן רֻשׁוֹתוֹ כְּמוֹ בְּחֻמְזָא דְּאִינוּ שְׁלוֹ.

אוּלָּם לְמ"ש דְּהוֹצֵאָה מְרֻשׁוֹתוֹ לֹא סְגִי דְּבַכ"מ דְּמוֹנָח הָיִי כְּמוֹנָח בְּרֻשׁוֹתוֹ רַק אִם הוּא בְּפַקְדוֹן אֲצִל גּוֹי א"ש וְאִף דִּי"ל בְּקַבְלוֹת אַחֲרֵי דְּגוֹף הַמְּמוֹן אִינוּ שְׁלוֹ ל"ש לֹאמַר בְּזָה כָּל הֵיכָא דְּאִיתָא בְּרֻשׁוֹתוֹ דְּמַרְיָה הוּא וְכַמוּ שְׁנַרְיָה מְדַבְּרֵי הַשֵּׁא"ר וְהַמַּח"א מ"מ לְעַנְנוּ גוּל"מ דְּטוה"נ צָרִיף לֹאמַר דְּעַדִּיף וּבְכָל גּוֹנֵי הֵיכָא דְּמוֹנָח הוּא בְּרֻשׁוֹתוֹ: וְקַצַּת י"ל לִינְיָשׁב דְּבַרֵי הַרִ"ף (פְּסָחִים) (דף מ"ו) דְּהוֹכִיחַ מְהָא דְּר"א דְּאָמַר לֹא תִקְרָא שֵׁם עַד שְׁתֵּאפְּהָ דְּסוֹבֵר הוֹאִיל וְהַקְשׁוּ עָלָיו מִנֵּן לוֹ זֶה דְּלִמָּא הַטַּעֵם הוּא מְשׁוּם הַטוה"נ שְׁיֵשׁ לוֹ בְּהַחֶלֶה וְלֹא מְשׁוּם הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתְּשִׁיל וְכַמוּ דְּקָאָמ' הַש"ס לִימָא בְּטוה"נ פְּלִיגִי וְכִינֵן דְּטַה"נ מְמוֹן עוֹבֵר וְשָׂרִי לְאַפּוֹת מְטַעֵם הוֹאִיל אִי בְּעֵי בְּצַע מְכָל חֶדָא אֲבָל לְעוֹלָם הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתְּשִׁיל ל"א וַי"ל דְּהָא בְּש"מ ר"פ הַמְּפָקִיד כְּתִב מְשִׁם הַרְאָב"ד לְהַקְשׁוֹת לְר"ש דְּדַהַגְל"מ פְּמֻמֹן דְּמִי פִּינֵן דְּשׁוֹמֵר חֲזִיב בְּאַחֲרֵי וְיָתוֹ לִיחְשָׁבִי דְּבַעְלֵי וְאִמָּאי בְּגַנְבֵי מְהַנְּפִקֵד חֲזִיב הַגְּנָב כְּפָל לְהַמְּפָקִיד דְּפַקְדוֹן כָּל הֵיכָא דְּאִיתִי בְּרֻשׁוֹתֵיהּ דְּמַרְיָה אִיתֵיהּ וּמִבֵּית הַבְּעָלִים קָרִי בֵּיהּ יְהִיָּה הַשׁוֹמֵר כְּבַעְלִים מְטַעֵם דְּגוּל"מ כַּמ"ד וְכַתֵּב וַי"ל וְאִיכָּא לְמִימַר דְּלֹא דְּמִי חֲזִיב שְׁמִיר' לְאַחֲרֵי וְיָתוֹ דְּבַהֲמָה מְשׁוֹ דְּבַשְׁמִיר' אִיכ' אֲנָפִי דְּלֹא מִיחְזִיב וְאַחֲרֵי וְכָל אֲנָפִי מִיחְזִיב עָלָה עַכ"ל.

וְלִכְאוּר' יִקְשָׁה הָא הַש"ס פְּסָחִים הַקְשׁוּ אִי גוּל"מ כַּמ"ד לֹא יִמְצָא לְמָה לִי הָא אִיְצַטְרֵף פִּינֵן דְּבַשְׁמִירָה אִיכָּא אֲנָפִי דְּלֹא מִיחְזִיב וּבְפִרְט לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּאִף חֲזִיב גְּנָבָה וְאַבְיָדָה סְגִי לְחֲזִיבוֹ אִף אִם אִינוּ חֲזִיב בְּאַוֹנְסִין.

וְגוֹף קוֹשְׁתוֹ ג"כ צָרִיף לְהַבִּין דְּאִף דְּסוֹבֵר ר"ש פְּמֻמֹן דְּמִי מ"מ הֵיכָא דְּבָאנוּ לְהַפְקִיעַ זְכוּתוֹ דְּבַעְלִים שְׁלֵל גּוֹף הַמְּמוֹן י"ל דְּלִזְהָ חֲשִׁיבֵי הַבְּעָלִים הַעֲיָקְרִים כְּדִלְהֵם כְּמוֹ לְעַנְנוּ כְּפָל וְצָרִיף לֹאמַר דְּסוֹבֵר פִּינֵן דְּל"ש קַה"ג לְשָׁנִים דְּאִי דְּמַר לֹא דְּמַר וְכַמוּ"ש הַר"ן נְדָרִים פ' הַשְׁוֹתְפִין וְכִינֵן דְּלַר"ש אֲמַרִּינוּ פִּינֵן דְּחֲזִיבִין בְּאַחֲרֵי וְיָתוֹ חֲשִׁיבֵי כְּבַעְלִים כ"כ רָאוּי לֹאמַר

דְּהַפְּלִי יִתְחַיֵּיב הַגִּנֵּב לְהַשׁוּמֵר וְע"ז מְתַרְצֵינֵן דְּאִיפָּא אֲנָפִי דְלֹא מִיִּחְיֵיב לֹא נַעֲקֵר שְׁם
גוּף הַבְּעֵלִים אִף דְּהוּא בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ דְּשׁוּמֵר לֹא מְחַשֵּׁב בְּשִׁבְלֵי זֶה לְמִמוֹנֵי דְּשׁוּמֵר א"כ כְּמוֹ
כֵּן י"ל לְעֵנָן ב"י דְּצָרִיף לֹא יִמָּצֵא.

וּי"ל כְּפִי הַרְאָב"ד דְּהָא בְּש"ס קְאָמַר סד"א הוֹאִיל וְכִי אֵיתִי הֵדֵר בְּעֵינֵיהּ לָאוּ בְּרִשׁוּתֵיהּ
קָאִי קמ"ל וּפִירִש"י פִּינֵן דְּעֵדִינֵן לֹא נֶאֱבַד וְכִי אר"ש הֵיכָא דְּאִינוּ בְּעֵינֵן פְּגוּן גְּבִי גוּנְב
קְדָשִׁים שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתֵן דְּקָרִינֵן בִּי רַעְהוּ דְּגָרַם לוֹ לְהִתְחַיֵּיב מְמוֹן.

וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּע"כ לֹא קְאָמַר ר"ש רַק בְּקִדְשֵׁי שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתֵן וְזֶה יֵשׁ עֲלֵיו חַיִּיב לְהִבְיָא
הַקְּרָבֵן וּבְהַפְּרָשְׁתּוֹ לֹא נִפְטָר מְחֵיבֵוּ עַד שְׁמַבְיָא אוֹתוֹ לְעִזְרָה וּלְכַף אִף שְׁחָל שְׁם הַקֵּד'
עַל הַקְּרָבֵן מ"מ זֶה חֲשִׁיב אֲצֵל הַבְּעֵלִי פְּכִיס מְלֵא מְעוֹ דְּבִזָּה פּוֹט' א"ע מְחֵיבֵוּ שְׁנִתְחַיֵּיב
מִכְּבָר מַה שֶׁא"כ בְּשׁוּמֵר דְּעֵלְמ' ל"מ אִם לֹא מְתַחֵיב רַק מְשַׁעַת פְּשִׁיעָה א"כ לֹא חָל עֲלֵיו
כָּלל הַחַיִּיב וְאִינוּ גוֹרֵם לוֹ מַה שֶׁהוּא בְּעֵינָא רַק שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב אֲלֵא אִף אִם חַיִּיבֵוּ דְּשׁוּמֵר
הִיא מְשַׁעַת פְּשִׁיעָה הֵינֵנו פְּשָׁנְאָבֵד אַח"כ חָל חַיִּיבֵוּ לְמַפְרַע אֲבָל מ"מ כ"ז שֶׁהוּא בְּעֵינֵן אִין
כָּאֵן עֲלֵיו שׁוּם חַיִּיב וְזֶה פְּנִינַת הַש"ס דְּצָרִיף לְגִלּוֹת קָרָא דְלֹא יִמָּצֵא דְסד"א פִּינֵן דְּכִי
אֵיתִיהּ הֵדֵר בְּעֵינֵיהּ לָאוּ בְּרִשׁוּתֵיהּ קָאִי פִּינֵן דְּעֵדִינֵן לֹא נִתְחַיֵּיב וְלֹא רְמִיָּא חַיִּיבָא עַל
קְרַקְפְּתִי דְּשׁוּמֵר קמ"ל וְזֶה נְמִי פְּנִינַת רְאָב"ד פִּינֵן דְּבִשְׁמִיר' אִיפָּא אֲנָפִי דְלֹא מְחֵיב הֵינֵנו
דְּחַיִּיב שְׁמִירָה לִיכָּא רַק חַיִּיב לְשְׁמֹר וְלֹא עַל הַתְּשָׁלוּמִין דְּאִפְתִּי לֹא נֶאֱבַד וְאַחֲרֵיּוֹת בְּכָל
אֲנָפִי מִיִּחְיֵיב עֲלֵהּ וְע"כ חָל עֲלֵיו חַיִּיב הַגּוּף וְהוּי פְּכִיס מְלֵא מְעוֹת: וְהָא דְּמִבְּרֹאָר ש"ס
ב"ק (דָּף ע"א) בְּגוּנְב שׁוּר הַנְּסָקֵל מִבֵּית הַשׁוּמֵר דְּחֵיב לְשִׁלְמָא כְּפָל לר"ש דְּדֵהגוּל"מ
כְּמִמוֹן דְּמִי אִף דְּשׁוּמֵר אִינוּ חֵיב רַק כְּדִינוּ וְאִיפָּא אֲנָפִי דְלֹא מִיִּחְיֵיב א"ש דְּשִׁם בְּלֵא"ה
מִבְּרֹאָר בְּרַמְבַּ"ן בְּדד"ג דָּאִף לר"מ דְּמְחֵיב בְּדד"ג מ"מ לְעֵנָן כְּפָל לֹא עֲדִיף מְשֻׁטְרוֹ
דֵּא"ח כְּפָל אִף לר"מ הוֹאִיל דְּאִין גּוּפוֹ מְמוֹן רַק לר"ש דְּדָבָר הַגּוּל"מ כְּמִמוֹן מְשֻׁטְרוֹ הוּא
וְהוּי פְּכִיס מְלֵא מְעוֹת וּבְשׁוּמֵר שְׁם מִיָּד כְּשֶׁנֶּגַח הַשׁוּר וְנִתְחַיֵּיב סְקִילָה הֵנִי תְּחִילָתוֹ
בְּפִשְׁעָה וּמִיָּד הַתְּחִיל הַחַיִּיב רַק דִּיכּוֹל לְפִטוֹר א"ע וְלֹמֵר הֵרִי שְׁלֵף לְפָנֵיהּ א"כ זֶה שׁוּר
הַנְּסָקֵל הֵנִי אֲצֵלוֹ כְּמִמוֹן דִּיכּוֹל לְסַלֵּק בּוֹ וְלֹמֵר הֵרִי שְׁלֵף לְפָנֵיהּ וְאִם נֶאֱבַד אִף בְּאִנְסָא כְּבָר
נִתְחַיֵּיב לְשִׁלְמָא וּלְכַף הַשְׁתָּא לִיכָּא שׁוּם אֲנָפִי שְׁלֵא יְהִי בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וּלְכַף חֵיב הַגִּנֵּב כְּפָל
מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר שׁוּמֵר כ"ז שְׁלֵא נִתְחַיֵּיב לִיכָּא רַק אַחֲרֵיּוֹת הַדְּבָר עֲלֵיו שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב וְא"ז
גוּל"מ רַק בְּגֵדֵר גְּרָמִי דְּדָבָר זֶה גוֹרֵם לוֹ שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב וְכִינֵן דְּאִיפָּא אֲנָפִי שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב
ל"ה כְּמִמוֹן וְזֶהוּ פִי הַש"ס סד"א הוֹאִיל וְכִי אֵיתִיהּ בְּעֵינֵי הֵדֵר דְּלִיכָּא עֲלֵיו שׁוּם חַיִּיב
עֲדִינֵן דְּשׁוּמֵר אִינוּ חֵיב בְּהַשְׁבָּה רַק בְּעֵינֵי הֵדֵר וְלֹאוּ בְּרִשׁוּתֵיהּ קָאִי פִּינֵן דְּעֵדִינֵן לֹא
נִתְחַיֵּיב וְתוֹעֵלֶת הַחֲמִץ שֶׁיִּשְׂאָר בְּעֵינֵי הוּא רַק כְּמוֹ גוֹרֵם שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב וְזֶה לָאוּ כְּמ"ד
קמ"ל דְּלִגְבֵי חֲמִץ עוֹבֵר אִף תוֹעֵלֶת אַחֲרֵיּוֹת כְּזֶה שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב: וּלפ"ז י"ל דְּזֶה דְּגִלִּי
רְחִמָּא מְלֵא יִמָּצֵא דָּאִף בְּגוּל"מ כֵּה"ג דְּעוֹבֵר הוּא דְּוָקָא אִם יֵשׁ לוֹ עכ"פ תוֹעֵלֶת בִּימֵי
הַפְּסַח דְּבכ"ז שֶׁיִּחְסֹר הַחֲמִץ יִצְטָרֵף לְשִׁלְמָא וְהוּי כְּמוֹ דְּנִמְצָא אֲצֵלוֹ הַחֲמִץ וּמִקוּשֵׁר עֲמָדוֹ
בִּימֵי הַפְּסַח פִּינֵן דְּמִשְׁוּמֵר הוּא לְתוֹעֵלָתוֹ אֲבָל אִם לֹא יֵשׁ גּוּנֵי שְׁיֵהֵהּ לוֹ שׁוּם תוֹעֵלֶת מְזֵה
כָּל יְמֵי הַפְּסַח רַק אַחַר הַפְּסַח יְהִי לוֹ מְזֵה אֵיזָה תוֹעֵלֶת כְּמוֹ בְּחִלָּה שְׁכָל יְמֵי הַפְּסַח אִין לוֹ
מְזֵה שׁוּם תוֹעֵלֶת רַק אַחַר הַפְּסַח יְהֵהּ לוֹ טוֹה"נ מְמַנָּה לְתַת לְכָל כְּהֵן שֶׁיִּרְצָה בְּזֶה לֹא גִלִּי
קָרָא דְּעוֹבֵר רַק לר"ש דְּגוּל"מ כְּכ"מ כְּמִמוֹן מְשֻׁטְרוֹ דְּמִי כֵּן בְּזֶה נְמִי אִף דְּהַשְׁתָּא לִיכָּא שׁוּם
תוֹעֵלֶת מְמַנּוּ מ"מ מַה שְׁיֵהֵהּ רְאוּי אַח"כ חֲשׁוּב גַּם הַשְׁתָּא כְּמִמוֹן כְּמִבְּרֹאָר פְּסָחִי (דָּף

כ"ט) ולפי"ז היא דקאמר בש"ס על מתניתין דכיצד מפרישין חלה לימא בטוה"נ פליגי ע"כ דר"א דסובר דלא תקרא שם עד שתאפ' משום דיעבור על ב"י משום דטוה"נ ממון היינו דסובר ג"כ כר"ש דדבר הגול"מ כמ"ד ור"י דאמר לא זהו חמץ סובר טוה"נ אינו ממון היינו בשביל הטוה"נ שיש לו בו עכשיו אינו תועלת רק על אחה"פ וזה ל"ה כממון דסובר דהגל"מ לאו כממון דמי אבל הרי"ף דפוסק דבר הגול"מ לאו כממון הוכיח שפיר דע"כ היא דקי"ל כר"א הוא משום הואיל אי בעי מתשיל עלה וקני גוף הממון שלו ואוקמי רחמנא ברשותי לעבור עליו בב"י דבשביל טוה"נ לא שייך שיעבור עליו פיון דאף קודם שנתחמץ כבר נפקע ממנו הטוה"נ ואין בו זכות רק על אחר הפסח וגול"מ לאו כמ"ד כן י"ל ע"ד פלפול: אף גם לטעם דעובר משום הואיל אי בעי מיתשיל עלה פתבו גם כן המתקברים דאף דלא שייך לומר דהוי שלו מטעם הואיל כמו במצה ואתרוג רק לגבי חמץ דגם גול"מ אסור וגלי קרא דלא ימצא לכן אף מטעם הואיל הוי כדידין' א"כ לא עדיף משאר גול"מ ויהי' סגי באם הוצי' מן רשותו.

אף מתוס' שם מבואר דהא דהוי כשלו מטעם הואיל לאו דוק' בחמץ דגלי קרא וכן נראה דע"כ סברת הש"ס דטעמא דהואיל אי בעי מתשיל עלה עדיף משאר גול"מ ולא מטעם דגלי קרא לגבי חמץ דאל"כ מנ"ל להש"ס למילף מקרא דלא ימצא לקבל עליו אחריות דזה בידו לשמור בפרט להפוסקים דאף באחריות דשומר חנם עובר ואף להסוברי' דבעינו דוקא אחריות אונסין מ"מ זהו רק מקרה בעלמא ואין בידו להביא אל רשותו שיהי' ממש שלו דלמא גלי קרא דע"י הואיל דאי בעי מתשיל עלי' הוי כדידין' ממש ועובר עליו אלא ודאי דסברת הואיל הוא מסבך' החיצוני' ולא בעינו קרא לזה וקרא אתא לקבל עליו אחריות: ברם בגוף סברת הואיל דאי בעי מתשיל עמד אאמ"ו ו"ל בספרו ד"ח שם בדיני חמץ דהא יכול לקרות שם ויאמר קודם שקורא השם חלה דאם מתשיל יהי' הפקר ואף דלאחר שקרא שם אינו ברשותו להפקיר ואף דבידו למתשיל מ"מ מי יימר דמזדקקי ליה תלתא למתשיל כמו קידושין (דף ס"ב) דל"ה בידו בלאחר שאתגזיר משום דמי יימר דמזדקקי לי' ג' [ובאמת י"ל דחשיב בידו למ"ש רשב"א יבמות (דף פ"ח) דרק היכא דבעינו מן מחין אז אמרינו מי ימר דמזדקקי ליה אבל היכא דסגי בג' הדיוטות חשיב בידו עי"ש וה"נ דכונתה פיון דבידו לאתשל בשלש הדיוטות הוי כבידו דיהני הפקר אחר שיתשל] ומ"מ למה לא יקרא שם שייאמר מיד בשעת קריאת השם דאי יתשל יהנה הפקר מעכשיו וא"כ ממ"נ אם לא מתשיל מקרי חמצו לעבור על ב"י ואם מתשיל יהי' למפרע הפקר ובהנה מהני ההפקר למפרע דהא בידו להפקיר מעתה וקני כאומר שדה זו שאני מוכר לה לכשאקחנה ממה תהי' הפקר מעכשיו דמהני משום דבידו להפקיר מעכשיו כמו בכתובות (דף נ"ט).

וכתב לתרץ דאף כשיתשל ההפקר חל למפרע מ"מ בשעה דמיתשל ע"כ דנפקע השם תרומי' ונכנס לרשותו דאם לא יכנס לרשותו איך יחול ההפקר וכשנכנס לרשותו חל ההפקר למפרע א"כ גם בזה עובר על ב"י דהא בע"כ שייבא רגע לרשותו ע"י השאלה דאל"כ איך יחול ההפקר אם לא ינקה בו פלל וכיון דזכה בו פי מתשיל אף דנעשה הפקר למפרע מ"מ יעבור על ב"י בקמה שיינקה בשעה דמתשיל והשאלה עצמה הוי כזכי' ועובר בזה על כל יראה עכ"ד ואני העני בדעת בנו ותלמידו כבדה אנוני משמוע הדברי' ככתבם דלמה צריף שייבא רגע לרשותו כשיתשל היא כל שאל' נעקר הנדר למפרע וקני פלא נדר

פָּלַל וְחָל לְמַפְרַע הַהֶפְקֵר: אוֹלָם י"ל פִּינּוֹן דַּמ"מ יֵשׁ לָהֶם לְהַבְעֵלִים זְכוּת יוֹתֵר מִכָּל אָדָם בְּהַחֲלָה הַזֹּאת אֲזוּ אַף דְּכָבֵר הַפְקִירוּ וּכְשִׁיתְשַׁל יֵהִי הַפְקֵר לְמַפְרַע מ"מ פִּינּוֹן דְּלַעֲנִין זֶה הַבְעֵלִים יֵשׁ לָהֶם כַּח בְּהַחֲלָה הַזֹּאת אוֹ תִשָּׂאֵר בְּקַדְוִישׁת חֲלָה אוֹ תֵהִי הַפְקֵר מִפְּחוּ שֶׁהַפְקִיר בְּשִׁעָה שֶׁקָּרָא הַשֵּׁם אוֹ אַף אַחַר כֶּף אַחַר קְרִיאַת הַשֵּׁם כַּמ"ש לְעֵיל דְּבִידוֹ לְמִיתְשַׁל ע"י ג' הַדְּיוֹטוֹת וַיֵּשׁ לוֹ כַּח זֶה ע"י שֶׁבִידוֹ שֶׁיְכוּל לְהַפְקִיר גַּם עַכְשָׁיו שִׁיחֹל הַהֶפְקֵר לְמַפְרַע בְּשִׁבִיל זְכוּת זֶה לְבַד הָיוּ בְּבִעֻלִים עַל הַחֲלָה וְעוֹבֵר עַל ב"י וְאֵף דְּלַעוֹלָם לֹא בָּא לְרִשּׁוֹתוֹ אַחַר שֶׁקָּרָא שֵׁם מ"מ פִּינּוֹן דְּבִידוֹ וּרְצוֹנוֹ תִּלְיָא אִם תֵּהִי הַחֲלָה בְּקַדְוִישׁתָּהּ אוֹ שִׁתְּהִי הַפְקֵר בְּשִׁבִיל זֶה עֲצָמוֹ חֲשִׁיב כְּבִעֻלִים לְעִבְרוֹר עַל ב"י וּלפ"ז זֶה וְדַאי לֹא הָיוּ רַק פְּגוּרִם לְמָמוֹן וּבְזָה יִקְשֶׁה דִּיהִי דִי פְּשִׁמוֹצִיאוֹ מְרִשּׁוֹתוֹ דַּל"ה בְּבִתִּיכֶם א"ו דְּהוֹצֵאָה מְרִשּׁוֹתוֹ לֹא מִהֲנִי דַבְכ"מ שֶׁהוּא קָאִי בְּרִשּׁוֹת הַבְעֵלִים כְּכָל זְכוּתֵיהֶם שֶׁהִי לָהֶם אִם הִי בְּבִתֵּיהֶם רַק דְּבִתִּיכֶם בָּא לְמַעַט כְּשֶׁהוּא מְנוּחַ בְּרִשּׁוֹת אַחֲרִים בְּפִקְדוֹן וּלְדַעַת רַמְבַּ"ן דוֹק' בִּיד גוֹי וְאֵף לְדַעַת הַגְּאוֹנִים דְּגַם בִּיד יִשְׂרָאֵל מ"מ בְּחֲלָה אֵין תִּקְנָה לְמִסּוֹר בְּפִקְדוֹן בִּיד יִשְׂרָאֵל דְּלֹא יִקְבְּלוּ וְגַם לֹא יְכוּל לְמִסּוֹר בִּיד גוֹי כְּמוֹבָן: וּבִמְקוֹ"ח כ' בְּדַעַת הַגְּאוֹנִים דְּנוֹקָא אִם הַפְקִיד בִּיד גוֹי דְּאֲזוּ כְּשָׂבָא זְמַן הָאִסּוּר נַעֲשֶׂה הַפְקֵר וְזוּכ' בּוֹ הַגּוֹי וּמָה דְּנִכְנַס לְרִשּׁוֹת אַחֲרִים לֹא עֲשָׂאוּ הַפְתוּב פְּאִילוֹ הוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ דְּלֹא הַפְקִיעַ רַחֲמֵנָא רִשּׁוֹת אַחַר ע"י"ש בְּדַבְּרִיו וּלְדַבְּרִיו אִם הַפְקִידוֹ בִּיד גוֹי קוֹנֵם הַפְסַח וּכְשֶׁהֲגִיעַ פְּסַח זְמַן אִסּוּר אֵינוֹ מְנוּחַ בְּרִשּׁוֹת וְחֲצָר דְּגוֹי בְּאִנְפֵן דְּחֲצִירוֹ אֵינוֹ קוֹנֵה לוֹ כְּגוֹן שֶׁשׁוּב הַפְקִידוֹ הַגּוֹי בִּיד יִשְׂרָאֵל אַחַר שֶׁלֹּא קִבַּל עָלָיו אַחֲרִיּוֹת אוֹ אַף בְּקַבְּלַת אַחֲרִיּוֹת אִם יִיחַד לוֹ הַיִּשְׂרָאֵל הַבֵּית בְּאִנְפֵן דְּאֵין הַיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵי עוֹבֵר פָּלַל וְהַגּוֹי עַכ"פ לֹא זָכָה בּוֹ פִּינּוֹן דְּאֵינוֹ מְנוּחַ בְּחֲצָרוֹ אֲזוּ נֹאמַר לְדַבְּרִיו דְּהַמְפְקִיד עוֹבֵר וּבְאֵמַת לֹא מִשְׁמַע כֵּן לֹא מְדַבְּרֵי הַמְכִּילְתָּא וְלֹא מְלִשׁוֹן רַמְבַּ"ן עה"ת וְגַם לֹא מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש שֶׁהִבִּיא דַעַת הַגְּאוֹנִים דְּכַתֵּב יֵצֵא חֲמִצּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּרִשּׁוֹת גוֹי שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְאֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ הָרֵי דְקָרִי לִי שְׁלוֹ רַק הוּאִיל דְּאֵינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ וְגַם לְמָה יִתְיַאֲשׁ הַיִּשְׂרָאֵל פִּינּוֹן דִּיהִנֵּה מוֹתֵר לְאַחַר זְמַן אִסּוּרָא וְעוֹד אַף אִם מְתִיבָא שׁ מ"מ אֵין זוֹכָה הַגּוֹי ע"י חֲצִירוֹ דְּהַגּוֹי אֵינוֹ יוֹדַע אִם הַיִּשְׂרָאֵל מְפַקִּירוּ וְהָא דְּחֲצָרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֵה לוֹ שֶׁלֹּא מְדַעַתוֹ כְּתָבוֹ תוֹס' ב"ב (דף נ"ד) דְּהֵינּוּ שְׂאֵינוֹ יוֹדַע אִם הוּא בְּחֲצָרוֹ וְאִם הִי יוֹדַע הִנֵּה רוֹצֵה לְקַבּוֹת אֲבָל אִם יוֹדַע וְאֵינוֹ מְתַכּוֹן לְקַבּוֹת לֹא קִנִּי וְה"נ דְּכוּתֵי פִינּוֹן שִׁיּוֹדַע שֶׁמְנוּחַ בְּחֲצִירוֹ וְא"מ לְקַבּוֹת אֵינוֹ זוֹכָה בּוֹ וְעֵין צ"ח פְּסָחִים שֶׁם דְּחָקֵר בְּאֵמַת עַל קַבְּלַת אַחֲרִיּוֹת בְּהַפְקִידוֹ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל דְּהָא בְּמָקוֹם דַּא"י לְמַפְנוֹר מָה אַחֲרִיּוֹת יֵשׁ פִּינּוֹן דְּעַפְרָא בְּעֵלְמָ' הוּא וְהַעֲלָה דְּלַדַעַת הַגְּאוֹנִים דְּהַמְפְקִיד אֵינוֹ עוֹבֵר וְלר"ש דְּמוֹתֵר אַחַר הַפְסַח אֲזוּ שִׁיָּף אַחֲרִיּוֹת פִּינּוֹן דְּסוֹפּוֹ לְהִיּוֹת מְמוֹן אֲצֵל הַמְפְקִיד וַיֵּשׁ לְהַבִּין הָא עַכ"פ פִּינּוֹן דְּהַנְּפִקֵד חֲטִיב בְּבִיעוּרוֹ שׁוּב אֵינוֹ שְׁנֵה מְמוֹן וְנִפְסַק הָאֲחֲרִיּוֹת וְאֵף דִּי"ל דְּהָיוּ שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא א' דַּמְמַנ"פ אִם נִפְסַק הָאֲחֲרִיּוֹת שׁוּב יֵהִי שְׁנֵה מְמוֹן לְאַחַר הַפְסַח וְשׁוּב שִׁיָּף אַחֲרִיּוֹת מ"מ נִימָא הָא מְצַנַת עַש' דְּתַשְׁבִּיתוּ חָל מְחֻצוֹת הַיּוֹם וְאֲזוּ עֲדִינּוּ אֵינוֹ עוֹבֵר בַּב"י א"כ אֲזוּ פִינּוֹן דְּחֲטִיב לְהַשְׁבִּית שׁוּב א"ב וְשְׁלוֹ מְעוֹלָם לֹא הִי רַק גּוֹל"מ מִשְׁטַעַם אַחֲרִיּוֹת וְאֵינוֹ דוֹמָה לְשְׁלוֹ אַף דְּכָבֵר נִתְחַטֵּיב בְּעִשָׂה דְּתַשְׁבִּיתוֹ מ"מ אוֹקְמִיה רַחֲמֵנָא בְּרִשּׁוֹתָי לְעִבְרוֹר בַּב"י אֲבָל חֲמֵץ שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ רַק מִשְׁטַעַם אַחֲרִיּוֹת וְכֵינּוּן דְּכָבֵר נִפְסַק הָאֲחֲרִיּוֹת מְחֻצוֹת הַיּוֹם אֲמַאי עוֹבֵר עַל ב"י בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל וְצ"ל פִּינּוֹן דְּבִהֲקָרַח רַמִּי עָלָיו הַתּוֹרָה מ"ע דְּתַשְׁבִּיתוֹ דַּאל"כ יֵהִי מוֹתֵר אַחַר הַפְסַח וְשִׁיָּף שׁוּב אַחֲרִיּוֹת וְאֵף דַּע"י דְּאִסְרוּ חוֹ"ל לְאַחַה"פ נִפְסַק הָאֲחֲרִיּוֹת מ"מ פִּינּוֹן דְּאִם לֹא נֹאמַר

דעובר יהיה מותר והוי גול"מ וע"כ חייב בעשה דתשביתו שוב ג"כ חל עליו הלואו דב"י
ועיין היטב: סי' ה.

הנה דעת הרא"ש דאף אם אינו רק באחריות דשומר חנם ג"כ עובר והוכחתו מדקתני
בפרייטא הפקידו זקוק לבערו וסתם פקדון שו"ח הוא והשא"ר (סי' פ"ח) תמה ע"ד וכי
דין שומרין נוהג בשל נכרי הא מדכתב רעיהו ממעטינו של הקדש וכמו כן של נכרי
וא"כ ע"כ הא דקתני הפקידו אצלו לא מיירי בסתם פקדון רק בקבל אחריות בפירוש
ואיכא לאוקמי שקבל עליו בפ"א אחריות דגניבה ואבדה וכן תמה ע"ז בבבאורי הגר"א
ז"ל והש"א הוסיף לתמוה על הרא"ש דמשמע מדבריו דדין שומרין נוהג בנכסי נכרים
ושומר חנם זקוק לבער לשיתתו תקשה לדידן' בישראל שהלזה לנכרי על חמצו אמאי
אינו עובר לת"ק הא לכ"ע עכ"פ לא גרע משו"ח וא"כ עבר עליו לדעתו ודבריו בזה
נדאי ל"נ דמי הנאמן בכל בית הרא"ש ז"ל כבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל והוא הביא
בח"מ (סי' ש"א) בסתם בלי חולק דברי רמב"ם דנכרי שהפקיד ואחר פה נתגזיר וה"ה
ביד ישראל אין בו דין שומר עד שיהא תחלתו וסופן נכסי ישראל ואם דעת אביו דינש
דין שומרין בנכסי גוי לא הנה שתק הטור שלא להביא דעתו א"ו דלכ"ע אין דין שומרין
בנכסי גוי רק אם קבל עליו אחריות ולקף באו"ח כתב הטור נכרי שהפקיד חמצו אצל
ישראל אם הוא חייב באחריותו חייב לבערו והיינו דע"כ צריף שקבל עליו אחריות
ובח"י כתב דהיינו בקנו מידו אולם למה שכ' הש"ף ח"מ (סי' קכ"ג) דקנין סודר ל"מ
אצל גוי להתחייב על ידו א"כ לא משפחת קנו מידו רק בהתנה בפירוש וקבל עליו
אחריות ג"כ נתחייב ואף דבש"ס ב"מ (נ"ח) מבואר דבהני דנתמעטו מדין שומרין
לא מהני התנה בדברים רק בשקנו מידו ועי"ש בתוס' דכיון דפטור אף משבועה לא
משעבד נפש' בלא קנין אולם כבר העלה בזה בס' מחנה אפרים דיני שומרין (סי' ח')
דזה דוקא בקבל עליו להיות פשוט שער להתחייב בגניבה ואבדה בזה בעיני קנין או
פשהקדים לו שפרו דנטילת מעות עושה קנין כדי לחייבו כמו שהתנה אבל בקבל עליו
להתחייב באחריות שאם פשע ישלם הרי זה חייב פיון שעל פיו סמך והפסיד דכל גרמ'
בנזקין דפטור הוא דוקא בשלא קבל עליו לשלם אבל כל שקבל עליו חייב והאריף בזה
בכמה ראיות ולפ"ז אתיין דברי הרא"ש ע"נ דמדקתני הפקידו אצלו זקוק לבער סתם
פקדון הוא שו"ח ואף דקתני סתם הפקידו אצלו ולא קתני שהתנה להתחייב אם פשע
ישלם מ"מ זה פשוט וידוע דע"כ איירי שבא לידו בקבלת אחריות שיהי' תורת פקדון
עליו וסתם פקדון הוא שו"ח ובזה מהני קבלות אחריות בדבור בלבד ול"ב קנו מידו
ואף קנין י"ל דל"מ לגבי נכרי רק בהקדים לו שפרו ול"ה סתמ' הפרייטא לומר הפקידו
אצלו זקוק לבערו והוכחת הרא"ש פראי מצק דאחריות דסתם פקדון פשקבל עליו היינו
אחריות פשיעה גם כן מזקיקו לבערו וע"כ דשו"ח חייב לבער וממילא א"ש קושית
הש"א מישראל שהלזה לגוי ע"ח הא לכ"ע עכ"פ הוי כשו"ח דהא באמת בנכסי נכרי
אינו בדין שומר רק בהתנה ובסתמא איירי בלא קבל עליו בפ"א אחריות ושוב ליכא דין
שומרין בשל גוי: ועיין ש"מ ב"מ שם שכתב משם הרא"ש לתרץ קושית התוספות דהא
דמתנ' שומר חנם להיות כשואל אף בדברים דבהוא הנאה דקא מהימן לי גמר ומשעבד
נפשיה דשאני גבי הדיוט שדרף אדם לשמור ממונו בעצמו ואינו רגיל לסמוך על אחר
נמצא פיון דמאמינו מכבדו אבל הקדש פה יש להאמין זה כמו זה שאינו של זה ולא של

זה ועוד דבִּהְקַדְשׁ בְּדִילֵי מְנִי אֵינְשֵׁי וְרֹאשֵׁי לְהֶאֱמִינוּ לְכָל אָדָם עַכ"ל א"כ י"ל דְּמַהְגֵּי קַבְלַת אַחֲרֵיּוֹת מִנְכָרֵי בַּהֲוָה הִנָּאָה דְּמַהִימָן לִי רַק לְגַבֵּי הַקְדָּשׁ בְּעֵינָן דְּקִנּוּ מְנִי וְשׁוֹב י"ל הַפְּקִידוֹ אֶצְלוֹ וְקַבַּל אַחֲרָיו דְּגִנְיָב' וְאֶבְיָדָה דְּמַהְגֵּי כְּמוֹ לְעֵנָן חַיִּיב פְּשִׁיעָה אַף כַּנְרָאָה מְדַבְרֵי הָרָא"ש ב"מ שֶׁם בְּפִסְקֵי לָא ס"ל לְדִינָא סְבָרָא זֹאת דְּכ' הֵן לְעֵנָן הַקְדָּשׁ הֵן לְעֵנָן שְׁטָרוֹת דְּאִמְעָטֵי מְדִין שְׁמִיר' דָּאָם קִנּוּ מִיָּדוֹ שְׁיִתְחַיֵּיב בְּדִין שׁוֹמֵר חַיִּיב מְבוֹאֵר דָּאָף בַּהֲפָקִידוֹ שְׁטָרוֹת וְקַבַּל עָלָיו דִּין שׁוֹמֵר לֹא מִתְחַיֵּיב רַק בְּקִנּוּ מִיָּדוֹ וּבִלְא"ה בְּנִכְרֵי הַמְּפָקִיד דְּרַבּוֹן אֱלָמִים הֵן לֹא שְׁיָיָה כ"כ סְבָרַת בַּהֲוָה הִנָּאָה דְּמַהִימָן לִי פְּמוֹבָן.

וא"ש הוֹכַחַת הָרָא"ש דְּאַחֲרֵיּוֹת דְּשׁו"ח מְחַיֵּיבוּ לְבַעַר: וַיֵּשׁ מְקוֹם לׁוֹמֵר דְּהִנְהוּ דְּמִיַּעֲטָה הַתּוֹרָה מְדִין שְׁמִירָה דָּאָף אִם פְּטוֹר אָף מְפָשִׁיעַ' בְּדִינֵי שְׁמִים חַיִּיב לְשַׁלֵּם לַמ"ש הַרִיטְב"א בַּתְּשׁוּבָה הַמּוֹבָא ב"י ח"מ (ס' ס"ו) וְנ"ל וְדַעַת הָרִי"ף דָּאָפִי' יֵשׁ עֲדִים שְׁפָשַׁע בְּהֵן פְּטוֹר וְכֵן דַּעַת כָּל רַבּוֹתֵי הָאַחֲרוֹנִים וְדָקִי"ל פּוֹשַׁע מִזִּיק הוּא וְחַיִּיב שְׁלֹא מְדִין שׁוֹמֵר הָא לִיתָא דְּפָשִׁיעַ' גְּרָמָא בְּנִזְקִין הוּא שְׁפָטוֹר מְדִינֵי אָדָם אֶלָּא שְׁהַתּוֹר' חַיִּיבָה שׁוֹמְרִין בְּפָשִׁיעַ' מְפָנֵי שְׁפָטוֹר עָלֵיהֶם בַּעַל הַפְּקִידוֹן וְהַבְּטִיחוֹ שׁוֹמֵר לְשִׁמְרוֹ עַכ"ד וּמִשְׁמַע מְדַבְרָיו דָּאָף בְּשְׁטָרוֹת דְּפְטוֹר מְפָשִׁיעַ' מ"מ רַק בְּדִינֵי אָדָם פְּטוֹר אֶבְל בְּדִינֵי שְׁמִים חַיִּיב כְּמוֹ גְּרָמָא בְּנִזְקִין וְא"כ י"ל דָּאָף בְּגוֹי בַּהֲבִטִּיחוֹ לְשִׁמְרוֹ בְּלִבְד אָף דְּלֹא הַתְּנָה בְּפִי' שְׁיִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם מ"מ בַּד"ש חַיִּיב וְהוּי בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וְחַיִּיב לְבַעַר אוֹלָם לֹא מְצִינּוּ שְׁיָהֵן' חַיִּיב בַּד"ש לְנִכְרֵי פִינּוֹן דְּאַתְמַעַט מְדִין שְׁמִירָה וְעֵינָן רַש"י פְּסָחִים דְּמִפְּרָשׁ אֶבְל אֵתָה רׁוֹאָה שֶׁל גְּבוּהָ אִם הַקְדִּישׁ לְבִדָּק הַבַּיִת וְכ' הַפְּנ"י שֶׁם מְדַלָּא מְפָרֵשׁ בְּפָשִׁיעוֹת דְּבַגְזָבֵר אֵינְרֵי דְּפְטוֹר מְלַבַּעַר חֲמִץ שֶׁל הַקְדָּשׁ שְׁהוּא דְּבָר הַמְּצוּי יוֹתֵר דְּהָא בְּמַקְדִּישׁ גּוֹפְנִי' מִסְתַּמָּא מְסָרָה מִיָּד לְגַזְבָּר שְׁלֹא יַעֲבֹר עַל ב"ת א"ו דְּגַזְבָּר וְכִינּוֹן דְּחַיִּיב בְּפָשִׁיעָה לְשִׁיטַת רַש"י דְּסוֹבֵר כְּדַעַת רַמְבַּ"ם דְּמְפָשִׁיעָה לֹא אֲתַמַּעַט א"כ חַיִּיב לְבַעַר לְכַף מְפָרֵשׁ בְּמַקְדִּישׁ גּוֹפְנִי' וּמִשְׁכַּחַת לָהּ שְׁפִיר שְׁהַקְדִּישׁוֹ עַל מְנַת שְׁלֹא יִתְחַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת כָּלֵל עַכ"ד.

ולמ"ש יֵשׁ לְדוֹן הָא אָף אִם הַקְדִּישׁוֹ עַל מְנַת שְׁלֹא יִתְחַיֵּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת מ"מ מִזִּיק הַקְדָּשׁ חַיִּיב עַכ"פ מְדַרְבָּנָן כַּמ"ש תוֹס' ב"מ (דָּף צ"ט ע"ב) בַּד"ה פְּרִט לְמִזִּיק א"כ יִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם בַּד"ש מְצַד מִזִּיק. [נְעִינָן קִצּוּה"ח (ס' ע"ב ס"ק י"ד) שְׁהַשִּׁיג שֶׁם עַל הַתְּנָמִים דְּהוֹלִיד מְנִיזוֹן דְּהוֹכִיחַ בְּמַהֲר"ם בְּמַלְוָה עַל הַמְשַׁכּוֹן וְאָמַר אֵינִי מְקַבַּל עָלֵי אַחֲרֵיּוֹת אֵינּוֹ אִפִּי' שׁו"ח וְפְטוֹר אָף מְפָשִׁיעָה מַש"ס סוֹף מַס' מְנַחֲוֹת בְּאוֹמֵר הָרִי עָלֵי קֶרְבָּן ע"מ שְׁאַקְרִיבֵנּוּ בְּבֵית חוֹנִיּוֹ וְהַקְרִיבוּ דְּפְטוֹר וּפְרִיָּהּ בַּש"ס מְקַטֵּל קְטֹלָה' וּמְשַׁנֵּי דְּהוּי כְּאוֹמֵר הָרִי עָלֵי ע"מ שְׁאַיִנִי חַיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ וְהוֹלִיד מְזָה הַתְּנָמִים בְּנוֹתָן מִתְּנָה וְאָמַר ע"מ שֶׁא"ח בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ אִפִּי' הִזִּיקוּ בְּיָדִים פְּטוֹר דְּבִטְלָה מִתְּנָתוֹ וְהַקְצוּה"ח כְּתַב דַּמ"ש דְּדוֹמָה לְאוֹמֵר קֶרַע כְּסוּתֵי וְלֹא אָמַר לְפְטוֹר לִיתָא דְּבִלְאָ בְּאִתּוֹרַת שְׁמִיר' לִידוֹ לֹא בְּעֵינָן ע"מ לְפְטוֹר וְאִם נֶאֱמַר דְּלִשׁוֹן אַחֲרֵיּוֹת כּוֹלֵל נְמִי הִזִּיק בְּיָדִים הִי' פְּטוֹר כָּאֵן אִפִּי' הִזִּיק בְּיָדִים א"ו מִזִּיק בְּיָדִים אֵינּוֹ בְּכָלֵל אַחֲרֵיּוֹת רַק הַתָּם גְּבִי עוֹלָה פְּטוֹר אָף מִזִּיק כַּמ"ש תוֹס' ב"ק (דָּף ו') רַק בְּאוֹמֵר הָרִי עָלֵי מְוֹטֵל עַל כְּתַפְּנִי' אָף אַחֲרֵיּוֹת אֲוֹנָסִין וּמַש"ה פְּרִיָּהּ מְקַטֵּל קְטֹלָה' וְהוּא חַיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת דְּאָמַר הָרִי עָלֵי וּמְשַׁנֵּי דְּנַעֲשֵׂ' כְּאוֹמֵר הָרִי עָלֵי ע"מ שְׁאַיִנִי חַיִּיב בְּאַחֲרֵיּוֹת וְשׁוֹב פִּינּוֹן דְּאִין הַחַיִּיב עַל כְּתַפְּנִי' מִתְּמַת הַתְּנָאֵי שׁוֹב מְטַעַם מִזִּיק ג"כ פְּטוֹר בְּקַדְשִׁים כְּמוֹ אִם אַחַר הִי' מִזִּיק וְאִפִּי' נִימָא דְּמְדַרְבָּנָן עַכ"פ חַיִּיב מִזִּיק קַדְשִׁים הֵינּוּ לְבַעֲעֵלִים אֶבְל הַבְּעֵלִים עַצְמָם שְׁהִזִּיקוּ פְּטוֹרִין לְהַקְדָּשׁ פִּינּוֹן דְּמִזִּיק הַקְדָּשׁ פְּטוֹר עֵי"ש בְּנוֹעַם דְּבָרֵי וְהַסְכָּמִים עַל

ידו בנתיבות המשפט שם ואני תמה הא מבואר בש"ס ב"מ (דף צ"ט) משא"כ במזיק דלא משלם חנומשא ופי' רש"י אחרונשין קאי דמזיק פטור ומבואר דקרון חייב לשלם להקדש חמשים ולא כמו להקדושת דמשלם חמשי' נכי תדא ועי' ש בתוס' דאף דמזיק הקדש פטור מ"מ מדרבנן משלם את הקרון וכן מבואר ברמב"ם (פ"ג מגזילה) ואם נאמר דרק לבועלים משלם המזיק למה נחמיר יותר מלהקדושת שישלם חמשים נכי תדא כמו להקדושת א"ו דהתשלומין הוא להקדש מדרבנן עכ"פ ועי' ש"מ ב"ק שם ובחידושי רמב"ן גיטין ריש פ' הניזקין די"א דאדם המזיק להקדש חייב לשלם מדאורייתא וא"כ הדרה קושית התנאים לדונפתה אם מזיק בידים אינו בכלל התנאי אמאי פטור ומ"ש הקצוה"ח דבלא פא לידו בתורת שמירה לא בעינן ע"מ לפטור י"ל פינו דחבירו אינו מתנה רק הוא בעצמו עדיף מפא לידו ברם דברי הקצוה"ח נכונים דנדאי מטעם מזיק חייב אף אם מדאורייתא או עכ"פ מדרבנן להקדש ממש ובכ"ז דבריו נכונים דמ"מ ידי נדרו יצא וחייב חדש ודאי חל עליו לשלם מטעם מזיק אבל מטעם דאמר הרי עלי פטור פינו דהתנה שלא יתחייב באחריות כלל כל מיני אחריות ונפטור מידי נדרו שאמר הרי עלי אבל חייב חדש לשלם תשלומי הניזק אם מדאורייתא אם מדרבנן חייב וכ"כ בנומת מתנה בדינא דתנאים שם ואכ"מ עכ"פ ודאי חייב אף להקדש ממש לשלם מטעם מזיק וממילא בגרמא חייב לצי"ש].

וי"ל להמבואר מדברי ש"ס גיטין (דף נ"ג ע"ב) דקאמר פי קניס ר"מ בדרבנן בדאורייתא לא קניס ופירש"י מטמא ומדמע איסורי דרבנן הוא פינו דלאו שמי' הניזק אין פאן איסור' דאורייתא' ודברי סופרים צריכין חיזוק ומבואר דאף הניזק שאינו נזכר פינו דלאו שמי' הניזק אין פאן איסור דאורייתא א"כ פשיע' אף דעכ"פ גרמא בנזקין הני מ"מ החייב לצי"ש הוא רק מדרבנן ומה"ט ודאי בגוי פטור לגמרי אף מד"ש ויש לומר אף בהקדש פן הוא אולם במ"א הארכתי בזה ובארתי דברי רש"י דנדאי איסור תור' הוא לגרונם הניזק לחבירו פמבואר ביש"ש ב"ק (פ"י סי' כ"ג) וברמ"ה ב"ב פ' לא יחפור וברתי אם מטעם ואהבת לרעה כמוה או מטעמים אחרים ובואר אי"ה בדיני עדות עכ"פ לגבי נכרי והקדש יש לומר דליכא חייב בד"ש ומה"ט אינו עובר רק בקבל עליו אחריות: איתא בירושלמי (פ"ב מ"ב) דפסחים אית תנאי תני לא יראה לה לה אין אתה רואה אבל רואה אתה לגבוה ואית תנאי תני אפי' לגבוה א"ר בון בר חייא קומי ר' זירא תפתר בקדשים שהוא חייב באחריותן כר"ש ע"כ ולכאור' הא אם חייב באחריותן לכ"ע עובר פמבואר בש"ס וגם בירושלמי שם לעיל מניה הפקיד אצלו זקוק לבער ואם פן למה צריף לאוקמי כר"ש ה' ברייתא דתני אפי' לגבוה וצריף לומר פינו דמייתי הקרא דלא יראה לה לאסור אף לגבוה לכה קאמר דבקדשים שהוא חייב באחריותן דנה לר"ש פממון דידן' דמי ואף דבש"ס דידן קאמר דאף לר"ש איצטריוף לא ימצא דסד"א הואיל וכי איתן' הדר בעיניה לאו ברשותיה קאי קמ"ל ופרש"י פינו דעדיין לא נאבד וכי אמר ר"ש היכא דאינו בעין פבר בארתי לעיל דלדעת הרמב"ד לא אמר ר"ש רק אם לא יש אנפי דלא מתחייב באחריות ולזה צריף קרא דלא ימצא אבל באומר הרי עלי דחייב' רמי' על קרקפתי דגברי ופוטר את עצמו מחיובו בחפץ זה בכה"ג ס"ל לר"ש דדהגל"מ פממון דמי והני פכיס מלא מעות ובה עובר על לא יראה לה אף בשל גבוה ועיין קצוה"ח (סי' שפ"ו ס"ק ז') שהעל' מדברי רש"י דבאמת לר"ש היכא דאיתא בעיני' ל"ה פממון מדאיצטריוף

לא ימצ' לגבי חמץ ונהביא דברי צמח צדק ומדברי ש"ס סנהדרין (דף קי"ב) ותוספת' ב"ק (פ"ד) דמוכח אף היכא דאיתגוהו בעיניה הני כממון לר"ש ובאמת י"ל דחמץ ילפינן לר"ש לל' מקום וכמ"ש הצ"ח פסח' שם: אולם להנ"ל יש לחלק בין חיוב דקדשים שחייב באחריותו היינו חוב של קרקפתי דגברי ובזה מסלק חיובו דאף באית' בעינ' כממון דמי משום דיש לו זכות לסלק חיובו כממון זה לבין היכא דליכא חיוב על קרקפתי דגברי רק אם יאבד יתחייב לשלם בזה צריה לרבנות מלא ימצא וכן יש להוכיח מדברי רש"י ב"מ (דף נ"ו) לענין דין אונאה דכת' דאיירי בהוממה וכממון דמי רק מטעם אחריות ואף דכבר נתחייב באחרת מ"מ יכול למפטר נפש' בשה כמבואר בב"ק (דף ע"ח) ואם מכר הגזבר ונתאנה אף שדמי המכר הגיע לכדי שיה וכבר מפטרי הבעלים ובכל זה לר"ש יש בו דין אונאה הרי אף דאיתא בעיניה אמרינן גול"מ כממון דמי לר"ש: עוד יש מקום לומר בהא דהקדש דאינו חייב לבער אף דחייב בפשיעה להסוברים כן דבשלמא בשאר פקדון אף דנפקע אחריותו דכעת אינו שנה מ"מ כיון דחייב את עצמו הני גול"מ אבל בחמץ של הקדש אם נאמר דהגזבר עובר עליו מטעם קבלת אחריות א"כ יהי אסור לכל אחה"פ כמ"ש המג"א דאף פקדון דנכרי מ"מ אם הוא באחריות הישראל אסור לאחזה"פ בחמץ של ישראל ודלא כמ"ש הח"י וכמו שהביאו פולם מדברי הרמב"ם שכתב כן להדיא וכן נראה מבואר מדברי הרי"ף פ' כ"ש שכ' הלכך חמץ של נכרי דלא עבר עליו בב"י ובי"מ מותר אפילו באכילה מבואר במקום דישאל עובר אסור ועי"ש בפ"י המשניות וכיון דעל ידי חיוב אחריות יהי אסור לאחזה"פ אנו סהדי דרחמנא פטרו מפשיע' ודעת שכינה איכא למפטר מחיוב שמירה כיון דע"י זה יצטרף לבער ואם לא יבער יהי נאסר אחזה"פ לכך אנו סהדי דדעת שכינה הוא לפטרו מן פשיעה ושלא יעבור עליו בב"י ובי"מ ויהי מותר אחזה"פ ועוד י"ל למה שכתב הר"ן ריש פסחים דכל מה דאסרה התורה חמץ בב"י ובי"מ הוא משום דלמא אתי למיכל מניה ולכאורה צריה ביאור א"כ חמץ של נכרי המפקד אצל ישראל דאינו חייב לבער אם לא קבל עליו אחריות אמאי לא ניהוש דילמא אתי למיכל וע"כ כיון דגילתה התורה לא יראה לה אבל אתה רואה של אחרים לא חששה התורה לדילמא אתי למיכל מניה א"כ אמאי עובר ע"י קבלת אחריות כיון דבהכרח גלי התורה דעל שאינו שלו לא חיישינן לדילמא אתי למיכל וע"כ צריה לומר דגם זה גזה"כ בקבל עליו אחריות דחשיב קצת פשוט לענין אחריות שייך יותר לדלמא אתי למיכל א"כ בחמץ של הקדש דמבדל בדיל מני"ל דלא חיישינן לדלמא אתי למיכל כמבואר בש"ס לכך י"ל אף בקבל עליו אחריות אינו עובר כיון דלא שייך דלמא אתי למיכל מניה דמבדל בדיל מני"ל אולם באמת דברי הר"ן צ"ע מצד כו"כ דקדוקים דאי אפשר לומר טעמא דקרא רק גזה"כ הוא: אם מכר חמץ לגוי קודם פסח על תנאי שייחזרו לו לאחזה"פ להמבאו' מדברי רמב"ם שהוא לשון הש"ע (סי' תמ"ח) אבל לא ימכר לו ולא יתן על תנאי ואם עשה כן ה"ז עובר על בב"י ובי"מ משמ' דמדאורי' עובר וממילא אסור אחזה"פ וכ' המ"מ שנה כפי דעתו שהמפקיד חמץ ביד גוי עובר בלא וממילא גם מתנה ע"מ להחזיר אחזה"פ דל"מ אסור מה"ת ובמג"א שם הביא דברי רדב"ז דכ"ז שהתנאי תלוי הני פקדון ואם נתקיים התנאי אעפ"י שנמצא שלמפרע לא הי' פקדון רק חמץ של גוי, מ"מ קודם קיום התנאי כבר עבר עליו הישראל ולא יועיל קיום התנאי לבטל הלאו שפבר עבר והמ"א כ' למ"ש (סי' תמ"א) בנכרי שהל'ן

לישראל על חמצו דאם אָמר מעכשיו יהי שלו אם לא יפרע לו לאחה"פ דמותר דשם
מחוסר ממון ול"א הואיל אָבל הָכא אָמרינו הואיל ואם לא יקניס התנאי הי' עובר השתא
נמי עובר אולם כ' דל"ד להואיל דדוקא דָּבַר שְׂבִיד יִשְׂרָאֵל אָמרינו הואיל אָבל הָכא אי
בְּעֵי הַגּוֹי מְקַיֵּים הַתְּנָאי וְהוּי מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה וְאִין הֶחְמִץ בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּפֶסַח וּמ"ש דכ"ז
שְׁהַתְּנָאי תְּלוּי הָּוֵי כְּפִקְדוֹן לֹא מִשְׁמַע פֶּן גְּבִי מִשְׁכּוֹן (סי' תמ"א) ובס' מקו"ח כ' בְּכֻנְתּוֹ
למ"ש הטו"ז שם (סק"ג) דבְּגוֹי שְׂאֵמֵר לְיִשְׂרָאֵל אִם לֹא אֶפְרַע לָהּ יְהִי שְׁלָהּ מִעַכְשָׁיו
עוֹבֵר בְּב"י וְלָמַד מִק"ו מֵאֲחֵרִיּוֹת פִּינּוֹן דִּישׁ סָפֵק בְּעֵינָן שְׂאֵפְשֵׁר שְׂיִהְיֵי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי וּע"כ
הָא דִּישְׂרָאֵל שְׂאֵמֵר לְגוֹי מִעַכְשָׁיו דְּאִינוּ עוֹבֵר אֶף שֵׁישׁ כ"כ סָפֵק בְּעֵינָן שְׂאֵפְשֵׁר שְׂיִהְיֵי
שְׁלוֹ לְגַמְרֵי דַתְּנָאי הַתְּלוּי בִּיד יִשְׂרָאֵל אָמרינו שְׂבִידֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אָבֵל בְּדָבָר
הַתְּלוּי בִּיד הַגּוֹי וְאֶפְשֵׁר שְׂיִהְיֵי שְׁל יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר.

וא"ש במעמלה"ח פִּינּוֹן דַּתְּלוּי בִּיד גוֹי א"ל יִחְזוֹר יְהִי לְמַפְרַע ש"י עוֹבֵר אִוְלָם הַמְעַיֵּין
בְּרִדְב"ז יִרְאֶה דְּעֵיקָר דְּבָרֵיו ע"ד הַרְמַב"ם נְאֻמֵּי דכ"ז שְׁהַתְּנָאי תְּלוּי הָּוֵי כְּפִקְדוֹן וְכ'
דְּכֵן יֵשׁ לְדַקְדָּק מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהִרְהִין חֲמֻצוֹ ע"ש בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְמַב"ם (סי'
מ"ג) וְלֹא אֲתִי עָלָה לְחֻלְקָא בֵּין תְּנָאי הַתְּלוּי בִּיד יִשְׂרָאֵל לְקִימוֹ א"ל וְכִינּוֹן דְּאֵנּוֹן פְּסָקִינוּ
בְּנִכְרֵי שְׁהִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל דְּלֹא כְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּסוֹבֵר דְּצָרִיף שְׂיִגִיעַ זְמַנּוֹ קוֹדֵם הַפֶּסַח רַק
בְּמִעַכְשָׁיו סְגִי דְּאִינוּ עוֹבֵר פֶּן נָמִי בְּמִתְנָ' עֲמֵלָה"ח וְאֶף דִּישׁ לְחֻלְקָא בֵּין תְּנָאי הַתְּלוּי בִּיד
יִשְׂרָאֵל אוֹ הַתְּלוּי בִּיד גוֹי מ"מ דַּעַת הַמַּג"א וְכֻנְתּוֹ עַל הָא דְּמִבְּנָאָר (סי' תמ"א) בְּיִשְׂרָאֵל
שְׁהִלְוָה לְנִכְרֵי וְסוֹבֵר שָׁם הַמַּג"א (ס"ק ה') דְּבְּפֶסַח אִין הִישְׂרָאֵל מְחַוֵּיב לְבַעֲרוֹ דְּעֵדִינּוּ
הוּא בְּרִשׁוֹת הַגּוֹי דְּשָׂמָא יִפְדְּנוּ וְדִלֹא כְּדַעַת הַט"ז ול"א פִּינּוֹן דְּאִין בִּיד הִישְׂרָאֵל שְׁלֹא יִהְיֶה
שְׁלוֹ וְדִלְמָא לֹא יִפְדְּנוּ הַגּוֹי וְיִהְיֵי לְמַפְרַע ש"י וּבכ"ז א"ח לְבַעֲרוֹ אֶף דִּי לְאֻקְמֵי עַל
הַחֻזְק' שְׁלֹא יַעֲשֶׂה הַגּוֹי מִעַשׂ וְלֹא יִשְׁלַם כְּמִבְּנָאָר בְּפּוֹסְקִים ח"מ (סי' רמ"א) וְאֵה"ע (סי'
ל"ח) לְחֻלְקָא בֵּין תְּנָאי דְּקוּם וְעֵשֶׂה לְתְּנָאי דְּשִׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה דְּבָקוּ"ע צָרִיף לְהִבִּיא רְאָיָה
שְׂקִינִים הַתְּנָאי דְּמוֹקְמִינּוֹן עַל הַחֻזְקָה דְּלֹא עֵשֶׂה מִעֵשֶׂה וְה"נ הִי לְנוֹ לֹמֵר דְּמִסְתְּמָא לֹא
יִקְנִינִים הַגּוֹי הַתְּנָאי וּמ"מ א"ח לְבַעֲר פִּינּוֹן דַּעַכ"פ עַכְשָׁיו עֵדִינּוֹן לֹא נִתְבָּרַר וְעִי"ש בְּמִקוּ"ח
שְׁכ' בְּטַעַם הַדָּבָר פִּינּוֹן דְּבִיד יִשְׂרָאֵל לֹמֵר אַחַר כֶּף הַרְנֵי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלֵתִי וְלְמַחֲוֹל הַחַיּוּב
וְהִכִּי נָמִי בְּמַעֲמַל"ח בִּידוֹ לְמַחֲוֹל הַתְּנָאי וְלֹמֵר הַרְנֵי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלֵתִי וּמַה"ט לֹא חִיָּיִשִּׁינוּ
נָמִי דִּיקְלָמ' יֵאבֵד אוֹ יִגְנַב אֶצֶל הַגּוֹי וְלֹא יִתְקַיֵּים הַתְּנָאי פִּינּוֹן דְּבִידוֹ לֹמֵר הַרְנֵי כְּאִילוֹ
הַתְּקַבְּלֵתִי וּבס' חֲמֻדַת שְׁלֵמָה או"ח (סי' י"ב) כְּתִב בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהִלְוָה אֶף אִם מְצִי לֹמֵר
מַחֲוִלִים מ"מ פִּינּוֹן דְּבִלֹא שׁוּם מִעֵשֶׂה יְהִי מְמִילָא שְׁלוֹ אִין לָהּ גוּל"מ גְּדוּל מְזָה וִי"ל דְּדַעַת
הַמַּג"א דַּעַכ"פ פִּינּוֹן דְּעַכְשָׁיו לֹא נִתְבָּרַר וְאִינוּ מִיְּנוּחַד לֹו שְׁהוּא שְׁל יִשְׂרָאֵל דְּדִילְמָא יִפְדְּנוּ
הַגּוֹי אִינוּ עוֹבֵר מְסָפֵק פִּינּוֹן דְּלֹא קָרִינוּ בִּי לָהּ הַמִּיְנוּחַד לָהּ רַק בְּחֻמְצָא גְּלִי לֹו קָרָא דְּאֶף
גוּל"מ עוֹבֵר מְדַכְתִּיב לֹא יִמְצָא וְזֶה דְּנֻקָא בְּמָה שְׂאִינוּ בִּידוֹ שְׁלֹא יְהִי שְׁלוֹ וְגוֹרָם לְמָמוֹן
אָבֵל פִּינּוֹן דְּבִידוֹ לֹמֵר מְחַוֵּלִין לָהּ וְשְׁלֹא יִהְיֶה שְׁלוֹ שׁוּב אִם נֹאמֵר דַּמ"מ הָּוֵי גוּל"מ פִּינּוֹן
דְּיָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלוֹ בְּלֹא שׁוּם מִעֵשֶׂה הָּוֵי כְּמוֹ גוֹרָם דְּגוֹרָם דְּאִינוּ עוֹבֵר וּמְמִילָא ק"ו הִיכָא
דְּאִינוּ בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לְהַגּוֹי בְּמִתְנָה עֲמֵלָה"ח דְּאִינוּ עוֹבֵר וְהַמְעַיֵּין בְּרִדְב"ז יִרְאֶה
דְּעֵיקָר סְבָרְתוֹ דְּתוֹף זְמַנּוֹ הָּוֵי כְּפִקְדוֹן וְהִבִּיא רְאָיָה מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם בְּנִכְרֵי שְׁהִלְוָה
לְיִשְׂרָאֵל דְּצָרִיף שְׂיִגִיעַ זְמַנּוֹ קוֹדֵם פֶּסַח וְכִינּוֹן דְּכָל הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים בְּזָה עַל הַרְמַב"ם
מְמִילָא הִיכָא דְּנוֹתֵן מִתְּנָה עֲמֵלָה"ח כְּשִׂמְקִינִים הַנִּכְרֵי הַתְּנָאי אַחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר הֶחְמִץ: עוֹד

פּתב המג"א אפילו לדברי רדב"ז דוקא פשתולה המתנה בתורה שאמר ע"מ אבל אם אמר הרני נותן לה ותחזירנה לי נמצא שאין המתנה תלוי בהחזרה שאף אם לא יחזירנה לו הוי מתנה פשיטא דשרי מדינא רק משום חומרא דחמץ והח"י תמה עליו דהא מבואר יו"ד (סי' ש"ה) באם אמר הילך תמשה סלעים ותחזור לי דאין בנו פדוי.

והמפרשי אהזו שער לומר שדברי המ"א א"ש ע"פ דברי הט"ז ונש"ף שם דדוקא אם אמר שיחזירנו לו מיד לכה אין בנו פדוי אבל פאן אומר על אחה"פ שיחזירנו לו וכ"כ הדגול מרובה. אולם באמת דברי הרמ"א שם ביו"ד נובעים מתשובת רשפ"א והמענין בדבריו יראה דרק היכא דנותן על תנאי חזר' דתנאי מילתא אחרית' היא דהוי כמו תנאי בד"א ומה"ט יוצ' באתרוג במתנה על מנת להחזיר דהוי קננן עולם רק מצד תנאי צריף שיחזור ויקנה לו אבל פשחוזר ממילא ל"ה נתינה וע"ש בבבאורי הגר"א ז"ל שביאר פן דעת הרמ"א שם דאף אם אמר שיחזירנו לו אחר זמן ג"כ אין בנו פדוי וא"כ אמאי מהני פאן לגבי חמץ.

ברם י"ל דדעת המ"א הוא פשאומר שיחזירנו לו אחר הפסח הפונה שיחזור ויקנה לו בהקנאה ומצד חיוב אתי עלה היינו שהנכרי התחייב שיחזירנו לו בהקנאה רק אף דבדבר תנאי אסור פנין דתלוי ועומד בימי הפסח דדילמא לא יקיים התנאי ויתבטל המתנה למפרע ובכל תנאים שפעולם אין כופין לקיים התנאי משא"כ אם אינו תלוי המתנה בתנאי רק בבירור מצד חיוב לא יתבטל המתנה לעולם וזה א"ש לגבי חמץ אבל לגבי פדיון הבן במה יתחייב הפהן להחזיר פנין דמקבל הה"ס לשם פדיון אין הפסח יכול לעשות חיוב שיחזירנו לו וע"כ דמשייר לו שיחזירנו לו שלא בתורת חיוב להקנות בהחזרה לכה אינו פדוי דבעינן נתינה מעליא בלא שום שיור.

אולם יש לגמגם הא נדאי הגוי אינו מקבל אחריות אף אם יאבד שיחייב להחזיר דמיו רק אם יהי בעין א"כ להמבואר בקצוה"ח (סי' ר"ג) משם מהרי"ט דחיוב שאינו באחריות וחיוב הגוף רק להעמיד אותו דבר אם יהי בעין ל"מ דהוי רק קננן ממש א"כ שוב הוי חמצו של ישראל תוה"פ ואף במעמלה"ח ג"כ יקשה הא מ"מ הוי גול"מ דיצטרף הנכרי להחזיר אחר הפסח לא גרע מגול"מ וצריף לומר פנין דעדיין לא זכה רק חיוב התנאי מוטל על הגוי ל"ה רק גול"מ ולא איכפת לן פשאינו בביתו של ישראל וכן כ' בס' מח"א הלכות מ"א וזה א"ש פשהוא דרף תנאי לבד אבל אם נאמר דחייב להחזיר בחיוב גמור וכיין דאינו חייב בדמיהן באחריות רק אם הוא בעין ל"מ בתורת חיוב גמור והוי קננן ממש דמעכשיו הוא של ישראל ממש ועובר אף אם אינו ברשותו ועיין קצוה"ח (סי' רמ"א) מה שהוליד חדשות דהיא דלא הותנה פדיני תנאי אף דמעשה קנים מ"מ מטעם שכירות חייב לקיים התנאי וכ' דבאתרוג לכה אינו יוצא פנין דאינו יכול לסלק בדמיו אמרינו למפרע גובה וה"נ דכונתי' לגבי חמץ ואף דבכ"מ מטעם שכירות אינו חייב גוף החפץ דל"ה אלא דמים וכסף אינו קונה פמבואר מדברי ראשונים ר"פ השוכר את הפועל וח"מ (סי' של"ב) ע"כ צ"ל דע"י חפץ עדיף כמו דמוכח מדברי נ"י פ' הנהב וכאשר ביאר על נכון הקצוה"ח (סיר"ד סק"ד) דפירי מחייב את הפירות.

אולם ד' הקצוה"ח (סי' ר"ג) דחיוב בלא אחריות ל"מ אינו נראין לדינא וכמ"ש הגתביבות שם ובמ"א הארכתי והבאתי ראי' ברורה מדברי ראשונים ר"פ הכותב מוכא ברמ"א

אה"ע (סוף סי' צ"ב) דאף דל"מ תנאי וסלק הבעל מירושת אשתו אחר הנשואין מ"מ אם מחייב א"ע להחזיר לירשיה מה שירש ממנה צריה לקיים ושם ודאי הוי חיוב בלא אחריות ואכ"מ בזה: עוד יש מקום לומר בדברי המג"א דאף מתנה בשויר סגי לגבי חמץ ואינו דומה לאתרוג דל"מ כמו שכתבתי בזה בהגהותי בד"ח דיני מתנה (ס"א) ולעיל (סי' ח' דף ז') דשם צריה שלא ישיר לעצמו שום דבר דאל"כ הוי אתרוג של שותפין דא"י וכיון דע"כ צריה שלא ישיר לכולם שוב במה יזכה בו הנותן אח"כ ושינה לומר כיון דפסקו פסקא מה שאין כן במקום דמהני שויר אמרינו דהוי נתינה מעליא ועיי"ש.

וא"כ לגבי חמץ י"ל דהא הפנ"י פסחים (דף ו') כ' להתעורר אמאי לא מיתו הש"ס בפרק ראשית הגז אליבא דר' אלעאי דממעט מלה אפי' שותפות ישראל אי לא היכא דאיכא ריבויא וא"כ בחמץ נמי ליפטר של שותפות והוכיח מזה דבשל ישראל חבירו ג"כ עובר פשיטת התו"ח ובס' ח"י (סי' תמ"ה) כ' מדכתוב תשביתו משמע אפילו של שותפין וכוננתו אף אם אין לכ"א פזית דעוברין נמי משום דאף דתשביתו לא פתוב רק לגבי העשה מ"מ שוב גם בלאו עוברין מפת גז"ש דשאר שאור.

וי"ל אף דמרבין מלשון רבים לחייב בשותפות ישראל היינו דל"ב שיעור לכ"א ואף בכזית אחד אם הוא בבית של אחד מהם עובר עליו אבל ביש לו שותפו עם הגוי אם אין בחלקו פשיעור ודאי אין הישראל עובר אולם אם יש בחלקו של ישראל לבדו פדי שיעור או אף אם אין בחלקו רק חצי זית אם שנה פרוטה אזי עובר ג"כ עליו כיון דחלקו של נכרי הוא על אחריות דאם יגנב או יאבד יפסיד מחלקו ולא גרע מגול"מ אולם אם אין בחצי חלקו של גוי גול"מ דלא שנה פרוטה אז י"ל דאינו עובר וא"כ י"ל אף אם משיר לעצמו זכות שישאר לו אחה"פ מ"מ כיון דמקנה קנין הגוף דהחמץ להגוי וקונה כל ימי הפסח רק אח"כ חוזר אליו אזי הוי כמו שותפות עם הגוי ועדיף כיון דאין חמץ זה מיוחד לו ודומה למ"ש שם דקנין לזמן חשיב כשלו לענין בכורים במקום דשותפים חייבים כן נמי בזה אף דבהכרח נשאר להישראל איזה זכות ושיר בהחמץ כיון שאינו בביתו ולאו מיוחד לו אינו עובר דלא הוי שלו כל ימי הפסח ואינו דומה למעמלה"ח דבזה לדעת רדב"ז אם לא יקיים התנאי הוי למפרע של ישראל משא"כ פשמקנה לו הגוף לא על דרך תנאי רק שיחזירו לו דהוי של גוי ממש אף דנשאר שויר לישראל על אחה"פ אין זה חמצו המיוחד לו כן י"ל ועי' מקו"ח (סי' תמ"ח) דיכול להפקיר חמצו קודם פסח לזמן ואם זכה בו אחר זכה בו לעולם ואם לא זכה בו חוזר לבעליו וא"צ לזכות בו מחדש רק ממילא הוא שלו ולכאור' הא במעשר מבואר בש"ס גדרים סוף פ' אין בין המוחר דלא הוי הפקר עד דאמי לרשות זוכה רק לענין איסור שביתת בהמתו הא דמהני הוא מטעם כיון דהוי להפקיע איסור שלא יעבור גמר ומפקיר וכמ"ש המח"א הלכות הפקר וממילא צריה קנין חדש כשפלה הזמן ויחזור ויזכה בתורת זכי' מחדש דאל"כ רק דהוי שויר לזכות זה א"כ נשאר ע"כ הגוף שלו פדי דלא נימא כיון דפסקה פסקה וע"כ צריה לומר דלענין שביתת בהמתו בשבת אף דנשאר זכותו בהבהמ' מ"מ לאו שורה מיוחד לה קרינו בי' וכמ"ש בזה לעיל דיני שבת (סי' ד') ובחמץ אם נשאר זכותו של בעל החמץ שוב הוי חמץ של ישראל ולמ"ש אתי שפיר דגם לגבי חמץ בכה"ג שותפות עם הגוי דהגוף הוא של הנכרי על זמן פסח אף דנשאר לישראל הזכות שאחר הפסח יהי' שלו אינו עובר וצ"ע עוד בזה: ומ"ש המקו"ח שם מדברי הגהות אשרי פ"ק

כ"ש דאם הפקיר חמצו ע"מ שייחזיר לו אחה"פ דמהני וכ' דלדבריו אפי' מתנה באופן זה דאפי' פבר יזכה בו אחר שייחזיר לו אחר הפסח ויהאריף בזה לבאר דיכול להטיל תנאו בהפקר אף דאינו יכול להפקיר ע"י שליח וכתבתי בזה במקומות אחרים אם יכול להטיל תנאי בדברים שפינו לבין עצמו פשאינו מתנה עם הבעל דבר.

ברם לגבי חמץ ודאי לדעת רדב"ז אסור לתת אף במעמלה"ח מן הדין מכ"ש להפקיר על תנאי ולכל הפוסקים עכ"פ מדרבנן אסור ולהפקיר על תנאי באופן שאם לא יתקנים התנאי יתבטל המעשה מזה לא דבר הג"א פלל ולא כ' שייחזור לו רק ע"מ שייחזור ויזכ' בו אחר פסח ואין זה גדר תנאי רק לשון ע"מ לשון מושאל הוא רק ע"מ היינו שחושב שייזכה בו אחה"פ וכן מבואר להדיא באור זרוע הלכות פסחים (סי' רמ"ו) שהעתיק הג"א ממנו וז"ל מותר להפקיר חמץ קודם שעה שביעית [ובודאי ט"ס הוא וצ"ל קודם שעה ושית וכמ"ש הג"א דאחר שעה ושית אף תחלת שש אין בידו להפקירו דכבר אסור בהנאה] ע"מ לזכות בו אחה"פ ושרי אפי' באכיל' ורא' לדבר מירושלמי דשבועות ר"ג אומר כל שפלה מינו מן השעה יבער מינו מן הבית תני הלכה בדבריו חזקת' אמר פינן שהתחיל באוצר כמבוער הוא אתא עובדא קמי ר"י והור' פחזקת' כו' שאיל לר"י אל חמי לה תלתא רחמי ואפקרה קומיהון כו' פד תחמון רגליא צלילא תהנון מפיק לי לשוקא ומפקרון ליה וחזרין וזכין בי' ופי' הר"ש בן אדם קפדינן שלא היה להם אוהבים ואם יפקירום יזכו בהם ולא יחזירו להם והורה להם ר"א פשיראו השוק פנוי מבני אדם יפקירו ואח"כ יזכו הא למדת שהמפקיר ע"מ לחזור ולזכות בו הוי הפקיר אע"פ שייחזור ויזכ' עכ"ד הרי דכוננתו אינו ע"מ לזכות בגדר תנאי דאם לא יתקנים התנאי יתבטל המעשה דהא בביעור דפירות שביעית ודאי אין בכחו להטיל תנאי דצריף להפקיר לגמרי רק על מנת לזכות הפונה בדעתו שייזכ' בו אח"כ ובודאי אם בא א' וקדם וזכה זכה לגמרי והפקר בזה מהני גם לגבי חמץ אבל לא אם מטיל תנאי לקיום ההפקר דמזה לא איירי פלל הא"ז והא דס"ל להא"ז דמותר אף לכתחלה להפקיר אף דקי"ל כר"י לגבי ר"ל דאמרינן בירושלמי דאף אם בדיעבד כשהפקירו אסור אחה"פ ובס' נשמת אדם כ' דמהג"א משמע דסובר פלישנא קמא דירושלמי דר"י ס"ל כר' יוסי לכן פסק דמותר במפקיר דאנו קי"ל כר"מ וז"א להמעין בא"ז דמקשי לנפש' מירושלמי הנז' וכ' אין לפר' דהערמ' דר' יוחנן חייש לה דהיינו שייפקיר ע"מ לזכות בו אלא דחייש שמה לא יפקיר פלל ויאמר הפקירתי קודם הפסח וחזרתי וזכיתי בו אחה"פ אבל אם הפקיר קודם הפסח על מנת לזכות בו אחה"פ הדין שרי כדפרישית עכ"ד הרי אף דקי"ל כר"י מ"מ אם נודע שהפקירו מותר ועיין שיו"ר כנה"ג ובפ"ח וכבר האריכו האחרונים בזה: סי' ו' פתב המ"א (סי' ת"מ) בכ"מ דישאל חייב לבערו אם לא ביערו אם בא הגוי לאחר הפסח רשאי ליתן לו החמץ דהא החמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא מטעם קנס ובה לא קנסו וכן משמע בח"מ (ש"ס"ג) גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הש"ל ואם נאבד צריף לשלם דמיו נמצא דנהנה במה שמחזירו לו ואפ"ה שרי ה"נ פן ולכאורה צריף להבין למה פתב פינן דאינו אסור אלא מטעם קנס לא קנסו בזה הא אף בדבר הנאסר מן הדין בהנאה כמו יין ונתנסף או שור הנסקל בכולן מבואר ב"ק (דף צ"ח) ושו"ע ח"מ שם דאומר הרי ש"ל.

וי"ל בכוננתו דהא העט"ז מביא משם הר"צ לחלוק על המ"א דאינו ראי' משם בגזל מן ישראל א"כ גם להיפך יש קפיצא דאם נחייב להגזלן שישלם תמורת החמץ יהנו הפעלים מחמץ שעבר עליו הפסח לכה אומר לו הש"ל ולא יכול לומר להגזלן שישלם ויקנינו מצות בייעור ואת"כ ישלם לו דאדרבא הגזלן אומר שהגזלן יקבלנה ויקנינו מצות בייעור משא"כ נגד גוי י"ל פינון דהגוי רשאי להנו' מהחמץ והישלם אסור' ממיל' אסור לו להנו' ולסלק חיובו בחמץ הנאסר.

אולם י"ל דהא אף פשהוא בעינא דייכול לומר הש"ל ונדאי בדיניי שמים חייב לשלם להגזלן דמים מעליא שגגם לו לעכב חמצו עד שפאסר בהנאה וזה נחייב לשלם בעד החמץ פשהיה מותר בהנאה תיקף פשפא הזמן שאין לו לעשות בו שום דבר סמוך לזמן הביעור נחייב מטעם גרמא לשלם לו דמי מעליא רק בדיני אדם פטור א"כ אף בגזל מישלם נ"מא דהגזלן לא ינהה מאיסור הנאה לסלק חיובו וא"כ נחייב אותו לשלם דמי מעליא והגזלן אינו נהנה מאיסור הנאה רק יחזיק לו הפמון בעדו וחיובו מזמן גרמת ההיזק ואף בהיזק שאינו ניקר חייב עכ"פ בד"ש.

וגם נכופך אותו מצד שאסור לו להנות מאיסור הנאה שיבער מן העולם ואז משלם דמי מעליא משעת גזילה וכינון דעיקר האיסור הוא מטעם קנס דעבר הגזלן על ב"י או דלא חילקו חז"ל ובכל אופנים אף במקום דלא איתעבד איסור כל יראה כמו באם גזלו נכרי דהגזלן ודאי לא עבר והגזלן אינו בר חיוב ואעפ"כ אסור כמו דהוכחתי מדברי חדושי רמב"ן פסחים (דף ל"א) מ"מ פינון דעיקר יסוד האיסור הוא מטעם קנס מהראוי לקנוס את זה שעבר על ב"י ונחייבו לבער ולשלם ממון מעליא או אף פשהוא בעין נחייבו לשלם בעד חיובו דלי"ש פדי שלא ינהה מן איסור הנאה כף הנה ס"ד וא"ד לאינה איסורי הנאה דאורייתא כמו שור הנסקל יין ונתנסף דייכול לומר הש"ל דשם אסור להנות לגזלן ממנו כמו להגזלן וזה לא עשה עול יותר מזה משא"כ חמץ דעבר עליו הפסח דעיקר איסורו הוא מטעם קנס הנה ס"ד לקנוס את הישראל שלא יסלק להנכרי באיסור הנאה לכה מביא ראיה מגזל חמץ דחזינון דלא קנסו לו בזה יותר וייכול לומר הש"ל פן נמי בפקדון מן הגוי יכול לומר הש"ל ולא חשבינו זה לנהנה מאיסור הנאה ולכאורה יש להבין בהא דמבואר בש"ס ב"ק שם גזל חמץ ועבר עליו הפסח דייכול לומר הש"ל אם בא אחר ושרפו לר"ש דסובר דהגל"מ פמון דמי חייב לשלם הא בזה הוי פנהנה מחלופי חמץ ובתשובת משאת בנימין (סי' צ"ו) הוכיח מזה דחמץ אינו תופס דמיו דאם הי' תופס למה חייב לשלם ומה מועיל התשלומין לו ובתשובת חוות יאיר (סי' מ"ח) הביא דברי תשובת בעל עבודת הגרשוני שתמה על המ"ב דלר"ש דהגל"מ כמ"ד הא דחייב השורף לשלם להגזלן לאו משום חלופי חמץ הוא רק חלופי הדמים שגגם לו לשלם להגזלן הוא דמשלם לו ובס' אבני מלאים אה"ע (סי' כ"ח ס"ק ס"א) הצדיק את דברי המ"ב להמבואר ברמב"ן דר"ש לית לי' דינא דגרמי ודהגל"מ ענין אחר דהוי פכיס מלא מעות החמץ והשור הנסקל אבל ההיזק הנעשה ע"י גרמי מודה ר"ש דפטור א"כ במה דגגם לו להגזלן שישלם להגזלן דמים מעליא אינו חייב דר"ש ל"ל דד"ג אלא משום דגוף החמץ הו"ל פכיס מלא מעות וא"כ הוי חלופי חמץ ממש ומוכח דאינו תופס דמיו עכ"ד אף יקשה עכ"פ פיצד נחייב אותו לכתחלה לשלם דהא מה דאינו תופס דמיו זה מבואר בגמרא וכל הפוסקים דרק שביעית וע"ז תופס דמיו והטעם דהדמים מותרים בשביל שאין זה דמיהן

ועכ"פ לכתחלה אסור מה"ת להחליף או לקבל דמים והדרא הקושני' לדוכת' אמאי רשאי לקבל לכתחלה דמים בעד החמץ אף דנחשב לו לכיס מלא מעות פניו דיכול לומר לו הש"ל ולסלק חיובו בזה להנגזל מ"מ למה יקח דמיהו לכתחלה ועיין מ"ש אאמ"ו ו"ל בדברי חיים דיני חמץ (סי' ט"ו) בזה ולמ"ש י"ל דהא אף דר"ש ל"ל דד"ג מ"מ בדיני שמים ודאי מודה דחייב לשלם א"כ עכ"פ במה דגרם לו שישלם דמים להנגזל חייב בעד זה בד"ש [ואף דבד"ש חייב הגזלן להנגזל אף אם הי' בעין מ"מ לא מפטר השורף בשביל זה וכמו שכתבתי בדיני נ"מ (סי' י"ב) בס' ד"ח והטעם פניו דאין הב"ד מחייבין אותו לשלם והי' יכול לומר הש"ל וזה השורף גרם לו שישלם דמים מעליא חייב לשלם ולא פטרינו ליה בשביל זה דמה איכפת ליה בחיובו של הגזלן שהי' חייב בד"ש ויש עוד בזה אריכות דברים ויבואר אג"ה בח"מ דיני דיינים] וכינון דהשורף עכ"פ גרם לו שישלם וחייב בד"ש שפיר רשאי הגזלן לקבל דמי החמץ פניו דהשורף חייב לשלם דהוי פכיס מלא מעות והגזלן מקבלו בשביל חיובו דחייב בד"ש דגרם לו לשלם דמי מעליא להנגזל ואין זה אצלו חלופי חמץ לכה רשאי לקבלו וכן יש לומר בהא דמבואר ב"ק (דף ק"ה) בגזל חמץ ועבר עליו הפסח ונשבע עליו דאמרינו בש"ס פניו דאי מגנב או מתבד חייב לשלם ממונא קא כפר לי' וחייב בקרבן וכ' שם הרא"ש ולא מיכפר לי' עד דמשלם ליה דמי חמץ מעלי' ואמאי יהי' רשאי להנגזל לקבל דמי חמץ מעליא פניו דמה"ד הוא חמצו רק הואיל דכפר בו ונשבע לא מכפר לי' עד דמשלם דמי חמץ מעליא א"כ מקבל חלופי חמץ האסור ולמ"ש אחי שפיר פניו דאף בלא נשבע עליו אף דיכול לומר לו הש"ל מ"מ בד"ש חייב לשלם דגרם לו ע"י גזלת החמץ בזמן ההיתר שיהי' נאסר א"כ פניו דרוצ' בכפרה על שבועתו דמונא קא כפר ליה חידוש הרא"ש דאין לו כפרה עד אם ישלם כל חיוביו אף מה שחייב בד"ש ואין קרבן בלא קרבן וחייב לשלם דמים מעליא והנגזל רשאי לקבלו בעד החיוב שחייב לו בד"ש: ובזה יש ליישב קושית היש"ש ב"ק שם (סי' מ"ה) ובמ"מ (פ"ג מגזילה) דלדברי הרא"ש מאי מספקא לי' לרבא ב"ק (דף ק"י) פהגנים בגזל הגר אי יורשים הוו או מקבלי מתנה ונ"מ בגזל חמץ ועבר עליו הפסח אי יורשין הוו היינו האי דירת מיירית ואי מקבלי מתנ' הוו מתנה קאמר רחמנא דניתבי להו והא לא קא יתיב להו מידי דעפרא בעלמא הוא והא בגזל הגר דחייב לפהגנים הוא אחר שנשבע להגר והוד' נאח"פ מת הגר ובהא לכ"ע אינו יכול לומר הש"ל דהא לא מיכפר לי' עד דמשלם לי' ממון בעד החמץ ולמ"ש י"ל דהא ודאי בעד החמץ אינו חייב לשלם להגר פשהודה בחייו דאסור לו לקבל חלופי חמץ רק כפרה לית לי' להגזלן ולא מקבלין הקרבן לכפר עד דמסלק ממנו כל חיוביו הנצמח מגזילה הזאת וכל זמן שנשאר איזה חיוב אף שהוא בד"ש לא מיכפר ליה העון שנשבע לשקר על עביר' זו ואף דחייב בד"ש בא עליו מקודם שנשבע מ"מ פניו דעל ממון זה נשבע וצריך כפרה צריך שיסלק מעליו כל חיוביו שיש לו מן ממון זה וכינון דחייב בד"ש לא מיכפר ליה עד דמשלם דמים מעלי' וזהו דוקא אם הי' הגר בחייו אבל אחר שמת נפקע ממנו החיוב של ד"ש פניו דאין לו יורשים והוי כאילו נמחל החיוב של ד"ש ואינו צריך שוב לסלק ממון מעליא פניו דלא נשאר רק החיוב ממון עם הקרבן הבא בסיבת שבועתו שנשבע בשקר שפיר אי יורשין הן האי דירת מוריש ואף דודאי ב"יורשין ממש ירתי כל מה שהיה חייב לאביהו הן החיוב דלציד"ש הן החיוב דגרם ובא בסיבת השבועה מ"מ בגר לא ירתי החיוב הקדום אל

השבועה אשר נתחייב בדיני שמים רק מה דכפר בשבועתו ושפיר יכול לומר הרי שלף
לפניה אי לאו דמקבלי מתנה הווי ומתנה קאמר רחמנא דנתיב להו: ולמ"ש בבבאור דברי
הרא"ש דעיקר מה דצריך לשלם ממון מעלינא הוא משום חיוב דלצידי"ש דרמיא עליו
ולא מקבלין קרבנו לכפרה עד דמסלק פל חיוביו י"ל דהב"ד לא נחתי לנכסי לגבות
דמים מעליא רק דמעכב הפפר' בלבד ומינושב מה דעמד המל"מ שם על הטור ח"מ דלא
הביא הדין דגזל חמץ ונשבע דחייב לשלם דמים מעליא שחידש הרא"ש ז"ל ולהנ"ל
פיון דכל הטעם הוא דמעכב הפפר' ולא מקבלין הקרבן עד דמשלם דמים מעלי' פדי שלא
ישאר דבר חוצץ עוד חיובו שחייב בד"ש בשביל שגמר לו היזק א"כ עכשיו דליפא
כפרת קרבן בעוה"ר ליפא נ"מ ואי דחייב ממון מעליא לכפרה הא בלא"ה אף אם לא
נשבע חייב לצאת יד"ש על הגרמת ההיזק: סי' ז.

כתב הרמב"ם (פ' ד' מחו"מ) תערוכות חמץ עוברין עלי' משום ב"י ובי"מ פגון המורניס
וכותח הבבלי ושכר המדי וכל פיוצא באלו מדברים הנאכלים אבל דבר שיש בו תערוכות
חמץ ואינו ראוי לאכילה הרי זה מותר לקיימו בפסח ובמ"מ דהוא כפי' רש"י ואלו עוברין
היינו בב"י וכבר נתבאר מדבריו בפ"א שאין בתערוכות חמץ לאו באכילתו אא"כ אכל
פזית חמץ בכדי אכילת פרוס ובנדאי לדבריו הוא הדין דאינו עובר עליו אא"כ ביש בו
פזית בכדי א"פ ויש מן הגאונים שאפילו בפחות מכן עוברים עליו וגם ראיתי מי שמפרש
דברי רבינו פ"ה שאע"פ שאינו עובר באכילתו חייב בביעורו שהרי יש פזית חמץ שם
ואע"פ שמתערב בכמה זיתים עובר הוא על קיומו פ"ה פירש הרב רמ"כ והמג"א (ריש
סי' תמ"ב) פסק פדעת זה וכתב ונ"ל דאם נתערב מין במינו פגון קמח בקמח אז אם
נתבטל ברוב אינו עובר עליו דהא מה"ת מותר לאכלו לכתחילה ומכ"ש דשרי להשהותו
מדאורייתא אבל במין בא"מ אע"ג דכי ליפא פזית בכא"פ לא לקי על אכילתו היינו
משום שאינו מצטרף הכזית פיון שאינו אוכל אותו בב"א אבל חייב לבערו שהוא מצורף
ממיל' והדברים צריכים ביאור למה לענין ב"י עובר בליפא בו פזית בכא"פ.

והמקו"ח כתב טעם פלוגתתן דס"ל פשיטת ה"ר"ן דבטעמו וממשו אפילו ביותר מכא"פ
יש בו איסור חצי שיעור אלמא דלא נתבטל מש"ה חייב בב"י. אבל לדעת רמב"ם דפוסק
בהלכות נזיר דבליפא כבא"פ אף איסור דאורייתא ליפא אלמא דנתבטל האיסור כשא"ב
כבא"פ מש"ה אף לענין ב"י אינו עובר.

וא"כ צריך להבין ביותר דעת רמ"כ בדעת הרמב"ם פיון דלית בו איסור תורה באכילתו
וגם בהלכות מ"א מבואר דעתו דבלית בי' כבא"פ נתבטל ולמה לענין ב"י יתחייב. עוד
מבואר שם ברמב"ם (ה' י"ב) דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל לאדם פלל או שאינו
מאכל פל לאדם פגון התריאק וכיוצא בו אע"פ שמותר לקיימו אסור לאכלו עד אחר
הפסח ואע"פ שא"ב מן החמץ אלא כ"ש ה"ז אסור לאכלו ועמד ע"ז בס' מחנה אפרים
דנראה מתוך דבריו דאירי אפילו בחולה דהא סתמא לזה קאי וא"כ קשה הא כתב בהל'
יסוה"ת דכל איסורין מותרין לחולה שלא פדרף הנאתו פגון שעירב דבר מר עם דברים
האסורים ה"ז מותר פיון שאין החיך נהנה ממנו א"כ בתריאק נמי הא אין החיך נהנה
ממנו כנודע.

וּלְכַאוּרָה י"ל בְּפִשִּׁיט' לַמ"ש לְדִין בְּצַל"ח פְּסָחִים (דָּף כ"ד) דְּהָא דָּאִין לֹוִקִין רַק כְּדָרְךָ הִנְאַתָּן הוּא שְׁפָאָשֶׁר הָאִסוּר עִתָּה לְפָנֵינוּ צָרִיךְ שְׂיֵאכַל כְּדָרְךָ הִנְאַתָּן וְדַה"נ לֹא מִיִּקְרִי אֶלָּא הִנְאַה הַיּוֹתֵר חֲשׂוּבָה שְׁבִידוֹ לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ כְּפִי שֶׁהוּא עֲכָשְׁיוֹ לְכַף הָאוֹכֵל חֵלֶב חַי פְּטוּר שְׁהָרִי הִי בִידוֹ לְבִשְׁלוֹ שֶׁהוּא יוֹתֵר טוֹב וְכֵן הַנִּיחַ חֵלֶב שֶׁל שׂוֹר הַנֶּסְקֵל ע"ג מִפְתּוֹ שְׁהָרִי הִיָּה בִידוֹ לְמִשּׁוֹם עוֹרוֹת אֲבָל מִשֶּׁק' הַיּוֹצֵא מִן אִסוּר וּכְבֵר נַעֲשֶׂה מִשְׁקָה לְפִי מַה שֶׁהוּא עִתָּה הִנְאַה הַיּוֹתֵר חֲשׂוּבָה הוּא הַשְׁתִּיזָה וּמִקְרִי כְּדָרְךָ הִנְאַתָּן וְהָא דָּאִם עָרַב דְּבָר מֵר חֲשׂוֹב אֲכִילָה שְׁלֹא כְּדָרְךָ הִנְאַתוֹ הִינּוּ פִינּוֹן שֶׁהוּא מֵר וְנִתְקַלְקַל מִלְּאֲכוּל שׂוֹב אֵינּוּ עוֹמֵד לְאֲכִילָה רַק לְשֹׂאֵר דְּבָרִים וּמִקְרִי אֲכִילָה שְׁלֹכְדַה"נ וְאִם עָרַב דְּבָר מֵר בְּאִסוּר הִנְאַה שׂוֹב אֵינּוּ עוֹמֵד לְאֲכִילָה רַק לְשֹׂאֵר הִנְאוֹת שׂוֹב חֲזִיב מִלְּקוֹת עַל שֹׂאֵר הִנְאוֹת וְעַל אֲכִיל' פְּטוּר וּבִזְהָ יֵשׁ לִישׁב מַה שֶׁעֲמַד הַפְּנ"י בְּהָא דְּמִבְּנוֹאֵר בְּפּוֹסְקִים בְּאֶפֶה פֶת בְּחֻמְצָא דְּאִסוּר הָא הָיִי שְׁלֹכְדַה"נ וּבִש"ס קָאָמֵר בְּקִשׁ שֶׁל פְּלֵאֵי הַפְּרָם דְּזַה הָיִי כְדַה"נ וְלַהֲנָ"ל י"ל דְּלֹאֲחַר שְׁנִתְחַרְךָ הַפֶּת וְנִתְקַלְקַל אֵינּוּ רָאוּי עוֹד לְאֲכִילָה וְשׂוֹב אֵינּוּ עוֹמֵד לְדְבָר אַחַר רַק לְהִנְאַה הַזֹּאת וְהָיִי כְּדָרְךָ הִנְאַתוֹ אֲמַנְם מִדְּבָרֵי תוֹס' פְּסָחִים (דָּף כ"ח) שְׁכ' דְּרַבְּנָן דְּמַתְּנִי אָף מְפָרֵר זִוְרָה לְרוּחַ סְבָרֵי כְּרַבְּנָן דַּע"ז דְּאָמְרוּ אָף אָף הִיא נַעֲשִׂית זָבַל רַק בְּחֻמְצָא דְּכִתִּיב לֹא יֵאכַל וְאֵינּוּ אִסוּר אֶלָּא כְּדָרְךָ הִנְאַה וְכַה"ג לֹאֵו דְּרָךְ הִנְאַה הוּא וּבַע"ז דְּלֹא כְּתִיב אֲכִילָה אִסוּר אָף שְׁלֹא כְדַה"נ וְיִקְשָׁה הָא פִינּוֹן שְׁנִתְקַלְקַל שׂוֹב אֵינּוּ רָאוּי וְעוֹמֵד לְדְבָר אַחַר רַק לְזַבַּל וְהָיִי שׂוֹב כְּדָרְךָ הִנְאַה: אָף י"ל דְּהָא כְּבֵר עֲמַד שֶׁם הַפְּנ"י עַל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' דְּבִלֹא"ה אֲתִי שְׁפִיר דְּאִימְתִי נַעֲשִׂית זָבַל לְאַחַר הַפְּסָח וְאֵז י"ל דְּסִבֵּר כַּר"ש דְּלֹאֲחַה"פ מוֹתֵר בְּהִנְאַה וְא"כ י"ל וְדֹאֵי הַתּוֹס' מוֹדִים דְּכִשְׁנַעֲשֶׂה זָבַל וּכְבֵר נִתְקַלְקַל וְאֵינּוּ עוֹמֵד לְדְבָר אַחַר אֵז הָיִי כְּדָרְךָ הִנְאַתוֹ וְכַמ"ש הַצַּל"ח רַק עַכ"פ עֲכָשְׁיוֹ בְּפֶסַח כְּשֶׁמְפָרְרוּ זִוְרָה לְרוּחַ מְעוֹתֵד לְהַעֲשׂוֹת זָבַל וְהָיִי כְּמִכִּין לוֹ שְׂיִהְיֶה אַח"כ מֵאִסוּר הִנְאַה וְהָיִי פְּאִילוֹ נִהְיֶה עֲכָשְׁיוֹ בְּמַה שֶׁהִכִּין לוֹ לְזַבַּל לְכַף כְּתָבוּ דַּמְמַנ"פ מוֹתֵר אֵי אֲזִלִּית בְּתֵר הַשְׁתָּא הָא עֲכָשְׁיוֹ עוֹמֵד לְחֲשִׁיבוֹת יוֹתֵר וְהָיִי לְזַבַּל שְׁלֹכְדַה"נ וְלֹאֲחַר שְׁנִתְקַלְקַל וְאֵז לֹא יִהִי רָאוּי לְדְבָר אַחַר הָא זֶה לֹא יִהִי רַק אַחַה"פ וְאֵז מוֹתֵר לְהַנּוֹת וּמִינְשׁוֹב בְּזַה קוֹשְׁיַת הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי תוֹס' שֶׁם דְּשְׁלֹכְדַה"נ אָף לְכַתְּחִלָּה שְׂרִי וְאִיךָ יִפְרָשׁוּ הַמַּתְּנִי דְּלֹא יִסִּיק בּוֹ תַנּוּר וְכָרִים הָרִי מִבְּנוֹאֵר מִשֶּׁם דַּע"כ"פ אִסוּר לְכַתְּחִלָּה שְׁלֹכְדַה"נ וְעוֹד הַקְּשָׁה הַשְּׁעָה"מ הָא דְּפָרִיךְ הַש"ס רִישׁ פ' כ"ש פְּשִׁטָּא הָא טוֹבָא אֲשֶׁמוּעֵינוּ מִתְּנִיתִין דַּע"כ"פ שְׁלֹכְדַה"נ אִסוּר מְדַרְבָּנּוּ.

עוֹד הַקְּשָׁה הַשְּׁעָה"מ שֶׁם הַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה לְמַה דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי תוֹס' פְּסָחִים (דָּף כ"ה) ד"ה שְׂאֵנִי הִיכַל וּפִירַש"י שְׂאֵינן זֶה דְּרָךְ הִנְאַתוֹ וְכ' תוֹס' דְּהָא דְּאִסוּר לִישׁב תַּחַת צַל אֲשֶׁרָה מִשּׁוֹם דְּאֲשֶׁרָה לְצַל עֲשׂוּיָה וְהָיִי דְּרָךְ הִנְאַתוֹ וְעוֹד דַּבַּע"ז לֹא כְּתִיב אֲכִילָה מִבְּנוֹאֵר לְתִירוּץ ה"א דְּאָף בַּע"ז מוֹתֵר שְׁלֹכְדַה"נ רַק צַל אֲשֶׁרָה הוֹאִיל דְּעוֹמֵד לְכַף אִסוּר וְיִקְשָׁה מִמַּתְּנִי דַּע"ז דְּאָמְרוּ לוֹ אָף הִיא נַעֲשֶׂה זָבַל וּמְגַדֵּל צְמָחִים וְאֵמַאי אִסְרוּ זוּז"ג פִּינּוֹן דְּלִיכָא גוֹרֵם אִסוּר דְּהָיִי שְׁלֹכְדַה"נ וְלַמ"ש אֲתִי שְׁפִיר הַכֵּל דְּכִינּוֹן דְּמִסִּיק בְּהַחֻמְצָא וְנַעֲשֶׂה שְׂרוּף אֵינּוּ עוֹמֵד לְחֲשִׁיבוֹת אַחַר רַק לְהַנּוֹת מִגַּחְלָתָן וְהָיִי כְּדָרְךָ הִנְאַתָּן וּלְכַף פְּרִיךָ בִּש"ס פְּשִׁיטָּא דְּלֹא יִסִּיק דְּאָף דְּהַשְׁתָּא הוּא שְׁלֹכְדַה"נ מ"מ אַח"כ יִהְיֶה כְדַה"נ וְכֵן שְׁפִיר אָמְרוּ לוֹ לַר' יוֹסִי אָף הִיא נַעֲשֶׂה זָבַל פִּינּוֹן דְּאִח"כ פְּשִׁיטָּא יִתְקַלְקַל אֵז לֹא יַעֲמֹד שׂוֹב לְדְבָר אַחַר וְאֵז יִהְיֶה מִמֶּנּוּ כְדַה"נ וְלִפִּי זֶה שְׁפִיר אִסוּר בְּפֶסַח הַתְּרִיאַק"ה שֶׁעוֹמֵד עֲכָשְׁיוֹ אַחַר הַתְּעוֹבוֹת לְאֲכֹל לְחוּלִים וְהָיִי כְּדָרְךָ הִנְאַתָּן: אוּלָם מִדְּבָרֵי רִש"י וְתוֹס' פְּסָחִים דָּף כ"ד)

מבואר דלא כדברי הצ"ח בזה וכמ"ש בעצמו שם וגם מדכתבו התוס' הא דאכל ציפור בכ"ש בחיה הא הוי שלא כדרכה אכילה וכ' סתם עוף רף וחזינא לאנמצא חשיב דרף הנאה מבואר אף דיותר טוב לאכול מבושל מ"מ לא תליא דוקא בזה אם עומד לדבר יותר חשיבות או לא רק שיאכל כדרכה אכילה והדרא קושית המח"א לדופתה: ונראה דהנה זה לשון הרמב"ם (פ"ה מיסה"ת) בד"א שאין מתרפאין בשאר איסורים אלא במקום סכנה בזמן שהוא דרף הנאתו כגון שמאכילין את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילין אותו ביוה"כ אבל שלא כדרכה הנאתו כגון שעושין לו רטיה או מלוגמא מחמץ או מערל' או שמשקין אותו דברים שיש בו מר מעורב עם איסורי מאכל שיהי אין בהן הנאה לחיה הרי זה מותר ואפי' שלא במקום סכנה חוץ מכלאי הפרם ובשר בחלב שהו אסורים אף שלכדה"נ עכ"ד [ומדברי הרמב"ם פאן מבואר דאף אכיל' דיוה"כ דלא פתיב בי' אכילה רק בלשון תענו נפשותיכם מ"מ דוקא כדרכה אכילתו אסור מה"ת אבל שלא כדרכה אכיל' גם ביוה"כ אינו חייב ודלא כמו שהעלה השאר (סי' ע"ו) וראיתו מדלא פטרין באוכל אכילה גסה רק מטעם פרט למזיק ודבריו צ"ע מש"ס יבמות (דף מ') וכת"ר רצה לתאבון אכילה רצה אכילה גסה אכילה ופריה אכילה גסה מי שמה אכילה והא אמר ר"ל האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור ואם נאמר דאכיל' גסה הוי שלא כדרכה אכיל' למה להקשות מר"ל תיפוק לי' פיון דשם פתיב ואכלו אהרן ובניו וכיון דכתיב לשון אכילה שמעינו דבעי כדרכה אכילה וכמו שכ' שם רש"י אלא נדאי מדמקשינו מר"ל ע"כ דאכילה גסה לולא שהוא מזיק הוי כדרכה אכילה ואכ"מ בזה.

רק עכ"פ מדברי רמב"ם פאן מבואר דגם ביוה"כ בעינו לחייבו שיאכל כדרכה אכילה [ויש להתבונן בסדר דבריו דברי' פתח בכדרכה הנאתו פרט לאיסורי אכילה שקצים ורמשים וכן אכילה ביוה"כ דאינם איסורי הנאה וכייל בהו ג"כ איסורי הנאה חמץ בפסח ובהיתר שלכדה"נ דייק שעושה רטיה או מלוגמא מחמץ שהו איסורי הנאה אולם עושה שלכדה"נ ושבק עירב בו דבר מר בחמץ או בערלה רק דייק שמשקין אותו דברים שיש בהן מר מעורב עם איסורי מאכל ולמה לא כת' ג"כ מעורב עם איסורי הנאה דהוי שלכדה"נ מזה נרא' בעליל דדוקא בעירב דבר מר באיסורי מאכל זה הוי שלכדה"נ אבל אם מערב באיסורי הנאה דבר מר חייב עכ"פ מצד נהנה דהא ר' יוחנן ור"ל מחולקים (ס"פ גיד הנשה) באיסור אכילה אם חייבו התורה על הנאת גרון או חיה או הנאת מלוי הפרס שמשביע מעיו ואנן קי"ל דעל הנאת גרון וחיה הוי שם אכילה ואם אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל אותו חצי זית חייב שכן נהנה גרונו בכזית אף דלא מילא פריסו בכזית אולם מ"מ יודה ר' יוחנן דגם מה דמילא פריסו הוא הנאת מעיו שמשביעו ומשפר רעבונו ואינו תאב עוד לאכול.

ובמעורב דבר מר אף דאינו חייב על הנאת חיה כמו דמדייק הרמב"ם דלית בי' הנא' לחיה מ"מ מי יכחיש דאחר שיורד לתוף מעיו ונתמלא פריסו מזה נהנה עכ"פ שבר רעבון מעיו לכן אף דפטור על אכילה הזאת שלא הי' הנאה לחיה מ"מ הנאה יש במה שמילא את פריסו והנאה הזאת הוי כדרכה הנאה להניח מאכל בפריסו ואסור מדאורייתא לכן אם מערב בו דבר מר נקיט הרמב"ם רק איסורי מאכל שהו מותרין בהנא' זולת באכיל' אסור וכשמער' בו דבר מר ואין בו הנאת חיה לאו שם אכילה הוא ואף דמ"מ נהנה במה שממלא פריסו מ"מ הא זה מותר בהנאה אבל חמץ בפסח או ערלה דהו איסורי הנאה

אף כְּשֶׁמְעַרְב בּו דְּבַר מַר מ"מ אף דְּאִינוּ רְאוּי לְאָכִיל' דְּלֹא הוּי הִנָּאָת חִיָּה אָבֵל שֶׁם חֲמִיץ
לֹא נִפְקַע כָּל זְמַן דְּלֹא נִפְסֵל מְאָכִילֵת פֶּלֶב וּא"כ יֵשׁ לוֹ הִנָּאָה עַכ"פּ בְּמִילּוּי פֶרֶס לֹא מִבְּעֵי'
למ"ש הצל"ח דְּמִשְׁקִין פִּינוּ דְּאִינוּ עוֹמְדִין רַק לְשִׁתִּי' הוּי פְּדִרְף הִנָּאָתוּ ה"נ בְּזָה פִּינוּ שְׁפֹלַע
וְנִרְד תוֹף מְעִיו שׁוּב אִינוּ עוֹמֵד לְדָבָר אַחֵר רַק לְמִלְאָ פְּרִיסוּ מְזָה וְהוּי הִנָּאָה הַזֹּאת פְּדִרְף
הִנָּאָתוּ וְאִפְּי' אִם נֹאמֵר דְּלֹא כְּשִׁיטַת הַצֵּל"ח מ"מ זֶה הוּי דְּרָף אַכִּי' לְמִלְאוֹת מְעִיו דְּלִגְבֵי
מִילּוּי פֶרֶס לִיכָא נ"מ אִם יֵשׁ בּו דְּבַר מַר אוֹ לֹא רַק לְחִיָּה לִיכָא הִנָּאָה וְלֹא מִקְרֵי אָכִילָה
רַק בְּהִנָּאָת חִיָּה אָבֵל מ"מ הִנָּאָת מְלוּי פֶרֶס הוּי פְּדִרְף הִנָּאָה לְכָף נִקִּיט הֶרְמֵב"ם בְּאִיסוּרֵי
הִנָּאָה רַק אִם עֲשֵׂה מְלוּגְמָא אוֹ רִטִּי' מִשָּׂא"כ בְּאָכִילָה שְׁיֵשׁ הִנָּאָת מְלוּי פֶרֶס וּמְעִיו בְּזָה
אף דְּעֵיבַר דְּבַר מַר אָסוּר אוּלָם מ"מ מְלִקוֹת אִינוּ חֲזִיב עַל זֶה לְדַעַת רַמְבַּ"ם דַּא"ח מְלִקוֹת
עַל הַנָּא' לְכֹן אף דְּבִהֲלָכוֹת מ"א (פ' י"ד) כ' הֶרְמֵב"ם דְּכָל אוֹכְלִין הָאָסוּרִין א"ח עַד
שְׁיֵאֲכַל אוֹתוֹן דְּרָף הִנָּאָה חוּץ מִבְּשָׂר בְּחֻלְב וְכֻלְאֵי הַפֶּרֶם דְּחֲזִיב אִפִּי' שְׁלֹכְדָה"נ וְכ' פִּיצַד
הַמְחָה חֻלְב וְגִמְאָו אוֹ שְׁעִיר' דְּבָרִים מְרִים לְתוֹף יֵין נִסְף אוֹ שְׂאֲכַל אוֹכֵל הָאָסוּר אַחֵר
שְׁהִסְרִיחַ וְהִבְאִישׁ וּבָטַל מְאֻכָּל אֲדָם הָרִי זֶה פְּטוּר וְאִם עָרַב דְּבַר מַר בְּקִדְרָה שֶׁל בַּב"ח
אוֹ בִּינֵן פְּלֵאֵי הַפֶּרֶם וְאָכְלוּ חֲזִיב עַכ"ל אף דִּי"נ אָסוּר בְּהִנָּא' מ"מ אִם עָרַב דְּבַר מַר אף
דְּלִגְבֵי מְעִיו הוּי הִנָּאָה מ"מ פִּינוּ דְּלִיכָ' הִנָּאָה לְחִיָּה לֹא שְׂמָא דְּאָכִילָה וְשִׁתִּי' הוּא דְּלִזָּה
הוּי שְׁלֹכְדָה"א וְאָכִילֵת וְשִׁתִּית מְעִיו ל"ה רַק הִנָּאָה וְעַל הִנָּאָה א"ח מְלִקוֹת לְדַעַתוֹ אָבֵל
לְעִנְיֵן אִיסוּר מ"מ שֶׁם אִיסוּר עָלְיוּ מִצַּד הִנָּאָת מְעִיו וְאָסוּר לְחוּלָה שְׂאִין בּו סִפְנָה מַה"ת
וּלְכָף נִקִּט הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת יִסָּה"ת רַק בְּאִיסוּרֵי אָכִילָה עָרַב דְּבַר מַר וּבְאִיסוּרֵי הִנָּאָה
מִוֹתֵר רַק מְלוּגְמָא וְרִטִּי' וְלֹא לְאָכֹל דַּע"כ"פ יֵשׁ הִנָּאָת מְעִיו וּמַה"ט אֲתִי שְׁפִיר דְּבָרֵי
הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכוֹת מ"א דְּלֹא סִיִּים דְּבִכְלָאֵי הַפֶּרֶם וּבַב"ח חֲזִיב בְּהִבְאִישׁ וְהִסְרִיחַ כַּמ"ש
בְּשָׂאֵר אִיסוּרִים לְפִטוּר מִטַּעַם שְׁלֹכְדָה"נ: וּבִסְפָר חֲנוֹת דַּעַת יו"ד (ס' ק"ג) דַּמ"מ
כְּשֶׁהִסְרִיחַ וְהִבְאִישׁ פְּטוּר מִטַּעַם אַחֵר דְּכָבֵר נִפְקַע הָאִיסוּר דִּילְפִינוּ מִנְבֵּלָה דְּהִרְאוּי לְגַר
קְרוּי נְבֵלָה וְשְׂאִינוּ רְאוּי לְגַר אִינוּ קְרוּי נְבֵלָה וְאִם מְמַתְקוּ וּמְתַקְנוּ אַח"כ מ"מ מִוֹתֵר
דְּכָבֵר פִּקַּע מִמְנוּ אִיסוּר נְבֵלָה אָבֵל אִם אָכַל הַנְּבֵלָה שְׂאִינָה רְאוּי' כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּלֹא מִיתוּק
וְתִיקוֹן בְּלֹא"ה פְּטוּר דְּהוּי שְׁלֹכְדָה"א לְכָף בַּב"ח וְכַה"כ בְּנִפְסֵל מְאָכִילֵת אֲדָם פֶּרַח מְנִי'
אִיסוּרָא וְכֹן פְּשִׁיטָא לִי' לְבַעַל שְׂאֲגַת אַרִי' (ס' ע"ה) וְזֶה צ"ע דְּלֹא נוֹכַל לְמִילָף מִנְבֵּלָה
דְּשֶׁם לֹא אִיסוּר הִנָּאָה הוּא רַק אִיסוּר אָכִילָה אָבֵל בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה דְּאִף אֶפְרֹן אָסוּר כָּל
זְמַן שְׁלֹא נַעַשׂ מִצְוֹתוֹן וּמִבְּנֹאֵר בְּדְבָרֵי תוֹס' ע"ז (דָּף מ"ט) הָא דְּגִידוּלֵי עֶרְלָה אָסוּר לְמֵאֵן
דַּס"ל זֶה נִזְה גוֹרֵם אָסוּר וּגִידוּלֵי תְרוּמָה מִוֹתֵר מַה"ת מְשׁוּם דְּעֶרְלָה אָסוּר בְּהִנָּאָה יֵשׁ
לְאָסוּר הַגִּידוּלִין שְׁגַם זֶה הִנָּאָה הוּא אָבֵל בְּאִיסוּר אָכִילָה אִין לְאָסוּר הַגִּידוּלִין שְׂאִינוּ אוֹכֵל
הָאִיסוּר עֲצָמוּ עִי"ש וְאִף בְּדְבָר שְׁזַרְעוּ כְּלָה מ"מ פִּינוּ דְּגִידוּלִין מִמְקוֹר וְסִיבַת הָאִיסוּר
בְּאוּ מַה שֶׁהוּא אִיסוּר הִנָּאָה כֹּן נְמִי אִף בְּנִפְסֵל מְאָכִילֵת אֲדָם כ"ז שְׁלֹא נַעַשׂה מִצְוֹתוֹן יְהִי
אָסוּר שְׂבָא בְּגוֹרֵם דְּאִיסוּר הִנָּאָה וְכֹן מְבֹנְאֵר מִדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם הִלְכוֹת מ"א וְש"ע יו"ד
(ס' רצ"ד ס' ב) דְּפוֹסֵק אִם נִטַּע אֲגוּז שֶׁל עֶרְלָה הַפְּרִירוֹת שְׁיִוְצָאִים מִמְנוּ מִוֹתֵרִים וְזוּז"ג
מִוֹתֵר וְסוּבֵר דְּפִירוֹת דְּאִיסוּרָא וְקִרְקַע דְּהִתִּירָא הוּי זוּז"ג וְדִלֹא כְּשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת וְרַמְבַּ"ן
ע"ז שֶׁם דְּסִבְרוּ אֲגוּז וְקִרְקַע שְׁנֵי עֲנִינִים הֵם וְלֹא הוּי זֶה נִזְה גוֹרֵם וְעִי"ש בְּרַמְבַּ"ן וְר"ן
וְרִיטְב"א לְשִׁיטְתָם בְּאֲמַת לְרַבְּנָן מִוֹתֵר אִף דַּל"ה זוּז"ג הַטַּעַם מְשׁוּם שֶׁהוּא כְּלָה בְּאֶרֶץ
עַד שְׁלֹא יִצְמַח וְעִי"ש תוֹס' ד"ה וְאִין וּבְמִהָר"ם לְוַבְלִין [וְתַמְהֵנִי עַל גְּלִיוֹן רַעַק"א ו"ל

שכ' ביו"ד שם דדעת התוס' לאסור דלא מקרי זוז"ג דאגוז וקרקע הפעולות שני ענינים הם מניין לו זה אף דחלקו על זה דזה לא נקרא זוז"ג מ"מ מבואר דסברו לרבנן אם נטע מותר מטעם דכבר פלה בארץ עד שלא יצמח כמבואר למענין שם בתוס' ובמהרש"א ואם כן נדאי הלכה ברבנן בזה] וילדעתי נראה דלרבנן פיון דכבר פלה אף דבא מסיבת איסור הנאה מ"מ הבא מפחו אינו אסור ואף דל"ה זוז"ג ובאמת יש להבין הא דמבואר סוף תמורה דאפרן מותר רק מטעם דנעשה מצותו ואכ"מ בזה עכ"פ לדעת רמב"ם דרק מצד דהוי זוז"ג מותר חזינו דהבא ומסתעף מאיסור הנאה אף דכלה ונעשה עפר הי' הבא מפחו אסור רק מטעם דהוי זוז"ג מותר ובלעדו זאת נשאר באיסורו להנות ממנו ובאמת מדכ' הרמב"ם בהסריח והבאיש דפטור וכלל זה בבבא דשלכדה"נ פתב הנו"ב מהד"ק ח' יו"ד (סי' כ"ו) דסובר כר' מאיר דדוקא בסרוח מעיקרא ולא חל שם גבלה אבל אם חל כבר שם איסור נבל' אף דא"ר לגר הוי גבלה וצריך שיפסל מאכילת פלב וכמו דפוסק כן לענין טומאה.

וא"כ בנדאי יש לדקדק בדברי הרמב"ם למה לא פתב לחייבו בב"ח וכלאי פרום בהבאיש והסריח פיון דחייב אף שלא פדרף הנאתו אולם למ"ש א"ש דבנפסל מאכילת אדם לאו תורת אונקל עליו לחייבו בלאו אבל מ"מ אסור לאכול מטעם הנאה דמילוי פרום ומ"מ אינו לוקה ע"ז דדעת הרמב"ם דאינו לוקה על הנאה ולפ"ז אתי שפיר הא דתריאק"ה אסור לאכול בפסח דאף דאין בו טעם לחיף ונפסל מאכילה מ"מ הנאת מעיו ומלוי פרום איכא ואתי שפיר קושניית המחנה אפרים: והנה דעת התוס' דלוקין על הנהנה מאיסור הנאה כמבואר מתוס' פסחים סוגיא דחזקיה ותוס' חולין (דף ק"כ) ועיין ש"ג פסחים פ' כ"ש וילדבריהם י"ל באמת אם אוכל איסור הנאה שלא פדרף אכיל' מ"מ חייב על הנאת מעיו ומילוי הפרס כמו שהוכחתי מדברי הרמב"ם דאסור מה"ת רק לשיטתו אינו לוקה על הנאה אבל להתוס' דבכל מין ממיני הנא' לוקה אף בכה"ג לוקה ומוכן בזה דברי תוס' נזיר (דף ל"ז) סוגיא דטעם פעיקר שפתבו בהא דקאמר הנוח לכותח הבבלי דלית בי פזית בכדי אכילת פרום אי בעיני' דקא שריף ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם פי' רש"י דלאו אכילה היא לחייבו עליה והתוס' פתבו שם ומ"מ נראה דאי מתרמי הכי מודו דחייב ובהכי לא איירי מבואר דסברו דאם אחשבה ואכל בעיניה דחייב עליה מלקות ולכאורה תמוה הא משנה שלמה שנינו במס' יומא אבל אוכלין שאינן ראויים לאכילה כו' והשוותה ציר ומוריסי פטור וציר ומוריסי לטבל עבידי ומש"ה פטור פיון שלא אכל דרף אכילה ובטלה דעתו אע"ג דאחשבה אצל כל אדם וא"כ אמאי חייב בכותח כשאכילה בעיני' ומצאתי ברדב"ז (ח"ג סי' תקמ"ה) שעמד על זה ולמ"ש אתי שפיר דהתוס' לשיטתם דעכ"פ לוקה על הנאה א"כ אם אכל כה"ג ניהו דהוי שלכד"א ולאו שם אכילה ע"ז לחייב מפאת אוכל איסור אבל מ"מ הנאת מעיו ומילוי פרום יש לו ולוקה ע"ז פנ"ל: ומעתה אף דסובר הרמב"ם בנזיר וכן בחלב בתערובות פחות מפזית בכדי א"פ דאינו חייב וסובר בהלכות נזיר דאינו אסור רק מדברי סופרים מ"מ זה דוקא באיסורין דאינו איסור הנאה רק איסור אכילה אבל באיסורי הנאה מודה הרמב"ם דאף דליכא פזית בכא"פ מ"מ אסור מן התורה מטעם הנאה דהא כל הטעם דמותר מה"ת אף דינענו מהלמ"ס דפזית בכא"פ דאורייתא ולא אמרינן בזה אחרי רבים להטות מ"מ פיון דחשיבות האונקל הוא בטעמו וחיף אונקל יטעם הוי פניקר האיסור דלא נתבטל וכמ"ש הרשב"א חולין (דף צ"ח) וע"כ

באין בו שיעור פזית בכא"פ דמותר מה"ת הוא מטעם שכתבו המפרשים דחצי שיעור ע"י תערוכות אינו אסור מה"ת ולפ"ז הוי כמו לר"ל דסובר חצי שיעור מותר מה"ת ומ"מ מודה ר"ל באיסורי הנאה דאף חצי שיעור אסור מה"ת שהרי נהנה כמבואר בירושלמי דתרומות (פ"ו) א"כ לענין איסור הנאה אף אם יש בו רק ח"ש ע"י תערוכות פנין דמ"מ נרגש הטעם ולא נתבטל רק מצד אכילת ח"ש ע"י תערוכות אינו אסור מה"ת מ"מ לענין הנאה הוי שיעור שלם ואסור מה"ת ואתי שפיר שיטת הרמ"ק דלענין כל ירא' אע"ג דליפא בתערוכות פזית בכא"פ אף דאינו חייב מלקות מטעם דאינו אוכל שיעור שלם וגם מצד אכילת ח"ש ליפא איסור תורה הואיל דהוא ע"י תערוכות אבל מ"מ אסור מה"ת לאכול מצד איסור הנאה דעכ"פ נהנה במילוי פרוס ונהנת מעיו הוי הנאה לכה עובר נמי בב"י רק על הנאה אינו לוקה אבל מ"מ איסור דאורייתא יש ושפיר עובר בב"י: אף לכאורה י"ל דתליא במ"ש המל"מ הלכות מ"א ובהלכות אבל לחקור ביה דקי"ל נבלה שא"ר לגר אינה קרוי' נבלה באיסור הנאה אם נפקע ג"כ ממנו איסור הנאה היכא דא"ר לאכילת אדם וכתב דאיסורי הנאה דנפקי מלא יאכל כ"ז שחייב על אכילה חל עליו ג"כ איסור הנאה ובגפסל מאכילת אדם דאינו חייב עוד על שמה דאכילה שוב לא שייך בי' איסור הנאה.

א"כ בנתערב בו פחות מפזית בכא"פ דשוב לא שייך ביה אכילת איסור מה"ת ל"ש בי' איסור הנאה אולם נראה דדוקא בגפסל מאכילת אדם דשוב לא יש מציאות איסור אכילה פרוס ממנו האיסור אבל בנתערב פנין דבאמת לא נפסל מאכילה רק דל"ש בי' איסור הואיל דהוא ח"ש ע"י תערוכות ומ"מ אם אוכל פזית מתערוכות לצרף להשלים לאיסור בעין שאכל מעט פחות מפזית אם נאמר דחייב ודאי לא פקע מני' איסור הנאה ואף אם נאמר דתערוכות אינו מצטרף הואיל דהוא ע"י תערוכות מ"מ איסור הנאה לא נפקע ממנו בכה"ג ובאמת מ"ש המל"מ דמה דלא נפקי מלא יאכל אז אף כשנפסל מאכילת אדם אסור מצד הנאה יש להביא ראי' לזה מדברי תוס' ע"ז הנ"ל דערלה דאסור בהנאה לכה גידוליו אסורין אף בדבר שזרעו פלה הרי אף דכבר נפסל מאכילה כשפלה מ"מ איסור הנאה לא פרוס מני' ועוד הא חזינו כ"ז שלא נעשה מצותן דאף אפרן אסור.

אולם יש להתעורר עפ"י מ"ש"ס ב"ק (דף מ"א) דפריף לכתוב לא ינהה ומאי פריף דלמא לכה פתבה רחמנ' לאיסור הנאה בלשון אכיל' לדעת דאם נפסל מאכילת אדם ולית בי' שמה דאיסור אכילה מותר גם בהנאה מה שאין פן אם הי' פתוב בלשון איסור הנאה ויש ליישב: ומ"מ דברי הכו"פ (סי' פ"ז) שהשיג עליו הח"ד שם במה שרצה לומר דנותן טעם לפגם תליא באיסור שלכדה"נ הנה תמוהין דאף בכה"כ ובב"ח אף בגפסלו מאכילת פלב אסור היינו מטעם הנאה וכמו בכל איסורי הנאה דמ"מ נוטל"פ מותר ולמה יגרע בב"ח וכה"כ משאר איסורי הנאה וגם י"ל מ"ש הח"ד דילפינן מנבלה שא"ר לגר אף דבב"ח אסור בהנאה מ"מ דרשינן סמוכין במשנה תורה ומדכתיב לא תבשל ואח"כ פתיב לא תאכל כל נבלה להורות דאיסור בב"ח דומה לזה לנבלה דהוא דוקא הראוי לגר קרוי נבלה ושא"ר לגר אינו קרוי נבלה לכה בגסר"ח י"ל דלית בי' איסור בב"ח וצ"ע בזה: וראיתי בכו"פ שם שכתב לדון למ"ד אפטר לסוחטו מותר בב"ח ואם בא אליהו ואמר דכבר נסחט החלב הי' מותר וא"כ בגשרף לעפר ודאי דפרח מיניה טעם חלב ונסחט בבירור ואמאי יהי' אפרן אסור עיי"ש ולמ"ש י"ל פנין שזרף והאפר בא מתערובת

איסור בב"ח ובא משניהם אסור כמו גידולי ערלה בדבר שזרעו פלה וצ"ע בזה דמ"מ י"ל אין האפר בא רק מן הבשר ולא מן החלב.

ועיין ש"ך י"ד (סי' קכ"ג ס"ק כ"ו) תרצנים ונגים של גוים ושמרי יין שלקהם דכ' האו"ח דאם שרפן אף תוף י"ב חודש אפרו מותר ותמה הש"ך דכריב"ש מבואר דבסתם יינם אפרו אסור ובדגול מרובה שם מתרץ דדוקא אם קבל חטים בשכר יי"נ או יין בעצמו לענין יי"ש היצא בזה אוסר הריב"ש אף אפרו אבל שמרי יין השמרים בעצמם ח"ב איסור רק מצד הלחלוחית המעורב בהם ולכך אם שרפן בנדאי פלה הלחלוחית ונשאר רק השמרים ואין האפר אסור עיי"ש.

וה"נ י"ל דכונתו דהחלב בנדאי פלה ונשרף והאפר בא מן הבשר וכדברי הדג"מ מבואר בתשב"ץ (ח"ג סי' רצ"א) התרצנים והנגים לא מפני עצמן אסורין אלא מפני לחלוחית וכשפלה הלחלוחית לא נשאר בהם איסור עיי"ש ומ"מ י"ל בבשר בחלב אף דאפשר לסתו ולהפריד זה מזה מותר מ"מ האפר בא מן שניהן ביחד הוי כבא מגוף איסורי הנאה: ונראה למ"ש ביין נסוף דהאיסור הוא כמו ע"ז ואף מן סתם יינם כמו דאפרם אסור כן נמי אף בנפסל מאכילת פלב מ"מ אסור בהנאה וצ"ע בתרה"ד (סי' קכ"ט) שכ' בדיו הנעשה מי"נ דלא פקע מיני' איסור שתיה ונהנאה וכ' וניהי דאפשר דמדאורייתא פקע כה"ג כדאמרינו אפטר לנבלה שתעשה שחוטטה פלומר שתהא מוסרת ויתהא מותרת מ"מ מדרבנן לא פקע עכ"ל ולמה לי לזה הא אינו דומה איסור הנאה לאיסור אכילה דכיון דמ"מ בא דבר זה בסיבת גרמת איסור הנאה אסור כמ"ש תוס' ע"ז הנז' ואינו דומה לנבלה דהוא איסור אכילה בלבד ובפרט ביי"נ דאסור כמו ע"ז דאף אפרו אסור מדכתוב לא ידבק ביצה מאומה מן החרם וכמ"ש תוס' סוף מס' תמורה: סי' ח' ונראה למ"ש דדבר הבא מגרם אה"נ אסור בהנאה ואף בנפסל מאכילה כמו גידולי ערלה והה"ד מלוגמ' של חמץ שנסרחה בפסח וכן פת שעופשה ונפסל מאכילת פלב דאסור לעולם אם חל עליו איסור חמץ ונעשה תוף הפסח הוא לאו דוקא בשביל שחל עליו חובת ביעור רק כיון דאסור בהנאה וזה בא מפחו עומד באיסורו וממילא אף פשאנו של ישראל רק של נכרי ונסרחה תוף הפסח עומד באיסורו מלהנות בו כיון דחמץ של גוי אסור ג"כ בהנאה תוף הפסח וחל עליו איסור הנא' עומד עוד באיסורו כל הבא מפחו ותמהני על המקו"ח שכ' (סי' תס"ו) דרטי' שנסרחה ביז נכרי מותר דהוי כמו חרבו קודם זמנו עיי"ש ולא אדע הא מ"מ כבר חל עליו שם איסור הנאה בפסח ואף דנסרחה ונפסלה מאכילת אדם מ"מ בא מפח איסור הנאה ועיין בחמד משה (סי' תמ"ב ס"ק ו') שהשיג על הח"י שכ' בדיו שבישל נכרי בפסח אסור לכתוב בו וכתב דדוק' בחמץ של ישראל שנספסל מאכילת פלב בפסח אסור בהנאה משום שנתחייב בביעור ואין זה ביעורו אלא שריפה או קבורה אבל של גוי לא נתחייב פלל בביעורו ביז גוי ואף דנאסר בהנאה היינו כ"ז שהי' ראוי לאכילת פלב אבל בנפסל מאכילת פלב הרי הוא ככל איסורין דמותרין באכילה אף בהנאה ולמ"ש דברי הח"י נכונים כיון דמ"מ נסתעף ובא מפח איסור הנאה נאסר אף דנפסל מאכילת פלב ודומה לדברי תוס' ע"ז הנז' ולכאורה למ"ש התוס' סוף תמורה הטעם דנשרפין אפרו מותר הואיל דנעשה מצותו א"כ בחמץ של גוי או ערלה וכלאי הכרם נימא דהאפר יהי קאי באיסורו לעולם כיון דבא מאיסורי הנאה ולא נעשה

בו מצותו דגוי אינו מצווה לשרפו וכן לדעת תוס' ורא"ש ר"פ כ"ש דאפר חמץ מותר בהנאה נימא אם גוי שרף יהי אסור.

אף מ"מ נראה דלא נחמיר יותר בפל גוי מאם הי של ישראל ואם הנה של ישראל נדאי פקע האיסור אף אם נשרף מאליו מ"מ הוי פאלו נעשה מצותו פן נמי אם נשרף ביד הגוי אף דהאפר בא מאיסורי הנאה מ"מ פיון דנשרף נעשה מצותו מה שהיה חל אז אם הי ביד הישראל לכן האפר מותר אבל כ"ז דלא נעשה אפר רק שנופסל מאכילה נדאי דל"מ מה שנעשה ביד גוי ואם היינו אומרים דביד גוי אם נעשה אפר אסור הנה ראוי להיות אסור לעולם אף לאחה"פ דכיון דלא נעשה מצותו וסיבב אסה"נ אף דחמץ בעצמו מותר מה"ת לאחר פסח ושל גוי אף מדרבנן היינו מצד חק התורה דכף גזר היוצר לאסרו כל ימות הפסח ואח"כ שב להתירו ומי יתן טהור מטמא לא אחד אבל האפר דנסתעף מאיסור הנאה בזמנו הי אסור לעולם ועיין לשון פי' משניות לרמב"ם ר"פ כ"ש ורובה במאמר ומותר בהנאתו לפי שהוא פששרף החמץ קודם הביעור הותר לו שיהנה באפרו לאחר הפסח.

נראה דמפרש בש"ס שם תרכו קודם זמנו מותר אפילו לאח"ז היינו לאחה"פ וא"כ אם תרכו לאח"ז אסור היינו אף אחר הפסח אולם באמת ע"כ ז"א דלשון אפילו משמע להדיא דקאי אף על תוך הפסח וכמ"ש הרמב"ם בעצמו (סוף פרק ג') מחמץ דאם נשרף קודם זמנו מותר הפסחין אף תוך הפסח.

אולם אם שרפו אחר זמנו היינו אחר חצות דאז אסור הפסחין וכן האפר וכמ"ש המ"מ שם להדיא בדעת רמב"ם והרמב"ם סתם וכתב דאסור משמע קצת דאסור לעולם והטעם אף דנעשה מצותו מ"מ היינו המצוה דמפאן ולהבא אבל מ"מ פיון דלא נעשה המצוה מיז בזמנו נאסר האפר לעולם.

אולם לא נהירא פלל לומר פן דלא יהי התולדה חמיר מן האב פיון דחמץ בעצמו הנה מותר אחה"פ רק בעבר על ב"י קנסין לי לכן האפר ג"כ מותר אחה"פ ועיין מקו"ח (סי' תמ"ג) במכר חמצו אחר חצות אף לשיטת רש"י דאסור למחליף עצמו מ"מ לאח"פ מותר: ובמקו"ח (סי' תמ"ב סק"ג) כ' על מ"ש המג"א שם בנפסל מלאכול לקלב הפת או מלוגמא שנסרחה דא"ח לבער וכתב המ"א משם המ"מ דאם נסרחה אחר זמן איסור חייב לבער ודקדק דבמ"מ כתב בפסח והטעם משום דעבר כבר על ב"י ונאסר בהנאה לעולם מטעם קנס ואף אפרן אסור מש"ה נסרחה אף דהוי עפרן אסור אבל אם נסרחה אחר שש פיון דלא עבר בב"י דעפר בעלמא הוא מותר בהנאה אחר פסח ע"י שם עוד ואני תמה מאד על דבריו הא עיקר הטעם דתרכו קודם זמנו הוא משום דלא חל עליו פלל מצות ביעור ואחר שש דעת המ"א ברור מליו פיון דכבר חל עליו חובות ביעור חייב לבערו מן העולם אף אם נתבטל מתורת אוקל ל"מ פיון דכבר חל עליו להשביתו מהעולם ולא מטעם קנס דעבר על ב"י הוא דלא מציינו חמץ דעבר עליו פסח דאפרן ינהי אסור מטעם קנס ובודאי לא גרע משאר איסה"נ מה דאפרן מותר ובאמת י"ל אם לא ביערו ונשאר פה עד אחר הפסח אף אם נסרחה תוך הפסח וכבר עבר על ב"י יש לדון דמותר אבל זה נדאי אם נסרחה קודם לילה אף דכבר חל עליו מצות ביעור מן העולם אם לא ביעורו ונשאר עד אחר הפסח דמותר הואיל דלא עבר על ב"י: שוב ראיתי בנו"ב מהד"ת

(חלק יו"ד סי' נ"ז) שפתיב פון פדעת המ"א דעיקר תלוי במה דכבר חל עליו חובת ביעור וכן מבואר להדיא מש"ס ר"פ כ"ש דקאמ' ל"צ שחרכו קודם זמנו וקמ"ל פדרבא וא"כ מבואר ממתניתין דקתני כ"ש שמוטר לאכול מותר בהנאה אם חרכו אז קודם זמנו ונפסל אף לפלב כמ"ש תוס' שם אז מותר אחר זמנו אבל אם חרכו אח"ז דהיינו בשעה דאסור לאכול מחצות היום ואילך אסור לאח"ז ועי"ש בר"ן לא פקע איסורא עד דשרף לי לגמרי הרי מבואר פדעת המ"א: שוב ראיתי בספר המנהיג שפתיב בחרכו קודם זמנו מותר ונ"ל אבל לאחרי אסור בהנאתו משום קנסא הואיל ושהה באיסורי' עכ"ל משמע קצת פדברי המקו"ח וצ"ע באמת שם.

גם לא אדע היכן ראה המקו"ח פדעת המג"א דהאפר אסור לעולם בנדאי י"ל דכונת המ"א רק דחייב לבער היינו לקיים העשה דמשביתו לעשות אפר פיון דכבר חל עליו. ובס' אבני מלואים ח"ב בשו"ת (סי' י"ט) שפתיב פדעת רמב"ם דבחמץ רק הפחמין אסור אבל אפר מותר דמ"מ נתקיים מצות עשה דמשביתו ולא נראה פן מדבריו בפירוש המשניות הנזכר [ומ"ש שם ליישב קושיות תוס' סוף תמורה לא אדע פלל לכלפל דבריו הא במתניתין שם קתני חמץ בפסח בשריפה ואדרבא קתני שם פל הנקברין לא ישורפו וקאמר בש"ס מטעם דיצא קולא לגבי אפר מבואר דגם אפר חמץ אסור]: והנה המעיין בפ"י משניות סוף תמורה וכן בפ"ב מפסולי המוקדשין נראה לכאורה דיש לרמב"ם שיטה אחרת דמ"ש במתניתין פל הנשרפין אפרן מות' קאי על הנשרפין דהקדש בלבד והטעם פיון דאין להקדש צורך בהן ומשמע לכאורה דשאר הנשרפין שאינו של הקדש גם אפרן אסור פיון דמ"מ בא מאיסור הנאה וכמ"ש תוס' ע"ז הנז' ולית ליה סברת תוס' סוף תמורה דנעשה מצותו וא"כ מיושב קושיות המ"א על הרמב"ם ריש (סי' תמ"ה) ברם מדבריו ריש (פ"ט) ממאכלו' אסורות דכתב בשר בחלב דאסור בהנא' וקוברין אותו ואפרן אסור פאפר פל הנקברין משמע דכל הנשרפין אפרן מותר אף דשאר איסה"נ שאינו דהקדש: וראיתי במקו"ח (סי' תמ"ה) דברים תמוהין דכ' דהנה דחשיב במתניתין דסוף תמורה דאיסור הנאה דידהו לאו מלא יאכל נפקא כו' ושור הנסקל דחשיב אפשר דהא תנא מבעל השור נקי יליף ואסורין אף של כדה"נ מש"ה גם אפרן אסור מה"ת משא"כ בחמץ דנפקא מלא יאכל ומותר של כדה"נ אינו אסור רק מדרבנן ול"ח לתקלה עכ"ד.

ותמהני הא הרמב"ם סוף הל' פסולי מוקדשין פניל ג"כ שור הנסקל בהדי הנקברין וכתב דלא ישורפו אף דלדידן שור הנסקל מותר מה"ת שלא פדרה הנאתו: ועוד הכי אפרן דאסור הוא מטעם דהוי שלא כדה"נ אסור הא זה גרע משלא כדה"נ פיון דנפקא מתורת אוקל ונפסל מאכילת פלב בנדאי פקע איסורו והוא בעצמו פתיב פן בח"ד (סי' ק"ג).

(דאף בב"ח וכ"כ דאסור שלכה"נ מ"מ היכא דנסרח מותר והא דאפרן אסור בנקברין הוא משום דלא נעשה מצותו ובהא מאיסורי הנאה וברמב"ם שם הקבלה פי' לקבור אותם ומה"ט אתי שפיר דברי המ"א שם לקבור הפחמין ודלא פמו שהשיג עליו המקו"ח שם: ועיין תוס' פסחים (דף כ"ט) דהקשו הא לאחרי שגשרף ונעשה אפר יכול לפדותו ומותר בהנאה.

ובפנ"י נשם הקשה דלמא ס"ל מפְּרַר וזוּרָה לרוח וא"כ אָסוּר הָאֵפֶר ודְּבָרָיו תְּמוּהִין א"כ אף אי ס"ל כר' יהודא דאין ביעור חמץ אלא שריפה מ"מ לגבי הקדש נימא דאפר אסור דל"ה פנעשה מצותה דלא חל על הגיזבר מצות שריפה ואולי ס"ל דמ"מ אף דל"ה פנעשה מצותו מותר האפר דלא גרע מאם הי' חל עליו וכמש"ל בפשל גוי אולם בלא"ה א"ש אף לרבנן מ"מ יכול ההקדש למפור האפר לגוי ואף דאין פודין היינו מאכל ולא אפר ואף ישראל יכול לפדות ולהנות לאחה"פ: וראיתי במחברים שם דכתבו דכוננת תוס' דהוי פתרכו קודם זמנו דמותר אף תו"ז ולא נהירא דאף דשל הקדש הוא מ"מ פיון דאסור לישראל להנות ממנו גם מטעם אסור חמץ שוב נאסר האפר ג"כ בפסח דהוי דבר הבא מאיסור הנאה וכמ"ש למעלה.

ומ"ש תוס' פיון דכמו שהוא עכשיו לא שייך ביה מעילה דלא שניא מידי נראה אף דלכאורה יכול ההקדש לחרוף עד דנפסל מאכילות פלב מ"מ הוי ג"כ כדבר אחר וראיה לזה מדברי תוס' שם בסוף ד"ה רב אשי דהוכיח הר"י דהמשקה חמץ פדי לבערו אינו עובר דאל"כ אפתי אמאי מעל לריה"ג דמזיד פשיפדה הוא שלו ומאי ראיה הא לריה"ג דמותר בהנאה א"כ פתרכו תוף הפסח יכול לפדות א"ו דהוי כדבר אחר ולא הנה מועל בשביל זה שהקדש הי' יכול לחרוף.

ועוד ראיה מדברי תוס' שם ע"א ד"ה בדין דכתבו דהא דקאמר אף תו"ז מותר היינו בהנאה וכתבו מיהו בשל גבוה קשה לפרש בתוף הפסח דאם לא פדאו אסור בהנאה ומה קשי' להו הא י"ל דמותר מטעם חמץ של גבוה וממילא אם חרכו הגיזבר יכול להנות אחר פדיון א"ו פיון דלא שייך הנאה בעינא ל"ש לומר מותר בפסח: והנה הא דלגבי חמץ לא סגי אם נפסל מאכילת אדם כמו גבלה דגלי לן הקרא דאינו ראוי לגר אינו קרוי גבלה ובחמץ בעי דוקא שיפסול מאכילת פלב ג"כ כתב הר"ן הטעם הואיל דראוי לחמע בו עיסה אחרת וגלי לן קרא מדסייב על שאור אף דא"ר לאכילה: וראיתי בנו"ב תנינא (חלק יו"ד סי' נ"ז) דהוכיח דעכ"פ אם נפסל מאכילת פלב אף דראוי לחמץ בו עיסה אחרת מ"מ מותר דאף שאור ראוי הוא לפלב וע"כ בחמץ בפת שעופשה דמבואר בש"ס דתלי' בנפסל מאכילת פלב וכמבואר מרי"ף ורא"ש ע"כ בנפסל מאכילת פלב אף דראוי לחמע בו מותר.

ותמהני מ"ש דאף שאור ראוי לכלב הא להדיא מבואר תוספתא (פ"א) דביצה מאימתי קרוי שאור משנפסל מאכילת פלב ועיין פ"ח (סי' תמ"ב) וע"כ צ"ל דוקא שאור דעומד לקב ולנה נעשה לחמע בו עיסה אחרת לקב אף בנפסל מאכילת פלב אסור אבל חמץ דאינו עומד לקב ולא נפקע אסורו רק אם ראוי לאכיל' פלב ובלא ראוי לאכילת פלב נפקע אסורו והא דכתב הר"ן פסחים הטעם בפת שעופשה משאור היינו כמו שאור ראינו דאסרה התורה אף דא"ר אף לכלב ע"כ הטעם הואיל דעומד לחמע בו פן נמי חמץ עכ"פ בלא נפסל לפלב שם חמץ עליו וגם דראוי עוד לחמץ בו עיסה אחרת אבל בנפסל מלאכול לכלב ג"כ אף דראוי לחמע בו עיסה אחרת מותר הואיל דאינו עומד מתחלה לקב ועיין ראב"ד (פ"א) מחמץ ובלח"מ שם ובשעה"מ.

ומה"ט י"ל בהא דכתב הרא"ש ר"פ כ"ש פתרכו קודם זמנו דאסור באכילה הואיל דאחשבה והא לא מצינו פן בגבלה דא"ר לגר דיהא אסור לאכול מטעם דאחשבה ועי'

שם בפ"ח ופ"ח יו"ד (סי' ק"ג) ובמנחת כהן דרבק משום בל תשקצו אסור ולא מטעם אחשבה.

אולם י"ל דוקא בחמץ הואיל דגלי וחדת לן התורה בשאור דאסור באכיל' וחיוב פרת וע"כ הטעם הואיל דראוי לחמץ בה עיסה אחרת וכל ע"ז שם אסור לכן אף בפת קלוי דעומד לעשות אלמוד וכדומה כ' שם הרא"ש משם האלברצלוני לאסור אף אחה"פ פיון שפבר תיקון אותו להכשיר לאכילה ואחשביה לאכילה ואם לא עירבו עדיין אז לא חל שם אסור עליו רק פשאחשביה ואכל אסור משא"כ בנבלה שאינו ראוי לגר פבר נפקע תורת אונקל ממנו ואינו קרוי נבלה ואף אם חזר ותיקן הנבלה אינו אסור וכמ"ש הח"ד (סי' ק"ג) והטעם פיון דאינו עומד לזה לתקן בנבלה דא"ר לגר דברים אחרים וכפער יחשב וליכא עליו שם אסור משא"כ בחמץ דגלי לן הקרא דבשביל זה תורת אונקל עליו ועיין היטב בקל דברי הרא"ש שם ובמ"א (תמ"ב ס"ק ח') ולפ"ז יש להתבונן בהנהגה באדאש"ן העושין מן הלא"ג של הבורית דע"י מתחמץ העיסה דנשאל שם הנו"ב אם מותר לישאל להשתמש בו והעלה להתיר מה"ט דנפסל מאכילת פלב נפקע אסורו למ"ש יש לעיין פיון דעומד לקח לתקן העיסה דומה לשאור דגם פן אינו ראוי לקבל ואעפ"כ הואיל דעומד לתקן עיסה אחרת אסור ואם נאמר דרב בחמץ גלי קרא וחיובו אף על אכילת השאור בעינה אבל בשאר אסורין אם א"ר לגר אינו קרוי נבלה ועיין חוות דעת שם (ס"ק ב') שכתב ומה"ט שפרים שחמצו עיסה אסורה אף דשפרים אינו ראוי לאכילה פיון שעומדין לקח עיין שם מבואר דסובר אף בנפסל מאכילת פלב כמו שפרים מ"מ פיון דעומד לקח אסור והוא יליף זאת מחמץ ויקשה דלמא דוק בחמץ שם דהא גלי לן קרא דאף באוכל בעינה בלי שמתקן בו עיסה אחרת אסור וחיוב פרת וע"כ הואיל דעומד לקח לתקן בו דברים אחרים לקח לא פקע אסורא מינה' ובחמץ דאינו עומד לקח לא סגי בראוי לחמץ בו לבד רק דעכ"פ יהי ראוי לפלב ובשניהם ביחד כפי דעת הר"ן אסור מה"ט אבל בשאר אסורין מנין לן דהיכא דנפסל ממאכל אדם אף דעומד לתקן דברים אחרים שיהיה אסור ובאמת אם אכל שאור של תרומה לא אדע אם חייב לשלם קרן וחומש דכי יאכל כתיב פרט למזיק ואכילת שאור הוי שלא פדרה אכילה וי"ל דפטור ומ"מ שם תרומה לא פקע מיניה כדמוכח מכמה משניות דשאור של תרומה או טבל אסור מדאורייתא: וגם לא לבד שאור דנפסל גם מאכילת פלב די"ל דאינו חייב חומש רק אם נפסל מאכילת אדם לדעת הנו"ב שהבאתי סי' הקדום דסובר כדעת רמב"ם דהוי שלכד"הג אם נפסל מאכילת אדם אם אוכל תרומה פנה בשוגג א"ח בחומש להמבואר מדברי רמב"ם הלכות תרומה באוכל שלכד"ה א"ח חומש ודלא כמו שכ' הצ"ח מס' ברכות וכתבתי מזה לעיל בדיני או"ח (סי' י"ז) וממילא ראוי נמי לומר שנקע ממנו קדושת תרומה ויהיה ראוי לטמאה בידיים כמבואר מס' בכורות ואני נתתי לכם משמרת תרומתי הראוי לה שמור ושאינו ראוי לה לא תשמרו וראוי למאכיל בהמה מ"מ אינו מפסידו בזה שטמאה לדעת רש"י דאכילת בהמה הוא הביעור מתרומה טמאה.

ועיין פסחים (דף ט"ו ע"ב) דאמר ר"י בשבע ד"ה שורפין וקאמר לימא מסייע ליה הפת שעופשה ונפסל מלאכלו לאדם והפלב יכול לאכלה מטמאה טומאת אונקליו ונשרפת עם הטמאה בפסח ועיי"ש ברש"י.

ובצל"ח שם הקשה לדעת הרמב"ם דאם נפסל מלאכול לאדם אינו מקבל טומאת אוכלין א"כ מה רבותא דנשקפת עם הטמאה עיי"ש וילדידי קשה אף לדעת הרמב"ם ד לו יהי דראוי לקבל עדיין יש בו טומאת אוכלין מ"מ בתרומה פיון דבעצם כבר נפסל ממאכל אדם מנ"ל דלא יהיה ראוי לטמאה בינדים.

אף י"ל דהא באמת כל איסורין ילפינן מנבלה פשאינו ראוי לאדם לא שם נבלה הוא ובכ"ז בחמץ כל זמן דראוי לקבל אף דא"ר לאדם עובר עליו הואיל דראוי לחמץ בו עיסה וכמ"ש הר"ן הנז' א"כ בפסח לגבי חמץ אחשבי' התורה למאכל אדם לקב לא פרח מינ' תורת אונקל ומקבל טומאה ובכ"ז מותר לשרפו עם הטמאה לקב שפיר קתני בברייתא לרבותא דנשרף עם הטמאה אף דלגבי איסור חמץ אחשביה התורה לאונקל מ"מ פיון דבעצם לאו בת אכילה יכול לשרוף ביחד ומתריץ הש"ס ש"ה דעפרא בעלמ' היא לאשמעינן רבותא אף דאחשביה התורה לאכילה לחיבו עליו מ"מ באמת עפר הוא בעצם וראוי להפסידו ולטמאתו משא"כ בחמץ מעליא דבעצם ראוי לאכילת אדם רק הזמן גורם יוכל להיות דאסור לטמאתו לר"י ע"ש היטב בסוגי': ובאמת יש לעיין הרבה אף דגלי לן רחמנא בחמץ דשאור אף דאינו ראוי לאכילה דלמא דוקא באיסור הנאה דעכ"פ בא בסיבת איסור הנאה וכמ"ש תוס' (ע"ז דף מ"ט) לחלק בין גדולי ערלה דלמאן דסובר זוז"ג אסור הגידולין אסור משא"כ גדולי תרומה דמותר בהנאה כמו כן מנין לאסור דבר שאינו ראוי לאכילה בשביל דהוא דבר העומד לקב.

ומ"ש הח"ד דמה"ט ששמים שחוקצו עיסה אסורה אף דשמרי' אינן ראויין לאכילה פיון שעומדין לקב תמהני הא באמת גוף השמרים אינם אוסרים ודעת רבינו אפרים בתוס' מס' ע"ז (דף ל"ד) דאם נתיבשו בתנור כמו בתר י"ב הודש וחולקים עליו דמה שמתיר הש"ס דנרדף לאסור י"ב הודש היינו לאסור שנתמדו במים שפכר נתבטל טעמא במיא וע"כ הטעם דעכ"פ נשאר בהם איזה לחלוחית המסמץ עם מים אף דמי פירות לבד אין מחמיצין מ"מ עם מים מחמץ ועיי"ש ברא"ש ובהגהות אשרי דמבואר דזה טעמו דר"א דאעפ"י שיש בשמרים טעם יין הואיל ואין בעיסה טעם יין ומה שנתחמצה לא מחמת היין אלא מחמת השמרים דמי הפירות אינם מחמיצין.

והחולקים סוברים דעם מים מחמיצין וכן ביאור להדיא בתשובת פני יהושע (חלק ב' סי' י"ב) דזה טעם האוסרין. אבל השמרים עצמן אף דעומד לקב אינו אוסר דעפרא בעלמ' הוא ועיין ש"ע יו"ד (סי' קכ"ג סט"ו וסט"ז) וצריך להבין אמאי הא עכ"פ בא מאיסור הנאה וגם אמאי שאור של תרומה דמותר בהנאה אוסר מטעם מחמץ וכן שאור שלא הורם חלתו דאם נתערב בעיסה שהורם חלתו דחייב בחלה כמבואר מס' חלה נימא פיון דכבר נפסל מאכילת אדם נפקע איסורו וע"כ צ"ל דהחמירו רבנן בזה אף דנפסל פיון דעומד לקב ואף דמצינו ביו"ד (סי' פ"ז) במעמד בחלב קבה דהקרוש הוי פירשא בעלמ' צ"ל דשם אינו עומד כל קב דוקא להעמיד ובבאדש"ין העושין מלא"ג כתב שם הנ"ב דהחלב שבהם אינו מעמיד רק האפר המערב עי"ש.

ועוד יבואר בזה לקמן אי"ה: וראיתי במקו"ח (סי' תמ"ב) דהקש' אמאי אסור מד"ת בנפסל מאכיל' אדם ואם אוכל עכשיו חייב הא מבואר מסוגי' דפסחים (דף כ"ד) מדלא קאמר הכל מודים בחמץ בפסח דחייב בשלא כד"א ע"כ דחמץ שנה לכל איסורין שבתור'

דא"ח בשלכד"א וְהַעֲלֵה דְטַעַם אִיסוּר הַחֶמֶץ הוּא כְּמוֹ לַר"ש דְּלַפְנֵי זְמַנּוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר וּמ"מ מִחֻמַּת עֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ מִשְׁמַע שְׁלֵא כד"א אִסוּר בְּהִנָּאָה וְכִינּוֹן דְּבַעֲשָׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ ל"כ אֲכִילָה אִסוּר מִטַּעַם זֶה אֶף שֶׁלכד"א עי"ש בְּאִנְרָה וּבְדַבְרֵי מִינְשֵׁב נְמִי קוֹשֵׁת הַמְּפָרְשִׁים שְׁהַבְּאִתִּי (ס' הַקְּדוּם) לְהַסוּבְרִים דְּכַשְׁלַכְד"א מוֹתֵר לְגַמְרֵי הָא קַתְּנִי בְּמַתְּנִי לֹא יִסִּיק בּוֹ תַנּוּר וְלַהֲנַל הָא מ"מ מִצַּד עֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ אִסוּר לְהַנּוֹת אֶף שֶׁלכד"א.

אוּלָּם מְדַבְּרֵי תוֹס' פְּסָחִים (דף כ"ח) ד"ה וּתְנִן שֶׁכ' דְּבַחֲמֵץ כְּתִיב לֹא יֹאכַל וְאֵינוֹ אִסוּר שֶׁלכד"ה נִמְבּוֹאֵר דְּהִיכָא דְנִהְיָה שֶׁלכ"ד הִנָּאָה לִיכָא שׁוּם אִיסוּר דְּאוֹרֵינִת' וְאֶף בַּעֲשָׂה לִיתָא וְהַטַּעַם דְּכִינּוֹן דְּלִיתָא בְּכַה"ג בְּלָאוּ לִיתָא בַּעֲשָׂה כֵּן נְמִי בְּנִפְסַל מְאֲכִילַת אָדָם אִם תִּאֵמַר דְּלִיכָא לָאו דְּאֲכִילָה לִיתָא נְמִי בַּעֲשָׂה.

וְעוֹד לְדַבְּרֵי הִיָּה קוֹלָא גְדוּלָּה אִם נִתְעַרַב מִחֶמֶץ דְּנִפְסַל מְאֲכִילַת אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּמַשְׁהוֹ וְלֹא מִשְׁמַע כֵּן רַק דְּגֵרַע מִן גְּנוּקְשָׁה אוּלָּם לְהַמְתַּבָּאָר לְקַמּוֹן לְהוֹכִיחַ דְּגַם גְּנוּקְשָׁה אוֹסֵר בְּמַשְׁהוֹ י"ל כ"כ חֶמֶץ דְּאִסוּר בַּעֲשָׂה.

גַּם א"כ חֶמֶץ שֶׁל נְכָרִי דְּלֹא חָל עָלָיו בַּעֲשָׂה אִם נִפְסַל מְאֲכִילַת אָדָם יֵהִי מוֹתֵר מֵה"ת וְזֶה נִדְּאִי לֹא נִיָּתַן לְהַאֲמַר וְעוֹד א"כ הִנָּה פּוֹסְקִים הַסּוּבְרִים דְּבַשְׁבִּיל עֲשֵׂה דַתְּשִׁבִיתוֹ אֵינוֹ אִסוּר מֵה"ת לַפְּנֵי זְמַנּוֹ א"כ יִהְיֶה מוֹתֵר בְּנִפְסַל מְאֲכִילַת אָדָם דְּמִצַּד עֲשֵׂה לִיכָא אִיסוּר הִנָּאָה רַק לְבַעַר מִן הָעוֹלָם גַּם הָא לְרַמְבַּ"ם אֵינוֹ לוֹקֵה עַל הִנָּאָה וּבכ"ז אָמְרוּ בַּש"ס שֶׁם ה"מ בְּכִלְאֵי פָּרָם וְהִינּוּ לְעַנְנֵי אִיסוּר א"כ יֹאמַר גַּם כֵּן לְדַבְּרֵי ה"מ בְּחֶמֶץ: בְּרַם עֵיקַר קוֹשֵׁתוֹ פְּכָר הַרְגִּישׁ הַפ"מ בְּפִתְיָה וְכַתֵּב דְּאֶף דְּחִיבּוֹ הַתּוֹרָה בְּחֶמֶץ אֶף דְּאֵינוֹ רְאוּי לְאֲכִילַת אָדָם מ"מ פְּטוּר אִם אוֹכַל שֶׁלכד"ה נִדְּוִמָה לְגִיד דֹּא"ב בְּנוֹתֵן טַעַם וּמ"מ אִם בִּישָׁל הִגִּיד וְעִירַב בּוֹ דְּבָר מֵר פְּטוּר דַּע"כ פְּעִינָן שְׁיֵאכַל כְּדָרָה אֲכִילָה כְּפִי אֶף דֹּא"ר הַחֶמֶץ לְאֲכִילַת אָדָם אַחֲשָׁבָה הַתּוֹרָה וְחִיבּוֹ אֲבָל צָרִיף שְׁיֵאכַל כְּדָרָה אֲכִילָה וְאִם עִירַב בּוֹ דְּבָר מֵר אוֹ שְׁאֲכַל חֵי נִדְּאִי פְּטוּר מִפְּרִת וּמִמְלָקוֹת וּמִמִּילָא לֹא יָכוֹל אֲבִי לֹמַר ה"מ בְּחֶמֶץ דְּאֶף דְּחִיבּוֹ הַתּוֹרָה עַל אֲכִילַת שְׁאוּר מ"מ דְּוִקָא אַחַר שְׁאוּכַל כְּדָרָה אֲכִילָה בְּאַפְיָה וְאִם אֲכַל חֵי פְּטוּר וּמ"מ אֶף אִם הָעִיסָה מְנוּחַ בְּלֹא אֲפִיָה חִיבּוֹ לְבַעַר וְעוֹבֵר בְּב"י כִּינּוֹן דְּבִידּוֹ לְאַפּוֹת וְכַמְבּוֹאֵר מְדַבְּרֵי תוֹסְפֵתָא (פ"ג) דְּפְסָחִים בְּצַק שְׁעִיפְשׁוֹ אוֹ שְׁיִבְשׁוֹ הָרִי אֵלוֹ אִסוּרִין וְהִינּוּ כַּמ"ש הַר"ן כִּינּוֹן דְּרְאוּי לְחַמֵּעַ בּוֹ לֹא פִקַּע מִמֶּנּוּ הָאִיסוּר וּמ"מ אֶף דְּעַכְשָׁיו הוּא בְּצַק וְאִם אֲכָלוּ נִדְּאִי פְּטוּר דְּהוּי שֶׁלכד"א בְּשִׁבִיל זֶה לֹא נִפְקַע אִיסוּר כְּמוֹ בְּכָל אִיסוּרִין הַצָּרִיכִין בִּישׁוּל וּמֵאֵד תְּמַהְנִי עַל הַמְקוֹ"ח שְׁם סוּף (ס"ב) דְּכַתֵּב דְּוִקָא פֶת שְׁעִיפְשָׁה דְּכִשְׁהִל פֶת הִי אוֹכַל גְּמוּר בְּעִינֵי שְׁיִפְסַד מִמְאָכַל כָּלָב אֲבָל עֵיסַת חֶמֶץ שְׁעִיפְשָׁה בְּנִפְסַל מִמְאָכַל אָדָם בְּלִבְד מִיְקָרִי חֶמֶץ גְּנוּקְשָׁה דְּמַעוֹלָם לֹא הִיָּה שֶׁם אֲנֹכַל עָלָיו עכ"ל וּדְּבָרֵי גְּפִלָּאִים לְמָה לֹא הִיָּה שֶׁם אֲנֹכַל דְּחֶסְרוֹן אֲפִיָה וּבִישׁוּל לֹא מִפִּיק מִשְׁמִיָּה דְּאֲנֹכַל כְּמוֹכֵן וְכַמְבּוֹאֵר מִתּוֹסְפֵתָא הַנּוֹ' וְכֵן מְדַבְּרֵי הַר"ן הַנּוֹ' וְהַרְאָב"ד (פ"א) מִחֶמֶץ: גַּם מ"ש מִטַּעַם עֲשֵׂה חִיבּוֹ בְּבִיעוּר הוּא דְּבָר תִּימָא דְּהָא אֶף בכ"כ ובב"ח דְּאִסוּר מֵה"ת אֶף שֶׁלכד"ה נִמְבּוֹרַח מוֹתֵר אֶף דְּלֹא נִאָּמַר הָאִיסוּר בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה וְכִמוֹ שְׁבִיָּאָר זֹאת הַמְחַבֵּ' מְקוֹר חִיִּים בַּעֲצָמוֹ בְּסִפְרוֹ ח"ד (ס' ק"ג).

וְע"כ הַפְּרוּר דְּרַק בְּחֶמֶץ חִידְשָׁה הַתּוֹרָה לְחִיבּוֹ עַל שְׁאוּר אֲבָל מְזֵה לֹא גְּלַמּוּד חִיבּוֹ שֶׁלכד"א וְכַנ"ל וְכָל דְּבָרֵי הַמְקוֹ"ח שֶׁם מְוָקְשִׁים מֵאֵד. גַּם מֵה שְׁהַעֲלָה לְדִינָא דְּאִם גְּסַרַח

מאכילת אדם ולבסוף נתחמץ מותר דהא בטומאת נבילות דלא תליא בלשון אכילה אמרינו בבכורות דאם נסרחה אח"כ פ' בעינן עד לכלב ובסרוח מעיקרא הוא עד לגר וכתב פ' ב' דעת הרמב"ד תמהני הא דעת הרמב"ד בהשגות (פ"ב) מטומאת אוכלים דכיון שהיא פ' אכל אף דעדיין לא נגע בטומאה סוף סוף לא מקרי סרוחה מעיקרא עיי"ש.

ואם נדמה טומאה לחמץ ג"כ אסור אף בסרוחה מעיקרא. ועיין חמ"ד משה שם ודברי מגומגמים דהא לגבי חמץ פתיב אכילה ואינו דומה לטומאה פמובן: ודע דכנראה מדברי הכ"מ (פ"א) מחמץ סובר דעת הרמב"ד לענין שאור דרק בזה אסור הואיל דראוי לחמץ בו ואף בנפסל מאכילת פלב חייב לבער הוא רק לענין לעבור בב"י אבל באכילה אין הפרש בין חמץ לשאור ואינו חייב וזה חידוש גדול שיהי' עובר על ב"י על דבר דא"ח אם אכלו.

והא מבואר בש"ס דאימתקש אכילת חמץ להשפלות שאור דכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם פי כל אכל מחמץ ונכרתה ועיי"ש בפסחים (דף ה') ובתוס' שם וא"כ אין היקוש למחצה ומקראוי דעל מה דאינו חייב באכילה לא יהיה חייב בהשבתה ומה דא"ח בהשבתה אינו עובר על ב"י ועיין מג"א (סי' תמ"ב) בקמח חטים דנתערב מין במינו הואיל דראוי לאכילה מה"ת אינו עובר בב"י וה"נ דכונתיה ואף דשם עכ"פ מדרבנן חייב לבער דחיישינן לדלמא אתי למיכל מיניה ועיי"ש בח"י ודברי המק"ח שם בחידושי (סק"א) שכ' בפחות מס' מותר לקיימו הם דברי תימא פ' דעכ"פ מדרבנן אסור באכילה דמב"מ פ' ע"י ס' בכל איסורין מדרבנן וממילא אסור לקיימו וכבר הרגשתי בזה בהגהותי בד"ח (חלק יו"ד סוף סי' י"ב) אולם זה מחשש דלמא אתי למיכל אבל בא"ר לאכילה ומותר מה"ת דכבר נפסל מאוכל אף מדרבנן א"צ לבער וצ"ע דברי הכ"מ ולהקפד מצינו דאף האסור באכילה כמו תערובות חמץ לדעת ר"ת אינו עובר בבל נראה אף דהוא בלאו ועי' ספר יראים סי' ק"ה אף דמקשינן השפחה לאכילה היינו אכילה שיש בו פרת ולא אכילה דלאו מכ"ש דל"נ לומר דיעבור בב"י על המותר מה"ת באכילה: סי' ט הגם דהמ"א (סי' תמ"ב) פשיטא לו דבמב"מ מותר לקיימו מה"ת ובפשיטות נראה דאף שנתערב בו פזית בכא"פ ג"כ מותר דהלמ"ס דכזית בכא"פ אוסר הוא דוקא במין באינו מינו וכן נראה מדברי הראשונים ובפרט בדברי התוס' פסחים (דף מ"ג) ותוס' חולין (דף צ"ח) ועיין ח"ד (סי' צ"ח) אולם מצינו חולקים ע"ז ודעת רבינו שמשון מס' טבול יום (פ"ב) דאף במין במינו יבש ביבש אמרינו פזית בכא"פ ורק פלח פלח או ביבש פליפא פזית בכא"פ פטיל וסובר דהללמ"ס היה אף במב"מ פיש בו בכא"פ דלא נתבטל.

וכן נראה נמי מדברי או"ח המובא ב"י (סי' תמ"ב) שכתב דאם יש באיסור כבכא"פ אסור לקיימן וקאי על חטין שגפיל עליו דלף דמבואר דלא נתבטל פיש פזית בכדי א"פ ולדבריהם הוא דוקא בקמח דהוי פלח פלח ולא ביבש ביבש אולם דעת רוב ראשונים לא נראה פ' ואם יש כבכא"פ במבא"מ ואינו בנו"ט דהאריכו הפ"ח ומקו"ח להוכיח מפותח הבבלי דלדעת הטור א"ב טעם ואפ"ה מבואר דאי כבכא"פ דאורייתא חייב האריף אאמ"ו ז"ל בספרו שם (סי' י"ג) דכוחת הבבלי ושכר דגוף הדבר אינו נעשה זולת החמץ והוא מכשיר המאכל חשיב כאילו הפל חמץ והוכיח שם בראיות ברורות דבא"נ טעם אינו אסור לדעת הטור מדאוריית' וגם אני בעניי הארכתי שם בזה עיי"ש

נראיתי במקו"ח שפתיב לתרץ קונשית תוס' נזיר) (דף ל"ו) בהא דשום ושמן של תרומה ולא משני דזר לוקה עליהן משום טעם פעיקר וכתב דע"כ איירי בליכ' טעם בהמקפה הנה לפסול את פולה דהא בטבול יום פליגי בעיסה שנתחמצה בשאור של תרומה אי פסול פולה וכ"כ אי טע"כ דאורייתא והיתר נהפך לאיסור הנה לו לפסול את פולה א"ו דא"ב טעם ולא נהפך מש"ה אינו פוסל אלא מקום מגעו.

ולענ"ד דבריו מוקשין חדא איה אפשר שיתערב בו פזית בכא"פ משום ושמן ולא יהי בו טעם זה נגד המוקש ועוד הא מבואר בר"ש מס' טבול יום הנז' להדיא על קושני' זו דלפסול פולה מצד טעם פעיקר וכתב דלענין טומאה לא אמרינן טע"כ ומשום דעיקר' חולין הוא ובחולין פוגע ולענין איסור אכילה דוקא הוא דהוי פעיקר עיי"ש וע"כ דא"ד לעיסה שנגעה או שנתחמצה בשאור של תרומה דר"י ור"ש פוסלין דשם הוא מין אהד וכמו שהביא שם הר"ש.

וכן מבואר תוס' בכורות (דף כ"ב) בהא דלקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור אי ציר רבא מעוטא דמיא בטלו להו ברובא דהטעם דלא אתמר טע"כ לענין טומאה וכן נבילה בטילי בשחוטה לענין טומאה אפי' חזר ונתבטל הפל ביחד וקצת יש להבין מאי ראי' מנבילה דבטילי בשחיטה חדא שם נתבטל קודם לכן וכיון דרשאי לאכול כל א בפני עצמו ונתבטל ברוב הוי כהיתר ולכך אף חזר ונתבטל ביחד הפל מותר ועיי"ש הח"ד (סי' ק"ט) ומ"ש עליו בהגהותי בד"ח שם (סי' י"ג).

ועוד הא בנבילה בשחוטה לא נרגש הטעם של זה בזה דלענין הטעם הוי כמב"מ ואינו ניכר ולכך נתבטל אבל במים בציר מנ"ל דל"א בהו טע"כ הא פמו דלענין אכילה אף דמד"ת ברובא בטיל מ"מ ביש בו טעם אמרינן טעמא זה הפירו דחיקה אוקל יטעום והוי פניכר האיסור וכמו שפתיב הרשב"א דף צ"ח) דלמא פמו כן לענין טומאה פינו דכל חשיבת האוכל בטעמו דכתיב וחיך אוקל יטעם אזלינן גם לענין טומאה טעכ"ד וא"כ מקום להאריך בזה ואי"ה יבואר במ"א: סי' י' בצק שבסדקה עריכה אם יש פזית במ"א חייב לבער עי' ש"ע) תמ"ב ס"ז) ובמג"א שם ובירושלמי פסחים (פ"ג) מיבעי בהא דקאמר שם שני חצאי זתים תוף הבית אינו מצטרף בתוף הפלי מצטרף וקאמר הא דקתני פחות מכן בטול במעוטו פאן בתלוש פאן במחנפר ומזה נראה קצת בדעת המ"מ והכ"מ בדעת הרמב"ם בחצי זית בבית וחצי זית בעליה דדוקא אינו דבוקים בפותל א"ח לבער דבתלוש כשמונח גרע טפי ועי' מג"א (ס"ק י"ב) ובירושלמי מהו מעוטו בטל או מפיון שנראה לבער צריך לבער את פולה והקוש' שם הק"ע האתנו (רפ"ב) דכלאי' פל סאה שיש בו רובע ממין אחר למעט ר"י אומר יבור דכיון דזקוק למעט ברוך הפל וקי"ל שם כת"ק א"כ ה"נ א"צ אלא למעט וכ' דהתם אינו אלא מפני מראית עינו דנראה כמקנים בכלאים אבל פאן יש איסור דאורייתא אולם למ"ש דאיירי בביתל דאל"כ אף בפחות מפזית חייב לבער הדרא הקושניא מ"ש מפלאים עיי"ש עוד: והנה הא דכלאים ל"ה רק חייב דרבנן למעט מבואר פן שם בתוי"ט ובכ"מ משם הירושלמי ועי' תשובת רשב"א (סי' רנ"ט) דאף דניכר האיסור וגם בכלאי זרעים דהוי היתר בהיתר ולא בטיל מ"מ לא ניתנה התורה למלאכי שרת דא"א שלא ימצא בשדה פרידה אחת ממין אחר ותאסר הכל.

וְרֵאִיתִי בְּתֻשׁוֹבַת רַבֵּינוּ עַק"א ו"ל (סי' רמ"ו) דְּתַמָּה עַל הַכ"מ וְתוּי"ט דְּהָא מְפֻרָשׁ
בְּרַמְבַּ"ם הַלְכוֹת פְּלָאִים וְאִם זָרַע לֹקֵה וְגַם מְקַשָּׁה מְסֻנְיָא דב"ב (דף צ"ד) דְּמִבְּנֹאֵר
דל"ה רַק דְּדַרְבְּנָן אִף פֶּתַח פִּינֵן דְּדַעַת הֶרְמֵב"ם שֶׁם דְּהוּא מְדַאֲרֵי' וְאֵעִפ"כּ קי"ל שֶׁם
פְּרַבְּנָן דל"צ לְמַעַט רַק פְּשִׁיעוֹר וְא"כ ה"נ אִף בְּלֹא בִּיטְלוּ א"צ רַק לְמַעַט מְשִׁיעוֹרוֹ עֵי"ש
עוֹד.

וְהִנֵּה בְּאַמַּת בְּקוֹשְׁיָתוֹ עַל הֶרְמֵב"ם פְּכָר קְדָמוֹהוּ בְּבִיאורוֹ הַגְּרָא"ו ו"ל יו"ד (סי' רצ"ז):
וְנִרְאָה דְּוִדָּאֵי מוֹדָה הֶרְמֵב"ם ע"כ דא"ח רַק מְדַרְבְּנָן דאל"כ הָא אִין מְבַטְלִין אִיסוֹר
לְכַתְּחִלָּה פְּמִבְּנֹאֵר שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי דְּמַרְבָּה לְבַטֵּל אִיסוֹר מְפָנִי מְרֵאִית הָעֵינִן וְעוֹד דְּהָא הָוִי
פְּנִיפָר הָאִיסוֹר כַּמ"ש הֶרְשֵׁב"א וְהָא דכ' הֶרְמֵב"ם לֹקֵה הוּא פֶּה דְּעֵיקָר הַהִיתָר מְשׁוּם
דְּלֹא נִתְּנָה תוֹרָה לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרַת וּמִסְתַּמָּ' אִינוּ מְכַוֵּינִן לְזַרְעֵי אֶת מִין הָאֲחֵר שְׁנִמְצָא בּוֹ
דְּאִינוּ רוֹצֵה לְזַרְעֵי פְּלָאִים וְזֶה מִן הַתּוֹרָה חז"ל חֲשׂוֹ לְמְרֵאִית הָעֵינִן וְהִטִּילוּ עָלָיו הַחֲנוּמָר
לְמַעַט אוֹ לְהוֹסִיף מְשִׁיעוֹר כ"ד בְּסֵאֵה וְא"כ אִם א"מ מְגַלִּי דַּעַתוֹ דְּחִפִּץ לְזַרְעֵי פֶּה מְעוֹרָב
וְהָוִי שׁוֹב מִמִּילָא פְּזוֹרַע פְּלָאִים פִּינֵן דְּרַמְנִ' עָלָיו הַחַיִּיב לְהוֹסִיף וְא"ר וּמְקַבֵּל הַתְּרָאָה
מְגַלָּה דַּעַתוֹ דְּרוֹצֵה לְעַבְרָא וְלְזַרְעֵי פְּלָאִים.

וְאִף דְּמוֹכַח מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם (פ"ב הי"ב דְּשַׁבְּעוֹת) דְּלִגְבֵי מַלְקוֹת ל"ב שְׁיִתִּיר עֲצָמוֹ
לְמַלְקוֹת מְדַקְדָּמֵר שֶׁם אוֹ שְׁקַבֵּל עָלָיו הַתְּרָאָה מְשַׁמַּע דְּרַק יֵשׁ אֲנָפִן וְלֹא הֶכְרַח עֵי"ש דִּישׁ
הוֹכְחָה מְבִנְיָאֵר מְשִׁם דל"ב שְׁיִתִּיר עֲצָמוֹ לִגְבֵי מַלְקוֹת וְדִלָּא כַּמ"ש הַלַּח"מ (פי"ב
מְסַנְהֵדְרִין) וּבְתֻשׁוֹב' חה"ש (סי' י"ז) מ"מ הַתְּרָאָה בְּעֵינֵן לְמַלְקוֹת וְכִינֵן דְּהִתְרִי בּוֹ וְאִינוּ
חוֹשֵׁשׁ עַל זֶה מְגַלָּה דַּעַתוֹ דְּרוֹצֵה בְּתַעֲרוּבוֹת הַמִּין הָאֲחֵר הָוִי שׁוֹב מְשִׁם פְּזוֹרַע פְּלָאִים
לְכַף לוק' וְעֵי"ש (פ"ב מ"ה) וְאִם נִיכָשׁ אוֹ פִּסַּח אוֹמְרִים לוֹ עֶקֶר אֶת הַפֶּל וּבִרְע"ב שֶׁם
פִּינֵן דְּגִלִּי אֲדַעַתוֹ דְּנִיחָא לִי צְרִיף לְעֶקֶר וּבְתוּי"ט דְּלַעֲיִל דְּשָׂרִי לְהַנִּיחַ הַמְּוִתָר דְּשֶׁם לֹא
חִיִּיבוּהוּ חז"ל יוֹתֵר אֲבָל הֶכָּא דא"ח פֶּלֶל וְהוּא מְנַפֵּשׁ מְרָאָה דנ"ל בְּהַשְׂאָר עֵי"ש וְסוֹבֵר
הֶרְמֵב"ם דְּאִף דְּמַה"ת לֹא רַמְיָא עָלָיו הַחַיִּיב לְמַעַט אוֹ לְהוֹסִיף מ"מ פִּינֵן דְּחִיִּיבוּהוּ חז"ל
וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְזֶה גִלִּי דַּעַתוֹ דְּנִיחָא לִי וְאִם לֹא הִי' עָלָיו חַיִּיב מוֹקְמִינֵן עַל חֲזַקַּת פְּשָׁרוֹת
דְּאִינוּ מְכַוֵּינִן פֶּלֶל לְזַרְעֵי הַמִּין הָאֲחֵר אֲבָל פִּינֵן דְּאִינוּ חוֹשֵׁשׁ עַל חַיִּיב חז"ל גִּלִּי דַּעַתוֹ
דְּמְכַוֵּינִן לְזַרְעֵי פְּלָאִים וְדוּמָה קִצַּת לַמ"ש מֵהֵרִי"ט בְּתֻשׁוֹבָה לִגְבֵי חֲזַקַּת פְּנוּיָה דְּאִיתְרַע
מְדַרְבְּנָן עַכ"פּ אִיתְרַע ג"כ מְדַאֲרֵי' וְהָכִי נָמִי דְּכֻוֹתָה אֲבָל לְעוֹלָם עֲצָם הַחַיִּיב לְמַעַט מוֹדָה
הֶרְמֵב"ם דְּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן וי"ל דְּבִאִיסוֹר דְּאִוְרֵי' חִיִּיב לְמַעַט הַפֶּל וְכַמּוֹ שַׁכ"ה ע"ע:
וּבְאַמַּת י"ל דְּבַעֲי' דִּירוּשְׁלָמִי לֹא תִלְיָא פֶּלֶל בְּכִלְאִים לַמ"ש חז"ל (סי' פ"ו) הַטַּעַם דְּאִין
צְרִיף לְבַעַר חֲצִי שְׁיַעוֹר דל"ש אֲחֻשְׁבָּה פִּינֵן דְּמִנְחָה מְחַשְׁבִּיבוֹ וְאִינוּ מְחַשְׁבִּיבוֹ עוֹבֵר עַל
ח"ש א"כ סְפִיקָא שֶׁל בַּעַל הָאִיבְעֵי' יֵשׁ לוֹמֵר דְּכִינֵן דְּמִנְחָה פְּזִית שְׁזָה חִיִּיב לְבַעַר דִּילְמָא
בְּמָה שְׁמַפְחִיתוֹ וּמִנִּיחַ חֲצִי זִית בְּזָה מְחַשְׁבִּיבוֹ וְעוֹבֵר מְטַעַם ח"ש אוֹ דִּילְמָא בְּזָה אִינוּ מֵרָא'
שְׁמַחְשְׁבוֹ וְכִינֵן דְּלֹא נִשְׂאָר רַק ח"ש א"ח לְבַעַר וְאִינוּ דוּמָה לְכִלְאִים דְּשֶׁם הַפְּלוּגָת' עַל
חַיִּיב חז"ל אִם חִיִּיבוּהוּ לְבַעַר הַפֶּל אוֹ דִּי לְמַעַט וְאִם עוֹשֶׂה כְּפִי חַיִּיבוֹ בְּהַנְשָׂאָר לֹא יִתְעַבֵּד
שׁוּם אִיסוֹר מִשָּׂא"כ פֶּאֵן דִּילְמָא בְּזָה הָוִי כְּמוֹ ח"ש דְּאֲכִילָה דְּמְחַשְׁבִּיבוֹ בְּזָה בְּמָה שְׁמַנִּיחַ
אוֹתוֹ עַל מְקוּמוֹ וְאִינוּ מְבַעַר הַפֶּל רַק דְּמַמְעַט וז"פ: וְיֵשׁ לְהוֹכִיחַ קִצַּת דְּאִין הַטַּעַם דַּח"ש
דְּאִיסוֹר מִן הַתּוֹרָה בְּשִׁבִיל שְׁעוֹשֶׂה מַעַשׁ שְׁמַחְשְׁבִּיבוֹ רַק מְטַעַם דְּחִזִּי לְאֲצִטְרוּפֵי מָמָה
דְּסוֹבְרִים בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא יֵאָכֵל דְּאִמְרִינֵן פּוֹנְתוֹ הִי' עַל אֲכִילָה בְּכַזִּית וְאֵעִפ"כּ אִיסוֹר מִן הַתּוֹרָה

לְאָכּוּל אֶף ח"ש פּמְבּוֹאָר בְּר"ן מ"ס' שְׁבוּעוֹת וּבִטּוֹר יו"ד (ס"י רל"ח) מְשׁוּם דח"ש אָסוּר מן הַתּוֹרָה מְשׁוּם דְּחֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי וּבְשִׁבּוּעַ נְמִי אע"פ שְׁאִינוּ בְּכֻלָּל דְּבָרָיו אֲלֵא שְׁיַעוּר שְׁלֵם ה"מ לְקַרְבֵּן וּלְמִלְקוֹת אֲבָל אִיסוּרָא אִיפָא בְּכ"ש מְטַעַם דְּחֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי וְהָיָה דִּין שְׁבוּעָה כְּדִין שְׁאָר אִיסוּרִין עִי"ש בְּר"ן וּמְבּוֹאָר אֶף דְּכּוֹנְתוֹ הִי' לְאַסוּר עָלָיו רַק שְׁיַעוּר אֲכִיל' שֶׁהוּא בְּכּוֹזֵית וְלֹא ח"ש מ"מ פִּינּוֹן דְּאָסוּר בְּשִׁיעוּר שְׁלֵם הָיָה כְּכֹל אִיסוּרֵי תוֹרָה דְּמִמִּילָא אָסוּר אֶף בְּכ"ש מְטַעַם דְּחֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי וְע"כ דְּשָׁם לֹא תְלִינָא בְּדַעַת הַנְּשַׁבֵּעַ דָּאֵם הִי' בְּדַעַת הַנְּשַׁבֵּעַ שְׁיַאֲסֵר בְּכ"ש רַק שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב קְרָבֵן וּמִלְקוֹת אֲלֵא בְּכִשְׁיַעוּר ל"מ דְּהוּ"ל כְּמַתְּנָה עַל מָה שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה א"ו דְּדַעַת הַנְּשַׁבֵּעַ לֹא הִי' רַק עַל פְּשִׁיעוּר רַק מִמִּילָא פִּינּוֹן דְּחָל אִיסוּר עַל שְׁיַעוּר אָסוּר בְּכ"ש מְשׁוּם דְּחֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי וְעִי"ש יו"ד שָׁם (ס"ק י"ב) וּמל"מ (פ"ד מְשִׁבּוּעוֹת) דְּדַעַתָּם אִם אוֹמֵר בְּפִי שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל פְּזִית מְוֹתֵר מֵה"ת בְּכ"ש פִּינּוֹן דְּדַעַת הַנְּשַׁבֵּעַ רַק עַל פְּזִית וּכְבָר הַשִּׁיג עָלֵיהֶם בְּס' אֲבָנֵי מְלוֹאִים (ח"ב ס"י י"ד) וּדְבָרָיו נְכוּנִים מְאֹד וְכֵן כָּתַב בְּרִדְבָ"ז (ח"ג ס"י תַּקצ"ז) דְּאֶף בְּנִשְׁבַּע בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא יֹאכֵל פְּזִית דַּעַתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ כְּאִיסוּר תּוֹרָה וְשִׁינָה טַעְמָא דְּחֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי אֲבָל אִם פִּי לְהִדְיָא שְׁאִינוּ נִשְׁבַּע עַל ח"ש כ' הִרְדָּב"ז דְּמְוֹתֵר בְּכ"ש וּבְאַמַּת גַּם זֶה צ"ע מֵאִי מְהִי שְׁמִפְרָשׁ שְׁאִינוּ נִשְׁבַּע וְאִינוּ אוֹסֵר עַל עֲצָמוֹ ח"ש הָא בְּסַתָּם נְמִי לֹא הִי' כְּוֹנְתוֹ רַק עַל פְּזִית דֹּא"ל כ' לְמָה לֹא יִתְחַיֵּיב א"ו אֶף דְּכּוֹנְתוֹ הִי' לְאַסוּר רַק פְּשִׁיעוּר מ"מ אָסוּר בְּכ"ש מְטַעַם דְּחֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי מִמִּילָא אֶף בְּפִירוּשׁ נְמִי הָיָה כְּמַתְּנָה עִמָּ"ש בַּתּוֹרָה עַכ"פ חֻזִּינּוֹן דְּאֶף בְּמִקּוֹם דל"ש אַחְשָׁבָה דְּמ"מ פִּינּוֹן דְּאָסוּר בְּשִׁיעוּר שְׁלֵם מִמִּילָא הָיָה ח"ש אָסוּר מֵה"ת אֶף דְּעַל זֶה לֹא חָל כָּל שְׁבוּעָתוֹ דְּלֹא אָסֵר ע"ע רַק שְׁיַעוּר שְׁלֵם וְלֹא אִיכְפַת לָן בְּזָה דְּהוּא אַחְשָׁב' לְאֲכִיל' דְּהָא א"ח עַל זֶה וְע"כ דְּזָה לֹא נְכֻלָּל בְּשִׁבּוּעָתוֹ וּמ"מ אָסוּר מְטַעַם חֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי לְחֹד וְדִלֹא כְּמ"ש ח"צ נְעוּד אִם נֹאמֵר דְּלֹאוּ מְטַעַם חֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי לְחֹד אָסוּר ח"ש רַק בְּצִירוּף הַטַּעַם דְּאַחְשָׁבָה א"כ אִם אוֹכֵל ח"ש בְּשׁוּגַג דל"ש אַחְשָׁבָה וּכְמִבּוֹאָר בְּרִיטְב"א מְכּוֹת (דף י"ז) דְּמֵה"ט אֶף לר"ש דְּסוּבֵר כ"ש לְמִלְקוֹת מ"מ לְקַרְבֵּן בְּעִי פְּזִית דְּבְשׁוּגַג ל"ש אַחְשָׁבָה (וּמֵה"ט נ' דְּאֶף לר"ש מ"מ לְעַנְיָן לְעֵבֶר בְּב"י דְּהוּא דְּבָר דְּמִמִּילָא וּל"ש לוֹמֵר אַחְשָׁבִי מוּד' ר"ש דְּבְעִי פְּזִית וְדִלֹא כְּמ"ש בְּצַל"ח פְּסָחִים (דף מ"ה) ד"ה פְּחֹת מְכּוֹת] א"כ נִימָא בְּאוֹכֵל ח"ש בְּשׁוּגַג לֹא עֲשָׂה אִיסוּר תּוֹרָה וְלֹא מְשַׁמַּע כֵּן מְש"ס שְׁכַת (דף ע"א וְעִינּוֹן מ"ש עוּד בְּזָה ח' יו"ד א"ו מְטַעַם חֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי לְחֹד אָסוּר מֵה"ת בְּחֻצ"ש וְא"כ אֶף בְּאִינוּ עוֹשׂ מַעֲשָׂה לְהַחֲשִׁיבוֹ נְמִי אָסוּר וְלְמָה לֹא יֵהִי אָסוּר בְּכ"ש חֻזֵי לְהַשְׁהוֹת בְּבֵיתוֹ מֵה"ת וְכֵן בְּאַמַּת דַּעַת הַפְּנִי בַּתְּשׁוּבָה: וּבְסִפּוּר שֶׁא"ר הִעֲלָה דְּאֶף מְדַרְבְּנָן מְוֹתֵר ח"ש חֻזֵי לְהַשְׁהוֹת מְטַעַם דל"ש חֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי עַל לְמַפְרַע עִי"ש בְּנוֹעַם דְּבָרָיו וְכָתַב כְּדְמוּכַח כּוֹלָה שְׁמַעְתָּא דְּבָצַק שְׁבִסְדָּקִי עֲרִיבָה (פְּסָחִים דף מ"ה) וּמְתַרְץ בְּזָה קוֹשְׁיַת תּוֹס' פְּסָחִים (דף כ"ט) דִּיכוֹלִין לְפָדוּתוֹ בְּפָחוֹת פְּחוֹת מְכּוֹת עִי"ש וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִין אֶף אִם נֹאמֵר כְּהַסוּבְרִים דְּפָחוֹת מְכּוֹת אִינוּ חִיָּיב לְבַעַר וּכְמ"ש רש"י וְתוֹס' וְהֵרָא"ש בְּדַעַת רַמְב"ם וְדִלֹא כְּמ"ש הַמ"מ בְּדַעַת רַמְב"ם דְּדוֹק' בְּדְבוּק בְּכוֹתְלֵי הַבַּיִת אוּ בְּדוֹפְנֵי הַפְּלִים אֲבָל בְּעִינָן אֲפִילוּ בְּפָחוֹת מְכּוֹת צְרִיף לְבַעַר מ"מ אֶף אִם נְחֻזִיק פְּסָבְרָתָם דֹּא"ח עַכ"פ מְדַרְבְּנָן וְדֹאֵי חִיָּיב לְבַעַר אִם עוֹשָׂה מַעֲשׂ וְאַחְשָׁבָה כְּמוֹ אִם פוּד' מְהַקְדֵּשׁ פְּחוֹת מְכּוֹת וְזוֹכֵה בּוֹ וְדֹאֵי אַחְשָׁבָה וְעַכ"פ מְדַרְבְּנָן אָסוּר כְּמוֹ לר"ל דְּסוּבֵר ח"ש אָסוּר רַק מְדַרְבְּנָן וְלִית לִי סְבֵרַת חֻזֵי לְאַצְטְרוּפִי מ"מ מְדַרְבְּנָן אָסוּר וְלְמָה יִגְרַע לֹאוּ דְּבַל יִרְאֵה וְהִרְדָּב"ז

בתשובה (סי' קל"ה) כ' ג"כ דמדרבנן צריף לבער וכן הפ"ח כ' דאפשר דחייב לבעורי מה"ת מידי דהנה אח"ש דאסור מה"ת באכיל' והה"ד להשבתה ומשום דאתקש אכילה להשבתה ומהרי"ט אלגזי ז"ל בס' קה"י עמד ע"ז דלמה מטעם דאתקש השבתה לאכילה קא דין ח"ש שניף בכל איסורים עיי"ש אולם לדברי השא"ר דברייהם נכונים די"ל דלא שניף לאסור ח"ש מטעם חזי לאצטרופי רק היכא דיצבור למפרע ולא אם יצבור מפאן ולהבא ועיין פ"מ יו"ד (סי' ס"ב) די"ל חזי לאצטרופי הוא אם הי' לו אז לצרף ואכ"מ בזה אבל עכ"פ היכא דאחשבה ועושה מעשה בידיים להכניסו לרשותו ודאי לכ"ע עכ"פ מדרבנן אסור ודברי השא"ר צ"ע ועיין פ"מ יו"ד בפתיחה להלכות שחיט' דצדד לומר באיסור עשה דלא נזכר לשון אכיל' בזה אף בח"ש עובר בעשה עיי"ש וא"כ אף בלעדי ההקש מ"מ פינון זולת לאו דב"י חייב בעשה דתשפיתו וי"ל דחייב בעש' אף על ח"ש עכ"פ להשבתה אולם במ"א פתבתי להביא ראיות דלא כפ"מ בזה ולא חמיר העשה יותר מן הלאו ואכ"מ בזה: ויש להתבונן מה דנראה מקל הפוסקי' דכזית חייב בביעור מדאוריית' אף אם אינו שנה פרוטה וי"ל להמבואר ברש"י סנפה (דל"ה) דלגבי אתרוג דבעי שיהיה דין ממון כ' שאינו ש"פ דאיסור' הנאה הני הלפ' לאו שלכם הוא ומבואר דמה דאינו ש"פ ל"ה לכם וכ"כ) דף כ"ז) בהא דכל האזרח ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויים לישוב בסנפה אחת דילפינן מזה דיוצא י"ח בסנפה ש"ח כ' רש"י דא"א שיהיה לכולן דלא מטי ש"פ לכל חד אלא ע"י שאלה עיי"ש דמשמע דמה דאינו ש"פ לא מקרי לכם ושלו וא"כ לגבי חמץ דכתיב לא יראה לה ממילא פחות מש"פ לא קרינן בי' לה ואף אם אחשיבה לשלו מ"מ לא מקרי שלו וי"ל דאינו עובר ועיין בשערי תשובה (סתפ"א) שחקר מטעם זה דבעי בכזית מצה שיהיה ש"פ דאל"כ ל"ה פשלו ובאמת מעשים בכל שנה דאדם יוצא בערבה ביום ראשון דסוכות אף דצריף שיהי' לו בו דין ממון ובאמת אינו ש"פ ואף דלתועלת המצנה חשיב כש"פ מ"מ הא בעינן דין ממון שיהי' שלו אף בלעדי המצנה כמו שהוכחתי בהגהותי לדברי חיים דיני לולב (סי' א') א"ו דאף פחות מש"פ חשיב לכם פינון דראוי לצרפו לפרוטה.

וממילא לענין חמץ עובר עליו ביש בו כזית אף דאין בו ש"פ רק בפרורי דממילא בטיל דלא חשיבי ועמ"ש בתשובת פנ"י הנז' (סי' ט"ו): (: גם יש להתבונן להסוברים דעל תערובות חמץ קאי בלאו ועובר בב"י ג"כ וכן לענין טעם פעיקר דדעת הלבוש והפ"ח לאסור להשהות ודלא כמ"ש הח"י וכבר דחה ראיותיו בס' ח"מ.

וע"כ צ"ל אף דכתב הר"ן ריש פסחים דאפשר ש מפני טעם זה החמיר' תורה בו לעבור עליו בב"י משום דלא בדילי ואית ביה פרת וא"כ בתערובות דטע"כ דאין בו פרת ליתא בב"י מ"מ אליבא דאמת יש פמה פיקפוקים על טע"ז כמו"ש הפ"מ בפתיחה וגם להסוברים דעובר בב"י בתערובות ע"כ או דלא סברו פדברי הר"ן בזה לדרוש טעמא דקרא או פינון דגזר' התורה על חמץ דגן גמרשוב ל"פ אף בדבר דא"ב פרת רק בלאו ג"כ עובר.

ולפ"ז להמבואר בירוש' מס' תרומה (פ"ו) דאף ר"ל דסובר חצ"ש אינו אסור מה"ת מודה באיסור הנאה דאסור מה"ת א"כ פינון דקאי על חמץ חצי שיעור באיסור הנאה דאם אוכל חצי שיעור אף דא"ח פרת מ"מ לענין הנאה ל"ב שיעור שלם א"כ ממילא

אסור להשקות ויהי קאי בב"י ולדעת רמב"ם דאינו לוקה על הנאה על דלכך אינו עובר
כיון דלימא בלאו דמלקות דאל"כ יהי חמור ראיה מאכילה דסתם אכילה בכזית ועל חצי
זית ליפא מלקות ובב"י יהיה בלאו למלקות וכמ"ש בכה"ג רש"י יומא (דף ע"ט).

אבל לשיטת התוס' דיש מלקות על הנאה א"כ אם אכל פחות מכשיעור דיש בו פדי הנאה
עכ"פ ראוי לומר דחייב מלקות מצד הנאה וממילא עובר ג"כ בב"י ויש לעיין בזה.
ובאמת בש"ס פסחים (ד"ד) קאמר דאמקש השבתות שאור לאכילת חמץ היינו מדכתיב
כי פל אנכל מחמצת ונכרתה ונכרת הוא רק באכילה ולא בהנאה כמ"ש תוס' (דף כ"א)
ומבואר דאינו בעשה דהשבתה רק על מה דחייב פרת וכ"כ אינו עובר בב"י רק היכא
דקאי בכרת ולא במקום דליפא פרת: ועי' פנ"י ר"פ אלו עוברין ומ"מ הסוברי דעובר
בלאו דב"י על תערובות חמץ יקשה דיהיה בלאו דב"י ג"כ על חצי זית אם ש"פ דלדעת
הצל"ח פסחים ותשו' רבינו עק"א ו"ל שיעור הנאה הוא פרוטה א"כ יעבור בב"י ג"כ
וצ"ע: ובאמת לדעת הר"י דאורלניש בתוס' חולין (דף צ"ח) דכיון דלא ילפינו טעם
כעיקר' רק מגעולי מדין לא קאי בלאו רק בעשה נראה ודאי דאינו עובר בב"י בתערובות
חמץ והתוס' הקשו שם דנימא הדרי לאסורא קמא וכבר אמרתי די"ל דסובר דעיקר מאי
דידענו דטעם אסור אסור הוא מהטמאין לאסור צירן ורוטבן פמבואר תוס' חולין (דף
קי"ב) ועיקר מה דצריך למילף לאסור טעם כעיקר היינו בתערובות דלא נימא חד בתרי
בטיל וזה ילפינו או ממשרת או מגעולי מדין ומ"מ אהדרי רק לאסורי קמא היינו לאסור
עשה דהטמאין ובאמת דעת רמב"ם (פ"ג) ממאכלות אסורות דאין לוקין על דבר הינצא
מן הטמא ועיי"ש במ"מ: אולם במ"א נתקשתי מש"ס חולין (דף ק"ד) דיליף מהנפיש
לחייב ע"ד הינצא מחמץ וחלב והקשה הש"ס למה לן למילף לחייב אם המחה וגמאו
בחלב וחמץ מהנפיש הא נוכל למילף משרצים דכתב הטמאין לאסור צירן ורוטבן הא
צריך לקרא דהנפיש לחייבו פרת פמבוא' בש"ס שם ומקרא דהטמאין לא הנה נוכל למילף
רק לאסור עשה ועיי' מ"מ שם (ה"ו) וצ"ע ואי"ה יבואר בזה חיו"ד: סי' י"א חמץ
משש שעות ולמעלה בע"פ אסור בהנאה ודעת רמב" דהוא מדאוריית' דקיי"ל כר"ש רק
לאחר זמנו ולא לפני זמנו ועיי' תוס' ורא"ש פסחים (דף כ"ח) דעכ"פ אף לר"ש אסור
באכילה והוא בעשה דתשבתו שלא כדרך אכילה ודעת בעה"מ ובעה"ט דמדאוריית'
אף באכילה מותר רק מדרבנן אסור וקשה אמאי לא הביאו דברי המכילתא פרשת פא
(פרשה י"ז) מצות יאכל למה נאמר לפי שלא למדנו על החמץ שהוא אסור משש שעות
ולמעלה מנין שהוא אסור משש שעות ולמעלה ת"ל מצות יאכל ועיי"ש בפירוש ז"י
ותמהני דמדכתיב את שבעת הימים את אתא לרבויה א"כ מבואר דעכ"פ איתא מדאורייתא
בלאו הפא מפלל עשה ועוד ידענו מזה דאף בהנאה אסור אחר שש מדכתיב מצות יאכל
בצירי וזה לכ"ע אתי להנאה ומדכתיב רק מצות יאכל את שבעת הימים ואתי האת' לרבויה
אחר שש ידענו דחמץ אסור אף בהנאה אחר שש וברמ"א (סי' תמ"ג) כ' ע"ד המחבר
דכ' משש שעות ולמעלה אסור בהנאה הוסיף הרמ"א אפ"י חמצו של עפו"ם אסור להנות
ממנו טור וריב"ש וקשה קצת מנין לו זה המה כתבו בתו' הפסח דאסור הנאה הוא
מדאוריית' להנות מחמץ אין חילוק בין דידיה לשל נכרי אבל בע"פ אחר שש ודאי אם
נפסוק ברמב"ם דאסור מדאוריית' בלאו בע"פ ממילא אסור ג"כ בהנאה ואין חילוק בין

שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְשָׁל עֲפוּ"ם אֲבָל לְהַפּוֹסְקִים כּר"ש לְפָנַי זְמַנּוֹ בְּלֹא כְּלוּם וְלִיפָּא אִיסוּר רַק מִצַּד תְּשֻׁבָתוֹ וְא"כ י"ל דְּרַק בְּחֻמַּי דִּינְיָה דְרַמְנִי עָלָיו הַחַיִּיב לְהִשְׁבִּית אִסוּר ג"כ לְהַנּוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ דְרַבְּנָן גְּזָרוּ כּמ"ש תּוֹס' שֶׁם וְרַא"ש אֲבָל שֶׁל גּוֹי הוּאִיל דְּאִינוּ שְׁלוֹ מִנִּינָן לָנוּ לְאַסּוֹר בְּהַנָּאָה וְהוּי כְּמוֹ לְרַאב"י פְּסָחִים (דָּף כ"ט) מְקַמָּא דְהַדְר בְּיָה דְגִילְיָ שְׁאוּר דְּאֶכִּילָה מְשְׁאוּר דְרַאָּה וְשֶׁל נְכָרִי מְנוֹתָר וּע"ש בְּתוֹס' דְּבִאֶכִּילָה לֹא מִשְׁפַּחַת רַק בְּהַנָּאָה מְנוֹתָר א"כ בַּע"פ בְּשָׁל נְכָרִי לְמָה יְהִי אִסוּר בְּהַנָּאָה כִּינּוּן דַּא"ח בְּתִשְׁבִּיתוֹ.

וְגַם לְגִזּוֹר בְּזָה אִטּוּ בְּפִסַּח מִנִּינָן לוֹ לְרַמְ"א זֹאת וְאוּלַי בְּאַמַּת הַרְמִ"א כ' זֹאת דְּנִפְסָן קַרְמִב"ם דְּלִפְנֵי זְמַנּוֹ קִי"ל כּר"י. אַף לַמ"ש מְדַבְּרִי מְכִילְתָּא דְגִילְיָ מְרַבּוּי דְּמִצּוֹת יֶאֱכַל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים מִמִּילָא אִסוּר לְהַנּוֹת מְחֻמַּי מְדַאֲרִינִי אַחַר שֶׁשׁ אַף בְּלֹא טַעְמָא דְחַיִּיב דְּתִשְׁבִּיתוֹ: וְהַנּוּ"ב מֵהַד"ק (או"ח סי' כ') כְּתִב לְהוֹכִיחַ דָּגָם עַל ב"י עוֹבֵר בַּע"פ אַחַר שֶׁשׁ וְהֶאָרִיף שֶׁשׁ וּבְתוֹף דְּבָרָיו ז"ל וְאוּלָם אִם גִּילְיָ קָרָא דְשְׁאוּר שְׁבַעַת יָמִים לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיָכֶם בְּגוֹז"ש מֵאִף בְּיוֹם רֵאשׁוֹן תְּשֻׁבָתוֹ וְא"כ קָאִי הָאִי קָרָא גַם אַע"פ תּוּ שְׁפִיר יִלְפִינּוּ אֶכִּילַת חֻמַּי מֵהַשְׁבָּתוֹת שְׁאוּר שֶׁהוּא בַל"ת מְחֻצוֹת וְלִמְעַל' וְלֹא אָבִין אִיף נוּכַל לְמִילְיָ מַגּוֹז"ש דְּתִשְׁבִּיתוֹ כִּינּוּן דְּכִתִּיב בְּהַד"ל בְּקָרָא שְׁבַעַת יָמִים וּמְבֹאָר פְּתוּבוֹת (דָּף ל"ח) דְּלֹא אֲתִיָּא גּוֹז"ש וּמִפְּקָא לְקָרָא מְפִשְׁטִיָּה וְגַם הָאִי בְּקָרָא פְּתִיב כִּי כָּל אֲנֹכַל חֻמַּי וּנְכַרְתָּה א"כ מִהִקְיָשׁ גִּילְיָ דְּאִינוּ עוֹבֵר עַל ב"י רַק בְּזִמְנָן דְּחַיִּיב פְּרַת עַל הָאֶכִּילָה וְאַף דִּי"ל לְקַנִּיָּם הַהִקְיָשׁ דְּאִינוּ עוֹבֵר עַל ב"י רַק עַל חֻמַּי דְּגִן גְּמוּר מ"מ גִּימָא אִין הִקְיָשׁ לְמַחְצָה כְּמוֹ דְּנִימָא אִין גּוֹז"ש לְמַחְצָה וּבְזָה י"ל לְהַמְבֹאָר מְתוֹס' בְּרַכּוֹת (דָּף נ' ע"א) דְּגוֹז"ש וְהִקְיָשׁ שְׁקוּלִין א"כ עוֹבֵר מְסַפֵּק עַל ב"י בַּע"פ אַחַר חֻצוֹת אַף הִרְאִישׁוֹן קָשָׁה וְאַפְשָׁר דְּיִלְפִינּוּ שְׁאוּר דַּב"י מְדַכְתִּיב וְלֹא יִרְאָה לָהּ חֻמַּי כּו' בְּכָל גְּבוּלָהּ וְשֶׁם לֹא פְּתִיב שְׁבַעַת יָמִים.

אַף גַּם שֶׁם פְּתִיב מְקוּדָם מִצּוֹת יֶאֱכַל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים וְלֹא יִרְאָה כּו' א"כ קָאִי עַל שְׁבַעַת יָמִים א"כ לְהַמְבֹאָר בְּמְכִילְתָּא הַנּוּ"ב מְרַבּוּי דְּאֶת אִסוּר חֻמַּי בְּאֶכִּיל' וּבְהַנָּאָה אַחַר שֶׁשׁ א"כ מְקַנְשִׁין שְׁפִיר לְעַבְרוֹר עַל ב"י ג"כ מַע"פ וְנִכְנִינוּ לְדִין עֲפִי"ז דִּי"ל אַף לַר"ש דְּלֹא קָאִי בְּלָאוּ דְּאֶכִּילָה לְפָנַי זְמַנּוֹ מ"מ עוֹבֵר בַּב"י.

אוּלָם מְפַל הִרְאִישׁוֹנִים הַנּוּ"ב מְבֹאָר ע"כ דְּלֹא ס"ל הַדְרָשׁ דְּמְכִילְתָּא הַנּוּ"ב וְצ"ע: וְקָצַת יֵשׁ לְהַתְעוֹרֵר אַף לְדִידוֹן דְּהַדְר בִּי רַאב"י וְלֹא יִלְפִינּוּ שְׁאוּר דְּאֶכִּילָה מְשְׁאוּר דְרַאָּה מ"מ י"ל דְּהִיא רַק בְּלָאוּ בְּשָׁל גּוֹי וְא"ב פְּרַת דְּהָא קָשָׁה לְדִידוֹן דְּמְבֹאָר ש"ס פְּסָחִים (ד"ה) דְּאִיִּתְקַשׁ הַשְׁבָּתוֹת שְׁאוּר לְאֶכִּילַת חֻמַּי דְּכִתִּיב שְׁבַעַת יָמִים שְׁאוּר ל"י בְּבִתְיָכֶם כִּי כָּל אֲנֹכַל מְחַמְצָת וּנְכַרְתָּה וְעִי"ש בְּתוֹס' דְּלֹא אִיִּתְקַשׁ אֶלָּא לְהַשְׁבָּתוֹת שֶׁל שְׁאוּר שְׁבַע' יָמִים וּמִיד' הוּא בְּתוֹרָה דְּאִין הִקְיָשׁ לְמַחְצָ' וְא"כ יִדְעֵנוּ בְּהַיְפוּף לְהִקְיָשׁ אֶכִּיל' חֻמַּי לְהַשְׁבָּתוֹת שְׁאוּר וְכְמוֹ דְּאִינוּ חַיִּיב לְהַשְׁבִּית שְׁאוּר דְּאַחֲרִים דְּזָה יִלְפִינּוּ שְׁאוּר שְׁאוּר לַג"ש וְכְמוֹ דְּאִינוּ עוֹבֵר בַּב"י מְדַכְתִּיב לָהּ כִּן נְמִי אִינוּ חַיִּיב בְּהַשְׁבָּתָה בְּשָׁל אַחֲרִים וְכְמוֹ שְׁפַתְבוּ הַמְחַבְּרִים וְא"כ מִמִּיל' יִדְעֵנוּ דְּאִינוּ מְחַוֵּב בְּכַרְתָּ בְּאוּכַל שֶׁל אַחֲרִים וְע"כ הִקְרָא דְּכִתִּיב כִּי כָּל אֲנֹכַל מְחַמְצָת וּנְכַרְתָּה קָאִי דְּוָקָא עַל שְׁלוֹ מְדַאֲיִתְקַשׁ לְהַשְׁבָּתָה רַק הַאֲזַהְרָה דְּכִתִּיב לֹא יֶאֱכַל חֻמַּי בְּזָה לֹא פְּתִיב הַהִקְיָשׁ בְּזָה הִנֵּה ס"ד דְּרַאב"י לְמִילְיָ שְׁאוּר דְּאֶכִּיל' מְשְׁאוּ' דְרַאָּה' וְכַמ"ש רַש"י פְּסָחִים (דָּף כ"ט) דְּקָאִי עַל חֻמַּי דְּלֹא יֶאֱכַל מִזָּה הַדְר רַאב"י אֲבָל מ"מ לְחַיִּיבוּ פְּרַת י"ל דְּיִלְפִינּוּ מִן הַהִקְיָשׁ דַּא"ח בְּשָׁל אַחֲרִים אוּלָם מִמָּה דְּמְבֹאָר בַּש"ס שֶׁם

האוכל חמץ של הקדש מעל וי"א לא מעל מאן י"א אמר ר"י רנבה"ק הוא מבואר דחייב פרת אף דשל אחרים הוא ואינו עובר בב"י וא"ח בעשה דתשפיתו ומ"מ חייב פרת ופטר מתשלומין.

וקשה אמאי הא אין היקש למחצה ואל"כ דידן דקרא אף ביום הראשון קאי על ע"פ יש לנו היקש ג"כ על ע"פ דאינו עובר רק על חמץ דגן גמור שחייב פרת וכת חייב רק על שבעת ימים וכמו שכ' הפנ"י והצל"ח פסחים (ד"ה) אבל מ"מ לעגן זה יש לנו היקש דא"ח פרת רק על שלו דחייב בהשבתה ושני פעמים הקישה התורה אכילה להשבתה קדא מדכתיב אף ביום הראשון תשפיתו כו' כי כל אוכל חמץ ונכת' ושם כתיב מיום הראשון עד יום השביעי שנית מדכתיב שבעת ימים שאור ל"י בבתיכם כי כל אוכל מחמצת ונכת' ואף דכתיב לא ימצא ולא כתיב לה מ"מ ידענו מגז"ש שאור דראיה דכתיב לה פן נמי לא ימצא הוא עכ"פ בקבלות אחריות אבל בלא קבלות אחריות אינו עובר פן ג"כ לא יתחייב פרת ויש לישב: והנה דעת רש"י שם דראב"י דילף שאור דאכיל' מן שאור הראי' חמץ של אחרים מותר באכילה ובתוס' שם הקשה הא לא משפחת דאם נותן לו ה"ז שלו ואף על אחריות עובר ממילא אסור ועיין מ"ש הפנ"י והמקו"ח (סי' תס"ו) העלה דאף אם לא יש לו רק זכות לאכול ג"כ הוי פשלו עיי"ש.

והתוס' כתבו דנ"מ דמותר בהנאה ודחקו עצמם בשל גבוה דהא עכ"פ אסור מטעם הקדש. ולכאורה יש נ"מ באם הוא פחות מש"פ דמצד הקדש אין בו מעילה ומצד חמץ הי' אסיר אי לאו דשל אחר' מותר ואולי סברו תוס' מצד הנאה בעי ג"כ ש"פ לחייבו ואינו אסור בפחות מש"פ רק כמו חצי שיעור וזה גם מצד הקדש אסור וכדעת רמב"ם פ"ו) מהלכות מעילה ועי"ש במל"מ משם רשפ"א גיטין (דף י"ב).

ועוד י"ל דנ"מ של גבוה לר"מ דסובר מע"ש ממון גבוה הוא רשאי לאכול מה"ת דל"ה שלו. אולם זה טעות דלא גרע מקבל אחריות דבחמץ חידושה התורה דדהגול"מ כמ"ד ועובר על ב"י ממילא אסור באכילה ג"כ ומע"ש לר"מ אף דממון גבוה הוא מ"מ צד זכות יש לו לאכול בירושלים מה שאין להם לאחרים לגזול המנו ממיל' הוי שלו ועמ"ש לעיל (סי' ב): ברם י"ל בדעת רש"י דנ"מ אף בחמץ של גוי אם הגוי מאכיל לישראל ותישראל אינו יודע שהוא חמץ וישראל אחר יודע שזה הוא חמץ אם חייב מה"ת להפרישו דאם חמץ של גוי בעצמו ליתא באיסור אכילה רק הואיל דתישראל קונה אותו וא"כ כשא"י י"ל אסור' ל"נ ליה דיקנה דאם הי' יודע שהוא חמץ ודאי ל"ה קונה והוי קנין בטעות ונשאר לעולם אף בשעת אכילה של הגוי ואינו אוכל איסור אם של גוי מותר וכן נמי נ"מ אם מותר לישראל לצוות לגוי להאכיל לקטן חמץ של גוי דהקטן לאו בר קנין הוא ואף בדעת אחרת מקנה כתבו האחרונים בגוי המקנה לישראל ל"מ דעת גוי המקנ' וא"כ פיון דלית לי' להישראל בו צד קנין ואף להקטן האוכל לית בי' צד קנין ובכל עת הוי פאוכל של גוי וכן נמי נ"מ אם אוכל חמץ של גוי ולא ידע אם הוא חמץ דאינו חייב בקרבן ול"ש לומר דכבר קנה הישראל פיון דלא ידע שהוא חמץ איסור' לנ"ל דיקנה והוי זכי' בטעו' ואכל חמצו של גוי דאי גילף שאור דאכילה משאור דראיה ופטר מקרבן ועי"מ ש בהגהותי לד"ח דיני גניבה (סי' ב): סי' י"ב אם לא מכר הנפקד חמצו של ישראל שהי' אצלו בפקדון כ' המג"א (סי' תמ"ג) דחייב לשלם ומיהו

אם הַתְּמִינָה עֲדִינָן בְּעֵינַי א"ל הַש"ל וּכ"מ ב"ק (דף מ"ה) וּבַח"י שֵׁם מְבִיא מִשֵּׁם שְׁעַר אֲפְרַיִם דְּמִסְתַּפֵּק לַמ"ש מְהַרְשֵׁ"ל בִּיש"ש ב"ק דָּאָף לְגַבֵּי גִזְלָן יְכוּל לֹמַר בְּכָל אִסְה"נ שְׁפַעוּלָם הַש"ל מ"מ בְּשׁוֹמֵר א"י לֹמַר הַש"ל וְנִדְעַת הַח"י דְּמְהַרְשֵׁ"ל לֹא כ' פֶּן רַק לְגַבֵּי שׁוֹר שְׂנֵגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית שׁוֹמֵר דְּאָמַר הָוֵי מְעַרְיָקָנִי לְאַגְמִי אֲבָל בְּתַמְזִין בְּפִסְחָא דְאִסּוּר מִמִּילָא כ"ע מוֹדִים דְּאָמְרִינָן הַש"ל דַּא"ל כ' נְפִלְגִי בְּתַמְזִין בְּפִסְחָא וּבְאַמַּת הַמְעַיִן בִּיש"ש (פ"ט ט"ו סי' ד') שְׁפַתְב הַלְפָה בְּכָל אִסְה"נ שְׁפַעוּלָם וְהוּן בְּעֵינַי וְלֹא נֶאֱבָדוּ אוֹמְרִים הַש"ל גַּבֵּי גִזְלָן וְלֹא גַבֵּי שׁוֹמֵר מִשְׁמַע דְּשׁוֹמֵר חֲזִיב בְּכָל אִסְה"נ וּבְכָר הַשִּׁיג הַש"ף (סי' ש"ג) בַּח"מ עַל הַיִּש"ש וְכַתֵּב דְּאִין הַשְׁכָּל נוֹתֵן דְּשׁוֹמֵר וּמִזִּיק יִגְרַע מִגִּזְלָן וְעִי"ש בְּנִתְיָבוֹת דְּתַמָּה מִדְּבָרֵי תוֹס' ב"ק (דף נ"ו) ד"ה פְּשִׁטָּא דְּשׁוֹמֵר חֲזִיב בְּכַחְשָׁא דְּהִדָּר וּבְהַרְקִיבוּ מִקְצָתוֹן וּבְגִזְלָן פְּטוּר דְּגִזְלָן לָאוּ שׁוֹמֵר הוּא הָרִי דְּשׁוֹמֵר חֲזִיב אִף בְּמִקּוּם דְּלִיפָא שְׁיִנּוּי וּכ' דַּמ"מ הִדִּין עִם הַש"ף דְּהִיזָק הַנְּעֻשָׂה בְּבֵית שׁוֹמֵר אֲפִילוּ בְּפְשִׁיעָה לֹא עֲדִיף מִמִּזִּיק שְׁלֵא בְּכֹנָה וּבְהִיזָק שְׁאִינוּ נִיפָר דְּבִשְׂוֹגַג פְּטוּר ה"נ פְּטוּר אֲבָל בְּכַחְש' דְּלֹא הִדָּר וּפְרִירוֹת שְׁהַרְקִיבוּ מִקְצָתוֹן דְּמִזִּיק חֲזִיב אִפִּי בְּשׁוֹגַג הַשׁוֹמֵר שְׁפִשְׁעָה ג"כ חֲזִיב עִי"ש וְעֲדִינָן יֵשׁ לְהַסְתַּבֵּף בְּזֵה דַּמְמַנ"פ אִם פְּחֻשָׁא דְּהִדָּר וְהַרְקִיבוּ מִקְצָתוֹן הָוֵי הִיזָק שְׁאִינוּ נִיפָר אִמְאֵי מִזִּיק בַּכּה"ג בְּשׁוֹגַג חֲזִיב וְע"כ דְּהָוֵי הִיזָק נִיפָר א"כ לְמָה גִזְלָן יְכוּל לֹמַר הַש"ל הָא פִּינּוֹן דְּהָוֵי הִיזָק נִיפָר הָוֵי שְׁיִנּוּי כַּמ"ש תוֹס' גִּיטִין (דף נ"ג) בְּהָא דְּמַתִּיב ר"פ מִמַּתְנֵיתוֹן דְּגִזְלָן מְטַבְּעַ וְנִפְסַל כו' אוֹמַר לוֹ הַש"ל וְאִי הִיזָק שֶׁא"נ שְׁמִיָּה הִיזָק הָאִי גִזְלָן הוּא מְמוּנָא מְעַלְיָא בְּעֵי שְׁלוּמֵי וּפְרִירוֹתוֹ תוֹס' אִף דְּשֵׁם הָוֵי מִמִּילָא מ"מ פִּינּוֹן דְּנִימָא שְׁמִיָּה הִיזָק חָשׁוּב לִיָּה פְּאִילוּ הוּא נִיפָר וַא"כ אִין לָהּ שְׁיִנּוּי גְּדוּל מְזָה וּקְנָאָה הַגִּזְלָן בְּשְׁיִנּוּי וְצָרִיף לְשַׁלֵּם בְּמִמוֹן מְעַלְיָא וְשְׁמִין פְּעִין שְׁגִזְלָן.

א"כ בְּהַרְקִיבוּ מִקְצָתוֹן דְּשׁוֹמֵר חֲזִיב אִף שְׁהָוֵי פְּמִזִּיק בְּשׁוֹגַג ע"כ דְּהָוֵי הִיזָק נִיפָר נִימָא ג"כ דְּאִין שְׁיִנּוּי גְּדוּל מְזָה: אִף י"ל דְּהָא בַּלֵּא"ה צָרִיף לְהַבִּין דְּבָרֵי תוֹס' דְּאִי הִיזָק שֶׁא"נ שְׁמִיָּה הִיזָק קָנָה הַגִּזְלָן בְּשְׁיִנּוּי הָא מְבֹאָר בַּח"מ (סי' ש"ס) דְּבְעֵינָן נְשַׁתְּפָה שְׁם הַגִּזְלָה וְכָל שְׁלֵא נְשַׁתְּפָה שְׁם הַגִּזְלָה אִפִּי בְּשְׁיִנּוּי מְעֻשָׂה לֹא קָנָה א"כ אִפִּי נִימָא שְׁמִיָּה הִיזָק וְחֲשִׁיב לִי מְעֻשָׂה אִפִּי פִּינּוֹן דְּלֹא נְשַׁתְּפָה שְׁם הַגִּזְלָה מְצִי אָמַר הַש"ל וּבְכָר הַנִּיחַ הַקְּצוּה"ח שְׁם קְרוּשִׁי זֹו בַּצ"ע.

אוּלָם בְּאַמַּת י"ל דְּאִין פְּנִינַת הַתוֹס' פִּינּוֹן דְּשְׁמִיָּה הִיזָק הָוֵי שְׁיִנּוּי דְּמָה זֵה שְׁיִנּוּי דְּמַעֲיָקָר' לְחַם וְהַשְׁתָּא לְחַם וְכֵן בְּתְרוּמָה הַדְּבָר בְּעֵינָא כְּמוֹ שְׁהִיָּה רַק פְּנִינַת תוֹס' פִּינּוֹן דְּבְאַמַּת הַדְּבָר הוּא בְּעֵינָא כְּמוֹ שְׁהִיָּה וְאַמַּי יִתְחַזֵּיב לְשַׁלֵּם פִּינּוֹן דְּלֹא הִיזָק אוֹתוֹ בְּשׁוּם דְּבָר וְע"כ צ"ל דְּנִדְוֹן הַדְּבָר עַל שֵׁם סוּפּוֹ פִּינּוֹן דְּאִינוּ עוֹמֵד לְדְבָר שְׁהִיָּה מַעֲיָקָרָא דְּתְרוּמָה כְּשִׁנְטְמָאָה עוֹמֵד לְשַׁרְיָפָה וְחַמְזָא שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפִּסְחָא ג"כ פִּינּוֹן דְּאִסּוּר בְּשׁוּם הַנְּאָה אִינוּ עוֹמֵד רַק לְשַׁרוּף וְרוֹאִין אֲנוּ אֵת הַדְּבָר פְּאִילוּ הוּא כְּבָר שְׁרוּף וְאִין לָהּ שְׁיִנּוּי גְּדוּל מְזָה וְעִינָן לְשׁוֹן תוֹס' ב"ק (דף מ"ה) דְּכַתְּבוּ כִּי אִין זֵה מְמוֹן שְׁגִזְלָן פִּינּוֹן שְׁחֻשׁוּבָה פְּאִילוּ הַהִיזָק נִיפָר בּוֹ שְׁאִין לָהּ שְׁיִנּוּי גְּדוּל מְזָה אִילוּ הִי נִיפָר וְהַפְּנִינָה ג"כ פִּינּוֹן דְּרוֹאִין אֲנוּ אֵת הַדְּבָר לְמָה שְׁעוֹמֵד וְכִינּוֹן דְּשְׁמִיָּה הִיזָק ע"כ דְּהָוֵי פְּאִילוּ נִיפָר וְנִשְׁרַף א"כ כְּבָר קָנָה בְּשְׁיִנּוּי דְּכִינּוֹן דְּחֻשְׁבִּינּוֹן פְּאִילוּ נִיפָר ש"מ מִמִּילָא פְּאִילוּ נְשַׁתְּפָה גַם שְׁמִיָּה וְכֹאֵלּוּ נְעֻשָׂה אִפִּי וְאַמַּי יְכוּל לֹמַר הַש"ל א"ו דְּלֹא שְׁמִיָּה הִיזָק לְכָהּ יְכוּל לֹמַר הַש"ל וּלְפ"ז בְּכַחְשָׁא דְּהִדָּר וּבְהַרְקִיבוּ מִקְצָתוֹן אִף דְּנִיפָר הַהִיזָק וּמִזִּיק אִף בְּשׁוֹגַג בַּכּה"ג חֲזִיב וּמַש"ה נְמִי שׁוֹמֵר שְׁפִשְׁעָה חֲזִיב מ"מ בְּגִזְלָן יְכוּל לֹמַר הַש"ל דְּבָזָה אִף דְּחֲשִׁיב הִיזָק וְנִיפָר דְּלַעֲזִין נְרָאָה פְּחִיתוֹת הַדְּבָר

מפמות נשקיה מקודם מ"מ לא קנה בשינוי דלא נשתנה שמו ואף שינוי מעשה ממש ל"ה
אף לדעת הת"ח שם דל"ב שינוי שם לשינוי מעשה מ"מ בכה"ג אף שינוי מעשה לא הוי
ומ"מ ניפר ההיזק ושינוי ל"ה פיון דאינו עומד לשרוף ואינו דומה לתרומה שנטמאת
וחמץ שעבר עליו הפסח דשם ל"נ שום היזק ואעפ"כ אמרינן שמי' היזק דחשביון פאילו
ניפר היינו לדון על שם סופו למה שעומד עכשיו בזה אין שינוי גדול מזה וז"פ.

ולפ"ז הדין עם המ"א דאם לא מכר החמץ יכול לומר הש"ל פיון דשומר א"ח בהיזק
שאינו ניפר. דהוי כמו שעשה ההיזק בשוגג: אולם בס' שעה"מ בסוף הספר דרף בדרף
אחר בכוננת התוס' דהוא ז"ל הקשה דאם נאמר דשומר גרע מגזלן א"כ בש"ס ב"ק דף
צ"ח) דקאמר מאן תנא אומרים באיסה"נ הש"ל.

דלמא אף לרבנו דר' יעקב דאמרו החזירו אחר שנגמר דינו אינו מוחזר מודים דבגזלן
יכול לומר הש"ל פיון דאין פאן שינוי והעלה דבשור ל"ש לחיבו בהיזק שא"נ מטעם
שלא יהיה כ"א הולף ולוקח שור של חבירו פדי שימות את האדם וימסרנו בב"ד ויאמר
פטור אני שאין בידי שימות השור ולמגזר שלא יהי' כ"א הולף וימסור שור שהרגו לב"ד
דבזה אדרבא מצוה קעביד משא"כ בשאר שומר חייב בכחשא דהדרא ופירות שהקריבו
מקצתו חייב השומר בפשיעה דהוי פאילו עביד בידיהם ההיזק שא"נ וחיבו מטעם שלא
יהיה כ"א הולף פן קבל עליו לחייב בפשיעתו כמו מזיק בידיהם ולקח בשור שנגמר דינו
אם אין השומר יכול לומר הש"ל ע"כ דחשיב היזק ניפר פיון דשם ל"ש לחיבו מטעם
שלא יהיה כ"א הולף לא גרע שומר ממזיק ממש עי"ש בטעם דבריו בארנפה: ולפי
דבריו ליתא לדינא דמ"א וכמו שכ' שם דאף בתרומה שנטמאת אם היה בידי בתורת
שמירה או"ל הש"ל דהוי פאילו היזק בידיהם בהיזק שא"נ דחיבו לשלם מטעם שלא יהי'
כ"א הולף: אולם באמת דבריו בבבאור דברי תוס' לא נהירא דהתוס' לא זכרו בדבריהם
מן היזק דא"נ דשומר יהי' חייב ולא הזכירו תרומה ונטמאת רק כחשא דלא דהדרא
והקריבו מקצתו ואת אלה הוחרחו דלמה לא יתחייב בזה כמו בזה שאין השומר קונה
בשינוי ואעפ"כ חייב בהקריבו פולן כ"כ הקריבו מקצתם ומשמע מדבריה' דשניהם שוין
ומטעם חיוב שמירה ולא מטעם קנסא ושומר לא יתנסף חיובו ממזיק ממש ואם מזיק
ממש לא יהיה חייב באלה מטעם דהוי היזק שא"נ רק מטעם קנס יהיה חייב ושומר ג"כ
לא יהי' חיובו רק בגדר קנס שלא יהי' כ"א הולף א"כ אין חיוב שונה בין הקריבו פולם
להקריבו מקצתם וגם א"כ אף גזלן דלא קבל עליו שמירה ואינו שומר מ"מ למה יכול
לומר הרי שלף לפניה יתחייב עכ"פ מטעם של"י כ"א הולף א"ו כמ"ש רמב"ן בדד"ג
דבגזל חמץ ועבר עליו הפסח אף לר"מ דדינא דגרמי חייב מדינא מ"מ יכול לומר הש"ל
אע"פ שגם היזק מחמת שגזלו מ"מ גרמי להיזק שא"נ אף דבמזיד קנסו ומקרי היזק
דוקא במטמא ממש אבל הכא ממילא קאתי לי' ובכגון זו לא קנסו עי"ש וכיון דלא חשו
חז"ל לקנסו מטעם שלא יהיה כ"א הולף רק במטמא ממש ועושה מעשה בידיהם לא
בגורם לזה מהיכן פשיטא לי' לתוס' דבשומר יהי' חייב א"ו דרק בכחש' והקריבו דהוי
היזק ניפר ובעושה בידיהם חייב מד"ת בזה שומר ג"כ חייב ולא בתרומה ונטמאה ובאמת
דבריו רמב"ן הנז' מתורץ קושיות תוס' גיטין (דף נ"ג) הנז' דקו' הש"ס הוא דאי היזק
שאי"נ שמיה היזק א"כ האי גזלן הוא והוציא מרשות הבעלים ובגרמתו הניח אצלו עד
שעבר עליו הפסח ממונא מעלי' בעי שלומי וכמ"ש הרמב"ן דכל שחייב במעשה בידיהם

לרפנו חייב בגרמ' לר"מ וכל הפטור במעשה ממש לרפנו פטור לר"מ בגרמא פגון הניזק שא"נ ולמ"ד דשמיל' הניזק ומד"ת חייב אף בשוגג פו נמי בגרמ' להניזק שא"נ יתחייב ועי' ש"ף (סי' שפ"ו סק"ד) א"ו דל"ש הניזק ולכה גרמא לנה פטור אף דבמזיד קנסא הוא רק במטמא ממש וז"פ ולפי"ז לא מצינו דשומר יתחייב יותר בפשיעתו להניזק שאינו ניזק מגזלן והדין עם המג"א: והנה בדברי היש"ש ב"ק שם מלבד מה שתמה עליו הש"ף והשעה"מ שם קשה עוד ע"ד דסובר דאחר שנגמר דינו ל"ה שינוי דל"ה הניזק ניזק וגזלן לעולם יכול לומר הש"ל משא"כ שומר א"כ אמאי עד שלא נגמר דינו לכ"ע אף בשומר החזירו מוחזר וכן מבואר ברמב"ם ואמאי הא כיון דעכשיו עומד ע"כ לשחיטה ושוה פחות מדמעקר' שהי' עומד לרדיא יתחייב שומר לשלם אם נאמר דשומר חייב על הניזק שאי"נ א"ו דפטור ויכול לומר הש"ל רק אחר ג"ד לרפנו כיון דאין גומרין אלא בפניו הוי מה דנפל ליד ב"ד פרושות ב"ד עליו והוי הניזק ניזק וכמ"ש תוס' ורמב"ן מלחמות שם.

וראיתי תשובת פנ"י רבו של בעל הש"ף (או"ח סי' ט"ז) שכתב שם על יהודים השכירים שהלכו לטהר יינם של גוים ומעידים שעשום בכשרת וגם שמרוהו בדרך שמירה מעולה כדינו ועדים ראו ששטו סתם יינם וכ' דאם נקראים חשודים א"נ דהא דנאמן בשל אחרים מטעם דא"ח ולא לו ובאלו ששכרהו לטהר היין אם לא יעשו בכשרת ולא ישמרו פראוי לא די שיפסידו שכן אלא שמחויבים לשלם כל ההפסיד כדין ש"ש א"כ אין מעדין אלא על שלקחן אין זה ולא לו עכ"ד הנה פשיט' ליה דאם לא שמרו פראוי דחייבין לשלם ואמאי הא יכולין לומר הש"ל דהוי הניזק שא"נ וכ"ז דלא טמאוהו ונאסרוהו בידיהם פטורין: אף י"ל אף דשומר פטור על הניזק שאי"נ היינו בקבל סתם לשמור הדבר ונפסד ע"י הניזק שא"נ בזה לא עדיף ממזיק ממש בשוגג אבל היכא דקבל עליו בפ' לשמור אף מהניזק שא"נ כמו בנדון דתשובת פנ"י שם דקבל עליו לטהר היין ולשמרו שיהיה נשאר בהכשר בזה לכ"ע אינו יכול לומר הש"ל ואם נתנסף חייב לשלם.

ודומה להא דמבואר בתשובת ריטב"א שבב"י ח"מ (סי' ס"ו) דאף דברים דנתמעטו מדי"ש כמו שטרות אם קבל עליו בפירוש שאם יפגע יתחייב וכ"כ המרדכי פ"ק הגזל דכל גרמא בניזקין דפטור הוא דוקא כשלא קבל עליו לשלם אבל אם קבל עליו לשלם חייב ועי' בזה במח"א הלכות שומרים (סי' ח') וה"נ דכונתו דהניזק שא"נ לא גרע מגרמ' וכשהתנה בפירוש חייב לשלם והכי הוי דינו דתשובת פנ"י ע"כ דהתנו בפירוש דאם בסתם רק שישמרו מכל נזק אף מנסף ורק שישאר בהכשר בכה"ג ל"מ דהא במקור שורו לשומר לשמרו ג"כ נכנס תחת הבעלים והתנו עמו שישמרו מכל נזק ומזקרה עליו לשמרו שלא יזיק שלא יהיה נאסר ואעפ"כ כ"ז שלא נגמר דינו לכ"ע יכול לומר הש"ל ופטור מן תשלומין אף בזה דנפחת דמי השור דבהכרח צריף לשחוט אותו מ"מ כיון דקאי בעינא יכול לומר הש"ל וע"כ איירי שם דהתנה לשמרו ואם יהי' הניזק שא"נ יתחייב וצ"ע: ובאמת אף כי הש"ף הרחיק דעת היש"ש לגמרי והסכימו על ידו האחרונים שם מ"מ נראה דהוי ספיקא דדינא ואם תפסו הבעלים אין מוציאין מידם דהא דעת הראב"ד והבעה"מ ב"ק שם ועוד אינה ראשונים המובא בש"מ שם דבין שומר ובין גזלן אם בא הניזק שאינו ניזק על ידו בפשיעתו א"י לומר הש"ל ודקתני במתניתין

תְּרוּמָה וְנִטְמָאת אֵינֶרִי ע"כ שְׁנִטְמָא' בְּאִנְס וְכוּ הִבְרִיחָא דְפְלִיגִי ר"י וּרְבִנְן אִם לְאַחַר שְׁנַגְמַר דִּינֵו הִחְזִירוּ מִן חֲזָר אֵינֶרִי ע"כ דְּהִנְגִּיחָה הִי' בְּאִנְס דָּאָם הִי' בְּפִשְׁעֵתוֹ אַז אַף לִר"י אִינוּ מִן חֲזָר וְאִף קִוְדָם גַּמ"ד הִיָּה חֲזָר לְשִׁלְמֵם בְּמָה דְּהִזִּיק לֹו שְׁצָרִיף לְשִׁחְטוֹ וְע"כ דְּנִגְחָ בְּאִנְס רַב בְּמָה דְּפִשְׁעָה דְּלֹא הִחְזִיר לֹו וְהוּי מְעָרְקִנָא לְאַגְמָא בְּזָה פִּינֹן דְּלֹא בְּעִינֹן מְעִשָּׂה חֲדָשׁ לְרַבְּנֵן חֲזָר וְלִר"י דְּגֹמְרִין דִּינֹו שְׁלֹא בְּפִנְיוֹ ל"ה מוֹעִיל הִחְזָרָה וְהוּי שְׁחִטִּינָא לֹא יְכוּל לֹוּמַר דְּזָה הוּי מְעִשָּׂה חֲדָשׁ א"כ ל"מ בְּשׁוֹר דְּיְכוּל לֹוּמַר מֵאֵן יִימַר דְּהוּי עוֹשִׂים פֶּן הִבְעֵלִים אֲפֹשֶׁר הִיו מְתַרְצִים לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַמְצָנָה וְעִינֹן שֵׁם בְּרִשְׁב"א בְּלִשׁוֹן רֶאֱב"ד וְכ' וְיִפְהָ אָמַר שְׁאִילוּ טַעוֹן מְעִשָּׂה חֲדָשׁ מֵאֵן לִימָא שְׁהִית עוֹשָׂה פֶּן וְאִף בְּגֹזֵל חֲמִץ וְעֵבֵר עָלְיוּ הַפֶּסַח י"ל הִש"ל פִּינֹן דְּזָמֵן מִמִּילָא אֲתִי וְהַחֲמִץ נֶאֱסַר עָלְיוּ שְׁלֹא ע"י פִּשְׁעֵתוֹ וּמָה דְּלֹא הִחְזִירוּ עַל זֶה לֹא מִתְחַזְּבִיב דָּאָף אִם הִי' בְּיַד בְּעֵלִים הִי' נֶאֱסַר וְאִף דְּהוּי יְכוּלִים לְמַפְּוֹר אוֹ לְאַכּוֹל זֶה מְעִשָּׂה חֲדָשׁ ע"ז אִינוּ חֲזָר לְשִׁלְמֵם וְעִינֹן מ"ש אֲאִמ"ו ו"ל בִּס' דְּבָרֵי חַיִּים דָּאִין הִפִּי' דֹּא"ח לְשִׁמּוֹר מִן זֶה דְּזָה אִינוּ דֹּא"כ אִף אִם נִסְקַל הַשׁוֹר בְּב"ד לֹא יִתְחַזְּבִיב וְיִקְנָשִׁית הַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת שָׁם א"ו דְּסָבְרוּ דָּאָם נִסְקַל חֲזָר עַל הַפִּשְׁעָה דְּלֹא מְכַר רַב אִם אִיתָא בְּעִינָא בְּשִׁבִיל פִּשְׁעָה דְּלֹא עָשָׂה מְעִשָּׂה חֲדָשׁ יְכוּל לֹוּמַר הִש"ל.

עכ"פ דְּעִתָּם דָּאָף גִּזְלָן א"י לֹוּמַר הִש"ל רַב בְּאִם בָּא הִזִּיק ע"י אִנְס אָבֵל אִם בָּא הִזִּיק ע"י פִּשְׁעֵתוֹ בְּלֹא מְעִשָּׂה חֲדָשׁ שֶׁהִי' מְטוּל עָלְיוּ לַעֲשׂוֹת לְאַבְדּוֹ מְרֻשׁוֹתוֹ בְּזָה חֲזָר עַל הִזִּיק שְׁאִינוּ נִיכָר פֶּמוֹ מִזִּיק מִמֶּשׁ בְּמִזִּיד דְּחֲזָר מִטַּעַם קִנְס וְקִצָּת קֶשֶׁה א"כ שְׁמוּאֵל דְּסוֹבֵר קִנְסָא מְקִנְסָא לֹא יִלְפִינֹו וְלִדְבָרֵיו הַמְשָׁנָה דִּב"ק בְּהִמָּה וְנִעְבְּדָה בְּהָ עֵבִיר' אוֹ שְׁהִיתָה יוֹצֵא' לְיִסְקַל אוֹמַר לֹו הִש"ל אִינוּ בְּחֻדָא גִּוּוֹנָא עִם תְּרוּמָה וְנִטְמָאת דְּלִדְבָרֵיהֶם ע"כ תְּרוּמָה וְנִטְמָאת אֵינֶרִי בְּאִנְס דֹּא"כ חֲזָר עַל פִּשְׁעֵתוֹ דְּלֹא שְׁמַר וְיוֹצֵא' לְיִסְקַל אֵינֶרִי אִף בְּנִגְחָ בְּפִשְׁעֵתוֹ דְּלֹא עֲדִיף מֵאֵם עָשָׂה בְּיָדִים דְּהוּי הִזִּיק שְׁאִינוּ נִיכָר וּפְטוֹר וּקְנָסָא מְקִנְסָא לֹא יִלְפִינֹו וְכוּ פְלוּגְמָא דְּרַבְּנֵן וְר"י ג"כ אֵינֶרִי דְּנִגְחָ בְּפִשְׁעָה מ"מ פְּטוֹר דְּהוּי הִזִּיק שֶׁאִינוּ נִטְמָאִי סָבְרוּ רַבְּנֵן דְּלֹאחַר שְׁנַגְמַר דִּינֵו אִינוּ מִן חֲזָר עכ"פ לְדַעְתָּם שׁוֹמֵר חֲזָר בְּהִזִּיק שֶׁאִינוּ וְא"י לֹוּמַר הִש"ל אִף דַּעַת בְּעֵלֵי הַתּוֹס' רַבּוֹתֵינוּ הִצְרַפְתִּים וְהַרְמַב"ן דְּפְטוֹר עַל הִזִּיק שֶׁאִינוּ רַב פִּינֹן דָּאִין גֹּמְרִין דִּינֹו אֵלָא בְּפִנְיוֹ הוּי כְּנִפְל לְרֻשׁוֹת ב"ד וְרֻשׁוֹתָם עָלְיוּ לְכַף אֲי"ל הִש"ל: וְרֵאִיתִי בִּס' שַׁעַר מִשְׁפֵּט (ס' ס"ו) שְׁרָצָה לְהוֹכִיחַ דְּשׁוֹמֵר חֲזָר בְּהִזִּיק שֶׁאִינוּ מְהָא דְּמִבְּוֹרָא בִּיּוֹ"ד (ס' ש"מ"ט) בְּהָא דְּהוּי אָבִיו וְאִמּוֹ זוֹרְקִין עַל הַפֶּת פְּלִים מְצָנָה לְאַחֲרִים לְהַצִּילֵן קוֹדָם שְׁיִגְעוּ בְּמִטָּה וְחֲזָרֵינוּ בְּשִׁמְרָתָן וְאִם הִחְזִירוּ לָהֶם וְחֲזָרוּ וְזוֹרְקִים וְנֶאֱסְרוּ חֲזָר חֲזָר לְשִׁלְמֵם דְּהוּי כְּזָרְקוֹן לְמִקּוּם אֲדוּדֵי חַיִּוֹת וְלִסְטִים וְאִמְאִי נִיְהוּ דְּהוּי כְּשׁוֹמֵר אֲבִינָה מ"מ יֹאמַר הִש"ל פִּינֹן דְּהוּי הִזִּיק שֶׁאִינוּ וְהָאֵרִיף בְּזָה וְלֹא קֶשֶׁה דְּכִינֹן דְּחֲזָר מֵה"ת לְהַצִּיל מִטַּעַם הַשְּׁבִית אֲבִינָה וְאִף דְּהִמָּה מְאֲבָדִין מִדַּעַת ע"כ צ"ל פִּינֹן דְּמִחְמַת מְרִירִיָּהוּ זָרְקִי לְהוּ חֲזָרִים לְהַצִּיל מִטַּעַם הַשְּׁבִית אֲבִינָה כִּמ"ש רִש"י סְנֵהֲדָרִין (דָּף מ"ח) וְעִינֹן מִח"א הַלְכוֹת זְכִיָּה מְהַפְּקַר (ס' ו') דְּהַקְשָׁה לִס"ד דְּש"ס שָׁם דְּמִקְשֵׁי אִלְמ' הַזְמָנָה לְאוֹ מִלֵּת וְלֹא הוּי יָדַע לְטַעַם מְרִירִיָּהוּ א"כ אִמְאִי מְצָנָה עַל אַחֲרִים וְכ' דְּמִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית מְטוֹ בְּהָ וְעִינֹן נְתִיבוֹת הַמְשָׁפֵט (ס' רס"ב) וִי"ל דְּשָׁם ל"ש אֲבִינָה מִדַּעַת דְּאֲמִרִינֹן אֲדַעְתָּא דְּמֵת אֲפִקִירוֹ וְלֹא אֲדַעְתָּא דְּכ"ע כְּמוֹ דְּאֲמִרִינֹן בְּב"ק פ' הַגֹּזֵל אֲדַעְתָּא דְּאֲרִי' אֲפִקִרִי' גַּם י"ל פִּינֹן דְּתוֹף כ"ד יְכוּל לְחֲזוֹר אִף בְּהַפְּקַר מִמֶּשׁ א"כ טָרַם דְּנִגְעָה בְּמִטָּתוֹ פִּשְׁחִטְפוֹ אַחֲרִים אֲנִמְדָּנָא דְּמוֹכַח הוּא דְּחֲזוֹר דְּלֹא אֲפִקִירוֹ רַב לְאַסּוֹר עָלְיוּ

מחמת צער וכשלא נאסר חוזר עכ"פ פינון דידוע דמחמת מריבניהו זורקין הפלים כשפחזיר להם הוי זריקתן כמו אילו הוא בעצמו זרקן ע"ג המטה פינון דמוטל עליו לשמור שלא יבא לידי הניזק ואם מוסר בינן ברור שיזרקו מחמת מריבניהו הוי פאילו מצוה להם לזרוק ולאסור ול"ש לומר אין שלים לדבר עבירה דהוי כמו במקום דמוחזק לעשות דמבואר בח"מ (ס' שפ"ח) דחייב המשלח והוי פחצר דבע"כ מוטב ב' פן בזה הוי פאילו הוא בעצמו זרקן ואסורו בינדים בכה"ג חייב פמזיק ממש פמזיד פהניזק שא"נ דאינו יכול לומר הש"ל: וקצת יש להוכיח מדברי הש"ע יו"ד (סי' קכ"ז ס"ב) שכתב באומר נתנסה יינה אם הוא בענין שפסיד כל שפירו פגון בפשיעתו נאמן מטעם מתוך שנאמן להפסיד שפירו ואמאי לא יהי נאמן אף אם שפירו דבר מועט הא יתחייב לשלם כל היין ואף אם עושה בחנם יהי נאמן א"ו דמ"מ יכול לומר הש"ל ובס' חנות דעת שם כ' לתרץ דמטעם תשלומין אם לא יהי נאמן לא יצטרף לשלם ל"ש סברת מתוך וכבר השיג עליו אאמ"ו ז"ל בפירו דברי חיים יו"ד (סי' כ"ט) דמדברי הר"ן וריטב"א ומרדכי גיטין פ' הניזקין מבואר להיפך ועיין מה שפתיבתי שם בדברי רמב"ם הלכות מעשור (פי"ב ה' י"ח) וקצת ראיתי בס' ראב"ן (דף ל' ע"ד סי' צ"ב) שכ' הא דגבי טהרות ל"א נאמן אתה להפסיד שפירו משום דבס"ת פשע שלא כתבן לשמן אבל גבי טהרות לא פשע דהא נטמא קאמר שנפל שרץ עליהם או אדם טמא נכנס ונגע מדלא קתני טמאתים הלכך לא מפסיד אגרי' אבל אי הו' אומר טמאתים ודאי מפסיד אגריה ושלומי לא משלם להו דקנסא הוא מודה בקנס פטור פדאמרינו בפירק הניזקין ובד' אבות נזיקין דמטמא ומדמע ומנסה קנסא הם ועי"ש עוד בדבריו ומשמע ע"כ דנטמאו או נתנסה באונס קאמר ולא מפסיד אגרי' אבל ע"י פשיעה מפסיד עכ"פ אגרי' אבל לענין תשלומין דמי הטהרות והיין פטור מטעם מודה בקנס וא"כ י"ל דכן דעת הש"ע ועיין ש"ך ח"מ (סי' שפ"ח) דהביא דעת הש"ש שכ' דלמ"ד דינא דגרמי אינו אלא קנס דפטור המודה מטעם מודה בקנס והש"ך השיגו מדברי המרדכי דרק בקנס דאורייתא פטור המודה בקנס אמנם יש להיש"ש חכר דעת רבינו יהונתן מובא בש"מ ב"ק (דף צ"א) דאף בקנס דרבנן המודה פטור ורב קדמון הראב"ן פנותיהו ס"ל והיש"ש דסובר דשומר אג"ל הש"ל לשיטתו א"ש הא דנתנסה יינה דפטור מתשלומין מטעם מודה בקנס ולדעת הש"ך דסובר בקנס דרבנן חייב המודה ע"כ הא דאינו נאמן ולא אמרינו מתוך שנאמן להפסיד לעצמו שיתחייב בתשלומין הוא דגם שומר יכול לומר הש"ל ואכ"מ בזה ויבואר אג"ה בח"מ לתרץ הקושיות הנופלות על דעת זה דבקנס דרבנן נאמר דהמודה בקנס פטור כאשר עמד על זה בפני יהושע ב"ק (דף צ"ח) בהא דקאמר הש"ס תהא במאמינו ובקצות החושן (סי' ל"ח ושפ"ח): ואם נאבד החמץ אחר הפסח אף באונס מבית השומר ודאי חייב השומר לשלם לדעת המג"א דחשיב פושע במה שלא מכרו ואף דהניזק לא בא אכ"כ מחמת פשיעתו דלא מכר מ"מ כ"ז דלא חשיב לו לבעליו הוי כמו תחלתו בפשיעה וסופו באונס דאם הי' מוכרו קודם הפסח לא הנה בא האונס דהשתא ולא אמרינו דהא אף אם לא הנה נאבד לא הנה שנה פלום ואינו דומה לגזלן דאם ליתא בעינא דחייב לשלם דשם חייב בהשבה משעת גזילה מיד נתחייב או להשיב בעינא או דמיו כמ"ש ש"מ ב"ק (דף ס"ו) משא"כ שומר דא"ח רק להחזיר לרשות בעלים ואף דפשע במה שלא מכר מ"מ מיד אחר הפסח הוי פאילו החזיר לבעלים וכן העלה באמת לדנא בס' ח"ס או"ח (סי' ס')

ק"ה) דְּדוֹקָא אַם בִּיעֲרוּ בַע"פ הוּי הִיזְק נִיפֵר סוֹבֵר הַמַּג"א דְּחֵיב לְשַׁלֵּם אֲבָל כְּשֵׁלֵא בִּיעֲרוּ יָדוּ כִּיז בַע"ב וּמְמִילָא שְׁלוּ לְפָנָיו בְּבֵית הַשׁוֹמֵר וְדוּמָה לְשׁוֹמֵר שְׁאֵבֵד בְּפִשְׁעֵיהָ וְנִתְחַיֵּיב לְהַשִּׁיב לְבַעְלִים וְטָרַח וְהִתְחַזֵּר הָאֲבִיזָה לְיָדוּ שְׁיִוְצָא יָדֵי הַשֶּׁבֶה לְבַעְלִים וְאִם אַח"כ נִגְנַב בְּאִנְס פֶּטוֹר דְּפִשְׁעֵיהָ רֵאשׁוּנָה כְּבָר עֲבָרָה כו' וְה"נ דְּכֻוֹת' וּל"ד לְנִגְמַר דִּינוּ בְּבֵית הַשׁוֹמֵר דְּהִתָּם אָמְרוּ לִיה אִי הוּי מְהִדְרַת לִיז בְּעֵלִים מִמֶּשׁ הוּי מְעַרְיָקָנָא לִיה מִשָּׂא"כ בְּחֻמָּן מַה לִּי שׁוֹמֵר מַה לִּי בְּעֵלִים וּמִיז אַחַר פֶּסַח שְׁאִין חֵיב לְבַעְרוּ הו"ל כְּמוֹשֵׁב לִיז בְּעֵלִים וְאִם נִגְנַב אַח"כ אִפִּי בְּפִשְׁעֵיהָ פֶּטוֹר הַשׁוֹמֵר דֹּא"ל עֲפָרָא בְּעֵלְמָ' הוּא עַכ"ל וְדַכְרִיו אִינְס נְכוּנִים דְּהָא מְדַר"י בְּשׁוֹר הַנְּסָקֵל דְּסוֹבֵר אַף מְשַׁנְּגָמַר דִּינוּ הִתְחַזֵּר מְוָחָזֵר נִשְׁמַע לְדַרְבְּנָן בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵי הַנְּאָה וּכְמוֹ לר' יַעֲקֹב מְבֹאֵר ש"ס ב"ק (דע"א) וּכְתוּבוֹת (דף ל"ג) דָּאִם נִגְנַב מִבֵּית שׁוֹמֵר וְטָבְחוּהוּ לר"ש דְּדַהֲגַל"מ כַּמ"ד חֵיב הַגְּנָב בְּדו"ה דְּשׁוֹר זֶה הוּי גוּל"מ לְהַשׁוֹמֵר דַּע"י גְּנִיבָה זֶה חֵיב הַשׁוֹמֵר לְשַׁלֵּם לְבַעְלָיו וּל"א דְּהוּי פְּאִילוּ הִתְחַזֵּר לְבֵית בְּעֵלִים וַע"י"ש בְּרִש"י שַׁג"ל מ"ש כ"ז שְׁהוּא קִינִים שׁוֹמֵר פּוֹטֵר א"ע בּוּ וְאִם יֵאבֵד יְשַׁלֵּם דְּמִיו חֻזְיָן דָּאֵף דִּיכּוֹל לְפֶטוֹר א"ע בְּהִתְחַזְרַת הַשׁוֹר מ"מ אִם נִאָבֵד חֵיב לְשַׁלֵּם וּל"א עֲפָרָא בְּעֵלְמָא הוּא וּמָה הִפְסִידוּ הַשׁוֹמֵר בְּזֶה: וְרֵאִיתִי בְּש"מ ב"ק (דף נ"ו) דְּכ' שָׁם מִתְחַלְקָה וְז"ל וְאֹמֵר רַבִּי דָּאֵפִי מֵת הַשׁוֹר כְּדַרְכּוֹ לְאַחַר גַּמ"ד לר' יַעֲקֹב אוּ דְמֵאבְדוּ אוּ אֲפִילוּ הִרְגוּ הַשׁוֹמֵר וְאֲבָדוּ בְּיָדֵים לְאַחַר גַּמ"ד פֶּטוֹר אַף שְׁבַגְזֵלְן בְּכַה"ג חֵיב דְּגִזְלָן נִתְחַיֵּיב בְּהַשְׁבַּת גְּזִילָה וְאִין פֶּאן הַשְּׁבֵה אֲבָל שׁוֹמֵר לְמָה יִתְחַיֵּיב בְּאֲבָדוּ בְּיָדֵים וְהֵלֵא ל"ה שְׁנֵה פְלוּם וְאִם מִפְּנֵי שְׁיִכּוֹל לֹמֵר הַש"ל כְּמוֹ בְּגִזְלָן א"כ גַּם בְּהִרְקִיבוּ מִקְצָתָם נְמִי יֵאמֵר הַש"ל כְּמוֹ שְׁאֹמֵר בְּגִזְלָן א"ו מִסְתַּמָּא לֹא נִחְיֵיב לְשַׁמְרוּ מִהִזְק שֵׁא"נ וְהוֹאִיל וְכֵן אִין לוּ לְהִתְחַיֵּיב בְּמָה שְׁמֵאבְדוּהוּ בְּיָדֵים אַח"כ וְאֲפִי לֹא הִתְחַזֵּרוּ לְבַעְלָיו פֶּטוֹר עַיִ"ש עוֹד.

אוּלַם אַח"כ כ' שׁוֹב חֹזֵר בּוּ רַבִּינוּ מִפִּירֵשׁ זֶה דַּע"כ לֹא מִיפְטֵר שׁוֹמֵר אִם לֹא הִתְחַזֵּרוּ כְּדַמוּכַח לְקַמְן פ' מְרוּבָה דַּהֲגַל"מ כְּמוֹן כְּשִׁנְגָמַר דִּינוּ בְּבֵית שׁוֹמֵר וּגְנָבוּ גְנָב מִבֵּית שׁוֹמֵר עַכ"ל. הַרִי דְכֹף עֲלָה מְעִיקָרָא בְּדַעַת רַבִּי דְכִינּוּ דְשׁוֹמֵר פֶּטוֹר עַל הִיזְק שֵׁא"נ שׁוֹב אַף בְּמֵאבְדוּ אַח"כ פֶּטוֹר וְחֹזֵר בּוּ מְרֵאִי הַנּוֹ' שׁוֹב רֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן מַג"א שֶׁל רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מו"ה עֲקִיבָא אֵיגֵר וְז"ל שְׁכ' ג"כ לְהַשִּׁיג עַל הַמַּג"א דָּאִם נִיזֵן פִּשְׁעֵת הַשׁוֹמֵר לְהִיזְק שֵׁא"נ לְמָה יְהִי חֵיב בְּנִאָבֵד אַח"כ וְתַמְהֵנִי מֵאֵד עַל הַנִּי תַרִּי אֲרִיזָתָא אֲבִירֵי הַרוּעִים דְּהַדְבָר מְבֹאֵר בְּש"ס הַנּוֹ' דָּאֵף בְּשׁוֹמֵר דִּי"ל הַש"ל וְאִם נִאָבֵד אַח"כ חֵיב דְּמַדְר"י דְּסוֹבֵר הִתְחַזֵּרוּ מְוָחָזֵר אַף אַחַר גַּמ"ד נִשְׁמַע לְרַבְּנָן בְּשָׂאֵר אִיסוּרֵי הַנְּאָה דְשׁוֹמֵר יְכוֹל לֹמֵר הַש"ל דְּהוּי הִיזְק שֵׁא"נ מ"מ בְּנִאָבֵד חֵיב לְשַׁלֵּם וְהַטַּעַם דֹּא"ד לֹאִם נִאָבֵד מִן הַשׁוֹמֵר וְחֹזֵר וּמִצָּאוּ וְאַח"כ נִגְנַב מִמֶּנּוּ דְּפֶטוֹר דְּשָׁם כְּבָר אֲזִיל וְנִסְתַּלַּק פִּשְׁעֵיהָ הֵרֵאשׁוּנָה מִשָּׂא"כ בְּחֻמָּן בּוֹדָאֵי דוּמָה לְתַחֲלָתוּ בְּפִשְׁעֵיהָ וְסוֹפּוֹ בְּאִנְס דְּבָא הָאִנְס מִן הַפִּשְׁעֵי דָּאִם לֹא הִי פִשְׁעֵי וְהִיָּה מוֹכֵר הַחֻמָּן לֹא הִיָּה בָּא הָאִנְס וְדוּמָה לֹאִם נִסְקַל הַשׁוֹר דְּלר"י חֵיב הַשׁוֹמֵר לְשַׁלֵּם דְּהָאִנְס בָּא מִפְּחַ הַפִּשְׁעֵיהָ וְאֵף אִם מֵת אַח"כ הַשׁוֹר דָּאִם ל"ה מֵת וְהִי מְחַזֵּר לוּ ג"כ ל"ה לוּ הַנְּאָה וְגַם אִם ל"ה נִגְמַר דִּינוּ דְּלֹא הִיָּה נִגַח מ"מ הִיָּה פֶּטוֹר מְאֹנְסִין כְּדִין שׁוֹמֵר מ"מ כ"ז שְׁלֵא הִתְחַזֵּרוּ לוּ הוּי כְּבָא אִנְס מִפְּחַ הַפִּשְׁעֵיהָ דָּאִם הִיָּה מְחַזֵּר לוּ אַחַר שְׁנִגְחָא אַף אִם הִנְגִיחָה הִי בְּאִנְס מ"מ פִּשְׁעֵי בְּמָה דְּלֹא הִתְחַזֵּר לוּ וְאִם הִי מְחַזֵּר לוּ הִי שׁוֹחֲטוּ וְאֵף דְּמִיתָה לֹא בָּא מִפְּחַ הַפִּשְׁעֵיהָ מ"מ פִּינּוֹן דְּלֹא נִסְתַּלַּק פִּשְׁעֵיהָ הֵרֵאשׁוּנָה כְּמוֹ דְּחֵיב אִם נִסְקַל מִטַּעַם דָּאִם הִיָּה מְחַזֵּר לוּ הִיָּה שׁוֹחֲטוּ כְּמִבְּוֹר רַמְבַּ"ן מִלְתַּמּוֹ' שָׁם דְּזֶה וְדָאֵי הוּי הִיזְק נִיפֵר

וכאילו נסקל בפשיעתו במה דלא תחזיר קודם גמ"ד כ"כ אף במת ל"א דהוי פאילו פבר תחזיר לו דכ"ז שהוה בבית שומר ונמשך הפשיעה עד שנאבד מן העולם חייב השומר דחזינן פאילו ל"ה מת ולא תחזיר והיה נסקל ע"י פשיעתו והיה חייב פן גם אף דלא נסקל מ"מ פיון דלית' בעינ' חייב מפת פשיעה הראשונה דמיד בפשיעתו מתחיל החיוב ואם ל"ה פשע ל"ה בי' האונס הנה ודומה קצת להא דב"מ (דף ל"ו) בפשע בה ונצאה לאגמא למ"ד דאמרינן הבלא דאגמ' קטלג' ועי"ש ש"מ דכיון דפשע תלינן עליו בכל מידי לתחמיר עליו ואע"ג דלא פרי הויק' דהבלא ולא הוציאה מעצמו מתוך פשיעת היציאה תלינן בכ"מ וכעין תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא אלא כשפרור לנו שסופו באונס גמור הרי יצא מן הפשיע' בודאי ופטור וכשהוא מסופק אם סופו באונס מוקמינן לה אחזקתה דפשיעת היציאה ולא מיפטרינהו מספק עי"ש וה"נ דכותל' דכיון דכ"ז שלא תחזיר לבועלים מוקמינן הפשיעה על חזקתה ואמרינן דכמו דלא תחזיר עד עכשיו כ"כ אם לא היה מת השור היה נסקל מבית שומר ואז הי' חייב על הפשיעה דלא תחזיר קודם גמ"ד והיה שוחטו הבעלים פן גם עכשיו מת לשומר פיון דעדיין לא נסתלק פשיעה הראשונה ועי"ש בש"מ בהא דמודה אב"י דאי אהדרה למריה דלאו דוקא למריה אלא הה"ד לביתו של שומר ונ"א מהיזק הבלא שהביא עמה מתו שפשמ' פבר נסתלק מן הפשיע' הנדאית ומן הספק לא נחייבו ולא מטעם היזק שא"נ נגעו בה וכשהחזירה למרה דוקא פנ"ל עכ"ל מבואר דאם הי' אמרינן דהוי היזק דא"נ הי' צריף דוקא לתחזיר ליד בעלים ממש וה"נ דכותל' אף דמהני לומר הש"ל בהיזק שא"נ מ"מ כ"ז דלא תחזיר ליד בעלים ממש ונאבד אח"כ יהי' באינה אופן שיהי' חייב על פשיעתו דמעיקרא.

והא דנקט רמב"ן במלחמות שם דלר"י הואיל דלאו שם ב"ד עליו הוי היזק שא"נ דאם נסקל חייב לפי שאומר לו אילו התנחתו לי הוה שחטינא ואפ"ל נגח באונס שפפשיעתו בא ההיזק והוא היזק ניכר ומדלא נקט למה לא שחט אותו השומר קודם גמ"ד משמע דזה אינו מוטל עליו וממילא באם אין הבעלים פאן ולא היה יכול לתחזיר היה פטור אף אם נסקל ולפ"ז בחמץ ג"כ למה יתחייב במה שלא מכר אם הבעלים אינם בכאן לתחזיר לו אולם א"ש דנדאי החיוב עליו להציל בכל השתדלות ולמפור משא"כ בשור לשחטו בשביל זה אין לחייבו פיון דאדרבא מצוה לקיים בו מצות סקילה ולדוננו בב"ד רק אם היה יכול לתחזיר לבעליו אף דיש עדיין ספק דלמא לא היו הבעלים שוחטים אותו והיו מקיימים בו המצוה להביא לב"ד מ"מ חייב בשביל זה וחשיב פשיעה אכל במה דאינו שוחטו בעצמו בשביל זה אין לחייבו ובאמת יש להבין בדברי רמב"ן אם הנגיחה הי' באונס ולא פשע רק במה דלא תחזיר לו קודם גמ"ד למה יתחייב הא דומה לאם הבעלים היו רוצים לשחוט שורם שהרג אדם ובא אהד ועיכב ע"י בודאי פטור אף שגורם לו בעפובו דבין פה ובין פה גמרו ב"ד הדין וסקלוהו דפטור מטעם דהוי רק גורם דגורם ועיין יש"ש ב"ק שם.

וא"כ הכי נמי דכותמה פיון דהנגיחה היה באונס אף דפשע במה דלא תחזיר לו ושהבעלים יעשו בו פרוצונם או לשחוט או לעשות בו המצוה למה גרע זה מאם עביד פזאת בינדים ונעל בפניו שלא ישחוט אותו וביני וביני גמרו ב"ד הדין וסקלוהו בודאי פטור פיון דלא עשה מעשה בגוף השור ולמה יתחייב השומר וצריף לומר פיון דקבל עליו שמירה ומתחייב בכל גרמות שבעולם רק אם איתא בעינא יכול לומר הש"ל אכל בליתא בעינא

ועל ידי גרמתו בא הדבר במה שלא השתדל חייב לשלם ומצדפינו הפשיעה עם הסקילה וכיון שהיה חל עליו השמיר' חייב פאלו נסקל על ידו וי"ל אף דבש"ס לא נזכר אליבא דרבנן רק הו' מעריקנא לי' ולא הו' שחטינא הוכיח הרמב"ן דאף לר"י מ"מ אם נסקל חייב לשלם אף מצד פשיעתו דלא החזיר לו והיה שוחטו ממה דקאמר בש"ס ר"מ סבר כרבי יעקב וסבר כר"ש דדהגל"מ כממון וסובר באמת דאם לא הי' הפשיעה רק על הגניחה ותיקף אחר הגניח' נגמר דינו אז אף דאם הי' נסקל הי' חייב לשלם מ"מ אם לא נסקל רק נגנב מבית השומר אמאי יתחייב הגנב לשלם הא השומר ג"כ לא יתחייב דיאמר אם לא הי' נגנב הי' מתזירו לה והי' יכול לומר הש"ל והגניב' לא בעי ע"י פשיעת גניחה וא"כ עפרא בעלמ' נגנב לה וכנ"ל אלא ודאי דאיירי דפשע במה דלא החזיר לו קודם גמר דין ונגמר דינו בזה בא סיבת הגנב' ע"י הפשיעה דלא החזיר לו דאם הי' מחזיר הי' שוחטו ולכך חייב דפשיעתו במה דלא החזיר עם הגנבה מצדפינו יחד כמו דמצדפינו הסקילה וממילא מוכח דחייב אף על פשיעה מה דלא החזיר אם בא לידי גמר דנסקל ועיין היטב: ואם תבעו הבעלים תוך הפסח כ' הח"י דל"מ למימר הש"ל לפי שהכל מצווין לבערו באותו פעם וכאלו שרוף ועומד דמי ונמצא שאינו מחזיר לו פלום ומה"ט נקטו בש"ס ופוסקים חמץ ועבר עליו הפסח.

ובקצה"ח (סי' שס"ג) השיג עליו דממנ"פ אי חשבת לי' היזק ניכר תוך הפסח דהוי כשרוף א"כ כבר קנה בשינוי ומסיק דתוך הפסח א"ר לומר הש"ל דצריף לנתק הלוא דב"י אבל אם עבר הגזלן ואומר לו הש"ל והשליכו לפניו נתקיים מצנת השבה עיי"ש וכבר כתבתי בהגהותי לד"ח דינו חמץ סוף סי' ט"ו) דתליא במחלוקת הפוסקים אם איסור הנאה הוי ש'לו או לא אם איסור הנאה אינו ש'לו ואעפ"כ יכול לומר הש"ל אף באיסור הנאה מה"ת כמו שזר הנסקל להסוברים דאסור בהנאה מחיים ע"כ דכיון דהוי בעינא אף דאינו ש'לו מ"מ כ"ז דלא זכה בי' אחרניא יכול לומר הש"ל א"כ אף תוך הפסח דהכל מצווין לבערו מ"מ יכול לומר הש"ל אבל הסוברים דכל איסורי הנאה אף דלא בני קנין הוא מ"מ מה שהיה כבר ש'לו לא נפקע מרשות בעלים רק חמץ הואיל דהכל מצווין לבערו ועובר כל רגע בעשה דתשפיתו בזה הוי חידוש דעשאו הכ' פאלו הוא ברשותו א"כ פינו דבאמת דהכל מצווין לבערו הוי ברשות אחרים עליו וא"י לומר הש"ל ומה שהקשה הקצוה"ח דאי הוי היזק ניכר אמאי אחה"פ יכול לומר הש"ל הא כבר קנה בשינוי ז"א דהוי בשינוי החוזר ובש"ס גיטין הוכיח שפיר דאי שמייה היזק הוי לעולם שינוי משא"כ פינו דלא שמייה היזק רק תוך הפסח הואיל דהכל מצווין לבערו לא עדיף משינוי החוזר ויש לומר למה שהקשה הקצוה"ח הבאתי לעיל על הוכחת הש"ס דאי שמייה היזק דהוי שינוי הא לא נשתנה שמו וי"ל להסוברים דשינוי החוזר עם יאוש קונה כמ"ש תוס' סוף (דף ל') ומה שהקשה המרש"א על תוס' ב'ק (דף ס"ז) ד"ה מעיקרא דהקשו דהוי שה"ח ע"י שאלה הא הוי עם יאוש כבר ישב אאמ"ו ז"ל בספרו ד"ח דיני גניבה (סי' כ"א) ע"נ דשם פינו דיתעקר השינוי שם מעיקרא זה ל"מ אף עם יאוש אבל היכא דאינו נעקר לגמרי מהני וי"ל כמו כן שינוי מעשה אף דלא נשתנה שמו מ"מ עם יאוש קונה ולכך פריף הש"ס גיטין דאי שמייה היזק חשיב עכ"פ שינוי קצת ועם יאוש כבר קנה בע"כ וכבר מבואר בש"ס ב"ק דכיון דמטא עיזן איסור' ודאי מיאש רק זה מתיאש וזה א"ר לקנות אבל עם שינוי כ"ד קונה בע"כ וא"כ כמו כן אם תוך הפסח

חשיב שינוי אף דהוי שינוי החוזר מ"מ כְּבָר קָנָה עִם יְאוּשׁ: אוּלַם לְדַעַת הַרְמַבּוּן דְּסוּבְרָ דָאָף בְּצִירוּף תְּרַנְיָהּוּ יְאוּשׁ וְשֵׁה"ח אֵינוּ קוֹנֵה י"ל דְּלִכְּהָ אַחַה"פ יְכוּל לֹמַר הַש"ל דְּהוּי כְּתוּרָה הַשִּׁנּוּי וּמ"מ תוּף הַפְּסַח הוּי שִׁנּוּי מִטַּעַם דְּלֹא שְׂכִיחַ דִּיהִיָּה נִשְׂאָר פִּינוּן דְּהַפְּל מְצוּוֹי לְבַעֲרוּ וְדוּמְיָא דְכְּתַב תּוּס' ב"ק שָׁם לְעַנְיָן שְׂאֵלָה.

אוּלַם כְּבָר כְּתַב הַרְשָׁפ"א שָׁם דָּאָף ל"ש הוּי שֵׁה"ח רַק לְעַנְיָן שְׂאֵלָה הוּאִיל דְּצָרִיף לְאַחֲרִים וּי"ל דְּזָה ג"כ פְּנוּנַת תּוּס' דַּל"ש א"כ י"ל בְּגִזְלוּ פִינוּן דְּמַנִּיחַ בְּיָדוּ הוּי כְּשֵׁה"ח וּמְמִילָא גַם תוּף הַפְּסַח יְכוּל לֹמַר הַש"ל: וְנִרְאָה דָאָם לֹא תְּבַעוּ הַנְּגִזְל א"י לֹמַר הַש"ל תוּף הַפְּסַח פִּינוּן דְּהַפְּל מְצוּוֹי לְבַעֲרוּ לֹא גָרַע מֵאֵם גִּזְל אֶת חֲבִירוּ בְּיָשׁוּב דְּמִבְּנָאָר בְּש"ס ב"ק) (דָּף קי"ח) לֹא יִחְזִיר לוּ בְּמִדְּבָר וּא"י לְכוּפּוּ לְקַבְּלוּ פִינוּן דְּלֹא מְקוּם שְׂיָמוּר הוּא וְה"נ דְּכּוֹנֵתָהּ אָף דְּבִשׁוּר הַנְּסַקְל לר"י אָף אַחַר שְׁנַגְמַר דֵּינוּ יְכוּל לֹמַר הַש"ל וּבְגִזְלוּ פּוֹסֵק הַרְמַבּוּם פּוּ הֵינּוּ שָׁם פִּינוּן דְּהַדְּבָר הוּא בְּעֵינָא וְיְכוּל לְעֲשׂוֹת בּוּ כְּרִצּוֹנוּ הוּי כְּעֵין שְׂגִזְל וּלְעוֹלָם יְהִיָּה נִשְׂאָר כְּמוֹ שֶׁהוּא עֲכָשְׁיוּ וְגַם אֵין הַפְּל מְצוּוֹי עָלְיוּ דְּאֵינוּ עוֹבֵר כֹּל שְׂעָה בְּעֲשָׂה דְּתַשְׁבִּיתוּ מִשְׂא"כ בְּחִמְץ תוּף יְמֵי הַפְּסַח הוּא חִמְץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּבִמְקוּם מִדְּבָר דְּאֵינוּ מְשׁוּמַר כֹּל דְּהַפְּל מְצוּוֹי עָלְיוּ לְבַעֲרוּ וּא"י לְכוּפּוּ לְקַבְּלוּ וּי"ל שְׂיָחְזִיר לוּ אַחַה"פ דָּאָז אָף דְּהוּא ג"כ אָסוּר בְּהַנְּאָה מ"מ מְשׁוּמַר הוּא בְּאוּתוּ זְמַן מִשְׂא"כ תוּף הַפְּסַח הוּי הַזְּמַן מְקוּם מִדְּבָר וְעוֹד יֵשׁ כְּמָה נ"מ בֵּין תוּה"פ לְאַחַה"פ לְעַנְיָן אַפְּר וְכַדוּמָה וּלְכָהּ בְּאַמַּת נִקַּט הַש"ס וְהַפּו' גִּזְל חִמְץ וְעַה"פ א"ל הַש"ל הֵינּוּ אָף בַּע"כ דְּנִגְזַל מִשְׂא"כ תוּה"פ מִי פְּתִי יִתְּבַע אוּתוּ וְאָז כְּשֵׁאֵינוּ תוֹבְעוּ אֵי"ל הַש"ל אֶבֶל אֵם תוֹבְעוּ י"ל בְּאַמַּת דִּי"ל הַש"ל: עוֹד כְּתַב הַקְּצוּה"ח דְּלָפִי מַה שְׂכ' הַרְמ"א בַּאֵה"ע בְּגִט הַנְּכֹתֵב ע"ד שְׂצָרִיף שְׂרִיפָה דְּבִטִּיל מִשׁוּם דְּכָל הָעוֹמֵד לִישְׁרָף כְּשָׂרוּף דְּמִי ה"נ אֵין זֶה הַשְּׂבָה דְּהוּ"ל כְּשָׂרוּף רַק כְּבָר הַשִּׁיגוּ עַל רַמ"א שָׁם מִשׁוּם דְּקִי"ל כְּרַבְּנָן דְּלֹא סְבָרוּ כַּר"ש דְּכָל הָעוֹמֵד לִשְׂרוּף כְּשָׂרוּף וְעוֹד דְּתְרוּמָ' וְנִטְמָא' ג"כ מְצוּנָתוּ בְּשָׂרִיפָה וְאַעֲפ"כ אוּמַר לוּ הַש"ל לְפָנֶיךָ עֵי"ש וְהִנֵּה בְּדַבְּרֵי הַרְמ"א כְּתַבְתִּי בְּחֻלְק אַה"ע דְּכִינוּ דְּנִשְׂאָר לְבַעַל זְכוּת זֶה לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה וּלְקַיָּים בּוּ הַמְצוּנָה גָרַע פִּינוּן דְּכַח אַחַר מְעַכְב עֵי"ש וּלְעוֹלָם י"ל דְּפּוֹסֵק ג"כ כְּרַבְּנָן דַּל"א כֹּל הָעוֹמֵד לִשְׂרוּף הֵיכָא דְּאֵין תְּבִיעָה לְאַחַר ע"ז וּבְאַמַּת לר"ש דְּסוּבְרָ כֹּל הָעוֹמֵד לִישְׁרָף כְּשָׂרוּף יְקֻשָּׁה בְּיֹתֵר מִשׁוּר הֵינְצָא לִיִּסְקַל דְּמִבְּנָאָר בְּמִשְׁנָה דִּי"ל הַש"ל נִימָא כֹּל הָעוֹמֵד לִיִּסְקַל כְּסָקוּל דְּמִי וּבְפִרְט דְּבָר הַמְּוֹטֵל עַל ב"ד לְקַיָּים בּוּ וּבְעֵרְתָּ הֲרַע מְקַרְבָּהּ בְּנוֹדָאֵי לֹא יִתְעַצְלוּ וְע"כ דְּמַתְּנִי דְּלֹא כְּר"ש וְהָא דְּמוֹקֵי בְּש"ס ב"ק (דָּף ע"ו) ר"מ סְבָר לֵה כַּר"ש דְּדַהַגְל"מ כַּמ"ד וְסָבַר כַּר"י ע"כ צָרִיף לֹמַר דְּבִזָּה אֵינוּ סוּבְרָ כַּר"ש וְלֹא אֲמַרִּינוּ כֹּל הָעוֹמֵד לִיִּסְקַל כְּסָקוּל וּבַלֵּא"ה מְוֹכְרָח שָׁם בְּסוּגִיָּא דְּבִזָּה אֵינוּ סוּבְרָ כַּר"ש דַּל"כ פִּינוּן שְׂשַׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד נְעֻשָׂה תְּקוּרָבַת ע"ז וּכְשָׂרוּף דְּמִי וּכְשִׁשׁוּחַט סִימָן הַשְּׁנִי הוּי כְּחוּתָהּ בְּעַפְּר וְעֵינָן תְּשׁוּבַת רַע"א ו"ל (סִי' קס"ה) גַּם הָא דְּלֹא רְצָה הַש"ס לֹמַר דְּרַבְּנָן וּר"י פְּלִיגִי בְּזָה דְּלְרַבְּנָן לְכָהּ אַחַר שְׁנַגְמַר דֵּינוּ אֵינוּ יְכוּל לֹמַר הַש"ל מִטַּעַם דְּכָל הָעוֹמֵד לְסָקַל כְּסָקוּל דְּמִי וְאֵין זֶה הַשְּׂבָה דְּלֹא רְצָה הַש"ס לְאוּקְמֵי רַבְּנָן כַּר"ש.

וְעֵינָן ב"ש אַה"ע) (סִי' קכ"ד) וּבְאַחְרֹנִים שָׁם וּבִשְׂעָה"מ הַלְכוּת גִּירוּשִׁין דְּפִלְפְּלוּ בְּדַעַת רַמְבַּם אֵם פּוֹסֵק כַּר"ש אוּ לֹא וְלִהַנְּ"ל מִמָּה דְּפּוֹסֵק דְּבַגְזָלוּן אָף אַחַר שְׁנַגְמַר דֵּינוּ הַחְזִירוּ מְוֹחְזָר ע"כ דְּאֵינוּ פּוֹסֵק כַּר"ש דַּל"כ הָא הוּי כְּסָקוּל וְאֵין זֶה הַשְּׂבָה וְאֵילוּ פִּינוּן דְּהַמְצוּנָ' מוּטָל עַל בְּעַל הַשׁוּר כְּמִבְּנָאָר ב"ק (דָּף צ"א ע"ב) הוּי הַשְּׂבָה מְעַלְיָא לְעַנְיָן זֶה וְכַן תְּרוּמָה

ונטמאת פּינן דִּיכוּל לְהַנּוּת בְּשַׁעַת בִּיעוּרוֹ הָוֵי הַשְׁבָּה מְעַלְיָא אַף לר"ש וצ"ע בְּזָה: וְאִם הִי' בְּיָדוֹ מִשְׁכּוֹן חֲמִץ וְלֹא מִכַּר הַנִּיחַ הַמַּג"א בַּצ"ע אִם הֵדִין הוּא כְּמוֹ בְּשׁוּמֵר דִּי"ל אה"פ הַש"ל וְהַלְוִי חֲזִיב לֹו לְשַׁל' א"ל פִּינָן דְּלֹא מִכַּר הַפְּסִי' מְעוֹתָיו וּבִהְגֵּהוּתִי בַּד"ח שָׁם פִּקְפִּקְתִּי דְּכִינָן דִּי"ל קִנְיָן בְּמִשְׁכּוֹן הָוֵי כְּמוֹכ' חֲמִץ שַׁעֲעָה"פ וּבִיּוֹתֵר יִקְשָׁה לַמ"ש הַרִיטְבָ"א קִידוּשִׁין (דִּי"ט) דְּהַמְלִנָה שִׁי"ל קִנְיָן בְּמִשְׁכּוֹן אֵינֹו נִפְקַע בְּמָה שְׁמַקְבֵּל חוּבוֹ רַק צָרִיף לְהַקְנוֹ' לֹו בְּהַחֲזָרָה ע"ש וַא"כ כְּפִינָן דְּנֶאֱסֵר בְּהַנָּאָה פִּיצַד יִהְיֶה רִשְׁאֵי לְהַקְנוֹת לֹו בְּהַחֲזָרָה וּמָה דְּקִשָּׁה עַל הַרִיטְבָ"א מַב"ק (דָּף מ"ט) בְּמִשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂפִיד הַגֵּר וּמַת הַגֵּר דְּנִפְקַע הַשְּׁעָבוּד וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא פְּתַבְתִּי בַּמ"א וַאֲכ"מ וצ"ל פִּינָן דְּבִאָמַת הוּא אִיסוּר הַנָּאָה נִפְקַע שְׁעָבוּדוֹ שֶׁל הַמְלִנָה מִן הַחֲמִץ וְאַף דְּתוּף הַפְּסַח עוֹבֵר הַמְלִנָה מִטַּעַם דְּעַשְׂאוֹ הַפְּתוּב כְּאֵילוֹ הוּא בְּרִשׁוּתוֹ מ"מ לְאַחַר הַפְּסַח שׁוֹב אֵינֹו בְּרִשׁוּתוֹ וְאֵינֹו שֶׁלֹו כָּלֵל פִּינָן דְּלֹא הִיָּה לֹו קִנְיָן הַגּוֹף בְּהַמְשָׁכוֹן רַק הַשְּׁעָבוּד וְכִינָן דְּאֵינֹו שְׁנָה כְּלוּם נִפְקַע הַשְּׁעָבוּד וּמִמִּילָא יָכוֹל לֹוּמֵר הַש"ל וּבְזָה אֵינֹו צָרִיף הַקְּנָאָה בְּהַחֲזָרָה וְעֵינָן עוֹד שָׁם מ"ש וּבְמָה שְׁפַתְבְּתִי עוֹד בַּד"ח דִּינֵי נ"מ (ס' י"ב) לְדוֹן לְהַסּוֹבְרִים דְּהִיכָא דְּחֲזִיב בְּדִינֵי שְׁמִים לְשַׁלֵּם מִהֵנִי תְּפִיסָה א"כ בְּמָה דְּפָשַׁע וְלֹא מִכַּר הַמְלִנָה אֵת הַחֲמִץ אַף דְּפִטוּר בְּדִינֵי אָדָם וְיָכוֹל לֹוּמֵר הַש"ל דְּהָוֵי הַיִּזְק שֶׁאֵינֹו מ"מ בְּנֹדָאֵי בַּד"ש חֲזִיב דְּלֹא גָרַע מִגְּרָמָא עִי"ש שְׁהוֹכַחְתִּי כֹן דְּחֲזִיב לְשַׁלֵּם עַכ"פ בַּד"ש וַא"כ הָוֵי הַלְוָה כְּתוּפָס חוּבוֹ בְּעַד הַיִּזְק הַחֲמִץ: ס' י"ג חֲלוּפֵי חֲמִץ אַחַר שֶׁשׁ כ' בַּש"ע (ס' תמ"ג) אִם קִנְיָן שׁוֹם דְּבָר בְּחֲמִץ אַחַר שֶׁשׁ מוֹתֵר שְׁחֲמִץ אֵינֹו תוּפָס דְּמִיּוֹ וּבַטו"ז שָׁם הַעֲלָה כְּדַעַת רַש"י דְּאִיסוּר לְמַחְלִיף וּמַעֲשָׂה דַר"ת שְׁהִבִּיא הַטוּר שָׁם הִיָּה שְׁשִׁפְחָה גּוּיָה הַחֲלִיפָה שְׁלֹא בִּידִיעַת הַבְּעָלִים לְכַף מוֹתֵר אֲבָל אַף אִם יִשְׂרָאֵל הַחֲלִיף שְׁלֹא בִּידִיעַת בְּעָלִים אָסוּר וְעִי"ש בַּפ"ח וּב"ח.

וְהִנֵּה אִם לֹא יָדַע הַמְּחַלִּיף שֶׁהוּא חֲמִץ וְלֹא נִתְכַּנְּוּן לְאִיסוּר דְּקִסְבֵּר שֶׁהוּא שֶׁל הַיִּתֵּר וְאַח"כּ נֹודַע דֵּהִי אִיסוּר הַנָּאָה נִרְאָה דְּלֹא קִנְסִינָן פִּינָן דְּלֹא יָדַע וְלֹא מְצִינֹו דְּקִנְסִינָן בַּכַּה"ג שׁוֹגֵג אֲטוּ מְזִיד וְעֵינָן ש"ף יו"ד) ס' קי"ט ס"ק כ"ה) בְּהָא דְּמִבְּנֹאֵר שָׁם בְּמוֹכֵר לְחַבְרִירוֹ דְּבָר שְׁאָסוּר בְּאֲכִילָה וְאֲכָלוֹ וְאַח"כּ נֹודַע דְּחֲזִיב לְהַחֲזִיר לֹו הַדְּמִים וְכ' רַש"י מַס' בְּכוֹרוֹת דְּהוּא מִטַּעַם קִנְסָה וּלְפ"ז דְּנוֹקָא כְּשִׁידוּעַ שֶׁהִי יוֹדַע וּמְכָרָן בְּמִזִּיד קִנְסִינָן לִיהָ הָא לֹא"ה לֹא דְּאִפְשָׁר דְּהִיָּה שׁוֹגֵג ע"ש ה"נ דְּכֹוֹתֵי פִינָן דְּמַה"ד אֵינֹו תוּפָס דְּמִיּוֹ וְגַם פִּינָן שֶׁהוּא אִיסוּר הַנָּאָה אֵינֹו זֶה דְּמִיָּהֵן כְּמוֹ שְׁהִבִּיאֹו הָרִאשׁוֹנִים חֲלוּלִין (דָּף ד') דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי קִידוּשִׁין וְרַק מִטַּעַם קִנְסָה דַעַת רַש"י הוּא דְּקִנְסִינָן לִי י"ל דְּנוֹקָא בְּמִזִּיד וְלֹא בְּשׁוֹגֵג.

וּבַסַּמ"ע (ס' רל"ד ס"ק וי"ו) כ' בְּהָא דְּמִבְּנֹאֵר שָׁם דְּכָל אִיסוּרֵי הַנָּאָה מַחֲזִיר הַדְּמִים וְאֵינֹו בְּהֵם דִּין מְכִירָה כָּלֵל כ' הַסַּמ"ע אַף אִם מְכָרוּ הַלּוֹקֵחַ לְעַפְו"ם וְקִבֵּל דְּמִים אִפִּי' הוּא דְּבָר שְׁאֵינֹו תוּפָס דְּמִים ה"מ לְאַחֲרֵים אֲבָל הַמוֹכֵר בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּעַל דִּין אָסוּר לְמְכָרוֹ וְאַף אִם מְכָרוּ קִנְסוּהוּ דְּאָסוּר לְהַנּוּת הוּא בְּדִמִיָּהֵן מַש"ה צָרִיף לְהַחֲזִיר לְזֶה הַלּוֹקֵחַ כָּל דְּמִיּוֹ וּבְש"ף שָׁם דְּכֹן דַּעַת רַש"י חֲלוּלִין וְכֹן עֵינָן וְדִלָּא כְּמוֹ"ש בַּס' מַע"מ בְּכוֹרוֹת וְהִיָּנֹו דְּהַמְעַדְנֵי יו"ט הַשִּׁיג עַל הַסַּמ"ע וּפּוֹסֵק דָּאִם כְּבָר קִבֵּל הַמְּעוֹת מוֹתֵר לְהַנּוּת א"כ אִם מְכָרָן לְכוּתִי וְקִבֵּל דְּמִיָּהֵן הַדְּמִים מוֹתֵרֵין בְּהַנָּאָה וְאֵינֹו לְהַלּוֹקֵחַ עַל הַמוֹכֵר כְּלוּם עִי"ש.

וְע"ז הַשִּׁיג הַש"ף וּפּוֹסֵק כְּדַעַת רַש"י. וְלַמ"ש תְּמַהֲנֵי וְלֹא אוֹכַל לְעַמּוֹד עַל סוּף דַּעַתָּן דְּנֹדָאֵי אִם הַלּוֹקֵחַ יָדַע וְקִנְיָה הָאִיסוּר הַנָּאָה הַמְּעוֹת מַתְּנָה כְּמִבְּנֹאֵר וְעִי' תוּס' (דָּף מ"ה)

וע"כ פנונתם אם הלוקח לא ידע דהוא איסור הנאה ומכרן לגוי ובזה י"ל לכ"ע הדמים מותרין ואף רש"י מודה פ"ן דלא עביד איסורא א"כ בזה שפיר כתב המע"מ דאין להלוקח על המוכר לו פלום.

אף י"ל פ"ן דעכ"פ המוכר ידע ועי"ז שעשה איסור ומכר לו להלוקח הישראל האיסור הנאה נכשל הלוקח שמכרו לנכרי א"כ קנסינן להמוכר ומתזיקן פ"ן דהמקח בטיל דהנה מום במקח ונתחייב להחזיר הדמים שקבל רק שפא בטענה פ"ן שהלוקח מכרו וקבל דמיו לא יתחייב להחזיר א"כ זה תליא אם אסור להמוכר הדמים מטעם קנס אז אף דבאמת ללוקח שמכר בשוגג מותר הדמים מ"מ אינו מסולק בזה מן המוכר פ"ן דהמוכר אסור להנות וממיל' לדעת רש"י דאסור למוכר חייב להחזיר דמים שקבל ומרויח הלוקח ולהחולקים דמותר גם להמחליף א"כ עולה זה ללוקח בעד פ"רעון חובו מן המוכר אולם יש לגמגם גם בזה דנאמר דבכה"ג ג"כ קנסינן למוכר פ"ן דלא עשה רק שמכר לישראל ובשביל זה חייב להחזיר הממון ואם"כ מה שמכר הלוקח לעכום לא עשה הוא רק שהנה גם לזה ומנ"ל דגם בכה"ג קנסינן.

אולם באמת שם בלא"ה המוכר חייב לשלם להלוקח פ"ן דהמקח נתבטל ואף להחולקים על רש"י וסוברים דמותר אף להמחליף עצמו ואף אם הלוקח הנה מוכרו במזיד אחר שנודע לו שהוא איסור הנאה יש לדון ג"כ דמ"מ א"י המוכר לסלקו בזה פ"ן דכל הטעם דהדמים מותר ואינו תופס דמיהן הואיל דאין זה דמיהן פ"ן דבאמת לא שנה כלל ואיסור הנאה הוא והדמים או גזל או מתנה הוא בי"ד המוכר א"כ זכה הלוקח בהמעות מן ההפקר דכ"ז שלא בא ליד המוכר לא זכה בו הגע עצמה אם אחד לוקח איסור הנאה ומכרו לגוי וקבל דמיו להסוברים דמותר למחליף היעלה עה"ד דהמוכר יזכה בהמעות וזה שקבל יהי מחויב להחזיר לו הדמים זה נדאי אינו פ"ן דאיננו בעל המעות דאינו שנה פלום והדמים שקבל בעד אסה"נ או גזל עכו"ם הוא דבכה"ג שרי או מתנה ע"כ פ"ן דלא נתפנון לזכות בעד בעל האיסור הנאה ממילא זוכה בו הוא וה"נ דכונת' פ"ן דהלוקח או דלא ידע דהוא איסורי הנאה ולא נתפנון רק לזכות בעצמו בהמעות או אף אם ידע מ"מ פ"ן דלא נתפנון לזכות בעד המוכר רק בעדו ב"מ מסולק הוא נגד המוכר מהדמים שנתן לו דכבר נתחייב לשלם ואף אם נתפנון לזכות בעד המוכר תליא במחלוקת אם בעי ש"לוחו דבעה"מ כמ"ש תוס' ב"מ (דף ע"ח) דבכה"ג ל"מ זכה מן העכו"ם בעד ישראל ואכ"מ בזה] וא"כ שם לכ"ע חייב המוכר להחזיר הדמים שקבל להלוקח אף אם הדמים מותר ללוקח פ"ן דלא ידע לכ"ע ואם ידע להחולקים על רש"י דמותר ממילא יעלה זה לפרעון חובו דהלוקח מהמוכר פנ"ל וידעת רש"י אסור להלוקח נדאי חייב להחזיר לו המוכר דמיו ולא תלי' פ"ן זה במחלוקת הפוסקים ודברי הסמ"ע והש"ך והמע"י צ"ע להבינם ועיין תוס' יו"ט סוף (פ"ה) דבכורות ומ' הטו"ז ואפ"י בלא ידיעת ישראל אם ישראל אחר עביד איסורא וקנה ירקות אלו יש לאסור לטעם דרש"י שא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח אינו מוכן לפי"ז פ"ן דישאל בעל איסה"נ אינו מצוה לו למה קנסינן לו וגם ראיות רש"י דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ל"ש בזה פ"ן דאם מלנה לו באמת אסור לו להנות אבל פשאינו מצוה לו אף די"ל דלהמחליף אסור דקנסינן ליה מ"מ לבעלים למה נאסר פ"ן דלא עביד איסורא וגם לא זכה בו רק דהוי פהפקר ומותר לכ"א חוץ להמחליף.

ועיין שעה"מ הלכות חמץ דהביא להקת ראשונים דכל שיהחליפו אחר שלא בשליחותו ושרי וטעמא נ"ל דכל שיהחליפו אחר לא מחזי כ"כ כמתהני מחמץ ואינו ניפר וא"נ אפשר דטעמין דס"ל דמאי דאסור למחליף עצמו הוא משום קנסא הואיל ועבר להחליפו ומש"ה פל שיהחליפו אחר שרי ע"ש.

ולענ"ד מוכרח בדעת רש"י דעיקר הטעם דאסור למחליף הוא משום קנס דהא רש"י כ' ונ"ל ויש אומרים שאף לעצמו מותר וטעות בינדם דא"כ מציינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה מוכרו לעפו"ם ואנן תנן כו' והא דלא פתב רש"י בכלל מציינו דמים לאיסורי הנאה ונקיט דוקא חמץ ושור הנסקל היינו משום דחמץ הוא מתניתן להדיא כמו שיהביא ושור הנסקל הוא ג"כ מבואר בפרייטא ב"ק (דף מ"ה) מקרו אינו מכור וכן פרייטא ב"ק (דע"א) גנב שור הנסקל וטבחו חכמים פוטרין.

והנה דעת רש"י מבואר מש"ס ב"ק (דף צ"א) דהוא פדעת ר"ת דשור הנסקל לא נאסר מחיים שכתב אבל קדמוהו ודנוהו ליסקל לא מענינן בדינה לשהויי לרדיא הרי דרק מטעם ענוי דין לא משהינן אבל באמת לא נאסר מחיים רק הא דמקרו אינו מכור הוא כמ"ש ר"ת בתוס' זבחים (דף ע"א) וסנהדרין (דף פ"א) דאסור למפור ולענות דינו רק חיוב להביא לב"ד לסקלו ומזה למד רש"י דהדמים אסורין למחליף הרי אף דליפא איסור הנא"מ דמיו אסורין למחליף וע"כ הוא מטעם קנס דאסור למחליף ומעשה בלא ידע נראה דלא קנסינן שוגג אטו מזיד: והח"י פתב ונ"ל ול"נ דאף המחמיר לדידן' בחלופין תוך הפסח היינו דוקא פסות פירות וכלים שהוא דבר הנזכר ונראה וכ"כ תוס' חולין כו' אבל דמיו מותרין אף לכתחלה וכן משמעות התוס' ר"פ כ"ש.

ולא אדע הא לדעת רש"י ודאי אף דמיו אסורין דכל ראיות רש"י דלהמחליף אסור דא"כ מציינו דמים לחמץ בפסח הרי דאף הדמים אסורים דאל"כ מציינו דמים שיחליף בעד דמים ורק לדעת התוס' יש לחלק והתוס' ר"פ כ"ש לשיטתם דמותרין אף למחליף ובאמת יש להתבונן בדברי התוס' שם מאי בעי בזה לבאר דהדמים מותרין ואולי י"ל דהתוס' אשמועינן רבותא דהי' מקום לומר דבזמן דרבנן תחלת שש דמה"ת מותר עדיין רק מדרבנן אסור י"ל דכיון דמד"ת מותר הוי זה דמיהן קמ"ל דמ"מ פיון דמדרבנן אסור בהנאה וכמו ש'מבואר שם בש"ס דעבר זמנו אסור בהנא' קאי על שעות דרבנן פתבו התוס' דגם בזה הדמים מותרין וכ"כ בס' ברית אברהם.

עוד פתב הח"י דכ"ז דוקא חלופי חמץ מותרין אבל החמץ עצמו אף שפחלף וחסור וניתן לישראל מ"מ באיסור הראשון קניי' כמשמעות הש"ס והפוסקים דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח דאסור בהנא' עכ"ד והנה דעת פמה אחרונים דלא כן הוא דאף דחמץ אחר שש אינו ברשותו ועשאן הפתוב פאילו הוא ברשותו לעבור עליו בב"י היינו פל זמן שהוא ברשותו ולא זכה בו אחר אבל אם זכה הנכרי קודם הלילה דעדיין לא עבר הישראל בב"י אף דכבר חל עליו המ"ע דתשביתו מ"מ לא מציינו דקנסינן ליה בשביל זה וכ"כ בפשיטות הנו"ב ובצל"ח פסחים אולם המקו"ח (סוף סי' ת"מ) כ' פיון דאוקמין רחמנא ברשותא דידן' בע"כ א"י להקנותו לגוי דלאו ברשותן' הוא להקנותו ונהרי הוא ברשותו כמקדם וחיוב בהשבתה דוקא ועובר על ב"י ודבריו אינם מוכרחים דאף די"ל פיון דאוקמין רחמנא ברשותן' וחיוב לקיים מצות השבתה אין הגוי יכול לזכות בו דהחיוב

על הבעלים הישראלי לקיים בו מצות השבתה וכמו בשור העומד להריגה דמבואר בש"ס ב"ק (דף צ"א) דא"ל אגא בעינא למעבד הא מצנה מכ"ש אם הנכרי זוכה דלא יתעבד המצנה ובנדאי יכול הישראלי להוציא ממנו בדיינים וא"כ אפ"ל דאם נשאר אצלו בפסח מ"מ פינו דהישראלי יכול להוציא ממנו בדיינים הני פתמזו של ישראל ועובר על ב"י לדעת החולקים על הגאונים בישראל שהפקיד תמזו או עכ"פ מדרבנן ואסור אהה"פ כמבואר במג"א (סוף סי' תמ"ז) אולם אם הגוי זוכה בדעת בעלים פינו דיש לנכרי זכיה בו ולדידך' ממון גמור הוא ונדאי זוכה הנכרי ואינו יכול להוציא ממנו בדיינים אף דמנטל עליו העשה דהשבתה מ"מ ביטל בינדים העשה הזאת במה שהקנה להנכרי וכבר זכ' הנכרי ואינו עובר שוב בב"י ומותר לאחר הפסח להסוברים דבשביל עש' דתשביתו שביטל לא קנסינו לי ובהך דינא דשפחה שהחליפה שלא מדעת י"ל פינו דבאמת יכולים הבעלים להוציא בדיינים ולבטל המקח נשאר החמץ של ישראל ואסור אהה"פ וכמ"ש הח"י אכל בנידון דהביא הש"א דכנראה זכה הנכרי מדעת ישראל בזה י"ל דמותר אהה"פ: וראיתי לאמ"ו ז"ל בדברי חיים (סי' ג') דהשיג על המקו"ח מדברי הרשב"א נדרים (דף מ"ז) שכ' במסלק חובו באיסור הנאה החוב אינו מסולק דבע"ח שזכה מהפקר זוכה דהני פתמז בפסח ומבואר דחמץ בפסח הני הפקר ממש ודלא כמקו"ח ולמ"ש דבע"כ דישאראל ונדאי לא יכול הנכרי לזכות דיכול לומר אגא בעינא למעבד מצנה ע"כ מה שכ' הרשב"א דהו"ל פתמז בפסח היינו במקום דליכא חיוב על הבעלים בתשביתו פגון שהחמץ רחוק מן הבעלים או שהבעלי אינם יודעים היכן הוא והרשב"א רק דוגמי נקט בקושיתו שם בקונ' בני נהנה בחיי ובמותי דכיצד לנה ובע"ח באין ונפרעין הא זוכה מן ההפקר פינו דאסור בהנאה לא ירש כלל ונקט דהני חמץ בפסח היינו במקום דליכ' עליו חיוב דתשביתו וכדומה וכמו ערלה וכלאי פרים.

וא"כ י"ל דאף בידיעת הבעלים אין בכחם להקנות להעכו"ם דע"כ אוקמי רחמנא ברשותנו היכא דקאי בעשה דתשביתו וכמ"ש המקו"ח. אף מ"מ מסתברא כמו"ש פינו דאינו יכול להוציא בדיינים והוא ביטל העשה בינדים שוב אינו עובר וכמו"ש הש"א והנו"ב: ודע לדעת רש"י דהדמים אסור להחליף הוא לדידך' כמו כל איסורי הנאה אף דמטעם קנס הוא מ"מ אף במת קנסוהו בנו אחריו פינו דלדידך' אסור אין הבן יורש הממון וכמ"ש האחרונים דחמץ דעבר עליו הפסח דאסור ואף במת קנסוהו לבנו אחריו דחזינו לחמץ בפסח כמבואר ועיין מקו"ח (סי' תמ"ח) דמה"ת ירויח הבן דלעולם חשבנו להבן במעשה אביו פאלו נעשה הדבר באונס שלא ע"י חטא חייב בביעור עי"ש ואף דחלופי חמץ עיקר הטעם מטעם קנס הוא הואיל דעבר במזיד ואם החליף בשוגג מותר להנות מ"מ פינו דקנסוהו שלא ינה מאיסור הנאה הני פאיסור הנאה ממש ואינו יכול להוריש לבנו והני פהפקר וכן מבואר מדברי בעה"ת (שער מ"ו ח"ו) דלדעת רש"י אם מכר אסה"נ וקבל הדמים והלנה הדמים לאחר דאינו פורע לו כלום שהרי לנה השני מותרין ולמלנה הראשון אסורין עיי"ש הרי דלית להו להבעלים שום קנין בהדמים: וראיתי שני גדולי הדור שהעלימו עין מדברי בעה"ת הנ"ל ה"ה בספר חקרי לב חאה"ע (סי' כ"ב בסופו) שכ' להשיג על המל"מ דלמד מד' רש"י דבקדושים אולינו בת' המקבל פינו דמכרו וקדש בדמיהו מקודשת אף דאסור הדמים להחליף מ"מ פינו דחזי לה מקודשת ומה"ט המקדש לחולנית שיש בה ספנה באסה"נ

מקודשת וכתב החק"ל דלרש"י אע"ג דכל מין הנאה נאסר לו הנאת קידושין לא נאסר מעיקרא וכתעם רש"י ז"ל וכינון שפן נראה דהגזול ממנו דמים אלו קאי בלאו דגזול דהא קו"י לי לקדש בהם אשה וזכיה אית לי בדמי אלו דמנ"מ אם א"י למןכרו ס"ס הא קנו בהו אשה וכינון שפן נמצא דהקא קו"י לדידן' נחזי לדידה ואין חולק בדבר דכל דלא קו"י לדידה אף דקו"י לדידה אינה מקודשת וכדברי הריטב"א ע"ש בדבריו.

ומדברי בעה"ת מבואר דלא כן הוא דס"ל כינון דאסור למחליף הלנה ממנו פטור מלשלם וע"כ דלא קאי בלאו דגזול ואף לקדש אשה אסור עכ"פ לכתחילה בהנה דמים פדקתני מקרן וקדש דיעבד אין לכתחלה לא ואף דלעת רש"י אם מותר בדיעבד הוי בר ממון ושם בעלים ואינו סובר דלאו דמיהו הו היינו פינון שאין מי שמעפב עליו רק אריה דרבע עליה איסור' דאסרה התורה למפור ושהה בכלל הנאה דאסרה התורה ומ"מ אם תאמר דהדמים מותרין לו לכל דבר הוי שם בעלים עליו אבל פינון דדמי חלופין ע"כ אסור לו להנות אף אם קדש אשה בדמיו מקודשת אם ידעה ומתרצה אבל אין זה ממון הראויים לו ולאו גזולן הוא עליו וע"כ רק מטעם דלדידה הוי ממון לכך מקודשת וכבוד שארי הגאון המנות ז"ל בס' זית רענן הוסיף לומר דלבנו לא קנסוהו לאסור עליו דמי איסה"נ ושם גזולן על הלוקח ממנו ולמד פן מדכ' רש"י ע"ז (דף נ"ז ע"ב) דלא מיתפסו באיסורא וממונא הוא אע"ג דאיהו אסור לאיתנהווי מניניהו מיהו האי הנאה מטי ליה ע"י ערלה אבל איהו לא מערלה קא מטי לה כו' ומתיבות אלו שכ' וממונא הוא נשמע תוכן פנונתו דאע"ג דאסורין למחליף מדרבנן דקנסוהו או למ קנינו שיש לו בגופו לא פקע ומשו"ה ממוןא הוא לכ"ד ולהורישו לבנו עיי"ש, ובאמת אדרבא מדדייק רש"י ממוןא הוא ולא פתב ממוןא מבואר דרק שם ממון עליו בעלמא דיכול כל אחד להנות ממנו אבל לא ממוןא דהמחליף דלו קנסינן דא"י להנות בשום דבר ואצלו לאו ממון הוא והבעה"ת הביא דברי רש"י מס' ע"ז האלה ודייק מזה דממונ' אתא לידה אבל להמחליף אין בו תורת דמים ולכך מי שלנה ממנו מעות האלה אינו פורע לו כלום דלזה השני מותרין ולמלנה הראשון אסורין וע"כ דסובר דגם לבנו קנסינן והינו פינון דדמים אלו באו מאיסורי הנאה רואין אנו אותם פאיסור הנאה לגבי דידי' ואינו מוריש לבנו דלא יש לו שום זכות יותר מאחרי' ומצד זה דברי המל"מ נכונים.

ברם בגוף הדבר דעשה מחלוקות בין רשב"א ורש"י פבר האריף אאמ"ו ז"ל בספרו ד"ח דיני קידושין (סי' י"ב) בדברים נכונים דאין פאן מחלוקות דבאסה"נ שאסור לכל העולם אף דהיא חולנית אף רש"י מודה דאינה מקודשת דלית לה זכיה באסה"נ רק התור' התירה להנות לה דכל איסורים נדחים מפני פ"נ אבל תורת ממון לית' בי' וכבר קדמוהו בזה בס' אבני מלואים (סי' כ"ח) ועי"ש עוד בד"ה בדברי' נכונים ואכ"מ בזה: סי' י"ד בספר ח"י (סי' תמ"ה ס"ק ו') מביא בשם בית הלל דשלהבת של חמץ מותר דל"ג מע"ז דאפרן אסור ושללהבת מותר והח"י השיג עליו וכ' דפשוט הוא להיפך מש"ס ביצה (דף ל"ט) דפריף על שלהבת של הקדש דלא נהנין ושל ע"ז מותר ומ"ש ומשני ע"ז בדילי אינשי מיני' לא גזרו הקדש לא בדילי גזרו בי' רבנן וברש"י ותוס' שם דנגד ע"ז קרי לא בדילי בהקדש א"כ חמץ דלא בדילי מיני' פלל מכ"ש דשלהבתן אסורה.

וְרֵאִיתִי בְּסֵפֶר מַחְנֵה רְאוּבוּן חִידוּשֵׁי בִּיצָה שֶׁם דְּמַצְדִּיק לְדַבְרֵי ב"ה דְּהָא קְתַנֵּי שֵׁם בְּמוֹדֵר הַנָּאָה דְמוֹתֵר בְּשִׁלְהֶבֶתוֹ וְאִמְאֵי הָא לָא בְּדִילִי מִיְנִיָּה כְּמוֹ בְּהַקְדָּשׁ וְצ"ל דְּהָא דְפָרִיף הַש"ס מ"ש עַל ע"ז וְהַקְדָּשׁ דְּבִקְנֵי תַרְנוּנֵיהוּ הַגְּחָלֶת אֲסוּרָה מִדְּאוּרֵיִתָּא וּמִשְׁנֵי שְׁפִיר מִשָּׂא"כ גְּבִי מוֹדֵר הַנָּאָה דְּגַחְלֶת אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן בְּשִׁלְהֶבֶת לָא גְזָרוּ אִטּוּ גַחְלֶת וּמִמִּילָא בְּחֻמְזָא דְּגַחְלֶת וְאִפְרֹן אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן לְכַף לָא גְזָרוּ בְּשִׁלְהֶבֶת כְּמוֹ בְּמוֹדֵר הַנָּאָה: וְכֹן הֶעֱלָה בִשְׁעָה"מ (ה"ל ע"ז וְלִי קִשְׁיָה ע"ז מְנַיִן לְהוּ לּוֹמֵר דְּגַחְלֶת בְּמוֹדֵר הַנָּאָה אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן הָא אֵינוֹ דוֹמָה לְשָׂאֵר הַנְּשָׂרְפִין דְּאַף דְּאַפְרֹן מוֹתֵר הוּא הוּאִיל דְּנַעֲשֵׂה מְנוּתָן כְּמוֹ"ש תוֹס' סוֹף מִס' תְּמוּרָה אֲבָל בְּמוֹדֵר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ דְּנֶאֱסֵר נְכִסֵּי חֲבִירוֹ עָלָיו בְּכָל פַּעַם וְאַף אִם קָנָה נְכִסִּים אַח"כ ג"כ אֲסוּרִין עָלָיו דְּאֲסוּר לְהַנּוֹת מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ וְדָאֵי אִם נִהְיָה אֶף מִגַּחְלֶת עוֹבֵר בְּבַל יַחַל פִּינּוֹן דְּהוּא מְמוּנָה וְאַף אֲפָרֹן אֲסוּר דְּחַל הָאִיסוּר בְּכ"פ רַק בְּשִׁלְהֶבֶת דְּהוּי אֵין בּוֹ מִמֶּשׁ בְּזָה מוֹתֵר וְא"כ יְקִשְׁיָה אִמְאֵי ל"ג עַל שִׁלְהֶבֶת אִטּוּ גַחְלֶת כְּמוֹ בְּהַקְדָּשׁ: אוֹלָם יֵשׁ לּוֹמֵר דְּלִגְבֵי מוֹדֵר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ חֲשׁוּב יוֹתֵר בְּדִיל מִיְנִיָּה מִפְּן הַקְדָּשׁ וְכֵה"ג מְצִינוּ בְּנִדְרִים (דָּף מ"א) בְּמוֹדֵר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ דְּאוֹכֵל עִמּוֹ עַל הַשְּׁלֶחֶן וְכ"ש הָרֵא"ש דל"ח שְׁמָא יֵאֱכֹל עִמּוֹ דְּכִינּוֹן שְׁהִדִירוֹ מִסְתַּמָּא שׁוֹנְאִים זא"ז טְפֵי מִשְׁנֵי אֲכֻסְנָאִים הָאוֹכְלִים עַל שְׁלֶחֶן א' זֶה בְּשֶׁר וְזֶה גְבִינָה וְעֵינֵי ש"ף יו"ד (ס' פ"ח) וְלִכְפֵּי נְמִי לָא גְזָרוּ עַל שִׁלְהֶבֶת דְּמוֹדֵר הַנָּאָה אִטּוּ גַחְלֶת כִּינּוֹן דְּהִדִירוֹ מִסְתַּמָּא שׁוֹנְאִים זא"ז וְלֵא יָבֵא לְהַנּוֹת מִפְּנֵי רַק שִׁלְהֶבֶת דְּאֵין בּוֹ מִמֶּשׁ וְהַש"ס פָּרִיף רַק מ"ש הַקְדָּשׁ דְּבְדִיל מִיְנִיָּה וְאֵעִי"כ גְזָרוּ וּמַע"ז לָא גְזָרוּ וְע"ז מִשְׁנֵי דַע"ז בְּדִילִי מִיְנִיָּה טְפֵי וְא"כ בְּחֻמְזָא דְּלֵא בְּדִיל מִיְנִיָּה י"ל דְּגְזָרוּ.

וכמ"ש הח"י ובפֶּרֶט לְדַעַת הַב"י יו"ד (ס' קמ"ב) דְּגַחְלֶת שֶׁל ע"ז אֵינוֹ אֲסוּר רַק מִדְּרַבְּנָן. וְכֹן דַּעַת יֵשׁ מִי שְׁאֵמֵר בְּש"מ בִּיצָה שֶׁם וְעֵי"מ אִמְאֵי וְצ"ל בְּד"ח דִּינֵי חֻמְזָא (ס' י"ז) וְאֵעִי"כ הוּי ס"ד דְּשֶׁם מְהָרָאֵי לְגְזוֹר אִם לָא דַמַּע"ז בְּדִילִי מִיְנִיָּה לְכַף לָא גְזָרוּ עַל שִׁלְהֶבֶת בְּשָׂרִיפָה.

א"כ בְּחֻמְזָא י"ל דְּגְזָרוּ וְהָא דְּלֵא קְתַנֵּי בְּפִרְיֵת' שִׁלְהֶבֶת דְּחֻמְזָא י"ל דְּכִינּוֹן דְּתַלְי' בְּפִלְגוּת' אֵי בִיעוּר חֻמְזָא בְּשָׂרִיפ' א"ל לָא קְמִירֵי וְכֵה"ש הַמ"ר שֶׁם. אֶף מ"מ אֵין מְזָה הַשְּׂגָה עַל ב"ה דְּבַל"ס אֵיירֵי הֵיכָא דְּעוֹסֵק בְּשָׂרִיפָה וּמְחַזִּיר אַחֲרֵי לְשׁוֹרְפוֹ בְּזָה ל"ג כְּמוֹ דְּמְבֹאֵר ש"ס פְּסָחִים) דָּף י"א (הוּא עֲצָמוֹ מְחַזִּיר עָלָיו לְשׁוֹרְפוֹ מִכָּל קְאָכִיל מִיְנִיָּה אוֹ דְּסוֹבֵר פִּינּוֹן דְּלֵא שְׂכִיחַ פְּלֵל שְׂיָבֵא שִׁלְהֶבֶת מִהַחֻמְזָא לְבַד בְּלֵא עֲצִים לָא גְזָרוּ פְּלֵל בְּזָה.

וז"פ: וַיֵּשׁ לְהַבִּין בְּהָא דְּשִׁלְהֶבֶת שֶׁל ע"ז מוֹתֵר וְל"ג מִשׁוּם דְּבְדִילִי אֵינְשֵׁי מִיְנִיָּה וּבְהַקְדָּשׁ גְזָרוּ הָא אִיפְכָא מְצִינוּ בַע"ז (דָּף מ"ח ע"ב) לָא יֵשׁב בְּצִילָה וְכָתְבוּ תוֹס' שֶׁם וְל"ד לְצִלוֹ שֶׁל הֵיכָל דְּהֵיכָל לְתוֹכּוֹ עֲשׂוּי אֲבָל אֲשֶׁרָה עֲשׂוּיּוֹת לְצִל א"נ חוֹמֶר' דַּע"ז שְׁנֵי וּבִש"ס שֶׁם פָּרִיף פְּשִׁיט' וּמְתַרְץ לָא נֶצְרַכ' אֲלֵא לְצִל צִילָה וּמֵאֵי הַפְּשִׁיטוֹת פִּינּוֹן דְּאִיסוּר זֶה הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן לְהַחֲמִיר יוֹתֵר בַּע"ז מִן הַקְדָּשׁ וְאַנּוֹן מְצִינוּ דְּבִשִׁלְהֶבֶת הַחֲמִירוֹ בְּהַקְדָּשׁ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הַחֲמִירוֹ בַּע"ז וּבְמַבְי"ט בְּקִרְיַת סֶפֶר כְּתַב דְּאַף צִל אֲשִׁירָה אֵינָה אֲסוּרָה מַה"ת דְּצִל הוּי דְּבָר שְׂאֵין בּוֹ מִמֶּשׁ כְּמוֹ שִׁלְהֶבֶת רַק מִדְּרַבְּנָן הוּא דְּאֲסוּר וַיְקִשְׁיָה בְּיוֹתֵר מֵאֵי פָרִיף בִּש"ס פְּשִׁיטָא פִּינּוֹן דְּבִשִׁלְהֶבֶת ל"ג דְּבְדִילִי אֵינְשֵׁי מִיְנִיָּה מְחַמַּת מֵאִיסֵי דַע"ז צָרִיף לְאֲשִׁמוּעֵינּוּ דְּהֶצֵּל אֲסוּר וְצָרִיף לְדַחֲוֹק בְּזָה: ס' ט"ו אִם מְצָא חֻמְזָא בְּיו"ט מְבֹאֵר (ס' י

תמ"ו) דְּכּוּפָה עָלָיו כָּלִי וְכַתֵּב הֶרֶם"א לְפִי שֶׁלֹּא יוּכַל לְטַלְטְלוֹ בְּיו"ט גַּם לְשָׂרְפוֹ בְּמִקְוָמוֹ
אָסוּר וּמִשְׁמַע אַף אִם לֹא הָיָה בְּכֹלל הַבִּיטוּל ג"כ וּכְמ"ש תּוֹס' פְּתוּבוֹת (דָּף ז') דְּלֹא
שָׂרִינָן לְשָׂרֹפֵי מִשׁוּם מִתּוֹךְ מִשׁוּם דְּאָסוּר לְשָׂרְפוֹ מְדַרְבָּנָן מִשׁוּם מְוַקְצָה דְּאָסוּר לְטַלְטְלוֹ
דְּמִשׁוּם אִיסוּר הַבְּעָרָה הֵנָּה אֲמָרִינָן מִתּוֹךְ אַף אַחַר שְׂבִיטְלוֹ דְּמ"מ מְדַרְבָּנָן מִצְנָה לְשָׂרְפוֹ
וְהוּי צְוֵרָה הַיּוֹם וְכֵן מִשְׁמַע פְּשָׁטוֹת דְּבָרֵי הָרִי"ף וְהֶרֶם"ב"ם דְּאֵף בְּלֹא בִיטְל מ"מ אָסוּר
לְשָׂרְפוֹ וּבַהֲג"מ (פ"ג מַחו"מ) הִקְשָׁה יְבַעְרָנוּ בְּמִקְוָמוֹ מִטַּעַם מִתּוֹךְ וְכַתֵּב דְּמִיָּרִי שְׂבִיטְלוֹ
וְלֹא עָבַר בְּב"י וּב"מ אַף אִם לֹא יְבַעְרָנוּ וְאֵנָּן בְּעֵינָן שְׂתַהֲי' הַבְּעָר' לְצו"ק וְחֹלֵק עַל
הָעֲמוּד וּבִתְשׁוּבַת מְהָר"ם לְוִיבְלִין (ס'י' כ') הוֹכִיחַ מְנָה דְּדַע' הַג"מ בְּדַע' רַמְבַּ"ם דְּאֵף
בְּמִקְוָמוֹ אָסוּר לְשָׂרֹף הַחֲמִץ וּכ"מ פְּשָׁטוֹת דְּבָרֵי הֶרֶם"א וְכַתֵּב הַטַּעַם אַף דְּהַבְּעָרָה מִתּוֹךְ
וְגַם א"צ לְטַלְטֵל הַמְּוַקְצָה דִּיכּוֹל לְבַעְרָנוּ בְּמִקְוָמוֹ מ"מ אָסוּר לְטַלְטֵל הָעֵצִים וְהָאֵשׁ לְצְוֹרָה
מְוַקְצָ' דְּאֵף דְּלֹא קִי"ל כִּר' יִצְחָק דְּאָמַר אֵין כָּלִי נִיטְל אֱלֹא לְדָבָר הַנִּיטְל מ"מ הֵינָנוּ בְּדָבָר
שֶׁיֵּשׁ תּוֹרַת כָּלִי עָלָיו אֲבָל עֵצִים וְאֵשׁ שְׂאִין עָלֵיהֶם תּוֹרַת כָּלִי לְכ"ע אֵינּוּ נִיטְל לְצְוֹרָה
דְּבָר שְׂאִינּוּ נִיטְל וּכְמ"ש תּוֹס' בֵּיצָה (דָּף כ"ח) דְּשָׁפוּד פִּינּוּ שְׂאִין תּוֹרַת כָּלִי עָלָיו לְאַחַר
מְלֹאכְתּוֹ יֵשׁ עָלָיו תּוֹרַת מְוַקְצָה הַה"ד אַף בְּעֵצִים דְּנִתְּנוּ לְהַסְקָה מ"מ אֵין תּוֹרַת כָּלִי עָלֵיהֶם
וְיֵשׁ עָלֵיהֶם דִּין מְוַקְצָה קִצָּת לְעֵנָּן שֶׁלֹּא לְטַלְטֵלָם לְצְוֹרָה דְּבָר שֶׁאֵין ע"ש.

וְעֵדֵינָן ק' הָאֵיכּוֹל לְטַלְטֵל לְהַבְּעִיר כָּלִי מִמֶּשׁ דְּקִי"ל מְסִיקִין בְּכֹלִים וְעַל הַכָּלִי תו"מ אֵין
וְגַם הָאֵשׁ יְכוֹל לְהַנִּיחַ לְהַדְּלִיק הַכָּלִי דְּהָא כְּבָר הִקְשָׁה הָרִיב"א מִס' בֵּיצָה שָׁם עַל הָא דְּאֵין
סוּמְכִין בְּבִקְעַת מ"ש מְאָפֵר שְׁהִנְסֵק בְּיו"ט, דְּכָל שֶׁהוּא חָם וְרֹאזִי לְצִלוֹת בּוֹ בִּיצָ' מִתּוֹךְ
לְכַסּוֹת בּוֹ וּמִתְרַץ דְּשָׁם עֵדֵינָן רֹאזִי לְתַשְׁמִישׁוֹ לְצִלוֹת שָׁם בֵּיצָה לְכָהּ יְכוֹל לְתַת אַף בְּמִקְוָמוֹ
שְׁהִדָּם שָׁם אַע"פ שֶׁהִדָּם מִתְכַּסֶּה בּוֹ אֲבָל כָּאֵן אֵי אֲפָשֵׁר לְהַצִּית בּוֹ הָאוּר בְּמִקְוָמוֹ שְׁסַמָּה
בּוֹ הַדָּלַת וְאֵף לֹא בְּמִקְוָמוֹ שְׁנָתָן אוֹתָהּ סְמוּכָה לְקִדְרָה שְׂאֵם יִצִּית בּוֹ הָאֵשׁ תִּשְׂרַף הַדָּלַת
אוֹ תְּפוּל הַקִּדְרָה עִי"ש וְעֵינָן מ"ש בְּזָה לְקַמֵּן בְּדִינֵי יו"ט א"כ כָּאֵן נְמִי פִּינּוּ דְּרֹאזִי הַכָּלִי
לְכָל תַּשְׁמִישׁוֹ לִית בִּי תּוֹרַת מְוַקְצָ' וְלְהַצִּית בּוֹ הָאֵשׁ ג"כ יְכוֹל פִּינּוּ דְּרֹאזִי עוֹד לְאוֹתוֹ
תַּשְׁמִישׁ לְהַדְּלִיק וְלִבְשֵׁל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הַצִּית הַחֲמִץ מִן הָאֵשׁ וְא"כ עֵדֵינָן קִש' יְבַעְרָנוּ
בְּמִקְוָמוֹ גַּם גּוֹף הַדִּין הוּא דְּבָר חֲדָשׁ לְתַת תּוֹרַת מְוַקְצָה עַל הָאֵשׁ שֶׁלֹּא יְטַלְטְלוּ לְצְוֹרָה
דְּבָר שְׂאִינּוּ נִיטְל כְּגוֹן לְלֶכֶת עִם נֵר הַדּוֹלֵק לְרֹאזִי שֶׁלֹּא יִתְקַלְקַל הָאוֹצָר וְכַדוּמ' נְדָאֵי
מִתּוֹךְ פִּינּוּ דְּעַל הָאֵשׁ לִיכָּא תּוֹרַת מְוַקְצָה כָּלִל: וְרֹאזִי בְּגַלְיוֹן מַג"א מְרַבִּינוּ עַק"א ז"ל
שַׁכְת' וְלְכֹאזְרָה קָשָׁה יְבַעְרָנוּ בְּמִקְוָמוֹ דְּהוּי בְּעֵידָנָא וְצ"ל פִּינּוּ דְּמִדְּאוּרֵיִתָּא מְהִנֵּי פִּירוּר
וְאֲפָשֵׁר לְקַיָּים שְׁנֵיהֶם אָסוּר לְשָׂרְפוֹ וְאַחֲרֵי דְּאָסְרוּ חז"ל לְטַטוּל מְוַקְצָה אָסוּר לְפָרֵר דְּלֹא
הוּי בְּעֵידָנָ' וְלְשָׂרְפוֹ בְּמִקְוָמוֹ ג"כ אָסוּר דְּמִדְּאוּרֵיִתָּא לֹא דְּחֵי פִּינּוּ דְּאֲפָשֵׁר לְקַיָּים הָעֲשָׂה
ע"י פִּירוּר וְזוֹרָה לְרוּחַ עַכ"ל וְלֹא הַבְּנֵתִי הָא מְבֹאָר בַּתּוֹס' דְּאֵף לְאַחַר הַבִּיטוּל אַף
דְּהַבְּעִיּוֹר ל"ה רַק מְדַרְבָּנָן מ"מ הוּי צְוֹרָה קִצָּת פִּינּוּ דַּע"פ מְדַרְבָּנָן יֵשׁ צְוֹרָה בְּהַבְּעָרָה
וּבְאַמַּת בַּס' ש"א (ס'י' ק"ח) מְתַמָּה ע"ד הַתּו' דְּמַנ"ל הָא דְּבְמִצְנָה דְּרַבְּנָן נְמִי אֲמָרִינָן מִתּוֹךְ
פִּינּוּ דַּס"ל דְּשֶׁלֹּא לְצְוֹרָה ל"א מִתּוֹךְ אֱלֹא לְצְוֹרָה מִצְנָה הָאֵיךְ אֲפָשֵׁר לְמִשְׂרֵי אִיסוּר שֶׁל
תּוֹרָה מִשׁוּם מִצְנָה דְּרַבְּנָן פִּינּוּ דְּמַה"ת הו"ל שֶׁלֹּא לְצְוֹרָה לְגַמְרֵי וְכ' דְּדַעַת רַב הַפּוֹסְקִים
דַּל"א מִשׁוּם מִצְנָה דְּרַבְּנָן מִתּוֹךְ וְלֹא שְׂרִי לְשָׂרְפוֹ הֵיכָא שְׂבִטְלוּ וּמַה"ט אוֹסֵר שָׁם לְהוֹצִיא
שׁוֹפֵר וְלוֹלֵב לר"ה לְצְוֹרָה קִטָּן אַף דְּחִיבֵי מְדַרְבָּנָן עִי"ש וְאֵנִי תַּמָּה עַל תַּמָּהֲתוֹ הָא פִּינּוּ
דְּחִיבֵי עַכ"פ מְדַרְבָּנָן וְשִׁנָּה לְכָל נְפֶשׁ וְהוּא מִצְנָה הַמְּוַטְלֵת עָלָיו הַיּוֹם דְּנִקְא לְחַגָּה אֵת הַקִּטָּן

ונדאי הוי צונרף קצת ולא גרע ממה דמותר להוציא ספר תור' לקרות דמשמע בפשיטות דאף שלא לצונרף לימוד רק לצונרף קריאת חובת היום דהוא רק חייב דרבנן מ"מ תשיב צונרף קצת ומה גרע מצנה אחרת דרבנן והסוכרים דאחר בטול אסור לשונרפו היינו דלא הוי אף צונרף קצת דיכול להמתין עד הלילה וכיין דאנוס הוא לא עבר או מטעם דל"א מתוך במצו' שגזמון ע"ד הקרי וההנדמנות בזה ל"ה חובת היום ועי' מ"ש פדיני יו"ט בזה.

וא"כ אם לא בטלו פינן דלדעת התוס' אמרינן מתוך מצד החיוב הבכורה ליכא בו רק מצד מוקצה יקשה שוב יבערנו במקומו ואף דיכול לפרר מה"ת מ"מ פינן דמדרבנן אסור לטלטל מצד מוקצה יהי שוב מותר בשריפה וגם על דברי המג"א דל"ה בעידנא קשה יבערנו במקומו ואף דמז"ת אפשר לקיים שניהם מ"מ פינן דאסור לטלטלו מדרבנן הוי שוב א"א לקיים שניהם ודומה קצת לדברי התוס' פסחים (דף נ"ט) פינן דלא אפשר עשאו כמי שנטמאו או שגאבדו ואע"פ שמה"ת אסור לאכול הפשר קודם הקטרת אימורין ונטמאו או שאבדו שרי וכו' התוס' הואיל דמדרבנן אינו מרצה הו"ל פאבדו הרי דעל ידי אסור דרבנן בגרמא זו מתירין אסור תורה וה"נ דכונתין פינן דאי אפשר לקיים שניהם עכ"פ מדרבנן בשביל טלטול מוקצה הוי א"א ועשה דוחה לל"ת ודבר זה יבואר עוד במ"א א"ה וע"כ צ"ל בדעת התוס' דכיין דאסור בטלטול אסור להצית דבנדאי יבא לידי טלטול ג"כ לכה אסרו חז"ל לבער אף במקומו וכה"ג כתב הרדב"ז בדברי הרמב"ם דאף בלא ביטלו אסור לבער ול"א מתוך שאם אפה מתיר לו להבעיר יבא לכבות ואף הסוכרים דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור כמו הראב"ד מ"מ אינו משיג על הרמב"ם וע"כ סובר דנדאי יבא לידי זה כן נמי יש לומר דנדאי יבא לידי טלטול ועדיין צ"ע: והנה המג"א הביא עוד דעשה דמשביתו אינו דוחה הטלטול הואיל דלא הוי בעידנא והביא משם הש"ל דהקשה בש"ס דר"ה דאין מפקחין עליו את הגל דאין עשה דוח' לל"ת ועשה מה צריף לזה הא ל"ה בעידנא ומתוך דעשה דרבים דחי ל"ת אע"ג דלא הוי בעידנא.

וקשה לכאורה הא מבואר בשפת (דף קל"ב) דצרעת אינו נדחה מפני עבודה מטעם דל"ה בעידנא לכה מדחיקא עבודה ועבודה הוי נדאי עשה דרבי וי"ל למאי דכ' הט"א ר"ה (דף כ"ח) דכמו דעשה דוחה לל"ת ועשה הקל דינשו בשאלה כמו כן אין עשה שינשו בשאלה דוחה לל"ת החמור דאינו בשאלה.

ולדבריו י"ל כ"כ דמצינו דעשה השנה בכל חמור דוחה לל"ת ועש' הקל דאינו שו' בכל כ"כ אין עש' דאינו שו' בכל דוח' לל"ת החמו' השו' בכל וכלאים בציצית אף דשנה בכל מ"מ ציצית ג"כ שנה בכל אנשים דנשים פטורים מפל מ"ע שהז"ג ועי' מ"ש לעיל (סי' א') אף יש לגמגם דא"כ כל עשה אינו שנה בכל דקודם שהוא גדול אינו חייב בו רק אביו חייב לחנכו מדרבנן משא"כ בל"ת מצנוה עליו אביו עכ"פ שלא לתמו בנדים והוא מדאורי' פמבואר ב"י (סי' שמ"ג) ועיין נו"ב מהד"ת (סי' א') א"כ כלאים בציצית דאמרינן עשה דוחה לל"ת הרי אף דעשה קיל מהל"ת מ"מ דוחה א"ו דלענן לדחות אין נ"מ בזה אף דהל"ת חמור וכמו כן אי לא קרא הי' שריפת קדשים דוחה יו"ט אי מטעם דהוי עשה ול"ת הא בלאו הכי לדברי הט"א מצנוה זאת קיל דינשו בשאלה וי"ל דעכ"פ עצם המצנה ובכל י"ל דבזה בעינן עכ"פ שיהי' בעידנא וא"כ עבודה אף דהוי עשה אינו

בשאלה אולם זה י"ל אף לדעת הש"ל דעשה דרבים חמור ודוחה אף דל"ה בעידנא היינו במקום דיש עכ"פ חומר להעשה דשנה בכל וכל ישראל חייבין בעשה הזאת כמו תקיעת שופר וכן ביעור חמץ אם הי' נקרא עשה דרבים אבל היכא דאף דהוא עשה דרבים מ"מ אינו שנה דרבים היינו החיוב המוטל על כל העיבור שיקריבו קרבנם במועדו ועל ב"ד להשתדל שפנהים שלוחי דתמנא יקריבו את הפל בזמנו אבל עצם הקרבת הקרבן לא ניתן לזר רק לפנהים א"כ מצנה זאת אף שהיא לזכות רבים ולצורך ציבור מ"מ גוף העבודה הוי עשה דאינו שנה בכל והלאו דלא יקוץ הבקרת שנה בכל על כל פר ישראל מוטל אם פן חמור ומצד הסברא אינו דוחה רק שבאנו ללמוד מפלאים בציצית לכך צריך שיהי' עכ"פ בעידנא דומיא דכלאים בציצית וכן ע"כ צ"ל בדעת הש"ל דעשה דקרבת ל"ה עשה דרבים אף בעצם דהא בש"ס ריש יבמות הי' ס"ד למילף דעשה דוחה לל"ת שיש בו פרת מקרבן תמיד דקרב בשבת והא יבום ל"ה עשה דרבים משא"כ תמיד הוי עשה דרבים אף י"ל דשם הי' רוצה למילף פיון דאשפחן דעשה דרבים דחמור דוח' אף לל"ת שבסקיל' נעשה כמו כן דוחה לל"ת לחוד אף שיש בו פרת אף עשה שאינו דרבים וכה"ג ע"כ צ"ל בהא דבעי למילף מדכת' לא תבערו אש בכל מושבותי' הא לאו הכי דחי ודילמא שם משום דהוא עשה דרבים דעשה דובערת הרע מקרבך מוטל על כל ישראל וב"ד שלוחי דכל ישראל הם אלא ודאי פיון דאשפחן דדחי אף לל"ת נעשה הי' ס"ד דדחי עכ"פ ל"ת גרידא וכן כ' ריטב"א שם באמת להקשות דנגמור מני' דדחי עשה לל"ת ותו הא בעידנא דעקר לאו לא מקיים עשה ומתיר דהי' ס"ד פיון דמיתת רשעי' תיקון ישראל וקיום עולם אלים דינם אף עשה ול"ת נגמור מהכא לעלמ' דדחי ל"ת שאין עמו עשה עי"ש ו"ש נמי דברי הש"ל: וראיתי למי שהקשה הא מ"ע דכסוי הדם החיוב על כל א' מישראל לכסות דם שחיטה אף אם לא שחט הוא והוי מצנה דרבים ובכ"ז מבואר בש"ס ביצה (דף ח') דלא דחי יו"ט הואיל דל"ה בעידנא נטעה בזה דשם נדאי ל"ה מצנה דרבים דעצם המצנה לא נעשה רק א' הרואה חייב לכסות ואין זה בגדר עשה דרבים כמו שופר: עוד כתב המג"א דאפשר להתיר להטילו לים ע"י עפונ"ם דהוי שבות דשבות.

ובגליון הנז' כתב לפקפק די"ל דלא מקיים בזה העשה דתשביתו אם מבערו ע"י עפונ"ם ואין שליחות לנכרי והוי פנעשה הביעור מעצמו דלא קיום עשה דתשביתו וכן כתב בפשיטת הח"ס פמה פעמים: ולענ"ד הא דפשיטא להו דלא נתקיים העשה בזה מיבעי' טובא דהא מצינו כה"ג גבי טבילת פלים דדעת הרשב"א דאף לכתחילה יכול לטבול ע"י נכרי ועיין יו"ד (סי' ק"כ) ובטו"ז שם תמה איך יברך ישראל על מה שיטביל הגוי ואין הישראל עושה פלום ובפ"ח כ' שם דברך עליו עיי"ש ועי' מח"א הלכות שלוחין) סי' י"א) בדין המתקן מעקה ע"י אמן נכרי אי יברך הבע"ב עליו וכ' ג"כ דבמדי דל"ב שליחות ושלמ"ד מהני ג"כ כי נמי עשהו נכרי חשוב פאלו עשהו ישראל ולדברי הפ"ח נראה דכי אמעוט נכרי מן שליחות ה"ד במדי דצריך שליח דא"א לעשותו שלא מדעת ב"ה אבל מדי ד יכול לעשותו שלמ"ד בה"ב והרי הוא עשוי פסוקה ומעקה ה"ז נעשה שלוחו.

וא"כ ה"נ דכנותו המ"ע דתשביתו הוא שיהי' החמץ מושבת מביתו ואם נשרף ממילא מי ימר דלא נתקיים בזה העשה דתשביתו ואף בכל לאו הנל"ע דקי"ל קימו ולא קיימא אם

נתקיימים העשה ממילא כפי הנראה ג"כ הוי נל"ע ואינו לוקה דאל"כ הנה משפחת מלקות על גניבה וגזילה אף דהוי לאו הניתק לעשה ואף אם שרפו חייב ב'דמים פמבואר בש"ס מפות (נ"ד ט"ז) ועיי"ש בתוס' דהדמים מנתקין הלאו וא"כ היעלה עה"ד דאם חטף הגזל מן הגזלן בהתורה דיהי' חייב מלקות פנין דלא ניתק בעצמו: ואף דכ' הרמב"ם הלכות שחיטה מובא בש"ף יו"ד (סי' רצ"ב ס"ק י"א) דכל מצות ל"ת שניתק לעשה חייב לקיים עשה שבה ואם לא קיימו לוקה בא אחר וחסר האם מידו או שפרקה מת"י שלא מדעתו לוקה שצאמר שלח תשלח עד שישלח מעצמו והרי לא קיום עשה שבה עכ"ד י"ל דוקא שם פנין דכ' תשלח בכפל לשון צריך שיעשה מעצמו ומדעתו ולא בניתק לעשה דגזילה דכתיב והשיב ועי' מה שפתבתי בהגהותי לד"ח דיני אבידה ומציאה (סי' א') בזה באורו.

וכן במ"ע דתשבתו אף דכתיב בלשון עשי י"ל פנין דעיקר תכלית העשה שלא ימצא החמץ בביתו אם נשרוף מאליו ג"כ נתקיי' העשה ובפרט אם מצוה לעפוף שיוציאה מביתו ויטיל לים הוי פאילו נעשה מדעתו ואף אם פרקה לדעתו בשילוחם הקן נראה מדברי רמב"ם דהוי פאילו קיים העשה.

ועי' מג"א (ס' רס"ג ס"ק י"א) משם מהר"ם דאשה תאמר לגוי להדליק אחר החנופה והיא תברך ועי"ש במג"א מבואר דעתו דאף יכולה לברך על מצוה שנעשה על ידי עפוף. ובאמת הגאון בעל חנות דעת בסדר דרך חיים השיג ע"ז מדברי טו"ז יו"ד הנז' בענין טבילת פלים דאין לברך על עשיות גוי ודברי גליון נקה"כ משם פס' מ'זוקק ביו"ד שם תמוהין להמענין בש"ס מנחות שהביא שם: ובאמת י"ל דאינו דומה לטבילת פלים דשם אף דעיקר התכלית שיתבול מ"מ פנין דלא נעשה שום דבר מהישראל אינו שייך ברכה ע"ז משא"כ בהדלקת הנר דעיקר תכלית שיהיה הנר דלוק י"ל דיכולה לברך וכן מצאתי בש"ע של הגאון מלאדי ומ"מ אף אם נאמר דלא יכול לברך היינו משום דגם אם עושה המצוה בשליחות ישראל דעת כנה"ג מובא במח"א שם דהשליח יברך ולא המשלח אבל לענין קיום המצוה י"ל דאף הנעשה ע"י גוי שפיר דמי ועיין שעה"מ (פ"א) מחמץ ובטעם המלך שם: וראיתי בשעה"מ הלכות עפוף דהביא קושיא מילה בשפת אמאי דחיה במקום דאפשר למיעבד ע"י קטן או נכרי וכ' לתרץ פנין דגדולי' מוזהרי' על הקטני' א"כ גם הנעשה ע"י קטן עביד איסורא וכיין דע"כ משום דעש' דוחה לל"ת אתינן עלי' הואיל ואדחי ועבדינן ע"י גדול ותרצו ל"נ דאף דעושה איסור מה שפנין לקטן מ"מ זה אינו בחנומר עשה ול"ת וגם אינו בחנומר מיתת ב"ד רק עשה בלבד שישבנות בשבת וזה נדחי מפני עשה דמילה ולמה לדחות לעשה ול"ת דשבת שהוא בחנומר מיתה.

ולכאורה י"ל דאף דנעשה המילה ע"י קטן או גוי היינו דהוי פנימול אבל מ"מ אבי הבן לא עשה המצוה לכה נדחי ועי' ש"ף ח"מ (סי' שפ"ב) ובקצה"ח שם דהוי מילה פמצוה שעל גופו דאב וא"י לעשות שליח ודבריו תמוהין דלמה יגרע מהפרשות תרומה וכנראה מדברי כו"פ (סי' כ"ח) ומקנה קידושין (נ"ד כ"ט) בדעת הש"ף דשליחות ודאי מהני וליכא מאן דפליג רק היכא דעושה בלא שליחות מבטל האב המ"ע.

ולפ"ז א"ש דאם נימל ע"י קטן או נכרי מבטל האב המ"ע. אולם דעת רמב"ן וריטב"א קידושין שם דהמצוה של האב הוא רק ההתעסקות למויל את בנו ועיקר המצוה שיהי'

התינוק נימל הן ע"י או ע"י אחר ול"ב דְּנָקָא שְׁלִיחוֹת וְעֵי"ש בְּמִקְנָה [וּקְצָת רֵאִי לְזָה מְהָא דְיו"ד (סי' רס"ה) הַמָּל מְבָרַךְ עַל מַצּוֹת מִיְלָה וְהָאֵב לְהַכְנִיסוֹ וְכָתַב ב"י שְׁם מִשָּׁם ר"מ דָּאֵם הָאֵב מִלְּבַעְצָמוֹ אֵינוֹ מְבָרַךְ לְהַכְנִיסוֹ דְּלֹא מְצִינּוּ ב' בְּרָכוֹת עַל מַצּוֹה אַחַת וְהַמְנַהֵג לְבָרַךְ לְהַכְנִיסוֹ אֶף כְּשֶׁאֵב בְּעַצְמוֹ הַמּוֹהֵל וְהַאֲבוֹדָרָה"ם מִשָּׁם רָאָב"ד וְהַג"מ מִשָּׁם ר"ש פָּתַב לֹא יִדְעָתִי מַה טִּיבָה בְּרַכַּת לְהַכְנִיסוֹ וְכִי לֹא סָגִי בְּהָא שְׁשִׁלְיָחוּ מְבָרַךְ עַל הַמִּיְלָה עֵי"ש עוֹד וְאֵם נֶאֱמַר דְּהַמּוֹהֵל עוֹשֶׂה בְּשִׁלְיָחוֹת הָאֵב אֲמַאי מְבָרַךְ הָאֵב כָּלל פִּינּוֹן דְּעֵיקָר הַמַּצּוֹה מְוֹטְלַת עָלָיו יְהִי כָּל הַמַּצּוֹת הַנּוֹעֲשִׂין ע"י שְׁלִיחַ כְּמוֹ תְּקִיעַת שׁוֹפָר דְּהַשְׁלִיחַ מְבָרַךְ וְעִי' (כְּנֵה"ג או"ח) (תְּקַפ"ה) א"ו דְּמַצּוֹה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְעַל הָאֵב הַהִשְׁתַּדְּלוּ לְהַכְנִיסוֹ] וְא"כ דְּהוּא מִשְׁתַּדֵּל דְּנִעְשֵׂי ע"י נְכָרִי אוֹ קָטָן ש"ד וְגַם בְּלֹא"ה אֶף אֵם נֶאֱמַר דְּעֵיקָר הַמַּצּוֹה הוּא עַל הָאֵב מ"מ הָא עֵיקָר הַטַּעַם דְּמִיְלָ שְׁבַת אֶף דְּהוּי עֲשֶׂה וְל"ת מִשׁוּם דְּגְדוּלָה מִיְלָה שְׁנִכְרְתָה עָלֶיהָ י"ג בְּרִיתוֹת כְּמ"ש תוֹס' שְׁבַת (דָּף קל"ב ע"ב).

וְזֶה הַטַּעַם אֲתִי שְׁפִיר לְעַצָּם מַצּוֹת מִיְלָה שְׁיִהְיִי הַתִּינוֹק בְּרִי יִשְׂרָאֵל נִימּוֹל בְּזַמְנּוֹ אֲבָל לֹא לְמַצּוֹה שְׁמוּטָל עַל הָאֵב דַּע"ז לֹא נִכְרְתָה י"ג בְּרִיתוֹת וְעִי' פ"מ יו"ד) (סי' כ"ח) דְּכ' פִּן לְהִדְיָא וְא"כ תְּהִיִּדָר הַקְּוֹשִׂיא לְדוֹכְתָא.

שׁוֹב רֵאִיתִי בַח"ס יו"ד) (סי' קי"ב) דְּכ' בְּפִשְׁיטוֹת נְהִי דְּהִבֵּן הוּא מְהוּל מ"מ מ"ע הַמְּוֹטְל עַל הָאֵב לְמוֹל אֶת בְּנוֹ אוֹ עַל הַב"ד לֹא נִתְקַיֵּים אֲלָא ע"י אִישׁ שֶׁהוּא בְּרִי שְׁלִיחוֹת. וְלַעֲנֵד"ד הַבְּרוּר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי דְּבִשְׁבִיל מַצּוֹה זֹו שְׁיִמּוֹל בְּעַצְמוֹ אוֹ בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ לֹא נִדְחִי שְׁבַת וְבִלֹּא"ה עֵיקָר הַמַּצּוֹה לְדַעַת רַמְבַּ"ן כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי הוּא שְׁיִהְיִי נִימּוֹל בְּהַשְׁתַּדְּלוֹתוֹ וְסִיבְתוֹ אֲבָל לֹא מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וְעִי' תְּשׁוּבַת רַשְׁבַּ"א (ח"א סַשְׁנ"ז) דּוֹמָה לְזָה דְּהַמְּוֹטְל עַל הַב"ד יְכוּלִים לְעַשׂוֹת ע"י גוֹי וְא"צ גּוֹפּוֹ שֶׁל ב"ד: וְנִרְאָי בְּעֵיקָר הַקּוֹ דְּהָא הַתּוֹ פְּסָחִי (דַּמ"ו) הַקְּשָׁה נִימָא בְּכָל מְלֹאכֶת שְׁבַת הוּאִיל אִי מְקַלְעִי חוֹלִי שִׁיב"ס וְתִרְצוּ דְּחוּשִׁיב"ס ל"ש א"כ י"ל דְּלִקְוָה מְהִלִּין ע"י יִשְׂרָאֵל מִטַּעַם פִּינּוֹן דָּאֵם ל"ה הַקָּטָן אוֹ הַעֲפוֹ"ם בְּפִנְיָנוּ הִי דוּח' לְשְׁבַת אֲמַרִּין הוּאִיל אֵם ל"ה בְּפִנְיָנוּ וְאִי דַעַכ"פ מִטַּעַם הוּאִיל אֲסוּר לְכַתְּחִילָה זֶה ל"ה רַק אֲסוּר דְּרַבָּנָן וְעִי' עֲפוֹ"ם ג"כ נַעַשׂ עַכ"פ אֲסוּר דְּרַבָּנָן וְיִישׁ לְפָלְפֵל בְּזָה הַרְבֵּי לַמ"ש אַחַרּוֹנִי דְּהוּאִיל ל"ש רַק אֵם הַתְּרָה וְלֹא אֵם דְּחִי וְאֵם מ: סי' ט"ז חֲמִץ גּוֹקְשָׁה אֵם נֶאֱסַר ג"כ בְּמִשְׁהוּ בְּפִסַּח הַעֲלָה הַמַּגֵּא וְהַח"י דְּבַטֵּל בַּס' וְדַעַת הַטוֹ"ז וְהַפ"ח דְּאֲוֹסַר בְּמִשְׁהוּ בְּאֲכִילָה.

וְלִכְאוּרֵי יֵשׁ לְהַבִּי רֵאִי מְדַבְּרֵי תוֹס' מְנַחֲוֹת (דַּס"ט) ד"ה דְּבַלַּע פְּדַעַת הַטוֹ"ז וְהַפ"ח דְּהַקְּשׁוּ בְּהָא דְּתַנּוּ בְּכוּרוֹת (דָּף ז') דְּג טְהוּר שְׁבַלַּע דְּג טְמֵא אֲסוּר בְּאֲכִילָה וְל"ה עֵיקוֹל וְשָׁם מְסַקִּין בְּתַר דְּרַכִּיָּה הוּי עֵיקוֹל וְתִירָץ רַב הַאִי דְּשִׁאֲנֵי טְנִמְאָה דְּאֲפוּשֵׁי טְנִמְאָה לֹא מְפָשִׁינָא וְהַפְּנוּנָה כְּמוֹ דְּמַצִּינוּ בִּיצָה (ד"ז) דְּאֲפוּשֵׁי טְנִמְאָה לֹא מְפָשִׁינָא הִינּוּ לֹא הִתְחַמְּרוּ רַבָּנָן לְמִיפְשׁ בְּטוֹמְאָה כְּמִבְּנוֹרָר שָׁם כִּן בְּזָה אֶף דְּמִדְּאוּרֵיִתָּא הוּי עֵיקוֹל מ"מ לְעַנְּנֵי אֲסוּר אֲכִילָה אֲסוּרֵי רַבָּנָן וְגַזְרוּ שְׁיִהְיֶה אֲסוּר בְּאֲכִילָה אֲבָל לּוֹמַר שְׁיִהְיֶה לוֹ דִּין מֵאֲכָל שְׁיִטְמָאָה בְּזָה לֹא גָזְרוּ וְכִן פָּתוּב לְהִדְיָא בְּנו"ב מַה"ק חִיו"ד (סי' כ"ו) בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי תוֹס' דְּאֶף דַּעַפ"י ד"ת טְנִמְאָה חֲמוּרָה יוֹתֵר שְׁאֶף סְרוּחַ לְגַמְרֵי שְׁאִינוּ אֲנִיכָל כָּלל מְטַמֵּא מַה"ת אֲבָל לְעַנְּנֵי חוּמְרֵי דְּרַבָּנָן הִתְחַמְּרוּ חַז"ל יוֹתֵר בְּאֲסוּר אֲכִילָה וְלַעֲנְּנֵי טְנִמְאָה לֹא רְצוּ לְהִתְחַמְּרֵי עֵי"ש וְכ"כ תוֹס' בְּכוּרוֹת שָׁם דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין אֲסוּר לְטוֹמְאָה וְכ' וְיִישׁ רוֹצִים לְהִתִּיר מִתּוֹךְ

משנה דאֵהלוֹת (פי"א) דְּבַעוֹפוֹת כְּדִי שְׁתַּפְּנֹל לְאוֹר וְתִשְׁרֹף דְּהוּי עֵיפוֹל חֲטָה שְׁנַמְצָאת
בְּפֶסַח בְּמַעֲי תִרְנַגְלוֹת וּלְפִי מַה שְׁחַלְקִתִּי בֵּין אִיסוֹר לְטוֹמְאָה אֵין זֶה רֵאִי וְעִי"ש בְּאַשְׁרֵי
וּבְחוֹס' חוֹלִין (דף צ"ז) וְאִם נֹאמַר דְּנֻקְשָׁה אֵינוֹ אוֹסַר בְּמַשְׁהוּ ק"ו לְדַבְרֵי שְׁמַה"ת אֵינוֹ
שֵׁם מֵאֶכְל כֹּל דְּהוּי עֵיפוֹל וְאֵינוֹ אֶכְל לְעַנְיָן טוֹמְאָה רַק בְּאַיִסוֹר אֶכְלָה הִחְמִירוּ חו"ל
וְלֹא לְעַנְיָן טוֹמְאָה א"כ לְמַה יֵּאָסוֹר הַתִּרְנַגְלוֹת כִּינּוֹן דְּחֲטָה הַנְּמַצָּאת אֵינוֹ אֶכְל רַק הַפְּלִיטָה
וּל"ה רַק מַשְׁהוּ א"ו כִּינּוֹן דְּהִחְמִירוּ חו"ל לְעַנְיָן אִיסוֹר לְמַחְשָׁבֵי פְּאֶכְל שׁוּב יֵשׁ לוֹ דִּין
תּוֹרַת אֶכְל לְאַסוֹר אַף בְּמַשְׁהוּ ק"ו נֻקְשָׁה מִמַּשׁ וְעִי' טוֹר (סי' תס"ז) שְׁכ' וַא"א הֵרֵא"ש
הַסְּפִים שְׁאֵין לְלַמֵּד אִיסוֹר מִטוֹמְאָה וּבִשְׁ"ד יו"ד) סי' פ"ג ס"ק ל') וְלְכַאוֹרָה מִש"ס
דְּתַמּוּרָה (דף ל"א) מִשְׁמַע דִּילְפִינּוֹ אִיסוֹר מִטוֹמְאָה לְקוֹלָא בְּתִרְנַגְלוֹת שְׁנוּלְדָה מִבִּיצָה
טְרִיפָה כְּמוֹ גְּבִי תִרְנוֹד רִימָה הַבָּאָה מֵאֲדָם חֵי דְחֲכָמִים מְטַהְרִין וּמְסִיק דְּאַף לר' אֱלִיעֶזֶר
דְּמַטְמָא אֶלָּא בְּרִימָה דְּאִיקָרִי אֲדָם מְחִיִּים דְּכְתִיב וְתִקְנֹת אֲנוּשׁ רִימָה כּו' אֶכְל גְּבִי בִיצָה
אֵימַת גְּדֻלָּה לְכִי מְסַרְחָא וְכִי אֶסְרְחָא עֲפָרָא בְּעֶלְמָא הוּא הָרִי דְּרָצָה לְמִילָף אִיסוֹר מִטוֹמְאָה
וּמְמִילָא דְּאֵין לְחַלְק לְעַנְיָן עֵיפוֹל.

אוּלָּם בְּאַמַּת לֹא מִשְׁמַע כֹּל וְאֶדְרַבָּא קֶצֶת יֵשׁ לִיִּשְׁב קוֹשְׁיַת תּוֹס' שֵׁם ד"ה אֶלָּא דִּהִק'
לְמַה הִנְצָרָף לְוֹמַר הַאי טַעְמָא דְּעֲפָרָא בְּעֶלְמָא הוּא תַּפ"ל בְּלֹא"ה בְּרִימָה אִיקָרִי אֲדָם
וְכִתְבוּ לְרוֹחוּתָא דְּמִלְתָּא כִּי נָמִי אֲדָם לֹא מְקַרִי רִימָה מ"מ ל"ד לְבִיצַת אֶפְרוּחַ וּלְדַבְרֵי
הַנּו"ב הַנ"ל י"ל דְּשֵׁם צ"ל דְּמִיקָרִי אֲדָם לר"א שְׁמַטְמָא מִד"ת וּגְבִי בִיצַת אֶפְרוּחַ אַף דְּלֹא
מִיקָרִי בְּשֵׁר מ"מ מְדַרְבְּנּוֹ רֵאוּי לְהַחְמִיר כְּמוֹ גְּבִי עֵיפוֹל דְּהִחְמִירוּ חו"ל לְעַנְיָן אִיסוֹר
אֶכְלָה וּבְטוֹמְאָ' דְּרַבְּנּוֹ מְטַהְרִין מִשׁוּם דְּאַפּוּשֵׁי טוֹמְאָ' לֹא מְפָשִׁינּוּ וּמְעִיקְר' הִי' ס"ד דְּלְעַנְיָן
אֶכְלָה דְּמַגּוּפוֹ דְּתִרְנַגְלוֹת הוּא אִיסוֹר מְדַאוּרִיית' וְלְמַסְקָנָא דְּמוֹתֵר לֹא מְצִי לְמִילָף לְהַקֵּל
בְּאַכִּילָה מִטוֹמְאָה דִּי"ל עכ"פ אַף דְּמַה"ת לֹא אִיסוֹר עכ"פ מְדַרְבְּנּוֹ רֵאוּי לְאַסוֹר לְכַד קֶאָמַר
בְּש"ס כִּי מְסַרְחָא עֲפָרָא בְּעֶלְמָא הוּא וְאֵינוֹ אִיסוֹר אַף מְדַרְבְּנּוֹ וּבְטוֹמְאָה מְטַמָּא מְדַאוּרִייתָא
לר"א הוּאִיל דְּאִיקָרִי אֲדָם וְאַף לְמַה דְּכָתַב שֵׁם הַנּו"ב לְפַקְפַּק בְּנִסְרַח אַף בְּנַפְסַל מְאַכִּילַת
כֹּל לְהַחְמִיר מְדַרְבְּנּוֹ דְּאַפְשֵׁר דְּלֹא יִלְפִינּוּ אִיסוֹר מִטוֹמְאָה מ"מ גְּבִי אֶפְרוּחַ מוֹתֵר מִצ"ע
דְּכִי אֶסְרְחָא עֲפָרָא בְּעֶלְמָא הוּא: אַף אַף דְּכ' שֵׁם הַנּו"ב לְפָרְשׁ כֵּן דְּבַרִי תּוֹס' בְּכוֹרוֹת
דְּמַה"ת הוּי עֵיפוֹל וְכ' שְׁמַצָּא כֵּן בְּר"ש אֵהלוֹת מִשֵׁם רַבִּינוּ הַאי וּבְאַמַּת תּוֹס' מְנַחוֹת דָּף
ס"ט כ' ג"כ כֵּן מִשֵׁם רַבִּינוּ הַאי דְּאַפּוּשֵׁי טוֹמְאָה לֹא מְפָשִׁינָא וּמַזָּה נִרְאָה דְּלֹא תּוֹרַת אֶכְל
הוּא עֲלֵיו מַה"ת לְעַנְיָן אִיסוֹר אַחַר שְׁחַשְׁבִּיב פְּעֵיפוֹל רַק מְדַרְבְּנּוֹ אוּלָּם מ"ש תּוֹסַפ' שֵׁם
א"נ נְהִי דְּאִיפְסִיל מִתּוֹרַת אֶכְל לְעַנְיָן טוֹמְאָת אֶכְלִין מ"מ לְעַנְיָן אִיסוֹר לֹא לְהוּי עֵיפוֹל
מִיָּדִי דְּהוּי חֵלֵב וְנִבְלַת עוֹף טְהוֹר שְׁבַפְפָּרִים וְנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּכ"מ שְׁצָרִיף מְחַשְׁבָּה
אֵע"ג דְּלְעַנְיָן אִיסוֹרָא לְקִי בְּלֹא שׁוּם מְחַשְׁבָּה וְזֶה כְּתוּרָצוֹ שֶׁל רַב הַאי מִיָּהוּ אֵינוֹ רֵאִי
מַזָּה דְּאֵין לָהּ מְחַשְׁבָּה גְּדוּלָּה מִזוֹ שְׁמִשִּׁים הַחֵלֵב בְּפִיו וְאֶכְלוּ עכ"ל מַזָּה מְבוֹאֵר דְּלְעַנְיָן
אֶכְלַת אִיסוֹר לֹא חֲשִׁיב עֵיפוֹל אַף מִד"ת וְלֹא מְחַמַּת חוּמְרָא דְּרַבְּנּוֹ מְדַמְדָּה תּוֹס' לְחֵלֵב
דְּצָרִיף לְעַנְיָן טוֹמְאָה מְחַשְׁבָּה מִשָּׂא"כ לְעַנְיָן אֶכְלָה וּבְאַמַּת יֵשׁ לְהַבִּין דְּבַרִי תּוֹס' דְּכָתְבוּ
דְּאֵין לָהּ מְחַשְׁבָּה גְּדוּלָּה מִמַּה שְׁמִשִּׁים הַחֵלֵב בְּפִיו וְאֶכְלוּ הֵא חֲשִׁיב כְּרַת וְקָרְבָּן אַף אִם
אֶכְל בְּשׁוּגָג וּכְשִׂאוּכָל בְּשׁוּגָג ל"ש מְחַשְׁבָּה דּוּמִיָּא דְּכ' רִיטְב"א מְכוֹת (דף ט"ז) מִשֵׁם
הַרְמ"ה בְּטַעְמָא דְּר"ש דְּאָמַר כ"ש לְמַכּוֹת וּל"א כְּזִית אֶלָּא לְעַנְיָן קָרְבָּן מִשׁוּם דְּקָרְבָּן בָּא
עַל שׁוּגָג וְלֹא שְׁיִיף אַחְשָׁב' א"כ אִם אוּכַל כְּזִית חֵלֵב בְּשׁוּגָג דְּחֲשִׁיב הֵא ל"ש בְּשׁוּגָג מְחַשְׁבָּה

ואף אם נאמר דעכ"פ אחשבה לאכול בשוגג והוי כמתשבה במה שמשים לתוף פיו וע"ז חייבו התורה בחטאת מ"מ הא קי"ל מתעסק בתלבים חייב ואף אם ל"ה מתפונן פלל לאכילה וקסבר רוק בולע ול"ה פלל מתשבה ויש ליישב] וכן נמי נראה ממה דקאמר בש"ס שם חטין שפגללי בקר כו' מהו אלא למנחות פשיטא דלא הקריבהו נא לפתחה כו' מבואר דעיקול ל"ה פאין בו תורת אכל מד"ת דאם נאמר דל"ח אוכל רק מדרבנן אסור ודאי פסול למנחות דלא מיקרי סולת פלל ולמה לי להש"ס למימר מטעם הקריבהו נא לפתחה א"ו משמע דאף תוס' דמחלקין לענין אכילה מטומאה סברו דאסור מה"ת באכילה רק בטומאה לענין זה ל"ח אוכל והא דכתבו אפוי טומאה לא מפשינן היינו דמהראוי הי' עכ"פ שייגזרו רבנן שיקבל טומאה פדי שלא יבא לאכלו לקה פתבו דאפוי טומאה לא מפשינן ול"ג רבנן אף דלענין איסור אכילה הוי אוכל ממש וכן מבואר בראב"ן (סי' י') דכוננת תירץ זה הוא שאין למדין איסור מטומאה והאריף שם להקשות דמצינו דילפינן הקא נמי לענין בליעת עוף פשיעורו לטומאה שיעורו לאסור ותו מדכתי' לא תאכלו כל נבלה לגר כו' ואמרין הראוייה לגר קרוי' נבלה ושאר לגר אינו קרויה נבלה בין לענין חייב איסור אכילה בין לענין טומאה אלא טומאה ואיסור בהדדי ניהו עיי"ש וכן שניית הנו"ב מתוס' (בכורות) דף כ"ג) דלענין טומאה ה"א דמטמא אע"ג דל"ח לאכיל' ובאמת בדברי תוס' שם יקשה הא רק חדא קרא פתיב ועי' רשב"א חולין (דף ע"ג) דקרא דכתיב לגר לר' יוחנן לא נתמעט דאינו ראוי' לגר אינו קרוי' נבלה אלא מאיסור אכילה דגבי איסור אכילה פתיב לגר אבל לגבי טומאה לא נתמעטה רק עד לפלג ובגמרא דבכורות פריש הקא למאי דאיצטרף לי עיי"ש ומ"מ מדברי פולם נראה דהמחמירין לענין אכילה לגבי עיקול הוא מד"ת ולא מדרבנן ודלא כנו"ב וא"כ אינו ראי' לאסור במשהו חמץ נוקשה: סי' י"ז אם נתבטל חמץ קודם פסח אם חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו דעת הראב"ד בס' ת"ד וסייעתו דא"ח וניעור והביא ראי' ממתניתין דמס' פלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפונזב"ז אם רוב מגמלים מותר לחבר עם פשתן הרי אף דקודם שפערב פשתן הוי היתר בהיתר ומ"מ נתבטל והפ"ח סותר ראיתו דשם לעולם צמר רחלים אסור עם פשתן לעולם והוי כמו שעת איסור משא"כ קוה"פ מאחר דלא חל שם איסור לכן חוזר וניעור והא דבטל בס' אם נתערב אחר שיש צריך לאוכלו קודם פסח דוקא וכבר התפלאו פל הבאים אחריו הא אחר שעה ששית הוי שם איסור עליו ושייך בטיל דאז נתבטל בס' וא"כ דומה לכלא' דאינו חוזר וניעור ובס' מקו"ח פתב דהא דכתב הר"ן בתשובה לדון אם חוזר וניעור אזיל לשיטתו דסבירא ליה לאחר שש במשהו ודבריו תמוהין דהא להדיא מבואר בר"ן בתשובה סי' ס"ב) וז"ל שנוכל לומר שאין היתר מתבטל בהיתר כו' והקא נמי בזמן היתרו יש לדון ולומר שאינו מתבטל מתי מתבטל לאחר איסורו ונמצא זה מבטל איסורו לכתחלה והספק השני דדלמא כי אמרינן דלפני זמנו בששים הני מילי לאוכלו קודם הפסח משש שעות ולמעלה אבל לאוכלו בתוף הפסח איכא למימר שאע"פ שנתבטל קודם הפסח בתוף הפסח הוא חו"נ ושני ספקות אלו מתבררות ממתניתין דכלאים כו' ולפיכך נ"ל להלכה שפינן שאין באותן החטים המתבקעות אחד מששים שמותר לטחון הפל קודם י"ד ולאכול עכ"ל הרי דהר"ן שם סובר דבע"פ מתבטל בששים ועיקר תקירת הר"ן הוא משום דאם היתר בהיתר לא

מתבטל הנה אסור לטחון ולבטל דהוי פמבטל איסור לכתחלה ולנה מביא ראיה מהך דכלאים דע"כ ממה דמותר אח"כ לחבר עם פשתן הוא משום דכבר נתבטל בעודו היתר בהיתר ומקרי על שם הרוב ואח"כ אינו חו"נ מה"ט מותר לאכול הקמח ואינו חו"נ פשהגיע פסח ואם נאמר דחו"נ רק בע"פ פשיש וששים מתבטל ואז הוי אסור בהיתר ולא קודם שפא זמן איסור דאז הוי היתר בהיתר ל"ש ביטול ממילא הי' אסור לטחנו דהוי פמבטל איסור לכתחיל' פיון דל"ש שם ביטול רק פשפא זמן איסור א"כ מבטלו על זמן איסור והוי פמבטל איסור לכתחלה א"ו דאם נתיר לטחון ע"כ צ"ל דהיתר בהיתר בטיל ומתבטל קודם דחל על האיסור שם איסור והוכיח שפיר מצמר גמלים דנתערב עם רחלים דמותר לחבר עם פשתן דע"כ הטעם דכבר נתבטל דא"ת דאינו מתבטל בשעת היתר רק בשמחברו עם פשתן ובא איכות האיסור הנה צריף להיות רוב מצמר גמלים נגד הפשתן והצמר רחלים דתרוני' בהדדי אסור וגם א"ל בנה סליק את הפשתן פמי שאינו פיון דהצמר רחלים משניה לאיסור את הפשתן בעצם ותרוניהו איסור הוא ודומה למ"ש תוס' בכורות דף כ"ב) ד"ה אכל דהיכא דמינו עצמו מטמא מחמת מים הטמאים אין שניף לומר בו סליק עיי"ש וה"נ דכונתו' דאם נאמר דהיתר בהיתר ל"נ א"כ פשפערב פשתן צ"ל רוב בצמר גמלים נגד צמר רחלים ופשפון דתרוני' שם איסור הוא וע"כ דכבר נתבטל בעודו היתר: ועוד י"ל דאם לא נתבטל מקודם הנה אסור אח"כ לערב בפשתן אף אם יש רוב בהצמר גמלי' נגד של רחלים והפשפון דהוי פמבטל איסור לכתחילה.

ואף דמבואר פיו"ד (סי' רצ"ט) דמי שנתערב לו צמר עם פשתן מביא מין אחר ומערבו ומבטל אחד מהם וע"ש בטו"ז שפאמת בדרישה הקש' מ"ש פאן דמבטלין איסור לכתחיל' יותר משאר איסורין וע"ש בטו"ז מה שפחל' ודבריו צריכין הבנה ובב"ח שם פתב דדוקא היכא דנתערב שלא במתכוין אבל אסור לערב צמר רחלים וצמר גמלים פדי לערב בהן אח"כ פשתן וכן אסור לערב צמר ופשתיים יחד על סמך שיבטלנו אח"כ במין אחר עכ"ד א"כ צ"ל דכבר נתבטל פשנתערבו הצמר גמלים עם רחלים דאל"כ למה יהנה רשאי לחבר אח"כ עם פשתן א"ו דכבר נתבטל: והנה במרי"ל בתשובה (סי' קפ"ו) פתב והא דראב"ה לית לי' ראי' דצמר גמלים מצוי למימר דהוי מין איסור' וכנרא' הפונ' כמ"ש הפ"ח דשם שניף ביטול מיד משא"כ קודם פסח ועוד כ' המרי"ל אבל נ"ל עיקר משום דמחלק בין מידי דאכיל' לשאר איסורין דהתם אין עליו אלא שם צמר גמלים ותו אינו חוזר וניעור למקרי צמר פכשים אבל הכ' סוף סוף טעמא דחמץ טעים עכ"ד ובס' חמד משה כ' דאינו מספיק דה"נ בכלאים אינו אסור אלא בשגופו נהנה ממנו א"כ סוף סוף נהנה מפלא' ולכאור' י"ל בכונת מהרי"ל למ"ש הנו"ב מהד"ת יו"ד (סי' קפ"ו) דלעולם י"ל היתר בהיתר לא בטיל רק שפאאר פמו שהי' אבל שם חדש לא יחול על המיעוט פיון שנתערב ברוב כל מה שנתחדש בו אח"כ על שם הרוב נקרא לכן בצמר אף דשל רחלים נשאר מעורב מ"מ פשעושה אח"כ ממנו חוטין שם החוט שעושה אינו נקרא צמר רחלים רק חוט גמלים וכ"ז שאינו לא שוע ולא טווי ולא נוז לא שניף בי' איסור פלאים לקח מותר לחברו בפשתן משא"כ פשנתערב חוטין עי"ש וראיתי למי ששהיג עליו דהא גם לענין נגעים מתני' היא במס' נגעים דאם נתערב צמר גמלים עם של רחלים אם רוב מגמלים אינו מקבל טומאת נגעים ושם לא צריף להיות שוע וטווי ונוז דאף לבדין מקבלין טומאת נגעים ואין זה השגה דרק מפלא' הביא ראי' לדון דע"כ היתר בהיתר מתבטל

דלא נוכל לומר דלא יתבטל רק אז בשביל האיסור דמחברו עם פשתן דא"כ ל"ה רשאי לבטל לכתחילה וכמ"ש או דהיה צריף שיהיה רוב של גמלים נגד של רחלים וגם הפשתן וכמ"ש לעיל וע"כ צ"ל דכבר נתבטל בעודו היתר ובזה מחלק הנו"ב שפיר דעכ"פ הצמר רחלים הוי פאילו לא נעשה שוע וטוי ונוז משא"כ לענין נגעים לא מוכח פלל די"ל דאף דלא נתבטל מקודם מ"מ בזמן שבא הנגע וכל האיסור אז מתבטל הצמר רחלי בצמר הגמלים.

ובלא"ה י"ל אף דלא בעינן שוע וטוי ונוז לענין נגע מ"מ לבדין בעי וצמר מטרף אפשר שאינו מקבל טומאת נגעים ועכ"פ בגד צריף שיהיה וג"כ לא מקבל שם חדש ונקרא רק צמר גמלים ואולי זה ג"כ פונת מהרי"ל במ"ש דאין עליו אלא שם צמר גמלים היינו דכיון דצריף שיהיה שם חוט ושם החוט הוא של גמלים ושוב לא נאסר פלל ואינו חו"נ למקרי צמר כבשים אבל בחמץ סוף סוף יש בו משהו חמץ ובס' ח"מ שם כ' דגבי פלאים כתבו התוס' והרא"ש מס' נדה דהיתר בהיתר שכל א' מותר בפני עצמו ל"ש בו ביטול וא"כ האיך נאמר שצמר מותר משום דנתבטל וע"כ דאין הטעם משום ביטול רק כמו לענין פלאי זרעים תלוי במראית העין דכלאים לא קפיד רחמנא על היניקה רק משום ערובוב ואם הוא זרוע בענין שאין נראה בו ערובוב ל"ה פלאים פן נמי בכלאי בגדים דכיון שהוא רוב לא נראה בצמר רחלי עי"ש ודבריו תמוהין דהא בגד שאבד בו חוט א' אסור אף דאינו נראה פלל הערובוב וע"כ בצמר מטעם ביטול אתינו עלה דהיתר בהיתר בטיל כ"ז שלא חל על התערובות שם איסור ונתוס' דכתבו דהיתר בהיתר לא בטיל היינו לפשטת אסור חבירו והחבור גורם למקרי איסור והא דבכלאי זרעים מתבטל פבר כתב הרשב"א בתשובה (סי' רנ"ט) הטעם דלא אפשר שלא יבא בשדה פרידה אחת ממין אחר ונתאסר ולא נתנה תור' למלאכי השבת לקח פל שנתערב בטל ומותר לזרוע לכתחילה ובמתפונן אף חטא אחת אסור אבל פלאי בגדים אין מין אחר מתערב בו אלא במקרה לעתים רחוקות שיתערב חוט של פשתן בגד צמר ולפיכך לא ניתן להתבטל עי"ש וע"כ בצמר מטעם ביטול אתינו עלה והא דהוכיח דלמה אם הרוב מצמר גמלי על הפשתן לא יתבטל הפשתן ואף אם הצמר גמלים עם של רחלים שנה בשנה ויהיה הפשתן מועט משל גמלים יהי מותר עי"ש פבר כתבתי דכיון דצמר עם פשתן נעשו שניהם איסור א' ונתהפך הפל לאיסור לא נוכל לומר סלק עד שיהיה רוב נגד שניהם כמו שכתבו תוס' בכורות הנ"ל וכל דברי הח"מ במחילה מכבודו תמוהים אולם סברת הנו"ב י"ל פיון דצריף שיהיה נקרא שם חוט מצמר רחלים אינו מקבל שם חדש משא"כ בחמץ וי"ל דלזה פיון מהרי"ל וכמ"ש: עוד י"ל בפונת מהרי"ל לחלק בין אכילה לכלאים אף דאיסורי פלאים הוא ג"כ מצד הנאת הגוף וכמבואר ביבמות (דף ו) וברשב"א שם מ"מ הא באכילה קי"ל המתעסק בחלבים חייב מטעם שכן נהנה ומבואר דזה דוק בהנאת אכילה ועריות ולא בהנאה אחרת כמבואר מהא דמוכרי פסות מוכרין פדרפן ובר"ן חולין פרק גה"נ בפלוגתא דאביי ורבא אי ריחא מילתא או לא דפלוגתיהו הוא אם חשיב כשתיה ואם אינו חשוב כשתיה אף דנהנה מ"מ פשאינו מתפונן ליכא איסורא אף במקום דהוי פס"ר עי"ש ועוד מוכח מש"ס פסחים (דף ל"ג) דקאמר במעיל' מתעסק חייב משא"כ בכל התורה וכתב רש"י דנחטאה בשגגה כ"ד פתיב עי"ש והא בנהנה בכל מקום מתעסק חייב א"ו דרק באכילה ועריות חייב ולא בשאר הנאות הגוף וכתבתי בזה במ"א

להקשות ע"ד רבינו עק"א ז"ל בתשובה (סי' ח) דלא כתב פן וא"כ י"ל אף דהיתר בהיתר לא בטיל והוי פניש פאן צמר רחלים מ"מ פיון דרוך הוא משל גמלים נקרא צמר גמלים ומתכוון לחבר הפשתן עם של הגמלים ולגבי של רחלים הוי במתעסק בלבד דעיקר הפנו' ללבוש בגד צמר גמלים משא"כ לגבי אכ"י פיון דיש בו משהו חמץ שנתערב י"ל דחוזר ונניעור דאף דהוי במתעסק לאכול המשהו חמץ מ"מ לגבי אכילה מתעסק חייב משא"כ לגבי פלאים אולם למ"ש הגאון רבינו עק"א ז"ל שם לדון דמתעסק הוי עכ"פ איסור רק מחטאת פטרתו התורה לא נוכל לומר דלגבי פלאים מטעם מתעסק מותר ובמ"א הוכחתי מדברי תוס' סנהדרין (דף ס"ג) דסברו דל"ה אף איסור במתעסק וגם י"ל פיון דהוי רוב מצמר הגמלים והוי לגבי צמר רחלים במתעסק מה שמחבר הפשתן הוי פלא אפשר ולא קא מפוין וכמ"ש הר"ן חולין שם דאף בפסיק ריש'י שרי: עוד מבואר שם דהשגת אחרונים על הפ"ח פבר הרגישו הראשונים וז"ל וזה ימים רבי' הוקשה לי על ראב"ה דתלי טעמ' בדקהיתר בהיתר לא בטיל אמאי לא בטיל פשיגייע שש ואי נמי דאית לי לראב"ה דאפי' בשש הוי במשהו א"כ הני דקיימי פנותיהו כמ"ש באגודה דנהגו לאסור בשר יבש יאסרו חטה בע"פ הא כל אפין שוין ומנהג להתיר וקצת נרא' לי לחלק דאין חוזר ונניעור להקל ולהבטיל פיון שאינו בעין אבל פשיגמציא בעין בע"פ בטל טעמו עכ"ל ודבריו צריכים ביאור והבנה דכיון דהיתר בהיתר לא נתבטל ואותו משהו לא נאבד שמו ממנו בכ"מ שהוא וכשהג"י אחר שש נאמר דאז נתבטל וכיון דאז פשאנו דנין על זמן איסור אמרינו דכבר נתבטל איך יהי' אח"כ חוזר ונניעור.

ומדברי מהרי"ל נראה דאם נתערב אחר שש דכבר נתבטל לכ"ע ל"א חו"נ ודלא כמ"ש המג"א (סי' תמ"ז ס"ק י') דצריך לאכלו קודם פסח: והנה בעיקר דברי תשובת הר"ן הנז' דהעלה להלכה דהיתר בהיתר בטיל ומותר לכתחל' לטחון שיתערב קודם פסח הקשה בשער המלך (פ"ד מחו"מ) מהא דכ' הר"ן נדרים (דף נ"ח) בשביעית לא נתנו בהם חכמים שיעור דאוסרת בכל שהוא לענין שצריך ביעור לאכלו קודם הביעור דכיון דאפשר לאכלו קודם הביעור הו"ל כדבר שיש לו מתירין אבל לאחר הביעור פלומר אם נתערבו לאחר הביעור בנותן טעם וא"כ ה"נ אמאי התיר הר"ן לטחון קודם הפסח ולאכלו בפסח הא פיון דיכול לאכלו קודם הפסח הו"ל כדשיל"מ דומיא דשביעית וכ' ויש לחלק ולא ביאר הדברים עוד עמדי האחרונים במה שכ' הר"ן נדרים (דף נ"ב) בבבאיור דברי האלפסי דסובר פת שאפא עם צלי דאסור לאכלה בכותח אע"ג דריחא לאו מילתא משום דהוי דשיל"מ אע"ג דכללא דדשיל"מ לא בטיל הוא רק במין במינו מ"מ זה דוקא היכא דעתיד להיות היתר אבל פשיש לו עכשיו היתר פמו הא דסוף מס' ביצה באשה ששאל' מים ומלח לעיסתה דיש עכשיו היתר במקום שרגלי שתיהו שוין שהתירן קרוב אי אפשר לחלוק שיש נ"מ בין מינו לאינו מינו שישלמנו ואף בא"מ אינו בטל וכן הפת פיון שהיתר שיש לו הוא עכשיו שיכול לאכלו בלא כותח בדין הוא דאף באינו מינו לא בטיל עי"ש בנעם דברי הר"ן א"כ ק"ו במין במינו פמו צמר גמלים עם צמר רחלים דהוי מב"מ ויש לו היתר עכשיו שלא לערב בו פשתן ק"ו דראוי לומר שלא יתבטל וכבר נאמרו בזה דברים הרבה ואמ"ו ז"ל בספרו דברי חיים חיו"ד (סי' ט"ו) כתב בזה דכל דברי הר"ן ע"כ סוכבים רק בלח בלח למצוא טעם וסברא בחומרת חז"ל שהחמירו במין במינו דדשיל"מ לא בטיל דבזה ל"ש טעמו דרש"י דעד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול

המתן ותאכל בהיתר שלא ע"י ביטול דבשלמא ביבש ביבש יש מציאות האיסור משא"כ בלח בלחון בלח דנתהפ' להית' לכה הוכרח הר"ן למצוא טעם דכיון דהוי מב"מ ושוין להיתר לא נתבטל וביבש דאף לר"י מין במינו בטיל ע"כ עיקר הטעם משום דלא נתהפך שינוי לומר עד שתאכלנו באיסור אכול בהיתר ולפי זה בצמר גמלים עם צמר רחלים דהוי ביבש ביבש וגם לר"י בטל ברוב נתבטל אף היתר בהיתר עי"ש ואחר המחילה מאמ"ו ז"ל לא אדע דלפ"ז יקשה טובא על תשובת הר"ן הנ"ל מאי מיייתי ראי' לגידון לטחון החיטין קודם הפסח ממתניתין דצמר גמלים הא שם ל"ש סברתו דכיון דהוי מב"מ ויש לו היתר עכשיו דכיון דהוי יבש ביבש ואף לר"י נתבטל לא התמירו חז"ל משא"כ קמח בקמח דהוי לח בלח דומה לפת שנאפה עם הצלי דאסור לאכלו בכותח משום דיש לו היתר גם עתה וגם לשביעית קודם הביעור דעכ"פ במב"מ לא נתבטל.

א"ו אף דלר"י יבש ביבש נתבטל אף במב"מ מ"מ לענין חומך' דדשיל"מ ל"נ להחמיר יות' בלח בלח מאשר מחמירין ביב' ביב' פיון דאדרב' ביבש ביבש דיש מציאו' קיו' להאיסור וכמו בלח בלח פיון די"ל היתר עכשיו לא נתבטל אף במבא"מ כמו במים ומלח ופת שאפאה עם הצלי ודאי מצד הסכך' ראוי להחמיר בזה אף ביבש ומכ"ש דדמיונם שנה דהוי מב"מ כמו צמר גמלים וצמר רחלים ועוד הא סתמא קתני גבי שביעית דקודם ביעור לא נתנו חכמים בו שיעור ובודאי אף ביבש ביבש פשוטערב הדין פו דהוי דשיל"מ הואיל דיש לו היתר עכשיו והדר' הקושני' לדוכתה ממתני' דצמר גמלים וצמר רחלים והא דלגבי שביעית הוא דוקא במין במינו אבל באינו מינו נתבטל ולגבי אשה ששאלה מים ומלח ופת שאפאה עם הצלי דהחמירו אף בא"מ כבר עמד ע"ז בנו"ב מהד"ת חיו"ד (סי' ל"ג) וע"כ צ"ל דדוק' היכא דיש לו מתירין עכשיו ולדבר הזה יתנה מותר לעולם כמו פת דעם פותח יהי' מותר לעולם ולא יבא זמן איסור וכן באשה ששאלה מים ומלח דבמקום רגלי שתיהן לא יבא לעולם זמן איסור בזה החמירו אף בא"מ פיון דהתיירן קרוב משא"כ גבי שביעי' אף דהתיירן קרוב עכשיו מ"מ יבא זמן איסור שאינ' משתווין דכשיב' זמן הביעור צריך לבער השביעית בזה די להשוותן פשהם שוין גם במב"מ שוב מצאתי בשעה"מ הל' מ"א (פט"ו ה"ד) שכ"כ ומ"מ במבא"מ הן לח הן יבש לא נתבטל פיון דיש להן השתוות גמור באיכותן וגם בהתיירן דשל עכשיו ומדוע בצמ"ג שנתערב עם של רחלים רשאים לחבר עם פשתן: לכן נראה דכל דברי הר"ן נדרים שם בשיטת הרי"ף נאמרים רק דהיתר בהיתר לא נתבטל רק היכא דיש לנו לדון עכשיו על דבר איסור בזה החמירו חז"ל לומר פיון דיש עכשיו היתר גמור בשאר ענינים רק לדבר א' שאינם משתווין כמו פת שאפאה עם הצלי דיש בו בפת משהו בשר וזה מותר וזה מותר ואתה רוצה שיתבטל כדי לאכלו בכותח החמירו שלא יתבטל פיון דשניהם היתר והוי כאילו מבטל איסור לכתחלה דמה"ת תאמר שיתבטל ויאכלנו עם פותח וכן במים ומלח הוי כאילו מבטלין איסור לכתחלה פיון דיש לשניהם היתר גם היום ולעולם יהיו נשארים בהתיר זה למה נאמר דיתבטל ולהתיר אף דבר שנאסר פיון דהיה מציאות להאיסור בעולם ולכתחלה אינו רשאי לבטלו וכן בשביעית אף דעדיין לא הגיע זמן הביעור מ"מ גם עכשיו יש לנו לדון על המיעוט שנתערב בו אם יתבטל ויהי' בידו להפסיד כל התערבות דבשביעית נאמר לאכלה ולא להפסד וצריך לאכול בקדושת שביעית לכן פיון דאסור לבטל לכתחלה כמו בכל איסורין דאין מבטלין לכתחל' ויכול

לֵאכּוֹל בְּהִיתָר עֲכָשְׁיוּ הָיָה כַּדְשִׁיל"מ וְהָר"ן נִשְׁאָל בְּחֻמֵּי שְׁנֵתְעָרְב קוֹדֵם פְּסַח אִם יֵהִי רִשְׁאֵי לְבַטְלוֹ אִם לְכַתְחֻלָּה אוֹ לֹא וְהִינּוּ פִּינּוּ דְהֵי הִיתָר בְּהִיתָר ל"ש פְּלֵל בִּיטוּל אוֹ אִם אִם נִתְבַּטַּל מ"מ פְּשִׁיבָא זְמַן אִיסוּר נִימָא דְחֻזְר וְנִינְעוּר וְכִמוּ אִם נִתְעָרְב תּוֹף הַפְּסַח דְהֵי בְּמַשְׁהוּ כְּמוּ כּוֹ אִם נִתְעָרְב קוֹדֵם הַפְּסַח מ"מ חו"נ וע"ז מְבִיא רַאִי מְצַמֵּר גְּמֵלִים שְׁנֵתְעָרְב עִם צְמֵר רְחֵלִים דְּאִזְלִינּוּ בְּתַר רַבָּא וְאִם לְכַתְחֻלָּה מְוֹתֵר עִם פְּשִׁתָּן מְזַה מוֹכַח דְּהִיתָר בְּהִיתָר גְּמוּר דְּנִתְבַּטַּל וְכִינּוּ דְלֹא יֵשׁ מְצִיאוֹת אִיסוּר עֲתָה בְּעוֹלָם דְּכ"ז דְּאִינּוּ שׁוּע אוֹ טוּי וְנוּז רַק צְמֵר בְּלִבְד לִיפָא הָאִיסוּר בְּעוֹלָם בְּזַה לֹא הִתְמִירוּ חו"ל לֹמֵר דְּלֹא נִתְבַּטַּל פִּינּוּ דְעֲתָה לִיפָא שׁוּם מְצִיאוֹת אִיסוּר וְכִמוּ כּוֹ חֻמֵּי קוֹדֵם פְּסַח פִּינּוּ דְלִיפָא זְמַן אִיסוּר בְּזַה לֹא הִתְמִירוּ חו"ל לְדוֹן לְדִשִׁיל"מ פִּינּוּ דְלִיפָא עֲכָשְׁיוּ שׁוּם מְצִיאוֹת אִיסוּר וְהֵי הִיתָר בְּהִיתָר גְּמוּר כְּבָר נִתְבַּטַּל וּמְוֹתֵר אִם לְכַתְחֻלָּה לְעָרְב וּלְטַחֲוֹן וְאִם ח"ח וְנִינְעוּר וּמַה שְׁמִדְחָה בְּמִהְרִי"ל וּבִפ"ח דְּשָׁם הָיָה מִינְ אִיסוּר פְּשִׁיט לִי לְר"ן דְּע"כ צְרִיף לֹמֵר דְּהֵי הִיתָר גְּמוּר כ"ז שְׁלֹא נַעֲשׂוּ טוּיִים דַּל"כ הָא אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה וּבְכִלְאִים אִם אִם נִתְעָרְב צְמֵר רְחֵלִים עִם פְּשִׁתָּן דְּשִׁנְיָהּ מִינְ אִיסוּר ע"י הִתְחַבְּרוּתָן וּבְכָל זֶה שְׂרִי אִם לְכַתְחֻלָּה לְהַרְבּוֹת בְּמִין אַחַר אוֹ צְמֵר רְחֵלִים אוֹ קַנְבוּס פְּדִי לְבַטְלוֹ וְע"כ הִטְעַם כַּמ"ש בְּדְרִישָׁה (ס' רצ"ט) דְּהִיתָר שְׁנֵתְעָרְב בְּהִיתָר אִם בְּבִשְׁר בְּחֵלֵב דְּהֵי הִיתָר בְּהִיתָר וְנַעֲשִׂי בְּתַעֲרוּבָתוֹ אִיסוּר אִיסוּר לְהוֹסִיף עָלָיו וּלְבַטְלוֹ מ"מ בְּכִלְאִים הוֹאִיל דְּעֲדִינּוּ אִינָם טוּיִים לֹא מְחַשְׁבִּינּוּ לְאִיסוּר הַצְּמֵר וְהַפְּשִׁתָּן וַאֲ"כ ע"כ אַתָּה צְרִיף לֹמֵר דְּהִיתָר בְּהִיתָר גְּמוּר כּוֹ זְמַן שְׁאִין לְנוּ לְדוֹן וְלֹא יֵשׁ עֲדִינּוּ מְצִיאוֹת לְהָאִיסוּר נִתְבַּטַּל וְאִם לְכַתְחֻלָּה רִשְׁאֵי וְכִמוּ כּוֹ מְוֹתֵר לְטַחֲוֹן הַחֲטִיִּים רַק לְמַעֲשֵׂי לֹא רָצָה הָר"ן לְהַתִּיר מִשׁוּם דִּי"ל שְׁאִנִּי חֻמֵּי דְשָׁמוּ עָלָיו וְרַק מְחֻסָּר זְמַן וְעִי מ"ש בְּשִׁינְיָהּ כְּנַה"ג (ס' תנ"ג) אֲבָל לְהַלְכָה סוֹבֵר דְּבִמְקוֹם שְׁאִין עֲדִינּוּ מְצִיאוֹת לְהָאִיסוּר לְדוֹן עָלָיו עֲדִיף וּמִתְבַּטַּל וְלֹא הִתְמִירוּ חו"ל לְדוֹנוֹ כַּדְשִׁיל"מ פִּינּוּ דְהֵי הִיתָר בְּהִיתָר גְּמוּר וְזֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר וּלְפִי זֶה י"ל טַעַם פְּשׁוּט לְהָא דְאִם נִתְעָרְב חוּט צְמֵר רְחֵלִים בְּחֻטֵי צְמֵר גְּמֵלִי הַרְבֵּי דְאִינּוּ בְּטַל וְהַסְמֵ"ג כְּתַב הִטְעַם דְּחֻטֵינּוּ חֲשִׁיבִי וְלֹא בְּטָלִי וְהַנּוּ"ב צוּחַ פְּכֻרֻכְיָ דְמֵאִי חֲשִׁיבְתִּינְהוּ עִי"ש וְלִמ"ש י"ל בְּפִשְׁטוּת פִּינּוּ דְכְּבָר נַעֲשִׂה טוּי וְיֵשׁ שָׁם אִיסוּר עָלָי לְעָרְבוּ עִם פְּשִׁתָּן שׁוּב לֹא נִתְבַּטַּל דְּהֵי דְשִׁיל"מ כְּמוּ שְׁבִיעִית לְדַעַת הָר"ן וְכִמוּ פֶת שְׁאֲפָאָה עִם הַצְּלִי פִינּוּ דִישׁ הִיתָר עֲכָשְׁיוּ שְׁלֹא לְחַבְּרוּ עִם פְּשִׁתָּן וְגַם כְּבָר יֵשׁ מְצִיאוֹת לְדוֹן עַל הָאִיסוּר לֹא נִתְבַּטַּל דְּהֵי כְּמִבְטַל אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה וְהִרְאִישׁוּנִים שְׁפָתָבוּ הִטְעַם מִשׁוּם חֲשִׁיבוּת הוּא דְלִית לְהוּ סְבֵרַת הָרִי"ף בְּפֶת שְׁאֲפָאָה עִם הַצְּלִי וּמְסוּלֵק ג"כ קוֹשְׁיַת הַמְקוֹ"ח שְׁפָתָבְתִי לְעִיל דְּדִלְמָא נִתְבַּטַּל בְּשַׁעַת חִיבּוּר פִּינּוּ דְאִם טוּי חֻט מְכַבֵּר יֵהִי מְצִיאוֹת לְאִיסוּר וְשׁוּב שְׁיִיף אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחֻלָּה וְכַמ"ש: וְמַה שְׁכ' הַמְקוֹ"ח לְדוֹן דְּהָךְ פְּלוּגְתָא בְּחֻמֵּי אִם חו"נ תְּלִיָא בְּמַחְלוּקוֹ הַפּוֹסְקִים יו"ד (ס' צ"ט) בְּאִיסוּר שְׁנֵפֵל לְהִיתָר וְנִתְבַּטַּל וְאִם ח"פ נִתְוַסַּף עָלָיו אִיסוּר דִישׁ סוֹבְרִים אִיסוּרָא כְּמֵאן דְּאִיתָא דְמִי ה"נ בְּחֻמֵּי בְּפֶסַח כְּשִׁמְגִיעַ פְּסַח חו"נ וְאִיסוּר בְּמַשְׁהוּ וּמֵאן דְּס"ל הֵתֵם דַּחוּ"נ דְּאִיסוּר כְּמֵאן דְּלִיתָא דְמִי וְאִפִּי נִתְוַסַּף אִיסוּר מְוֹתֵר מְכ"ש הֵקָא דַּחוּ"נ בְּפֶסַח וְמַה"ט רָצָה לְהַתְמִיר בְּלֹא נֹדַע הַתְעָרוּבָתָ כְּמוּ שָׁם וְתַמְהִנִי הָא דַּעַת רַמְבַּ"ם שָׁם דַּחוּ"נ וְכִן דַּעַת רַאב"ד וְכֵאן סוֹבְרִים דַּחוּ"נ וְעִי תְּמִים דְעִי בְּס' תְּנֻמַּת יִשְׂרָאֵל (ס' ל"ו) דִּי"ל אִם אִם נִתְוַסַּף אִיסוּר חֻזְר וְנִינְעוּ" מ"מ הַזְּמַן אִינּוּ מְעוּרָר וַאֲ"כ וְדַאי אִם בְּלֹא נֹדַע הַתְעָרוּבָתָ ג"כ אַחוּ"נ וְעִימ"ש הַגְּרָ"א ז"ל: וְעִינּוּ בְּפ"מ בְּפִתְיָחָה (פ"ד אוֹת ה') בְּאִם

נתערב עיסה ושקה לערף שלישי שיעור מיל עם שני עיסת ושההו אח"כ שני שלישי מיל דהראשונה נתחמצה וי"ל דנתבטל בעודו היתר ואחו"נ דמה לי אם נתבטל קודם פסח או קודם החימוץ ומפקפק די"ל רק באין מינו שנה כצמר גמלים וצמר רחלים דהוי א"מ ומשו"ה אחו"נ משא"כ במב"מ ותמהני הא לענין מב"מ אזלינן בתי שמה ואף דאית לחד שם לנוי ועתי"ט (מסכת פלאים) שם דבמידי דיבש ביבש מב"מ אפי' מדרבנן מתבטל ברוב וצמר גמלים ורחלים הוי מין במינו ובגליון תוס' רע"א ז"ל כ' דהקא לא תלי בזה דאף אם הוי א"מ הא גם במין בא"מ מדאורייתא בטל ברוב רק, מדרבנן בעי ס' דחיישינן שמה יבשלים ויתן טעם וזה ל"ש הקא: אולם י"ל התיו"ט נחית לפרש אף להסוברים דמין בא"מ אף ביבש בעינן ששים מדאורייתא עי' ש"ף יו"ד (סי' ק"ט) ומ"ש אחרונים שם ובפ"מ די"ל דאתרי רבים להטות לא נאמר רק במב"מ עי"ש לכה פתב דזה הוי מב"מ: ברם דברי היו"ט תמוהין ויבואר אז"ה ביו"ד דהא שם קתני במתניתן ג"כ וכו' הפשתן והקנבוס וזה הוי מבא"מ: א"כ כמו דשם במב"מ אחו"נ כ"כ בהנה עיסות.

עוד כ' הפ"מ שם ודשילמ"ת ל"ה פיון דלא הוכר האיסור מעולם פההיא דגיגית מלאה ענבים ביו"ד (סי' ק"ב) ויש לפקפק דכבר כתבתי לדון בהגהותי בדברי חיים ח' יו"ד שם דרק בלח בלח דנאבד האיסור ואינו מבורר כלל דנתבלבל בזה פשלא הוכר האיסור מעולם ונולד בתוך התערובות לא התמירו לדון בו דין דשיל"מ משא"כ ביבש ביבש דגם היום אחר התערובות יש מציאות להאיסור במקומו ואולי יבא אליהו ויברר האיסור ויהי' אסור ואף לשיטת הרא"ש דנהפוך האיסור להיות היתר היינו פיון דרשאי לאכול כל א' בפני עצמו מצד גזה"כ שקהרוב יכריע את המיעוט שוב מותר לבטלן אכל מ"מ האיסור מותר רק מצד רוב אבל פשיתברר האיסור במקומו נשאר ומה"ט פתב הנו"ב ועוד נשאר אחרונים דביבש ביבש לכ"ע אין מבטלין איסור לכתחלה מה"ת א"כ בזה י"ל אף דנולד האיסור תוך התערובות אינו בטל בדבר שיש לו מתירין: סי' י"ח למה שכתבו לדון דהא דחמץ אוסר במשהו הוא משום דהוי דשיל"מ יש לדון להסוברים דחמץ הוי התיראבלע ואינו נקרא איסור' א"כ בלח בלח פשנתערב קודם פסח מה"ט אינו חוזר וניעור דהא הוי כנולד האיסור בתערובות דלא מקרי דשיל"מ בכה"ג ומה"ט יש לדון דמבואר (סי' תנ"ב) דתוך הפסח אי אפשר להגעיל כלי ולכאורה למ"ש המג"א (ריש סי' תנ"א) משם הראב"ן דלכה מותר כלי חמץ אחה"פ ולא הוי חמץ שעבר עליו הפסח משום דלא הוי ניקר ואינו בעין וראיתי בראב"ן (דף נ"ח ע"ד) שכ' דאיסור הבלוע בפלי כמי שאינו דמי כ"ז שבלוע עד שייצא ולכשיצא אוסר דכשם שטומאה בלועה כמאן דליתא דמיא ואינה מטמאת עד דנפקא כה איסור הבלוע לא אסר עד דנפיק דהא חמץ בפסח אי מטמין ליה עבר בב"י ובי"מ ואם הוא בלוע בקדירה לא עבר ומותר לשהותו עד אחה"פ וכי נפק לאחה"פ היתר הוא ואי הו' נפק בפסח הנה אסר ה"נ ל"ש וא"ת א"כ דאיסור הבלוע כמאן דלית' דמי אמאי אסרה תורה כלי חרס אשר תבושל בו ישבר לישנהיה עד למחר ולשתרי דהא לא הותר כלל דהבלוע כמאן דלית' ולמחר הוי גומן טעם לפגם ולשתרי תירץ ולטעמיה יגעילנו או ילבינו ביומו אלא העידה התורה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם דעם פליטתו חוזר ובולע מיד ולא מועיל לו הגעיל' וכיון דהכי פי הנה מבשל בי' למחר הוי מבטל איסור לכתחלה כו' ועוד דאין כאן בישול כלל דהא אין בלועו יוצא מדפנו ומשום דנותר יש בו פרת אמרה תורה ישבר ע"כ.

מבואר דבעוד הבלוע בדפנו אינו חל עליו איסור חמץ כולל רק כשפולט וכינון דכל הטעם דאין להגעיל תוך הפסח הוא מטעם דהמים בולעים החמץ ושוב בולע הפלי ואף דהוי נ"ט לפגם מ"מ אסור בפסח ועיין ד"מ שם משם תשובת רשב"א וכינון דכתבו דהיכא דיש שום קולא סמכינן לומר דחמץ מקרי התירא בלע כמ"ש הח"י שם א"כ אם מגעיל תוך הפסח דעל הבליעה ל"ה חל כולל איסור חמץ רק כשפולט ואז נולד בתערובות ולא ניכר איסור מעולם בפני עצמו ונשפיר מתבטל אמנם הא הרמב"ם סובר דח"ו"נ וסובר דחמץ מקרי התירא בלע כמ"ש המ"מ (פ"ה) וילדיד' עיקר הטעם דחמץ במשהו משום דשיל"מ ע"כ צריף לומר דמ"מ לא מקרי לא ניכר האיסור מעולם ולכן להגעיל אחר זמן איסור נמי אף דהוי נ"ט לפגם ומשהו מ"מ אסור ולא מקרי נולד האיסור בתערובות: ועל פי סברת ראב"ן מובן מה דיש להתעורר להסוברים דחמץ מקרי התירא בלע ונשפוד ואספלא מגעילן אף בפסח הא כל הטעם דמהני בקדשים הגעלה לכלים שמשתמשין ע"י האור הואיל דהוי התירא בלע הוא משום דאחר הגעלה לא נשאך רק מעט ואינו ראוי לחול עליו שם נותר וכשבלע איסור דכבר חל עליו שמה דאיסור' צריף להוציא הפל א"כ כשמגעיל אח"ז איסור כבר חל עליו שם חמץ ומה מהני הגעלה אף דהתירא בלע (ועיין בח"מ) סי' תנ"ב סק"ג) וילדברי ראב"ן א"ש דבעוד הבליעה תוך הפלי לא חל כולל איסור חמץ רק כשפולט לכן מהני הגעלה דעל פליט' מועטת לא חל שם איסור אח"כ וכן מובן מה דקש' לכאורה על הר"ן סוף ע"ז דכ' שם בשיטת רש"י דסובר לינת לילה פוגמת והקש' התוס' א"כ למה צריף בקדשים מריקה ושיטיפה הא הוי נ"ט לפגם וכ' הר"ן דהא דהקפידה התורה אינו מטעם דהפליטה נאסרת רק לבער הנותר וכמו בנותר שהוא בעינא צריף שריפה כמו כן בכלי חרס צריף שבירה עי"ש וקשה הא רש"י במתני' דזבחים (דף צ"ה ע"ב) כתב וא"ת הרי הבלוע נעש' נותר ופולטו בהיתר לאח"ז מודה ר"ש כו' הרי דהקש' דיאסור ההיתר מטעם פליטה.

וילדברי ראב"ן א"ש דבאמת כ"ז שלא פלט ונשאך בלוע בפלי לא חל עליו נותר רק בשעת פליטה והא דקאמר בש"ס פסחים התורה העיד' על פלי חרס שא"י מידי דנפיו לעולם דילמ' באמת כל מה שפולט פולט בפעם ראשון ומה שאינו פולט בפעם ראשון שוב לא יפולט לעולם רק בקדשים צריף שבירה לבער הנותר ולמ"ש הר"ן ע"כ צריף לומר פינן דעל מה שלא יצא לא חל עליו איסור נותר והשפיר' הוא שלא ישתמש בו עוד דכשיצא יחול א"כ ע"כ דאינו יוצא מדפיו לעולם בפ"א רק פולט מעט מעט דאל"כ יגעילנה: ויש לפרש דברי תרגום יהונתן (פרשת צו) דכתב וכלי חרס ישבר מטול דלא יבשל בו חילא ואינו מובן הא בלא"ה כשמשל אח"כ פולט ועי' במשפחות מ"ש עליו וי"ל פונתו למ"ש בפ"י קומץ למנחה שם דבקדשי' הואיל דכתיב למנחה כדריף שמלקים אוכלים מיפסל אף ע"י נ"ט לפגם וא"ש נמי קונשית תו' על רש"י הנ"ז דסובר לינת לילה פוגם ובקדשים אף ע"י נ"ט לפגם מיפסל.

ונה נמי פוננת הת"י דמטול דלא יבשל בי' חילא דהוא פלי שרת לכף צריף שבירה דבקדשים אף נ"ט לפגם מיפסל ועיין ריטב"א ע"ז דכתב הטעם דל"מ בחמץ הגעלה אף דהתירא בלע משום דבקדשים נשאך עכ"פ משהו ושם בעינן נ"ט וחמץ דהוא במשהו אסור עי"ש ולא אבין הא ע"כ סובר דסברת התירא בלע הוא אף אם חל עליו אח"כ שם איסור דאל"כ ינהי הגעלה בכל איסורין לנשפוד ואספלא דלא נשאך רק משהו ואי דמ"מ

אין מבטלין איסור לכתחילה בקדשים נמי נימא הכא וע"כ דסובר דהתירא בלע קיל
האיסור ולא איכפת לן במשהו הנשארו וצריף להבן טעם הדבר.

אף מדברי הטור (סוף סי' ת"נ) נראה קצת דגם על הבלוע שבכלי חל איסור חמץ דכ'
דאסור להשפיר פלי לנכרי בפסח שיבשל בהם חמץ מפני שרוצה בקיומו של איסור ע"י
ד"א שלא יבקע הפלי ועוד כיון שהפלי עצמו אסור בהנאה אסור להשפירו לכתחילה
ולא דמי למשפיר חמורו דהחמור אינו אסור אבל הפלי עצמו אסור וע"ש במג"א
שהקדירה בלוע מחמץ ובמקו"ח שם פתב בכוננתו דלא תקשה הא הפלי מותר בהנאה
דקא מותר ליתן לתוכו דבר יבש כמבואר יו"ד (סי' צ"ד) לזה פתב דהפלי בלוע מחמץ
ונהנה מהבלו' דהנכרי נותן יותר בעד פלי שהו' שבע מבלו' ודבריו תמוהין הא מותר
למפור פלי הבלוע מפשר וחלב לנכרי כמו דמבן בפשיטות באו"ה (פ"ל כ"א ד"ז) דכל
איסורי הנאה שונבלעו בהיתר כגון פלים שנתבשל בהן בשר בחלב יכול למוכרו לגוי
ומסתימת דבריו מבואר דאין הבלע בין פלי חרס לכלי מתכות ועיין פ"ח (סוף סי' ת"נ)
כנראה שלא ראה דברי או"ה ובתשובת חתם סופר חיו"ד (סי' צ"ח) נשאל על זה והאריף
שם בטעם ההיתר ותמהני הא הדברים מבוארים באו"ה שם עכ"פ מבואר דזה לא ניתן
להאמר שהנכרי יתן דמים בשביל שהפלי שבע מבלוע וע"כ פונת המג"א בדעת הטור
שכ' שהפלי עצמו אסור בהנאה היינו שנראה כמשפיר איסור הנאה עכ"פ מבואר דהטור
סובר דהבלוע בכלי חל עליו שם איסור הנא' ודלא בדברי ראב"ן דלדעתו לא חל כלל
שם איסור על דבר הנבלע בפלי ובאמת יש להתבונן בדברי הטור דכנראה אינו אוסר רק
להשפיר הפלי לגוי שיבשל בו חמץ אבל לבשל בו היתר אינו אוסר ולשני טעמים שנתן
יש נ"מ דלטעם א' משום דרוצה בקיומו ע"י ד"א וכפי שפי' המג"א והמקו"ח ממילא
לבשל בו היתר דהיינו דבר שא"ב חמוץ הי' מותר להשפיר ולטעם הב' שהפלי עצמו
אסור בהנאה הי' אסור אף להשפיר לבשל בו דבר שאין בו חמץ ובפרט למ"ש המקו"ח
דהנכרי נותן יותר בעד פלי שהוא שבע מבלוע הי' אסור אף להשפיר לבשל בו דבר
שאין בו חמץ וע"כ צריף לומר דבאמת עיקר הטעם הוא משום דרוצה בקיומו ע"י ד"א
וטעם השני נקט הטור לסניף בעלמא וא"כ י"ל דכוננתו על הבליעה שיפלוט הפלי דאז
חל עליו שם איסור אף דבא בתוך התערובות מ"מ על הבלוע חל שם איסור הנאה ועדיין
צ"ע: והנה דעת רש"ב"א בתשובה דכמו דמשהו אוסר כן גם נו"ט לפגם אוסר וגם דחו"נ
וכתב הפ"ח אע"פ שהרשב"א בתשובה (סי' רס"ב) כתב שאין מגעילין פלי חמץ בפסח
אפילו אינו ב"י שנו"ט לפגם אסור בפסח משמ' דקודם פסח שפיר דמי אע"פ שהרשב"א
מפת האוסרי' חו"נ ליתא דלא דמי דשאני התם דהוי נו"ט בר נו"ט דהתירא עכ"ד (ס"ק
ו') ויש להתעורר הא מבואר בת"ה דעת רש"ב"א דהביא דעת ר"י דאם מגעיל קודם זמן
איסורו מותר אף בב"י דהוי נו"ט בר נו"ט וכ' עליו ואינו מחנור כל הצורך דחמץ הוי שמו
עליו לכך נראה שצריף ליתר אף בכלי חמץ שלא להגעיל קודם זמן איסורו אלא פלי
שאינו ב"י או במים רבים שיבטל כל הפלי בהם כשארו איסורין עי"ש הרי דסובר דל"מ
נו"ט בר נו"ט לגבי חמץ ועי' מג"א (ס"ק כ"ד).

ובדברי רש"ב"א בתשובה (סי' תפ"ה וסי' י"ג) מבואר דאף בטעם חו"נ ודלא כמ"ש
המג"א (ס"ק י"ג) א"כ יקשה מה מהני כשמגעיל ב"י והוי במים לבטל נגד כל הפלי
הא מ"מ שוב חוזר ובוטל וחו"נ בפסח וגם מה מהני אם הפלי אינו ב"י הא לדידן משהו

חו"נ אף בנו"ט לפגם אולם לדעת ראב"ן ה"ל י"ל דהא הא דנו"ט לפגם לא מתבטל לדעת רשב"א והפ"ח שם הקשה דאי באיסור נו"ט לפגם איפא איסור' היכי ילפינו לה מגבלה מוסרת דפקע איסורא לגמרי דהא עפרא בעלמא הוא וע"כ הטעם פינו דאינו נהנה מן האיסור' כמ"ש הר"ן בע"ז א"כ ליתא לאיסורו אולם דבריו תמוהין הא דעת הרשב"א דמטעם ביטול אתינו עלה בנו"ט לפגם דלא ילפינו ממשרת דטעם פעיקר רק בטע' לשבח ולא לפגם דבטע' לשבח הוי פניקר האיסור' דחשיבות אןכל הוא בטעמו ואי הוא לפגם א"כ חשיבות ולא חשיב פניקר האיסור ושוב חד בתרי בטיל.

ולפ"ז בחמץ דאף יבש ביבש דאין בו טעם לא אמרינו חד בתרי בטיל לדעת הרשב"א לכן גם נו"ט לפגם אוסר והא דדעת המחבר דנו"ט לפגם מותר בפסח ע"כ דסובר להלכה דיבש ביבש מתבטל וכ"כ הכו"פ יו"ד (סי' ק"ג) עי"ש ובתשובת רבינו עק"א ז"ל (סי' קפ"ג) וילפי זה י"ל אף לדעת רשב"א דסובר חו"נ היינו ע"כ הטעם דזמן מעורר האיסור כמ"ש הראב"ד וכבר העירותי בהגהותי לד"ח הא דדעת רמב"ם דטעמא דחמץ במשהו הוא משום לתא דדשיל"מ וגם סובר חו"נ ולא אמרינו הא באיסור הנולד בתערובות לא נאמר חומרא דדשיל"מ ע"כ הטעם דמה דזמן איסור מעותד לבא עדיף וחשיבנו הזמן כאילו היה עכשיו ולא נתבטל אם הי' עכשיו זמן איסור פן נמי אף דנתערב בזמן ההיתר מ"מ פינו דנתערב בו חמץ שאם היה נופל בזמן איסור הי' אסור אמרינו ג"כ דחו"נ.

אולם זה דוקא אם נתערב דבר שהי' עליו שם חמץ אבל פלי הבלוע אף פשיבא זמן איסורו לא חל עליו שם האיסור דהוי כמבוער וכמ"ש הראב"ן דעל בלוע אינו חל ככל שמה דאיסורא רק בפסח אסור לבשל דכשיצא מן הפלי חל אז שמה דאיסור' עליו ואף דנתבטל ובא מיד בתערובות מ"מ אסור פינו דהיה חל שם איסור על הבלוע קודם שנגבלע בכלי אבל אם מגעיל הפלי יוצא איסור דמה שחוזר ובלוע הפלי הוא בתערובות ולעולם אי אפשר להנות בפני עצמו בזה אף דפולט אח"כ ממה שבלע ממים מ"מ פינו שבלע בתערובת ואי אפשר ליהנות מן האיסור בלתי תערובות היתר וכ"ז שהוא תוה הפלי לא חל עליו שמה דאיסורא וכשפולט פולט בתערובות בכה"ג לא התמירו פלל והעיקר נראה דלכך מותר להשתמש בכלי אחר הגעלה לדעת הרשב"א אף דסובר דבנו"ט לפגם בעינו ביטול מ"מ בכלי מודה הרשב"א דלא נצרך לבא לכלל ביטול כמבואר בתו"ה הארוך ובקצור וז"ל קדירה שאינ' ב"י שאין בפגימתה עד שלא יהי' ראוי לגר מפני מה מותר נהלא בכל הקדר' משערינו יראה לי שהטענה בזה מפני שאין כאן ממש של איסור אלא טעמו בלבד וכל שטעמו בלבד מעורב בו אם נו"ט לפגם אפי' קצת מותר אבל צירו של איסור וכ"ש כשנתערב בו גופו של איסור ממש אינו מותר עד שירבה היתר על האיסור או שיהי' פגום לגמרי אפי' לגר ועוד דבנדאי אינה פולטת כמדת כולה לפי שאין פליטת' ממלאות את כל הפלי כו' ובזמן שטעמו לשבח התמירו לשער בכולה אבל אם נו"ט לפגם הרי זה כאילו טעמוהו ואין בו טעם איסור ומותר עי"ש (בית ה' שער א') וע"כ בחמץ פינו דלא אפשר להחמיר שלא להגעיל פלל לכן סמכינו על טעם פינו דאין בו ממשות רק בליעת נו"ט לפגם לא בעינו לבא לכלל ביטול וז"פ ועי' מ"ש בס' דברי חיים חיו"ד (סי' י"ג) אולם מדברי מרן המחבר שכת' להקל בנו"ט לפגם ומסתימת דבריו משמע אף באם פלט צירו או אף ממשות של איסור ג"כ מותר ע"כ צ"ל כמ"ש הפלתי דסובר ביבש ביבש מה"ד אינו אוסר במשהו דאל"כ לא גרע מיבש ביבש ואולי י"ל אף דבסעי' ט' כ'

ב' דעות בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ י"ל אף להמחמירין היינו אם עכ"פ עומד בפ"ע ונדענו שנתערב בין הסתיכות של איסור ובזה אוכל האיסור בפ"ע בזה מחמירין וכמו לדעת הרמ"א דאף דקיימ' לן דלח בלח אינו חו"נ מ"מ בְּיָבֵשׁ חו"נ וע"כ הטעם פיון דיש עכ"פ איסור עומד בפ"ע ובכל מקום שהוא נשאר באיסורו ואם יבא אליהו ויברר האיסור אסור לאכלו רק מטעם אחרי רבים להטות מקריע הרוב להיתר ולא נוכל לאסור הרוב מפאת המיעוט ומה"ט פתבו אף להסוברים דאין מבטלין איסור לכתחל' הוא רק מדרבנן היינו לח בלח דמתערב ומתבטל האיסור במציאותו משא"כ בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ עיין בנו"ב מהד"ת חיו"ד (סי' מ"ה) ומ"ש בהגהותי פיו"ד בד"ח שם ולכך בחמץ חו"נ פיון דלא נתבטל ממציאותו משא"כ בלח בלח פו נמי החמירו בזה בחמץ כמו דהחמירו בלח בלח דלא נתבטל מטעם חומר האיסור פו נמי יבש בְּיָבֵשׁ פיון דיש מציאות להאיסור בפ"ע משא"כ בנו"ט לפגם אף דצריך להביטול מ"מ פיון דאין האיסור עומד בפני עצמו והטעם לפגם לא תשיב פניכר האיסור סובר המחבר דנתבטל: ובספר מקו"ח (ס"ק י"ב) כ' על מ"ש המג"א (ס"ק כ"ב) אם הודח לשם פסח בכלי שאינו ב"י דמותר דיש סברא לומר בנו"ט לפגם דחו"נ פיון דיש בו טעם גמור דהא האו"ה סובר בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ אף מבא"מ אפי' חזר ובשלים וניכר הטעם אינו חו"נ פיון שפכר נתבטל וקש' אמאי בפגום ולבסוף השפית אסור וע"כ צ"ל דטעם פגום לא נתבטל כלל דהא ניכר האיסור ע"י הטעם רק דמותר דהוי נבלה שא"ר לגר וכי הדר אתחזי אסור והאו"ה למד הא דא"ח ונייעור מהא דייבש בייבש וחזר ובישלו לפ"ז י"ל בטעם פגום דחו"נ ומכ"ש לדעת אבי העזרי דנו"ט לפגם אסור אף אחר שש אף שהוא אז בששים ע"כ צ"ל פיון דנו"ט לפגם דמותר נלמד מנבלה שא"ר לגר ובחמץ אסור אפי' נפסל מאוכל אדם וא"כ נדאי דחו"נ דקודם פסח הי' חמץ מותר לגמרי וכשהגיע הפסח נאסר אף טעם פגום ונראה פיון דקי"ל כרשב"א דנו"ט לפגם מדינא אף בפסח רק הטעם דאסור משום דאפי' משהו ולית בי' טעם כלל אסור לא גרע נו"ט לפגם ממהשהו א"כ גם נוטל"פ אינו חו"נ דלא עדיף ממהשהו עכ"ד וכל דבריו תמוהין מה שהעמיד דבריו על בליעה מפלי בזה לאו מטעם ביטול אתינן עלה כמ"ש משם הרשב"א והדברים מוכרחים לדעת רשב"א דנו"ט לפגם דמותר הוא מטעם ביטול וכמו שכתבתי ומ"ש דקי"ל כרשב"א דנוטל"פ מותר מדינא הא לדעת רשב"א דגם יבש בייבש לא מתבטל ונוטל"פ דכיון דצריך לבא לידי ביטול ממילא אסור אף בנוטל"פ ומ"ש דמותר משום דהוי נבלה שא"ר לגר דבריו נפלאים הא לדעת רשב"א מטעם ביטול הוא פיון דאין הטעם בעצם פגום וראוי לגר רק בתערובות פוגם אף דניכר האיסור ע"י טעמתו טעם לפגם לא מחשב לניכר האיסור ברם עיקר הערתו צ"ע לדעת רשב"א דמטעם ביטול ברוב אתינן עלה פיון דטעם לפגם לא ילפינן ממשרת וכ"כ האו"ה להדיא פדעת הרשב"א דצריך לבא לידי ביטול וכן דעת הרשב"א אף בנתערב לח בגוש דהוי פדבר בעין ממילא צריך לבא לביטול ברוב א"כ האו"ה דסובר בייבש בייבש אף בא"מ אם נתבטל אח"כ וניכר בטעמו לשבח מ"מ פיון דכבר נתבטל מותר איהו יפרנס הך דחומץ וגריסין דע"ז דאסור בפגום ולבסוף השפית ובשעת הפגם רשאי לאכול כמבואר ש"ף יו"ד (סי' ק"ג) וכן מבואר הפל להדיא באו"ה דסובר דלגבי נו"ט לפגם דאינו אסור הוא מטעם ביטול כמבואר (כלל ל"ב) ואעפ"כ פתב בפגום ולבסוף השפית דאסור אף דסובר בייבש בייבש בא"מ דאף אם בשלם אינו חו"נ וביותר מבואר מדבריו (כלל כ"ג)

דעאָף מ'דערבן ל"ה צרייך ששים רק מטעם דיוכל להפיר האיסור מטעם זה צרייך ששים ולא מטעם נ"ט דכבר נתהפך להיתר ואמאי אוסר בפגום ולבסוף השבית.

וע"כ צרייך לומר דדוקא בחומץ לתוך גריסין דעומד לקח לחממו ולצנן אח"כ דעי"ז משבית הטעם בזה אוסר אם השבית אחר כך דלא חל נגד זה מעולם שם ביטול אם ישבית פניו דעומד לקח משא"כ בנתערב מבא"מ דאינו עומד לבשלו יחד ושיהי' ניפר האיסור ע"י הטעם בזה סובר דאזלינו בתר השתא ובחמץ ג"כ פניו דאינו חו"נ ומתבטל או דהיתר בהיתר בטיל או דמתבטל בע"פ לאחר שיש שוב אף דיש היפר ע"י הנוטל"פ מ"מ כבר נתבטל ואינו חו"נ ואף אם גם ביבש צרייך לבא לביטול מ"מ להסוברים דלא מתבטל היינו במקום דעומד האיסור בפני עצמו ואפשר להבדיל בין האיסור לבין ההיתר משא"כ בנו"ט לפגם דמבולבל ונתערב ואינו עומד בפ"ע והטעם פגום אינו אוסר בזה מתבטל ומ"ש לדעת אבי העזרי דחמץ דאף אם נפסל מאכילת אדם דאוסר לכן גם נו"ט לפגם אוסר י"ל דהא עיקר הטעם דאף שאור דאינו ראוי לאכיל אדם אוסר מטעם דראוי לחמץ בו עיסות אחרים אבל בנתערב ונו"ט לפגם דאינו עומד לדבר אחר בזה דומה לשאר נוטל"פ ועיין בכ"ז סי' י"ט בטור וש"ע (סוף סי' תמ"ח) אסור להאכיל חמץ בפסח אפי' לבהמת אחרים או של הפקר והוא מירושלמי ר"פ כ"ש מדכתיב לא יאכל חמץ אפי' לקבל הפקר ויש לדקדק למה נקיט הטור אסור להאכיל חמץ משמ' דוק' שהוא שלו' הא אינו שלו' לא איכפת לן ואמאי פניו דיליף מדכתיב לא יאכל היינו שלא יבא לידי אכילה אף על גב שהוא אינו נהנה מ"מ הוא מהנה לקבל ואסור וכמ"ש בהגהות מהרל"ח בטור דמה"ט אסור א"כ הא כמו כן אסור ליהנות אף מחמץ של נכרי והפקר כמו דאסור באכילה וכמבואר ברמ"א (סי' תמ"ג) ויהי' אסור ג"כ להאכיל אף של נכרי לבהמת הפקר וי"ל דלאו דוקא חמץ דהא נקט הטור ג"כ לקבל של אחרים ואם של ישראל הא אסור להכשילו ושיהי' נהנה שתתפטם בהמתו באיסור ועי' תשובת מהרי"ל (סי' קנ"ז) דשאלו אם מותר להאכיל לבהמת חבירו חמץ שאינו שלו' אלא מצאה בפסח בתוך ביתו אם קורא אני עליו לפני עור כו' והשיב מהרי"ל (סי' קס"א) דאסור כדדרשין בירושלמי לא יאכל חמץ אפי' לכלבים של הפקר ומשמע דלאו דוק' חמץ שלו' אלא אף חמץ של הפקר ובלבוש כ' דאפי' חמץ של הפקר אסור להאכיל ולא פתב חמץ וכ' ואסמכוה רבנן אקר' דכתיב לא יאכל חמץ בציר"י משמע אפי' לקבל של הפקר דעכ"פ יש לו הנאה במה שמאכיל ומשביע את הבהמה ואפי' הוא הפקר עכ"ל מבואר דמטעם הנא' שיש לו אסור ולא מטעם שאין זה דרוך השבתה דאי מטעם זה ל"ה אסור רק להאכיל חמץ ולא של הפקר גם מבואר דהאיסור הוא מצד הנאה דנעשה רצונו ומהנה להאנוכל והוי פנהנה מגוף האיסור ולא מטעם דהקפיד' התור' על איסור זה שלא יבא לידי אכילה אף שהוא אינו נהנה וה"נמ אם האיסור הוא מצד דהקפידה התורה שלא יבא לידי אכילה אז כשמשליף למקום הפקר וכלבי הפקר מצניין שם עוש' ג"כ איסור דגרם שיבא לידי אכילה אבל פניו דעיקר האיסור הוא במה שנהנה ונעשה רצונו אז דוקא אם מאכיל ממש ונותן לפני הפקל עושה איסור אבל אם משליף במקום הפקר שעדיין לא נמצא שם כלבים אין זה הנאה של פלום ובזה מיושב דברי רש"י פסחים (דף ה' ע"ב) שכ' ש"מ לר"ע דאין ביעור חמץ אלא שריפה דאל"כ יכול להאכיל לכלבי הפקר או לפרר ולזרוק לים וקשה הא אסור להאכיל לכלבי הפקר מדכתיב לא יאכל ואם משליף

במקום הפקר ואח"כ באו פלבים ואוכלים מעצמם בזה ודאי אינו מקיים השבת בידים וע"כ פונת רש"י להאכיל בידים שישבית בזה וזה אסור וכבר עמד על זה בתשובת פנ"י ולמ"ש א"ש פיון דכל האיסור הוא במה שממלא רצונו ומהנה להפלב זה דוקא אם רצונו בקד אכל אם נאמר דתשביתו קאי על יו"ט הוי פלא אפשר וקא מפונין בשלמ' לכלב ש'לו אסור דנהג' הגוף ג"כ ומשתרשי לי' במה דנתפטם באיסור אכל לשל הפקר דלא איכפת לי' בהפיטום ואי דנתמלא רצונו ל"מ לדעת הרשב"א נדרים (דף ט"ו) דמצות לאו ליהנות נתנו אף ביש לו הנאת הגוף בשעת המצוה ודאי א"ש רק אף לדעת הר"ן דאסור מ"מ בלא אפשר ולא מכוון שרי והא דאסור לדעת הר"ן במודר הנאה ממעין פבר פתבתי במקום אחר לנישב דבריו ממה דכ' בפרק גיד הנשה דלגבי הנאה דבר שאינו מתפונן מותר אף בפסיק ריש' וכאשר עמד על זה בט"א ר"ה וכתבתי לנישב ע"נ ויבאר א"ה ביו"ד וא"כ א"ש פיון דאינו מכוון להנאה וגם אפשר דל"ה פ"ר לענין זה ולכ"ע מותר: ועיין רש"י ר"פ כ"ש דקתני ומאכיל לבהמה לדיוקא איצטריף דתידוק הא משעה שאסור לאכול אינו מותר להאכיל וכ' המהרש"א שם דלמאי דעביד צריכותא בחיה ובהמה איפא למימר דלגופי' איצטריף ויש לומר דכוננת רש"י לדייק למה נקיט לבהמה ולח' ולא נקט לבהמתו לכה' כ' לדיוקא איצטריף דמשעה שאינו מותר לאכול אינו מותר להאכיל אף לבהמה ולח' של הפקר וכמו דמבואר בירושלמי הג"ל: והנה הפנ"י שם הוכיח מרש"י הנז' דאיסור זה להאכיל לבהמה של הפקר ל"ה רק מדרבנן ורש"י (דף ה') הנז' אזיל על ד"ת וכן נראה מדברי הלבוש דכתב ואסמכוה אקרא משמע דרק מדרבנן אסור והמקו"ח הוסיף לומר דאיסור זה אינו רק בחמץ מדכתיב לא יאכל בצירי אכל בשאר איסורי הנאה דנפקא מלא יאכל מותר וכ' דכן מוכח מתוס' פסחים (דף כ"ב) ד"ה ואבר מן החי דמותר לנכרי שלא בפניו הואיל ואינו מחזיק לו טובה וקבורה דצריף לכל איסורי הנאה הוא משום תקלה אכל להאכיל לכלבים ל"ש תקלה עי"ש עוד ותמהני לדבריו מניין לי' לאסור אף אחה"פ להאכיל לכלב או לנכרי שאינו מכירו וכמ"ש שם בחידושים ס"ק ט"ו) והיכן מצינו להחמיר בחמץ שעבר עליו הפסח דלא נאסר רק מטעם קנס וי"א דאף ששים לא צריף שיתבטל ודיו שיתנהגו בו פקל שבאיסורין ונחמיר בו עוד יותר מאיסורי הנאה של תורה אתמהה.

ובאמת ממה דהטור וש"ע כתבו דין זה בדיני חמץ שעבר עליו הפסח משמע דאף לאחר הפסח אסור להאכיל לכלבי הפקר ומנין לנו זה אם נאמר דבשאר איסורי הנאה מלבד חמץ בפסח ליתא איסור זה ובאמת באו"ה (פ"ל כ"א סי"ב) יליף מירושלמי הג"ל לאסור אף בשך בחלב דאסור בהנאה להאכיל לכלבי הפקר והביא פן משם הש"ד וכ"כ התו"ח (פ"ל פ"ח) וביש"ש חולין ומה שהביא מדברי תוס' פסחים הנה אין פונתו על סוף דבריהם שם שכתבו אי נמי אין זקוק לה משמע לי' אף שלא בפני נכרי דאין מחזיק לו טובה דמשם ל"מ פ"ל דאינו מהנה לשום אדם בהיין רק במה שפורק מן הבהמה אכל אם מאכיל האיסור הנאה לבעלי חיים י"ל דאסור אולם פונתו על ריש דברי תוס' שם דכתבו לפרש הא דהוכיח הש"ס דאבר מן החי מותר בהנאה מהא דתניא מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מה"ח לבן נח ת"ל לפני עור הא לכלבים שרי אף דשם איירי באבר מה"ח של נכרי מדקתני לא יושיט מ"מ פיון דהי' אסור להושיט בשכר אסור נמי בחנם דמה שמחזיק לו הגוי טוב' חשיב כמשפך ומזה מוכח דכתבו עיקר האיסור הוא

בשביל שמשפך בהחזקת טובה ולא במה שמאכיל איסה"נ אולם באמת אינו ראי' פיון דאינו של הישרא' איירי רק של הנכרי וגם אינו מאכיל ממש לכלבים רק שמושיט לו לתת לכלבו והנכרי יכול לעשות בו פתפוח בזה ליפא איסור דאינו נהנה כלל מן האיסור פיון דאינו עושה ברוצח רק למלאות רצון הנכרי להושיט לו דמנה דייק הא לכלבים היינו אם רוצה הגוי להאכיל לכלבי שרי להושיט לו ובזה אינו נהנה במה שאוכל הפלב וע"כ פתבו דמ"מ אם הי' אסור בהנאה אסור אף משום החזקת טובה ולעולם י"ל דלהאכיל בידים אסור בכל איסורי הנאה עכ"פ מדרבנן כמו לגבי חמץ אף דהוכיח הפנ"י במישור דרק אסמכוהו אקר' דאל"כ יש נ"מ בין חזקת לר' אבהו וכן י"ל קצת מש"ס ב"ק (דף מ"א) לגבי שור הנסקל דפריה הש"ס א"כ לכתוב קרא לא ינהה למה לי לא יאכל דילמ' פתב רחמנ' בלשון לא יאכל בציר"י למען נדע דאסור אף להאכיל לכלבי הפקר א"ו דאינו זה רק מדרבנן אולם מ"מ י"ל דכמו כן בכל איסה"נ אסור וכמ"ש האו"ה ועיין תשב"ץ (ח"ג סי' רצ"ג) שכתב דטרופה התירה התורה בפ"י בהנאה שגאמר לפלב תשליכון אותו והה"ד לשאר הנאות שדברים האסורי' בהנא' אין מאכילין אותם לפלב ואפי' לכלב של הפקר כמו שמונזכר בירושלמי פ' כ"ש עכ"ל פנראה מדבריו דלאו דוק מדכתיב לא יאכל וכן בכל איסורי הנא' אסור מה"ת אף להאכיל לפלב של הפקר: ובכנה"ג יו"ד (סי' כ"ט) הביא דברי התשב"ץ והשיג עליו מן המכילתא פ' משפטים דשם איתא לפלב תשליכון אותו פקלב אמה אומר או אינו אלא לכלב פמשמעו ת"ל לא תאכלו כל נבלה ונבלה דברים ק"ו מה נבל' שהיא מטמאה במשא הרי היא מותרת בהנא' טריפה שאינה מטמאה במשא אינו דין שתהא מותרת בהנאה הא מה ת"ל לפלב תשליכון אותו ללמדך שהפלב מוכר כו' ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' ומפרש אמה אומר פקלב והיינו דמותר בהנא' דלמ' דוקא לפלב פמשמעו ואסורה בהנאה ומייתי ק"ו דאינה אסורה בהנאה הרי דאף דאם הי' פלב פמשמעו והייתי אומר דאסור' בהנא' מ"מ מותר לכלב של הפקר עי"ש ובלתי ספק עיקר פונתו להשיג על התשב"ץ דסובר דהוי איסור תורה להשליף איסור הנאה לכלב של הפקר דאולי מדרבנן נדאי לא יחלוך הכנה"ג וכמו שהביא הכנה"ג (בעצמו) סי' פ"ז) משם הש"ד ואו"ה ורש"ל ותו"ח בבשר פחלב דאסור להאכילו אף לכלבי הפקר רק אולי דעתם לאסור רק מדרבנן דעל זה אין סתירה מדברי המכילתא רק דדעת התשב"ץ משמע דאסור מה"ת אולם יש לומר דהא דקאמר במכילתא או אינו אלא לפלב פמשמעו היינו להאכילו בידים באמת אסור אם הי' איסור הנאה רק להשליכו שיבא אח"כ הפלב ויאכל או יש לומר דגם המכילתא בס"ד הי' סובר דמצנ' להאכיל לכלבים דאין הקב"ה מקפח שכר שום בריה וכיון דעושה זה לקיים המצוה בזה אמרינן מצות לאו להנות ניתנו כמ"ש לעיל או דהוי פלא אפשר ולא מכוין להנאה לכן אמר אמה אומר פקלב דבזה הי' נהנה שנותן לזה שהוא פקלב ובאמת הי' אומר דאסור בהנאה רק לפלב ממש זה התירה התורה לקיים המצנ' שלא לקפח שכר ואין זה מחשיבו להנאה לכו' דן מק"ו מנבלה דמותר בהנאה והפ"י הוא פקלב רק שאין הקב"ה מקפח שכר ועי' רש"י פסחים (דף כ"ב) ובפנ"י שם ומלשון הרמב"ם הלכות מ"א (פ"ח הט"ז) משמע דאסור מדאורייתא שכתב כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שמכר או נתן לנכרי או לכלבים אינו לוקה ומדלא דקדק לומר לכלבו משמע אף אם נותן לכלבי הפקר ושאינו שלו ג"כ בכלל הנאה הוא רק דסובר דאינו לוקה על הנאה

אָבֵל מ"מ אִיסוֹר תּוֹרָה הוּא וְאֶפְשָׁר דְּכּוֹנְנָתוֹ עַל כָּלֵב שְׁלוֹ וְאֶשְׁמוּעִינוּ רְבוּת' דל"מ אִם
מְכַר לְנִכְרֵי דְבְּאַמַּת אֵין זֶה דְּמִיָּהוּן פְּמִבְּנֶאֱרָר בְּרֵאשׁוֹנִים מִשֵּׁם הִירוּשְׁלָמִי סוּף פ"ב דְּקִידוּשִׁין
וְהוּי רַק גֵּרָם הִנְאָה אֶלְא אַף אִם נוֹתֵן לְכָלֵב וּמִשְׁתַּרְשִׁי לִי דְּאִינוּ צְרִיךְ לְהֶאֱכִילוֹ מִן מָמוֹנוּ
ג"כ אִינוּ לוֹקָה אַף דְּאִסוֹר מֵה"ת אָבֵל לְהֶאֱכִיל לְכָלֵבִי הֶפְקֵר י"ל דְּסוּבֵר דְּמִנְתָּר וּמ"מ
פִּינוּן דְּכֻתָּב סֵתָם לְכָלֵבִים מִשְׁמַע אַף שֶׁל הֶפְקֵר ג"כ אִסוֹר מֵה"ת רַק דְּאִינוּ לוֹקָה: אַגַּב
רְאִיתִי בְּדו"ח לְמָרְן רַבִּינוּ עַק"א ו"ל פְּסָחִים שָׁם שְׁעָמַד עַל דְּבַרֵי תוֹס' שְׁכַתְּבוּ לְהַקְשׁוֹת
אִם הַחֲזַקְתָּ טוֹבָה חֲשׁוֹב הִנְאָה מִמֶּס' ב"מ (דָּף ל"ב) אִם הִית' טְעוּנָה יֵין נֶסֶף אֵין זְקוּק לָהּ
וְאִי אֲמַרְתָּ צַעַר בְּעֵלֵי חַיִּים דְּאוֹרְיִית' אֲמַאי אֵין זְקוּק לָהּ אַע"ג דְּחֻשְׁבִּים פְּמִשְׁתַּפֵּר בְּאִיסוֹר
הֵנָּה וְאִסוֹר אַף בְּחֻשְׁבִּים פִּינוּן דְּאִינוּ מִתְּפִינֵן שְׁיַחְזִיק לוֹ טוֹבָה וּמִשׁוּם צַעַב"ח חֻשְׁבִּים כְּמוֹ לֹא
אֶפְשָׁר וְלֹא מִכּוּנֵן דְּשָׂרֵי דְקֻשָׁה מִמֶּנּוּ פ' אִם עֵינֵן הַחֲזַקְתָּ טוֹבָה לֹא הוּי פְּסִיק רִישֵׁי' מֵה
פְּרַכְיָנוּ הָא לְכָלֵבִים שָׂרֵי דִילְמָא אֲתִי כו"ש דְּדָבָר שְׂאִינוּ מִתְּפִינֵן מִנְתָּר וְאִי הוּי פ"ר הָא
אִסוֹר אַף דְּלֹא אֶפְשָׁר וְלֹא מִכּוּנֵן כִּמ"ש תוֹס' פְּסָחִים (דָּף כ"ה) דְּכָל הַסְּנִיגָ' דְּשָׁם רַק הִיכ'
דְּלֹא הוּי פ"ר וְנִרְאָה דְּלֹא קֻשָׁה דְּנֻדָּאֵי הַחֲזַקְתָּ הַטוֹבָה אִינוּ בְּרוּר רַק סְפֵק הוּא אִם יַחְזִיק
לוֹ הַנִּכְרֵי טוֹבָה וְאִם מִחְזִיק לוֹ טוֹבָה הוּי כפ"ר וְאִסוֹר אַף בְּלֹא אֶפְשָׁר וְלֹא מִכּוּנֵן וְלָכוּן
שְׁפִיר פְּרִיךְ הַש"ס מֵהָא דְּלֹא יוֹשִׁיט הָא לְכָלֵבִים שָׂרֵי הֵינּוּ דְּמִנְתָּר לְהוֹשִׁיט אַף דִּישׁ סְפֵק
דְּלִמָּא יַחְזִיק לוֹ טוֹבָה וְאִזּוּ הוּי כפ"ר וְאִסוֹר אַף דְּאִינוּ מִכּוּנֵן מִשְׁא"כ שָׁם ב"מ דְּאִי צַב"ח
דְּאוֹרְיִית' א"כ חָל עָלֵיו חוֹבַת הַמִּצְוָה אֲמַאי אֵין זְקוּק לוֹ פִּינוּן דְּהוּי סְפֵק פ"ר אֵין סְפֵק פ"ר
מוֹצִיא מִיַּדֵי נְדָאֵי חַיּוּבוֹ דְּמִצְוָה בְּפִרְיָקָה מִטַּעַם צַב"ח וְעֵינֵן ר"ן סְנֵהֲדָרִין (דָּף פ"ד) בְּהָא
דְּרַב לֹא שְׁבִיק לְבָרִיָּה לְמִשְׁקַל סְלוּיָא וְה"נ דְּכּוֹנְנָתָהּ פִּינוּן דְּהוּי סְפֵק אִי הוּי פ"ר דְּיַחְזִיק
לוֹ הַנִּכְרֵי טוֹבָה אִם הִי אֲבָר מִן הַחַי אִסוֹר בְּהִנְאָה הִי אִסוֹר לְהוֹשִׁיט מִטַּעַם מִשְׁתַּפֵּר
בְּאִיסוּה"נ מִשְׁא"כ אִם צַב"ח דְּאוֹרְיִיתָא אֵין סְפֵק פ"ר מוֹצִיא מִיַּדֵי נְדָאֵי מִצְוָה וְלֹא עוֹד
אֶלְא דְּהָא מִכּוּנֵן לְהִיתָר לְקַיָּים הַמִּצְוָה וְעֵי רִשְׁפ"א וְר"ן סוּף פ' הָאוֹרְגַּ וְאִכ"מ בְּזָה: סִי
כ' אִם נִתְחַמֵּץ הָעֵיפָה בְּשִׁמְרֵי שְׁכָר שְׁעֵבֵר עָלֵיו הֶפְסַח כ' הַמַּג"א מִשְׁמַע תְּשׁוּבַת מֵהַר"מ
מְלוּבָלִין לְאִסוֹר דְּדָבָר דְּלִטְעָמָא עֵבֵידָא לֹא בְּטִיל וּבִתְשׁוּבַת פּוֹנִי ח"ב פֶּקֶק לּוֹמֵר דְּבַחְמִין
שַׁע"ע הֶפְסַח דְּאִינוּ אִסוֹר רַק מִטַּעַם קָנַס אֶפְשָׁר דְּלֹא נִחְמִיר בְּזָה וּבְתוֹךְ דְּבָרֵינוּ שָׁם הִבִּיא
דְּבַרֵי רֵאָב"ן בְּהַחְמִיצוּ דְּבִשׁ בְּשִׁמְרֵי שְׁכָר דְּהוּי דְּבָר הַמְּעַמִּיד וְהַעֲלָה שָׁם בְּשִׁאֲלָתוֹ בְּנִתְנוּ
בְּשְׁכָר חֲדָשׁ דְּלֹא הוּי מְעַמִּיד וְתַמְהַנֵּי שְׁלֹא הִרְגִישׁ דְּהָא מְדַבְּרֵי רֵאָב"ן שָׁם (דָּף ע"ב)
מְבוֹנָר לְכַאוֹרָה לְהַקֵּל בְּזָה אַף בְּדָבָר הַמְּעַמִּיד מִמֶּשׁ דְּמִפְּרִישׁ הָא דְּקָאֵר בְּש"ס ה"מ בְּעֵינוּ
אָבֵל ע"י תַּעֲרוּבוֹת לֹא וְאִזְדָּא רְבָא לְטַעְמֵי דַּא"ר כִּי הוּינֵן בִּי ר"נ כִּי הוּי נְפָקִי ז' יוֹמָא
דְּפִיִּסְחָא אֲמַר לֵן פּוּקוּ וּזְבִינוּ חֲמִירָא דְּכַנֵּי חִילָא מְפָרֵשׁ הֶרֶאָב"ן שְׁהִיו הִיְהוּדִים אוֹפִין
לְחִיָּלוֹת שְׁל מְלִךְ לְאַחַר הֶפְסַח וְע"כ בְּשִׁאֲוֹר שַׁע"ע"כ אָפוּ לָהּ דְּאִי לֹא בְּמַאי מִחְמִצּוֹ לָהּ
וְאֲמַר ר"נ פִּינוּן שְׁהִשְׁאוֹר הָאִסוֹר מְעוֹרֵב בְּעֵיפָה אֵינְתוּ לֵן וְנֶאֱכָל אַע"ג שְׁאוֹתָן שְׁהִי בְּבִיתָם
עֵבְרוּ עַל ב"י וְהוּי חֲמִצּוֹ שְׁל יִשְׂרָאֵל שַׁע"ע"כ פ' אֶלְמָא כִּי מְעַרְב לֹא קָנִיס וְאַע"כ פִּי שְׁעֵרְבוּ
בִּיָּדֵי גוֹיִם לָאוּ לְצוֹרְךָ עֲצָמוּ עֲרַבְיָה אֶלְא לְצוֹרְךָ גוֹיִם עַכ"ד הָרִי דְּסוּבֵר דְּאִי שְׁאוֹר
הַמְּחַמֵּץ לְעֵיפָה אִינוּ קָרוּי בְּעֵינוּ לְגַבֵּי חֲמִץ דְּעֵבֵר עָלֵיו הֶפְסַח וְכ"כ ב"ס' ב"ד מִשְׁמַע בַּע"ט
דְּחֲמִץ שַׁע"ע הֶפְסַח קִיל וְאִינוּ אוֹסֵר בּוֹ דְּבָר הַמְּעַמִּיד וּבב"י יו"ד (סִי קי"ב) כ' בְּשִׁאֲוֹר
שְׁל גוֹי שְׁלוֹקָם יִשְׂרָאֵל וּמִחְמִץ בּוֹ עֵיפָתוֹ דַּל"ג עַל תַּעֲרוּבוֹ' פֶּת שְׁל עֲכוּמ"מ וְל"א דְּשִׁאֲוֹר
פִּינוּן דְּמִחְמִץ אוֹסֵר בְּכ"ש וְכַדְתָּנּוּ מִס' עֲרָלָה דִּי"ל דַּל"א כֵּן בְּשִׁל דְּבַרְיָהֶם כ"ש פֶּת שְׁל

גוי דקיל טפי דזה אינו דהא חולין (דף ו) קאמר לגבי שאור ותבלין של דמאי דלטעמא עבידי וטעמ' לא בטיל וקא דמאי אינו אסור אלא מדרבנן עיי"ש: משמע מדבריו דבכל איסורין אמרינן דדבר דלטעמא עבידי דלא בטיל אולם קשה דלכאוו' למה צריף להביא ראיה מדמאי דשם הוא דגזרו רבנן מספק דלמא לא עישרו ע"ה ויש בו חשש איסור דאורייתא בזה י"ל דהחמירו בדבר דעבידי לטעמא אף דלא גזרו על תערוכות דמאי אף אם יש בו בנו"ט כמבואר שם בש"ס ומשמע אף להסוברים טעם פעיקר דאוריית' ומ"מ על תבלין גזרו דחשיב כמו איסור בעין יותר דניכר הרבה ומתקן המאכל מ"מ זה הפל היכא דיש חשש שנוגע באיסור דאוריית' אבל במקום דעצם האיסור אין בו חשש דאורייתא מנין לנו לומר ולהחמיר לאסור בו דבר דעבידא לטעמא יותר הי' לו להביא ראיה ממתני' דתרומות (פ"י) תפוח שריסקו ונתנו לתוף העיסה וחימצה ה"ז אסורה אף דכמה פוסקים סברו דתרומ' פירות ל"ה רק מדרבנן דמדאוריית' אין חייב רק דגן תירוש ויצהר ועיין מל"מ (פ"ב מתרומות) כנראה דסובר בדעת רמב"ם ג"כ דתרומת פירות הוי רק מדרבנן.

והרמב"ם שם (פ' ט"ו) הביא דין זה דתפוח שריסקו ונתנו לתוף העיסה והחמיצה כל העיסה מדומעת ואסורה לזרים ומשם מבואר דאף באיסור דרבנן החמירו לומר דדבר המחמץ לא בטיל וביותר מבואר בתוספת' פ"ב דפסחי' חמצן של עוברי עבירה לאחר הפסח מותר מיד מפני שמחליפין את השאור ובש"ס ריש חולין מוקי הא דחמצן של עוברי עבירה כר"ש דמה"ת מותר לאחה"פ בזה אמרינן לא שבק התירא ואעפ"כ אי לא משום דמחליפין הנה אסור הרי דאף דעיקר איסורא מדרבנן ומטעם קנס דקיל מ"מ אסור בו דבר המחמץ ומ"ש שם הב"י מדברי בעל העיטור ועיי"ש (סוף סי' קט"ו) יש לעיין דהמעין בירושלמי פ"ב דערלה יראה דשם החשש משום שאור דעבר עליו הפסח ולא הנה לי' להב"י למימר דהחשש הוא משום דמאי תדע מדקתני לאחה"פ ע"ש עכ"פ יראה מדברי התוספת' דאמרינן לאסור בדבר המחמץ בחמץ שעבר עליו הפסח אולם מדברי רש"י ותוס' חולין (דף ד') שם נראה דלא גרסי שמחליפין את השאור רק סתם שמחליפין גוף העיסה: ובח"ס או"ח (סי' ק"ו) הביא שם משם רב א' שהוציא מדברי ראב"ן הנ"ל דלמה דקי"ל דעל ידי עירוב לא קניס ר"ש גם כשנתחמץ מותר ומהר"ם לובלין שהחמיר ס"ל כדעת הטור דגם אחה"פ בעי ששים ומחמץ לא בטיל והח"ס חולק עליו דהא דלא קניס ר"ש ע"י תערוכות משום דדי במה דקנסו בעינא שלא נתקיימה מחשבתו ובשאור ושקרים דכל עצמן אינם עשויים אלא לערבם הרי נתקיימה מחשבתו אם לא נאסר תערוכתו והראב"ן איירי שהישראל החמיצו בשאור וקדמו וסלקוהו ולא נתחמץ אלא בריחו ובה לא קניס ר"ש דעכ"פ לא נתקיימה מחשבתו עיי"ש ותמהני עליו הא אם החמיצו בריחו דהיינו שקדם וסלק השאור טרם שהחמץ רק דע"י קליטת הריח נתחמץ בזה אף באיסור דאורייתא נתבטל כמבואר ברמב"ם הל' תרומות שם (ה"ו) שאור של תרומה שנפל לתוף העיסה והגביהו ואח"כ נתחמץ הרי זו מותרת והוא מתוספתא: וכיון דהראב"ן מפרש כן דברי רבא שהביא ראיה מר"נ דכי מעריב לא קניס ע"כ איירי דהחמיצו העיסה ע"י השאור בתערוכות דאם קדם וסלק טרם שנתחמץ אז מותר אף לר' יהודה דחמץ שעבר עליו הפסח אסור מדאוריית' כיון דלא נתחמץ רק ע"י קליטת הריח א"ו דהני חמיר' דבני חילא נתחמץ בתערוכות שאור ממש ואעפ"כ התיר

ר"נ מטעם דע"י תערוכות לא קניס ר"ש הרי דאף בדבר המעמיד כמתחמץ לא קניס ר"ש כמ"ש הרב ז"ל שם וכבר קדמוהו פמה מחברים להביא פן מדברי ראב"ן ומהתימא על תשובת פנ"י דחתר שם להקל בנתחמץ שכר חדש בשמרים שעבר עליו הפסח מטעם דל"ה בכלל מעמיד והביא דברי הראב"ן ולא הרגיש דדעת הראב"ן להקל בדבר המעמיד בתחמץ שעשה"פ: אולם אחר העיון נראה דהדין עם תשובת פנ"י ובהכרח צריה לחלק בזה בין מתחמץ עם שאור שעבר עליו הפסח ונדע מתערוכות לבין המתחמץ עם שמרים דהנה הפ"ח (סי' צ"ט) הוכיח במישור דאף להסוברים דבנו"ט אף דנתבטל מקודם שפא לידי גתינת טעם חו"מ"מ במתחמץ דלאו מצד גתינת טעם אוסר רק פיון שגופר הפעולה הקמירו לומר דלא נתבטל ומ"מ אם נתבטל מקודם שפא לידי חימוץ שוב אינו חו"מ"נ והביא מתוספת' שאור של שביעית שנפל לתוך העיסה ידע בו ואחר כך נתחמץ מותר והטעם לפי שהידע' התירתו ומקמי דליתי לידי איסור דהיינו חימוץ פבר נתבטל וכשנתחמץ אח"כ שוב אינו חו"מ"נ ובהא דשאור דתרומה שנפל לתוך העיסה ואח"כ הגביהו ואח"כ נתחמץ היינו דעל ידי שהגביהו אף שלא סילק גוף האיסור רק פיון שהרים ממנו מצד גזל השבט הוי כפונדע ונתבטל ושוב אינו חוזר ואוסר אף דנשאור האיסור בו ובירושלמי (פ"ב דערלה) פריה מתאנה של תרומה שנפלה לתוך מאה הגביה אחת מהם ואח"כ הופרה התרומה תהא מותרת ומשני תמן לא הופר האיסור ברם הקא הופר האיסור והיינו ע"כ פיון דנתבטל ומותר באכילה בטרם שהחמיץ הותר אף דנתחמץ אח"כ: ובס' מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם מתחלה מפרש דברי הרמב"ם דהגביה אותו השאור עצמו שנפל ואף שהחמיצה על ידי קליטת הריח אינו אוסר פיון שנסתלק האיסור וכ' ונראה מלשון הרמב"ם דדוקא שהגביהו ואח"כ החמיצה אבל אם החמיצה ואח"כ הגביהו אע"פ שהגביהו בעינו והעיסה נתחמצה מהריח העיסה אסורה ויש לשאול למה אסורה פיון שלא נתערב מהשאור בהעיסה כלל הרי אין שם אלא ריח האיסור ואפשר לפרש בנתערב מיירי והגביהו דנקט היינו שנפל לתוך מאה והגביהו שיעור השאור פדין תרומה דעולה בא' ומאה ומרים מפני גזל השבט וכ"ז שלא החמיצה אין השאור אוסר בכ"ש פיון שלא נתפרסמה פעולתו וכיון שהגביהו קודם שהחמיץ אע"פ שהחמיצה אח"כ מותרת שכבר נתבטל השאור וכבר הגביהו וכמו שלא הי' שם דמי ולא מחמירין בכי הא לומר שייאסר במשהו ולא יתבטל וצ"ע עוד עכ"ד למדנו מדבריו שני דינים בענין דבר המתחמץ הא' אם סלק האיסור טרם שנתחמץ מותר ומה שהקשה למה אם החמיצה ואח"כ הגביהו אסורה תמהני הא פיון שכבר נאסר פיצד יחזירוהו להתירא וביותר מבואר מדברי רש"י פסחים דאף באין בו פדי להחמיץ ונצטרף עם ההיתר ונתחמץ למ"ד זה וזה גורם אסור נאסרה רק אם סילק האיסור טרם שהחמיץ אבל אחר שהחמיץ ל"מ מה שמסיר האיסור פיון שכבר נאסר ומכ"ש ביש באיסור לבד פדי להחמיץ דאחר שעשה פעולתו ל"מ מה שמסלק האיסור רק אם מסלק קודם האיסור אף דהועיל אח"כ להחמיץ מותר והשני פיון דנדע התערוכות ונתבטל שוב אינו חו"מ"נ וממילא אם ערב שאור תוך העיסה ואח"כ נתחמץ ע"י השאור המעורב בו שוב אינו חו"מ"נ פיון דכבר נתבטל והי' רשאי לאכול קודם החימוץ מותר אף דנתחמץ אח"כ וא"כ אתי שפיר דברי הראב"ן דנדאי עירבו השאור עם העיסה ואינו ניכר וכבר נתבטל ואין מבטלין איסור לכתחלה לא שייך פיון דביטלו עבור הבני חיל' כמ"ש הראב"ן שם והביא שפיר רבא

ראי' מר"נ דע"י תערוכות לא קניס ר"ש אָמנָם אַם מְחַמֵּץ ע"י שְׁמָרֵי שְׁכָר בְּזָה ע"כ מוֹכֵרָה לְהַמְבֹאֵר בִּיּוֹ"ד (סי' קכ"ג) דְּהַתְחַמֵּץ בְּשְׁמָרֵי יַיִן שֶׁל עֵכוּ"מ תּוֹף זְמַן אִיסוּרָם דְּכָל הָעֵיסָה אֲסוּרָה בְּהִנָּאָה וְשֵׁם תִּיקָף קְשָׁמְעָרָב וְלִשָּׁה עֵיסָה נִתְבַטֵּל הַשְּׁמָרִים וּבכ"ז אַף דּוֹדַי צָרִיף לְשָׁהוֹת זְמַן מַה שְׂיִתְחַמֵּץ בְּכָל זֶה לֹא אֲמָרִינּוּ דְלֹא נִתְבַטֵּל בְּטָרָם שְׁנִזְכָּר פְּעוּלַת הַחֲמִיץ וְע"כ צ"ל דְּבָזָה נִיכָר מִיָּד פְּעוּלַת הַחֲמִיץ לְכֵן לֹא נִתְבַטֵּל וּלפ"ז מְמִילָא בְּמַחְמֵץ עִם שְׁמָרֵי חֲמֵץ שְׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח אוֹסֵר לְהַסּוּבְרִים דְּלֹא בְטִיל בְּרוּב אוּלָם זֶה א"ש בְּעֵיסָה פִּינּוּ דְעֵיקָר הָעֵיסָה נַעֲשִׂית מְזָה וּכמ"ש הַתּוֹס' סוּף בִּיצָה אוּלָם בְּמַעֲמִיד עִם הַשְּׁמָרֵי מְשָׁקָה בְּזָה אִם נִתְעָרַב מִקּוֹדֵם שְׁעוֹשָׂה הַפְּעוּלָה הִי רְאוּי לִזְמַר שְׂיִתְבַטֵּל גַּם אִם מְעָרַב לְלוּשׁ הָעֵיסָה עִם שְׁמָרִים וּמִים יִקְשָׂה נִימ' דְּפְעוּלַת עֲשִׂיַת הָעֵיסָה זֶה הֵנִי זוּז"ג וּמַה דְּהַשְּׁמָרִים מְחַמֵּצִים אַח"כ הוּא לְאַחַר הַבִּטּוּל שְׁפָכָר נִתְבַטֵּל זֶה דוֹמָה לְשִׂאור שְׁנִתְעָרַב מִקּוֹדֵם שְׂהִתְחִיל לְהַתְחַמֵּץ דְּאִינוּ חו"נ: וּבְתִשׁוּבַת פּנ"י שֵׁם כ' דְּאָף דְּשְׁמָרִים שֶׁל יַיִן לֹא נֶאֱסָרוּ אֲלֵא מִטַּעַם יי"נ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דְּהָא יִבְשִׁין לְאַחַר י"ב ח מוֹתְרִין וּרְבִינּוּ אֲפָרִים מוּבָא (תּוֹס' ע"ז דף ל"ד) הַתִּיר שְׁמָרִים שְׁנִתְיַבְּשׁוּ בַּתּוֹר וּר"ת אוֹסֵר דְּהִיבּוּשׁ לְחוּד אִינוּ מוֹעִיל לְהוֹצִיא כָּל טַעַם יַיִן שָׁבוּ עַד דְּאִיכָא תְּרַתִּי לְטִיבּוּתָא תְּמִד וְיִוָּבֵשׁ וְכִינּוּ דְּהַשְּׁמָרִים מִצ"ע אִינָם אֲסוּרִים רַק מְשׁוּם הֵינּוּ לְמָה כָּל הָעֵיסָה אֲסוּרָה הָא אִין הַנָּאֲסָר יָכוּל לְאַסּוּר יוֹתֵר מִן הָאוֹסֵר וְכִינּוּ דְּמַצֵּד הֵינּוּ נִתְבַטֵּל בְּעֵיסָה רַק מַצֵּד הַשְּׁמָרִים לְמָה יֶאֱסָרוּ יוֹתֵר מִן הֵינּוּ וְכ' דִּינּוּ מְחַמֵּץ ג"כ עִם מִים וְשְׁמָרִים שְׁנִתְנוּ בְּעֵיסָה א"א שְׁלֵא נִתְנוּ בּוּ מִים וְאִנּוּ קִייל"ן מִי פִירוֹת עִם מִים מְחַמֵּצִין מֵהָר יוֹתֵר וְכִינּוּ דִּינּוּ בְּעֵיסָה נְמִי לֹא בְטִיל לְכֵן כָּל הָעֵיסָה אֲסוּרָה וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַג"א שֵׁם דְּדַעַת רְבִינּוּ אֲפָרִים לְהַתִּיר מְשׁוּם דְּמִי פִירוֹת אִינָם מְחַמֵּצִין רַק מְחַמֵּצִין הַשְּׁמָרִים לְכֵן הוֹתֵר וּר"ת דְּאוֹסֵר ס"ל דְּמִי פִירוֹת עִם מִים מְחַמֵּצִין עִי"ש וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה פִּינּוּ דְּמַצֵּד הַשְּׁמָרִים אִין חֲשֵׁשׁ רַק מַצֵּד הֵינּוּ וְהֵינּוּ לְבַד אִינוּ מְחַמֵּץ רַק עִם מִים א"כ הֵנִי זוּז"ג וְאִמָּאֵי אֲסוּר וְצ"ל דְּעֵיקָר פְּעוּלַת הַחֲמִיץ הוּא רַק ע"י הֵינּוּ וְרַק בְּלִי מִים אִין בְּכַחוּ וְנִיכָר עכ"פ פְּעוּלַת הֵינּוּ וְהֵנִי כְּמוֹ דְּאֲמָרִינּוּ יֵשׁ שְׁבַח עֲצִים בְּפַת דְּאוֹסֵר אַף בְּצִירוּף גוֹרֵם דְּהִתֵּר מִטַּעַם דְּהֵנִי כְּנִיכָר הָאִיסוּר כְּמִבְּנֹאֵר בְּר"ן פְּסָחִים (דף כ"ו) ה"נ נִיכָר פְּעוּלַת הֵינּוּ אַף שְׁבַלְעָדֵי מִים אִין בְּכַחוּ לְהַחְמִיץ.

אוּלָם זֶה אֲתִי שְׁפִיר אִם נֹאמֵר דְּהֵינּוּ לֹא נִתְבַטֵּל מִקּוֹדֵם אֲבָל אִם לֹשׁ עִם מִים הָעֵיסָה דְּבָזָה בְּטָרָם שְׂיִתְחַמֵּץ נִתְבַטֵּל הֵינּוּ וְאִינוּ נִיכָר פְּעוּלַתוֹ וְאִי מְשׁוּם דְּעֵיקָר הָעֵיסָה נַעֲשִׂית ע"י לְזָה גוֹרֵם ג"כ הַמִּים א"כ מְהֵרָאוּי לְהַתִּיר מִטַּעַם זוּז"ג וּמַה שְׁנִיכָר אַח"כ פְּעוּלַת הֵינּוּ ע"י שְׁנִתְחַמֵּצָה הָעֵיסָה זֶה אִינוּ אוֹסֵר מִטַּעַם דְּכָבָר נִתְבַטֵּל קוֹדֵם שְׂהִתְחַמֵּצָה וְאִחוּ"נ כְּמוֹ לְגַבִּי שִׂאור הַנִּתְעָרַב מִקּוֹדֵם שְׁנִיכָר פְּעוּלַת הַחֲמִיץ דְּאִינוּ אוֹסֵר וְדוֹחֵק לִזְמַר דְּבִשְׁמָרִים נִיכָר מִיָּד פְּעוּלַת הֵינּוּ וְצָרִיף לְהַתְּבוּנָה בְּזָה: אַף בִּיּוֹתֵר יִקְשָׂה הָא מְסַתְּמָא גַּם הַשְּׁמָרִים בְּעֲצָמָן יֵשׁ בְּכַחֵם לְהַחְמִיץ דְּאַחַר י"ב חוֹדֵשׁ שְׂשִׁנְתִּיבְּשׁוּ דְּמוֹתֵר כְּמִבְּנֹאֵר בַּש"ס ע"ז שֵׁם הִיא דוֹרְדִיא דְּחַמְרָא בְּתֵר תְּרִיסֵר יְרַחֵי שְׂתָא שְׂרִי וְלַדַּעַת ר"ת וְרוּב פּוֹסְקִים הוּא לְאַחַר שְׁנִתְמַדוּ בְּמִים דְּכָבָר נִתְבַטֵּל טַעַם הַמִּיץ בְּמִים עכ"פ חֲזִינּוּ דְּגוּף הַשְּׁמָרִים אִין בָּהֶם אִיסוּר וְהֵמָּה כְּמוֹ תְּמַצִּית יַיִן הַנִּקְרָשׁ עַל דוֹפְנֵי הַתְּבִיּוֹת כְּמִבְּנֹאֵר בַּש"ע יו"ד שֵׁם (סי' י"ו) דְּמוֹתֵרִים רַק לַדַּעַת ר"ת ל"מ הַיּוֹבֵשׁ דְּנִשְׂאָר לְחִלוּחִית הֵינּוּ א"כ אַף דְּמַחְמֵץ עִם מִים מ"מ הָא גַּם הַשְּׁמָרֵי בְּעֲצָם מְחַמֵּצִים וְרְאוּי לְהִיּוֹתוֹ מוֹתֵר מִטַּעַם זֶה וְזֶה גוֹרֵם וְאִף אִם

נאמר דגיש באיסור לבד היינו היינו פדי להחמיץ מ"מ לכמה פוסקים אף בכה"ג מותר מצד זוז"ג כמו דמבואר מדברי רמ"א יו"ד (סוף סי' פ"ז) ועיי"ש בפ"ה ובט"ז וצ"ע.

ועיין בהגהות אש"ר ע"ז (דף ל"ד) דכתב ושקרים של שקר מותר לאוכלו בפסח אי לית בהו צחצוחי שקר עיי"ש ותמהני על בעל חק יעקב (סי' תמ"ב) שכ' שם בתשובה ע"ד השואל דיי"ש הנעשה משקרים דשקרים עצמם קיוהא בעלמא הם פמבואר ש"ס ב"ב וכו' דמאין יצא לו לדמות שקרי שקר לשקרי יין שאין ענין זה לזה כלל פאשר יעיד החוש השכל דנדאי שקרי יין שהיין בעצמו הוא הדבר הצלול להשקרים הם באים רק ע"י פסולת החרצנים והזגים שנגללו למטה ואין בהם טעם יין רק קיוהא בעלמא משא"כ בשקרי שקר שמיד שקבלו טעם החמץ הם צלולים והשקרים הם באים ע"י הפישות והחטים והשעור' שנטחנו ונגללו למטה והם הם עיקר החמץ בטעם ומראה ומחמצין בהם רוב העיסות ואין בהם רק קיוהא של השקר אבל הו עיקר החמץ עכ"ד ולפינו מבואר בהגהות אש"ר דמדמי שקרי שקר לשקרי יין ולא אמרינו דהשקרי בעצמם הם הם החמץ רק מצד צחצוחי שקר אסורין.

והעיפה נאסרה אם לש בשקרים דגם שקר לחוד מחמץ פיון שיש בו מים וטעם שקר שהוא מי פירות אבל אם אפשר דשקר אינו מחמץ כלל אין נראה לאסור פו כתוב הפנ"י שם ולמ"ש צ"ע דא"כ אף אם מחמץ עם יין מ"מ השקרים ג"כ מחמצין בעצמם ויהא מותר מטעם זוז"ג: עוד העלה שם בפנ"י בהא דכתבו תוס' ע"ז (דף ל"ב) גבי חלא דשקרא דארמאי שפתבו שיש לזהר בדבש שקורין מעד אם מטילין בו שקרי יין להעמיד מהר וברמ"א יו"ד (סי' קי"ד) כ' אם דרפן ליתן שקרי' אסור לקנות מהו אם אין במשקה ס' מן השקרים ע"כ צ"ל בכוננת תוס' דל"ה מעמיד ממש שיחשב בניקר פעולתו אלא שמעמיד השקר על טעמו וא"נ ותמה בזה על הרמב"ן שאוסר במעשה דוורמזיא וכן כ' בס' תורת חיים מס' ע"ז ככל החזיון הזה וכנראה העתיק בספר עטרת זקנים (סי' תמ"ב) ככל ד' התו"ח דהשקרים לאו מעמיד הוא פיון דאין נוהגין לתוכן רק פדי שיהי' תוסס וכו' כמ"ש תוס' ע"ז (דף ל"ד) וט"ס וצ"ל (דף ל"ב) ובמקו"ח שם כתב דהתוס' פתבו להיקפו עיי"ש ותמהני עליו הא מבואר ברמ"א יו"ד (קי"ד) דמתבטל בס' וע"כ דמעמיד לאו דנקא שיהי' נקראשניקר בזה הפעולה וכמו שפתבו התו"ח והפנ"י להכריח ודברי זקני בעל העט"ז שפתיו ברור מללו: סי' כ"א המ"א (סי' תמ"ח) הביא משם המ"ב שאם קנה ישראל אחר החמץ מן הנכרי שמכ' לו ישראל אחה"פ צריף להחזי' לבעלים וא"צ להחזיר דמים אם נתן יותר מן הראוי.

וכ' המג"א והטעם דאמרינו אדעתא דגוי אפקרי' אדעת' דכ"ע לא אפקרי' אבל אם הגוי א"ר למכרו אסור לתבוע אותו בדיניהם ובס' מקו"ח הביא דברי טעם של המ"ב והשיג ע"ד וע"ד המ"א תמה דאם נאמר דהגוי לא יהי' יכול למכרו ולא להקדישו ולא מכר רק להפקיע איסור חמץ דמי למתנת בית חורון דאמרינו בו כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ואין זה קושיא כ"כ דנדאי על כל ימי משך הפסח היא מכירה גמורה ויכול לעשות בו הנכרי כאדם העושה בשלו וכן אף לאה"פ אם מכרו לנכרי ודאי מהני המכירה או אם הנכרי מפסידו או אכלו הוי בשלו רק פיון דהישראל הזה מוכרח למכור שלא יצטרף לבערו סובר המג"א דאמרינו אדעתא דכ"ע לא אפקריה שבכלות זמן

האיסור אין לישראל לקנות אולם יקשה על המג"א מדברי נ"י סוף פ"ק נגמר הדין דכ' על הא דמותר המת לשם מת פלוני לירושין ואי קשיא נימא אדעתא דירושין לא יתבי כדאמרין ב"ק אדעתא דארי אפקירה אדעתא דכ"ע לא אפקירה י"ל דלא אמרינן הכי אלא בהפקר דאינו מוציא מרשותו אבל מתנ' שנותן לתבירו ומוציא מרשותו בנדאי ל"א ע"ד שיחזירו לו פלום עשה ע"ש וא"כ במקירה נמי אף דהיה מוכרח למפן' מ"מ פנין דצריה שיוציא מרשותו ולא פירש אדעתא שיחזירו לו ואדרבא אנן סהדי שמכר בלב שלם פדי שלא יעבר על ב"י ל"ש בזה לומר אדעתא דכ"ע לא אפקירה וראיתי דבר תימה גדול בתשובת פנ"י ח"ב הגדפס מחדש בחלק א"ח (סי' ה') שכ' תוף דבריו אל השואל שרצה להשיב לו על קושיותו בסוגיא דכיצד מפרישין חלה בטומאה דיבטלנה אם טוה"נ ממון הוי פדידה ורצה השואל שם לומר דאסור להפקיר החלה כמו שאסור ליתן לגוי דכשמפקירה פאילו נתנה לכל גוי וכ' וז"ל ולא ידעתי מה אשיב ע"ז דכל דצריה בנויים פאילו הוא הפקר גמור שצריה להפקירו שיטלנו מי שירצה והנה שכח דבטיל בלב סגי גם בהפקר גמור לא מצינו דצריה להפקירו אף לגוים דהא הפקר אמי דצריה להפקירו כשמיתה ושם גוים לא יתחשבו מלבד דטורח בעיני להביא ראי' דאף דמבטלו אם ירצה לא יניחו לטלו לשום אדם דלא עביד כ"א לאפקועי מאיסור חמין דומין דשבת רב ספרא עכ"ד והדבר נפלא דנדאי בימי פסח צריה שיהי' ע"י ביטולו כעפרא דארעא ממש ובנדאי אם יבא גוי ליתלו אסור לו למחות בידו ואינו שולו דהא אף אם לא ביטלו אינו שולו וכל חילו דביטול הוא לגלות דעתו שמספים לזה דאינו רוצה בו ומחשבו כעפרא דארעא ואז לא אוקמין רחמנ' ברשותיה וכמ"ש הר"ן ריש פסחים וא"כ נדאי אחר הביטול אינו רשאי למחות במי שרוצה לזכות בו ואם מונע לאחרים מלזכות בו אדרבא חוזר מן הביטול וכמ"ש הרע"ב ריש פסחים ובמפרשים ודברי הפנ"י תמוהין ומ"ש הפנ"י דומיא דשבת נראה דסובר בדעת הטור וב"י (סי' רמ"ו) כמו שכ' המג"א שם דאפי' בשבת אינו יכול שום אדם לזכות בה ומ"מ אינו עובר פנין שהפקירה אולם כפר תמה ע"ז בס' מח"א הל' זכיה מהפקר (סי' ב') דאם אינו יכול לזכות בו שום אדם אף בשבת ל"ה הפקר ובס' מקו"ח כ' בכונת הב"י דדוק' להקדישו שנתפס בדיבור יכול לעשות בתוף זמן השכירות או למכרו בקנין החיצון אבל לעשות קנין בגוף דבר המושפך פגון משיכה או חזקה ל"מ בתוף זמן השכירות וכן משמע ממרדכי מובא בסמ"ע (סי' שט"ו) ובאמת ממרדכי ליכא שום משמעות לזה אולם במל"מ (פ"א ממכירה) מביא ספק זה וכבר האריכו הגאונים בנגידון זה בתשובת בעי חיי חלק ח"מ (סי' ק"מ) וכבר הביא אדוני זקני מו"ר ז"ל בספר דברי משפט (סי' קצ"ב) ראיה נכונה דמהני קנין חזקה בבית המושפך לאחרים מדברי התוספות יבמות (דף צ"ג) דלרב דמהני באומר שדה זו לכשאקחנה תמכר לה דמהני קנין חזקה כשאומר מעכשיו הרי דחזקה מהני בדבר שאינו שולו למ"ד דאדם מקנה דשלב"ע מכ"ש דמהני חזקה בבית המושפך ע"ש וכנראה הב"י (סי' רמ"ו) לא אתי עלה מטעם זה וגם אם נאמר דלא מהני קנין משיכה בעודו מושפך לאחר א"כ אין תורת הפקר על דבר שאין אחרים יכולים לזכות אולם יהי' איה שיהי' בחמץ כ"ע מודים דביטול הוא לגלות דעתו שאינו רוצה לאוקמי ברשותי' ובנדאי כ"ע מודים דצריה שיהי' ע"י ביטול כמו אם ל"ה מוקמי רחמנ' ברשותי' דהי' פל אחד יכול לזכות בו דאל"כ פנין דנשאר לו איזה זכות אוקמיה רחמנא ברשותו לעבור עליו: והנה

הט"ז כ' דאף דכ' בש"ע דמעמל"ה ל"מ מ"מ רשאי להתנו' עם הגוי הקונ' דאינו רשאי למכרו אלא יעקבנו לעצמו או שימכרו לו ואם קנה ממנו ישראל אחר אחה"פ רשאי המוכר לתובעו בדין שא"מ מכיר' הגוי דזכו' זה שייר לעצמו שאינו רשאי למכרו לאחר.

וכ' בס' מחצית השקל לפ' פ"ג ג"כ דעת המ"א וס"ל דסתמ' דמילת' הוי פאלו התנה פ"ן ולא נהירא לומר פ"ן בדעת המ"א דל"ה לו לומר אדעתא דארז' אפקרנ' וגם הא המ"א (סוף סק"ה) כ' דבאומר ותחזרנה לי שאין המתנה תלוי בהחזרה פשיטא דשרי מדינא אם לא משום חומרא דחמץ הרי דמשום חומרא דחמץ לא שרי להתנות או לשייר שום דבר א"כ פ"ן דאסור להתנות מהיכא תיתי דנאמ' דסתמא הוי פהותנה ולא עוד אלא דהמ"א כ' אם הגוי אינו רוצ' להחזירו לו אסור לתבוע אותו בדיניהם ואמאי לא נימא דסתמ' הוי פאלו הותנה שיחזירנה לו במכירה אלא ודאי פ"ן דאסור משום חומרא דחמץ אמרינן להקפיד דנדאי הי' מכירה גמורה והא ראי' דהא דעת המ"א (סרמ"ו ס"ק י"א) דהפקר להתיר איסור אינו הפקר גמור ואין אחר יכול לזכות א"כ מקח הנעשה להתיר האיסור נימא ג"כ דל"ה מכר גמור וכד' הצ"צ המוב' בטו"ז (סרמ"ו) משם רב א' וע"ש בא"ר.

א"ו בחמץ פ"ן דהחמירו דלא יטיל תנאי ואף שום שייר אמרינן דנדאי א"י לתובעו ואתי המג"א עליה להוציא מיד ישראל הקונה רק מטעם אדעת' דארז' אפקרנ' ובתשו' חתם סופר או"ח (סקט"ו) כ' בכונת מג"א דמה שזולזל הישראל במקחו לא הפקיר רק ע"ד שיהנה הגוי וכבר כתבתי מד' הנ"י סנהדרין מבואר דאם הוציא מרשותו במתנ' או מכר ל"א סברת אדעת' דארז' אפקיר' [ומ"ש להשיג על המהש"ק שרצ' ליחס סברת הטו"ז בד' המ"א פ"ן דלא הותנ' רק א"כ התנאי הנה שלא יבא ליד ישראל בשום אופן לא במקר ולא בגזילה א"כ עובר על התנאי ונתבטל המכירה של ע"פ והוי חמץ שעשה"פ ולא אדע מה עשה לו המחצית השקל הא ביאר דבריו דמסתמא הנה בשייר זכות זה שלא יהי' בידו למכור לאחר] ומ"ש בדברי טו"ז דתליא בדברי תוס' גיטין (דף פ"ג) בע"מ שלא תנשא דאם נתבטל הגט ע"י נשואין שוב ל"מ הנשואין ולא עברה על התנאי אבל לדעת החולקים דהתנאי הנה על פעולת הנשואין נתבטל הגט אף דלא הועיל ה"נ נתבטל המקר וכן כתב מתחילה המקו"ח פ"ן בדעת הטו"ז אולם הקש"א א"כ אף אם נאמר דלא נתבטל המכר של הישראל פ"ן דאם נתקיים יתבטל מ"מ יכול הישראל הקונה לומר להישראל הראשון לאו בע"ד דידי את דסוף סוף אינו שלך.

ובמ"א פתבתי אף דהמל"מ (פ"ג) מזכיה תלה דין זה דבמזון במתנה ע"מ שלא תמכרנה לפלוני ועבר ומכר לאותו פלוני אם נתבטל המכירה או המתנה הראשונה בדעת תוס' גיטין הנ"ז מ"מ יש לחלק ולומר דבמזון גם התוס' מודה דהתנאי הנה רק על שם מכר דבשלמא בגט דיש מקום שיתקיים נשואין של הפלוני אף אם יתבטל ע"י הגט פגון אם נשאת להפלוני אחר מיתת הבעל דליכא נ"מ על חלות קדושין ונשואין של הפלוני דממנ"פ חל אף אם יתבטל הגט ע"י למפרע מ"מ עכשיו נעשית פנויה ממיתת הבעל מה"ת לנו להוסיף בדבריו ולומר שפונת התנאי הנה על שם נשואין אף אם לא יועילו אמרינן דהתנאי הנה על נשואין המועילין פגון לאחר מיתתו דדעת תוס' שם דנמשך התנאי לעולם אף אחר מיתת המגרש ובה שפיר נתקיים ככל דבריו בהתלות התנאי

דאם תנשא לפלוני נתבטל הגט למפרע דעברה ממש על התנאי אבל במזון דלעולם ל"מ שייבטל התנאי המעשה אם נאמר דכוננתו הנה שלא ימכרה לפלוני מכירה המועלת דוקא דהא אף אחר מיתתו ג"כ ירשו יורשיו זכות זה שנה המקבל מתנה אם עובר על התנאי נתבטל מתנת המוריש והמה ירשו זכות זה א"כ נמשך התנאי לעולם.

ועיין מל"מ (פי"א ממכירה) שפתב במקנה או נותן לחבירו על תנאי אם נמשך התנאי אף אחר מיתת הנותן לכאורה תליא במחלוקת הגאונים במגרש ע"מ שלא תשטה יין ושתתה לאחר מיתת המגרש די"א דנתבטל הגט וי"א דלא נתבטל ויש ללמוד משם לענין ממונות כגון בנותן מתנה לבנו ואין לו יורש אחר ע"מ שלא יעשה איזה דבר אפשר דדמי לגט ונ"מ לבע"ח של הנותן שהי' אחר המתנה דאי נתבטלה המתנה אתי הבע"ח וטרף וכתב דמ"מ נראה דהכא לכ"ע כל שעבר על תנאי נתבטל המתנה.

ובס' קרמ"ר מגמגם בזה דהוא סובר דטעם הסוברים דלאחר מיתת המגרש פשעוברה על התנאי דל"נ הגירושין הוא משום דלא קפיד על לאחר מיתתו אולם דעת המל"מ דעיקר טעמם דלגבי גט הוא משום דהמיתה גומרת וכורתת מה דאגידא גבי' דבעל שלא תעבור על התנאי והטעם פיון דבחייו לא עברה על התנאי ואחר מיתתו לא צריף לקיומו של התנאי פיון דאעפ"כ מותרת לשוק לכך אף אם עברה על התנאי לא אמרינו דנתבטל הגט ובניה שהי' לה מן השני בחיי המגרש פשרים פיון דלגוף ההיתר של לשוק לא צריף לקיומו של התנאי משא"כ לענין מתנה דצריף לגוף קיום המתנה לקיום התנאי דאם נתבטל המתנה יגבה הבע"ח וכיון דצריף עכשיו לקיום המתנה לדין צריף לקיים התנאי ועיין ספר אבני מלואים) ח"ב סי' קמ"ג סק"ד) ובאמת בנידון המל"מ יש להתבונן למה לא יכול היורש למחול לנפשיה פיון דקאי במקום המוריש ויורש זכות זה א"כ לעולם יכול אף לאחר מיתת הנותן לו למחול לנפשיה להתנאי שיתקיים המתנה אף באם יעבור על התנאי וצ"ל דהמל"מ איירי במקום דל"מ מחילת התנאי ואכ"מ בזה] עכ"פ מבואר דבמזון לכ"ע התנאי נמשך אף אחר מיתת הנותן וא"כ אם נאמר דכוננת התנאי הנה על מכירה המועלת אי אפשר לעולם שייבטל התנאי המעשה והוי רק שיור ממש וי"ל דבזה אף התוס' מודים דאמרינו דכוננת התנאי הי' על שם מוכר פדי שיתבטל המעשה דאל"כ למה הותר' בגדר תנאי פיון דזה הוי שיור על לעולם ואף די"ל דלכך הותר' בגדר תנאי ולא בגדר שיור פדי שיהי' בידו למחול על התנאי אחר כך ושיתקיים אף אם יעבור על התנאי דבשיור אינו יכול למחול דהא דעת הרשב"א דתנאי שאינו של מזון דלא שייך לומר הרני פאילו התקבלתיאין בידו למחול כמבואר בר"ן פתובות (דף ע"ג) ובמס' נדרים: ומ"ש המקו"ח בכוננת הטו"ז דהוי פאילו הותרה עם הגוי דלכשתמכר לא תמכור אלא לי ומש"ה פשהנכרי רוצה למכרו לאחר נקנה באותו פעם לישראל הראשון מחמת התנאי ובישראל כה"ג לא קני פשלא אמר מעכשיו כמבואר ח"מ (סי' ר"ו) הוא מטעם אסמכתא אבל בגוי כ' הראב"ד דאין דין אסמכתא לגוי עכ"ד ודבריו תמוהין הא אף אם נאמר דבגוי ליכא דין אסמכתא מ"מ לא הוי רק תנאי שימכור לו בהקנאה או דנתחייב בזה למכור לו אבל שיהי' נקנה באותו פעם להישראל הראשון מחמת התנאי זה לא ניתן להאמר דבמה יעשה מהעדר קנין ובלא מעשה קנין במה יקנה והקונה לא נתפנין לזכות בעד המוכר הראשון ורק החיוב עליו למכור לו פשוטה למכור ואם מוכר יכול לומר לו לאו בע"ד דידי את' וכמבואר במל"מ הלכות מכירה (פ"ח) ועיין קצות החושן (סי' ר"ו)

ובנתיבות שם ובמטלטלין לכ"ע קנה השני אף אם נתחייב למפור לו כמבואר שם עכ"ד
וצ"ע: סי' כ"ב פתב המג"א (סי' ת"נ סק"ט) דמותר לומר בפסח לנכרי חנוני תן לפועלים
חמץ ואני פורע ובס' מקו"ח כ' אף דיש שליחות לנכרי לחומר מ"מ פיון דהחמץ אינו
שלו ל"ה רק פאומר לנכרי האכל מתמצה לנכרי אחר דלא שייך בזה שליחות והנאה לא
חשיב מה שמאכיל לפועל שמזונותיו עליו פיון דיכול לסלקו בזווי וקשה קצת מדברי
תוס' פתובות ריש פ' המדיר דפריה ופרנס לאו שליחותי' קעביד וכתבו התוס' ולא דמי
להא דאומר אדם לחנוני תן פירות לחמרי ולפועלי ואינו חושש לא משום שביעית ולא
משום יין נסוד דלא קאמר ליה דליתוב להו איסורא הלכך לאו שליחותי' עביד אי יתיב
להו יי"נ אבל הכא שליחותי' קעביד אי יתיב להו שום מזונות עכ"ל הרי מבואר דבאומר
דליתוב להו איסור' אסור מצד דהוי פעושה שליחותי' ומשמע מדבריהם דמה"ד אסור
ולא מצד חומר אף דאין שליחות לנכרי מ"מ פיון דזה הוציא ממון על פיו ונתחייב
לשלם מדין שכירות או מדין ערב ועיין מס' ע"ז (דף ע"א) דאסור לומר עול תחתי
לעוצר וברש"י ותוס' דכל מה דיהיב פאילו יתיב ישאל דבמקומו הוא ובש"ע יו"ד (סי'
קל"ב ס"ה) ובש"פ שם ועי"ש בב"ח דמבואר מדבריו דבאומר תן לפועלי חמץ דומה
לאומר הנה במקומי ועיין במח"א הלכות שלוחין (סי' כ"ד) גם מ"ש המקו"ח דהוי פאומר
האכל מתמצה לגוי אחר יש לגמגם אף דל"ש בזה שליחות מ"מ נהנה הישראל מן החמץ
במה שעושה רצונו בדבר האסור בהנא' ואף דלגבי פועלים לא חשיב כ"כ הנא' פיון
דיכול לסלקו בזווי מ"מ באומר לנכרי שיתן לנכרי אחר ודאי המקבל יחזיק לו טובה וגם
נהנה במה שנעשה רצונו בזה והנכרי הנותן שומע לו שמצנה לו דוקא חמץ גם מה
שהוליד מזה המ"א פשהתינוק צריף לשותות חמץ לומר לנכרי תן לו לשותות חמץ ואני
פורע ואין זה הנאה במה שפנו שותה חמץ כמו ביו"ד (סי' רכ"א) לא אבין שם מותר
לזון בנותיו כשאינו מצנה לו אבל כשמצנה לו ודאי אסור ואפי' ללמדו דעת המחבר שם
דאסור דעושה שליחותו ואף לרמ"א שם דמותר בדבר שאין צריף שליחות היינו לא
כשהוציא ממון על פיו וא"כ בזה שהוציא הנכרי הממון על פיו למה לא יהי כנהנה
מאיסור הנאה ומ"ש דפועלים גמי מזונותו עליו ואפ"ה שרי כמ"ש המרדכי המעיין
במרדכי יראה דאין עכ"פ מזונותו עליו לתת דוק חמץ אבל בתינוק שרוץ דוק להשקותו
חמץ הוי כנהנה מחמץ וצ"ע להתיר: סי' כ"ג.

יש לחקור במצות אכילת מצה דליל פסח אם דומה לכל אכילות שבתור' דקי"ל באכילת
איסור כר' יוחנן סוף פ' גיד הנשה דהעיקר הוא אכילת גרון ואם אכל חצי זית ונקיאו
וחזר ואכל חייב וכן פסק הרמב"ם הל' מ"א והנה מלשון ירושלמי פ"ו דגזיר גראה
לכאור' דגם באכילת מצה סגי בהנאת גרון דהביא שם פלוגת' דר' יוחנן ור"ל המובא
בש"ס דידן ס"פ גה"נ באבר מן החי שחלקו ואכלו ואית' שם ר' בא בן ר' ממל בעי פזית
מצה שחלקו בפיו ואכלו בפלוגתא דר"י ור"ל אמר ר' יוסי בר' בון בכל מקום לא נהנה
חזקו פזית.

וע"ש בפ"מ דהיינו בלשון בתמי' דמ"מ נהנה חזקו בכזית ויוצא ואבר מה"ח חידוש ובעי
שלם ומדנקט נהנה חזקו בכזית משמע דגם באכילה דמצה אזלינן בתר הנאת גרון ולפ"ז
אם אכל חצי זית מצה ונקיאו וחזר ואכלו הנה גראה דיוצא בו כמו דחייב באכילת איסור
וכן ראיתי להגאון מו"ה משה סופר זצ"ל בהידושויו הנדפסים בספר ר"י מגא"ש על

שבועות שכתב פן בפשיטות דגבי מצה אַזְלִינוּ ג"כ בַּתֵּר הַנָּאֵת גְּרוֹן וְהִבִּיא רֵאֵיהּ מִתְּשׁוּבַת
פ"מ שכ' בְּבִרְפַת הַמְּזוֹן אֲכִילָה בְּמַעְיו בְּעֵינָו דְּכַתִּיב וְאֲכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ בְּעֵינָו וְשִׁבַּעְתָּ מַעְיו
מְבֹאָר דְּבָכָל מִצּוֹת דְּכַתִּיב גְּבִייהוּ אֲכִילָה סָתָם סְגִי בְּכַזִּית מִצְּוֹמָצָם וְהִבִּיא מ"ש הַתּוֹס'
מִשָּׁם הִירוּשְׁלָמִי דְּתִימִי עָשָׂה דְּמִצָּה וְלִדְחִי ל"ת דְּחֻדָּשׁ וְאִי ס"ד דְּבַעֲשָׂה דְּמִצָּה בְּעֵי הַנָּאֵת
מַעְיו א"כ עַל אִסּוּר חֻדָּשׁ כְּבָר עָבַר בְּהַנָּאֵת גְּרוֹנוּ וִידֵי מִצָּה לֹא יֵצֵא עַד וְשִׁפְנוּס לְמַעְיו
וּל"ה בְּעֵידְנָא דְּוֹמִיא דְּכ' הַתּוֹס' גְּבִי עָשָׂה דְּפָרִי' וְרַבִּי' אֱלָא וְדָאִי דְּלַעֲנָנִי מִצָּה אַזְלִינוּ בַּתֵּר
הַנָּאֵת גְּרוֹן אוֹלָם בְּלָבוּשׁ או"ח (סִי תַע"ה) בַּהֲג"ה כ' שָׁם בְּטַעַמ' דְּבָלַע מִצָּה יֵצֵא וּבָלַע
מְרוּר לֹא יֵצֵא אַע"ג דְּבָלַשׁוֹן א' כְּתִי' עַל מִצּוֹת וּמְרוּרִים יֵאֲכַלְהוּ מִשׁוּם דְּאֲכִילַת מִצָּה
אַע"פ שֶׁהוּא זָכָר לְגֵאָנְלָה וְחִירוֹת מ"מ בְּעַיְקָר אֲכִילַתוּ הוּא לְאֲכֹל לְשׁוֹבַע לְמֵלֵא אֵת
פְּרִיסוּ פְּשֵׁהוּא רַעֲב לְפִיכָּהּ יוֹצֵא בָּהּ אַף בְּבָלִיעָה דְּאַף בְּבָלִיעָה מִתְּמַלֵּא הַפָּרַס וְאוֹכֵל
לְשׁוֹבַע נִפְשׁוּ אֲבָל אֲכִילַת מְרוּר אֵינוּ לְמֵלֵאֵת הַפָּרַס אֱלָא זָכָר לְוִימְרוּר אֵת חִיָּהֶם
וּכְשֶׁאֵינוּ מְרַגִּישׁ טַעַם הַמְּרִירוֹת אֵינוּ יוֹצֵא וּבְמִצָּה יוֹצֵא דְּגַם בְּמִצְרִים אֲכִלוּ לְמֵלֵאֵת הַפָּרַס
עִי"ש מְבֹאָר מְדַבְּרִי דְּבִאֲכִילַת מִצָּה בְּעֵי מִלּוּי פְּרִיסוּ וְאִם אֲכָל חֻצִי זִית וְהִקִּיאוּ וְחִזּוּ
וְאֲכָל לְדַבְּרִי אֵינוּ יוֹצֵא אַע"ג דְּבִאֲכִילַת אִסּוּר הָיִי בַּכָּה"ג אֲכִילָה לְחִיָּבוּ מ"מ בְּאֲכִילַת
מִצָּה הַמְּצֻנָה הוּא עַל מְלוּי הַפָּרַס מְכַזִּית וְדָלֵא כְּמ"ש הַגָּאוֹן מוֹהֲרַמ"ס הַנֶּ"ל וְמָה שֶׁהִבִּיא
רֵאִי' מִקְּוִשְׁתֵּי הִירוּשְׁלָמִי נִרְאָה לַעֲנִיד דְּלָאוּ רֵאִי' הִיא פְּלֵל דְּהָא מְבֹאָר בְּפִסְחִים (דָּף
קט"ו) פְּרָכָן בְּסִיב וְאֲכָלֵן יְדֵי מִצָּה לֹא יֵצֵא וְעֵינָו מִל"מ (פ' י"ד מ"מ"א) אוּ מִטַּעַם דְּהָיִי
שְׂלֵא פְּדָרָהּ אֲכִילַתוּ אוּ מִטַּעַם חֻצִיעָה עכ"פ מְבֹאָר דְּבַעֲיָנָו שְׂיָבֵא הַכַּזִּית מִצָּה לְהַפָּרַס
דְּרָהּ הַגְּרוֹן וְלַגְּנוּעַ בְּהַגְּרוֹן מִמֶּשׁ א"כ אֵינוּ דוֹמָה לְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּעָשָׂה דְּפו"ר דְּשָׁם
תִּיקָרָה פְּשֵׁהֲעָרָה בָּהּ עוֹבֵר עַל הַלָּאוּ וְאֵינוּ חֵלֵק מִהַמְּצֻנָה אַף דְּהִבִּיאָהּ אִי אֶפְשָׁר בְּלִי הַעֲרָאָה
מ"מ אֵינוּ רַק הַכָּשֵׁר מִצְּוָה דָּאִם הָיָה בְּאֶפְשָׁרוֹת לְקַיֵּים הַמְּצֻנָה בְּלִי הַעֲרָאָה הִיא ג"כ קִיוּם
הַמְּצֻנָה וְאֵין הַעֲרָאָה חֵלֵק מִן הַמְּצֻנָה רַק דְּבִלְתִּי בְּאֶפְשָׁרוֹת לְבֵא לְקִיוּם הַמְּצֻנָה א"ל ע"י
הַעֲרָאָה וְהָיִי הַכָּשֵׁר מִצְּו' מִשָּׂא"כ בַּעֲשׂ דְּאֲכִילַת מִצָּה פִּינּוּ דְּגַם מָה שְׂבָא תוֹף הַגְּרוֹן הוּא
ג"כ תְּנָאִי וְחֵלֵק מִן הַמְּצֻנָה וּבְלַעֲדֵי זֶה לֹא קַיֵּים הַמְּצֻנָה הָיִי בְּעֵידְנָא דוֹמָה לְמִילָה אַף דְּמֵל
וְלֹא פָּרַע הָיִי פְּאִילוּ ל"מ מ"מ הָיִי חִזְיָתוֹף חֵלֵק מִגּוֹף הַמְּצֻנָה לְהַסִּיר הַעֲרָל' כְּמְבֹאָר בְּנ"י
(פ"ב דב"מ) וְהָיִי בְּעֵידְנָא לְכ"ע וְכֵן נִמִּי בְּזָה פִּינּוּ דְּהַמְּצֻנָה שְׂתַרְדַּד הַמְּצָה דְּרָהּ הַגְּרוֹן וְלַגְּנוּעַ
בּוּ בְּלִי חֻצִיעָה הָיִי חֵלֵק מִגּוֹף הַמְּצֻנָה וְאַף אִם נֹאמַר דְּל"ב הַנָּאֵת גְּרוֹן לְקַיֵּים הַמְּצֻנָה רַק
מְלוּי הַפָּרַס הוּא גּוֹף הַמְּצֻנָה מ"מ הָיִי שְׂפִיר בְּעֵידְנָא וְעֵינָו מ"מ פ"ו ה"ב מְמַצָּה) וּבִל"מ
שָׁם דָּאִם פְּרָכָן בְּמְרוּר פִּינּוּ דְּבִי אֲתַעֲבִיד מִצְּוָה לֹא הָיִי הַפָּסֵק פִּינּוּ דְּמַעֲיָן הַמְּצֻנָה הוּא
אַע"ג דְּלֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת מְרוּר אֲבָל פְּרָכָן בְּסִיב דָּאֵין הַסִּיב עֵינָו לְמִצְּוָה פְּלֵל הָיִי הַפָּסֵק
מָזָה נִרְאָה דְּהָיִי דְּרָהּ אֲכִיל' בְּאִסּוּרִין כְּשֶׁפְּרָכָן בְּסִיב רַק בְּמִצָּה מִטַּעַם חֻצִיעָה אֲתִינּוּ עֲלֵהּ
דְּלֹא לְמַחְשָׁב אֲכִילָה דָּאִם נֹאמַר פְּהָד צַד שְׂפָתָב בְּמִל"מ דְּלָאוּ דְּרָהּ אֲכִילָה בְּכָהּ אֲמַאי
כְּשֶׁפְּרָכָן בְּמְרוּר וּבְלַעֲנָן יֵצֵא יְדֵי מִצָּה אַף דְּמַעֲיָן הַמְּצֻנָה הוּא נִימָא מ"מ פִּינּוּ שְׂלֵא הַרְגִּישׁ
הַגְּרוֹן טַעַם מִצָּה אֲמַאי יֵצֵא אֱלָא וְדָאִי דְּאֲכִילָה הָיִי בַּכָּה"ג אוּ דְּבְמִצָּה בְּעֵי מְלוּי פָּרַס רַק
גִּיעָה בְּפִי בְּעֵי וּמְרוּר הָיִי כְּמִין בְּמִינוּ דְּאֵינוּ חוֹצֵץ עכ"פ אֵין רֵאִי' דְּאֲכִילָה דְּמִצָּה יְהִי
סְגִי בְּהַנָּאֵת גְּרוֹן: וְקִצַּת יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי' דְּגַם בְּאֲכָל ח"ו וְהִקִּיאוּ וְחִזּוּ וְאֲכָלוּ דְּיֵצֵא מֵהָא
דְּכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בְּשָׁם הִירוּשְׁלָמִי דָּאִם נִשְׁבַּע שְׂלֵא לְאֲכֹל מִצָּה בְּלִיל פִּסַּח דְּלֹא חָלָה
הַשְּׁבוּעָה דָּא"כ כּוֹלֵל וְאֲמַאי לֹא יְחוּל בְּכוֹלֵל דָּאִם נֹאמַר בְּאֲכָל חֻצִי זִית וְהִקִּיאוּ וְחִזּוּ וְאֲכָלוּ

לא מקיים המצוה של אכילת מצה ולגבי איסור שבועה אם אכל על דרך זה תיב [ויכבד
כתבתי במקום אחר במ"ש הא"מ (סי' י"ד) הטעם בהא דאמר רבא שבועות (דף כ"ז)
בנשבע ואכלו אם נשתייר הימנה פזית נשאל עליה מיגו דמהני לי' שאלה אפזית בתר'
אהני נמי אפזית קמ' דמשמע אם לא שתייר רק ח"ז אינו נשאל עלי' ולדעת הרמב"ם דאם
נשבע שלא לאכול אסור בכל שהוא מה"ת למה לא מקרי חל הנדר עדיין שהי' ראוי
לשאלה וכ' הא"מ פנין דהטעם דאסור בכ"ש אינו מצד נדרו שהרי הוא לא נדר אלא על
שיעור שלם אלא דממילא רמי רחמנ' איסור משהו משום דחזי לאצטרופי לקה אינו
בשאלה פנין דלא נשאר רק ח"ז תו לית לי' צירוף לאותו ח"ז ולהנ"ל אם אכל הח"ז
נהקיא ונזר ואכלו תיב א"כ חזי לאצטרופי עכ"פ] וא"כ יהיה אסור אף לאכול פזית
שלם מטעם כולל להנה פוסקים דחל ודוחק לומר פנין דנשבע שלא יאכל מצה בליל
פסח הי' פונתו רק על אכילת מעיו דוקא כמו חיוב מצות מצה וכמ"ש הריב"ש דלא הוי
כולל במצה עשירה דלא הי' פונתו ע"ז זה דוחק פנין דאמר לשון אכיל' ואכילה הוא
בכ"מ הנאת גרון אלא נדאי דגם באכיל' פזו מקיים מצות מצה וליפא כולל אף י"ל
בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ובלבד"א אין אכיל' פחות מפזית במלוי פסח ויבואר
א"ה בחיו"ד: והנה מבואר מש"ס סנפה ופסחים דילפינן ג"ש לחם עוני ממאי דכתי'
בפלה מלחם הארץ ושם פתיב עריסותיכם משלכם כ"נ במצה בעינן משלכם ולדברי
ר"מ דמעשר שני ממון גבוה הוא אין אדם יוצא בו יד"ח וכתב הרא"ש שם משמע מהקא
דאין יוצאין במצה גזולה דג"ש זו מקובלת.

ובמקו"ח (סי' תנ"ד) תמה בזה הא מדלעסה קני' מטעם שינוי וכמו דמבואר מתוספות
גיטין דלמ"ד הדיןק שאינו ניכר שמהי הדיןק הוי שינוי מכש"כ הדיןק ניכר ע"י הלעיסה
דנפסד ואינו דומה למ"ש דלאו גזלן הוא רק דל"ה לכם ואף במע"ש משולחן גבוה זכי
משא"כ פשגזל ולעסו קני' ואף בבלע מצה מ"מ תיכף שנמאס קנאו בשינוי וקיום המצוה
הוא בהנא' מעיו וכתב ואפשר הנאת גרונו בעינן ג"כ שיהי' משלו אולם מדלא אשתמיט
תנא לומר מצה גזולה פסול ע"כ דאינו פסול מד"ת מטעם לכם רק מטעם מצוה הב"ב
ואף דהקא דקני' קודם עשיית המצוה ל"ה מהב"ע מ"מ הקא דקנינן בשעת האכילה
דהלעיסה צורה אכילה הוי מהב"ע והנה פחזיון הנה פכר חזה הריטב"א סנפה שם דאף
דברושלמי פסלו מצה גזולה מטעם מצוה הפאה בעבירה בגמרא דילן לא אידכרו משום
דלא משכחת לה דסברי לה דמכי לעסי בפומי' קני לה דלאו בר אהדורי הוא ואין לנגזל
אלא דמים ותו ליפא בשעת הנאת גרונו ומעיו דעביד מצוה לא משום לכם ולא משום
מהב"ע ולא משכחת רק במ"ש ולכאורה הא משכחת לה כשבלע וכנרא' סובר הריטב"א
דבאכלת מצה בעי הנאת גרון ומעיו א"כ כשבלע אז לא נשתנה בשינוי לקנות ואית ביה
שלא לצאת מטעם לכם ומטעם מהב"ע אולם הא בלא"ה משכחת בשוגג דהי' סובר שהוא
שלו ואכלו ולית בי' פונת קנינן ואינו ניקנית לו בשינוי דלא מצינו במזיק דקונה בשינוי
אם לא היה לו מקודם פונת קנינן א"כ אינו יוצא מטעם דל"ה לכם וגם מטעם מהב"ע
שייך בו כמו דמוכח בש"ס פסחים (דף ל"ה) אבל לא בטבל אף טבל דרבנן וכתבו שם
הרמב"ן והר"ן דלדין לית לן ילפותא ליפסל טבל בדיעבד כשאכל רק מטעם מהב"ע
ומאי פריף הש"ס פשיטא דילמ' אשמועינן דאף כשאכל בשוגג דלא שייך מהב"ע מ"מ

א"י מטעם שאין איסורו משום לא תאכל חמץ אלא משום לא תאכל טבל וכו' שמעון
בדמפרש שם ר"ש הפר"ת א"ו דגם בשוגג שייך מהב"ע ופרי"ד הש"ס פשיטא.

ומ"מ יש להתבונן דלאו פשיטות הוא וגם הא מ"מ משפחת באם כפאו לאכול מצה דקי"ל
דיצא ואם כפאו לאכול טבל אשמועין ר' במתני' דלא יצא דאיסורו משום בל תאכל
טבל וכו' ר"ש א"ו דפר"ת הש"ס פשיטא דכל כי האי הו"ל לר' לפרש ולא למסתם בסתם
ולכך משני בטבל טבול מדרבנן דזה הוי במשמעות הלשון דיש לו שם טבל מ"מ נ"ל
דל"ש בשוגג מהב"ע (וכתבתי בזה במ"א): ועוד משפחת לה למה שפתבו האחרונים
דהי"כ דקני לי בדמים הגזיל' מטעם קים לי בדרבה מני' אף דכשהוא בעינו חייב להחזיר
מ"מ אינו מחוייב בהשבה וכל היכא דאיתא ברשומא דמריה הוא ואינו קונה בשנינו א"כ
משפחת לה פשהגביהו והוציא אז מרשות היחיד לרה"ר דקים לי בדרבה מני' אף בזה
נ"ל דכשילעסה נעשה גזלן מחדש ומ"מ משפחת לה פשגזל מגוי וכבר הספימו האחרונים
דמ"מ אינו מחוייב בהשבה ואף אם גזל נכרי מותר פבר כ' הס' יראים דלכם לא הוי ועי'
מ"ש בהגהותי בס' דברי חיים דיני גזילה (סי' ב') ואף למ"ש שם דמ"מ שפיר הקשו
התוס' פסחים (דף כ"ט) על רש"י דלא משפחת חמץ של נכרי שיהי' רשאי לאכול לר"א
ב"י ולא משפחת בגזל גוי כיון דבשאר דראי' היכא דהוי גורם למזון נמי עובר פן אף
גזל גוי אף דל"ה לכם מ"מ עובר על כל יראה עדיף מחמץ של הפקר כמובן דלא בעינו
עוד קנין והוא בידו לאכול וממיל' אסור באכילה אבל מ"מ לענין שיהא נקרא לכם לגבי
מצה ל"ה מצתכם אף אחר שנשתנה ועיין מקו"ח (סי' תס"ו) שהוכיח מתוס' פסחים
הנ"ל דהיכא דמניח לפיו למקום שיופסד אף שאינו רוצה לקנות נעשה שלו ממילא כיון
שעושה בו צרכיו והפסידו ואינו מחזיר עי"ש אולם נראה דרק לענין בל יראה לא גרע
מגורם למזון פנ"ל אבל מ"מ כשאינו רוצה לקנות נדאי אינו קונה בע"כ ובכל עת קודם
שפא למעיו לאו שלו ממש הוא וכשהבעלים רוצים לחזור בהם חייב להחזיר ולענין
חמץ כיון דאכלו נהנ' בו ל"ג מגורם למזון אבל לענין לצאת בו י"ח מצה בעינו שיהי'
שלו ממש ובנדאי באתרוג אם יתנו לו לכל דרכי הנאת לאכול ולעשות בו פל צרכיו
ומתנה שלא יקנ' רק פשיאכלנה לא הוי לכם פן נמי לענין מצה נראה אם נותן לו לאכול
ואינו מקנה לו רק כשיבא לתוך מעיו כיון דל"ה שלו בשעת אכילה אינו יוצא בו א"כ
משפחת נמי בכה"ג שמזמינו לאכול ואומר לו בפ"י שאינו מקנ' לו אף לאחר הלעיסה רק
כשיבא למעיו שיהי' שלו ובזה אינו יוצא מטע' דלא הוי שלו עד אחר אכילה אף י"ל
דבכה"ג כשפא למקום שאינו יכול לאהדורי נסתלק ממנו זכות הבעלים והוי כמו שצונח
על ביתו שנפל דנאבד מכל אדם ונקנה להזוכה פן נמי בזה מיד שפא לתוך פיו במקום
דלא מצי לאהדורי נתיאשו הבעלים ואבדו זכותו ונקרא מצתכם ולפי זה צריך לי עיון
דברי אאמ"ו ז"ל שכ' שם בספרו ליישב קושית התוס' פסחים הנ"ל על רש"י הנ"ל
דמשפחת בגזל גוי דל"ה לכם וכבר כתבתי שם בהגהותי פנ"ל דלא גרע מגול"מ ולמה
שכתבתי עוד.

עדיף יותר מגורם למזון דכשפא במקום דל"מ לאהדורי פבר נתיאשו הבעלים ואף
כשלא ידעו מזה מ"מ הוי פוטו של ים דבזה יאוש שלא מדעת הוי יאוש ואין להקשות
ע"ז ממה דמבאר נדרים (דף ל"ד) לא לאפוקי דאי אנמנה עלה ופי' שם הר"ן והרשב"א
דלעולם אימא דאי יחייב לי במתנה שרי ליה וכי קאמר לי עליך לאפוקי דאי אנמנה עלה

תאסר לי דההיא שעפא נמי כפרו הוא עי"ש ואמאי אם חזר במתנה שרי לי א"כ כשאכלו ובא לפיו במקום דל"מ לאהדורי שוב זכה בו במתנה ע"י יאוש שנתניאשו הפעלים בע"כ פנ"ל זה אינו חדא די"ל דאסור ליהנות בהלעיסה והנאת גרון ועוד דמ"מ נהנה ממנו בכפרו במה שגורם לזה שיבא לו להיות שלו: אף נראה דבכה"ג כשנותן לו מדעתו ומזמינו לאכול ומתנה שלא יקנה עד שיבא לתוך מעיו בלא"ה אף בלא יאוש ג"כ יוצא לדין דק"ל אתרוג של מעשר שני יוצא ע"י רמב"ם פ"ח מלולב) ואף דפוסק כר"מ דמע"ש ממון גבוה הוא מ"מ סובר כמ"ד דסגי בהיתר אכילה וכמ"ש הכ"מ (פ' ו' מבפורים) משם הר"י קורקו"ס עי"ן מ"ש בהגהותי לד"ח דיני לולב (סי' ב) בזה דמ"מ בגזל גוי והפקר דלית לי זכות בו יותר מפל אדם לא הוי לכם ודנק' במע"ש אף דהוי ממון גבוה דהפעלים יש להם זכות זה לאכלו ואין יכול לחטוף ממנו עי"ש מ"מ בנידון דין פנין דאי אפשר לשום אדם ליטול ממנו והוא יש לו זכות זה לאכול קרינו בי' לכם ומצתכם ולפי זה אף בגזל בשוגג אף דאינו קונה בשינוי מ"מ פנין שבא למקום דלא מצי לאהדורי אף שאין שום אדם יכול ליטלו ממנו מ"מ ל"ה לכם דלא נתפנין לקנות ושל הפעלים הוא אולם למ"ש דכבר התניאשו הפעלים שפיר קרינו בי' מצתכם ודומה למצה של מע"ש אולם מ"מ למה דנראה מדברי הריטב"א דבאכיל' מצה בעי הנאת גרונו ומעיו ואתי עלה רק מטעם דקנ'.

ובמקו"ח מסתפק אם בעי הנאת גרונו ולדברי הריטב"א יקשה דמ"מ משפחת לה כשבלע ולא לעסה והמע"ן בדברי הריטב"א יראה דאף כשבא למקום דל"מ לאהדורי מ"מ שייך הנאת גרון ומעיו ג"כ ואז נקנה לו בשינוי ולמה שכתבתי אף בשוגג קני ביאוש אף מ"מ מ"ש הריטב"א דלא משפחת לה אלא במע"ש ואל"כ דר"מ מבואר דאזיל למ"ד דבעי דין ממון ע"ז יקשה דמשפחת בשוגג כשלא ידע שהוא של חבירו ולא נתפנין לקנות ואינו קונה בשינוי ואף דנתניאשו הפעלים כשבא למקום דל"מ לאהדורי מ"מ לאו דין ממון לי' בו פנין דלא נתפנין לקנות ומזה נרא' דאף למ"ד דבעי דין ממון ואינו יוצא במ"ש דממון גבוה הוא היינו משום דחל שם גבוה עליו לעולם דכל היכא דאיתי' דגבוה הוא אבל בהפקר כה"ג אף דלא נתפנין לקנות מ"מ ממילא שלו הוא פנין דשום אדם א"י לזכות בו ושם הפעלים נסתלק מממון זה קרינו בי' לכם: והנה המקו"ח דכתב פנין דלעיסה צורף אכילה הוא אף דקני לי' מקודם הוי מהב"ע והריטב"א סובר אף בבלע מ"מ כשבא למקום דלא מצי לאהדורי קני' ול"ה אח"כ מהב"ע והמקו"ח הביא רא' מהא דאינו יוצא בהקדש שלא נפד' איירי בשוגג דבמזיד דלא מעל תיפוק לי' דאינו יוצא מטעם דבעינו מצתכם וע"כ איירי בשוגג דמעל ונפק לחולין ונימ' מדלעס' נפק לחולין וכבר נעשה העבירה א"ו פנין דנעשה בתחלת מצות האכילה הוי מהב"ע ולכאורה בלעיסה לבדה לא נפיק לחולין כ"ז שלא נהנה דהוי רק כמזיק הקדש דאינו יוצא לחולין עד דמעל ונהנה כמבואר בתוס' (פ"ו דמעילה) וע"כ פונתו כשנהנה גרונו ובא לבין התניכין' אז נהנה ואז מעל ונפיק לחולין והוי שלו וע"כ מפסל רק מטעם מהב"ע אמנם א"כ אמאי אינו יוצא לר"ש שם מטעם דאינו אסור משום בל תאכל חמץ דאין אסור חמץ חל על אסור' טבל והקדש נימ' נהנה ומעל נפק לחולין ואז חל עליו אסור חמץ וכנרא' מדברי רש"י במתני' שם דמפרש המשנה אליב' דר"ש ולידין דאסור חמץ חל

בכולל או במוסיף פתב הרמב"ן במלקמות דלית הלכתא פמתני' ובחידושויו כ' דמטעם מהב"ע פסול מדרבנן.

עכ"פ לר"ש היכא משפחת דאינו יוצא בהקדש שלא נפדה הא פיון דבא להנאת חיה מעל ונפק לחולין ואז חל איסור חמץ ויש בזה משום בל תאכל חמץ ולמה א"י בה וכן נמי קשה ברש"י במתני' שכ' אבל ישראל בתרומה לא משום דיש בו איסור בל תאכל תרומה הא מבואר במס' יומא (דף פ"א) כשבלע תרומה ונקיאו דכבר נתחלל והזר שאכלו אח"כ פטור א"כ כשפא למקום דל"מ לאהדורי וכבר נהנה גרונו בכזית ונתחלל חל עליו אח"כ האיסור חמץ ואמאי א"י בו ידי מצה ולמ"ש דבעי ג"כ נגיעת גרונו וזה חלק מן המצנה וכיון דאז היה עליו איסור הקדש או תרומה אתי שפיר דא"י בו אולם עדיין קשה על דברי הריטב"א דמדלעסה יצא לחולין ואף דלא נהנה מ"מ מוכח דבשינוי כה"ג אף דלא נהנה עדיין יצא לחולין מהא דמבואר בש"ס פסחים (דף כ"ז) בהא דבעי שם רמי בר חמא מרב חסדא תנור שהסיקוהו בעצי הקדש ואפו בו הפת מהו והקשה רבא והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקא להו לחולין וקשה דילמא איירי בגזבר דל"י לחולין ובמה שמיסיק ל"ה רק כמזיק הקדש פיון דלא נהנה וכן אף באחר שאינו גזבר משפחת לה שלא הגביה העצים רק הדליקו ולא הוי רק כמזיק א"ו פיון דמשנה הדבר מפקמות שהיה מעל דאימעילה אלא שנוי וכן ראיתי בצ"ח פסחים (דף כ"ח) דתייב חומש ואשם משעת לעיסה שאין לה שינוי גדול מזה ומעיל' היינו שינוי ע"ש א"כ הדר יקשה אם נשתנה ע"י הלעיס' ומעל ויצא לחולין שוב ראוי לחול עליו איסור חמץ ואמאי אינו יוצא דהא גם שלו הוי: אף לענ"ד אם מעל ע"י שינוי מעשה תליא דבר זה בשיטת הרמב"ם ותוס' דבתוס' מעילה (דף י"ח) מבואר דבשינוי רשות בלבד מעל ג"כ וכשנותן הגזבר לחבירו מעל אף כשלא נהנה מצד שינוי רשות בלבד ומה"ט בכנה בתוך ביתו אכן או קורה של הקדש דמבואר במתני' שם (דף כ') הרי זה לא מעל עד שיזדור תחתיה פריד בש"ס שם פיון דשני' מעל ומתרחץ כגון שהניחה על פי ארובה ועיין תוס' ב"ק (דף כ') ובש"מ שם דקביעת האבן בבגין חשיב שינוי טפי פיון דכטל לי' אגב ארעא וחשיב פקרקע ע"ש ומבואר משיטת תוס' דבשינוי מעשה בלבד מעל אף דלא נהנה אמנם דעת הרמב"ם בפ"י המשניות שם כשנטל אבן של הקדש אעפ"י שפגם לפי שפך חיסר מן ההקדש הדבר שהוא לא מעל עד שיהנה כפי העיקר הגזבר וכשימתן אותו לחבירו כבר נהנה ומעל וזה שאמרנו חבירו לא מעל על מנת שיהנה אותו חבר גזבר כו' אבל הנוטל שום דבר מן ההקדש ונתנו לחבירו שניהם מעלו לפי שפך אחד משניהם נהנה ופגם זה נהנה בנתינת המתנ' בטה"נ שפא לו וזה בקבלתו ומה שאמר בנאה לתוך ביתו אין הענין שייבנה אותה באמת לפי שהוא מעל בלי ספק שפך נהנה במה שהוסיף בבגין אותו אבן אבל ר"ל שנתן אותה דרך עראי וכתב עוד שם בנתינה לבלן דמעל ההנאה שהגיעתו הוא שיפגם למרחץ כ"ז שירצה ולא ימנענו וההיקש כפי אלו הענינים והדומים להם עכ"ל.

מבואר מדבריו דליכא מעילה אף בשינוי רשות עד שיהנה ועיין רמב"ם (פ"ו דמעילה) הא דמעלו שניהם איירי בזדון וברמב"ם שם בנתינה לבלן דמעל אעפ"י שלא רחץ משום דנהנה בהיותו רוחץ בכ"ע שירצה ודבריו מותאמים עם מ"ש בפ"י המשנה ומבואר שיטתו דבש"ר בלבד א"מ דהוי כפגם ולא נהנה וצ"ל לשיטתו הא דאמר בש"ס פסחים ה"ל הא דמעל המסיק היינו ג"כ פיון שהסיק התנור נהנה במה שמוכן לפניו בכ"ע

לַאֲפוֹת הַפֶּת וְהָא דְפָרְיָה רַבָּא בְּפִשְׁיטוֹת דִּילְמָא אֵינְרִי הַבְּעִי דְרַמְב"ח הֵיכָא שְׁאַחַד הַסִּיק עֲצִי הֶקְדֵּשׁ בְּהַתְּנוּר וְאַח"כּ אָפָה אַחַר הַפֶּת בְּזָה שְׁאֵל אֶת הַפֶּת אֲסוּרָה אִם לֹא דַבְּכָה"ג לֹא מְעַל הַמִּסִּיק צ"ל דְּבִאֲמַת הַש"ס הֵיךְ יָכוֹל לְתַרְזֵן פֶּן וַחֲדָא מְנִיָּהּוּ נָקוּט פְּשִׁנְפִּלְהָ דְלִיקָה מֵאֲלִי: וְכֵן מְבֹאֵר שִׁיטָה זֹאת בְּרֵאָב"ד בְּפִירוּשׁוֹ עַל תו"כ פ' וַיִּקְרָא (פ'ר' י"א) דְּבִמּוֹצֵי מְרִשׁוֹת הַק' וְלֹא נִהְנֶה לֹא מְעַל וְהַקְשָׁה ע"ז בְּנוֹתָן ש"פ שֶׁל הֶקְדֵּשׁ לְחִבְרֹו אֲמַאי מְעַל הָא הַפּוֹגֵם אֵינּוּ נִהְנֶה וְכֵן שְׁלִיחַ שְׁלֵא עָשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ אֲמַאי מְעַל וְכ' פִּינּוֹן דְּמִתְנָה אִית בִּי טוה"נ הַנוֹתָן פּוֹגֵם וְנִהְנֶה וְאֵעִפ"י שְׁאִין בַּטְה"נ ש"פ הֵרִי אָנּוּ אוֹמְרִי שְׁהִנָּאת חִבְרֹו וְהִנָּאתוֹ מְצַטְרָפִין וְשְׁלִיחַ פִּינּוֹן שְׁשִׁינָה שְׁלִיחוֹתוֹ כְּמֵאן דְּזַבְּנִי לְנִפְשִׁי דְמִי וְהוּא הַנוֹטֵל פְּרוּטָה מִן הֶהָקְדֵּשׁ וּמִשְׁנֶה אוֹתוֹ לְחֻלְיִין וְאֵעִפ"י שְׁחֻזְרָא וְנוֹתָן הַמְּקַח לְבַעֲלִים הֵרֵאשׁוּנִים כְּמוֹ שְׁנוֹתָן מִתְנָה מְשִׁלוֹ הוּא וְכִבֵּר מְעַל בָּהּ מִשְׁעַת מְקַחוֹ עכ"ד וְלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוֹכֵן הָא הַשְּׁלִיחַ לֹא נִתְכַוֵּן לְקִנּוּת לְעֲצָמוֹ רַק בְּעַד הַמְּשַׁלְּחוֹ וּמָה הִנָּאָה יֵשׁ לוֹ וְאִף דְּהֵדִין בַּכ"מ בְּשְׁלִיחַ שְׁשִׁינָה מִדַּעַת הַבְּעֲלִים כְּשִׁלְּא הוֹדִיעַ לְהַמוֹכֵר שְׁהוּא שְׁלִיחַ עַל הַשְּׁלִיחַ לְתַמְנָן הַעֲיִנְתָּ וְהַמְּקַח קִיָּים כְּמִבְּנוֹתָר ח"מ (סִיקַפ"ב) וְאִין בְּיַד הַמְּשַׁלֵּחַ לְחֻזְרָא מִהַמְּקַח ע"כ הַטַּעַם פִּינּוֹן שְׁמִסֵּר הַמְּעוֹת בְּיַד הַשְּׁלִיחַ וְהֵאֱמִין לוֹ וְסָמַךְ דַּעַתוֹ עָלָיו דַּעַתוֹ הֵיךְ שְׁאֵר אִם יַעֲשֶׂה עֵינָת יֵהִי הַמְּקַח קִיָּים רַק הַשְּׁלִיחַ יִתְמַן מַה שְׁעֵינָת וְכ"כ בַּס' נְתִיב' הַמְּשַׁפֵּט (סִי' קפ"ג ס"ק ד' וְסִי' קפ"ה ס"ק ה') אֲבָל מ"מ הַשְּׁלִיחַ לֹא זָכָה בְּמִקְחוֹ פִּינּוֹן דְּלֹא הִתְכַוֵּן כָּלֵל לְקִנּוּת לְעֲצָמוֹ רַק בְּעַד הַמְּשַׁלֵּחַ רַק נֶגְדַּד הַמוֹכֵר נִתְקַיָּים הַמְּקַח וְאִין הַמְּשַׁלֵּחַ יָכוֹל לְבַטֵּל הַמְּקַח א"כ מָה הִנָּאָה שְׁיִיף לְהַשְּׁלִיחַ לְחִיבּוֹ בְּמַעֲיִלָה וְלִמְחִישׁוֹ כְּמֵאן דְּזַבְּנָה לְנִפְשִׁיהָ פִּינּוֹן דַּא"ר כָּלֵל לְזַפּוֹת וְגַם יִקְשָׁה בְּנִזְכָּר בַּעַה"ב וְלֹא נִזְכָּר הַשְּׁלִיחַ דְּמְעַל הַשְּׁלִיחַ מָה הִנָּאָה יֵשׁ לְהַשְּׁלִיחַ וְהֵן לְהַטַּעַם שְׁכַתְּב רש"י קְדוּשִׁין (דָּף נ') דְּכִינּוֹן דְּהַמְּשַׁלֵּחַ הִי מִזִּיד רַמְיָא מַעֲיִלָה עַל הַשְּׁלִיחַ כְּכֹל הַתּוֹרָה דַּאֲשַׁלְּד"ע וְהַעוֹשׂ' חִיב יִקְשָׁה מ"מ הָא הַשְּׁלִיחַ לֹא יֵשׁ לוֹ הִנָּאָה בְּשִׁלְמָא אִם הַשְּׁלִיחַ הוּא ע"ד גְּדוּל י"ל דְּחָשׁוּב הִנָּאָה לוֹ בְּמָה שְׁהַמְּשַׁלֵּחַ מְחֻזֵּק לוֹ טוֹבָה שְׁעָשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ אֲבָל אִם לִיכָא אֱלָא פְּרוּטָה אֵין כָּאן שְׁיַעוּר הִנָּאוֹת פְּרוּט' לְדַבְּרֵי הַרָּאב"ד וְאֲמַאי מְעַל.

וְלִמ"ש רש"י חֲגִיגָה (דָּף י') דְּשְׁלִיחַ חִיב פִּינּוֹן דְּנִזְכָּר בַּעַה"ב לֹא נִיחָא לִי וְבִיטֵל הַשְּׁלִיחוֹת וְדַאי קָשָׁה הָא עכ"פ לֹא יֵשׁ הִנָּאָה לְהַשְּׁלִיחַ וְצ"ל דַּמ"מ בְּמָה דַּעֲבִיד שְׁלִיחוֹתוֹ דְּמְשַׁלֵּחַ חֲשִׁיב הִנָּאָה פְּרוּטָה וְלִפִּי"ז י"ל דְּהַלְעִיסָה לֹא מְחַשֵּׁב לְהִנָּאָה שְׁל כְּלוּם וְלֹא מְעַל דְּהוּי כְּמִזִּיק הֶקְדֵּשׁ דְּבִמָּה שְׁמוּכֵן לְפָנָיו לְאֲכָל לִיכָא שְׁנֵה פְּרוּטָה וְאֵינּוּ מוֹעִיל עַד שְׁנִהְנֶה גְּרוֹנוֹ וְאִז שְׁפִיר בְּעִי ג"כ שְׁיִהְיֶה שְׁלוֹ וְכַמ"ש לְעִיל וְלְשִׁיטַת הַתּוֹ דַּש"ר בְּלִבָּד מְבִיא לִידֵי מַעֲיִלָה וְכֵן ג"כ שְׁיִנּוּי מַעֲשֶׂה ע"כ צ"ל הָא דְּמִזִּיק פְּטוּר בְּהַקְדֵּשׁ הִינּוּ בְּדָבָר דְּלִית בְּזָה פְּנוּת הִנָּאָה מִשֵּׁא"כ דְּבָר שְׁעוֹמֵד לְכָף כְּגוֹן עֲצִים לְהַסְקָה פִּינּוֹן שְׁשָׁרְפֵן לְצוּרָה הַסְקָה מְעַל וְקִנְיָנָהּ בְּלֹא שׁוּם קִנְיָן וְהִנָּאָה כָּלֵל א"כ כְּשִׁלְעִסָה ג"כ לֹא בְּכָלֵל מִזִּיק הוּא פִּינּוֹן דְּלַעֲסָה לְצוּרָה אֲכִילָה וְדָרָה פְּנוּת הִנָּאָה וְהִדְרָא קוּשְׁיָא לְדוֹכְתִּי בְּמִצָּה שְׁל הֶקְדֵּשׁ אֲמַאי א"י נִימָא דְּבָלְעִיס' מְעַל וְשׁוּב הוּי מִצְתָּכֵם וְגַם מִצְהַב"ע לֹא שְׁיִיף לְסַבְרַת הַרִיטְבָּ"א וְכֵן אִף לַר"ש שְׁיִיף לְגַבֵּי מִשׁוּם ב"ת חֲמֵץ וּבִבְנוֹת עוֹד אֵי"ה סִי' כ"ג הַשְּׁאֲגַת אַרִי' (ס"ס צ"ד) הַקֵּשׁ עַל הַרָּא"ש הַנּוֹ דַּא"י בְּמִצָּה גְּזוּלָה דְּהָא בְּמִצָּה לֹא כְּתִיב מִצְתָּכֵם רַק מַגִּז"ש לְחֵם לְחֵם מְחֻלָּה דַּעֲנּוּ וּבְחֻלָּה מְבֹאֵר בְּש"ס ב"ק דָּאִף גְּזוּלָה מְחֻיָּב בְּחֻלָּה דַּאֲבִי סוֹבֵר בְּשִׁיטַת רַאב"י שְׁיִנּוּי בְּמִקּוּמוֹ עוֹמֵדֵת וְאֵין זֶה מְבָרַךְ אֱלָא מְנַאֵץ אֲבָל שֵׁם חֻלָּה חָל עַל הַעֲיִסָה.

ובמקו"ח כ' דמצד הנגזל חייב שם בחלה דאפילו בעשה עיסה מקמח חבירו שלא מדעת איטבל לחלה יעו"ש ויבואר זה לקמן. ולכאורה קשה אם נאמר דהחייב חלה היא מצד הנגזל מה קאמר א"ז מברך אלא מנאין הא לא חל ע"ז כלל שם חלה דאיך יכול להפריש שלא מדעת בעלים דהא בעינן מה אפס לדעת אף שלוחק' לדעת וברא"ש מס' ברכות [דף מ"ה] הביא ראי' לדעת ראב"ד דחייב לברך על אכילת איסור מדקאמר ראב"י א"ז מברך אלא מנאין משמע שחייב לברך אלא שברכתו הוא גיאות ויעיין בלח"מ [פ"א] מברכות וקשה הא לדברי אב"י בש"ס ב"ק שם דראב"י סובר שינוי אינו קונה ע"כ הפנונה דאינו רשאי לברך דהא נוטל חלה מעיסת אחרים דלא חל כלל שם חלה וכן הקשה מרן רבינו עקיבא איגר ו"ל בחידושי בדו"ח שם והניח דברי הרא"ש בצ"ע: ונראה דהא בלא"ה צריך להבין פנונת ראב"י דהברכה הוי גיאות הא לא נפיק העיסה מתורת טבל דהפרישתו לא מהני וי"ל להמבואר תוס' ב"ק (דף ס"ט) דאף דיאוש אינו קונה מ"מ כל המחזיק בו זכה בו רק דל"ה הפקר לפטור ממעשר פינו דצריך להגזלן לקיים מצות השבה ועיין מ"ש אאמ"ו ו"ל בחי' שבסוף ס' דברי משפט סי' שס"א להוכיח דכוננת התוס' דהזוכה צריך להחזיר גוף החפץ גם כפר הוכחתי שדעת הראשונים דע"י יאוש יצא מרשות הבעלים אף קודם שבא לרשות זוכה ודלא כמ"ש האחרונים עיין מ"ש בהגהותי לד"ח דיני גזילה [סי' י"ג] ולפ"ז אב"י דסובר ב"ק [ד' ס"ו] דיאוש א"ק.

אבל מ"מ יצא מרשות הנגזל ואם גזל חטין וטחנן ולשה אף דשינוי במקומו עומד ול"ק הגזלן הוי פעיסת הפקר דלא נתחייב בחלה דעריסותיכם כתי' רק הואיל דאין שום אדם יכול לזכות בהעיסה דהא צריך להגזלן לקיים מצות השבה ולהגזלן יש בה קנין גזילה ומעכב לאחרים לזכות בה נתחייב העיס' בחלה מצד קנינו של גזלן ולכך מהני הפרישתו להוציא העיסה מידי טבל והואיל דל"ק העיסה שיהא שלו ממש א"ז מברך אלא מנאין אבל מ"מ חייב לברך רק דהוי גיאות וכמ"ש הרא"ש ולר"ב אף דהוי מצהבב"ע מ"מ סובר הרא"ש דחייב לברך דעכ"פ נתקן העיסה לצאת מידי טבל חזינו עכ"פ דגזילה חייב בחלה.

אף י"ל דרק לאחר יאוש פנ"ל ונתחייב באמת מצד הגזלן אף שאין לו קנין ממש מ"מ פינו שאינו מעכב רשות אחרים רק מצדו מיקחשב כמו עריסותיכם אף דלא הוי שלו ממש [ועי' מ"ש לעיל כמ"פ ובהגהותי לד"ח דיני לולב בדברי הר"י קורקוס במע"ש אף דממון גבוה הוא מ"מ דעת הרמב"ם דחייב בחלה] והא דכ' הרא"ש דגזילה פטורה היינו קודם יאוש ואין לומר אם הוא קודם יאוש נתחייב העיסה מצד הנגזל ז"א דנ"מ באם לית ביה פשיעור רק ע"י צירוף עיסתו דסתם בנ"א מקפידים פמבואר יו"ד (סי' שכ"ו) ואם לא היינו ממעטים מדכ' עריסותיכם דבעי' שיהי' שלו הי' חייב בחלה ע"י צירוף עיסתו להשלים השיעור והשתא דכ' עריסותיכם פטור ושפיר ילפינן בגז"ש דמצה גזולה אינו יוצא בו קודם יאוש ולפי"ז הנה נראה דאחר יאוש יוצא כמו דמצינו דחייב בחלה.

גם י"ל נ"מ בגזל עכו"מ דמצד הנכרי הית' פטורה העיסה מחלה רק מצד הגזלן הישראלי הי' ס"ד לחייבו ממעטי' מדכ' עריסותיכם ובגוף הדבר אם עושה עיסה מקמח חבירו שלא מדעת בעלים אם איטבל לחלה תלי' בפלוגמת ר"י ור"ל בירושלמי סוף מס' מעשרו' הממרח פרי' ש"ח שלא מדעתו ר"י אמר נטבל ור"ל אמר לא נטבל וקיי"ל כר"י דאטבל

כמבואר ברמב"ם ויו"ד (סי' של"א) ועיין שא"ר (סי' פ"ג) שכ' לתרץ קושיות תוס' פסחים ד' ה' דהש"ס ממעט מלא יראה לה של אחרים ושל גבוה ולגבי חלה דרשינו מתרי עריסותיכם חד למעוטי גוי וחד להקדש וכו' דהא דממעט בחלה מעריסותיכם היינו דוקא של גוי ושל הקדש אבל עיפה שאינו שלו אלא של ישראל אחר חייב בחלה בנודאי א"כ לאו למעוטי של אחרים אתא אלא של גבוה וגוי לכה צריה תרי מעוטי אבל בחמץ ממעט דלאו דידי' והא דנקט גבוה לרבותא דל"א הואיל ואי בעי מיתשל עלי' ע"ש.

ולע"ד עיפה של ישראל אחר דחייב בחלה היינו לר"י אף בלשה שלמ"ד בעלים מ"מ פיון דבעלים בני חיובא המה נתחייב העיפה ומי שזוכה ורוצה לאכול נתחייב ג"כ דכבר מוטל החיוב על העיפ' משעת גלגול פיון דנתגלגל ביד בר חיוב ולא משפחת לכאורה למעט של אחרים.

אמנם אם קטן גלגל העיפה יש לעיין דהא בשעת גלגל לא נתחייב דלאו בר חיובא הוא ודומה לגלגל עיפה קודם שנתגייר ואחר כה נתגייר דפטור וכמו עיפה של הפקר דאם נעשה עיפה בעוד הקמח הי' הפקר ועשה ישראל עיפה אם לא נתפנון לזכות דפטור כמבואר מדברי רמב"ם (פ"ח מה' בפורים) ע"ש ובי"ד (סי' ש"ל) פן נמי בקטן פיון דלא נעשה אצל ב"ח אפשר דפטורה העיפה מחלה ואינו דומה לתרומה דאם נתמרח ביד הקטן נתחייב בתרומה דאע"ג דכ' דגנה ולא דיגון הפקר ואם נתמרח בשעת הפקר פטור מ"מ דגן של ישראל קטן נודאי נתחייב ועיין שא"ר (סי' צ"ז) הא דמרוח הקדש פוטור מפני שהוא ממון גבוה ולא ממעט לה מפני איסור הנאה שבה נ"מ להא דתנו מס' (פ"א) חלת תודה ורקיקי נזיר עצאן לעצמו פטור ופירש שם הר"ש אפילו לא קדשו פלל פטורה הואיל וגלגלן לקדשן ה"נ י"ל לענן תו"מ אם פנון בשעת מרוח אדעתא להקדישן פטור מטעם דדגנה ועריסותיכם פתיב ואף דאפתי לא קדשי ושרי בהנאה עיי"ש ולכאורה אף אם מירחן ישראל אדעתא ליתן לגוי או להאכיל לקטן אינו מחוייב דאף דאסור להאכיל לקטן איסור בידים וטבל אסור להאכילו היינו אם פבר חל שם טבל ואיטבל למעשה או העיפה אם פבר נתחייבה משעת גלגל אבל אם הגלגל או איזגון לתת להאכיל לקטן יש לומר לא נתחייב ואף די"ל קטן מעשה יש לו היינו אם עושה בעצמו אבל אחר המגלגל להאכיל לקטן או לנכרי יש לומר דלא נתחייב ועיין פ"מ (סי' תנ"ד ס"ק ב') דמשמע לי' אם עשה לגוי חייב בחלה מדכתיב באכלכם מלחם הארץ ולא משמע פן מדברי הר"ש הנ"ל וי"ל דפטור כמו בעשאן להקדש.

אולם נרא' הא דכתב הר"ש דפטור בעשאן להקדש יש לומר אף דעדיין הוי עריסותיכם דשלו הוא יכול לחזור ושלא להקדש פטור מ"מ מחלה כמו עיסת הפלבים בזמן שאין הרועים אוכלים דפטור מחלה וכו' הרמב"ם שם בפ"י המשנה מדכ' באכלכם מלחם הארץ וכיון דאינו עושה לאכילת אדם אף דהוי עריסותיכם מ"מ פטור פן נמי בחלת תודה ורקיקי נזיר אף דעדיין לא קדשו ועריסותיכם קרינו ביה מ"מ פיון שלא נעשה לצורך אכילת הדיוט פטורה מדכתב באכלכם מלחם הארץ וראיה לזה מהא דמבואר פסחים (ל"ה) דא"י בפסח בחלת תודה ורקיקי נזיר בעשאן לעצמו ומבואר בש"ס הטעם מדכתב ושמתם את המצן ולא שמשומר לזבח ולמה לן לטעם הזה הא פיון דפטור מחלה אינו יוצא ידי חובת מצה בעיפה הזאת כמו עיסת הפלבים.

וכמ"ש בַּמְתְּנִיתִין דְּחֵלָה הֵנּוּ אַף דִּילְפִינּוּ לְחַם לְחַם מִמְצָה מ"מ חֵלֶת תּוֹדָה מִקְרֵי לְחַם וְהִיא יוֹצֵא בּוּ יְדֵי חוֹבֵת מִצָּה אִי לָאוּ מִשּׁוּם דְּרִשָּׁא דְקָרָא וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת וְהָא דְפִטוּר מִחֵלָה מִשּׁוּם דְּכ' בְּאַכְלֵכֶם כְּנ"ל אֲבָל בְּאֵם מִירַח הַפְּרִי לְצַנְרָךְ גּוֹי י"ל דְּגַם הֵר"ש מוֹדָה דְּחֵיב בְּתו"מ דְּדַגְנָךְ קָרִינּוּ בִּיה: עוֹד י"ל בְּקוֹשְׁתֵי הַש"א הַנ"ל דְּלֹא בְּיֵי אֲלִיבָא דְרַאב"י דְּסוּבָר שִׁינּוּי בְּמִקּוּמוֹ עוֹמֵד הָא דְקָאֵמַר א"ז מְבַרַךְ אֱלֹא מְנַאֲץ הֵינּוּ דְבִאֲמַת עֵיקַר חֵיב חֵלָה הוּא מִצַּד הַנְּגוּלָּה דְלוּ יְהִי פְּאֵלוּ עֵירַס עֲרִיסְתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וּבִאֲמַת אִין הַגְּזוּלָּה יְכוּל לְהַפְרִישׁ מִן הָעֵיסָה דְהוּי פְּתוּרָם ש"ח רַק יְכוּל לְהַפְרִישׁ מֵעֵיסְתוֹ שְׁמַבִּיא עֵיסָה אַחֲרַת וּמְפָרִישׁ מִמֶּנָּה ע"ז דְּאָף דְּהַתוּרָם מִשְׁלוֹ עַל ש"ח הוּי אֵיבְעֵי בְּמַס' נְדָרִים אִם צָרִיךְ דַּעַת הֵינּוּ אִם נִיחָא לִיהִי לְאִינְשׁ לְמִיעֵבַד מִצְוָה בְּמִמוֹנֵי אֲבָל בְּגוּזֵל מִחֲבִירוֹ כִּינּוּ דְחֲבִירוֹ לֹא יִפְרִישׁ שְׁזָה אִינוּ רוֹצֵה לְהַחְזִיר לוֹ י"ל דְּשִׁפּוּר אִינוּ מִקְפִּיד הַנְּגוּלָּה אִם מְפָרִישׁ הַגְּזוּלָּה מִשְׁלוֹ ע"ז לְאַפְקוּעֵי אִיסוּר טָבֵל מִן הָעֵיסָה וְשִׁפּוּר קָאֵמַר כִּינּוּ דַּמ"מ מְפָרִישׁ לְהַתִּיר דְּבַר הַגְּזוּלָּה א"ז מְבַרַךְ אֱלֹא מְנַאֲץ כִּינּוּ דְבַעֲבִירָה בָּא לִיְדוֹ הָעֵיסָה שֶׁל טָבֵל אַף שֶׁהוּא הַפְּרִישָׁה מִן עֵיסַת הָיִתָּר כִּן י"ל: אֲגַב אֲצִיג פֶּה מַה דִּישׁ לְהַעִיר בְּש"ס דְּפִסְחִים (ד' ל"ה) עַל הָא דְקָתְנִי בְּמַתְנֵי שֶׁשׁ שֶׁל מַע"ש וְהַקְדָּשׁ שֶׁנִּפְדוּ וּפְרִיף בְּש"ס פְּשִׁטָּא וּמִשְׁנֵי דַקמ"ל אַע"פ שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַחֲנוּמֶשׁ דְּחֲנוּמֶשׁ אִינוּ מְעַכְבַּ וְהִנֵּה זֶה כְּבָר אֲשֶׁמוּעֵי ר' בְּמַתְנֵי דְבִרְכוֹת פ' ג' שֶׁאֲכָלוּ וְלִכְאוּר' הִי נֵרָא דַמַע"ש וְהַקְדָּשׁ בְּנָתַן הַקְרָן וְלֹא נָתַן הַחֲנוּמֶשׁ אִין דִּינּוּ שְׁוִין דְּבַהֲקָדָשׁ מְבוֹנָאָר בְּרַמְב"ם (פ"ז מְעַרְכִין) דְּמַדְבְּרֵי סוֹפְרִים אִסוּר לִיהֵנוֹת עַד שְׁיִתֵּן אֶת הַחֲנוּמֶשׁ שְׁמַא יִפְשַׁע וְלֹא יִתֵּן אֲבָל בְּשִׁבְתָּ מִפְּנֵי עוֹנֵג שִׁבְתָּ מוֹתֵר לְאֲכָלוּ שְׁהֵרֵי הַגְּזוּפְרִים תּוֹבְעֵי אוֹתוֹ וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מְבוֹנָאָר (פ"ה שֶׁם) דְּלֹא יֵאָכֵל עַד שְׁיִתֵּן הַחֲנוּמֶשׁ וְאִפְּלִי בְּשִׁבְתָּ גְזִירָה שְׁמַא יִפְשַׁע וְלֹא יִתֵּן וּבִאֲמַת יֵשׁ לַעֲיִין בְּהָא דְּמְבוֹנָאָר בְּר"מ (ספ"א דְּבִרְכוֹת) דָּאִם אֲכָל הַקְדָּשׁ שֶׁנִּפְדָּה אַע"פ שֶׁלֹּא נָתַן הַחֲנוּמֶשׁ דְּמְבַרַךְ תַּחֲלָה וְסוּף וְאִמַּאי לֹא נִימָא דַמ"ש מְטָבֵל שֶׁל דְּבִרְיָהֶם כִּינּוּ דְזָה ג"כ אִסוּר מְדַבְּרֵיהֶם וּבַהֲלָכוֹת עִירוּבֵין (פ"א) דְּכ' דְּמַעֲרָבִין בּוּ א"ש עַכ"פ עַל הַקְדָּשׁ דְּבִשְׁבַת הַתִּירוֹ לוֹ לְאֲכָלוּ אֲבָל מ"ש כִּינּוּ דְאִסוּר אַף בְּשִׁבְתָּ לְאֲכָלוּ עַד שְׁיִתֵּן הַחֲנוּמֶשׁ א"כ אִין הַסְּעוּד' רַאוּי' לוֹ וְצָרִיךְ לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר זֶה לְאִיסוּר טָבֵל מְדַבְּרֵיהֶם דְּטָבֵל מְדַבְּרֵיהֶם אִיסוּר גּוּפוֹ גְרַם וְחֲתִיכָה דְאִיסוּרָא הוּי וְלִכְךָ אִינוּ יוֹצֵא בּוּ וְכֵן אִין מְבַרְכִין דְּהוּי מִהַב"ע בְּאִיסוּר גּוּפוֹ מַה שֶׁא"כ הָא דְאִסְרוּ לְאֲכָלוּ עַד שְׁיִתֵּן הַחֲנוּמֶשׁ הוּי כְּמוֹ אִיסוּר דְּבַר אַחַר גְּרִים לוֹ וְכִינּוּ דַל"ה רַק דְּרַבְּנָן מְחַלְקִינּוּ בֵּין אִיסוּר גּוּפוֹ לְאִיסוּר דְּבַר אַחַר גְּרַם לוֹ כְּמוֹ דְּמְבוֹנָאָר פְּסָחִים (דף מ"ח) וְאִי אֲמַרִינּוּ מוֹקְצָה דְאוּרִיָּתָא מַה לִי אִיסוּר גּוּפוֹ מַה לִי אִיסוּר דְּבַר אַחַר מְבוֹנָאָר דְּבִדְרַבְּנָן מְחַלְקִין וְכֵן פ' רַמְב"ם דְּנִסְכֵי שֶׁל מוֹקְצָה כְּשֶׁר מַה"ט דְאִיסוּר ד"א גְרַם וְה"נ כִּינּוּ דְכָבֵר נִפְקַ לְחוּלִין אַף דְלֹא נָתַן הַחֲנוּמֶשׁ וְאִסְרֵי לוֹ לְאֲכָלוּ עַד שְׁיִתֵּן הַחֲנוּמֶשׁ מ"מ אִין אִיסוּר גּוּפוֹ הוּא.

עַכ"פ כְּבָר אֲשֶׁמוּעֵינּוּ רַבִּי דְבַר זֶה דְּחֲנוּמֶשׁ אִינוּ מְעַכְבַּ פְּעַמִּים בְּבִרְכוֹת וּבְעִירוּבֵין וְהָא י"ל דְּבִפְסָחִים אֲשֶׁמוּעֵינּוּ רַבִּי אִם נִפְדָּה בְּלִילָה וְהִי ס"ד כִּינּוּ דְמַחְסוּר מְמוֹן ל"ה כְּבִידוֹ וְנִאֲמַר דִּישׁ דִּיחוּי אֲצֵל מִצְוֹת כִּינּוּ דְקוֹדֵם פְּדִינּוּ אִינוּ רַאוּי לְמִצְוָה לְצִאת בּוּ יְדֵי חוֹבֵת מִצָּה קַמ"ל דַּמ"מ כִּינּוּ דְבִידוֹ לְפָדוּת אַף דְמַחְסוּר מְמוֹן אִין דִּיחוּי וְהוּי כְּמוֹ דְקָתְנִי בְּמַתְנֵי דְסוּפ' הִיוּ עֲנָבִיו מְרַבִּין מְעַלְיו פְּסוּל וְאִם מִיְעֵטָן כְּשֶׁר וְאִין מְמַעֲטִין בִּיו"ט וְכַמ"ש הַתּוֹס' הוֹאִיל דְּהוּי כְּיָדוֹ אַף דְעוֹשָׂה אִיסוּר מ"מ חֲשִׁיב כְּיָדוֹ וְאֲשֶׁמוּעֵינּוּ כָּאִין אַף דְמַחְסוּר מְמוֹן וְגַם עוֹשָׂה אִיסוּר דְאִין פּוֹדִין בִּיו"ט מ"מ אִם עָבַר כְּשֶׁר אוֹ דְאִין דְּחוּי אֲצֵל מִצְוֹת וְעֵינּוּ בְּזָה:

ולכאורה יש להעיר הא דמעשים בכל מקום שבא אורחים לאכול על שלחן בעה"ב בליל חג הפסח ויוצאין במצה שנותן לו הבעה"ב שהזמינו לאכול ידי חובת אכילת מצה ולהמתבאר דמצה בעינו שיהיה שלו א"כ צריך שיכנין לנפות בו דבמה שמזמינו ונותן לפניו לאכול אינו שלו עדיין כמבואר מנדרים (דף ל"ד) ב"ר"ן ורא"ש שם ועיין תשובת מהרי"ט (סי' קנ"א) ובאה"ע (סי' כ"ח סי"ז) ובב"ש שם שהקשה מהא דמבואר בא"ח דאין האורחין רשאים ליטול וכ' דהוי רק ס' קידושין ובס' המקנה כ' שם דבא"ח ל"כ רק מהלכות ד"א אבל ל"ה גזל פשנותם לאחר והביא ראיה ממעילה אם אמר תן בשור לאורחים אם נטלו מעל בעה"ב מיד כמבואר מדברי תוס' קידושין דבשעה שנטלו יצאו לחולין ואי נימא דאם הקדיש האורח את חלקו אינו הקדש הא כל מתנה שאם הקדישו אינו הקדש אינו מתנה א"כ ל"י לחולין ואמאי מעל עי"ש ולהמתבאר בנדרים הנז' נראה דלא קנה באמת וממעילה אינו ראיה די"ל דוקא במזמינו לאכול על שלחנו אינו קונה רק מה שאוכל משא"כ אם נותן לו לאורח דבר מה שילך ודאי קונה ויכול להקדישו ומלבד זה בנתנו לאורח אף דל"ה שלו להקדיש ולתת לאחרים מ"מ כבר זכה בו לענין זה שיכול לאכול ואם נתנו בידי וכו' האורח ודאי זכה עכ"פ ששוב אין ביד הבעה"ב להוציא ממנו רק שיאכלנו וא"כ שפיר מעל דכיון דיש לו לאורח זכות זה לאכול נפק לחולין ע"י מעילה ובזה ג"כ אינו ראיה מה שהביא שם מדברי תוס' ר"פ הגזל ומאכיל כמובן עכ"פ לענין שיהיה יוצא ידי חובת מצה הי' מקו' לומר דבעינו שיתכנין לנפות בהמצה ומותר לצרוך מצנה לקנות כמבואר מג"א (סי' ש"ו) דאל"כ ל"ה מצאתכם אולם למה שבארנו לעיל דזכות לאכול סגי וגם פינון שבא לתוך פיו קונה ממילא וכיון דלא פתיב מצאתכם להדיא רק מגז"ש דלחם מחלה י"ל בכה"ג כשאוכל בלי שום מוחה ובדעת בעה"ב אף דלא נתכנין לקנות ממש מ"מ יוצא בו ידי חובת מצה: סי' כ"ד פתב המג"א (סי' תנ"ד סק"ה) כשאופין הרבה בתנור אחד יאמרו כל מי שיגיע מצתי לידו יהי לו במתנה ונ"ל דטוב לומר כן בשעת טחינה שלפעמים נתחלה הקמח.

ולכאורה יש לומר אף דנתחלה מ"מ קונה בשינוי ע"י הלישה ואפיה אולם ראיתי בב"ח שכתב הואיל דאע"פ שקנאו בשינוי הוא רק בדיעבד מ"מ לא יברך עליו משום בוצע ברה"ג ניאץ ד' לכה טוב יותר שיאמרו בשעת טחינה.

אף י"ל דגם מדינא אינו יוצא אם מתחלה לו הקמח הואיל דבאמת לא נתכנין לגזול ולא מצינו שיקנה ע"י שינוי רק היכא דכבר נקנה לו הדבר בקנין גזל דכל גזלן יש לו קנין עכ"פ לענין חיוב אונסין ושיקנה בשינוי וזה דוקא אם נתכנין לגזול אבל אם אינו מתכנין לגזול אינו קונה בשינוי ועיין ס' מח"א דיני גזילה (סי' ז') ובד"ח דיני גו"ג (סי' ד') באורח בזה דבלא ידע ל"ה גזלן א"כ מה"ד צריך לומר דכל מי שיגיע לידו קמח שלי יהיה שלו.

אף י"ל דמ"מ א"ש דברי הב"ח דאתי עלה מטעם ברכ' דאל"כ ל"ה צריך שפלא יאמר שנותן במתנה רק שכ"א יכנין אם הוא שלו טוב ואף אם נתחלה רוצה בחילופיו ואף שלמ"ד חבירו הי' יכול לצאת בו דמ"מ נ"אם שלו הוא טוב ואף אם של חבירו הוא רוצה לקנות וקונה אע"פ בשינוי ובאמת אין לו דין גזלן בכה"ג פינון דחושב שהוא שלו ומ"מ אם נתחלה רוצה לנפות בקנין וקונה בשינוי לכה"ג פתב דמ"מ אינו רשאי לברה ועדיין יש

לגמגם דבכה"ג מ"מ לאו בכלל בוצע ברה הוא ורשאי לברה שוב ראיתי בספר מקו"ח שכ' דבאמת לא שייך קנין שינוי בכה"ג והעלה דאף קודם אפייה מהני שיאמר כל מי שיגיע לידו יהי לו במתנה דממ"נ אם נתפנין חבירו שיגיע קמחו לידו לגזול דאז שוב אינו יכול להקנותו במתנה מטעם דהוי אינו ברשותו דהא קנאו חבירו בשינוי ואם לא נתפנין לגזלו הרי הם פפקדון ביד חבירו ויכול להקנותו במתנה וכן העלה בזה בס' ש"א (סוף סי' צ"ג) דהיכא דלא נתפנין לגזול רק דנתחלף של זה לזה ואם הי' יודע הי' נוטל את שלו ולא של חבירו לא יצא מרשות בעלים ובידו להקדיש ולהפקיר ולתת במתנה לכל מי שירצה וכתב לענין בתוס' קידושין (דף נ"ו).

והנה לכאור' מדברי תוס' שם אין ראי' דס"ל דאיידי שם שנתן הדמים שיאכלם בתורת מ"ש אבל לשיט' רש"י שם שנתן בתורת חולין א"כ אין המוכר בעצמו יכול לחלו ואיך יכול לעשות שליחותו ועי"ש בס' המקנה וכן בתוס' ב"ק (דף ס"ח) פתבו באמת דהוי אינו ברשותו אולם בריטב"א קידושין שם מבואר פנין דלא אתי לידן' דמוכר בתורת גזל אלא בתורת מקח וממכר והנה סובר שיצאו לחולין ואילו אתי' קמן ואמרינו לי' דלהדרינהו ללוקח הנה מהדר להו וכיין דטעותא הוא ל"ה מעפב להו פפקדון חשיב גבי' שיכול מפקיד להקדישו ולחלל עליו כו' מה שאין פן בגזול דאי אמרינו לי' דלהדריה לגזילה לא הו' ציית לן עכ"ל הרי מבואר דבבא לידו בטעותא הוי פפקדון ועי' צ"ח פסחים (דף נ"ז ע"א) בהא דאין נותנין פאה לירק שכתב ג"כ בפשיטות שם פנין דעניינים לא נתפנינו רק בתורת פאה וכיין שזה הוא בטעות ממילא הירק שביד עניינים ברשות בעלים הן עי"ש: וראיתי בקצוה"ח (סי' שנ"ד) שהביא דברי תוס' ב"ק הנ"ל ודברי ריטב"א קידושין וכו' ונראין דברי תוס' דכל היכא דלא ידע הו"ל דבר שאינו ברשותו אע"ג דציית דינא וראי' מהא דאמרינו שם ב"ק צנועין ור' דוסא אמרו דבר אהד דתנו ר"ד אומר לעתותי ערב אומר כל שלקטו עניינים יהי הפקר וגבי לקט לאו בתורת גזילה אתי לדי עניינים אלא משום דאין בקיאיין בדין דשנים לקט ושלשה אינן לקט ועניינים סברי דשלשה גמי לקט וכמו שפי' רש"י שם וא"כ ודאי צייתי דינא ואפ"ה חשיב לי' א"ב ודוק' פקדון דכל אימת דבעי שקיל לי' אבל כל שבטעות בא לידו הואיל דמחוסר העמדה בדין אע"ג דציית דינא הו"ל דבר שא"ב ולענ"ד יש לחלק משם דשם אף דלקטו העניינים בטעות מ"מ פבר נתערב כל מה שלקטו הן מה שלקטו בדין והן מה שלקטו בטעות ואף אם יעמיד את העניינים בדין ויודיע להם ויציייתו דינ' מ"מ אין ביד בעלים ובדין לברר איזו שבליים לקטו בטעות ולכל היותר לא יתחייבו רק להחזיר ממה שלקטו שלא פדין לפי חשבון דהוי פנתערב ממון של א' בשל חבירו אבל מ"מ לא נוכל לברר איזה הם שלקטו בטעות והוי שפיר אינו ברשותם של הבעלי' לענין הפקר דצריך שיחול שם הפקר על דבר המבונר מה שלקטו יותר על דינם וכיין דצריך חלוקה ביניהם שפיר הוי א"ב משא"כ בדבר המבונר בפני עצמו והבעלים יוכלו לברר שפא ליד חבירו בטעות פנין דהוא ציית דינא שפיר י"ל דהוי כמו פקדון ביד חבירו לענין הפקר והקנאה ועי"ש בש"מ שכתב דלמ"ד כל שלקטו אף שפבר התייאשו הבעלים מקודם לכן מ"מ יכול להפקיר אף אם יאוש קונה בזה מתייאש וזה רוצה לקנות אבל הכא זה מתייאש וזה אינו רוצה לקנות דבשגגה הם לוקטים יותר ולא מזיזים הם הלכה לא קנה ביאוש עי"ש מ"מ הוי אינו ברשותו פנין דאינו מבונר חלק של הבעלים: עוד כתב הקצוה"ח ראי' מהא

דקי"ל בגנב ומכר ובא אחר וגנבו דאם מקרו קודם יאוש אין הגנב משלם כפול לא
לבעלים ולא ללוקח ואם נימא דבבא לידו בטעות הו"ל ברשות בעלים א"כ כשפא ליד
הלוקח ולא ידע הו"ל דבר שברשותו לענין הקדש לבעלים יתחייב הגנב ג"כ בכפל א"ו
דוקא פקדון ממש דלית ליה לנפקד שום טענה ולהחזרה קאי פל אימת דבעי מפקר אבל
פל שיש לנפקד אינה טענה הוי א"ב ואינו ראי' מלבד די"ל במקר יש עכ"פ ללוקח זכות
לתפוע הממון מטעם תקנת השוק בלאו הכי א"ש ואף אם נתן הגזלן במתנ' ונגנב מן
המקבל מ"מ ג"כ הגנב פטור מן הכפל דהוי אינו ברשותו לגבי בעלים ולא קרינו בי' ונגנב
מבית האיש דכיון דכבר יצא מרשותו של הבעלים ע"י קנין של הגזלן ואף דמכר או נתן
לאחר מ"מ קנין של הגזילה לא נפקע עי"ז שישא מרשותו של הגזלן לענין פל הגזלני'
משלמים כשעת הגזילה ולשאר דברים דכל גזלן יש לו קנין לענין זה ושיקנה בשינוי
ואינו חייב לשלם שכר שימוש ולדעת הרשב"א ב"ק (דף ל"ג) אף הלוקח קונה לענין
אם שימש בהפרה דאינו חייב לשלם שכר שימוש דלאו אדעתא דשכירות נחית וכל
הגזלנים משלמים כשעת הגזילה ולוקח מגזלן הוי כגזלן דאתי מינ' עי"ש ועי' רמ"א
ח"מ (סי' ת"ז ס"ב) ובש"ף שם ובס' דברי חיים דיני גניבה (סי' ל"ב) מ"ש בהגהותי שם
דאף בלא ידע הלוקח ובטעות בא לידו מ"מ כיון שפא מפח הגזלן פטור מדמי חרישה
א"כ ודאי לא נסתלק קנין גזילה ושפיר הוי א"ב לענין כפל ואף לדעת רש"י ב"ק שם
באם לא ידע הלוקח הואיל דלא נחית אדעת' דגזלנותא חייב לשלם שכר שימוש להגזל
אבל מ"מ קנין גזילה שהי' להגזלן בהגזילה לא נפקע ממנו בזה שמכר או נתן לכף שפיר
הוי א"ב משא"כ בבא לידו בטעות וצניית דינא שפיר י"ל דחשיב ברשותו וכדעת
הריטב"א והנה תלתא אפירי הרועים הש"א והצל"ח והמקו"ח: סי' כ"ו המג"א (סי' תע"ג
ס"ק י"ד) הביא דברי מהרי"ו דכיון דמרוור איתפוש למצה וגזל פסול א"כ לא יעקור
ישראל המרוור מן הקרקע כמו באסא וכ' דלא דמי דהתם אסא מתקיים בקרקע מש"ה
הוי בקרקע ופי' המג"א דבריו דמרוור כיון דאינו מתקיים בקרקע הוי כמטלטלין וקנייה
הנכרי ביאוש ושינוי רשות והוי ש"ר ביז ישראל ואף דמחובר לקרקע בקרקע מיירי
שהמרוור כבר נתבשל כל צרכו ועומד ליתלש וס"ל פל העומד ליתלש פתלוש דמי
ולכאורה אין לדבריו ביאור דמ"מ במה קנה הנכרי אם הקרקע גזולה היא אינה קנוי' לו
א"כ הוי כבא בגזל ליד הישראל וכשתולש הוא הגזלן וליכא ש"ר וכן השיג על המג"א
בגליון רעק"א ז"ל: ולכאורה י"ל לדינא דברי המג"א נכונים אף דבאמת הנכרי לא עש'
עמה קנין נחצרו הגזול אינו קונה לו כמבואר ברש"י ב"ק (דף קי"ז) ובמג"א (סי' תרל"ז)
מ"מ בכאן כיון דאינו צריך לקרקע הוי פתלוש ול"ה בקרקע ואף דהגוי לא גזל רק
הקרקע מ"מ כיון דעמה נעשו מטלטלין בטרם שלוקח הישראל כבר הוי כאבודה מן
הבעלים ולא נעשה הישראל גזלן ע"ז וכמו בלוקח מן הגזלן קונה בשינוי רשות הואיל
דבהתיירא אתי ליד' פן בזה כיון דע"ז לא הנה חל קנין גזילה מעולם רק על הקרקע
ועמה המרוור כיון דא"צ לקרקע הוי כמטלטלין אף דאין הגוי עוש' קנין מ"מ ע"י היאוש
דבעלי' הראשונה הוי כאביד' ואף די"ל אם הגזלן בעצמו לוקח אינו קוני' אף אם לוקח
בידו כיון דמ"מ באיסור' אתי לידו וע"י גזילתו להקרק' בא היאוש אבל הלוקח שפיר
זכי בהתיירא ולא נעשה גזלן ועח"מ (סש"א) בלוקח מגזלן בע"כ לא מקרי ש"ר ועמד
ע"ז בנתיבות שם מהא דהמציל מיד ליסטים הרי אלו שלו שנתיאשו הבעלים כמבואר

(סי' שס"ח) וכן (סי' קפ"א) בְּשִׁירָא שְׁעָמַד עֲלֵיהֶם גִּיּוּס וְעָמַד אֶחָד וְהִצִּיל הִצִּיל לְעַצְמוֹ
הָא אֵין פֶּאן ש"ר וְכִבֵּר קַדְמוֹ בְּקַנְשִׁיּוֹת אֵלּוּ הַטּוֹ"ז שֵׁם וְהִעֲלָה הַנְּתִיבוֹת דְּדוֹק' אִם
נְתִיבָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים אַחַר שְׂבָא לִיד גִּזְלוֹן פִּינּוֹן דְּאָסוּר לְכָל א' לְזִכְרוֹת מְטַעַם דְּכִבֵּר נְתִיבָא
הַגִּזְלוֹן בְּהַשְׁבָּה אִיקָרִי יְאוּשׁ שֶׁל גִּזְלוֹת אֲבָל אִם רָאָה אֲנִס בָּא פִּנְגְדוֹ וְהַמְטִילְטִין מְנַחֲמִים
עֲדִינּוֹ לְפָנָיו וְנְתִיבָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים זֶה הָוֵי כְּמוֹ יְאוּשׁ דְּאֲבִינָה פִּינּוֹן דְּנְתִיבָאֵשׁ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד
הַגִּזְלוֹן וְאִפְּי' הִצִּיל אַחַר שְׂבָא לִיד הַגִּזְלוֹן מ"מ פִּינּוֹן דְּהִי' הִיאֹשׁ מְקוֹדֵם כְּבָר נַעֲשֶׂה אֲבִינָה
וְאִף דְּהַגִּזְלוֹן וְדָאֵי נַעֲשֶׂה עֲלֵיו גִּזְלוֹן פִּינּוֹן דְּמַחְמָתוֹ בָּא הִיאֹשׁ וְבָא לְגִזְלוֹ מ"מ פִּינּוֹן דְּנַעֲשֶׂה
אֲבִינָה קוֹדֵם שְׂבָא לִיד גִּזְלוֹן הָוֵי רַק פִּגְזוֹל דְּאֲבִינָה וְאִינוּ חֲזִיב בְּהַשְׁבָּה וּמִשׁוּם הִכִּי הַמְצִיל
פְּטוּר מִלְּהַחְזִיר וְחִיּוּב תְּשֻׁלוּמִין שֶׁל הַגִּזְלוֹן אִינוּ רַק מְטַעַם גְּרָמֵי עִי"ש וְה"נ דְּכַוְנָתָהּ פִּינּוֹן
דְּעַל הַקְּרָקַע לֹא נְתִיבָא בְּהַשְׁבָּא וְאַחַר דְּנַעֲשֶׂה מְטִילְטִין וּמְנַחֵחַ בְּהַקְּרָקַע כְּתוּלִישׁ דְּמִי חָל
הִיאֹשׁ וְאִף דְּהָוֵי יְאוּשׁ שְׂלֵא מִדְּעַת מ"מ בְּכַה"ג דִּינְדְּעוּ בָּהּ וְנְתִיבָאֵשׁוּ מְקוֹדֵם מְהֵנִי וְהָוֵי
יְאוּשׁ כְּמוֹ שְׂפָתָבוּ הַטּוֹס' סוֹפָה (דָּרָף ל' ע"ב) ד"ה כִּי וְהָוֵי כְּאֲבִינָה וְיִכּוּל כָּל אֶחָד לְזִכְרוֹת:
אִף אִם נֹאמַר כֵּן יִקְשָׁה הָא דְלִגְבֵי אָסָא דְאָמַר לְהוֹ ר"ה כִּי זַבְּיָתוֹ אָסָא מְנַכְרִי לֹא תִגְזוּ
אֲתוֹן אֲלֵא לְגִזְוֹתָ אִינְהוּ כו' דְּקָרַקַע אִינְהוּ נְגִזְלוֹת הַלְכָּף לְגִזְוֹתָ אִינְהוּ כִּי הִיכִי דְלִיְהוּוֹ יְאוּשׁ
בְּעָלִים בִּינְדִינְהוּ וְשֵׁה"ר בִּינְדִיכּוֹ וּפִירִשׁ"י דְּמִשְׁנַתְלֵשׁ הַפְּרִי הָוֵי גִזְלוֹ וְהַתּוּלְשׁוֹ הוּא גִזְלוֹ
הַלְכָּף יְהִי הֵן הַגִּזְלוֹנִין וְאַתֶּם לּוֹקְחִין אוֹתָהּ מֵהֶם וְאַמְאֵי הַתּוּלְשׁוֹ הוּא גִזְלוֹ הָא אִינוּ מְתַפְּנִין
כָּלֵל לְקַנּוֹת בְּתוֹרַת גִּזְלוֹתָ רַק מִן הַבְּעַל הֵגוֹ וְאִינוּ מְתַפְּנִין כָּלֵל לְגִזְלוֹ מִן הַבְּעַל הַקְּרָקַע
וּלְכָל הַיּוֹתֵר נוֹכַח לּוֹמַר דְּהַתּוּלְשׁוֹ הָוֵי מִזִּיק שְׂתוּלֵשׁ דְּבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ דָּאִם הוּא גִזְלוֹתָ
הַקְּרָקַע גּוֹרֵם מַה שְׂהִינָה מְחֻבָּר לְקָרַקַע מְקוֹדֵם וְהִינָה שֶׁל בְּעָלִים רֵאשׁוּנִים כְּשְׂתוּלְשׁוֹ
וְנַעֲשֶׂה מְטִילְטִין אֲזִי יַחוּל הִיאֹשׁ דְּבְעָלִים דְּהָוֵי אֲצִלוֹן כְּאֲבִינָה וְאַח"כּ הַזּוֹכָה בּוֹ הָוֵי שְׁלוֹ.
וְאוּלַּי מ"ש רש"י אֲתֶם תַּחְתְּכוּהוּ מִן הַמְּחַוְּבָר תִּהְיִי אֲתֶם גִּזְלוֹתִים לֹאֹ דוֹקָא רַק שְׂהֶם גְּרָמוֹ
שְׂיַחּוּל הִיאֹשׁ דְּבָזָה שְׂהֶם עָשׂוּ מְחַוְּבָר לְקָרַקַע מְטִילְטִין יְהִי כְּאֲבִינָה שְׂיַהֲנִי בִּיד כָּל
אֲדָם לְזִכְרוֹת בּוֹ וְאִף דָּאִם לֹא יִגְזוּזוּ הֵם ג"כ לֹא יַהֲנִי בִּיד הַבְּעָלִים לְהוֹצִיא וְאִף דכ"ז שְׂהוּא
מְחַוְּבָר לְקָרַקַע בְּרִשׁוֹת בְּעָלִים עוֹמְדִים מ"מ הָא בְּלֹא"ה הַבְּעַל הֵגוֹ יִגְזוּ אוֹתָן וְיַהֲנִי אֲבִינָה
אֲח"כּ.

מ"מ כ"ז שְׂלֵא בְּזוּזוֹ אִינְהוּ הָוֵי מְחַוְּבָר לְקָרַקַע וּבְמַה שְׂיַגְזוּ הַיִּשְׂרָאֵל יִגְרוּם שְׂיַתְעַבְד
מְטִילְטִין וְיּוֹצֵא מְרִשׁוֹת בְּעָלִי' וּמ"ש רש"י דְּקָסְבֵר יְאוּשׁ גְּרִיד' לֹא קָנִי הִינְנוּ כְּמוֹ לְגַבֵּי
גִּזְלוֹן ל"מ יְאוּשׁ פִּינּוֹן דְּבִאִסּוּרָא אֲתִי לִידוֹ וְכֵן בְּלִסְטִים נַעֲשֶׂה גִזְלוֹן עֲלֵיו פִּינּוֹן דְּמַחְמָתוֹ בָּא
הִיאֹשׁ שְׂבָא לְגִזְלוֹ וְכַמ"ש הַנְּתִיבוֹת כֵּן נְמִי בְּזָה אִף דְּלֹא אֲתַפְּנִין לְגִזְלוֹ מ"מ פִּינּוֹן דַּע"י
גִּזְיָתוֹ נַעֲשֶׂה מְטִילְטִין וּמוֹצִיא מְרִשׁוֹת בְּעָלִים שְׂיַהֲנִי כְּאֲבִינָה מְפָנּוּ וְיַחּוּל הִיאֹשׁ אִינוּ
קוֹנֵה דְּהָוֵי כְּמוֹ בְּאִסּוּר אֲתִי לִידוֹ.

וכן מ"ש רש"י דָּאִף אִם יְאוּשׁ קָנִי מְצוּהָ הַבָּא בְּעִבְרָה הָוֵי אֲתִי נְמִי שְׂפִיר פִּינּוֹן דְּבָא לִידוֹ
בְּעִבְרָה שְׂגָרֵם לְהוֹצִיא מְרִשׁוֹת בְּעָלִים וְשְׂיַתְעַבְד אֲבִינָה. וְאוּלַּי יֵשׁ לִישָׁב בְּזָה מַה שְׂפָתַב
רש"י שֵׁם סֶתֶם עִכּוֹ"מ גִּזְלוֹ אֲרַעֲתָא מִיִּשְׂרָאֵל נִינְהוּ וְהַקְּשׁוּ עֲלֵיו הָא ר"ה סוֹבֵר גִּזְלוֹ עִכּוֹ"ם
אָסוּר וּלְמ"ש א"ש דְּהָא לֹאֹ גִזְלוֹן מִפְּשׁ הָוֵי עֲלֵיו אִם אִינוּ מְתַפְּנִין לְקַנּוֹת בְּתוֹרַת גִּזְלוֹ אִף
אִם יִגְזוּזוּ אִינְהוּ רַק כְּעִין גִּזְלוֹתָ הוּא שְׂגוֹרֵם וְעוֹשֶׂה מִן מְחַוְּבָר לְקָרַקַע שְׂיַהֲנִי מְטִילְטִין
וְאַבּוּדָה מִן הַבְּעָלִים וְזֶה אֲפָשֵׁר דְּלִיכָא אִסּוּר אִם גִּזְלוֹ אֲרַעֲתָא מִן עִכּוֹ"ם פִּינּוֹן דְּאִינוּ

מתכוון לקנות בתורת גזילה רק גורם שיהיה אבידה ואף אם לא יגזזו אינהו יגזז הגזלן ויהיה אבידה מן הפעלים בכה"ג לא מצינו דאסור אם גזלו מן העפום לקח פתב רש"י גזלו מישראל.

והא דקאמר בש"ס כי היכא דלקהי יאוש פעלים בידיהו דידהו ושה"ר בידיהו היינו אף דהנכרי בעל הגן אף דגוזז האסא מ"מ לא אתכונן לזכות לעצמו דעושה רק פאדם העושה בשלו דעל דעתו הקרקע הוא שלו מ"מ כמו בבא אצלו בגזילה ומכר או נותן לאחר קונה ביאוש ושה"ר ק"ו בזה דאף בלא דעת הגזלן יכול ליקח דהוי כמו אביד' וכמציל מן הליסטים דמיד פשגוזו ונעשו מטלטלין חל היאוש ויכול כ"א לזכות בו: ולפ"ז יש ליישב דברי הראב"ד מובא בחידושי רשב"א ב"ק (דף קי"ד) פ"א בהא דקאמר בש"ס שם תנא ומחזיר לבעליו הראשונים קסבר יאוש פדי ל"ק ומעיקרא באיסורא אתא לידה ופירש ראב"ד אף דקני לי ביאוש וש"ר אבל בדמים מיהא מיעבא ליה לאהדורי משום דבאיסורא אתא לידה דיאוש פדי ל"ק והה"ד לכל גזילה וגניבה הנמכרת וכ' הרשב"א ע"ז דיאוש וש"ר משמע דקני לגמרי קנן הגוף דאל"כ בהא דאמר ר"ה להנהו אנונכרא פי היכא דליהוי יאוש וש"ר מה אהני הא מ"מ האי אסא לא מקציא להו קנן הגוף דהא אינו אלא פעין משכון בדמים פעי לאהדורי ואנן בעינן ביום ראשון לכם ובב"י ח"מ (סי' שנ"ג) הביא דברי רשב"א הנז' ושם יש ט"ס וכתוב דמים צריף להחזיר ועיי"ש בקצוה"ח דתמה ע"ז דא"כ מאי מקשי רשב"א מאסא פיון דיש ללוקח קנן הגוף אולם באמת עיקר דברי הראב"ד הנה פכתוב לפנינו ברשב"א בדמים צריף להחזיר וכן פתוב בספר שעה"מ וע"ז אתי שפיר קושית הרשב"א ועיין מ"ש בס' דברי חיים בהגהותי דיני גניבה וגזילה (סי' ג') לתרץ דברי הראב"ד בדרף נחמד ולמ"ש יש ליישב דע"כ לא קאמר הראב"ד דלא קנה הלוקח בש"ר לקנן הגוף ובדמים צריף להחזיר רק היכא דרמיא על הגזלן חיוב השבה שפא לידו בתורת גזילה קודם שנתאשו הפעלים ואף דבא בהתירא ליד הלוקח מ"מ ל"ק קנן הגוף וכן איירי שם הש"ס בהא דנוטלין מוכסין חמורו והינו דלא אתיאשו הפעלים בטרם שלקח ולקח דעת תוס' ב"ק (דף ס"ו) דבע"כ ל"ה שה"ר ודעת ראב"ד דלעולם הוי שה"ר לקנות עכ"פ שהגזל יתחייב לתת הדמים והואיל דיאוש לחוד א"ק לקח מחזיר לבעלים ושה"ר מהני שיתן לו הדמים וזה הפל באם הנה היאוש אחר שפא ליד הגזלן אבל היכא דהיאוש הנה קודם שפא ליד הגזלן כמו במציל מן הליסטים בזה אף דהגזלן פשבא לידו חייב להחזיר מ"מ הלוקח ממנו קונה קנן הגוף ממש ולקח בהני אנונכרי אתי שפיר פיון דהגוזז הנכרי לא אתכונן לקנות בתורת גזילה דחושב שהוא שלו והיאוש פכר הנה רק דל"ה מהני יאוש לקרקע עד שנעשה מטלטלין וכשנעשו מטלטלין הוא פאבידה פיד בעל הגן שאבודה מפעלים הראשונים בכה"ג הש"ר מהני שיקנה קנן הגוף.

וגם הא דפריף הש"ס ולקנייהו בשיוני מעשה ע"כ צ"ל הפירוש ג"כ אף דבאמת לא נעשה גזלן רק במה שגוזז ואיתעביד ע"י מטלטלין נגמר היאוש והוי פאבידה אבל שם גזלן ל"ה על החפץ ולא מצינו דשיוני מעשה יהי קנן רק היכא דנעשה על החפץ גזלן וקנו בתורת גזל בזה גזה"כ והשיב את הגזילה אשר גזל פעין שגזל יחזור ואם לאו דמים פעי לשלומי אבל לא מצינו באם לא פא לידו בתורת גזילה דשיוני מעשה יהיה קנן.

מ"מ ס"ל לש"ס פִּינּוֹן דְּבַאֲמַת אִיתְעַבַּד ע"י אַבְיָדָה וַיֵּצֵא מְרִישׁוֹת בְּעֵלִים רַק הוּאִיל דְּבָא לִידּוֹ בְּאִיסוּרָא לָא חָשִׁיב כְּשֵׁלּוֹ מ"מ לָא גֵרַע בְּזָה מַגְזֵלָן דְּקוֹנָה ע"י שִׁינּוּי מַעֲשֵׂה וְעֵי"ש בְּתוֹס' ד"ה שִׁינּוּי הַחוּזָר דְּכִתְבוּ וְאֵע"ג דְּקִנּוֹ מְדַרְבְּנָן פִּינּוֹן דְּמִדְּאֹרֵייתָא ל"ק לָא נִפְיָק הֵכָא מִיְהוּ מֵהֵיָא סִבְתָּא מִשְׁמַע גְּבִי סוֹפָה דְּנִפְיָק אֵע"ג דל"ק אֵלָא מִטַּעַם מְרִישׁ וְכִתְבוּ הַתּוֹ מִשׁוּם תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים וּבְאֲגוּדָת לִוְלָב תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים דְּבָקֵל יָכוֹל לְהַתִּיר אֲגוּדוֹ וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק קִצְתָּ לְמָה הָאָרִיכוּ תוֹס' דְּרַכָּם לְהוֹכִיחַ מֵהֵיָא סִבְתָּא דְּנִפְיָק אֵף ע"ג דל"ק אֵלָא מְדַרְבְּנָן הָא מְקוֹדֵם לְהֵיָא סִבְתָּא מְבוֹאָר שֵׁם בִּשְׁ"ס עַל הַפְּרִייתָא אֲבָל גְּזֵל עֲצִים וְסִיפָה בְּהוֹן ד"ה אִין לּוֹ אֵלָא דְּמִי עֲצִי וְאֵף דְּבִרְש"י כְּתַב שֵׁם דִּי"ל דְּקִנְיָנָהּ בְּשִׁינּוּי מַעֲשֵׂה וְשִׁינּוּי שֵׁם וְעוֹד מִשׁוּם תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים מ"מ מִפְּשֻׁטוֹת הַפְּרִייתָא מִשְׁמַע דְּאֵף דְּרַק סִיפָה בְּהוֹן וּל"ה שִׁינּוּי מַעֲשֵׂה גְּמוּר מ"מ אִין לּוֹ אֵלָא דְּמִי עֲצִים וְנִפְיָק בִּי הַרִי דְּמַהֲנִי תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים לְמִיחְשָׁב כְּשֵׁלּוֹ וּבְפִרְט לִמ"ש הָאֲחֵרוֹנִים דְּלִדְיָן דל"ב גְּבִי סוֹפָה לְכֶם רַק גְּזוּלָה פְּסוּל וְדֵאִי קִנְיָן דְּרַבְּנָן סְגִי לְהוֹצִיא מִיַּדִּי גְּזוּלָה מִשָּׂא"כ בְּלוּלָב דְּבַע'לְכֶם מִמֶּשׁ י"ל דְּלִכְּהָ ל"מ קִנְיָן דְּרַבְּנָן לְמִיפְק בִּי אֲבָל מֵהָא דְּאָמַר רַב נַחֲמָן מְבוֹאָר דְּאֵף לְמֵאן דְּפוֹסֵל סוֹפָה שְׂאוּלָה ג"כ נִפְיָק ע"י קִנְיָן דְּרַבְּנָן.

וּלִמ"ש יֵשׁ לֹמַר דְּמַגְזֵל עֲצִים אִין כ"כ רֵאִי דִּי"ל שֵׁם פִּינּוֹן דְּאֲתִי לִידּוֹ בְּתוֹרַת גְּזוּלָה תְּקִנּוֹ רַבְּנָן מְפָנִי תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים דְּלֵא יִצְטַרְף לְסִתּוֹר הַבְּנִין מִשָּׂא"כ בְּהַדְּ דְּאָסָא דְּלֵא אֲתַפְנוּן כְּלָל לְגוּזֵל רַק הוּאִיל דְּגוֹרָם שְׂיִתְעַבַּד אַבְיָד' חָשִׁיב בְּאִיסוּרָא אֲתִי לִידּוֹ שְׂלֵא לְצִאת בּוֹ בְּזָה י"ל דְּאֵף בְּגִזְלָן מִמֶּשׁ קוֹנָה אֵף בְּשִׁינּוּי הַחוּזָר מִטַּעַם תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים ג"כ מ"מ הֵיכָא דְּרַק בְּאִיסוּרָא בָּא לִידּוֹ וְלִית בִּי קִנְיָן גְּזוּלָה גֵרַע דל"ש כ"כ תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים לְכָה הִבִּיא תּוֹ רֵאִי מֵהֵיָא סִבְתָּא דְּשֵׁם פִּי רִש"י דְּגְזוּלִי מְמַנָּה עֲבָדִי דְּרִישׁ גְּלוּת' עֲצִים וְסִכְכוּ בְּהוֹן דְּאֵף דְּהֵם גְּזוּל מ"מ הַרִישׁ גְּלוּתָא לָא גְּזֵל וְהַבְּנִין הִי שְׂלוֹ וְמָה תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים שְׂיִיָּהּ בְּזָה וּבְכ"ז פִּינּוֹן דְּכָבָא לִידּוֹ בְּתוֹרַת גְּזֵל עֲבָדוּ רַבְּנָן תְּקִנְתָּא דְּמְרִישׁ מִשׁוּם תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים וְלֵא פְּלוּג רַבְּנָן בְּתַקְנָתָן וּבְכ"מ דְּבְּאִיסוּרָא בָּא לִידּוֹ שְׂיִיָּהּ תְּקִנּוֹת מְרִישׁ כֵּן נָמִי רֵאִוִי שְׂיִהֲנִי בְּזָה שִׁינּוּי הַחוּזָר וְע"ז מְתַרְצִי דְּבְלוּלָב ל"ש כ"כ תְּקִנּוֹת הַשְּׂבִיִּים דְּנִקְל לְהַתִּיר אֲגוּדוֹ: וְקִצְתָּ יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה בְּדַבְּרֵי תוֹס' שֵׁם דְּכִתְבוּ עוֹד וְמָה שְׂנַקְצִץ מִן הַמְּחוּבָּר לָא חָשִׁיב שִׁינּוּי מַעֲשֵׂה פִּינּוֹן דְּלֵא נִשְׁתַּנָּה שְׂמוֹ בְּכָה דְּמַעֲיָקְרָא אָסָא וְהַשְׂתָּא אָסָא וְמָה ק"ל לִמ"ש דְּהַגְזוּז לָא אֲתַפְנוּן לְקִנּוֹת בְּתוֹרַת גְּזוּלָה רַק בְּמָה שְׂגוֹרָם שְׂיִתְעַבַּד מִטְּלָטְלִין וַיְהִי אַבְיָדָה זֶה חָשִׁיב בְּאִיסוּרָא אֲתִי לִידּוֹ א"כ גּוּף הַשִּׁינּוּי מַעֲשֵׂה הוּא הָאִיסוּר וּבְזָה ל"ש שְׂיִקְנוּ ע"י שִׁינּוּי מַעֲשֵׂה.

אוּלָם אֵף בְּלֵא דְּכָרִינוּ לְמָה דְּנִלְמוּד בְּפִשְׁטוֹת הַדְּבָרִים דְּהַחוּתְכוּ מֵהַמְּחוּבָּר הוּי גְּזֵלָן מִמֶּשׁ מ"מ כִּי צַד נּוֹכַל לֹמַר דְּמָה שְׂנַקְצִץ מִמְּחוּבָּר יִחְשָׁב שִׁינּוּי מַעֲשֵׂה פִּינּוֹן דְּכָזָה נַעֲשֵׂה גְּזֵלָן וְע"כ סְבָרוּ תוֹס' דְּשִׁינּוּי מַעֲשֵׂה עִם הַגְּזוּלָה בָּא בְּיַחַד כֵּן נָמִי אֲתִי שְׂפִיר אֵף לְדְרַכֵּינוּ וְעֵינָן בְּכ"ז: סִי' כ"ז פְּתַב הָאֲלִפְסִי פְּסָחִים (דָּף מ"ו) הִלְכָה כַר"א דְּאָמַר לָא תִקְרָא לָהּ שֵׁם עַד שְׂתַאֲפָה וְלִכִּי נִפְק יו"ט שְׂרַפִּינָן לָהּ וְאַח"כ הִבִּיא פְּלוּגְתָּא דְּרַבָּה וּר"ח בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל דְּרַבָּה אָמַר אִינוּ לּוֹקָה דְּאֲמַרִּינָן הוּאִיל.

וְכַתְּב וְאַסִּיקְנָא בְּפְלוּגְתָּא דַר"א וּר"י קָא מִפְּלָגִי דְּרַבָּה אָמַר אֲמַרִּינָן הוּאִיל כַר"א דַר"א סְבַר דְּהֵאִי חֵלָה חִמְצִן שְׂמוֹנְהָרִין עֲלֵיהָ בְּב"י וּבִי"מ הוּא מ"ט דְּאֲמַרִּינָן הוּאִיל וְאִי בְּעִי

מיתָשֶׁל עֲלֶיהָ כּו' וּר"י סֵבֵר ל"א הוֹאִיל וְאִיפְסֹק הִלְכְתָּא כּר"א הִלְכְּהָ הִלְכְתָּא כְּרַבָּה דְקָא כּר"א דִּהִלְכְתָּא פְּנוּתִיהָ.

וְהַקְשָׁה הָרִ"ן הָא אֶסְקִינָן סוּף פ"ב דְקִידוּשֵׁין דְטוּה"נ מְמוֹן וּא"כ אֶפְשָׁר דִּהִלְכְתָּא כּר"א דְעוֹבֵר עַל ב"י וּבִי"מ מְטַעַם דְטוּה"נ מְמוֹן וְלֹא מְשׁוּם הוֹאִיל דְאִי בְּעֵי מִיתָשֶׁל וְאִם נֹאֵם דְאָף אִם טוּה"נ מְמוֹן מ"מ בְּעֵינָן לְבֹא לְסִבְרַת הוֹאִיל דְכָל חֲדָא וְחֲדָא חֲזִיא פְּדִי שְׂיֵהָנִי רֵאוּי לְאַפּוֹת הָיָה לוֹ לְרִי"ף לֹאֵמֵר מְטַעַם זֶה דִּהִלְכְתָּא כְּרַבָּה וְע"כ דְמִנְהָ לִיכָּא הוֹכְחָה דִּילְלִי הוֹאִיל דְבִידוּ עֲדִיף א"כ אִינוּ מוֹכַח גַּם אִם תֹּאמֵר דִּהִלְכְתָּא כּר"א דִּהוּא מְשׁוּם הוֹאִיל אִי בְּעֵי מִיתָשֶׁל דְלָמָּא הוּא מְטַעַם טוּה"נ מְמוֹן: וִי"ל בְּדַרְכָּה חִידוּד דִּהִנְהָ מְבֹאֵר ש"ע (ס' תּק"ו) בְּעֵיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּעֶרְב יו"ט דְאִין מְפָרִישֵׁין מִמֶּנּוּ חֲלָה בִּיּו"ט דַּעַת הַמְרָדְכִי דְאִסוּר לְאַפּוֹת הוֹאִיל דֹּא"י לְאַכּוֹל וְהַקְשָׁה הַב"י הָא חֲלַת חו"ל אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ וּמְשַׁיֵּיר וְאַח"כּ מְפָרִישׁ א"כ רֵאוּי לְאַכּוֹל וְכַתּוּב הַב"ח דְכּוֹנֵנַת הַמְרָדְכִי פִּינוּן דִּהִשְׁתָּא אִינוּ רִשְׁאֵי לְאַכּוֹל פְּלוּלָה וְכִשְׁאוּפָה וִישַׁיֵּיר אִסוּר דִּמ"מ אֶפְשָׁר לְמִפְלְגֵי בְּלִישָׁה מְקָרִי וְהוּי כְּמוֹ עֵיסָה חֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחֲצִיָּה שֶׁל נְכָרִי דִּהָא רַק אַרְיָ דְרַבְעָה עֲלֶיהָ דְאִין מְפָרִישֵׁין בִּיּו"ט וְהוּי מ"מ כְּאַפְשָׁר לְמִפְלְגֵי.

וּבִמְג"א שֵׁם תְּמָה הָא בְּמִתְנִיתָן דְכִיַּצַּד מְפָרִישֵׁין חֲלָה בְּטוּמְאָה בִּיּו"ט נְמִי נִימָא דְאַפְשָׁר לְמִפְלְגֵי בְּלִישָׁה וּבכ"ז מוֹתֵר לְאַפּוֹת וְכִבְר בִּיָּאֵרוּ הָאֲחֻרוּנִים אָף דְשֵׁם אַרְיָ דְאִסוּר דְאוֹרֵייתָא רַבְעָה עֲלֵיו דִּיעֲבֹר עַל ב"י וּבִי"מ מ"מ מְדֹאֹרֵייתָא יְכוּל לְהַפְרִישׁ וְלִשְׂרוּף קוּדָם שְׁתַּחֲמֵץ כְּמוֹ שֶׁפְתָבוּ תוֹס' שֵׁם רַק מְדַרְבְּנָן אִסוּר וּבכ"ז מוֹתֵר לְאַפּוֹת.

וְנִרְאָה לִישֵׁב דִּהָא כָּל מַה דְאַמְרִינָן חֲלַת חו"ל אוֹכֵל וּמְשַׁיֵּיר וְאַח"כּ מְפָרִישׁ פְּתַב הַמְרִי"ו מוּבָא בְּטו"ז יו"ד הִלְכוֹת חֲלָה דִּהִטַּעַם הוּא דְבְּדַרְבְּנָן אֶמְרִינָן יֵשׁ בְּרִירָה וְהוֹבֵר לְמַפְרַע שְׁמָה שְׁמִפְרִישׁ הוּא חֲלָק הַחֲלָה וּמַה שְׁאַכֵּל בְּהִיתֵר אָכִיל וּא"כ י"ל עַד פֶּאֶן לֹא שְׁרִינָן לְאַכּוֹל הַפֶּת עַל סְמֵךְ שְׁיִפְרִישׁ אַח"כּ רַק אִם כְּבָר אָפָה אָבֵל אִם גִּילְגַל הָעֵיסָה מְעִי"ט וְעַדִּין לֹא נֶאֱפָה אִינוּ רִשְׁאֵי לְאַפּוֹת דִּמ"מ אִם לֹא יֹאכֵל מִמֶּנָּה בִּיּו"ט הוּי אֶפְיָה שְׁלֹא לְצוּרָה וְאִם יֹאכֵל וִישַׁיֵּיר וְיִסְמְנֵה עַל מַה שְׁיִפְרִישׁ אַחַר יו"ט א"כ בְּהִכְרַח צְרִיף אַתָּה לֹאֵמֵר דִּהוֹבְרָה לְמַפְרַע שְׁמָה שְׁמִפְרִישׁ הוּא חֲלָק הַחֲלָה וּמַה שְׁאַכֵּל הָיָה שֶׁל הִיתֵר א"כ ע"כ אָפָה שְׁלֹא לְצוּרָה הִדְיוּט דֹּא"כ הוּי תְּרַתִּי דְסִתְרִי וְהַמְרָדְכִי סוּבֵר פְּשִׁיטוֹת הַסּוּבְרִים דְאָף בְּחַד טִירְחָא לְבִשְׁל אוֹ לְאַפּוֹת בְּיַחַד קְדִירָה אַחַת אוֹ פֶּת אַחַת בְּעֵדוּ וּבְעֵד נְכָרִי ג"כ אִסוּר מְטַעַם דְאַפְשָׁר לְמִפְלְגֵי בְּלִישָׁה וְכַמְבּוֹאֵר מְדַבְרֵי תוֹס' פְּסָחִים שֵׁם שֶׁהִקְשׁוּ מַה מוֹעִיל הִיתֵר לְאַפּוֹת מְטַעַם הוֹאִיל אִי בְּעֵי בְּצַע מְפָל חֲדָא וְחֲדָא הָא זֶה ג"כ אִסוּר מְטַעַם דְאַפְשָׁר לְמִפְלְגֵי בְּלִישָׁה וְכַתּוּב דל"ה רַק אִסוּר דְרַבְּנָן וְגַבִּי חֲלָה לֹא אָסְרוּ מְשׁוּם תִּיקוּן חֲלָה וְעֵינָן ד"מ (ס' תּק"י"ב וּבב"י שֵׁם מְשֵׁם הָאוֹרְחוֹת חֵיִים וּבִמְג"א שֵׁם (ס"ק ג' וּבִמ"ש א"א"ז מ"ו ז"ל בְּקוּנְטֵרְס מִים חֵיִים (ס' ח"י) שְׁבִסְפֵר דְבָרֵי חֵיִים וּא"כ בִּיּו"ט אַחַר שְׁאִינוּ שֶׁל פֶּסַח דל"ש תִּיקוּן חֲלָה דִּיכּוּל לְהַשְׁאִיר הָעֵיסָה עַל אַחַר יו"ט אִסוּר.

אָף לְפִי"ז יֵשׁ לְהַבִּין בְּסוּגְיָא שֵׁם הָא דְמוֹתֵר לר"א לְאַפּוֹת מְטַעַם הוֹאִיל אִי בְּעֵי בְּצַע מְפָל חֲדָא וְחֲדָא וְאָף אִם מְפָרִישׁ אַח"כּ חֲלָה שְׁלֵמָה מ"מ מוֹתֵר מְטַעַם הוֹאִיל [וְע"ש ס' חֲכַמַת שְׁלֵמָה וּבִרְש"ל בְּתִשְׁבּוּבָה דִּהוֹכִיחַ מִנְהָ מַמָּה דְצְרִיף לְבֹא לְהוֹאִיל אִי בְּעֵי בְּצַע וְלִמְאֵי צְרִיף לְבָצוּעַ מְפָל חֲדָא וְחֲדָא הָא יְכוּל לְבָצוּעַ מְחֲדָא עַל פְּלוּלָה וְגַם בְּאַמַּת יַעֲשֶׂה כּו' וְלִיכָּא טִירְחָא

בְּזֶה א"ו דְּצָרִיף אוּ שְׂפָרִיש עוּגָה שְׁלֵמָה עַל פְּנֹלָם אוּ לְבָצוּע מְכָל חֲדָא וְחֲדָא וְלֹא סָגִי אִם מְפָרִיש פְּרוּסָה מֵאַחַת עַל פְּנֹלָם.

וּתְמַהֲנִי עַל רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מְרֵן עַק"א ו"ל בְּדו"ח עַל פְּסָחִי שֶׁם שְׁעָמַד ע"ז בְּתַמְנִי הָא דִּין גְּדוֹל הוֹכִיחַ מִזֶּה הַמְּהַרְש"ל וְכַנ"ל] וַיִּקְשֶׁה אִם מְפָרִיש אַח"כ חֲלָה שְׁלֵמָה וְאִינוּ בּוֹצֵע מְכָל חֲדָא וְחֲדָא נִימָא לְחַוְמָרָא דִּילְמָא יֵשׁ בְּרִירָה וְהוּבְרַר שְׁזָה חֲלָקוּ שָׁל פְּהֵן וְאַפְּהָ שְׁלֵא לְצוֹרָה.

בְּשֵׁלְמָא אִם בְּאַמַּת בּוֹצֵע מְכָל חֲדָא וְחֲדָא לֹא מְחַמְרִינוּ מִטַּעַם הוֹאִיל דְּאַפְּשֶׁר לְמַפְלָגִי בְּלִישָׁה פִּינוּ דל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן שְׂרִי מִשּׁוּם תִּיקוּן חֲלָה אֲבָל אִם אַח"כ מְפָרִיש חֲלָה שְׁלֵמָה אִם יֵשׁ בְּרִירָה הוּבְרַר הַדְּבָר שְׁלֵמָפְרַע אֲפָה שְׁלֵא לְצוֹרָה וְאִינוּ דוֹמָה לְהוֹאִיל אִי מִיקַלַּע אוֹרְחִים הָרִי דְּעַל סַפְק מְלֹאכַת אֲנָכֵל נִפְשׁ אִינוּ חַיִּיב וּלְעוֹלָם כָּל הַיּוֹם הוּא בְּסַפְק דְּלִמָּא מִימְלָכוּ אוֹרְחִים לְבֹא וְאִם יָבֹאוּ וַיֵּאָכְלוּ לֹא עָשָׂה אִיסוּר אֲבָל לְעַנְנֵן הַפְּרָשַׁת חֲלָה שְׁתַּלְוִי בּוּ וְלִהְפָּרִיש חֲלָק הַפְּהֵן מְוֹכְרָח שׁוֹב אִם נֹאמַר י"ב הוּבְרַר שְׁזָה חֲלָקוּ שָׁל פְּהֵן וְאַפְּהָ שְׁלֵא לְצוֹרָה: וְנִרְאָה דְּהֵנָּה מַה שֶׁס"ד דר"א ור"י פְּלִיגִי אִם טוּה"נ מְמוֹן ע"כ הָא דְּשְׂרִי לְאַפּוֹת לר"א הָא אָף אִם טוּה"נ מְמוֹן וְעוֹבֵר אִם לֹא יְהִי נְאַפְּהָ מ"מ מוּטָב שְׂיַעֲבֹר בְּב"י בְּשׁוֹא"ת מִמָּה שְׂיַעֲבֹר בְּקו"ע עַל ל"ת מְלֹאכָה וְע"כ אֲתִיבֵן לְסַבְּרַת הוֹאִיל אִי בְּעֵי בָצֵע מְכָל חֲדָא וְחֲדָא וְע"כ צ"ל דר"א לְשִׁיטְתוֹ דְּסוֹבֵר אִין בְּרִירָה בְּבִירוֹר כְּמִבְּנֹאֹר ש"ס נְדָרִים (דע"ד) דְּאִי יֵשׁ זִיקָה בְּשׁוֹמְרַת יָבָם אִין בְּרִירָה וְאָף שְׁנִינָה אִינוּ יְכוּלִין לְהַפְּרֵי פִּינוּ דְּבִשְׁעַת הַפְּרָתוֹן אִין בְּרוּר לְנוּ מִי הוּא אִישָׁה [וְעֵינֵן טוֹרִי אָבֵן ר"ה (דף י"ג) דכ' דר"א סָבֵר בְּכוֹרוֹת (דף נ"ז) לְגַבִּי אַחִין שְׁחֲלָקוּ לְעַנְנֵן מַעֲשֶׂר בְּהֵמָה דִּישׁ בְּרִירָה וְכַתְּבִיתִי בְּגִלְיוֹן דְּשֵׁם הוּא ר' אֶלְעִזָּר אֲבָל ר' אֶלְעִזָּר מוֹכַח מִש"ס נְדָרִים הַנֵּז' דְּסוֹבֵר א"ב וְכַבִּיצָה (דף ד') דר"א סָבֵר נִשְׁחַטָּה הוּבְרַרָה דְּלֹאכִילָה עוֹמְדַת הָרִי דְּסוֹבֵר י"ב וְכֵן בִּיצָה (דף ל"ד) וְעוֹד אָמַר ר"א עוֹמֵד אֲדָם עַל הַפְּנוּקָה וְצָרִיף לְחֲלָק בֵּין דְּרַבְּנָן לְדְּאוֹרְיִיתָא] וְכִינוּ דֹא"ב שְׂפִיר רִשְׁאֵי לְאַפּוֹת כ"ז שְׁלֵא הוּבְרַר וְלָמָּה דְּמַסִּיק הַש"ס דכ"ע סְבָרִי טוּה"נ אִינוּ מְמוֹן רַק דְּפִלְגִי בְּהוֹאִיל י"ל אָף לְדִידוֹן דְּפִסְקִינוּ בְּדְּאוֹרְיִיתָא א"ב מְסַפְק וְא"כ הִיכָא דְּהַחְנוּמָרָא יְהִי דָּאִם יֵשׁ בְּרִירָה עֲבִיד אִיסוּרָא אֲמַרִינוּ לְהַחְמִיר מְסַפְק דִּילְמָ' יֵשׁ בְּרִירָה א"כ כִּיִּצַּד יְהִי רִשְׁאֵי לְאַפּוֹת הָא אִם יְפָרִיש אַח"כ חֲלָה שְׁלֵמָה דִּילְמָ' יֵשׁ בְּרִירָה וְהוּבְרַר לְמַפְרַע שְׁזֹאֲת הִיא הַחֲלָה וְעָשָׂה מְלֹאכַת אֲפִיהָ שְׁלֵא לְצוֹרָה.

יֵשׁ לֹזֵמֵר דְּהֵנָּה אִם טוּה"נ אִינוּ מְמוֹן א"כ אִין לֹ' שׁוּם תּוֹעֵלַת מְאַפִּית הַחֲלָה רַק שְׁהוּכְרַח לְאַפּוֹת כְּדִי שְׁלֵא תַחְמִיץ וְשְׁלֵא יַעֲבֹר עַל ב"י וְכִינוּ דְּאִינוּ צָרִיף לְעֵצָם הָאֲפִיהָ רַק לְסַלֵּק מִמֵּנָּה הַחֲשֵׁשׁ חִימוּץ הָנִי מְלֹאכָה דֹאצ"ל וְכִמוּ מְכַבָּה גַחְלִית בְּרַה"ר בְּשִׁבְתָּ שְׁלֵא יִזְקוּ דְּהָנִי מְלֹאכָה שֹׁאצ"ל וְהַחֲזוּפֵר גְּנוּמָה וְא"צ אֶלָּא לְעַפְרָה וְהַמוֹצִיא מִתּ לְקַבְּרוֹ דְּכוּלָּן הָנִי לְסַלֵּק הַדְּבָר וְה"נ עֵיקַר תּוֹעֵלַת וְתַכְלִית הָאֲפִיהָ הוּ' שְׁלֵא יַחְמֵץ הָעֵיפָה וְאִינוּ אִיסוּר אֶלָּא מְדַרְבְּנָן בְּשֵׁלְמָא אִם נֹאמַר טוּה"נ מְשִׁיר יֵשׁ לֹ' תּוֹעֵלַת מִן הָאֲפִיהָ בְּעֵצָם דְּיִהְיֶה לֹ' אַח"כ טוּה"נ לְתַת לְכָל פְּהֵן שְׂרִצָּ' אֲבָל אִם טוּה"נ א"מ הִינְנוּ דְּאִינוּ שְׁנָה כָּלָל וְכִמוּ שְׁהוּכְחַתִּי בְּהַגְּהוּתִי בְּד"ח דִּינֵי חֲמִץ (סי' כ"א) מִש"ס פְּתוּבוֹ' (דף ק"ה ע"ב) וְרַמ"א יו"ד (סי' ק"ס) וְדִלָּא כְּמוֹ שְׁפַתָּב בְּמִקוּ"ח וְכֵן מְבֹאֵר מִירוּשְׁלִמִי סוּף מַס' נְדָרִים דְּאִי טוּה"נ א"מ אִינוּ רִשְׁאֵי לְקַבֵּל עֲבוּר זֶה מְמוֹן א"כ אִין לֹ' שׁוּם תּוֹעֵלַת רַק לְסַלֵּק אִיסוּר חֲמִץ וְהָנִי מְלֹאכָה

שאצל"ג ומה שהקשה השא"ר דאף אי טוהנ"מ יפקיר הטוה"נ וכ' דבכ"מ טוה"נ א"מ רק לגבי חמץ לא גרע מגול"מ וכבר כתבתי בזה לעיל (סי' ד') ולדברי הירושלמי דאינו רשאי לקבל עבור זה ממון ע"כ הפירוש אי טוה"נ ממון היינו שיכול לקבל ממון בעד זה ובכ"מ הוי ממון והא דהקש' ד'פקיר הטוה"נ צריף לומר דהא באמת מה טוה"נ יש לו בו מי פתי יתן לו ממון בעד עיסה חלה טמאה הא כל פהו לא יקבלנו שלא יעבור על ב"י והמקו"ח כתב בזה פיון דבאמ' הא דעובר על כל חמץ שלו חידוש הוא דא"ב ועשאה הפתוב פאלו הוא ברשותו לכן גם בזה פיון דאם ל"ה חמץ הנה שנה טוה"נ והנה ברשותו אוקמין הפתוב ברשותו אולם יש לגמגם בזה בשלמא כל חמץ דעלמא כב"ר הי' שלו וברשותו קודם זמן איסור וחיידשה התורה אף אחר זמן איסור אינו יוצא מרשותו אבל בכה"ג דאינו שלו וחלק של פהו הוא שמפריש רק טוה"נ נשאר לו וכיון שלא ימצא מי שיקבלה איזה זכות שייך לו בה ואף בקנה חמץ בפסח דלוקה וכתב הרשב"א בתשובה (סי' קע"ו) אף דאיסורי הנאה אין לו בו זכ"מ מ"מ בחמץ גלי התורה הרי דאף לקנות מחדש גלי לן התורה דעובר ואוקמין ברשותיה היינו מ"מ פיון שרוצה לזפות אמרינו דרואין פאלו נ"ה חמץ דזוכה פן אף שהוא חמץ ואסור בהנאה זוכה בו לעגנו שיעבור על ב"י משא"כ בחלה פיון דלא יקבלנו הפהו איזה זכות יש לו בהעיס' למימר טובת הנ"מ לאוקמין ברשותו כדי שיעבור עליו וצ"ל פיון דאם תאמר שלא יעבור שוב לא יהי אסור אחר הפסח וישאר לו בו שפיר טוה"נ על אחה"פ והוי גורם לממון לכך עובר וכיון שפן שפיר א"י להפקיר דהוי פדבר שלא פא לעולם [ועי' מ"ש לעיל להשיב ע"ז] עכ"פ אם טוה"נ ממון שפיר הוי מלאכה הצל"ג אבל אם טוה"נ אינו ממון שפיר הוי מלאכה שאצל"ג וליכ' רק איסור דרבנן ובדרבנן סמכינן לקולא לומר שוב אין ברייה: וי"ל ג"כ בישוב קושית תוס' אמאי סמכינן לכתחלה על הואיל הא רבהלא אמר רק דאינו לוקה ולמ"ש י"ל דהא בש"ס ביצה (דף כ"א) הקשו אמאי עיסת הפלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה מותר לאפותו ביו"ט הא אפשר למפלגי בלישה ומשני הואיל דאפשר לפייסו בנבלה והקשה הש"ס הא ר"ח לית לי הואיל ומשני כגון דאית לי נבל' והקשו הראשונים הא אף לרבה דאית לי הואיל מ"מ לכתחלה אסור רק האופה אינו לוקה וכ' שם בש"מ דלרבי עקיבא דדרש מנפש אף נפש בהמה מותר לעשות מלאכה בשביל בהמ' רק מדרבנן אסור ומשום הואיל מותר לכתחילה איסור דרבנן וכן כתב הש"א (סי' ק"ד) לדון דמשום הואיל מותר אף לכתחלה איסור דרבנן ביו"ט א"כ ג"כ לעגנו חלה פיון דאי טוה"נ א"מ ליכא איסור דאורייתא במלאכת אפייה ביו"ט פיון דלא הוי רק מלאכה שאצל"ג ולפ"ז פיון דל"ה רק מלאכה דרבנן לא קש' דנימא יש ברייה פיון דאליכא דידן מספקא לן אם יש ברייה או א"ב ובדרבנן היכא דיש להקל ולומר אין ברייה אמרינו להקל כמו שהעלה הש"א דיני חמץ ואם א"ב מותר לאפות מטעם הואיל דאי בעי בצע מפל חדא: ולפ"ז א"ש דברי הרי"ף פיון דרבי אמר הלכה כר"א ולידין לא נוכל לומר דעובר על ב"י מטעם טוה"נ ממון דאם טוה"נ ממון אז הוי אפיתו מלאכה הצל"ג והוי איסור דאורייתא ואיך נתיר לו לאפות ע"י הואיל פיון דאח"כ יפריש פכר שלם אם לא יבצע מפל אחד ודילמא יש ברייה וקעביד איסור דאורייתא לכך הוכיח הרי"ף דע"כ סובר הטעם דעובר לא משום טוה"נ דא"מ רק מטעם הואיל אי בעי מתשל וטוה"נ בכה"ג א"מ וממילא הוי משאצל"ג ולא הוי מלאכת אפייה מלאכה דאורייתא רק איסור וברבנן

אמרין שוב אח"כ לקולא דא"ב לכה יש לאפות ושפיר הוכיח דאמרין הואיל פרה
והא דלא הוכיח דקי"ל הואיל מהא דשרינן מטעם הואיל אי בעי בצע מפל חדא וחדא
הוא משום דנוכל לומר פין דע"כ לא הוי רק איסור דרבנן י"ל דסמכין על הואיל אבל
מאן לימא לן דבאיסורי דאורייתא אמרין סברת הואיל לכה הוכיח מדאמרין הואיל אי
בעי מתשל עלה ובדאורייתא אין חילוק בין לחומרא או לקולא ועיין ר"ן מס' שבת סוף
פ' המצניע דהרי"ף פוסק כר"ש דמלאכה שאינה צ"ג פטור ועיין ב"י (סי' רע"ח).

וכן יש להוכיח מדברי הרי"ף עירובין פ' המוצא תפילין שכ' ביהא דאם רק חייב וה"מ
לר"י דמלאכה שאצל"ג חייב אבל לר"ש הוי מלאכה שאצל"ג משמע דפוסק כר"ש וכן
מבואר מדברי רמב"ן מלחמות מס' שבת ועיין מס' שבת (דף ע"ה) האזי מאן דסלת
סולתי ופי' הרי"ף דמוציא מעט קמח דק דק דחייב משום טוחן הרי אף דא"צ לטחינה
הזאת ג"כ חייב עי"ש במאירי בחידושיו שהקשה באמת כן על הרי"ף ואכ"מ ליישב:
אף גוף הדבר דאיסור דרבנן יהי מותר אף לכתחלה היכא דשייך הואיל שכ' הש"א וכן
הש"מ הנ"ל לא כל אפין שוין ע"כ בזה דהא מבואר ביצה (דף ז' ע"ב) רבה סבר אי
איכא עפר למטה אין אי לא לא חיישינן דילמא מימלא ולא שחיט וחינו דאם מימלא
ולא שחיט נמצא שחופר בחנם ושם ע"כ איירי בדקר נעוץ דל"ה רק איסור דרבנן הרי
דרז"ל לא רצו להתיר איסור דרבנן אף אם ברור לו כעת שישחן וחישי לדילמא מימלא
ולא ישחוט ויתעבד איסור דרבנן על מגן מכ"ש דלא שרינן לעשות לכתחלה איסור דרבנן
על סמך דהואיל אי מקלע דלדבריהם מהראוי להתיר לו שישחוט מק"ו אם מותר איסור
דרבנן לעשות מטעם הואיל אי מקלע לו לצורף ק"ו אם כעת נראה לו הצורף שלא נחוש
לדילמא מימלא ולא ישחוט פין דאף אם לא ישחוט לא יעשה רק איסור דרבנן וכן שם
ד"י וי"א דחישי לדילמא מימלא מבואר דמכ"ש דלא סמכין על הואיל וכן כפר הבאיאתי
להעיר בזה בהגהותי בד"ח בקונטרס מים חיים שם למרן אאזמ"ו זצ"ל (סי"י) מביצה
(דף י"א) מולח אדם כמה חתיכות בש"א ע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת ורב אדה
בר אהבה מערים ומלח גרמא גרמא חזינן דבאין צריך לו אפילו חתיכה אחת אסור ואמאי
גימא הואיל אי מקלעי לי אורחים ושם ליכא רק איסור דרבנן דמדאורייתא אין עיבוד
באונקלין כמבואר שבת (דף ע"ג) ודוחק גדול לומר דשם איירי בענין דל"ש הואיל וכן
מן (די"ז) שם מי שלא הניח עירובי תבשילין ה"ז לא יאפה ולא יטמין והטמנ' הוא רק
איסור דרבנן ועוד מפמה מקומות בהלכות יו"ט לאסור איסור דרבנן לכתחלה אף במקום
דשייך הואיל ודברי הש"א צ"ע ברם בדברי ש"מ י"ל דכת' לכ"ע שרי לאפות לצורף
פליבים אלא מדרבנן אסור פין דאפשר להו בעיסה שרי טירחא פי האי היכא דאית בי'
הואיל אף לכתחלה היינו טירחא פי האי דעושה בחד טירחא לצרכו ועי' מ"ש אאמ"ו ז"ל
בדברי חיים דיני יו"ט (סי' א') ואם יזכני ה' יבואר עוד בדיני יום טוב בזה נראיתי
ברוקח (סי' רע"ז) וז"ל שאם ירצה יפריש חלה קטנה ויאפנה ומאכיל לכהו קטן
כדאמרין בבכורות ואם אין שם כהו קטן קי"ל כר"א דאית לי' הואיל ואי מקלע כהו
קטן אכיל הלכה מותר לאפות' או אם חפץ יאפ' הפל ויקראו שם לאחר אפיתן עכ"ל
וכ"ז דלא פתוס' ורוב ראשונים דלכתחלה לא סמכין על הואיל לכן לא תקרא שם עד
שתאפה וגם מ"ש לומר הואיל אי מקלע כהו קטן מבואר בטור ורמ"א (סי' תנ"ז) דדוקא
אם יש כאן כהו קטן שלא ראה קרי אז מותר ובפרט למה שהוכיחו התוס' פסחים דהואיל

דלא שכיח ע"כ ל"א אין לנו לא שכיח יותר מזה שיזדמן לו אורח ביו"ט פהו קטן שלא ראה קרי לכן סתם הרמ"א דל"א להתיר רק פשיש פאן פהו קטן: אמר המחבר פאשר בעזה"י נגמרו לצאת מדפוס העלים מדיני פסח הגיע לידי ספר זית רענן חלק ב' הנדפס מתדש ע"י פון פבוד שארי הגאון האביר המחבר זלה"ה ה"ה ידי"נ הרב הגדול שיח"י ובפתיחי הספר ראיתי שמה (סי' ח') מובא פעמיים דברי אאמ"ו הגאון ז"ל מדיני פסח אשר שמע משמו והשיג עליו ובמחילה מכ"ת של הגאון המנוח ז"ל פי לא שם עיונו בדברי אאמ"ו ז"ל בספרו דברי חיים לכן השיג עליו וכל מעיין ישפוט בצדק וישפיל ויבין פי על מגן השיג עליו והדברים פשוטים בכ"ז מצנה וחובה עלי להיות פון מכבד אב ולהציג הדברים מול עין הרואה יען פי פאו לידי הדברים עת זכיתי לסיים דיני פסח בעזה"י בחיבורי: פאות א הביא דברי אאמ"ו שהשיג ע"ד הנו"ב ורעק"א ז"ל דעתם בנכרי שהלנה לישראל על חמצו והרהינו אצלו דמהני ביטול של ישראל שהוא אמר דל"מ דהוי א"ב והביא ראי' מדברי הרמ"א יו"ד (סרנ"ח ס"י) דאינו יכול הלנה להקדיש המשכון.

ובכבוד שארי הגאון בעל ז"ר ז"ל הסכים ג"כ לזה משום דכל עיקרו של ביטול הוא מטעם הפקר וא"י להפקיר דבר שאינו ברשותו כ"כ משכון ואף נכרי מישראל דלא קנ' משכון ורא' לזה מדברי המרדכי סוף פ' הספינה ומדברי הרמ"א אינו ראי' דהתם בישראל מישראל דקונה משכון עכ"ד והמענין בדברי רמ"א יו"ד יראה שמקורו מדברי המרדכי הנז' והרמ"א סתם בקל משכון אף אם הוא ביד גוי כמו דמבואר במרדכי ואאמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני חמץ (סי' ו' וסי' י"א) הביא דברי ר"י ודברי ש"מ כתובות (דף נ"ט) דאף במשכון קרקע דלא שייך בי קנין מדר"י דבע"ח קונה משכון מ"מ מה שפנגד מעותיו א"י להקדיש וכן מבואר מדברי הש"ך יו"ד (סי' רכ"א ס"ק מ"ד) ומה לו להביא יותר: ברם בגוף הדבר לענין ביטול אף פי הגר"ע ז"ל והמקו"ח (סי' תמ"ח) כ' ג"כ דבגזל חמץ פסיקא להו דהנגזל א"י לבטל דאינו ברשותו והשיג מזה על ס' תורת השלמים מבעל ח"י מ"מ יש למשדא בי נרצא ומצאתי מקום לדברי הח"י וכן בזכרוני דפשיטא לי' לבעל פנסת יחזקאל (סי' ל"ד) שהשיג על התורת השלמים שכתב ממה דגזל חמץ ועבר עליו הפסח דאסור אחר הפסח אף דנגזל אינו עובר על ב"י וכו' הכנ"י דשם הפעלים פשעו שהי' להם למפוך החמץ לגוי אגב חצירו או לבטל כמ"ש המג"א והטו"ז (סי' תמ"ג) ומאד דבריו תמוהין הא הלכה גלוי לכל הוא דאין אדם יכול למפוך ולהפקיר דבר שא"ב והמג"א והטו"ז איירי בפקדון דכל היכא דאית' ברשות' דמר' איתא משא"כ בגזילה אולם להמבואר בש"מ ב"ק (דף ל"ג) דאף בגזלן גמור אם הקדישו הנגזל והעמיד את"כ את הגזלן בדין והוציא מידו ה"נ דקדיש והא דאמר ר' יוחנן דאינו קדוש הוא דנקא היכא דלא הוציאו בדינין ואחר שגבאו בשור תם ולא קבל הדמים אנו רואים פאילו מעיקרא פשהקדישו הי' פכר פא ברשותו.

ובהגהותי לדברי חיים (סי' ל"ב) בדיני מכירה הביאתי ראי' לזה מאבני דסובר בע"ח למפרע גובה ואי אקדיש מלנה קדוש פשגבה לבסוף וכתב שם רש"י דלא אקדיש גוף החוב רק מה שישגבה נאמר גם פון דלא יהני ההקדש דהוי אינו ברשותו עכ"פ ואף בקרקע במקום דא"י להוציא בדינין הוי פאינו ברשותו ושם ג"כ א"י להוציא בדינין הקרקע דיכול לסלקו בזווי וכן אף במטלטלין אמרינו למפרע גובה כמ"ש הרמב"ן שם ואמאי

הא אינו ברשותו הוא א"ו פיון דגבאז לבסוף חל ההקדש והמכר למפרע כמו בשור תם והביאתי עוד שם מדברי הטור והרמ"א ח"מ (סי' ת"ז) דאף בזה"ז דאין דנין דיני קנסות מ"מ אם מכרו הנזק מכור וכשיתפסנו אפ"ה מכירתו נזה הני נדאי אינו ברשותו דא"י להוציא בדינין דבר עד שיתפסנו אפ"ה מכירתו נזה הני נדאי אינו ברשותו דא"י להוציא בדינין פלל רק תפסותו מהני ובכ"ז מהני אח"כ המכירה ועוד פתבתי שם בזה א"כ בידו להפקיר ג"כ חמץ שביד הגזלן או למכור דאח"כ פשמתזירו חל למפרע והא דכתב הרמ"א והמרדכי דא"י להקדיש המשכון אף דהקדש מפקיע מידי שעבוד מ"מ פיון שהוא ברשות מלנה הני כא"ב היינו דא"י לאסור על המלנה דאם יחול ההקדש מהשתא מאין יגבה חובו ועיין ש"ך ח"מ (סי' רי"א) דכתב לענין המותר מן החוב דוקא להקדיש א"י אבל למכור יכול ועי"ש בנתיבות וא"כ מ"מ יש לומר פיון דיכול להפקיר ולמכור לאחר שיפדנו דמהני המכירה ואף בזה דאינו בידו פלל חל המכירה למפרע פשנתקיים התנאי כמבואר ברמ"א ח"מ (ס"ו רי"א) וכמו שהאר"י שם בדיני מכירה אאמ"ו ז"ל להביא ממרחק ראיות מגירושין וקידושין והדבר מבואר ברמ"א הנ"ל מכ"ש שיכול למכור משכון פשייתקיים התנאי ויפדנו דיחול המכירה מעכשיו וממילא מהני הביטול ג"כ ובגזל נמי לדעת הש"מ י"ל דמהני המכירה: אולם בהשמות שם הבאתי מדברי המרדכי ב"מ (פ"א) ותשובת רשפ"א דמבואר דבגזילה ל"מ המכירה אף אם הוציא בדינין והרא"י שהביאתי מאב"י דאקדיש מלי' דמהני בארתי במקום אחר באר"י ליישב הדברים ויבואר אפ"ה בחלק ח"מ וא"כ לא מהני בגזילה המכירה וההפקר וכמו כן הביטול ל"מ אף למה שבארתי לעיל בסוג ביטול החמץ מדברי הר"ן והרמב"ן חידושי פסחים דלא יחזיקו בשלו ויחשבונו כעפר ושל לא יהי' רוצה בקיומו ובארתי דאף על חמץ שברשותו והוא של גוי רק דקבל עליו אחריות י"ל דג"כ מהני עיין לעיל (סי' ב') באר"י טעם הדברים.

א"כ כ"ש חמצו רק שא"ב מדוע לא נאמר דמהני שיהי' חשוב כעפר פל זכות שיש לו בו ועי' תשובת ב"ח (סי' קכ"ד) ובמה שהשיג עליו הקצות החושן (סי' רי"א) ובנתיבות שם מה שיישב דברי הב"ח דלענין ביטול חמץ מהני הגלוי דעת קודם שנתחמץ דאינו רוצה בזה שזיפה לו רחמנא עי"ש וה"נ דכונתה פיון דגוף החמץ הוא שלו ויש לו בו זכות ולדעת הרמב"ם אף פשמתושפן ביד אחרים עובר עליו מדאורייתא י"ל דמהני הביטול שלא להיות לו זכות בממון זה וכמו עפ"א יחשב לו ואינו רוצה בקיומו: ובגוף השאלה בזית רענן היכא שביטל פראוי ונאנס על הביעור אם קנסינו לי' דדעתו להקל וללא שאת פני הנו"ב והגר"ע ז"ל וכן אאמ"ו ז"ל בספרו שם הביא הכרעה בזה משם רבינו מנוח דהיכא דבטל ולא בדק פלל אף דהיה אונס חיישינו להערמה אבל היכא דביטל ובדק פראוי וביער רק על איזה פרט הי' אונס אשר לא הי' בידו לבדוק בהא ל"ח להערמה עי"ש באר"י ואני כבר פתבתי שמה בהגהותי דברמב"ן חידושי פסחים מבואר אף דהי' אונס על פרט א' ג"כ אסור אחר הפסח עי"ש (דף נ"א) דגרס חנות של נכרי ומלאי של נכרי ופועלי ישראל נכנסין שם חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנא' וכתב לא מפני שאומרים שמה מיד פועלי ישראל נפל בפסח דלא נחשדו ישראל על כך אלא שמה מיד פועלי ישראל נפל קודם פסח ואין בעל החנות זוכה בו שהרי שנינו מצא בחנות הרי אלו שלו וכיון שאין בעל החנות זוכה בו אלא ה"ה של מוצא כ"ז שלא זכה בה אדם ברשות הבעלים הראשונים עומד ולא מפעי למ"ד הפקר כמתנה כו' דהו"ל חמץ

שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח דְּאָסוּר בִּהֲנָאָה אֱלָא אִפִּי לְמָאן דַּל"ל הֵכִי הֵכִא גְזָרִינוּ וּבִנְדָאֵי דְהָא מִתְנִי' ר"ש הִיא כּו' וּש"מ דְּכִי קִנְיִס ר"ש חֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח לָאו דוּק' בְּעֵבֶר עֲלֵי' בּב"י וּבֵל יִמְצָא אֱלָא בֵּין שׁוּגְג בֵּין מְזִיד בֵּין בְּאִנְס בֵּין בְּרָצוֹן קִנְסִינוּ עָלֶיהָ דְהָא חֲמִיץ זֶה שְׁנִמְצָא בְּחִנּוּת שְׁאָסוּר בִּהֲנָאָ' קוּנְדָם פֶּסַח אֲבָד הֵימְנוּ וְהוּא שֶׁל מוֹצָא וְלֹא עֵבֶר עָלָיו פֶּלֶל בּב"י וּבִי"מ אַעפ"כ אָסוּר לְאַחַר הַפֶּסַח וְטַעֲמָא מְשׁוּם קִנְסָא עַכ"ל וְהֶאָרִיף עוֹד לְהִבְיָא רָאִיָּה מְהָא דְגִזַּל חֲמִיץ וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח דְּאוֹמַר לוֹ הָרִי שְׁלֵף לְפָנֶיךָ וְאָסוּר אִף דְלֹא עֵבֶר הַנְּגִזַּל וְנִכְיֵנוּ לְדַעַת הַרְמַב"ן דְּאִף שְׁוֹדָאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִאֲבָד מִמֶּנּוּ הַחֲמִיץ בִּיטָל וּבְדַק פְּרָאוּי דְכָל יִשְׂרָאֵל בְּחִזְקַת פְּשָׁרוֹת וְהִיָּה אָנוּס ע"ז שְׁלֹא יִדַע שְׁנִפְל מִמֶּנּוּ וְהִיכֹן הוּא וּמָה הוּ"ל לְמַעַבְד אַעפ"כ אָסוּר בִּהֲנָאָ' וְעִינֵין מִקוּ"ח (סִי' תַמ"ט ס"ק ב') שְׁכִינּוֹן ג"כ קִצַּת לְדַבְרֵי רַמְב"ן אֲבָל לֹא מְטַעֲמוּ שֶׁהוּא כ' דִּיאֹוֹשׁ לֹא הָוִי עַד דְּאִתִּי לְרִשׁוֹת זֹכָה וְחִלְק מִהֶפְקֵר וּלְכַף אָסוּר אַחֲה"פ וּבְרַמְב"ן מְבִנְיָא דְלַרְבִּנּוּ דְהֶפְקֵר אִינוּ כְּמִתְנָה כְּמוֹ כֵן אֲבִיָּדָה לְאַחַר יֹאוֹשׁ יִצָּא מְרִשׁוֹת בְּעֵלִים וְכֵן מְבִנְיָא דְרַמְב"ן בְּש"מ ב"מ (דָּף י') כְּמוֹ שֶׁהֶאָרַכְתִּי בְּזֶה בַמ"א אוֹלָם אַעפ"כ אָסוּר אַחֲה"פ אִף דְּמִסְתַּמָּא עֵבִיד הַיִּשְׂרָאֵל כֹּל מָה דְהוּ"ל לְמַעַבְד וּדְלֹא פְדַעַת רַבִּינוּ מְנוּחַ גַּם מוֹכַח מִדְּבָרֵי רַמְב"ן דְּאִף בְּאִם נִכְרִי גִזַּל מִיִּשְׂרָאֵל דְּאִין שׁוּם אֲחַד עוֹבֵר עַל ב"י ג"כ אָסוּר אַחֲה"פ וּכְדַעַת הַחֵק יַעֲקֹב (סִי' תַמ"ח סק"ד) וּדְלֹא פְדַעַת הַרִי"ט אֲלַגְזִי' ז"ל בַּס' הִלְכוֹת יו"ט הַמּוֹבָא בְּדַבְרֵי אַאמ"ו ז"ל שֶׁם מְדַהֲוֹכִיחַ מְגִזַּל חֲמִיץ וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח דְּאָסוּר אִף דְּהַנְּגִזַּל לֹא עֵבֶר בּב"י וּכ' וַא"ת פִּינּוּן שְׁגִזְלוֹ חֲזִיב לְבַעֲרוּ וְעֵבֶר עָלָיו מַש"ה אָסוּר וְהִלֵּא אִין קִנְס זֶה אֱלָא לְבַעֲלִים הֶרְאִשׁוּנִים וְהֵם לֹא עֵבְרוּ עָלָיו בְּכֹלֹם אֱלָא ש"מ שְׁקִנְס זֶה בֵּין בְּשׁוּגְג כּו' הָרִי דְלֹא מְשׁוּם דְּעֵבֶר הַגִּזְלוֹן נֶאֱסָר רַק שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל אֲנָפֵי אָסוּר אַחֲה"פ מִמִּילָא אִף בְּגוֹי שְׁגִזַּל ג"כ נֶאֱסָר כְּמוֹכֵן: בְּאוֹת ג שֶׁם פֶּתַב בְּנִידוֹן שְׁשׁוֹאֵל אֲחַד שְׁאֵל מַאמ"ו ז"ל בַּא' שְׁמִכֵּר חֲמִצּוֹ בַע"פ וְהִי קִנְיֵן פֶּסֶף וּשְׁטֵר מְכִירָה בְּקִנְיֵן אֲגַב כְּפִהוּג וְנוֹדַע לוֹ אַח"פ שְׁשִׁכַח לְחַתָּוִם עַל הַשְׁטֵר וְצִינָה הֶרַב הַשְׁוֹאֵל שְׁיִכְתֹּב שְׁטֵר מְכִירָה בַחֲה"מ וּבַשְׁטֵר רַאִי אִף דִּיכּוֹל לְחַזוֹר נִקְנָה הַקְּרַקַע לְמַפְרַע פִּינּוּ דְכֶסֶף עוֹשֶׂה קִנְיֵן וַאמ"ו ז"ל כְּתַב מְלַבַּד דְּשְׁטֵרֵי דִידוֹן שְׁטֵרֵי קִנְיֵן הֵמָּה אִף בַּשְׁטֵר רָאִיָּה אִינוּ מוֹעִיל פִּינּוּ דְטֵרָם שְׁחוּתָם הִי בְּיַד שְׁנִיָּהֶם לְחַזוֹר הָוִי בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְעַנְיֵן ב"י לֹא מְבַעֲרֵי לְדַעַת רַדְב"ז דְּבַמִּתְנָה ע"מ לְהַחְזִיר אָסוּר מַה"ד אִף דְּמִקְנִיִים הַתְּנַאי ה"נ בְּיַד כֹּל א' לְחַזוֹר וְאִף לְדַעַת הַמַּג"א הֵינּוּ אִם הוּא בְּיַד נִכְרִי אֲבָל בְּבֵית יִשְׂרָאֵל לַכ"ע אָסוּר וְהֶאָרִיף בְּזֶה בְּדַבְרֵי הַרְדְּב"ז וְהַמַּג"א וּכְבוֹד הַגָּאוֹן הַמְּנוּחַ בַּעַל ז"ר ז"ל כְּתַב וְלֹא דָבָר נְכוּנָה בְּזֶה דְהוֹאִיל לֹא אֲמָרִינוּ רַק עַל חֲמִיץ גּוֹפְלִי מְשׁוּם דַּכ' בִּי לֹא יִמְצָא שְׁלֹא יִהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל שׁוּם צַד מְצִיאוֹת פְּגוֹן קַבְלַת אַחֲרִיּוֹת כּו' אֲבָל הֵכִא לְגַבֵּי הַחֲמִיץ לִיכ' מְשׁוּם הוּאִיל שְׁהָרִי מְכוּרָה וּקְנוּיָה לוֹ בְּלֹא שְׁטֵר רַק מִפְּנֵי קַבְלַת אַחֲרִיּוֹת כַּמ"ש בַּעַל מִקוּ"ח (סִי' ת"מ) דְּהָוִי פְּאַחֲרִיּוֹת עוֹלָם וְהָוִי פְּחִמְצוֹ שֶׁל נִכְרִי בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבְאַחֲרִיּוֹתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמְשׁוּם ה"ט צָרִיף לְהַקְנוֹת לוֹ הַקְּרַקַּ' וְתוֹ לֹא אִיכְפַּת לָן בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ מִפְּנֵי דְהָוִי פְּחִמְצוֹ שֶׁל נִכְרִי בְּבֵיתוֹ שֶׁל נִכְרִי וְנִמְצָא דְתוֹרָתוֹ שֶׁל הוּאִיל בְּנִידוֹן זֶה הִיא רַק עַל הַקְּרַקַע דְּהוֹצֵרָה לְשְׁטֵרוֹ רַק שְׁהַחֲמִיץ יִגְרַר מִמִּילָא בְּזֶה אַחַר הַקְּרַקַע וּבְדָבָר שְׁאִינוּ חֲמִיץ ל"מ מִיַּדִּי לְאוֹקְמֵי בְּרִשׁוֹתוֹ מְשׁוּם תוֹרָתוֹ שֶׁל הוּאִיל עַכ"ד יִמְחוֹל לִי ע"כ בַּג"ע אִף אִם יִהְיִינָא לִי דְהוּאִיל הוּא רַק לְגַבֵּי חֲמִיץ כַּמ"ש רַבִּים מְהֶאֱחָרוּנִים וּדְלֹא כְּתוּס' פְּסָחִים בְּסוּגִיָּא דְהוּאִיל מ"מ הָא אַאמ"ו ז"ל הַשִּׁיב לְהֶרַב הַשְׁוֹאֵל דְּצִנָּה לְחַתָּוִם בַּחֲה"מ וְאִז הִי לְנוֹ סְפִיקָא לְגַבֵּי דְאוֹרִיָּתָא אִם פֶּסֶף

קוֹנָה לְנִכְרֵי מִיִּשְׂרָאֵל אוֹ לֹא וּמִשִּׁיכָה ל"ה רַק קִנְיָן אֲגַב וְאִם לִיכָא שְׁטָר עַל קִנְיָן הַשְּׂרָקֵעַ יְכוּל כֹּל אֶחָד לְחֹזֵר מִקִּנְיָן הַשְּׂרָקֵעַ וְאִין פֶּאן לְגַבֵּי חֲמִיז רַק קִנְיָן פֶּסֶף לְחֹד וּמָה זֶה שְׂכ' דְלִגְבֵי חֲמִיז לִיכָא מִשּׁוּם הוֹאִיל דְמְכוּרָה וּקְנוּיָם לוֹ בְּלֹא שְׁטָר הָא בְּלֹא שְׁטָר אִם נִתְבַּטַּל קִנְיָן הַשְּׂרָקֵעַ שׁוּב לִיכָא קִנְיָן אֲגַב וְאִין לֹא סְמִכִּינּוּ עַל קִנְיָן פֶּסֶף לְחֹד א"כ צָרִיךְ לְקִנְיָן חֲמִיז קִנְיָן שְׂרָקֵעַ וְאִם חוֹזֵר מִקִּנְיָן הַשְּׂרָקֵעַ נִתְבַּטַּל קִנְיָן הַחֲמִיז בְּפִרְט דִּישְׂרָאֵל הֵוִי הַמְּוַחֲזָק וְאִף אִם יִתְרַמֵּי אַחַר הַפֶּסֶח כְּבָר נִתְלַבְּטוּ הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים בְּדַבְרֵי הַח"י וְהַמַּק"ח לְדוֹן דְדִין מְמוֹן פִּינּוֹן דְמוֹקְמִינּוֹן עַל מָרָא קִמָּא גּוֹרֵר גַּם הָאִיסוּר אַחֲרֵיו וְכַמ"ש אַאמ"ו ו"ל בְּסִפְרוֹ (ס' ג') וְרֵאשִׁית הַדְּבָרִים וְדַאי נְכוּנִים דְצָרִיךְ לְקִנְיָן שְׂרָקֵעַ לְגַמּוֹר הַקִּנְיָן מִשְׁלֵטְלִין בְּפִרְט אַאמ"ו ו"ל נִשְׂאֵל מִהֲרַב שְׂצוּהָ לְחַתּוּם בַּחַה"מ וְזֶה וְדַאי אֵינּוּ נְכוּן כֹּלְל וְכֹל הַמוּדָה עַל הָאֲמַת יַעֲנֶה וַיֹּאמֶר כִּי בַחַה"מ פֶּסֶח שְׂחָל עָלְיוֹ חוֹבַת בִּיעוּר חוֹלִין הוּא לַעֲשׂוֹת כֵּן לְגַמּוֹר הַמְכִיר' שְׂיַחּוּל לְמַפְרַע וְאִף לְחַתּוּם אַחַה"פ הוּא דוֹקָא בְּאִנְפּוֹן אִם נִסְמוּךְ עַל קִנְיָן פֶּסֶף לְחֹד בְּדִיעֻבַּד אוֹ ע"ד הַב"ח דְבִשְׂבִיל הוֹאִיל לֹא נֶאֱמַר לַאחַה"פ.

וְדוֹגְמַת שְׂאֵלָה כְּזֶה נִשְׂאֵלְתִי בְהִיּוֹתִי בַּחו"ל פ"א בְּאֶחָד יוֹרֵשׁ שְׂמֵכֵר חֲמִיזוֹ בְּקִנְיָן פֶּסֶף וּקִנְיָן אֲגַב מְכִירַת שְׂרָקֵעַ וְלֹא הִי' בַר עֲשָׂרִים שָׁנָה דִּיכּוּל לְבַטַּל מְכִירַת הַשְּׂרָקֵעַ וּמִמִּילָא לֹא נִשְׂאֵר רַק קִנְיָן פֶּסֶף לְחֹד פִּינּוֹן דְנִתְבַּטַּל קִנְיָן אֲגַב וְדוֹגְמַתִּי כְּזֶה הַרְבֵּה אִם גַּם הַלּוֹקַח יְכוּל לְבַטַּל הַמְּקַח פִּינּוֹן דְהַמוּכָר לֹא כֵּן עֲשָׂרִים וְתֵלָא בְּמַחְלֻקַּת הַפּוֹסְקִים וַיְבַוְּאֵר דְבָר זֶה אֲנִי' הַבְּחָלֵק ח"מ.

וה"נ בְּנִידוֹן דְנִשְׂאֵל אַאמ"ו ו"ל פִּינּוֹן דְשִׁנְיָהֶם בֵּין הַלּוֹקַח בֵּין הַמוּכָר יְכוּלִי לְחֹזֵר בְּטָרַם שְׂבָא הַשְּׁטָר לִידּוֹ וְאִם חוֹזֵר מִן הַשְּׂרָקֵעַ לֹא נִשְׂאֵר לְגַבֵּי חֲמִיז רַק קִנְיָן פֶּסֶף לְחֹד בְּנִדְאִי אִם הֵינּוּ פּוֹסְקִים לְדָבָר בְּרוּר דְנִסְמוּךְ לְגַב עֲצָם הַקִּנְיָן לַעֲנִיז חֲמִיז לַאחַה"פ עַל קִנְיָן פֶּסֶף לְחֹד וְהִרְיעוּתָא לֹא הִי' רַק אִם נִתְבַּטַּל קִנְיָן הַשְּׂרָקֵעַ הֵוִי כְּחֲמִיז שֶׁל נִכְרֵי בְּאַחֲרֵיּוֹת יִשְׂרָאֵל בְּבִיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִי' צְדָדִים הַרְבֵּה לְהַקֵּל אַחַה"פ וְגַם פִּינּוֹן דַּל"ה רַק גּוֹרֵם לְמְמוֹן וְעַל יְדֵי הוֹאִיל ל"ה ג"כ רַק כְּגוֹרֵם לְמְמוֹן הֵוִי כְּגוֹרֵם דְגּוֹרֵם וְעֵינּוּ מ"ש לַעֲלִיל (ס' ה') לִינִישְׁב מִטַּעַם זֶה שִׁיטַת הַמַּג"א (ס' תמ"א) בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהַלּוֹה לְנִכְרֵי שְׂכֵתָב הַמְּקוּ"ח בְּטַעֲמוֹ דְבִיד יִשְׂרָאֵל לּוֹמֵר הֲרֵנִי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלִיתִי וּבַח"ש כְּתַב פִּינּוֹן דְמִמִּילָא שְׂלֹא ע"י מַעֲשֵׂה יְהִי שְׁלוֹ הֵוִי כְּגוֹרֵם לְמְמוֹן וְכ' דְהֵוִי כְּגוֹרֵם דְגּוֹרֵם: וּמ"ש עוֹד בּוֹז"ר וּלְכַרֵּר הַדְּבָרִים וְהַכְרַח דְלֹא נֶאֱסַר אַחַה"פ כְּשִׂמְקִיִּים הַתְּנַאי וְהַחֲזִירוֹ לִידּוֹ אַחַה"פ מִשִּׁיטַת הַטו"ז דְעוֹבֵר מִחֲמַת סֶפֶק שְׂמָא לֹא יִפְדּוּ הַנִּכְרֵי וּבְפִדְאוֹ הַנִּכְרֵי מוֹתֵר בְּהֵנָּא וְלָמָּה לֹא נֶאֱסַר מִשּׁוּם דְעֵבֵר הַיִּשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהַקֵּשׁ בַּס' דְבָרֵי מִשְׁפָּט אֵלָא וְדַאי פִּינּוֹן דְנִתְבַּרֵּר לְמַפְר' דְלֹא עֵבֵר מוֹתֵר עַכ"ד לֹא אֲדַע הַפּוֹנֵן הָא דַּעַת רַדְב"ז דְכֹל שֶׁהַתְּנַאי תְּלוּי הֵוִי כְּפִקְדוֹן וְכ' לְהַדְנִי' (ס' מ"ג) בְּלִשׁוֹנוֹת הַרְמַב"ם אִף דְנִתְקַיִּים הַתְּנַאי וְנִמְצָא לְמַפְרַע דְהַחֲמִיז הִי' שֶׁל נִכְרֵי מ"מ בְּשַׁעַת קִיּוּם הַתְּנַאי כְּבָר עֵבֵר הַיִּשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹעִיל קִיּוּם הַתְּנַאי לְבַטַּל הַלְאוֹ שְׂכָבָר עֵבֵר הִרִי דְדַעַתוֹ דְלֹא אֲזַלִּינּוּ בְּתֵר מְקוּמוֹ וּשְׁעַתוֹ וְעִי' בְּמַפְרָשֵׁי הַמַּג"א ס' תמ"ח) דַּאִף אִם עֵבֵר בְּסִפְק ב"י קִנְסִינּוֹ לִי לְאַסוֹר אַחַה"פ וְהַפ"ח פּוֹסֵק כְּדַעַתוֹ: וְקוֹשְׁיַת אַאזמ"ו ו"ל בַּד"מ כְּרֵאִי מוֹצְקִים ע"ד הַטו"ז דְכִינּוֹן דְדַעַתוֹ דְהִיכָא דְהֵוִי סֶפֶק בְּפִסַּח שְׂאֵפְשֵׁר שְׂיִהֵן' שְׁלוֹ לְגַמְרֵי חֲמוּר טְפִי מֵאַחֲרֵיּוֹת וְאִם בְּשְׂבִיל אַחֲרֵיּוֹת לְחֹד אִסוּר אַחַר הַפֶּסֶח כ"ש בְּזֶה פִּינּוֹן דְעוֹבֵר מַה"ת עַל ב"י בְּפִסַּח וְע"כ לְדַעַת הַטו"ז זֶה מִן סְבָרָא חִיצוֹנָ' דְעַדִּיף מַגוּל"מ דַּא"כ מַנ"ל לְאוֹקְמִי קָרָא דְלֹא יִמְצָא עַל קַבְּלַת אַחֲרֵיּוֹת דִּילְמָא אֲשַׁמוּעִינּוּ הַקָּרָא לְהוֹצִיא מִמִּשְׁמַעוֹת דְלָךְ

דמשמע שְהוּא שְלֵף לְבַד וְאִין עוֹד שׁוּם צַד שְׂאִינוּ שְׁלוֹ אֲשִׁמוּעִינוּ הַקְּרָא דְלֵא יִמְצָא אִם יֵשׁ סִפְק שְׂמָא יְהִי שְׁלוֹ לְמִפְרַע עוֹבֵר וּמִנִּין לֵן לְהוֹסִיף עוֹד דְּבִשְׁבִיל אַחֲרִיּוֹת לְבַד עוֹבֵר א"ו דְּזֵה יִדְעֵנוּ מִסְבָּרָא פִּינוּ דְּאֶפְשָׁר שְׂיִהְיִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי חֲמוּר טְפִי מְאַחֲרִיּוֹת וְכִינוּ דַע"י קַבְּלַת אַחֲרִיּוֹת נְאָסֵר לְאַחַה"פ ק"ו בְּזֵה וְעֵינֵן מַג"א (ס' תמ"ח) לְדַעַת הַר"ן דְּפִקְדוֹן בְּיַד גוֹי אִף דְּאִינוּ עוֹבֵר רַק מְדַרְבְּנָן חֲמוּר מְנוֹקְשָׁה וְנְאָסֵר אַחַר הַפְּסַח פִּינוּ דְּמִדְּאוֹרְיִית' חֲזִיב בְּבִיעוּרוֹ וְאֶמְרוּ חו"ל דְּאִין זֵה בִיעוּר קְנָסִינוּ לִי לְאֶסְרֵי אַחַה"פ ק"ו בְּנִידוֹן דַּהֲטו"ז פִּינוּ דְּבִבִירוֹר עוֹבֵר עַל ב"י מִטַּעַם שְׂאֶפְשָׁר שְׂיִהְיִי שְׁלוֹ וְלֹא מִטַּעַם סִפְק רַק בְּנִידוֹן פִּינוּ דְּמִתְּלֵי תְּלוֹי הַדְּבָר בְּאִפְּן שְׂיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁהוּא שְׁלוֹ דְּמִתְּרָאוּי לְאֶסְרֵי אַחַה"פ וּלְקַנְסוֹ וּמ"ש הַז"ר דְּאֶגְלָאֵי מִילְתִּי לְמִפְרַע דְּלֵא עֵבֵר כְּשִׁפְדָּאוּ תְּמַהֲנִי וְדָאֵי לְדַעַת הַטו"ז עוֹבֵר וְאִם הִי לֹקִין עַל לָאו שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה בְּנִידוֹן הִיָּה חֲזִיב מִלְּקוֹת פִּינוּ דְּבִפְסַח הִי עוֹמֵד בְּסִפְק שְׂמָא לֹא יִפְדְּנוּ וְעֵבֵר בְּנִידוֹן ב"י וְאִם כֵּן לְמָה לֹא נְאָסֵר אַחַה"פ וְעֵדִיף יוֹתֵר טוֹבָא מִקַּבְּלַת אַחֲרִיּוֹת כַּמ"ש הַטו"ז וְאִין זֵה עֲבִירָה מִסִּפְק רַק וְדָאֵי עֲבִירָה בְּמִקּוּם דְּיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂיִהְיִי שְׁלוֹ דְּאִיתְּבָרֵר אַח"פ שְׂפִדָּאוּ: אוֹלָם אִם בְּאִינוּ לְהַכְרִיעַ לְדִינָא דְּלֵא כְּרִדְב"ז הוּא מְנוֹכַרְח מִדְּבָרֵי רִדְב"ז בְּעֵצְמוֹ דְּכָל חִילוֹ שֵׁם הוּא מִדְּבָרֵי רַמְב"ם דְּסוֹבֵר בְּנִכְרֵי שְׁהִלְוָה לְיִשְׂרָאֵל צָרִיף שְׂיִגִיעַ הַזְּמַן קוֹדֵם פְּסַח הַרִי דְּאִף אַחַר הַקִּיּוּם מ"מ כָּל זְמַן שְׁתְּלוֹי בְּסִפְק הַגִּי כְּפִקְדוֹן וּמִמִּילָא לְדִידוֹן דְּלִהְלִכָּה אִף בְּהַגִּיעַ הַזְּמַן אַחַה"פ מְוַתֵּר לֹא קִי"ל כְּשִׂיטַת הַרִדְב"ז בְּמַעֲמַל"ה לְאֶסְרֵי אַחַר קִיּוּם הַתְּנָאֵי וְכַמ"ש לְעֵיל (ס' ה') רַק מ"מ זֵה דוֹקָא בְּמִנְחָה בְּבֵית הַנִּכְרֵי וְהַתְּנָאֵי תְּלוֹי בְּיַד יִשְׂרָאֵל לְבַדוֹ לְקִיּוּמוֹ שְׁלֵא לְפִדּוֹתוֹ וְגַם דְּמִחְסוֹר מְמוֹן וְכִיִּשְׂרָאֵל שְׁהִלְוָה לְנִכְרֵי לְדַעַת הַמַּג"א הוּא מְשׁוּם דְּיִכּוֹל לֹאמַר הַרְנִי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלַתִּי וּבְיַדוֹ לְבַדוֹ אֲבָל כְּשִׁהְדְּבָר תְּלוֹי בְּיַד שְׂנִיָּהֶם לְחִזּוֹר וּלְבַטֵּל קְנִינָה הַקְּרָעָה וּמִמִּילָא יִהְיִה הַחֲמִיץ שְׁלוֹ דַע"י קְנִינָה פְּסָף לְבַד מוֹקְמִינוּ עַל מְרָא קַמָּא אֶמְרִינוּ בֵּיהּ הוֹאִיל וְהוּי כְּמוֹ בְּהִלְוָה נִכְרֵי לְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲכָשׁוֹי אִם לֹא יִפְדְּנוּ דָאֵי לָאו מִטַּעַם דְּמִחְסוֹר מְמוֹן הוּ' אֶסוּר מִטַּעַם הוֹאִיל וְכַמ"ש אַאמ"ו ז"ל בְּטוֹב טַעַם (ס' ב') לְהַשִּׁיב אֵל הַשּׁוֹאֵל וּבְכַרְט דְּהוֹרָאֵת הַשּׁוֹאֵל הִי לְחַתְּנוֹם בַּחַה"מ וְהוֹרָה אַאמ"ו ז"ל דְּלֵא טוֹב עֲשֵׂה.

וְעוֹד כ' דְּבִנִּידוֹן דְּרִדְב"ז א"מ לֹאמַר הַרְנִי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלַתִּי דַעַמ"לֵה הִי הַתְּנָאֵי שְׂיִקְנָה בְּקִנְיָן דוֹק לְיַדוֹ וְהַדְּבָרִים מְנוֹקְשֵׁי לְעֵין כָּל רוּא' וְרִאִיתִי כֵּן יִכְבַּד אֲב בְּנוֹ הַרְבַּ הַגְּדוֹל חו"ב שְׂיִחְיִי בְּהַשְׂמָטוֹת שֵׁם הַטַּעַם דְּבָרֵי מֵר אֲבִיו ז"ל בְּשִׁלְשָׁה מְטַעְמִים אוֹלָם לְקוֹשְׁטָא לֹא שְׂמַעְנוּ לְגַבִּי מְמוֹן דְּאִף חֲזַרְתָּ דְּמִים הַגִּי קִיּוּם הַתְּנָאֵי אִף בְּאִיתָא בְּעֵינָא דְּמָה לִי הֵן מָה לִי דְּמִיָּהֵן כְּמוֹ דְּהַסְפִּימוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים בַּח"מ (ס' רמ"א) מִדְּבָרֵי הָרָא"ש קִיּוּדוֹשִׁין וְאִף אַחַר יְכוֹל לְסַלְקוֹ בְּזוּזֵי וְדָאֵי דְּיִכּוֹל לֹאמַר הַרְנִי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלַתִּי וּמָה שְׂנָתַן עַל תְּנָאֵי וּל"א וְתַחֲזִירוּנוּ לִי אוֹיִלִי לֹא רְצָה הַמְּקַבֵּל לְהַתְּנוּת וְעוֹד יֵשׁ לְגַמְגָּם טוֹבָא בְּמִטַּעְמֵי אֶפְסֵי לֹא בְּאִתִּי לִידי מְדָה הַזֹּאת לְהַתְּנִיכָה בְּלַעֲדֵי לְבָרֵר כִּי אַאמ"ו ז"ל דְּבַר נְכוּנָה בְּזֵה בְּתַשׁוּבָתוֹ לְהַרְבַּ הַשּׁוֹאֵל מְמוֹן וְדַע דְּדְּבָרֵי רִדְב"ז שֵׁם דְּהַחֲלִישׁ כַּח מַעַמ"לֵה וְכ' וְז"ל דַּל"ח מִתְּנָה לְעַנְיָן שְׂיִהְיִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי תַדַע שֵׁא"י לְהַקְדִּישׁוּ דְּקִי"ל כָּל מִתְּנָה שְׂאֵם הַקְדִּישׁ אִינְהָ מְקוֹדֶשֶׁת אִינְהָ מִתְּנָה נְהִי נְמִי שְׂיִוְעֵיל זֵה הַתְּנָאֵי לְעַנְיָן שְׁחֲשׁוּב כְּשִׁלְוֹ לְצִאֵת בּוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ שְׁלֵא יְהִי שְׂאוּל מ"מ לָאו שְׁלוֹ הוּא לְגַמְרֵי תַדַע שְׂהָרִי אִם לֹא הַחֲזִירוּ אִינוּ מִתְּנָה וְכִינוּ שְׁהִי בְּאֶפְשָׁרוֹת שְׁלֵא יִתְקַנְיִים הַתְּנָאֵי כָּל אוֹתוֹ זְמַן הַגִּי כְּפִקְדוֹן אֶצְלוֹ עַכ"ל וְלֹא אַדַע הָא זֵה קוֹשְׁיַת הַרְאִשׁוֹנִים אֶמְאִי הַגִּי מַעַמ"לֵה מִתְּנָה הָא א"י לְהַקְדִּישׁוּ וְכ' כְּמָה סְבָרוֹת וְהַעֲיָקֵר פִּינוּ דְּאִין

כָּאן הַעֲרָמָה וְתַנְאֵי מִיְלֵת' אַחֲרֵיהֶּן הוּא וְכֹאשֶׁר יְבוֹאֵר אֵי"ה לְקַמֵּן בְּדִינֵי יו"ט: וּמ"ש בּו"ר בְּפִשְׁטוּת דְּשִׁטְרֵי מְכִירָה שְׁלֵא פְתוּב בְּהֶם לְעֵדוּת וּלְזִכּוֹת רַק בְּלִישְׁנָא דְהוּדְאָה לְחֹד זֶה וְדַאי רַק לְרֵאָל' בְּעֵלְמָא.

אָף אִם נֹאמַר פֶּן אַמְמ"ו ז"ל לֹא נִחִית לְזֶה רַק הַשִּׁיב דְּפָסִיקָא לִי לְהֵרֵב הַשּׁוֹאֵל דְּשִׁטְרֵי דִינֵן הֵן שִׁטְרֵי רֵאִי הַשִּׁיב דְּלֹא כֵן הוּא בְּרַם לְדִינָ' אִין הוּדַאי שְׁל אַחֲרוֹנִים מְכָרִיעַ בֵּין גְּדוּלֵי דוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים וְכִבָּר הֵבִיא הַכְּנֵה"ג ח"מ (ס"ק צ) דְּכֵן ד' רִשְׁד"ם דְּלִשׁוֹן הוּדְאָה ל"ה רַק שִׁטְרֵי רֵאִי וּלְעֻמַּת זֶה הֵבִיא ד' רִש"ל בְּתַשׁוּבָה שִׁכ' דְּשִׁטְרֵי הוּדְאָ' לִכ"ע הֵוִי שִׁטְרֵי קַנְיָן וְלֹא הִכְרִי' בְּדָבָר: דִּינֵי יו"ט ס' א פְּתוּב בְּתוֹרָה (פְּרָשֶׁת בֵּא) כָּל מְלֹאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בְּהֶם אָף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדוֹ יַעֲשֶׂה לְכֶם וּלְמָדוֹ חַז"ל מְפָסוּק זֶה לְהַתִּיר בִּיּו"ט כָּל מְלֹאכָת אֲנָכֵל נֶפֶשׁ וּלְצוֹנְרָה אֲנָכֵל נֶפֶשׁ וּשְׂאָר צָרְכֵי הַנְּאֻת הַגּוֹף אוֹ צוֹנְרָה הַיּוֹם בְּמַצּוֹ' פְּלִיגֵי ב"ש וּב"ה לִב"ה אֲמַרִּינֵן מִתּוֹךְ שְׁהוּתְרָה לְצוֹנְרָה הוּתְרָה נְמִי שְׁלֵא לְצוֹנְרָה וּלְדַעַת רִש"י בִּיצֵה (דָּף י"ב) כֹּאשֶׁר הֵבִינוּ הַתּוֹס' וּשְׂאָר הַרְאֻשׁוֹנִים בְּדַעַתוֹ אָף שְׁלֵא לְצוֹנְרָה כָּלֵל מוֹתֵר מִטַּעַם מִתּוֹךְ וְכֵן פְּתַב הַר"ן שְׁדַעַת הַר"י אָף פֶּן וְהַמ"מ בְּדַעַת הַרְמַב"ם.

וּבְתוֹס' שֵׁם הַקֶּשֶׁה ע"ז הָא אֲמַרִּינֵן הָאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל לִזְקָה וְלֹא אֲמַרִּינֵן מִתּוֹךְ וְנֹאפְלִי לְרַבָּה דְּלֹא לְקִי הֵינְנוּ מִטַּעַם הוּאִיל וְאִי אַתְרָמִי לִי אֲוֹרְחִים וְרֵאִיתִי בִּס' שַׁע"מ (פ"א מִיּו"ט) שְׁהֵבִיא מִשָּׁם ר"ן כ"י לְתַרְזֵן דְּלְצוֹנְרָה חוּל אֲסוּר מִטַּעַם הַכְּנֵה דְרַבָּה דְּדַרְיֵשׁ מְדַכְתִּיב וְהַכִּינוּ דְּאִין יו"ט מְכִין לְשַׁבַּת וְאָף בְּהַכְּנֵה בְּיַדִּים נְמִי מִיְדַרְשׁ וּכ"ש דְּאֲסוּר מְדַאוּרִינֵת' מִיּו"ט לְחוּל דְּאָף עַל גַּב דְּהַכְּנֵה דְּמַמְיֵלָא מְשַׁתְרֵי חוּל טְפִי מְשַׁבַּת מְשׁוּם דְּסַעֲוֹדַת חוּל לֹא חֲשִׁיב לְמַהֲוִי לֵה הַכְּנֵה ה"מ לְמַשְׁרֵי הָאִי מִיְדֵי לְחוּל מְשׁוּם ה"ט אָכֵל הַדְּבָר בְּרוּר וְשָׂאֵם אֲסוּר לְאֵפוֹת מִיּו"ט לְשַׁבַּת כ"ש לְחוּל עִי"ש וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי ש"מ פְּתוּבוֹת (דָּף ו') שְׁפַתְב וְאֵע"ג דְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל לִזְקָה לִר"ח הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּמְכִין לְחוּל עִי"ש וְקֶשֶׁה עַל זֶה דְּאִי מְשׁוּם הַכְּנֵה אֲתִינֵן עֲלֵה הָא מְבוֹאֵר בְּש"ס פְּסָחִים (דָּף מ"ו) דִּלְר"ח דְּלֹא ס"ל הוּאִיל הָא דְּאוּפִין מִיּו"ט לְחוּל מְדַאוּרִינֵתָא הוּא מְשׁוּם דְּצָרְכֵי שַׁבַּת נַעֲשִׂין בִּיּו"ט וּמַמְיֵלָא ר"ח לִית לִי הַכְּנֵה דְרַבָּה דְּסוּבֵר שַׁבַּת וִיו"ט חֲדָא קְדוּשָׁה הִיא וּמַמְיֵלָא ל"ל הַכְּנֵה דְרַבָּה וְכֵן מְבוֹאֵר מִס' עִירוּבִין (דָּף ל"ח) דִּלְר"ח ל"ל הַכְּנֵה דְרַבָּה וּמַמְיֵלָא לֹא דָרַשׁ כָּלֵל מִן הַפְּסוּק וְהַכִּינוּ אֵת אֲשֶׁר יְבִיאוּ דְּאִין יו"ט מְכִין לְשַׁבַּת וְלֹא יִדַּעְנוּ כָּלֵל מִן אִיסוּר הַכְּנֵה וְעִי רְמַב"ן מְלַחְמוֹת פְּסָחִים שָׁם וּבְר"ן שָׁם דְּמַצֵּד זֶה הַנְּכַרְחוּ דְּקִי"ל כְּרַבָּה דְּאֲמַרִּינֵן הוּאִיל פִּינֵן דְּקִי"ל הַכְּנֵה דְרַבָּה וּלְר"ח ל"ל כָּלֵל תּוֹרַת הַכְּנֵה א"כ הַדָּר יִקְשֶׁה פִּינֵן דְּאֲמַרִּינֵן מִתּוֹךְ לְהַתִּיר אָף שְׁלֵא לְצוֹנְרָה כָּלֵל וְע"כ דְּכָל מְלֹאכָה שְׁהוּא לְצוֹנְרָה אֲנָכֵל נֶפֶשׁ לֹא נֶאֱסָר כָּלֵל בִּיּו"ט דְּלֹא הִי כָּלֵל לֹא תַעֲשֶׂה מְלֹאכָה וְהָא דְכ' אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ לְסִימְנָא בְּעֵלְמָא הוּא דְכְתִיב שְׁכָל מְלֹאכּוֹת הַצָּרִיכּוֹת לְאָכִיל' יִהְיוּ מוֹתְרוֹת בִּיּו"ט וּכ"כ בִּש"מ פְּתוּבוֹת שָׁם וּבְמַגִּינֵי שְׁלֵמָה מִס' בִּיצֵה בְּדַעַת רִש"י עִי"ש וְא"כ הַדָּר יִקְשֶׁה לְר"ח אֲמַאי לִזְקָה נִיהוּ דִּלְר"ל הוּאִיל מ"מ הִיכִי יִחְלֹק עַל סְבֵרַת מִתּוֹךְ וּבְמַגִּינֵי כ' לְתַרְזֵן דְּאֵע"ג דְּהַתִּירָה הַתּוֹרָה כָּל מְלֹאכּוֹת אֵלוּ שְׁהֶם בְּאֲנָכֵל נֶפֶשׁ לֹא הַתִּירוּ אֲלֵא בִּזְמַן שְׁרֵאוּיָם לְעֵשׂוֹת בְּהֶם אֲנָכֵל נֶפֶשׁ דְּהֵינְנוּ קוֹדֵם אֲכִילָה אֲזִי מוֹתֵר מִטַּעַם מִתּוֹךְ אָכֵל מִיּו"ט לְחוּל שְׁהוּא לְאַחַר אֲכִיל' וְאִינוּ רֵאוּי לְבוֹ בִּיּוֹם לְאֲנָכֵל נֶפֶשׁ בְּהָא לֹא אֲמַרִּינֵן מִתּוֹךְ וּבְזֶה נִחְלְקוּ רַבָּה וּר"ח אִי אֲמַרִּינֵן הוּאִיל וְאִי מְקַלְעֵי אֲוֹרְחִים דְּהַדָּר חֲזִינָא לְאֲנָכֵל נֶפֶשׁ עַכ"ד וְיִשׁ לְהַתְעוֹרֵר בְּזֶה דְּלֹא מְצִינוּ דְּבָר שְׁיִהְיֵ' בְּחֻצֵי יוֹם אֲסוּר וּבְחֻצֵי יוֹם מוֹתֵר בְּשַׁלְמָא אִם נֶאֱמַר

דלא התיירה התורה אלא לצורך אנוכל נפש ושללא לצורך אסור שפיר יש חילוק דלצורך התיירה התורה ושללא לצורך אסרה אבל אם נאמר דאף שללא לצורך כלל מלאכה שהיא באנוכל נפש לא נאסרה מנין לנו לומר דיש חילוק ביו"ט עצמו בזמנו בין קודם אכילה ובין אחר אכיל' ויהי' חילוק בשיעורו של יום ודומה לזה מבואר בש"ס שבת (דף קי"א) וביצה (דף י"ח) בחושש בשינוי לא יגמע בהן את החומץ אבל מטביל פדרכו ואמרין הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי ועי' שם ברש"י דהואיל דקודם אכילה שרי דנראה כחפץ בבליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי דאין חילוק בשיעור של שבת ואם נאמר דיש בדאוריית' כגון זו דבר שיהי' חלוק ביום עצמו דיש זמן המותר ויש זמן האסור וקודם אכילה מותר אף שללא לצורך ואחר אכילה אסור שללא לצורך למה לא גזרו פן חז"ל דלאחר טבול יהי' אסור לגמוע ולבלעו וקודם טבול מותר א"ו פינו דלא מצינו זה באיסור דאוריית' לא גזרו חז"ל בזה: ונראה דדעת רש"י ורמב"ם כמ"ש הרמב"ן על התורה (פרשת אמור) דרש"י כ' שם בפ' הפסוק כל מלאכת עבודה ל"ת למלאכת דבר האבד אתי דאפי' מלאכות החשובות לכם עבודה וצורך שיש חסרון פיס בבטלה שלהם אסרה התורה והרמב"ן השיג ע"ז דא"כ ראוי שיאמר אף בשבת פן ועוד א"כ חולו של מועד רמוז בתורה.

לכך פי' דמלאכה שהיא לצורך אנוכל נפש אינו עבודה רק לתענוג ולהנאה ומלאכת עבודה היא מלאכה המשמרת לעבודת קננו לכן בחג המצות שאמר כל מלאכה לא יעשה הנצרך לפרש אף אשר יאכל לכל נפש ובשאר ימים טובים יקצר ויאמר כל מלאכת עבוד' לאסור שאינו של אנוכל נפש ולהודיע שאו"נ מותר ועי"ש מה שהביא מספרי כל מלאכת עבודה מגיד שאסור בעשיית מלאכה מנין להתיר בו או"נ נאמר פאן מקרא קדש ונאמר להלן כו' וכתב לפרש דעבודה נמי משמע טורח ועמל שאדם עובד בו לאחר מלשון עבדות וא"כ הי' אפשר שמלאכות קלות אע"פ שאינן או"נ ואדם עושה להנאת עצמו מותרות ושיהי' או"נ מרובה שהשמש עובד בו לרבו אסור לכן שאל מנין שהיתר הנה הוא באו"נ עד שנתיר כל או"נ אפי' בטורח ונאסור כל שאר המלאכות שאפי' הקלות שבהם מלאכת עבוד' איקרו ת"ל מקר' קודש לגזירה שנה ששם באת כל מלאכה לאסור וכל או"נ להתיר יעו"ש באנרף וזה ג"כ פונת המ"מ ריש הלכות יו"ט והלח"מ מרגיש שם ומדקדק בדברי המ"מ ועיין פ"מ בפתיחה לה' יו"ט (פ"א אות ז) והמענין היטב ברמב"ן וראה דלא קש' כלל ההרגשים שלהם ואין להאריך העולה מזה דמלאכת עבודת עבד לרבו אשר היא באו"נ הותרה פינו שאינו באמת עבודה אם הי' עושה לעצמו פינו שהיא באו"נ איננו עבודת עבד רק לתענוג ולהנאה לכן גם לרבו מותר ומלאכה שאינו לצורך או"נ אף שהוא דבר קל אסרה התורה ויש לומר דגם דעת רש"י פן וסובר דהא דהתיירה התורה אף אשר יאכל לכל נפש דמלאכת או"נ שאינו עבודה אם עושה לצורך מותר אף שללא לצורך כלל פינו דעכ"פ אינו עבודה פינו דאינו צריך לזה כלל רק שעושה להנא' ולתענוג ומתעסק בעלמא לכך ל"ב צורך כלל משא"כ כשעושה מיו"ט לחול שאיננו לתענוג רק לצורך חול זה אף דהוי באו"נ מ"מ הוי מלאכת עבודה ולא התיירה התורה כלל והי' ס"ד דבר שיש בו הפסד ממון אם לא יעשהו היום הוי כמו צרכי היום לכך כתב רש"י פינו דאין צורך לו בו היום אף שהוא מתענג במלאכתו שלא יפסיד והוי פעין מלאכת או"נ וצרכי היום מ"מ פינו דאין לו בו צורך היום ומכין בזה לחול נקרא מלאכת

עבודה ואסרה התורה וזהו פונת רש"י בפירושו התורה לאסור דבר האבד ושיש בו הפסד מדכתיב מלאכת עבודה.

שוב ראיתי שהרגיש קצת מזה בס' פנים יפות פ' אמור עכ"פ י"ל דזה כונ' רש"י להתיר במלאכת או"נ מטעם מתוך אף שלא לצורך כלל פינו דאינו מלאכת עבודה רק לתענוג משא"כ פשיש בו צורך ועיקר הצורך לחול אפי' נקרא מלאכת עבודה ולא שייך לומר בזה מתוך פינו דמלאכת עבודה לא הותרה כלל וי"ל דזה פונת הש"מ מס' פתובות במה שכ' הטעם דאופ' מיו"ט לחול דאסור מה"ת למאן דל"ל הואיל מטעם הכנ' היינו פינו שפכין לחול הוי מלאכת עבודה וזה פשוט: וראיתי בפ"מ שם שהסכים לדעת הפ"ח בדעת הרמב"ם דסובר דלא אמרינו מתוך רק בהוצאה והבער' בלבד ולא בשאר מלאכו' אף בשחיטה וכדומה וכ' הפ"מ להביא רא' לזה מהא דשוחט המסונקת דמבואר דלת"ק בעינו נמי שיהיה שהות לאכול פזית אע"פ שאינו אוכל מטעם הואיל ולמה לי שהות תיפוק לי' מטעם מתוך דהא מפתח של פלים וממון חשיב צורך היום שלא יגנב ממנו כמ"ש בש"ע (סי' תקי"ו) ה"ד מסונקת הפסד ממון הוי צורך קצת ול"ל שהות וכ"ש אם נאמר דלא בעינו צורך קצת קשה טובא דניהו דמדברין אסור הא מפני הפסד ממון התירו בלא בדיקה עי"ש ולמ"ש לדעת רש"י ודאי לא קש' פינו דאם אין שהות עיקר מלאכתו לצורך חול והוי מלאכת עבודה שלא הותרה ביו"ט ואף לשיטת התוס' דבעינו צורך קצת ובמקום צורך קצת דמותר חשיב הפסד ממון צורך קצת היינו בהוצאת מפתח דאינו עוש' שום מלאכ' לצורך חול דג"כ לא חשיב מלאכת עבודה רק הנאה ותענוג שלא יגנב אבל היכא דעיקר המלאכה לצורך חול הוי מלאכת עבודה דלא הותרה ביו"ט.

עוד הביא שם רא' מהא דאיבעיא לן בש"ס בעוף שגדרס מהו לשחטו ביו"ט ואם נאמר מתוך לגבי שחיטה הוי צורך היום קצת ומכ"ש לדעת רש"י ולמ"ש ג"כ אינו רא' כלל לא מפני לדעת התוס' דבעי צו"ק האיבעיא הוא אם צריך שיהי' בבירור צורך אז התירה התורה מדכתיב אף אשר יאכל היינו מה שביבירור ראוי לאכול התירה התורה או אף מה דראוי מספק וכן לדעת רש"י אף שלא לצורך כלל מותר היינו במקום דלא הוי מלאכת עבודה רק לתענוג ולהנאה אבל להכין לחול אסור דהוי מלאכת עבודה ולכן האיבעיא במקום דיש ספק דילמא יתברר שתהי' טריפה ול"ה מלאכת או"נ רק מלאכת עבודה להכין לצורך חול לנכרים או לכלבים ובדאי איירי במקום דטוב יותר שיהי' בשר שחוטטה וטריפה מטריפה או נבל' וי"ל דאסור פינו דלא יהי' בו צורך היום ורק צורך מחר ויהי' מלאכת עבודה שאסרה התורה: וי"ל מה"ט דהתורה אסרה מלאכת עבודה ובכלל זה מה שהשמש עושה לרבו הוי בכלל עבודה רק פל' או"נ אף בטורח מותר מדכ' מקרא קדש לגז"ש פל' או"נ להתיר וכמו שכת' הרמב"ן לכן דעת מהרי"ו המובא ברמ"א (סי' תקכ"ז) דהמתענה ביו"ט אסור לבשל לאחרי' אף לצורך בו ביום פינו דאינו יכול לבשל לעצמו והיינו טעמ' פינו דבאמת הוא מלאכ' עבודה מה שהשמש לאחרי' רק פינו שמוותר לעשות לעצמו צרכי אכילה מותר לעשות גם לאחרי' אבל פינו דאסור לעשות לעצמו ממילא הוי לגבי אחרים מלאכת עבודה ועיין צ"ח ביצה (דף י"ב) שרצה לומר דדינו דמהרי"ו הוא מדאורייתא יעוי"ש אולם בא"ר (סי' תקצ"ז) הביא חולקי' על מהרי"ו וגם הביא דאף למהרי"ו ליכא אלא איסורא דרבנן וקצת י"ל ממה דכ' בתורה יעשה בציר"י הוא לבדו יעשה לכם משמע דהתיר' התורה בפירושו אף

שְׁאֵחָד יַעֲשֶׂה לְחַבְרֵוֹ שׁוֹב רְאִיתִי בּב"ח (ס"א תצ"ה) שֶׁכ' פֶּן דַּקְרָא דִּיעֲשֶׂה בָּא לְכַפּוֹת בֵּין עֵי"י עֲצָמוֹ בֵּין עֵי"י אַחֲרֵי אֶף יִשְׂרָאֵל עֵי"ש וּמ"ש שֶׁם הַצַּל"ח בְּפִירוּשׁ הַש"ס בְּסוּגְיָא דְהוֹאִיל דְקָאָמַר הוֹאִיל וְאִי מְקַלְעֵי לִי אֹרְחִים חֲזִי לִי וְלָמָּה לֹא אָמַר חֲזִי לְהוּ וְהַעֲלֵה ע"פ שֵׁיט' הַמַּהְרִי"ו הַנּוֹז' דְמַיְיִרִי בְּמַתְעֵנָה וְחֲזִי לִי אִי מְקַלְעֵי אֹרְחִים יִתִּירוּ נְדָרוֹ עֵי"ש דְבָרֵי תְמוּהִין עַד לְמָאָד הָא לְהַדְיָא מְבֹנָאָר בְּש"ס שֶׁם (נַף מ"ח) אָבֵל הֵכָא דְלֹאֹרְחִים הוּא דְחֲזִי לְדִידֵי לֹא חֲזִי וְכֵן מִמָּה דְקָאָמַר שֶׁם אָבֵל הֵכָא דְחֲזִי מִיֵּהֶת לְאֹרְחִים מְכַל זֶה מְבֹנָאָר דְמַצַּד דְחֲזִי לְאֹרְחִים קָאָתִינֵן עֲלֵי וְכִמוֹ שְׁפִי רִש"י: וְהִנֵּה אֶף לְדַעַת רִש"י וְרַמְבַּ"ם מ"מ מְדַרְבְּנֵן אָסוּר הוֹצָאָה שְׁלֵא לְצוֹנְרָה בְּמְבֹנָאָר לְהַדְיָא מְדַבְּרֵי רִש"י פִּינֵן דִּישׁ הוֹצָאָה מֵה"ת פְּגוֹן בְּמַכִּין לְחוֹל כַּמ"ש גָּזְרוּ בְּמִיָּדִי דְהָיִ טְרַחָא דְלֹא צָרִיךְ פְּגוֹן אָבְנִים וְכ"כ הַמ"מ בְּדַעַת הַרְמַבַּ"ם וְכַתֵּב דַּל"צ לְהַזְהִיר אִיסוּר דְבְרִיָּהֶם בְּהוֹצָאָת אָבְנִים לְפִי שֶׁכ' בְּפָרָק הַזֶּה שְׁפֵל שְׁאֵסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבַּת אָסוּר לְטַלְטְלוֹ בִּיּו"ט אֲלֵא לְצוֹנְרָה אֲכִילָה וְכַתֵּב וְדִין הַבְּעֵרָה מְבֹנָאָר בְּדִי"ב דַּר"י סוֹבֵר כִּי הֵיכָא דְאָמְרֵי ב"ה מְתוּף בְּהוֹצָאָה ה"נ בְּהַבְּעֵרָה וְהִנֵּה מִש"ס דְבִיצָה מְבֹנָאָר רַק דְאָמַר ר"י הַבְּעֵרָה וּבִישׁוּל אֵינּוּ מְשַׁנָּה הֵינּוּ לְלִקּוֹת דְמַדְאֹרֵייתָא אָמְרִינֵן מְתוּף אָבֵל שְׁיֵהִי מוֹתֵר אֶף מְדַרְבְּנֵן שְׁלֵא לְצוֹנְרָה אֵינּוּ מְבֹנָאָר וּמִשְׁמ' מַד' הַמ"מ דְהַרְמַבַּ"ם דְכּוֹלֵל הוֹצָאָה וְהַבְּעֵר' בְּיַחַד וְכִמוֹ בְּהוֹצָאָה שְׁלֵא לְצוֹנְרָה אָסוּר עַכ"פ מְדַרְבְּנֵן פֶּן נָמִי בְּהַבְּעֵרָה אָמְנָם לְכַאוֹר' מְסוּף דְבָרֵי הַמ"מ שֶׁהֵבִיא דְבָרֵי יְרוּשְׁלַמִי דְבִיצָה מֵהוּ לְהַדְלִיק גַּר שֶׁל אֲבֵטְלָה כּו' לֹא תִבְעֵרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבַּת בְּשַׁבַּת אִי אַתָּה מְבַעֵיר אָבֵל מְבַעֵיר אַתָּה בִּיּו"ט וּמְסִיק אֶף דַּר"י אָמַר לֹא תִאָּסוּר וְלֹא תִשְׁרִי לֹא סְמָךְ עֲלֵיו רַבִּינוּ פִּינֵן דְבַגְמַרְתִּינוּ ר"י עֲצָמוֹ הַשְּׁנֵה אוֹתוֹ.

וּמִשְׁמַע דְגַר שֶׁל אֲבֵטְלָה הֵינּוּ שְׁלֵא לְצוֹנְרָה פְּלֵל וְאֵעִפ"כ מוֹתֵר אֶף מְדַרְבְּנֵן אוּלַם א"כ אֵין רֵאִי מִמָּה דַּכ' הַמ"מ פִּינֵן דְבַגְמַרְתִּינוּ ר"י עֲצָמוֹ הַשְּׁנֵה אוֹתוֹ הָא לֹא הַשְּׁנֵה רַק מְדְאֹרֵייתָא וְשְׁלֵא לְלִקּוֹת אָבֵל מְדַרְבְּנֵן אֲדַרְבָּא כְּמוֹ דְאָסוּר הוֹצָאָה שְׁלֵא לְצוֹנְרָה עַכ"פ מְדַרְבְּנֵן פֶּן נָמִי הַבְּעֵרָה אָסוּר מְדַרְבְּנֵן וְע"כ צ"ל דְהַפִּי' גַּר שֶׁל אֲבֵטְלָה כְּמוֹ"ש הַר"י הַמּוֹב' בְּב"י (סְקִי"ד) שְׁמַדְלִיקוּ לְכַבּוֹד דְאִילוּ לְבַטְל' מִשְׁשׁ פְּשִׁיט' דְאָסוּר וּמ"ש הַב"י דְמַדְבְּרֵי הַרְמַבַּ"ם מִשְׁמַע דְמוֹתֵר לְהַדְלִיק גַּר שֶׁל אֲבֵטְלָה וְהֵבִי' דְבָרֵי הַמ"מ הֵינּוּ ג"כ גַּר שֶׁל כְּבוֹד וְעֵי"ש בְּב"ח וְרֵאִיתִי בְּשַׁע"מ שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַמ"מ שֶׁהָרִי בִירוּשְׁלַמִי גּוֹפֵי' בְּפ"א דִּיּו"ט קָאָמַר ר"ח בְּשֶׁם ר"י דְהַמְבַּשֵּׁל גְּבֵלָה בִּיּו"ט אֵינּוּ לוֹקָה שֶׁהוֹתֵר מְכַלֵּל בִּישׁוּל הָרִי דַּס"ל לַר"י דְאָמְרִינֵן מְתוּף וְא"כ לְפִי דַעַתוֹ הִירוּשְׁלַמִי סוֹתֵר אֶת עֲצָמוֹ עֵי"ש וְלֹא יִדַּעְתִּי מֵאִי קִשְׁיָא לִי הָא גַם הוּא בְּעֲצָמוֹ כ' שֶׁם בְּדַעַת הַמ"מ דְבַכָּל מְלֹאכָה שֶׁהִיא בְּאו"נ עֲצָמוֹ אָמְרִינֵן מְתוּף כְּמוֹ בִישׁוּל נְאֻפְיָה רַק בְּמַכְשִׁירֵין שְׂאִינָם בְּאו"נ עֲצָמוֹ לֹא אָמְרִינֵן מְתוּף רַק בְּהוֹצָאָה וְהַבְּעֵרָה וְע"ז הֵבִיא הַמ"מ הַטַּעַם בְּהַבְּעֵר' מְטַעַם דַּכ' לֹא תִבְעֵרוּ בְּיוֹם הַשַּׁבַּת אָבֵל בִּיּו"ט מוֹתֵר וְאָמְרִינֵן מְתוּף וְעַל זֶה כ' דְאָף דְבִירוּשְׁלַמִי אָמַר ר"י לֹא תִאָּסוּר וְלֹא תִשְׁרִי מ"מ בְּגַמְרַתִּינוּ הַשְּׁנֵה לְהוֹצָאָה וּמִירוּשְׁלַמִי דְפ"א אֵין פְּאָן סְתִיר' דְשֶׁם לֹא אָמַר ר"ח מִשְׁשׁ ר"י רַק הַמְבַּשֵּׁל גְּבֵלָה וְאֵינּוּ מְזַפִּיר הַבְּעֵרָה וּבִישׁוּל דְהָיִ בְּאו"נ עֲצָמוֹ אָמְרִינֵן מְתוּף אָבֵל בְּהַבְּעֵרָה י"ל עֲדִינֵן דְאֵינּוּ מְבֹנָר רַק מִמָּה דְאָמַר בְּגַמְרַתִּינוּ פּוֹק תְּנִי לְבָרָא הַבְּעֵר' וּבִישׁוּל אֵינּוּ מְשַׁנָּה כּו' דַּלְב"ה הֵכִי נָמִי מְתוּף שֶׁהוֹתֵרָה הַבְּעֵרָה לְצוֹנְרָה הוֹתֵרָה נָמִי שְׁלֵא לְצוֹנְרָה הָרִי דְמְסִיק דְשְׁנֵה לְהוֹצָאָה וְז"פ וּבְרוּר: אֶף מְדַבְּרֵי תוּס' בִּיצָה (נַף כ"ג) מְבֹנָאָר דְסוֹבֵר בְּדַבְּרֵי יְרוּשְׁלַמִי הַנּוֹז' דְמֵאֵן דְמַתִּיר הַבְּעֵר' שְׁלֵא לְצוֹנְרָה הַטַּעַם מִשׁוּם דְהַבְּעֵר' לְלֹא יִצָּאֵת

ואף שלא לצורך פלל מותר וכן מבואר מדברי הר"ן וקשה לכאורה למה אמר ר"י לא תאסור ולא תשרי הא ר"י אמר הלכה כסתם משנה וסתם משנה (פ"ב) אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט וע"ש בש"ס או מקר' והנותר ממנו עד בוקר או מטעם דיו"ט הוי עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה הרי דהבערה שלא לצורך אסור ועי"ש בתוס' שיטת ריב"א דאף דיכול להנות בשמן שרפה דהבערה זו אינו לצורך הנאתו אלא לשם מצוה ולא דחי' יו"ט כמו נדרים ונדבות ואם הבער' שלא לצורך ג"כ מותר דלא נאסרה ביו"ט וכמ"ש תוס' פסחים (דף ה') משם ריב"א דאי ללא יצאת לא הי' אסור ביו"ט דאין שם מלאכה עליו וא"כ אמאי אין שורפין תרומה טמאה ביו"ט וכן במשנה דפסחים (פ"ז) העצמות והגידין והנותר ישורפו בט"ז שאין דוחין לא את השבת ולא את היו"ט הרי דיש סתם משנה דאסור הבערה ביו"ט ואמאי אמר ר"י לא תאסור ולא תשרי בשלמ' לדעת המ"מ וסייעתו דר"י מטעם מתוך אתי עלה ושללא לצורך פלל אסור עכ"פ מדרבנן אתי שפיר דמצוה שאינה חובת היום ואינה הנאת הגוף לא אמרינן מתוך וכדעת הפוסקים המובא בכ"מ (פ"ג מחמץ) ובאו"ח (סי' תמ"ו) ואף דהם פתבו זאת לשיטתם דמדאורייתא בעי צורך קצת אז לא סגי רק בצורך הנאת הגוף או חובת היום אבל לדעת רש"י והרמב"ם דמד"ת מותר אף בלא צורך פלל רק מדרבנן אסור אמאי תאסר לשורף הנותר ולמ"ש תוס' פתובות (דף ז') במוצא חמץ ביו"ט הטעם דאינו שורף אותו משום דהוי מוקצה ואסור לטלטלו י"ל נמי בעצמות ונותר דהוי מוקצה ולכך אסור לשורפו אולם עדיין יקשה אמאי אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט פינן דלא אקצי מדעתו ועומד לכך להדליק ועיין רא"ש מס' ביצה (דף י"ב) שהקשה על רש"י מהא דאין שורפין קדשים ביו"ט וכבר כ' בס' מג"ש לישב לרש"י לשיטתו שכתב (דף כ"ז) הטעם דאף להאכיל לכלבו אסור דרחמנא אחשבה להבערתו הלכך מלאכה הוא ועוד מתרץ דצורך גבוה הוא וזה הפל אתי שפיר לדעת רש"י אבל לדעת הרא"ש פנראה מדרבנן ג"כ שסובר בפ"י נר של אבטלה שלא לצורך פלל ועיין בקרבן עדה בירושלמי שם וההיתר הוא מדכ' ביום השבת אבל ביו"ט הבערה מותר יקשה לדידנ' ג"כ על ר' יוחנן דאמר לא תאסור ולא תשרי הא ר"י אמר הלכה כסתם משנה ויש לנו ב' סתמות דאסור הבערה ביו"ט.

ועיין או"ח (סי' תמ"ו) בטור משם אהיו רבינו יחיאל דמתיר לשורף במצא חמץ בביתו ביו"ט אם לא בטלו מטעם מתוך וחושב צורך מצוה לצורך קצת ויקשה לדידנ' גם כן מהא דאין שורפין עצמות ונותר: ולכאורה יש לומר להמבואר בירושלמי (פ"ב) דשבת בזר שהקטיר בשבת דר"י מחייב משום מבעיר ור' יוסי מחייב משום מבשל וקאמר משום איכול אברים ופדרים ושהיו מתאפלין ע"ג המזבח כל הלילה ופריה ע"ד דר"י דאמר משום מבשל מה בישול יש פאן ומתרץ מפנין שהיא רוצה באיפולן כמבשל הוא עי"ש והי' נראה דקי"ל כר' יוסי לגבי ר' יהודא אף מש"ס יבמות (דף ל"ג) דפריה זר ששימש בשבת במה אי משום הבערה הא אמר ר' יוסי הבערה ללא יצאת ולא משני משום מבשל משמע דש"ס דילן סובר דלא שייך מבשל במה שמקטיר ע"ג מזבח ועיין בס' ח"ס יו"ד (סי' צ"ב) שכתב המדליק נר בשבת אין בו משום בישול אלא משום הבערה ואף למ"ד מלאכה שאצל"ג חייב לית בי' משום מבשל דמלאכת שבת בעינן שיהיה פיוצא בו במלאכת המשפן ושם הנה בישול הסממנים שדבר המבושל הנה בעולם

וְהָיָה צָרִיכִים לוֹ וְעַכְפִּי נִשְׁאָר בְּעוֹלָם אָבֵל כְּשֶׁפָּלָה וְנֶאֱבָד וְאַחַר הַבְּיָשׁוּל לֹא נִשְׁאָר בְּיָדוֹ מְאוּמָה בְּשֶׁבֶת פֶּטוּר עִי"ש בְּנוֹעַם דְּבָרָיו וְהָיָה רְאֵיהָ לְדַבְּרָיו מִש"ס יְבִמּוֹת הַנּוֹז'.

אוּלָם מִדְּבָרֵי סֶפֶר יִרְאִים (ס' ק"ב) שֶׁכִּי דְבָרֵי רַב אֶחָא בְּרַ עוֹקְבָא בְּמַס' שְׁבֵת הָאֵי מֵאֵן דְּנִשְׁדָּא סִיכְתָא לְאַתּוּנָא חֲתִיב מְשׁוּם מְבִשָּׁל פִּירוּשׁ שְׁמֵי הַלְחָלוּחִית מִן הָעֵץ מְתַבְשָּׁלִין מְבִנְאָר אָף דְּגוּף הָעֵץ הַנִּשְׁאָר א"ב בְּיָשׁוּל רַק מִי הַלְחָלוּחִי מְתַבְשָּׁלִין וּמְתַיִבִישִׁים וְלֹא נִשְׁאָר מִהֶם מְאוּמָה מ"מ חֲתִיב מְשׁוּם מְבִשָּׁל כִּינּוּן דְּנִתְבְּשָׁל הַמַּיִם טָרַם שְׂתִיבִישׁ הָוֵי מְלֹאכֶת בְּיָשׁוּל וְאָף דְּהָוֵי מִשְׁאַצֵּל"ג סוֹבֵר דְּחֲתִיב וְעֵינֵן חִידוּשֵׁי ר"ן שְׁבֵת (דָּף ע"ד ע"ב) דַּכ' וְלִיכָא לְמִימַר דְּלִגְבֵי שְׁבֵת נִמְי כִּינּוּן דַּא"צ לְאוֹתוֹ בְּיָשׁוּל הו"ל מְלֹאכָה שְׁאַצֵּל"ג וְעוֹד דְּבַר שְׁאַיִנוּ מְתַפְנוּן דְּהָא כִּינּוּן דַּאִי אֶפְשָׁר בְּלָאוּ הַכִּין פַּס"ר הוּא וְחֻשְׁבִּינוּ לִיהָ כְּמְלֹאכָה הַצֵּל"ג דְּהָא בְּיָשׁוּלֵי וְשִׁרְוֵי מְנָא בְּאִין כְּאֶחָד וּדְבָרָיו צָרִיכִין בְּיָאוּר הָא מ"מ אַצֵּל"ג הַבְּיָשׁוּל.

וְצ"ל כִּינּוּן דְּצָרִיף הַבְּיָשׁוּל שְׂתִיבִישׁ הָוֵי צֵל"ג וְעֵינֵן תּוֹס' יִשְׁנִים פ"א דְּשְׁבֵת עַל מְתַנִּיתוּן דַּאִין נוֹתְנִים אֲנִינֵן שֶׁל פֶּשְׁתָּן לְתוֹף הַתַּנּוּר וְכֵן מְבִנְאָר מִדְּבָרֵי מְרָדְכֵי מַס' שְׁבֵת בְּהָא דְאַסֵּר לְנִגְבַּב דְּבַר הַשְּׁרוּי בְּמַיִם סְמוּךְ לְאַשׁ מְשׁוּם דְּהָוֵי כְּמְבִשָּׁל הַמַּיִם וְעֵינֵן ש"ע (ס' ש"א סמ"ו) וּבְלִבוּשׁ שָׁם וּמַג"א וַא"ר דְּהָוֵי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא מְטַעַם מְבִשָּׁל בְּשֶׁבֶת אָף דַּא"צ לְזַהָּ שְׂמִתְבְּשָׁל וּלְפִי"ז הָא דְּמְבִנְאָר ש"ס בִּיצָה (דָּף כ"ב) הַנּוֹתָן שְׁמֵן בְּנֵר חֲתִיב מְשׁוּם מְבַעֵיר חֲתִיב נִמְי מְשׁוּם מְבִשָּׁל.

וְעֵינֵן רַש"י שְׁבֵת (דָּף ע"ד ע"ב) הָאֵי מֵאֵן דְּעֵבִיד חֲבִיתָא דַּכ' וּמְצָרְפוּ בְּתוֹכוֹ הָרֵי מְבִשָּׁל אָף דְּשָׁם ג"כ נִשְׁרַף הַלְחָלוּחִית מ"מ הָוֵי מְבִשָּׁל. שׁוּב רְאִיתִי בַּס' ח"א דְּעַמְדָּא בְּדְבָרֵי יְרוּשְׁלָמֵי הַנּוֹז' מִיְבִמּוֹת הַנּוֹז': אוּלָם י"ל לְמָה דְּהִקְשָׁה בַּס' ח"ש בְּהָא דִּיבְמּוֹת אִמָּאֵי חֲתִיב עַל הַקְּטֵר' בְּזֵר הָא הָוֵי מְקַלְקֵל וְהַגָּאוּן בַּעַל חֲנֻת דַּעַת הַשִּׁיב לוֹ שְׂמִתְקֵן שְׂמִבְעַר קַדְשִׁים פְּסוּלִים וְעֵינֵן מ"ש בְּזַהָּ לְעֵיל בְּדִינֵי שְׁבֵת (ס' ל') א"כ י"ל לְעוֹלָם בְּמְבִשָּׁל וְאַח"כ פָּלָה וְנֶאֱבָד ג"כ חֲתִיב מְשׁוּם בְּיָשׁוּל רַק הַש"ס דִּילֵן סוֹבֵר דְּהָוֵי לְעַנְנֵן זֶה מְקַלְקֵל דְּבַמָּה דְּמִתְבְּשָׁל בְּטָרַם שְׂמִבְעַר מִן הָעוֹלָם לֹא מְתַקֵּן רַק קְלִקוּל וְאִם נֹאמַר כֵּן יִקְשָׁה מַה מִּיִּיתִי בִירוּשְׁלָמֵי דְּבִיצָה רֵאִילְהִתִּיר לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל אֲבִטְלָה מְדַכ' ל"ת אִשׁ בְּיוֹם הַשְּׁבֵת הָא בִּיו"ט שְׂרִי נִיהוּ דְּהִבְעָרָה מוֹתֵר בִּיו"ט מ"מ הָא הָוֵי מְלֹאכֶת בְּיָשׁוּל ג"כ דְּהַשְּׁמֵן שְׂבִיבֵר מְתַבְשָּׁל.

בְּשִׁלְמָא לְהַמְפָּרְשִׁים דְּאַיִרֵי בְּנֵר שֶׁל כְּבוֹד וּמְטַעַם מִתּוֹף אֲתִינּוּן עָלֶיהָ דְּהָוֵי צְנוּרָה קִצָּת י"ל לְעַנְנֵן בְּיָשׁוּל לֹא אִיכְפַת לָן דְּזַהָּ בְּנִדְאֵי מוֹתֵר מְטַעַם מִתּוֹף דְּהָוֵי בְּאוֹכֵל נֶפֶשׁ עֲצָמוֹ רַק בְּהִבְעָרָה הַאֲבַעֲיָא דְּהָוֵי כְּמוֹ מְכַשִּׁירִין וְכַמ"ש בְּדַעַת הַמ"מ וְע"ז מְבִיא מְקַרָּא.

אָבֵל לְמָה דְּמִשְׁמַע מְרַא"ש דְּאָף שֶׁלֹּא לְצְנוּרָה כָּלֵל אִיִּירֵי יִקְשָׁה הָא עַכ"פ הָוֵי מְבִשָּׁל ג"כ וְכַמְבִּנְאָר מִן יְרוּשְׁלָמֵי שְׁבֵת הַנּוֹז'. וְע"כ מְוַכְרַח לומר דְּדַעַת הַסוֹבְרִים דְּאַיִרֵי בְּנֵר שֶׁל בְּטָלָה מִמֶּשׁ לֹא צְנוּרָה ס"ל דְּהָא דִירוּשְׁלָמֵי שְׁבֵת דוֹקָא בְּמַעְלָה קַדְשִׁים עַל גְּבִי מְזַבַּח כִּינּוּן שְׂרוּצָה בְּאִיכּוּלָן כְּמְבִשָּׁל הוּא דְּכִינּוּן דְּרוּצָה שְׂתִיבִישׁ וְאִינָם מְתַאֲפְלוּ עַד שְׂתִיבִישׁוּלוֹ קוֹדֵם לְכֵן הָוֵי לְעַנְנֵן בְּיָשׁוּל ג"כ מְלֹאכֶת מְחֻשְׁבֶּת דְּרוּצָה שְׂתִיבִישׁ לְנַחֲוֹחַ מִשְׁא"כ בְּמְדִלִיק הַנֵּר דַּאִינוּ רוּצָה בְּבִישׁוּל ל"ה רַק הַבְּעָרָה בְּלִבָּד וְאָף דְּמִמִּילָא מְתַבְשָּׁל וְהָוֵי פ"ר מ"מ כִּינּוּן

דלא נשאר פלום ממה דנתבשל ל"ה דומיא דבישול שהיה במשפן אבל באברים ופדרים
פינן דרוצה באיכולן הוי כמבשל בטרם שנתאכל וכשעדיין הדבר בעולם.

ולפי"ז י"ל דמדליק בשמן שריפה ביו"ט אסור משום מלאכת הבישול דג"כ רוצה
באיכולן ולקיים מצות שריפה ובישול שלא לצורך לא נתמעט ממה דכתיב לא תבערו
[נאף דבש"ס שם קאמר מה"מ וקאמר דיו"ט הוי עשה ול"ת דלמא משום דהוי תרי לאונן
של הבערה ובישול וי"ל דקאמר למאן דסובר הבערה ללא ומותר ביו"ט ולא יש בו רק
מלאכת בישול והי"ס דדוחה העשה לל"ת והיה מיושב קושית תוס' קידושין (דף ל"ד)
דנשים יהיו מותרין להדליק בשמן שריפה די"ל לדידן אסור דהוי תרי לאוין הבערה
ובישול אולם כבר כתבו המחברים להוכיח מש"ס ותוס' ריש יבמות דעשה דוחה לתרי
לאוין] אף ממתינתין דפסחים עדיין קשה דשם ל"ש בישול אחר צלי וגם בעצמות דחוק
שיהיה בישול במוח שלהן.

וע"כ צריף לומר דשם אסור מטעם מוקצה ונשאר הקושיא על רבינו יחיאל הנז' שבסי'
תמ"ו אף דסובר פינן דהוי מצוה של חובת היום דאם יעבור הק"ה ולא ישורף יתבטל
המצוה והוי צורך קצת כמו תינוק למול ולהוציא לולב וס"ת הואיל דהוי חובת היום
משא"כ בנותר ושמן שריפה דאין זמנו בהול וכן צריף לומר בדעת הר"ן דבריית פסחים
סובר במוצא חמץ ביו"ט דבלא בישול מותר לשורף מטעם מתוך ובריית מס' יו"ט מביא
דברי הרמב"ן בת"א דאין להוציא מת ביו"ט דל"ה צורך נפש ומביא ראיה משריפת
קדשים וע"כ צ"ל דסובר לחלק בין קביעות זמן או לא ועיין ספר הפלאה (דף ז') אולם
על הרא"ש יקשה פינן דסובר דמלאכת הבערה אמר ר' יוחנן לא תאסר ולא תשרי הוא
אף שלל"צ פלל ולדידיה ע"כ צריף לומר דמטעם מוקצה אין שורפין קדשים לדידן
ואמאי מותר בחמץ לדעת רבינו יחיאל וקצת יש לעיין ברמ"א (סי' תמ"ו) דכ"ג גם לשורפו
במקומו אסור ועיי"ש במ"א מדברי כ"מ דל"ה מתוך רק בהנאה השונה לכל הגוף ובה
אין הנאה לגוף עיי"ש וזה פשיטת רמב"ן בהוצאות המת ביו"ט (ובסי' תקכ"ו) פסק
הש"ע דמותר להוציאו ועיי"ש במג"א פינן דאית ביה צורך מצוה ואיפקא מסתברא
לחלק דיותר יש סברא לומר למחשב שריפת חמץ לצו"ק פינן דהוי פקבוע זמן משא"כ
במת כמו דמוכח קצת מדברי הר"ן ועיי"ש בס' הפלאה דתמה על הכ"מ דאינה הנאות
הגוף יש בקטן למולו וס"ת ולולב לצאת וחידיוש הוא שלא הביא דברי רמב"ן בת"א
המובא בר"ן מס' יו"ט דכ' להדיא כמו שכתב הכ"מ.

וע"כ צ"ל דסובר דשאני קטן למולו דהוי קביע זמן ויומא גורם וכמו שכ' המג"א לחלק
מהא דאמר רבא ש"מ מר"ע דל"ה מתוך וגם שאני קטן למולו וס"ת לקרות ולולב לצאת
שיש בהן צורך לשמחת היום וכמו שכ' ש"מ פתובות שם ועוד דזה הוי שונה לכל נפש
וכן אם היה המצוה לבערו ביו"ט הוי שונה לכל נפש אדם משא"כ פינן דהמצוה בעיו"ט
רק על צד הקרי וההזדמן בא לו המצוה לבערו זה אינו שונה לכל נפש פינן דאדרבא כל
נפש חייב לבדוק ולבטל מעיו"ט וכן הוצאות תינוק ולולב וס"ת שונה לכל נפש לקיים
מצות היום ובמת להוציאו ל"ח כ"כ קביע זמן פינן דלכבודו מותר להלינו וכן בחמץ דעת
הכ"מ דל"ה קבוע זמן פינן דזמנו הוא עיו"ט.

וּלְכֹהֵן י"ל דְּבַמַּת דַּל"ה בְּאַפְשָׁרֵי מְקוֹדֵם וְהוֹדְמָן בִּיּו"ט לְכֹהֵן פֶּסֶק לְהַקְלֵ אֶף מִדְּבָרֵי רִשְׁבֵּ"א בְּתוֹשִׁיבָה מְבוֹאָר ע"כ לְהִיפֹךְ דְּבָסִי (כ"ב) כ' אָנוּ מְקוֹבְלִים מִרְבוּחֵינוּ נ"ע שְׁאִסוּר לְהוֹצִיא הַמַּת לְבֵית הַקְּבָרוֹת בִּיּו"ט דְּהוּי פְּמוֹצִיא אֲבָנִים לְבָנֵן וְכַדְעַת רַמְבַּ"ן בְּתוֹרַת אָדָם.

וּבָסִי (ע"א) כ' לְעֵנֵן חֲמִץ בְּמִצָּא בִּיּו"ט קוֹדֵם שְׁבִטְלוֹ דְּמוֹתָר לְשָׂרְפוּ יְעוּי"ש וְע"כ צ"ל דְּהוּי יוֹתֵר קְבוּעַ זְמַן מַמַּת וּבִש"ע פּוֹסֵק לְהִיפֹךְ וְאִף דִּי"ל דְּבַחֲמִץ לְכֹהֵן אִסוּר לְשָׂרְפוּ מִטַּעַם דְּמִשְׁקָה חֲמִץ פְּדִי לְבַעֲרוּ אֵינוּ עוֹבֵר וְכַמ"ש הַמַּג"א שֵׁם מ"מ זֶה תֵּינַח בְּמִצָּא בִּיּו"ט א' אָבֵל בּו' שֶׁל פֶּסַח שׁוֹב ל"ה מִשְׁקָה ע"מ לְבַעֲרוּ וְצ"ל דְּכִיּוֹן דָּאָם מִחֲמַרְיָנוּ עָלָיו שְׁלֵא לְשָׂרְפוּ הוּי פְּאָנוּס וְאֵינוּ עוֹבֵר וְכַמ"ש הַמַּג"א שֵׁם מִשְׁא"כ לְגַבֵּי מַת וְעֵדִיּוֹן צ"ע עַל הַמַּחְבֵּר דַּמְנ"ל לְהַכְרִיעַ לְהַחֲמִיר בְּחֲמִץ וּלְהַקְלֵ לְגַבֵּי מַת וְעֵיּוֹן מ"ש הַגַּאֲרָא'וּ ו"ל (בִּסִּי תַק"כ"ו) וְכַנְרָאָה שְׁמַחֲמִיר גַּם שֵׁם וְצ"ע.

וְאוּלַי הַהוֹצָאָה הַמַּת הוּי מְלֵאכָה שְׁאֵינָה צָרִיכָה לְגוּפָה וְלֹא הוּי רַק אִסוּר דְּרַבְּנָן לְכֹהֵן מִיְקַל מִשְׁא"כ שְׁוֹרֵפֶת חֲמִץ בִּיּו"ט הוּי צָרִיךְ לְגוּף הַהִשְׁבָּתָה וְהוּי מְלֵאכָה דְּאוּרִיּוֹתָא אֶף מ"מ קָשָׁה דְּמַתִּיר בִּש"ע גַּם לְהַכִּין חֲמִין לְטְהָרָה וְע"כ אִף דְּהוּי מְלֵאכָה דְּאוּרִיּוֹתָא מוֹתֵר מִטַּעַם מַתוּף וְלָמָּה ל"א בִּסִּי תַמ"ו מַתוּף וְע"כ צָרִיךְ לומר דְּנִקְא בְּמַת דְּלֹא הִי יוֹדֵעַ מְאֵתְמוּל וְהוּי פְּזַמְנוּ הַיּוֹם מִשְׁא"כ בְּמוֹצָא חֲמִץ בִּיּו"ט דְּעִיקָר זְמַנּוּ בִּי"ד הוּי פְּדָבֵר שְׁאִפְשָׁר מַעֲיּוּט וְעִי' בִּיאוּרֵי הַגָּר"א (סִי' תַמ"ו ס"ק ג') וְע' תַּשְׁב"ץ (ח"א סִי' י"ט) דְּהַרִיב"ש לֹא רָצָה לְהוֹרוֹת לְגַבֵּי מַת לֹא לְאִסוּר וְלֹא לְהִתֵּר: וּמָה שְׁהַקְשָׁה עַל רִשְׁ"י מְמוֹנְגֵר דְּאִסְרִינוּ וְכִי גָרַע לְדַעַת רִשְׁ"י מְשָׁלֵא לְצוֹרֵךְ פְּלָל כ' הַמַּג"ש דְּהַבְּעָרָה זֹו לֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה דְּדַרְשִׁינוּ לְכָל נֶפֶשׁ דְּבַר הַשְּׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ וּל"א מַתוּף אֶלָּא בְּהַבְּעָרָה שְׁהוֹתֵרָה כְּגוֹן הַבְּעֵרַת עֲצִים וְהַדְּלָקַת גֵּר שֵׁישׁ בְּהֵם צוֹרֵךְ לְכָל נֶפֶשׁ הַתּוֹרָה נְמִי שְׁלַל"צ אָבֵל לְגַמֵּר בְּשָׂמִים הַבְּעָרָה זֹו אִסְרָה הַתּוֹרָה בְּפִירוּשׁ ע"ש וְלְכַאוּרָה יִקְשָׁה א"כ מָה קָאָמַר בִּש"ס פְּסָחִים ש"מ מִדְּר"ע דַּל"א מַתוּף שְׁהוֹתֵרָה הַבְּעָרָה לְצוֹרֵךְ הַתּוֹרָה נְמִי שְׁלַל"צ הָא הַבְּעָרָה זֹאת לֹא הִתִּירָה הַתּוֹרָה רַק בְּמָה שֵׁישׁ צוֹרֵךְ לְכָל נֶפֶשׁ הֵינּוּ לִיקְנוֹת מִן הַהַבְּעָרָה א"ו פִּינּוּ דָאִף הַבְּעָרָה שְׁלֵא לְצוֹרֵךְ מוֹתֵר דְּלֹא אִסְרָה הַתּוֹרָה הַבְּעָרָה פְּלָל פִּינּוּ דְּלַעוֹלָם הוּא לְצוֹרֵךְ נֶפֶשׁ לְכֹן מוֹתֵר אִף שְׁלַל"צ וְאַמַּאי אִסוּר לְעֲשׂוֹת מוֹגְמֵר.

וְעֵיּוֹן מ"ש בְּזֶה אַאזְמו"ר ו"ל בְּקוֹנְטֵרַס מִיָּם חֲזִים שְׁבַס' ד"ח (סִי' כ"א) וּבִש"מ פְּתוּבוֹת. בְּרַם לַמ"ש לְעִיל לִיִּישָׁב שִׁטַּת רִשְׁ"י דְּלִכְוֹ בְּאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל אִסוּר מַה"ת דְּהוּי מְלֵאכָת עֲבוּדָה מַה שְׁעוֹשָׂה לְתוֹעֵלַת מְחַר וְאֵינוּ תַעֲנוּג פִּינּוּ שְׁאִין לוֹ עַכְשָׁיו בּוֹ הַנְּאָה.

אָבֵל אִם עוֹשָׂה שְׁלַל"צ פְּלָל ע"כ אֵינוּ עֲבוּדָה פִּינּוּ שְׁאִין לוֹ תַכְלִית מִן מַה שְׁעוֹשָׂה וְאִף שְׁאִינוּ מְתַעַנְג מ"מ אֵינוּ מְלֵאכָת עֲבוּדָה אָבֵל פְּשְׁעוֹשָׂה לְתַכְלִי דְּבַר שְׁאִינוּ לְצוֹרֵךְ פֶּל נֶפֶשׁ א"כ עוֹשָׂה לְתַכְלִית אֵינָה דְּבַר וְכִיּוֹן שְׁאִין זֹאת תַעֲנוּג לְצוֹרֵךְ לְכָל נֶפֶשׁ גִּילְתָה הַתּוֹרָה לְאִסוּר מְלֵאכָה הַזֹּאת אָבֵל פְּשְׁעוֹשָׂה לְתַכְלִית מְצוּה הוּי דְּבַר הַשְּׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ: סִי' ב' לְעֲשׂוֹת מְלֵאכָה בִּיּו"ט לְצוֹרֵךְ הַנְּאוֹת הַגּוֹף מְבוֹאָר מְש"ס פְּתוּבוֹת (דָּף ז') דְּמוֹתֵר מִטַּעַם מַתוּף וְכ"כ לְהַדְיָא בְּר"ן מַס' יו"ט (פ"ב) בְּהָא דַּב"ה מַתִּירִין לְהַחֵם חֲמִין לְרַגְלֵיו וְלַעֲשׂוֹת מְדוּרָה לְהַתְחַמֵּם כְּגַדְדָה דְּכִיּוֹן דְּמַתְּנֵי בָּהּ שְׂרִי מִשּׁוּם מַתוּף וְהֵינּוּ ל"מ לְרַחוּץ בְּחֲמִין דְּהוּי פְּאוּקָל נֶפֶשׁ דְּרַחֲיָצָה פְּשִׁתְיָה אֶלָּא אִף לְהַתְחַמֵּם בְּמְדוּרָה מוֹתֵר מִטַּעַם מַתוּף.

והקשו במחברים א"כ יקשה על רבה דפריה (בדף י"ב) ממה דב"ש וב"ה בקא פליגי דלמא בעירוב והוצאה פליגי והיגו דב"ה לית ליה מתוה ותקשי ליה מתניתין דעושה אדם מדורה דשרי ב"ה מטעם מתוה א"ו דמההיא ליכא ראיה משום דהנאות הגוף תשיב כאו"נ: ולכאורה י"ל דנה תליא במתלוקת ר' יהודא ותכמים דתכמי דס"ל לאסור מכשירי אוקל נפש דדרשו מה דכ' לך למעט לך ולא לגבוה ולא התירה התורה רק צורכי או"נ ממילא הנאות הגוף ג"כ לא ידענו להתיר רק מטעם מתוה דנימא מתוה שהותרה מלאכה הזאת לצורה או"נ הותרה לגמרי מה"ת לדעת רש"י ורמב"ם אף שלל"צ פלל ולדעת תוס' פשיש צורה קצת אבל לר"י דסובר דמכשירין מותר ביו"ט מדכ' לך מרבה לך לכל צורכיהם אף מדכ' הוא למעט אמרינן הוא ולא מכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט ומדכ' לך מרבה הפל אף מכשירין פשאי אפשר לעשותן מעיו"ט וכמבואר בש"ס (דף כ"ח) ממילא התירה התורה לעשות צורכי הנאות הגוף אף למאן דל"ל מתוה.

ולפי"ז ל"ק על רבה דהי סובר דב"ה ל"ל מתוה ואעפ"כ מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה די"ל ב"ה סברי כמו ר' יהודה דמכשירי אוקל נפש מותר לעשות ביו"ט ממילא לדידי' דרשינן לך לך צרכיך וצורכי הנאות הגוף בכלל להתיר בלא מתוה ורב פפי שאמר לרב פפא מאי דעתך מתוה שהותרה חבורה לצורה הותרה נמי שלל"צ אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט דמבואר דלעשות חבורה לצורה בעילה דהוי הנאות הגוף הוא רק מטעם מתוה שרי י"ל להמבואר במס' יו"ט (דף כ"ב) דאסור לכבות הגר מפני דבר אחר ופריה מהא דאין מכבין הבקעת כדי לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדירה מותר א"ל שהוא ר"י והיגו כפירש"י שם דלר"י דדריש לך לך צרכיך מותר ואנו דאסרינן פרבנו דדרשי הוא לבדו ועיי"ש ברמב"ן מלחמות אף דמשמע דאסור לכבות אף להלכה ואנו דקי"ל כר' יהודא רק דאין מורין פן היגו באוקל נפש עצמו ולא רצו להתיר אלא מה שהו קרובין לאוקל נפש כמו גריפת התנור דאי לא שרית ליה אתי לאימנועי משמחת יו"ט אבל כבוי בקעת כדי שלא יתעשן וכבוי גר מפני ד"א אעפ"י שהוא צורה פל נפש לא רצו להתיר מכשירין עיי"ש ולפי"ז אף דקי"ל כר"י וממיל' פל צרכי הנאות הגוף מותר מ"מ היגו לענין מכשירי או"נ ממש אבל לענין שאינם של או"נ צריה לפסוק פרבנו וממילא אף צרכי הנאות הגוף ממש אינו מותר רק מטעם מתוה: אמנם לדעת בעה"מ שם דסובר דלדין דקי"ל כר"י במכשירין מותר אף לכבות הגר ולכבות הבקעת דסובר דלכ"ד פסקינן כר"י ממילא אף צרכי או"נ מותר אף אם לא אמרינן מתוה.

וכן נמי דעת רוקח המובא ב"י (סי' תקי"ד) וכן נראה קצת מדברי רמב"ן עה"ת פרשת ויקהל ע"פ לא תבערו אש דכ' דאף דכ' לא תעשו מלאכה ה' אפשר שייצא מן הכלל מלאכות או"נ כמו בחג המצות והביא דברי המדרש ר"נ אמר ל"ת אש למה נאמר לפי שנגאמר כו' שומע אני יהי רשאי להדליק לו את הגר להטמין לו את החמין ולעשות לו מדורה בשבת ת"ל לא תבערו ונה קרוב למה שאמרנו של"ה מלאכות הללו שהו הנאה לגופו בכלל איסור הראשון ורצה ר"נ לומר שלא בא הכתוב לאסור אפיה ובישול ושאר צרכי אוקל נפש שפבר נאמר להם את אשר תאפו אפו כו' אבל עדיין פל מלאכות שאדם נהנה בהם ואינן עושין אלא הנאה לגוף כגון הדלקת הגר ומדורה ורחיצת פל גופו בחמין

יהי מותרת פי זה מעונג השבת לכה נאמר ל"ת אש לאסור הכל עכ"ל הרי אף דאפיה ובישול נאסר להם בפירוש מ"מ לעונן שאר צרכי הנאות הגוף צריה קרא מיוחד לאסור ממילא במקום דהותר מלאכת אפיה כמו ביו"ט דגם שאר צרכי הגוף בכלל ומותרין לעשות ביו"ט: אולם מדברי רמב"ן בת"א מבואר להדיא דאף לדין דפסקינן כר"י מ"מ לעשות מדורה להתחמם ושאר צרכי הנאות הגוף דמותר ביו"ט הוא רק מטעם מתוך שכל שם לגבי הוצאות הסת לקבורה ביו"ט דהוי פהוצאות אבנים לבנון שאין ב"ה אומרים מתוך משום דל"ש מתוך שהותרה אלא לצורך היום להנאת הגוף ממש דומה לאכילה פגון מדורה להתחמם פנגדה עיי"ש הרי דרק מטעם מתוך מותר ולא נכלל בכלל ההיתר של או"נ וצריה לומר ג"כ דכ' פן לדין דמחמרינן שלא לפסוק כר"י רק לגבי או"נ וכמו שכ' במלחמות הנ"ל ובביאור עה"ת מפרש אליבא דר' יהודא דלדיניה דדרש מלפם לכל צרכיכם י"ל דצרכי או"נ והנאות הגוף שוין.

אף מ"מ מנ"ל להתיר יותר צרכי הנאות הגוף לגבי שבת מצרכי או"נ וביו"ט אף דהותרה צרכי או"נ מ"מ צרכי הנאות הגוף אסור לרבנן רק מטעם מתוך ולר"י ילפינן מדכתוב לכם ולגבי שבת דאסרה התורה בפירוש צרכי אכילה מדכ' את אשר תאפו אפו ונאשר תבשלו בשלו ה"ה ס"ד דלצרכי הנאות הגוף יזיה מותר לעשות מלאכה עד שצריה קרא לזה לא תבערו אש: ברם בגילקוט איתא שם הגירסא שומע אני אינו רשאי להדליק לו את את הנר ולהטמין לו את החמין לעשות לו את המדורה מע"ש ת"ל ל"ת אש ביום השבת ביום השבת אי אתה מבכיר אבל אתה מעביר מע"ש ד"א ביום השבת אי אתה מבכיר אבל אתה מבכיר ביו"ט ועי"ש בז"ר מפעל מג"א די"ל דסד"א הואיל שהבערה אינו או"נ י"ה אסור ביו"ט קמ"ל עיי"ש.

ולגירסא הזאת ל"צ קרא לאסור צרכי הנאות הגוף לעשות בשבת עכ"פ לדעת רמב"ן בת"א ור"ן הנאות צרכי הגוף מותר רק מצד מתוך. ומ"מ לרבה דהיה ס"ד דלא ס"ל לב"ה מתוך אעפ"כ מותר לעשות מדורה היינו מטעם די"ל דס"ל כר"י דדריש מלפם לכל צרכיכם: אף קשה ממתניתין דיו"ט (דף ל"ב) אין פותחין את הנר מפני שהוא עושה פלי ואין עושין פחמין ביו"ט ואין חותכין את הפתילה ר' יהודא אומר חותכה באור מדסיפא ר' יהודא רישא לאו ר' יהודא ומבואר דלרבנן אף דלא דרשי לכם מ"מ מותר לעשות הבערה כדי להזיע קודם גזירה כמבואר שם בגמרא פחמין פשיטא למאי חזי תני ר' חייא ל"נ אלא למוסרן לאולגירין לבו ביום ובו ביום מי שרי פדאמר רבא להזיע ועיי"ש ברש"י הטעם דאין עושין פחמין דאינהו נמי פלי נינהו לצורפי זקב עיי"ש ומשמע דמדרבנן הוי האיסור אבל מד"ת הי' מותר וכן מבואר מדברי הרא"ש מס' שבת (פ"ג ס"ז) שכתב דהבערה משום זיעה מותרת מן התורה פדמוכח מס' יו"ט דאפילו לעשות פחמין למוסרן לאולגירין מה"ת מותר עיי"ש הרי מבואר דאף לרבנן דר"י דדרשי הוא ולא מכשירין מותר לעשות פחמין מה"ת לצורך זיעה ואם נאמר דמדורה להתחמם אף דהוי צרכי הנאות הגוף וצרכי פל נפש מ"מ מותר רק מטעם מתוך שהותרה לצורך או"נ יקשה על רבה דהי' ס"ד דב"ה לית ליה מתוך.

וראיתי בחי' רשב"א ביצה (דף כ"א) שכתב ג"כ דמקא דמדורה שמעינן דב"ש וב"ה במתוך שהותרה הבערה לצורך פליגי ונהא דדף י"ב דפליגי אמוראי הכי קאמרי מהא לא

תשמענינה אלא דהכי שמעינו לה אלא דקשיא לי קצת הא דאמר ר"י הבערה ובישול אינו משנה דלב"ה אמרינו מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלל"צ ול"ל לר"י למימר מן הוצאה לימא לב"ה אמרי' מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלל"צ דהא אמרוה קא בהדיא וי"ל דבריינתא לא שמיע להו עיי"ש א"כ מיןושב ג"כ מה שהקשתי ממתניתין דאין עושין פחמין ביו"ט דבאמת ידע רבה דלב"ה מותר מטעם מתוך רק אמר מהא לא תשמענינה וגם במשנה הזאת אינו מבואר דלב"ה אית לי' מתוך לכך הוכיח ר' יוחנן מהוצאה.

אף מ"מ יקשה מהא דרב פפי דאמר לרב פפא מה דעתך מתוך שהותרה הבערה לצורך אלא מעתה יהי' מותר לעשות מוגמר וכבר כתבו תוס' לפרש דהי' סובר דטעמא דב"ה משום דאין עירוב והוצאה ויקשה וכי לא ידע ממתניתין דמדורה ואף אם נאמר דלר"י דדרש לך מדורה מותר אף בלא מתוך יקשה מהו מתניתין דאין עושין פחמין דמשם מבואר דאף לרבנן דר"י דדרשי הוא ולא מכשירין ולא דרשו לך לך כל צרכיכם ומ"מ מותר לעשות מלאכה לצורך הנאות הגוף וע"כ דאמרינו מתוך: גם מבואר ממתניתין ה"ל דאף לרבנן דלא דרשו לך מ"מ בקוע עצים מותר וכמו שכתב הראב"ד בהשגות (פ"ד מיו"ט) דיש מכשירין שהם כאוכל עצמו ותכלין ומלח שנקנסין לאוכל עצמו התירו זה פדרפו וזה ע"י שינוי אפי' לדעת חכמים וכתב ואפשר דבקוע עצים מפני שא"א לאפות ולבשל בלא עצים עשו אותו כדיכת המלח והתירו אותו ע"י שינוי והר"ן כ' דהיתר הבקוע הוא בשביל מתוך דמותר לעשות מדורה ולהתחמם כנגדה ואז נהנה מן המכשירין עצמן ושרי אף באפשר לעשות מאתמול ואף לבשל בהן שרי משום מתוך ועיין ב"י (סי' תק"א) שהקשה הא מדורה אינו מותר רק מטעם מתוך ועיי"ש במג"א מה שמתרץ דבאמת מדורה להתחמם הוי רק כאוכל נפש והותר מטעם מתוך וכיון שמדורה מותרת לבקוע עצים לצורך מדורה פינו שנהנה מהעצים עצמן ל"ד למכשירין וכיון שהותרה בקוע לצורך חימום מותר גמי לצורך בישול.

ודבריו מוקשים פינו דלצורך בישול כשאינו נהנה מן העצים ממש רק מן המכשיר אסור לבקוע דקים דלא הותרה מלאכה הזאת לצורך בישול מה"ת יהי' מותר פינו דלצורך חימום לא הותר הבערה רק מטעם מתוך ונזינן דצרכי הגוף לא הותרה רק מטעם מתוך א"כ אף דגוף הבערה מותר מ"מ מה"ת ינהה מותר לבקוע דק שיהיה טוחן מה שאינו מותר לצורך בישול: וראיתי בפ"מ שם שכ' ונ"ל דאף אם נימא דהוי טוחן ולא הותר במתוך כ"א הבערה והוצאה ובישול אכל שאר מלאכות ל"א מתוך מ"מ ע"י שינוי מקופיץ ויד"ל ל"ה טוחן מה"ת כ"א מדרבנן אמרינו מתוך עכ"ל ותמהני הא להדיא מבואר ברמב"ן מלחמות פרק ג' דבקיעת עצים בקופיץ מלאכה גמורה הוא וכנגדו בשבת חייב סקילה והתירו אותו ביו"ט אעפ"י שאפשר לעשותו מבפערב ולא אסרם אף מדבריהם שדריך סעודה כף הוא לבקע בכל יום ומשום עובדן דחול הטריחן עליו בשינוי עיי"ש והיינו כשיטת הראב"ד דבזה לכ"ע אף לרבנן מותר מה דאי אפשר בלעדם לצורך סעודה ומותר אף לבקוע עצים דקים דחייב משום טוחן דנדאי לא יספור הרמב"ן דאם מבקע עצים גדולים דיחייב משום טוחן דלהדיא מבואר שבת (דף ע"ד) האי מאן דסליח סילתי חייב משום טוחן ופירש"י עצים דקים להבעיר אש מבואר דרק בדקים כמו סילתא חייב משו' טוחן אכל לא בגדולים [ולדעת הר"י שם ליכא חייב טוחן רק אם מוציא

קמח דק מנימין עי"ש ורמב"ן פשכתב שם במלחמות דאם עשה בשבת חייב סקילה היינו לדעת רש"י דשם מקשי על רש"י וילדעת רש"י חייב משום טוחן אבל ודאי רק בדיקון כמו סילתי [אבל מ"מ שמעינו מדברי רמב"ן דאף פשעושה בקופיץ הוי מלאכה גמורה מה"ת ואעפ"כ מותר דדעתו פדעת הרמב"ד דמה שצריך לסעודה הוי כאו"נ ממש.

והמג"א פתב בשיתת הר"ן דמתרץ מטעם מתוך וסובר דבכל מלאכות השייכים באו"נ אמרינו מתוך ועיין בב"ח שם ובפ"ח דכתבו באמת דהר"ן סובר דמדורה להתחמם מותר אף בלא מתוך ואמרינו מדמותר לבקוע דקים להתחמם מותר אף לבישול ובאמת יש ראיה ממתניתין הנ"ל דאף פחמין מותר לעשות מה"ת פדי להזיע ע"י וע"כ דחזמום מותר אף בלא מתוך וכשיטת הרמב"ד.

ובר"ן שם פתב ואין עושין פחמין משום מכבה ומבואר שם מש"ס דמד"ת מותר וע"כ לאו מטעם מתוך כמ"ש דבמלאכת פיבוי ל"א מתוך ועי"ש בפנ"י ביצה מה שהקשה על תוס' שבת דהוכיחו מסוגיא הנז' דכדי להזיע מותר מדאורייתא לעשות מלאכה טפי מרחיצה וכ' דאינו מוכרח די"ל דהא דמוקמינו לה למנסרן לאוליירין לאו בעושה מלאכה ביו"ט היינו הבערה לצורך פחמין אלא בענין שאש מוכער מעיו"ט וביו"ט מטיל הפחמין לתוכו ועיקר האיסור אינו אלא משום דמחזי כמתקן מנא עי"ש ולא אבין כל דבריו הא בתוס' אינו מבואר שם כלל לרא' רק דמותר להבעיר לצורך זיע ואם מטיל פחמין זה הבערה רק ברא"ש מביא שם דאף לעשות פחמין מותר ואין הפנונה משום הבערה דבאמת י"ל דמבעיר מעיו"ט רק הא כשמתקן פחמין ע"כ מכבה הוא ומבואר דשרי מדאורייתא לעשו' מלאכת פיבוי לצורך רחיצה: וראיתי י למי שכתב פדעת הרמב"ד דגם כן מטעם מתוך אתי עלה כיון דהותרה טחינה במלח ותבלין לצורך או"נ הותרה נמי בבקוע עצים רק מדרבנן בעי שינוי ואף דל"ה רק מכשירין זה במכשירין דליתא מלאכה זו באו"נ עצמו אבל היכא דאיתא באו"נ עצמו אז מותר מטע' מתוך ובזה אף באפ"ש לעשותו מעיו"ט וכן לרבנן דאסרו במכשירין זו היכא דלא נמצא פעין מלאכה זו באו"נ עצמו אבל היכא שגם באו"נ עצמו ישנו למלאכה זו אזי לכ"ע מותר מטעם מתוך.

ולענ"ד זה אינו דהא מבוא' בגריפת התנור גם כן דתליא בפלוגתא דר' יהודא ורבנן וכ' תוס' (דף כ"ח) דמירי בתנור חדש שיש בו אבנים ועפר שלא פינו וקשיסיר הוי כמו גמר מלאכתן וחייב משום מכה בפטיש דכל גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש.

וכן שפוד שעצם החיוב ג"כ משום דהוי תיקון פלי והיינו מכה בפטיש וכבר מבואר בירושלמי מס' שבת פרק כלל גדול דגם במאכיל בגמרו נמצא מלאכת מכה בפטיש ובהא דקולייס האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן המבואר מס' שבת (דף קמ"ה) עיקר הטעם משום מכה בפטיש כיון דכלי שני אינו מבשל ועיין (סי' שח"י במג"א (ס"ק ט"ו) ובטו"ז שם אות ד דאם אינו ראוי לאכול בלי הדחה אף בצונן אסור וע"כ מטעם מכה בפטיש כמבואר שם בלבוש ועיין בזה בפ"מ יו"ד במ"ז (סוף סוף סי' ס"ח) ובמה שכ' בדיני שבת (סי' כ"א) א"כ חזינן אף במלאכה השייך באו"נ עצמו מ"מ לרבנן אסור במכשירין וכן לר"י אם אפ"ש לעשותו בעיו"ט והטעם דל"א בי מתוך כיון דלהדיא מיעטו התורה לרבנן מדכתיב הוא ולא מכשירין ולר"י באם אפ"ש לעשותו א"כ גלי התורה דל"א בהו מתוך וכמו שכ' השע"ה בזה באנר"ה ול"א מתוך רק דבר שהוא באו"נ

עצמו ובהבערה והוצאה אף דהוי פמכשירין פתב המ"מ הטעם וכבר פתב ג"כ הר"ן הטעם דמוליכין ספין אצל טבח ביו"ט דדינו כאו"נ עצמו והמחבר הנז' פתב הטעם ג"כ דהותר משום מתוך והאריה בזה ודבריו תמוהין הא אף לב"ש דלית להו מתוך מותר להוליה זא"ז ולכך פתבו הראשונים הטעם פיון שמתקן את האוכל נפש הוי כאו"נ עצמו וכן פתב הר"א ה"ש וז"ל להולכת בהמה אע"ג דדבר שאפשר מאתמול פיון דהותר לגמרי יו"ט אצל א אוכל נפש הוצאה פאוכל נפש הוא ואו"נ גופיה בלש ואופה ומבשל וכן ספין עצמה או"נ חשיב ולא מכשירין אבל הוצאה נאסרה בשבת לצורך מילה אבל ביו"ט מדין מתוך שריא לב"ה עכ"ל והינו להוציא ספין למול מותר מדין מתוך או להתינוק או לולב אבל ספין לשחוט הוי כאו"נ עצמו ואף שפוד ג"כ צריה לצלות ובכ"ז ל"ה כאו"נ עצמו רק מכשירין ע"כ צריה לומר דנמסר לחכמים וכמו שכ' הר"א ד בהשגות אבל לא מטעם מתוך: עוד כ' בפס"ד הנז' לתמוה על המג"א שכ' בסי' (תק"א) דבקוע עצים גדולים פועין שעושין לבישול ולהסק' אין בהם בעצמותן משום מלאכה פלל רק משום עובדא דחול ורק בדקות חייב משום טוחן ומביא פן משם מרדכי ורא"ש ונעלם ממנו דברי רמב"ן מלקחות הנז' ומדחיק א"ע לפרש דברי מרדכי והרא"ש ויש"ש בדחוקים גדולים והעלה דדעת פל הפוסקים הראשונים שגם בחתיכות גדולות יש בו משום טוחן ובשבת חייב עליו וביו"ט סמוך לחשיכה דל"ש הואיל חייב והאריה בזה ובמכ"ת לא כן הוא ואין שום דיעה מן הראשונים פשחותה עצים לבישול דהינו לחתיכה גדולה לבינונים שיהיה חייב משום טוחן רק פשמבקע לקטנים הרבה והרמב"ן כשכ' דהמבקע בקופיץ דחייב היינו ג"כ פשמבקע לקטנים הרבה אף דעושה בשינוי ע"י קופיץ מ"מ הוי טוחן אבל לא פשמבקע לעצים שהמה לצורך בישול וכמבואר מש"ס דשבת האי מאן דסליח סילתי וברש"י היינו דקים הרבה ודברי המרדכי מבוארים בשבלי הלכות יו"ט דהקשה משם י"א איה מותר לבקע עצים ביו"ט הא הוי אב מלאכה וכתב משם רבינו ישע' דסליח סילתי חייב משום טוחן דוקא פשיעשה אותו קיסמין דקין פדי להאחז בהן האור אבל בקוע עצים אינו אלא טירחא בעלמא משום פבוד יו"ט התירו ומורי דחה זה הפירוש ונראה לי לפרש הטעם שהבקוע צורך אוכל נפש חשבינו ליה ולא מכשירי או"נ עכ"ל ובה מוחלקי אם מותר אף לבקוע דקים או לא וע"ז פתב הרמב"ן דסובר דאם צריה פדי שיאחז בהן האור מותר בשינוי ע"י קופיץ אף דהוי מלאכה דאורייתא היינו פשחותה לדקים כמו קסמין.

וכן דעת הר"ן להתיר אף לדקין שהביא המג"א אבל דעת ר"י ומרדכי ורא"ש דדקים אסור ולא נעלם ח"ו שום דבר מן מאור עינינו המג"א ולא הייתי צריה לכתוב בלעדי אחר ראייתי להמחבר הנז' שהלה בגדולות ונפלאות נגד המג"א: הדרך למאי דקמן דנראה דאף צרכי הנאות פל הגוף מותר מה"ת בלא מתוך.

וכן אף הרשב"א דכ' בחידושו הנז' דמטעם מתוך אתינו עלה חזר בו בספרו עבודת הקודש שכ' (ש"ג אות ה') מחמם אדם חמין לרגליו ונאפילו מים שאינו ראין לשתייה שדבר זה צריה לכל נפש ונהרי הוא בכלל מה שאמר הפתוב אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם עכ"ל הרי דהתורה התירה להדיא מה שצריה לכל נפש בהנאות הגוף ולא מטעם מתוך ומשמע דמלשון נפש מרבינו הנאה ג"כ כמו דדרשינו חולין (דף ק"כ) לגבי חמין וחלב בהמחה וגמאו דחייב מדכ' נפש לרבות השותה ועיין ביצה (דף כ"א) דצריה

לריה"ג לְכֶם לְמַעַט בְּהֵמָה מִדְּכֹתֵיב נֶפֶשׁ וְעַמְדוֹ הַמְּפָרְשִׁים לְמַה צָרִיף לְדִידְיָה לְכֶם לְמַעַט בְּהֵמָה וְלִכְתּוֹב נֶפֶשׁ לֹא לִכְתּוֹב נֶפֶשׁ וְלֹא נֶפֶשׁ וְלֹא נֶפֶשׁ אֵילִם נִרְאָה דְמִנְפֶשׁ מְרַבֵּינּוּ פֶל צָרִיכֵי הַנֶּפֶשׁ הַיְיָנוּ הַנְּאֻת הַגּוֹף וּבִסְפָר יִרְאִים (ס' קיג) כ' ו' ו' לְוָאוּ דְנֻקָּא או"נ הַתִּיר הַפְּתוּב אֶלָּא פֶל הַנְּאֻת נֶפֶשׁ פְּדִתְנּוּ ב"ש אוֹמְרִים לֹא יָחַם אָדָם חֲמִין לְרַגְלֵיוּ או"כ הִיָּה רְאוּי לְשִׁתִּיָּה וּב"ה מִתִּירִין וְהִלְכָה כּב"ה וְהִטְעַם דְּכֹתֵיב אֶשֶׁר יֹאכֵל וְאֶמְרִינּוּ פ' כ"ש בֵּין לְחֻזְקָה בֵּין לר' אָבֵהוּ כ"מ שְׁנַאָמֵר יֹאכֵל בֵּין אִיסוּר אֶכִּילָה בֵּין אִיסוּר הַנְּאֻת בְּמִשְׁמַע וְדִנְקָא הַנְּאֻת הַשְּׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ אֶבֶל שְׁאִינוּ שְׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ אִיסוּרָה דְתַנּוּ כו' לְגַמֵּר ד"ה אִיסוּר וְטַעֲמָא שְׁאִין גִּימּוֹר פְּלִים צָרִיף אֶלָּא לְחֻלִּים עכ"ל הַרִי מְבֹנָאָר לְהַדְיָא דְהַנְּאֻת הַשְּׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ מְדַאוּרִייתָא הַתִּירָה מִדְּכ' יֹאכֵל דְמִשְׁמַע אֶף הַנְּאֻת וּכ"כ בְּסִמָּ"ג דְמִיֹּאכֵל יִלְפִינּוּ וְעֵינּוּ תוּס' רי"ד קִידוּשִׁין (דף נ"ז) וּאִכ"מ בְּזֵה.

עכ"פ מְבֹנָאָר מִדְּבִרְיָהֶם דְּלָאוּ מִטְעַם מִתּוֹף אֶתִּינּוּ עֲלֵה וּכְמוֹ שְׂכ' הַב"ח וְהַפ"ח. וְהָא דְמְבֹנָאָר מְש"ס פְּתוּבוֹת הַנּוּ' דְבִיָּאָה מִטְעַם מִתּוֹף הַתִּירָה מְבֹנָאָר בְּש"מ שְׁם וְנ"ל וְלִפִּי תִירָץ שְׁנֵי שְׁל תוּס' (הַיְיָנוּ עַל הַקְּוִשְׁיָא וְכִי ל"ל לר"פ מִתּוֹף וּמִתְרָץ ר"פ ס"ל דל"א מִתּוֹף אֶלָּא בְּצוּרָה מְצוּי בְּאו"נ לְאִפּוּקֵי בְּעִילָה שְׁאִינוּ מְצוּי) יֵשׁ לְפָרֵשׁ דֵּה"ק אֲנָא דְבָר הַצָּרִיף לְכָל נֶפֶשׁ קְאָמִינָא כו' מְעִיקְרָא דְקָאָמֵר עֲלֵיהּ אִמֵּר קָרָא ה"ק פִּי' אֵה"נ דל"א מִתּוֹף אֶלָּא בְּדָבָר הַרְגִיל מִיָּהוּ בִיָּאָה מְגוּפִי' דְקָרָא נֶפֶקָא דְכִינּוּ דְתִלִּי קָרָא הַיְיָר צוּרָה אֶכִּילָה מְשׁוּם דְשְׁנֵה לְכָל נֶפֶשׁ צוּרָה בִיָּאָה נְמִי שְׁנֵה לְכ"נ וְצוּרָה מְגוּמָר אִינוּ שְׁנֵה לְכ"נ וְלֹא אֶתִּיָּא לִיָּה מְקָרָא וְלֹא מְשׁו' מִתּוֹף יַע"ש עוֹד דָּאָם נֹאמֵר דְמְקָרָא גּוּפִיָּה יִלְפִינּוּ הַיְיָר בִּיָּאָה אִמֵּי אִיסוּר לְכַבּוֹת הַנּוּר מְפִי ד"א מ"ש מְאֹנְכֵל וְכ' דְהוּי כְּמוֹ מְכַשִּׁירִין דְאַפְלוּ בְּאו"נ אִיסוּר עִי"ש וְהַיְיָנוּ פִּינּוּ דְאִינוּ נְהֵגָה מִן הַכְּבוּי וְאִינוּ רַק שְׁמִסְלַק הַגּוֹרֵם שְׁא"י לְהַנּוֹת זֹאת לֹא הַתִּירָה הַתּוֹרָה וּכְמ"ש הַרְאָ"ה בִּיצָה (דף כ"ב) וְעֵינּוּ מְג"א (סוּף ס' תְּקִי"ד) שְׂכ' דְאִיסוּר לְמַחֲנֵט הַנּוּר בִּיָּדִים דְהָא פְּיָבוּי לֹא שְׂרִי אֶלָּא לְצוּרָה או"נ וְל"א בִּי מִתּוֹף וְע"כ צ"ל ג"כ הַטְעַם פִּינּוּ דְאִינוּ נְהֵגָה מִן מַה שְׁנֹכְבָה רַק שְׁע"י סִילַק הַפְּתָח מְאִיר הַנּוּר בְּיֹתֵר זֶה לֹא שְׂרִי וּכְמ"ש הַרְאָ"ה עכ"פ מְבֹנָאָר בְּאֶמֶת דְעַת רַבֵּי רַאשׁוֹנִים דְצוּרָה הַנְּאֻת הַגּוֹף לֹא מִטְעַם מִתּוֹף הַתִּירָה הַתּוֹרָה רַק מְגוּפָא דְקָרָא וְה"נ דְמִתְרָא אֶף מְכַשִּׁירִין לְצוּרָה הַנְּאֻת הַגּוֹף דָּאָם ל"ה מְוִתֵּר הַנְּאֻת הַגּוֹף רַק מִטְעַם מִתּוֹף אֶז הִיָּה אִיסוּר הַמְכַשִּׁירִין דְלִגְבֵי מְכַשִּׁירִין ע"כ דְלֹא אֶמְרִינּוּ מִתּוֹף כְּמ"ש הַב"ח וְהַשְּׁעָה"מ וְאֶף דֵּהֲשַׁעָה"מ פְּתַב זֹאת דְנֻקָּא לְרַבְּנָן דְדָרְשֵׁי הוּא וְלֹא מְכַשִּׁירִין אֶבֶל לר"י דְדָרְשֵׁי לְכֶם לְכָל צָרְכֵיכֶם וּמִמַּעַט מִן הוּא רַק מַה שְׁהִי לְעִשׂוֹת מְעִיו"ט בְּזֵה י"ל דְסוּבֵר דְגַם לְגַבֵּי מְכַשִּׁירִין אֶמְרִינּוּ מִתּוֹף שְׁהוֹתֵרָה לְצוּרָה הַתּוֹרָה אֶף שְׁלֹא לְצוּרָה מ"מ נִרְאָה קֶצֶת לְדוֹן דָּאֶף לר"י לֹא אֶמְרִינּוּ מִתּוֹף לְגַבֵּי מְכַשִּׁירִין לְהַמְבֹנָאָר מְדַבְּרֵי ר"ן (דף י"ז) שְׂכ' דְאֹנְכֵל נֶפֶשׁ בִּיו"ט הַתּוֹרָה בְּהַ וְלָאוּ דְחֻזְיָה כְּמוֹ לְגַבֵּי חוּלִי בְּשִׁבְתָּ רַק הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי פִינּוּ דְמִתְרָא אֶפִּי' אֶפְשֵׁר מְעִיו"ט עִי"ש וְא"כ י"ל הָא דְאֶמְרִינּוּ מִתּוֹף שְׁהַתִּירָה הַתּוֹרָה לְצוּרָה או"נ הַתִּירָה אֶף שְׁלֹא לְצוּרָה הַיְיָנוּ בְּמִקּוֹם דְהַתִּירָה לְגַמְרֵי כְּמוֹ א"נ דְהַתִּירָה הַתּוֹרָה לְהַדְיָא וְכֵן צוּרָה הַנְּאֻת כ"נ אֶבֶל בְּמְכַשִּׁירִין דְגִילְתָה הַתּוֹרָ' לְמַעַט מִן הוּא וְלְרַבּוֹת מִן לְכֶם וְאֶמְרִינּוּ לר"י כָּאֵן בְּמְכַשִּׁירִין דְאִי אֶפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָן מְעִיו"ט כָּאֵן בְּמְכַשִּׁירִין דְאַפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָן א"כ אֶמְרִינּוּ דְלְצוּרָה א"נ אוּ הַנְּאֻת כ"נ לֹא הַתִּירָה לְגַמְרֵי רַק כְּמוֹ דְחֻזְיָה וְדִנְקָא לְצוּרָה או"נ וְהַנְּאֻת כ"נ אֶבֶל לְצוּרָה קֶצֶת לֹא אֶמְרִינּוּ מִתּוֹף וְאֶף דְמְבֹנָאָר בְּש"ס (דף כ"ב) דְמְכַבֵּין הַבְּקַעַת בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא יִתְעַשֵּׂן הַבַּיִת

או הקדירה ההוא ר' יהודא הוא עי"ש בתוס' היינו אף אם מותר לר"י בעצמו לכבות מפני ד"א משום דהוי צנרף הנאת הגוף דהתירה ג"כ פמו או"נ אכל מ"מ היכא דל"ה הנאות הגוף אשר מותר לגמרי אף דמכשירין מותר לצנרף או"נ מ"מ היכא דהוי צנרף קצת י"ל דאף לר"י ל"א מתוך.

אולם דבר שהוא צנרף הנאות הגוף ממש דהתירה התורה בזה אף מכשירין לצנרף זה מותר: והנה הא דבעי דבר השנה לכל נפש מבואר בש"ס כתובות דאף באכיל' ג"כ בעי שנה לכל נפש רק דאי אפשר בצבי וכיון דהוי אכילה עכ"פ זה שנה לכל נפש וכן לגמר הפירות כמבואר ביצה (דף כ"ג) אף דל"ה רק למפונקים מ"מ פיון דצנרף אכילה היא מותר הוי שנה לכ"נ וראיתי בפנ"י מס' שבת (דף ל"ט) שכ' בדבר השותין טיטון ביו"ט דהוי דבר השנה לכל נפש פיון דהוי לבריאת הגוף לעכל המזון ולתאנת המאכל וכיוצא בזה ואף דיש חושבין אותו לתענוג אפ"ה אין לאסור פמו שכ' תוס' שם לענן רחיצה דאסור דאינו אלא לתענוג אבל זיעה שנה הוא לכ"נ ואינו תענוג אלא לבריאת עי"ש והפ"מ מביא דבריו דדבר שהוא לרפואה שנה לכל נפש מיקרי ברפואה ותמהני ודאי דבר שהוא לרפואה ל"ה דבר השנה לכל נפש אם אינו דבר אכילה או שתיה ולהדיא מבואר מדברי רבינו אלעזר ממיץ שהבאתי לעיל אף דסובר דלצנרף הנאה התירה התורה מדכ' יאכל מ"מ לגמר פלים אסור פיון דאין גימור פלים צריף אלא לחולים הרי דרק לתענוג לאו דוקא רק דבר הצריף לכ"נ הו בריאים הו חולים.

וכן מבואר מדברי רמב"ן בס' ת"א שכ' מפחל עינא משום מכשירין התירוהו ביו"ט שני וכו' דהוא דבר השנה לכ"נ שאף הבריאים פוחלין וכן הו מפיני ד"א וכפוי שלא תתעשן הפית דמכשירין גינהו וחומר הוא שהחמירו לאסור בראשון לפי שהלכה כר"י ואין מורין פן אכל צרכי חולי שאינו שנה בכ"נ והוא אסור מה"ד דומיא דמגמר אין עושין אלא ע"י ארמי עכ"ל הרי דצרכי חולי חשי' אינו שנה לכ"נ: ועיין פ"מ במ"ז (סי' תקי"ב) דר"ל דאסור ל"ה דבר שנה לכ"נ ואח"כ כ' לדון דאסורא רביע עליה ולא מימעט מלקל נפש עי"ש ותמהני הא מבואר הדברים בתוס' וכל הראשונים הסוברים דבעינו צנרף קצת וכתבו דהא דמבשל גיד בחלב דאם אמרינו מתוך אינו חייב על הבצרה ובקשול פיון דרוצה לאכול הוי כצו"ק ובש"מ כתובות מבואר פיון דעכ"פ הוי הבקשול צנרף אכילה וזאת מותר מה"ת דהוי דבר הצריף לאכילת כל נפש ואסורא הוא דרכיב עליה ועי"ש עוד כל הבצרה לצנרף תבשיל שרי וכל בקשול שרי רק שלא יהיה לצנרף חול הרי דכיון דהוי צנרף אכיל' מותר מה"ת ומה"ט מותר לבשל ביו"ט סמים מרים אשר רוצה לשותות אף דל"ה שנה לכל נפש רק לחולים והבריאים אינם שותין אותו דבר המר מ"מ פיון דהוא צנרף אכילה ושתיה מותר ועיין ספר החינוך פרשת אמור דכ' להדיא דלגבי אכילה ל"ב דבר השנה לכל נפש.

ואף דלענן הנאה גם פן התירה התורה להדיא ואעפ"כ בעי שנה לכל נפש היינו הנאה פיון דלאחרי ה"רוב ל"ה הנאה וצנרף לא התירה התורה אבל שם אכילה יהיה מה שיהי' התירה התורה וכמו שכתב הש"מ דכל צרכי בקשול שרי והיינו במדי דמיכלי אבל הבצרה לצנרף הנאת הגוף ודאי צריף שיהיה שנה לכ"נ היינו רוב הבני אדם ואף דבר שהוא לרפואה אסור פמו שהוכחנו מדברי ס' היראים ורמב"ן וכמו שאוסר המג"א

להקדיא: סי' ג אם בישל ביו"ט דבר האסור מדרבנן כתב הש"א (סי' ס"ד) דלא עבר על דאורייתא פנין דמדאורייתא פשר אמרינן הואיל ואף דבנדאי לא יאכלו האורחים מזה וממילא לא הוי אכל נפש וגם דלא שכיח דיקלעו אורחים ויכדו לאכול דבר האסור מ"מ פנין דמניע' האכיל' הוא רק מדרבנן לא עבר על דאוריית' ולכאורה י"ל למה שבעל' הגתיבות משפט (סי' רל"ד) דאם אכל איסור דרבנן בשוגג כשלא ידע שהוא איסור אין צריך שום פפירה והוי פלא עבר מאומה והביא ראיה מעירובין (דף מ"ז) בדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא עי"ש א"כ י"ל דשפיר שייך הואיל דאם יתרמי דאחד יאכל בשוגג הוי פאכילת היתר אולם פבר השגתי ע"ז בס' דברי חיים דיני נזקי ממון (סי' א) והבאתי ראיות ברורות דאף איסור דרבנן כשאכל בשוגג צריך פפירה כמו במס' תרומות (פי"א) דבש תמרים ויין תפוחים ושאר כל מיני פירות תרומ' ר"א מחייב קרן וחומש הרי אף בתרומת פירות שהוא מדרבנן מ"מ חייב בחומש מוכח דצריך כפר' ודוחק לומר הואיל דקרא שם תרומ' חל אף מה"ת דהא מציינו כמה פעמים דמקילין בתרומת פירות שהוא מדרבנן הרי אף דקרא שם תרומה מ"מ לא הוי רק תרומה מדרבנן ובכ"ז צריך פפירה אם אכל בשוגג וכן מבואר מדברי רמ"א יו"ד (סי' קכ"ג) בפ"ת יין נסוף בשוגג צריך כפר' ואף סתם יינם ועוד מוכח מכמ' מקומות פן וקא דבדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן מבואר בדרב"ז (ח"ד סי' י"ט) שהוא דוקא אם להרב ברור הדין והתלמיד יודע אף להקשות ע"ש א"כ פנין דאף בשוגג צריך פפירה שוב מה לי כשביישל איסור תורה דל"א הואיל ומה לי אם בישל איסור דרבנן הא סוף סוף לא יאכלו האורחים: והפ"מ בפתיחה להלכות יו"ט (פ"א אות י"ט) כתב וז"ל ונסתפקתי בישל בשר עוף בחלב ביו"ט ע"מ לאכול ואכלו אי לוקה על הבישול דיו"ט אי לאו ואם בישלו ע"מ שלא לאכול לוקה דהואיל אי מקלע אורחים או הוא אי בעי לאכול הא ליתא פנין דאינו רוצה לעבור על איסור דרבנן תו אין ראוי לו מקרי ושלא לצונר' בישול אלא אי בישל ע"מ לאכול ואכלו מי אמרינן פנין דמה"ת מותר בשר עוף בחלב אכל נפש מקרי מה"ת ולא לקי א"ד הואיל ומדרבנן אסור תו לקי דלא לכל נפש הוא ודבריו מוקשים הא כשביישל ע"מ לאכול ואכל אינו לוקה אף אם אסור מה"ת כמבואר בש"ס ביצה (דף י"ב) במבשל גיד הנשה בחלב בי"ט דאמרינן מתוך שהותרה הבערה לצונר' הותרה שלא לצונר' ועי"ש בתוס' דאף שהוא אסור פנין שיהיה בדעתו של זה לאכול היינו צונר' יו"ט.

ובאמת י"ל אף אם לא אכל אח"כ ג"כ אינו חייב פנין דמתחלה בישל על דעת לאכול הוי צונר' יו"ט ועי"ש בצל"ח די"ל אם אכל אף לב"ש דל"ל מתוך ג"כ פטור ממלקות על הבישול ומ"ש הפ"מ דלא לכל נפש הוא ז"א רק כמו מוגמר דגוף הדבר א"צ רק למפונקים זה הוי דבר שאינו שנה לכל נפש אבל בישול דבר מאכל הוי צונר' כל נפש רק אכילה זאת אסורה ואר"י הוא דרביע עלי' מצד האיסור אבל עצם אכילה זאת הוא דבר השנה לכ"נ ועי' ס' החינוך (פ' אמור) שכ' לענן אוכלין אפ"ל מאכל שאין דרוך לעשות אותו כל אדם אלא המלכים ושירים גדולי' מותר לעשו' אותו כל אדם דמ"מ עיקר אכילה דבר השנה לכל נפש הוא ועי' כתובות (דף ו') דבר הצונר' לכל נפש קאמינא ובש"מ שם וה"נ אף אכילת איסור תורה מ"מ מזון לכל נפש הוא רק איסורא רכיב עלי' וכבר דברתי בזה למעלה (סי' ב').

ועינין ט"א מס' מגילה באבני מלואים (דף ז') שפתיב דאף אם מבשל איסור לר"ל הוי מדאורייתא לצורך שיכול לאכול חצי שיעור ולר"י דח"ש אסור מה"ת כ' דמ"מ הוי צורך קצת שיכול לאכול שלא פדרך אכילה והרגשותי בזה דשלכד"א הוי אינו שנה לכל נפש ולהט"א פשיטא לי' דזה הוי דבר השנה לכל נפש ואכילה ממש פשיטא דאם ביטול ע"ד לאכול איסור דאינו לוקה רק הש"א דן אף אם אינו עושה על דעת לאכול מפל מקום שייך לומר הואיל לגבי איסור דרבנן לפטרו ממלקות ובאמת הא דמתרין הט"א קושית תוספות גבי מבשל גיד דהוי לק לעגנן שלכד"א יקשה הא אף אם ל"ל מתוך מ"מ הא שייך הואיל דבידו לאכול ומבואר בר"ן בהא דעיסת הפלבי' דהואיל דבידו מהני אף לר"ח וע"כ דשלכד"א ל"ה אף צו"ק וא"כ אף מתוך ל"ש בזה ועינין בחידושי הח"ה ביצה שם דכ' פיון דחשב עליו לאכלו שייך מתוך דלא גרע מדברים שאינו אנוכל והו לצורך נפש מפיון שהוא אכלו וע"כ הא דל"א דל"ה דבר השנה לכל נפש דכוננתו כמו שפתיב הש"מ כתובות שהבאתי סוף סי' הקדום דהוי צורך אכילה עכ"פ מבואר דאף אכילת איסור מדבר תורה אם אכלו הוי פצורך נפש ואף אם אינו אכלו י"ל הואיל דבידו עדיף ואינו לוקה אף אם נאמר דאף אם אכלו אינו עובר רק מטעם מתוך י"ל הואיל שיהיה פטור מטעם מתוך לא אמרינן כמ"ש השא"ר (סי' ק"ב) דהואיל ומתוך תרנייהו בהדדי ל"א ועוד יש לגמגם בדברי הט"א למ"ש לעיל דיני פסח (סי' ז') להוכיח מדברי רמב"ם הלכות יסה"ת דבאיסורי הנאה אף דאוכל שלכד"א מ"מ חשיב אח"כ פנהנה מן האיסור דרך הנאה מילוי הפרס מהנאות מעיו רק לדעתו אינו לוקה על הנאה ושא לא פדרך אכילה דמותר מה"ת היינו בדבר המותר בהנאה אבל האסור בהנאה לא משפחת בו רק שלא פדרך הנאות בעושה רטיה מדבר מאכל א"כ אף אם יאכל הגיד שלכד"א מ"מ הנאות מעיו יש לו וכיון דאסור בהנאה מצד בב"ח ל"ה אף צורך קצת: וקצת י"ל ראיה דאינו לוקה מש"ס פסחים (דף מ"ו) דפריך לרבה דאית ליה הואיל מהא דמבשל ביו"ט גיד בחלב ואי אמרת הואיל אהבערה לא לחייב דחזי לי לצרכו א"ל אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ופריך ומוקצה דאורייתא ועוד הא אין חילוק מלאכות ליו"ט וצריך להבין לס"ד דמוקצה דאורייתא לחייב שש דהיינו גם אהבערה פיון דשוב ל"ש הואיל דלא חזי לצרכו וכבר עמד ע"ז בצל"ח שם וכ' פיון דאמרינן אפיק הבערה תו לא צריך לאוקמי הברייתא כב"ש דל"ל מתוך רק אף כב"ה דאמרינן מתוך לכו"ל על הבערה ועל הבישול הי' סובר דלא שייך מתוך דאכילת איסור ל"ה אף צורך קצת פקושית תוס' ביצה ולפי זה יקשה הא יכול לאוקמי לעולם דמוקצה דרבנן ומטעם זה חייב על הבערה דשוב לא חזי לצרכו ול"ש לומר הואיל פיון דעכ"פ מדרבנן אסור לשמש במוקצה וממילא חייב על הבערה ועל הבישול ושוב לא יקשה ג"כ דאין חילוק מלאכות ליו"ט דהוי כמו לס"ד וכמ"ש הפנ"י שם בפניאור.

אלא ודאי פיון דעכ"פ מדאורייתא חזי לצרכו דמוקצה ל"ה כ"א מדרבנן שפיר אינו לוק' מה"ת ושייך לומר הואיל וכמ"ש הש"א שוב ראיתי שפכר העיר בזה מרן רעק"א ו"ל בדו"ח מערכה ז ועל דברי הט"א שפתיב דשלא פדרך הנאה ואכילה הוי פצורך קצת יקשה אמאי הקשה הש"ס רק על הבער' וקאמר אפיק הבערה הא על בישול ג"כ נימא הואיל דחזי לצרכו לאכול שלא פדרך אכילה ולא יתחייב גם קשה ע"ז מש"ס ביצה דף כ"א) עובדא דשמעון התמני שהתיר לשחוט לבלשת וא"ל דעבר על לכם ולא לנכרי

והקשה בש"ס דנימא הואיל וקאמר עגל טריפה הוי ואפתי אמאי עבר על איסור תורה
נימא הואיל אולי רצה לאכול שלכד"א ועיי"ש בש"מ דכל עיקר קושית הש"ס הי' על
מאי דאמר לי' דעבר על איסור תורה ומזה מוכח לכאורה פיון דעכ"פ מדרבנן אסור
לאכול יהי' מאיזה טעם שיהי' שוב לא שייך לומר הואיל דחזי לצרפו או דשלא פדרף
אכילה ל"ה פלל בגדר אכילה ול"ש הואיל: שוב ראיתי בתשובת רעק"א ו"ל (סי' ה')
שהביא דברי הש"א הג"ל ורצה ליישב בזה דברי תוס' שבת (דף צ"ה) ד"ה ונהרודה
דהקשו אמאי חייב לר' אלעזר ברודיה חלות דבש הא ר"א ס"ל דאמרין הואיל אי מקלעי
לי' אורחים וקשה הא אף דס"ל לתוס' דתלישה מותר ביו"ט לצרף או"נ הא עכ"פ
מדרבנן אסור ואף בדיעבד אסור משום פירות הנושרין א"כ אודא ההיתר דהואיל
וממילא עבר אדאוריית' ולדברי הש"א א"ש דמ"מ פיון דמה"ת שייך הואיל אינו לוקה
ושוב כ' דאינו ראי' מזה רק יש מקום לומר דחולה שא"ב ספנה הצריף בשבת לפירות
שנשרו בשב' דמותר כמו פל' שבות מלאכה דשבת ויו"ט ושייך שוב הואיל ואי מקלעי
אורחים דהיינו חולה שאין בו ספנה דדוקא חולה שיש בו ספנה כתבו התוס' פסחים דלא
שכיח פלל אבל א"ב ספנה שכיח עיי"ש וקשה חדא הא להדיא מבאר בהרא"ה בבדה"ב
(פלל ג' שער ז') דאיסור מוקצה אסור לחולה שא"ב ספנה ועיי"ש שכ' ליישב מהא דגונח
יונק חלב בשבת פתובות (דף ס') שהעיר משם הגאון רעק"א ו"ל לדון להתיר מוקצה'
לחול' שא"ב ספנה ומהיכא תיתי נעשה מחלוקת ולומר דתוס' ס"ל דשרי להאכיל לחולה
שאב"ס ועוד זה ודאי לא שכיח לגמרי שאותו החולה יהי' צריף לדבש זה דרק לס"ד
הקשו התוספות דיתבטל פל' מלאכת שבת פיון דיש עכ"פ אופן שיצטרף לאותה המלאכה
וכיון שכתבו התוס' דבעי דוק' דבר השכיח שוב אף חולה שאב"ס ג"כ לא שכיח שיהי'
צריף לו דוקא דבר זה וכ"כ בס' חתם סופר או"ח (סי' ע"ט).

עוד כ' שם הגר"ע לדון דיכול לתת לקטן להסוכרי' דאיסור דרבנן רשאי להאכיל לקטן
ושייך שוב הואיל ולדבריו גם בגידון דהש"א ראו לומר הואיל אף א"כ אף באיסור
תור' נימא הואיל דראוי להאכיל לקטן שלא פדרף אכילה או לחולה שאב"ס שלכד"א.

ושוב קשה מש"ס ביצה מה משני שהי' עגל טריף' וכן למה חייב על בישול גיד נימא
הואיל דראוי לחולה שאב"ס או לקטן שלכד"א וגיד י"ל דהוי בפשר בחלב ג"כ ומזה
נראה קצת דשלכד"א לא הוי שם אכילה פלל: עוד נראה ראי' מהא דקאמר בש"ס פסחים
שם אחריתה לא לחייב הואיל דחזי לכסות דם ציפור ולפירוש ריב"א חולין (דף קמ"א)
והרשב"ם קאי על חרישה דיו"ט דעכ"פ לא יתחייב מלקות הואיל דחזי לכסות מצד
דעשה דוחה לל"ת ולא נשאר אלא עשה הרי אף דאסור לכתחלה מ"מ אהני סברת הואיל
שלא ללקות וכמו כן אף דבר האסור מדרבנן שייך הואיל אולם הש"א בספרו טורי אבן
סוף מס' חגיג' האריף לבאר קושית הש"ס הג"ל באופן אחר ע"פ סברתו דהואיל ומתוך
חדא בתברתה מישף שייכי דע"י סברת הואיל הוי צורף קצת ואמרין מתוך עיי"ש
והגרע"א ו"ל יחס סברא זו לתוס' ורשב"א שבת (דף ל"ט) שכתבו לב"ש דלית להו
מתוך כ"ש דל"ל הואיל ונקשו עליהם דא"כ מאי פריף בש"ס מברייתא דהמבשל הא
הו' ברייתא מוקמי בביצה כמ"ד דל"ל מתוך וממילא ל"ל הואיל וזה יש ליישב בקל
למ"ש הש"מ ביצה שם משם רשב"א דרבה אית לי' מתוך כר"י אלא במבשל גיד פליגי
דר"י סבר פיון דמתהני מני' אפילו באיסור לא לקי ורבה סבר אע"ג דאמרין מתוך

מבשל גיד חייב פינון שאין ראוי לו בהיתר עי"ש א"כ שפיר הקשה הש"ס אהבערה לא לחייב דנימא הואיל בשלמא אם לא נאמר הואיל למחשב לצורך קצת אתי שפיר דאכילת איסור ס"ל לרבה דלא הוי אף צו"ק אבל אם נאמר דע"י הואיל הוי צו"ק הא יכול לעשות ע"י הבערה צורך של היתר ונימא הואיל דחזי לצרפו אף בזה שוב קש' לוקי במבשל בעצי מוקצה ואף דהוי דרבנן מ"מ לא חשיב צו"ק בשלמ' אם נאמר בפשיטות דע"י הואיל אמרינן פינון דאפשר להיות מלאכה זאת להיתר לא לקי ולא אסרה תורה מלאכ' שיכול להיות להתיירא בזה אמרינן אף דאסור מדרבנן מ"מ לא לקי פינון דמה"ת מותר וכמ"ש הש"א אבל אם מטעם מתוך איתנו עלי' למחשב לצו"ק מצד הסבך' י"ל פינון דאינו ראוי בשום אופן לא הוי צו"ק ולא שייך לומר מתוך.

ובלא"ה כבר כתבתי בזה בהגהותי בדברי חיים דיני יו"כ (סי' ד') להקשות דאיך אפשר לומר דע"י סברת הואיל חשבינן לצו"ק ושוב אמרינן מתוך דהא בש"ס פסחים שם סובר הש"ס דר"א ור"י פליגי בפלוגתא דרבה ור"ח ור"א סבר כר"ח דאמרינן הואיל וקא ר"א מתלמידי ב"ש הוא וב"ש ל"ל מתוך ואיך נאמר דלר"א שרי לאפות ע"י הואיל וע"קמש"ס פסחים (דס"ב) דהק' על רבה שם דס' בשוח' למולין ע"מ שיתכפרו בו ערלים שאינן מנויין דכשר ול"א הואיל דאי מל ראוי הוא מהא דאמר רב' באופה מיו"ט לחול דאמרינן הואיל ומה מדמה הש"ס בשלמא במלאכת יו"ט דאמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך היכא דהוי צו"ק שפיר ע"י הואיל חשיב צו"ק משא"כ בשוחט ע"מ שיתכפרו בו ערלי' דנאמר ע"י הואיל דאי בעי מתקן נפשו נאמר דהוא בר כפירה י"ל דלא אמרינן א"ו דסברת הואיל פינון דאפשר שיהי' פטור מדמה הש"ס שפיר לחומרא שם דנימא הואיל דאי בעי מתקן נפש' אולם למ"ש הרמב"ן במלחמות א"ש דהוא פתב אי ס"ל לר"ח הואיל לחומרא הו"ל למימר דאינו לוקה ועוד אי הואיל דינא הוא מ"ש לקולא מ"ש לחומרא אטו הואיל ספיקא הוא ועוד הואיל דהתם לאו הואיל דאתי הוא שאפ"י זרק ע"מ שיתכפרו בו ערלים לר"ח פסול אע"ג דלא אפשר לי לתקוני נפש' שיהא ראוי לכפר' בזריקה זו והאריף בזה וכתב לד"ה אין הואיל אלא בדבר שאפשר שיבא לעולם ושם אמרינן הואיל ובזמנו פסול שלא בזמנו נמי פסול והאי הואיל לאו הואיל דעביד דאתי לעולם הוא ואפ"ה אמרינן הואיל לר"ח משא"כ בשאר איסור והיתר לד"ה לא אמרינן הואיל אלא בדבר שאפשר שיבא לעולם אלא הנח לקדשים שכל שם שחל עליו לפסול בזמן א' פוסל לעולם עי"ש באנרף וא"ש דברי הרשב"א ג"כ ממילא אף מה דנראה מדברי הרמב"ן דביו"ט סברת הואיל הוא משום דאפשר גם את"כ שיהי' לצורך אבל היכא דאי אפשר בעולם את"כ דאתי ל"ש סברת הואיל יש להבין מקושית הש"ס אחריתה לא לחייב דנימא הואיל דחזי לכסות דם ציפור דבזה ל"ש שיש זמן את"כ דתו לא הוי בעידנא דעבר על הלאו ולא יפקיע קיום המצוה דאת"כ חיובו דלמפרע וע"כ צ"ל הואיל דבשעת חרישה אי הי' דם ציפור ויש לדחוק בזה: ועיין תוס' פסחים שם שכתבו הא דרשב"ג סובר דלחם הפנים דוח' יו"ט דסובר דאמרינן הואיל אי בעי פודה וקשה הא אין פודין ביו"ט וכן הקשה בשעה"מ וע"כ צ"ל דעכ"פ שייך הואיל מדאורייתא שוב לא נשאר רק איסור דרבנן ובמקדש מותר ובה מוקשין שם דברי הצ"ח שכתב דלקה נקט ב' ימים טובים של ר"ה כשפאו עדים מן המנח' ולמעלה דאל"כ רק מספק אולי לא יבואו עדים ביום ה' או יבואו היום יכול לאפות ביום ה' ואם יבואו

עדים יכול לפדות הא לר"ח דל"ל הואיל ממילא פיון דאין פודין ביו"ט א"כ אם יבאו עדים יהי מחר חול ויאפה מחדש ושל יום ה' עבר על דאורייתא פיון דאין פודין ביו"ט והואיל לית ליי לרב חיסדא]: ודע דמבואר מדברי תוס' פסחים דאף בשבת אמרינן הואיל דחזי רק הא דל"א במלאכת שבת הואיל דחזי לחולה שיש בו סכנה משום דל"ש ולפי"ז נראה היכא דעשה מלאכת איסור בשבת ואח"כ הקרה חולי שיש ב"ס וצריף לאותו מלאכה פטור למפרע מן חיובו ובהא י"ל דאף ר"ח מודה רק דסובר דל"א הואיל כ"ז שלא באו אורחים ולגמר מחשבתו שאפה לצורף חול אבל אם באו אורחים ואכלו ביו"ט דלא נגמר מחשבתו מודה ר"ח דפטור ועיין ש"ס מנחות (דף ס"ד) נמצאת ראשונה פחושה בב"מ מהו פתר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא מכנין א"ד פתר מעשיו אזלינן ומסיק בש"ס דהיינו דרבה ורבא שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב.

להעלות דגים והעלה תינוק ודגים רבה אמר פטור זיל פתר מעשיו ורבא אמר חייב זיל פתר מחשבתו ואף למאן דחייב פבר פתבו תוס' שם דל"ד לאופה מיו"ט לחול דפטור מטעם הואיל ונימא ה"נ הואיל דפטור ליה אתינוק פטור ליה אדגים דהתם אפייתו היא צורף יו"ט אבל הכא צידת דגים ל"ח בשבת והיינו אף דאם הנה פוונתו על התינוק אז אף אם הנה ג"כ פוונתו על דגים פטור פמבואר יומא (דף פ"ד) ועיי"ש בתוס' יום הפורים היינו פיון דמחשבתו ומעשיו הנה בדבר המותר אבל היכא דהנה פוונתו רק על דגים אף דהעלה תינוק מ"מ אזלינן פתר מחשבתו שהוציא מפת אל הפועל ודגים ל"ח פלל ורבא דפוטר סובר פיון דהמעשה עכ"פ היינו פרישת המצודה איתעבד למפרע בהיתר אזלינן פתר מעשיו.

ובאמת יש להבין שם בש"ס ללשון ראשון דקאמר ע"כ רבה לא פטר אלא פיון דשמע אבל לא שמע לא וכן ללשון השני דהיינו פלוגתיהו ומאי דמיון זה לנמצאת ראשונה פחושה בב"מ דשם כל המעשה הוא לצורף דבר ההיתר ולא גרע מאופה מיו"ט לחול דאמרי' הואיל ק"ו בנה דאיגלאי מילת' למפרע דהנה לצורף ועיי"ש בתוס' בהא דס"ל לר"א דאפילו נתפטר בשניה דחייב דלא דמי לבעיא פתר מחשבתו או פתר מעשיו דהתם אם יבא אליהו ויאמר שהוא פחושה בבני מעיים הי' מביא שמנה והיינו דעל עתידות ל"א אם יבא אליהו אבל על מה שעבר שפיר אמרינן אם יבא אליהו ואזלינן פתר מעשיו וא"כ בדגים ותינוק דנגמר מחשבתו ובמעשה איסור דצד דגים ואף שהעלה תינוק ג"כ מ"מ צידות דגים הנה באיסור וגם אז ל"ש לומר אם יבא אליהו פיון דהוא על עתידו' האפשרי שיצוד גם התינוק ולכך חייב משא"כ בנמצאת פחושה בב"מ דאף דנגמר מחשבתו מ"מ כל המלאכה הוא לצורף היתר י"ל דלכ"ע פטור וכן מוכרח לחלק בדברי ראב"ד בהשגות (פ"ב הט"ז) משבת דהשיג על הרמב"ם דפסק הואיל דהעלה תינוק עם דגים פטור ורוצה לפסוק פרה דחייב וע"כ אף דס"ל הואיל היינו פיון דצידת דגים הוא באיסור ומה"ט לא השיג ראב"ד בהלכות שגגות (פ"ב) פשכמב נמצאת הראשונה טריפה בב"מ ה"ז פטור דבזה פיון דכל מעשיו הם לצורף היתר לכ"ע פטור] ובדברי רמב"ם מ"ש הואיל והעלה תינוק ה"ז פטור מחטאת אעפ"י של"ה פוונתו אלא לצוד מפני שהנה שוגג ואין לזה הבנה הא אף אם הנה מזיד וקבל התרא' ג"כ פטור דאזלינן פתר מעשיו

וּכְבָר פֶּתַח הַרְמָב"ם שֶׁם דָּכַל הַחֵיִב עַל זְדוּנוֹ פָּרַת חֵיִב עַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת וּא"כ לְמָה כ' מִפְּנֵי שְׁקִיָּה שׁוּגְגַן] עכ"פ וּדְאִי הֵיכָא דְאֶתְבָּרַר שְׁמָלְאֲכְתּוּ הֵיךָ לְצוּרָה דְבָר הַמְּוֹתֵר פְּטוּר .

אָף מ"מ י"ל אִם אַח"כ בָּא הַמְּקָרָה חוֹלִי שְׁיֵשׁ בּוֹ סַפְּנָה דּוּמָה לְנִתְפַּכֵּר בְּשִׁנְיָה ע"י שְׁנִשְׁפָּף הַדָּם דְּבָא הַמְּקָרָה אַח"כ דְּבָזָה לַמ"ש בְּחוּס' אֶזְלִינָן לַכ"ע בְּתֵר מַחְשַׁבְתּוֹ עֵי"ש בַּלח"מ דְּעָמַד ע"ז מַה דְּהַרְמָב"ם לֹא הִבִּיא הַדִּין אִם שְׁחַט שְׁמִינָה וְאַח"כ הִכְחִישָׁה דְּחֵיִב אָף אִם נִתְפַּכֵּר בְּשִׁנְיָה וְצ"ע בַּכ"ז: וְדַע דְּדַעַת בַּעֲה"מ שְׁלֹא לְפִסּוּק פְּרָבָה וְהַעֲלָה דַל"א הוּאִיל וְאֵע"ג דְּקִי"ל כַּר"א דְּאָמַר לֹא תִקְרָא שֶׁם עַד שְׁתַּאֲפָה הוּא מְטַעַם דְּכָל חֲדָא וְחֲדָא חֲזִינָא לִיָּה וּמִשּׁוּם ב"י שְׁרִינָן לִיָּה אָף לְכַתְחִילָה וְהִבִּיא רַא"י מְדַפְּסִקִּינָן אִין מְזַמְּנִין אֶת גּוֹי בִּיּו"ט גְּזִירָה שְׁמָא יִרְבָּה בְּשִׁבִּילוֹ וְהָא מְכַרְעַת כַּר"ח וּבִסְפָר שַׁעֲה"מ עָמַד ע"ז הָא פִּינּוֹן דְּקִי"ל כַּר"א דְּכָל חֲדָא וְחֲדָא חֲזִינָא לִיָּה וּמְדַרְבְּנָן הוּא דְּאָסוּר א"כ אֲמַאי אִין מְזַמְּנִין מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יִרְבָּה בְּשִׁבִּילוֹ הָא אָף אִם יִרְבָּה בְּשִׁבִּילוֹ אִינוּ אָסוּר מַה"ת דְּאָמְרִינָן הוּאִיל דְּכָל חֲתִיכָה וְחֲתִיכָה חֲזִינָא לִיָּה וְכִינּוֹן דְּלִיכָא אֲלֵא אִסוּר דְּרַבְּנָן הֵיכָא גְּזִירָה עֲלָה לְפִי דַעַתּוֹ וְנִרְאָה דְּאָף לַר"פ דְּקָאֵמַר ע"כ ל"ק ר"א מִשּׁוּם דַּכ"ח וְחֲדָא חֲזִינָא לִיָּה הוּא דְּנִקָּא כְּשִׂאִינוּ מְבָרַר דְּאִינוּ מְבֹרָר אִינָה פֶת יִקַּח לְחִלָּה לְכָף כָּל חֲדָא חֲזִינָא וְשִׁינְיָה הוּאִיל עַל כָּל חֲדָא וְחֲדָא אָף דַּע"כ"פ יִפְרִישׁ חִלָּה אַחַת וְאִינוּ רַאוי לּוֹ מ"מ כ"ז שְׁלֹא בִּינְרָר שְׁיִינְיָה בִּיָּה הוּאִיל דְּבִידּוֹ לְאָכּוֹל כָּל חֲדָא וְחֲדָא וּכְשִׂאֲוִפָּה אֲמְרִינָן בְּכָל פַּעַם דְּזֹאת לֹא תִהְיֶה חִלָּה אֲבָל אִם מְבָרַר פַּעַם אֶחָד דְּזֹאת הוּא אָף שְׁבִידּוֹ לְהַחֲלִיף מ"מ אָסוּר מַה"ת וּלְכָף שְׁיִינְיָה לּוֹמַר גְּזִירָה שְׁמָא יִרְבָּה בְּשִׁבִּילוֹ הֵינּוּ שְׁיִבְרַר מְנָה יָפָה לְכַבֵּד הַגּוֹי שְׁזִימְנוּ בּוֹ וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה דְּאוֹרֵייתָא דְּכִינּוֹן שְׁפָבַר בִּינְרָר ל"א תּוֹ הוּאִיל וּז"פ: ס' ד' פֶּתַח הַרְמָב"א (ס' תצ"ה) וַיֵּשׁ מַחְמִירִין אִפִּי' בַּאו"נ עֲצָמוֹ כ"ש מִפִּיג טַעְמוֹ פֶּלֶל אִם עֲשָׂאוֹ מַעִיּוּט וְזֶה דַעַת מְהֵרִי"ל וְסָמ"ג מִיָּהוּ אִם לֹא עֲשָׂאוֹ מַעִיּוּט וַיֵּשׁ בּוֹ צוּרָה יו"ט מְוֹתֵר לַעֲשׂוֹתוֹ ע"י שְׁיִנְיָה ר"ן וְסָמ"ג.

וְהִנֵּה דַעַת הַרְמָב"ן דַּאו"נ מְוֹתֵר אָף שְׁלֹא ע"י שְׁיִנְיָה רַק דִּיכַת מְלַח בְּעֵי שְׁיִנְיָה מִשּׁוּם דְּדַרְבָּי הוּא לְדוּדָה לְפַעְעִימִים עַל כַּמָּה יָמִים וְאָף שְׁהַרְמָב"ן ר"פ אִין צְדִין פֶּתַח הָא דְּכָל הַנִּדְּוֹכִין נִדְּוֹכִין פְּדַרְכָּן הַטַּעַם מִשּׁוּם שְׂאִין אוֹתוֹ שְׁחִיקָה שְׁהוּא לְיוֹמָא נַעֲשִׂית בְּאוֹתוֹ עֲנָן שְׁנַעֲשִׂית לְיָמִים רַבִּים הֵינּוּ דַע"כ"י רֹב אִינּוֹן נִדְּוֹכִין לְאוֹצָר רַק לְיוֹמָא אֲבָל מ"מ פִּינּוֹן דֵּינֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׁמִכְנִינִים עַל אִיזָה יָמִים לְכָף צְרִיף שְׁיִנְיָה וְכ"כ הַרְמָב"א דַּבַּאו"נ אִין חִילּוּק בֵּין אֲפֻשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מַעִיּוּט אוֹ אִי אֲפֻשָׁר רַק הַטַּעַם דְּמְלַח בְּעֵי שְׁיִנְיָה וְכֵן לְמַאן דְּסוּבֵר דְּגַם תְּבָלִין בְּעֵי שְׁיִנְיָה דְּהוּי כְּמוֹ בִּיקוּעַ עֲצִים מִפְּנֵי שְׁיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׁדַכִּין מִהֵן הַרְבֵּה כְּדִי שְׁיִהְיֶה מוּכָן לָהֶם וְאֵע"כ"י שְׁמִפִּיגָן טַעְמָן אִין חוֹשְׁשִׁין לְכָף וְחֲשִׁיבָה לְהוּ הַזְּמָנָה דְּמִשְׁכַּחִי לְהוּ נִדְּוֹכִין כָּל שַׁעֲמָא דְּבְעֵי לְהוּ וְנִרְאָה כְּמַאן דַּעֲבַד לְצוּרָה חוֹל פִּינּוֹן שְׁדַרְכּוֹ לַעֲשׂוֹת לְיָמִים הַרְבֵּה לְכָף בְּעֵי שְׁיִנְיָה עֵי"ש בְּדָף י"ד.

וְאָף דְּדַעַת רַא"ה ר"פ א"צ נִרְאָה כְּדַעַת רַשְׁבֵּ"א דְּמַדְּאוֹרֵייתָא אָסוּר לְטַחּוֹן מַה שְׁדַרְבָּי לְיָמִים הַרְבֵּה וְאֶזְלִינָן בְּתֵר רֹב הַנְּטַחָנִים לְכָף נְאָסֵר הַטַּחֲחִינָה מַדְּאוֹרֵייתָא וְלָכֵן בְּעֵי שְׁיִנְיָה אָף מַה שְׁטוּחָן לְיוֹמוֹ דְּנִרְאָה כְּמַאן דַּעֲבַד לְחוֹל אֲבָל לַדַּעַת הַרְמָב"ן דְּכָל טַחֲחִינָה לְיוֹמָא לֹא נְאָסֵר מַדְּאוֹרֵייתָא רַק מְדַרְבְּנָן.

א"כ מִמִּילָא בְּמַלַּח דַּאִין הַדַּרְבָּי לְטַחּוֹן לְיָמִים רַבִּים וְגַם אִינוּ עוֹשֶׂה בְּעֲנָן שְׁנַעֲשֶׂה לְיָמִים רַבִּים וְאֲמַאי בְּעֵי שְׁיִנְיָה מ"מ סוּבֵר פִּינּוֹן דֵּינֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׁדַכִּין לְיוֹם אוֹ יוֹמִים לְכָף בְּעֵי

שינוי נאף אם אינו דוכה רק מעט מ"מ בעי שינוי ומזה למד הרמ"א דהה"ד כל דבר שאינו מפיג טעם בעי שינוי כמו דיכת שקדים וכדומה: וראיתי בס' קהלת יעקב מהגאון בעל ח"ד שכתב דט"ס הוא הר"ן דדעת הר"ן דרק דיכת מלח בעי שינוי ואינו מוכרח וכמ"ש.

וגם הר"ן מודה לסמ"ג להשוות כל מה דלפעמים מכינים לאיזה ימי דבעי שינוי. עוד כתב שם דדעת מהרי"ל שהביא הד"מ לאסור בקל או"נ שאינו מתקלקל אפילו בשינוי דאפשר לעשותו מעיו"ט ס"ל פדעת תוס' מגילה דף ז') שכ' דאו"נ דעדף טפי פגון האי דהמצניע אסור לעשותו ביו"ט וכוונתם לאו דוקא דעדף טפי [וכ"כ המהרש"א שם להדיא] רק כל שאינו מתקלקל כלל אסור אפילו בשינוי פדעת מהרי"ל שהביא הד"מ וע"כ הא דמותר לדוף מלח בשינוי קצת דס"ל פדעת המ"מ דאין טחינה רק בפירות ולכך מותר בשינוי אבל מלאכות גמורות אפי' בשינוי אסור כשאינו מתקלקל כשנעשה מעיו"ט עכ"ד וכל דבריו תמוהין דמה שכתב דדעת מהרי"ל פדעת התוס' ז"א דלדעת תוס' מדאורייתא אסור כל שאינו מתקלקל דכתבו פן על הך דפרק המצניע ושם מבואר דלוקין על זה כמו הרודה חלת דבש כמבואר שם ועי"ש במהרש"א דדוקא במכשירין דדרשינו מדכ' לכם לכל צרכיכם וממעטינו מן הוא יש חילוק בין אפשר לעשותן לאי אפשר לעשותן משא"כ באו"נ דמצד הסברא אסור לעשות כל מה דאפשר לעשות מעיו"ט ואינו מתקלקל אז אף באי אפשר או דנאבד ג"כ אסור והמהרי"ל מודה באם נאבד וכמו שכ' הגאון הנז' גם במהרי"ל מבואר להדיא דרק מדרבנן אסור אף בשינוי מה דאפשר לעשות מעיו"ט אבל מדאורייתא מודה דאין חילוק בין אם נתקלקל או לאינו נתקלקל ומ"ש דלכך מותר מלח בשינוי דסובר כמ"מ דאין טחינה אלא בפירות.

תם אני ולא אדע היכן כתב זה במ"מ דל"ש טחינה רק בפירות נאף בעפר מבואר בש"ס דשבת דשייך טחינה וכן מלח. ובתוס' ביצה (דף י"ד) כתבו דמלח שלנו א"צ שינוי הואיל והוא עשוי בידי אדם ובמהרש"א שם כתב לא ידענו באיזה מלח איירי ומאין יצא להם חילוק זה אוילם הדבר מבואר ברמ"א (סי' שכ"א ס"פ) דדוקא מלח הגס אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין מותר לחתכו בספין כמו שחומת הפת [יעוי"ש בעו"ש דדוקא בספין מפני מראית עין ומדברי תוס' מבואר דל"ב שינוי ואולי דוקא ביו"ט ולא בשבת] ובזה ליכא טוחן מה דנעשה ע"י בישול הדיבוק והוי כמו אין טוחן אחר טוחן אבל במלח הגס דאיירי בש"ס ופוסקים דבעי שינוי ודאי הוי טוחן ממש והדוכה בשבת פדרכו חייב משום טוחן ויקשה באמת על דעת תוס' מגילה הנז' דמה מועיל השינוי פיון דהוי מלאכה גמורה: ולכאורה אפשר לומר דמותר מטעם מתוך שהותרה לצורך פגון דברים המפיגין טעמן ומתקלקלין כמו תבלין וכדומה דמותר לדוף ביו"ט א"כ מותר טחינה אמרינן שוב דהתירה אף שלל"צ היינו בצו"ק רק שינוי בעי דמחזי כעובדא דחול משא"כ בהמצניע דחייב מדאורייתא משום דמפרק ותולש ובורר רובן אינו מתקלקלין אבל במלח פיון דכעין שחיקה זו עצמה מותר בתבלין אית ביה משום מתוך אבל בתלישה ובהך דהמצניע שבאותן דרכים עצמן שנעשו ברובן שאינם מתקלקלין פן נעשו גם המתקלקלין ונגרין בתר רובא שגם המתקלקלין אסור מדאורייתא וכמו שכ' הרמב"ן ור"ן לאסור מדרבנן בתותי וענבים וכן לדעת הרשב"א בעבודת הקודש וכמו שהביא בש"מ ר"פ א"צ ובהרא"ה שם אמרינן סברא זו אף מדאורייתא.

אולם אי אפשר לומר פן דהא מבואר בש"ס בברייתא אמר ר"מ לא נחלקו ב"ש וב"ה על הגדוכין שגדוכין פדרפן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדיכה בפ"ע שב"ש אומרים מלח בפה ובעץ פרוור לצלי אבל לא לקדירה וב"ה אומרים בכ"ד.

ועיי"ש במהרש"ל דהפירוש ומלח עמהן היינו בזא"ז והרמב"ן במלחמות כ' דהפירוש ביחד פיון דבתבלין אי אפשר בשינוי לכן גם מלח א"צ וא"כ מבואר עכ"פ דאף לב"ש דלית להו מתוה ואעפ"כ מותר לדוה אף מלח פדרפן ביחד עם תבלין או בזא"ז ואמאי פיון דהוי מלאכה דאורייתא השחיקה אמאי מותר אף בשינוי מן עובדא דחול ובמתניתין י"ל באמת דבזה פליגי ב"ש וב"ה דשניהם סוברין דדבר שאינו מתקלקל אסור מדאורייתא באפשר לעשותו וכמ"ש תוס' מגילה הנז' ל ולכך ב"ש סובר דמלח רק בפה ובעץ פרוור דהוי שינוי גמור דל"ה פתישה רק פלאחר יד דאף בשבת ליכא בזה חיוב ואף דתבלין גדוכין פדרפן מ"מ לית להו מתוה וב"ה דאית להו מתוה לכך מתירין אף מלח.

משא"כ בברייתא אי אפשר לומר פן וע"כ פיון דאף לב"ש דלית להו מתוה מותר לדוה מלח עמהן ע"כ דסובר דאין לחלק בין דבר המתקלקל לאינו מתקלקל ומנ"ל דב"ה יסברו דאסור מדאורייתא בכ"מ רק במלח מותר מטעם מתוה.

וגם א"כ מאן דסובר דלא פליגי בהא דאין מוציאין לילב וקטן במתוה רק אם יש עירוב והוצאה ליו"ט א"כ אף ב"ה לית להו מתוה ואף עפ"כ מלח נידה ע"י שינוי ויקשה באמת אמאי לדעת תוס' מגילה הנז' דאף אוקל נפש עצמו שאינו מתקלקל אסור מדאורייתא לעשות ביו"ט ומאי מהני שינוי: לכן נראה בכוננת תוס' מגילה הנז' דכוננתם הוא שם פדעת האוסרי' מלאכת קצירה וטחינה מדאורייתא וכמו שהביא היש"ש ר"פ א"צ משם הסמ"ג והיש"ש שם הביא השיטות דרק מדרבנן אסור כ' וז"ל ונדיין אכ"ז מחנור לפי שסוגיא דירושלמי מוכח שהן מה"ת ואף ברייתא שבפ' המצניע פפשטה הכי מוכחא וכ' עוד נאני אומר שהיא מה"ת אף לפי גמרתנו כמ"ש תוס' וה"ט דלא שרינו או"נ אלא מלישה ואילך פשעומ' לאכילה מיד אבל תלישה וטחינה אינה עומדת מיד לאכילה אלא עומדת לימים רבים ולעשות ממנו אוצר וכ"כ הסמ"ג וז"ל אומר ריב"ש מכשירין דין הוא שיהיו מותרים מה"ת בכל ענין אי לא מיעט רחמנא הוא שהרי כף יהיו טובים אם נעשו מאתמול כאלו נעשו היום אבל באו"נ ודאי אסור מה"ת אלא בדבר המתקלקל אם נעשו מאתמול ולהכי גזרינו בפירו' הנושרים כו' אלמא דס"ל דתלישה דאורייתא ואעפ"י שכ' לעיל מיניה מדקתני והמלח במדוה של עץ שמענו שפול מלאכת או"נ מותרת ע"י שינוי אף דבר שאינו מפיג טעמו ואפשר לעשותו מעיו"ט אלמא דמדרבנן הוא דאסרו ולכן מותר ע"י שינוי דאי דאורייתא אפי' ע"י שינוי אסור ומש"ה ל"מ היתר גבי צידה וקצירה וטחינה ותלישה ע"י שינוי אלא בע"כ צ"ל דוקא אלו מלאכות שעומדות מיד לאכילה כגון שחיטה ומלישה ואילך אבל כל שאר מלאכות האלו עומדות לימים רבים לעשות מהן גדיש או לעשות בביתו אוצר להסתפק ממנו או למפור ממנו כגון תלישת פירות וקצירת תבואה ואף טחינה דרוה לטחון הרבה מדות ולעשות ממנו קמח הרבה ולעשות לימים רבים ומטחינת פלפלין אינו ראיה לפי שעומדין לאכילה פי הגדוכין מזמן רב מפיגין טעמן ואף שמלח אינו מפיג טעמו מ"מ אין הדרה לעשות ממנו אוצר אחר

הדיקה אלא שדכין מה שהיא לצורך יום או יומים כו' וא"כ מ"ש נמי דאו"נ נדאי אסור מדאורייתא לאו באו"נ גמור אלא בטחינה ודישה וצידה וכל הדומה לזה דומיא דתלישה דאיירי בה וא"ל א"כ למאי צריכין אנו לומר דטעמא דתלישה דאסורה מה"ת משום דאפשר לעשותן מאתמול תפ"ל משום דאינה קרויה אנכל נפש כדפי' אה"נ וה"ק פי כל או"נ שאפשר לעשות מעיו"ט ואינו מתקלקל ועומד לימים רבים על הרוב א"כ אפי' הוא בענין שאי אפשר לעשותן מעיו"ט לא מתקלינן באיסור ואסור אף מה"ת וכן דרף התורה בכל המצות שבטיל הטעם המצוה לא בטלה והפלה העולה בנידו קצירה תליש' טחינה צידה וכל הדומה להם שאינה עומדת לאכילה פגון שחיטה ולישה אסורה מדאורייתא ול"מ ליה שינוי אפי' נזדמן לו בענין שאי אפשר לעשותן מבעוד יום ואו"נ ממש אפי' אם אפשר לעשותן מדאורייתא שרי ומדרבנן אסור וע"י שינוי שרי ואם מפגי טעמו שרי אף בלא שינוי עכ"ל היש"ש והטרחתי להעתיק דבריו כי נראה בעליל שזה ג"כ דעת תוס' מגילה הנז' והינינו דכל מה שדרף לעשות לאוצר או להסתפק לימים הרבה אסור מה"ת אף באם אינו עושה רק מעט ליזמו ולצורך אותו סעודה מ"מ אולינו בטר שם מלאכה ומה דהדרף לעשות הרבה זה אסור ותותים וענבי' אף דאינו לוקט לימים הרבה מ"מ הלקיטה והתלישה הוא בפעם אחד לאול' ולעשות משקה וגם ה' דהמצניע החולב והמגבן והמחביץ והרוזה חלות דבש דרף המלאכה לעשות על ימים הרבה וגם אינו מתקלקל לקף אסור מה"ת ובזה אין חילוק בין אפשר לאי אפשר אבל במכשירין יש לחלק וזה פשוט וברור בדעת תוס' הנ"ל שזהו שיטתם ולא קשה עליהם מדיכת המלח פינן דאין דרף מלאכה הזאת לעשות רק על יום או יומים והוי בכלל או"נ רק שינוי צריף משום עובדא דחול: ובקה"י שם כ' בדעת רש"י פ' אין צדין דסובר פשיטה הזאת דדרף מה שמתקלקל שנעשה ליומא מותר אף אם אפשר לעשותן מעיו"ט ומתרחץ בזה קושיות הפנ"י פ"א דכתובות בהא דשרי למבעל בתולה ביו"ט משום מתוך הא פינן דלדם צריף הוי מפרק ומפרק לא הותר ביו"ט ולא שייך בי' מתוך וכתב הוא לתרץ פינן דאין מלאכת מפרק זו נעשית פענין שאר מפרק שהיא נעשית לימים רבים לקף מותר כמ"ש הר"ן גבי שחיכת פלפלין עי"ש ולכאורה מוכח מדעת רש"י דדוקא אם במין זה לא נעשית המלאכה לימים רבים אבל אם דרף המלאכה הזאת לעשות לימי' רבים אף אם על צד הקרי וההנזמן אינו עושה רק לצורך יומא וברף וענין שאינו נעשה לימים רבים אסור וראי' לזה מהא דמבואר בש"ס ביצה (דף י"ב ע"ב) באיסורייתא דחרדלא מהו לפרוכי ביו"ט ומיכל מנייהו ופי' רש"י מי שרי ביו"ט פשחיתה ובקשול או דלמא פינן דאפשר מעיו"ט לא דתולדת דישה הוא וקאמר שם אתא לקמי' דרבא אמר לי' מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט ופרש"י דדש פלאחר יד הוא נאפי' בשבת לאו דאוריית' אלא מדרבנן וביו"ט לא גזור ואם נאמר דאם עוש' בדרף וענין שאינו נעשה אלא ליומא אף במין הנעשה לימים רבים ג"כ מותר מה"ת אף בדבר שאינו מתקלקל ואפשר לעשות מעיו"ט מותר א"כ מאי מספקא לי' אף דתולדת דישה הוא הא שחיכת פלפלין נדאי כותש אב מלאכה הוא ותולדה דטוחן ומ"מ מותר פינן שאינו נעשה בדרף שעושה לימים רבים וכן למה צריף רש"י לפרש משום דהוי פלאחר יד דגם בשבת לא הוי אלא מדרבנן הא בלא"ה פינן דאינו עושה בדרף שנעשה מלאכת מפרק מותר וכמו דיכת מלח דג"כ אפשר מעיו"ט ומהיכא תיתי דיהיה אסור אף מדרבנן פינן דעושה ע"י שינוי ג"כ וליומא וביותר

לפי' רש"י שם (דף י"ג ע"ב) פיצד מולל דביו"ט קאי פדאמרין לעיל מוללין מלילות וקא ודאי שינוי מעובדא דחול וכיון דמולל גם בשינוי ול"ה מפרק ודש שעושה לימים רבים רק ליומא לכה מותר אף אם הי' חגיב בשבת אלא ודאי משמע פיון דמין זה דרכו לעשות לימים רבים אז אסור אף אם אינו עושה בדרה שעושין לי"ר ולכה צריה לטעמא דאף בשבת ל"ה מלאכה דהוי כלא"י ומלח ותבלין הטעם פיון דאותו מין אין דרה לטחון רק ליומ' ועוד ראי' מהא דמבואר ביבמות (דף קי"ד) אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהור' ביו"ט ופריה אי דליכא סכנ' אפי' ביו"ט אסור וקאמר ל"צ דאיכא צערא וקסבר מפרק פלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן יו"ט דאיסור לאו לא גזרו רבנן ועי"ש ברש"י דהיונק הוי מפרק ע"י שינוי והיגו פלאחר יד וא"כ למה צריה לטעם דיו"ט איסור לאו ל"ג רבנן תפוק לי' פיון דאינו עושה המלאכה בדרה שעוש' לימים רבים רק מה שיונק בפיו בולע ושותה ובכה"ג אף מלאכת מפרק מותר ביו"ט ולד' הסוברים דאף דישה וטחינה מותר מה"ת ביו"ט אין להקשות מה קאמר יו"ט דאיסור לאו ל"ג רבנן הא אף איסור לאו ליכא וראיתי שעמד ע"ז רבינו הגדול עק"א ז"ל בחדושי' שם אולם פנראה מל' הרמב"ן במלחמות פ' חבית רמז ע"ז וכתב לא ששהחולב ביו"ט איסור לאו לצורח או"נ אלא שהמלאכה בעצמה ביו"ט איסור לאו עי"ש.

והיגו אף דבכל מקום גזרו רבנן לאסור מפרק מ"מ פיון שהוא פלאחר יד ובמקום צער ל"ג רבנן לאסור כמו דאסרו בכ"מ וזה ניחא לשיטתם אבל אם נאמר דאם אינו עושה בדרה שעושה לימים רבים ליכא איסור פלל כמו שחיקת פלפלין ומלח א"כ להיות יונק מן הבהמ' ליכ' שום איסור אלא ודאי פיון דגוף המלאכה במין זה דהיגו לחלוב נעשה לימים רבים ולהסתפק אסור אף אם אינו עושה בדרה שעושה לימים רבים ורק משום דהוי פלאחר יד דליכ' אף בשבת מלאכה דאורייתא לכה מותר אף קשה למה קאמר בש"ס דאיכא צערא ומשמע דרק משום צערא מותר ואמאי הא אף שלא במקום צערא מהראוי להיות מותר כמו במוללין מלילות ומפרכין בקטניות הואיל דהוי פלאחר יד וביותר קשה לשיטת הרי"ף והרא"ש ושהטור דאף שינוי לא בעינו במוללין מלילות ביו"ט והא דקאמר בש"ס פיצד מולל קאי על שבת אבל ביו"ט מותר ובהא דגונח יונק מבואר ברי"ף פ' חבית דלא התירו לינק מן הבהמה ביו"ט אלא במקום צער וכן מבואר להדיא בטור (סי' תק"ה) דרק במקום צער מותר ושא לא במקו' צער משמע דאסור ואמאי הא פיון דהוי פלאחר יד אמאי גרע מהא מוללין מלילות דמותר ביו"ט ואף בלא שינוי כמבואר בטור (סי' ק"י) שוב ראיתי בחדושי' המאירי שכתב בהא דמפרכין אע"ג דאפי' בדבר האסור מדברי סופרים אם אפשר לעשותן מעיו"ט אסור נרא' לי דמלילו' ופירו' קטניות בגי' יומן עדיפי טפי עי"ש א"כ י"ל דלכה אסור לינק ביו"ט רק משום צער מותר אף דהוי רק פלאחר יד אף החוש מכחיש דבאמת חלב הנחלב מן הבהמ' של עכשיו עדיף מדאמתמול וצ"ע: סי' ה' היכא שישראל שוחט לנכרי בהמות ואם היא פשרה לוקחי' ישראלים ואם נעשה טריפה נשאר לנכרי אם מותר לישראל לשחוט ביו"ט פיון דהוי צורח ישראל ג"כ או לא פיון דהשת' אינו של ישראל.

על דבר זה נשאל בס' שב יעקב והעלה לאיסור מטעם דלא עדיף מנדרים ונדבות דאין קריבין ביו"ט מטעם דכהנים משולחן גבוה קא זכו והה"ד בעלים בשאר בשור פעבד הנוטל פנס מרבו נמצאת כל השחיטה לשם גבוה כ"כ רש"י פנ נמי בזה אף שהבטיח

למפנור מ"מ פיון דבשעט שחטיטה לא זכו אסור מטעם לךם ולא לנכרי ובנו"ב מהד"ק כ'
לחלוק ע"ז ואתו הדרש לךם ולא לנכרי אתי למעוטי אם האנכל נפש הוא של נכרי דא"כ
הנה להו לחז"ל למימר לךם משלכם אבל אז הי' מותר אם של ישראל הוא אף שעושה
לצורף נכרי אבל באמת במקר' פתוב יעש' לךם שהעשיה תהי' לךם דהיינו בשבילכם
תהי' העשי' ולא תהי' בשביל נכרים ואין חילוק בין אם הוא של ישראל או לא רק בשביל
מי העשיה נעשה ובנדורים ונדבות עיקר העשיה לשם גבוה אבל בשחטיטה עיקר השחטיטה
בשביל ישראל ובס' אבני מלואים ח"ב פתב דתליא במחלוקת הריב"א והר"י שבתוס'
שבת (דף כ"ד) שדעת הריב"א היא דאסור להדליק בשמן שריפה ביו"ט אף דיכול להנות
בשעת שריפה מ"מ פיון דאסרה התורה כל הנאות רק בשעת ביעורו הבערה זו אינה
לצורף הנאותו אלא לשם מצות שריפה והוי כמו נדרים ונדבות והר"י סובר דרק מדרבנן
אין מדליקין ומה"ת מותר דאינו דומה לנו"ב דעושין מהם אחר השחטיט' לגבוה ושניי'
לומר משולחן גבוה קא זכו אבל תרומה טמאה אין עושין מהן לגבוה פלוס וליפא למימר
בי' משולחן גבוה קא זכו הרי דר"י סובר דאין הטעם בנו"ב משום דעיקרו לגבוה רק
משום דמשולחן גבוה קא זכו אט"פ ואין הטעם משום דעיקר השחטיטה בשביל גבוה
דא"כ בהבערה דתרומה נימא ג"כ דצורף הדיוט בטל לגבי גבוה ועוד הביא מדברי ר"י
שבתוס' פסחים (דף ה') דהיא דאינו יכול להנות מתחלת הבערה אע"ג שיהי' לו הנאה
אט"פ אסור כמו נו"ב והקשה מדברי התוס' בשם ר"י (בדף מ"ז) וכי בשביל שלא יהי'
עכשיו ראוי אע"פ שיהי' ראוי לבו ביום יהי' אסור הא פשיאפה אינו ראוי עד שתאפה
אלא פיון שמוותר לאחר זמן לבו ביום אין זה חסרון ויקשה אמאי לגבי חמץ אסור והעלה
דבר חדש דאסור לעשות מלאכה בדבר הפקר פיון שעדיין לא זכו לאו לךם מקרי ולכך
אסור לשרוף פיון דהגזלים והאפר הוי הפקר וכמ"ש הרשב"א קידושין והוי כמו נו"ב
פיון דלאו לךם הוא ובהג"ה שם תמה מאד ע"ז דאם נאמר דבדבר שאין בו דין ממון
אסור לעשות מלאכה בי"ט אפי' לצורף ישראל מה יעשו במעשר שני דממון גבוה הוא
וכן פהגים בחלקיהם בקרבנות ציבור האם נאמר דאסור לבשלים וכ' שזה ראי' שאין
עליו תשובה דל"ב דין ממון של ישראל רק שיהי' לצורף ישראל: ולענ"ד אינו ראי' כלל
דדעת הש"י והא"מ דכל זמן שאין לו לישראל זכי' בו ורשות לכ"א לזכות בו הוי פאינו
עושה לצורף ישראל אבל מ"מ לא בעינן שיהי' לו דין ממון בו רק שלא יהי' פח אחרים
מעפב ובמעשר שני אף דממון גבוה הוא מ"מ היינו לענין לקדושי אשה וכן לענין אחרוג
למאן דסובר דבעי דין ממון לא הוי לךם לכל דרכי הנאה אבל לענין לעשות בו מלאכה
ביו"ט מרבינו מצד הסברא לךם לכל צרכיכם לר"י ואף לרבנן דממעטינו לךם ולא לנכרי
היינו פשאין לישראל שום צד קנן וצורף בו אבל אם יש לו עכ"פ צד קנן שאין אחר
יכול לחטוף ממנו ודאי רשאי לעשות בו מלאכה ביו"ט לבשלו לצרכו וכדומה ודעת
הרמב"ם דאף לענין אחרוג וחלה דמעשר שני הוי לךם ודין ממון בשביל שיש לבפעלים
בו היתר אכילה והיינו פיון דעכ"פ צד קנן זה יש להפעלים בו שאין אחרים יכולים
ליקח ממנו ומוציאין מהגזלנים בדיינינו ועיין מ"ש בהגהותי לדברי חיים דיני לולב (סי'
ב') דנדאי של הפקר פטור מחלה ואינו יוצא בו באחרוג אם לא נתפנין לזכות רק במע"ש
הטעם פיון פיון דיש לבפעלים בו צד זכות לאכול ומעפב על אחרים ואין לאחרים פח
לאכול שלא מדעת הפעלים לכך יוצא בו והשגתי על הא"מ שם בזה עי"ש ועיין בכ"מ

(פ"ו מבפורים) משם הר"י קורקו"ס וא"כ בי"ט ודאי יכול לבשל [וכן פהגים בקלקיהם ובעלים מפשר שלקם היינו בשר קדשים משא"כ באפר שעדיין אינו בעולם פלל ולכשיבא לעולם פל אהד יכול לזפות א"כ לית לי לבצל הקמץ בו שום זכות יותר מן האחרים ולכה הוי כמו דאסור לעשות בו מלאכה וכן נו"נ פיון דשל גבוה הוא ואף זכות זה לאכול אין להפעלים עדיין לכה ממעטינו מדכתי' לכם דכל זמן דלא יש צורה עכשיו לישראל היינו שלא יש לו עדיין זכות בזה אסור לעשות המלאכה לדעת השב יעקב והא"מ: פרם בעיקר דבריו יש להתבונן דע"כ לא פתב הריטב"א דאפרו של איסורי הנאה לאו דבעלים הן רק משום דפנים חדשות בא לכאן דכששרף ונעשה אפר גופי אחרני גינהו וכמ"ש הרשב"א קידושין (דף נ"ו) דאף בידו ובאומר לכשישרף ל"מ אבל היכא דאינו צריף רק לחרוף אותו ולפסול מאכילת פלב י"ל דלא הוי פגופא אחרניא וא"כ לעולם י"ל דתשביתו בי"ט קאי ואינו צריף רק להשבית מתואר חמץ והגחלים מותר' היינו אף אם חרכו והוי כמו חרכו קודם זמנו המבואר ריש פרק פל שעה אולם פבר פתבתי במ"א דאף היכ' דא"צ רק לחרכו ג"כ תשיב פגופא אחרניא והוכחתי זאת מדברי תוס' פסחים (דף כ"ט) בפרט אם נאמר תשביתו ביום ראשון ממש הוי כמו חרכו אחר זמנו וגם אף באם נשחטה הבהמ' הוי פגופא אחר והוי כמו שעדיין אין לו שום זכות פדמוכח מדברי הירושלמי מס' מעשר שני כמ"ש במ"א בזה: גם יש קצת ראי' דסברת ר"י הוא פה דאם נאמר דעיקר הטעם משום דעיקר השחיט' לצורה גבוה הוא יקש' אמאי בהמ' המסופנת מותר לשחטה אם יש שהות לאכול פזית צלי מפעוד יום ולמאן דאית לי' הואיל אע"פ שאינו אוכל גימא לאסור פיון דעיקר המלאכה יש בו רק לצורה חול פיון דהוי לאחר הסעוד' ואם לא הית' הבהמ' מסופנת לא הי' עולה על הדעת לשחטה רק פיון דירא שמא תמות הבהמה גמר בדעתו לאכול פזית ממנה פיומו ומותר וגימא הא עיקר המלאכה לצורה חול הוא וכן הא דאין מכפין הפקעת והדליק' דלר"י דסובר מכשירי אוקל נפש מותר לעשותן שרי לכבוני פמבואר במס' ביצה (דף כ"ב) ואף לדין לדעת פמה פוסקים אם נשרף הבית או הפלים ולא יהי' לו מקום לאכול רשאי לכבו' דהוי פצורה או"נ פמבואר במדרכי ועיין ב"ח (סי' תקנ"י) גימא ג"כ הא ודאי עיקר צורה המלאכה להציל הבית מן השריפה ויתבטל צורה הנצרה לו ליו"ט ג"כ וגיזיל פתר עיקר פעולת ותכלית המלאכה כמו בנדרים ונדבות דאין קריבין פיון דעיקרו לגבוה ולמ"ש הא"מ הטעם פיון דלית להו לבעלים זכות אבל בדבר שיש להפעלים זכות בו מותר לעשות מלאכ' באם יש בו צורה הדיוט לצורה יו"ט אתי שפיר ג"כ הך דכפוי הדליקה ושחיטת המסופנת: אף עם כ"ז אין להוליד ממנו דבעי דוקא שיהי' לו עכשיו זכות בו וי"ל סברא אחרת בזה דטעמא דנו"נ אף שזכרו בו אחר פה הפעלים והפגים בפשר מ"מ עיקר העבודה צורה גבוה הוא דשחיטת קדשים בעי פונה היינו דבכל מקום מתעסק בשחיטה פשר דבלא פונה לשחוט ג"כ פשר רק בקדשים מתעסק פסול פמבואר פחולין (דף י"ג) מדכתיב תשחט את בן הבקר שתהא שחיטה לשם בן בקר ועי"ש בתוספות דאף דמתפנין לחתיכת סימנים ולא לשם זביחה פחולין פשר ובקדשים פסול וכן אם סבר שיהא חולין ושחטו פסול בקדשים א"כ פיון דלצורה גבוה יש תנאי אחר מה שאינו בצורה הדיוט חזינו דמעשיו מוכח עליו שעושה לצורה גבוה ונתמעט ממה דכתיב לכם וכן בשריפת חמץ דאין הדרף לשרוף אוקל שיהי' לו אח"כ צורה מן הגחלים א"כ נקרא

עיקר הפעולה על שם תכלית גבוה משא"כ בשמן שריפה דעומד לכה להדליק בזה סובר הר"י דמותר דאף דיש בו צנרף גבוה מ"מ לא נתבטל צנרף ההדיוט ולא מגרע גרע בזה שעושה ג"כ מצוה בהשריפה אבל בנו"נ דיש שינוי זה שצריף לעשות בו וגם אחר השחיט צריף לעשות מהן לגבוה בזה נתבטל צנרף ההדיוט ואמרינו דמשולחן גבוה קא זכו ועיין ביצה (דף כ"ז ע"ב) בתוס' דשם הקשו לדעת הריב"א דסובר דצנרף גבוה עיקר ובטיל צנרף הדיוט והני פקולו לגבוה א"כ צלנית פסחים היכא דחיא יו"ט הא אית בי צנרף גבוה כ"א צלי אש ולכאורה למ"ש יקשה ג"כ אף לדעת ר"י פיון דגם צלנית פסחים יש שינוי בגוף המלאכה דצריף להיות ראשו על כרעיו וכדומה א"כ אף לדכריו דלא בטיל הצנרף הדיוט לגבי שריפת תרומה טמאה זה דוקא במקום שלא נקרא על שם הפעולה רק צנרף גבוה אבל בצלנית פסח פיון דיש בו תנאים הצריכים בו מה שאינו צריף בשאר צלנית הטלאים נימא דהני כמו שחיטת נו"נ דהני עיקרון לצנרף גבוה לכו צ"ל דעיקר תליא אם יכול להנות בשעת המלאכה אז לא נתבטל צנרף ההדיוט משא"כ בנו"נ וכן שריפת חמץ פיון דאינו יכול להנות בשעת המלאכה.

אבל לא תלי אם הוא שלו א"ל וכמ"ש הנו"ב: וראיתי בריב"ש (סי' תצ"ח) שם הי' השאלה בשוחט ששחט אצל גוי בליל ר"ה ואמר שהיא טריפה ואחר כף בדק שוב פעם שני והכשירו ונעשה בזה מחלוקת על ההקשר שהכשירה אחר שהטריפה: וממילא למדנו משם שהיו נוהגים בצרפת וספרד פן לשחוט אצל קצבים נכרים והבהמות של נכרים היו רק אם נמצא אחרי הבדיקה שהן פשרי קנו מהן הישראלים והריב"ש שמתק שם על זה ולא התעורר פיצד הותר לשוחט לשחוט בהמה של גוי שאין לישראל עדיין זכות בו הרי דמותר פדעת הנו"ב וכן מבואר מתשובת רשב"א (ח"א סי' תרפ"א) שפעם שם על המתיר לשחוט אצל גוי ביו"ט אחר מנחה ע"י הערמה שיתן פזית לאחד מן הנערים וכו' דהני הערמה להכין מיו"ט לחול ומבואר דלצנרף ישראל ממשמותר אף בקצב גוי פיון שעיקר השחיטה בשביל ישראל לצנרף היום: ויש לומר דגם לדעת ריב"א דסובר דצנרף גבוה עיקר ואף להדליק שמן שריף אף דראוי להנות מיד ומ"מ אסור דמבטל צנרף ההדיוט לגבי גבוה מ"מ מודה היכא דעיקר תכלית הפעולה נעשה לצנרף ישראל ואם לא לצנרף יו"ט לא הי' עושה כלל המלאכה בזה גם ריב"א מודה ובזמן שריפה הו לצנרף מצות שריפה הו לצנרף הדלקת נר יו"ט צריף ההבערה לכו דעתו דנגרר ע"ש העיקר וצנרף גבוה הוי העיקר וצנרף הדיוט הטפל משא"כ לשחוט בהמה אצל קצב גוי שאם תהי' פשרה יקח הישראל עיקר מלאכת השחיט נעשה לצנרף ישראל דלצנרף גוי אינו צריף כלל לשחוט ודי בגחירה ואין המלאכה נקרא לצנרף הגוי רק לצנרף ישראל ושרי וזה פשוט וברור ומה שהקשו התוס' על ריב"א מצלנית פסח י"ל דדעת ריב"א דהא באמת פתיב חג לה' פל לה' מותר רק מדכתיב לכם ממעטינו צנרף גבוה אבל חובת היום מותר א"כ ממעטינו רק הנעשה לגבוה מה שחייב מכפר כמו נו"נ ושריפת תרומה טמאה שגם בלעדי יו"ט הי' חייב בדבר לעשות לא התירה התורה לעשות ביו"ט דלא קרינו בי לכם אף דמותר להנות נתבטל צנרף ההדיוט הטפל לגבי צנרף גבוה אבל לצלות הפסח דיומו גרם ונתחייב לאכול רק צלי אש זה מותר מדכ' לה' פל לה' מותר וגם עיקר פונתו לצנרף אכילה ואף דאכילתו הוא מצו' מ"מ הוי צנרף או"נ משא"כ בהדלקת שמן שריפה עיקר הפונה לקיים המצוה דחל עליו לשרוף תרומה טמאה רק המקרה בא שהוא יו"ט

והגוי צורך הגוף ג"כ בזה סובר דצורך גבוה עיקר וצרכו הוי טפל ובטיל לגבי משא"כ בצלי הפל הוא צרכו לבד ומותר: ועיין בפנ"י ביצה (דף כ"א) שהקשה על התוס' שכ' שם בהא דעיסה חציה של ישראל וחציה של נכרי אסור לאפות ביו"ט אף דקי"ל כרבשב"א ממלאת אשה התנור פת מטעם דנאפה יפה וכ' דשאני התם דיכול לאכול או זה או זה וגם הואיל אי מקלעי אורחים חזי ליי אבל חצי' של נכרי אסור לאפות ופירש דבריהם דמטעם דפת נאפה יפה לא שניף להתיר איסור דאורייתא רק מטעם דיכול לאכול או זה או זה מותר מדאורייתא וכיון דליכא אלא איסור דרבנן מותר מטעם דנאפה יפה.

והקשה לקושטא דמילתא לדקי"ל דאמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה של"צ פשיש צורך קצת א"כ מטעם דפת נאפה יפה הוי עכ"פ צו"ק וכ' פיון דמיעט קרא לך ולא לנכרי אתי למעט דבכה"ג לא אמרינן מתוך כמו נו"נ דאין קריבין דממעטין מלפם אלמא דבכה"ג ל"א מתוך עי"ש ונדבר קשה בשלמא בנו"נ הצורך קצת בא אח"כ או שינפה בהפשר או שלא יהי' שולחן רבו ריקם אבל בשעת המלאכה לא יש הצורך קצת לכו ממעטין מלפם הן לפי הא"מ שם הטעם פיון דלא זכה בו עדיין וכאן הצו"ק הוא שפיתו דהיינו חלקו נאפה יפה וכן למ"ש הנו"ב עיקר סברת הר"י פיון דאינו יכול להנות בשעת המלאכה משא"כ בתרומה טמאה אף דהוי צורך גבוה לקיים מצות שריפה מ"מ פיון דיש גם צורך הדיוט לא בטיל לגבי גבוה א"כ למה לא יהי' רשאי לאפות הפל ולחלק אח"כ פיון דיש לו לישראל תועלת וצו"ק עכ"פ כמה שאופה ביחד שנאפה יפה בשלמ' לשיטת ריב"א בצורך הדיוט בטיל לגבי גבוה י"ל נמי בזה אף דיש לו תועלת אזלינן בטר עיקר המלאכה וכיון דעיקר האפיה הוא לצורך הגוי רק שגורם לו הנאה בטל צורך זה לגבי עיקר הדבר.

ואף דהוכחנו מהא דמסופנת דלא אזלינן בטר עיקר התכלית רק פיון שיש לו צורך בו ג"כ מותר היינו היכא דהפל הוא שלו אבל בשל אחרים אזלינן בטר עיקר. משא"כ לשיטת ר"י דלא נתבטל הטפל לגבי עיקר יקשה.

ונראה דשם מטעם אחר לא אמרינן מתוך דל"א מתוך רק היכא שפגוף המלאכה יש צו"ק לישראל אבל כאן מגוף האפי' ליכא שום צורך לו לישראל מחלקו של הנכרי רק גרם הנאה שלא יהי' מקום לתמימותו להתפשט ומתוך שהתנור מלא מתמעט חללו כמ"ש רש"י (דף י"ז) וכל היכא שאין המלאכה בגוף האו"נ לא אמרינן בכה"ג מתוך פיון שפעצם המלאכה אינו נהנה רק שגורם שלא יתפזר החום בכה"ג ל"א מתוך ודומה להא דאין מכבין את הבקעת שלא תתעשן הבית והקדירה והנר מפני דבר אחר פיון דאינו משתמש בגופה של המלאכה להנות ורק מסלוקו של הדבר נהנה ואסור וכמ"ש בחידושי הרא"ה (דף י"ב ודף כ"ג) והכי נמי דכונתה פיון דמלאכת האפי' בחלק הנכרי אינו לצורך הישראל רק גורם הדבר להתמעט חלל התנור ולא יתפשט החום בכה"ג לא אמרי' להתיר מצד מתוך ועיין בהרא"ה בהא דממלאת אשה תנור פת שכתב ומיהו מסתברא במתכונת לקח הממלאת עכ"ל ואמאי לא אמרינן אף באינו מתכוין רק לצורך חול יהי' מותר מטעם מתוך פיון שיש לו צו"ק עכ"פ שהפת נאפה יפה א"ו דל"א בכה"ג מתוך פלל רק כונתו ג"כ כמ"ש התוס' הואיל דחזי ליי דשיל ישראל הוא לקח מותר באם

מתפונן לצורך קצת עכ"פ אבל בשל נכרי אסור לאפות אף דמתפונן לצורך שתהי' נאפ' יפה ג"כ אסור פיון דהנאתו איננו רק בכלל גורם שאינו נהנה מן גוף מלאכת האפיה: ויש להביא ראיה דכוננת הר"י הוא בשביל שאינו יכול להנות בשעת מלאכה לכה בטל צורך ההדיוט דהא מבואר מס' תגיגה (דף ח') דיוצא בשלמי שמחה בנו"נ פיון דמ"מ יש לו בשר מקנים מצנת שמחה וכ' תוס' שם דלא מייתי נונ"ד משום דנפיק בהו משום שלמי שמחה דאיירי שפכר קרב שמחה פדינו וכ' משם ר' אלחנן והר"י דרק היכא שהקריבום משום שמחה נפק בהו אבל הביאום לשם נדרים לא נפיק רק משום הקדישם עיי"ש א"כ חזינון אף דמשולחן גבוה זכו הבפעלים בפשר מ"מ אם הביאום לשם שלמי שמחה לכ"ע יכול להקריב נו"נ ביו"ט הרי דיכול לעשות מלאכה אף בדבר שאינו לבפעלים עדיין זכות רק שיזכו בו אח"כ וא"ל דהא להדיא התירה התורה שלמי שמחה אף שיזכו בהפשר הפעלי אח"כ משולחן גבוה ולכה אף נו"נ יכול להקריבן לשם ש"ש זה אינו דהא מזה גופא נוכל למילף מהתירה התורה לשחוט שלמי שמחה אף דאינו של הפעלי ורק משולחן גבוה יזכו אח"כ הרי דלא הקפידה התורה רק על צורך ישראל היינו ההדיוט ובשלמי שמחה התירה התורה אף במה שאין לו לבפעלים הנאה וחלק רק אח"כ עכ"פ התירה התורה לעשות צורך הדיוט אף במה שאינו שלו עכשיו ודלא כמ"ש הא"מ.

ואף מוכח מזה דלא אתי עלה הר"י מטעם שפכתתי לעיל דלכה בטל צורך הדיוט לגבי גבוה פיון דשחיטה לגבי קדשים הוא ענין אחר משחיטה להדיוט דמתעסק פסול דהא לגבי שלמי שמחה הוי ג"כ שחיטת קדשים ושנוין המלאכות כמו בנו"נ ואף עפ"כ אסור לשחיטת הר"י לשחוט אם הביאום לשם נו"נ וחזינון דעיקר הטעם דאזלינו בטר הפוננה אם פוננתו על מלאכת הדיוט המותר ביו"ט או על גבוה האסור.

ולכאורה לשחיטת הריב"א דסובר דאין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט מה"ת דצורך הדיוט בטל לגבי צורך גבוה וע"כ אף דהדלקה ביו"ט הוא ג"כ צורך מצוה חשבינו זאת לגבי מצות שריפה החל עליו קודם יו"ט צורך הדיוט ובטל לגבי צורך גבוה החל עליו בטרם בא יו"ט א"כ בנו"נ נמי פיון דחל עליו קודם יו"ט הצורך גבוה להקריבן ועתה בא יו"ט וצריך לו ג"כ לשלמי שמחה מהראוי הנה לאסור לשחוט ביו"ט אף אם שחטו לשם שלמי שמחה ג"כ וראיתי בט"א שם שחולק באמת על תוס' וסובר דאסור לשחוט נו"נ ביו"ט אף לשם שלמי שמחה פיון דעיקר השחיטה לשם נו"נ המחוּב מכהר הוי צורך שלמי שמח' לגבי צורך גבוה רק במיוחד' לשם שלמי שמחה דעיקר הקרבן לצורך הדיוט שיהיה לו בשר לשמחם רק התורה הקפידה על בשר שמחה זה שיהיה של קרבן דוקא עיקר השחיטה נעשה לצורך הדיוט וצורך גבוה טפל לשל הדיוט ומותר להקרי' דהוי פאלו חלק גבוה זוכה משולחן הדיוט ממצות המקום עכ"ד ולענ"ד זה אתי שפיר לשיתת הריב"א דאזלינו בטר עיקר הדבר שחל עליו מקודם ולדידיה אסור להדליק בשמן שריפה ביו"ט מדאורייתא וחשבינו שהבערה רק לצורך מצות ביעור ולא לשם מצות יו"ט כן נמי בזה בטל צורך המצוה של שלמי שמחה לגבי צורך גבוה להקריב הנו"נ שחל עליו מקודם וי"ל דל"ק קושית תוס' ביצה הנו' מצלית ק"פ פיון דשם לא חל עליו המצוה רק בערב לאכול הפסח והקפידה התורה שיהיה דוקא צלי אש ולא באופן אחר לכה מותר כמו דמותר לשחוט שלמי שמחה דהוי חלק גבוה טפל לגבי הדיוט משא"כ בשמן שריפה דחל עליו המצוה של ביעור מקודם בטל צורך ההדיוט לגבי גבוה.

ובכה"ג נונ"ד אסור להקריב לשם שלמי שמח' פינו דעיקר הוא הצנרף גבוה ואף אם נטמא השמן ביו"ט דלא חל עליו מקודם מצנת ביעור ואדרבא חל עליו מקודם צנרף הדלקה מ"מ י"ל לריב"א פינו דסתם התנא דאין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט דגזרינו קא אטו הא.

ונה אתי שפיר לשיטת הריב"א אבל לדעת הר"י כמו דמותר בשמן שריפ' להדליק מד"ת פינו דיכול להנות בשעת ביעורין וא"ד לנו"נ דשם אינו יכול להנות בשעת שחיטה עד שיזרקו הפהגים הדם ה"נ אף דאינו יכול להנות בשעת המלאכה וצריף זריקת דם לא איכפת לן בזה פינו דאף שלמי שמחה עצמו המיוחד רק לשלמי שמחה אינו יכול לאכול ממנו עד שיזרוק הדם והתירה התורה ממילא אף נו"נ מותר ולא בטל צנרף זה של שלמי שמחה לגבייהו רק הר"י סובר דאזלינו בטר עיקר מחשבתו ואם עיקר מחשבתו לשם ש"ש מותר אבל אם הביאם לשם נו"נ אסור להקריבן ומ"ש תוס' לא נפיק רק משום הקדשים ע"כ הפנונה דאסור להקריבן ועיין צ"ח ביצה (דף י"ט ע"ב): והנה מבואר מס' ביצה (דף ר' ע"ב) באם עבר ושחט נו"נ ביו"ט דרבא אמר זורק את הדם ע"מ להתיר הפשר באכילה ועי"ש בתוס' דרבה בר ר"ה דאמר זורק את הדם ע"מ להקטיר אימורין לערב מודה להא דרבא דזורק את הדם ע"מ להתיר באכילה דהוי צנרף אונקל נפש ושמחת יו"ט אבל רבא סובר דרק בשביל אכילה זורק את הדם ואף דזריק' הדם לאו מלאכה הוא רק שבות וכמ"ש רש"י שם מ"מ אסור ולכאורה אמאי מותר לצנרף אכילה בין לדעת ריב"א דהיכא דיש צנרף גבוה בטל לגבי צנרף הדיוט וא"כ אף בעבר ושחט נמי לימא דבטל אצל צנרף גבוה הצנרף הדיוט וכן לשיטת הר"י אם הטעם דאינו יכול להנות בשעת מלאכה אסור והוי צנרף גבוה א"כ בעבר ושחט נמי הא אינו יכול לאכול מיז עד שיזרוק ועיין תוס' פסחים (דף מ"ז) ד"ה ואי בסוף דבריהם דשתי הלחם אין להם שום חסרון בגופו וה"נ דכונתו פינו דאין להפשר שום חסרון בגופו דכבר נשחט רק דקודם זריקה אסור לאכול ואמאי מותר הזריקה להאכיל.

וצריף לומר היא הנותנת פינו דלכתחלה אסור לשחוט ולזרוק רק אם עבר ושחט אמרינו דזרוק כדי להתיר הפשר לאכול לדעת ריב"א מותר בזה דלא נוכל לומר דצנרף גבוה הוא העיקר ושיבת בטל הטפל הצנרף הדיוט פינו דאסרה התורה לעשות לצנרף גבוה רק בעבר ושחט לא אסרו חכמים היכא דיש צנרף הדיוט לאכול הפשר פינו דממילא עושה העיקר לצנרף הדיוט וכן לדעת הר"י נמי אף דאינו יכול להנות בשעת מלאכה מ"מ אזלינו בטר עיקר מחשבתו וכינו דאם אין פאן פשר לאכול אסור לזרוק הרי דעיקר צנרף הזריקה להתיר הפשר ודומה לשלמי שמחה ומזה גם פן נראה דלא פסברת הא"מ דאם נאמר דאסור לעשות מלאכה בדבר שאינו שלו ולא זכו בו עדיין הפעלים א"כ אמאי בעבר ושחט יהיה מותר לזרוק: אגב אבאר מה שיש להקשות הא דנקט הש"ס האיבעי' דוקא למ"ד נו"נ אין קרבין ביו"ט הא להמבואר שם מש"ס בפסג' הקדום דאף למ"ד נדרים ונדבות קרבין ביו"ט מ"מ זה דוקא היכא דיש ג"כ צנרף הדיוט לאכול אח"כ הפשר אבל בעולת נדבה לכ"ע אין קרבין וכן פתבו תוס' מס' חגיגה (דף ח') להדיא.

ואף דבשבת (דף קי"ד) קאמר בש"ס כשתמצא לומר לדברי ר' ישמעאל דלמד עולת שבת בשבתו דחלבי שבת קרבים ביו"כ דסובר דנו"נ קרבין ביו"ט ושם בעולה איירי

וכן תמה בס' דיו"ח להגרע"א ז"ל אולם י"ל לאבא שאול דאמר ומה במקום שפירתה סתומה פירת רבך פתוחה במקום שפירתה פתוחה א"ד שפירת רבך פתוחה וכן בדין שלא יהיה שולחנה מלא ושולחן רבך ריקם ומטעם זה סובר דנו"נ קרבין ביו"ט לדידיה לאו משום צורך הדיוט מקריבין רק בשביל צורך גבוה לבד דלא דריש לכם ולא לגבוה רק לכם ולא לעכו"מ וסובר דאף עולת נדבה קריבה ביו"ט וכן מבואר להדיא בירושלמי שם א"ל ב"ש והא פבר נאמר אף אשר כו' הוא לבדו יעשה לכם א"ל ב"ה משם ראיה לכם אינו נעשה אבל נעשה הוא לגבוה ועיי"ש במפרש דלגבוה אף מה שאינו נאכל כלל עושין וא"כ בש"ס דשבת דקאמר לכשתמצא לומר לדברי ר"י נו"נ קרבין היינו אף עולת נדבה.

ומ"ש תוס' חגיגה דעולת נדבה אינו קריבה דכן דעת רשב' י"ט) דלכ"ע עולה שאינו של יו"ט אינו קריבה והיינו למאן דדרש לכם ולא לגבוה רק נו"נ שרי מדכ' לה' כל לה' אמרינו דרק נו"נ שיש עכ"פ צורך הדיוט אח"כ ולא עולה אבל מאן דלא דרש לכם ולא לגבוה הפל מותר ביו"ט עכ"פ להמבואר לרשב"א דעולת נדבה לכ"ע אין שוחטין א"כ למה פליגי רק למ"ד נונ"ד אין קריבין ביו"ט הא יש מקום למחלוקתם אליבא דכ"ע בעולת נדבה וראיתי בצל"ח שם שכ' ואולי שלמים איצטרף ליה דלרבא זורק לאכול בשר וקמ"ל שמוותר לאכול הבשר קודם הקטרת האימורין ביו"ט וכמ"ש תוס' שם ועדיין קשה הא זה מבואר בפרייתא המובא שם כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרוק והבשר יאכל ואע"ג דאיתנהו וכמ"ש תוס': ולכאורה הייתי אומר למה שכתב שם הצל"ח להקשות איהו יאכל הבשר הא הוי מוקצה פניו דנו"נ אין קריבין ביו"ט בשלמ' ככבשי עצרת לא אתקצאי דראונו לשחוט לשמן אבל נו"נ אתקצאי בה"ש ומתירין דלא אתקצאי בה"ש פניו דהוי ראוי להקריבו לשם שלמי שמחה כמו שכתבו תוס' מס' חגיגה דרק אחר שהקריב ש"ש אין מקריבין נו"נ ולפי"ז י"ל הא בש"מ שם ובחידושי הרא"ה הקשו אמאי פשנטמא הבשר לרבה לא זריק הא אין שבות במקדש וכתבו דה"מ בקרבן הפא ברשות ובהיתר אבל קרבן זה דאסור והקריבו באיסור לא התירו שבות וא"כ י"ל הא לרבר"ה זורק ע"מ להקטיר את האימורין לערב היינו דמתירן השבו במקדש אף היכא דעבר וי"ל דרק שבות אחד מותר ולא העמידו דברייה' לאסור במקדש אבל שני שבותין אסור וכמו שכתב הרע"ב מס' עירובין דאף דלא גזרו על שבות בה"ש מ"מ על שני שבותין גזרו פן בשבו במקד' וכ"כ בחידושי אבן העזר עירובין דף ל"ה) וכן כתב בתשובת רבינו הגדול מרן עק"א ז"ל (סי' קנ"ט) שכ"כ דעל ב' שבותין גזרו במקדש א"כ בעולת נדבה דאתקצאי בה"ש הוי הזריקה שני שבותין שבות דזריקה דהוי פמתקן ושבות דטלטול ושימוש דם המוקצה ואף דטלטול הדם בא מקודם מ"מ אח"כ פשזורק בא ביחד ושימוש מוקצה בכה"ג אף דהוי צורך מצוה מ"מ הוי שימוש מוקצה האסור פמבואר במג"א (סי' תק"ט) לענין פסוי דם וא"כ בא השני שבותין ביחד ולכך לגבי עולת נדבה לכ"ע לא יזרוק אולם אחר העיון נראה שז"א ומוכח מפאן דבמקדש אף על שני שבותין לא גזרו דהא גם בשלמי נדבה פשזורק הדם הוי ג"כ ב' שבותין חדא שבות דזריקה דהוי פמתקן שמתיר הקרבן וגם יש בו משום שבות שהוא צובע באדמומית הדם ע"ג המזבח ואף שאינו דבר המתקיים מ"מ אף דלא הוי משום זה מלאכה דאורייתא אבל מדרבנן אסור כמו דמשמע מדברי רמב"ם (פ"ט) משבת וכן ראיתי בצל"ח פסחים (דף

ס"ז) דְּכַתְּבֵנּוּ כִּי לֹא יִהְיֶה עִי"ש וְעֵינָיו מ"א (סוף סי' ש"כ) ובא"ר שְׁם (ס"ק כ"ז) דְּדָרְךָ מ"מ.

הוּי שְׁבוּת מְשׁוּם צוּבַע עִי"ש וְעֵינָיו מ"א (סוף סי' ש"כ) ובא"ר שְׁם (ס"ק כ"ז) דְּדָרְךָ לְכֻלּוֹהּ וְאִין דְּרָךְ לְצַבּוּעַ בְּאֵלּוּ דְּכָרִים שְׂרִי עִי"ש וִי"ל דְּלִגְבֵי מְזַבְּחָא נְמִי דְּרָךְ לְכֻלּוֹהּ וּמְתָר אָבֵל לְדַעַת הַמַּגֵּי' אִשְׁמֵ אָסוּר.

וא"כ לדידהו מוכח מפאן דאף שני שבוותין מותר במקדש והדרא הקושיא לדוכתא למה לא פליגי בעבר ושחט עולת נדבה אם זורקין את הדם כדי להקטיר האימורין לערב או לא: ונראה קצת לצדד דלגבי עולות נדבה תרנוניהו מודים דזורקין את הדם דהא בהא דשני פכשי עצרת דקתני אם הנה שבת לא יזרוק פתבו תוס' מנחות (דף מ"א) ואין לדמותו למה שהתיר לרדומה קודם שיבא לידי חיוב שבת עכ"ל והפונה דדוקא לגבי הדביק פת בתנור דאם ירדנה לא עשה מלאכה אבל פאן אף אם יזרוק הדם לא יתבטל המלאכה דכבר נעשה השחיטה שלא לצורך וכ"כ הצ"ח פסחים (דף ע"ח) וכתב שם דמה"ט לר"י שם דפותר בשחטון לשם פסח דטעיה בד"מ ועשה מצוה כ"ד פטור דרשאי לזרוק הדם פנין דאם יזרוק יהיה פטור מחטאת שעשה מצוה כ"ד עיי"ש ולפי"ז י"ל דהא מבואר לעיל (דף י"ב) בשוחט עולת נדבה ביו"ט דלב"ה פטור מטעם מתוך וכתבו תוס' אף דאסור מטעם לכם ולא לגבוה מ"מ פנין דמסבא חיצונית הנה מותר דאנכל נפש מותר לא אהדריה רק לאיסור עשה וכתבו שם דבעולת נדבה אף דליכא צורך קצת מ"מ איכא נמי שמחת יו"ט שלא יהיה שלחנה מלא ושלחן רב ריקן עיי"ש.

ולכאורה הא ל"ה שלחן מלא פנין דאין מניחין לו לזרוק הדם ואדרבא הקרבן יהיה נפסל וא"ד להא דכתבו שם תוס' במבשל גיד דכיון שדעתו לאכלו הווי צורך קצת דשם לא תליא רק בדעתו דמי ימחה בידו אבל לזרוק הדם לא יזרקו הפהנים וא"כ אף לב"ה ל"ה צו"ק והי' מן הדין שיהיה חייב מלקות.

אמנם י"ל דזורקין הדם כדי שיזפה ויסלק האיסור מלאכה דאורייתא דעבר על לאו דל"ת מלאכה דאם הדם יהי' יתבטל עכ"פ הלאו פנין דיהיה שלחן רב רב מלא עיי' זריקת הדם ואף דמ"מ עשה איסור מטעם לכם ולא לגבוה לא יעבור רק על איסור עשה וגם אם לא יזרוק הדם יהיה הקרבן פסול ועובר ג"כ בלאו שהביא קדשים לבית הפסול לכה: יזרוק לבית הלל ואינו לוקה דהוי צורך קצת שלא יהיה שלחנה מלא ושלחן רב ריקם וזה א"ש בעולת נדבה משא"כ בשלמי נדבה אם נטמאה הבשר בזה פליגי דלרבה לא יזרוק פנין דלא יסלק איסור העשה שעבר מצד לכם ולא לגבוה דאף אם יזרוק הדם יעבור ג"כ על עשה הזאת ואף אם לא יזרוק לא יהיה עובר על הלאו דל"ת מלאכה פנין דהיה צו"ק שיהי' לו בשר לאכול רק אח"כ בא המקרה שנטמאה הבשר ומ"מ בשעת שחיט' הנה צורך קצת לכה פנין דבין אם יזרוק בין אם לא יזרוק לא יהי' השוחט עובר בלאו רק בעשה לכה לא יזרוק ורבר"ה סובר דאף למשן להקריב האימורין לערב לא גזרו על שבוות במקדש ויזרוק אבל בשוחט עולת נדבה דאם לא יזרוק לא יהיה אף צורך קצת ויעבור על הלאו דל"ת מלאכה וגם שהביא קדשים לבית הפסול בזה לכ"ע יזרוק פן יש לומר אמנם זה דוקא אם עבר ושחט בשוגג בזה אמרינן שייזרוק כדי שייפטור אבל אם עבר במזיד בזה ל"א חטא בשביל שיזפה חבירו כמבואר תוס' עירובין (דף ל"ב) ועיינו

מג"א (סי' רנ"ד ס"ק כ"א) ולכך לא נקט הפלוגתא בעולה פנין דבעולה יש נ"מ בין עבר בשוגג למזיד אף לעיל דקתני השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה דאיירי במזיד הקדרא הקושיא לדוכתא הא אף לב"ה חייב פנין דל"ה צו"ק וי"ל: סי' ו' פתב בש"ע (תצ"ח סי"א) דאפי' יש לישראל ולגוי בשותפות שתי בהמות יכול לשחוט שתייהן ביו"ט ובמ"א שם משם הב"י ומ"ש הטעם שאי אפשר לחלק שיתול זה א' וזה א' שא"א שיהי' שוות בכל ענינים וכ' המג"א א"כ אם העפום רוצה ליתן לו הגדולה והטובה אסור לשחוט השנייה.

ובימי ילדותי גמגמתי בזה דיכול הישראל לומר דלמא הגדולה והטובה תהיה טריפה ואין רוצה ליקח רק מפל אחת החצי אח"כ פעת שיצא לאור העולם ספר אור זרוע הגדול מצאתי להדיא בכ' דאפי' הן שוות דינא הוא שיכול הישראל לומר אני רוצה ליקח חלק מפל אחת ואחת והביא פן משם רבינו יצחק בן אשר וכתב ועוד נ"ל דדלמ' תמצא של ישראל טריפה וימנע משמחת יו"ט עכ"ד הרי להדיא דלא פדעת המג"א: סי' ז' בש"ע (תצ"ח ס"ז) בהמה מסופקת כו' פדי לאכול ממנו פזית גלי מבעוד יום וברמ"א אפי' אין שהות לנתח ולבדקה ובטו"ז משם הטור דלא נזכר צלי דפוסק כר"ע דאף חי סגי.

ולכאורה יש להתבונן אם סגי ביכול לאכול פזית חי אף בלא בישל או צלי א"כ אמאי התיירה לו לאכול פדרה הנאתו בלי בדיקה וברא"ש מס' ביצה הוכיח מזה דאם נאבדה הריאה ג"כ מותר פנין דמתירין לאכול בלא בדיקה משום הפסד ממון ומנ"ל פנין דלדעת הטור דפוסק כר"ע דלמא לא התירו לו רק דוקא לאכול חי דהוי שלא פדרה אכילה.

אף י"ל דיש הוכחה דר"ע לא בא להחמיר רק להקל דהת"ק סובר דביו"ט לא התירו משום הפסד לעשות מלאכה ביו"ט רק כשהוא לצורך וכדרה עושה מלאכה לצורך או"נ דהיינו צלי וכזית דנקט נדאי לאו דוקא דלא ס"ד שלא יהיה רשאי לשחוט בשביל שרוצה לאכול אף כ"ש דאף דכתיב בתורה את אשר יאכל כו' יעשה לכם וסתם אכילה בכזית מ"מ מדכ' יאכל פי' הסמ"ג דאף לצורך הנאה מותר וכן הרמב"ן ורשב"א פתבו מדכתיב נפש אף לצורך הנאה מותר לעשות מלאכה ביו"ט ובהנאה לית בי' שיעור כמו דמבואר בירושלמי (פ"ו) דתרומות דמודה רל"ק באיסור הנאה אף דסובר חצי שיעור מותר מה"ת היינו איסור אכילה אכל איסור הנאה מודה דאף ח"ש אסור מצד הנאה א"כ אם שוחט בשביל שיאכל חצי שיעור ג"כ מותר.

ועוד דלא גרע מצורך קצת ומותר מטעם מתוך א"ו דכזית לאו דוקא רק אולי אשמעינן רבותא דאף פזית יכול לאכול וע"כ במקום הפסד לא אסרו לאכול לפני בדיקה דכיון שבהכרח הצריכו חז"ל להתיר לאכול דבר מה מן הבהמה קודם בדיקה פנין דאין שהות ואם לא ישחטנה יפסיד נסתלק האיסור מפל וכל ויכול לאכול אף פזית ואף פדרה אכילה וממילא מוכח דבמקום הפסד אם נאבד הריאה מותר ג"כ.

ועיין פ"מ במ"ז שכ' להסתפק אם דר במקום שאין שם מי שיודע לבדוק רק לשחוט והבהמה מסופקת ואם ימתין יסרח הבשר אם מותר ג"כ לאכול והניח בצ"ע בעל כו"פ יו"ד (סי' ל"ט) פשיטא לי' דמותר.

ויקצת יש להבין למה התירו לו לאכול דהא באמת לדין דפסקינו דאמרין הואיל אמרין
אם יש שהות אעפ"י שאינו אוכל הואיל אם בעי אוכל כמבואר במג"א מש"ס פסחים
ומשום הפסד ממונ התירו לו אף אם אינו אוכל לסמוך על הואיל א"כ לד' הרשב"א
והר"ן דסברי דמותר להאכיל איסור דרבנן לקטן ואף במקום דחשו רבנן של"י לידי
איסור תורה ג"כ מותר כמבואר מש"ס ורשב"א יבמות דף קי"ד) א"כ אם יש לו קטני'
יש לו תקנה שיכול להאכיל קודם בדיק' ואף אם אין לו קטנים מ"מ נימא הואיל אם
מיקלע לי' אורחים קטנים וצ"ל דנה בגדר לא שכיח דל"א הואיל וכן לפוסקים הסוברים
דמותר להאכיל איסור דרבנן לחולה שאין בו ספנה שייך ג"כ לומר הואיל אם מיקלע
חושאב"ס שכיח וצ"ל דמ"מ לא שכיח שיהיה צריך לבשר זה וכמ"ש לעיל סי' ג': ויש
להסתפק אם חייב לבדוק את הריאה אחר יו"ט מי נימא פיון דאישתרי אישתרי או לא
רק אז פיון שאין שהות התירו לו התכמי' לאכול מבלי בדיקה ואז אף אם נמצא אח"כ
שטרפה ל"ה בגדר שוגג רק אונס וכמו שפיתבו תוס' ביצה שם אבל כשפכר עבר הזמן
ויש לו שהות לבדוק אין מתירין לו לאכול בלא בדיקה דאז יהיה פשוט אם נמצא טריפ'
ובפ"מ יו"ד (סי' צ"ד) חקר בכ"מ דמקילין לכבוד שבת אם נשאר ממנו לאחר שבת אם
אמרין הואיל ואשתרי אשתרי וכבר הערותי במ"א בהגהותי לספר ד"ח חיו"ד סוף (סי'
כ"ד) מדברי ריושלמי (פ"ד) דדמאי בהא דתנן שם חשיכה מוצאי שבת לא יאכל עד
שיעשר וכ' בירושלמי מפני אחד שאין אימת שבת עליו הרי אף דמקילין לצורך שבת
מ"מ מחמרין במה שנשתיר אולם יש לחלק פמובן דשם יש תקנה לעשר משא"כ במה
שא"ל תקנה ל"מ לאסור מה שפכר הותר ועי' ש"ס חגיגה ע"ב) מדמהימן אקוד' מהימן
נמי אתרומו' וע"ש ברש"י שגנאי הוא למזבח וזה דוק' בדבר שמחמירין בשאר ימים
להחזיקו באיסור אמרין פיון שפכר החזיקו בהית' מפני כבוד שבת נשאר בהתירו אבל
לענין בדיקות הריא' דיש תקנ' לבדוק למה ניקל לאכול בלא בדיקה אולי באמת הוא
טריפה ואז אף אם נמצא טריפה לא יהיה פאוכל איסור בשוגג רק פאונס פיון דלא חייבו
חז"ל לבדוק אבל לאח"כ חל עליו החיוב לבדוק והכי מסתבר: והנה ביש שהות מבואר
בספר אלי' רבה שצריך לידע בודאי שיש שהות ולא מאומדן דעת עי"ש ולכאורה יש
לצדד להתיר אף ע"י אומדן דעת ואף אם יש רק ספק נמי מותר לשחוט מטעם ס"ס חדא
דלמא יהיה לו שהות ועוד אף אם לא יהיה לו שהות י"ל דלמא לא תפרכס ולא יעשה
איסור דהא השא"ר והפנ"י הקשו בהא דבעי בש"ס ביצה (דף ל"ד) בעורף שטרפה בפותל
דבעי בדיקה מהו לשחטה ביו"ט מי מחזקינן רעותא ביו"ט או לא הא ממתניתין דמסונפת
דאם יש שהות רשאי לשחט' מבואר דלא מחזקינן רעותא דהא מסונפת בעי ג"כ בדיקה
אם תפרכס או לא ומתריץ הפנ"י דשם מותר משום הפסד ממונו ובאמת אינו מוכן הכי
נתיר לו ספק איסור דאורייתא משום הפסיד ממונ אולם י"ל הא כל שוחט טריפה הוי
מקליל רק התיקון שמוציא מידי אבמה"ח לב"נ או מידי טומאת גבלה כמבואר פסחים
(דף ע"ג) א"כ במסונפת דבלא"ה תמות אין פאן תיקון דאם תפרכס יהיה יכול לאכול
ושפיר קשחט ואי לא תפרכס הרי עושה קלקל בחתיכה להפסיד העור ומה שעשה
התיקון להוציא מידי אבמה"ח בלא"ה הנה נעשה וכיון דליכא רק ספק איסורא דרבנן
לכך מותר לשחוט.

וכ"כ בס' ח"ס חיו"ד (סי' כ'). ולפי"ז י"ל דאף אם יש ספק אם יש שהות יהיה רשאי לשחטו מטעם ס"ס תדא דלמא יהיה שהות ואף אם לא יהיה שהות דלמא לא תפרס ותהי' גבלה ולא עשה שום תיקון והיכא דיש ס"ס על אסור דאורייתא חשיב ס"ס כמבואר יו"ד (סי' פ"ג) אף י"ל למ"ש במ"א משם השעה"מ היכא דספק א' יתברר ולא יהי' נשאר רק ס"א אפי' אסור לסמוך על ס"ס דפן יתברר ס"א דהיינו שזה נבא ודאי לידי ברור אם תפרס או לא ועל ספק זה ל"נ לסמוך להקל פיון דממיל' יתברר ופן תפרס ויתברר שיהי' שחיטה מעליא ויהי' נשאר רק ס' א' אם יש שהות או אין שהות לכן אינו רשאי לסמוך ע"ז.

ובלא"ה יש לגמגם על דברי הח"ס דהא בש"ס חולין קאמר דאם לא פרסא בידוע שנטולה נשמתה קודם לכן ועיין טו"ז יו"ד (סי' י"ז) דהיינו קודם גמר שחיטה ובלבד שם מובא בפ"מ דבנדאי נתעלפה פשה רגישה השחיטה ונצאה נשמתה קודם גמר שחיטת הרוב יעו"ש ולפי"ז י"ל אף אם לא פרסא מ"מ תיקון להוציא מידי אבמה"ח דע"י שיהרגישה השחיטה נתעלפה ומתה וגרם לה בידים המנותה ועיי"ש בש"ד אף בעוף ונחצי קנה פגום ג"כ אין להקל דאמרינו מיד הרגישה שרוצין לשחטה נתעלפה ומתה וא"כ גרם ג"כ אם מתה בשביל שרצה לשחטה והרגישה ובזה נטל נשמת ויוכל להיות אם ל"ה שוחטה היתה חיה ומתרפאת וא"כ תיקון להוציא מידי אבמה"ח.

אף י"ל דהוי ס"ס דלמא תפרסא ושפיר קשחט ואם לא תפרסא בלא"ה היתה מתה ולא תיקון פלוס: סי' ח בעוף שנגדרס דצריף שהיה מעת לעת ובדיק' אחר שחיט' מבואר בש"ע שם דמותר לשחטו ביו"ט אע"ג דאיתילד בי' ריעותא וזה דעת הרמב"ם והרא"ש ודעת ר"ן מובא בטו"ז שם דבעי' לא אפשיטא ואזלינו לחומרא.

והנה הרא"ש פתב להוכיח דליבון רעפים אסור משום דצריף לחסמן הוא דהא ריש לקיש סבר פי האי לישנא דקאמר הקא בקדירה חדשה עסקינו ומשום ליבון רעפים נגעו בה. וביש"ש תמה על זה מה בכך דר"ל נקט טעמא דחיסום דילמא תרנויהו איתגיהו בדיקה וחסום ומתריץ בש"א ע"נ פיון דר"ל אוקמי' בקדירה חדשה ושם בשבת קאי לחייבו חטאת הי' לו לומר משום חיסום ולמה נקט משום ליבון רעפים נגעו בה משמע דר"ל אינו סובר גם בליבון רעפים טעם אחר רק טעמא דחיסום וכיון דלדידה פשיטא ליה דלא איכפת לן במה דצריף לבדוק ולר"י יש ב' לשונות מחזקינו לישנ' דחיסו' גם לר"י ונראה קצת לומר לשיטת הר"ן דלא אפשיטא לי' מזה דר"ל לשיטתו דסובר ביבמות ר"פ החולץ אגלאי מילת' למפרע לא אמרי' א"כ לדידנ' לא נוכל לומר טעמא דליבון רעפים האסור ביו"ט הוא משום דצריף לבדוק והוי טרחא שלא לצורך דיש לומר אח"כ בא סיבה ומקרה שנקעו או שהניח אותן יותר מדאי ואם הי' מסלקן קודם לכן לא היו נפקעים ואגלי מלתא למפרע ל"א וא"כ שפיר לא מחזקינו ריעותא לומר פן יהי' טרחא שלא לצורך פי אף אם יתברר שטרח שלא לצורך אמרינו דבשעה שטרח ללבן הי' לצורך רק אח"כ בא סיבה ומקרה שנתפקעו ולכך נקט עיקר הטעם אסור ליבון רעפים משום חיסום דהוי מלאכה ממש בברור אבל לר"י דסובר שם בהחולץ אגלי מלתא למפרע אמרינו לדידנ' שפיר י"ל האסור משום שצריף לבדוק דאם יתפקעו נאמר אגלי מלתא למפרע דלא היו ראויים לליבון והי' טורח שלא לצורך וממה דאמר

ר"י לר"ז אנו מפני שצריך לקסמן מתנינו ולא פשט מזה דלא אמר לבדוק דאל"כ למה
להו למימר לקסמן י"ל דבליבון רעפים אף אם יפקעו לא יהי נעשה מלאכה רק מה
דטרח שלל"צ ונהי רק איסור דרבנן בזה לא תיניש משא"כ בעוף הנדרס אם יהי טריפה
יהי מלאכת נטילת נשמה ממש שלל"צ.

וא"כ אף מר"ל דקאמר בליבון רעפים משום חיסום ולא טעם אחר היינו ג"כ משום
דל"ה מלאכה וספק איסור דאורייתא משא"כ בנולד ריעותא י"ל דאסור: וראיתי בס'
בל"ע מבצל כו"פ שמתרץ קושני הזאת די"ל טוב' קמ"ל דמשום לבדוק הנה מותר ביו"ט
שני דהוי ס"ס משא"כ לטעמא דחיסום ל"ה רק חדא ספיקא ואסור אף ביו"ט שני וקשה
עליו הא במתני' כלל שם מקודם גם איסור להוציא אש וזה נדאי אסור אף ביו"ט שני
ממילא גם ליבון רעפים אסור אף ביו"ט שני והטעם דלא הוי בכה"ג ס"ס פנין דספק
אחד יתברר בנדאי אם יפקעו או לא ודילמא יפקעו ולא יהי נשאר רק ספק א' אם הוא
יו"ט ויכניס את עצמו בספק איסור וכמו שהבאתי סברא זאת כמה פעמים משם ספר
שעה"מ ואף דהוא כתב לגבי דאורייתא מ"מ לגבי איסור דרבנן ג"כ י"ל פן לכו יש
לגמגם כמה שכתב שם להתיר מזהל חדש ביו"ט שני מה"ט דהוי ס"ס ומלבד דהש"ע
יו"ד (סי' רס"ו) אוסר לגבי מילה ס"ס ביו"ט שני.

בזה שבודאי יתברר ספק א' דפן לא יעשה פתיקונו ולא יהי נשאר רק ספק דיו"ט שני
לכו"ע אסור. ויש להוכיח סברא זאת מד' ה"ר"ן דסובר דהוי ס' בעינא דלא אפשיטא ואסור
לשחוט עוף הנדרס ביו"ט ואמאי הא לדידן יהי רשאי לשחוט מטעם ס"ס חדא דלמא
רשאי להכניס את עצמו בס' ולא מחזקינן ריעותא מספק אף באתיילד ריעותא ואף להך
צד דאסור להכניס א"ע בס' מ"מ דלמא תהי העוף פשירה בבדיקתו ויתברר דלא עשה
איסור דהא אף אם נאמר דמחזקינן ריעותא ביו"ט מ"מ אם עבר ושחט ונמצא פשירה
הי' מלאכת אונקל נפש דמותר ומתברר דלא עשה שום איסור בשלמא ר' ירמיה שפיר
בעי אם אסור בכירור להכניס א"ע בספק או לא אבל השתא דלא נפשט עכ"פ לאיסור
הנה מותר לשחוט מטעם ס"ס א"ו דזה ל"ה ס"ס היכא דס' אחד עומד להתברר ויתברר
בנדאי וזה ס' השקול אם יהי פשר או לא ואם יתברר דטריפה הוא לא יהי נשאר רק
ספק א' אם יהי רשאי לשחוט ולהכניס א"ע לס' או לא: והנה המג"א (ס"ק י"ו) כתב
אע"ג דצריך בדיקה מ"מ פנין שהיה לו חזקה דכשרות מותר לשחטו ולכאורה יש להבין
הא עיקר החזקה הוא דאתיא מפי רובא דרוב בהמות כשרות ובאתיילד ריעותא דצריך
בדיקה מנין לנו שגם בזה יש רוב כשרות וכמ"ש הת"ש יו"ד כמה פעמים פזאת.

אף י"ל אם היתה שלמה המעל"ע ששהתה קודם יו"ט בזה יש לה חזקת כשרות כמו
שהי' יכול לשוחטה קודם יו"ט ולבדוק ולאכול פן גם ביו"ט אף דנדאי מלאכ' שלא
לצורף אונקל נפש נאסר כשפא קדושת היום אבל ספק או"נ לא נאסר אבל אם לא שהתה
מעל"ע קודם יו"ט רק ביו"ט י"ל דאדרבא יש חזקת איסור כמו שהי' אסור לשחוט קודם
פלות המעל"ע דאז נדאי טרפה ולא מהני בדיקה כמו כן אסור אף אחר פלות המעל"ע
דלמא תהי טריפה פנין דעדיין צריך בדיקה ולדעת המהרש"א ביצה (דף ו') באם פלו
שמנה ימים לעגל ביו"ט אסור לשחוט מטעם מוקצה הואיל דאתקצאי בין השמשות א"כ

נדאי באופן זה בספק בדיקה בלא"ה אסור מטעם מוקצה פנין דבה"ש הי' אסור לשחוט
ואף אח"כ ביו"ט עצמו טרם פלות המעל"ע הי' אסור דאז ל"ה מועיל הבדיק'.

אולם למ"ש הל"ח שם להשיג על המהרש"א פנין שנודע למפרע שמותר' היתה גם
אתמול אף דל"ה באפשרות בשום אופן להתיר לשחוט אתמול מ"מ פנין דאתברר דהי'
בטעות מותר י"ל דגם נפולה אף דתוף מעל"ע הני טריפה נדאי מהלכה למשה מסיני מ"מ
אם שהתה מעל"ע ואתברר דיצאה מפלל ריסוק אברים לדעת הר"ן ורש"י רק דצריף
בדיקה מחשש שבירה או נקיבה לא הני מוקצה וכן לדעת הרמב"ם דאף מחשש ריסוק
אברים לא יצאה רק תוף מעל"ע לא הו' מהני בדיק' ואחר מעל"ע מהני כמבואר ביו"ד
(סי' נ"ח) י"ל דל"ה מוקצה וגם לכ"ע מ"מ אף דאתקצאי בה"ש תנאי מהני כמו בסנפה
רעוה דמהני תנאי ואף בבריאה דעת כמה פוסקים דמהני תנאי כמבואר (סי' תקי"ח)
וכאן יושב ומצפה ג"כ שיעבור המעל"ע ומהני בדיקה שישחוט אות' ואינו נאסר מטעם
מוקצ' ובזה י"ל דהי' בעית ר' ירמיה מי מחזקינן ריעותא ביו"ט היינו אם פלה המעל"ע
ביו"ט אם מחזקינן הריעות' כמו שהי' אסור קודם פלות המעל"ע כמו כן יהי' אסור אף
אחר שפלה המעל"ע פנין דעדיין צריף בדיק' ודלמ' תהיה טריפה ויעשה מלאכה שלא
לצורף ופשיט ליה ר"ז מליבון רעפים מפח כ"ש דשם לא אתחזק איסורא ובכל זה
אסרינו מפני שצריף לבדוק מכ"ש מה דאתחזק קצת לאיסור קודם פלות המעל"ע ואמר
לי' אין מפני שצריף לחסמן תנו ואף דשם לא נאמר הטעם שצריף לבדוק יש לומר פנין
דליכ' חזקת איסור משא"כ בעוף הנדרס יש חזקת איסור.

וי"ל דהרמב"ם דפסק לקולא נקט בלשונו באופן שהמעל"ע פלה קודם יו"ט ולכך מותר
דלא אתחזק האיסור וממילא נשמע מדבריו דאם פלה המעל"ע תוף י"ט דהני פאתחזק
בזה אסור פנין דלא אפשריטא האיבעיא דרב ירמיה: ומינשב גם כן קושית האחרונים מה
דלא קפשיט ליה ממסונפת דשרי לשחוט ביו"ט אף דצריכה בדיקת פרפוס דשם הני
חזקת היתר ולפ"ז בנגידון אם פלה המעל"ע קודם יו"ט לכ"ע מותר וי"ל דבזה גם הר"ן
מוד' ועיין תשובת שבות יעקב בדין אם נחסר המרה אם רשאיין לצלות הכבד ביו"ט
ולטעום אם ירגיש טעם מרירות ויש להתבונן בדבריו ע"פ דברי אלה ואינו תחת ידי:
וראיתי בשא"ר שם שכ' דיש לפשוט האבעיא ממ"א מהא דהוכיח הש"ס חולין (נ"א)
דבה"ר א"ב משום ריסוק אברים מדתנו ושויין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן
ודחו הב"ע שהפריס עג"ק ומה מהני הא אם יש חשש לריסוק איברים אסור לשוחטו
ביו"ט אם מחזקינן רעותא פנין דאפי' בעמדה בעי בדיקה עי"ש וכבר קדמוהו בזה בעל
עבה"ג בתשובתו בספר חות יאיר (סי' קנ"ב) וכ"כ בספר הצל"ח אולם דבריהם תכנו
לשיטת רמב"ם דסובר בנפילה דבעי בדיקה לאחר ששהת' מע"ל אם נראה בה ריסוק
איברים ותוף מע"ל אינו ניכר בהתיהו ולאחר מע"ל ניכר שינוי מריסוק איברים כמבואר
בר"ן חולין פרק א"ט ובש"ע יו"ד (סי' נ"ח) א"כ אם בה"ר הי' בו חשש ריסוק איברים
באמת היתה צריכה לאחר שחות מע"ל בדיקה.

אבל לדעת רש"י ור"ן שם דלא יש שום בדיקה מריסוק איברים ונפילה צריכה שחות
מע"ל כדי שתצא מחשש ריסוק איברים כי קודם לכן יש ספק ואין בדיקה לזה ולאחר

שְׁשֶׁה־מַע"ל הַלַּלְמ"ס שִׁינְצָאָה מְחַשֵּׁשׁ סֶפֶק רִיטוּק אֵיבָרִים וְהַבְּדִיקָה לְגַבֵּי נְפִילָה הוּא שְׁמָא נִשְׁבְּרוּ צְלֻעוֹתֶיהָ אוֹ נִפְסַק חוּט הַשְּׁדָרָה.

י"ל דְּבַדִּיקָה הַזֹּאת צָרִיכָה רַק בְּנִפְיֵלָה אֲבָל בְּחַשֵּׁשׁ מִיִּצְיָאָתָה בְּמָקוֹם צָר בַּה"ר לִיפָא חַשֵּׁשׁ זֶה רַק חַשֵּׁשׁ רִיטוּק אֵיבָרִים וְנִי אִם שְׁהֶתָה מַע"ל שִׁינְצָאָה מְחַשֵּׁשׁ ס' זֶה וַא"צ בְּדִיקָה אַח"כ. אוּלָם מִדְּבָרֵיהֶם מִשְׁמַע דְּאַף לְשִׁיטַת רַש"י וְר"ן אִם הִי חַשֵּׁשׁ שֶׁל בַּה"ר הֵיחָתָה צָרִיכָה בְּדִיקָה ג"כ אַחַר שְׁשֶׁה־מַע"ל.

וי"ל דַּמ"מ לֹא אֵיפְשְׁטָה הָאֵיבְעָי לְמָה דְּמִסְקִינָן בְּבִיצָה (דָּף דָּף כ"ו) דָּאִין מְוַקְנָה לְחֻצֵי שְׁבֵת רַק בְּאֵם נוֹלַד בִּי"ט וְאַח"כ נִפְל הַמוֹם אֲסוּר מִטַּעַם דָּאִין רוֹאִין מוּמִין בִּי"ט וְאַף בְּדִיעֵבַד אֲסוּר אוֹ כַּמ"ש מְהַרְשֵׁ"א שְׁם מִשְׁם תּוֹסְפוֹת יִשְׁנִינִים דְּדִיחּוּי יִתִּירָא פְּנֻלֵי הָאֵי לֹא מְסִיק אֲדַעְתּוֹ קָלָל וּפְשִׁיטָא דִּישׁ מְוַקְצָ' עִי"ש [וּמַהֲתִימָא עַל הַפ"מ בַּא"א (סִי' תַצ"ח ס"ק י"ט) דְּמִסְתַּפֵּק בְּזֶה וְלֹא הִבִּיא וְדַבְרֵי מְהַרְשֵׁ"א] א"כ י"ל דְּהַתְנָא קַמ"ל דָּאִם נוֹלַד וּמוּמוֹ עֵמוֹ שְׁזָה מִן הַמוּכָן וְאִין בּוּ מְוַקְצָה הוֹאִיל דְּבַה"ש הֵיךָ מוּכָן אֲגַב אֲמוֹ וּמִטַּעַם אֲסוּר בְּכוּר לֹא אֵינְחוּי וְאִם נִשְׁחַטָה בִּי"ט מְוַתֵּר וְיִכּוּל לְהֵיוֹת שְׁשֶׁחֻטָה חֲרַשׁ אוֹ קָטָן וְאַחֲרֵיהֶם רָאוּ אוֹתוֹ.

וְאַפְשָׁר גַּם אִם שְׁחַטָה בְּעֵצָמוֹ בְּעֵבֶר וּשְׁחַטוּ וּבְדָקָה וְיִצְאָה בְּהַכְשָׁר אֵיגְלֵי מִלְתָּא לְמַפְרַע דְּלֹא עֵבִיד אֲסוּרָא לֹא קָנְסִינָן לִיהָ עַכ"פ לִיפָא לְמִפְשֵׁט מִשְׁם. גַּם י"ל אִם שְׁנִינִים אוֹחֲזִין בְּסַפִּין וְשׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ דְּבָזָה אַף אִם נִמְצְאָת טְרִיפָה בְּבַדִּיקָתָה מְחַשֵּׁשׁ רִיטוּק אֵיבָרִים לֹא עֵבְדוּ אֲסוּרָא דְּאוֹרֵייתָא דְּשְׁנִינִים שְׁעֵשְׂאוּ פְטוּרִין אִם זֶה יִכּוּל וְזֶה יִכּוּל פְּעִינְקָר אֵיבְעָי שֶׁל ר' יִרְמְיָה הֵיךָ אִם אֶחָד יִכּוּל לְשַׁחֲטָה אַף י"ל לְדַעַת הַר"ן דְּסוּבֵר דְּאֲסוּר מִטַּעַם סְפִיקָא דְּאוֹרֵייתָא לְחוּמְרָא הֵינְנוּ לְעֵנִין שְׁאֶחָד טְדוּ אֲסוּר לְשַׁחֲטָה מִמִּילָא גַּם שְׁנִינִים אֲסוּרִין לְשַׁחֲטָה פִּינּוּ דְּשְׁנִינִים שְׁעֵשְׂאוּ פְטוּר אֲבָל אֲסוּר וְהַסְפֵּק נוֹלַד עַל אֲסוּר דְּאוֹרֵייתָא נִגְרָר אַחֲרָיו אַף אֲסוּר דְּרַבְּנָן לְאֲסוּר מְסַפֵּק וְעֵינֵין ש"ף יו"ד (סוּף סִי' נ"ז) וּבְמָה שְׁפַתְבַּתִּי בְּפֶרֶט הֵיזָה בְּהַגְהוֹתֵי בְּדַבְרֵי חַיִּים חִי"ד (סִי' י"א): סִי' ט' בַש"ע (סִי' תַצ"ח ס"י) אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שְׁנַפְלוּ לְבוּר מַעְלָה אֵת הֶרְאֵשׁוֹן ע"מ לְשַׁחֲטָה וְאִינוּ שׁוֹחֲטוּ וְחוּזָר וּמַעֲרִים וּמַעְלָה אֵת הַשְּׁנִי רָצָה זֶה שׁוֹחֲט רָצָה זֶה שׁוֹחֲט וּבַמְג"א שְׁם מִשְׁם הַמ"מ דַּע"כ פ' צָרִיף לְשַׁחֲטָה אֶחָד מֵהֶם וּמִשׁוּם צַעַר בַּע"ח הַתִּירוּ לְהַעֲרִים וְכַתֵּב הַמ"מ דְּמִירוּשְׁלָמִי נִרְאָה דְּאַפִּילוּ אִינוּ שׁוֹחֲט אֶחָד מֵהֶם מְוַתֵּר וְרַבִּינוּ הִבִּיא הַבְּרִייתָא כְּפִשְׁטָא בְּגַמְרָא שְׁלָנוּ וּכ"כ הַרְשָׁב"א שְׁרָאוּי לְהַחֲמִיר וְלְשַׁחֲטָה אֶחָד מֵהֶם.

וְיִשׁ לְהַעֲרִיר הָאֵ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת ל"ה רָאוּי לְשַׁחֲטָה אֵת שְׁנֵיהֶם מִטַּעַם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ א"כ ע"כ אֲתַקְצִי אֶחָד מֵהֶם עַל יו"ט דְּשְׁנֵיהֶם אֵי אֲפָשָׁר לְשַׁחֲטָה בְּשׁוּם אֲנָפִין וְהוּי פְּנַתְעָרַב חַד בְּחַד וְרָאוּי לְאֲסוּר אֵת שְׁנֵיהֶם בְּשַׁחֲטָה מִטַּעַם מְוַקְצָה וְאַף פִּינּוּ דְּלֹא הוֹבְרָר אֵי זֶה הוּא דְּאֵינְתַקְצִי וְהוּי פְּנוּלַד הָאֲסוּר בְּתַעֲרוּבוֹת דְּשׁוּב שְׁיָיָה לֹמֵר יֵשׁ בְּרִירָה וְאַמְרִינָן דְּמָה שְׁמַעְלָה עֲכָשְׁיוּ ע"מ לְשַׁחֲטָה אֵינְתַבְּרָר דְּזֶה לֹא אֵינְתַקְצִי וּבְדַרְבְּנָן יֵשׁ בְּרִירָה וְלִכְּהַ בְּבְרִייתָא בִּיצָה (דָּף ל"ז) סוּבֵר ר"א מַעְלָה אֵת הֶרְאֵשׁוֹן וְשׁוֹחֲטוּ דְּלִשְׁיטָתוֹ אֲמַרִינָן יֵשׁ בְּרִירָה כְּמַבּוֹאֵר בִּיצָה (דָּף ד') שְׁחַטָה הוֹבְרָר דְּלֹאֲכִיל עוֹמְדָת.

מ"מ יְקֻשָּׁה לר' יְהוֹשֻׁעַ וְלִדְיָן דְּרַשְׁאֵי לְהַעֲרִים וּמַעְלָה הֶרְאֵשׁוֹן ע"מ לְשַׁחֲטָה וְאִינוּ שׁוֹחֲטוּ וְחוּזָר וּמַעְלָה הַשְּׁנִי הָאֵ פִּינּוּ דְּכַבֵּר בָּא לִידֵי בְּרִירָה ע"י שְׁמַעְלָה הֶרְאֵשׁוֹן ע"מ לְשַׁחֲטָה

א"כ כָּבֵר בִּירוּר דְּזֵה עוֹמֵד לְשַׁחֵט כִּי צִד יִבְרַר אַח"כ לְהִיפֹף וצ"ל פִּינֵן דַּס' הוּא אִם יֵשׁ בְּרִירָה אוֹ א"ב אֲזַלְיֵנּוּ לְקוֹלָא מִטַּעַם סד"ר לקו' וְאִף דְּהוּי תְּרַתִּי דְּסִתְרִי אֶהְדְּדִי וְהוּי כְּמוֹ תַעְרוּבוֹת חַד בְּחַד דְּאֶסְרִינּוּ לְתַרְנוּוֹהוּ כְּמִבְּנֹאֵר יו"ד (סקי"א) הִינּוּ שְׁם דְּאֶמְרִינּוּ מָה חֲזִית לְהֶקֶל בְּזֵה יוֹתֵר מִזֵּה וּלְהֶקֶל בְּתַרְנוּוֹהוּ בְּלִתִּי בְּאֶפְשָׁר דַּמְמ"נ יֵאָכֵל אִיסוּר לְכֹף הַחֲמִירוּ בְּתַרְנוּוֹהוּ אֲבָל בַּנְד"ד בְּאֶחָד יֵשׁ לְהֶקֶל מִטַּעַם בְּרִירָה וְאֶמְרִינּוּ שְׁזֵה הַנְּבִירָה לְהִתֵּר פִּינֵן דְּלֹא נִפְרָה הָאִיסוּר מֵעוֹלָם וְשׁוּב לֹא יִתִּיר אֶת הַשְּׁנֵי אוּלָם פִּינֵן דַּל"ה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנֵי וּמִסְפָּקָא אֲזַלְיֵנּוּ לְהֶקֶל הַקְּלִי בְּזֵה מִטַּעַם צַעֲב"ח אִף לַעֲשׂוֹת תְּרַתִּי דְּסִתְרִי וְכִינּוּ דְּהִרְאִישׁוּן שְׁהַעֲלָה הֵיךְ מִטַּעַם סָפֵק מוֹתֵר לוֹמֵר דְּהַנְּבִירָה דְּזֹאת עוֹמְדָת לְשַׁחֲטָה אֲבָל יוֹכֵל לְהִיּוֹת לְהִיפֹף ג"כ דְּהַשְּׁנֵי הַנְּבִירָה עַל לְמַפְרַע בַּה"ש לְהִתֵּר אֶמְרִינּוּ שׁוּב לְקוֹלָא לְהִתִּיר גַּם אֶת הַשְּׁנֵי וּלְפִי"ז י"ל הָא דְּקַתְּנֵי בִירוּשְׁלָמִי אַעֲפ"י שְׁחִיבָא שְׁלֵא לְשַׁחֵט אֶחָד מִהֵן מוֹתֵר (כּוּ הוּא הַגִּירָסָא בְּפָרְק אֵלּוּ עוֹבְרִין.

וּבְמַס' בִּיצָה הַגִּירָסָא אַעֲפ"י שְׁלֵא חִיבָא לְשַׁחֵט אֶחָד מִהֵן מוֹתֵר] דְּלַעוֹלָם אַח"כ צָרִיף שְׁיִשְׁחֹט עַכ"פ הַשְּׁנֵי דְּאִם לֹא יִשְׁחֹט כָּלֵל אִיסוּר רַק דְּמִשְׁמִיעֵנוּ רְבוּתָא דְּמוֹתֵר לְהַעֲרִים אִף דַּמְמ"נ כְּשִׁמְעִים אַח"כ וְאוֹמֵר דְּהַשְּׁנֵי רוּצָה לְשַׁחֵט עוֹקֵר מַה דְּכָבֵר הַנְּבִירָה מִעִיקְרָא אַעֲפ"כ מוֹתֵר וְלִזְהָ קְאָמֵר אַעֲפ"י שְׁחִיבָא שְׁלֵא לְשַׁחֵט אֶחָד מִהֵן דְּכָבֵר חוֹשֵׁב עַל הָאֶחָד שְׁלֵא לְשַׁחֵט גִּימָא דְּכָבֵר אִיתְּבָרַר דְּזֵה הוּא הָאִיסוּר אַעֲפ"כ הִתִּירוּ מִשׁוּם צַעֲב"ח אוֹ הַפְּסִיד מִמוֹן כְּמִבְּנֹאֵר יְרוּשְׁלָמִי שְׁם אֲבָל לַעוֹלָם צָרִיף עַכ"פ שְׁיִשְׁחֹט אֶחָד מִהֵן: הָא דְּאִין רוּאִין מוּמֵי בְּכוּר בִּיו"ט כְּמִבְּנֹאֵר רַמְבַּ"ם וְש"ע שְׁם (ס"ט) כ' הַמ"מ הַטַּעַם דִּישׁ מִי שְׁפָתַב דְּמִתְּחִיזָא כְּמִתְּחִיזָא וְעֵינֵן רַש"י בִּיצָה (דף כ"ו) דַּכ' לְפִי שְׁמַתִּירוּ בִּיו"ט נִרְאָה כְּמִתְּקַנּוּ דְּהו"ל כְּדֵן דִּין דְּגִזֵּר בִּי מִשׁוּם שְׁבוּת.

וְרִאִיתִי בַּס' מַחְנֵה רְאוּבֵן שְׁהַקְּשָׁה מִש"ס גְּדָרִים (דף ע"ז) לַעֲנֵן הַתֵּרַת גְּדָרִים בְּשַׁבַּת דְּסִבְרָה רַב יוֹסֵף לְמִימַר דַּבְּג' לֹא מִשׁוּם דְּמִתְּחִיזָא כְּדִין' אָמֵר אַבְיִי פִּינֵן דְּנִשְׁאָלִין מִעוֹמְדֵי וּבְקָרוּבִים וּבְלִילָה לֹא מִתְּחִיזָא כְּדִין' א"כ לַעֲנֵן רִאִיתָ בְּכוּר דְּקַתְּנֵי יִרַד מוֹמָחָה וְנִרְאָה וּבִתְחִיל מוֹמָחָה לֹא מִתְּחִיזָא כְּדִין' אִף בְּשַׁלְשָׁה לֹא מִתְּחִיזָא כְּדִין' אִף בְּכוּר גַּמִּי כְּמוֹמִין מוֹבְהָקִין דְּאִף ג' הַדְּיוּטוֹת רוּאִין לֹא מִתְּחִיזָא כְּדִין'.

וְעַל מַתְּנִיתִין דְּנִשְׁאָלִין לְגְּדָרִים אִין חוֹלֵק וְהַנִּיחַ בַּצ"ע. וְלֹא קִשָּׁה כָּלֵל הָא מְבֹאֵר רַש"י שְׁם (דף כ"ז) דַּא"ד לְרִאִיתָ טְרִיפָה פִּינֵן דְּאֶחָד שְׁבוּיָה רַבְּנֵן דְּכָל עֲצָמָה שְׁל הַתֵּרַת בְּכוּר תְּלוּי בְּהַחֲכ' וְאִף שְׁחִיטָתוֹ אִיסוּרָה קוֹנָדֵם שְׁיִרְאָנוּ וּמִשׁוּם זֶה הו"ל כְּמִתְּחִיזָא וְכְּדֵן דִּין עִי"ש וְהִינּוּ דְּרִאִיתָ טְרִיפָה אִם אֲכָל וְנִתְּבָרַר אַח"כ שְׁכַשְׁיָרָה הִיא לֹא עֲשָׂה שׁוּם אִיסוּר אֲבָל בְּבְכוּר דְּקַנְסִינּוּ לִיהָ נִאֶסְרוּהוּ לְשַׁחֵט טְרַם שְׁהוֹתֵר אִף אִם נִתְּבָרַר אַח"כ שְׁמוּם קִיּוּם הוּא לְכֵן הוּי שְׁפִיר כְּמִתְּחִיזָא וְכְּדֵן דִּין מַה שַּׁא"כ הַתֵּרַת גְּדָרִים דְּאִף אִם יֵאָכֵל קוֹנָדֵם שְׁיִתִּירוּ לוֹ אִם נִשְׁאָל אַח"כ נֶעְקֵר הַנְּבִירָה מִעִיקְרָא לְכֹף ל"ה כְּמִתְּחִיזָא וְכְּדֵן דִּין גַּמִּי ל"ה דְּבְּכָוֵר הוּי כְּדִין מִמוֹן דְּמִקוֹנָדֵם שְׁנַפְלָב בּוֹ מוּמִין הֵיךְ מִמוֹן הַקְּדִישׁ וְע"י מוּם יוֹצִיאָנוּ מִכָּלֵל קְדִישִׁי מִזְבַּח דוּמ' יוֹתֵר לָדֵן אֶת הַדִּין מִשַּׁא"כ הַתֵּרַת גְּדָרִים דְּאִינוּ מוֹצִיאָ שׁוּם דְּבָר מִמוֹן מְרִשׁוֹת אַחַר וְעֵינֵן רַמְבַּ"ן מִלְּחֻמוֹת בִּיצָה פ' אִין צְדִין דַּכ' ע"ד בַּעַה"מ דְּרוּצָה' לוֹמֵר טַעַם אִיסוּר רִאִיתָ סְפִין שְׁל שְׁחִיטָה בִּיו"ט מִשׁוּם דְּהוּי כְּרִאִיתָ בְּכוּר וְכ' דְּרִאִיתָ סְפִין הוּי כְּרִאִיתָ טְרִיפָה וְכַשְׁאֵר הוֹרְאוֹת הַמְּוִתֵרַת בִּיו"ט וַא"ד לְרִאִיתָ בְּכוּר שְׁהוּא יוֹצֵא מִכָּלֵל קְדוּשַׁת מִזְבַּח לְפִסּוּלִי

המקדשין בהתיירה זו נמצא שמתיר את האיסור ע"ש וה"נ י"ל בין הת' נדר' לראית מומין וז"פ והנה טעמא דמתקן לאסור גם ביו"ט מבואר ג"כ בירושלמי ביצה שם ויקשה מזה על הרלב"ח המובא בתוס' יוהכ"פ ובצל"ח ביצה (דף י"ז) בהא דהרמב"ם כ' בהלכות שבת הטעם דאין מגביהין תו"מ משום מתקן ובהל' יו"ט כ' הטעם דהוי פמקדש ואין מקדישין ומזה הוליד דטעם מתקן ל"ש ביו"ט שיהי' כל מלאכות מותרין ביו"ט באוכל נפש ולפנינו מבוא' דגם ביו"ט שייך טעם דמתקן והיינו דהוי כגמר מלאכה ומפה בפטיש דאסרוהו ועיין מג"א (סי' שכ"ג) משם תה"ד מדאסור לבטל איסור בשבת או ביו"ט דהוי תיקון רק היכא דמקלי קלי איסורא שרי הרי מבוא' דאף ביו"ט אסור תיקון גמור ובדג"מ שם כ' דלדעת רמ"א יו"ד (סי' צ"ט) דאסור לבטל אף איסור דרבנן א"כ ליכא נ"מ דאף בחול אסור לבטל ולהסוברים דאיסור דרבנן מותר לבטל ולהוסיף סברי דאין לחלק בין מקלי קלי לשאר איסורין דילפי מעצים שנשאו מן הדקל.

ונראה דמ"מ שפיר כ' המג"א לנ"מ לדעת הרא"ש שהוא דעת רמ"א יו"ד דאסור לבטל בחול איסור דרבנן רק היכא דמקלי קלי ומ"מ חלות חו"ל לכ"ע רשאי להוסיף פמבואר ש"ך יו"ד (סי' שכ"ג ס"ק י') ועי"ש בדגול מרובה א"כ אף דבחול מותר להוסיף מ"מ ביו"ט אסור להוסיף.

אולם מדברי רמב"ן מלחמות פסחים (דף מ"ו) מבואר דחלות חו"ל שפכר נתערב מותר להרבות להוסיף אף ביו"ט ועיין שער המלך הלכות יו"ט: סי' י' אפר פירה שהוסק ביו"ט אסור לשחוט שיכסה בו א"כ הוא חם שראוי לצלות בו ביצה וכ' תו' ביצה (דף ח') דאף ר"ש מודה דהוי נולד גמור והויא פמיא בעיבא מבלע בליעי עירובין (דף מ"ו) ויש להבין הא מבואר תוס' שם אע"ג דמשקין בפרי נמי מבלע בליעי ולא מיתסר משום נולד אי לאו גזירה שמה יסחוט מים בעיב' טפי ומשקין בפרי אפי' ל"ה ניקרין פלל ל"ח נולד פניו דמעקרא נמי הוי אוכל אוכלא דאיפרת הוא.

וראיתי בפ"מ בפתחה סוף הל' יו"ט (אות כ"ט דהקשה אמאי אם לאוכלין הינצא מותר הא הוי נולד מעיקרא אוכלא והשתא משקה ול"ש לומר אי בעי אכיל לאשכול כמ"ש תוס' ריש ביצה התם אוכל ואוכל רק בליעי משא"כ אוכל ומשקה אם לא הא דאמר לאוכלין הינצא מותר משקה הבא לאוכל מייירי הא לשמות כף אסור וצ"ע שלא מצאתי פעת בפוסקים עכ"ל ולא אבין הא מבואר בתוס' עירובין שם דאף משקה הזב מותר אי לאו גזירה אבל מטעם נולד לא נאסר דאוכלא דאיפר' הוא ועיין ש"מ ריש ביצה דהקשה נמי הא דחולב אדם עז לתוף הקדירה וכן פירות אמאי לא אסירי משום נולד וכ' ונ"ל התם הוי הוכחה טפי פניו דעביד איהו ביזים אבל ביצה דממילא לא עי"ש ולדין דאף ביצה חשיב אוכלא דאיפרת מכ"ש חלב או משקין אף דמעיקרא אוכל והשתא משקה מ"מ פניו דבידו לעשות ל"ח נולד ועיין פ"ח (סי' תק"ה) בדעת רשב"א דהתירו חלב של גוי אף לשמות דא"צ הכן ונולד דביצה שאני דאסחי דעתי דאינשי מיניה דהא לא ידעי אימת ילדה ואף אם כו' ע"כ נולד הוא ואסור דלא פליגי רבנן משא"כ בנולד דחלב שראויה בכל שעה לחלוב אותה ועוד דנולד דביצה לייתי בידן משא"כ בההו נולד דסמיה בידן ולפיכך שרי לגמרי עי"ש עכ"פ מבואר חלב אף של"ה בעולם ונתנהו אח"כ מ"מ פניו דסמיה בידן ל"ה נולד א"כ יקשה אפר נמי הא עצים קיימו להסקה ומוכני' לשרון

וּלְטַלְטֵלָן וְסִמְיָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת אֶפֶר וְאֵמָא פִּשְׁנַעְשָׁה אֶפֶר אֲסוּר לְטַלְטֵלָה וְצָרִיף לֹמֵר דְּנֻקָּא נֹולֵד הֵבֵא מֵאִיִּלְכָל כְּמוֹ חֶלֶב וּמִשְׁקָה אֵף דְּנִשְׁתַּנָּה מ"מ פִּינֹן דְּסִמְיָה בְּיָדוֹ וְגַם אוֹכְלָא דְאִיפְרַת הוּא לְכֹף מְוֹתֵר אֲבָל דְּבַר דְּנִשְׁתַּנָּה לְגַמְרֵי מֵאֲשֶׁר הִיָּה מִקְנֻדָּם וְאֶפֶר ל"ה בְּעוֹלָם וְעַתָּה נִשְׁתַּנָּה מֵעֲצִים לְאֶפֶר בְּזֵה אֵף דְּסִמְיָה בְּיָדוֹ הֵי נֹולֵד גְּמוּר כְּמוֹ מִיָּא בְּעֵיב' דְּמִיבְלַע בְּלִיעַ פֶּן בְּזֵה אֵף דְּבִידוֹ מ"מ פִּינֹן דְּנִשְׁתַּנָּה מִכּוּ"כ הֵי נֹולֵד וְאִינוּ דוֹמָה לְחֻטִּים וְנַעֲשֶׂה פֶת בְּשֶׁבֶת דִּי"א דְּמוֹתֵר בְּשֶׁבֶת וּל"ה מְוֹקֶצ' דְּהֵי כְּגִמְרוּ בִּידֵי אָדָם כְּמִבְּנֹא' (סִי' שִׁכ"ה ס"ד) מ"מ שֵׁם לֹא הֵי מִמֶּשׁ כְּנֹולֵד דְּחֻטִּים חֲזוּ לְכוּס כְּמִבְּנֹאֵר שֵׁם בִּמְג"א מִשֵּׁא"כ בְּאֶפֶר אִם נִצְטַטְנֹן וְאִינוּ רֵאוּי פֶלֶל לְאוֹתוֹ דְּבַר שְׁהִיָּה קוֹנָדָם לְכֹן הֵי נֹולֵד גְּמוּר אֵף דְּהִיָּה סִמְיָה בְּיָדוֹ.

וְעֵינֵן סֶפֶר הַמְּאִירֵי בִּיצָה (דָּף ח') דְּאֵף אִם אָמַר מֵעִי"ט אֶפֶר הַנַּעֲשֶׂה מֵעֲצִים אֵלּוּ לְמַחֵר אֲנִי מִכִּין מֵעַכְשָׁיו אֵין הִכְנָה זֹו מוֹעֵלֶת דְּאִין הִכְנָה בְּמָה שְׁאִינוּ וּל"ד לַעֲזוֹ לְחֶלְבָה דְּחֶלֶב מְוֹתֵר הֵתָם עוֹמְדֵת לְחֶלְבָה אֲבָל הֵכָא כָּל עֲצָמָה אֵינָה אֵלָא לְהַסִּיק וְאֶפֶרָה מִמִּילָא קֵאֲתִי דֵאל"כ אֵף בְּלֹא תִנְאִי הִי לְנוּ לְמִשְׁרִיָּה א"ז ל"ד וּמְוֹקֶצ' שְׁאִינוּ בְּעוֹלָם אָנוּ מְדַמִּין אוֹתוֹ לְמְוֹקֶצָה מִחֻמַּת אִיסוּר דִּל"מ בִּי תִנְאָה עכ"ל הֵרִי כִמ"ש וְהָא דְּמוֹתֵר לְטַלְטֵל וּלְשִׁמְשׁ בְּהֶאֶפֶר בְּעוֹד שֶׁהוּא חָם דְּאִז עוֹמֵד לְמִלְאֲכָתוֹ הִרְאִישׁוֹנָה אֵף דְּנִשְׁתַּנָּה מ"מ פִּינֹן דְּעֵדִינֵן עוֹמֵד לְמִלְאֲכָתוֹ הִרְאִישׁוֹנָה וְהֵי כְּמוֹ פֶת הַנְּאָפָה מִקְמַח שְׁנֻטְחֹן בְּשֶׁבֶת פִּינֹן דְּהִיָּה חֲזוּי לְכוּס הַחֻטִּים אֵף שְׁנֻטְחָה עַכְשָׁיו לְטוֹבָה לֹא אִיכְפַת לָן.

וּלְפִי"ז אֲתִי שְׁפִיר מַה דְּקִשָּׁה טוֹבָא הָא קִינְיָמָא לָן (סִי' תִק"ב) אֵין סוּמְכִין אֵת הַקְּדִירָה בְּבִקְעַת דְּלֹא נִתְנוּ עֲצִים אֵלָא לְהַסִּיקָה וְא"כ מַה בְּכֹף דְּרֵאוּי לְצִלוֹת בּוֹ וְהֵי כְּמוֹ עֲצִים עֲצָמֹן הָא עֲצִים ג"כ ל"ה תוֹרַת פְּלִי עֲלִיו וְהִיָּה מְוֹקֶצָה לְכָל דְּבַר וּמָה שְׁרוּצָה עַכְשָׁיו לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶפֶר לְשֶׁאֵר דְּבָרִים כְּדִין פְּלִי הֵי כְּנֹולֵד וּכְבָר הַיִּיטָה זֵה רַבִּינוּ עִק"א ו"ל בְּגִלְיוֹנוֹ בְּצ"ע וְגַם בְּצ"ח בִּיצָה שֵׁם הַרְגִישׁ בְּזֵה וּלְמ"ש אֲתִי שְׁפִיר דְּהָא בְּאֲמַת סִמְיָה בְּיָדוֹ וְהֵי כְּגִמְרוּ בִּידֵי אָדָם רַק ע"כ הֵטַע' פִּינֹן דְּנִשְׁתַּנָּה לְגַמְרֵי מֵאֲשֶׁר הִיָּה עוֹמֵד בְּרֵאוֹשׁוֹנָה וּבָא דְּבַר שְׁאִינוּ אוֹלָם כ"ז דְּרֵאוּי לְאוֹתוֹ דְּבַר שְׁהִיָּה עוֹמֵד גַּם מִקְנֻדָּם ל"ה כְּנִשְׁתַּנָּה לְגַמְרֵי וְלֹא הַפְסִיד תְּשִׁמִּישׁוֹ הִרְאִישׁוֹן וּמִמִּילָא רִשְׁאִי לְכַסוֹת וּלְהַשְׁתַּמֵּשׁ אֵף לְמָה שֶׁעוֹמֵד עַכְשָׁיו לְכַסוֹת ג"כ פִּינֹן דִּל"ה עֵדִינֵן כְּנֹולֵד גְּמוּר כ"ז דְּרֵאוּי לְתַשְׁמִישׁ הַקְּדוּם מִמִּילָא לְעַנְיָן תְּשִׁמִּישׁ אֶפֶר לְשֶׁאֵר דְּבָרִים כְּדִין פְּלִי הֵי כְּגוֹמְרוּ בִּידֵי אָדָם אִח"כ עֵינִינְתִי בְּדַבְרֵי חִידוּשֵׁי רִשְׁבִּי"א בִּיצָה (דָּף ל"ג) שְׁהַקְּשָׁה אֵמָא אֵין סוּמְכִין אֵת הַקְּדִירָה בְּבִקְעַת פִּינֹן שְׁרֵאוּינֵן לְתַשְׁמִישׁוֹן לְמָה לֹא יְטַלְטֵלָם אֵף לְסִמְוֹךְ הַדְּלֵת וּמ"ש מֵאֶפֶר שְׁהִיָּסַק בִּיו"ט דְּכ"ש חָם וְרֵאוּי לְצִלוֹת בִּיצָה מְוֹתֵר לְכַסוֹת בּוֹ וְרַב אֵיִת לִי מְוֹקֶצָה וּמְתַרְזֵן דְּשֵׁם מְוֹתֵר לְטַלְטֵלוֹ וְלִשְׁוֹם אוֹתוֹ בְּמִקוֹם הַבִּיצָה לְצִלוֹת בּוֹ שֵׁם לְכֹף יְכוֹל אֵף לְתַת בְּמִקוֹם שְׁהֵדָם שֵׁם אֵע"פ שְׁהֵדָם מְתַפְס' בּוֹ שְׁהֵרִי רֵאוּי הוּא עֵדִינֵן לְצִלוֹת בּוֹ שֵׁם הַבִּיצָה אֲבָל כָּאֵן א"א לְהַצִּי' בְּהֵן אֵת הָאוּר בְּמִקוֹם שְׁסִמְוֹךְ בְּהַדְּלֵת וְאֵף לֹא בְּמִקוֹ' שְׁנִתְּנֵן אוֹת' סִמְיָכ' לְקְדִיר' שְׁאִם יִצִּית בְּהַדְּלֵת אֵת הָאֵשׁ תִּשְׂר' הַדֵּל' אוֹ תִפִּיל אֵת הַקְּדִיר' עכ"ל וְיִנְצֵא מִזֵּה דִין חֲדָשׁ אֵף דְּלֹא נִתְּנֹן עֲצִים אֵלָא לְהַסִּיקָה מ"מ אִם בְּאוֹתוֹ תְּשִׁמִּישׁ רֵאוּי ג"כ לְהַדְּלִיקָה שֵׁם מְוֹתֵר לְסִמְוֹךְ וּמָה"ט הַמְּבַשְׁלִים ע"ג גְּחָלִים יְכוֹלִים שְׁפִיר לְסִמְוֹךְ אֵת הַקְּדִירָה בְּגִחְלִים פִּינֹן דְּרֵאוּי גַּם שֵׁם לְתַשְׁמִישׁוֹן לְהַדְּלִיקָה וְעֵינֵן מְג"א דְּגִחְלִים עוֹמְמוֹת לֹא חֲזוּ לְטַלְטֵלָן וְהֵינֵנוּ וְדֵאִי אִם אֵינָם רֵאוּינֵן עוֹד לְתַשְׁמִישׁוֹן: סִי' י"א קִי"ל (סִי' תִק"א) מְסִיקִין בְּכֻלִּים שְׁלֵמִים וּבִמְג"א שֵׁם הַקְּשָׁה לְדִידֵן דְּקִי"ל דִּישׁ סְתִירָה גְּמוּרָה בְּכֻלִּי אֵמָא מְוֹתֵר וְכ' הֵטַעַם דְּהַבְּעָרָה גּוֹפָה אִב מְלֵאכָה הִיא

והותרה לצורך הה"ד סתירה ואף דאסור לבקע פלי לצורך או"נ משום דמלאכה בפ"ע הוא למדנו מדבריו פלל חדש במלאכת יו"ט לצורך או"נ פל היכא דהותרה מלאכה אחת לצורך יו"ט אף דמזדמן בו עוד מלאכה אחרת דלא הותרה לבדה לצורך יו"ט מ"מ היכא דבאין פאחד אמרינו הואיל ואשתרי אשתרי וכן פירש דבריו הגאון בעל ח"ד בס' קה"י ומדמה כמו ביבמות (ד"ד) במצורע שראה קרי ובזבחים בטמאי מתים שנעשו זבים ע"ש.

ומה"ט נראה לכאורה להתיר אותן המזדמנים בהיתר לשמות טיטון כיו"ט וסוכרי' דהוי דבר השנה לכל נפש ממילא אף אם מזדמן שאחד נותן תוכו בנפשם לגמר שיהיה לו ריח טוב אף דזה ל"ה דבר השנה לכל נפש מ"מ הואיל דאשתרי אשתרי פנין דבלא"ה יש מלאכת הבערה בהטיטון רק דזה הותרה דהוי דבר השנה לכל נפש ממילא אף דמוסיף בהבערה בפנשם זה שמערב בו מ"מ הבערה אחת הוא וקצת עדיף מכאן דהואיל דאשתרי הבער' אשתרי ג"כ מלאכת הסתירה אשר בפ"ע לא הותרה מעולם מ"מ אמרינו הואיל דאשתרי אשתרי ק"ו דלא איכפת לן בהוספת הפנשם פנין דהבער' אחת הוא ולגבי הטיטון מותר דהוי שנה לכל נפש אשתרי ג"כ בהבנשם שמוסיף אף דל"ה שנה לכל נפש.

וראיתי בפ"מ בא"א (סי' תקי"א ס"ק ח') שכ' בסתם לאסור לתת בתוכו בנשם דאינו שנה לכ"נ ולא הרגיש בדברי מג"א הנז' דיש מקום לומר הואיל דאשתרי אשתרי: ברם יש להקשות מש"ס ביצה (דף ל"ב ע"ב) ר"י אומר חותכה באור ופריה באור נמי קא מתקן מנא תני ר"ח חותכה באור בפ"י שתי גרות ופרש"י נותן שני ראשיה בתוך שתי גרות אם צריך להדליקן פאחת ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכנין אלא להדלק' בעלמ' עכ"ל ומאי צריך לזה דלא מוכח הא אף אם הי' מלאכה גמורה פנין דהבערה אב מלאכה היא ואשתרי לצורך ניימא פנין דאשתרי אשתרי אף דיש בו עוד מלאכה אחרת דמתקן מנא וברא"ש שם מהירושלמי והוא שיהי' צריך לשתייהן וכ"כ בש"ע (סי' תקי"ד ס"ט) ולסברת המג"א ראוי להיות מותר בכל אנפי מטעם הואיל דאשתרי אשתרי ובאמת יש להתבונן בדברי רש"י הא ממילא מתקן מנא והוי פסיק ריש' ועיין מג"א (סי' שי"ד) אם בדרבנן אסור פס"ר ומבואר ברשפ"א שבת) דף כ"ח) דאף במלאכה דרבנן באינו מתכוין אסור בפס"ר עי"ש ואולי סברת רש"י לדברי הרשפ"א המובא בר"ן סוף פ' האורג דהיכא דמתכוין למלאכת היתר כמו גבי צידת צבי דמכוין לשמור הבית ל"ה מלאכת צידה וכתבתי בהגהותי בס' דברי חיים דיני ר"ה (סי' ד') דסברת הרשפ"א הוא פנין דאינו ניקר מלאכת האיסור רק מלאכת היתר דנועל ביתו בזה מקרי המעשה ע"ש מלאכת היתר עי"ש והכי נמי דכונתה דעיקר מה שניקר מהפעולה הוא מלאכת הדלקה והוי מלאכת היתר אולם מלבד דהר"ן חולק על הרשפ"א שם עיין מג"א (סי' שט"ו ס"ק י"א) עוד כתבתי שם די"ל דע"כ לא קאמר הרשפ"א במכוין ועושה מלאכת היתר דמותר רק בנועל ביתו דמעשה הזאת לשמור ביתו יכול לעשות באותו רגע בהיתר באם הצבי חולק מביתו או שלא היה שם אבל היכא דאי אפשר לעשות היתר בלעד' איסור אף דמכוין להיתר מ"מ פנין דהוי פס"ר למלאכת איסור אסור וישבתי שם בזה קושית הא"ר שם מסופה (דף ל"ג) ועי"ש וה"נ דכונתה דמ"מ פנין דכמו שמדליק עתה באמצע בלתי אפשר בלא מלאכת איסור הוי פס"ר ועיין

ביצה (דף כ"ג) רבא אמר ע"ג גחלת נמי מותר מידי דהנה אבשרא אגומרי ועי"ש ב"רש"י דמוליד ריח איכא ג"כ ושרי ושם ודאי אינו מכונן להוליד ריח רק למלאכת ההיתר הבערה וצ"ל אלא ודאי דמ"מ הוי פס"ר ואפ"ה מותר לכה עישון פירות נמי מותר ולדברי המג"א יקשה מה ראי' מבשרא אגומרי שם מכונן למלאכת הצ"ל ומלאכה זו הותרה ביו"ט והואיל ואשתרי אשתרי נמי אף דמוליד ריח בהגחלים משא"כ בעישון פירות בעשן בשמים ואולי י"ל שם נעש' מלאכ' הולדת ריח בדבר אחר לכה לא שנייה לומר בזה הואיל דאשתרי אשתרי משא"כ להסיק בכלים דבמה שנעשה מלאכת ההיתר דהיינו ההבערה נעשה נמי מלאכת הסתירה: וכן צריה לומר בהא דאסור לבשל ביו"ט לדעת הרא"ש בקדירה חדשה מפני ליבון הרעפים נימא ג"כ פ"ן דגוף הבישול הוא אב מלאכה והותרה אשתרי נמי אף דע"י זה נתקן הקדירה וע"כ צריה לחלק דשם הבישול הוא על התבשיל ואין בדבר זה מלאכת האיסור התיקון פלי רק על הפלי ובזה מודה המג"א דלא אמרינן הואיל דאשתרי אשתרי ועי"ן פ"ח (סי' תצ"ה) שכתב אע"פ שהכפוי הותר לצורף או"נ מ"מ לא אמרינן מתוך דקשצולה בשר על גבי גחלים אותו כפוי אין בו צורף לצליה והקשה ממתוך הסרדל בגחלת שכ' רש"י שבת (דף קל"ד) שרגילין לכבות לתוכו גחלת וא"כ הכפוי עצמו הוא צורף אכילה ועי"ן שעה"מ ריש הלכות יו"ט בכיור ראתו דאף באמת אסור בגחלת של עץ למתק ע"כ היינו מדרבנן לדעת הרמב"ם דטחינת חטים וכיוצא בו אינו אלא מדרבנן אבל מה"ת מותר ויקשה על הרמב"ם שכתב ואם פכה לוקה עי"ש ולדברי המג"א י"ל פ"ן דעכ"פ מלאכת כפוי לצורף או"נ בפני עצמה לא מצינו באו"נ ולחישת הגחלת ונחמימותה המרתיח מעט על ידו בהסרדל יש בו משום מבשל ג"כ דדבר ברור אם משליה גחלת לתוך הסרדל מתבשל מעט ואף דל"ה רק חצי שיעור מ"מ שם מלאכת איסור עליו דגם במלאכת שבת ויו"ט ח"ש אסור מה"ת.

[ועי' כו"פ (סי' צ"ב) משם הגאון מ' יונה לאגד סופר זצ"ל במ"ש בדברי הרא"ש פ' פירה הלחלוחית שבבשר מתבשל תיכף בריחה הראשונה] ומלאכה זו בפני עצמה מותרת לצורף אנוכל נפש וכיין דאשתרי מלאכת בישול אם נעשה בהדי מלאכה אחרת כמו כפוי אמרינן הואיל דאשתרי אשתרי אבל בפני עצמו לא מצינו מלאכת כפוי באנוכל נפש לכה לא אמרינן מתוך: ועי"ן ריטב"א סופה (דף ל"ג) בהא דאין ממעטין ביו"ט כתב ואדק"ל אמאי לא שרינן לי' לכתחלה דנימא מתוך שהותרה ליקוט ענבי' לצורף הותרה נמי שלא לצורף או"נ כשהוא לצורף יו"ט דהא קי"ל דאית להו מתוך בצורף יו"ט ותיגרין דלא שרינן מדין מתוך אלא מלאכה דעלמא שאינו עוש' פלי אבל זה שעושה פלי שהוא דבר מסוים והשתא לא עביד מצנה אלא שמתקנו למצנה לא ואינו מוכן למה צ"ל דהשת' לא עביד מצנה הא בלאו הכי אין עשה דלולב דוחה לל"ת נעשה דיו"ט ואף שבות דרבנן אינו דוחה מה"ט כמבואר ר"ה (דף ל"ב) ועי"ש בר"ן דשם בלא"ה ל"ה בעידנא ומ"מ בש"ס נקט טעם הפשוט וה"נ למה לי' למימר והשתא לא עביד מצנה הא אף אם נאמר דמתקן מנא שם ל"ה איסור דאורייתא וכמ"ש התוס' שבת (דף ק"ג) מ"מ ג"כ אינו דוחה גם אינו מוכן עיקר קושיתו מתוך לא שנייה רק בעושה מלאכה ממש אמרינן הואיל דלגבי או"נ התיירה התורה מותר אף לצורף אחר אבל במלקט הענבים דהוא מהדס התלוש אין כאן שום מלאכה פשעושה לצורף או"נ ועיקר המלאכה הוא התיקון מנא וזה ל"מ דהותר לצורף אנוכל נפש וצריה לומר דסובר דהאיסור דתיקון מנא הוא תולדה דבונה וכמ"ש

הפ"ח וסוֹבָר דְמִלְאכַת בּוֹנֵה הַתְּרֵה ג"כ לְצוֹרֵךְ או"נ מִטַעַם דְמַצִּינוּ דְמוֹתֵר לְגַבֵּן בִּיו"ט ועי' תו' שְׁבַת (דף צ"ה) דְהַקְשׁוּ בְאֲמַת אַם נָפַל בֵּיתוֹ בִּיו"ט יִהְיֶה מוֹתֵר לְבִנּוֹתוֹ בִּיו"ט מִטַעַם מִתּוֹךְ וּכ' דְמַדְרַבְּנָן אֲסוּר דְהוּי עֲבֻדָּה דְחֹל וּלְהַרִיטָב"א לָא גִיחָא לִי תִירוּץ זֶה רַק דְבוֹנֵה בְנִין וְעוֹשֶׂה פְּלִי שְׁהוּא דְבַר מְסוּנִים לָא הַתְּרֵה בִּיו"ט: סי' י"ב בְּהָא דְאִין סוֹמְכִין הַקְדֵּרָה בְּבִקְעַת אַף דְטִלְטוּל מְוִקְצָה מְשׁוּם אֲנָכְל נָפִישׁ מוֹתֵר מ"מ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַבַּר מְוִקְצָ' אֲסוּר דְתַשְׁמִישׁוֹ וְטִלְטוּלוֹ זֶהוּ פְּעִין אֲכִילְתוֹ דְאֲסוּר כ"כ הַמְהַרְשֵׁ"א בִּיצָה (דף ל"ג) וְהַמַּג"א (סי' ק"ט) דְמַה"ט לָא הַתִּירוֹ לְכַתְחֵלָה לְשַׁחֲטֵי וּלְכַסּוֹת בְּאֲפֵר שְׁהוֹסֵק בִּיו"ט וְהַב"ח כ' דְכַסּוּי אִינוּ צוֹרֵךְ או"נ שְׁהָרִי יָכוֹל לְאָכְלוּ בְּלֹא פְסוּי וְהַמַּג"א סוֹבָר פִּינּוּ דְאֲסוּר לְשַׁחֲטֵי בְּשִׁבְלֵי זֶה הוּי פְּאִי אֲפִשֵׁר לְאָכְלוֹ לְכַד פְּתַב דְלְהַשְׁתַּמֵּשׁ אֲסוּר וְקָשָׁה עַל הַמְהַרְשֵׁ"א (דף ח') בְּתוֹס' ד"ה א"ר יְהוּדָה שְׁכ' דְלַעֲנִין פִּסּוּי אוֹסֵר רַב יְהוּדָה בְּהוֹסֵק בִּיו"ט מְשׁוּם דְהָאִי טִלְטוּל אִינוּ מְשׁוּם או"נ וְכַמ"ש הַב"ח וְלָמָּה לוֹ זֶה תַּפ"ל הָא הַתַּשְׁמִישׁ אֲסוּר כְּמוֹ בְּאֲכִילָה דְאֲסוּר וְלְכַאֲוֵרָה יֵשׁ לוֹמֵר דְלְכַסּוֹת לָא הוּי שְׁמִיּוּשׁ רַק טִלְטוּל בְּלַבַּד דְמַצּוֹת לָאו לְהַנּוֹת נִתְּנוּ וְכֵן מְצַאֲתִי בַס' חִידוּשֵׁי הַלְכוֹת יו"ט לְרַבֵּינוּ הַכו"פ אוֹלָם עֲדִינּוּ קָשָׁה מְאִי ק"ל לְמַהֲרֵשׁ"א עַל רַב יְהוּדָה הָא רַב יְהוּדָה סוֹבָר ר"ה (דף דף כ"ח) לְהַנּוֹת נִתְּנָה וּמְמִילָא הוּי פְּתַשְׁמִישׁ גְּמוּר וְדוֹחֵק לוֹמֵר דְקוֹשְׁיַת הַמַּרְשֵׁ"א הוּא לְדִינָן דְקוֹ"ל מְצָנָה לָאו לְהַנּוֹת.

בְּרַם דַּעַת הַמַּג"א דְתַשְׁמִישׁ לְמַצְנָה הוּי תַשְׁמִישׁ גְּמוּר וְאִינוּ דוֹמָה לְשַׁאֲרֵי אִסּוּרֵי הַנְּאָה דְאֲמַרִּינוּ מְצָנָה לְלַה"נ וְמַה"ט מְכַסִּין בְּאֲפֵר אִסּוּרֵי הַנְּאָה פִּינּוּ דְבְּאֲמַת מְוִקְצָה אִינוּ מְאִסּוּרֵי הַנְּאָה וְהַנְּאָה דְמְמִילָא מוֹתֵר כַּמ"ש הַמַּג"א פְּמָה פְּעַמִּים רַק בְּאֲכִילָה וְשְׁמִיּוּשׁ בְּיָדִים אֲסוּר חו"ל וְכַמ"ש רְשָׁב"א שְׁבַת (דף כ"ט) וְעִינּוּ מַג"א (סי' תַּק"א ס"ק י"ב) וְע"כ לָאו מִטַעַם הַנְּאָה נֶאֱסַר הַשְׁמִיּוּשׁ פִּינּוּ דְבְּאֲמַת הַנְּאָה בְּלֹא שְׁמִיּוּשׁ מוֹתֵר וְכִינּוּ דְעַצְמָם הַשְׁמִיּוּשׁ נֶאֱסַר מְמִילָא אַף תַשְׁמִישׁ מְצָנָה נֶאֱסַר וּל"ש לוֹמֵר בְּכַעֲיִן זֶה מְצָנָה לָאו לְה"נ וְהָא דְאִם שְׁחַט דְמוֹתֵר לְכַסּוֹת בְּאֲפֵר פִּירָה כַּמ"ש תוֹס' וּבַש"ע (תַּצ"ח) מְשָׁם הִירוּשְׁלָמִי מְבִנְיָאָר הַטַעַם שָׁם בִּירוּשְׁלָמִי דְכִינּוּ שְׁהַתְחִיל בְּמַצּוֹ' אוֹמְרִי לוֹ מְרוֹק וְאִם אִין עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת אַא"כ הִיְתָה פְּתוּבָה בְּצַדָּה מ"מ פִּינּוּ שְׁהַתְחִיל בְּמַצְנָה אוֹמְרִי לוֹ מְרוֹק עִי"ש וּמְשַׁמַּע אַף אִם יִמְתִּין לְכַסּוֹת עַד הַלְיָלָה לָא יִתְיַבֵּשׁ הַדָּם מ"מ רְשָׁאִי לְכַסּוֹת פִּינּוּ דְכַבֵּר הַתְחִיל בְּמַצְנָה.

וּבַס' קה"י מְהַגְאֹן בַּעַל חֲנוּת דַּעַת כ' דְאִף לְגַבֵּי שׁוֹפֵר וְלוֹלֵב פְּגוֹן לְעֵלוֹת בְּאִילָן וְכִיּוֹצָ' שְׁבוּתִין אֲסוּר לְגַבֵּי מְוִקְצָ' פִּינּוּ שְׁהַתִּירוֹ אִסּוּר טִלְטוּל מְוִקְצָ' לְצוֹרֵךְ או"נ מוֹתֵר ג"כ לְצוֹרֵךְ מְצָנָה וְעוֹד דְטִלְטוּל מִטַעַם הוֹצָאָה הוּא וְכַמוֹ גַּבֵּי הוֹצָאָה חָשִׁיב מְצָנָה צוֹרֵךְ הַיּוֹם וְאֲמַרִּינוּ מִתּוֹךְ כֵּן בְּטִלְטוּל וְהָא דְאֲסוּר לְתַקְוָע בְּשׁוֹפֵר שֶׁל מְוִקְצָה כַּמ"ש הַמַּג"א (תַּקפ"ו ס"ק כ"ו) כ' דְנֻקָּא טִלְטוּל שְׁהוּא מְשׁוּם גְזִירַת הוֹצָאָה מוֹתֵר מִטַעַם מִתּוֹךְ לְצוֹרֵךְ מְצָנָה אֲבָל לְהַנּוֹת מְוִקְצָה דְאֲסוּר מִטַעַם דְאֲסֻמְכִינְהוּ אֲקָרָא דְוִיכִינוּ אֲסוּר לְצוֹרֵךְ מְצָנָה וְאִף דְמַצְנָה לָאו לְה"נ מ"מ בַּתַּק"ש יֵשׁ הַנְּאֹת הַגּוֹף אֲסוּר וּלְפִי"ז עֲרָבָה דְנִתְלַשָּׁה בִּיו"ט הִרְאִישׁוֹן מוֹתֵר לְצוֹרֵךְ מְצָנָה וְדִלָּא כַּמ"א (סי' תַּרנ"ה) וּלְכַסּוֹ' ע"כ אִיירִי בְּמַקּוֹם דְאִי אֲפִשֵׁר לְכַסּוֹת בְּלִילָה וְהוּי כְּצוֹרֵךְ הַיּוֹם וּל"ד לְשַׁרְיָפ' קְדוּשִׁים ע"כ דְבַרְיוֹ.

וְכַוּוֹן בְּמַקְצַת לְדַבְרֵי שְׁעָה מ' הַלְכָת יו"ט וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּזֶה בְּהַגְהוֹתִי לְקוּנְטֵרַס מ"ח בְּסִפֵּר דְבַרֵי חַיִּים (סי' כ"ב) וְעַתָּה אוֹסִיף לְבָאֵר וּלְעַנֵּן דְבַרְיוֹ תְּמוּהִין דְאִם נֶאֱמַר דְלְכַסּוֹת ל"ה

שימוש רק טלטול בלבד ובמקום מצנה מותר למה יהיה אסור לשחוט לכתחילה וכמו שהקש' המג"א וע"כ דלכסות הוי כמו שימוש ואף דמצנה לאו לה"נ מ"מ פיון דעצם השימוש בלי הכנה אסרו חז"ל ממילא נאסר ג"כ לגבי מצנה אף דל"ה הנא' מ"מ שם תשמיש עליו ומ"ש בשופר דהוי הנאות הגוף מבואר שם במג"א (ס"ק כ"ד) מדברי הטור להיפך דכ' דלכך אם הביא מחוץ לתחום תוקעין בו משום דשרי לטלטלו ולא אסרו חז"ל למי שהובא בשבילו אלא באכילה ובהנאה ומצנה לאו לה"נ הרי דל"ה הנאות הגוף רק מצנה ולא לה"נ ואעפ"כ רק הואיל דמותר לטלטלו אכל אם אסור לטלטלו אסור לתקוע בו הרי דטלטול מוקצה אסור במקום מצנה.

וגם אף לדעת הפלפול שם גבי מנדר הנאה משופר דאדם אחר תוקע לו ולא הוא דחשיב הנאות הגוף ככר בארתי במ"א דאף דהוי לא אפשר ולא מכונן דמותר לענין הנאות הגוף כמ"ש הר"ן פ' גה"נ וכבר עמד ע"ד הט"א מהמנדר הנאה מן המענין דאסור לטבול בימות החמה ובדברי ר"ן נדרים (דף ט"ו) וכתבתי דדוקא באיסור קונמות שהוא איסור חפצי ומתעסק ג"כ עשאו בו כמכונן כמו לגבי מעילה כמבואר פסחים (דף ל"ג) לכה אסור אף אם מכונן למצנה פיון דיש לו הנאות הגוף משא"כ בשאר איסורין ולפי"ז אף אם נאמר דאסור לתקוע בדבר מוקצה מטעם דיש לו הנאות הגוף מ"מ איסור הנאה דמוקצה לא עדיף משאר איסורי הנאה דאורייתא דלא נאסר אף בפסיק רישא וא"כ אם נאמר דטלטול מותר במקום מצנה יהי' רשאי לתקוע ועוד אף להתוס' החולקים על ר"ן חולין הנז' ואסרו בפס"ר בלא אפשר ולא כמכונן כמבואר פסחים (דף כ"ה ע"ב) מ"מ באיסור הנאה דמוקצה דהוא רק דרבנן י"ל דמודים כ"ע בכה"ג דלא אסרו הנאה דלא כמכונן אף דהוי פס"ר א"ו דגוף התשמיש אסרו חז"ל אף בתשמיש מוקצה ולכה אסור לתקוע ונהדרי הקושיא אמאי מותר לכסות באפר כירה וע"כ מטעם המבואר בירושלמי דכיון שהתחיל אומרים לו מרוק וממילא אף באפשר להתמין עד הערב מותר לקיים עכשיו המצנה לכסות סמוך לשחיטה.

ועוד י"ל פיון דלא ידע מאתמול אם יצטרף לו היום הוי פחובת היום ממש ומותר הטלטול מטעם מתוך שהתירו לצורך או"נ משא"כ בשופר ולולב דיידע מאתמול שיהיה צריך לו היום הוי כמו מכשירין שאפשר לעשותו מאתמול וענין ביאורי הגרא"ו (סי' תמ"ו ס"ק ג') ובמה שכתבתי לעיל (סי' א') דמה"ט הכריע הש"ע שלא להקל ולומר מתוך לגבי מוצא חמץ ביו"ט ולגבי מת מקיל (סי' תקכ"ו) בהוצאה ולהחם חמין דמת הוי פחובת היום גוף המצנה ולא ידע מאתמול משא"כ מוציא חמץ ביו"ט דומה למכשירין שאפשר לעשות מעיו"ט ואף דלא פשע ולא ידע מאתמול מבואר בירושלמי פסחים ושבת דשם מכשירין אפשר לעשותו מעיו"ט כן נמי בחמץ אף דבדק ולא פשע מ"מ פיון דאפשר הנה למצוא בעיו"ט אינו דוחה אף איסור טלטול ואפר לכסות אף דהי' לו להכין בעיו"ט מ"מ לא חל עליו שום חיוב לכן די שהחמירו שלא לשחוט לכתחילה ואם שחט יכסה ודוחה מצנת פסיו לטלטול ושימוש דמוקצה: גם מ"ש בערבה שנתלשה ביו"ט ראשון מותר אף דל"ה בעידנא ורשב"א אסר דוקא ביו"ט ב' ואיירי היכא דאי אפשר להיות בעידנא.

כָּבֵר פְּתַבְתִּי שְׁמָה בְּהִגָּהוּתִי לְהַשִּׁיג עַל הַשְּׁעָה"מ דְּסוּבְרָ ג"כ דֵּהֲמַג"א מְלַבּוּ הוֹצִיא זֹאת לְאַסְנֹר אַף בִּיּו"ט הָרֵאשׁוֹן אֲבָל דַּעַת הָרִשְׁבָּ"א לְאַסְנֹר רַק בִּי"ט ב' הוֹאִיל דְּהוּא מְדַרְבְּנֵן וּמֵאֵי אֲוֹלָמָא דְּהָאֵי מְהָאֵי וְכַתְבַּתִּי דְּמַש"ס נְזִיר (דָּף כ"ט) דְּקֶאֱמַר לר"ל דְּאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ בְּנִזִּיר כְּדִי לְחַנְכוֹ וְאִמְאֵי מְגַלַּח וְעֵבִיד הַקֶּפֶה דְּסִבְרָ הַקֶּפֶת כָּל הָרֵאשׁ הוּא מְדַרְבְּנֵן וְאִתִּי חִינּוּף דְּרַבְּנֵן וְדַחֵי הַקֶּפֶה וְכוּ לַעֲנֵנו חֲוָלִין בְּעִזְרָה וְכִהֵן דְּאֲכִיל מְלוּקָה הָרִי כְּמוֹ דְּמַצְנָה דְּאוֹרְיִיתָא דּוֹחָה לל"ת פֶּן מַצְנָה דְּרַבְּנֵן דּוֹחָה לְדְרַבְּנֵן א"ו דְּהָרִשְׁבָּ"א אוֹסֵר גַּם בִּיּו"ט א' וּרְאֵנִי מְדַבְּרֵי הַטּוֹר (סִי תַרנ"ה) גּוֹי שֶׁהֵבִיא לְוֵלֵב לְיִשְׂרָאֵל בִּיּו"ט מַחוּץ לְתַחוּם כ' הָרִשְׁבָּ"א שְׁמוֹתָר לִיטְלוּ שְׁלֵא אֶסְרוּ חֲכָמֵי רַק לְמִי שֶׁהוּבָא בְּשִׁבְלֵוֹ וְאִפִּי הוּא מוֹתֵר לְטַלְטְלוּ עִי"ש נִזְהָ אֲיִירֵי בִיּו"ט א' וְאֵעֵפ"כ כ' הוֹאִיל דְּרִשְׁאֵי לְטַלְטְלוּ וְכוּן מַצְנָה לְאוֹ לְהַנּוֹת נִתְנָה הָא אִם הִי נְאָסֵר לוֹ בְּטַלְטוּל אוֹ אֶמְרִינֵן מַצְנָה לֵה"נ הִי אֶסְרוּ וְכוּן כ' הָרִשְׁבָּ"א בְּתַשׁוּבָה (סִי תַתמ"ז) כָּכֵל דְּבָרֵי הַטּוֹר בְּשִׁמוֹ וּמִשְׁמַע שְׁם בְּהִדְיָא דְּקֶאֱי עַל יו"ט א' וְאֵעֵפ"כ אִם הִי נְאָסֵר בְּטַלְטוּל אֶסְרוּ לְטְלוּ אַף שְׁיִתְבַּטַּל ע"י זֶה מַצְנָה דְּאוֹרְיִיתָא מ"מ הַעֲמִידוּ חו"ל דְּבָרֵיהֶם בְּמַקּוֹם דְּאוֹרְיִיתָא בְּשִׁבּ וְאֵל תַּעֲשֶׂה וּמ"ש הַמַּג"א שְׁם וּנ"ל הִינּוּ אַף דְּהַשְׁאֵלָה לְרִשְׁבָּ"א הִי בִי"ט ב' מ"מ הָרִשְׁבָּ"א אוֹסֵר גַּם בִּיּו"ט א' וְעֵינֵן רִשְׁבָּ"א (סִי רצ"ט) שְׁכ' וְאִין לְנוּ בְּהִיתֵר הַשְּׁבוּתִין אֲלֵא מַה שְׁמַנּוּ דְּלַעֲתִים יִקְיֵלוּ בּוֹ וְלַעֲתִים יִחְמִירוּ וְיַעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶם אִפִּי בְּדְבָרִים חֲמוּרִים ע"כ אִין לְנוּ בְּהֵם הִיתֵר אֲלֵא מַה שְׁמַנּוּ בְּפִירוּשׁ עַכ"ל וְכִיּוֹן דְּלֵא מַצְיֵנוּ רַק בְּכִסּוּי לְהַתִּיר טַלְטוּל לְצוּרָה פְּסוּי לְכוּן אִין לְלַמּוּד מִזֶּה לַמ"א וּבְפִרְט שְׁיֵשׁ סְבָרוֹת לְחַלְק וּכְמ"ש.

וְעִי רִשְׁ"י וְתוֹס' רִישׁ פֶּרֶק לְוֵלֵב וְעַרְבָה עַל קוֹשִׁית הַש"ס טַלְטוּל בְּעֵלְמָא הוּא דְּלַכְאוּרָה הִי נִרְאָה דְּבִשְׁבִיל טַלְטוּל לֵא אֶסְרוּ חו"ל אוֹלָם כְּבָר בִּיָּאֵר שְׁם הָרִיטְבָּ"א דְּכַשְׁאֶסְרוּ חו"ל מְוִקְצָה לֵא אֶסְרוּ לְוֵלֵב בִּיּו"ט לְצִאת בּוֹ וְאִינוּ רֵאִי בְּאֵם נִזְדַּמֵּן מְוִקְצָה מִמֶּשׁ לְהִיתֵר לְמַצְנָה דְּאוֹרְיִיתָא וְרֵאִיתִי לְמִי שֶׁהֵעִיר מַש"ס פְּסָחִים (דָּף ס"ט) בְּהַזָּא דְּאִינוּ דּוֹחָה שְׁבַת וּפְרִיף טַלְטוּל בְּעֵלְמָא הוּא וּמֵאֵי קוֹשִׁיא הָא בְּאֶמַת אֶסְרוּ לְטַלְטַל מְוִקְצָה וּלְמ"ש לֵא קִשׁ דְּהֵתֵם נְמִי פִינּוּ דְּמַצְנָה וְחוֹבַת הַיּוֹם הוּא וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מְעַרְב י"ט וְנִרְגִיל לְהַזְדַּמֵּן מַצְנוֹת הַזָּאָה בִּי"ג שְׁחַל בְּשִׁבַת אוֹ בִי"ד לֵא הַעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶם בְּשִׁבְלֵי טַלְטוּל מְוִקְצָה וְדוּמָה לְמַצְנוֹת פְּסוּי אַף דַּעַת הַמְרַדְכֵי ר"פ לְוֵלֵב הַגְּזוּל דְּגוֹי שֶׁהֵבִיא לְוֵלֵב מַחוּץ לְתַחוּם דְּמוֹתֵר וְכ' וְאֶפְשָׁר כִּי גַם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּבָא בְּשִׁבְלֵוֹ מוֹתֵר לְצִאת בּוֹ פִינּוּ שֶׁהוּא דְּבַר מַצְנָה כְּדִאֶמְרִינֵן פֶּרֶק אֵלוּ עוֹבְרִין יְכוּל לֵא יְבִיא מִן הַמְוִקְצָה וְכו' שְׁאִין אִיסוּר גּוֹפּוֹ גֵרָם לוֹ אֲלֵא אִיסוּר דְּבַר אַחַר עִי"ש וּבְאֶמַת כ"כ הָרַמְבַּ"ם (פְּכ"ה מֵאִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ) אוֹלָם דַּעַת הָרִשְׁבָּ"א וְהַטּוֹר וְכַמְעַט כָּל הָרֵאשׁוּנִים דְּאֵף לְגַבֵּי מַצְנָה גְּזוּרֵי אִיסוּר מְוִקְצָ' וְלִדְיָהוּ ע"כ צְרִיף לומר דְּרַק לְגַבֵּי קָרְבָן וּבְמַקְדֵּשׁ לֵא גְּזוּרֵי דְּהוּי כְּמוֹ שְׁבוּת דְּלֵא גְּזוּרֵי בְּמַקְדֵּשׁ וְכָבֵר הַבֵּאתִי מ"ש הָרִשְׁבָּ"א בְּתַשׁוּבָה דְּאִין לְנוּ בְּהִיתֵר הַשְּׁבוּתִין אֲלֵא מַה שְׁמַנּוּ כְּנ"ל וְכוּן נְמִי י"ל אַף טַלְטוּל מְוִקְצָה לְצוּרָה או"נ הוּא דּוֹקָא הִיכָא דְּאִי אֶפְשָׁר לְהַכִּין מֵאֶתְמוֹל כְּמוֹ לְסַלֵּק אֶפְרָ מֵהַפִּיר' לְאַפּוֹת פִּשְׁטִיד"ה וְכְדוּמָ' אֲבָל בְּאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מַעִיּו"ט אִינוּ מוֹתֵר אוֹלָם מִמַּה שֶׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹס' מְהָא דְּבִית שְׁנַפְחַת וּר"מ מִתִּיר אַף לְכַתְחַלְהָ לְפַתּוּחַ מְבִנְאָר דְּאֵף בְּאֶפְשָׁר לְהַכִּין מַעִיּו"ט מוֹתֵר וְכ"כ בַּשְּׁעָה"מ וְע"כ בְּכִסּוּי הַטַּעַם כְּמ"ש הַמַּג"א דְּהוּי כְּמוֹ שְׁיִמוּשׁ בְּמְוִקְצָה: וְעֵינֵן מַג"א (סִי ש"ח ס"ק ע"ב) בְּהָא דְּהֵבִיא שְׁם רַמ"א לְשַׁחוּק בְּכַדוּר בְּשִׁבַת וְיֵשׁ מִתִּירִים הֵבִיא מִשְׁם הַש"ף דְּהַתּוֹס' לֵא כְּתַבוּ לְהַתִּיר אֲלֵא בִיּו"ט פִּינּוּ דִּישׁ בּוֹ צוּרָה קֶצֶת אֶמְרִינֵן

מתוך שהותרה לצורך אבל לא בשבת וכתב המג"א ול"נ דלא אמרינן מתוך אלא באיסור הוצאה אבל באיסור טלטול שבת ויו"ט שוין ואדרבא י"א דמוקצה אסור ביו"ט וא"כ אי שרי לטלטל כדור ביו"ט ק"ו בשבת ובא"א שם פתב דאם טעם איסור טלטול משום גדר הוצאה י"ל יו"ט קיל עי"ש ובאמת י"ל כמו דטלטול מוקצה לצורך או"נ מותר כמו כן לצורך הנאה אמרינן מתוך וכמ"ש הקה"י אולם למה שכ' המג"א דשימוש במוקצה שיהי' לו הנאה בטלטולו ובמה שמשמש חשיב כמו אכילה א"ש דזה אינו מותר אף לצורך או"נ ולא שינה בזה מתוך ובקה"י (סי' תק"ט) פתב שם בבבאיור דברי המרדכי דמותר לכסות הפשטד"ה באפר ונרא' מדבריו דאף שימוש במוקצה לא הוי רק טלטול בעלמא משום גזירת הוצאה ובמקום דהוצא' מותר בצורך היום קצת מטעם מתוך טלטול מוקצה גם כן מותר ולקח מותר לטלטל אבנים לצורך נטילת פירות דחשיב כמו הוצא' ומותר מטעם מתוך והא דאסור לשחוט ולכסות באפר פירה דהקש' המג"א שם דמקרי מכשירין ואסור דאף הוצאה אסור בכה"ג וטלטול שנה להוצאה וכמו דאסור לכבות הנהר מפני ד"א דלהתיר התשמיש מקרי מכשירין והה"ד להוציא הנהר לר"ה לצורך דבר אחר ג"כ אסור וכמו כן אפר לכסות עי"ש ולענ"ד דברי המג"א מן כרחין דאם נאמר טלטול אבנים לנטילת פירות הוי פהוצאה לצורך או"נ א"כ ע"כ אתה צריך לומר דבהוצאה אף שאינו בגוף או"נ רק במכשירין זמל יגן אמרינן ג"כ מתוך וכמ"ש האחרונים ובשעה"מ ריש הלכות יו"ט בכונת המ"מ.

והקה"י עצמו (סי' תצ"ה) דהוצאה אף דאין נעשין באוכל נפש גופי' ואינן רק במכשירין מ"מ אמרינן בי' מתוך אפי' שלא לצורך אכילה רק לצורך מצות היום עי"ש וא"כ כמו דמותר לטלטל אבנים לנטילת פירות כמו כן יטלטל אפר לכסות והוי פמוציא ספין לשחיטה ולולב לטול בו לקיים מצות לולב ועדיף עוד דעושה בגוף הדבר המצוה במה דמטלטל האפר דזה חשיב כאילו הוציא האפר בזה עושה הצורך היום ואינו דומה למוציא נהר לר"ה לצורך היתר ד"א דאינו עושה בגוף זה המצוה וזה רק מכשיר הצורך ד"א משא"כ בכסוי דם למה יהי' אסור לו לכתחלה לשחוט הא עכ"פ הוי צורך קצת ויקיים המצוה במה שמטלטל ועיין רמב"ן שבת (דף קכ"ד) דבדבר שאינו נהנה בגופה של מלאכה אלא שהוא נעשה מכשירין לדבר הצריך ל"א בי' מתוך כמו מכבה הנהר מפני ד"א וכן מכשירי מילה בזמנה ולולב ושופר כולן אסורין ול"א בי' מתוך והוצאת קטן למולו קרי מכשירי מצוה בשבת ולא מיתסרו ביו"ט וכן הולכת בהמה אצל טבח מותר מה"ת אפי' לב"ש הטעם דגבי אוכל נפש הולכת הדבר הנאכל או"נ עצמו הוא דכתי' אשר יאכל לכל נפש וכן הדבר הצריך מותר לב"ה מדין מתוך אבל בשבת דמילה עצמה דוחה הא הוצאת הקטן וכל שאפשר לעשותה מע"ש אסור עי"ש וכן הבאתי לעיל (סי' ב') מדברי חידושי הרא"ה ביצ' דספין לשחוט הוי כאוכל נפש עצמו וכבוי נהר לצורך ד"א פינו דאינו נהנה מגוף המלאכה ונעשה מכשיר לדבר הצריך ל"א בי' מתוך אבל לכסות דם שחיטה אם חשיב צורך היום הא נהנה מגוף הטלטול דמקיים מצות פסוי.

אלא ודאי כמו"ש המג"א דזה הוי כמו שאוכל או נהנ' מן המוקצ' וזה אסור אף באוכל נפש ממש דזה לאו משום גדר הוצאה לבד אסורו רק משום דסמכו אקרא דנהכינו דאסור להנות ממה דאינו מוכן מעיו"ט רק טלטול לבד לא גזרו לצוא"נ: וקצת נראה דבטלטול מוקצה אם נאמר משום גדר הוצאה הוא ע"כ דלא אמרינן בי' מתוך דהא התוס' פתובות

(דף ז') כ' הטעם דאסור לשון במוצא חמץ ביו"ט אף דבהבירה שינה מתוך משום דאסור מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו עיי"ש ויקשה הא טלטול מוקצה הוי כמו הוצאה וכיון דטלטול מוקצה לצורה או"נ מותר והוצאה גופה מותר בצורה היום קצת ואמאי אסור לטלטלו וראיתי בס' בית יעקב פתובות שם שעמד ע"ז וע"כ מוכח מזה דבטלטול מוקצה ל"א מתוך דכך גזרו רבנן לאסור מוקצה ובאמת זה הפל לדעת הראב"ד דגדר הוצאה הוא מה שאסרו טלטול מוקצה ביו"ט ודעת הרמב"ם אינו פן וכ' טעמים אחרים ולדבריו נדאי לא שינה בזה מתוך: אגב ראיתי בשעה"מ שתמה על הריטב"א עירובין (דל"ד) שכ' לדחות ראיות הריב"א דמותר לטלטל מוקצה לצורה או"נ ממתני' דביצה הנז' דאמר ר"מ אף פוחת לכתחלה וכתב הריטב"א דליכא ראיה דכיון שניתנו הלבנים אלו בכאן לסתום ולהיות כעין דלת והסתימה הוא בענין שמותר לפתוח אותה אין העפר והלבנה מוקצין ומעתה אין לנו ראיה להתיר טלטול האפר א"כ הוא בטלטול מן הצד ותמה עליו הא קושית התוס' ותירץ ריב"א היא קושית הגמרא ביצה דפריה איני והא אמר ר"נ ומשני ביו"ט אמרו אבל לא בשבת ומאי פריה מדר"נ שאני התם כיון דשרגינהו גלי דעתיה דלבנן אקצינהו משא"כ גבי בית כיון שניתנו הלבנים האלו לסתום ולהיות כעין דלת אין העפר והלבנה מוקצה.

ונראה דהא עכ"פ סתירת אנהל חשיב מדרבנן כמ"ש שם הריטב"א דלכך אסרו בשבת דחמור טפי וביו"ט התירו משום שמחת יו"ט ולכך אף דמוקי באוירא דליבני מ"מ ידע כיון דאסור לסתור זה בשבת דר' הביא פלוגתת ת"ק ור"מ במס' ביצה וגם רבנן ור"מ במה פליגי כיון דרבנן אסרו ע"כ דכיון דבשבת אסור לפתוח לא הוי כעין דלת וממילא אבנים הוו מוקצ' דהוי כמו שרגינהו ואמאי מותר לטלטלן כיון דלאו תורת כלי על הלבנים ע"כ ולא הוי כעין דלת ממש מדאסור בשבת ומשני ביו"ט אמרו אבל לא בשבת והיינו כיון דשרי לסתור זה ביו"ט הוי פיקדו לכלי על יו"ט והוי כעין דלת וכמו דמותר לסתרו ביו"ט ואין כאן סתירה דלא אסרו זה משום שמחת יו"ט שוב ממילא ל"ה מוקצה אף דשרגינהו כיון דהוי כעין דלת תורת כלי עליו: סי' י"ג בש"ע (סי' תק"ז) אבל אם נפל בתנור בשבת אסור להסיקו ביו"ט שלאחריו ובמג"א שם דבטור משמע דהוי הכנה דאורייתא וביש"ש כתב דהתלישה הוי הכנה גמורה ומ"מ משמע בר"ן דלא הוי הכנה דאורייתא כיון דאילו הי' לו חולה הי' רשאי לבשל באלו העצים א"כ שבת לעצמו הכינה ועיין סימן תקי"ג עכ"ל.

ולכאורה קשה על דבריו הא ה"ר"ן לא כתב סברא זאת דלעצמו הכין רק בעגל הנולד בשבת אף דאסור לשחטו בשבת מ"מ כיון דאילו אית לי' חולה בתוך ביתו חזי אף לבריא באומצא עיי"ש והיינו דזה נדאי מה שמותר לחולה לא הוי כמכין לעצמו כיון דנשאר באיסורו ולחולה כל איסורין מותרין רק כיון דכל זמן שאסור בשבת לשחוט הוי מוקצה מחמת איסור וכשנסתלק האיסור שחיטה כגון אם יש לו חולה דמותר לשחוט אז חוזר העגל להיות מותר אף לבריא באומצא שינה לומר דלעצמו הכין אבל בעצים אף אם מבשל לחולה בזה לא הוי הכין לעצמו כיון דלבריא לא הכין פלל ומצאתי בס' קהלת יעקב שעמד ע"ז.

אולם לענ"ד נראה דהדין עם המג"א למה דכ' שם (ס"ק ג') להתיר להתחמם בשעת
ביעורן דהנאה בא לו מן החום שפכר פלה ומסיק דמוקצה אינו אסור בהנאה ואיסור
הסקה משום טלטול עצים הוא א"כ שפיר למד המג"א מדברי הר"ן פמו בעגל אף דאסור
לשחוט בשבת מ"מ פיון דיש מציאות שיהנה ממנו בשבת בהיתר פגון אם נשחט לחול'
דמוטר שוב לבריא לאכול באומצא פיון דנסתלק האיסור ולא אמרי' דמ"מ פיון דאסור
לאכול ע"י בישול ל"ה פהכין לעצמו פיון דמ"מ יכול להנות ממנו בשבת הוי פמכין
לעצמו פן נמי בעצים שנשרו בשבת אף דאסור בשבת לבשל בהן מ"מ פיון דיש מציאות
להנות מן העצים ביומו פגון אם מבשל לצורך חולה יכול לחמם בהעצים הוי פמכין
לעצמו פיון דיש מציאות אף לבריא להנות מן העצי' ביומו ובהיתר גמור וקצת י"ל
דבעצים גם הר"ן מודה דהוי פמכין לעצמו אף דלגבי עגל הנולד בשבת מבואר שם דדעת
הר"ן עצמו דאפשר להחמיר ולאסרו ביו"ט שלאחריו פיון דבשבת עצמו אסור משום
מוקצה אינו מכין ליו"ט וסברת המתירין מביא בשם יש חולקין וזה דעת הרשב"א היינו
דמליא בהא דמבואר (סי' שי"ח) דדעת הרשב"א בשוחט לחולה בשבת מותר לבריא
באומצא שלא הקצה אותה מדעתו אלא מחמת איסור שבת אבל כל מה שיתכן שיקין
ממנה בלא איסור לא הוקצה ממנה ע"י רשב"א חולין) (דף י"ד) ודעת הר"ן שם פיון
דהוי מוקצה מחמת איסור אף פשחטה בהיתר מ"מ פשלא הי' לו חולה בתוך ביתו
הוקצה ממנה אף מה שפא אח"כ בהיתר ולכך אוסר נמי בעגל הנולד בשבת ביו"ט
שלאחריו פיון דאף אם שחטו בהיתר ביומו אסור לדעתו כמ"ש הב"י (סי' שי"ח) משא"כ
בעצים שנשרו אף דנעשו מוקצה מ"מ לא נאסרו בהנאה וכשהסיקו בהיתר גם לדעת
הר"ן מותר לחמם בהם והוי פמכין לעצמו ואף דנראה דבנולד העגל ביו"ט גם הר"ן
מודה דאם נשחט לחולה בהיתר דמותר לבריא באומצא דדומה למ"ש הר"ן ריש ביצה
בהא דפרי' הש"ס שבת דעלמא תשתרי אף על פי שהתנגולת מוקצה מחמת איסור
שחיטה מ"מ משום איסור שבת לא יצאת מתורת אוכל דאיסורא הוא דרביע עלי' פארני'
בעלמא ולא מיתסר משום מוקצה אלא היא דאיסורא אבל ביצתה דלא נאסרה מעולם
שריא עי"ש א"כ עגל הנולד הוי ג"כ פמו ביצה דלא נאסרה מעולם רק פשיצא לאויר
העולם נאסר דאסור לשחוט בשבת וכיון שנסתלק איסור זה שוב חוזר להיתר וכששחטו
בהיתר פגון לחולה מותר אף לבריא באומצא.

ובאמת יש להתבונן בדברי הר"ן שכתב דבשבת עצמו אסור משום מוקצה מה מוקצה
שייך בזה רק ארי' דרביע עלי' איסור שחיטה ועגל זה לא היה בעולם ולא הוקצה מדעתו
רק משום דאסור לשחטו בשבת בשביל זה לא הוי פמכין לעצמו אבל אם באמת מקלע
ששחטה לחולה בזה הי' מהראוי שיהי' באמת מותר לבריא לאכול באומצא פיון דהנולד
מעולם לא הוקצה פמו בביצה שנולדה מתרנגולת העומדת לאכיל' בשבת דאם לא מצד
גזירת הכנ' דרבה היתה מותרת וצ"ל לומר דדוק' גבי ביצה לא מקצה מדעתיה מה שיקול
להוליד היום ואז תהי' מותרת משא"כ לגבי עגל אף אם תלד מהיום מ"מ תהי' אסור'
לשחוט לכן מקצה מדעתיה מחמת איסור ואסור אף אם שחטה בהיתר ועיין רשב"א
שבת (דף קמ"ד) שכתב ג"כ כמ"ש הר"ן ריש ביצה כל מידי דאפשר ומצוי לבא היום
בלא איסור לא מקצה לי' מדעתיה וזה נמי פונת הר"ן ובעגל פיון דלא אפשר לבא היום
בלא איסור מקצה מדעתו ואסור לשיטת הר"ן אף אם שחטו בהיתר משא"כ גבי עצים

אף דמקצה מדעתו מ"מ לחמם בָּהוּן אַם לֹא בְּאִסּוּר מוֹתֵר וְהוּי לִכ"ע שְׁבֵת הַכִּין לְעַצְמוֹ וְהֵנ"מ הוּא אַם שְׁחַט הַתְּרַנְגוּלַת בְּשֵׁבֶת וּמִצָּא בֵּהּ בִּיצָה דִּלְמ"ש הֶרְשֵׁב"א בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן אִסּוּרָה בִּינוֹן דְּבָא לִידּוֹ עַל יְדֵי אִסּוּר וְלָמָּה דְנִרְאָה מִפְּשׁוּטוֹת דְּבִרֵי הֶר"ן דְּאִף דְּתְרַנְגוּלַת נְאֻסְר' בִּיצָת' בִּינוֹן דְּלֹא נְאֻסְרָה מְעוּלָם שְׂרִי' א"כ אִף בְּבֹא לִידּוֹ הִכְנָתוֹ בְּאִסּוּר שְׂרִי' בִּינוֹן דְּמְעוּלָם לֹא נְאֻסְרָה וּמָה דְּאִקְצָה לְתְרַנְגוּלַת מַחְמַת אִסּוּר שְׁחִיטָה בְּשֵׁבֶת לֹא הִקְצָה אֶת הַבִּיצָה וְלֹא נְאֻסְרָה לְעוּלָם.

אוּלָם לִמ"ש מְדַבְרֵי הֶר"ן גַּבִּי עֲגָל שְׁנוּלֵד בְּשֵׁבֶת דְּבִשְׁבֵת עַצְמוֹ אִסּוּר מִשׁוּם מוֹקְצָה מְבִנְאָר דְּהִקְצָה לְהַעֲגֵל הוּאִיל דְּאִין לֹו הֵיִתֵר הַיּוֹם לֹא ע"י שְׁחִיטַת אִמּוֹ וְלֹא ע"י שְׁחִיטַת עַצְמוֹ א"כ בִּיצָה ג"כ הָא דְּלֹא אִקְצָה הֵיִינוּ אַם יוֹלֵד אֲבָל לֹא מִמְעֵי אִמּוֹ דְּמִזָּה אִקְצָה הוּאִיל דְּלֹא יֵשׁ הֵיִתֵר וּמוּדָה דְּאִם נִשְׁחַטָּה הַתְּרַנְגוּלַת דְּגַם הַבִּיצָה אִסּוּרָה וְעֵינֵן בְּזָה: גַּם י"ל בְּעַצְמֵם וְכֵן בְּעֲגָל לְסַלֵּק הַהִכְנָה מְדִאֹרְיִתָּא שְׂפִיר שְׁבֵת הַכִּין לְעַצְמוֹ דְּמְדִאֹרְיִתָּא יֵשׁ הֵיִתֵר לְהַעֲגֵל שְׂשִׁיחְטוֹ שְׁנִים וּשְׁנִים שְׁעָשׂוּ מְלֻאכָה בְּזָה יְכוּל וְזָה יְכוּל פְּטוּר וּמוֹתֵר מְדִאֹרְיִתָּא א"כ שְׂפִיר שְׁבֵת הַכִּין לְעַצְמוֹ וְכֵן עַצְמֵם שְׁנִשְׁרוּ מִן הַדְּקָל בְּשֵׁבֶת יֵשׁ לוֹמֵר מְדִאֹרְיִתָּא לְעַצְמוֹ הַכִּין דְּשְׁנִים יְכוּלִים לְהַבְעִיר בְּהוּן וּלְבַשֵּׁל כְּשִׁזָּה יְכוּל וְזָה יְכוּל א"כ אִף דְּמְדַרְבְּנֵן אִסּוּר מ"מ לֹא הוּי שְׁבֵת מְכִין לִיו"ט מְדִאֹרְיִתָּא וּבְלֹאוֹ הָכִי לֹא הִבְנִיתִי בִּיצָד נּוֹכַל לוֹמֵר דְּעַצְמֵם שְׁנִשְׁרוּ בְּשֵׁבֶת לֹא יְהִי כְּשֵׁבֶת מְכִין לְעַצְמוֹ מֵה"ת הָא אִף דְּאִסּוּר לְבַשֵּׁל וְכִי אִין תְּשַׁמִּישִׁין אַחֲרֵים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהַעֲצִים לְסַמּוּךְ בְּהוּן פְּרַעֵי הַמַּטָּה וְכַדּוּמָה לְטַלְטְלָם לְצוּרָה גּוּפָן מֵה שְׁלֹא הִי לוֹ שְׂמִיּוֹשׁ בְּהוּן כְּשִׁהִי מְחֻפְרִין עַל הַדְּקָל א"כ תְּלִישְׁתָּן הַכִּין לְעַצְמוֹ וְרַק מְדַרְבְּנֵן בִּינוֹן דְּאִסּוּר אִף לְטַלְטְלָן הוּי כְּשֵׁבֶת מְכִין לִיו"ט אֲבָל מְדִאֹרְיִתָּא מֵה לִי שְׂמִיּוֹשׁ בְּיָשׁוּל אוֹ שְׂאָר שְׂמִיּוֹשִׁין בִּינוֹן שְׂרִאָנִין לְאִיזָה שְׂמִיּוֹשׁ שְׂיִהִי הוּי כְּמְכִין לְעַצְמוֹ גַּם לְדַעַת הֶרְשֵׁב"א וְהֶר"ן דְּמוֹתֵר אִף לְהַאֲכִיל בְּיַדִּים אִיסְד"ר וְכָל שְׁהוּא צוּרָה לְקַטֵּן א"כ י"ל אַם ב' קַטְנִים מְדַלִּיקִין אִשׁ בְּשֵׁבֶת בְּמָקוֹם דְּזָה יְכוּל וְזָה יְכוּל דִּל"ה רַק אִסּוּר דְּרַבְּנֵן מוֹתֵר לְצוּת לְקַטְנִים לְעִשׂוֹת אוֹ אַם עוֹשִׂים עַל דַּעַת אֲבִיהֶם בִּינוֹן שְׁהוּא צְרַכִּיהֶם לְהַנּוֹת בּוֹ א"כ לְעוּלָם שְׁבֵת הַכִּין לְעַצְמוֹ אִף לְגַבִּי עַצְמֵם דְּרֵאֵי לְבוֹ בַּיּוֹם לְשְׁנֵי קַטְנִים דְּרִשְׁאִין וּמוֹתֵרִין לְעִשׂוֹת בְּהוּן צוּרָה בְּמָקוֹם דְּזָה יְכוּל וְזָה יְכוּל: סִי' י"ד עֲגָל הַנּוּלֵד בִּיו"ט אַם הָאִם עוֹמְדָת לְאַכִּילָה וְכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁין מוֹתֵר לְשַׁחְטוֹ פְּמִבְּנְאָר (סִי' תצ"ח) וּבִמְג"א שֵׁם מִשֵׁם הִיש"ש לָמָּה דְקו"ל כר"ש שְׂרִי בְּכָל עֲנִין אִפִּי' בְּעוֹמְדָת לְגַדֵּל וְלָדוֹת וּכְבָר הַשִּׁיגוֹ עָלָיו הָאֲחֻרוּנִים דְּכּוֹנֵנַת הַתּוֹס' בִּיצָה (ד"ו ע"ב) ד"ה עֲגָל דְּלֹא שְׂיִיךְ בְּבַעֲלֵי חַיִּים אִסּוּר נּוּלֵד כְּמוֹ בְּבִיצָה הֵיִינוּ מִשׁוּם מְשַׁקֵּין שְׁזָבוּ אוֹ פִּירוֹת הַנּוּשְׁרִין וּבְעוֹמְדָת לְאַכִּיל' אֲבָל בְּעוֹמְדָת לְגַדֵּל וְלָדוֹת כְּמוֹ דְּמוֹקְצָה דְּבַע"ח חֲמוּר טְפִי כִּמ"כ נּוּלֵד וְעִי"ש בְּמִהְר"ם לּוֹפְלִין וּבַצִּל"ח וּבִדְג"מ.

אוּלָם מְצִאתִי חֲבֵר לְהִיש"ש בַּחִי' רֶשֶׁב"א בִּיצָה שֵׁם שְׁהַקְשָׁה כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוֹ הַתּוֹ' שֵׁם דְּנִימ' אִף בְּעֲגָל הַנּוּלֵד מִן הַטְּרִיפָה דְּמוּכָן בְּמַעֲי אִמּוֹ דְּאִי בְּעֵי מוֹשִׁיט יְדוֹ לְמַעֲי פְּרָה וְשַׁחַט בֵּהּ בֶּן תְּשַׁעָה חֵי דְכָשֵׁר וְה"ה לְמַעֲי טְרִיפָה דְקו"ל ד' סִימְנִים אֲפִשִׁיר בֵּהּ רַחֲמָנָא וְסוּבֵר כִּמ"ש בַּפ' אֵלוֹ טְרִיפּוֹת וּבְר"ן שֵׁם דְּאִיפְשִׁטָּא הַבְּעִיָּא דְרַב אוֹשְׁעִיָּא] וְכ' וי"ל דְּמִקְלָתָא דְּלֹא שְׁכִיחַ הוּא וְלֹאוֹ הִכְנָה הוּא וְאִי נְמִי לֹא נִיחָא לִיהָ לְמַנְקַט מִקְלָתָא דְּלֹא שְׁכִיחָא עַכ"ל וְאִי נִימָא דְּבַעֲוֹמְדָת לְגַדֵּל וְלָדוֹת לֹאוֹ מוּכָן הוּא יְקוּשָׁה אִמָּאִי לֹא מְתַרְץ לִיהָ הֵכָא דְּמוּכָן הוּא דְּאִי בְּעֵי מוֹשִׁיט יְדוֹ לְמַעֲי אִמּוֹ וְשַׁחַט בִּינוֹן דְּבָהּ נ"מ לְדִינָא דְּכִינוֹן שְׂאֵמֵר לוֹ הוּאִיל וּמוּכָן אַגַּב

אמו אסור בעומדת לגדל ומטעם זה דיכול להושיט מותר אלא ודאי לתירוץ זה נמי סובר דגם בעומדת לגדל הוי מוכן וכשיטת היש"ש ובתוס' כ' שם דהואיל דלכתחלה אין לו לשחוט כה"ג שאינו יכול לראות מידי דהנה אשוחט בלילה לא מקרי מוכן ולכאורה קשה למה דמבואר בשפת (דף מ"ג) גבי טבל דאם עבר ותקנו מתקון ומוכן הוא אצל שבת וכינן דלא אתקצאי בין השמשות רק מחמת אסור דרבנן מותר היכא דנסתלק המוקצה ועיין תוס' ביצה (דף ל"א) וה"נ דכנתה וי"ל דע"כ לא אמרינן שם רק לגבי טבל דיושב ומצפה אם יסתלק ממנו האסור יהי ראוי לו וברצונו שיסתלק האסור בזה אמרינן פיון דלא אתקצאי רק מאסור דרבנן כשנסתלק האסור מותר אבל פאן הא דאין שוחטין לכתחלה בכה"ג להושיט ידו דהוי כמו בלילה ותיישינן לשמא ישקה או ידרוס ולא ירגיש וכמ"ש הש"ך יו"ד (סי' י"א) א"כ פנראה גם במעי פרה יש חשש קרוב לזה או שמא יעשה חלדה עי' יו"ד (סי' י"ד) בש"ך משם הלבוש א"כ באמו טריפה אז כשיולד ינהי לו תקנא לשחוט אבל אם ישחוט במעי אמו ויקלקל שחיטתו שוב לא יהי תקנה להולד בזה הוי פאדחי בידים ואינו יושב ומצפה לזה לכה אתקצאי בין השמשות ואף שנסתלק האסור אמרינן מגו דאתקצאי בה"ש אתקצאי לכולא יומא ועוד י"ל למ"ש תוס' ישנים במס' שבת שם דלקה חשיב לר"ש במתני' שם ביטול פלי מהכנו אף דאם עבר וכיפה מותר השמן הטעם דכיבוי אסורא דאורייתא ולא אמרינן בי' שאם עבר עי"ש ואף דלר"ש פבוי באינו צריף לפחמין לא הוי מלאכה דאורייתא דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דפטור לר"ש צ"ל דמ"מ פיון דבמלאכה זו שייף מלאכה דאורייתא גרע ודוגמא לזה כ' הר"ן שבת (דף ק"כ) דלקה אסרו שבות דכבוי אף במקום הפסד הואיל דגוף המלאכה משפחת בדאורייתא הכי נמי דכנתה הואיל דאתקצאי בה"ש מטעם מלאכת פבוי אסור ה"נ יש לומר הואיל דלכתחלה אסור לשחוט בכה"ג דשמא יבא לידי אסור דאורייתא עדיף מאם אתקצאי בה"ש מאסור דרבנן ולמ"ש הרמב"ן במלחמות ביצה (דף ל"א) דרק היכא דמצד עצמותו לא חסר שום דבר ואין צריף לעשות שום תקינן רק מצד דבר אחר המעכב כמו בבית שגפחת וכן פירות של טבל דיכול לתקן במקום אחר בזה אמרינן פיון שנסתלק ההקצאה מותר ועי"ש במג"ש שכ' שפן דעת רש"י ג"כ א"כ אתי שפיר גם פאן פיון דאתקצאי הואיל דבעי שיעשה מעשה שחיטה בהעגל עצמו ומעכב בדבר במה שהוא במעי אמו דאינו יכול לשחטו לכתחלה בזה אמרינן אף דנסתלק האסור מ"מ הואיל דאתקצאי בה"ש אתקצאי לכוליה יומא: ובספר קה"י פתב דדוקא בטרפה הולד בטיל לגבי בהמה ועומדת לכלבים בזה אסור אף כשנסתלק המוקצה וכתב לדון מטעם זה להתיר בכשרה אף דעומדת לגדל ולדות דדעתיה עלי' כשיולד וכינן דיכול לשחוט להולד במעי אמו רק לכתחלה אסור הוי מוקצה מחמת אסור דרבנן דלא אמרינן אתקצאי ועי"ש ולענ"ד הפרור כמ"ש ונהוש מעיד דיותר עומד לאכיל' ולד טריפ' כשיולד ואינו מבטלו להאם להשליף לכלבים ועיקר הטעם דבזה פיון דאסור דרבנן הוא שלא יבא לידי אסור דאורייתא אמרינן הואיל דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכוליה יומא אף כשנסתלק האסור ומלבד זה דבריו תמוהין הא אנו פסקינן דלא אפשטא הבעי' דר"א ואין שחיטה במעי אמו מטהרת כמבואר ברמ"א יו"ד (ס"ס י"ד) א"כ אף בכלו חדשיו מקודם מ"מ כל זמן שלא הי' לידה אתקצאי בה"ש פיון דאין היתר להעגל בשחיטה בתוף מעי אמו אולם לדעת הרשב"א דמשמע דאפשטא הבעי' ואף לכתחלה

מוֹתֵר הִי נִרְאָה דְמוֹתֵר וְלֹא הָיָה אֶתְקַצְאֵי וְאִף בְּעֵגֶל הַנּוֹלֵד מִן הַטְרִיפָה מְהֵנִי הַשְּׁחִיטָה בְּמַעֲשֵׂי הַפָּרָה אוֹלָם בְּחִידוּשֵׁי הָרָא"ה בִּיצָה שֶׁשֶׁ פֶתַח דְלֹא שָׁרִינָן הַשּׁוֹחֵט בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ בְּטְרִיפָה אֲלֵא בְכַשְׁרָה עִי"ש וְגַם לְדַבְרֵי דְסוּבֵר דְזָה הָיָה מוּכָן הִי נִרְאָה דְבְכַשְׁרָה אִף בְּעוֹמְדָת לַגְדֵל וְלָדוֹת מוֹתֵר דְמוּכָן לְשַׁחוּט בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ אוֹלָם מִי יִקְיֵל נֶגֶד דַּעַת הָרַמְ"א דְסוּבֵר דַּל"מ הַשְּׁחִיטָה: וְרֵאִיתִי בְּגִלְיוֹן רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵינְגֵר וְ"ל שֶׁשֶׁ בִּיּוֹ"ד שְׁעָמֵד עִי"ד רַמ"א דְלַעֲנִין מַה כ' דַּל"ה שְׁחִיטָה בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ הָא פְּכָר כ' הָרַמְ"א לְעֵיל מַנְיָה (סִי י"ג) דָּאִין לְהַתִּיר שׁוּם וְלֹד הַנִּמְצָא בְּבִהֶמָה אִם הָאֵם טְרִיפָה וְל"מ לִי שְׁחִיטָת עֲצָמוֹ דְחִינְשִׁין שְׁמָא אֵינּוּ בּוֹן ט' א"כ פִּינּוֹן דָּאִין אָנוּ בְּקִיאִין אִם כְּלוּ לּוֹ חֲדָשִׁיו וְל"מ שְׁחִיטָת עֲצָמוֹ עִי"ש שְׁרָצָה לְהוֹלִיד מִזֶּה דְהַרְמ"א בָּא לְהַקֵּל לְשַׁחוּט אֶת אִמּוֹ אַח"כ מִטַּעַם סְפֵק סְפִיק' סְפֵק שְׁמָא לֹא כְלוּ לּוֹ חֲדָשִׁיו וְאִף אִם כְּלוּ דִילְמָא לֹא הָיָה שְׁחִיטָה כְּשִׁירָה בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ וּמִדְבְּרֵי הַשְּׁ"ף שֶׁשֶׁ מְבֹאָר לְהִפְקֹד וְכֵן בְּש"ח שֶׁשֶׁ וּבִיּוֹתֵר פֶּתַח שֶׁשֶׁ בָּאֵם שְׁחִט חִיָּה בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ דְחִיב בְּכִסּוּי דָם וְע"כ דְזָה ל"ה ס"ס פִּינּוֹן דְבִאֲמַת הוּא אָמַר שְׁלֵא זֶה תְּמִיד מְרֵאוֹת שְׁלֵא בָּא עֲלֵי זָכָר אַח"כ רַק אָנוּ מִחֲמַרִּינוּ דְשְׁמָא טַעָה בְּדַמְיוֹנוֹ א"כ לֹא נוֹכַל לְצַרְפוֹ לַס"ס וְעִינָן בְּתַבּוּאוֹת שׁוֹר (סִי ט"ו ס"ק ט"ז) שְׁפֶתַח מַה"ט לֹא הִזְכִּיר הָרַמְ"א דְבָר זֶה דָּאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּסִי ט"ו רַק בְּסִי י"ג דְהָיָה חֲשׁוֹשׁ דְּאוֹרִייתָא פִּינּוֹן שְׁנַמְצָא בְּמַעֲשֵׂי טְרִיפָה וְלֹא הוֹלִידָה בְּזָה אִין אָנוּ סוּמְכִין עַל בְּקִיאֲתֵינוּ לֹמַר דְכְלוּ חֲדָשִׁיו לְהַתִּיר בְּשְׁחִיטָת עֲצָמוֹ אֲבָל הֵיכָא דִילְדָה הַנּוֹלֵד וְרוֹב הַנּוֹלְדִין כְּלוּ חֲדָשִׁיהוֹן בְּזָה ל"ה רַק חֲשׁוֹשׁ דְּרַבְּנָן וְסוּמְכִינוּ עַל בְּקִיאֲתֵינוּ עִי"ש דְּמַשִּׁיג מִטַּעַם זֶה עַל הַמַּג"א שְׁפֶתַח כָּאֵן דְּהֵאִידְנָא אִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּזָה אִם כְּלוּ חֲדָשִׁיו דָּאִינוּ רֵאִי מַסִּי י"ג דְשֶׁשֶׁ הָיָה חֲשׁוֹשׁ דְּאוֹרִייתָא אֲבָל כְּשֶׁהָיָה לִידָה י"ל דְּסוּמְכִינוּ עִי"ש שְׁכ' דַּמ"מ הַדִּין עִם הַמַּג"א פִּינּוֹן דְלֹא יִדְעוּנוּ זְמַן קְלִיטָת הַזֶּרַע בְּבִהֶמָ' לֹא נוֹכַל לִידַע כְּלוּי חֲדָשִׁים דְּבִהֶמָה וְאִין לֹמַר דְעַל הָרוֹב נִקְלַט בְּיוֹם א' סוּמְכִינוּ דָּאִין לְסַבְּרָא זֶה שׁוּם הוֹכְחָה עִי"ש.

וְהֵנָּה מ"ש דָּאִין לְסַבְּרָא זֶה הוֹכְחָה פְּכָר הַבִּי אֲמַמ"ו וְ"ל בְּסַפְרוֹ דְבְרֵי חִיִּים דִּינֵי בְּיוֹם (סִי א) לְהוֹכִיחַ מִדְּבְרֵי חִידוּשֵׁי הָר"ן נִדָּה (דָּף ל"ח) דְהָיָה רוֹב מְעַלְיָא אִף י"ל כְּמוֹ דְלֹא סוּמְכִינוּ עַל רוֹב וְלָדוֹת בְּנֵי קִיָּמָא עַד שְׁמַנְיָה יָמִים בְּבִהֶמָה כֵּן לֹא סוּמְכִינוּ גַם כֵּן עַל רוֹב זֶה וְע"כ צ"ל כֵּן בְּדַעַת הַת"ש דַּל"כ יִסְתַּנֵּן אֶת עֲצָמוֹ לְמַה פֶּתַח (סִי י"ד) וְחִיב בְּכִסּוּי וְלֹאֲסוֹר לְשַׁחוּט הָאֵם אַחֲרָיו הָא שְׁפִיר הָיָה ס"ס מְעַלְיָא חֲדָא דִילְמָא קְלִטָה הַזֶּרַע אַח"כ וְעִדְיָן לֹא כְלוּ חֲדָשִׁיו וְאִף אִם כְּלוּ חֲדָשִׁיו מ"מ דִילְמָא הַשְּׁחִיטָה בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ לֹא הוֹעִיל אֲלֵא וְדָאִי דְלֵאנוּכַל לְצַרְף סְפֵק זֶה דְדִילְמָא לֹא נִקְלַט הַזֶּרַע מִיַּד דְהָיָה נֶגֶד הָרוֹב וְהֵיכָא דְסַפְקָא נֶגֶד הָרוֹב לֹא מְצַרְפִּינוּ וּמ"ש הַת"ש דְלֹא מְשַׁכַּחַת לְדַעַת אִם כְּלוּ חֲדָשִׁיו דְדִילְמָא טוֹעָה וְלֹא רָאָה.

נִרְאָה דְוַדָּאִי דַּעַת הָרַמְ"א דְמַשְׁכַּחַת מְצִיאוֹת לְדַעַת דְכְלוּ חֲדָשִׁיו אִף אִם אֵינּוּ רוֹאָה וּבְזָה יֵהִי אֲתֵי שְׁפִיר מַה שְׁהִבִּיא הָרַמְ"א הַבְּעִיָּא אִם מְהֵנִי שְׁחִיטָה בְּמַעֲשֵׂי אִמּוֹ וְגַם מַה דְלֹא הִזְכִּיר הָרַמְ"א בְּסִי ט"ו דָּאִין אָנוּ בְּקִיאִין רַק בְּסִי י"ג וְגַם דְבְרֵי הַמַּג"א א"ש לְהַמְבֹאָר בִּיּוֹ"ד (סִי נ"ז ס' ח"י) וְשְׁ"ף שֶׁשֶׁ (ס"ק מ"ה) דְבְדִיקָת סְפֵק טְרִיפָ' הוּא אִם תִּתְעַבֵּר וְתִלְד וְא"כ אִם רֵאִינוּ בְּפָרָה שְׁהִיא וְדָאִי טְרִיפָ' וְאַחַר תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים יִלְדָה וְלֹד ע"כ כְּלוּ חֲדָשִׁיו דְטְרִיפָה אֵינָה מִתְעַבְּרָת וְיִוֹלְדָת וּלפ"ז בְּסִי י"ג שֶׁשֶׁ קָאִי דְבְרֵי רַמְ"א בָּאֵם לֹא יִלְדָה רַק נִמְצָא כֵּן ט' חֵי וְלֹא שְׁחִט הָאֵם רַק קְרָעָה וּבְזָה פִּינּוֹן שְׁלֵא הִי לִידָה מִן הָאֵם וְדָאִי לֹא נוֹכַל לְדַעַת אִם כְּלוּ חֲדָשִׁיו רַק ע"י שְׁמִיטָת עֵינֵי שְׁלֵא עָלָה עֲלֵי זָכָר מִט' חֲדָשִׁים שְׁעָבְרוּ עַל זֶה

לא סמכינן על השגחתינו וילכה לא הנפיר הרמ"א דבר זה דאין אנו בקיאים לדעת אם פלו חדשיו או לא פיון שפבר הנפיר בסי"ג אבל נדאי מציאות יש לדעת בבירור אם ראינו טרפות גמורה באמו וילדה ידענו שנתעברה ע"כ קודם שנטרפה ובזה ליכא שום חשש גם פן לדעת אפתי קלטה הנרע כמ"ש הת"ש פיון דע"כ נתעברה קודם שנטרפה וילכה לא הנפיר הרמ"א שם פיון דיש מציאות ולסמוך על בדיקתינו פבר הנפיר הרמ"א וכאן באו"ח דהמחבר סתם ולא הנפיר בפירוש אם האם טריפה ובפרט למ"ש המג"א דבזמן הזה אין טריפה עומדת לכלבים וא"כ בנוולד מפשר' ע"ז שפיר כ' המג"א דאין אנו בקיאים בזה לדעת אם פלו חדשיו א"ל פיון דע"כ תלי' בידיעתנו לא סמכינן ע"ז סי' ט"ו אם שחט תרנגולת ביו"ט שחל אחר שבת ומצא בה ביצים גמורות פסקינן דמותרות דלא כדעת רבינו אפרים המובא בבעה"מ ורמב"ן ריש ביצה דסובר דשפא היתה מתילדא היום ומאתמול נגמר' והוי הכנה והם סברו דהגמר לא הוי הכנ' אם לא נולדה והנה ממה דכ' רבינו אפרים וכשם שפסק יו"ט ספק חול אסור פה ספק בשבת נגמרו ס' בו ביום נגמרו אסור דמה צריך להביא ראי' הא לכ"ע ספק דאורייתא לחומך' בשלמא בנוולד' בשבת או ביו"ט דעלמא דאז ליכא רק איסור דרבנן או מטעם גזירה אטו יו"ט אחר שבת או משום גזירת פירות הנושרין בזה צריך להש"ס לחפש אחר טעם דספקו אסורה משום דהוי דבר שיש לו מתירין אבל בגידון דרבינו אפרים דהוי ספיק' דאורייתא וכן צריך להביא ראיה דאזלינן לחומרא מזה הי' נראה לכאורה דגם לדעת רבינו אפרים אין הספק דאם נגמרה מאתמול אסור מדאורייתא והטעם י"ל למ"ש המרדכי פ' אין צדין דהא דקאמר רב אשי דס' נולדה בחול ספק ביו"ט דאסור מטעם דהוי דבר שיש לו מתירין הוא משום דכי מוקמת לה אחזקתה הרי לא נולד' עי"ש והיינו דעד עתה היתה בחזקת מעופרת וכן כ' בס' מג"ש מס' שבת (דף ל"ד) להוכיח דספיקא דרבנן לקול' אף באמתחוק אסורה ממה דלא אסרינן ס' ביצה שנוולדה ביו"ט רק מטעם דשיל"מ ותיפוק לי' דהוי חזקה לחומך' דהיתה במעי אמה וביו"ט נולדה עי"ש ולפ"ז יש לומר גם בשוחט ביו"ט אחר שבת ומצא בה ביצים גמורות אף דיש ספק לפנינו דילמא מאתמול נגמרה ואם לא הי' שוחט התרנגולת הית' מתילד' היום מ"מ מדין תורה מוקמינן על החזק' חזקת מעופרת וזה עדיף מאם ילד' ולא ידענו אימתי דשם פבר נשתנה החזק' דכבר ילדה מ"מ פתבו דהוי חזקה להחזיק בחזקת מעופרת כ"ז שנוכל לומר דהשתא נשתנה מכ"ש היכא דלא ילדה פלל מוקמינן הביצה על חזקת מעופרת היינו דלא נגמרה מאתמול ולא היתה עומדת היום לילד עדיין רק מדרבנן י"ל דמחמרינן דלא מוקמינן על החזקה ומטעם דהוי דשיל"מ ונפיר הביא ראי' כמו ספק יו"ט ס' חול אסור מטעם דשיל"מ אף דלא הוי רק ס' דרבנן פן נמי בספ' דאורייתא אף היכא דיש חזקה להתיר מ"מ מחמרינן מדרבנן: ולפ"ז יש ליישב קצת קושיות הרמב"ן שהשיג עליו חזק' א"כ מה דקתני בנמצא בה ביצים גמורות מותרות ע"כ לדידה איירי ביו"ט דעלמ' איך פריה הש"ס לגזור משום הנהך דמתילדון ביומיהו הא הוי גזיר' לגזירה ועוד אמאי לא פרכינן ביומך דנגזור גם בנמצא בה ביצים גמורו' ביו"ט דעלמא אטו יו"ט אחר השבת כמו בביצה הנוולדה ולמ"ש י"ל למ"ש הש"ס יו"ד (סי' נ' ס"ק ג') באתילד ריעותא מחיים דלא אמרינן נשחטה הותרה הוא לדעת אפיי ורכא יבמות (דף ל"א) אבל רבה דסובר שם אשה זו בחזקת היתר עומדת וסובר אף באתילד ריעותא מחיים מוקמינן על חזקתו ולא מחמרינן רק

מדרבנן ולפי זה לרבה גם בשוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות אף ביו"ט אחר שבת
מותרות דמוקמינן על חזקת מעונבת אף דאיתלד ריעותא מחיים וגם אולי לא סבר רבה
דדשיל"מ אסור בספקא וכמו דנראה דגם אבני אינו סובר במס' ביצה (דף ל"ח) הא
דדשיל"מ לא בטיל מדמשני שם על קושית הש"ס ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה מטעם
גזירה שמה יעשה עיסה בשותפות ולא משני כר"א דדשיל"מ לא בטיל א"כ לדידה
מקילין גם בספיקו ולדידהו היינו לרבה ואבני אף בשוחט ביו"ט אחר שבת מותרות לכך
פריה אבני ולגזור משום הנה דמתילדן ביומיהו ומתירין לו דלא שכיחי אבל דעת אבני
דסובר שם ביבמות דהיא דמתילד ריעותא מחיים לא מוקמינן על החזקה וכן למה דחזית
לן רב אשי דמתמרין בס' דרבנן היא דהוי דשיל"מ ה"ה במצא בה ביצים גמורות דהוי
ספק אם נגמרה מאתמול אסור ביו"ט אחר השבת אף דהוי חזקת מעונבת מ"מ מחמרין
מדרבנן דלא למיזל בתר חזק' וגם דהוי דשיל"מ ואלקבא דאמת הברייתא דקתני השוחט
תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות איירי ביו"ט דעלמא אבל ביו"ט אחר שבת אסור
מדרבנן וכדעת רבינו אפרים דסובר דהגמר במעי התרנגולת הוי ג"כ הנה אף בלא
לידה אמנם דעת בעה"מ והרמב"ן והרא"ש דבלא לידה לא הוי הנה כלל: עוד נראה
קצת דאף אם ידענו בבירור דנגמרו אתמול ואם לא הנה שוחטה היום היתה מתילדא
ג"כ ליכא פאן הנה דאוריית' דכבר פתבו הראשונים ריש ביצה דהיא דנוכל לומר
דלעצמו הכין לא נאסר מצד הנה דרבה וא"כ אף אם שחטה ביו"ט אחר שבת ונגמרו
אתמול נוכל לומר דשבת לעצמו הכין פיון דבלא לידה לאכול הביצ' יכול לשחוט
התרנגולת ע"י שנים היא דזה יכול וזה יכול דמותר מדאורייתא א"כ לעצמו הכין ואין
פאן הנה דאורייתא ולא הוי רק הנה מדרבנן פיון דמדרבנן אי אפשר שיהי' הנה
לעצמו ביום השבת וממילא אם יש ס' אם נגמרה אתמול או היום הוי ס' דרבנן והי' לנו
להקל לכך הוצרך רבינו אפרים להביא ראיה מהא דביצה שנולדה ס' יו"ט ס' חול דאסור:
סי' ט"ז ספק מוכן ביו"ט שני פסק הש"ע (סי' תצ"ז) דמותר מטעם דהוי ספק ספקא
ועי"ש במג"א ובש"ך יו"ד (סי' ק"י ס"ק נ"ו) דמבואר מדבריו דאף באיסור דאורייתא
לצורך מותר אף במקום דהוי דבר שיש לו מתירין וראיתי בנו"ב מהד"ק או"ח (סי' ל')
שעמד על פסק הש"ע יו"ד (סי' רס"ו ס"ח) דספק מילה בזמנ' אינ' דוחה יו"ט שני של
גליות ואמאי הא הוי ס"ס וכ' דמה שפירשם טור בשם הרא"ש הוא טעות דהרא"ש מתיר
ס"ס אפי' בדאורייתא ובדשיל"מ אם שני ספיקות בגופו פמבואר מדברי הש"ך יו"ד (סי'
ק"י) והאר"י בזה לדון דמילה שלא בזמנה הוי דשיל"מ ובאמת דבריו תמוהין בזה דהא
להך צד שהיא מילה בזמנו רמזא עליו החיוב לקיים מצנת עשה דמילה בזמנה ומספק
מחוייב למול היום רק מצד אחר הואיל דהוא ס' יו"ט אבל לא נוכל לדון בזה דין דשיל"מ
פיון דמצנת מילה בזמנה מספק לא יבא לידי היתר ולמה נחמיר נגד הס"ס ולענ"ד י"ל
אף לדעת הרא"ש דלגבי חדש לא אסרינן ס"ס אף דהוי דשיל"מ ומתראוי להקל לגבי
מילה דאף דשיל"מ לא הוי מ"מ י"ל דספק יו"ט שני אם הוא יו"ט או חול לא נוכל לצרף
לס"ס לגבי איסור דאורייתא והש"ע דמיקל הוא ונקא בספק מוכן דהווי רק דרבנן אבל
לא לענן ס' דאורייתא והטעם למה שחקר בס' שעה"מ הלכות אישות (פ"ז הי"ב) דאף
דס"ס מותר במקום דיכול לברר היינו כ"ז שאינו מברר אבל היא דממילא עתיד
להתברר ס' א' ויהי' נשאר ספק האחר בס' איסור דאורייתא בזה לא סמכינן על ס"ס

עי"ש בַּנוּעַם דְּבַרְיוֹ וּבַמ"ש אַאמ"ו ו"ל בְּדַבְרֵי חַיִּים דִּינֵי קִידוּשֵׁין (סי' כ"ט) וּבְמָה שְׁפַתְבַּתִּי שָׁם בְּהִגָּהוּתִי וּלפ"ז י"ל דְּהָא אָנֹן דְּמַחְמְרִינָן בַּחוּ"ל בִּי"ט שְׁנֵי מִטְעַם מְנַהֵג אַבּוּתִינוּ חָל עָלֵינוּ כָּל חוֹמֵר שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִים אַבּוּתִינוּ אֶז בַּחוּ"ל מִצַּד ס' כְּשֶׁלֹּא הָיוּ בְּקִיָּאִין בְּקַבִּיעַ דִּינְרָחָא וְאֶז כְּשֶׁהָיוּ סָפֵק הָיוּ שְׁנֵי הֵיךְ אֲסוּר אֶף כְּשֶׁהָיוּ עוֹד ס' פִּינָן דַּס' זֶה אִם הַיּוֹם יו"ט אוֹ חוֹל זֶה ס' לְכָל הָעֲנֻנִים וְזֶה יִתְבַּרֵּר אַח"כ אֵימְתִי קִדְשׁוֹ ב"ד הַחוּדָשׁ וְא"כ יִתְנַדַּע אַח"כ צַד ס' זֶה וְיִוָּכַל לִהְיוֹת שְׁיִתְבַּרֵּר שֶׁהִי יו"ט שְׁנֵי יו"ט גָּמוּר וְעֵבֶר עַל ס' אֲסוּר וְצַד הַס' שֶׁל הָאֲסוּר דְּדִילְמָא מְוֹתֵר הוּא לֹא נוֹכַל לְצַרְפֵּי לַס' זֶה דְּדִילְמָא יִתְבַּרֵּר דְּהַיּוֹם חוֹל פִּינָן דְּזֶה הוּא סָפֵק הַשְּׁקוּל מִצַּד אַחַר וְכַמּוּבָן וּמִמִּילָא אֲסוּר לְהַכְנִיס אֶת עֲצָמוֹ לַס' אֲסוּר כִּי אִם יִתְבַּרֵּר דְּהַיּוֹם קִדְשׁ עֲשֵׂה ס' אֲסוּר רַק הֵיכָא דְּגוּף הָאֲסוּר הוּא דְּרַבְּנָן רַק מִצַּד דְּשִׁיל"מ מַחְמְרִינָן בְּזֶה הֵיכָא דְּהָיוּ עוֹד ס' דְּלָמָּא הַיּוֹם חוֹל מְוֹתֵר פִּינָן דְּאֶף אִם יִתְבַּרֵּר שֶׁהַיּוֹם קִדְשׁ לֹא עֲשֵׂה אֲסוּר דְּבַכ"מ ס' דְּרַבְּנָן לְהַקֵּל מִשָּׂא"כ בַּס' אֲסוּר דְּאוֹרֵייתָא י"ל דְּלֹא נוֹכַל לְצַרְפֵּי זֶה לַס"ס כְּנ"ל פִּינָן דְּסָפֵק א' וְדַאי יִתְבַּרֵּר וְיִהְיֶה נִשְׂאָר רַק ס' אֶחָד לֹא נוֹכַל לְהַכְנִיס אֶת עֲצָמֵינוּ בַּס' אֲסוּר: וְלְכַאוּרָה י"ל עוֹד לַמ"ש הַאוּ"ה הַמּוּבָא בַּש"ךְ יו"ד (סי' ק"י) וּבִיתֵר בִּיאוּר בַּפ"ח שָׁם דְּגַבִּינוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִי בְּבֵית גּוֹי וְס' אִם נִחְלָפוּ דְּאֶפְי' אִם הִי רַק סָפֵק לָנוּ אִם מְעַמִּידָן בְּקִיבַת נְבִילָה ל"ה נִיתְרִין מִכַּח ס"ס ס' לֹא הִנְחָלְפוּ וְאִת"ל הִנְחָלְפוּ שְׁמָא לֹא הוֹעֲמָדָה בְּקִיבַת נְבִילָה דְּמֵאֲחַר שְׁאֲסֵרוּ חֲכָמִים גְּבִינוּת מַחְמַת אוֹתוֹ ס' וְדַאי אֲסוּר הוּא וְהָרִי הִיא כְּאֵלוֹ רְאִינוּ בְּהִדְיָא שֶׁהוֹעֲמַד בְּקִיבַת נְבִילָה דְּאִם נוֹדַע לָנוּ שֶׁהִנְחָלְפוּ הָיוּ אֲסוּרִים בְּוֹדַאי מַחְמַת גְּבִינוּת נִכְרִי וְאִינוּ נִית' בַּס"ס עַד שֶׁיְהִיוּ ב' סָפֵקוֹת מְלַבֵּד הַסָּפֵק הֶרָאֲשׁוֹן שְׁאֲסֵרוּ חֲכָמִים וְהָא דְּאֲסוּר דְּרַבְּנָן נִיתֵר בְּסָפֵק א' הוּא דְּנוֹקָא בְּדַבְּרָ שְׁעִיקֵר אֲסוּרוֹ הוּא מְדַרְבָּנָן מִשׁוּם גְּזֵינְר' אֲבָל גְּבִינוּת וּכְיוּצָא בּוֹ דְּאֶפְי' בְּלִתֵּי גְזֵירוֹת חֲכָמִים הִי כְּאֵן חֲשֵׁשׁ אֲסוּר ע"י גְזֵירוֹת חֲכָמִים חֲשֵׁיב כְּאֲסוּר וְדַאי.

ובשעה"מ (פ"א) מיו"ט הקשה מהא דס' ביו"ט שני דמותר הא אם נודע לנו שנתלש מהיום הנה אסור בנדאי מכח גזירות חכמים. וכתב לחלק דוקא בגבינות דאיכא חשש אסור תורה לכה ע"י גזירות חכמים חשיבי כאיסור ודאי אבל בס' מוכן דליכא חשש אסור תורה ל"ח גזירה דדהו כנדאי אסור וחשיב שפיר ס"ס ע"ש.

ולדבריו זה דוקא במקום שעיקר האיסור אינו רק דרבנן אבל היכא דאם הוא יו"ט הוי איסור דאורייתא חשיב כנדאי אסור ול"מ ס"ס רק היכא דבלא ספק הראשון יש עוד שני ספקות וא"כ לפי"ז לכה פוסק המהבב דאין למו"ל מס' ביו"ט שני פניו דאסרו מס' לחוש על יו"ט ב' כמאז ואז ה' אסור מחמת ספק דאורייתא ונעשה כנדאי אסור שלא לצרפו לס' ספקא אף נראה הא כל הטעם דס"ס מהני אף בדשיל"מ הוא כמ"ש הרשב"א בתו"ה (בית ד' שער ב') דהא דספק דרבנן אסור בדשיל"מ פניו דס' א' כנגדו בשל תורה אסור רק משום דהוא דבריהם הקל בו להתיר בס' א' כל שיש לו מתירין לא תקל בו אבל בס"ס היתר גמור משוינו לי' ואינו צריך להמתין עי"ש וכ"כ בחידושי לביצה ולפי זה אם הינו מתמירין בס"ס בשל תורה בדשיל"מ הינו מתמירין בשל דבריה' ג"כ רק דלא מצינו שהחמירו רק בס' א' בדרבנן לשונו' בשל תורה במקו' שיש לו מתירין אבל בס"ס דאף בשל תורה מותר מותר אף בדבריהם אף היכא דהוי דשיל"מ וזהו כמ"ש הש"ך (סי' ק"י) דאין לחלק בס"ס בין של תורה לדבריהם ולדעת האו"ה הנז' פניו דהיכא דיש חשש אסור תורה נאמר דלא מצרפינו לס"ס א"כ אף באיסור דרבנן מהראוי לאסור

בְּמָקוֹ דְּהָגִי דְשִׁיל"מ לְשׁוֹנֵי פְּאִיסוֹר תּוֹרָה וַיֵּשׁ לְוֹמֵר דְּזֵה פְּנֹת הַמַּג"א שְׁהַקְשָׁה מִסִּי תְּקִי"ג גְּבִי בִּיצִים מְנַכְרֵי דְאִיסוֹרִים בִּי"ט שְׁנֵי וְכַתְּבֵי הַנּו"ב וּבְדַג"מ דְּשָׁם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא וּמַצַּד הַכְּנֵה פִּינּוֹן דְּאִיִּירֵי בִי"ט אַחַר שְׁבַת וְלִהְנָ"ל אֶתִּי שְׁפִיר קִנְשִׁיתוֹ פִּינּוֹן דְּתֵאֵמֵר בְּחֲשֵׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא מְחַמְרִינּוּ אַף בְּמָקוֹם ס"ס הִיכָא דְּהָגִי דְשִׁיל"מ מְנָא לֵן לְהַקְל בְּדַרְבְּנָן דְּעִיקָר הַטַּעַם דְּמַקְלִינּוּ בִּס"ס בְּדַרְבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ הוּא כַּמ"ש הַרְשָׁב"א הַנְּ"ל אוּלָּם בְּאַמַּת קְשָׁה לְדַעַת הָאו"ה בְּמָקוֹם חֲשֵׁשׁ אִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא לֹא מְצַרְפִּינּוּ הַס' הָרֵאשׁוֹן לְמַחְשָׁב כֹּס' לְמָה מְחַשְׁבִּינּוּ הַס' דִּי"ט שְׁנֵי לֹס' פִּינּוֹן דְּבָא לָנוּ לְהַחְמִיר מַצַּד חֲשֵׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא וְכִינּוֹן דְּהִיכָא דִּישׁ חֲשֵׁשׁ דְּאוֹרֵייתָא לֹא מְצַרְפִּינּוּ לֹס"ס מְמִילָא אַף הִיכָא דְּלִיפָא רַק חֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנָן מְהֵרָאוּי לְאַסְנָר בְּדְשִׁיל"מ וְכֵן לִמ"ש דְּהִיכָא דֹס' א' יִתְבָּרַר לָנוּ וַיְהִי נִשְׂאָר רַק ס' דְּאוֹרֵייתָא לְכַף פְּסָק הַש"ע דְּלֹא מְהֵלִינּוּ ס' בִּי"ט שְׁנֵי א"כ לְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א דְּכָל מַה דְּמַחְמִיר ר"א בְּדְשִׁיל"מ הוּא דְּבִזְזָה הָגִי כְּמוֹ בִּס' דְּאוֹרֵייתָא מְמִילָא מְהֵרָאוּי לְאַסְנָר ס' מוֹכֵן בִּי"ט שְׁנֵי וַצ"ע: וְרֵאִיתִי בְּרַדְבָּ"ז ח"א (ס' ס"ב) שְׁכַתְּבֵי עַל גִּידוֹן הַמְּבֹאָר בִּי"ד (ס' שַׁצ"ז) בְּמִסְנֵפֶק אִם הִיא שְׁמוּעָה קְרוּבָה אוֹ רְחוּקָה שְׁכ' דְּחֵיבֵי לְהַתְּאַבֵּל דְּאַף דְּסַפְקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָא זֶה דְּנִקָּא הִיכָא דְּלֹא יִתְבָּרַר מְמִילָא אַבְּל בְּדַבְּרֵי שְׁיִתְבָּרַר מְמִילָא בְּזֵה אֲזֵלִינּוּ לְחוּמְרָא פִּי בְּאִם יִתְבָּרַר אַח"כ שְׁהִי קְרוּבָה עֲשֵׂה אִיסוֹר עִי"ש וִי"ל אַף דְּשְׂאָר הַפּוֹסְקִים כְּתִיבּוּ דְּאִינוּ חֵיבֵי לְהַתְּאַבֵּל הֵינּוּ פִּינּוֹן דְּחֵיבֵי אַבְּלִיתוּ לֹא חָל בְּטָרְם שְׁנוּדַע כַּמ"ש בְּזֵה בְּמָקוֹם אַחַר לְהוֹכִיחַ כֵּן וְכִינּוֹן דִּישׁ לֹו ס' בְּשְׁמוּעָה הָגִי כְּלֹא נוֹדַע לֹו וְלֹא חָל עָלָיו הַחֵיבֵי לְהַתְּאַבֵּל אַבְּל מ"מ י"ל דְּמוֹדִים לְסַבְּרָא זֹו הִיכָא דִּינּוֹדַע לֹו אַח"כ מְמִילָא לֹא אֲזֵלִינּוּ לְקוּלָא וְא"כ יו"ט ב' דְּמִנְהַג אַבּוּתִינוּ בְּיַדֵּנוּ וְאִזּוּ בְּזִמְנֵי שְׁהִי מְקַדְּשִׁים עַל פִּי הָרֵאִיָּה הִי סַפְקָא הָעוֹמֵד לְהַתְּבָרַר וְהִי חֵיבִין לְהַחְמִיר אַף בְּמִידֵי שְׁלֵ אִיסוֹר דְּרַבְּנָן דְּשְׂמָא יִתְבָּרַר אַח"כ שְׁעֲשׂוּ אִיסוֹר וְא"כ גַּם הַיּוֹם חֵיבִין לְהַחְמִיר וְאִיף מְצַרְפִּינּוּ לְסַפְקָא סַפְקָא וַיֵּשׁ עוֹד לְהַרְיֵף בְּזֵה אִי"ה: וְעֵינֵי רַמְבַּ"ם הַלְּכוֹת מְעַשֵּׂר (פ"ב ה"ב) הֵיטָה שְׁבַת וִי"ט סְמוּךְ לָהּ וְשְׂאָלוּ בְּאַחַת מֵהֵן אוֹכֵל אַף בְּשְׁנֵי כו' וְכֵן בְּשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שְׁלֵ גְּלִיּוֹת וְהוּא מִירוּשְׁלָמִי דְּדַמָּי (פ"ד) וְרֵאִיתִי בְּתוֹס' רַעֲקָא ז"ל בְּמַס' דְּמָאִי (אוֹת ל"ה) שְׁהַקְשָׁה דְּאַמָּי בִּי"ט שְׁנֵי אוֹכְלִין עַל פִּי וְאַמָּי אִינוּ יְכוּלֵי לְעַשֵּׂר מִס"ס ס' שְׂמָא מְעוֹשֵׂר כְּבָר וּס' שְׂמָא הוּא חוֹל לְדַעַת הַש"ע דֹס' מוֹכֵן בִּי"ט ב' כְּשֵׁר עִי"ש וְלֹא אַבִּין קִנְשִׁי' זֹו אִיף נוֹכַל לְדוֹן לְהַתִּיר לְעַשֵּׂר מִטַּעַם ס"ס פִּינּוֹן דְּכְבָר גְּזָרוּ וְחֲשֵׁשׁוּ חו"ל עַל סַפְקָא שְׁחֵיבֵי לְעַשֵּׂר וְכִינּוֹן דְּמַס' חֵיבֵי לְעַשֵּׂר אִם מְעַשֵּׂר מִתְּקוֹן הַדְּבָר דְּבִלָּא זֶה אִיסוֹר לְאַכּוֹל וְא"כ הַדְּרִינּוּ לְכַלְלָא דְּאִין מְגַבִּיֵּהִין תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בִּי"ט אַף בִּי"ט ב' וְכִינּוֹתֵר הָא מְבֹאָר בְּרַמְבַּ"ם (פכ"ג מְשַׁבַּת) הַטַּעַם דְּאִין מְגַבִּיֵּהִין תו"מ בִּי"ט מְשׁוּם דְּאִין מְקַדְּשִׁין וְכְבָר כְּתִבֵי הַרְלַב"ח בְּתוֹשֻׁבָה מְשׁוּם דְּבִי"ט לִיכ' אִיסוֹר מְשׁוּם מִתְּקוֹן דְּכָל מְלָאכָ' לְצוּרָף אוֹכְלֵי נְפֶשׁ מוֹתֵר וְע"כ הָאִיסוֹר הוּא מְשׁוּם דְּהָגִי כְּמַקְדִּישׁ וְעֵינֵי צַל"ח בִּיצָה (דָּף י') בְּזֵה א"כ מְמִילָא פִּינּוֹן דְּאַף בִּי"ט שְׁנֵי כָּל הַשְּׁבוּתִין אִיסוֹרִין כְּמוֹ בִּי"ט רֵאשׁוֹן וְאִין מְגַבִּיֵּהִין תו"מ וְאִין מְקַדְּשִׁין אִיף נוֹכַל לְהַתִּיר בְּדַמָּי לְהַפְרִישׁ דְּהָא מ"מ פִּינּוֹן דְּחֵיבֵי לְהַפְרִישׁ הָגִי כְּמַקְדִּישׁ וְאַף דִּי"ל כְּשִׁמְפְרִישׁ דְּמָא הָגִי כְּמַקְדִּישׁ עַל הַסַּפְקָא דְּאִם עֲדִינּוּ לֹא הַפְרִישׁ הַע"ה יְהִי חָל ע"ז שְׁמַפְרִישׁ עֲתָה וְאִם כְּבָר הַפְרִישׁ לֹא יְחוּל ע"ז שֵׁם תו"מ שְׁמַפְרִישׁ עַכְשָׁיו וְא"כ שׁוּב הָגִי ס"ס סַפְקָא דִּילְמָא כְּבָר הַפְרִישׁ וְאִינוּ חָל עַל מַה שְׁמַפְרִישׁ עַכְשָׁיו וְאַף אִם לֹא הַפְרִישׁ וְחָל הַשֵּׁם עַל מַה שְׁמַפְרִישׁ עַכְשָׁיו דִּילְמָא הַיּוֹם חוֹל וְרֵשָׁאִי לְהַפְרִישׁ מ"מ נְרָאָה כְּמוֹ דְּגְזָרוּ חו"ל עַל שְׁבוּת דְּאִין

מקדישין פון גמ' גזרו שלא יקדיש בשבת ויו"ט על תנאי וספק וכיון דזה הוי שבות גזרו גמ' על יו"ט שני וממילא אף ספק הקדש אסור להפריש ביו"ט ב' פיון דמ"מ עושה ודאי שבות במה שמפריש ומקדיש ועיין שם עוד (אות ל"ד) שהקשה למה האמינוהו להתיר אכילה דיש חשש טבל דבמיתה נתיר להפריש בשבת דהוי רק שבות ולסמוך על רוב ועל שאלתו דכבר הוא מתקן ואין בקריא' שמו משום מתקן עיי"ש ולמ"ש אתי שפיר דכיצד יכלו חכמים לסמוך על שאילתו ולתקן פיון דמ"מ בלעדי הפרשתו של עכשיו יהי אסור א"כ הוי מתקן אף אם באמת כבר הפריש מ"מ פיון דיהי' אסור בלתי הפרש' הוי מתקן גמור וכיון דלא רצו להתיר ההפרשה והעמידו דבריהם ע"כ סמכו על רוב ע"ה מעשרין הן ואינם משקרין בשבת ומשום פבוד שבת אבל להתיר שבות לא רצו חז"ל וממילא אם לא יהי' מותר לאכול בלתי הפרשה הוי כמתקן וז"פ וברור: סי' י"ז ברמ"א (סי' תקי"ג) פסק בנכרי המביא ביצים ביו"ט א' ומסיח לפי תומו שנולדו מאתמול דמותר וביו"ט שאחר השבת דהוי חשש דאורייתא אינו נאמן ועיי"ש במג"א בשם היש"ש דמתיר פיון שרוב המוכרים ביצים הם מאותם שנולדו כבר אף דאינו מותרין מטעם רוב משום דהוי דבר שיש לו מתירין מ"מ פיון דלא הוי רק דרבנו נכרי נאמן במסיח לפי תומו והאחרונים הקשו מהא דמבואר ביו"ד (סי' ט"ו) דאין סומכין על הנכרי שהם בני ח' ימים ועיין פ"מ שם ובמ"ש אאמ"ו ו"ל בדברי חיים יו"ד (סי' ד'): ואני רמזתי שם בהגהותי ליישב קצת דעת היש"ש דהתוס' פתבו כמה פעמים הא דצריף להשהות שמנה ימים בבמה אף דרובן נלד מעליא יולדין החמירו חכמים לחוש למיעוט כמו דהחמירו לחוש בנפל למים שאין להם סוף וא"כ י"ל כמו דשם החמירו לחוש אף במקום דיש תרי רובא כמו שהוכיחו המחברים מדברי התוס' יבמות (דף קכ"א) ד"ה ולא היא והטעם פיון דמן הדין הי' להיות מותר ולמיזל בתר רוב וחז"ל החמירו לכן אף כשיש עוד רוב החמירו ג"כ ודומה למ"ש הכ"מ (פי"א ממעשר) דבדמאי לא מהני ס"ס וי"ל דהא דסומכין על נכרי מסיח לפ"ת דלא משקר היינו ג"כ ע"פ הרוב דאינו משקר אבל מיעוט יש שמשקרין דאם נאמר דכולם אינם משקרין במסיח לפ"ת אמאי לא סמכינו עליהם בדאורייתא אלא ודאי דחששו באיסור דאוריית' למיעוט המשקרין ואינם נאמנים לגבי דאורייתא אף כשיש רגלים לדבר ואף שאינו נגד חזקה ולכך לגבי ספק נפל אף דהוי רוב דבן קיימא הוא מ"מ פיון דחששו חז"ל על ס' נפל דהוי חשש דאוריית' לכן אף כשנתוסף עוד רוב דמסיח לפ"ת דאינו משקר ג"כ לא סמכינו עליו דמה לי חד רובא או תרי רובי אולם לגבי ביצים הנולדים ביו"ט מבואר מדברי היש"ש ביצה (פ"א סי' כ') דמהני תרי רובי והוכיח זאת מדברי ש"ס ביצ' דמתירין בלא בדיק מערב יו"ט ונמצא קודם ע"ה ביצים משום דאפילו ספנא מארעא רובן יולדות ביום עיי"ש הרי דאזלינו בתר תרי רובי ומשמע דאפי' לגבי חשש דאוריית' סמכינו ע"ז דלעגנו דבר שיש לו מתירין אין חילוק בין דאורייתא לדרבנו כמ"ש הרשב"א בתו"ה (בית ד' ש"ב) ולכך גם אף בחשש דאורייתא כגון יו"ט אחר שבת סמכינו על נכרי מסלפ"ת ואין לומר אם נאמר דמסלפ"ת לא הוי רק רוב למה נאמן לגבי עדות אשה י"ל שם משום דהוי מילתא דעבידא לאגלויי וגם אשה דייקא ומנסבא משא"כ בנפל למים שאין להן סוף ואכ"מ בזה: והטעם י"ל דאמאי לגבי ספק מוכן מהני תרי רובי ולגבי ס' נפלים לא מהני תרי רובי דהא באמת מה שכתבו התוס' דנפלים שכיח הקשו האחרונים מש"ס יבמות (דף קי"ט) דפריף גימא

רוב נשים מתעברות ויולדות לימא ר"מ היא ומאי קושיא הא בזה חזינן למיעוט' ועיין
שעה"מ הלכות יבום ובס' חמדת שלמה (סי') אולם ל"ק בשלמ' להתיר כל העגלים קונדם
ח' ימים וכן לענין יבום דהצריכו חז"ל לחוש על כל העולם ובכל העולם בכל עת שיזדמן
אם נקל לגבוייהו הוי מיעוט השכים היינו דשכים שיזדמן גם המיעוט ואם נניח למיזל
בטר רנפא בכל עת יהי מכשול להזדמן להמיעוט לכך חששו חכמים ותיקנו דלא למיזל
בזה בטר רנפא פדי לתמן ולהסיר המכשול מן המיעוט שיזדמן לאחד פניו דהוא דבר
ההנה ורגיל אבל שם ביבמות דאין אנו דנין על עיקר הדין וזה מילתא דלא שכים שיזדמן
שילף א' למדינת הים ולא נדע אם נולד לו וולד או לא ואינו רק דבר מקרי הזדמן בזה
אית לן למיזל בטר רנפא פניו דמקרה הוא ולא דבר ההנה ורגיל ושכים והארכתי בסברא
זו ליישב פמה דברי בכמה מקומות ועמ"ש לעיל דיני שבת (סי' ל"א) ולכן גבי עגלים
אין נכרי מסלפ"ת נאמן פניו דכל מה דחששו חז"ל שלא למיזל בטר רנפא הוא פדי
להסיר המכשול שלא יפשו המעוטים וזה ג"כ דבר ההנה ורגיל לקנות מנכרי וא"כ יוכל
אחד להפשל לכך לא סמכינן משא"כ גבי ביצים שכ' היש"ש דסמכינן על תרי רנפי פניו
דהוי מילתא דלא שכיחא למצוא בבוקר קונדם ע"ה וכן נמי שביא הגוי ביצים ביו"ט
אחר שבת זה ג"כ הוי מילתא דל"ש רק דבר מקרי ואינו דבר ההנה ורגיל לכך אף דלא
סמכינן על רנפא משום דהוי דשיל"מ ובזה גזרו חז"ל לחוש לספקא אף במקום רנפא
מ"מ במסלפ"ת נאמן פניו דע"פ הרוב אינו משקר: ובזה יש ליישב מה שחקר רבינו
עקיבא איגר ז"ל בתשובתו (סוף סי' ל"ז) בהא דפסק הרמ"א יו"ד (סי' שט"ז) בעזים
שדרפן לחלוב בלא ולד לא סמכינן על נכרי במסלפ"ת לענין לפטור מבכורה וע"כ אף
דל"ה רק מדרבנן דרנפן אינו חולבת אא"כ יולדת אפ"ה א"נ הואיל דיש פאן חשש איסור
דאורייתא ולדעת הרש"ל והמג"א להקל במביא ביצים ביו"ט אחר שבת פניו דמן התורה
מותר מטעם הרוב א"כ גם בעזים חולבותהני מסלפ"ת עי"ש ולמ"ש אינו דומה לביצים
דזה הוי דבר מקרי והזדמן משא"כ בעזים חולבת דומה לעגלים דלכ"ע אינו נאמן
במסלפ"ת כמו"ש הואיל דהוי דבר ההנה ושכים צריכין לחוש להסר המכשול אף במי
שיזדמן בהמיעוט פן נמי לענין עזים חולבת דהוי דבר הרגיל ושכים לקנות בכל עת
מנכרים וכיון דהחמירו חז"ל שלא למיזל בטר רנפא ל"מ אף אם נתוסף עוד רנפא
דמסלפ"ת: וראיתי בנו"ב מהדו"ק באה"ע (סי' ל"א) דעלה ע"ד לומר דביש רגלים לדבר
נאמן נכרי באיסור דרבנן אף בלא מסלפ"ת ובהיא ראיה מיו"ד (סי' קפ"ז ס"ח) וצ"ע
לכאורה דבריו הא מפאן מנכרי שהביא ביצים וכן מהך דעזים מבואר אף היכא דהרוב
מסייעו א"נ ואף בביצים ביו"ט דעלמא שאינו אחר שבת דליכא פלל חשש דאורייתא
ובלא מסלפ"ת א"נ והראיה שהביא מיו"ד (קפ"ז) מבואר מבואר שם במקור הדין
בהגהות מיימני דרופא נאמן משום דלא מרעא נפשיה אבל לא אחר גם י"ל שם פניו דלא
אסרו חז"ל לרואה ג"פ מחמת תשמיש רק משום חזקה סמכינן אחזקה להתיר אבל בשאר
איסורי דרבנן א"נ ונכרתי שראיתי בתשובת פ"מ שכ' ג"כ סברא זו לחלק בין היכא
דעיקר האיסור הוא ע"י חזק' או לא: ובגוף הדבר דמחמיר הרמ"א שלא למיזל בטר
רנפא דעלמא בדשיל"מ והוא מדברי הר"ן ביצה ראיתי במל"מ (פ"ז) ממעילה שהקשה
מהא דפסחים (דף י') תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין
וכן בב"מ (דף כ"ו) מעות שנמצאו וברושלם בשאר ימות השנה חולין ומשום דאזלינן

בְּתֵר רְנוּבָא כַּמ"ש רַש"י שֵׁם וּמַע"ב בִּירוּשָׁלַיִם הֵנּוּ דְשִׁלְמִי"ת וְכֵן הִקְשָׁה מָהָא דַּכ' הֵרָא"ש חֻלְיִין פ' או"ב מִשֵּׁם בַּה"ג דְּבַהֲמָה שְׁנַשְׁחֲטָה אַמָּה הַיּוֹם וְנִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת מִכָּה אוֹתָם וְטוֹרְדָם וְכָל דְּפָרִישׁ מִרְנוּבָא פְּרִישׁ וְהָא הֵתָם הֵנּוּ דְשִׁיל"מ וּב"ח חֲשִׁיבֵי וְלֹא בְּטָלוּ וְאַפ"ה אֲמַרְיִנּוּ כֹּל דְּפָרִישׁ: וְעֵינָן או"ה (כָּלֵל כ"ו ס"ד) וְנ"ל אַע"ג דְּבַרְיָא א"ב בְּרוּ' מ"מ נִתְרַת שְׁפִיר הֵיכָא דִּישׁ לְתִלוֹת בְּרְנוּבָא דְהִתִּירָא פְּגוֹן שְׁנוּכַל לֹמַר בַּה"ס הוֹלְכִין אַחַר רֹב מ"ד אֲמַעְשָׁר שְׁנֵי שֵׁא"ב בְּרוּב וְאַפ"ה הֵיכָא דְאֵיכָא לְתִלוֹתוֹ בְּרְנוּבָא דְהִתִּירָה שְׁרִינָן לִיהּ כְּמוֹ בְּמַעוֹת שְׁנַמְצָא לְפָנֵי סוֹחְרֵי בְּהֵמוֹת לְפָנֵי הַר הַבֵּי חֻלְיִין דְתִלְיִנּוּ בְּרְנוּבָא דְהִשְׁתָּא וְכֵן בְּשֵׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה כְּשֶׁנִּמְצָא בִירוּשָׁלַיִם וְהֵכָא אֲמַרְיִנּוּ פ"ק חֻלְיִין דַּבְכ"ד אֲנוּ הוֹלְכִים אַחַר הָרוּב עַכ"ל.

הַרִי דְהִרְגִישׁ ג"כ דְתוֹלִין בְּרְנוּבָא דְהִתִּירָא אַף בְּדָבָר שִׁיל"מ מִמַּע"ש וְכַקְוִשְׁנֵי הַמַּל"מ: וְלִכְאוּרָה י"ל דְּכָל הַטַּעַם דְּמַחְמִיר הָר"ן וְחוֹכֵךְ בְּזָה הוּא דְרוּב לְאוּ בִּירוּר הוּא דְנֻדְאֵי י"ל דְאִתְרַמֵּי מִהַמַּעוֹט רַק חֵק הַתּוֹרָה וְגַזְה"כ לְמִיזַל בְּתֵר רְנוּבָא וּבְאָם אַח"כ יִתְפַּרֵּר אוּ שְׁיָבֵא אֵלָיְהוּ וַיֹּאמֶר שְׁמֹן הַמַּעוֹט בָּא לִידּוֹ וְנֻדְאֵי עֲשֵׂה אִיסוּר בְּשׁוּגְגַר רַק כ"ז שְׁלֹא יוֹדַע לָנוּ מוֹתֵר לְסַמְנָה ע"ז בְּזָה י"ל דְהֵיכָא דִישׁ לוֹ מִתִּירִין הִתְחַמְרוּ חז"ל שְׁלֹא לְסַמְנָה עַל הָרוּב וְלַחֲוֹשׁ לְזָה וְכֵמוּ דַּבְכ"מ סָפֵק דְרַבְּנָן הוּא לְקוּלָא וְלִמָּה שְׁכ' בַּס' מַג"א לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּכָל מִילֵי דְרַבְּנָן אוֹקְמֵי עַל לְאוּ דְלֹא תִסוּר וְהָרַמְבַּ"ן בְּמַנְיֵן הַמַּצּוֹת הַשֵּׁיגַ עֲלֵיו דַּא"כ אֲמַאי סָפֵק דְרַבְּנָן לְקוּלָא פִּינּוּ דִישׁ בְּזָה אִיסוּר דְאוֹרִינְתָא וְכַתֵּב בְּעַל מַגִּילַת אֶסְתֵר דְכָה הִתְנַהֵה הַחֲכָמִים מִיַּד בְּגוֹזְרָתָם שְׁלֹא לְהַשׁוֹת לְדִינֵי תוֹרָה וְלִהְיֵל בְּסַפִּיקוֹתָן.

וַא"כ נִרְאֵה דְסָפֵק דְרַבְּנָן אַף אִם יִתְפַּרֵּר אַח"כ שְׁעֲשֵׂה אִיסוּר ג"כ אֵין לוֹ שׁוּם עֲנוּשׁ וְל"צ לְכַפְרָה פִּינּוּ דְעַל הַסָּפֵק לֹא אָסְרוּ חז"ל כָּלֵל. וְכַכֵּל זֹאת חֲדִית לָן רַב אֲשֵׁי דְהֵיכָא דְהֵנּוּ דְשִׁילְמִ"ת לֹא נִקַּל וּמִשׁוּיִנּוּ לַס' תּוֹרָה לְאַסוּר מְסָפֵק כֵּן נִמִּי י"ל פִּינּוּ דְמַצִּינוּ בְּכַמָּה דְבָרִים שְׁהִתְחַמְרוּ חֲכָמִים שְׁלֹא לְמִיזַל בְּתֵר רְנוּבָא כְּמוֹ בִּיּוֹחֲסִין וְכֵן לְעַנְיֵן מָמוֹן קִי"ל כְּרַב דְאֵין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרוּב הַרִי דַל"ה בִּירוּר גְּמוּר י"ל דְגַם בְּאִיסוּר הֵיכָא דְהֵנּוּ דְבָר שִׁיל"מ הִתְחַמְרוּ חז"ל שְׁלֹא לְסַמְנָה עַל הָרוּב: וְלִפְנֵי הֵנּוּ נִרְאֵה הֵיכָא דְהֵנּוּ רֹב וְחִזְקָה דְמַעֲקָרָא דְבָזָה לְדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים מוֹצִיאִין מָמוֹן כְּמַבְּנֹאָר בְּרַאשׁוֹנִים (פ"א) דְכַתּוּבּוֹת וּבְבַעַה"מ וְרַמְבַּ"ן פ"ב שֵׁם חֲזִינָן דַּע"ז הַעֲדִיפוּ חֲכוּז"ל לְסַמְנָה וְלָדוֹן ע"י רֹב וְחִזְקָה אַף לְהוֹצִיא מָמוֹן וּמִמִּילָא הֵנּוּ כְּפָרוּר גְּמוּר וּבָזָה כ"ע מוֹזִדִּים דְאַף בְּדְשִׁילְמִ"ת בְּאִיסוּרִין לֹא מַחְמְרִינּוּ וְנִסְמָנָה עַל רֹב וְחִזְקָה וַא"כ א"ש כֹּל קוּשְׁיַת הַמַּל"מ דְבְּמַעוֹת הַנִּמְצָא הֵנּוּ חִזְקָה דְמַעֲקָרָא דַּהִי לְהַמַּעוֹת חִזְקַת חֻלְיִין דְלֹא נַעֲשֵׂה וְנִבְרָא בְּקוּשְׁתַּת מַעֲשָׂר וּבֵין דִּישׁ חִזְקָה דְמַעֲקָרָא וְרֹב מוֹתֵר אַף הֵיכָא דְהֵנּוּ דְשִׁילְמִ"ת וְכֵן בְּבַהֲמָה שְׁנַשְׁחֲטָה אַמָּה הַיּוֹם וְנִתְעַרְבָה בְּאַחֲרוֹת כְּשֶׁנִּיִּידֵי אֲמַרְיִנּוּ שְׁפִיר כֹּל דְּפָרִישׁ מִרְנוּבָא פְּרִישׁ לְאוֹקְמֵי עַל חִזְקָה פִּינּוּ דִישׁ לְמָה דְפָרִישׁ חִזְקַת הֵיטֵר ג"כ וְאַמְרִינּוּ דְמָה דְפָרִישׁ מִרְנוּבָא פְּרִישׁ וְכֵמוּ שְׁהֵי מוֹתֵר מַעֲקָרָא לְשַׁחֲטוּ הַיּוֹם כֵּן גַּם עַכְשָׁיו לֹא נֶאֱסַר וְנִשְׁאָר בְּהִיתֵר הֵרָאשׁוֹן וּבָזָה לֹא הִתְחַמְרוּ לְחֹשׁ אַף דִישׁ לוֹ מִתִּירִין הוֹאִיל דְרוּב וְחִזְקָה מְסִייעֵי לְהַדְדִי וְעֵינָן צ"ח סוּגְיָא דְרַח"ס הַפְּהַגִּי' (אוֹת ק"ח) דְרַצָּה לְחַדֵּשׁ הֵיכָא דִישׁ חִזְקַת הֵיטֵר וּבְאִיסוּר דְרַבְּנָן מוֹתֵר אַף בְּדָבָר שִׁילְמִ"ת דְדוּקָא בְּבִיצָה ס' נוֹלְדָה בִּיו"ט דְאֲנוּ מְסַפְקִינּוּ אִימְתִי נוֹלְדָ' וְלֵיכָא חִזְקַת הֵיטֵר בְּזָה הִתְחַמְרוּ אָבֵל הֵיכָא דִישׁ מְפָרַר חִזְקַת הֵיטֵר וְעַכְשָׁיו נוֹלְדַ סָפֵק מוֹתֵר עִי"ש וְלִכְאוּרָה הֵא רְנוּבָא וְחִזְקָה רְנוּבָא עֲדִיף וְכִינּוּ דְפָסְקִינּוּ לְהִתְחַמְרוּ בְּרוּב לְחוּד בְּמָקוֹם דְהֵנּוּ דְשִׁילְמִ"ת כ"כ מְהִרָאֵי

להחמיר בתזקה ג"כ אולם במקום דגיש רוב ותזקה בזה י"ל דלא מחמירין וכבר הבאתי למעלה דברי הים של שלמה דלגבי תרי רבא לא החמירו וכ"כ י"ל במקום רוב ותזקה: וראיתי עוד בצ"ח פסחים (דף ז') דכ' דאם נאמר הטעם דחמץ בפסח לא בטיל דהוי דשילמ"ת ע"כ צריף לומר דבתר רבא דעלמא אזלינן מהא דפסחים ט' צבורין מצה ואחד חמץ כו' פירש ואתי עכבר ושקיל היינו סיפא ולדעת התוס' שם הוא לענין היתר אכיל' ואמרינן כל דפריש מרבא פריש אף בדשילמ"ת עי"ש ולענ"ד אינו ראוי דהא באמת ה"ר"ן פ' כל שעה הקשה איה הוי חמץ דשילמ"ת הא אף לר"ש אסור אחר הפסח מטעם קנס ותיירץ פינו דהתערובות מותר הוי דשילמ"ת וכוננתו דלאחר הפסח לאו משום ביטול ברוב יהיה מותר רק דע"י תערובות לא קניס ר"ש ועיין בס' מקו"ח (סי' תמ"ז סק"ה) וא"כ בתשעה ציבורין דאנו דנין על החתיכה בעינא אנו צריכין גם אחר הפסח לבא לידי רוב ולהתיר מטעם דכל דפריש מרבא פריש ולא שניף לאסרו היום מטעם דשילמ"ת פינו דגם אחר הפסח יהיה מן ההכרח לבא להתיר אף מטעם דכל דפריש וזה פשוט: ומדברי רש"י יבמות (דף קט"ו ע"ב) משמע דאזלינן בתר רבא אף בדשילמ"ת דכ' שם על הא דמבואר שם מצא פלי וכו' עליו קוף קרבן כו' טית טבל ר"י אומר הרי אלו חולין וכתב רש"י דאזלינן בתר רבא ומשמע דר"י פליג אף על טבל ג"כ ואף דטבל הוי דשילמ"ת אעפ"כ אזלינן בתר רבא ואף דלא קיי"ל שם כר' יוסי היינו משום דל"ח לשמא פינו אכל ע"ז דאזלינן בתר רבא דעלמא לא פליגי רבנו.

וכן נרא' קצת ראיה דהא להסוברים דע"א א"נ במקום דאתחזק איסורא כ"כ אינו נאמן נגד רוב פמו שכ' בס' פנ"י ומקנה קדושיין (דף ס"ג) ובאיסורין היכא דלא אתחזק ע"א נאמן אף במקום דהוי דשילמ"ת כמבואר מש"ס פתוב' (דף כ"ד) דע"א נאמן לומר על תבואה דאינו חדש רק ישן אף היכא דבלא עדותו הוי ספק ומ"מ עד אחד נאמן אף דהוי דשילמ"ת א"כ פמו כן מהראוי לומר דאזלינן בתר רבא דעלמא אף דהוי דשילמ"ת ויש לחלק בזה: ויש מקום לומר דמה דחוכך ה"ר"ן לאסור בדשילמ"ת ושללא למיזל בתר רבא היינו דוקא באיסור אכילה דבזה אף מתעסק חייב פמו דקיי"ל המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה בזה פינו דאם יתברר אח"כ שאסור היה לאכול עושה איסור בשוגג עכ"פ ועיין ספר דברי אמת דהעלה בראיות ברורות דהא דרב"ם סובר דכל דרבנן אוקי על איסור דאורייתא מלא תסור הוא דוקא מה שתיקנו כל סנהדרין אצל לשכת הגזית אבל מה שתיקנו אח"כ לאו בכלל דאורייתא הוא וא"כ ל"צ למימר כסברת המג"א דכף התנו בתקנתם ולא אסרו ס' אף אם יתברר אח"כ ששעשה איסור ולכף שניף שפיר לומר עד שתאכלנה באיסור תאכלנה בהיתר אבל במקום דמתעסק פטור פמו דשוחט אותו ואת בנו ביום אחד דאם מתעסק לשחוט בהמה אחרת ושחט את בנה דפטור ועיין תוס' שבת (דף ע"ב) דהיכא דנתפזין לדבר ההיתר ועשה בדבר איסור הוי מתעסק בעלמא וכן בנתפזין לשחוט בהמות חולין ושחט קדשים הוי מתעסק א"כ במקום דשוחט מטעם כל דפריש מרבא פריש אף אם יתודע אח"כ דזאת היה בנה מ"מ לא הוי רק מתעסק פינו דלא נתפזין רק על הרוב אולם למה שביאר רבינו עקיבא ז"ל בתשובה (סי' ה') דמתעסק פטור רק מקרבן אבל מ"מ איסורא עביד עי"ש באורף א"כ לא מתנישב בזה קושית המל"מ מהא דנתערב בהמה ששחטה אמה היום.

עוד י"ל סְבָרָא אַחֲרַת דְּהִיכָא דְּבִהְכֶרַח אַף אַם יִמְתִּין לְמַחֵר יִצְטָרֵף ג"כ לְסַמְנָה עַל הָרוּב
מִצַּד אִיסוּר א' בְּזֵה סְמְכִינָן גַּם הַיּוֹם עַל הָרוּב אַף דְּסַפֵּק זֶה הָיִי דְּשִׁילַמ"ת מ"מ פִּינּוּ דְּבִין
פֶּה וּבִין פֶּה אַף אַם יִמְתִּין עַל מַחֵר יִצְטָרֵף לְסַמְנָה עַל הָרוּב לְמָה יִמְתִּין וּלְפִי"ז פִּינּוּ דְּקִי"ל
דְּאִין אָנוּ צָרִיכִין לְבַדּוֹק אַחַר ח"י טְרַיְפוֹת וְסְמְכִינָן עַל רוּב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת בְּזֵה אַף אַם
אִיתְרַמִּי עוֹד תַּשֵּׁשׁ אַחַר אִיסוּר לְשַׁחוּט הַיּוֹם מִצַּד דְּדַלְמָא נִשְׁתַּטָּה הָאֵם הַיּוֹם סְמְכִינָן שְׁפִיר
עַל הָרוּב פִּינּוּ דְּאִף אַם יִמְתִּין עַל מַחֵר יִצְטָרֵף ג"כ לְסַמְנָה עַל רוּב בְּהַמּוֹת פְּשָׁרוֹת הֵם וְכֵן
גַּם הַיּוֹם עַל הָרוּב פְּשָׁרִים לְשַׁחוּט הַיּוֹם.

עוֹד נִרְאֶה דָּאֵם הָרוּב אַתְחִיזוּק מִכְּבָר קוּדָם שְׁנוּלֵד סְפֵק זֶה בְּזֵה לְכ"ע אֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא
אַף דְּנוּלֵד ס' אַח"כ וְהָיִי דְּשִׁילַמ"ת וּבְזֵה מְנִישָׁב מַה דְּיֵשׁ לְהַעִיר עוֹד מִש"ס חֲוָלִין (דְּף
פ"ו) עַל דְּבָרֵי הֶר"ן הַנּוֹז' דְּשָׁם ג"כ פִּינּוּ דְּרוּב מְעַשְׂיָהוּ מְקוּלְקָלִין וְנִתְחַזַּק לְאַסוּר מַה
שְׁשַׁחְטוּ חֲשׁו"ק מְוֹתֵר שְׁפִיר לְשַׁחוּט אַחֲרֵיהֶן הָאֵם וְעֵינֵן חִידוּשֵׁי רַע"א ז"ל עִירוּבִין (דְּף
ל"ב) וּבִלְא"ה י"ל שָׁם הָיִי רוּב וְחִזְקָה וּא"ל דְּנִימָא דְּהָיִי מְחַצָּה עַל מְחַצָּה וְסוּמָה פְּלָגָא
לְחִזְקָה וְהָיִי רַבָּא לְחוּד הָא כְּבָר פְּתַב שָׁם הֶרִיטְב"א דְּפִלְגָא וּפְלָגָא מְצוּמָצֵם לִיכָא לְמִימַר
דְּבִהָא וְדָאִי אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם אֶלָּא אוּ רַבָּם מְקוּלְקָלִין אוּ רַבָּם מְתוּקָנִים וְדִלָּא כְּמוֹ ש"
מְהַרְשֵׁ"א שָׁם א"כ אִין לוֹמַר רַק רוּב וּבְצִירוּף חִזְקָה הָיִי בִּירוּר גְּמוּר אַף לְגַבֵּי מְמוֹן
וּמְוֹתֵר אַף בְּדָבָר שִׁילַמ"ת וְעוֹד יֵשׁ לִינִישָׁב מִשָּׁם בְּכַמָּה אֲנָפִי אכ"מ: וְרִאִיתִי בִּשְׁעָה"מ
(פ"ד מִי"ו"ט) שֶׁכ' בְּדַעַת הֶר"ן דְּבִרְבָּא דְּאִיתָא קָמֵן דְּאַלֵּם וּמוּכַח טְפִי מוֹדָה הֶר"ן דְּאֲזִלִּין
בְּתַרְיָהוּ רַק בְּרַבָּא דְּלִיתָא קָמֵן מְחַמִּיר הֶר"ן וּמִינִישָׁב בְּזֵה קוּשִׁית הַמֶּל"מ מֵאו"ב עִי"ש
וְלַעֲנַ"ד לְמ"ש הַש"מ ב"מ (דְּף ז') מִשָּׁם הֶרָא"ש גַּבֵּי קַפִּץ אַחַד מִן הַמְּנוּיִין דְּכָל דְּפִרְיֵשׁ
מִרַבָּא פְּרִישׁ אִינוּ וְדָאִי וְהַתּוֹרָה אֶמְרָה עֲשִׂירֵי וְדָאִי וְלֹא עֲשִׂירֵי ס' עִי"ש הֶרִי דְּגַם רַבָּא
דְּאִיתָא קָמֵן אִינוּ וְדָאִי רַק הַתּוֹרָה הַתִּירָה סְפֵק בְּזֵה וּבְמִקוּ' דְּצָרִיף לְהִיּוֹת וְדָאִי אִינוּ מוֹעִיל
רַבָּא דְּאִיתָא קָמֵן א"כ כְּמוֹ דְּסַפֵּק דְּרַבָּנָן לֹא גָזְרוּ חֲכָמִים בְּכ"מ וְהִיתֵר גְּמוּר הוּא וּבְכ"ז
בְּמִקוּם דְּהָיִי דְּשִׁילַמ"ת אֶסְרוּ כֵּן נָמִי אַף בְּרַבָּא דְּאִיתָא קָמֵן וּבְס' ש"ש (ש"ב פ"ט) הֶעֱלָה
דְּרַק רַבָּא דְּאִיתָא קָמֵן לֹא וְדָאִי הוּא דְּאִינוּ תִּלְגָּא מִסְבָּרָא דִּיכּוּל לְהִיּוֹת דְּפִירֵשׁ מִן הַמוֹעֵט
כְּמוֹ מְמַרְבֵּה אֶבֶל בְּרוּב הַבָּא מִן הַסְבָּרָא דְּרוּב הוּא כֵּן כְּמוֹ רַבָּא שְׁאֲמָרוּ דְּלָמָּא לֹא אָבִיו
זֶה הָיִי רוּב מִן הַסְבָּרָא הָיִי כְּמוֹ וְדָאִי עִי"ש.

אוּלָּם מִמ"ש רַש"י חֲוָלִין (דְּף י"ב) דְּאַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת מִשְׁמַע בֵּין רַבָּא דְּאִית' קָמֵן בֵּין
רַבָּא דְּלִיתָא קָמֵן דְּמ"ש הָאִי מְהָאִי הֶרִי דְּשׁוּיָן הֵן וְאֲדַרְבָּא חֲזִינָן דְּרַבָּא דְּאִיתָא קָמֵן עֲדִיף
דְּל"א בְּזֵה אַף מְדַרְבָּנָן סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחִזְקָה כְּמִבּוֹאֵר קִידוּשֵׁין (דְּף פ') וּבְרַבָּא דְּלִיתָא
קָמֵן אֶמְרִינָן עַכ"פ מְדַרְבָּנָן לְכַמָּה פּוֹסְקִים סְמוּךְ מִיעוּטָא לְחִזְקָה וּא"כ לֹא נוּכַל לְהַעֲדִיף
עוֹד יוֹתֵר רַבָּא דְּלִיתָא קָמֵן וְלוֹמַר דְּמַתּוֹרַת וְדָאִי הַתִּירָה הַתּוֹרָה וּבְרַבָּא דְּאִיתָא קָמֵן
הִנֵּה בְּתוֹרַת סְפֵק אוּ זֶה וְזֶה מַתּוֹרַת וְדָאִי אוּ זֶה וְזֶה מַתּוֹרַת סְפֵק עַכ"פ לְגַבֵּי דְּשִׁילַמ"ת אִין
לְחַלֵּק בְּזֵה רַק בְּאֹפֶן שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה דְּבִרְבָּא וְחִזְקָה יֵשׁ לוֹמ' דְּלֹא הִתְחַמִּירוּ חֲכָמִים
לְחוּשׁ אַף בְּדְשִׁילַמ"ת וְהִנֵּה בְּתוֹס' בִּיצָה (דְּף י' ע"ב) בְּד"ה אִיכָּא חַד דְּמַעְרַב בֵּה הַקֶּשֶׁה
וְלִבְטִיל בְּרַבָּא וִי"ל דְּבַע"ח ל"ב דְּחֻשְׁבִּי א"נ הו"ל דְּשִׁילַמ"ת לְאַחַר יו"ט וְאַפְּלוּ בְּאֶלְף
ל"ב.

והקשו בשעה"מ ובצל"ח אמאי קתני במתניתין אסורים דמשמע דל"ל תקנתא אמאי נכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש כמו דמבואר בטיו"ד (סי' י"ז) באותו וא"ב ועיין פ"ח (סי' ק"י) דאף במפרישן במתכונן מותר ולא גזרינן שמה יסח מן הקבוע פנין דליפא איסור עולם רק ליומו וה"נ דכוננתו ובשעה"מ צידד לומר דכאן חיישינן ביותר פנין דזימנין מאתמול בהול משום שמחת יו"ט.

ועוד צידדו לומר דאסור לעשות פן ביו"ט דמחזי כמתקן פנין שמביאו לידי היתר ודומה למ"ש התה"ד משם האו"ז דאסור לבטל איסורין ביו"ט וחקרו אם גם בנכבשינהו דאינו עושה מעשה בגוף האיסור שיניף מתקן עי"ש ובימות' נראה דל"ש מתקן רק במבטל האיסור דנעשה מן האיסור היתר אבל בנכבשינהו דאינו מהפך האיסור והיתר רק דמברר ואמרינן כל דפריש ואמרינן דזה לא נאסר מעולם זה מותר ביו"ט ומצאתי להדיא מבוא' באור זרוע הלכות יו"ט שכ' על דין דמתניתין שנים ומצא שלשה וקתני אסורין דמשמע אין להם תקנה להתיירא ול"א נפריח אחד ונאמר דהא הוא דאתא מעלמא ומכאן תשובה על הוראתו של רי"צ שפכתתי פ' גה"נ עכ"ל הרי דסובר הא"ז בעצמו אם הי' מהני להפריח אחד רשאי לעשות ביו"ט אף דהתה"ד מביא משמו שאסור לבטל איסור ביו"ט ע"כ לחלק דזה לאו בכלל מבטל ומתקן איסור הוא וא"כ שוב יקשה עכ"פ נכבשינהו ומ"ש הצל"ח דלא משפחת שאם לא נראה ניהוש לאתי מעלמא זה דוחק גדול אם רואה מסביב שלא יש מעלמא יכול לכבשינהו.

אולם אם נאמר דבדבר שיל"מ לא אולינן אף בטר רובא דאיתא קמן אתי שפיר והתוס' דכתבו לתרץ דמטעם דבע"ח חשיב ולא בטיל ולא כתבו מיד מטעם דשיל"מ כפר פירש שם השעה"מ דלמאן דסובר בדרבנן אף דשיל"מ בטיל כתבו לתרץ מטעם דבע"ח חשיבי וי"ל דסברו דרק לענין ביטול חד בתרי דהאיסור נהפך להיתר בזה לא החמירו באיסור דרבנן להנהיג אמוראי לאסו' דשיל"מ אבל שלא למיזל בטר רובא דכיון דהוי רק מס' וס' כזה לא אסר' התורה ומ"מ פשיטתברר שמן המיעוט הוא עשה איסור בזה לכ"ע לא סמכינן על רובא בדשיל"מ לדעת תוס' בתירוץ הראשון ודוחק.

עוד כ' שם השעה"מ לפרש דברי התוס' בתירוץ הראשון דמעיקר' ס"ד פדעת המרדכי דלא מיקרי דשיל"מ רק דבר שפשיעבור זמן האיסור' יהיה נשאר בהיתרא לעולם אבל מה דחוזר ונאסר לשנה הבאה פחמץ בפסח ל"ה דשיל"מ וכ' המ"כ דלפי"ז מוקצה אינו בכלל דשיל"מ פנין דחוזר ונאסר לשבת הבא וסברי תוס' בתירוץ הראשון פנין דחוזר ונאסר ליו"ט הבא אם לא אזמין להו לכה הנוכחו לתרץ משום בע"ח ובתירוץ השני סברי תוס' דלא פסקרת מרדכי רק פנין דעכ"פ יהיה מותר לאחר יו"ט הני דשיל"מ ולא בטיל אלו דבריו ובצל"ח חקר ג"כ בזה אם אומר זו"ז אני נוטל למחר ולא נטלו ונשאר על יו"ט אחר שאם נאמר דצריך הכנה שנית ל"ה דשיל"מ להסוברים דמה דחוזר ונאסר ל"ה דשיל"מ אמנם י"ל פנין שזימנו גלי דעתיה שאינו מחזיקם לגדל יונים ונשאר ממי' מוכנים ולענ"ד איפכ' מסתבר' דאם נאמר דל"ב הכנה מחדש אז דהני פחוזר לאיסורו דהא הוא לא זמן רק השנים והשלישי לא זמן ונשאר מוקצה בלתי מוכן וכל הטעם דדבר החוזר לאיסורו לא מקרי דשיל"מ היינו פנין דאם יהיה נשאר יהיה שוב מן ההכרח לבא לידי ביטול אמרינן דגם היום נתבטל ודעת הסוברים דחמץ בפסח ל"ה דשיל"מ

משום דחוזר ונאס' היינו הטעם ע"כ דמה שיהיה נשאר עד אחר הפסח לא יהיה חוזר וניעזו' בפסח הבא והיינו פינו דנתבטל קודם הפסח ולא אמרינו שיאכל אותו קודם פסח ולא יהיה נצרך לביטול זה לא אמרינו רק פינו שמעורב ממיל' מותר לאכול בפסח ומה שיהיה מותר יהיה ע"י ביטול הרוב היינו ע"י תערובות לכך גם היום מותר וכאן ג"כ הא דיהיה מותרין ליו"ט הבא יהי' ע"י ביטול ברוב החד דמעורב בהב' שפכר מוכנים הו' א"כ גם היום נסמוך על ביטול.

אמנם אם נאמר דבעי הכנה מחדש על יו"ט אחר ואינו מועיל הכנה של פכר דכן מסתבר פינו דנשארו פקע הכנתם אז לכ"ע הוי דשיל"מ שימתין על אחר יו"ט ויהיה מותר ולא שיקף לומר שייחזר ויהי' נאסר ליו"ט הבא דע"כ לא פתבו סברא זו רק לגבי חמץ פינו שזה התערובות לא יעמוד לעולם בהתירו ולפסח הבא יחזור גוף איסור החמץ המתערב לאיסורו הראשון ושוב אתה צריך לבטלו וכיון שעכ"פ יצטרף לבא להביטול גם היום יאכלנו על ידי הביטול משא"כ בהנה יונים מה שיהיו חוזרים ונאסרים ליו"ט הבא לא משום חד דמעורב ביה הוא רק מצד עצמותו פולם בעי הכנה חדשה ולא מצד חד דמעורב דעל יו"ט הבא פולם שוין ואין פאן דבר המותר א"כ למה יהיה צריך היום לביטול פינו דיש לו מתירין על אחר יו"ט ועל יו"ט הבא בהכנה מחדש וכיון דאם יהיה נשארים על אחר יו"ט לא יהיה נצרך לבא לעולם לידי ביטול שפיר הוי דשיל"מ שלא יהיה נצרך לבא לידי ביטול ברוב דמה שיהיה צריך הכנה מחדש לא מצד התערובות הוא רק אף מה שמותר היום חוזר לאיסורו בזה לכ"ע אין חסרון בצד שיש לו מתירין ואינו דומה לחמץ דהקותר לא יחזור לאיסורו רק האיסור ואף הביטול יתירנו בזה אמרינו דגם היום סמכינן על ביטול ברוב אכל באם האיסור היום לא יגרם צורך ביטול ברוב א"כ הוי שפיר דבר שיש לו מתירין.

אף אם נאמר דלא פקע מן השנים ההכנ' בזה י"ל דחוזר ונאסר ליו"ט הבא היינו החד דמעורב ויהי' נצרך לבא להביטול ברוב וסמכינן גם היום על הביטול ואף די"ל דיו"ט הבא יהי' מותר ול"ש לומר דשיל"מ דאז יהיה פגולד האיסור בתערובו' פינו דאינו ניקר האיסור מקוד' יו"ט הבא מ"מ עכ"פ צריך לבא לידי ביטול ברוב ואם נאמר דגם ביבש ביבש אם נולד האיסור בתערובות לא מתקרינן בדבר שיל"מ יש לומר בפשיטות מה דהתוס' לא תירצו מיד דלא בטיל מטעם דשיל"מ דלר"פ דסובר לעיל בספק מציאות לא מתקרינן בדבר בן דשיל"מ מ' ורב אנשי חזית לן זאת דגם בס' מציאות מתקרינן בדשיל"מ כמ"ש המחברים.

א"כ פאן דיש לפנינו ספק אימתי נתערבו הגזלות דיכול להיות דנתערב עוד מבעוד יום קודם חלות האיסור' מוקצה על יו"ט ואם פן הא הוי פגולד האיסור בתערובות פינו דל"ה בפ"ע בזמן חלות האיסור היינו קדושת יו"ט ובזה נתבטל ברוב המוכנים לכך מתרצי משום דבע"ח חשיבי ולא נתבטל והוי פעומד האיסור בפ"ע וכיון דכבר חל האיסור אז לא מהני דנכפשינהו דניידי דשוב הוי דשיל"מ.

ובתירוץ השני פתבו דעכ"פ פינו דהוי ספק דלמא נתערב החד ביו"ט בזמן שפכר חל האיסור ואז שפיר הוי דשיל"מ ומספק אסור. אולם פכר פתבתי בס' דברי חיים בהגהותי ביו"ד (סי' ט"ו) להוכיח במישור דרק לגבי יין שבגיגית היוצא בשבת בזה דהוי לח בלח

סוֹבֵר הַמְרָדְכִי דָּלָא מַחְמָרִינָן בְּדַשִּׁיל"מ אַבְל בְּיַבֵּשׁ דְּהוּי כ"א בַּפ"ע מַחְמָרִינָן בְּדַשִּׁיל"מ וְגַם אִם נִימָא דְאַף בְּיַבֵּשׁ הַדִּין פֻּן כְּמוֹ שְׁנַרְאָה מְדַבְרִי או"ה דְּגַם בְּדַבְרִים הַחֲשׁוּבִי דָּלָא נְתַבְטְלוּ בְּנוֹלַד אִסּוּר בְּתַעְרוּבוֹת בְּטִיל אַף לְגַבֵּי בַע"ח וְכְמוֹ שְׁפַתְב הַחֲזוּת יְאִיר מוּבָא בַּפ"מ יו"ד א"כ ע"כ הָא דְמַתְרַצִי תוּס' דַּבַּע"ח חֲשִׁיבִי וּל"ב הֵינְנו או דָּלָא יֵשׁ סָפֵק אִם נְתַעְרַב בִּיו"ט או דְאַף מְסַפֵּק אִסּוּר או דְפְלִיגִי בְּזָה עַל דֵּינּו שְׁל הַאו"ה דְבָאָמַת הַרְמ"א לֹא הִבִּי דֵּינּו רַק לְגַבֵּי דַשִּׁיל"מ וּמְמִילָא י"ל דְהֵינְנו רַק בְּלַח בְּלַח וְלֹא בְּיַבֵּשׁ בְּיַבֵּשׁ עוּד י"ל דְהַתּוּס' בְּתִירוּץ הָא' סָבַר דְרַק בִּיצָה שְׁלֹא הִכִּין אוֹתָהּ בִּיו"ט אַמְרִינָן אִם רוּצָה לְאַחֲלוּ הַיּוֹם שְׁלֹא יֵאֲכַלְנָה דְהוּי דַשִּׁיל"מ אַבְל בְּיוֹנִים שְׁהַזְמִינָם לְצוּרָה שְׁמַחַת יו"ט וְצָרִיף לָהֶם הַיּוֹם לְשַׁמַּחַת יו"ט ל"ש לומר עַד שְׁתֵּאֲכַלְנוּ בְּאִסּוּר יִמְתִּין עַד לְמַחַר פִּינּוּ דְצָרִיף לָהֶן הַיּוֹם לְקַנְיִם מְצַנַת שְׁמַחַת יו"ט יֵשׁ לומר דָּלָא מַחְמָרִינָן לְכֹן תִּירְצוּ מְשׁוּם בַּע"ח וּבְתִירוּץ הַשְּׁנִי סָבְרִי דַבְּכ"מ שְׁיִיף דַשִּׁיל"מ: וּבַש"ס בִּיצָה (דָּף יוֹד) בְּזִימָן שְׁחֹרִים וּלְבָנִים וּמְצָא לְבָנִים בְּמַקּוֹם שְׁחֹרִים וּשְׁחֹרִים בְּמַקּוֹם לְבָנִים דְאַסּוּרִים קְאָמַר בַּש"ס לִימָא מְסִינַע לִיהָ לר"ח דְאַמַר רַב וְקָרוֹב הֵלֵךְ אַחַר הָרֹב.

וְהַקְשׁוּ הַמְפָרְשִׁי חֲדָא דְלָמָא שְׁקוּלִין הוּי וְהוּי סָפֵק וְאִסּוּר מְטַעַם דְהוּי סָפֵק מוּכָן. וְעוּד דְלָמָא לְעוֹלָם קָרוֹב עֲדִיף רַק כְּמוֹ דֵּינֵשׁ לומר דָּלָא אֲזַלִּינָן בְּתַר רַבָּא בְּמַקּוֹם דְהוּי דַשִּׁיל"מ כְּמוֹ כֵּן ל"מ אַף קָרוֹב וְעִינָן מ"ש בְּזָה אַמְרִינָן יו"ל דֵּינֵי יו"ט (סִי' ח) וּבַס' יד יְהוּדָא ח"מ (סִי' ר"ס) וּלְמ"ש י"ל דְאַם רַב וְקָרוֹב בְּכ"מ קָרוֹב עֲדִיף רַק בְּדַשִּׁיל"מ נְאָמַר לְהַחְמִיר שְׁלֹא לְסַמּוּף עַל קָרוֹב י"ל דְשָׁם מְסִינַע לוֹ חֲזַקַת הַיְתֵר פִּינּוּ דְקוּדָם יו"ט הֵי כֹל הַגּוֹזְלוֹת שְׁלוּ מוֹתֵרִים לְשַׁחוּט רַק כְּשֶׁבָא יו"ט נְאָסְרוּ פּוֹלֵן רַק אוֹתוֹן שְׁהַזְמִין וְעַתָּה אִין אָנוּ דְנִין עַל יְתֵר הַגּוֹזְלוֹת רַק עַל הַנְּמַצָּאוֹת בְּקוּן וְהַס' אִם הֵן אֵלוּ שְׁהַזְמִינָם וְלֹא נְאָסְרוּ עֲלֵיו לְשַׁחֲטֵם בִּיו"ט או דְלָמָא הֵנָּה אֲזַדּוּ לְעֵלְמָא וְהֵנִי אַחְרֵינִי נִיגְהוּ מַחְזִקִינָן לְאֵלוּ הַנְּמַצָּאוֹת בְּחֻזַקַת הַיְתֵר וְאִסּוּרֵינָן דְאֵלוּ לֹא נְאָסְרָה לְעוֹלָם וְדוּמָה לְהָא דְמְבוֹאָר בַּמַּס' נְדָה (דָּף ח"י) בַּט' חֲנוּיּוֹת פּוֹלֵן מוּכְרוֹת בְּשַׁר שְׁחוּטָה וְאַחַת נְבִלָה בְּנְמַצָּא הֵלֵךְ אַחַר הָרֹב וְכַתְּבוּ תוּס' אִפִּי נְמַצָּא קָרוֹב לְחֲנוּת הַמוּכְרַת נְבִלָה דְרַב עֲדִיף וּר"ח קַמ"ל אֲפִילוּ בְּקוּרְבָא דְמוּכְחָא.

וְתוּ כְתְבוּ בְּנְמַצָּא דְהֵלֵךְ אַחַר הָרֹב אַף דֵּינֵשׁ חֲזַקָה פְּנִיגַד הָרֹב דְבַהֲמָה בְּחֻזַקַת אִסּוּר עוֹמְדַת עִי"ש הָרִי פִּינּוּ דְאִין אָנוּ דְנִין רַק עַל הַחֲתִיכָה שְׁפִירֵשׁ יֵשׁ לְאוֹתָהּ חֲתִיכָה שָׁם חֲזַקָה דְמַעֲיַקְרָא אַף דַּבְּכ"מ דְאַזְלִינָן בְּתַר חֲזַקָה הֵינְנו שְׁלֹא לְשַׁחוּט הַדְּבָר מִמָּה שְׁהֵינְנו מַחְזִיקִין קוּדָם שְׁנוֹלַד הַסָּפֵק אַבְל בְּמַקּוֹם דָּלָא יִדְעָנוּ אִם חֲתִיכָה הַזֹּאת שְׁל הַיְתֵר או שְׁל אִסּוּר הִנֵּה מְקוֹם לומר דַּל"ש לְאוּקְמִי עַל הַחֲזַקָה פִּינּוּ דִידְעָנוּ שְׁהִיָּה בְּפִנְיֵנו אִסּוּר וְהַיְתֵר וְהַחֲזִק' אִינוּ מְבָרַרַת מְאִיזָהוּ פִּירֵשׁ.

דוּמָה לְהָא דְכָתַב הַכְּנֵה ג' יו"ד (סִי' ח"י) מוּבָא בַּפ"מ שָׁם דַּבְּכ"מ דְדִינָא ל"ש לְאוּקְמִי עַל הַחֲזַקָה דְהַחֲזַקָה לֹא יִשְׁנָה אֵת הַדִּין וּבַמ"א כְּתַבְתִּי לְהוֹכִיחַ דָּלָא כֵּן דַּעַת הַרְאִשׁוֹנִים פִּינּוּ דְכָל חֲזַקָה דְמַעֲיַקְרָא אִינוּ מְטַעַם וְדַאי רַק מְצַד חֹק הַתּוֹרָה שְׁלֹא לְבָדוֹת הַשְּׁתַנּוֹת וּכ"ז שְׁנוּכַל לְהַחְזִיק לְאַשְׁרֵי הַחֲזַקָנוּ מַעֲיַקְרָא מַחְזִקִינָן אַבְל אִין הַחֲזַקָה מְבָרַרַת שְׁכֹן הִיא רַק שְׁלֹא לְבָדוֹת הַשְּׁתַנּוֹת כֵּן נָמִי בְּסִפְיָא דְדִינָא אַף דְנוֹלַד הַמְקַרְהָ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מְסוּפְקִין אִם נְשַׁתְּנָה מְהֵיִתֵר לְאִסּוּר מ"מ כ"ז שְׁלֹא יִדְעָנוּ אִם אִסּוּר הוּא או לֹא מַחְזִקִינָן לְהַיְתֵר כְּאַשְׁרֵי

התוקנו עד עתה ול"ש לומר דהתוקה לא ישנה את הדין פיון דגם בכל המקרים לא נאמר שהתוקה ישנה המקרה רק כ"ז שאנחנו בס' לא נוכל להוציא מאשר התוקנו מעיקרא פן נמי בספיקא דדינא.

אולם זה הכל היכא דהי' מוחזק לנו זה הדבר שמסופקין אנחנו בו אם לאיסור או להיתר מחזקינו פאשר הוחזק לו עד עתה אבל היכא דלא נודע לנו החתיכה מאיזה מין נפרש ובא. שם י"ל דל"ש כ"כ לדון בו תוקה דמעיקרא פיון שלא ידענו מה הנה לה להחתיכה קודם לכן אולם בכ"ז דעת תוס' פיון דאין אנו דגין על דבר אחר רק על חתיכי' הזאת לדעת מאיזה מקום פירש מוקמינו על תוקה דמעיקרא תוקת איסור אשר הנה לה מקדם ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בספרו חיו"ד (סי' כ"ב) ליישב פל קושית הש"ש על דברי תוס' שם באורך.

וא"כ ה"נ דכונתי' פיון דיבענו שהנה פאן גוזלות המזומנים ומותרין וכ"כ רובא דעלמא האסורי' בפא יו"ט חל עליהם האיסור מוקצה ועתה מצא שחורים במקום לבנים ואינו יודע מאיזה הם אם מן המוכנים אם מן שאינו מוכנים ויש עליהן תוקת היתר לאמור כי אלו הנמצאים נשארו בהיתרן שהנה להן קודם יו"ט וכשהגיע יו"ט לא נאסרו כי הנה מן המוכנים כמו שם שאנחנו אומרים שזהו החתיכה מן החנות המוכרת בשר נבלה להתזיקה באיסור הקדום פן נמי פאן.

וא"כ אם נאמר דקרוב עדיף מן רוב ל"ה נוכל לאסור מטעם דהוי דשיל"מ הואיל דמסייע לקרוב תוקת היתר והוי פירתי במקום חדא ומותר אף במקום דהוי דשיל"מ תאלא נדאי דרוב עדיף מקרוב ואז אף דמסייע תוקת היתר להקרוב ומתראוי לומר דהוי פלגי ופלגי מ"מ אסור מספק דהוי דשיל"מ ת.

ועיין פ"מ במ"ז (סי' שכ"ה ס"ק ז') שפכת גסתפקתי רוב וקרוב ותוקה מסייע לקרוב אם אזלינו בתר קרובה וקעת הדבר צריך תלמוד עכ"ל ולכאורה הא מבואר מדברי תוס' גדה הנז' דאף נגד קרוב ותוקה אזלינו בתר רובא מהא ובנמצא הלך אחר הרוב.

וצריך לומר דכוננתו על קרובה דמוכח דר"ח אשמעינו דרוב עדיף אף מקרובה דמוכח דמה דעדיף מקרובה דאינו מוכח זה ידענו מהו דתשעה חנויות פמבואר תוס' ב"ב (דף כ"ד) ור"ח אשמעינו דאף מקרובה דמוכח עדיף ובזה י"ל דאף דרוב עדיף היינו בליפא תוקה אבל בצירוף תוקה לקרובה דמוכח י"ל דשקולין ומ"מ בהו דמצא שחורים במקום לבנים דהוי נמי קרובה דמוכח כמ"ש תוס' ב"ב שם לר"ח אסור דאף דמסייע תוקה אסור מטעם ספק מוכן.

ומינשב בזה מה שהקשו ע"ד רמב"ם הלכות יו"ט (פ"ב) שכ' בהא שמצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים דאסורי' מטעם דכל ס' מוכן אסור והקשו עליו הא למה דקיי"ל כר"ח דרוב וקרוב רוב עדיף אסור בנדאי מטעם מוקצה.

ולמ"ש א"ש פיון דמסייע תוקה לקרובה דמוכח אזי ל"ה רוב עדיף ונשאר בספק לכך פתב דאסור מטעם דס' מוכן אסור: אף י"ל דאינו דומה לדברי תוס' גדה הנז' דשם פיון שהוא בס' על התוקה דמעיקרא שהנה לזו החתיכה דאם לא יעשה מעשה שחיטה תשא באיסור וכיון שהס' עליה אם נעשה מעשה ההיתר נשארה בתוקתה אבל פאן אף דהוי

מותרים קודם יו"ט מ"מ ידענו אם לא יזמינו יבא זמן האיסור עליהן ביו"ט ואף שהזמין מ"מ כ"ז שלא ידענו אם הזמין אותם שפכנינו לא נוכל להחזיקן בחזקת ההיתר פינו שלקהתירן הי' צריף הזמנה וניהו דל"ה חזקת איסור ג"כ אבל לאוקמי אותן על חזקת היתר יש לפקפק ולומר דל"ה בחזקת היתר כנ"ל ועיין תוס' יבמות (דף ל"א ע"א) ד"ה נפל דכ' דיותר עומדת בחזקת היתר לשוק משום דבמיתת הבעל מישתרי אבל במיתת ערוה צריף למיתת הבעל ג"כ וה"נ י"ל דיותר עומדת בחזקת איסור מחזקת היתר פינו דצריף הזמנה להתיירא ולא ידענו אם הי' על אלו ההזמנה ועדיין צ"ע בזה.

מיהו בעיקר דברי הפ"מ הנז' בקרוב עם חזקה אם רוב עדיף צ"ע הא מבואר מדברי תוס' נדה שם ד"ה ואין דכ' משום דדמי הסדר מצוין ביותר פדאמרין ב"ב רוב ומצוי קאמרת ול"ח חזקה וקורבה לגבי רובא אלא בפלגא ופלגא עי"ש וממילא מדמבוא' ב"ב שם דרבא הוכיח מדברי חייא דרוב וקרוב אזלינן בתר רוב עי"ש בתוס' דהוי קרוב המוכח א"כ חזינו אף במקום צירוף חזקת טהרה של האשה פינו דלא ילפינו זה מסוטה וכמו שכתבו תוס' מס' נדה הנז' וממילא נשאר חזקת טהרה וגם קורבה דמוכח ובכל זאת רוב עדיף אף לשורף התרומה ע"י ודברי הפ"מ צ"ע ואכ"מ: סי' ח"י ש"ע (סי' תק"ח ס"ב) פוצעים אגוזים במטלית ול"ח שפא תקרע ובטו"ז ומג"א שם העתיקו דברי רש"י ביצה (דף ל"ד ע"א) שכתב על ברייתא זאת נאפילו נקרעת לא איכפת לן דאין זה קורע ע"מ לתפור ולקאורה יש להבין הא קתני וא"ח שפא תקרע מדקתני שפא משמע דהוי ספק וא"כ ל"ה פ"ר ממילא מותר מטעם דבר שאינו מתפוגג.

ועוד אם תאמר דהוי פס"ר מה מועיל דאין זה קורע ע"מ לתפור הא מ"מ הוי איסור דרבנן דכל המקלקליו פטור אבל אסור וכמה פירפירו הפוסקים דאף בדרבנן אסור פס"ר. וראיתי בתוספתא ביצה הגירסא הוא ואינו חושש משום קורע א"כ משמע דהוי בבירור קורע רק פינו דאינו מתפוגג מותר ואמאי הא הוי פס"ר ואף אם אינו קורע ע"מ לתפור מ"מ איסורא דרבנן הוא.

והנה ברמב"ם לא ראיתי שהביא דין זה (בפ"ד) הביא הרישא דברייתא דאין מפציעין את הקנה ודין זה דמפציעין האגוז לא הביא ומהתימא למה השמיטו. ונראה דהא יש להבין לפי פי' רש"י למה קתני דין זה דוקא ביו"ט ולפי מה שבש"ס דילן מתני שפא תקרע א"כ ל"ה רק חשש וממילא ל"ה פס"ר ומהראוי שגם בשבת יהיה מותר: לכן נראה דהיה להרמב"ם הגירסא כמו שקתני בתוספתא ואינו חושש משום קורע והתוספתא דוקא ביו"ט התירו משום שמחת יו"ט והטעם אף דהוי פס"ר לענין מלאכת קורע מ"מ פינו דל"ה רק מדרבנן וגם דהוי מלאכה שא"צ לגופה דא"צ לגוף הקריעה רק לפצוע האגוזים וכינון דהוי תרתי איסורא דרבנן במקום מצות שמחת יו"ט לא גזרו ודומה קצת לזה כתבו תוס' כתובות (דף ה' ע"ב) ד"ה א"ת דלר"י מקלקל ודבר שאינו מתפוגג במקום מצוה שרי עי"ש וה"נ ביו"ט הואיל דמלאכת או"נ מותר ויש שמחת יו"ט מותר היכא דהוי מלשאצל"ג וגם מקלקל.

אבל בשבת באמת אסור ולפי"ז הרמב"ם דפוסק משאצל"ג חייב לכן לא הביא הדין זה פינו דאיירי במקום דהוי פס"ר וליכא שני קולות רק אחת דהוי מקלקל דפטור אבל אסור

לְכֹה אָסוּר לְפָצוֹעַ וּבטוֹשׁ"ע הִבִּיא הַדִּין כְּמוֹ שֶׁפֶתַח לְפָנָיו בִּשְׁ"ס דְּלָאוּ וְדָאי הוּא שְׁיִקְרַע
רַק שְׂמָא תִקְרַע וּבְזָה לִכ"ע מְוֹתֵר דְּהוּי דְּבַר שְׂאִינוּ מִתְּכַוֵּינָן וּמְקַלְקֵל.

וְהָא דְכָתַב רִש"י לְטַעְמָא דְמְקַלְקֵל נִרְאָה לִינִישְׁב עִפ"י מ"ש תוּס' סְנֵהֲדָרִין (דָּף פ"ה) דְּהָא
דְאָסְרִינָן שָׁם לְבָרְיָה לְמִשְׁקֵל לִיָּה סִילְנָא וְקוּץ מְשׁוּם דְחִינִישְׁינָן שְׁמִתְחִיל לְהִסִּיר שְׂמָא
יְתֵהֲפֹה דְלֹא סָגִי אִי לֹא הוּי פְּסִיק רִישְׁיָה וְלֹא יִנִּיחַ בְּשִׁבִיל כְּהָ אָבֵל שְׂאָר דְּבַר שְׂאִינוּ
מִתְּכַוֵּינָן דְּלֹא פִס"ר הוּא שְׂרִי וְלִיטּוֹל קוּץ בְּשִׁבְתָּ מוֹדָה שְׂמוּאֵל אֵע"ג דְּמַחְזִיב בְּמִלְאָכָה
שֶׁאֲצִל"ג דְּקַסְבֵּר מְקַלְקֵל בְּחִבּוּרָה פְטוּר עִי"ש וְה"נ דְּכַוֵּינָה דָּאָם הִיָּה נִעֲשִׂי' מְלֹאכ' דְּאוּרֵייתָא
הִיָּה אָסוּר לְפָצוֹעַ בְּמִטְלִית דְּשְׂמָא יְהִיָּה בְּאִנְפֵּן שְׂיָהִיָּה פִס"ר וְלֹא יִנִּיחַ בְּשִׁבִיל
כְּהָ וְיָהִיָּה שְׂגָתָ לָאוּ וּבְמִקּוּם דְּאֶפְשָׁר בְּלֹא"ה חוֹשְׁשִׁין אָף לְשִׁגְגַת לָאוּ לְכֹה פֶתַח רִש"י
דְאֶפִּילוּ נִקְרַעַת לֹא אִיכְפַת לָן כִּינּוּן דְּלִיכָא אִיסוּרָא דְאוּרֵייתָא דְהוּי מְקַלְקֵל.

שׁוּב רְאִיתִי בְּדו"ח לְרַבֵּינוּ הַגְּדוֹל רַעֲק"א ו'ל שְׁעָמַד עַל דְּבָרֵי רִש"י הַנּוֹז' וְהִנְרָאָה לַעֲנ"ד
כְּתַבְתִּי סִי' י"ט מְבוֹאָר בִּשְׁ"ס בִּיצָה (דָּף כ"ב) הַנּוֹתָן שְׁמֵן בְּנֵר חֲזִיב מְשׁוּם מְבַעֵיר
וְהַמְסַתְּפֵק מְמַנּוּ חֲזִיב מְשׁוּ' מְכַבָּה וּפְיָרֵשׁ רִש"י הַנּוֹתָן שְׁמֵן בְּנֵר בְּשִׁבְתָּ וְהַמְסַתְּפֵק הַנּוֹטֵל
מְמַנּוּ וְאוֹכֵל חֲזִיב מְשׁוּם מְכַבָּה וְכַבּוּי בִּי"ט לֹא אֲשַׁתְּרִי מְשַׁמַּע קִצָּת אָף אִם נוֹטֵל לְאֲכִילָה
וְכָל מְלֹאכָה לְצוּרָה או"נ מְוֹתֵר בִּי"ט מ"מ מְלֹאכָתָ כַּבּוּי לֹא אֲשַׁתְּרִי.

אוּלָּם בְּאִגּוּדָה שָׁם פֶּתַח לְהִדְיָא דְהַמְסַתְּפֵק קָאִי עַל שִׁבְתָּ דְבִי"ט כָּל מְלֹאכָה לְצוּרָה או"נ
מְוֹתֵר. וְכֵן מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן רַמְב"ם דְּבַהֲלַכְתָּ שִׁבְתָּ (פִּי"ב) כְּתַב כְּלִשׁוֹן הַשְׁ"ס הַנּוֹתָן שְׁמֵן
לְתוֹף הַנֵּר הַדּוֹלֵק חֲזִיב מְשׁוּם מְבַעֵיר וְהַמְסַתְּפֵק מִן הַשְׁמֵן שְׁבַנְר חֲזִיב מְשׁוּם מְכַבָּה
וּבַהֲלַכּוֹת יו"ט (פ"ד) כ' וְאִין מְסִירִין אֵת הַשְׁמֵן מְמַנּוּ וְלֹא כ' לְאֲסוּר לְהַסְתְּפֵק מְבוֹאָר
דְּמְוֹתֵר אָף דַּעִי"ז נִעֲשִׂיהָ כַּבּוּי וְנִדְעַת הַרְמַב"ם מְבוֹאָר דְּחֲזִיב בְּמִסְתְּפֵק בְּשִׁבְתָּ כְּמוֹ בְּמְבַעֵיר
וְסוּבֵר דְּהוּי מְלֹאכָה דְאוּרֵייתָא וְדִלֹא כְּמוֹ שְׁנִרְאָה מִדְּבָרֵי תוּס' שָׁם מִדְּכַתְּבוּ דְנִרְאָה כְּכַבּוּי
מְשַׁמ' דְּלֹא חֲזִיב מִיָּתָה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְחֲזִיב מְכּוֹת מְרַדּוּת רַק כְּדַעַת הָרֵא"ש שָׁם דְּבִזָּה
שְׁמִסְלַק הַשְׁמֵן כְּשִׁפְלָה הַשְׁמֵן וּמְכַבָּה הַפְתִּילָה הוּי כְּכַבּוּי מְמַשׁ וְלֹא כְּגֵרָם כַּבּוּי כִּינּוּן דְּעוֹשֶׂה
מְעֻשָׂה בְּגוּף דְּבַר הַדּוֹלֵק.

וְע"כ בִּי"ט מְדִלֵא כ' לְאֲסוּר בְּמִסְתְּפֵק מְשַׁמַּע דְּמְוֹתֵר כִּינּוּן דְּצָרִיף לְאֲכִילַת הַשְׁמֵן וּמְוֹתֵר
כָּל מְלֹאכָה לְצוּרָה או"נ. וְע"כ הָא דְכָתַב הַרְמַב"ם שָׁם מְקוּדָם וְאִם כְּבָה לּוֹקָה כְּמוֹ שְׂאָרָג
אוּ בְּנָה וְלְהַסּוּבְרִים בְּדַעַת רַמְב"ם דְּאֶמְרִינָן מִתּוֹף שְׁהוֹתְרָה לְצוּרָה הַנּוֹתְרָה אָף שְׁלֵל"צ
מִד"ת בְּכָל מְלֹאכָתָ וּבְכַבּוּי ל"א מִתּוֹף וְכַמ"ש הַב"ח דִּל"ש כַּבּוּי בִּא"נ מְמַשׁ רַק בְּמִכְשִׁירִין
כְּמוֹ גְרִיפַת הַתַּנּוּר וּמָה דְמַצִּינוּ בְּמִכְשִׁי' ל"א מִתּוֹף וְכַתְּבַת הַשְּׁעָה"מ אָף דְּמַצִּינוּ בְּמִיתּוּק
הַחֲרָדֵל דִּישׁ כַּבּוּי בִּא"נ מְמַשׁ הִיָּינוּ מְשׁוּם דְּהוּי מְלֹאכָה שֶׁאֲצִל"ג וְאָף דְּלַדְעַת הַרְמַב"ם
חֲזִיב בְּמִלְאָכ' שֶׁאֲצִל"ג לְגוּפָיָה מ"מ לֹא נוֹכַל לְדוֹן בְּזָה מִתּוֹף שְׁהוֹתְרָה לְצוּרָה כִּינּוּן דְּבִלְצוּרָה
הוּי מְלֹאכָה שֶׁאֲצִל"ג.

וְרִאִיתִי מִי שְׁהַשִּׁיג ע"ז דְּמָה בְּכָה שֶׁאֲצִל"ג שָׁל כַּבּוּי כִּינּוּן דְּלַדְעַת רַמְב"ם הוּי מְלֹאכָה
גְמוּרָה לְחֲזִיב עָלָיו בְּשִׁבְתָּ וּבְמִיתּוּק הַחֲרָדֵל הַטַּעַם כִּינּוּן דְּאִינוּ מִתְּכַוֵּינָן לְכַבּוּי וְכ"ז שְׁהַגְחָלִין
בְּעוֹרוֹת טְפִי נִיחָא לִי וְדָמִי לְהָא דְפּוֹצֵעַ חֲלִזוֹן דְּקָאָמַר בְּשִׁבְתָּ דְכַמָּה דְאִיתָ בִּיהָ נִשְׁמָה טְפִי
נִיחָא לִיָּה וְלְהַרְמַב"ם דְּחֲזִיב בְּמִלְאָכָה שֶׁאֲצִל"ג ע"כ הַטַּעַם דְּמְקַלְקֵל הוּא אֲצֵל נְטִילַת

נְשָׂמָה פֶּן נָמִי בְּזֶה הַכַּבּוּי גּוֹפָא אֵינּוּ לְצִוְרָךְ תִּיקוּן רַק הַחֲזִימוּם שֶׁל הַגְּחָלִים וְטָפִי נ"ל כ"ז שְׁבוּעֵרוֹת אֵלּוּ דְבָרָיו.

וּלְדַעְתִּי הַדִּין עִם הַשְּׁעָה"מ מֵהָא דְמִסְתַּפֵּי מִשְׁמֵן שְׁבַנְר דְמוֹתֵר בִּיו"ט וְשֵׁם ל"ש טָפִי נ"ל וּמְקַלְקֵל וְהוּי מְלֹאכֶת כַּבּוּי מִמֶּשׁ וּמוֹתֵר לְצִוְרָךְ או"נ וא"כ יִקְשֶׁה דְנִימָא מִתּוֹךְ א"ו פִּינּוּ דַעכ"פ לֹא מְצִינּוּ שְׁיִהְיֶה צָרִיךְ מְלֹאכֶת כַּבּוּי לְגוֹפָה דְאִנְכֵל נָפֵשׁ לֹא אֲמַרִינּוּ בְּזֶה מִתּוֹךְ: וְהִנֵּה הָרֵא"ש פֶּתַב שֵׁם וְנ"ל וְהִינּוּ טַעְמָא דְנוֹתָן שְׁמֵן בְּנֵר מִשׁוּ' דְמֵאֲרִיךְ בְּהַבְעָרְתּוֹ דְאֵלּוּ לֹא נָתַן שְׁמֵן בְּנֵר הָיָה כְּבָה פְּשִׁיכְלָה הַשְּׁמֵן שְׁבַנְר וּמָה שֶׁהוּא דוֹלֵק מִכָּאן וְאֵילָךְ הָיָה כְּאֵלּוּ הוּא הַדְּלִיקוֹ וְכֵן לְעֵנִין כְּיַבּוּי נָמִי מִמֵּהֵר הַכַּבּוּי ע"י שְׁנִסְתַּפֵּק מִן הַנֵּר הָיָה כְּאֵלּוּ כְּבָה הוּא עִי"ש.

וְכַנּוּנָתוֹ דְהָיָה ק"ל לְמָה שֶׁכ' דְהַמְסַתַּפֵּק חֲזִיב מִדְּאוּרֵינִיתָא דל"ה גְּרַם כְּיַבּוּי פִּינּוּ דַעוּשָׁה מִעֲשֶׂה בְּגוֹף דְבָר הַדוֹלֵק לְהַמְעִיטוֹ. וּלפ"ז אִם יֵשׁ שְׁמֵן הַרְבֵּה בְּנֵר שְׁיִדְלֹק כָּל הַשְּׁבֵת וְאִף בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת אִז אִם מְסַתַּפֵּק מִמֶּנּוּ וְנוֹטֵל מִעֵט בְּזֶה אֵינּוּ עוֹשֶׂה שׁוּם דְבָר שְׁיִכְלָה שְׁמֵן בְּשֵׁבֵת פִּינּוּ דְבִין כָּף וּבִין כָּף לֹא יִכְבֶּה בְּשֵׁבֵת רַק אַחַר הַשְּׁבֵת וְאִף אִם נֶאֱמַר דְכַמָּה שְׁמַסְתַּפֵּק הוּי כְּאֵלּוּ כְּבָה הוּי' מ"מ פִּינּוּ שְׁבַמָּה שְׁנִטֵּל עַדִּין לֹא כְּבָה רַק אַחַר הַשְּׁבֵת וְכַבֵּה מֵהֵר וְהָיָה כְּאֵלּוּ כְּבָה אַחַר הַשְּׁבֵת.

וּבְמִסְתַּפֵּק מִן הַשְּׁמֵן בְּכַה"ג וְדֵאֵי פְטוּר וְאִםנוֹתָן שְׁמֵן וּמוֹסִיף בְּהַנֵּר שְׁעִי"ז דוֹלֵק מִכָּאן וְאֵילָךְ לְכֹאזְרָה אִף אִם גַּם בְּלֹא תוֹסַפֵּת הַשְּׁמֵן הָיָה דוֹלֵק כָּל יוֹם הַשְּׁבֵת וְע"י מָה שְׁמוֹסִיף דוֹלֵק עוֹד זְמַן אַחַר הַשְּׁבֵת מ"מ רְאוּי שְׁיִהְיֶה חֲזִיב מִשׁוּם מִבְּעִיר פִּינּוּ דמ"מ מָה שְׁמוֹסִיף דוֹלֵק גַּם בְּשֵׁבֵת מִמֶּנּוּ דְהָא בְּלַח בְּלַח יֵשׁ בְּיָלָה וְכִי נֶאֱמַר דְאֵינּוּ דוֹלֵק וּמִבְּעִיר רַק שְׁשִׁמֵן שְׁיִהְיֶה כְּבָר בְּנֵר וּמָה שְׁמוֹסִיף מִבְּעִיר רַק אַח"כ זֶה לֹא נִיטָן לְהֶאֱמַר בְּנֵדֵאֵי מִתְעַרְב וְדוֹלֵק וּמִבְּעִיר הֵן מִשְׁמֵן שְׁיִהְיֶה כְּבָר בְּהַנֵּר הֵן מִן הַשְּׁמֵן שְׁמוֹסִיף א"כ אֵין הַבְּרִינִיתָא בְּחַד אֲנָפִי דְכַנּוּתָן שְׁמֵן חֲזִיב אִף אִם הוּי בְּהַנֵּר שְׁיַעוּר הַדְּלִיקָה עַל כָּל יוֹם הַשְּׁבֵת וּבְמִסְתַּפֵּק אֵינּוּ חֲזִיב רַק אִם כְּדִי שְׁיַעוּר הַדְּלִיקָה רַק בְּיוֹם הַשְּׁבֵת וְעַל דִּי מָה שְׁמַסְתַּפֵּק אֵין בּוֹ הַשְּׁמֵן יִהְיֶה כְּבָה בְּשֵׁבֵת.

אָבֵל אִם אִף בְּמָה שְׁמַעֵט לֹא יִהְיֶה כְּבָה רַק אַחַר שְׁבֵת פְטוּר. וּלְכֹף פֶּתַב הָרֵא"ש דְגַם בְּנוֹתָן שְׁמֵן בְּנֵר דְחֲזִיב מִשׁוּם מִבְּעִיר עֵיקֵר הַחִיּוּב הוּא בְּשֵׁבֵת שֶׁהוּלָךְ וְדוֹלֵק אִף אַחַר שְׁיִכְלָה הַשְּׁמֵן שֶׁהִי וְלֹא בְּשִׁבִיל שְׁדוֹלֵק עַכְשָׁיו פִּינּוּ דְגַם בְּלַעֲדֵי תוֹסַפּוֹ הַשְּׁמֵן הָיָה דוֹלֵק וְהוּלָךְ מִמִּילָא אִם מוֹסִיף שְׁמֵן שְׁיִהְיֶה דוֹלֵק אִף אַחַר שְׁבֵת וּבְמָה שְׁיִהְיֶה קוֹדֵם לְכֵן הִי' כְּדִי לְהַדְּלִיק כָּל יוֹם הַשְּׁבֵת ג"כ אֵינּוּ חֲזִיב וְשׁוּינ שְׁנֵי הַדִּינִים בְּבְרִינִיתָא הֵן בְּנוֹתָן שְׁמֵן וְהֵן בְּמִסְתַּפֵּק לְחִיּוּב דוֹקָא אִם עֲשֶׂה פְעוּלַת הַהַדְּלִיקָה וְהַכַּבּוּי בְּשֵׁבֵת אוּלָם מ"מ צ"ע לְמָה ל"ה מִבְּעִיר פִּינּוּ דְהַחֲוִשׁ יַעִיד דְמִבְּעִיר שְׁמֵן הַנּוֹסֵף כְּמוֹ שְׁמֵן שְׁיִהְיֶה שְׁנֵיהֶם מִבְּעִירִין בְּשֵׁבֵת וְיִתְחַזִּיב אִף אִם הָיָה דוֹלֵק בְּלַעֲדֵי תוֹסַפּוֹת מִשָּׂא"כ בְּמִסְתַּפֵּק וְדֵאֵי דְאֵינּוּ חֲזִיב אִם נִשְׂאָר עַכ"פ שְׁמֵן שְׁיִהְיֶה דוֹלֵק כָּל יוֹם הַשְּׁבֵת וְצ"ע.

וּקְצַת יֵשׁ לְהַעִיר ע"ד תוֹס' דְמִסְתַּפֵּק א"ח מִמֶּשׁ רַק דְנִרְאָה כְּיַבּוּי מִש"ס פְּסָחִים (דף י"א) דְפָרִיךְ וְכָל הֵיכָא דְלֹא בְּדִיל מִינֵי' מִי גְזַר ר"י וְהַתְנֵן לֹא יִקּוּב כו' ור"י מִתִּיר וּמֵאֵי פְרִיךְ דְלִמָּא לְכֹף מִתִּיר ר"י דְאִף אִם יִשְׁפַח וְיִסְתַּפֵּק מִהַשְּׁמֵן שְׁבִשְׁפּוֹפֶרֶת לֹא יִתְחַזִּיב וְלֹא יַעֲשֶׂה רַק אִיסוּר דְרַבָּנָן מִשָּׂא"כ בְּחֲזִיץ יַעֲבֹר עַל דְּאוּרֵינִיתָא לְכֹף גְזַר ר' הוּדָא אוּלָם לִמ"ש

הצל"ח שם פנין דר"י אומר ובי"ד שחרית היינו רק עד ד' שעות וגזר אף על זמן איסור מדרבנן אתי שפיר פירכת הש"ס.

ומינשב קצת קושית תוס' ישני' יומא (דף ל"ד) בקא דפריד ש"ס פסחים שם ע"ב ור"י מ"ש גבי חמץ דגזר ומ"ש גבי קרצוף דלא גזר הא בקרצוף אף אם יבא לידי קירוד לא יעבור רק על איסור דרבנן דאינו מתפנין.

ולמ"ש אתי שפיר דע"כ סובר הש"ס דבחמץ גזר ר' יהודא אף על זמן דרבנן: סי' כ קי"ל מצות לאו להנות נתנו ולכך המנדר הנא' מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצנה וכתב בש"ע (סי' תקפ"ט) דוקא שתקע מאליו להוציא אכל אם אמר לו המנדר תקע והוציאני אסור וזה מדברי הר"ן ר"ה משום דשליחותי קעביד וכמו בקרבנות אי שלוחי דידן ניהו אסור לגבי מנדר הנאה ובס' שעה"מ הקשה על הש"ע דהא בטויו"ד (סרכ"א) מבואר דמלמדו מקרא ומדרש לדעת הרא"ש אף אם אומר לו שילמדנו דעד פאן לא אסור למעבד שליחותו רק בצריד דעת ושליחות כמו קרבן והפרכת תרומה אכל להחזיר אבדה וללמדו מדרש דאין צריד דעת ושליחות אף אם מצנה לעשות מותר וכן הביא הרמ"א ביו"ד שם דעת המתירין ולמה סתם באו"ח המחבר דבשליחותו אסור.

ובנדאי לא נעלם מבעל השעה"מ דיש לחלק דלגבי תקיעת שופר בעינן פונת המשמיעו ועיין מ"ש אאמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני ר"ה (סי' ה'). אולם דעת השעה"מ אף דבעינן פונת המשמיעו לכונן להוציא מ"מ פנין דלא בעינן שליחות ממש רק ששניהם יכוננו לצאת לא הוי בזה פעושה שליחותו וכיון דלגבי מצנה כמו החזרת אבידה וללמדו מקרא ומדרש מותר אף אם אמר לו מהראוי לומר דגם בתק"ש יהי רשאי: וזה רבות בשנים בימי חורפי אמרתי דאפשר לבאר בזה פונת בעל המאור מס' ר"ה שכ' הא דמנדר הנאה מחברו מותר לתקוע לו בשופר של מצנה דוק בשופר של ר"ה שמצתו מן התור' אכל בחצוצרות בתענית לא וכ' עוד והמנדר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצנה לאפוקי גמיעת מים דלא שרי.

ויש לדקדק בדבריו דמסים דגמיעת מים אסור הא אף תקיעה דתענית אסור לתקוע בו ובספר שעה"מ הקשה עליו חזא דהא מבואר בבעה"מ מס' סופה דהא דאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטלו פשר פנין דאית לי' ביטול ומצנה לאו ליהנות ניתנו וכשר ביום שני דלא בעינן לכם והוא אינו מתפנין לזפות ומבואר מדבריו דאפי' ביו"ט ב' דדבריהם ס"ל דמצות ללה"נ ועוד הא מבואר בפ' בפל מערבין בעירוב דהוי מצנה ללה"נ אף דלא הוי רק מצנה דרבנן והעלה השעה"מ דע"כ לא כתב הבעה"מ דבתקיעה דרבנן מצנה ליהנות ניתנה אלא לגבי תק"ש דס"ל דאיכא הנאה בשמיעת הקול וכדמשמע מהרמב"ם ז"ל ובפ"ח (סי' תקפ"ו) משום הכי דוקא בתקיע' דר"ה שהוא מה"ת אמרינן מצנה ללה"נ אע"ג דאיכא הנאת הגוף בהדי המצנה אכל בתקיעות דרבנן פנין דאיכא הנאת הגוף לא שרי ליה מצנה דרבנן אכל בלולב וכדומה דליכא הנאת הגוף ונדאי אף במצנה דרבנן אמרינן מצנה ללה"נ ודבריו לא נהירא דע"כ לא מצינו דהוי הנאה בשמיעת הקול רק התקוע בעצמו שמתנאה אכל השומע מחבירו לא מצינו שהשמיעה יתנה הנאת הגוף והבעה"מ כתב דבריו על המנדר הנאה מחבירו דאסור לתקוע לו תקיעה דרבנן ובזה ליכא שום הנאה: ולמ"ש י"ל דכונת בעה"מ פנין דקתני וסתם מותר לתקוע לו

היינו לצרפו בלבד ובשליחותו אף דמצנה עליו לתקנע לו מותר והיינו דסובר פדעת
הרא"ש דבדבר דלא בעי שליחות מותר אף לעשות בשליחותו כמו בלימוד מדרש אולם
זה דוקא במקום מצנה בטיל הנאה דעושה שליחותו אבל ודאי בדבר דליפא מצנה כלל
אסור לעשות לו שליחות אם מן דהנאה ממנו וכן מבואר להד"ל ברשב"א נדרים (דף
ל"ד) וכ' דבמלמדו מקרא לא אסרינו משום דשליחותי קעביד משום דלא חשבינו לי'
במקום מצנה בשליחותי' אלא במה שצריף דעת פתרומי' אבל במה שאין צריף דעת לאו
בשליחותי' קעביד אלא מדעתא דנפשי' קעביד אבל היכ' דצריף דעת אע"פ שיש מצנה
בדבר ובמצנה קא עסיק אפ"ה אסור משום דשליחותיה לאו מצנה הוא ונמצא מהנהו
ושלא במקום מצנה כל שליחות אסור דהא מהנהו פשעושה או שהולך בשליחותו עכ"ד
ועיין ש"ף יו"ד (סי' רכ"א ס"ק י"ד) ולכך סובר הבעה"מ דוקא תקיעות דארזיית' פיון
דמה"ת מצנה הוא אף דאית לי' הנאה שעושה שליחותו אם מצנה עליו שיתקע להוציא
מ"מ הוי פשעושה מדעתא דנפשיה פיון דמצנה קעביד משא"כ בתקיעות דרפנו פיון דמן
התורה אין פאן מצנה ולגבי דבר הרשות אסור לעשות בשליחותו דמהנהו במה שעושה
שליחותו וכיון דמה"ת אין פאן מצנה אסור לעשות בשליחותו ואף דגם במצנה דרפנו
מצנה ללה"נ מ"מ פיון דכאן יש הנאת הגוף במה שעושה שליחותו בדבר הרשות מה"ת
אסור לתקנע לו אבל ודאי שלא בשליחותו מותר אף במצנה דרפנו ולכך לגבי מן דר
הנאה משופר אין איסור בשום תקיעה דמצנה אף בתקיעה דרפנו ולא כ' רק לאפוקי
גמיעה: ואם יצא בדיעבד פשאמר לו המן דר תקע והוציאני כ' הפ"ח דמסתבר' דיצא בו
אע"פ שעובר על לא יחל דברו שנהנה מחברו.

ולכאורה יש לדון כמו לס"ד דמצנה לה"נ ואמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא וכ'
הרמב"ן והרשב"א יבמות (דף ק"ג) והריטב"א והט"א ר"ה או מטעם דהוי מצנה הבאה
בעבירה או מטעם פיון דע"י שנאמר דיצא יתעבד העבירה אמרינו דלא יצא כדי שלא
יעבור וא"כ היכא דהוי הנאת הגוף בהדי המצנ' נאמר דלא יצא דהוי מצנה הבאה בעבירה'
ואף אם נאמר פיון דאין המצנה העבירה רק הנאה שיש לו בכה"ג פיון דהי' יכול לעשות
המצנה בלא העבירה לא פסלינו משום מהב"ע וכמ"ש בזה לעיל או"ח (סי' ט') דבכה"ג
אף שהעבירה נעשה בשעת עשיית המצנה מ"מ פיון דאין גוף המצנה העבירה רק מצד
אחר לא פסלינו משום העבירה המצנה ומה"ט אם עבר והניח תפלה של ראש קודם של
יד יצא וכמו פן אם היזה על המן דר הנאה ממנו בימות החמה לא אמרינו דלא יצא וכמ"ש
אאמ"ו ז"ל בדברי חיים דיני ר"ה (סי' ג') לדעת הפלפו דמן דר הנאה משופר דאסור הוא
בעצמו לתקנע מטעם דנהנה מן התקיעה ובכ"ז בדיעבד יצא וה"נ אין איסור דעושה
שליחותו גורע המצנה פיון דהי' יכול לתקנע לו בלי עשיית שליחותו אולם מ"מ יש
להבין הא אם נאמר דלא יצא מתקן האיסור דהוי כלא עשה שליחותו פיון דהוא לא צינה
לו שיתקע לשורר ולזמר בדבר הרשות רק שע"ז יהי' יוצא ידי חובתו ואם נאמר דלא
יצא הוי כלא עשה שליחותו ולא נהנה כלל במה דעשה רצונו ואולי פיון דמ"מ הוא עשה
שליחותו ואף אם נאמר דלא יצא הא מ"מ הוא מילא רצונו ותקע לו בכונ' להוציא הוי
עבירה דלא יחל בין כף ובין כף ומשום מהב"ע לא מפסל כמ"ש פיון דאפשר לצאת בלא
עבירה: ועיין מ"מ (פ"א משופר) שכתב דטעם שנתן הרמב"ם דתקע בשופר הגזול דיצא
שאין המצנה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו השומע יצא ואין בקול

דין גזל דהיינו לחלק בין לולב ומצה דאי אפשר לצאת בהן אלא בנגיעת גופן אבל בשופר
פינון שהשומע אף אם אינו נוגע בו פלל יצא לקד אף התוקע יצא ובאמת אינו מוכן דהא
סוף סוף הוי מהב"ע דמשמש בדבר שאינו שלו והוי התקיעה בעבירה ולכן באמת דעת
האור"ז והרא"ש והריטב"א דאינו יוצא מטעם מהב"ע: ואם נאמר דהרמב"ם סובר פדעת
בעה"ת המוכא באורחות חיים דיני לולב הבאתי לעיל בדינים שקודם דיני שבת (סי'
ז') דאם נוטל של חבירו בע"כ פדי לצאת בו ולא נתפנין לגזולו אלא להחזירו לו מיד
לאחר שיצא בו יוצא בו דשואל שלא מדעת לא הוי פגזלן עי"ש שפיארתי בזה סברת
הפנ"י ריש פ' לולב הגזול דביו"ט שני מתוך שיוצא בשואל יוצא בגזול פינון דיכול ליקח
לשם שאלה ולא בעינין לך יוצא בו פן יוצא אף בגזול פינון דאינו צריך לגזול ממש
וא"כ ה"נ פינון דאין גזל בקול והי' יכול לצאת אף אם לא יגזול רק שיקח ע"מ להחזיר
לקד אף אם עבר וגזל ג"כ יצא אולם מדכתב הרמב"ם אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו
משמע דלא אתי עלה מטעם דיהי' רשאי ליטול של חבירו בע"כ ובאמת יש להבין לדעת
בעה"ת לדין דמצנה ללה"נ אמאי בשופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא יהי'
רשאי אף לכתחלה לתקוע בו ואף דאסור לכתחלה לשמש בהקדש אף דקול אין בו משום
מעילה מ"מ לכתחלה אסור לתקוע בו היינו תקיעה של רשות אבל תקיעה דמצנה כמו
דרשאי ליטול לולב של חבירו ביו"ט ב' אף בע"כ של חבירו פינון דאינו נוטל לגזול רק
להחזיר מיד אחר שיצא בו כמו כן יהי' רשאי ליקח משל הקדש דלא מצינו יפוי פח לשל
הקדש יותר מחולין אדרבא מזיק הקדש פטור רק הזיד במעיל' דבמיתה ובשוגג חייב
קרבו מעילה על שנהנה מן ההקדש בזה חמור הקדש מהדיוט אבל כל שלגבי הקדש א"ב
תורת גזל ושואל שלמ"ד אמאי יהי' אסור בשל הקדש ועי' כנה"ג יו"ד (סכ"ט) ובהגהות
מל"מ (פ"ה מאישות) דלענין דמצנה ללה"נ הוא אף לכתחלה ודלא כלח"מ עי"ש וא"כ
יהי' רשאי לתקוע אף לכתחלה בשופר של הקדש תקיעה דמצנה לדעת בעה"ת וצריך
לדחוק בזה: ובקושיות השעה"מ על הש"ע נראה להמבואר חידושי רשב"א ה"ל כשיש
מצנה בדבר כגון לבקרו או ללמדו אעפ"י שמגיע הנאה בבקורו מותר ואף מחזיר לו
אבידתו אעפ"י שהנאה בא מזה לזה ממש משום דחשבינן ליה כמתעסק בדנפשיה ונמצא
זה נהנה ממילא ועוד דלא חשבינן ליה כמהנה פינון שיש מצנה בדבר הרבה אנשים יש
שיחזירו ואם לא יחזור זה יחזור אחד ואם לא ילמדנו זה יבא אחר וילמוד ואפילו בשנה
אומר להחזיר וילמדו לא אסרינן משום שליחותו קעביד משום דלא חשבינן ליה במקום
מצנה עכ"ל הרי דעיקר הטעם משום דבמצנה דנפשי' עוסק שחייב להחזיר האבידה
וילמדו וכן אף דעושה בשליחותו מ"מ פינון דל"צ שליחות ובמצנה דנפשיה קא עסיק.

ונה הוא במצנה דרמ"א עליו משא"כ לתקוע לחבירו כנראה דאינו מצנה דרמ"א עליו
להוציא לחבירו דלא מצינו דאסור לקבל ש"כ ע"ז וכמבואר בטור (סי' תקפ"ה) דגימגם
על המקבלים ש"כ מטעם ש"כ יו"ט אבל בשביל דמה אני בחנם לא מצינו בזה שיהיה
חייב להוציא לחבירו וא"כ אינו מתעסק במצנה דנפשיה ורק מטעם מצנה לאו ליהנות
אתינן ליה דלא יהיה הנאה לגבי המנדר פינון דאין פאן רק הנאות מצנה ולקד אסור
לעשות בשליחותו דחשיב כמהנה ועיין שעה"מ וט"א שהקשו לס"ד דר"י דמצנה לה"נ
פיצד יפרנס המתנינו דנדרים דמלמדו ולדברי רשב"א א"ש דכיון דעוסק במצנה דנפשיה
לא איכפת לן בהנאת חבירו ועי"מ"ש מכבר בהגהותי בד"ח דיני ר"ה (סי' ד) ודיני לולב

(סי' ה): סי' כ"א בדבר שהעלה בס' דברי חיים אאמ"ו ו"ל דיני לולב (סי' א') דהמקבל אתרוג מחבירו במתנה ע"מ להחזיר צריף שיהיה לו זכות וקניה שיהיה בידו לתת גם לאחר במעמלה"ח דאל"כ לית ליה ביה זכיה ונהביא שמצא פן אח"כ בסדר דרף חיים מרבינו הגדול בעל חנות דעת.

התעורר פבוד ידידי הרב מוהר"ר שמואל העליר מעה"ק צפת ת"ו וכתב אלי בארובה לצדד לזכות ההמון שאינם נזקרים בזה ונהיה לי בזה עמו מו"מ של הלכה ולמלאות רצונו אציגה נא בזה פל דבריו ונ"ל באתי להגיד פי מר ותורתו חביב אלי ואני מחבב מאד ספרי מר אביו ו"ל דברי חיים ודברי משפט מזקינו הגאון ו"ל פי הטה סברות ישרות לאמיתה של תורה וניכר פי למדו תורה לשמה ואשר למדתי בחוה"מ מתוך טרדתי במס' סופה (דף ל"ה) בתוס' ד"ה לפי שאין בו היתר אכילה שכתבו שם וי"ל דנדאי לא הנה צריף אלא נחלקו כו' ומקשה המהרש"א דלפ"ז אפתי אפטר לומר דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכיל' ושאני תרומה דמיכתת שיעורי ותירוץ המהרש"א באמת דחוק מאוד דלדבריו פל השקלי וטריא של הש"ס הוא הפל בכדי פאטר פבר עמד עליו הרב הגאון מקנטא ו"ל בספרו זית רענן ואני ביותר קשה לי על דבריו דכתב דלא משפחת חילוק כ"א בטבל דאין היתר אכילה ואית ביה דין ממון וכיון דטבל אסור משום שנותפות תו ליכא נ"מ הא איכא נ"מ בטבל ביד פהו דליכא שנותפות וזה קושיא גדולה וראיתי בס' זית רענן הנז' שמתרץ כיון דמתניתין נקט בכל גוני תרומה טמאה ואיכא לאשכוחי בתרומה טמאה דלית בה מיכתת שיעורא כגון שאמר חוץ מקליפתה החיצונה יע"ש הנה גם שהוא דבר חקמה אבל במחילה מכת"ר פי שגיא' הוא דהא להאי דיעה דנימוח בפנים גבי אתרוג פשר ה"ה גם נתרוקן בפנים פשר דחסרון בפנים לא מקרי חסרון ותו ליכא נ"מ בין למ"ד היתר אכילה או דין ממון וק"ל ובספר דברי חיים מתרץ דזה גופ' קושית הש"ס דהא א"א לומר דאתרוג תרומה טמאה אסור אלא אם נאמר דטבל אסור דהא אמרינן הואיל דאי בעי מיתשל עלי' דהדר לטיבליה והוא נכון מאוד אלא דהוי קשיא לי דהא מבואר פסחים (דף ל"ה) דתרי הואיל לא אמרינן א"כ עדיין נשאר קושית מהרש"א דלמא מאן דבעי דין ממון פשר בטבל ושאני תרומה טמאה דבעינן תרי הואיל דהא גם טבל הוי עכ"פ אסור מטעם שנותפות אלא דאמרינן הואיל שיכול לחלקו למחר ממקו' אחר וכדכ' הרמב"ן.

ומצאתי בס' שער המלה בפ"ז מה' חמץ דמדייק שם בדבר שהוא בידו אמרינן תרי הואיל ותו לא קשה. והוי קשיא לי תו דהא מפונש בתוס' דהאי דמיכתת שיעורא עדיף טפי למימר משום לאסור גם בשאר ימי החג ולפי סברת דברי חיים הנז' מאי מקשה התוס' להגמרא למימר טעם מיכתת שיעורא הא מיכתת שיעורא אינו אלא אי טבל אסור ובשאר ימי החג דלא בעינן לכם וטבל מותר תו ליכא מיכתת שיעורא ג"כ ורציתי לדחוק ולומר פי עיקר קושית התו' הוא משום ערלה דעיקר פלוגתיהו דר"ח ור"א עלה קאי ותרומה טמאה אגב גררא נקטי' התוס' וזה דוחק.

שוב אמרתי דזה לא קשה כלל דהא המשנה דנקיט תרומה טמאה בכל גונוי נקט בין ביד ישראל בין ביד פהו כמפונש בשו"ת הרשב"א ח"ד (סר"ב) ותרום' ביד פהו הוי שפיר מיכתת שיעור' דליכ' למימר הואיל אי בעי מיתשל ולזה שפיר מדויק לישנא דתוס'.

דמקשה על עיקר מחלוקת דר"ח ור"א שהוא לגבי ערלה לימא טעמא דמיכתת שיעור' וממילא יהיה נ"מ גם בתרומה טמאה פשהוא ביד פהו וכו' דייק שם לשון התוס' ונכון וק"ל.

ברם מה שראיתי שמה שנוטה להחמיר ביום א' במעמלה"ח דבעינן שיתן ע"מ שיכול המקבל ליתן לאחרים זה דבר שא"א לקיימו פלל ואני בעצמי שאני קונה אתרוג בסוף רב וכשאני נותן לא' אני חרד עליו שיהיה נוגע ואינו נוגע וליפק בהגבהה לבד מכ"ש שלא ליתן לאחרים וכן כל העולם אין נוהגים זה וראיתי שמביא גם זה בשם הסידור מבעל חו"ד ומצאתי בספרו נחלת יעקב בח"ב (דף כ"א) בחי' סנפה שכ' פו באנרף אבל לפע"ד לא נראה דבריו בראש מה שנראה מפל המשך דבריו דבאתרוג בעינן דין ממון שיכול למכרה ליהנות בו בפרוטה וע"ז בנה יסודו הוא יסוד נופל ואישתמיט מינן' דאין הלכה כמ"ד דבעינן דין ממון כמבואר ברמב"ם ה' בפורים מובא בגליון הש"ס לאמת דבעינן שיהיה שלו אבל דין ממון לא בעינן והם שני דברים וגם מה שכתב שדברי הרשב"א בתשו' סותר לדבריו בחי' סנפה וע"ז בנה יסודו תמהתי מאוד מי לא ידע אשר חידושי מס' סנפה אשר ברשב"א אינו מהרשב"א אלא מהריטב"א ובאמת מחולקים המה כמו שמחולק הר"ן נדרים עם הרשב"א בזה כמבואר במחנה אפרים הל' זכ"ל (סי' ח) וכן משמע להדיא מתוס' סנפה (דף מ"א ע"ב) ד"ה ואם לאו שכ' ומה שלא החזירו ר"י לר"ג אלא נתנו לראב"א כו' דעתו של ר"ג הי' שיצאו פולם ואח"כ יחזירו וכן כתב הרא"ש שם והיינו דקשיא להו הא לא יצאו האחרים אם לא החזיר הא' להבעלי' ומ"ש הש"ע (סי' תרנ"ח) דיכול ליתנו לאחר ששיצא דהיינו דהבעלים רצונם פה ואם לאו לא יצאו האחרים והוא משו"ת הרשב"א (סי' אלף) וכן מבואר שם להדיא למדקדק בדבריו ול"ק מידי מה שמקשה היד אפרים למה הטור לא הביא דעת הרא"ש דמשמע דפליגי בזה על הרשב"א פי באמת לא פליגי דמאי דמותר היינו בגוונא דר"ג דהיו בספינה ואין להם אתרוג אחר דגם בסתמא ידעינן שפך דעתו של ר"ג או דפי' פך להדיא וכן בח"מ (סי' רמ"א) גבי מתנה עמלה"ח כ' שם שצריך להחזיר מיד והיינו שגם אצלו לא ישהה פלל מכ"ש שלא ליתנו לאחרים וכן ראיתי בפ"מ (סי' תרנ"ח) דייק הכי מתי' מיד וכן משמע להדיא משו"ת מהרשד"ם או"ח (סי' כ"א) דאם א' נתן לאחר בלא דעת בעלים לא יצא אלא הא' יוצא ומחזיר לבעליו מפל הנז' משמע להדיא שהא' יוצא גם שנתנו שלא לתנו לאחרים ואינו ענין פלל לאיסור הנאה למאן דס"ל דלאו דידיה דאיסור הנאה שאני מה שא"כ במתנה עמלה"ח הוא שלו ממש כ"ז שהוא בידו וקונה אותו לזכות בו ולברך גם שמצות לאו ליהנות ניתנו פינן דלא רביע עליו איסור אכילה והנאה הוי שלכם וכן נראה להדיא מגמרא ב"ב (דקל"ז) אלא הכא אי מפיק לא נפיק בה למאי יתבה גיהליה אלא מפק דכ"ע לא פליגי דנפיק ביה ופירש"י שם שהרי אין בו פירות אחרות והגוף אינו יכול למפוך ולאכול ולא ניתן לראשון אלא לקיים בו מצות נטילה ולכם קרינן בו עכ"ל הרי להדיא כמו שכתבתי ונהרי היתר אכילה לכ"ע בעינן ובזה וכן פל מתנה עמלה"ח הא א"א לו לאכול והאיה יוצא בו אלא היתר אכילה דאמרי' לאפוקי איסור פגון ערלה אבל זה שמצד אחר בא לו שאינו יכול לאכלה או למכרה הוי שפיר לכם וכן פשטא דלישנא דרבא דקאמר נטלו ויצא בו והחזירו יצא משמע הכי וחלילה לי ואיני פדאי לחלוק אבל שגם הוא לא החליט אלא כתב לכאורה נ' וגם למצוא זכות במה שפל העולם לא נהגו

פן פתבתי זה דברי אוה"נ הדוש"ת בלונ"ח הק' שמואל העליר וזאת תשובתי האירו נגד עיני אמרותיו היקרים בדברי תורה הערוכים למולי מיום כ"ה תשרי.

האנמנם קשה לגבר פמוני היום חלוש ומעונה ביסורים שיש בהם ביטול תורה בעוה"ר ומטרד מכל צד לבא בארנפה בפתובים בכ"ז אהבה דוחקת בפרט יען שהוא בדבר הנוגע להלכה במה שיש לגמגם בהחומר שהחמיר רבינו הגדול בעל חו"ד באתרוג פשוטה בו במתנה עמלה"ח שצריך שיהיה להזוכה זכות שיכול להקנות ג"כ לאחר במתנה עמלה"ח ודכירנא פד הוינא טליא עת של"ה עדיין בעולם הסדור דרף חיים ואמ"ו ו"ל חידוש מדעתו דין זה ודבר אז עם מןפלגי תורה בזה וכאשר העלה בספרו דברי חיים לכן אני לעצמי מאוד אני זהיר בדבר שלא לחלוק ח"ו על רבותי: הפעם כאשר התעורר מעכ"ת על זה אשיחה ואדברה: מ"ש מעכ"ת דע"ז בנה בעל חו"ד יסודו דבאתרוג בעינן דין ממון שיכול למכרו ולהנות בו פרוטה והוא יסוד נופל ואישתמיט מניה דאין הלכה כמ"ד דבעינן דין ממון כמבואר רמב"ם הלכ' בפורים ואמת דבעינן שיהיה שלו אבל דין ממון ל"ב והם ב' דברים.

מחול לא ע"כ דדבר גדולות על מאור עינינו הגאון מליסא דאשתמט מיניה קדא אף אם יתבינ' לי למכ"ת דלדעת רמב"ם ל"ב שיהיה לו איזה זכות באתרוג ודין ממון ממה דס"ל דיוצא באתרוג של מע"ש הא יש חולקין ע"ז וגם בדעת רמב"ם סובר פן הר"י קורקוס והכ"מ ודעת הלח"מ (פ"ו) מחמץ בדעת רמב"ם דפוסק דמע"ש ממון בעלים הוא בירושלם.

והר"ן כ"כ פ' לולב הגזול כ' במתניתין דאתיא פרבון דמע"ש ממון בעלים. וכ"כ בס' מחנה אפרים בהגהותיו על הרמב"ם דבירושלם ממון הדיוט הוא ועיין שעה"מ הל' חמץ וצל"ח פסחים דדעתם דלרמב"ם לקף יוצא במע"ש מטעם הואיל.

אלא אף לדעת הר"ק דסגי בהיתר אכילה הא ודאי לכ"ע צריך שיהיה לו עכ"פ איזה זכות יותר מלאחרים דשלו בעינן ואם הגביה אתרוג של הפקר ולא נתפנין לזכות בו אף דיש היתר אכילה מ"מ לאו שלו הוא לכ"ע כמבוא' מתוס' סנפה (דף ל"א) ועי"ש בכפ"ת ונדקא במע"ש בירושלם אף דהוי ממון גבוה מ"מ יש לבעלים זכות בו יותר מלאחרים דאין אחרים יכולין לחטוף ממנו והבעלים זכו משולחן גבוה לאכול בירושלם לקף יוצא מטעם היתר אכילה לבד פנין דעכ"פ יש להם זכות זה ומה"ט השגתי בהגהותי בדברי חיים דיני לולב (סי' ב') על ספר אבני מילואים מבעל קצוה"ח (סי' כ"ח ס"ק ג') דכ' על מ"ש המג"א (סי' תרל"ז) דאף אם גזל עפו"ם מותר מ"מ ל"ה לכם לענין אתרוג וכתב הוא דלדעת רמב"ם דתליא בהיתר אכילה שפיר נפיק ביה ולא כן הוא פנין דלית ליה זכות יותר מלאחרים לא סגי בהיתר אכילה והוי כשל הפקר ולדעת ס' היראים שבמג"א הנז' דל"ה לכם הוא או משום דכל אחד יכול ליקח ממנו פנין דלא בא לידו מדעת בעלים או למ"ש במ"א דעכ"פ העפוי"ם הבעלים הראשונים שגזל מאתם בכחם לחטוף ממנו ואין תורת גזלן ע"ז פנין דלא הקנו לו ובגזילה בא לידו לקף ל"ה לכם פנין דיש שיור זכות לאחרים משא"כ במע"ש דעכ"פ אסור לאחרים לגזול ממנו ועיין רמב"ם (פ"ג הי"ב) ממע"ש שכ' כפר בארנו שמע"ש ממון גבוה הוא לפיכך אנו אומרים שהגונב מע"ש אינו משלם תשלומי פסל והגוזלו אינו משלם חומש ומשמע דקרן עכ"פ משלם

וכן כ' להדיא הרדב"ז בספר יקר תפארת שם וז"ל דבכל הני רעהו פתיב ולא הקדש אכל הקרן משלם דממון שיש לו תובעין הוא עכ"ל [ויש להעיר מדברי ירושלמי (פ"א) דמע"ש דאיתא שם הגונב מע"ש בהמה של חבירו אם היה קנים מחזירו לו בעינו אכלו מה שאכל אכל ועי"ש במפרש דאינו חייב בתשלומין לבעלים דממון גבוה הוא ומ"ש מעשר [אולם עכ"פ פשהוא בעינא חייב להחזיר ומקרי לךם פיון דיש להם איז' זכות וגם הרי אוקמיה רחמנא ברשותו לעגנו פדיה דקרנו מעשרו ומוסיף חומש כמבואר ש"ס ב"ק (דף ס"ט ע"ב) דאע"ג דממון גבוה הוא לעגנו פדיה קריה רחמנא מעשרו ומוסיף חומש.

ולכך י"ל פיון דאוקמיה רחמנא ברשותו וגם לעגנו זכיה יש לו זכות יותר מלגבי כ"ע מקרי לעגנו חלה עריסותיכם ולעגנו אתרוג לךם לדעת הרי"ק וכ"מ בדעת הרמב"ם אכל במקבל אתרוג במתנ' עמל"ה אף דל"ה שום שיור לבעלים הראשונים דתנאי מילתא אחרית' הוא מ"מ פיון דלא יש שום זכות להזוכה מלבד המצוה לצאת בו ל"ה לךם אף דהוי שלו דמה לי אם אסור בהנאה ובאכילה אף דהוי שלו להסוברים פן מ"מ אינו יוצא בו ול"ה לךם פיון דלא יש לו תוספת דבר על אחרים וצד זכות אף דאין אחרים יכולין לגזול ממנו מ"מ פיון דל"ה כלל דין ממון לו לאו שם לךם הוא ומה לי אם הדבר מותר בעצם באכילה ובהנאה אם לא יש לו שום תועלת מן ממון זה רק למצוה ומצות לאו ליהנות הוא ובעיניו שיהי' שלו לאינה דבר מלבד המצוה.

ומה שכתב מעלת כבודו נ"י מתוספות סנפה דכתב ומה שלא החזירו ר"י לר"ג אלא נתנו לראב"ע כו' דעתו של ר"ג הי' שייצאו כולם ואח"כ יחזירו ונהיינו הא לא יצאו האחרים אם לא החזיר הוא לבעלים.

לא אדע דלמא פנונת תוס' להקשות הא ר"י לא החזיר לר"ג ולא קנים התנאי לקך כ' דדעתו הי' שייצאו כולם ואח"כ יחזירו ונהאחרון קנים התנאי להקנות לר"ג בהחזרה. וזאת פנונת התוס' בקושיתם דהא ר"י לא קנים התנאי דלא החזירו וכן מבואר בתוס' קידושין (דף ו') וע"ז תירצו דכך הי' דעתו.

אבל לעולם י"ל דעכ"פ צריך שיהיה לו להזוכה שום זכות ושימוש ועיינתי בדברי תשובו' רשב"א (סי' אלה) ולא ראיתי שום הכרח דבעיני דוקא רצוי הבעלים לתת לאחר ואפשר אם התנו שלא יתן לאחר סובר באמת דא"י דל"ה שלו ואף דכ' וכאלו לא נתנו בפירוש אלא לצאת בו בלבד אלא שאם ירצה גם הוא נותנו לאחר ואחר לאחר ובלבד שיחזיר לבעלים הראשונים אין הפנונה דאם נתנו בפירוש אלא לצאת בו בלבד דיוצא דבאמת י"ל אם אין לו זכות לתת לאחר גם הוא א"י רק דאין הפנונה רק שאחד יהיה יוצא בו ולא שנים וא"כ באופן זה יש לו זכות פיון דיכול לתת לאחד עכ"פ דעכ"פ לאחד התרצה שייצא בו וזכות זה יכול ליתן לאחר ואחר לקך הוי דין ממון אכל באם מקפיד שלא לתת לאחר בשום אופן אף אם הוא לא יברך בזה י"ל דל"ה שלו כלל ואין שום הוכח' מתוס' ורא"ש ורשב"א די"ל עיקר קושיתם הי' הא ר"י לא קנים התנאי ואיך יוצא במה שר"ע החזירו לר"ג ע"ז כ' דכך הי' התנאי בדכתב הרא"ש דכן הייתה המתנה וע"ז מדקדק ה"ד אפרים דאף דהרשב"א כ' אף באמר בפירוש ע"מ שמתחזירו לי יכול להקנות לאחר ואחר ואחר ונהאחרון יחזיר וכ"כ הריטב"א דמדברי רא"ש נראה

רק בפעולות דר"ג דכן היתה המתנה ומשמע מהסתם צריף שהוא בעצמו יחזיר ויקנו להפעלים.

ומ"ש מכ"ת נ"י מדברי פ"מ שדייק מתקבת מיד דמיד שיצא בו ואעפ"י שהנותן כבר יצא הן בדברי ריטב"א סנפה מבואר להדיא שכ' החזירו יצא פירוש שהחזירו בו ביום בענין שיכול לצאת בו ביום אם עדיין לא יצא באותו יום או למחר דאומדן דעתא הוא שייחזירו לו פדי שיצא בו לכשיצטרף עכ"ל הרי מבואר דלא כפ"מ בתרתי ובל"ס גם הרמ"א שכ' מיד פנונתו ג"כ פשיצטרף ומה"ת נעשה מחלוקת בזה אולם אף אם יהיה הפנונה מיד אין ראיה מזה שלא יהיה איזה זכות להמקבל מלבד המצוה ומ"מ אין מדבריהם שום הוכח' אם נותן באופן רק שהזוכה לבד יברך פנהוג ולא יהיה בכחו לתת לאחר אף אם לא יהיה יד הפל ממשמשין בו רק אחד מ"מ מקפיד המזכה רק לו לבדו בזה י"ל דאינו יוצא פינון דלא יש לו שום זכות רק למצוה ומצוה ללה"נ ול"ה שלו וממילא למ"ש ליפא ראיה מתשובת רשד"ם פמוכן ומ"ש מש"ס ב"ב (קל"ז) ודברי רשב"ם שם אינו ראיה להמבואר ברא"ש שם דאחריו הוי כאמר ע"מ שגם הגוף יהיה שלו בשער שנטלו לצאת בו והוי כמתנה עמלה"ח ע"ש וא"כ אם במעמלה"ח צריף שיהיה לו שום זכיה שיהי' חשיב שלו פדי שיצא בו פן נמי באומר אחריו ועיין קצוה"ח (סי' רמ"א) מה שעמד על דעת הסוברים דצריף הקנאה בהחזרה מהא דאחריו ובמ"ש אאמ"ו ו"ל בספרו ד"ח דיני מתנה (סי' א') נאני הצעיר בהגהותי שם ובמ"ש לעיל דיני או"ח (סי' ח') תל"י אבל לעולם אם במעמ"ל צריף שיהיה לו איזה זכות מלבד לצאת בו פן נמי באומר אחריו: ובד"מ (סי' תרנ"ח) הביא משם ר"י באומר אחריו זה נותן לה ואחריו לפלוני נאכלו או מכרו יצא הראשון דבאחריו יכול למכור.

ובס' פתח הבית דיני מתנה עמלה"ח תמה עליו למה לי' לאשמועין אליביה דרשב"ג הא אף לרבי באחריו יצא דאי לאו דלמפיך יתב ליה למה יתביה ליה והדברים פשוטים דהא לרבי פשמכרו או אכלו נתבטל התנאי נתבטל הזכיה כמ"ש שם הרא"ש להדיא אבל לרשב"ג לא מצד תנאי הוא לכה יכול למכור ואף פשמכרו יצא ודברי ר"י ברורים דדוקא לרשב"ג אבל לרבי נתבטל התנאי פשאכלו או מכרו ונתבטל המתנה וז"פ.

עכ"פ איני רואה ראיה שיתנגד דעת הגאון מליסא. ומה דכ' מעכ"ת נ"י והרי היתר אכילה לא כ"ע בעיני ובזה וכן כל מתנה עמלה"ח הא אי אפשר לו לאכלו אלא היתר אכילה דאמרינו לאפוקי איסור פגון ערלה אבל זה שמצד אחר בא לו שא"י לאכלו או למכרו הוי שפיר לכם.

לא ידעתי לכוון הדברים הא נדאי היתר אכילה די אם אחר יכול לאכלו פמו תרומה דיוצא בו ישאל אם שלו הוא פמבואר תוס' סנפה (דף ל"ה) ועיין פ"מ (סוף סי' תרנ"ח) שכ' פן דהוי היתר אכילה לאחר.

[ומ"ש (סי' תרנ"ט) באוסר ע"ע באכילה פסיל כל זיין מטעם היתר אכילה כבר השגתי עליו בהגהותי בד"ח שם (סוף סי' ב') בדיני לולב] ואין זה ענין למתנה עמלה"ח דהם סברי דעכ"פ שיהיה שלו צריף שיהיה לו בו איזה זכות מלבד המצוה וע"ז דן בס' נח"י

באם יש לו חלופי איסור הנאה דהוי היתר אכילה ודין ממון לאחרי דאינו יוצא בו אף אם איסור הנאה הוי שלו מ"מ פינון דלא יש לו שום תועלת וזכיות ממון לא מקרי לךם ובמתנה עמלה"ח פינון דיש לו איזה זכות להקנות לאחרים וטה"נ זה חשיב לךם ואז לא איכפת לן בהית אכיל' דלא גרע מתרומה ביד ישראל אבל פשאין לו בו זכות ותועלת אחר מלבד המצנה ל"ה שם לךם ובעלים ול"ה שלו: ברם מה שתמה הגאון מליסא יסודו ע"ד הרשב"א בתשובה במנדר הנאה מלולבו דא"י בו וסובר דאיסור הנאה הוי שלו כמ"ש הריטב"א סנפה זה נדאי תימא דדעת הרשב"א דאיסור הנאה כל הרוצה לזכות בו זוכה כמבואר נדרים (דף פ"ה) וביותר ס"פ השותפין דאף ירושה ממיל' לא חל ולא דוקא במנדר הנאה רק אף ערלה ל"ה שלו א"כ אינו ראיה לדינא מדברי הרשב"א וראיתי שם דברים תמוהין בדברי נכדו דרוצ' לחלק בין איסור הנאה לכל ישראל למנדר הנאה דא"י למחות בהרוצה לזכו' לכו' ל"ה שלו משא"כ שאר איסור הנאה רשאי למחות בחבירו שרוצה לזכות ופטומי מילי בעלמא הוא הא עכ"פ גוי אם בא לזכות א"י למחות בו א"כ ל"ה שלו.

אולם ברור דדעת הריטב"א סנפה דלא כהרשב"א ובפרט במנדר הנאה הוי כמו מפקיר ורשות לכ"ע לזכות וכמו שכ' המח"א דאף ה"ן מודה א"כ ליכא שום סמך ראיה מהא דא"י במנדר מלולבו.

ואאמ"ו ז"ל עיקר סמיכתו ממה דא"י לתת לחבירו המנדר ממנו במתנה עמלה"ח וקנושית המח"א דכי יהיב ליה ע"מ להחזיר פינון דמצות לאו ליהנות נתנו אין פאן מהני מאה"נ ומתנה עמלה"ח כה"ג שאינו אלא לצאת בו בלבד אע"פ שחשיב מתנה מ"מ הנאה ליכא.

ומזה הוציא אאמ"ו ז"ל דקנן על דבר שלא יהיה לו שום טוה"נ ממון לא חייב ומתנה עמלה"ח בעינן שיהיה לו הנאות שימוש ובאתרוג דל"ש דבר אחר צריף שיהיה לו זכות עכ"פ לתת לאחר כ"כ בע"מ להחזיר פדי שיחול קנן שלו ע"ז והגאון מליסא כ' דבמנדר הנאה אסור ליתן במתנה בע"מ להחזיר הקנשיא במקומו אם לית לי' שום זכות רק לצאת ומצוה ללה"נ אמאי אסור: ולכאורה יש להביא ראיה דבדבר שאין לו זכות בו ל"ש קנן אף אם מקנה הגוף ממש מדברי תוס' גיטין (דף מ"ג) ד"ה מי בעבד מוכה שחין דצריף קרא דאוכל בתרומה דהוי קנן כספו אף דאינו שונה פלוס וקאמר בש"ס נאי ס"ד עבד שמכרו רבו לקנס מכור מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא והקשו הא אף אם אינו מכור הא מ"מ יכול למכרו פולו לגמרי וכתבו דאעפ"כ אינו מכור דהא אינו שונה פלוס ואינו מוכרו אלא לקנס ועי"ש ברשב"א הרי דדבר שאינו שונה פלוס אף דיש לו תועלת ותקנות הרנוחה לענין קנס מ"מ פינון דקנס הוי דבר שלא בא לעולם לא חל עליו תורת קנן אף אם מקנה לו הגוף בלי שום שיור וא"כ במתנה ע"מ להחזיר אם לא יש לו שום טוה"נ רק שמה דבעלים על מה יחול הקנן אולם יש לחלק דדוקא דבר שאין לו בעצם שום שונה לשום אדם כמו עבד מוכה שחין בזה לא חל קנן וזכ' רק לתועלת היינו הקנס וקנס הוי דשלב"ע אבל דבר שהוא בעצם תועלת ושונה ממון י"ל קנן שיהי' שלו אף דבלתי באפשרות להיות לו שום הנא'.

וְרֵאִיתִי בְּקִצּוֹת הַחֹשֶׁן (סי' רצ"ה ס"ק ד') שֶׁכ' לְדוֹן ע"פ דְּבָרֵי תוֹס' הַנּוֹז' דְּאָף אִם מְכִיר
גּוֹף הַעֶבֶד שְׂאִינוּ מְוַפֵּה שְׁחִין רַק דְּלֹא מְכָרוּ לוֹ רַק כְּשִׁינְגָנוּ אֵינּוּ מְכָר פִּינּוֹן דְּאִינוּ שְׁנוּה
אֶלָּא לְקַנְס וְלִמ"ש יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מְוַפֵּה שְׁחִין דְּאִין לוֹ בְּעֵצָם שׁוּם שׁוּל' רַק לְקַנְס מִשְׁא"כ
בְּעֶבֶד שְׁשׁוּה מְמוֹן וְעֵשָׂאוּ שְׁוֹתָף לְעֵינָן קַנְס וְכֵן הַמְקַנֵּה גּוֹף הַפְּרָה לְעֵינָן כְּפִילָא וְכִמו
שְׁפַתְב שָׁם מִשָּׁם הַרְשָׁב"א לְהַקְשׁוֹת בְּזֶה י"ל דְּחַל הַקְּנָן: וְכֵן נְעִינָן בְּנִידוֹן זֶה מְצָאנוּ
הַדְּבָרִים מְבוֹנְאָרִים בְּש"ס נְדָרִים סוֹף פְּרָק הַשְׁוֹתָפִין בְּעוֹבְדָא דְּהַהוּא גְּבָרָא דְּהִנֵּה לִי בְּרָא
כו' אֶסְרִי לְנִכְסֵי עֲלִי אֶמְרוּ לִי וְאִי הוּאִי ב"ב צוֹרְבָא מְרַבְּנָן מְאִי א"ל לִיקְנֵי הַדִּין וְאִי
הוּאִי ב"ב צוֹרְבָא מְרַבְּנָן לִיקְנֵי לִי מְאִי אֶמְרִי לְפִנְיָא דְּתַיָּא קְנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת הוּא וְכָל קְנֵי
ע"מ לְהַקְנוֹת לֹא קְנֵי וּר"נ אֶמַר קְנֵי דְּהָא סוֹדְרָא קְנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת הוּא וְכָרְשָׁב"א שָׁם
הַקְשָׁה עַל ר"נ וְהָאִיף אֶפְשָׁר לְכוֹן לְקְנוֹת אֵלּוּ הַנְּכָסִים כֹּלָל דְּהָא אֶסְרוֹן עֲלִיו הָאֵב בְּהִנְאָה
וְכִינּוֹן שְׁפֵן הָאִיף הוּא יְכוֹל לְהַקְנוֹתָן לְבָנוּ לְכִי הָיִי צוֹד"ר שְׁאֵם הוּא לֹא קְנָאֵם אִיף יְכוֹל
לְהַקְנוֹתָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהֵינּוּ דְּקָא קְשִׁיָּא לְהוּ לְפִנְיָא דְּתַיָּא וּר"נ דְּאֶמַר דְּקְנֵי ס"ל דְּכִינּוֹן
דְּאִין הֵבֵן קוֹנֵה נְכָסִים אֵלּוּ לְהִנְאָתוֹ כֹּלָל אֶלָּא לְהַקְנוֹתָן לְבָנוּ לֹא נְכָנֵס זֶה בְּכָלֵל אִיסוּרוֹ
כֹּלָל וּמִיָּהוּ קְנֵה לְהַקְנוֹתָן ע"כ"ל וּמְבוֹנְאָר בְּרַמְבָּ"ם הַלְכוֹת נְדָרִים דְּפוֹסֵק כּר"נ הָרִי אָף
דַּע"כ הָאֵב לֹא קְנֵי לְשׁוּם דְּבָר רַק לְהַקְנוֹתָן לְבָנוּ וְע"כ דְּזֶה לֹא חֲשִׁיב הִנְאָה אָף דְּתַלְיָא
בְּיָדוֹ אִם לְהַקְנוֹתָן לְבָנוּ וְלְקַנְס הַתְּנָאִי אוֹ לֹא מ"מ לֹא יֵשׁ לוֹ שׁוּם טוֹה"נ פִּינּוֹן דְּאֵם לֹא
יְקַנֵּה לְבָנוּ אִתְּכ"פ לֹא קְנֵי גַם הוּא דְּאֵם גַּם זֶה חֲשִׁיב הִנְאָה הִי אֶסוּר בְּמִנְדָּר הִנְאָה וְע"כ
דְּלֹא יֵשׁ לוֹ שׁוּם תּוֹעֵלַת מְזַכֵּיתוֹ וְחַל הַקְּנָן וְהֵינּוּ פִּינּוֹן דְּהַדְּבָר בְּעֵצָם שְׁנוּה מְמוֹן אֵינּוּ דוּמ'
לְדְּבָרֵי תוֹס' גִּיטִין הַנּוֹז' וְכֵן קִי"ל בְּאַמַּת בַּח"מ (סי' קצ"ה) בְּסוֹדְרָא דְּאִי תְּפִיס לִי לֹא מְתַפֵּס
הָרִי דְּנִקְרָא שָׁם קְנָנָן וְאִם נֹאמַר דְּקְנָנָן אֶתְרוּג בְּמַתְנֵה ע"מ לְהַחֲזִיר הָיִי ג"כ כְּמוֹ קְנֵי ע"מ
לְהַקְנוֹת לְדַעַת הָרֹא"ש וְהַרְשָׁב"א וְהַרִיטְבָּ"א דְּצָרִיף לְהַקְנוֹת בְּהַחֲזָרָה וְלֹא יוֹעִיל שְׁיִהְיֶה
שְׁלוֹ עַד שְׁיִצְא בּוֹ דְּזֶה הָיִי קְנָנָן פְּיִרוֹת פִּינּוֹן דְּהָיִי רַק קְנָנָן לְזִמְן וְע"כ דְּקוֹנֵה לְחַלוֹטִין לְכ"ד
רַק תְּנָאִי מִקְלֵתָא אֶתְרִיתָא הוּא וְצָרִיף לְהַקְנוֹת בְּהַחֲזָרָה וְאִם נֹאמַר דְּכִינּוֹן דְּחַל הַקְּנָנָן נִקְרָא
שָׁם בְּעֵלִים וְהָיִי לְכֵם אָף דְּלֹא יְהִי לוֹ שׁוּם תּוֹעֵלַת מְמַתְנָתוֹ א"כ לְמָה בְּמִנְדָּר הִנְאָה מְחַבְּרִו
אֶסוּר לִיתָן לוֹ בְּמַתְנֵי ע"מ לְהַחֲזִיר הָא יֵשׁ לוֹ שָׁם בְּעֵלִים אִם קוֹנֵה ע"מ לְהַקְנוֹת וְזֶה מְוַתֵּר
בְּמִנְדָּר הִנְאָה וְהִתֵּר אֶכִּילָה סְגִי בְּמָה דְּמוֹתֵר בְּאֶכִּילָה לְאַחֲרִים כְּנ"ל וְדִין מְמוֹן לֹא בְּעִי
א"ו דְּלַעֲנָן שְׁיַחֲשֵׁב לְכֵם בְּעֵינָן שְׁיִהְיֶה לוֹ אֵיזָה זְכוּת.

וְעִי"ש בְּר"ן לְדַעַת פּוּמְבְּדִיתָאִי דְּקְנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת לֹא קְנֵי כְּתַב אַע"ג דְּמַעַמ"לֵה שְׁמָה
מַתְנֵה הַתָּם שְׂאֵנִי הָרִי הוּא זוֹכָה בָּהּ לְשַׁעֲתוֹ וּמְשַׁתְּמֵשׁ מִמֶּנּוּ אֶבֶל הֶכָּא דְּלֹא אֶקְנֵי לִיָּה
לְבָרְיָה פִי הֵיכִי דְּלִינְפִי בְּהוּ כֹּלָל לֹא קְנֵי מְבוֹנְאָר דְּלְפִנְיָא דְּתַיָּא קְנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת ל"ק רַק
מַעַמ"ל"ה יֵשׁ לוֹ זְכוּת לְהַשְׁתְּמֵשׁ וְכָר"ן וְרַשָּׁב"א וְרֹא"ש שָׁם נִרְאָה דְּלֹא קִי"ל כּר"נ כְּפִנְרָאָה
לְדַעַתָּם קְנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת ל"ק וְהָא דְּסוֹדְרָא אִי תְּפִיס לֹא מְתַפֵּס לְדַעַתָּם קְנָנָן חֲלִיפִין עֵנָן
אַחַר הוּא דְּאִינוּ מְדִין קְנָנָן וְכִמוֹ שְׁתַּמָּה שָׁם הַרְשָׁב"א עַל רַב אֲשִׁי דְּקוֹנִין בְּכָלִי אַע"פ
שְׁאִין בּוֹ שְׁנוּה פְּרוּטָה עִי"ש וְלְדַעַתָּם שׁוּב י"ל דְּכָל קְנָנָן שְׁאִין לְזוֹכָה בּוֹ צַד זְכוּת בְּדְּבָר
וְאֵיזָה שְׁמִיּוּשׁ לֹא מְהַנִּי וּמְמִילָא בְּאַתְרוּג לֹא הָיִי לְכֵם.

וּבְש"ע יו"ד (סי' רכ"ג) פּוֹסֵק פְּדַעַת הַרְמָב"ם דְּבָן הֵבֵן זָכָה וְעִי"ש שְׁ"ף (ס"ק ג) שְׁהִבִּיא
דַּעַת הָרֹא"ש וְהָר"ן דְּל"ק וְלְדַרְכֵינוּ תְּלִיא דִין זֶה בְּאַתְרוּג אִם לֹא יֵשׁ לוֹ שׁוּם טוֹה"נ וְזָכָה
רַק לְצִאָת בּוֹ וְלֹא יוֹתֵר בְּמַחְלוֹקֵת הַפּוֹסְקִים אִם קְנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת קְנֵי אוֹ לֹא: אוּלָם אַחַר

הַעֲנֵנוּ יֵשׁ לְחַלֵּק דַּמְעַמְל"ה אֶף אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוֹם וְשִׁמּוֹשׁ כָּל מ"מ שְׁמָה מִתְּנָה דְּזוּכָה בָּהּ לְשַׁעֲתוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ דְּנִקְיֵט הָר"ן לֹא דוֹקָא וּקְצַת מִשְׁמַע פֶּן דַּאל"כ מָה הוֹכְחָה מְסוּדְרָא דִּילְמָא שָׁם חָל דְּעַל כָּל פְּנִים בְּשַׁעֲתָא מִשְׁתַּמֵּשׁ וְדוֹחֵק לֹא מְר דְּבִסוּדְרָא דְּאֵי תְּפִיס לֹא מִתְּפִס נֹאמֵר דְּאֶף קִנְיָן וְשִׁמּוֹשׁ לְשַׁעֲתוֹ לִית לִי בֵּיהּ.

וְהַטַּעַם דְּמַהְנִי בַּמַּעַמְל"ל דְּהָא חֲזִינָן לְדַעַת הָרָא"ש וְהַרְשָׁב"א דְּצָרִיף הַקְּנָאָה בְּהַחֲזָרָה וּמִתְּנָה לְזִמְנָא לֹא מְהִנֵּי דְּלֹא הָנִי רַק קִנְיָן פִּירוֹת לְבַד וְרַק קִנְיָן עוֹלָם צָרִיף וְתַנְאֵי מִקְלָתָא אַחֲרִיתָא הוּא וְהַבְּבֵדָל בֵּין לְזִמְנָא לְתַנְאֵי דְּלְזִמְנָא אֶף אִם רוּצָה אַח"כ לְהַקְנוֹת לוֹ שְׁיִהְיֶה שְׁלוֹ לְעוֹלָם צָרִיף קִנְיָן חֲדָשׁ וְהָנִי שְׁיִוֵּר אֶצְל הַבְּעֻלִים הָרָאשׁוֹנִים מִשָּׂא"כ גְּדַר תַּנְאֵי מִקְלָתָא אַחֲרִיתָא הוּא וְאִם מְחַל לוֹ הַתַּנְאֵי הַנּוֹתֵן אַחֵר כִּפְּ מְהִנֵּי וַא"צ קִנְיָן חֲדָשׁ נִמְצָא דְּקִנְיָן זֶה הוּא קִנְיָן עוֹלָם רַק מִצַּד תַּנְאֵי שְׁיִתְקַיֵּים לְכַף מְהִנֵּי וְחָשִׁיב שְׁלוֹ גַם לְעִנְיָן אֲתָרוּג אֶף אִם אִין לוֹ בּוֹ שׁוֹם וְשִׁמּוֹשׁ מ"מ הַקְּנָנִי קִנְיָן עוֹלָם הוּא בְּאִם יִמְחֹל לוֹ אַח"כ הַתַּנְאֵי וּלְפִי זֶה בְּמִוֹדֵר הַנָּא לֹא מְצִי לְהַקְנוֹת לוֹ אֶף בַּמַּעַמְל"ה פִּינּוֹן דְּעֵצָם הַקְּנָנִי הוּא קִנְיָן עוֹלָם בְּאִם יִמְחֹל לוֹ הַתַּנְאֵי וּבְמִוֹדֵר הַנָּאָה אֲסוּר לוֹ שְׁיִמְחֹל לוֹ הַתַּנְאֵי דְּאִזּוֹ יִקְנֶה קִנְיָן עוֹלָם וּמְהִנֵּיהּ לְכַף שְׁפִיר כְּתַב הָרְשָׁב"א דְּאִינוּ יוֹצֵא וְלֹא ק' קְנוֹשִׁית הַמַּח"א פְּמוּבָן: אֶף עֲדִינָן יֵשׁ לְגַמְגָּם דַּלְמ"ש הָרָא"ש סְנִפָּה דְּאֲתָרוּג דּוּמָה לְגַט וּכְמוֹ בְּגַט בְּאִיֶּצְטָלָא דַּל"מ הַחֲזָרַת דְּמִים דְּאִיֶּצְטָלָא דוֹקָא וְלֹא מִשׁוּם הַרְנוּחָה פֶּן בְּאֲתָרוּג ל"מ לְקִיּוּם הַתַּנְאֵי חֲזָרַת דְּמִים רַק הָאֲתָרוּג דוֹקָא כְּמוֹ כּוֹ י"ל פִּינּוֹן דְּהַתַּנְאֵי ל"ה לְהַרְנוּחָה רַק בְּקַפִּידוֹת הָאֲתָרוּג דוֹקָא ל"מ מְחֻלְוִין לֶף כְּמוֹ לְגַבִּי אִיֶּצְטָל' דַּא"י לֹאמֵר הָרִינִי כְּאֵלּוֹ הַתְּקַבְּלָתִי וְכֵן הֶעֱלָה אַאמ"ו ז"ל בְּחִידוּשֵׁי לַח"מ שְׁבִסוּף סְפָר דְּבָרֵי מִשְׁפָּט (ס' רמ"א ס"ק ג) ע"ש דְּבָרִים גְּכוּנִים וְכֵן רֵאִיתִי שְׁהַעִיר בְּזֶה בְּסִפְרָא ח"א (כָּלֵל קנ"א ס"ה) וְעִי"ש בנ"א דל"מ בְּאֲתָרוּג הָרִינִי כְּאֵלּוֹ הַתְּקַבְּלָתִי כְּקִיּוּם הַתַּנְאֵי וּלְפִי"ז לֹא נִשְׂאָר שׁוֹב קִנְיָן ע"י הַתַּנְאֵי פִּינּוֹן דְּלֹא יָכוֹל לְהִיּוֹת קִנְיָן עוֹלָם וְלֹאמֵר מְחֻלְוִין לֶף וְהָרִינִי כְּאֵלּוֹ הַתְּקַבְּלָתִי א"כ אִם א"י לְשִׁמּוֹשׁ בְּשׁוֹם דְּבָר עַל מַה יְחוּל הַקְּנָנִי כְּנ"ל דְּהָנִי רַק פְּקִנֵי ע"מ לְהַקְנוֹת.

הֵן אֲמַת בְּהַגְהוּמֵי בְּדָבָרֵי חַיִּים דִּינֵי מִתְּנָה (ס' א') פְּקַפְקֵי קְצַת בְּזֶה דִּי"ל דַּל"ה הַקְּפִיד' מִהַנּוֹתֵן דוֹקָא עַל אֲתָרוּג זֶה דִּי"ל בְּאִם מְחֻזֵּר לוֹ עוֹד דְּעֲדִיף מִינְיָה יִפָּה וּמְהוֹדֵר הָנִי כְּקִיּוּם הַתַּנְאֵי דַּל"ש לֹאמֵר לְצַעוּרֵי קָא מְכוּנִין וְע"ש אֶף מ"מ מִצַּד סַבְר' זֹאת בְּלִבְד קִשָּׁה לְהַכְרִי' בְּדִין זֶה: וּבְאֲמַת יֵשׁ לֹאמֵר דְּקִנְיָן מִתְּנָה עַמְלָה"ח קִנְיָן עוֹלָם וּזְכוּת וְלֹא נִצְרָף דוֹקָא לְתוֹעֲלַת זֶה כְּשִׁימְחֹל הַתַּנְאֵי דְּעוֹד יֵשׁ אֲנֹפֵן לְדַעַת הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה הַמּוּבָא בְּטוֹר אַה"ע (ס' ל"ח) דְּכָל תַּנְאֵים שְׁבַע עוֹלָם יָכוֹל לְבַטֵּל הַתַּנְאֵי לֹא מִצַּד מְחִילָה בְּלִבְד דַּמַּה"ט דַּעַת רְשָׁב"א דְּתַנְאֵי שְׁאִינוּ שְׁל מְמוֹן דַּא"י לְמַחְוֹל רַק בְּשֵׁל מְמוֹן הוּא מִטַּעַם הָרִינִי כְּאֵלּוֹ הַתְּקַבְּלָתִי כְּמִבְּנָא ר"ן גְּדָרִים וּכְתוּבוֹת סוּגְיָא דְּקַדְשָׁה ע"ת וּלְדַעַת הָרָא"ש פִּינּוֹן דְּתַנְאֵי חֲדוּשׁ הוּא וּמִצַּד הַסְּבָרָא אִין בְּכַח הַתַּנְאֵי לְבַטֵּל הַמַּעֲשָׂה וְיִלְפִינָן רַק מִתַּנְאֵי ב"ג וּב"ר וּמַה"ט צָרִיף לְהִיּוֹת דּוּמִיָּא וְיִלְפִינָן כָּל דִּינֵי תַּנְאֵים וְכִינּוֹן דְּחִידוּשׁ הוּא אֲתִי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל דִּיבּוּר וּמִצַּד בְּטוֹל הַתַּנְאֵי חָל הַמַּעֲשָׂה לְמַפְרַע אֶף בְּלֹא קִיּוּם הַתַּנְאֵי וְלְדָבָרֵי אֶף לְגַבִּי גַט דַּל"מ מְחֻלְוִין מ"מ אִם מְבַטֵּל הַתַּנְאֵי וְעָקְרוּ מְעִיקְרָא מְהִנֵּי וְכֵן מְבִנְיָר בְּתַשׁוּבַת רַא"ש (כָּלֵל מ"ו ס"ב) וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה אֲרִיכוּת גְּדוֹל בְּדָבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים בַּא"ע (ס' קמ"ג) בְּדָבָרֵי הַב"ח וּב"ש וּב"ג שָׁם סק"ה דְּלֹא סְבָרִי פֶּן עַכ"פ לְדַעַת הָרָא"ש יֵשׁ לֹאמֵר אֶף בְּאֲתָרוּג אִם ל"מ מְחֻלְוִין וְהָרִינִי כְּאֵלּוֹ הַתְּקַבְּלָתִי הוּאִיל דְּהַתַּנְאֵי ל"ה לְהַרְנוּחָה רַק בְּקַפִּידָא מ"מ

לכטל התנאי מעיקרא בכחו וממילא נשארו האתרוג של הזוכה וקנינו זה לא קנינו קני ע"מ להקנות הוא בלבד ואף אם אין לו שום תוספת זכות מלבד לצאת בו הני קנינו המועיל פינון דיכול להיות קנינו עולם בביטול התנאי: אולם דעת הרשב"א גיטין (דף ע"ז) ומ"מ פ"ח מגירושין דבגט דלא אתפנין להרנחה אף ביטול התנאי ל"מ לעקור מעיקר' ולדבריה' באתרוג ג"כ דל"מ הרי אני כאלו התקבלתי לא משפחת שיחול הקנינו בלא קיום התנאי ואם קני ע"מ להקנות ל"מ שוב מוכרח לומר שיהי' לו איז' זכות וזה דוחק גדול לומר דזכות המצנה לצאת יהיה חשיבת שיחול קנינו ע"ז ובמדר הנאה אסור אף דמצנה ללה"נ מ"מ אם נאמר דלזה יהי' קנינו שוב הני טוה"נ זה דוחק גדול כמוכן מעצמו.

ובתו' סופה (דף מ"א) דמתנ' עמלה"ח נמי יכול להקדיש כ"ז שבידו ובתירוץ השני כ' דלא בהקדש תלוי רק במתנות בית חורין שלא נתנה לו שיהנה המקבל שום הנאה שבעולם אלא שיהנה מותר לאבי' זה ודאי הערמה בעלמא ול"ש מתנה שהרי לא זכה בה לענין עצמו לשום דבר וא"כ מה הקנה לו אבל הכא דמזפה ליה שיהנה בו שמי' מתנה משמע ג"כ דצריך לקנות שיהנה בו ומצנה ללה"נ ואדרבא במתנות ב"ח נימא ג"כ דמקנה לו שיהנה הוא הבעלים ושליו יאכיל את אבי' אלא פינון דלית ליה הנאה אחרת רק זאת לאו הנאה הי' ולא זכה לעצמו לשום דבר וה"נ אם לית ליה רשות מפלעדי המצנה לא זכה לשום דבר ולא שמה מתנה.

ובתירוץ הראשון דכתבו דבידו להקדיש להיות קדוש כ"ז שהוא בידו עד שיחזיר י"ל אין פונתו הקדש ממש דלא פקע בכדי. ועיין בכפ"ת.

ובשעה"מ פירש דרבא ס"ל קדושת דמים פקע בכדי. אולם מדברי רש"י עירובין שהביא שם מבואר דל"נ לומר דרבא בעצמו יסבור דפקע בכדי ורק כמ"ש הריטב"א משם הראב"ד דיכול להקדי' טוה"נ שיש לו בהאתרוג זה ונותן לו דמי הנאה להקדש ומשמע נמי דצריך עכ"פ שיהנה לו איזה טוה"נ ואם מקפיד ומתנה שלא לתת לאחרים איזה טוה"נ יש לו דמצות לאו להנות ניתנו ובתוס' ב"ב (דף קל"ד) כתבו דיכול להקדישו כ"ז שהוא בידו שלא יהנו אחרים ממנו וכנראה זה ודאי ל"ה טוה"נ כ"כ רק שבידו לתת לאחרים ובידו למנוע אבל בשביל שיכול לאסוף על אחרים ל"ה טוה"נ דאל"כ למה כתבו להקדישו כ"ז שבידו שלא יהנו אחרים ממנו ומשמע קצת דנוקא כ"ז שהוא בידו לא יהנו אחרים ולכאור' למה לא יכול לאסרו לעולם על אחרים אף לאחר שיחזרנו' פינון דהי' שלו אז וקיום התנאי ועל הנותן לא אסור וכבר העיר בזה בס' פה"ב א"ו דזה ל"ה זכו' מה שיכול לאסור רק להקדיש טוה"נ ש"ל ונהקדש אינו זוכה רק כ"ז שיש פחו בו וכשיחזירנו' צריך שיהנה' ש"ב הראשונים ואיז' זכות יהי' שוב להקדש והנה הנראה מדברי רא"ש נדרים קני ע"מ להקנות מהני ובחליפין אי תפיס לא מיתפיס והני כמתנה עמלה"ח ובעובדא דשמיט כפי דלא קנה הוא מטעם דהדרי' סודר למריה ולכן ע"י שטר מהני ובתוס' נדרים מבואר דגם ע"י שטר ל"מ ועיין ב"ח (סי' רפ"ג) רק דעת רשב"א דקני ע"מ להקנות ל"מ וקנינו סודר הוא ענין אחר דרף קנינו אבל הרא"ש סובר דקני ע"מ להקנות מהני.

ויש להבין בדברי רא"ש ב"ב (דף קל"ד) דכתב הא דכל מתנה שא"י להקדישו אינה מתנה הוא רק בנותן סתם אבל אם פריש דבריו אפילו נתן שלא לתת ושלל למכור ושלל

להקדי' וְשֵׁלָא יַעֲשֶׂה בּוּ דְבַר כ"א דְבַר אֶחָד הָוֵי מִתְּנָה לְאוּתוּ דְבַר וְסִיּוּם וְה"נ אָמַר לְמַן אֲתָרוּג זֶה נִיְתָן לָהּ בְּמִתְנָה ע"מ שְׁתַּחֲזְרֶהוּ לִי אַע"פ שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁוּ הָוֵי מִתְנָה רַק שְׁיַחֲזְרֶהוּ לְבִסּוּף וּמָה רְאָיָה הָא שָׁם זָכָה בְּמִתְנָתוֹ לְכָל דְבָרֵי רַק שְׁצָרִיף לְקַיָּים תְּנָאֵי וְשְׁיַחֲזֹר וְיִקְנֶה לּוֹ אַח"כ וְתַנְאֵי מִלְתָּא אַחֲרִית' הִיא וּבִש"ע ח"מ (ס' רַמ"א) ס"ה פְּתַב ג"כ לְחֵלֶק בֵּין סֵתָם לְמִפְרָשׁ וּכ' אֶפְיָלוּ אִם נּוֹתְנָה לּוֹ ע"מ כּו' אוֹ אֶפְיָלוּ ע"מ שְׁלָא יַעֲשֶׂה בּוּ שׁוּם דְבַר אֶלָּא דְבַר פְּלוּנֵי הָוֵי מִתְנָה לְאוּתוּ דְבַר שְׁפִירֵשׁ בְּלִבְדּוֹ וּבִסְמ"ע שָׁם (ס"ק ט"ו) דְלָא גָרַע מִמִּקְנָה לּוֹ חֵלֶק בּוּ וּא"ל אֲנִי נְאֻמָּה נְהִיָּה בּוּ שְׁוִתְפִין דְקַנְהָ ה"נ וְלֹא אֲדַע הָא בְּאֲתָרוּג ע"כ צָרִיף לּוֹמַר דְהָוֵי שְׁלוֹ לְכָל דְבַר וְלֹא נִשְׂאָר לְהַנּוֹתֵן שׁוּם זְכוּת עֲכָשְׁוֹ דְבָשֶׁל שְׁוִתְפִין א"י וְע"כ לֹא נִשְׂאָר בּוּ שׁוּם שְׁיֹר זְכוּ' לְהַנּוֹתֵן רַק עַל הַמְקַבֵּל לְקַיָּים תְּנָאֵי וְלַחֲזֹר וְלְהַקְנוֹת וְזֶה אִם מִקְנָה בְּדָרְף תְּנָאֵי אֶבֶל מִתְנָה בְּשְׁיֹר זֶה עֲנִין אַחַר וּמָה מְדַמָּה הָרָא"ש זֶה לְזֶה וְיֵשׁ לְדַחֲוֹק: עכ"פ לְעֲנִין אֲתָרוּג בְּנוֹתֵן מִתְנָה עֲמֵלָה"ח מְהִרָאֵי לְחוּשׁ לְהַסּוֹבְרִים דְקַנְיָ ע"מ לְהַקְנוֹת בְּלִבְדּוֹ פְּשָׁלָא יֵשׁ לּוֹ שׁוּם זְכוּת דַּל"מ דַּל"ה לְכֶם אִם אֵין לּוֹ לְהַמְקַבֵּל אֵיזָה זְכוּת וְהָרָאֵי מִתְשׁוּבַת הָרֶשֶׁבֶת הָרֶשֶׁבֶת דְבְּמִנְדָּר מִתְבְּרִיּוֹ אֲסוּר לְתַת לּוֹ בְּמִתְנָה עֲמֵלָה"ח הוּא רְאָיָה גְדוּלָּה אַף לְדַעַת הָרָא"ש וְהָר"ן דְהָא מְבִנְיָר אֵי לָאו דְסוּדְרָא הִדְרִיָּה לְמַר' הָנָה מְהִנֵי קַנְיָ ע"מ לְהַקְנוֹ' אִם הִי מִקְנָה לּוֹ לְבָרֵי מִיָּד שְׁיִזְכָּה שְׁיִקְנֶה לְבָנוּ אַח"כ וּמִתָּר אַף דְאֲסִרְיָהוּ לְנִכְסֵיהּ עֲלִיו וְאֲמַאי אֲסוּר בְּאֲתָרוּג א"ו דָּאִם ל"ל שׁוּם זְכוּת רַק לְמַצְנָ' בְּלִבְדּוֹ ל"ה לְכֶם לְעֲנִין אֲתָרוּג וְאִם נֶאֱמַר דְאֲסוּר הִנְאָה גָרַע הִינְנוּ מַה דְאֲסוּר לְכָל אוֹ בְּנוֹד' מְנִכְסֵי עֲצָמוּ דְהָוֵי כְּהַפְקָ' וְיָד כ"א בּוּ אֶבֶל בְּמִנְדָּר הִנְא' מִתְבְּרִיּוֹ דַּל"ה הַפְקָר וְאִם מִקְנָה לּוֹ ע"מ לְהַקְנוֹ' לּוֹ בְּחֻזְר' זְכוּ' בּוּ וְאֵין בְּיַד אַחֲרֵי לְזַכּוֹ' דְהַקְנָה רַק לּוֹ לְבָדוֹ וְלָמָּה א"י הָא יֵשׁ לּוֹ קַנְיָ בְּעוֹלָם ע"מ לְהַקְנוֹת א"ו קַנְיָ בְּלֹא שׁוּם טוֹה"נ רַק לְמַצְנָה לְבָד ל"ה קַנְיָ פְּלִל וּנְכוּנִים דְבָרֵי הַגָּאוֹן בַּעַל ח"ד וְאֲמַמ"ו ו"ל נְחוּשׁ לְדְבָרֵיהֶם לְהַחֲמִיר בְּשָׁל תּוֹרָה: עוֹד קָצַת רְאָיָה דַּל"כ"ע צָרִיף שְׁיִהֵיָּה שְׁלוֹ בְּאֲתָרוּג לְאֵיזָה זְכוּת מְמָה דְקָאֲמַר בְּש"ס מ"ב א"ב מַע"ש בִּירוּשָׁלַם אֲלִיבָא דַּר"מ וְלָמָּה לֹא קָאֲמַר נ"מ אֲלִיבָא דִּינָן בְּנוֹתֵן מִתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר וּמִתְנָה שְׁלָא יְהִיָּה שְׁלוֹ רַק לְבָרְף עֲלֵיהּ דְהִיָּתֵר אֲכִילָה הָוֵי פִּינּוֹן דְבַעֲצָם מוֹתֵר בְּאֲכִילָה וְדִין מְמוֹן ל"ה וְאִם נֶאֱמַר דְאִף לְמ"ד דְבַעֲיָ דִין מְמוֹן יוֹצֵא בְכַה"ג זֶה וְדֹאֵי ל"ב כְּמוֹבָן א"כ מוֹכַח דְאִף אִם דִּין מְמוֹן נ"ב מ"מ זְכוּ' לְאֵיזָה דְבַר צָרִיף לְכ"ע: וְז"ל ר' יִשְׁעֵי' בְּפִסְקֵי לְמַס' סוּפָה וְאֵי קָשָׁה פִּינּוֹן שְׁחֵיב לְהַחֲזִיר א"כ אֵינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁוּ וְהִיכִי הָוֵי מִתְנָה וּנְפַק בִּי כּו' אֶבֶל אִם נָתַן אָדָם לְחִבְרִי שְׁדֵהוּ בְּמִתְנָה עַל זְמַן פְּלוּנֵי בְּכָל לֵב ע"מ שְׁיַחֲזְרֶהוּ אַחַר אוֹתוֹ זְמַן קָנָה וְהוּא אוֹכַל פִּירוֹת וְאִם רוּצָה לְהַקְדִּישׁוּ עַד אוֹתוֹ זְמַן יָכוֹל לְהַקְדִּישׁוּ עַד אוֹתוֹ זְמַן וְהַהֲקַדְשׁ אוֹכַל פִּירוֹת מִיָּדֵי דְהָוֵי אֲשַׁדָּה מִקְנָה שְׁאִינוּ קַנְיָ לּוֹ אֶלָּא עַד הַיּוֹבֵל וְה"נ בְּאֲתָרוּג נְתָנוּ לּוֹ עַד זְמַן וְלֹא מִתְנָה לְחִלוּטִין שְׁיָכוֹל לְהַקְדִּישׁוּ לְגַמְרֵי וּבְנֻדָּי אֵילוּ הִיָּה שְׁנֵה פְרוּטָה עַד אוֹתוֹ זְמַן שְׁיִטְלָנָה הִיָּה יָכוֹל לְהַקְדִּישׁוּ עַד אוֹתוֹ זְמַן וְהִיָּה מְשִׁתְּפֵר הַהֲקַדְשׁ בְּאוֹתָהּ פְרוּטָה אֶלָּא שְׁאִינוּ דְבַר הַשְּׁנוּה מְמוֹן וּמְפָנֵי זֶה אֵינוּ מוֹקְדֵשׁ וְלֹא מְפָנֵי שֵׁא"י דְרִשְׁאֵי הוּא אֶלָּא שְׁאִינוּ שְׁנֵה פְלוּם הִלְכָף מִתְנָה הִיא וְקַרְיָנָן בְּיָה לְכֶם עִי"ש אֵין לְהוֹכִיחַ מְדְבָרֵי דַּל"צ שְׁיִהֵיָּה לּוֹ בּוּ אֵיזָה זְכוּת דְאֲדַרְבָּא מְבִנְיָר דָּאִם הִיָּה שְׁנֵה פְרוּטָ' עַד אוֹתוֹ זְמַן יֵשׁ לּוֹ קַנְיָ אַף לְהַקְדִּישׁ דְבִשְׁאוּל א"י הוּאֵיל דְחֵיב בְּאַוֹנְסִין הִינְנוּ אַף אִם יֵשׁ לּוֹ לְזַמַּן הַזְכוּת וְאִף לְהַקְדִּישׁוּ מ"מ חֵיב הָאוֹנְסִין גּוֹרָם דַּל"ה לְכֶם כְּמ"ש שָׁם אֶבֶל בְּמַעֲמֵלָה"ח דַּא"ח בְּאוֹנְסִין קַנְיָ לְזַמַּן הָוֵי שְׁלוֹ אֶבֶל מ"מ צָרִיף שְׁיִהֵיָּה לּוֹ בּוּ אֵיזָה זְכוּת

וּכְבֵּר פְתִיבֵי בְהִגְהוּתֵי בַד"ח דְּאָרְף אִם אֵינוֹ ש"פ הָיִי ג"כ דִּין מְמוֹן דַּמ"מ שְׁלוֹ הוּא וְחֲזִי
לְאַצְטְרוּפֵי וְעֵינֵי ש"ס פְּרִיטוֹת (דָּף יוֹד ע"ב) א"ה רִיבְעָא דְפְרוּטָה הָיִי ה"נ אֶלְא דְלָאו
אוֹרַח אֶרְעָא לְאִיתוּנֵי פְחוֹת מְפְרוּטָה לְמָקוּם הָרִי דְרַק מְשׁוּם דְלָאו אוֹרַח אֶרְעָא לְמָקוּם
אַבְל מ"מ שְׁלוֹ הָיִי וְעַכ"פ בְּעֵינֵי שְׁיִהְיֶה לוֹ אֵיזָה זְכוּת: הַלּוּם רְאִיתִי בַס' חֲסָדֵי דְוָד שְׁפִתְב
עַל הַתּוֹסֶפֶתָא דְסוֹפָה (פ"ב) וְז"ל וְהָא דְקִתְנֵי וְחִבְרֵי לְחִבְרֵי הָא קַמ"ל דַּע"ג שְׁהִי דַעְתּוֹ
שְׁל ר"ג שְׁיִחְזִירָהוּ לוֹ דְמִתְנָה עַמְל"ה שְׁמָה מִתְנָה מ"מ לֹא הִי דַעְתּוֹ שְׁיִחְזִירָהוּ לוֹ עַד
שְׁיִצְאוּ פְּלוֹם כ"כ תּוֹס' וְנִרְאָה שְׁהִי זֶה לְהוֹרוֹת דְמִתְנָה גְמוּרָה הָיִי לְשַׁעֲתָה דַעֲיָקֵר הַמִּתְנָה
הֵינּוּ שְׁיִהְיֶה רְשָׁאֵי הַמְקַבֵּל לִיתְנָה לְאַחֲרֵים פְּנוּדַע וּלְכַף לְהוֹדִיעַ שְׁכָף הִיָּה פְּנוּתֵי ר"ג הַנּוֹתֵן
לְכַף נִתְנוּ זֶה לְזֶה וְנ"מ שְׁתָּהָא טוֹבַת הַנְּאָה לְנוֹתֵן וְלֹא לְר"ג אַע"פ שְׁהוּא בַעַל הָאֲתָרוּג
עַכ"ל.

וְכַמָּה רַב גּוּבְרֵי דְהַגְאוֹן הַנ"ל דְּפִשְׁטָא לִי הָךְ מִקְלֵתָא דַעֲיָקֵר הַמִּתְנָה הֵינּוּ שְׁיִהְיֶה רְשָׁאֵי
הַמְקַבֵּל לִיתְנָה לְאַחֲרֵים וְהַדְּבָר תְּלִיָא בְּמַחְלֻקְתָּא גְדוּלֵי הָרַאשׁוּנֵים כְּאַשְׁרֵי בְּאַרְתֵי בַס"ד
אוּלָם כ"ע סְבָרֵי דְבְּעֵינֵי שְׁיִהְיֶה לוֹ לְהַמְקַבֵּל אֵיזָה טוֹבַת הַנְּאָה וּבְלַעֲדוֹ זֶה לֹא מְקַרֵי לְכֶם
וּבְלֵי סִפְקָא בְּמַצְוָה דְּאוּרִיָּתָא צָרִיף לְהַזְהִיר הַהִמּוֹן בְּזָה שְׁיִדְעוּ עֵנֵן נְתִינַת מַעַמְל"ה שְׁלֹא
יִקְפִידוּ אִם יִהִי לְהַמְקַבֵּל אֵיזָה טוֹה"נ מִמִּתְנָתוֹ בְּלַעֲדֵי מַצְוַת נְטִילָה וְאַף דִּישׁ עוֹד בְּאַתְרוּג
הַנְּאֵת רִישׁ לְהַרִיחַ בּוֹ זֶה לֹא מִקְלֵתָא הוּא לְחֻשׁוֹב בְּשִׁבְיֵל זֶה לְכֶם: וּמָה שְׁפִתְב מַעַכ"ת נ"י
לְהַקְשׁוֹת עַל הַמְהַרְש"א דְּכַתְב פִּינּוֹן דְּשָׁל שְׁוֹתְפוֹי כְּבָר עֲמַד ע"ז בַּס' כַּפ"ת, בְּרַם דְּבָרֵי
מְהַרְש"א נְכוּנֵים דְּהָא בְּלֹא"ה בְּפִשְׁטוֹת יֵשׁ לְהַבִּין פְּנוּתוֹ הָא מִמָּה דְכ' תּוֹס' ד"ה אֲתִיָּא
לְתַרְצֵי דְצָרִיף קָרָא לְגַבֵּי מַצָּה שְׁל טָבֵל כְּשֵׁיִשׁ יוֹתֵר מִכְּזִית הָא מ"מ לְכ"ע הִיתֵר אַכִּילָה
בְּעֵינֵי וְע"כ דְּסְבָרֵי תּוֹס' פִּינּוֹן דִּישׁ תְּקֵנָה בְּהַפְרָשָׁה הָיִי הִיתֵר אַכִּילָה וְצ"ל דְּוָקָא הִיָּכָא
דִּיכּוּל לְהַפְרִישׁ מִיַּנְיָ וּבִי הָיִי פְּאִית בִּיָּה הִיתֵר אַכִּילָה דְּבִידוֹ לְהַפְרִישׁ לְסַלְק הָאִיסוּר וְזֶה
שְׁיִיף בְּמַצָּה אַבְל בְּאַתְרוּג דְּלֹא סָגִי לִיָּה לְהַפְרִישׁ מִיַּנְיָ וּבִי דְצָרִיף שְׁלָם וְרַק בִּידוֹ לְהַפְרִישׁ
מִמָּקוּם אַחֵר סוּבֵר הַמְהַרְש"א דְּזֶה ל"ה הִיתֵר אַכִּילָה פִּינּוֹן דְּמַעֲנֵרַב בּוֹ חֵלְק פְּהֵן וּבְפִרְט
אִם מִתְנּוֹת שְׁלֹא הוֹרְמוּ כְּמִי שְׁהוֹרְמוּ דַמִּי וְכַמ"ש אַאמ"ו וְז"ל בַּד"ח לְכַף הַקְשָׁה נִימָא
דַּנ"מ לְמַאן דְּבְּעֵי הִיתֵר אַכִּילָה א"י בְּשָׁל טָבֵל וְע"ז שְׁפִיר מְתַרְצֵי דְגַם דִּין מְמוֹן לִיָּכָא אַצֵּל
יְשָׂרָאֵל וּבְטָבֵל שְׁל פְּהֵן דִּיכּוּל לְפָרוֹשׁ מִיַּנְיָ וּבִי אֲזֵ שׁוֹב לִיָּכָא נ"מ דְּכִמוֹ דְּהָיִי דִּין מְמוֹן
כ"נ הָיִי הִיתֵר אַכִּילָה דִּיכּוּל לְהַפְרִישׁ מִיַּנְיָ וּבִיָּה וְלִקְרָא שָׁם.

גַּם י"ל דְּתוֹס' סוֹפָה דְּלֹא תִּירְצוּ לְגַבֵּי מַצָּה דְּבְּעֵי קָרָא בְּטָבֵל שְׁל פְּהֵן ע"כ דְּסְבָרֵי דְּחִיִּיב
ג"כ לְהַפְרִישׁ וְלִתְּנוּ וְכַמוֹ שְׁכ' בְּזָה בַּד"ח דִּישׁ בְּזָה מַחְלֻקְתָּא הַפּוֹסְקִים וּבְכַפְסָחִים דְּמִתְרַצִּי
דְּצָרִיף קָרָא לְטָבֵל שְׁבִיד פְּהֵן סְבָרֵי דְּהָיִי שְׁלוֹ אַבְל בְּסוֹפָה דְּתִירְצוּ דְּאִיָּרֵי שְׁיֵשׁ כְּמָה
זִיתִים י"ל דְּסְבָרֵי דְּכִהֵן ג"כ חִיִּיב לְהַפְרִישׁ וְלִתְּנוּ וְא"כ שׁוֹב לִיָּכָא נ"מ וְז"פ: וּמ"ש ע"ד
הַגְּאוֹן הַפְּנוּת בַּעַל סִפְר זִית רַעֲנָן דְּכַתְב לְתַרְצֵי קוֹי מְהַרְש"א פִּינּוֹן דְּמִתְנִיתִין הוּא בְּכָל
גְּוֹנָא תְּרוּמָה טְמֵאָה וְאִיָּכָא לְאַשְׁכּוּחֵי בְּאַנְפֵן דַּל"ש מִקְתַּת שְׁיַעוּרָא כְּגוֹן שְׁקָרָא שָׁם חוּץ
מִקְלִיפְתָּה הַחִיצוֹנָה וְכ' מַעַכ"ת נ"י דְּשִׁגִּיאָה הוּא דְּלַעֲת הָרִי"ף הַנִּימוּק בְּפָנִים כְּשֵׁר לְגַבֵּי
אַתְרוּג הַה"ד אִם נִתְרוּקֵן כְּשֵׁר דְּחִסְרוֹן בְּפָנִים לֹא מְקַרֵי חִסְרוֹן וְתוֹ לִיָּכָא נ"מ בֵּין לְמ"ד
הִיתֵר אַכִּילָה אוֹ דִּין מְמוֹן בְּפִשְׁטוֹת כְּנִרְאָה דַּעַת הַגְּאוֹן וְז"ל אַף דַּעֲיָקֵר פְּרִי הָאֲתָרוּג לְצֵאת
בּוֹ הוּא הַקְלִיפָה עִם חֲדָרֵי הַזֵּרַע מ"מ אִם יֵשׁ בּוֹ בְּשֵׁר צָרִיף שְׁיִהְיֶה בּוֹ הִיתֵר אַכִּילָה דְּבָכָל
מָה שְׁלוֹקֵם צָרִיף שְׁיִהְיֶה בּוֹ הִיתֵר אַכִּילָה אֶלְא בְּאַמְתָּא ז"א פִּינּוֹן דַּעֲיָקֵר הַלְקִיחָה הוּא ע"ש

הקליפ' וסדרי זרע שזה בכלל הפרי ולא הבשר וכיון דאם נחסר הבשר פשר מ"מ פשחדרי זרע קנים ממילא לא איכפת לן אם אין בו היתר אכילה אף מה דפשיטא לי לכבודו דנתרוקן ג"כ פשר אם שפן נראה מדברי פ"מ אולם בס' חו"ד בלקוטים השניכים לסי' (ל"ו) מבואר דדעתו דדוקא נמוק פשר באתרוג ולא בנתרוקן לגמרי ויש לעיין שם בדבריו דנדאי קליפה לאו בכלל הפרי רק עם סדרי הזרע י"ל דזה עיקר הפרי השורש והבשר הוא טפל ויש לגמגם שם עוד בדבריו עכ"פ אינו מבואר בפשיטות דנתרוקן פשר כמו נמוק ויש פנים לדברי הס' ז"ר ותשבת ע"ד דיש מקום לומר דקרא שם חוץ מקליפה החיצונה וגם על סדרי הזרע והבשר קרא שם ומ"מ ל"ש מיקמת שיעור' דעיקר שיעור האתרוג הוא על גודל הקליפה והבשר.

אבל על סדרי הזרע לא נאמר השיעור וכ"ש בסדרי הזרע פשר ודומה למ"ש המ"מ (פי"ז) מהלכת שבת בהא דעושין לחי מאשרה דכל מה שא"צ לרחבו שיעור אלא לארכו בלבד הרי הוא פקוים ומותר בכ"ז ועי"ש בענין דבריו פן נמי בסדרי זרע לא שייך בו פמיכתת וחסרת השיעור אולם אחר העיון ע"כ צריך גם לסדרי זרע שיעור דהוי פנקודה ואינו פקו ודעת לנבון נקל: אף יש להשיב עד"ז דעכ"פ תהדר קושית מהרש"א לדוכתין דאמאי שביק המתיר סברת המקשה דמאן דבעי דין ממון ל"ב היתר אכילה ונ"מ באם קרא שם חוץ מבשר האתרוג או אף חוץ מסדרי זרע ואי דמתניתין קתני סתם ובכל גוני קתני דא"י בתרומה טמאה דלמא מתניתין אתיא כר"ש ולידידן' כל העומד לשרוף פשרו ויהי פליתא לגמרי ור"ח ור"א פליגי אליבא דרבנן ומה"ט יש להשיב על מ"ש הגאון בספר חמדת שלמה ליישב קושית תוס' ומצא פיתרא בת"ט שקרא שם רק לחצי אתרוג ויש שיעור בהחצי של חולין גם בלא התרומה דמינכר לקיחה ול"ש לומר פתוטי מיקמת דהיינו שאינו חשיב שיעור ולא פדמשמע מר"ן דהטעם הו' דהוי אפרא בעלמא וכמאן דליתא וכ' דנ"ל בפשיטות לשיטת רש"י ותוס' ל"ש למימר פתוטי מיקמת רק אם כל האתרוג הוא פך אבל אם נשאר שיעור בל"ז ל"ש לומר פתוטי מיקמת דאף אם מחשבינן התרומה טמאה למשהו בעלמא אפ"ה הוי שיעור וזה לא ניתן להאמר דצריך שכל פמות האתרוג יהיה בו שיעור דהא השיעור הוא ע"י הצטרפות משא"כ לשיטת הר"ן הוי כמאן דליתא והוי כמו חסר וע"כ קאמר הטעם משום היתר אכילה וצ"ל לכל האתרוג היתר אכילה דאל"כ הוי כמו אתרוג השותפין ול"מ מה שנשאר שיעור בלא זה וזה עדיף ממה שתייצו תוס' דפליגי בנ"מ אליבא דר"מ שלא אליבא דהלכתא ולמ"ש נ"מ לדינא דידן והאריף בזה ולמ"ש א"ל פן דאל"כ תהדר קושית מהרש"א לדוכתין ואף אם מתניתין איירי בכ"ג דלמא מתניתין אתיא כר"ש ולידידה ונדאי הוי פליתא חלק התרומה וכעפרא בעלמא והוי חסר ויש ליישב למה שכ' השעה"מ הל' גירושין משם תשובת משאת משה דבערלה ותרומה טמאה דליכא עשה מפנרשת לשרוף אז אף לר"ש ל"א כל העומד לשרוף פשרו אולם פנראה לא נתפונן לזה.

ובלא"ה דברי הח"ש שם נפלאים ממני דחותר בזה להביא ראיה לשיטת הרמב"ם דהיתר אכילה בעינן לכל שבעה דדוחק לפרש מתניתין דתרומה טמאה בשני ענינים דהיכא דכולה ת"ט פסול כל שבע' מטעם פתוטי מיקמת והיכא דרק חלק ממנו תרומה טמאה יפסול רק ביו"ט ראשון ולשיטת רמב"ם א"ש וזה תימא הא לדבריו דיוצא רק בחלק החולין וביו"ט הראשון הוי הפסול בשביל דכל האתרוג צריך שיהיה בו היתר אכילה

דאל"כ הוי פֿאַתְרוֹג הַשְׁתַּחֲוִיָּה וּבַחֲהוּמָה דְשַׁלְשֵׁל שְׁתַּחֲוִיָּה פֿאַר א"כ איז' פֿסוּל יְהִי בְּמַה דְחַלְקֵי מִמֶּנּוּ הַוי פֿתְרוּמָה טְמֵאָה לּוּ יְהִי פֿלִיתָא וְחֶסֶר ג"כ פֿאַר: ע"כ תְּשׁוּבְתִי לְהַרְבֵּה הַנֶּל: (אגב אַכְתָּוּב אִיזָה הַעֲרוֹת בְּדִין אֲתְרוֹג) א) הַב"י הֵבִיא מִשָּׁם הַרוֹקַח פֿאַרמֶקְנֶה לְחַבְרֵי אֲתְרוֹג בְּיוֹם א' יֵאמֵר ע"מ שְׁתַּחֲוִיָּה וְלֹא יֵאמֵר לִי דְכָל מִתְּנָה שֶׁאִי לְהַקְדִּישָׁה אִיזָה מִתְּנָה וְתִמָּה הַב"י א"כ רְבָא דְנֶקֶט הִילְךְ אֲתְרוֹג זֶה ע"מ שְׁתַּחֲוִיָּה לִי לְאוּ דְנֶקֶט נֶקֶט לִי עכ"ל וּבְאַמְתָּ פְּדַבְרֵי רוֹקַח הֵבִיא הַרְמַב"ן ב"ב (דף קל"ד) מִשָּׁם הַר"ש דְּמִשּׁוּם קוּשְׁיָא זֶה דְכָל מִתְּנָה כּו' לֹא גָרַס לִי וְהַרְמַב"ן שָׁם סוֹבֵר כַּמ"ש תּוֹס' שָׁם דְּהִיכָא דְמִתְּפִינֵי לְמִתְּנָה גְמוּרָה הַוי מִתְּנָה אַף דַּא"י לְהַקְדִּישָׁה וְא"כ אֵין תִּימָא עַל רוֹקַח אִם אִינוּ גוֹרַס בְּדַבְרֵי רְבָא לִי וְהִיזָה מְקוֹם לְדוֹרְבָא שְׁמִיָּה מִתְּנָה אַף אִם אֹמֵר לִי דְמִשְׁמַע בְּנֶדְרִים שָׁם פֿאַרמֶקְנֶה רְבָא עַל ר"נ דְּאוֹמֵר קְנִי ע"מ לְהַקְנוֹת מְהֵנִי מִמְעַשָּׂה דַב"ח וְקֹאֵמֵר בְּש"ס זִמְנִין א"ל מִשּׁוּם דְּסַעֲוִדְתּוֹ מוֹכִיחַ זִמְנִין א"ל כַּר"א דְּוִיתֵר אֲסוּר בְּמִנְדֵּר הַנְּאָה וּמִשְׁמַע דְּרְבָא קוּבֵל מִינֵי' וְסוֹבֵר קְנִי ע"מ לְהַקְנוֹת מְהֵנִי לְכַף גַּם בְּאַתְרוֹג ע"מ לְהַחֲזִיר מְהֵנִי אַף דְּלֹא יְכוּל לְהַקְדִּישׁוּ.

אַבְל הַרוֹקַח י"ל דְּסוֹבֵר כַּר"א שָׁם דְּסוֹבֵר אִם תְּפִיס מִתְּפִיס וְקְנִי ע"מ לְהַקְנוֹת ל"מ לְכַף מִתְּנָה עֲמֵלָה"ח ג"כ ל"מ בְּאִם א"י לְהַקְדִּישׁ אִלְמָּה יְקַשָּׁה עַל רַב אֲשֵׁי דְאַף דְּסוֹבֵר קְנִי ע"מ לְהַקְנוֹת ל"מ וּמ"מ אֲמַר ב"ב דף קל"ז) חֲזוּנֵי אֵי אֲמַר לִי מִיָּדִי דְחֲזִי לִי קֹאֵמֵר וּמְבֹאֵר דְּמִהֵנִי מִעֲמֵלָה בְּאִינוּ יְכוּל לְהַקְדִּישׁ.

וְרֵאִיתִי בְּשַׁעֲהוּ מ"ה לִי לְבָב שֶׁהֵבִיא מִשָּׁם ס' בְּנֵי אֲהֵרֹן דְּהַקְשָׁה כֵּן עַל הַר"ש אִיזָה יְפָרֵשׁ דְּבַרֵי רַב אֲשֵׁי בְּשׁוּר זֶה נִתֵּן לָךְ ע"מ שְׁתַּחֲוִיָּה לִי דְּמִהֵנִי וְכ' לְתַרְץ דְּבִשׁוּר כִּינּוּ דְּמִהֵנִי חֲזָרוֹת דְּמִים שְׁפִיר יְכוּל לְהַקְדִּישׁוּ אַבְל בְּאַתְרוֹג דַּל"מ חֲזָרוֹת דְּמִים עַל זֶה הִי עֵיקַר הַקְּוִשָׁי' כִּינּוּ דַא"י לְהַקְדִּישׁ לֹא יְהִיָּה מִתְּנָה וְכַתֵּב דְּהַר"ן בְּקוּדוּשֵׁי דְּהַקְשָׁה עַל מִעֲמֵלָה"ה מְהָא דְכָל מִתְּנָה שֶׁא"י לְהַקְדִּישׁוּ סוֹבֵר דְּכַשְׁהוּא בְּעֵין הַחֲזָרוֹת דְּמִים ל"ה חֲזָרוֹת עִ"ש וְקַשָּׁה לְכַאוּרָה אִם נֹאמֵר דְּבַדְבְּרֵי רְבָא לֹא גְרַסִּינּוּ לִי מֵאֵי הַקְשָׁה הַש"ס פ"א דְּקוּדוּשֵׁי עַל רְבָא דְּאֵמֵר הִילְךְ מְנָה ע"מ שְׁתַּחֲוִיָּה לִי בְּמֶכֶר ל"ק כּו' בְּתְרוּמָה יֵצֵא יָדֵי נְתִינָה מֵהַ קְסָבֵר רְבָא אִי מִעֲמֵלָה שְׁמִי מִתְּנָה אֲמַאי ל"ק וְאִי ל"ש מִתְּנָה אֲמַאי יֵצֵא.

וְעוֹד הָא רְבָא סוֹבֵר שְׁמִיָּה מִתְּנָה. דְּאֵמֵר רְבָא הִילְךְ אֲתְרוֹג כּו'.

וּמַה קוּשְׁיָא הָא שָׁם אֵינִירִי רְבָא בְּלֹא אֲמַר לִי וְיֵשׁ בְּכַחוֹ לְהַקְדִּישׁוּ אַבְל בְּמֶכֶר וְקוּדוּשֵׁי דְּאֵמֵר לִי וְהָא דְּבְתְרוּמָה יֵצֵא הוּא מִשּׁוּם דְּהַחֲזָרוֹת דְּמִים מְהֵנִי ג"כ וְשְׁפִיר חֲשִׁיב נְתִינָה וְתִנְאֵי מִקְלָתָא אַחֲרֵיתָא הוּא דְּגוּף הַתְּרוּמָה קְנִי' וּמְחַיֵּיב א"ע לְקַנְיִים הַתְּנֵאֵי לְהַחֲזִיר הֵן אוּ דְּמִיָּהֵן מִשָּׂא"כ בְּמֶכֶר וְקוּדוּשֵׁי וּפְדִיּוֹן דְּאֵינִירִי בְּאֵמֵר הִילְךְ מְנָה שֶׁהוּא מְמוֹן מִשָּׁם לִיכָּא שׁוּם הַנְּאָה כִּינּוּ דְּחַיֵּיב לְהַחֲזִיר הֵן אוּ דְּמִיָּהֵן וְטַבְעֵי חַד הוּא וּמַה הַנְּאָה יֵשׁ זִוְזֵי שְׁקַל זִוְזֵי מְהֵדִיר מִשָּׂא"כ תְּרוּמָה דַּעכ"פ יֵשׁ לּוּ קְנִינֵן בְּגוּף חַפְץ וּבְאַתְרוֹג דְּצָרִיף לְהַחֲזִיר הַגּוּף בְּאַמְתָּ ל"מ לְכַף לֹא נֶקֶט רְבָא אֲתְרוֹג ג"כ וְכַשְׁאֲמַר בְּאַתְרוֹג דְּיֵצֵא אֵינִירִי בְּלֹא אֲמַר לִי וְכַדְעַת ר"ש וְרוֹקַח: וְאוֹלֵי י"ל דַּמ"מ אַף בְּמִמּוֹן חֲשִׁיב הַנְּאָה בְּקַנְיֵנוּ אַף דְּצָרִיף לְהַחֲזִיר לְקַנְיִים הַתְּנֵאֵי הָא יְכוּל לְהַחֲזִיר שְׁוֵה פְסָף ג"כ וְכַמוֹ בְּחַפְץ דְּהַחֲזָרוֹת דְּמִים הַוי הַחֲזָרוֹת וְקִיּוּם הַתְּנֵאֵי כֵּן נְמִי בְּתִנְאֵי הַחֲזָרוֹת דְּמִים שְׁוֵה פְסָף הוּא כְּכֶסֶף לְעֵנִין זֶה וְעֵינֵי בֵּית שְׁמוּאֵל אַה"ע (ס' כ"ז) וּבְמִקְנֶה שָׁם וּבְאַמְתָּ בְּזוּזֵי דִּיהֵב לִיהָ ע"מ לְהַחֲזִיר דְּקֶנֶה בְּמֶכֶר יֵשׁ לְהַתְּבַוֵּן הָא הַוי רִבִּית כִּינּוּ דְּזוּזֵי יְהִיב זִוְזֵי שְׁקַל וְחַיֵּיב לְהַחֲזִיר לּוּ א"כ מֵהַ דְּמִקְנֶה לּוּ הַקְרָק' בְּשִׁבִיל

זה להגוי ריבית ובפרט למ"ש הש"מ ב"מ (דף ס"ה) משם הריטב"א בפירושו ריבית ע"מ להחזיר דאף דמוכר לו קרקע ומתנה ע"מ שאם יבא לו מעות ומכור לו בהחזרה הוי ריבית עי"ש ועיין ריטב"א קידושין (דף ו') שכ' ובמכר קנה נדאי השדה אלא שיש איסור בקרב משום ריבית כדמוכח פ' א"נ עכ"ל.

משמע דהרגיש בזה אולם הא אף באשה הוי ריבית פנין דזווי יתיב זווי שקיל ובשביל המתנות מעות מתקדשת. אולם הא פנראה מדברי ריטב"א בש"מ הנ"ל שם עיקר פונותיה על הלואה דהתורה ירדה לסוף דעתן של אדם דאין דרוך מכר בכף ולא פתבה את כסף לא תלנה בנפש רק לא תתן אכל במקנה לו איזה דבר לחלוטין ולצמיתות רק שצריך קנין מהני כסף בע"מ להחזיר ג"כ ל"מ למ"ש הטו"ז ח"מ (סי' ק"צ) דכסף אף דאינו שונה הקרקע ופרעון עושה קנין פאן ג"כ דכינון מקנה לו הכסף לחלוטין ורק בעמלה"ח מועיל ולא הוי פריבית אלא אף לסמ"ע שם דצריך שיהי' שווי הקרקע כמ"ש כסף השדה מ"מ הא נותן דמיהם ותנאי מילת' אחרית' פדעת הרא"ש והריטב"א ואף לדעת הראשונים דהוי שיור וכ' הקצוה"ח (סי' רמ"א) דמצד שכירות אף בלא פל התנאי חייב להחזיר ג"כ ל"ה ריבית קצוצה פנין דאין פונותו לשם זה רק שיעשה קנין.

גם הא לא הוי אגר נטיר דהא אף אם מחזירו מיד ג"כ לא יפחות ולא יתיר דומה למ"ש דתוספות שליש בכתובה לא הוי ריבית פנין דנתחייב מיד ויבוא עוד אפי"ה במ"א ולהקפד יש להתעורר להגורסי' בדברי רבא לי א"כ בש"ס סנפה (דף מ"א) דקאמר ל"ל למימר החזירו קמ"ל מעמלה"ח שמהי מתנה פי הא דאמר רבא כו' הא ר"ג לא נתן בפירושו עמלה"ח רק בסתמא אמרינו דכוננתו הנה במתנה עמלה"ח פנין דצריך לו לצאת וכמ"ש הרא"ש שם א"כ י"ל פנין דר"ג פבר יצא בו ביו"ט א' ואח"כ ל"ב לכם י"ל דנתן בעמ"ל ולא שיקנה לו בהחזר' באופן שיכול המקבל למכור ולהקדי' להחזיר לו שיהי' לו אח"כ עוד לצאת אף אם בשאל' ולכך הי' בו לר"ע קנין גמור אכל רבא דאיירי דאמר בפירושו לי מידי דחזי לי נאיירי אף ביו"ט ראשון דצריך עוד לו לצאת בו לא שמענו מעובדא דר"ג דיצא פנין דא"י להקדיש ולמכור והחזרת דמים ג"כ ל"מ ויש ליישב: ב) והנה למ"ש לעיל לדון דגם באתרוג אף אם נאמר דל"מ החזרת דמים ואם נאמר דאף אם מחזיר אתרוג אחר יפה ומקנהו כמו שנתן לו ג"כ ל"ה קיום התנאי וגם מחילת התנאי ל"מ לגבי אתרוג דמ"מ ביטול התנאי לבטלו מעיקרא מ"ל דמהני וכמ"ש הרא"ש בתשובה דאיתי דיבור ומבטל דיבור.

וא"כ בנאכד באונס דמבואר ש"ע (סי' תרנ"ח) דא"י נימא ג"כ שהנותן יבטל התנאי. אולם למ"ש במ"א ויבואר אפי"ה בחלק אה"ע לדון דאם פבר נתבטל המעשה שוב לא מהני ביטול התנאי ולעקרו ועיין ס' בית מאיר (סי' ל"ח) ואבני מילואים (סי' ל"ט) וא"כ אם פבר ליתנהו בעולם פבר נתבטל המעשה ול"מ אף ביטול התנאי ועיין רש"י קידושין (דף ו') דכתב לא החזירו לא יצא דנעשה גזלן למפרע.

וכ"כ הרא"ש סנפה דאף שברשות ירד הוא ביטל אותו רשות כשלא קיים התנאי ועושה עצמו גזלן למפרע והדברים אינם מובנים הא הוא לא ביטל רק דנאנס ואמ"ו"ל בספרו דברי חיים דיני מתנה (סי' ג') העלה בדברי הרא"ש שטור או"ח דרק בכל מעמלה"ח במקומו דמהני קיום התנאי בדמים אף אם החפץ הוא בעין ול"ה הפוננה דוקא על חזרת

הגוף דמה לי הן ומה לי דמיהן לכו אף בנאבד באונס יכול לקיים התנאי בנתינת דמים או שנה פספס אחר א"כ מבטל התנאי בידיים פשאינו מקיימו ונעשה גזלן ושולח יד למפרע דהא ביזו לקיימו ואינו רוצה לקיים התנאי משא"כ באתרוג דל"מ קיום התנאי בדבר אחר אם נאנס אין ביזו שוב לקיים התנאי ממילא שוב אינו חייב באונסין ולכך פתב הטור באו"ח ואפילו נאנס ביזו בענין שא"י להחזיר ורוצה להחזיר לו הדמים א"י והיינו פינן דלא יהיה בהחזרת הדמים קיום התנאי וממילא אינו יוצא בו שוב אינו חייב לשלם פינן דירד ברשו' ל"ה פשולח יד פינן דאף אם יחזיר דמים לא יתקיים התנאי וכיין דנאנס פטור מלשלם מן הדין והרא"ש דכתב דחייב הוא במקום דהחזרת דמים יהיה קיום התנאי עי"ש בנזעם דבריו וכבר הבאתי שמה דברי הב"ח או"ח דנראה מדבריו בדעת רא"ש והטור דגם באתרוג חייב באונסין ועוד פתבתי שם דאם נאמר דרק היכא דהחזרת דמים הוי קיום התנאי אז חייב באונסין א"כ פשאומר ע"מ שתחזיר לי דהדין הוא אם מת הנותן לא הוי קיום התנאי דלי ולא ליורשי וקמו דמבואר בבעה"ת (שער ב' (מוכא במל"מ (פ"ג) מזכיה ועיין שעה"מ (פ"ז ה"י) הלכות אישות.

א"כ אם מת הנותן ואח"כ נאבד החפץ באונס יודה הרא"ש דפטור מלשלם פינן דאף אם ישלם להיורשים לא יהיה קיום התנאי מה הנה ליה למיעבד ולא הוי בגזלן למפרע דלא ירד אדעתא דגזלנותא ועוד פתבתי שם בזה.

ואם נאמר בדעת רש"י דאף בנאבד באונס ל"ה פקיום התנאי וקמו שפתב המל"מ שם דאף דפטור מ"מ קיום התנאי לא הוי א"כ הא דאמר רבא לא החזירו לא יצא באיזה אופן שלא החזירו אף אם נאנס דנאבד באונס ג"כ לא יצא ואם באתרוג לא מהני החזרת דמים אמאי נעשה גזלן למפרע הא ברשות ירד ומה הוי לי' למיעבד ומזה נראה דעת רש"י דאונס חשיב פקיום התנאי וממילא הא דאמר רבא לא החזירו היינו שאכלו או מכרו לאחרים וקמו שכ' הרשב"ם ב"ב (דף קל"ז) להדיא ובה נעשה שפיר גזלן למפרע.

וכן יש להוכיח מדברי תוס' קידושין שם דהקשו אמאי לא יצא הא לא פכלו לתנאי וצריף לומר הא דלא הקשו על תחילת דברי רבא שם דשם י"ל דאיירי בכפלו לתנאי אבל בהילף אתרוג אם איירי בכפלו מה אשמעינן רבא אם לא החזירו לא יצא פשיטא וכן פירשו בספר המקנה ועא"ר.

ואם נאמר דבאונס ל"ה קיום התנאי שפיר אשמעינן רבא לא החזירו לא יצא דהיינו יהיה באופן שלא החזירו אף אם נאבד באונס ולעולם י"ל דאיירי בכפלו לתנאי ובכל צד יש רבותא בהחזירו דמעמל"ה שמה מתנה ובלא החזירו אף דנאבד באונס מ"מ לא יצא ולעולם איירי בכפלו לתנאי א"ו דבאמת באונס הוי פקיום התנאי.

ועיין באל"י רבה (סתרנ"ח) שהביא שיטות הסוברים דבנאנס יצא למפרע וכתב דיש לסמוך עליהם בסתם דאמרינן דכוננתו היה להחזיר בזה עכ"פ אם נאנס יצא: (ג) הב"י הביא דברי הגה"מ שכתב בשם סמ"ג וז"ל א"נ צריף שיאמר ע"מ שתחזירהו לי הרי הוא לה במתנה ואם לאו לא יהא שלף אלא שלא חש להאריף והקשה הרמ"ך דאדרבא אם לא יהא בתנאי כ"ז כ"ש שהמתנ' טובה והתנאי בטל אפילו אם לא יחזיר וכבר נאמרו דברים רבים בזה ובס' המקנה קידושין (דף ו') דחש דלמא הוי ספק אם בעינן דיני תנאים א"כ אם לא יכפול התנאי יהיה ספק אם רשאי להחזיר לו ביו"ט דשמא המתנה קיימת

ואסור להחזירו ביו"ט למ"ש המג"א (סי' ש"ו) דרך במעמל"ה דל"ה מתנה גמורה מותר לתן ביו"ט וצריך לומר דבהחזר איכא ג"כ או צורך מצוה או משום דל"ה פמתנה גמורה ואם א"צ להחזיר הוי שוב מתנה גמורה לכן צריך שיכפיל התנאי והוי צורך מצוה בהחזר עיי"ש ויש לגמגם בזה דמ"מ פיון דלחומרא בעינו ת"כ ונאמר דמצד שיצא בבירו צריך להחזירו א"כ שוב הוי צורך מצוה.

אולם אם באנו לידי מדה זו נאמר להיפך למ"ש דדוקא במעמל"ה שרי הקנין ביו"ט ולא כשמתנה לחלוטין וסובר דהלכה כר"מ דבעי דיני תנאים א"כ אם לא יהיה פדינו הוי מתנה לחלוטין ולא יהיה צריך להחזיר א"כ נעשה באיסור דלהקנות לחלוטין לצמיתות אינו מותר ביו"ט אף לצורך מצוה: ומצאתי בס' הק' הקנה הקצור (דף ע"ח) וז"ל ודע בני שהנחתם אתרוג ולילב לחבירו במעמל"ה לצאת בו צריך לקיים תנאו ואם לאו לא יצא וצריך שיהיה ד' דברים בתנאי ע"מ שתחזירהו לי כבר זכה במתנ' בלקיחה משם ואילך כל הדברים בטלים ולמפרע זה שתחזירהו לו אינו יודע שהוא שלו והו"ל חזרה שלא פדין ולא יצא עם אותו הלולב עד שיתנו השואל להמשאל מתנ' גמורה וזה צריך בד"מ ובקידושין וגירושין עכ"ל פנא' הפנונה דאם לא הותנה בדיני תנאים פיון דא"ח להחזיר והמתזירו א"י מזה הוי נתינה בטעות ושוב לא יצא בו השואל היינו הנותן ולתועלת הנותן הוא אבל היודע ובקי בדין מזה לא דברו לחייבו שיתנה בדיני תנאים דוקא ושה יעכב לגבי המקבל כמו שהבינו בדברי סמ"ג זה אינו כי אם לא יהיה בדיני תנאים עדיף דאינו מבטל בהעדרו המעשה והספר הזה עיקר פלפולו על שם סופו ותכליתו ונתיחס לחד מקדושים קדמונים: ד) והנה מדברי ס' הקנה מבואר דסובר דאם לא פלו להתנאי אינו חייב להחזיר ואינו חולק על הפוסקים הסוברים דאף בנותן סתם כף הנה דעתו בע"מ להחזיר פיון שאין לו לולב אחר רק אם מתנה דרך תנאי ואינו מתנה פדיני תנאים גרע.

וברבינו ירוחם (נתיב ח' ח"ד) כתב וז"ל ומ"מ מתנה סתם טוב מן הפל ולא אדע הא הוא עצמו שם מביא דברי בעל העיטור דאף בסתם כף הנה דעתו מתחילה וכתב ונראה מדבריו דאפילו מתנה סתם אם לא החזירו לא יצא וכן עיקר עכ"ל א"כ מה עדיפות למתנה סתם הא בין במפרש בין סתם דעתו הנה על החזרה ובס' מקו"ח (סי' תמ"ח) כתב ליישב דברי ס' המצות מקושית הגהות מיימוני דאי לא פלו לתנאי עכ"פ גילוי דעת הוי וגרע ממתנה עמלה"ח דהוי שיור בגוף המתנה פיון שאינו דרך תנאי רק מצד אומדנ' דמוכח ול"ה להמקבל רק ק"פ ודבריו מוקשים הא האומדנ' הוא דלמפק יתבי נהלי לחבירו א"כ אומדנ' הוא דיהיב ליה הגוף ועל אופן כמו עמלה"ח שיקנהו בחזרה עכ"פ לא יש עדיפות לסתמא מן מפורש.

אולם בר' ירוחם שם כתב הבדל בין מפורש לסתמא שהביא דברי בעל העיטור אם נגזל ממנו ולא החזירו לי אפילו נותן לו הדמים כי פיון שאמר החזירהו לי דוקא לולב קאמר לצאת בו ולא דמים וכתב ונראה מדבריו שאם נתנו לו במתנה סתם ונגזל ממנו נותן לו דמים ויוצא די חובתו עכ"ל א"כ אולי מטעם זה טוב יותר סתם מפורש דבסתם מהני החזרת דמי כשאינו בעין ובמפורש ל"מ החזרת דמים: ובספר חמדת שלמה (ח' חו"מ סי' י"ד) כתב ליישב דברי הסמ"ג עפ"י מה שהעלה במי שיש לו אתרוג שהוא ספיקא

דדינא אם הוי קנין או לא רק דהרי הוא שְׁלוּ מטעם מְוַחֵק דהממע"ה מ"מ למה שְׁהַעֲלָה
הש"ך דבספיקא דדינא אי תפס לא מפקינן ל"ה ודאי שְׁל המְוַחֵק וכינן דבתוס' קידושין
פְּתוּבו דבְּאִתְרוּג עמלה"ח ל"ב תנאי פפול ובגישין פְּתוּבו דבְּעֵי ת"כ וְהוּי סד"ד אם חָיִיב
לְהַחְזִיר בְּלֹא פְּלוּ וְיֵשׁ לָנוּ לְפָסוּק דא"צ לְהַחְזִיר כִּינן שְׁהוּא מְוַחֵק וְאִם תְּפִיס אִידָךְ לֹא
מְפָקִינוּ מְנִי'.

ולפי זה למ"ש תוס' קידושין דהוי גילוי מילתא דמסתמא לא נתן רק אדעתא שְׁחִזִיר
וְאִם לֹא יִחְזִיר לֹא יִהְיֶה הַמְּתָנָה וְדַאי כִּינָנוּתוּ הָיָה שְׁיִהְיֶה מְחֻיָּב לְחֻזֵר לוֹ שְׁיִהְיֶה מְבֻטָח
שְׁחִזִיר לוֹ וְאִם לֹא יִהְיֶה מְחֻיָּב אִף אִם מְחֻזִיר לוֹ אִם"כ מְרֻצוֹנוּ מ"מ לֹא נָתַן לוֹ רַק עַל
דַּעַת שְׁיִהְיֶה מְחֻיָּב.

וא"כ אם אינו כופל התנאי דלא כְּיִפְיֵנוּ לִיה מְטַעַם סְפִיקָא דְדִינָא לְהַחְזִיר וְהוּי חֶסְרוֹן
בְּעִינֵי הַמְּתָנָה לְדַעַת תּוֹס' קִידוּשִׁין כִּינן שְׁהוּא נָתַן רַק ע"ד שְׁיִהְיֶה מְחֻיָּב לְהַחְזִיר וְא"י
אִף אִם מְחֻזִיר וְיֵשׁ לְגַמְגָם בְּדַבְּרֵי דְהָא עכ"פ אִם נֹאמַר כְּדַעַת תּוֹס' דְהוּי גִּילוּי דַּעַת
שְׁכִּינָנוּתוּ הָיָה שְׁיִהְיֶה מְחֻיָּב לְחֻזֵר כִּמוֹ כִּן יֵשׁ אֲנֻמְדָן דְמוֹכַח דְדַעַת הַמְּקַבֵּל הִי ג"כ שְׁיִהְיֶה
יוֹצֵא בּוֹ וְאִינוּ יוֹרֵד ע"ד לְהַרְוִיחַ מְמוֹן רַק בְּרוּר שְׁרוּצָה לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת הַמְּצֻוֶה בְּאִפְסָן
הַמוֹעֵיל וְכִינן דְהַשְׁתָּא דִישׁ לָנוּ סְפִיקָא דְדִינָא אִף אִם נָבֵא לְדוֹן לְעֵינֵן מְמוֹן דְגִין דְהַמְּקַבֵּל
הוּא הַמְּוַחֵק מ"מ הָאֲנֻמְדָן מְבֻרְרָת דְרוּצָה לְצֵאת יְדֵי חוֹבַתוֹ וְכִינן דְמַצֵּד סְפִיקָא מְחֻזְקִינוּ
אִף דְלֹא יִהְיֶה חָיִיב לְהַחְזִיר מַצֵּד מְמוֹן מ"מ לֹא יֵצֵא כִּינן דְמַהְיֵי תְּפִיסַת הַנּוֹתֵן שׁוֹב אֲמָרִינוּ
דְּנִדְאֵי זְכִינָתוֹ שְׁל הַמְּקַבֵּל הָיָה ע"ד שְׁיִהְיֶה יוֹצֵא בְּבִירוֹר וְכִינן דְצָרִיף תְּנַאי שְׁיִהְיֶה חָיִיב
לְהַחְזִיר דַּל"כ א"י וְדַאי קַבֵּל וְזָכָה רַק ע"ת זֶה דִּיהֵי תְּלוּי זְכִינָתוֹ בְּחֻזְרָתוֹ בְּקִיּוּם הַתְּנַאי
וְא"כ אִף דְמַצֵּד מְמוֹן ל"ה מוֹצִיאִין מְמַנּוּ דְדִלְמָ' כְּתוּס' גִּישִׁין דְבְּעֵינֵן תְּנַאי כְּפּוּל מ"מ כִּינן
דַּעִי"ז ל"י יד"ח הַמְּצָנ' וְדַאי כִּינָנוּת זְכִינָתוֹ הָיָה רַק ע"ת גְּמוּר שְׁיִתְּחִיב לְהַחְזִיר: ה) בְּרַם
בְּגוּף הַחֲקִירָה שְׁל הַח"ש דְאִינוּ יוֹצֵא בְּאִתְרוּג דְהוּי סְפִיקָא דְדִינָא אִם הוּא שְׁלוֹ לְכַאוּרָה
י"ל מַה בְּכָף דְמַהְיֵי תְּפִיסָה הָא מ"מ הַשְׁתָּא הוּא לְכֶם וְיֵשׁ בּוֹ דִין מְמוֹן דְאִם אַחַר מְזִיק לוֹ
חָיִיב לְשַׁלֵּם וְא"כ הוּי שְׁלוֹ טְפִי מְשֹׁאֵל וְגִזוּל אוֹלָם מ"מ הָא אִף בְּדַבְּרֵי שְׁאִין תְּפִיסַת יְדֵי
אַחֲרֵי בּוֹ כְּגוֹן בְּהַפְקָר שְׁהוּא בְּיָדוֹ מ"מ אִינוּ יוֹצֵא בּוֹ אַע"ג דְלֹא יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּעַלְיָ וְכִמוֹ
דְהוֹכִיחַ בְּמִשׁוֹר הַכַּפ"ת סְנִפָה (דָּף ל"א) דל"ה לְכֶם כ"ז שְׁלֹא זָכָה בּוֹ מְשֹׁשׁ וְאִף דִישׁ לוֹ
בּוֹ הֵיטֵר אֲכִילָה וְיָכוּל לְאָכּוֹל וְגַם בְּיָדוֹ לְכַוֵּן לְזָכוֹת בּוֹ וְאִז אִין שׁוֹם אָדָם יָכוּל לְחַטֹּף
מְמַנּוּ מ"מ כ"ז שְׁלֹא זָכָה ל"מ הוֹאִיל דְבְּיָדוֹ וְל"ה לְכֶם כ"כ אִם יָכוּל אֲחַד לְחַטֹּף מְמַנּוּ
כִּמוֹ בְּסְפִיקָ' דְדִינָא דִיכוּל לְתַפְּסֵי מְמַנּוּ וְאִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ ל"ה לְכֶם.

ואף בגזל עכו"ם לדעת ס' יראים אף אם שרי מ"מ ל"ה לְכֶם וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי לְעֵיל דְלֹא
נִרְאָה דִּיהֵי הַפְקָר וְיָד כָּל אָדָם בּוֹ רַק הַעֲפּוּ"ם בְּעַצְמוֹ רִשְׁאֵי לְחַטֹּף מְמַנּוּ וְכִינן דִישׁ יְדֵי
אֲחַד בְּאֲמָצַע ל"ה לְכֶם כִּן נָמִי בְּזֶה כִּינן דִישׁ תְּפִיסַת יָד אֲחַד בּוֹ שְׁאִם יִתְּפֹס יִזְכָּה בּוֹ ל"ה
לְכֶם: [הוּ אֲמַת דְּבִרְאִיוֹת הַכַּפ"ת דַּא"י בְּשַׁל הַפְקָר אִף דְבְּיָדוֹ לְזָכוֹת בּוֹ מִמָּה דְכְּתוּבוֹ תּוֹס'
שֵׁם דַּבְע"ז שְׁל גוֹי נִימָא מְדַאגְבָּה קְנִי' וְא"ל בִּיטוּל וְכְתוּבוֹ כְּגוֹן שְׁהַגְבִּיָה שְׁלֹא ע"מ לְקַנּוּת
וּבִיו"ט שְׁנֵי וּמְזָה הוֹכִיחַ הַכַּפ"ת דְבְּשַׁל הַפְקָר א"י דַּל"כ מְשַׁכַּחַת אִף בִּיו"ט רִאשׁוֹן יֵשׁ
לְהַשִּׁיב ע"ז דְלִמָּא לְעוֹלָם יוֹצֵא בְּשַׁל הַפְקָר הוֹאִיל דַּאי בְּעֵי מְצִי לְזָכוֹת וְאִין כֹּחַ אַחֲרִים
מְעַבֵּב קָרִינוּ בִּיה וְלִקְחָתָם לְכֶם וְרַק גְּזוּל אוֹ שְׁאוּל דִישׁ לוֹ בְּעַלִים אֲתִי קָרָא לְמַעוּטֵי

משא"כ הפקר דבידו לזכות וגם מותר בהנאה ועינין תוס' פסחים (דף מ"ו) דהקשו אמאי במצה של מעשר שני א"י בו בפסח לר"מ דממון גבוה הוא ול"ח מצתכם בשביל הואיל אי בעי מיתשל עלה מחשבין ליה כשלו עי"ש מה שיתרצו משום דכתב ביה קודש חשבם הכ' של גבוה וא"כ י"ל דלענן אתרוג יוצא בשל הפקר פנין דבידו לזכות בו אבל בע"ז לא משפחת ביו"ט ראשון דל"ש הואיל דבידו לזכות בו זכה בו שוב לא יתנה לו ביטול דיתנה ע"ז של ישראל ולא שינה לומר שיצא בו עכשיו משום דיש לו ביטול פנין דע"כ אתה צריף לומר שלא זכה בו דאל"כ הוי ע"ז של ישראל וכתתי מיקתת שיעורא ואם נטלו ע"ד לזכות אף דל"ש זכיה באיסור הנאה מ"מ ע"י חפצו ודעתו לזכות נעשה ע"ז של ישראל שלא יתנה לה עוד ביטול וכמ"ש בתשובת רשב"א (סי' קע"ח) וכיון דלא משפחת שיזכה בה בזה שפיר כתבו תוס' אף דאין לה בעלים מ"מ א"י פנין דאין בידו שיתנה לכם דכ"א יכול ליקח ממנו אף אם יתכונן לזכות אבל לעולם בשל הפקר דבידו לזכות בו דלמא לא ממעטינן מלפם ועיין ס' אבני מלואים אה"ע (סי' כ"ח ס"ק ג') דמתרץ באמת קושית תוס' דאף בנטלו דרף גזילה אי גזל עפוי"ם מותר מ"מ יוצא בו דיש בו היתר אכילה והיתר הנאה וכמו דיוצא במע"ש וכבר פתבתי דמעשר שני אף דהו' ממון גבוה מ"מ היתר אכילה וגם קצת דין ממון הוא דאסור לאחר לגזול ממנו משא"כ בלולב של אשרה אסור בהנאה הוא ואף דיש לה ביטול מ"מ כ"ז שלא בטלו אסור להנות וכ"א יכול ליקח ממנו ול"ש בו זכיה ודאי ל"ה לכם ודבריו באמת נפלאים.

אולם בלולב הכשר של הפקר אף דבאמת אינו ראיה מתוס' מ"מ מצד הסברא הוא דהואיל אינו מיקחשב שיתנה שלו רק במצה של מע"ש הנה ס"ד דתוס' דיתנה שלו בשביל הואיל פנין דיש לו עכ"פ היתר אכילה ואסור לאחרים לגזול ממנו וגם פבר הנה שלו לגמרי בזה הקשו דנימא מצד הואיל דלא נפק מרשותו אבל דבר דבעינן שיתנה שלו דע"י הואיל נימא שיתנה שלו כ"ז דלא זכה בו זה לא אמרינן ועיין חידושי רמב"ן ורשב"א שבת (דף קל"א) לענין ציצית בגד שיש בו ד' פנפות דאינו חייב רק אם הוא שלו מדכתוב פסותה ממעטינן נמי פסות של הפקר ועיין מה שכתבתי לעיל בדינים שקודם דיני שבת (סוף סי' ח') (ועיין שא"ר דיני חמץ (סי' פ"ז) מ"ש לתרץ קושית תוס' פסחים ד"ה) דהש"ס ממעט מחד לה של אחרים ושל גבוה ובחלה דרשינן מתרי עריסותיכם חד למעט גוי וחד להקדש וכו' דבחלה של אחרים שאינו שלו רק של ישראל אחר באמת חייב א"כ לא אתי למעוטי של אחרים אלא של גבוה וגוי לכה צריף תרי מעוטי אבל בחמץ ממעטינן דלאו דידן' ושל גבוה נקט לרבותא אף דשייף הואיל עי"ש ועיין פנ"י פסחים שם ובאתרוג דכתוב לה שיתנה דידן' ודאי אף הפקר כ"ז דלאו דידן' הוא ויז פל אדם בו לזכות אינו יוצא בו:] ו) ויש עוד מקום לומר לכאורה אף להסוברים דל"מ תפיס' בספיקא דדינא והמע"ה מ"מ לגבי אתרוג דבעינן לכם בבירור שיתנה שלו כמו פל דבר שהוא שלו ושל לא יתנה שום תפיסת יד אחר בו בזה א"י דאף דל"מ תפיסת חבירו מ"מ פנין דאם זה שנתנו לו הזיקו או אכלו לא נוציא ממנו אף דכבר הוחזקנו שהוא של המוחזק מ"מ לאו בירור הוא שפן הוא רק מצד חק התורה לא נוכל להוציא ממנו אבל אם זה שנתנו לו מזיקו או אכלו לא נוכל להוציא ממנו דמוקמינן הפמון על חזקתו ולא נוכל לחייבו לשלם מספק כמו שכתב בכנה"ג יו"ד (סי' ס"א) משם דמשק אליעזר דאף אם תקפו פהו מוציאין מידו היינו דוקא כשהוא בעינא אבל אם אכלו או

הזיקו א"ח לשלם וכבר הבאתי בהגהותי בד"ח דיני תפיסה (סי' ג') סמוכין לסברא זו מדברי תשובת רשב"א מוכא (סי' ע"ב) בח"מ ובאורים שם (ס"ק פ"ז) אף דשם הוא טענות פרי מ"מ חזינן דמר"ק אינה מכרעת לדון ע"י להוציא ממון אח"כ וכמו כן בסד"ד י"ל ג"כ דאין התקנה מכרעת להוציא ממון ע"י אח"כ אם אכלו או הזיקו ולפי"ז י"ל דא"י באתרוג פנה הואיל דיש בו ריעותא דל"ה לך ממש ואף דמבואר ש"ס ב"מ (דף ז') דהוכיח הש"ס מהא דהספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי אמרת תקפו פהו א"מ מידו נמצא זה פוטר ממנו בממונו של פהו הרי דאם ל"מ תפיסה אף דאם הזיקו או אכלו פטור לדעת הכנה"ג ה"ל ול"א בזה דפוטר ממנו בממונו של פהו היינו שם לענין מעשר בהמה דלא פתיב צאנף בו וכינן שהוא עכשיו שלו וגם תפיסת הפהו ל"מ אף אם הזיקו פטור לשלם מ"מ עכשיו הוי זה שבידו הבעלים ונכנס לדיר להתעשר מה שא"כ לענין אתרוג בעינן שיהיה שלו מבן רב בכול אופנים ואם יש זכות לא' אם אכלו דפטור מלשלם י"ל דא"י בו וצ"ע בזה.

ז) וראיתי בשעה"מ (פ"ח) מלילב שפתב להסתפק בד"מ שבלולב דאם א' מהו גזול פסול אם היה זה גזול מדבריהם כמו מציאת חשו"ק דקיי"ל יש בהו גזול משום דרכי שלום אם גזול מאלו אם יוצא בו י"ח פינון דמדאורייתא קרינן בי' לך א"ד לא וכו' פינון דאינו יוצאה בדיינים וא"ח להחזיר דלא קיי"ל כר"י ול"ה גזול גמור מדבריהם קרינן ביה לך אפילו מדרבנן רק מצד שם לפסול מצד מהב"ע.

ולדבריו למ"ש המג"א (סי' תרמ"ט) לגבי גזול דלאחרים ל"ש מצנה הבב"ע א"כ אם זה שגזלו מחשו"ק נתנו לאחרים במתנה אף דל"ש לקנות בש"ר דיאוש ל"ש מקטן או אף מאביו אם לא ידע ולא אתיאש אביו לדברי השעה"מ יוצא בו זה האחר אף ביו"ט ראשון פינון דאין מוציאין בדיינים ממנו ולמ"ש דהיכא דמהני תפיסת אהד ל"ה לך יש לדון בזה למה דמבואר תשובת רדב"ז (ח"א סי' תק"ג) דבגזול מפני דרכי שלום משמתינן לי' עד דמטי זמן נגדויה ונגדינן ליה ושקנינן ליה וסובר מה דמבואר ש"ס שבועות (דף מ"א) ולרבנן דפליגי על ר' יוסי דאמר בדרבנן לא נחתינן לנכסיה מאי עבדינן לי' ומסיק דמשמתינן ליה עד דמטי כו' קאי גם על מציאת חשו"ק דאינו רק מפני ד"ש והוכיח מדברי רמב"ם (פ"ו) מגזילה אחר שפנה כל הגזלני' מדבריהם וכלל עמהם הנה דהו מפני ד"ש כ' כל מי שיש בידו גזול משל דבריהם אינו יוצא מידו בדיינים משמע דלא שאני ליה בין אותם שהם מפני ד"ש לאחרני ומדקאמר א"י מידו ולא קאמר אינו יוצא בדיינים משמע דאין מוציאין מידו בפח דלא נחתינן לנכסיה אכל משמתינן ליה וכתב הא דברבית דבריהם מוכח דלא משמתינן ליה מדכתב הרא"ש דאי תפס לנה מפקינו מלנה ומדהדינן למלנה ואי איתא דמשמתינן ליה למלנה עד דמהדר אמאי מפקינו מניה דלנה אי תפס שאני רבית דמדעתיה יהיב עי"ש הרי דסובר דאם משמתינן ליה אז אם תפס שכנגדו אין מוציאין מידו א"כ לדעתו אף במציאת חשו"ק דמשמתינן ליה אם בא אביו של קטן ותפס ממנו או אף הקטן בעצמו אין מוציאין מידו שוב י"ל אף דלא נחתינן לנכסיה ואין מוציאין בדיינים מ"מ ל"ה לך לענין אתרוג פינון דכח אחר מעורב בו וכידו לתפוס.

וכן כתב ר' ירוחם מובא ב"י ח"מ (סי' פ"ז) דאף התובע גזל דבריהם כמו מציאת חש"ק ונתחייב שבועה ואינו רוצה לשבע דמנדין אותו עד ל' יום: אוילם בש"ך ספר תקפו פהו (סי' ל') משיג עליו נסובר דאפילו מודה שגזל לא משמתינו ליה נסובר דהא דקאמר בש"ס וזרפנו מאי עבדינו ליה לא קאי על גזל מציאות חש"ק רק על המתחייב שבועה דרפנו ובהנהגה שהיא רק מפני ד"ש פשיטא לש"ס דלא עבדינו ליה מידי רק הב"ד פוסקים לו להחזיר ואמרינו ליה אם לא תחזיר אתה עובר על דברי חכמים ושרי למיקרני' עברינו ולדבריו דלא משמתינו ליה י"ל דגם תפיסה ל"מ ומוציא בדיינינו מן אביו התופס ממנו.

ובאמת בחידושי הר"י מגא"ש מס' שבועות שם פירש להדיא הא דקאמר הש"ס וזרפנו מאי עבדינו ליה דקאי על אי אמר לא משתבענא מאי עבדינו ליה וכמו שפירש הש"ך והא דמדייק הרדב"ז מלשון רמב"ם תמהני הא (פי"ז) שם כ' סתם מציאות חש"ק כו' אם עבר א' וגזלה מידן אינו יוצא בדיינינו וא"כ לא נוכל למידק כלל מלשון שפכת (פ"ו) א"י מידו ואין להוכיח מזה דמשמתינו ליה.

וגם אף לדברי ר"י דמשמתינו ליה מ"מ י"ל דהתופס הוי גזלן ועיין ש"ך ח"מ (סי' פ"ז ס"ק כ"ה) ובקצוה"ח שם (ס"ק י"ב) בחייב שבועה דרפנו וא"ר לישבע אם מהני תפיסה ובדברי חיים דיני טו"נ (סי' ל"ה) הבאתי דברי הרמב"ן מס' שבועות דסובר דמהני תפיסה מ"מ זה דוקא כיון שטוען ברי שחייב לו מה"ת ממון אבל במציאות חש"ק דמה"ת זוכה זה שגזלו ממנו רק מפני ד"ש אף אם נאמר דאלימהו חז"ל לתקנתם ומשמתינו ליה מ"מ תפיסה ל"מ ואביו התופס הוי גזלן כ"ז דאינו מהדר ליה ברצונו.

ועיין תוס' ב"ב (דף ע"ט ע"ב) ד"ה ויונים כו' דפשיטא להו דממון שהוא שלו מפני ד"ש לא זכי בהן זכיה גמורה וא"י להקדישו הקדש גמור שימעלו בהן ועי"ש בש"מ משם ר"י וי"ל אף דמחוייב להחזיר מפני ד"ש מ"מ כ"ז שאינו מקנה לו לחבירו ל"ה ש"ח ואם מחזיק בו הוי שלו ולכם גם לענין אתרוג לצאת בו: גם יש עוד מקום לומר אף בספיקא דדינא דמהני תפיסה מ"מ כ"ז דלא תפיס הוי שלו לענין אתרוג כיון דבידו להקדישו וההקדש חל ואף אם תפיס זה אח"כ לא פקע ההקדש מניה כמו שיש להוכיח מדברי תוס' ב"מ (דף ו') היכא דהדין כ"ד גבר דאף דמהני תפיסת השני אח"כ אם גבר מ"מ אם הקדישו בעוד בידו שוב לא פקע ועיין סמ"ע (סי' קל"ח ס"ק י"ד) ובש"ך שם ובתנאים שם ונתיבות ויבואר א"י בארנפה בחלק ח"מ דבריהם מוקשים וטעם הדבר דהקדש חל משום דהיכא דיש לו שם בעלים לשנות ולקלקל גוף הדבר לעשות בו כאדם העושה בשלו רק אם חבירו תפוס ממנו אין מוציאין מידו נקרא ע"ז שם ביתו והקדשו הקדש וא"ד לשנה אחרונה החוזרת ביובל אף אם יש בידו לשנות צורות הקרקע וכשיטת הרמב"ד סוף הלכות שמעטה ויובל מ"מ פשיבא יובל יחזור ממילא אבל בזה כיון שאין חייב להחזיר לעולם הוי שם בעלים לא נפקע ממנו ההקדש אף קדושת דמים משא"כ מכירה לא מהני ומהני שוב תפיסת שפנגודו והארכתי לבאר זה בעזה"י בארנפה וכיון שבידו לעשות בו ברצונו ולהקדישו ושוב לא מהני תפיסת השני י"ל דהוי לכם ג"כ וצ"ע בכ"ז ועיין קונטרס הספקות שבס' קצוה"ח (כלל א' סק"ח) ובמה שהביא משם דברי המפרש בתוס' רי"ד קידושין (דף מ"ח) ודבריו צ"ע ואכ"מ בזה: ח) פתיב בש"ע (סי' תרנ"ח) לא יתנונו ביום ראשון לקטן לקטן שפני שהקטן קונה ואינו מקנה

לאחרים מה"ת ונמצא שאם החזירה לו אינו מוחזר ויש מי שאמר שאם הגיע לעונת הפעוטות מותר וזה דעת הר"ן ודיעה הראשונה הוא דעת רמב"ם (פ"ח) מלולב ועי"ש בכ"מ דכתב להשוות דעת רמב"ם עם הר"ן ודבריו תמוהין כמו שתמה שם בלח"מ ובב"י בבדה"ב מבואר דסובר ג"כ בדעת רמב"ם דלא פקד"ן רק אף בהגיע לעונת פעוטות מ"מ פינון דהקננו שלו ע"י דעת אחרת מקנה הוא מה"ת ולהקנות א"י רק מדרבנן ול"מ לעננו דאורייתא ביום ראשון דבעינו שיהיה לכם מה"ת.

ולכאורה קשה על המחבר הא באה"ע (סי' כ"ח סי"ג) כ' במקדש אשה במלנה שיש לו פנד אחרי' ואמר הא"מ לי בחוב שיש לי פנד זה במעמד שלשתן ה"ז מקודשת וזה עפ"י מ"ש שם בב"י דלא כר' ירוחם דסובר מקודשת מדרבנן והב"י כ' דמקודשת מדאורייתא פי מחמת תקנות חכז"ל דמע"פ נקנה במע"ג המעות שלו הוא ומקודשת מה"ת ועי"ש בב"ש (ס"ק ל"ה) ובפשיטות משמע דדעתו פן בש"ע דהוי מקודשת מה"ת ולא חל קידושי שני שוב הרי דהכריע דקננו מדרבנן מהני אף מה"ת והשתא קשה למה באתרוג ל"מ למיחשב שלו ע"י קננו דפעוטות הא ק"ו הוא מה שם במעמ"ג דבאו שניהם ביחד קננו דכסף קידושין ונחלות קידושי דאורייתא סובר דמהני מה"ת לקרות כסף קידושין ק"ו באתרוג דקננו דרבנן בא קודם צורך הדאורייתא ובכ"ז פוסק הואיל דמה"ת ל"מ הקננו א"י בו מה"ת.

ומצאתי בספר ברפי יוסף דעמד ע"ז ולכאורה י"ל למ"ש שם באה"ע בס' א"מ (ס"ק ל"ג) דבמע"ג מתקדש' במלנה דאחרים למ"ש הר"ן במלנה דאחרים דמתקדשת דליפא למימר דדעת אזויזי דל"א פן אלא במלנה דינה שפכר היתה מחויבת לו אבל בשל אחרים אין דעתה אלא בהנאה דאית בה ובהנאה אין חילוק בין שהיא קננו תורה או דרבנן דעכ"פ הקננו הוי הנאה ול"ג משחוק לפני רקוד לפני והוי הנאה פרוטה ומקודשת מה"ת רק אם מקדשה בתורת כסף אז אמרינו פינון דל"ה קננו מה"ת אזלינו בתי דאורייתא ואין פאן קידושי תורה משא"כ במע"פ מתקדשת בהנאה.

אולם אף אם י"ל פן בדבריו בב"י מ"מ בש"ע דסתם לא משמע פן ומשמע אף אם מקדשה בגוף הכסף דמלנה פנד אחרים ג"כ מקודשת מה"ת והא לדעת תוס' קידושין (דף מ"ז ע"ב) ד"ה לעולם דכתבו דכשקדשה במלנה דאחרים נותן לה דבר חדש שלה בינה קודם דנהי דאין המלנה בעין מ"מ זכות הוא לו פאלו היה בעין ומבואר דמקדשה בגוף הכסף ואף עפ"כ מקודשת מה"ת.

וגם א"כ במקדשה בפקדון שפנד אחרים דבזה אף מה"ת פל היכא דאיתא ברשות המפקיד הוא רק לזכות לה ל"מ רק ע"י מעמ"ג בזה ודאי מקדשה בגוף הכסף נאמר דל"ה רק קידושין מדרבנן ובמקדשה במע"פ במעמ"ג יהיה עדיף ונאמר דמתקדשה מה"ת.

וגם בב"י שם משמע דהוי פאלו נתן לה כסף ובתורת כסף מתקדשת אף מה"ת: ובספר מחנה אפרים דיני קננו משיכה (סי' ב') האריף שם גם פן להוכיח מדברי רמב"ם באתרוג כדע' ר"י וכתב שם לדון מה"ט דמה שנוהגים האידנא קונים אתרוג למצוה והדמים פורעים אחר החג דלאו יאות עבדין דכ"כ שלא נתן את הדמים לא קני אלא מדרבנן ואנו בעינו לכם שיהיה שלכם מדאורייתא.

והוכיח עוד מדברי המרדכי פ' הזורק בעונבך דשכ"מ שאמרו לקנייה להאי דוקתא כ' מהר"מ דהא דאצטרף לקנין ולא סגי מטעם דדברי שכ"מ פכתובין וכמסורין דמי משום דאנו בעינן שיקנה לה מה"ת ודברי שכ"מ הוי מדרבנן ועי"ש עוד דתמה ע"ד המרדכי קא מתנות שכ"מ אינו קונה אלא לאח"מ ועוד דהרי אשפחן בגט דמגורשת ע"י ד"א שילה אע"ג דד"א א"ק אלא מדרבנן.

והנה בדברי מרדכי יקשה עוד דהא בפרק התקבל פתב המרדכי דהו דלא לימנא לולבא ליבוק' איירי קודם שהגיע לעונת הפעוטות דבהגיע מתנתו מתנה הרי דסובר דקנין דרבנן מהני לצאת אף מדאורייתא: ולכאורה מדברי רי"ר ומרדכי אינו ראיה לדינו של המח"א למ"ש הנו"ב מהד"ת חאה"ע (סי' נ"ד) דשם הקנין המעות והקידושין באים פאחד בזה סובר ר"י פיון שהאשה אינה קונה המעות הללו רק מדרבנן לכה אינה מתקדשת ג"כ רק מדרבנן שהרי הקידושין חלים רק ע"י קנין הנה אבל בדבר שפבר קנאו ה"ה שלו ויכול לקדש אפילו קדושי תורה אף לדעת רי"ר וא"כ א"ש גם דברי המרדכי דע"כ צ"ל דדעת הר"מ דמתנות שכ"מ קונה לאח"מ למפרע וכמו שכתבו תוס' ורא"ש סוף פ"א דגיטין וטוח"מ (סי' ר"נ) ועיי"ש בקצוה"ח וכן ע"כ צ"ל בדעת ר"ח מובא ברש"ב"א ר"פ הזורק שם ורש"ב"א לשיטתו תמה עליו דהוא סובר דא"ק למפרע אולם הר"ח והר"מ סברו דקונה למפרע ולכה הית' יכולה להתגרש ע"י קנין זה אם לא פיון דמתנות שכ"מ ל"ה רק מדרבנן ול"מ לדאורייתא פיון דע"כ אמה צריף לומר דחל למפרע וביחד יחול הגירושין ע"י הקצר דאל"כ הוי כפלי גיטף מעג"ק וביחד חל כמ"ש תוס' שם פיון שפא מרשות הבעל לרשותה הוי כאלו נתנו לה וכיון דע"כ מיד שפא הקנין דרבנן פגענו בשל תורה ל"מ להתיר א"א מה"ת.

אולם לגבי לולב שפיר סובר המרדכי דבהגיע לעונת פעוטות דחל מקודם שפגענו לענין תורה הקנין מהני אח"כ אף לשל תורה. אולם בקנין ד"א י"ל דקונה קודם לכן הד"א לכה שוב מתגרשת אח"כ אף מה"ת ומה שיש עוד לדקדק שם ע"ד המרדכי פ' התקבל יבואר א"ה בח"מ: וכ"כ מ'ינשב עפ"י דרף זה מה דעמד מהרי"ט אלגזי ז"ל בקה"י ע"ד הרש"ב"א דמדבריו פ' התקבל מבואר דסובר דקנין מפעוטות מהני אף לדאורייתא ובתשובה (סי' תקי"ז) פתב בהגיע לצורן וזרקו יש לו זכיה מה"ת וכנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה אעפ"י שהם ד"ת מבואר דסובר דקנין דרבנן ל"מ לגבי דאורייתא דאל"כ י"ל דה"ט דמתגרש' דתקנו לה רבנן יד א"ו פיון דל"מ בזה בגמרא פל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ל"א פו וקנין דרבנן ל"מ מד"ת.

ולמהמתבאר עפ"י חילוקו של הנו"ב אתי שפיר דברי רש"ב"א דלענין גט פגענו ביחד בפ"א בזכיתה ולענין דאורייתא משא"כ לגבי לולב דקונה מקודם לכן ע"י קנין דרבנן מהני לענין דאורייתא.

וכ"כ יש ליישב עפ"י דרף זה דברי הרש"ב"א בחידושי גיטין שם דעמד ע"ד האחרונים ובשעה"מ דמתחלה כ' דמהא דאמר קא לכה מעות ופדו בהן מע"ש זה דמשמע דקטן זוכה מה"ת דאל"כ אין פודין אלא משלאב.

וע"כ אף דעכ"פ מדרבנן זוכה מ"מ פיון דמה"ת אינו שלו א"י לפדות נאח"כ פתב דמה דלא לקני לולבא כו' דמייירי קודם שהגיע לפעוטו' הרי דסובר דזכיה מדרבנן מהני אף

לעגנו דאורייטא ועימ"ש בזה אאמ"ו ו"ל בחדושישיו שפסוה ספר דברי משפט (סי' ר"ב) ומ"ש בד"מ (סי' רל"ה) ובמ"ש א"י בעניי בהגהותי בד"ח דיני קידושין (סי' ח') בזה.

ולמ"ש א"ש דרשב"א סובר אם קונה הדבר לכל עניניו קודם שפאנו לדון על צורה דבר שהוא מה"ת מהני לכ"ד אח"כ משא"כ אם פאו יחד מיד עגנו של תורה ל"מ לזה קגנו דרבנן ושם פאמר הא לקם מעות מבואר בירושלמי (פ"ד) ממע"ש מה אגנו קנימינו אי פשאמר צא ופדה לי שלוחו הוא צא ופדה לה שלו הן אלא כי אגנו קנימינו פשאמר צא ופדה לי משלה א"כ נותן להן המעות כדי שיעשו בעדו ובא ביחד העגנו הפדה והזכיה ואף דע"כ דמקנה להן המעות ממש שיהיה שלהן מ"מ פיון דמיד אמר שיעשו בזה פדיות המעשר הוי פכא ביחד עגנו של תורה ול"מ קגנו דרבנן משא"כ לגבי לולב דקונה מקודם לכ"ד מהני לדבר תורה.

עכ"פ בנידון המח"א פשאקונה האתרוג במשיכה א"ש להנה פוסקים אף לדעת רבינו רוחם ורמב"ן ומרדכי: אף גוף דברי הנו"ב צריכים תבלין לדבר להבין בטוב טעם. וגם עכ"פ לדברי הרמב"ם נאמר דל"מ קגנו דרבנן אף פכא טרם שפאנו לידי עגנו תורה.

אולם פנראה פקגנו משיכה וכדומ' גם הרמב"ם מוד' דמהני אף מה"ת דהא לדעת תוס' רוב ראשונים גם ר' יוחנן דסובר דבר תורה מעות קונות מ"מ מודה דלגבי מתנה הוי משיכה קגנו וכ"כ היכא דל"ש קגנו מעות.

וע"כ פלוגתת ר"י ור"ל היא בזה דר"ל סובר אף דהמוכר קבל מעותיו ומקנה ללוקח מ"מ אין הלוקח סומך דעתו כ"ז שלא הוציא מידו או גם המוכר אינו גומר ומקנה כ"ז שלא נעשה דבר בגוף המקח ובמשך ובא לידו המוכר גומר ומקנה והלוקח לקנות וממילא נגמר ונתחייב בדמי המקח ור"י סובר להיפך כ"ז שלא קבל המוכר תמורת המקח אינו גומר ומקנה לכה ל"מ משיכה רק גמר קגנו הוא פשאקבל תמורת המקח ובהפקר משיכה הוי קגנו המועיל וכן במתנה גומר ומקנה דהוי פאלו קבל התמורה ועיין קצוה"ח (סי' ר"ד) היכא דמגבהו בחובו נקנה מה"ת במשיכה והטעם פיון דלא חסר נתינת מעות גומר ומקנה נאז הוי משיכה בעצם קגנו המועיל ולפי"ז אחר שתקנו חז"ל דעקרו לקגנו פסוף והעמידו דמשיכה ינהה קונה והדין הוא ע"י שתקנתא דרבנן דאין אחד מהם יכול לחזור ומוציאין בדיינים מהני ממילא קגנו משיכה מה"ת דהא פאמת משיכה היא קגנו חשוב מה"ת לקנות הדבר רק החסרון הוא לדעת ר"י דהתורה ירדה לסוף דעתו של אדם דאינו גומר ומקנה טרם ששאקבל דמי המקח וכיון דחז"ל אמרו ותקנו שביזה גמור ומקנה ממילא גומר ומקנה ונקנה אף מה"ת פיון דליכא רעותא פקגנו דלוקח ואם קדש בו הלוקח מקודשת מה"ת וא"ד למקדש במע"פ דאחרים דשם לא יש מעשה קגנו המועיל דהחסרון הוא בגוף הקגנו לכן סובר הר"י דל"מ מה"ת.

וא"ד נמי למ"ש תוס' ב"ק (דף ע"ט) ד"ה תקנו דכתבו דר"א דסובר המשאיל קרדום של הקדש לחבירו דמעל וחקירו מותר לבקע בו לכתחלה דסובר דקונה מה"ת דאל"כ הוי חומרא דאתי לידי קולא דשם עצם הקגנו של שאלה פיון דאינו קונה גוף הדבר רק לפירות להשתמש בו ל"ה קגנו מה"ת וכמ"ש הריטב"א קידושין (דף מ"ז) לכה אם ל"ה רק קגנו דרבנן ל"ה מהני לקולא משא"כ פקונה הדבר במשיכה אחרי דתקנו חז"ל הוי שפיר קגנו המועיל אף מה"ת: ולפי"ז לא א"ש דינו של המח"א אף לדעת רמב"ם דלגבי

פעוטות החפרון הוא בגוף המקנה דאין לו דעת מה"ת להקנות לכה אף דזכה מקודם מפח תקנתא דרבנן ל"ה רק פח חז"ל ול"מ מה שגומר ומקנה וא"י בו מה"ת.

ועיין ש"ך ח"מ (סי' ר' סק"ה) שפכת להסוברים דגם במקר קונה ע"י ד"א הא דהצריכו למשיכה בסומטא משום דע"י משיכה הוי קנין מה"ת וע"י ד"א אינו אלא קנין דרבנן וכבר תמהו עליו האחרוני' הא לדיון במקר משיכה ל"ה רק קנין דרבנן דד"ת מעות קונות ודחוק לומר דיהיה פנונתו רק על מתנה ולמ"ש א"ש פיון דמשיכה בעצם הוי קנין המועיל אחר תקנתו של חז"ל קונה מדאורייתא משא"כ קנין ד"א ל"ה בשום מקום קנין המועיל מה"ת: אולם כ"ז לשיטות תוס' דמשיכה הוי קנין המועיל עכ"פ במתנה מה"ת אבל לדעת רמב"ן בש"מ ב"מ (דף מ"ח) וריטב"א בש"מ (דף צ"ט) דסברי לדעת ר' יוחנן משיכה ל"ה קנין אף במתנה רק ע"י ידו ונצרו או אגב א"כ ליתא לסברא הנ"ל ועיין מ"ש אאמ"ו ו"ל בספרו ד"ח דיני מקר (סי' י"ז) להעמיד פמו כן דעת רמב"ם בזה.

מ"מ יש מקום לומר בזה ולחלק בין קניני דרבנן להקנאות קטן דגדול פיון דעכ"פ חייב לשמוע מה"ת לכל אשר יצו עליו החכמים לכן גומר ומקנה וחז"ל יכולין לעשות שאינו זוכה כזוכה לכה קנין משיכה מהני אף מה"ת דגומר ומקנה משא"כ בפעוטות דמה"ת אין להם דעת להקנות לכן אף דתקנו שיהיה מתנתו קנימת מ"מ ל"ה רק תקנה מדרבנן ואין לזה כח דאורייתא דקטן לאו בר קבולי תקנות דרבנן הוא כמ"ש רש"י נדה (דמ"ו ע"ב) א"כ נשאר לו להקטן פח במקומו מה"ת לכה ל"ה לגבי לולב לכך מה"ת.

ובפרט למאן דיליף מס' גיטין (דף ל"ז) דהפקר ב"ד הפקר מדכתיב וכל אשר לא יבא בעצת כו' ושם ל"נ רק לגדולים ולא לקטנים א"כ נגד ממונם של קטנים אתינו עלה רק מתקנתו של רבנן ולא מפח הפקר ב"ד.

ולפי"ז י"ל דזה נמי דעת הש"ע אף דבאה"ע הלכות קידושין הכריע דלא פדעת ר' ירוחם וסובר דמהני הקידושין ע"י מעמד שלשתן אף מה"ת מ"מ זה דוקא בגדול דחייב לשמוע לדברי חכמים וכיון דעשו קנין למע"פ ע"י מעמד שלשתן הוי כסף אף מה"ת דגומר ומקנה והיא זכתה.

ובכ"ז לגבי לולב פוסק פדעת רמב"ם דל"מ קנין מפעוטות ללכם מה"ת פיון דלגבי קטן ליכא פח תקנתם רק מדרבנן וכמ"ש ומינושב קושית הברכי יוסף. ולפי"ז אם קונה א' מד' מינים מקטן ל"מ לצאת בו מה"ת: וראיתי בספר קהלת יעקב ממאור עינינו בעל חנות דעת הלכות קידושין (סי' כ"ח) האריף שם לבאר דקנין דרבנן מהני אף לד"ת מטעם הפקר ב"ד ודברי רמב"ם כ' דאף בהגיע לפעוטות ל"מ התנאי פיון דאינו פן קנין מה"ת חשיב פתנאי שאי אפשר לקיים בסופו והמעשה קיים והקטן כשהחזיר סובר דמחוייב להחזיר מן הדיון וא"כ מה שהחזיר הוי מחילה בטעות ומחילה בטעו' אף בגדול לאו פלום הוא ודבריו נפלאים לעין הרואה בשלמא בלא הגיע לפעוטות אי אפשר להתקיים בשום אופן שיזכה בו בהחזרה אבל בהגיע דמתנתו ברצונו מהני שפיר יכול להתנות שיתרצה להקנות לו וזה אינו כמפליג בדברים וממילא כשמתרצה יכול לזכות בו מטעם הפקר ב"ד פיון דלדבריו אף אם קונה מן הקטן מהני מה"ת מטעם הפקר ב"ד למה יגרע אם מתנה עמו על כף ומה"ת לנו לומר דהיה פנונת התנאי על דבר שאי אפשר להתקיים שיקנה לו מה"ת ולא שיזכה ע"י רצונו מפח הפקר ב"ד נאמאי אמר הרמב"ם אין נותנין

אותו לקטן שקונה ואינו מקנה מה"ת ונמצא שאם החזירו א"ח הא יכול להתנות על רצונו להקנות במה שיש בכחו לעשות מדרבנן ואף בסתם על מלה"ח התנאי הוא על מה שיכול להתקיים היינו הקנאתו שתקנו לו חז"ל ואין זה כמפליג בדברים ומה זה מחילה בטעות הא ברצונו אם מקנה לו מהני מדרבנן וע"ז היה התנאי ואח"כ הני קונה מן הקטן ושוב הני שלו מה"ת לדעתו מטעם הפקר ב"ד.

ובאמת יש קצת לומר דאף דחכמים תקנו דפעותות מקחן מקח וממכרן ממכר ומתנתן מתנה מ"מ לקבל מתנ' עמלה"ח ושיחזור ויקנה בהחזרה בהקנאה לקיים התנאי לזה קצרה דעתו של קטן וקסבר שרק קנין לזמן יש לו בהאחרוג ואח"כ ממילא הוא של הנותן והנותן כשקנה לו ע"ד להחזיר ע"כ דמקנה לו לחלוטין לעולמות ושיקיים התנאי בהקנאה בהחזרה והני שוב כמו תנאי שאי אפשר להתקני' בסופו דלא יש לו דעת לזה לזכות בדבר לצמיחות על שעה חדא ושיחזרהו בהקנאה לבעליו ודומה לו ששמילא חוזר לבעליו והתנאי בטל ומעשה קיים וע"ד שחקרו בש"ס גיטין (פ"ב) אם אשה ידעה לאקנויה.

וי"ל דרמב"ם וסייעתו סוברים דקטן בכה"ג לא ידע לאקנויה ולכך אין חזרתו חזרה כן י"ל ע"ד שכ' בס' קה"י ועיין ספר המכריע (סי' נ"ד) שכ' אקנויי לא מקני וז"ל ואפילו למ"ד מתנתו מתנה דוקא במידי דממונ' משום דאחרניי ליתבו ליה אבל בנתינה כזו לא עכ"ל.

אולם למ"ש א"ש ביותר דאף בקונה מקטן הואיל דליתא בר הקנא' בשום אופן מה"ת ל"מ לענין דאוריית' דלגב' ל"ש אף הפקר ב"ד וכמ"ש: ט) אף יקשה עד"ז הא הרמב"ם הלכות עבדים (פ"ז) כ' מי שחציו עבד וחציו ב"ח שעמד רבו והקנה חציו לבנו הקטן פדי שלא יכופו אותו ב"ד לשחררו מעמידין ב"ד לקטן אפטרופוס וכותב לו אפטרופוס ג"ש וכותב לו ש"ח בחצי דמיו ואם יצטרף הקטן בעבד כו' מפליגין אותו במעות והוא מש"ס גיטין (דף מ') ודלא כפירש"י שם דהקטן משחררו רק פתוספ' ורוב הראשונים דהאפטרופוס משחררו ומבואר בדבריהם דמטעם הפקר ב"ד אוקמי ביז אפטרופוס ויקשה דלדבריו דלגבי קטן לא אמרינן הפקר ב"ד פינו דל"ש לגבי' שום קנין מה"ת וגם אינו מצוה לשמוע בתקנתם של חז"ל ולכך אין להקנאתו כחו של תורה וא"כ אמאי מהני השחרור של אפטרופוס להתירו בב"ח אף דהקטן היה זוכה מה"ת ע"י ד"א מקנה דמהני לדעתו מה"ת כמבואר מדבריו (פכ"ט) ממכירה ובמ"מ שם וכמו שביאר הדברים באנרף בס' קצוה"ח (סי' רל"ה) דהוא מטעם זכיה דהנותן שהוא גדול זוכה לו ואף דבעלמא אין אדם זוכה בשלו לאחרים מ"מ פינו שהקטן עושה מעשה הקנין והגיע לידי מדתו צרור וזורקו אגוז ונוטלו הני מעשיו של קנין מעשה מעליתא ומהני פנונתו ודעתו של המקנה מטעם זכיה והוכיח כן מדברי רשב"א (רפ"ב) דקידושין דמקשה שם ע"ד תוס' דזכיה מטעם שליחות ואין שליחות לקטן ול"מ מה"ת רק מדרבנן מהו עובדא דחציו עבד דאקני לבנו קטן היה להו לכוף להאב לשחררו דהא שלו הוא אפתי מד"ת דזכית הקטן אינו אלא מדרבנן ואתי דאוריית' ומפיק דרבנן ומאי ק"ל הא שם היה הקנאתו ע"י ד"א מקנה ול"צ לשליחותו וזכיותו א"ו דדא"מ הוא ג"כ מה"ת מצד זכיה.

אולם ברשפ"א קידושין (דף י"ט) מבואר הא דמהני זכיה לעצמו לאו מטעם זכיה דהמקנה הוא רק שלזכות לעצמו נותן דעתו ומתכוון לזכות עי"ש והא דקש"א ליה (פ"ב) דקידושין י"ל אולי סובר הרשפ"א דשם ע"כ איירי בזוכה לו ע"י אחר למ"ש רשפ"א גיטין (דף ס"ה) דלית ליה לקטן זכיה בד"א מקנה רק במה שהוא בידו ותחת רשותו ובעבד קציו ב"ח ל"ש כ"כ שהוא תחת רשותו לכה סובר הרשפ"א דשם איירי בזוכה לו ע"י אחר והוכיח מזה דזכיה ע"י אחר מהני מה"ת.

עוד י"ל למ"ש הנ"י דאב א"י להקנות לבנו קטן דאין לו יד לזכות לעצמו פשפנו סמוך על שולחנו ועיין במח"א הלכות זכיה ומתנה (סי' ב') שהביא שפן דעת פסקי תוס' פ"א דערבין והמעיין היטב יראה דלא משמע פן דעת פסקי תוס' ויש שם ט"ס ע"כ ומ"מ דעת הנ"י דא"י להקנות לבנו קטן ודלא פרש"י בהא דלא לקני לילב לינוקא ועיין במג"ש פתובות (דף מ"ז) ובדברי אאמ"ו ו"ל בס' דברי משפט (סי' קכ"א ס"ק א') וילדעה זאת צריך לומר דאיקני ע"י אחר ואולי מצד זה הנכרח הרשפ"א לומר דאיקני להעבד ע"י אחר: ברם י"ל דאם איירי בקציו עבד בזופה לו ע"י אחר יש לדון דכיון דכבר היה קצו משוחרר ומקנות חז"ל לשחררו א"כ עבירה הוא מה שעשה לזכותו לבנו קטן ואף דל"ש לומר אשד"ע אף דנדאי כמו בשליח לדבר עבירה דהמעשה בטל כ"כ בזכיה אף אם אינו מטעם שליחות מ"מ ל"מ זכיותו היכא דהוא דבר עבירה כמו שפכתתי בזה במ"א וה"נ עבירה הוא לסבב שלא יתקיים תקנתו דרבנן לשחררו ע"י שמוכרהו להקטן ומ"מ לא גרע מפל שליחות היכא דאין העבירה להמשלח רק לשליח דכבר כתבו האחרונים בנו"ב תנינא ובקצוה"ח (סי' ק"ה) דל"ש בזה לומר אין שלד"ע וה"נ אין העבירה על הקטן ואף דיש עוד לגמגם בזה למ"ש תוס' ב"מ (דף ע"א) דבעי שליחות של בעל הממון.

א"כ ה"נ בזופה לו ע"י אחר בעי שליחות של בעל הממון היינו אביו של הקטן אדון העבד וי"ל דבזיכ' ע"י אחר נתבטל השליחות. ובלא"ה יש מקום לדון ולומר דל"מ הזכיה במקום שחב לאחרים דלאו כל פמיניה לחוב להעבד ע"י זכיה הזאת שלא יהיה משוחרר עד שיתגדל הקטן ועוד יש לדון בזה וליישב דברי רשפ"א הנז' ואכ"מ.

עכ"פ לדעת הרמב"ם מהני זכיותו של הקטן מה"ת בד"א מקנה וכיצד יהיה משוחרר ומותר בב"ח ע"י שחרורו של האפטרופס ודחוק לומר דדעת הרמב"ם דאפטרופוס מהני מעשיו מה"ת וכמו שסתפקו בזה הרמב"ן ורשפ"א גיטין (דף נ"ב): ונראה דהא תוס' גיטין (דף מ"ב ע"א) פתבו וקצת תימא פיון דלפי משנה אחרונה מעשי ידיו שלו מה הרויח שהוא גברא דאיקני לבנו קטן והא מפי משחרריה חבריה לפלגיה מיז זכה העבד בעצמו והו"ל מעוכב גט שחרור ואין יכול להקנות לבנו אלא מה שיש לעצמו בו אבל טפי לא וכתבו ושפא הקנה לבנו קודם שישחררו חבירו לפי שהיה יודע שחבירו היה רוצה לשחרר חלקו.

ולכאורה יש להבין בדברי תוס' למה הקשו מה הרויח ולמה לא הקשו דהא פיון דיש לו בו רק איסור גרידא לאו בר קנין הוא וכבר הביאו משם תשובת פני משה דאע"ג דלא קי"ל פאמימר דאמר המפקיר עבדו ומת אותו עבד אין לו תקנה דאיסור' לבריה לא מורית רק דיורשים יורשין זכותו לשחררו הוא דוקא ורושה דממילא חל אבל להקנות

ל"מ הקננו דא'סורא דא"ב ממש א"כ הנה להו לתוס' להקשות בתזקה ביותר דל"מ פלל הקננו ומצאתי בס' קה"י ממהרי"ט אלגאזי דעמד ע"ז.

אולם לא קשה דאינו דומה למפקיר עבדו שם לית לי' בו שום קננו ממון רק קננו איסור שיתכתוב לו ג"ש לכך לא חל ע"ז קננו דהוי פדבר שא"ב ממש אבל בתציו עבד אף דכניפינו ליה לשחררו מ"מ הא צריף העבד לכתוב לו ש"ח על דמיו ממילא חל שם קננו פינו דצריף לשלם בעד קננו איסור דמי תציו עבד בר מכירה הוא ועיין תוס' גיטין שם ד"ה בעבד ובחכ"ש ומהרש"א ומהר"מ לובלין שם לכך לא הקשו תוס' רק דמה הרוית.

ועיין ש"ף יו"ד (סי' רס"ז ס"ק ע"ט) שכתב אם פבר שיתחררו מתחלה הראשון אין הקנאה מועיל אח"כ פלום דהא מע"י לעצמו משמע קצת דדעתו דל"מ פלל הקנאתו ואולי סובר דאף שיש לו עליו חיוב ממון מ"מ ל"ה רק פמו קננו החיצון והוי פמו שטר ולא נקנה בהקנאות העבד פינו דא"ל בו רק תביעת ממון מבחויז וכן משמע מדברי טוש"ע שם דכתבו הדין הנה בהקנאהו להקטן אם קדם להקנות קודם שיתחררו שותפו משמע הא אם פבר שיתחררו שותפו קודם שהקנאהו לא צרכינו עוד לתקנה שיתחררו האפטרופס דל"מ פלל הקנאתו ולא זכה פלל הקטן.

אולם בדברי הרמב"ם מבואר דכתב הדין באם הקנאהו להקטן אחר שיתחררו שותפו החצוי וע"כ צריף לומר אף דלא הרויח פלום דכבר זכה העבד במע"י מ"מ עשה פן פדי שלא יפיוהו ה"ב ד לשחררו ויהיה עדיין קאי בא'סורא ולפי"ז י"ל דלכך אמר רב יוסף פאשר עשה פן יעשה לו היינו פינו דרמאי פבר עליו החיוב לקיים תקנתו של חכמים לשחררו מה מכר ראשון לשני פל זכות שהיה לו בו ולא יותר וכינו דהאב היה חייב לשחררו לא זכה בו הקטן יותר ממה שהי' לכך מוקמינו לי' אפטרופוס ויש בכה"ג פח מה"ת להפקיע ממנו של הקטן פינו דלא זכה בו יותר ממה שהיה להאב המקנה ובכה"ג אף לנכסי קטן יש פח לחכמים להפקיע ולהעמיד ברשותו של האפטרופוס לשחררו משא"כ בכל קנינים של הקטן שהוא שלו ממש ל"ש לומר לגב' דהפקר ב"ד מהני מה"ת.

ובזה א"ש נמי דברי חידושי רשב"א מס' קידושין הנז' דהיו למכפיהו להאב לכתוב ג"ש דדיקה הוא ד"ת ואתי דאורייתא ומפיק דרבנו ולכאורה הא דעת רשב"א בש"מ ב"מ (דף ע"א) דכל קנינו של דרבנו הו ע"י הפקר ב"ד וכבר הרגיש בזה בספר דברי אמת קונטרס ז' (דף ס"ט) גם הא עכ"פ מדרבנו קנה הקטן וצריף ג"ש להפקיע הקננו דרבנו ולמ"ש י"ל פינו דכבר היה חל על האב חובות שיתחררו אם לא היה קנינו של הקטן מה"ת ל"ה מהני קנינו ע"י הפקר ב"ד דבכה"ג לא הפקירו ה"ב ד לזכות להקטן של"ה פי' דם לכופו לשחרר.

ואף למ"ש בש"ע דאף אם הקנה להקטן קודם שיתחררו מ"מ פינו דידע דשותפו רוצה לשחררו ובשביל זה הקנהו להקטן מ"ה שייף לומר מה מכר ראשון לשני פל זכות וכינו דידע שרוצה לשחררו יש פח פי' ד להפקיר ממנו של הקטן ולהעמידו ברשות האפטרופוס פדי לשחררו ואם לא זיפהו להקטן בשביל שידע מחבירו שרצה לשחרר חלקו רק בלי ערמה רוצה להקנות החצוי להקטן פנראה בזה לא עשו חז"ל תקנה לשחררו ע"י אפטרופוס וה"ט דבקטן ל"ש לומר הפקר ב"ד.

ונדעת ראב"ד בהשגות שם דהקטן ישחרר וכמ"ש רש"י וכבר תמה תוס' גיטין שם וע"כ דסברי דכיון מדרבנן ממפרן ממפרן מצד הפקר ב"ד מהני שם כיון דעשה שלא כהוגן ול"ז בו יותר ממה שהיה בו נחביו בכה"ג מהני להפקיר אף של קטן מה"ת.

וראיתי בס' המכרי' (סנ"ד) דדעתו דאף ע"י דא"מ אין הקטן קונה רק מדרבנן ומדאורייתא נשאר העבד ביד אביו של קטן וכפו לו לשחררו רק בשביל שזכה הקטן עכ"פ מדרבנן שיקררו הקטן ולא משמע פו בש"ס דהיה צריך להשתחרר מאביו ומהקטן או האפטרופס ומ"מ מבואר בדבריו דלא כד' הרשב"א דאם אין להקטן רק זכיה מדרבנן סגי בשיחרורו של אב דאתי דאורייתא ומפיק דרבנן דאף קנינו של דרבנן צריך להפקיע בשיחרורו וכבר פתבתי למעלה די"ל דדעת הרשב"א הואיל דעשה שלא כהוגן ל"מ קנינו ועיין רמ"א (סי' רל"ה) דבפעוטות אם עשו איסור בקנינם לא תקנו חז"ל שיעיל קנינם ועי"ש בנתיבות כ"כ י"ל קצת אם דא"מ ל"ה רק מדרבנן קנין לא תקנו במקום איסור ועוד יש לדבר בזה אי"ה במקומו: וראיתי בפ"מ בא"א שכתב ב"ג שנים ולא ידעין אם הביא ב' שערות דספק תורה להומרא ולדעת הש"ע בסתם קנה מן התורה בדא"מ ואקנויה לא מקנה מה"ת רק מדרבנן וא"י ביו"ט א' עכ"ל וכוננתו דעכ"פ זה חייב לצאת מה"ת בשלו וא"י להקנות לו בעמלה"ח דדלקא חזרתו אינו חזרה מה"ת דעדיין קטן הוא.

ולכאורה למ"ש בדו"פ ח'מ (סי' רל"ה) בדעת רמב"ם דאחר יב"ש כשיודע בטיב מו"מ כיון שהגיע לעונת נדרים והקדישן הקדש מה"ת והמועיל לוקה מהני מכירתו מה"ת עי"ש ובמ"ש אאמ"ו ו"ל בד"ח דיני מכירה (סי' מ"ג) ליחס סברא זאת בשיטת רש"י ג"כ א"כ י"ל באתרוג יוצא ממ"נ אם מקנה בהחזרה לדעת רמב"ם דסובר דקנין דרבנן ל"מ שיצא בו מה"ת הא הוא סובר דבהגיע ליב"ש וי"א מהני מתנתו מה"ת כ"ש ב"ג י"ג ולא ב"דקו אחריו דנדאי מתנתו מה"ת ולדעת שאר פוסקים דמה"ת ל"מ מכירתו ומתנתו עד שיהיה גדול ממש ב"ג וי"א ויש לו ב"ש הא הם סוברים קנין דרבנן מהני לצאת בו מה"ת ונשפיר יכול להקנות לו על תנאי החזרה.

ובלא"ה י"ל כיון דעכ"פ כשנתנו לו על תנאי שייחזור וחוזר ומקנה לו שוב הני שלו אף מה"ת אף דלדעת רמב"ם ל"א לגבי קטן הפקר ב"ד מ"מ כיון שזה רמיא עליו ככל חיובו של גדול דמה"ת מוקמינן על החזקה דמסתמא הביא ב"ש רק מדרבנן לא סמכינן על חזקה דרבא בזה י"ל לכ"ע דמהני הקנאתו אף מה"ת ומטעם הפקר ב"ד.

ואף בלא טעמא דהפקר ב"ד י"ל אף מה"ת אם הוא מוחזק בו הני כשלו ממש וכמ"ש לעיל די"ל אף אם מהני תפיס' מ"מ כשהו' בידו הוא שלו לענין ל"מ: י) עוד כתב שם המח"א לשיטתו דין בקונה אתרוג בלא מעות דא"ק רק מדרבנן וא"י בו מה"ת דלענין קידושין אם מקדש בחפץ שקונה במשיכה מהני מה"ת דאיכא שינוי רשות כשנתן להאשה להתקדש בו ויש לגמגם בזה היכא מצינו שש"ר יהיה קנין מה"ת ואף דמצינו בגזל דש"ר קונה אחר יאוש בעלים הטעם אף דיאוש א"ק לגבי גזלן הואיל דבא לידו באיסורא ונחייב בהשבה לכוף פשהקנה לאחר קונה ואף לדעת רמב"ם דשינוי רשות ואח"כ יאוש ג"כ קונה היינו כיון שהוא לא גזל מהני היאוש דלאח"כ אכל בלא יאוש ש"ר ל"ה קנין כלל דכל היכא דאיתא דשל בעלים הוא ואם נאמר דע"י קנין דרבנן ל"ה

שְׁלוֹ מֵהַ"ת מֵהַ תּוֹסִיף תֵּת פֶּחַ מֵהַ שְׂבָא לִיד אַחַר מִפְּחוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן מֵהַ מְכַר רֵאשׁוֹן לְשָׁנִי
כָּל זְכוּת שְׁהִיָּה לוֹ בּוֹ וְלֹא יוֹתֵר וְאִי פִּינּוֹן דְּתַקְנּוּ רִבְּנָן שְׁיִהְיֶה קוֹנֵה בְּקִנְיָן זֶה וְאִי לְחִזּוֹר
מִמִּיל' מִיֵּאֲשִׁי הַבְּעָלִים הַמּוֹכֵר מִמֶּה שְׂמֹכֵר א"כ אִף הַזּוֹכֶה הָרֵאשׁוֹן קוֹנֵה מִדְּאוֹרֵינִי ע"י
יְאוּשׁ וְכִמוֹ שְׂכָבֵר כְּתַבְתִּי בְּזֶה בְּהִגָּהוֹתִי בַד"ח דִּינֵי קִידוּשֵׁינִי שֶׁם וְדוֹחֵק לֹמַר פִּינּוֹן דְּקוֹנֵה
מִדְּרִבְּנָן ל"ש לֹמַר שְׂיִקְנֶה ע"י יְאוּשׁ פִּינּוֹן דְּכָבֵר נִפְיָק מִרְשׁוֹתוֹ ע"י הַקְּנִיָּן דְּרִבְּנָן ל"מ
הַיְאוּשׁ דְּבְעָלִים מִשֵּׂא"כ הָאֵחָר שְׂבָא מִפְּחוֹ זֶה דוֹחֵק דְּלָמָּה לֹא יִנְפֶּה אִף הָרֵאשׁוֹן מֵהַ"ת
בְּכַח הַיְאוּשׁ שְׂבָא תִּיכְף וּמִיָּד כְּשִׁמוּשָׁהּ וּבְהִתִּירָא אֲתִי לִידוֹ.

וּבְיֵתֵר דְּבָרֵי הַמַּח"א שֶׁם יֵשׁ עוֹד אֲרִיכַת דְּבָרִים וַיִּבְנֹאֵר אִי"ה בַחח"מ דִּינֵי מו"מ אכ"מ:
וְהִנֵּה עכ"פ מְבֹאֵר מִדְּבָרֵי מַח"א דַּעכ"פ מִדְּרִבְּנָן קוֹנֵה ד' מִינְיָן בְּמִשְׁיכָ' אִף דַּנ"ח הַמְּעוֹת
וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר לְהַמְּבֹאֵר בְּרַמ"א ח"מ (ס' קצ"ט) בְּמִקּוֹם דְּקוֹנֵה לְדָבָר מְצֻנָּה כְּמוֹ
זֵינן קִידוּשׁ וְכַדוּמָה הַעֲמִידוֹ דְּבָרֵיהֶם עַל דִּין תּוֹרָה כְּמוֹ בְּשׁוֹחַט בַּד' פְּרָקִים וּמַה"ט נִרְאָה
בְּקוֹנֵה אֲתֵרוֹג לְמִצְוֵה דג"כ קוֹנֵה בְּכֶסֶף דֶּהוּא לְדָבָר מְצֻנָּה וְכ"כ בְּפִשְׁיטוֹת רַבֵּע"א ו"ל
בְּגִלְיוֹן או"ח (ס' תרמ"ט) וְעֵינֵינוּ בְּסִפָּר מְנַצֵּל מֵאֲשׁ (ח"ב ס' מ"ב) וּבַס' עֲרַף הַשְּׁלֶחַן
או"ח (ס' שס"ט).

וּבְמִקּוֹם דְּמְעוֹת קוֹנֵה מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי רַמְבַּ"ם הַלְכוֹת מְכִירָה (פ"ג ה"ז) דְּאִינוּ קוֹנֵה מְשִׁיכָה
דְּכַתֵּב בְּאֵם בֵּיתוֹ שֶׁל הַלּוֹקַח מְנוֹשְׁפָר בְּיַד הַמּוֹכֵר לֹא תַקְנּוּ לוֹ חֲכָמִים מְשִׁיכָה כּו' מִשְׁמַע
דְּבַכָּה"ג דל"ש לֹמַר גְּשֶׁרֶף חִיטָּף אֲוִקְמִי עַל ד"ת שְׂפָסֶף יִהְיֶה קוֹנֵה וְלֹא תַקְנּוּ חֲכָמִי
מְשִׁיכָ' וְכֵן מְבֹאֵר לְהַדְיָא בַס' הַחִינּוּף פ' בְּהַר (ס' ש"ל"ו) שְׂבָצַד זֶה לֹא יִקְנֶה בְּמִשְׁיכָה
אֲלֵא בְּכֶסֶף כַּד"ת א"כ בְּקוֹנֵה לְמִצְוֵה נִימָא ג"כ דְּלֹא תַקְנּוּ מְשִׁיכָ' אֲלֵא בְּכֶסֶף כַּד"ת: אִף
לְקוֹשְׁטָא לֹא נִרְאָה כֵּן מְלַבֵּד דְּמוֹכַח מִדְּבָרֵי טוֹר וּש"ע דְּגַם מְשִׁיכָה קוֹנֵה דֶּהָא בַח"מ (ס' י'
קצ"ח) מְבֹאֵר בַּש"ע דְּשִׁכִּירוֹת מְטַלְטְלִין י"א דְּנִקְנֶה בְּכֶסֶף וְשֶׁם (ס' ש"ז) מְבִיא דְּבָרֵי
הַטוֹר דֶּהַמְּשִׁפִּיר יְכוֹל לְחִזּוֹר עַד שְׁיִמְשׁוּן וּמִשְׁמַע אִם מְשִׁיכָה וְאִח"כ תַּפִּיס הַמְּשִׁפִּיר מִמֶּנּוּ
מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ דַּא"י לְחִזּוֹר עוֹד וְאִמָּאֵי הָא יְכוֹל לֹמַר דְּלָמָּה מְעוֹת קוֹנוֹת בְּשִׁכִּירוֹת וְלֹא
תַקְנּוּ מְשִׁיכָה א"ו דַּמ"מ מְשִׁיכָה ג"כ הָנִי קִנְיָן וְכ"כ בְּפִשְׁיטוֹת הַנְּתִיבוֹת (ס' קצ"ו) דְּאִף
בְּמִקּוֹם דל"ש הַטַּעַם דְּנִשְׁרָפוּ חִיטָּף מ"מ לֹא עָקְרוּ רִבְּנָן קִנְיָן מְשִׁיכָה וְל"פ רִבְּנָן ע"ש
וַיִּבְנֹאֵר אִי"ה בְּאַרְנוֹפָה בַח"מ בַּלֵּא"ה יֵשׁ לְחַלֵּק מֵהָא דְּבִיתוֹ שֶׁל לּוֹקַח מְנוֹשְׁפָר לְמוֹכֵר דְּבִזָּה
יֵשׁ לְחַלֵּק בְּכָל אֲנָפֵי שְׁקוֹנֵה בְּמְעוֹת ל"ש גְּשֶׁרֶף חִיטָּף וְאֲוִקְמִי עַל ד"ת דְּמְעוֹת קוֹנוֹת וַא"ל
בְּמִשְׁיכָה מִשֵּׂא"כ בְּקוֹנֵה לְדָבָר מְצֻנָּה דְּשִׁינָה בְּקִנְיָן זֶה תִּיקוֹן מְשִׁיכָה אִם קוֹנֵה לְדְּבָרִים
אַחֲרִים וְיְכוֹל הַמּוֹכֵר לְחִזּוֹר רַק הַשְּׂתָא אִיזְדַּמֵּן שְׁקוֹנֵה לְדָבָר מְצֻנָּה לֹא עָקְרוּ קִנְיָן מְשִׁיכָה
ג"כ פִּינּוֹן דִּישׁ אֲנָפֵן בְּקִנְיָן מְטַלְטְלִין אִילוֹ דִּיכּוֹל לֹמַר גְּשֶׁרֶף חִיטָּף לֹא פְּלוּג חֲכָמִים לֹמַר
דְּבָקוֹנֵה לְמִצְוֵה לֹא יִקְנֶה בְּמִשְׁיכָה וּז"פ.

וּבַלֵּא"ה הָא דַּעַת רַמְבַּ"ן דְּמְשִׁיכָה ל"ה פְּלֵל קִנְיָן מֵהַ"ת אִף בְּמִתְנָה רַק אִם הוּא בְּיָדוֹ אוֹ
בְּחִצְרֵוֹ וְעֵינֵינוּ מֵהַ שְׁהִקְשָׁה הַקְּצוּה"ח (ס' קצ"ח) ע"ז וּמ"ש אַאמ"ו ו"ל בַּד"ח דִּינֵי מְכִירָה
(ס' י') לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ן ע"נ וְהַמַּח"א כ' לְדוֹן לְעֵנִין אֲתֵרוֹג דְּלַעַת רַמְבַּ"ן בְּמַה יִקְנֶה
מֵהַ"ת וְכָבֵר כ' בְּנוֹ ו"ל בְּהַשְּׁמָטוֹת דְּבָבָא לִידוֹ וּרְשׁוֹתוֹ מִמֶּשׁ קוֹנֵה מֵהַ"ת עִי"ש וְאִף מֵהַ
שְׂאִינוֹ נְתַפֵּס תּוֹף הִיָּד ג"כ יֵשׁ לְדוֹן וְלִהְיוֹכִיחַ דְּקוֹנֵה מֵהַ"ת מְצַד רְשׁוֹת וְדִלֵּא כַּמ"ש
הַנְּתִיבוֹת (ס' רס"ח) וַיִּבְנֹאֵר אִי"ה בַּכ"ז בַּחח"מ אכ"מ: יא) כְּתַב רַבִּינוּ יְרוּחָם וְז"ל אִין

מקנין לתינוק בסוכות לילב לצאת בו וּאָפִי' נָתַן לוֹ בַּמַּעַמ"ל הַתְּנָאוּ בְּטַל דְּקָטָן לְאוֹ בַּר
תְּנָאָה הוּא וְהַמְתָּנָה קִיָּמַת שְׂיֵישׁ לְקָטָן זְכִיָּה עַכ"ל וְלִכְאוּרָה מ"ש דְּקָטָן לְאוֹ בַּר תְּנָאָה הוּא
מִשְׁמַע קִצָּת דְּלֹא אֲתִי עֲלֵה מִטַּעַם שְׂפָתַי הָר"ן וְהָרִיטָב"א דְּכָל תְּנָאֵי שְׂאֵי אֲפָשֵׁר לְהַתְקַיָּים
בְּסוּפּוֹ וְהַתְּנָה עֲלֵיו בַּתְּחִלָּה תְּנָאוּ בְּטַל וְאוּלַי פְּנִיתוֹ לַמ"ש בַּס' אֲבָנֵי מְלוּאִים אַה"ע (ס'י
ל"ח ס"ק כ"ב) לְדוֹן לַמ"ש בְּרִשְׁבָּ"א קִידוּשֵׁינָן (דָּף כ"ג) מִשְׁשׁ רָאָב"ד בְּטַעַם הַדְּבָר בְּנוֹתָן
מִתְנָ' לְעֵבֶד בְּעַל מְנַת שְׂאֵין לְרַבּוֹ רְשׁוֹת בּוֹ דְּכִי אוֹמֵר לוֹ ע"מ לְאוֹ פְלוֹם קְאָמַר מְשׁוּם דִּי
עֵבֶד פִּיֵּד רַבּוֹ לְזַפּוֹת לוֹ לְאֲדוֹן אֲמָרִינָן אֲבָל לֹא לְחֹב לּוֹ הַלְפָּה ס"ל לַר"מ פִּינּוֹן דְּאָמַר לִי
קִנֵּי קִנֵּי עֵבֶד וְקִנֵּי רַבּוֹ דְּכִשְׁנִיתָנוּ לְעֵבֶד פְּאִילּוֹ נִתְּנּוּ לְרַבּוֹ מִמֶּשׁ וּכְשֶׁהַתְּנָה עִם הָעֵבֶד פְּאִילּוֹ
הַתְּנָה עִם אַחַר וְאִין זֶה פְּשָׁאָר תְּנָאִים דְּעֲלָמָ' דְּמִתְּנָה עִם מְקַבֵּל הַמְתָּנָה בְּעַצְמוֹ.

וְדוֹן ע"פ זֶה הַסְּפָר הַנֶּ"ל דְּהִיכָ' דְּנוֹתָן זִיָּפָה לְמִתְּנָה לְאֲחָד ע"י אָדָם אַחַר וְהַתְּנָה עִמוֹ תְּנָאֵי
ל"מ פִּינּוֹן דְּהַנּוֹתָן אִינוּ מְקַבֵּל רַק לְזַפּוֹת הוּ"ל פְּאִילּוֹ הַתְּנָה עִם אַחַר וּמִמִּילָא בְּמִזְכָּה לְקָטָן
ע"י דַּא"מ דְּאִינוּ אֲלֵא מְשׁוּם זְכִיָּה א"כ מַה שְׁהַתְּנָה עִם הַקָּטָן אִינוּ אֲלֵא פְּהַתְּנָה עִם אַחַר
דְּקָטָן בְּפָנָיו פְּלֵא בְּפָנָיו דְּמִי עַכ"ד וּלְפ"ז ל"מ שׁוּם תְּנָאֵי בְּזִיָּפָה לְקָטָן וְהַדְּבָרִים מְכוּוֹנִים
בְּלִשׁוֹן רַבִּינוּ יְרֵוּחָם דְּקָטָן לְאוֹ בַּר תְּנָאָה הוּא לְאוֹ דוּק' מְשׁוּם דַּא"י לְחִזּוֹר וּלְהַקְנוֹת רַק
פֶּל תְּנָאֵי אַף דְּאֲפָשֵׁר לְקִיָּמוֹ ל"מ פְּשָׁמִתְּנָה עִם קָטָן.

אַף פְּכָר הַרְגִּשְׁתִּי ע"ז בְּהַגְהוֹתִי בַּס' דְּבָרֵי חַיִּים דִּינֵי גִיטִין (ס'י כ"ג) מַמְס' ב"ב (דָּף
ע"ז) בְּאוֹמַר זְכוּ בְּשֻׁדָּה זֹו לְפִלוֹנֵי ע"מ שְׂתַּכְתְּבוּ לוֹ אֶת הַשְּׁטָר חוֹזֵר בֵּין בְּשֻׁטָר בֵּין בְּשֻׁדָּה
חִזִּינָן דִּיכּוֹל לְהַתְּנוֹר אַף הַתְּנָאֵי שְׂלֵא בְּפָנָיו וְאִינוּ דוֹמָה לְדְבָרֵי הַרְאָב"ד פִּינּוֹן דַּע"כ"פ זְכוּת
הוּא אִם יִתְקַיָּים הַתְּנָאֵי הָנִי דְּבָרֵי הַתְּנָאֵי פְּאִילּוֹ הַתְּנָה בְּפָנָיו פִּינּוֹן דְּכָל שְׂהוּא לְזַכּוּתוֹ הָנִי
פְּמוֹ בְּפָנָיו דְּזַפִּין לְאָדָם שְׂלֵא בְּפָנָיו וְגַם זֶה הָנִי זְכוּתוֹ פִּינּוֹן דַּא"ר לְזַפּוֹת בְּלֵא תְּנָאֵי וַע"כ"פ
אִם יִקְיָים הַתְּנָאֵי יִזְכָּה בּוֹ אֲנִן סְהַדִּי שְׂהַתְּרַצָּה ע"ז וַא"כ פְּמוֹ כֵּן בְּקָטָן פִּינּוֹן דַּע"כ"פ הוּא
לְזַכּוּתוֹ שְׂיִזְכָּה פְּשִׁיתְקַיָּים הַתְּנָאֵי י"ל דִּיכּוֹל לְהַתְּנוֹת הֵגַם דִּישׁ מְקוּם לְחַלְקַ מְהָד דַּב"ב
דְּשָׁם הוּא הַתְּנָאֵי עִם הַשְּׁלִיחַ הַזּוֹכֵ' שְׂיַעֲשֵׂ' וּבִידּוֹ לְקִיָּים מ"מ מִצַּד הַסְּכָר' נִרְאָה דְּמַהֲנֵי
תְּנָאֵי בְּזַכִּי' וְכ"כ י"ל בְּקָטָן לְמָה לֹא יִהְיֵי תְּנָאֵי וְאוּלַי ט"ס הוּא בַּהַר"י וְצָרִיף לוֹמַר דְּקָטָן
לְאוֹ בַּר הַקְּנָאָה הוּא וְכוּנְתוֹ ג"כ עַל דְּבָרֵי הָר"ן דְּהָנִי תְּנָאֵי שְׂאֵי אֲפָשֵׁר לְהַתְקַיָּים בְּסוּפּוֹ
וְעִינָן מ"ש שָׁם בְּדִינֵי גִיטִין לְדוֹן בַּתְּנָאֵי עִם שְׁלִיחַ לְקַבְּלָה וְעוֹד יְבוֹאֵר אִי"ה בַּח' אַה"ע
דִּינֵי גִיטִין וַא"כ י"ל דְּתְנָאֵי אַחַר שְׂבִיֵד הַקָּטָן לְקִיָּים יְכוֹל לְהַתְּנוֹת: יב) פְּתַב מַהֲרַשְׁד"ם
(סכ"א) בַּא' שְׂמַכְר אֲתָרוּג לִיחִיד וְהַתְּנָ' הַמוֹכֵר בְּפִירוּשׁ עִם הַלּוֹקֵחַ שְׂלֵא יִטְלוּ הַצִּיבּוֹר
בּוֹ וְעַבְרַ עַל הַתְּנָאֵי וּבְרַכּוֹ הַצִּבּוֹר בּוֹ וְכַתְּבַ פִּינּוֹן דְּלֵא קִיָּים הַתְּנָאֵי אִיגְלַאי מִלְּתֵא לְמַפְרַע
דְּגִזְלָ הוּא בְּיָדוֹ וְלֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ לֹא הַקּוֹנֵה הַרְאִשׁוֹן וְלֹא הָאֲחָרִים.

וְלִכְאוּרָה תְּלִיא בְּמַחְלוֹקַת תּוֹס' וְרַמְבַּ"ן ר"פ הַמְּגָרֵשׁ בְּמַגְרֵשׁ ע"מ שְׂלֵא תִנְשֵׂא לְפִלוֹנֵי
דְּדַעַת הַתּוֹס' דְּאָף פְּשִׁנְשֵׂאֵת לְפִלוֹנֵי ל"ה בְּטוּל הֵגַט דְּאִין הַנְּשׂוֹאִין חָלִין אֲלֵא פְּשִׁנְשֵׂאֵת
אַחַר מִיתַת הַמְּגָרֵשׁ אִזּוּ בְּטוּל הֵגַט אֲבָל דַּעַת רַמְבַּ"ן שָׁם דְּהַתְּנָאֵי הִיָּה עַל שָׁם נִישׂוֹאִין וְאִם
עֲבָרָה וְנִשְׂאֵת לְפִלוֹנֵי נִתְּבַטַּל הֵגַט וּלְדַעַתוֹ כֵּן נָמִי י"ל בְּנִידוֹן הַרְשַׁד"ם אַף דְּלֵא יֵצֵאוּ
הַצִּבּוֹר מ"מ גַּם הַלּוֹקֵחַ לֹא יֵצֵא בּוֹ פִּינּוֹן דְּעַבְרַ עַל הַתְּנָאֵי עַכ"פ בְּמָה שְׁנָתָן לְהַצִּיבּוֹר לְצֵאת
נִתְּבַטַּל הַמְּכִירָה וְאִף דְּמִמִּילָא שׁוּב לֹא יֵצֵאוּ הַצִּבּוֹר מ"מ עַל דְּרַף קִנְיָן לְצֵאת הַקְּפִיד.

אָבֵל לְדַעַת תּוֹס' דְּהַתְּנָאֵי הָיָה עַל נִישׁוּאִין מִמָּשׁ כַּה"נ י"ל דְּהַתְּנָאֵי הָיָה רַק שְׁלֵא יֵצְאוּ בּוֹ מַצּוֹת נְטִילָה הַצִּיבּוֹר וְכִינּוֹן דַּל"י מִמִּילָא לֹא נִתְבַּטַּל הַמְּכִירָה וְיֵצְא הָרֵאשׁוֹן וְעֵינּוּן מַל"מ (פ"ג) מְזַכֵּה וּבש"ע ח"מ (ס' רמ"א) בְּטוֹר מִשָּׁם תְּשׁוּבַת רֵא"ש וְלִכְאוּרָה מְדַבְּרֵי ש"ע אה"ע (ס' קמ"ג) נִרְאָה כְּדַעַת רַמְבַּ"ן וְעִי"ש בַּב"ש.

וּבס' אֲבָנֵי מִילּוּאִים שָׁם (ס' ט"ז) פֶּתַח לְחֻלְק בֵּין גֵּט לְמוֹ"מ עַפ"י מ"ש הָר"ן פֶּרֶק הַמְּגַרְשׁ דְּוֹדָאֵי אֵי אֲפָשֶׁר לְהַתְּבַטַּל הַגֵּט עַד שְׂיִהָא חֲלִין הַנְּשׁוּאִין וְהַתְּנָאֵי הָיָה כָּל שְׁתֵּהֵיָה נִשְׁאֵת לְפָלוּנֵי לֹא יִהְיֶה הַגֵּט חָל לֹא לְהַבָּא וְלֹא לְמַפְרַע רַק בְּעַת נִשׁוּאֵי פָלוּנֵי יִהְיֶה הַגֵּט חָל וּל"א בְּזָה כִּינּוֹן דְּפִסְקָה פִּסְקָה מִשׁוּם דְּלֹא פִּסְקָה לְגַמְרֵי אֲלֵא שְׂיִהָיָה הַגֵּט חָל בְּעַת נִשׁוּאֵי פָלוּנֵי וְהַתּוֹס' וְרַמְבַּ"ן לֹא נִחְתִּי לְסַבְרָא הַזֹּאת דַּס"ל דְּלֹא אֲפָשֶׁר לְהִיּוֹת הַגֵּט חָל וְלִפְסוֹק אַח"כ מִשְׁא"כ בְּמוֹ"מ מְצִי לְחוּל הַתְּנָאֵי ע"מ שְׁלֵא תִמְכַּרְנָה לְפָלוּנֵי וְכַוְנָתוֹ בִּשְׁע' שְׂיִמְכַרְנוּ יִהְיֶה מְכִירָה לְשַׁעָה בְּכַדֵּי שְׁעִי"כ יַעֲבֹר תְּנָאוֹ וְיִפְקַע אַח"כ דְּבַמְמוֹן מְהֵנִי קַנְיִן לְשַׁעָה וְכִינּוֹן דְּחָל עֶבֶר עַל תְּנָאוֹ וְנִתְבַּטַּל הַמְּקַח הָרֵאשׁוֹן עִי"ש וּלְפִי"ז בְּנִידוֹן דְּמַהֲרֵשׁד"ם לֹא נוֹכַל לֹמַר דְּכַוְנָתוֹ הָיָה שְׂיִחְוִיל הַנְּתִיבָה לְהַצִּיבּוֹר לְשַׁעָה דַּמְ"נ אִם נֶאֱמַר דַּס"ל דְּקַנְיִן לְזַמֵּן מְהֵנִי לְצִאֵת א"כ לֹא יִרְוִיחַ הַמוֹכֵר דַּמְ"מ שׁוֹב יֵצְאוּ בּוֹ וְאִם נֶאֱמַר דְּקַנְיִן לְשַׁעָה ל"מ רַק דְּרַף תְּנָאֵי ג"כ ל"נ לֹמַר דְּכַוְנָתוֹ הָיָה שְׂיִחְוִיל לְשַׁעָה וְשְׂיִפְקַע אַח"כ דָּאִם לֹא יֵצְאוּ בּוֹ לְמָה יִתְבַּטַּל הַמְּכִירָה מִן הָרֵאשׁוֹן וְאִם יֵצְאוּ בּוֹ ע"י שְׁחָל הַקַּנְיִן לְשַׁעָתוֹ זֹאת עֵיקַר מְגַמְתּוֹ שְׁלַ הַמוֹכֵר שְׁלֵא יֵצְאוּ בּוֹ וּמָה הִרְוִיחַ אִם כֵּן מְהֵרָאוּי לֹמַר לְדַעַת תּוֹס' דְּלֹא נִתְבַּטַּל הַמְּכִירָה שְׁלַ הָרֵאשׁוֹן כִּינּוֹן דְּלֹא יֵצְאוּ בּוֹ הַצִּיבּוֹר: וְעֵינּוּן בְּדַרְיָשָׁה (ס' רמ"א) שְׁפַתְּבָהּ דָּאִם אוֹמֵר ע"מ שְׁתַּחֲזְרִיָּהוּ לִי דָאִם הַקַּדִּישׁ הַמְּקַבֵּל אֵינּוּ קְדוֹשׁ מִשׁוּם דְּצָרִיף לְהַחֲזִיר דְּבַר הָרֵאוּי לּוֹ פֶּתַח דְּלֹא חָל הַהַקְדָּשׁ וּמִן הַהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כָּל יְמֵי הַשָּׁאֵלָה וּבַס' פַּה"ב דִּין מַעֲמֵלָה"ח עֲנָף ה' פֶּתַח דַּמְנ"ל הָא דְּהָא כָּל עֵיקַר הַטַּעַם דַּל"מ הַהַקְדָּשׁ מִשׁוּם דְּהַמְתַּנָּה בְּטַל לְמַפְרַע אֵיף נִתִּיר לּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ כִּינּוֹן דְּהַמְתַּנָּה בְּטַלָּה וְאֵף דְּסוּף סוּף לֹא יִחְוִיל הַהַקְדָּשׁ וְיִתְקַיֵּים הַתְּנָאֵי וְיִתְחַזְּרוּ א"כ אִם חָל הַמְתַּנָּה מִמִּילָא חָל הַהַקְדָּשׁ וּבְאַמַּת פְּדֻבְרֵי הַדַּרְיָשָׁה מְבֹאֵר לְהַדְיָא בְּחִידוּשֵׁי רַמ"ה ב"ב (דָּף קל"ז) פִּי"נ (ס' קצ"ג) לִי מִיָּדִי דַּחֲזִי לֵיהּ קָאֵמַר וְכִינּוֹן דְּלֹא קִיָּמִיָּה לְתַנְּאוּיָהּ מְעִיקָרָא לֹא הָוֵי מַתְּנָה וְכִינּוֹן דַּל"ה מַתְּנָה ל"ה הַקְדָּשׁ דָּאִין אֲדָם מְקַדִּישׁ דְּבַר שְׁאִינּוּ שְׁלוֹ וְכ"ת אֲדַרְבָּא כִּינּוֹן דַּל"ה הַקְדָּשׁ הָוֵי מַתְּנָה וְכִינּוֹן דְּהָוֵי מַתְּנָה הָוֵי הַקְדָּשׁ לֹא סְלָקָא דַּעֲתָא דְּכִינּוֹן דְּעֵיקַר טַעֲמָא דְּהָוֵי הַקְדָּשׁ הַלְכָּף אַע"ג דְּהָוֵי מַתְּנָה ל"ה הַקְדָּשׁ דְּכִי יִהְיֶה לֵיהּ ע"מ דְּלֹא מְקַדִּישׁ לֵיהּ הוּא דְּיִהְיֶה לֵיהּ עַכ"ל הָרֵי מְבֹאֵר דְּאֵף דְּהָוֵי מַתְּנָה מ"מ ל"מ הַהַקְדָּשׁ וְאוּלַי הַרַמ"ה סוֹבֵר כְּשִׁיטַת תּוֹס' וְכִינּוֹן דְּהַהַקְדָּשׁ אֵינּוּ מוֹעִיל ל"ה בְּיִטּוֹל הַתְּנָאֵי וְכַשְׁמַחֲזִיר אַח"כ לְהַנּוֹתֵן מְהֵנִי מַתְּנָה לְמַפְרַע וְשִׁפִּיר מִן הַהַשְׁתַּמֵּשׁ.

אוּלָּם בְּאַמַּת שָׁם אֵינּוּ מְוַכְרָח וְאֵף אִם נֶאֱמַר דְּהַרַמ"ה סוֹבֵר כְּשִׁיטַת רַמְבַּ"ן דְּהַתְּנָאֵי הָיָה שְׁלֵא תִנְשְׂא דְּרַף נִשׁוּאִין וְכֵן נִמְי אִם מַתְּנָה שְׁלֵא יִתֵּן לְפָלוּנֵי נֶאֱמַר דְּכַוְנָתוֹ הָיָה דְּרַף מַתְּנָה אֵף אִם לֹא יוֹעִיל נִתְבַּטַּל מִמִּילָא הַקַּנְיִן שְׁלַ רֵאשׁוֹן מ"מ זֶה דְּנוֹקָא כְּשִׁמְתַּנָּה ע"מ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה כָּף אָבֵל שָׁם בְּמַעֲמֵלָה"ח לֹא הִתְנָה רַק ע"מ שְׁתַּחֲזְרִיָּהוּ לִי בְּזָה וְדָאֵי לֹא עֶבֶר עַל תְּנָאוֹ אִם עַכ"פ מְחֲזִיר לּוֹ מִיָּדִי דַּחֲזִי לֵיהּ וְלֹא נִתְבַּטַּלָּה הַמְתַּנָּה לְמַפְרַע וְכ"כ אַאמ"ו ז"ל בַּד"ח דִּינֵי מַתְּנָה (ס' ה') עַכ"פ לְכְאוּרָה דֵּינּוּ שְׁלַ רַשְׁד"ם אִם הָרֵאשׁוֹן יֵצְא תִלְיָא בְּמַחְלֻקַת הַנְּ"ל: וְהִנֵּה לְעֵיל דִּינֵי פֶסַח (ס' כ"א) הַעֲרוּמֵי לְחֻלְק בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְדִין גְּיָרוּשֵׁין לְשִׁיטַת תּוֹס' הַנְּ"ל דְּבְדִינֵי מְמוֹנוֹת כִּינּוֹן שְׁהַתְּנָאֵי נִמְשָׁף לְעוֹלָם וְאֵף אַחַר מִיתַת

הנותן צריף לזהר בהתנאי שלא יתבטל למפרע המכירה או המתנה א"כ הוי שיור ולמה הותנה בדרך תנאי פיון דאי אפשר לעולם שיבטל המעשה א"ו פונונתו הנה ע"ד מתנה ואף די"ל דהתנה ע"ד תנאי שיהיה בידו למחול אח"כ על התנאי ושיתקיים אף שיתמכר לפלוני דהא תנאי שאינו של ממון א"י למחול לדעת רשב"א עי"ש ולפי"ז בנידון דהרשד"ם דהעלה שם דאם אח"כ פייסו בממון יצאו למפרע הן הקונה הן הציבור דנה ודאי לא קפיד רק על ממון פדי שהציבור יקנו ממנו ונאנו סהדי שאם הקהל יתנו לו הרגיל לתת לו ימחול נמצא למפרע יצאו עי"ש וא"כ סובר דתנאי זה היה רק בשביל תועלת ממון מצד אומדנא דמוכח ממילא שוב מניין לומר לנו דהתנאי היה שיבטל מכירתו של היחיד נימא פיון דנתבטל נתינתו להציבור שוב לא עבר על התנאי ונתקיים מכירתו לשיטת תוס' ור"ן.

וראיתי בס' דברי משפט לאאמו"ז ז"ל (סי' רמ"א סי"א) שכתב שם על קושיותו מדברי תוס' גיטין הנז' לחלק דדוקא בנשואין דלא חל פלל בשום דבר אינו מבטל המעשה משא"כ במכירה אף דאם נאמר דהוי כמוכר דבר שאינו שלו פיון דעי"ז הוי כמבטל התנאי ונתבטל קנינו למפרע מ"מ במוכר דבר שאינו שלו מקרי שם מוכר פיון דמוכר אי אפשר לבטל ולהוציא מן הלוקח כמבואר בבעה"ת מוכא במל"מ (פ"ט) מגזיל' לקח הוי כעבר על התנאי וכ"כ סבא זאת בנתיבות (סי' ר"ז ס"ה) ולפי"ז ה"נ י"ל כף.

אולם יש לגמגם הא כל הטעם דגזלן שמוכר אינו יכול לבטל המוכר הוא משום דמהני המכירה במקצת עכ"פ לענין זה דאם חזר ולקחו מן הבעלים הראשונים חל המקח. כמבואר שם במל"מ וכבר כתב הר"ש מס' תרומות (פ"ו מ"ג) לחלק בין מטלטלין לקרקע ועיין בקצוה"ח (סי' ל"ז סק"ח) דלא משפחת חזר הגזלן ולקחו אלא בקרקע [ודבריו שם מוקשים להמעיין ברש"י ב"מ (דף ט"ז) ד"ה עד שעת העמדה בדין דמבואר דעיקר תליא באם הלוקח עמד בדין עם הגזלן וא"כ משפחת שפיר כשטרף הגזלן מהלוקח וקודם שעמד הלוקח עם הגזלן בדין חזר הגזלן ולקחו מבעלים ואכ"מ בזה] ברם בנידון דמהרשד"ם י"ל פיון דהעלה דאם פייסו את המוכר והתראה יצאו הציבור למפרע א"כ הוי עכ"פ שם מתנה לענין זה דהא אם פייסו חל למפרע ושפיר עבר על התנאי משא"כ בע"מ שלא תנשא לפלוני דמבואר בתשובת רא"ש ובש"ע אה"ע שם דלא יש שום אופן שתנשא לפלוני עד שיקדשנה ויגרשנה מחדש א"כ ל"ה הנשואין לשום דבר לקח סברי תוס' דלא מבטל להגט הדרך נשואין משא"כ במו"מ פיון דעכ"פ יש אופן שיחול המתנה של הזוכה השני במחילת התנאי הוי שוב בשם מתנה במקצת ומבטל הקנין של הראשון: יג) אם יש בידו אחרוג במשכון במקום דבע"ח קונה משכון מסתפק בס' שעה"מ (פ"ה) מאישות אם קרינו ביה לקם פי היכא דעובר עליו בב"י וחשיב פשלו ויש צדדין לכאן ולכאן וצ"ע עכ"ל ולכאורה לא ידעתי מקום ספק בשלמא לענין כל יראה לא גרע מקבל אחריות דגול"מ כממון דמי לגבי חמץ ומשכון עוד עדיף ואף אם לא קבל עליו אחריות י"ל מצד קנין משפן עובר ועיין שעה"מ שם בפטרו מן אחריו אינו עובר ואאמ"ו ז"ל בד"ח דיני חמץ (סי' ה') השיג עליו והוכיח דעובר אכל שיהיה שלו לצאת בו ע"י שקונה משכון לכאורה ודאי ל"ה לקם אולם להמבואר בתשובת מהר"מ דהא דאיתא בש"ס ב"ק (דף מ"ט) משפנו של ישראל ביד הגר ומת הגר ובא אחר ונתחזיק בו מוציאין מידו מ"ט פיון דמית ליה גר פקע ליה שיעבודיה וכתב

משם ר"ח ו"ל דאייירי במשפנו בשעת הלואתו דל"ק ליה הגר ומשו"ה מוציאין מיד המחזיק בו אבל משפנו שלא בשעת הלואה דקני ליה הגר אין מוציאין מיד המחזיק והיינו דסובר דבע"ח קונה המשפון קנין גמור ועיין חידושי ר"ן גיטין (דף ל"ז) דמצוה שיש עליה משפון ל"מ מחילה דמחילה ל"מ בדבר שגופו קנוי א"כ לדבריה דיש לו קנין בגוף המשפון י"ל דגם לענין אתרוג הוי שלו דהא לדעת פמה פוסקים אף בקנין לזמן סגי באתרוג פשקונה הגוף וכמ"ש באורח בקצוה"ח (סי' רמ"א) שוב ראיתי בס' מח"א דיני זכיה מהפקר (סי' ט') דהביא דברי תשובת מהר"מ הנז' והקשה ע"ד תוס' ורשב"א ב"ק שם דכתבו דאפי' משפנו שלא בשעת הלואתו מ"מ אף דקנו משפון אין לו עליו אלא שעבוד בעלמא פנין שהיה יכול לפדותו דמש"ס פסחים (דף ל"א) משמע דנכרי שהלנה לישראל ד"ה עובר התם ודאי נכרי מישראל לא קני משמע דאם היה גוי מישראל קני ליה משפון ל"ה עובר ואם נאמר דקנין משפון אינו אלא לשעבוד פי נמי קני ליה למשפון אמאי אינו עובר הא ודאי דידי' הוא עי"ש.

אולם בטו"ז (סי' תמ"ג) מבואר דבמשפון ישראל מישראל תרניהו עוברים בפסח ועי"ש במקו"ח דעמד ע"ז מש"ס הנ"ל וכו' דשם איירי בלא פדאו לבסוף דבזה למפרע גובה וכ"כ אאזמ"ו ו"ל בדברי משפט (סי' ע"ב ס"ק י"ג) ואף דיש לגמגם שם מדברי תוס' דפירשו לאפיי דע"כ איירי בפדאו לבסוף מ"מ צריך לדחוק דהא דקאמר לכ"ע נכרי מישראל ל"ק משפון ולכך אינו עובר הוא לרבא ובלא פדאו דאם היה קונה משפון שפיר ל"ה עובר.

עכ"פ לדעת מהר"מ ור"ן גיטין הנ"ל קני למשפון קנין גמור והוי שלו ממש כל ימי ההלואה יש מקום לומר דיוצא באתרוג כזה: אולם לפ"ז יקשה לדעת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם דסוברים דבע"ח קונה משפון בין משפנו בשעת הלואה בין שלא בשעת הלואה איהו יפרנסו להו דגר שמת והחזיק אחר במשפון של ישראל דמוציאין מידו ואמאי הא קני לי קנין גמור.

והמח"א שם פתב דמדברי רש"י פסחים שם למד ישוב לזה שכתב בע"ח קונה משפון כל ימי הלואה קנוי ליה ממילא פנין שמת הגר פקע ההלואה פקע נמי קנין המשפון פנין שאינו קנוי לו אלא בזמן דאיכ' ההלואה אזלא לה מלוה אזלא לה משפון והאריך שם בזה אולם לא אדע הא למ"ש המהר"ם וכן ה"ר"ן והריטב"א גיטין דלא מהני מחילת ההלואה כ"ז שמשפון בידו הרי דסברי דיש לו קנין ממש ול"מ מחילה א"כ אמאי לא ינפה הזוכה במשפנו של ישראל שהיה אצל הגר וביותר מבואר בריטב"א קידושין (דף י"ט) דסובר דקנין שיש במשפון אם אין לקטן זכיה אף בדעת אחרת מקנה מה"ת דאין לו יד לזכות אם יש ביד ראובן משפון של שמעון ומת שמעון אינו יכול למחול לבניו פשהם קטנים ואע"פ שהחזירו להם לא זכו דכיון דקני ליה פשותף הוא בו וצריך בר זכיה לזכות בהקנאה ואף במשפון בשעת הלואה ע"ש בעומק דבריו ולדבריו קשה טובא דאף שהוציא המשפון מת"י ומוחל החוב ל"מ רק דצריך לזכות בהקנאתו המשפון א"כ אמאי פשמת הגר ובא ישראל אחר ונכה בו מוציאין מידו פנין דהוי כמו שותף עם הישראל הלנה בהמשפון הכי נימא אם יש לישראל וגר שותפות בדבר א' ומת הגר וקדם אחר ונכה דמוציאין מידו ומשפון עוד עדיף דאף דאין השואל רשאי להשאל ויכול לומר

אין רצוני שיהי' פקדוני ביז אחר במשכון יכול להשכינו ביז אחר פנין דיש לו קנין גמור בגוף המשכון יכול למפור קנין זה וכמו דמוכח מש"ע אה"ע (סי' כ"ח סי"ב) וכ"כ שם להדיא בס' קהלת יעקב מבעל חנות דעת עי"ש א"כ אמאי אם קדם אחר וזכה בהמשכון מוציאין מידו.

הן אמת שראיתי בס' שער משפט (סי' ער"ה) שכ' לדון בגר שמת והי' לו שנתפות עם ישראל שדה ובא ישראל אחר והחזיק בו להיות שותף עם ישראל די"ל פנין דהישראל שנתפו הנה לו תפיסת יד בהשדה להשתמש בו מיד פשמת הגר זכה בו בכל השד' ושוב אינו מועיל חזקת ישראל האחר ע"ש ראיתו אולם מלבד דעל ראיתו יש להשיב פבר צווחו עליו בבי מדרשא דמש"ס עירובין (דף ע"א) משמע שם להיפך דהקודם וזוכה בתשמיש החצר זכה בו ומצד הסברא ודאי נראה ג"כ דכ"ז שלא עשה השותף קנין לזכות בו ממילא אין פאן זכיה וכל הקודם לזכות זכה בו וא"כ לדברי הריטב"א דסובר דאית למלנה קנין הגוף בהמשכון וכשותף הוא ע"כ ס"ל דאין חילוק בין משכנו בשעת הלוא' לשלא בשעת הלואה כמבואר שם אמאי לא יזכה בו הקודם לזכות ובמה יפקע ממילא קנינו של הגר ובהכרח צריף לדחוק דמ"מ פנין דיש ברשות הישראל תמיד לסלק החוב ולהפקיע הקנין ממילא פשמת ואין מי שיירשנו נפקע ממילא קנינו של הגר ומ"מ אם השפיר להגר חצירו על שנה ומת תוף השנה י"ל דבזה הקודם לזכות זוכה בתשמיש החצר פנין דאין ביז המשפיר לסלק עד פלות זמן השכירות הוי הגר פשותף ממש שזכה בהפירות ומפחו כל מי שיזכה למה לא זכה במשף זמן השכירות ודלא כמ"ש המח"א שם ומ"מ לענין אתרוג הממושפן ביז המלנה ודאי אף ברשות הלנה אינו יוצא בו לכ"ע אף במשכנו שלא בשעת הלואה דקנ' מדר"י ואף אם נאמר דיש לו בו קנין הגוף לא הוי יותר רק כמו שותף נאנן בעינן לכם שיהי' שלו ממש לבדו: ובדברי הריטב"א קידושין ה"ל דכשיש לו משכון הו' פשותף וצריף בר זכיה לזכות בהקנאתו קשה לי דדבריו סותרים לד"ע שכ' בנדריים (דף ל"ד) בהא דמודר הנאה מחבירו דפורע לו חובו דהוי פמבריח ארי ונהביא דברי הירושלמי הגע עצמה שהיה ביז המלנה משכון ומחבירינן מפייס הבינא ליה ומחל לי משכוני כו' ומסתברא דאפילו פשקבל מיד המלנה המשכון לפרע ביז הלנה פנין שפרעו סתם אינו חייב לו הלנה בכלום וכן פפרע לאנפן שכר הפלי עי"ש ואם נאמר דזוכה בהמשכון וצריף להקנות למה מותר במודר הנאה הא מתהני שפקנה לו דבר חדש ובגומוקי יוסף שם הביא משם הריטב"א דפורע חובו הוי רק פמבריח ארי ואינו דומה לאבידה שנוטלין עליה שכר דהתם פבר יצאה האבידה חוץ מרשותו של זה משא"כ במלנה דאמרינן בע"ח קונה משכון ברשותי' דלנה קאי ודידה חשיב פל היכא דאיתיה אכל מחזיר אבידה דומה למבריח ארי שהי' פבר אוכל בהמות חבירו שחייב לשלם שפרו והדברים סתומים חדא דנדאי משכון הוי אינו ברשותו כמבואר מדברי המרדכי ב"ב ורמ"א יו"ד (סי' רנ"ח ס"י) ובש"מ פתובות (דף נ"ט) כמו שהבאתי לעיל דיני פסח (סי' כ"ח) נאבידה פל היכא דאיתיה ברשותיה דמר' הוא כמבואר מש"ס וש"מ ב"מ ריש פ' המפקיד.

ועוד למ"ש ריטב"א שיש להמלנה קנין בהמשכון והוי פשותף א"כ הוי פמכניס לרשותו דבר חדש ולמה כ' שלא נתן לו פלום אלא שגרם לו להיות פטור משעבודו הא גרם לו להכניס דבר שצריף זכיה וקנין מחדש לרשותו וצ"ע ואי"ה יבואר עוד במקומו: (יד)

המג"א (סי' תרנ"ח ס"ק ג') כ' אם אין האיש בביתו ונתנה האשה הלולב לאחד מאוהביו או קרוביו במתנה נ"ל דלא יצא דשמא ניקח לי למכרו על יום א' ולמכרו נ"ל דשרי דזכנו לאדם שלא בפניו ואם אדם חשוב הוא וזילא בי' מילתא למפור האתרוג שרי דאמדינו דעתו דנ"ל והא"ר כ' דאין הבעל מקפיד בזה כמו ב"ד (סי' רמ"ח) מכ"ש פשהיא נו"נ בתוך הבית וכ' לי פבוד אחי הרב הגדול מו"ה יהושע פאלק אויערבאך נ"י הרב בק"ק קלעטשאווי דדין זה תלי' במחלוקת תוס' וריטב"א ב"מ (דף כ"ב) ביאוש שלא מדעת דתוספות סברי דלרבא דלא הוי יאוש אין ליקח שלא מדעת חבירו דבר שידענו אם היה יודע הי' נ"ל וריטב"א סובר דוקא באבידה דלא ידע כלל היכן הוא ואם הי' יודע היכן אבידתו ל"ה מיאוש בזה ל"א אולי הי' יודע אבל בדבר דנ"ל ואם הנה ידע מתרצה בזה לכ"ע בהיתר אתי לידו דמסתמ' אינו מקפיד ע"ז והש"ך ח"מ (סי' שנ"ח) העלה פן דמותר וה"נ לדעת הש"ך יוצא בו משא"כ לדעת התוס' אלו דבריו.

ובמ"א הארכת' בזה בדברי הנו"ב מהד"ק אה"ע (סי' נ"ט) שכ' דלא ידע מאין הוציא הרמב"ם הדין במקדש אשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד דאם שנה פרוטה מקודשת ודאי דמ"מ כ"ז שלא הפקירו בפירוש במה יצא החפץ מחזקת מרא קמא די"ל שהוכיח מש"ס סוף ב"ק גבאי צדקה רשאי לקבל מנשים דבר מועט וע"כ הטעם משום דאין בעה"ב מקפיד ובמ"ש הנו"ב שם דצריך שלא יקפיד לגבי כל העולם אז הוי הפקר ואם מקפיד לא' לא הוי הפקר לכל וכבר השיג עליו בס' אבני מלואים אה"ע (סי' כ"ח ס"ק מ"ט) והבאתי דברי ש"ס ב"ב (דף נ"ז) ובהעמדה פדי לא קפדי והתנו השותפין שגדרו הנאה ועי"ש ברשב"ם הרי הפקיר את החצר לכל בני החצר דמשמע דהוי תורת הפקר דאם מתורת מתנה הוי כנהנה מן המדיר והעיקר לחלק דאף אם נאמר דשלא מדעת אינו רשאי לקח בדבר שאינו מקפיד לגבי א' ומקפיד על אחרים וכמ"ש המח"א דיני גזילה (סי' ב') מ"מ אשתו ששולטת בביתו בנדאי הרשה לה לתת מן ממונו כפי הנאות ורשאי לקבל ממנה משא"כ שלא מדעת בעלים ולפ"ז באתרוג אף דשלמ"ד חבירו אינו רשאי לקח פמבואר ברא"ש ורמ"א (סי' תרמ"ט) דלא הוי לכם כ"ז שלא הקנה לו מ"מ אשתו או בן ביתו לגבו אינו מקפיד אם עושה דבר בממונו במקום דאנן סהדי דניחא לי ועיין בדגול מרובה ח"מ שם ואינו ת"י ואי"ה במקומו יבואר:טו) המ"א (סי' תרמ"ט ס"קד) כ' משם הש"ג דערלת חו"ל פשר שהרי יכול לכתחילה להאכילו לחבירו שאינו מכיר בה וכ' המג"א דאף למ"ש הב"י י"ד הלכות ערלה דאסור להאכילו לחבירו מ"מ נ"ל דיש להקשיר הואיל דפשטא דתלמודא משמע שיכול להאכילו לחבירו יש לסמוך עליו לגבי אתרוג.

ולא אבין כלל הא מ"מ פיון דאסור להאכילו לחבירו ובהנאה אסור אף ערלת חו"ל א"כ ל"ה לכם דהא אסור הנאה לדעת הפוסקים הוי כמו הפקר ואין לו קנין בו ויכול כל אחד לזכות בו ואף נכרי יכול לזכות בו ולקחת ממנו ואינו רשאי למחות בו ועי"מ ש הנתיות (סי' ער"ה) ואף למה דנראה מדברי המג"א שם דסובר דאסור הנאה הוי שלו מ"מ היתר אכילה בעינו וכיון דאסור להאכילו אף אם היה דרבנן ל"ה לכם כמו תרומות פירות וטבל דרבנן ואף בפשטא דש"ס דמותר להאכילו לחבירו ע"כ היינו במקום דלא יודע לחבירו ולא יחזיק לו טובה פיון דאסור בהנאה ועיין שב שמעתא (ש"א פ"ב) דהקשה בהא דמספקי אהדדי הא פיון דנדאן אסור בהנאה פי' יהיב לחבירו וידע בערלה אסור

לאִיתְהַנּוּי בִּיהַ אֶסְוֹר בְּהַנָּאָה אֶסְוֹר לִתְנוּ לְחַבְרֹו אַף אִם מְוֹתֵר לְחַבְרֹו כְּמַבְוֹאֵר מִתּוֹס' פְּסָחִים (דָּף כ"ב) עִ"ש וּע"כ דְּאִיִּרִי בְּמָקוֹם וּבְאִתְּוֹן דְּלִית לִיהַ בִּיהַ שׁוּם טוֹה"נ וְאִינוּ נִהְיָה א"כ אִמְאִי יְכוּל לְצִאת בּוּ וְעִינֵן ס' כְּפּוֹת תְּמָרִים פ' לִוְלֵב הַגְּזוּל וְאַף בְּמָה שְׁיֵשׁ הַתְּמָר אֲכִילָה מְמֵשׁ לְבַד כְּמוֹ מַע"ש בִּירוּשָׁלַם אִינוּ יוֹצֵא בּוּ לְדַעַת הָר"ן.

וּזְכִיָה וְהַתְּמָר אֲכִילָה בְּתְרוּמָה לְכַהֵן לְדַעַתוֹ אִינוּ יוֹצֵא כִּינּוּן דְּאִין לּוּ בּוּ לְיִשְׂרָאֵל הַתְּמָר אֲכִילָה ק"ו עֶרְלַת חו"ל דְּאִין לּוּ בּוּ ד"מ וְהַתְּמָר אֲכִילָה רַק לְמִי שְׁלֹא יָדַע שֶׁהוּא עֶרְלָה וְדַבְרֵי הַמַּג"א צ"ע: טז) וְאִם צָרִיף לְאַתְרוּג לְצִאת וְאִין לּוּ רַק מַה שְׁתַּלְּהַ בְּסוּפָה שְׁלוֹ לְנוּי סוּפָה רְאִיתִי בַס' נִחְלַת אֲבוֹת הַנְּדָפְסִים מְחַדָּשׁ מִבְּעַל שְׁעַר מְשַׁפֵּט דְּהַעֲלָה לְאַסְוֹר מִטַּעַם דַּא"ב הַתְּמָר אֲכִילָה וְזֶה הַקְּצָה לְמַצְנוֹתוֹ וְהוּי כְּשֶׁל עֵרֶל' וְאַף דְּשִׁאֲנֵי הַכָּא מְאַתְרוּג שְׁל עֶרְלָה וְדַמְאִי שְׁהֵם אֶסְוֹרִין לְעוֹלָם מִשָּׂא"כ הַכָּא שְׁאַחַר הַחַג יִהְיֶה מְוֹתֵר בְּאַכִילָה ז"א דְּהַא הַמְּוֹדֵר הַנָּאָה מְלוּלָב א"י בּוּ כְּמוֹ שֶׁכ' הָרַמְ"א וְלֹא חִילַק בֵּין הַדִּירוֹ לְזַמַּן אוּ לְעוֹלָם.

וְלֹא נִהְיָה לְהַמְבּוֹאֵר בְּש"ס פְּסָחִים (דָּף מ"ח) יְכוּל לֹא יָבֵא מִן הַמְּוֹקְצָה אֲמַרְתָּ מַה טְבֵּל מְיֻחָד שְׁאִיִּסוֹר גּוּפוֹ גֵרָם לּוּ אַף כֹּל שְׁאִיִּסוֹר גּוּפוֹ גֵרָם לּוּ אֲלֵא אִיִּסוֹר דְּבָר אַחַר גֵרָם לּוּ וְאִי אֲמַרְתָּ אִיִּסוֹר מְוֹקְצָה דְּאוֹרֵיִתָּא מַה לִי אִיִּסוֹר גּוּפוֹ מַה לִי אִיִּסוֹר דְּבָר אַחַר עִ"ש דְּמַבְוֹאֵר דְּאַף דְּדַבְרֵי הַצָּרִיף שְׁיִהְיֶה מְוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ גְּסָכִים מְדַכְתִּיב מִמְשַׁקָּה יִשְׂרָאֵל מִן הַמְּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל וְהַאֶסְוֹר מְדַרְבְּנָן ל"ה מִן הַמְּוֹתֵר זֶה דְּוִקָּא בְּאִיִּסוֹר גּוּפוֹ אֲבָל בְּדַבְרֵי שְׁדַבְרֵי אַחַר גּוּרָם דְּהִינּוּ הַזַּמַּן וְלִמְחַר יִהְיֶה מְוֹתֵר בְּזֶה הַאֶסְוֹר מְדַרְבְּנָן הוּי מִן הַמְּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל וְעִינֵן ס' הַלְכוֹת יו"ט מִמַּהֲרִי"ט אֶלְגָּזִי הַל' בְּכוֹרוֹת (פ"ה) דְּהַקְּשָׁה עַל ר"מ דְּסוּבֵר סוּפָה (דָּף כ"ג) בְּעוֹשֶׂה סוּפָתוֹ ע"ג בְּהַמָּה ר"מ מְכַשִּׁיר וְאַף דְּבַעֲיָנָן סוּפָה הַרְאִוִי לְשַׁבְּעָה סוּבֵר ר' מֵאִיר כִּינּוּן דַּמְד"ת מְחַזִּי חֲזִי הָא ר' מֵאִיר סוּבֵר פְּסָחִים דְּשׁוֹרְפִין בְּשֵׁשׁ טְהוּרָה עִם טְמֵאָה וּמִטַּעַם כִּינּוּן דְּאֶסְוֹר מְדַרְבְּנָן לֹא הוּי רְאוּי לָהּ וְאִינוּ צָרִיף לְשַׁמּוֹר הַתְּרוּמָה הַרִי דְּאִזְיֵל אַף לְהַקְּל בְּתֵר דְּרַבְּנָן וְאִמְאִי בְּסוּפָה לֹא פּוֹסֵל הוּאִיל דְּאִינוּ רְאוּי לְשַׁבְּעָה עִ"ש וְלֹא קָשָׁה לְהַמְבּוֹאֵר בְּש"ס הַנּוּז' בְּדַרְבְּנָן מְחַלְקִינָן בֵּין אִיִּסוֹר גּוּפוֹ לְאִיִּסוֹר דְּבָר אַחַר וְשֵׁם בְּתְרוּמָה סוּף סוּף אִינוּ רְאוּי לָהּ לְעוֹלָם מִשָּׂא"כ בְּסוּפָה כִּינּוּן דְּמַדְּאוֹרֵיִתָּא חֲזִינָא וְגַם עַכְשָׁיו רַק הַיּוֹם גּוּרָם וְהוּי אִיִּסוֹר דְּבָר אַחַר גּוּרָם לּוּ לְכָף הוּי רְאוּי לְשַׁבְּעָה וּז"פ וַא"כ אַף מְוֹקְצָה רְאוּי לְאַכִילָה הוּי כִּינּוּן דְּרַק מְדַרְבְּנָן אִיִּסוֹר דְּבָר אַחַר גּוּרָם מִשָּׂא"כ בְּמְוֹדֵר הַנָּאָה דְּאִיִּסוֹר גּוּפוֹ הוּא שׁוּב רְאִיתִי שְׁהַעֲלָה כֹּן בַס' בְּשָׁמִים רֵאשׁ: יז) בְּסַפֵּר קוּל אֲלִיָּהוּ או"ח (ס' כ"ה) כ' לְדוֹן בְּאִם מְקַבֵּל אֲתְרוּג בַּמַּעֲמֵלָה"ח אִם סְגִי בְּנִטְיָלָה אַחַת לְעִשׂוֹת שְׁתִּיָּהֵן לְזַכּוֹת בְּמַתְנָה וְגַם לְקַיִּים בְּזֶה מַצְנוֹת נְטִילַת לִוְלֵב וְאַתְרוּג אוּ נְאָמַר דְּאוֹתוֹ נְטִילָה אִינוּ עוֹלָה רַק לְזַכּוֹת וְצָרִיף שְׁיִשְׁאַר בְּיָדוֹ שְׁיַעֲוֹר זְכִיָה וְשְׁיַעֲוֹר נְטִילָה וְהַהֲמוֹן נוֹטְלִים וְהוּא בְּיָדָם רַגַע כְּמִימְרִיָּה וּמְבָרְכִים אֶפְשָׁר דְּאִינוּ עוֹלָה נְטִילָה אַחַת לְשְׁנֵי דְּבָרִים גַּם מְסַתְּפִק אִם שְׁפִיר דְּמִי לְבָרַף הַבְּרָכָה קוֹדֵם שְׁזָכָה בּוּ דְּהַא לֹא שְׁלוֹ הוּא עַדִּינָן וְאַפְשָׁר דְּבַעֲיָנָן הַבְּרָכָה בְּדַבְרֵי שְׁהִיא שְׁלוֹ וְאִם הַזְכִּיָה הוּי הַפְּסָק ע"ש.

וְלְכַאוּרָה י"ל אַף מְדַאֲגָבָה נְפִיק בִּיהַ מ"מ שְׁיִהְיֶה הַקְּנֵן וְיִצְאָת מַצְנָה בְּיַחַד לֹא סְגִי וְרֵאזִי' מְדַבְרֵי תוֹס' סוּפָה (דל"א) בְּהַא דְּאָמַר רְבֵא שְׁל ע"ז לֹא יִטּוֹל וְאִם נְטִל יִצָּא דְּכַתְּבוּ דַע"כ אִיִּרִי בִיו"ט שְׁנֵי דל"ב לְכֶם וְלֹא כִינּוּן לְזַכּוֹת דְּאִם גְּתַפְנוּיִן לְזַכּוֹת וּבִיו"ט רֵאשׁוֹן כְּתוּמִי מִיְּקַתַּת שְׁיַעֲוֹרָא דְּהוּי ע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל דְּאִין לָהּ בְּיִטּוֹל וְנִימָא אַף בִיו"ט רֵאשׁוֹן וְכִינּוּן לְזַכּוֹת

מ"מ הא דאין לו ביטול הוא אח"כ פ' פ'שפ'כר זכה וא"כ יצא מיד בטרם שאין לה ביטול אף ז"א דאף דבאו שניהם ביחד מ"מ פ'נ דע"כ פ'ש'תאמר ד'יצא הוא ד'זכה בו ואם זכה כ'כר אין לה ביטול וכתותי מ'כתת ש'יעורא.

ומצאתי בס' בית אפרים ד'עמד ע"ז והוסיף לומר די"ל ד'יצא מיד פ'ש'טל ו'לענן כתותי מ'כתת לא נוכל לומר רק אחר תוף פ'די ד'יבור ד'תוכד"ד יכול לחזור ואם אינו חוזר למפרע הוי שלו וכ'כר יצא דמ"מ ל"ש כתותי פ'נ ד'יכול לחזור מ'זכ'יתו אולם ב'אמת ס'ברת תוס' דמ"מ פ'נ ד'למפרע הוא של ישראל מיד מדאג'ביה שוב הוי כתותי נמי ד'כ'נן ד'לא חזר הוי שלו למפרע וב'פרט להסוברים ד'הא ד'יכול לחזור תוכד"ד הוא רק מ'דרב'נן ודאי ד'הוי מה"ת כתותי מ'כתת ש'יעור' מיד מדאג'ביה ל'זכות וכ'נרא'ה ד'כ'נן ד'כת'יב ו'לקחתם ל'כם מ'שמע ד'סגי ב'נטילה אחת ל'זכות ו'לצאת.

אולם ל'ברך קו'דם ש'נתן לו מ'שמע ד'לא ארי' ל'מיעבד ה'כי ד'הא פ'תבו תוס' ו'הרא"ש ו'הטור ד'לא מ'סתבר ש'יברך עליו ב'עוד ש'הוא מ'נזח ב'כלי כ'מו ב'תפ'ילין ד'מ'ברך מ'שעת ה'נחה עד ש'עת ה'קשירה דכ"ז שאין המצוה מ'זומ'נת ב'ידו ל'עשות לא מ'סתבר ש'יברך ו'טוב ל'ברך מ'ש'יתחיל ל'טול ה'לולב וכ"ש ד'לא מ'סתבר ש'יברך קו'דם ש'זכה ב'ד'בר ש'צרי' ש'יהיה שלו ד'אין מ'זומ'נת לו כ'לל וכ"ש ל'דעת הסוברים ד'עיקר ה'בר'כ' נ'תק'ן' על ה'עבר ו'בס'פ'ר א'רחות ח'יים ה'ל' ל'ולב כ'תב ו'ז"ל ו'יש ל'דעת כ'י מה ש'רצו ח'כמים ש'יטלנו ת'חילה ו'הוצ'רכו ל'תקן ה'בר'כה ב'לשון ש'עבר ולא ח'ששו ל'ברך ב'למד ו'יברך עליו קו'דם ש'יטלנו ש'תהא ה'בר'כה ע'ובר ל'עש'יתה פ'ד'ין כ'ל ש'אר המצו'ת ל'פי ש'חששו ש'מא י'בא ל'ברך ל'בטלה אם י'ברך קו'דם ש'יטלנו כ'גון ש'יקד'מנו אחר ו'יטלנו ל'עצמו ואין לומר ש'יטלנו ה'פוף מ'למעלה ל'מטה ב'שביל ח'ששא זו ו'יברך קו'דם ש'יחז'רנו כ'הלכתו שאין זה נוי ל'מצוה א'לא ז'לזול עכ"ל א"כ מה"ט ודאי אין ל'ברך ב'טרם ש'יזכה בו ד'אף הסוברים ד'יכול ל'ברך קו'דם ש'נטלו פ'נן ד'מ'זומ'ן ל'פ'ניו ה'ינו פ'שהוא כ'בר שלו עכ"פ ו'ב'ידו ל'קח א'בל פ'ש'עדי'ין לא זכה ודאי לכ"ע אין ל'ברך קו'דם ש'יזכה בו ו'ע'יין ב'ביאורי ה'ג'ר"א ו'ז"ל (ס'י תרנ"א ס"ק ט"ז) ו'בכפ"ת (ד'ף ל"ט) דק"ל על תוס' א'מאי לא כ'תבו ד'ר'ך אחר ש'יטול ה'לולב ב'ידו ולא י'גביה'נו מן ה'ארץ ד'אם לא י'גביהו ג"ט לא מ'קרי ה'ג'בה עי"ש ו'במה ש'יש ל'העיר ב'דבריו ואין לה'ארי'ף: ח'י) ל'עיל ב'דינים ש'קו'דם לד"ש (ס"ט) כ'תבתי ל'באר ב'דברי תו' ס'נפה ד'הי'כ' ד'אין ה'עבירה ג'ורם המצוה ו'יכול ל'עשות המצ'ן' ב'לא ה'עבירה לא מ'פסל המצוה מ'שום מצוה ה'באה ב'עבירה ו'כמו כ'ן כ'תבתי ל'עיל ב'דיני יו"ט (ס'י כ') ב'מ'נדר ה'נאה מן ה'שופ'ר ד'לדעת ה'פ'לבו ד'אסור הוא ב'עצמו ל'תק'נע בו ש'נהנה ו'כ'מבואר (ס'י תקפ"ו ס"ה) מ"מ ב'דיעבד יצא אולם ר'איתי ב'ס'פ'ר א'רחות ח'יים ה'לכות ל'ולב (ס"ז) ו'ז"ל ו'הראב"ד כ' ד'אתרוג של א'שרה פ'י מ'תש'מישי ע"ז פ'סול ב'כל ה'ימים ו'אפ'י ד'יעבד מ'שום ד'מת'ה'ני ב'חזותא ו'ב'ריחא מ'שא"כ ב'שאר מ'ינים ו'אע"פ ד'מצו'ת לאו ל'הנות לתנו י"ל ד'הוי כ'מ'נדר ה'נאה מ'מע'ין ש'אסור ל'טבול בו ב'ימות החמ' פ'נן ד'מת'ה'ני ב'י מ'מש אסור ע"כ ה'רי ד'סובר ה'יכא ש'נהנה ב'שעת המצ'ן' אף ש'אי א'פ'שר ל'תקן ד'אף אם נ'אמר ש'לא יצא מ"מ כ'בר נ'הנה אע"כ פ'נן ד'ב'שעת המצוה נ'עשה ה'עבירה ק'רינן ב'י מצוה ה'באה ב'עבירה ו'א"י אף ב'דיעבד.

ובס' תמים דעים להראב"ד (סי' רמ"א) פתב ובגונסחאות הישנות הספרדיות גרסינו
באתרוג בענין של אשרה פסול משום דהו"ל מהב"ע ופירושא דמילתא דאפי' בכל אשרה
נמי פסול אפי' דלאו דמשה ומשום דמתהני מריחא בתפיסתו משא"כ בשאר מינים עכ"ל
וגירסא זאת הביאו התוס' ריש פ' לולב הגזול אף על לולב וכן בכ"ה המשינות לרמב"ם
וכבר פתבתי לדון די"ל דהעביר' הוא שרוצה בקיומו ואסור זה הוא בשל ע"ז ולראב"ד
לא נראה לי רק מטעם שיש הנאת הגוף אולם לא אדע למה כ' דוקא באתרוג הא בהדס
יש לו ג"כ הנאת הגוף מריחא ולפ"ז יש לדון בהא דמבואר (סי' תרנ"ה) בנכרי שהביא
לולב מחוץ לתחום לישראל דמותר אף למי שהובאה בשבילו מטעם דמצות לאו להנות
נתנו מ"מ באתרוג ונהדס דנהנה מחזותא וריחא י"ל דאסור ועי"ש בתמים דעים בהא
דרבא (דף ל"ז) הדס במקור מותר להריח בו שכתב שאם מחוץ לתחום אייתו לי אסור
להריח דגזרינו דילמ' משוי לי שליח לאתניי בשבת ועיין פ"ח (סוף סי' תקפ"ו) בשופר
שהביא מחוץ לתחום הוא עצמו אסור לתקוע בו שנהנה וא"כ יש לדון כ"כ באתרוג
נהדס והיינו אם הביא מחוץ לי"ב מיל וכמ"ש המג"א שם דאף ביו"ט הוא מדאורייתא'
וע"ש בפ"ח ובגליון רע"א ז"ל שהביא דברי התשב"ץ וכן דייק מדברי הרמב"ם ומה
שהקשה שם הא מדאורייתא מותר מדין מתוך כמו הוצאת שופר לתקוע בו וכן בספרו
דו"ח פסחים (דצ"ג) עמד שם בזאת ע"ד תוס' שם דתחומין יהי' מותר ביו"ט לצורך
או"נ אולם כבר עמד ע"ז במהרש"א פתבו' (ד"ז) ונהדברים מבוארים מפל הראשונים
דרך מה שהוא שם מלאכה מותר ביו"ט לצורך אנוכל נפש ולא שאר איסורין ותחומין
לאו שם מלאכה הוא לא הותרה ביו"ט אף לצורך או"נ וא"כ י"ל דגם באתרוג ונהדס
אסור למי שהובא בשבילו מצד הנאת הגוף: ברם י"ל למ"ש בכמה מקומות ליישב דברי
הר"ן והפלבו דאף דהנאת הגוף הוא דבר שאינו מתכנין ולדעת הר"ן חולין פ' גה"נ
בהנא' באינו מתכנין מותר אף בפסיק ריש' ורק במודר הנאה דקונמות יש בו משום
מעילה בזה דמתעסק ג"כ חייב לכה אף באינו מתכנין אסור מה שאין פן בשאר איסורין
דמתעסק פטור לכה הנאה שאינו מתכנין אינו אסור אף בפ"ר ויבואר עוד א"ה בחיו"ד
א"כ י"ל דלא איכפת לן בשופר לאסור לתקוע בו המוכא בשבילו בשביל הנאתו פיון
שאינו מתכנין רק למצנה וכן בהדס ואתרוג אף שלדעת הראב"ד ע"כ דסובר כשיטת
תוס' פסחים דגם הנאה שאינו מתכנין אם הוא פס"ר אסור מ"מ אפשר דרק בשל אשרה
גם הוא איסור תורה משא"כ באיסור דרבנן י"ל דמודה דהנאה בפ"ר מותר באינו
מתכנין ועיין מ"ש לעיל בדיני שבת ובאמת אף שהטור וש"ע לא כתבו דבבא מחוץ
לתחום מותר רק בלולב אבל במקור הדין בתשובת הרשב"א (סי' תתמ"ז) פתב להדיא
לולב או אתרוג ודחוק לומר שהרשב"א חולק ע"ד הראב"ד הנ"ל דבאתרוג שנהנה מריח
הוי מצו הבאה בעבירה או לשיטתו דמלל"הנ אף ביש הנאות הגוף א"ו דהואיל דאינו
מתכנין ול"ה רק פ"ר באיסור דרבנן וכה"ג במקום צורך מצנה לכ"ע שרי: בדיני שבת
(סי' י"ג) הבאתי להוכיח דל"ש מוקצה בדבר של הפקר ודלא כדברי צ"ח מס' ביצה
ולכאורה יקשה מה דמבואר ש"ע (סי' ש"ח ס"ז) חתיכות חרס שגשברה מפלי ואם זרקה
לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלה וכתב שם הרמ"א ואפילו חזי לעני הואיל והקצוהו
הבעלים שלקחם אעפ"י שהם עשירים דמוקצה לעשיר הוי מוקצה לעני כמו שיתבאר סוף
הסי' עכ"ל הרי אף דזרקה לאשפה והוי הפקר מ"מ הוי מוקצה.

אולם צ"ע אמאי הכי שברי פלי שראוי לעניינים להשתמש בהם ולגבי עני הוי פלי חשובה רק לגבי עשיר לא חשיב ליה להשתמש עוד. היעלה עה"ד דנתבטל תורת פלי עליו ומה זה ענין מוקצה לעשיר הוי מוקצה לעני ע"כ לא פתב הר"ן דהוי מוקצה רק כ"ז שהיא בבית עשיר ותורת בעלים עליו רק דמוקצה לגבייהו שפיר הוי מוקצה לעני אבל פשוטו ללאשפה קודם שבת דיצא מרשותו והוי הפקר ולעני הוי זאת תורת פלי למה יהיה מוקצה וצריף לומר ע"כ או דרמ"א לא איגרי בהפקירו ויצא מרשותו או בשברים פאלה דאין להם כל פה תורת פלי רק לגבי עני ביותר דזה הוי מוקצה אבל בדבר הפקר וא"צ הכנה וראוי לכל כמו מים ויונים אין בו איסור מוקצה וכמו שפתיבתי בפנים וראיתי שם בגליון רע"א ז"ל על מג"א (ס"ק י"ז) שכ' ואם זרקו בשבת שרי דאם זה שמצאו באשפה א"י אם נזרקה בע"ש או בשבת י"ל אוקי פלי אחקתו דגוף והיום נשבר ומ"מ צ"ע אם מהני חזק' להסוברים דרוב ל"מ בדשילמ"ת ואם מצא במקום שאין רשאי לטלטלו בכרמלית או ברה"ר ורוב העיר ישאלים י"ל דמסתמא נשבר בע"ש ולדין צ"ע עכ"ל ויש לדון בדבריו למ"ש הנו"ב מהד"ק אה"ע (סי' ל"א) ומקו"ח (סי' תס"ז) לדון דלא מוקמינן על חזקה דמעיקרא במקום למקום ומה"ט בנגע בא' בלילה בעינו דראה חי מבערב באותו מקום עי"ש ה"נ פיון דמצא השבר פלי באשפה ל"ש חזקת שלמה פיון דבאותו מקום ל"ה שלמה וחישינו דלמא מע"ש נזרקה אולם בהגהותי בד"ח סוף חיו"ד בארתי מדברי רשב"א ריש גדה דלא פדבריהם ויבאר עוד אג"ה בחיו"ד עוד נשמט שם סוף הסימן בענין מוקצה דמותר בנגיעה דמוכח אף שימוש מוקצה מותר אם אינו מטלטל ועיין מג"א (סי' ש"ח ס"ק מ') דמוכח דמותר אף לישב עי"ש מבואר דאף שימוש כ"ז שאינו מטלטל ביזים מותר: בסי' כח הארכתי לבאר דברי הר"ן סוף יומא בהא דרבו לאינו דשקולין נגד חומר איסור סקילה ושוב שוחטין בשביל שלא יקוץ החולה או דאכילת איסור הוי גנאי.

נשמט דלכאורה נ"מ עוד בין הטעמים אם החולה אומר דלא יקוץ באיסור או אם הוא באופן שאינו יודע פלל מה יחייב ליה אם נבילה או שחוטתה והנבילה מוכן לפנינו ול"ש דיקוץ י"ל דלא שחטין ליה אבל משום דאכילת איסור הוא גנאי או למ"ש הראב"ד פיון דזה האיסור העומד דאם היה חול ל"ה מאכילין אות' מותר לחלל שבת ולשחוט לסלק האיסור העומד עליו אין לחלק וכן נמי נ"מ באם יש לפנינו ספק נבילה דלטעם הראב"ד לא מאכילין רק שוחטין לו ולדברי הר"ן י"ל פיון דל"ה רק ריבוי ספק לאינו חמור איסור סקילה ולא מחללין משום דגנאי הוא לבד וכבוד ידידי הרה"ג חו"ב מו"ה שמואל סלאנט נ"י התעורר בנגידון הנשאל עליו בקטן שהי' צריף בשבת לבשר די"ל פיון דלגבי קטן ל"ש שפא יקוץ וגם אינו מצוה פלל רק דאנו אין רשאים להאכיל להו ביזים די"ל זה אינו חומר נגד איסור סקילה ומאכילין אותו נבילה וצ"ע בכ"ז: דיני פסח (סי' ח') פתיבתי להשיג על המקו"ח דעתו דתרכו לאח"ז דאסור הוא דנקא בתרכו תוף הפסח ממש ולא לאחר שיש והוכחתי שם פדעת המג"א דלאחר שיש בע"פ דכבר חל עליו חובת ביעור אסור.

ולא אמנע הטוב מבעליו להעתיק כאן אשר ראיתי פעת כאן בעה"ק תובב"א ביז חכם א' ממשפחת הגאון ברפי יוסף חיבור גדול מחד מגאוני אשכנז מכוונה בשם דמשק אליעזר על מס' פסחים פדוגמת חיבור דמש"א ממנו על מס' חולין הנדפס בשנת ת"ו

ונ"ל ר"פ כ"ש ולענ"ד דהך עבר זמנו אסור בהנאותו על מותר בהנאה דרישא קאי דמוקמינן פשטרכו קודם זמנו והה"ד בהך עבר זמנו אסור היינו אפילו תרכו ופריה פשיטא וכמ"ש הר"ן ור"י מאחר שפכר חל עליו איסור תמץ ומשני ל"צ לשעות דרבנן פלומו אפילו אם תרכו בשעה תמישית שאסור לאכול מדרבנן וכ"ש בשעה ששית דאסורה גם בהנאה מדרבנן מקרי תרכו אחר זמנו ואסור בהנאה בפסח אם השקה אותה כה אכל פשיטא דבתמישית מותר בהנאותו דלא גרע מלא תרכו דבתמץ מותר בהנאה והשפא א"ש דקאמר לשעות לשון רבים דקאי אחרכו בשעה תמישית וששית ואצ"ל בתרכו בשע' ז' אחר זמן איסורו מדאורייתא דאסור בהנאה ומייתי מדרב גידל דאין חוששין לקידושין אפילו בתמץ דרבנן כיון שהיא משש ולמעלה דהשעות דאורייתא לכו אז ג"כ אסור בהנאה אפילו תרכו קודם זמנו ולפי"ז בשעה ששית אה"נ דמקודשת אפילו בתמץ דאורייתא מטעם שפכתב רמב"ן עכ"ל ועוד האריה בזה.

והרי זה חידוש גדול דאף בתרכו בזמן דמות' בהנא' מ"מ כיון דכבר אסור באכילה מדרבנן ס"ל דאסור אח"כ בהנאה והדברים נפלאים: מה אמצו יי רחמך אשר עד פה עזרתי ידיך עזרוני והלם הביאוני רצונה שגבני נתת לי מגן ישעה יקרתי בעיניך ותעש עמדי חסד ורחמים הרהבתני עוז לסיים חידושי אורח חיים ותחנני מאתך בינה ודעה החילותי לסדר חידושי יורה דעה יגוני אנה אלי יעלה וירצה דיני המתק יבושם ויערב ויחייני ויכונני הורני יראתך